

AZƏRBAYCAN

QƏZETİ

1918-1920

XIV CİLD

(Noyabr 1919)

TRANSLİTERASIYA EDƏNLƏR

Mehdi Gəncəli

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru

Azad Ağaoğlu

Filoloq, tərcüməçi

ELMİ REDAKTOR

Teymur Kərimli

Akademik

**ADA Universitetinin
təşəbbüsü və dəstəyi ilə nəşr edilir.**

MÜNDƏRİCAT

Ön söz

Oxucuların diqqətinə

Nömrə 311 (2 noyabr 1919)	1
Nömrə 312 (3 noyabr 1919)	29
Nömrə 313 (4 noyabr 1919)	53
Nömrə 314 (5 noyabr 1919)	83
Nömrə 315 (6 noyabr 1919)	113
Nömrə 316 (7 noyabr 1919)	143
Nömrə 317 (9 noyabr 1919)	171
Nömrə 318 (10 noyabr 1919)	201
Nömrə 319 (11 noyabr 1919)	229
Nömrə 320 (12 noyabr 1919)	257
Nömrə 321 (13 noyabr 1919)	285
Nömrə 322 (14 noyabr 1919)	315
Nömrə 323 (17 noyabr 1919)	345
Nömrə 324 (18 noyabr 1919)	371
Nömrə 325 (19 noyabr 1919)	399
Nömrə 326 (20 noyabr 1919)	427
Nömrə 327 (21 noyabr 1919)	455
Nömrə 328 (24 noyabr 1919)	483
Nömrə 329 (25 noyabr 1919)	509
Nömrə 330 (26 noyabr 1919)	537
Nömrə 331 (27 noyabr 1919)	565
Nömrə 332 (28 noyabr 1919)	593
Nömrə 333 (30 noyabr 1919)	621
Adlar göstəricisi	647

ÖN SÖZ

ADA Universitetinin təşəbbüsü və dəstəyi ilə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Hökumətinin orqanı olan “Azərbaycan” qəzetinin (1918-1920) tam külliyyatı ərəb qrafikalı əlifbadan latın qrafikalı müasir Azərbaycan əlifbasına köçürülərək, lüğət, izahlar, şərhlər və adlar göstəricisi əlavə edilməklə nəşrə hazırlanmaqdadır. Təəssüflə qeyd etmək lazımdır ki, bu istiqamətdə ayrı-ayrı təşəbbüslər olsa da (mərhum professor Şirməmməd Hüseynovun çalışmaları xüsusilə yada salınmalıdır), “Azərbaycan” qəzeti kimi mühüm bir nəşrin müasir oxucu üçün əlçatan olmasını təmin edəcək bu səviyyədə bir iş, 30 illik müstəqillik dövründə həyata keçirilməmişdir.

“Azərbaycan” qəzetindəki materiallar Azərbaycan Cümhuriyyətinin bilavasitə tarixini əks etdirir. Qəzetin səhifələrində Azərbaycan Hökumətinin qərarları, Parlament üzvlərinin çıxışları, paytaxtda və bölgələrdə baş verən hadisələrin təfərrüatları, müxtəlif təhlillər, xatirələr öz əksini tapıb. Günümüzdə xüsusi əhəmiyyət kəsb edən Qarabağ, Zəngəzur bölgələrinə dair materiallar oxucularda böyük maraq doğuracaqdır. Eləcə də, Azərbaycan Cümhuriyyətinin xarici dövlətlərlə münasibətləri, dövrün ab-havası müfəssəl şəkildə qəzetin səhifələrində əks olunub. Ümumiyyətlə bu qəzetin transliterasiyası Azərbaycan Cümhuriyyəti tarixşünaslığında yeni bir səhifə açacaq və gələcək tədqiqatlar üçün mühüm stimül olacaqdır.

İlk dörd nömrəsi Gəncədə, sonrakı nömrələri Bakıda nəşr edilən “Azərbaycan” qəzetinin 15 sentyabr 1918 – 28 aprel 1920 tarixləri arasında 443 nömrəsi çapdan çıxmışdır. Qəzetin redaktorları müxtəlif vaxtlarda Ceyhun bəy Hacıbəyli, Şəfi bəy Rüstəmbəyli, Üzeyir bəy Hacıbəyli və

Xəlil İbrahim kimi dövrün qabaqcıl ziyahıları olmuşdur. Qəzet əksəriyyətlə 4 səhifə həcmində çıxsa da, bəzi nömrələrdə səhifələrin sayı fərqlilik göstərir. Hər səhifədəki sütunların sayı və səhifələrin ölçüsü, qəzetin çap olduğu 19 ay yarımliq müddət ərzində bir neçə dəfə dəyişmişdir.

“Azərbaycan” qəzetinin nüsxələri Azərbaycan Respublikasının Milli Arxiv İdarəsində, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Arxivində, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin Siyasi Sənədlər Arxivində, Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda və Azərbaycan Milli Kitabxanasında pərakəndə halda saxlanmaqdadır.

Qəzetin müasir oxucu üçün əlçatan olması tariximizin Cümhuriyyət dövrü kimi zəngin səhifəsinin öyrənilməsi baxımından çox əhəmiyyətlidir. Azərbaycan xalqının tarixi mirasını qorumaq və gələcək nəsillərə ötürmək işinə töhfə verməkdən ADA Universiteti qürur duyur.

Hafiz PAŞAYEV,
ADA Universitetinin Rektoru

OXUCULARIN DİQQƏTİNƏ

“Azərbaycan” qəzetini transliterasiya edərkən, mətnin orijinallığını qorumaqla birgə, materialların müasir oxucu üçün mümkün qədər anlaşılan olmasına çalışdıq. Bu səbəbdən, bəzi sözlərin imlasını müasirləşdirmək lazım gəldi. Məsələn, “çox” yerinə qəzetdəki kimi “çoq”, “yox” yerinə “yoq”, “etməyi” yerinə “etməgi”, “kimi” yerinə “kibi”, “nömrə” yerinə “numero” və s. yazmaq, oxucunun işini çətinləşdirməkdən başqa bir şeyə yaramayacaqdı. Üstəlik, bu sözlərin fərqli yazılışları qəzetdə bəzən eyni səhifədə yanaşı istifadə edilmiş, yəni imla birliyi prinsipi nəzərə alınmamışdı. Bu qəbildən olan sözlərin müasir yazılışına üstünlük verməyin, daha doğru bir addım olacağına inandırıq.

Eyni zamanda, “teatro”, “qəzetə”, “böylə” kimi bəzi sözlərə toxunmadıq. Çünki əvvəla, bu sözlər qəzetdə həmişə eyni cür yazılmışdır; ikincisi də, mütaliəni çətinləşdirmədən dövrün ab-havasını saxlamağa xidmət edir.

Osmanlı türkcəsində və müasir Türkiyə türkcəsində indiki zaman şəkilçisi olan “-yor” qəzetdə qaydasız və pərakəndə bir şəkildə işləndiyi üçün (eyni cümlədə həm “-yor”, həm “-ır, -ir, -ur, -ür” şəkilçisindən istifadə edildiyini görmək mümkündür) mətndən çıxarılmışdır. Şeir parçalarında vəznin pozulmasına yol verməmək üçün “-yor” şəkilçisinin saxlandığı istisnalar da var.

Yer adlarını, fərqli versiyaların işlənməsi baxımından (Bolqarıstan – Bolqariya, Lehistan – Polşa, Macarıstan – Venqriya və s.) qəzetdəki kimi saxladırıq, fəqət yazılış baxımından müasirləşdirdik (“Bulqarıstan” yerinə “Bolqarıstan”, “Kiyef” yerinə “Kiyev” və s.). Eləcə də, “Bakü” yerinə bugünkü kimi “Bakı” yazdıq. Soyadı sonluqlarını da (“-of”, “-yef” və s.) müasirləşdirməyi (“-ov”, “-yev” və s.) məqsədəuyğun hesab etdik.

Çətin anlaşılan söz və ifadələr üçün cildin sonuna lüğət əlavə etməyi münasib görmədik. Əvvəla, hər dəfə mütaliəni kəsərək lüğətə baxmaq oxucu üçün çətinidir, ikincisi, bəzi sözlərin bir çox mənası içindən məhz hansının nəzərdə tutulduğunu təyin etmək bəzəndə oxucu tərəddüddə qala bilər. Çətin anlaşılan söz və ifadələrin necə başa düşülməli olduğunu mətnin içində kvadrat mötərizədə göstərdik. Bu halda, kvadrat mötərizədəki sözlər normal mətndən daha kiçik şriftlə verilmişdir. Məsələn: “...xəstəliklərin bittamam rəf”inə [tamamilə aradan qaldırılmasına] qədər...” Qəzetdəki mətndə səhvən buraxılan sözləri də kvadrat mötərizə içində əlavə etdik. Bu halda, kvadrat mötərizədəki sözlərlə normal mətnin şrifti eynidir. Məsələn: “...Xarici [İşlər] nazirinin...”

Hər nömrədən sonra əlavə edilən “Qeyd və şərhlər”də, oxucular üçün faydalı məlumatlar yer alır. Qəzetdəki mürəttib xətalardan bəziləri (xüsusilə əhəmiyyətli olanları) də burada göstərilmişdir. Əlbəttə, bütün xətalara göstərmək lazım və mümkün deyildi. Xüsusilə Birinci Dünya müharibəsində Qərbi cəbhəsi xəbərlərində keçən toponimlər qəzetdə demək olar ki, həmişə səhv yazılmışdır. Bu toponimlər mümkün qədər bərpa edilmiş, eləcə də “Adlar göstəricisi”nə əlavə edilərkən, toponimin aid olduğu dildəki yazılışı da verilmişdir.

Şeir parçalarında rastlanan çətin anlaşılan söz və ifadələrin lüğəti də “Qeyd və şərhlər” bölməsində verilmişdir.

Cildin sonunda “Adlar göstəricisi” verilmişdir. Mətnədəki bütün şəxs, yer, dövlət, xalq, qurum, idarə, təşkilat, şirkət və s. adları, hətta bəzi xüsusi terminlər “Adlar göstəricisi”nə daxil edilmişdir.

Mehdi Gəncəli

Azad Ağaoğlu

Bazar, 2 noyabr 1919-cu il, nömrə 311

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Yekşənbə, 8 səfərül-müzəffər sənə 1338. 2 təşrini-sani 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək heasb olunur.

Elan fiati: birinci səhifədə sətri 8 rublə, axırncı səhifədə sətri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axırncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

BAKİ OBŞESTVENNİ SOBRANIYANIN BÖYÜKLƏR ŞURASI

Dəvət edir üzvləri və namizədləri öz üzvlük qəbzələrini 1919-1920-ci il üçün təzələşdirməyə. Ustavın [nizamnamənin] 9 və 19-cu maddələrinə görə, qəbzələrin təzə olunması həmin noyabr ayının 3-ədək olacaqdır.

T-291

SİRK “MODERN”

Yekşənbə [bazar] günü noyabrın 2-ndə 1919-ncu ildə məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə təşkil edilmiş Fransa güləş mübarizəsinin məbədi [ardı].

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

1-nci: Karl Muznik – Zakoroyko; 2-nci: Staroşvili – Kalişeviç; 3-ncü: Boqatıryov – Buyvolov.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa başlanacaq 8-də. Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Elan: Sirk naziri [müdiri] Kumo cənablarının benefisi hazırlanır. Böyük proqramma.

11500

ELAN

Azərbaycan dəmiryollarında cari olan tarifələrin təbdili [dəyişdirilməsi] haqqında qanun

1 – Rusiya dövləti qanun və qərar-dadlar məcmuəsində 12 təşrini-sani 1914-cü sənədə 308-ci nömrə 2869 və 2873-ncü maddələrlə elan edilən sürəti və sərnəşin qatarları ilə göndərilən mallardan və həmçinin dəmiryollar ilə gedən sərnəşinlərdən alınan müvəqqəti hərbi vergi alınması bu qanunla təbdil edilir.

2 – 1, 2, 3 və 4-cü klas sərnəşin və mal müşayiətçilərindən alınan və iyun 1917 sənəyə kimi cari olan əsl tarifələr 25 dəfə artırılır.

Qeyd: Şəhər həvalisində [ətrafında] olan miqdarı artırılır:

A) Bakı ilə Sabunçu arasında:

1-nci klas 6 manata kimi (cari olan 3 m. 20 q. əvəzinə)

2-nci klas 3 manata kimi (cari olan 1 m. 90 q. əvəzinə)

3-ncü klas 1 m. 50 q.-ə kimi (cari olan 1 m. 15 q. əvəzinə)

B) Bakı ilə Suraxanı arasında:

1-nci klas 8 manata kimi (cari olan 4 m. 35 q. əvəzinə)

2-nci klas 4 manata kimi (cari olan 2 m. 40 q. əvəzinə)

3-ncü klas 2 manata kimi (cari olan 1 m. 50 q. əvəzinə)

3 – Sərnişin sürəti qatarları ilə aparılan mallardan alınan tarifələr 1917 sənəsi iyun ayının 15-ə kimi cari olan tarifələr 40 dəfə artırılır.

2 və 3-cü maddəyə qeyd: Sərnişinlərdən sərnişin sürəti qatarla aparılan mal və baqaj tarifələrinin hesablarında 50 qəpiyədək olan qalqılar 50 qəpik və 50 qəpikdən 1 manatadək olanlar 1 manat hesabı ilə nəzərə alınb hesab ediləcəkdir.

4 – Böyük və kiçik sürəti qatarlarla aparılan mallardan, ümumi və xüsusi alınan və iyun ayının 10-u 1917-nci sənəyə kimi cari olan tarifə 32 dəfə artırılır.

Bu tarifələr istisna olunur: odun aparmaq (31-nci qrup), palçıq torpaq (38-nci qrup), daş, qayırılmamış maddən daşları (41-nci qrup) narın və bərk duz (101-nci qr.), meşə malları, taxta və qeyriləri (27/55-nci qr.), kömür (112-nci qr.), tuklar [mineral gübrələr] (111). Bunlara indilikdə cari qiymətlər tətbiq edilir.

5 – Böyük və kiçik sürəti qatarlarla ağ neft və neft emalatı kimi aparılan mallardan alınan və 10 iyun 1917-nci sənəyə kimi cari olan tarifələr 24 dəfə artırılır.

Qeyd:

1) Bütün qatarlardan aparılan malların tarifələrinin artırılması və müvəqqəti hərbi verginin təbdili təşrinə-əvvəl (oktyabr) 23-dən etibarən cari ediləcək və ancaq məhəlli münəqilata [yerli daşımalara] aid olacaqdır;

2) Bakı ilə Suraxanı arasında olan tarifə qiymətləri 29 təşrinə-əvvəldən cari edilməkdədir.

6 – Sərnişin qiymətləri və bunların artırılmasına dair tarifələr əlahiddə elan ediləcəkdir.

115

GÜRCÜSTANDAKI HƏVADİS

Bu axır günlərdə Gürcüstanda iğtişaş və üsyanlar əmələ gəlir deyə dövrən edən şayiələrin əsası olduğunu və bu üsyan hərəkətinin nə rəngdə olub, nə kimi məqsədlər təqib etdiyini Gürcüstan hökumətinin dünkü nömrəmizdə dərc etmiş olduğumuz rəsmi təbliğatından anladıq.

Vaqiən [doğrudan da] Gürcüstanda böyük iğtişaş və üsyan hərəkəti varmış və bu hərəkət bolşeviklik rəngində imiş; təqib edilən məqsəd dəxi Gürcüstanı və buna asılı olaraq Azərbaycanı Denikinlə müharibə etməyə, daha doğrusu, Denikin Gürcüstan və Azərbaycan üzərinə saldırmaqla araya bir çaxnaşma törətmək və bununla Moskof bolşeviklərinin əlinə fürsətlər vermək imiş.

Moskof parası və təlimi ilə idarə edilən bu hərəkət, müharibə taktikası məntiqinin hökmüncə caiz ədd edilən [sayılan] bir üsuldur və bu nöqtəyi-nəzərdən bolşeviklərin Denikin arxasında müşkülət törətmək və düşmənlərinin başını qarışdırmaq söyləri hərəkəscə anlaşılan və bəyana hacəti olmayan, ayan və aşkar bir manevra icrasına çalışmaqdır. Denikin bolşeviklər arxasında müşkülət törətməyə çalışdığı kimi, bolşeviklər dəxi onun arxasını qarışdırmaq istəyirlər.

Lakin Denikin arxasını təşkil edən Azərbaycan və Gürcüstanda bolşevikvari

iğtişaşlar əmələ gəlməklə və arada bir müharibə vüqusuna [baş verməsinə] səbəbiyyət verməklə Azərbaycan və Gürcüstan əhalisini – ki bu gün hüsur və əmn-asayişə [əmin-amanlıq və asayişə] bərk möhtacdırlar – müxtəlif fəlakətlərə, ənvai [növbənvö] müsibətlərə düçar etmək və bəlkə istiqlallarının məhvini mövcib [məhvə səbəb] ola biləcək naçar bir vəziyyətə salmaq olar. Bolşeviklər bunu nəzərə almayırlarmı?

Xeyr, almayırlar. Onlar üçün Gürcüstan və Azərbaycanın istiqlalları, əhalilərinin asayiş və istirahəti, məmləkətlərinin əmnü amanlığı – bunlar hamısı cəhənnəmə! Təki Moskof bolşeviklərinin işi asanlaşsın.

Bu gün Ukraynada çaylarca qanlar tökülür, minlərcə xanımanlar bərbad edilir; oraların əhaliləri yenicə işıq üzü görüb, təzəcə azad olmuşdular ki, üzərlərinə təkrar qaranlıq çöküb genə əsir olmağa başladılar. İştə bu zülməti yırtıb genə işığa çıxmaq, əsarət zəncirini qırıb genə azad olmaq üçün buraların əhaliləri "Ya istiqlal, ya ölüm!" deyərək qılınca sarılmış və dabrovollar istilasına qarşı qiyama qalxmışdırlar. Əcəba, nədən bunlar azad ikən təkrar əsir oldular ki, indi də qanlarını axıtmağa və xanımanlarını bərbad etməyə vadardılar? Əlbəttə, bolşeviklər intriqası üzərinə. Moskvani xilas etmək istəyən bolşeviklər, Ukraynanı zor və cəbr ilə "stratejik" bir meydan halına salıb Denikini təhdidə başlarkən, həm özləri məğlub oldular, həm də özgələri rus irticapəreəstləri əlinə verdilər. Lakin özləri məğlub olub da qaçıb qurtardılar, amma Ukrayna əhalilərini fəlakətlər içində, müsibətlər qar-

şısında zəbun və sərniğun [alt-üst olmuş, məhv olmuş] qoydular. Moskvani xilas edə bildilərmə, bilmədilərmə burası hələ müəyyən deyildir. Amma Ukraynanın istiqlallarını qeyb etdikləri həqiqətdir.

İştə bu oyunu bizim, yəni Azərbaycan ilə Gürcüstanın başında dəxi oynamaq istəyirmişlər.

Azərbaycan və Gürcüstan Denikin ilə müharibədən qorxmayırlar. Əgər Denikin Azərbaycan və ya Gürcüstan üzərinə hücum etmək istərsə, böyük bir müqabilə və müqavimətə düçar olmaqla, korpeşmançılıqdan başqa özgə bir şey qazana bilməz. Fəqət madam ki, üzərimizə hücum və hüququmuza təərrüz [sataşan] və təcavüz edən yoxdur, o halda, təbii, bizim də heç kəslə işimiz olmayacaqdır. Bolşeviklər Azərbaycan və Gürcüstanı Denikin ilə müharibəyə sövq və məcbur edərlərsə, o halda yalnız bir Denikin deyil, bütün Antanta, yəni ingilis, Fransa və Amerika və hələ ola bilsin ki, Ermənistanla dəxi müharibə etmək lazım gəlməklə, istiqlalımız ola bilsin ki, əbədi olaraq əldən getmək təhlükəsinə məruz qalar.

Əcəba, istiqlalımıza Denikin kimi eyni gözlə baxan bolşeviklər yolunda böylə bir divanəvar [dəlicəsinə; ağılsızcasına] fədakarlığımızın nə mənası ola bilər!

* * *

Gürcüstandakı hadisələrin Moskof bolşevikləri əli ilə vüqu bulduğu – rəsmi təbliğatdan anlaşıldığına görə – təhəqqüq etmiş [həqiqiliyi meydana çıxmış] bir keyfiyyətdir. Fəqət bu işdə Denikin agentlərinin dəxi əlaqədar olduğuna

şübhə yoxdur. Azərbaycan və Gürcüstan üzərinə hücum etmək və bu əməlini Avropa qarşısında haqlı göründürmək üçün Denikin istər ki, bu yerlərdə bolşevikvari iğtişaşlar əmələ gəlsin. Ona görə, böylə iğtişaş və üsyanların davam və tövsisi [genişlənməsi] üçün öz agentlərini bolşevik zümrəsinə daxil etdirib, təşviqat və təhrikat yapıra bilər. Zənn bu zənnin doğru olduğu rəsmi təbliğatdan dəxi anlaşılır. “İdeya” və məfkurə sahibi olan bolşeviklər öz məramlarına yetişmək üçün hər bir vasitəyə təvəssül edirlər [əl atırlar]. Oğruların, quldurların, qatillərin, hər bir cinayət sahibinin əməllərindən istifadəni caiz bilirlər. Müşəvirlərinin [təşviqatçıların] şəxsiyyətini təhqiq etmək və sairə bunlarca əbəş yerə vaxt itirməkdir. Böylə olduğu surətdə, Denikin agentləri bunların içinə çox asan vəchlə [yolla] girə bilər və vəzifələrini gözəlcəsinə ifaya müvəffəq ola bilərlər. Bu üzdən, Gürcüstan və Azərbaycanda hər bir bolşeviklik hərəkəti baş verərsə, bundan iki cür təhlükə vüqusu möhtəməl [ehtimal daxilində] olar.

Gürcü camaatının böylə iğtişaş və üsyanlara qarşı göstərmiş olduğu nifrət və gürcü hökumətinin dəxi bu hərəkəti toxdadıb, iğtişaşçıların səy və əməllərini səmərəsiz qoymaqla ibraz etdiyi [göstərdiyi] ciddiyyət, ciddi fəaliyyət son dərəcə şayani-təhsin və səzayi-təqdirdir [alqışlanmağa və təqdir edilməyə layiqdir]. Azərbaycan ilə Gürcüstan bir-birinə hər bir xüsusda və baxusus [xüsusilə] müqəddəratca o qədər yaxındırlar ki, Gürcüstanın əmnü asayışı Azərbaycanın və Azərbaycanın da Gürcüstanın nizam və qaydası vücuda ilə məşrutdur [bağlıdır, şərtlənmişdir].

Məqsədi iğtişaş və üsyan törətmək olan siyasi zabastovkaların [tətillərin] Azərbaycan hökumət[i] əli ilə müdəbbirənə [tədbirli; ağıllı] bir surətdə yatırılmasını Gürcüstan millət və hökuməti məmnuniyyətlə tələqqi etdiyi [qiymətləndirdiyi] kimi, gürcü hökumətinin də bu təhlükəli iğtişası dəf və rəf etməsi [uzaqlaşdırması və aradan qaldırması] bizim səmimi xoşnudluğumuzu mövcub olmaya [məmnuniyyətimizə səbəb olmaya] bilməz və hər iki cümhuriyyətin bəqayı-istiqlalı [istiqlalının əbədiliyi] üçün qorxulu olan böylə siyasi çıxışların həm Azərbaycanda, həm Gürcüstanda tam bir müvəffəqiyyətsizliklə nəticələnməsi hər iki cümhuriyyətin vəziyyətini möhkəmləşdirər; şan və heysiyyətini kənardan baxan dost və düşmənlərin nəzərində artırır və istiqlalıyyət[ə] ləyaqətimizi fəzlə olaraq bir qat daha isbat edər.

Üzeyir Hacıbəyli

GÜRCÜSTANDA BOLŞEVİK İXTİLAÇILARI

Gürcüstanda hökumətin təbliğatı-rəsmiyyəsinədən məlum olduğu üzrə, böyük bir bolşevik ixtilalçıları dəstəsi kəşf edilmişdir.

Moskva Sovet hökuməti Ukrayna kimi Zaqafqaziyada da ibrazi-fəaliyyət etməkdən [fəaliyyət göstərməkdən], hər vasitə ilə də olsa kəndisinin böyük düşməni Denikin əleyhində təzə qüvvətlər tapmaqdan əl çəkməyir.

Sovet hökuməti Zaqafqaziya cümhuriyyətlərinə bir tərəfdən notalar verərək

Denikin əleyhində onları müharibəyə dəvət edərkən, digər tərəfdən də kirallanmış agentləri ilə inqilab və ixtilal çıxarmaqdan bir an belə geri durmayır.

İnqilabçı Lenin ilə vətənpərvər Denikin sabiq Rusiyanı diriltmək üçün o qədər həqiqi və fənni [elmi, texniki] bir siyasət və sövqülceysi [strateji] bir xətt-hərəkət təqib edirlər ki, əməllərində [arzularda] ya qəti bir müvəffəqiyyət, yaxud qəhqəri bir məğlubiyyətə [döyüşə-döyüşə geri çəkilməyə] ancaq bu surətlə vasil olmaq mümkündür.

Burada şayani-təəccüb [təəccüb edilməsi] bir şey yoxdur: İki məchul istiqamət təqib edən və hər birisi ancaq səlamət və müvəffəqiyyətə nail olmağı qayə bilən gəmilər, kürreyi-ərzin yuvarlaq olmasından (?!) istifadə edərək durmadan yollarında davam edirlər.

Birinin kapitanı nə qədər inzibatla [asayışla] bərabər, açıq və aydın bir havaya möhtac isə, digərininki də ixtilala, dumanlı və fırtınalı bir üfüqə aşıqdir. Çünki birincisinin gəmisini ələlədə vəsaiti-tədaföiyyə [adi müdafiə vasitələri] ilə mücəhhez [təchiz edilmiş] isə, digərininki də “yel əsdi, su götürdü” fəhvasınca mütəhərrikdir [sözünün mənasına uyğun olaraq hərəkət edir].

İştə, bu iki qüvvət, bəşəriyyət üçün müzirr və möhlik [zərərli və təhlükəli] olan bu iki dərbədə cərəyan şimaldan cənuba, cənubdan qərbə doğru yürüməyə hazırdir.

“Muradı cümlənin birdir, bütün dünyanı söylətsən.”

Denikini də, Lenini də dinləyiniz, Sovet hökumətinə də, Kolçakı da söylədiniz, həpsinin məramı birdir – Rusiyanı qurtarmaq!

Denikin Rusiyanı (haşa) [Allah ələməsin] Əqsayi-Şərqdən [Uzaq Şərqdən] şimal və cənuba, Batuma qədər imtidad etdiyi [uzandığı] halda, Lenininki bundan heç də əskik deyildir.

Denikinçilər “təkamülü” bir siyasət ilə bu məmləkətlərdə iddiayi-hüquq edərək, Velikorusiyanın Şərq ələmini udmaq üçün günün birində əqd etdiyi [imzaladığı] “müahidə”lərə [sazişlərə] istinad edərkən, bolşeviklər də “inqilabi” bir yolla və hər dürlü müahidələrə qırmızı qələm çəkərək yürüyürlər. Xaricdən kim bu girivəyə [girəvəyə; pusquya] düşərsə, vay halına!

İştə, Gürcüstanda bolşeviklərin ilk və bəlkə də, son bir təşəbbüslərinin əsl, amili budur.

Gürcüstanda bolşevik ixtilalçıları bit-təb [şübhəsiz] kira ilə tutulmuş ünsürlər olduğu üçün hökumət onları qolaylıqla təhti-təsərrüfünə [əlinə; idarəsi altına] aldı.

Zaqafqaziyada ixtilalcuya [ixtilalçı] məqsədlərlə ortaya çıxan cərəyanların verəcəyi zərər ümumi olduğu üçün biz bu vəqəni, təbii, diqqət və əhəmiyyətə almaq istəriz.

Əlbəttə, Gürcüstanda gürcü Məclisi-Müəssisanını [Təsisçilər Məclisini] dağıtmaq və Gürcüstan paytaxtına saldıran qanı və həyatı bahasına mal olmuş gürcü millətinin istiqlalıyyətinə xatimə çəkmək [son qoymaq] istəyənlər, Azərbaycan və yaxud da deyəlim ki, Ermənistan üçün xeyirli bir məqsəd, hüsn-niyyətlə məmzuc [yoğrulmuş] bir fikir bəsləməzlər.

İstiqlalıyyətə düşmən olanların zəif və yaxud qüvvətli olması cəhətini nəzərə almaq deyil, düşmən olduğu keyfiyyətini hesaba tutmaq lazımdır.

Gürcüstanda ixtilali [ixtilalçı] hərəkata doğru hazırlanan bu macəracuların [avantüristlərin] bəlkə də bir qismi Azərbaycanla da əlaqəlidir. Hər halda, aşkar bir şey ki, Zaqafqaziya cümhuriyyətlərini Denikin əleyhinə müharibəyə sövq etməyə müvəffəq olamayan Sovet hökuməti başqa və gizli yollarla təşkilatında bərdəvam olaraq bu məqsədini qüvvədən feilə gətirməyə [həyata keçirməyə] çalışır.

Digər tərəfdən Gürcüstanda vüqaya gəlmiş [baş vermiş] şu bolşevik hərəkəti, şayani-diqqətdir ki, İmeretiya və Suxum okruqu kimi Gürcüstanla daima ixtilafli bir halda bulunan məmləkətlərdə başlamış və camaatın qeyri-məmnun sinfindən istifadə etmək istənilmişdir.

İxtilal və inqilabı etmək üçün bəhanələr bulmaq asan iş olmasına görə, Gürcüstandakı bolşeviklər də iqtisadi həyatın gərginləşməsinə vəsila [vasitə; bəhanə] edərək əməllər [fəhlələr] arasında fikri-ixtilali [ixtilal fikrini] qüvvətlətməyə çalışmışlardır. Necə ki, bizim aramızda da zəif də olsa, bəzən böylə bəhanələr çıxaranlar olduğu kimi.

Şübhəsiz, Gürcüstanın qəlbi yanıq demokratiası [xalqı] böylə bir atəşə heç bir zaman girmək istəməyəcəyi üçün bolşevik fəaliyyəti də – burada olduğu kimi – səmərəsiz və nəticəsiz qalmışdır.

[Noy] Ramişvili kimi fətanətli [zirək] və zəki bir nazir öz təbliğati-rəsmiyyəsinə də qeyd etdiyi vəchlə, bu inqilabcuyanə hərəkəti çoxdan bəri təqib və tədqiq etməkdə olduğu üçün birdən-birə hamısının foyasını [iç üzünü] meydana çıxarmışdır.

İstiqlaliyyət və mövcudiyyəti üçün cəhd edən və bu qayəyə bütün qüvvətini

sərf etməkdən çəkinməyən gürcülər, əlbəttə, bir əsr rusluqdan gördüyü təzyiqin nəticəsidir ki, milli və siyasi əməllərini [arzularını] rusluğun bolşevikinə, Denikinə və bütün cahana elan və fəryad edir:

“Hər ki zəxmi xord əlbəttə fəğanı darəd.”

Zaqafqaziya cümhuriyyətlərinin həyat və istiqlaliyyətlərinə sui-qəsd edənlər istər Denikin, istər bolşevik olsun, müsavidir [birdir]. Zaqafqaziya cümhuriyyətləri özlərini müstəqil və azad görməkdən başqa həqiqi bir siyasətə tərəfdar olamayacaqlarını Gürcüstanda bir çıxışa hazırlanıb da tikiş tutmayan bolşeviklər macərası da isbat edir.

Ə[hməd] H[əmdi Qaraağazadə]

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

25 təşrini-əvvəl [oktyabr] iclası

İclas doktor Həsən bəy Ağayevin sədarəti və Əhməd Cövdət Pepinovun katibliyi ilə 11 saat 45 dəqiqədə açılır.

Növbədəki məsələnin, Gəncədə Hökumət Bankı şöbəsi güşad etmək [açmaq] barəsində olan qanun layihəsinin 3-cü qiraəti olduğu sədr tərəfindən elan edilməklə bərabər, qanun layihəsi 3-cü qiraətdə oxunaraq qəbul edilir. Sonra Mətbuat Nizamnaməsinin ümumiyyətlə müzakirəsinə keçilir.

(Keçən iclasda bu xüsusda bir neçə natiq uzun-uzadıya nitqlər söyləmiş, vaxt gec olduğundan iclas qapanaraq ümu-

miyyətlə müzakirələr işbu iclasa təxir edilmişdi.)

Səməd ağa Ağamalioğlu - Keçən iclasda danışan natiqlərə cavab verir və deyir ki: Bunun qorxusu hələ ondandır ki, bu qanun deyil, nizamnamədir. Çünki qanunda çox ola bilər ki, yaxşı fikirlər yazılsın. Lakin onu mövqeyi-icraya yaxşı qoymazlar.

Sonra Nəsim bəyə cavab verərək deyir ki: Bu qanunda fəna bir şey varsa, o da qəzetə müdirlərinin kim olması barəsindədir. Çünki müdirin nə cür olması, onun savadlı və həddi-buluğa yetişməsi kimi şərtlər hürriyyəti-mətbuata ziddir. (!)

Əliheydər Qarayev (bolşevik) - Uzun bir nitqində keçən kərə söylədiyi sözləri təkrar edir, deyir ki: Mətbuat gərək mütləq sərbəst olsun.

(Əqəliyyətdə [azlıqda] qalan millətlərdən gürcü nümayəndəsi rusca bir nitq söyləyərək o da qanunun bəzi maddələrinin əleyhinə gedir.)

Məhəmməd Əmin Rəsulzadə - Burada Mətbuat Qanununun əleyhinə türkcə söylənən sözləri rusca olaraq bəlkə məntiqə daha müvafiq bir tərzdə müdafiə etdilər. Həpsi söylədilər ki, hürriyyəti-mətbuat lazımdır.

Fəqət bir əndazədə buna qanun təyin etmək də icab edər.

İştə, mətbuat qanununu müdafiə edənlər ilə əleyhdarları arasında başlıca fərq bundan ibarətdir. Burada bir adam bulunmaz ki, hürriyyəti-mətbuata zidd olsun və dedilər ki, bir adam da bulunmaz ki, bundan ötrü bir əndazə istəməsin. Burada Qarayevin müdafiə etdiyi hürriyyəti-mətbuat deyil, anarşiyi-mətbuatdır [mətbuat anarxiyasıdır].

Mətbuata bir əndazə və nizam hər halda lazımdır. Bunu istəməyənlər hürriyyəti-mətbuatı deyil, anarşiyi-mətbuatı müdafiə edirlər. Hər kəs bu cür mətbuat tərəfdarı isə, onlar mətbuat müntəzibləri [nümayəndələri] deyillər. Burada danışanlar qanunda hürriyyəti-mətbuata zidd maddələr tapdıqlarından onun əleyhinə səs verəcəklərini və qanunu rədd edəcəklərini söylədilər. Madam ki, anarşiyi-mətbuat tərəfdarı deyillər, o vaxt məntiq icab edərdi ki, qanunu əsasən qəbul edib, sonra maddəbə-maddə müzakirə olunarkən təshih yapdılar. Fəqət bunu da etmək istəməyirlər. Görünür ki, burada məntiqsizlik var.

Təbiidir ki, müzakirə açılarkən təshih üstündə hər kəs öz nöqtəyi-nəzərini söyləyəcəkdi.

İndi gələlim söz hürriyyəti ilə yazı hürriyyəti arasında olan fərqə. Burada sizə bu barədə söz söylərkən, gözəl fəlsəfə dedilər ki, zahirən çox düz gəlirdi. Fəqət batinən mənasız və səfsətə idi. Söz hürriyyəti ilə mətbuat hürriyyəti arasında fərq olmadığı zahirəyə öylə görünürsə, fəqət yazı ilə söz arasında fərq həqiqətən böyükdür və çoxdur. Zira hər adam söz söyləyə bilər. Fəqət hər adam yazı yazamaz. Çünki yazını iktisab etmək [əldə etmək] lazımdır. Söz söyləmək insanda təbii bir xislətdir. Yazı isə sonradan qazanılmış bir sənətdir. Söz ilə yazını bərabərləşdirib tənzip etmək olmaz. Yazı yazanlar üçün qanun qoyub tənzip etmək mümkündür. Çünki onlar azdırlar. Fəqət üç milyon bir camaatın söz söyləməsi üçün bir qanun qoymaq qeyri-mümkündür. Bunların aralarında

imkan və qeyri-imkan qədər fərq vardır. Binaənileyh [ona görə] bu, zahirdə məntiqə uyğun və xoş görünürsə də, batinən öylə deyildir.

Şimdi baxalım, bu qanunda nələr var ki, onun hüriyyəti-mətbuat əleyhinə olduğunu söyləyirlər. Qanun istəyirmiş ki, qəzetə yazan şəxs savadlı olsun, yəni qəzetə yazanlar bir şey yazıb anlaya bilsinlər. Bu da hüriyyəti-mətbuat əleyhinə imiş. Sonra digər bir maddə əleyhinə danışdılar ki, yazılan bir fəqərəyə [hadisəyə] rəddiyyə [təzkib] gələrsə, eynən dərc edilsin və idarə tərəfindən həman yazıya qeyd və əlavə olunmasın. Bunun əleyhinə getmək olar, lakin bu maddəyə görə bütün qanunun ziddinə getmək doğru olarmaz. Halbuki hökumət müəssisəsi camaat müəssisəsi deyildir. Onu ittiham etdikdə, gərək bitərəf olaraq əfkari-ümumiyyəni [ictimaiyyətin fikrini] də dinləyəsınız. Mətbuat müddəidir [iddiaçdır; ittihamçıdır]. İttiham olunan tərəf müddə-i-əleyhdir [müttəhimdir]. 3-cü bir tərəf də var ki, o da əfkari-ümumiyyədir. Siz bir tərəfi ittiham etdikdə, gərək bitərəf olan əfkari-ümumiyyəni də dinləyib, sonra bir qərara gələsınız. Siz müddə-i olduğunuz zaman üçüncü tərəf camaata da imkan verməlisiz ki, öz rəyini söyləsin. Madam ki, bunu etməyirsınız, təshih ya müğalitəkarənə [doğru yaxud yalan] sözlərlə ona imkan verməyirsınız ki, bitərəf olaraq öz rəyini söyləsin.

Sonra 2-ci nömrədə onun müdafiətını [müdafiələrini] rədd edəcəksınız. Ediniz, lakin müddə-i-əleyhə də imkan veriniz əfkari-ümumiyyə qarşısına bitərəfanə bir surətdə çıxsın. Qanun qətiy-

yən bitərəf olmalıdır, tərəfli olmamalıdır. Halbuki siz buna razı deyilsınız, digər bir nöqtəyi-nəzəri müdafiə edirsiniz. Bu, o deyil ki, layiheyi-qanuniyyə bütün-bütünə rədd edilsin. Məsələyə əsasla yanaşdıqda, layiheyi-qanuniyyəni rədd etməyə səbəb yoxdur. Burada deyilir ki, müdir savadlı olsun. Əgər bu lazım deyilsə, deyiniz təshih edəlim. Mən bilməyirəm ki, bununla Qarayev deyir ki, Şərq aləmi geri gedəcək, biz Qərbə yavuş getməliyiz. Əcəba Qərbdə öylə bir yer var ki, orada qanun olmasın və yaxud müdir savadsız olsun?

Burada münaqişə olduqda bizim firqəyə töhmət edərək dedilər ki, firqəmizə mənsub hökumət (bilməm hankı hökuməti deyirlər) qəzetələrdən kağız almış ki, filan qəzetə çıxmıyacaqdır. Bunlar bolşevik və qeyri qəzetələr haqqında olur. Hökumətin bəməsləhətən [işin xətri üçün] mətbuatı nizama salmaq üçün qurduğu tədbirdir. Sonra Qarayev qəzetədə yazır ki, Rəisi-vükəla [Baş nazir] başqa yerə getməyir, əhalinin dərdinə qalmayı, onun ehtiyacına yaxından bələd olmayır. Rəisi-vükəla bu məqsədlə Ağdaşa getdikdə, o zaman Qarayev götürüb yazır ki, hökumət rəisi yaylağa gəzməyə getmişdir. Bu növ qanunsuz iş görən mətbuata qarşı hökumət tədbir görər və görür.

(Qarayev yerindən: O tədbir yalnız “Füqərə sədası” üçün idi.)

Məhəmməd Əmin - (davamlı) Xeyr, sizin dediyiniz füqərə sədası deyil, füqəranı iğfal edənlərin [aldadanların] nidasıdır.

Burada iki əsas var: biri mətbuatın idarə və tənziimi haqqında, digəri mət-

buatın surəti-nəşri və nəşr olunan əkazib [yalan] və böhtanlara verilən cavablar haqqında. Qeyri yerlərdə də məmləkətin mədəniyyəti nöqtəyi-nəzərindən böylə qanunlar tənzim olunur ki, nəradə və hansı mətbəədə nə qədər kitab və qəzetə təb [çap] edilir. Siz bilirsiniz ki, mühüm və tarixi zaman keçiririk. Bu qədər ki, yazıb-pozuruq, əlbəttə, bunlardan hökumətə, yəni təyin olunmuş mətbuat müdirinə birər nüsxə gəlməlidir, ta ki bir-iki sənədən sonra nə yazdığımız və nə zamanlar keçirdiyimiz o övraqdan [yazılardan], tarixi nöqtəyi-nəzərdən məlum olsun.

Bir də münaqişə var ki, mahallarda mətbuat işləri uyezdni naçalniklərə [qəza rəislərinə] və valilərə tapşırılır. Doğrudur, onlara tapşırılır, fəqət qapamaq ixtiyarı verilməyir. Onlara haqq verilir ki, müdiriyyətə lazım olan məlumatı toplayıb göndərsinlər. Biz bilirik ki, mətbuat bizim məmləkətdə öylə mütərəqqi olmamış ki, hər yerdə bir mətbuat müdiri təyin edək. Yalnız Şuşada və Gəncədə birər qəzetəmiz vardır. Şəkiddə bir də mətbəə var ki, o, ancaq Həsən Dadanovun tənbəki kağızlarını çap edir. Buna görə Şəkiddə bir mətbuat müdiri təyin etmək doğru deyildir. Hər halda bu işləri tənzim etmək üçün məhəllində [yerində] hökumət məmurlarına tapşırılır. Bir də məmləkətin maliyyə nöqtəyi-nəzərindən, bu doğru deyil. İndi Şuşa şəhərində bir hökumət mətbəəsi var. Orada hökuməti bir qəzetə [bir hökumət qəzeti] nəşr olunur. Onun üçün bir mətbəə müdiri, bir qəzetəyə baxacaq müdir lazım gəlir.

Bu növ bir çox daha qeyri xırda yerlərdə mətbuat müdiriyyətləri əmələ gələcəkdir ki, bu da doğru olarmaz. Hal-

buki Nuxuda olan uyezdni naçalnik və Şuşada olan general-qubernatora veril-sə, daha münasib olar. Həmin valilərə və uyezdni naçalniklərə artıq [çox] etiraz edildi ki, mətbuat gərək onların ixtiyarına verilməsin. Halbuki mətbuatın ixtiyarı onlara verilməyir. Onların işi yalnız mətbuatda xilafi-qanun gördükləri bir fəqərə [hadisə; fakt] barəsində yazıb müddəyi-ümumiyyə [prokurora] məlumat verərək, onun nəzərini şu nöqtəyə cəlb edəcəkdir.

Hərgah müddəyi-ümumi o yazıda bir qüsur görərsə, müdiri-məsulu məhkəməyə cəlb edəcəkdir. Əcəba bununla uyezdni naçalnikə böyük ixtiyarmı verilmişdir? Hər bir özünü azərbaycanlı hesab edən vətəndaşın ixtiyarı vardır ki, müddəyi-ümumiyyə müraciət etsin, məmləkət qanunlarına xilaf hərəkət edən bir şəxsi, bir qəzetəni məhkəməyə cəlb etdirdsin. Hər bir vətəndaşın malik olduğu haqqı uyezdni naçalnikə vermiş olsanız nə olar. Bu o demək deyil, uyezdni naçalnik qəzetə müdirilərini məhkəməyə cəlb edəcəkdir. Əgər yazdığında hökumət əsasına toxunacaq bir şey varsa, təbii, müddəyi-ümumi onu məhkəməyə cəlb edəcəkdir. Əgər yoxsa, onu cırıb atacaqdır. Bununla müdirələrə qəsdən bir təhlükə yoxdur. Fəqət bu gün hər əlinə qələm alan ağzına gəlidiyi sözləri yazsa, ziddiyyəti xüsusiyyəti [öz şəxsi problemləri] ilə müsavi [bərabər] tutarsa, iftiralər söylərsə, böylə şeylər, təbii, qəbula keçən işlər deyildir. Bizim Məclisi-Məbusanın üzvləri və siyasi firqələrimiz hüriyyəti-mətbuatı müdafiə edib də onlara sui-istimal [sui-istifadə imkanı] qazandırarsa, bu doğru bir şey olarmaz.

Mən xətmə-kalam olaraq onu demək istəyirəm ki, qanun mətbuat aləmində məqbuldur və qəbulunda isə heç bir qorxu yoxdur və qəbulu lazımdır.

Sədr - Təklif var ki, müzakirə bitsin.

Səməd ağa - Hər zaman Məhəmməd Əmin əfəndinin nitqindən sonra təklif varid [daxil] olur ki, müzakirə bitsin. Bu bizim Parlamanımızda bir adət olmuşdur. Mən təklif edirəm bu adət götürülsün. Müzakirə hələ bitməsin.

Məhəmməd Əli Rəsulzadə - Mən öylə bilirəm ki, iki gündür bu barədə bir çox sözlər danışıldı. Bundan sonra danışılacaq sözlər də həman əvvəlkilərin təkrarı olacaq və yaxud bir qədər artırılıb, əskiləcəkdir. Mən təklif edərdim ki, müzakirə qət edilsin [kəsilsin]. 2-ci qıraətində maddəbəməddə oxunanda hər kəs yenə öz sözünü maddə barəsində deyə bilər.

Sədr təklifi səsə qoyur. Əksəriyyət ilə təklif keçməyir. Müzakirə qət edilməyərək davam edir.

(Mabədi var)

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz teleqrafı tərəfindən alınmışdır)

31 təşrini-əvvəl

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Fin körfəzi səvahili [sahilləri] dairəsində düşmənin hərbi gəmiləri ilə top

müsadiməsi [döyüşü] vəqə olmaqdadır. Düşmənin gəmiləri atəşimizlə dənizə qovulmuşdur. Atışma əsnasında düşmənin bir gəmisi zədələnmişdir.

Robşi dairəsində - Ciddi vuruşmalar davam edir.

Qatçina dairəsində - Vuruşma ilə tərəfimizdən Qatçinanın 5 fərsəx şimalında olan bir neçə kənd işğal edilmişdir. Yüz nəfər əsir və mitralyoz alınmışdır.

Luj[ski] dairəsində - Bizim qoşunlarımız ciddi yürüşlərlə Luqanın 10 fərsəx məsafəsinə çatmışlardır. Bir neçə hissələrımız üç günün ərzində vuruşma ilə 50 fərsəxdən yuxarı yol getmişlərdir.

Kiyev və Çerniqov dairələrində bizim müvəffəqiyyətli yürüşümüz davam edir.

Dmitrov, Kromı, Orlov və Yels dairələrində yürüşümüz müvəffəqiyyətli surətdə davam edir.

Voronej dairəsində bizim süvarimizin müsadiməsindən [çarpışmasından] sonra düşməni Zemlyanska atmışdır. Düşmənin ricəti [geri çəkilməsi] əsnasında böyük tələfat vermişdir. 50 mitralyoz alınmışdır.

Bobrov dairəsində ciddi vuruşmalar davam edir.

Borisoqlebsk dairəsində - Borisoqlebskdən cənuba və şərqə ciddi vuruşmalar davam edir.

Əlavə alınan məlumata nəzərən, iki alayımızın hissələri Novoxopyorskdən ricət edərkən düşmənin güclü qüvvəsi tərəfindən əhatə edilmişdir. Hissələrımız bütün ixtiyarlarında olan fişəngləri ata-ata və ölərək düşməyə təslim olmamışlardır. Qəhrəmananə bir surətdə, əhatə etmiş olan düşməndən süngü ilə özlərinə yol açaraq namuskaranə bir surətdə böylə ağır vəziyyətdən xilas ola bilmişlərdir.

Ust Medved dairəsində Skruş dairəsindən yürüş etməkdəyiz.

Amerika əyanlarının bəyanatı

Nauen - Amerika əyanlarının bəyanatına görə, Vilson Amerika rəisi-cümhurbaşluğuna bir daha namizədliyini qoymayacaqdır.

Vəhşət qurbanları

Nauen – Amerika Hərbiyyə Nəzarəti tərəfindən elan edilən statistik məlumatına nəzərən, müharibə əsnasında qətl edilən saldatların ümumi miqdarı 7 milyon 50 min 200 nəfərdən ibarətdir.

Fərarilərin rəvayəti

Yaroslavl – Ağ qvardiya əsarətindən fərar edib gələn yoldaşların dediklərinə görə, bolşevik komissarlarını və onlara tərəfdar olanları Balaxoviç özü güllələyir. Balaxoviç dəstəsinə daxil olmaqdan imtina edənlər edam edilirlər. Balaxoviç maaş verməyir. Hər bir şəhəri işğal etdikdə, Balaxoviç öz çətlərinə 2-3 saat qarət üçün müsaidə verir. Balaxoviç dəstəsi mülkədar uşaqları və sabiq zabitlərdən ibarətdir.

Ablukadan imtina

Nauen - Fransa radiosu xəbər verir ki, Almaniya hökumətinin Şura Rusiya ablu-kasında [blokadasında] iştirak etmək təklifinə cavabı Versala vasil olmuşdur. Cavabda deyilir ki, Almaniya hökuməti 5 ilin ərzində ablu-kada dəhşətlərini gördüyü üçün hər hankı tərəfin ablu-kasında iştirakdan qəti olaraq imtina etməyi lazım və vacib bilir.

Ümidləri doğrulmayır

Nauen - Əxirən [son günlərdə] İngiltərədən varid olan [gələn] xəbərlərə nəzərən, İngiltərə dövləti, anlaşıldığına görə, Kolçaka müavinət etməyə bir daha mail deyildir.

İğtişas

Smolensk - Alınan məlumata nəzərən, Ukraynada Denikin əleyhinə qalxmış olan iğtişas get-gedə artmaqdadır. Kiyevdə Denikin 10 ay bundan əqdəm [əvvəl] Skoropadskinin olduğu vəziyyətdədir. Kənd əhalisi şəhərə ərzaq götürməyi bilmərrə qət etmişlər [dayandırmışlar]. Şepelin yaxınlığında iğtişasçılar dəmiryol xəttini təxrib etmişlərdir. Dəmir yol xətti təxrib edildiyindən, əsgəri qatarlar toqquşmuşdurlar. Yüz nəfərdən yuxarı Denikin saldatları tələf olmuşdur.

Üsyançılar Denikin arxasında

Novozıbkov - Kiyevdə nəşr edilən Ağ qvardiya qəzetələrindən “Veçerniye oqni”nin verdiyi məlumata görə, Yekaterinoslav dəmiryolunda iğtişasçılar tərəfindən qatarların toqquşmaları vəqə olur.

Denikin azadlığı

Novozıbkov - Rostovda nəşr edilən Ağ qvardiya qəzetələrində Don atamanının bir əmri dərc edilmişdir. Əmrdə denilir ki, Rostovda çıxmaqda olan “Don” qəzetəsi “Don şəhərində ərazi məsələsinin həlli təşəbbüsü” ünvanında yazdığı məqalə üçün bağlanır.

Misirdə qanlı vuruşmalar

Lion – Aleksandriyadan [İskəndəriyyədən] verilən xəbərlərə nəzərən, Misirdə

böyük iğtişaslar olmuşdur. Polis küçə nümayişlərini qadağan etmək və məscidi bağlamaq istəmişdir. Əhali müqavimət göstərdiyindən, toqquşma əmələ gəlmişdir. Qoşun çağırılıb əhaliyə atəş açılmışdır. Əhalidən 2 nəfər ölmüş və 20 nəfər yaralanan vardır. Polis tərəfindən 3 zabıt və 24 acentə yaralanmışlardır.

(Gürcü Teleqraf Acentəsindən)

(İtaliya heyəti xəbərləri)

Bolşevik ərkani-hərbini dərdəst edilməsi

Londondan bolşevik ərkani-hərbini [qərəğahının] dərdəst edilməsini [tutulmasını] xəbər verirlər. Trotski qaçmışdır.

Kronştadtdan gəmilərin çıxması

Helsinqforsdan [Helsinki] xəbər verirlər ki, dün 6 bolşevik gəmiləri Helsinqforsdan çıxmışdılar.

Kolçakın yürüşü

Kolçakın yürüşə başlamasını, bolşevikləri Tobol nəhrinin sol sahilinə sıxışdırmasını Omskdan xəbər verirlər. Onun yürüşü Kostanay tərəfində davam etməkdədir. Burada 35 min bolşeviki əzməmişdir.

İtaliya Ticarət Bankı

İtaliya Ticarət Bankının şura rəisliyinə sabiq nazirlərdən Krespi təyin edilmişdir.

Almaniya mətbuatı

Almaniya Sülh Cəmiyyəti Rusiya ab-lukası əleyhinə və onun daxili işlərinə müdaxilə edilməsinə izhari-etiraz etmişdir [etirazını bildirmişdir].

Abluka yüngülləşdirilməsi kafi deyildir

Almaniya dairələrində ablukanın yüngülləşdirilməsini kafi hesab etməyirlər. Sahil münəqilatına [rabitəsinə] başlanmışdır. Almaniyanın bitərəf dövlətlərlə münasibətinin mən'i təbdil edilməmişdir [qadağası dəyişdirilməmişdir].

*(Lion radio mövqifinin
[radiostansiyasının] xəbərləri)*

Yaponiya ilə olan müahidənamənin təsdiqi

İngiltərə dairələrində Mikadonun Versal Sülh müahidənaməsini [sazişini] gələn ayın əvvəllərində təsdiq edəcəyini söyləyirlər.

*(Qafqaziyadakı Müttəfiqlər heyətinin
radio xəbərləri)*

Bolqariyada böhrani-vüzərə

Stamboliyski başda olmaqla, Bolqariyada yeni kabinə təşkil edilmişdir. Teodorov Bolqariyanın Parisdə olan mürəxxəsləri [nümayəndələri] rəyasətində qalır. Mürəxxəslərin birisi tərəfindən edilən məruzədən anlaşıldığına görə, yeni kabinənin xarici siyasəti sabiq kabinə siyasətindən o qədər kəskin olmayacaqdır. Xariciyyə işləri başında sabiq Rusiyadakı Bolqariya səfiri Macarov durur.

İspaniya kralının səfəri

İspaniya kral və kraliçası təşrinilə əvvəl [oktyabrın] 21-də Parisə varid olmuşlardır [getmişlər]. Ayın 22-də Ram-buyədə təntənəli bir seyd [ov] olmuşdur.

Ayın 23-də kral, marşal Petenin müşayiəti ilə Verden altında olan müharibə çöllərini tamaşa etmişdir. Ayın 24-də kraliça Londona əzimet edərək [yola düşərək] özünün yövmi-təvvəlüdünü [döğüm gününü] qöv-m-əqrəbələri arasında keçirəcəkdir.

Cənubi Slovakiyada böhrani-vüzərə

Axırncı varid olan [gələn] məlumata görə, Cənubi Slovakiyada yenidən böhrani-vüzərə vəqə olmuşdur [hökumət böhranı meydana çıxmışdır]. Şayiata [şayiələrə] nəzərən, şahzadə naibüs-səltənə [səltənət vəkili] yeni kabinə təşkilini Pa-şiçə həvalə etmişdir.

Cəmiyyəti-Əqvam və bitərəf dövlətlər

Ali Şura bitərəf dövlətləri Cəmiyyəti-Əqvamda [Millətlər Cəmiyyətində] iştirak üçün dəvət etməyi təhti-qərara almışdır.

Almaniya gəmilərinin verilməsi

Qeyri-məşru [qanunsuz] surətdə Hollandiyaya satmış olduğu gəmilərin verilməsini Ali Şura Almaniya-dan tələb etmişdir.

Dansiq müstəqil dövlət

Təntənəli surətdə Dansiqin müstəqil dövlət olduğu elan edilmişdir.

Serbiya və bolşevizm

Könüllü orduya daxil olmaq üçün Odessaya bir dəstə Serbiya zabıtları gəlmişdirlər.

Klemanso ilə müsahibə

Tittoni Klemanso ilə müsahibədə bulunmuşdur.

Kral Albert Vaşinqtonda

Əhali tərəfindən mütəntən [təntənəli] bir surətdə salamlanan Belçika kral çetası [cütüyü] Vaşinqtona varid oldu [çatdı].

Petroqrad altında

General Yudenic ordusunun yeni bolşevik qüvvəsinin vuruşmada iştirak etməsinə baxmayaraq, Petroqrad üzərinə yürüş başlanmışdır. Paytaxtn 20 kilometrliyində olan dəmiryol mövqiflərindən [stansiyalarından] bir neçəsi ağır qoşunlar tərəfindən işğal edilmişdir.

SÜLH ƏTRAFINDA

Məclisi-Alidə

Məclisi-Ali qərara almışdır ki, Baltik səvahlili övzasını məmul bir təriq ilə [Baltik sahillərindəki vəziyyəti arzu edilən bir yolla] nizama yetirmək üçün tədabiri-fövqəladə ittaxı [fövqəladə tədbirlər görülməsi] qarşısında da təəmmül edilməsin [çox götür-qoy edilməsin]. Baltik səvahlilinin Almaniya əsakiri tərəfindən təxliyə edilməsi üçün qəti tədabirə girişməsinə Almaniya hökumətindən tələb etmək dəxi təhti-qərara alınmışdır.

Sen-Jermen müahidənaməsi

Bazel - Vyanadan xəbər verirlər ki, Reyx Cümhuriyyəti Sen-Jermen müahidənaməsini imza etmişdir.

Vilson

Vaşinqton - Vilson tədricən kəsbi-afiyət etmək [sağalmaq] üzrədir.

Almaniyanın borcu

Sürix - Berlindən xəbər verirlər ki,

Almaniyanın cəmi borcları kanuni-əvvəl in [dekabrın] 31-ə cən 90 milyard rublə qədər bir yekun təşkil edirdi. Bu ilin borcu 82 milyard rublə olmuşdur.

Rusiya və Türkiyə məsələsi

“Slovo” qəzetəsində yazılan bir xəbə rə görə, Parisdə olan Rusiya heyəti-mürəxxəsəsi [nümayəndə heyəti] Rusiyanın Şərq hüququna (?) aid Sülh Konfransına bir müxtirə [nota] təqdim etmişdir. Müxtirədə rus heyəti-mürəxxəsəsi şu prinsipi irəli sürür ki, yeni nə sək [nizam; qayda] və intizam bərpa edilərkən, Rusiyaya da “Düvəli-müəzzəmə və müttəfiqə [Böyük və Müttəfiq dövlətlərlə] ilə bir nəzərdə baxılmalıdır”. Xüsusən boğazları kontrol etmək Rusiya üçün həyati müqtəziyyatdan [zərurətlərdən] olaraq qalır. Məsələ adilənə (?) həll edilərək, boğazları idarə etmək üçün Cəmiyyəti-Əqvam namından Rusiyaya mandat verilməlidir. Müvəqqəti olaraq boğazların beynəlmiləl bir idarə altında olmasına Rusiya razı ola bilər. İstanbula gəldikdə isə, orada beynəlmiləl bir idarə olması mümkündür, ancaq Rusiyaya layiqli bir məqam verilməlidir. Sonra müxtirədə tələb edilir ki, Ermənistan istiqlalı təmin edilsin və sonra Türkiyə dövləti vergilərinə (?) müqəddəs yerlər məsələsinə keçərək deyilir ki, o yerlərin müqəddəratı ilə katolik kilsəsi qədər proavoslavni kilsəsi də əlaqədardır.

General Nissel

Lion - Versay müahidənaməsi şəraitinin [sazişi şərtlərinin] Baltik səvahlində [sahillərində] ifa edilməsini kontrol etmək üçün general Nissel təyin edilmişdir.

Fransa

Sülh müahidənaməsinin imza edilməsinə görə, rəisi-cümhur mühasireyi-əsgəriyyə və sensor [senzura] idarələrinin ilğası [ləğvi] və qeyri məşrutə [konstitusiya] qanunları təminatının bərpa edilməsi xüsusunda dekret vermişdir.

Məclisi-Ali və Rusiya işləri

Məclisi-Ali Versayda olan Beynəlmütəfiqin [Müttəfiqlərarası] Hərbi Şuranın beynəlmiləl bir komisiyon təşkil etmək xüsusunda olan layihəsini təsdiq etmişdir. Məzkur [deyilən] komisiyon Berlində oturaraq, rus əsirlərinin Almaniya dan övdət etməsinə [qayıtmasına] nəzarət edəcəkdir.

Sülh müahidənaməsi haqqında Burjuanın nitqi

Fransa Məclisi-Əyanında [Senatında] sülh müahidənaməsi [sazişi] haqqında məruzə sifəti ilə bəyanat verən Leon Burjua söyləmişdir ki:

“Sülh müahidənaməsini imza etdikdən sonra Düvəli-müttəfiqə [Müttəfiq dövlətlər] qarşısında yeni bir müahidənamə əqdi [saziş imzalanması] durur ki, o da bütün siyasi və iqtisadi məsələlərdə Müttəfiqlər arasında etilaf [uzlaşma, razılıq] yapmaq üçün lazımdır.”

Məruzəçi sonra Yaxın Şərq məsələlərinə keçmiş və söyləmişdir ki:

“Bu məsələlər şimdilikdə həll edilə bilməyəcəkdir. Zira, Bolqariya sülh müahidənaməsi imza edilməmiş və Türkiyə müahidənaməsi isə hələ tərtib edilməmişdir.”

L. Burjua nitqinin axırında söyləmişdir ki:

“İstanbul məsələsində bütün Yaxın Şərq müəmması yatmışdır. Məsələ müzakirə edilməmişdir və biz də onun haqqında müzakirətimizi təviq etməliyiz [sonraya saxlamalıyıq].

QƏZETƏLƏRDƏN

Amerika və Ermənistan

General Harbord [missiyası] əzasından [üzvlərindən] biri bəyan etmişdir ki:

“Rəisi-cümhur Vilsonun binagüzarlığı [tapşırığı] ilə biz, Türkiyə və Qafqaziya övzasını [vəziyyətini] təhqiq və tədqiq etmək üçün əzimat etmişdik [getmişdik]. Rəisi-cümhur oralardan doğru bir məlumat bilmək istəyir.

Amerika Məclisi-Əyanı [Senatı] general Harbordun bəyanatına müstənidən [əsaslanaraq] Ermənistan haqqında qərar qəbul edəcəkdir. Ermənistanın qanun, idarə, maarif və maliyyə işlərindən; ordu, əhali qismi, müxəbirat [rabitə] vasitəsi, hifzissihhə [sağlamlıq] və siyasi məsələlərindən məlumat toplayıb, heyətimiz Ermənistan sərmayədarlarının Ermənistana köçmək məsələsi ilə də maraqlanmışdır. Ermənistan Cümhuriyyəti hökuməti cavab vermişdir ki, 170 erməni sərmayədar və mütəxəssisləri Ermənistana köçməyi arzu etmişlərdir. Ermənistanda asayiş və nizam bərpa edilərkən, onlar köçəcəklərdir. O adamların siyahısı general Harborda təqdim edilmişdir.”

Qızıl xan dəstəsi

Mavərayi-Bəhri-Xəzər cəbhəsində bolşeviklər kəndi komandaları altına

Mərv ətrafında məşhur olan quldur Qızıl xan dəstəsini qəbul etmişlərdir.

Donanma manevrası

Cəməhiri-Müttəfiqə Bəhri-Mühiti-Kəbir donanması [Birləşmiş Ştatların Sakit okean donanması] böyük manevra yapmaq üçün dənizə çıxmışdır. Manevra Bəhri-Mühiti-Kəbirdə icra ediləcəkdir. Manevra bitdikdən sonra donanma Vladivostok rixtiminə [dokuna] daxil olacaqdır.

Yasnaya Polyananın müqəddəratı

“Tayms” xəbər verir ki, bolşeviklər Yasnaya Polyananı milliləşdirmişlərdir. Keçən sənə talan edilmiş Yasnaya Polyananın baş imarətini təmir etmək üçün Lunaçarski 175 min rublə təxsis etmişdir [ayırmışdır]. Bolşeviklər Tolstoyun ailəsinə təklif etmişlərdir ki, Yasnaya Polyana da qalmaq arzu edirlərsə, o zaman Yasnaya Polyananın müdiri sifəti ilə onlar xidmət etməyi qəbul etmək şərti ilə qala bilərlər. Tolstoy ailəsinin bütün əfradı [fərdləri] bu təklifdən imtina etmişlərdir.

Küleytdə

“Araç” qəzetəsinin əxbaratına [xəbərlərinə] nəzərinə, Ədəndə olan türk milli təşkilatlarının nümayəndələri oradakı Fransa ali məmurlarından tələb etmişlərdir ki, 4 günədək Küleyti təxliyə etsinlər. Bu tələbdən dolayı Ədəndə bulunan türk vali vəkili və türk jandarmaları zabitanı Küleyt hüdudundan təbid [sürgün] edilmişlər imiş.

Türk mühacirləri

Yenə “Araç” yazır:

“Ermənistanda yaşamaq istəməyən müsəlmanları türk məmurları Sivas vilayətinə göndərirlər. Əvvəlcə əsgərliyə yərayanları orduya göndərirlərmiş. Şimdi isə bu qərar da təbdil edilmişdir [dəyişdirilmişdir].”

Təbrizdə həyəcan

“Aşxatavor” xəbər verir ki, Təbrizdə ingilislərə qarşı nümayişlər icra edilmişdir. Nümayiş başında şahsevənlər və qəribələr durmuş imiş. Hökumət sabiq nazirlərin həpsini həbs etmiş və Təbriz general-qubernatoru Siphəsaları Tehrana sürgün etmişdir. Müsəlləh müsədimə vüqu bulmamışdır [Silahlı toqquşma olmamışdır]. Təbriz-Ərdəbil-Astara yollarını mühafizə etmək üçün hökumət qoşun göndərmişdir. Bu saat isə hər tərəfdə sakitlikdir.

CÜMƏ GÜNKÜ MÜXTƏLİF XƏBƏRLƏR

Qahirədə həyəcan

Nauen - Qahirədə olan şöməndöfər [dəmiryolu] xidmətçiləri içində şiddətli həyəcan qalxmışdır. Xidmətçilər ümumi tətillər elan edəcəkləri üçün təhtidatda bulunurlar.

Hindustanda inqilab hərəkəti

Xursi - Qahirədən xəbər verirlər ki, Hindistanın hər tərəfində İngiltərəyə qarşı böyük inqilab hərəkətləri başlanmışdır.

Amerikada tətillər

Xursi - Bütün Amerika tətillər hərəkətinə qapılmışdır.

Gizli etilaf

Lion - Mövsuq [etibarlı] mənbələrdən xəbər verirlər ki, dövlətlərdən bəziləri arasında bu yaxın günlərdə gizli etilaf əqd edilmişdir [sazişlər bağlanmışdır]. İngiltərə Beynənnəhreyndə [ikiçayarasında] nə mümkün olarsa ələ gətirmək üçün səy edəcək, İtaliya Cənubi Anadolunun bir hissəsini işğal edəcək, Fransa isə Suriyanı işğal ilə İstanbulu da İngiltərə əlindən almağa cəhd edəcəkmış.

Fiume məsələsi

Hersoq Aostski və general Qrazioli başda olaraq bir heyəti-məxsusə Romanadan Parisə əzimet etmişdir [yola düşmüşdür]. Heyətin məqsədi-ümdəsi Fiume məsələsini tənzim etməkdir.

Rennerin istefası

Vyanadan işar edilən xəbarata [verilən xəbərlərə] nəzərən, Rennerin və onun kabinetinin istefa edəcəyi şayiələri şiddətlə dövrən etməkdədir.

Kalmık çöllərində

Ağlar çəkildən sonra kalmık obalarının hər tərəfində təxribat əsərləri zühura çıxmışdır. Əhali talan edilib, atları və heyvanları aparılmışdır. Şura müəssisələri məhv edilmişdir. Əhali içində Şura hökumətinə qarşı hüsn-təvəccöh [rəğbət] artmağa başlamışdır. Çapqın qəsdilə ilə çeçen haydudları [quldurları] çölləri dolaşırlar. Müsəlləh [silahlı] kalmıklar haydudları dəf edirlər.

Vyanada aclıq

Kopenhagen - Vyanadan teleqraf edirlər ki, orada bərk aclıq vardır.

Moskva Şurasında

28 təşrin-i-əvvəldə [oktyabrda] Moskva Şurası iclasında Hərbi Şura üzvü Qusev cəbhələr övzası [vəziyyəti] haqqında bəyanat verdikdə söyləmişdir ki:

“Vətəndaş müharibəsi bitmək üzrə olduğunu isbat edən bir çox əlamətlər vardır. Köylülər və xırda burjuazlar Şura hökuməti tərəfini iltizam edirlər.

Ağqvardiyalıların inşa etmək istədikləri bina yıxılmaq üzrədir. Denikini bütün münhəzim [darmadağın] etmək üçün ona bir zərbə daha endirmək kifayət edər. Denikin imkanını daxilində olan bütün qüvvəsini toplamış və hər bir vasitəyə müraciət etmişdir. Bizim əhvalımız ondan qat-qat fəvqdür [üstündür]. Ordumuzu doldurmaq üçün bir qəç illər adamımız yetişər.

Biz qüvvələrimizi toplayıb Denikinə öylə şiddətli zərbələr endirmişik ki, o bir daha kəndisini düzəltməyi bacarmayacaqdır. Biz, bütün cəbhələrdə hücum keçmişik. İngilislər şimali cəbhədən getmişlər və bu yaxın günlərdə Arxangel'sk tərəfimizdən işğal edilir. Biz Petroqrad cəbhəsində istehkamlar yapmışıq. Yəqin demək olar ki, bir ay sonra Yudenin qüvvələri darmadağın ediləcəkdir. Voronej cəhətdə düşmənin cəbhəsi açılmış və müarizimizin [rəqibimizin] əhvalı ümid-sizdir.”

Bəyanatının xülasəsində Qusev qeyd etmişdir ki:

“Bizim siyasi, səfərbərlik və təchizat işlərimiz tənzim edilmişdir. Biz qüvvələrimizi o qədər artırmışıq ki, qələbəmizin təmin olunduğunu qətiyyənlə söyləyə bilərik. Bizim ləvazimatımız bol olduğu kimi, səbatımız da yəqinən ki, artıqdır.

Binaənileyh [ona görə], biz qalib gələcəyiz və qələbəmiz də bu yaxında olacaqdır.”

Sonra Qusev Denikin ordusu arasında olan üsyan hərəkətləri barəsində və Qırmızı ordu tərəfindən zəbt və işğal edilən şəhərlər, köylər və strateji mövqelər xüsusunda məlumat vermişdir.

Petroqrad cəbhəsində

Bolşevik teleqrafnamələrində xəbər verilir ki, Petroqrad yaxınlığından Yudenin ordusunu tərd etmək [qovmaq] yolunda hərbi əməliyyatımızın birinci hissəsi bitmək üzrədir. Bütün şimal-qərb cəbhəsini məhv etmək niyyəti ilə mübarizə ikinci hissəyə daxil olur.

Estoniya və Petroqrad cəbhəsi

Estoniya ordusu Baş komandanı qəzetə müxəbirlərinə bəyan etmişdir ki:

“Bolşeviklər Petroqrad cəbhəsində kömək almışlardır. Orada şiddətli müharibələr gedir. Bolşevik qoşunları gözəl müləbbəs [geyinmiş] və müntəzəmdirlər. Estoniyanın Yudenin müavinət etməsinə gəldikdə isə, bu məsələdə ciddi mümaniətlər [maneələr] vardır. Yudenin, Kolçak və Denikin Estoniya istiqlalını tanımaq istəməyirlər. Bolşeviklər isə Estoniyada nəşr etdikləri intibahnamələrində [vərəqələrində] Estoniya istiqlalını tanıdıqlarını məlum edirlər. Ola bilmə ki, Estoniya istiqlalını tanımayan Yudenin estonlar müavinətdə bulunub, istiqlalılarını tanıyan bolşeviklərə qarşı mübarizə etsinlər.”

Şura hava donanması

Qırmızı ordunun 360 təyyarəsi vardır. Təyyarələri cəbhələrə çox buraxmaya-

raq, mühüm zamanlar üçün Moskvada və başqa Şura mərkəzlərində saxlayırlar. Moskva təyyarələri uçmaq üçün daima hazır bulunurlar. Təyyarələr Trotski idarəsi altındadırlar.

Lodz fabrikaları

Alman qəzetələrinin verdiyi xəbəyə görə, Lodzun bütün böyük mövcud fabrikaları ingilislər əlinə keçmişdir.

İstanbulda rus müəssisələri

“K. V.” xəbər verir: İstanbulda bulunan rus müəssisələrindən bu saat fəaliyyətdə bulunanları aşağıda yazılanlardır:

- 1) Rus işləri müdiri;
- 2) General Denikin nümayəndəsi;
- 3) Rus dəniz üssül-hərəkəsi [bazası].

Dəniz üssül-hərəkəsinin fəaliyyəti müvəffəqiyyətlə tövsi edir [genişlənir]. Əcnəbilər əlində olan gəmilərin külli miqdarı rus bayrağı altına qaytarılmışdır.

Qorxu

Nauen - Paris sol sosialistlərinin naşiri-əfkarı [fikirlərini yayan orqanı] olan “Populyar” Sülh Konfransı ilə təmasda olan əşxasın [şəxslərin] söyləməsi ilə xəbər verir ki, general Yudenin Baltik səvəhilini [sahillərini] tərk etməyə məcbur olacağından Sülh Konfransı dairələrində qorxmadaşırlar.

Riqa bombardman edilir

Lion - Kopenhagdan xəbər verirlər ki, almanlar Riqa bombardman etmədə davam edir. Protestan, katolik və pravoslavni kilsələrin nümayəndələri buraxmış olduğu müraciətnamələrlə qadın və

çocuqların ölümünə bais olan bombardmana qarşı protesto izhar etmişlərdir.

ƏMNIYYƏT SANDIQQALARININ ƏHALİYƏ FAYDALARI

Bir çox imarətlərin xarabalarında basdırılmış dəfinələrə bəzən təsadüf olunur ki, sahibləri qədim əyyamda oğru və quldur qorxusundan nəqdiyyə [pul] və qiymətli şeylərini torpaqlar arasında gizlətməmişlər. Bu növ hallar öylə məmləkətlərə müxtəsdır [məxsusdur, aiddir] ki, orada əmin-amanlıq olmadığı cəhətə, əhalisi var-yoxunu özüllərdə, divar çatlaqlarında, quyularda, xülasə, ağla gəlməyən yerlərdə basdırmışlar. Bu gün Türkünstan, İran, Qafqaz kimi Şərq cəhətlərində əkinçilik xışına, asari-ətiqə [qədim əsərlər] axtaran şəxslərin bel və külünlərinə ilişib, min illərcə torpaqda yatan şeylərdən bəziləri dünya işığını görür. Lakin bu dəfinələrin sahibləri çoxdan ölüb tələf olmuşlar. Bunu görən və eşidən öylə zənn etməsin ki, qədim kişilər mallarını gizlin yerlərə atıb övladına vermək istəməmişlər. Bəlkə, məhz övladının mənfəəti üçün bunu yapmışlar. Amma çifayda, sonraları bu mallar nə özlərinə, nə də varislərinə qismət olmuşdur. Yəni dünyada əbəs yerə çalışmışlar.

Qədim kişilərin mallarını, əzəncümlə [o cümlədən] qızıl, gümüş pulları və cəvahiratı gizlətməyə iki şey bais olmuşdur:

- 1) Qoluzorlu və müstəbid hakimlər ilə oğruların qorxusundan ki, hər kəsə beş şahı pul müşahidə edilən kimi zorlayıb əlindən alırdılar. Odur ki, varlılar pullarını gizlətməklə bərabər, hər yerdə

qövlən və feilən [sözdə və işdə] özlərini yoxsullar zümrəsinə daxil edirdilər.

[2)] Mühəribə və qəhətlik kimi şeylərin nəticəsi olaraq qaçqınlıq səbəbi ilə əhali mallarını naməlum yerlərdə, yeni yurdlara qaçarkən köhnə yurdlarda gizlədirmişlər ki, təcavüzkar düşmənin əlinə düşməsin.

Mal gizlədənlər hankı səbəblə olursa olsun, malın miqdarını və onun məkanını heç kəsə bildirməzdilər. Hətta malını gizlədərkən ata oğluna, qızına, arvadına da belə yerini bildirməyib sirr verməmiş ki, məbada, əhvalatdan qonşu və qohum xəbərdar olsun. Təbii ki, bu qədər məxfi görülmən işi qövən və əqrəbadan gizlətmək üçün qaranlıq gecələrdə ala-yarımçıq və çox tələsik bir hal ilə yapardılar ki, heç kəsin bu işdən ittalaatı [xəbəri] olmasın. Bunun üçündür ki, bu qədər sürətlə gizlədilmiş malları bir neçə vaxtdan sonra sahibləri kəşf edəmməyirdilər. Ələlxüsus heç bir nişanə və əlamət buraxmayan qumsal yerlərdə böylə basdırılmış şeyləri kəşf etmək çox çətin bir məsələdir ki, sahibləri hərçi [hər nə qədər] axtarırdılar, ətrafı oyum-oyum edirdilər, basdırılmış maldan ələ bir şey gəlmirdi. Sanki burada əvvəldən heç bir şey basdırılmamışdır. Halbuki malı heç kəs yerindən dəbərməmiş, ancaq onun mövqeyi və səmti unudulduğu cəhətə, tapılmağı da müşkül olur. Hamıdan çox bu bəla bizim köçərilərin başına gəlir: mal-qaraları ilə arandan dağa köçərkən bir çox şeylərini torpağa basdırıb gedirlər, yaylaqdan qayıdarkən dəfinələrinin kəşfinə bəzən aciz qalırlar, bəzən də buraxılmış zahiri əlamətlərin isbatı ilə bu şeylər, sahiblərinin dağlarda olan zamanı, oğru və çapqınçılara qismət olur.

Bolşeviklərin Bakı təcavüzatı əsnasında Abşeron kəndliləri də şeylərini yerə basdırıb qaçmışlar ki, bu biçarələrin batıq və itikləri milyonları keçmişdir desəm, səhv etməmişəm, zənnindəyəm. Həmçinin İrəvan və Zəngəzur qaçqınları da bu bəladan az xəsarət görməmişlərdir.

Qaçqınlıq zamanı deyil, asayış günlərində də malı torpağa basdırmaq sahibinə fayda verməmişdir: bəzən divar çatlağında məhfuz [qorunan] pulları siçanlar dəlməyinə çəkib aparmışlar, bəzən də pulu gizlədən şəxs varislərini işdən xəbərdar edincə rəhlət etmişdir [dünyadan köçmüşdür], pullar torpaq altında qalıb heç kəsə qismət olmamışdır. Bəlkə kişinin rəhlətindən sonra varisləri evi, mülkü özgəyə satarıq işdən xəbərsizcə dam-daşlar arasında gizli pulu da mülk alana əta etmişlər!

Xülasə, torpaqlar arasında gizlədilmiş pulların səmərəsi çox acıdır. Ələlxüsus bugünkü kağız pulların qorxusu daha çoxdur, zira rütubət yerdə bir müddət qalarsa, çürüyüb tələf olması ehtimalı da az deyil.

Artıq pulu divarlar çatlağında, buxarı bacalarında gizlətmək adəti bizə babalarımızdan adət qalmışdır. Bu adətə babalarımız o vaxtlar qurşanmışdılar ki, məmləkətin ədalətinə əmin ola bilməzdilər, hərc-mərclik, dəbəbəylik, qoluzorluluq ətrafı çulğalamışdı. Həm də məmləkətin öylə bir idarəsi yox idi ki, əhalinin qəpik-quruşları orada məhfuz ediləydi.

Bu gün hökumətin tədbiri ilə Azərbaycanın şəhər və qəsəbələrində “əməniyyət sandıqçaları” [əmanət kassaları] təsis edilmişdir ki, hər kəsin qənaət-

karlığından beş manat, on manat artıq qalarsa, aparıb oraya təhvil versin. Buna camaatımız alıxsarsa, ən böyük faydalara nail olacaqdır.

1) Heç kəsin bir qara qəpiyi itib-batmayacaqdır. Bu pulların iadəsi [qaytarılması] dövlətin tamam varidatı ilə təmin edilir.

2) Hər kəs qənaətkarlığa adətlənib qara gün üçün bir qədər məbləğ toplamağa var qüvvəsi ilə çalışar. Bunun hamıdan çox fükərə və əhli-kəsəbə üçün faydası vardır.

3) Pul sahibi rəhlət edərsə, cəmlədiyi pulun hamısı qanunən varislərinə çatacaqdır.

4) Pulun əslindən maəda [başqa] filan qədər ildə faizi də veriləcəkdir.

5) Əmniyyət sandıqlarına yığılan pulları hökumət dəmiryol kimi faydalı təsisatə xərcləyəcəkdir ki, mənfəəti yenə əhaliyədir.

Hökumətin xəzinədə pulu azaldıqca, yeni pullar kəsilməyə çalışacaqdır ki, bu da bahalıqın artmasına böyük bir səbəb olar. Əhalinin nə qədər xəzinədə məhfuz pulu olsa, bir o qədər yeni pul kəsməyə ehtiyac görünməz. Yəni müruri-zamanla [vaxt ötdükə] ucuzluq hasil olar. İştə o ucuzluğu arzu edən kəsibkarlar, artıq pulunuzu “əməniyyət sandıqlarına” verin ki, bu həm ziyarət və həm də ticarətdir.

Fərhad Ağazadə

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

- Daxiliyyə Nəzarəti tərəfindən dairə zemski vergiləri, dairə smetaları və dairə

vergi yığanları haqqında bir qanun layihəsi tərtib verilib, Vükəla Şurasına [Nazirlər Kabinetinə] təqdim ediləcəkdir.

- Daxiliyyə Nəzarəti tərəfindən Azərbaycan Cümhuriyyəti zemstvo qəsnıları intixabı [yerli özünüidarə orqanları üzvlərinin seçkisi] haqqındakı tənbihat [əmr-namə] tərtib edilib itmam edilmişdir [tamamlanmışdır]. İşbu tənbihat, dairə və qəza zemstvo qəsnıları intixabatı qanunlarını həvədir [əhatə edir].

- Daxiliyyə Nəzarəti təcili surətdə şəhər vergiləri qanun layihəsini hazırlamaqdadır.

- Qubernator Quba şəhər idarəsinin su yolu təmiri üçün 1 milyon manat buraxılması haqqındakı təşəbbüsətini həvə [əhatə edən] təliqəni [rəsmi məktubu] Daxiliyyə Nəzarətinə göndərmişdir. Su “Hacı Ələkbər bulağı” deyilən yerdən gətiriləcəkdir ki, Quba şəhərinin 8 verstliyində vəqədir.

- Daxiliyyə Nəzarəti, bələdiyyə idarəsinin traktir [ictimai işə obyekt] vergisi təyini vaxtının 20 təşrini-saniyədək [noyabrda] təxir edilməsi haqqında Vükəla Şurası nəzdində təşəbbüsətdə bulunaçaqdır.

- Bakı və Gəncə şəhərləri bələdiyyə idarələri Daxiliyyə Nəzarətinə müraciət-lə, Məclisi-Məbusan tərəfindən qəbul edilmiş qanun layihəsi üzrə pud vergisi toplamağa icazə istəmişlərdir.

- Maarif Nəzarəti tərəfindən Bakıda 4 sinifli ünas [qızlar] sənaye məktəbi güşadı [açılması] haqqında bir qanun layihəsi tərtib verilib, təsvib edilib [bəyənilib], Vükəla Şurasına idxal edilir. Məktəbin təşkil və məsarifatı üçün bir sənəlik 39,783 manatlıq bir məbləğ istənilmişdir.

- Maliyyə Nəzarəti Bakı və qəzalarda olan bütün xüsusi banklara məlum etmişdir ki, bu sənənin kanuni-sani [yan-var] birindən baqi qalmış hesabati-cariyyə ilə bərvəchi-ati [aşağıdakı] qərar üzrə müamilatda bulunmalıdır:

Bu sənənin birindən baqi qalmış hesabati-cariyyələr üzrə beş mindən fəzlə olmazsa, birinci tələb üzrə pul verilməlidir.

Beş mindən fəzlə olduğu təqdirdə, işbu sənənin təşrini-əvvəl [dekabr] birindən etibarən bu qərar üzrə verilməlidir: birdəfəlik 5,000 manat; sonra birinci əlbəqinin [qalıqın] 20 faizi (5,000 manat bura çıxılmalıdır).

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Portda

İşbu təşrini-əvvəl 28-də axşam zamanı Nobel qardaşlarının “Talmud” nam vaporu Bakıya varid olmuşdur [gəlməmişdir]. Vapor “Minin” nam gəmini də yedəyində gətirmişdir.

Vapor təşrini-əvvəl 24-də yüngül ruzigar olduğu halda Petrovskdan [Ma-haçqaladan] çıxmışdır. Yanacağı 60 saat kifayət edəcəkdə. O birigün ruzigar şiddətləndiyindən və yanacaq qurtardığından, “Talmud” 45 dərəcə gəzə girib ləngərəndəz olmaq [ləvbər salmaq] istəmişsə də, “Minin” gəmisindən bədbəxt hadisə əlaməti verilmişdir – gəminin anbarına su dolmağa başlamışdır. Vaporlar Beşbarmaq denilən yerdə durmuşlardı. Təşrini-əvvəl 27-də ruzigar yüngülləşdiyindən, vaporlar yelkən vasitəsilə salamat Bakıya varid olmuşlardır.

Volqaboyu müsəlmanları

Cümə məscidi tikilməsi ilə iştiğal edən [məşğul olan] Maliyyə Komitəsi Volqaboyu müsəlmanlarına, cümə namazının müvəqqədən Balaxanski və Maqazinni küçələrin küncündə mövcud yerdə qılınacağını bildirir.

Sinematoqrafdan

Cümə günü təşrini-əvvəl 31-də iranlıların maarif cəmiyyəti “Tərəqqi”, satılan biletlər ücrətinin nisfi [yarısı] cəmiyyətə verilmək şərti ilə Olqinski küçədə “Ekspress” teatrosunda tamaşa göstərirdi. Cümlətan biletlərdən 14,155 (on dörd min bir yüz əlli beş) manat mədaxil olmuşdu. Bu məbləğin 4,160 manatı hökumət və bələdiyyə idarəsi vergisinə getdikdə, 9,995 manat təmiz mədaxil aid olmuşdur. Əlli faizi cəmiyyətin olaraq, bu məbləğdən 5,000 (beş min) manat cəmiyyətin sandığına varid [daxil] olmuşdur. Bundan əlavə, kassada qalan 55 manat artıq paranı da teatro müdiriyyəti “Tərəqqi” cəmiyyətinə vermişdir. Bu hesabla biletlər satışından 5,055 manat hasil olmuşdur. Biletlərdən hasil olan paralardan başqa, cəmiyyətə də bir çox ianə verilmişdir. Bunun da surəti gələcək nömrələrdə dərc ediləcəkdir.

BİRJADA

Kerenski minlik 900-1,070 manata qədər, 250-lik faizsiz və xırda kəndi qiymətindən 10 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 900-1,750 manata qədər, yüzlüyü 230-400 manata qədər və xırdası isə 50-80 faizə qədərdir.

Türkiyə kağız lirəsi 220 manat və Zaqafqaz bonu min manata 15 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirəsi 940 manat, altun onluq 1,000 manat, imperial 750 manat və Avstriya altunu 2,250 manatdır.

Gümüş manat 80 manat və xırda gümüş para 30 manatdır.

Susinin topu 1,000 manata gedir.

FİRQƏLƏR VƏ CƏMİYYƏTLƏR

Cəmiyyəti-Xeyriyyədə

Mütəəllimə ianə

Sədi Əfəndizadə nam [adlı] bir nəfər mütəəllimə [şagirdə] tədrisdə davam etməsi üçün Cəmiyyəti-Xeyriyyədən 500 manat ianə verilmişdir.

Qaçqın qız

Bakı Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi təhtində [himayəsində] olan qaçqınlardan Zəhrabəyim Məhəmməd qızı namı, Məshədi Yəhya Məhəmmədnəbi oğlu saxlamaq üçün götürmüşdür.

Zəngəzur qaçqınları

Təşrini-əvvəl [oktyabrın] 29-da Bakıya 55 nəfər Zəngəzur qaçqını varid olmuşdur [gəlmişdir]. Cəmiyyəti-Xeyriyyə bunlardan 37 nəfəri çocuq olduğuna görə yetimlər yurduna, 8 nəfəri Şah məscidinə və 12 nəfər xəstəni də xəstəxanaya göndərmişdir.

Türk əsirləri

İki gün əqdəm [qabaq] Bakıya 28 nəfər türk əsiri vürud edib [gəlib], Cəmiyyəti-Xeyriyyə bunları Bayılovda yerləşdirmişdir.

Zəngəzurlu yetim bir qız

Zəngəzurdan varid olan [gələn] qaçqınların miyanında [arasında] valideyni ermənilər tərəfindən qətl edilmiş Məhliqə Rəsul qızı nam 8 yaşında bir qız vardı. Bu qızın Bayılovda ikinci uçaştokda xidmət edən Hümət Rəsul oğlu nam bir cavan polis öz qız qardaşı olduğunu tanımışdır. Binaənileyh [ona görə], bir ərizə verib həmsirəsi [bacısı] Məhliqanı götürmüşdür.

Qars qaçqınları

Cümə günü təşrini-əvvəl [31-də] Qars nahiyəsindən 60 nəfər qaçqın Bakıya varid olmuşdur. Bunlar bir gecə istasyonda qaldıqdan sonra Cəmiyyəti-Xeyriyyə himayəsinə götürülmüşdür.

İrəvanlıların diqqətinə

Bazar günü axşam saat 6-da noyabr ayının 2-də “Müsəvat” firqəsi bulunduğu əski Dum meydanında (Dumski ploşad-da) Həşimovun mülkündə İrəvan quberniyası müsəlmanlarının ümumi iclası vaxt olacaqdır.

Ümumi iclasda irəvanlılara dair mühüm və lazımlı məsələlər həll olunmağına görə, irəvanlıların mümkün olduqca çox gəlməkləri rica olunur.

AZƏRBAYCANDA

Gəncədə

Gəncədə Kəndçi və Əkinçi İttifaqı təşkil olunduğu qəzetə oxuyanlar nəzərinə çatdırılır.

rinə çarpmışdır, zənnindəyiz. İttifaqın Mərkəzi Komitəsi Gəncə şəhərində təsis edilmişdir və məqsədi bütün vilayətdəki zəhmətkeş əhəlinin haqqını müdafiə etmək və mümkün mərtəbə onların rahat yaşamasına çalışmaq olacaqdır.

İttifaqımızın qüvvətlənməsi və təqib edəcəyi yolda yorulmaqsızın çalışması üçün Gəncə vilayətinin Şuşa, Cəbrayıl, Cavanşir, Şəki və qeyri qəzalarında da birər Kəndçi və Əkinçi İttifaqı təşkil və Mərkəzi İttifaqın şöbəsi sifəti ilə fəaliyyətə başlamalarını arzu və təmənnə edirdik. Məlumat vermək istənilsə, Gəncədə Kəndçi və Əkinçi İttifaqının Mərkəzi Komitəsi adresinə müraciət edilə bilər.

GÜRCÜSTAN XƏBƏRLƏRİ

Bakı üçün qənd

Sırağün Batumdan Bakıya Azərbaycan hökuməti adına 25 min pud qənd göndərilmişdir.

Mühəndis Qasımbəyovun qətlində

Gürcüstanda olan Azərbaycan Cümhuriyyəti diplomasi nümayəndəsi vəzifəsini ifa edən [Faris bəy] Vəkilov Gürcüstan Xariciyyə İşləri nazirinə böylə bir müraciətdə bulunmuşdur:

“*Aldığım məlumata görə, bu gün şəhər Puşkin caddəsində [küçəsində], böyük müsəlman camaat xadimlərindən ədd [hesab] edilən mühəndis Xəlil bəy Qasımbəyov qətl edilmişdir. Böylə qətl camaat əfkarını [ictimaiyyəti] həyəcən və qəlayana gətirdiyi üçün qətl səbəbini və*

qatilin kim olduğu məlum edilmək üçün sizdən asılı olan ciddi tədbirin ittiqaz edilməsini [tədbirlərin görülməsini] rica edirəm.”

Kutais gömrükxanası

Təşrini-əvvəl [24-dən] etibarən Kutaisdə gömrükxana açılmış və işə başlamışdır.

ERMƏNİSTANDA

Erməni qəzetələrindən

“Aşxatavor” yazır:

“Eylülün 29-da Azərbaycan hökuməti təlsiz teleqraf vasitəsilə bütün cahana müraciət edərək, Ermənistanda olan müsəlmanlar haqqında erməni hökuməti tərəfindən guya icra edilməkdə olan zülüm və təcavüzata qarşı protesto etmişdir. Bu fəqərə [fakt] erməni hökumətini məcbur etmişdir ki, Azərbaycan hökuməti müraciət etdiyi yerlərə həman qayda ilə o da müraciətdə bulunsun.

Ermənistan hökuməti kəndi cavabı ilə son beş-altı ay zərfində Azərbaycan və Türkiyə agentlərinin apdığı intriqaları açmış və şu intriqalar nəticəsi olan Şərur, Naxçıvan müsəlmanlarının Ermənistan hökumətinə qarşı üsyan edərək, Naxçıvan ətrafında 10,000 erməni əhalisini kəsmələrini bildirmişdir.

Hal-hazırda isə (erməni təlsiz teleqramında deyilir) Ermənistan müsəlmanları ayılmış və iğvachılara [onları yoldan çıxaranlara] lənətxan olaraq [lənət oxuyaraq] erməni hökumətinə izhari-übudyyət edirlər [təbə olduqlarını bildirirlər].

Bə'd [sonra] erməni hökuməti kəndi tərəfindən ermənilərin Nuxu, Ərəş [Ağ-

daş] və Şamaxı qəzalarında övzasını [vəziyyətlərini] təsvirlə, Qarabağda erməni köylərindən bəsisinin talan edilməsi və oranın – Qarabağın təhdidatla [hədə-lərlə] Azərbaycana tabe etdirilməsini və başqa hadisələri göstərir.

Cavabının axırında erməni hökuməti bəyan edir ki, o, şu hadisələri nəzərə almayaraq Azərbaycana müraciət etmiş və münaqişəli məsələləri sülh təriqi [yolu] ilə təsviyə [həll] etməyi təklif etmişdir. Və o (yəni Ermənistan hökuməti), bu dürlü təlsiz teleqramları qonşular arasında münasibəti-dostanə bərpa edilməsi üçün məqul [ağlabatan] bir vasitə ədd [hesab] etməyir.”

**Berlin Darülfünunu doktoru
S. İ. Kopelioviç**

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları. Qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

11449

**Arvad diş həkimləri
Z. A. Şexter və xanım**

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayırma dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradnı qapıdan.

10218

**Xəzər dənizində posta, sərnişin
və yük gəmilərinin hərəkəti**

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çarşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çaharşənbə və cümə günləri saat 4-də.

*Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Maşhədsər-Bəndər
Gəz və geri*

17-ci körpüdən çaharşənbə günü saat 4-də.

*Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gəz-Maşhədsər
və geri*

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

*Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və
geri*

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

**Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası
Gövhər xanım Qazızadə**

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Doktor M. İ. Lurye

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-

7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

**Diş həkimi
B. L. Levin**

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Dişləri ağrısız çəkir. Kabinədə diş çıxığı laboratoriyası vardır. Qızıl ənglər, qızıl köklər, kauçuk işləri. Qəbul edir səhər saat 9-dan 1-ə dək, axşam saat 4-dən 8-ə dək. Adres: Sisyanovski, nömrə 7, Qubernskinin küncündə.

9090

**İstanbul doktor və bakterioloqu
Nazim bəy Hüseynzadə**

Sifilis, terbiyer, şankr və daxiliyyə naxoşluqları, 914 və 606 müalicələri tətbiq edilir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 10-ədək, axşam saat 6-dan 7-yədək.

Ünvan: Voronsovski küçə, nömrə 17, doktor Qarabəyovun müalicəxanası. Telefon nömrə: 49-87.

1470

**Diş həkimi
S. M. Hamburq**

Təzə işlər, qızıl, kauçuk, platina üzərində dişlər qayırılır. Qəbul olunur saat 9-dan 2-yədək, 4-dən 6-yədək. Nikolayevski caddə 21, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96.

9056

**Diş həkimi
A. A. Mirkin**

Dişlərə müalicə olunub və doldurulur. Kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırılır. Dişlərin ağrısız çəkilməsi. Qəbul olunur: gündüzlər 9-dan 2-yədək; axşamlar 4-dən 7-yədək. Ünvan: Gimnaziçeski küçə, nömrə 164.

11426

Təbib Əmir bəy Aslanov

Qəbul edir naxoşları (daxiliyyə və cildiyə) axşam saat 4-dən 6-yədək. Adres: Ofiserski küçədə (Nikolayevski küçənin küncündə) nömrə 6. Telefon 41-14.

11430

**Petroqraddan gəlmiş doktor
İshaq Avetisoviç Atayans
(professor Mixaylovun müavini)**

Mamalıq, qadın və urologiya naxoşluğuna mübtəla olanları qəbul edir. (Bövl [idrar] yolu azarına, köhnə və təzə süzənəyə müalicə edir.) Bövl yolunu elektrik aləti ilə müayinə edir. Hər gün saat 3-dən 6-ya kimi. Çaharşənbə günləri fəqirləri pulsuz qəbul edir.

Ünvan: Telefonnu küçə, nömrə 6.

7444

**Professor Buyneviçin
müsəkkər [sakitləşdirici] kabinetinin
səbiq assistenti
Doktor Q. Musaeiyans**

Ürək, mədə, bağırsaq və qeyri daxiliyyə naxoşluqları qəbul edir səhərlər 9-dan 12-yədək, axşamlar 5-dən 7-yədək. Ünvan: Karantinni və Bolşoy Morskoy küçələrin küncündə (Telefonnu küçənin başında). Telefon: 40-22.

11446

Diş müalicəxanası D. İ. Zeylidzon

Xüsusi qızıl və platina işləri. Kötük və körpülər və farforlar. Dişlərin ağrısız çəkilməsi. Qəbul olunur məhəzən növbətə yazılmaqla səhərlər saat 9-dan 2-yədək, axşamlar saat 5-dən 7-yədək. Ünvan: Malakanski küçə, ev nömrə 1. Telefon nömrə 19-55.

11442

Elan

Heyəti-mütəşəbbisə [təşəbbüs qrupu] təklifi ilə yekşənbə [bazar] günü noyabr ayı-

nın 2-də axşam saat 6-da Dum meydanında Fəhlə Klubunun qarşısında olan “Müsavət” firqəsinin odasına əhvali-hazirəyə dair bir para mühüm məsələlərin müzakirəsi üçün İrəvan quberniyasının islam əhalisi dəvət olunur.

14001

Elan

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətləri tərəfindən verilən icazənamələrlə ixrac olunan neft və qeyri şeylərin əvəzində cürbəcür malların gətirilməsi üçün Nəzarətlərlə müqavilənamələr bağlayıb və bu müqavilənamələrə əməl etməyən zəvata [şəxslərə] Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti məlum edir:

1) Zəmanəti və girovu olan müqavilənamələrin əmələ gətirilməsi üçün möhlət almaqdan ötrü sahibləri həmin noyabr ayının 14-dən gec olmayaraq Nəzarət indində [nəzdində] istidada [xahişdə] bulunub və müqavilənamələrdə zikr olunan malların dəyişilməsi barəsində Nəzarətlə etilafə [razılığa] girməlidirlər.

2) Şərti cəriməli müqavilənamələrdən ötrü yuxarıda zikr olunan möhləti almaq və müqavilənamələrdə zikr olunan malların dəyişilməsi üçün sahibləri həmin noyabr ayının 14-dən gec olmayaraq müqavilənamələrdə göstərilən şərti cərimə qədəri girov və yainki zəmanət verməlidirlər.

Yuxarıda zikr olunanlara əməl etməyən zəvata müqavilənamələr mövcubincə [əsasında] iqameyi-dava (isk) veriləcəkdir [məhkəmə iddiası qaldırılacaqdır].

*İmza etdi nazir: [Ağa] Əminov,
müdür: [Abbasəli] Makinski
T-312*

Elan

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti bununla ümum əhaliyə məlum edir ki, hökumətin həmin oktyabr ayının 13-də olan qərarıdadı mövcubincə [qərarıdadına əsasən],

pambiq toxumlarının əcnəbi məmləkətlərə ixrac gömrüyü 3-10 manatacan artırılıb, geri və malların əvəzi olunmaq şərtlərindən azad edilməsi ilə bərabər, Nəzarətin xüsusi icazənamələri ilə bu malın ixracına müsaidə verilmişdir. Zikr olunan toxumların ixracı üçün icazənamə almaq arzusunda olan zəvət [şəxslər] həmin noyabr ayının 15-dək Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətinə ərizə verməlidirlər.

*29 oktyabr 1919 sənə
Nazir: [Ağa] Əminov
Müdür: [Abbasəli bəy] Makinski
T-314*

**Müdür:
Hacıbəyli Üzeyir**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

[Tarix]

səh. 1. “Yekşənbə, 8 səfərül-müzəffər”: qəzetdə “yekşənbə” [bazar] yerinə səhvən “cümə” getmişdir.

Elan

səh. 2. “tuklar”: qəzetdə təhrif edilmişdir.

Gürcüstandakı həvadis

səh. 2. “rəsmi təbliğatından”: “Azərbaycan” qəzetinin 31 oktyabr 1919-cu il tarixli 310-cu sayında Gürcüstan Daxili İşlər naziri Noy Ramişvili imzası ilə yayımlanan rəsmi təbliğatda, Şura hökumətinin Gürcüstana Moskvadan agentlər göndərdiyi, bu agentlər vasitəsilə ölkədə iğtişaş yaratmağa və Gürcüstanla Azərbaycanı Denikinə qarşı müharibəyə sövq etməyə çalışdığı deyilirdi.

Gürcüstanda

bolşevik ixtilalçıları

səh. 5. “Muradı cümlənin birdir, bütün dünyanı söylətsən”: misra, XVI əsrin böyük türk şairi Bəqinindir.

səh. 6. “Kimin yarası varsa, əlbəttə fəryad edər.” (farsca)

Azərbaycan

Məclisi-Məbusanında

səh. 8. “Füqərə sədasi”: Bakıda 1919-cu ilin avqust ayında nəşr edilmiş qəzet. Redaktoru Əliheydər Qarayev idi.

Teleqraf xəbərləri

səh. 11. “Balaxoviç”: Stanislav və İosif Balaxoviç qardaşları hər ikisi çar ordusunda xidmət etmiş, sonra Qırmızı orduya qoşulmuş, sonra yenidən Ağ qvardiyaya keçmişdilər. Burada Balaxoviçlərdən hansından söz edildiyi məlum deyil.

səh. 12. “Mikado”: yapon imperatorunun titulu idi.

“Rambuyədə təntənəli bir seyd olmuşdur”: Rambuye [Rambouillet], Parisə 45 km məsafədə yerləşən şəhərin adıdır; qəzetdə “Ramboli” kimi getmişdir. Bu şəhərin yaxınlığındakı meşə rəsmi ov ərazisi idi.

Sülh ətrafında

səh. 13. “Reyx Cümhuriyyəti”: söhbət Almaniya Avstriyasından gedir; qəzetdə “Reys Cümhuriyyəti” yazılmışdır.

səh. 14. “Rusiyanın Şərq hüququna (?) aid”: qəzetdə belədir.

“Məsələ adılanə (?) həll edilərək”: qəzetdə belədir.

“Türkiyə dövləti vergilərinə (?) müqəddəs yerlər məsələsinə”: qəzetdə belədir.

Bakı xəbərləri

səh. 21. “Balaxanski”: Bakıda, indiki Füzuli küçəsi.

“Maqazinni”: Bakıda, indiki Süleyman Rüstəm küçəsi.

“Olqinski”: Bakıda, indiki Məhəmməd Əmin Rəsulzadə küçəsi.

Birjada

səh. 22. “Susinin...”: bu sözə mənə vermək mümkün olmadı.

Firqələr və cəmiyyətlər

səh. 22. “Ümumi iclasda irəvanlılara dair...”: qəzetdə “irəvanlılara” yerinə “iranlılara” getmişdir.

"Azərbaycan" qəzetinin 312-ci nömrəsinin 1-ci sahifəsi

Bazar ertəsi, 3 noyabr 1919-cu il, nömrə 312

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səhəyi-davamiyyəsi. Düşənbə, 9 səfərül-müzəffər sənə 1338. 3 təşrin-i-sani 1919 sənə.

Türk və İslamlaşma müfədd məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə "Azərbaycan" idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rubla, 2 aylığı 130 rubla, 3 aylığı 180 rubla. Bakı üçün 1 aylığı 60 rubla, 2 aylığı 110 rubla, 3 aylığı 150 rubla. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək hesab olunur. Elan fiati: birinci səhifədə satrı 8 rubla, axırncı səhifədə satrı 6 rubla, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rubla axırncı səhifədə, 6 rubla birinci səhifədə.

İNNA LİLLAHI VƏ İNNA İLEYHI RACIUN

Ticarət, Sənaye və Ərzaq nazirinin xüsusi əmrlər məmuru və baş müfəttişi Əbdülbaqi İsmayılzadə kamali-yəs və təhəssürlə [böyük bir kədar və həsrətlə] öz qöv-m-əqrəbasına və dost-aşnalarına öz əziz və sevgili qızı və ailəsi Yəminə xanım İsmayılzadənin həmin noyabr ayının 2-də vəfat etdiyini məlum edir. Mərhumələrin təşyeyi-cənazəsi [cənazələrinin yola salınması] düşənbə [bazar ertəsi] günü həmin noyabr ayının 3-də Məhəmmədyar küçəsi 101 nömrəli evindən Şah məscidinə aparılacaqdırlar.

İNNA LİLLAHI VƏ İNNA İLEYHI RACIUN

6-cı polis müfəttişliyinin müdiri Abutalıb Sadıqov və Məşhədibaba Sadıqov kamali-yəs və təhəssürlə öz yoldaşları Əbdülbaqi İsmayılzadənin sevgili qızı və ailəsi Yəminə xanım İsmayılzadənin həmin noyabr ayının 2-də vəfat etdiyini məlum edir. Mərhumələrin təşyeyi-cənazəsi düşənbə günü həmin noyabr ayının 3-də Məhəmmədyar küçəsi 101 nömrəli evindən Şah məscidinə aparılacaqdırlar.

İNNA LİLLAHI VƏ İNNA İLEYHI RACIUN

Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyə nümayəndəsi Ağaməhəmməd İbrahimzadə, Mirzədavud Hüseynzadə, Əliəkbər bəy Topçubaşov və Heydər Balahəsənzadə kamali-yəs və təhəssürlə öz yoldaşları Əbdülbaqi İsmayılzadənin sevgili qızı və ailəsi Yəminə xanım İsmayılzadənin həmin noyabr ayının 2-də vəfat etdiyini məlum edir. Mərhumələrin təşyeyi-cənazəsi düşənbə günü həmin noyabr ayının 3-də Məhəmmədyar küçəsi 101 nömrəli evindən Şah məscidinə aparılacaqdırlar.

İNNA LİLLAHI VƏ İNNA İLEYHI RACIUN

Zülfüqar Tanrıverdiyevin arvadı və oğlanları kamali-yəs və təhəssürlə, birincisinin əri və baqilərinin [qalanlarının] atası Zülfüqar Tanrıverdiyevin vəfat etdiyini kamali-hüzn və təhəssürlə öz qöv-m-əqrəbalarına və dost-aşnalarına xəbər verirlər. Təşyeyi-cənazə noyabrın 3-də səhər saat 10-da Karantinni küçədə 54 nömrəli evdə Təzəpir məscidinə aparılacaqdır.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Saleh və Hilal Hüseynovlar və Cəmil Ağayev öz mehriban dayıları Zülfüqar Tanrıverdiyevin vəfat etdiyini kamali-hüzn və yəslə öz qövmləşmələrinə və dost-aşınlarına xəbər verirlər. Təşyeyi-cənazə noyabrın 3-də səhər saat 10-da Karantinni küçə 54 nömrəli evdən Təzəpir məscidinə aparılacaqdır.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Miriş və Mircabbar Mirnağıyevlər öz sevgili dayıları Zülfüqar Tanrıverdiyevin vəfat etdiyini kamali-hüzn və təhəssürlə öz qövmləşmələrinə və dost-aşınlarına xəbər verirlər. Təşyeyi-cənazə noyabrın 3-də səhər saat 10-da Karantinni küçə 54 nömrəli evdən Təzəpir məscidinə aparılacaqdır.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Abbas bəy Vəlibəyov öz sevgili bibi-oğlusu Zülfüqar Tanrıverdiyevin vəfat etdiyini kamali-hüzn və təhəssürlə öz qövmləşmələrinə və dost-aşınlarına xəbər verirlər. Təşyeyi-cənazə noyabrın 3-də səhər saat 10-da Karantinni küçə 54 nömrəli evdən Təzəpir məscidinə aparılacaqdır.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Hacı Firidun Haşimov öz sevgili yeznəsi Zülfüqar Tanrıverdiyevin vəfat etdiyini kamali-hüzn və təhəssürlə öz qövmləşmələrinə və dost-aşınlarına xəbər verirlər. Təşyeyi-cənazə noyabrın 3-də səhər saat 10-da Karantinni küçə 54 nömrəli evdən Təzəpir məscidinə aparılacaqdır.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Əhməd Səfərov öz sevgili dayısı Zülfüqar Tanrıverdiyevin vəfat etdiyini kamali-hüzn və təhəssürlə öz qövmləşmələrinə və dost-aşınlarına xəbər verirlər. Təşyeyi-cənazə noyabrın 3-də səhər saat 10-da Karantinni küçə 54 nömrəli evdən Təzəpir məscidinə aparılacaqdır.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Böyükkişi Ağalarov öz sevgili dayısı Zülfüqar Tanrıverdiyevin vəfat etdiyini kamali-hüzn və təhəssürlə öz qövmləşmələrinə və dost-aşınlarına xəbər verirlər. Təşyeyi-cənazə noyabrın 3-də səhər saat 10-da Karantinni küçə 54 nömrəli evdən Təzəpir məscidinə aparılacaqdır.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Süleyman və Məhəmmədali Nağıyevlər öz sevgili dayıları Zülfüqar Tanrıverdiyevin vəfat etdiyini kamali-hüzn və təhəssürlə öz qövmləşmələrinə və dost-aşınlarına xəbər verirlər. Təşyeyi-cənazə noyabrın 3-də səhər saat 10-da Karantinni küçə 54 nömrəli evdən Təzəpir məscidinə aparılacaqdır.

ELAN

Şəhər Dumasına qılsını seçməkdən ötrü Bakı Şəhər Bələdiyyə İdarəsi indidən işə başlayıb və bu işlərdə iştirak etmək arzusunda olanları registrator sifəti ilə dəvət edir.

Ərizələr İstatistik [Statistika] şöbəsinə saat 12-[dən] 2-yədək verilməlidir.

ELAN

1919 sənə noyabrın 3-də düşənbə günü gündüz saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Bakı qalabəyisindən [komendantından]
25 təşrini-əvvəl 1919 sənə, nömrə 217 2

Bu il avqust ayının 24-cü gecəsi Bibiheybətdə Mantaşev mədəninin 37-ci uçaştokasında dəmir kassaya müsəlləh [silahlı] hücum olmuş və yüz həştad min manat qarət edilmişdir.

Təşrini-əvvəl 8-də gecə Şıxovo mədəninə 12,400 manat miqdarında əşya sirqət edilmişdir [oğurlanmışdır].

Təşrini-əvvəl 21-də gecə Bibiheybətdə Moskovski Neft Cəmiyyətinin mədəninə naməlum boğulmuş bir müsəlman qadınının meyiti kəşf edilmişdir.

Birinci uçaştka pristavı tərəfindən ititax edilən tədabir [görülən tədbirlər] sayəsində qarətqərlər və qatillər tapılmış və Mərkəzi Həbsxanaya salınmışdır.

Birinci uçaştka pristavı Fərzəlibəyova xidmətində bu qədər fəaliyyət ibraz etdiyi [göstərdiyi] üçün xidmət namından öz təşəkkürümü izhar edirəm.

* * *

Altıncı uçaştka pristavı, məşhur qarətqər Cabir İsmayıl oğlunun “Kiyev” mehmanxanasında gizləndiyinə dair məlumat almışdır. Pristav milislərdən Əliəkbər Mahmud oğlunu, Rüstəm Məshədi Məcid oğlunu və Mədəd Səməd

oğlunu təğyiri-libas etdirərək, bunlardan ikisi mehmanxana damında gizlənərək və bunlardan birisi Çadrovı caddəyə çıxaraq, onun nəradən çıxacağını təqib edərlər. Qarətqər Cabir damda müşahidə edilən kimi, gizlənməmiş olan iki milis buna rast gələr və atəş açmağa ona fürsət verməyərək Cabiri tutar və tərk-silah edib ondan 22730 nömrəli “Brauning” sistemində bir tapança alırlar. Altıncı uçaştka pristavı Şıxlinskiyə xidmət namından öz təşəkkürümü izhar və milislərə bəxşiş ənamı üçün təqdim etməyi elan edirəm.

*Bakı qalabəyisi:
[Rüstəm bəy] Mirzəyev*

TABƏİYYƏT QANUNU VƏ BƏLƏDİYYƏ İNTİXABATI [VƏTƏNDAŞLIQ QANUNU VƏ BƏLƏDİYYƏ SEÇKİLƏRİ]

Məlumdur ki, bir hökumətin nəzəri və əməli hüquq və səlahiyyəti bir məmləkətdə yaşayan camaatın gərək məsuliyyət, gərəkə məsudıyyəti müəyyən bir dairədə bulunmasıdır.

Məsuliyyət qəbul etməyən bir hökumət, hökumət qarşısında məsul olmayan bir camaat heç bir vaxtda məşru [leqal] və qanuni bir məmləkət ədd [hesab] ediləmməz.

Necə ki, bir hökumət arayı-ümumiyyə [ümumi səsvermə] ilə seçilmiş Parlament qarşısında məsul isə, fərd olmaq etibarilə də hər kəs Parlamentin vəz etdiyi [qoyduğu] və hökumətin mövqeyi-icraya qoyduğu qanunlara qarşı müti [itaətkar] və ya məsuldur.

Yuxarıda sərd etdiyimiz [meydana qoyduğumuz] nəzəriyyənin beynəddüvəl [dövlətlərarası] əsas və əsl isə tabeyyət qanunudur. Dövlətlər təşəkkül edərməz mükəlləfiyyəti-mülkiyyə və əsgəriyyə [mülki və hərbi mükəlləfiyyət] ilə bərabər, kəndi qanunları daxilində yaşayan bir millətə sahib olar. Yəni millət hökumətin təbəəsi olduqdan sonra, artıq qanunun, məhkəmənin, əsgərliyin əsasatı-tətbiqiyyəsi də təəyyün edər [tətbiq edilmə prinsipləri də müəyyən olunar].

Tabeyyət qanununu Məclisi-Məbusan müzakirə edərkən, kiçik millətlər vəkillərindən bəzisi istiqlalyyətin rəsmən daha tanılmadığını bəhanə edərək etiraz etmişlər.

Bu bəhanələrin çıxmasına səbəb olan ruh Azərbaycan istiqlalyyətinə qarşı “şübhələr” bulunmasından idi.

İştə, Parlamanda bir-iki məbus arasında təzahür edən bu haləti-ruhiyyə şimdi də “İskra” sütunlarında görülür.

Podşipyakinin qəzetəsi bunu söyləsə, bittəb [şübhəsiz], şayani-heyvət [təəccüb-lü] deyildir. Çünki Podşipyakin açıqdan-açığa Rusiyadakı məbuddan başqa bir şeyi tanımayan abidlərdəndir. Halbuki “İskra” sosial-demokrat ola-ola, tabeyyət məsələsində mötəriz olması [etiraz etməsi] nədən?

Bu da aşkar: özünün təbiri [ifadəsi] üzrə, “xəstə məsələ” olan istiqlalyyətcilik “İskra”da səmimi deyil!

İkisindən birisi: ya istiqlalyyətə tərəfdar olmalı, tabeyyət qəbul etməli, yaxud da bunun əksi.

İkisinin arasında bir xətti-vəsl [qovuşma xətti, birləşmə xətti] qoymaq qədər məntiqsiz bir şey təsəvvür ediləmməz.

“İskra” bu məsələyə təzə bələdiyyə intixabatı dolayısı ilə təmas edir. Mütəəssir olur ki, tabeyyət qanununa görə, ancaq Azərbaycan təbəəsi olan vətəndaşların intixabata iştirak etməyə haqları ola biləcəkdir.

Tabeyyət qanunu, hər şeydən əvvəl hökuməti bir nöqtəyi-nəzərlə vəz edilmişdir. Burada siyasiyyətin bir rolu yoxdur. Çünki Azərbaycan daxilində üç-dörd milyon aşan türk millətinin bir heyisiyyəti məsələsi deyilmədir ki, təyini-müqəddərat etdikdən və istiqlalyyətinə də elan etdikdən sonra tabeyyət təyini etmiş olmasın? Əksəriyyətin hüquqi-tabeyyət [vətəndaşlıq hüququ] təmin edilməzsə, əqəlliyətdə [azlıqda] qalmış millətlərin də vətəndaşlıq hüququ siyanət edilmiş [qorunmuş] olmaz. Həyat və əməliyyat [praktika] göstərmişdir ki, əqəlliyətin hüququ hər zaman əksəriyyətin hər hankı bir hökumətə tabe olması ilə sıxı bir surətlə əlaqədardır. Məsələyə genə rus dövründən qalmış sabit bir fikir (fiksion) ilə baxmamalıdır. Lakin “İskra” gətirdiyi bir misal ilə özü də etiraf etmiş olur ki, Azərbaycan tabeyyət qanunu o dikbaşlı istiqlalyyət və inqilab şüarlarına müxalif əşxas [şəxslər] üzərində ən ziyadə təsir edib, yoxsa türk olmayan demokratiya [xalq] üçün əsla bir zərər yoxdur:

“Buna mümasil bulunan [oxşayan] bir qanun dəxi – “İskra” yazır – gürcü Məclisi-Müəssisində [Təsisçilər Məclisində] qəbul edilmişdi. Bəlkə bu qanun ən ziyadə o zamanlar Gürcüstanda yığılmış köhnə rejim çinovnik və zabitlərinin əleyhinə idi. Bununla bərabər, demokratiyanın [xalqın] bir qisminə şamil oldu, Gürcüstanın bəzi əqşamında da [bölğələ-rində də], nəhayət, tətbiq ediləmmədi”.

Demək ki, Gürcüstan Məclisi-Müəssisəsinin qəbul edib də əksəri məhəllərdə [yerlərdə] tətbiq etdiyi qanun, bizzat [şəxsən] gürcü olmayan demokratiya arasına da şamil olaraq, ümumiyyətlə demokratiyaya bir zərər verməmiş, bəlkə, iskraçıların da mübarizə etdiyi köhnə rejim çinovnik[ləri] (bizdə də köhnə rus qafalı mürtəcelər) üçün yaxşı bir zərbəyiskat [susdurucu zərbə] olmuşdur.

Lakin şayani-heyvətdir ki, guya bu qanun – “İskra”ya görə – Azərbaycanda yaşayan başqa millətləri unutmuş və bu unudulan sinfi hökumət və Parlamən artıq sanmış!

Filhəqiqə [doğrudan da], hər qanun madam ki, bir hökumətin daxilində məriyyəül-icra olacaq [qüvvəyə minəcək], şübhəsiz ki, xarici bir hökumətə mənsub olanları mütləqə nəzərə almaz. Halbuki Azərbaycanda tabeyyət qanunu kiçik millətləri əsla unutmamış, tabeyyət qəbul və yaxud ədəmi-qəbul [qəbul etmək yaxud etməmək] səlahiyyətini onlara vermişdir.

Əqəlliyətdəki [azlıqdakı] millətlərin hüququ o zaman inkar edilmiş olardı ki, bilmərrə Azərbaycan tabeyyətinə girmək hüququndan məhrum edilə idilər və şəraiti-hazirə daxilində gərək hökumət və gərək Parlamən bunu edə bilərdi. Fəqət hökumətimiz, Parlamənımız demokrat ruhlu olduğundandır ki, Azərbaycanda yaşayan hər millətin səlamət və səadətinə ancaq nəzərə alıb, heç bir fərdi də bundan məhrum etməyir.

Bələdiyyə intixabatına Azərbaycan tabeyyətini qəbul edən hər millətin hüquqi-tammə ilə [tamhüquqlu] iştirakı daha ziyadə demokratik bir keyfiyyətdir.

Amma kənarda durub da şübhəli-şübhəli baxınmaq və yeni dinə girər kimi Azərbaycan tabeyyətindən qorxmaq – zətən qorxmaqlıqdan artıq, bu istiqlalın əleyhinə olmaq və onu istəməmək kimi bir şeydir.

Ə[hməd] H[əmdi Qaraağazadə]

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

15 təşrini-əvvəl iclası

*Mətbuat Qanunu
Mabəd [ardı]*

İbrahim Əbilov (sosialist) - Bu barədə dedilər ki, çox danışmaq oldu. Zənnimcə, daha da danışmaq lazımdır. Çünki danışmaq haqq və həqiqət meydana çıxar. Baxıxus [xüsusi] əsasə aid məsələləri qısa keçirmək mümkün deyildir. Bu qanunun lehinə və əleyhinə olmaq üzrə iki tərəf var. Bir tərəf deyir ki, bu qanun hürriyyəti-mətbuata böyük zərbədir. O biri tərəf bu qanunun bu şəkildə qəbulunu lazım görür. Hər iki tərəfdən bir taqım dəlillər və sübutlar ortaya qoyulur.

Hər iki tərəfin dəlil və sübutlarını uzun nitqində təhlil edərək qanunun maddələrinə keçir, deyir:

Qanunun 1-ci maddəsində mətbuata hürriyyət verilsə də, lakin sonradan gələn 11-ci və baxıxus 14-cü maddə büsbütün hürriyyəti-mətbuatın əleyhinədir. 14-cü maddədə qəzetə müdirinin savadlı olması şərt qoyulur. Həmçinin o

maddədə deyilir ki, qəzetə müdiri olacaq şəxs heç bir cəza və cinayətlə ittiham edilməmiş olmalıdır və həddi-buluğa çatmış olmalıdır. Bizim də mübahisəmiz həp bu maddə üzərindədir. Əvvəla, bir adamın savadlı olmasını kim təyin edəcək? Kimə siz savadlı deyirsiniz? Saniyə [ikincisi], bir şəxs ola bilər ki, siyasi cəhətdən keçmişdə müttəhim edilsin, həbsxanaya düşsün. Onun da qəzetə çıxarmağa haqqı olmayacaq. Bəylə mümanətlər [manəələr] olan yerdə qəzetə çıxarmaq olarmı?

Sonra nətiq qanunda göstərilən “Bir həftə əvvəlcə hökumətə, çıxaracağı qəzetə barəsində məlumat verməlidir” fəqərəsinə [maddəsinə] keçərək, bunu da mətbuata bir əngəl tələqqi edir [sayır]. Deyir ki, bununla hər bir şəxsin özü istədiyi vaxt qəzetə çıxarmaq ixtiyarı əlindən alınır.

Siz keçmiş zamanın inspektorlarını iş başına keçirirsiniz, bizim də etirazımız bunadır. Çünki bu, mətbuat meydana çıxmadan onun qabağına sədd çəkməkdir. Ona görə, bu qanunu qəbul edə bilmərik. Ona görə, biz təklif edirik, layihənin 1-ci maddəsindən başqa hamısı geri qaytarılıb yenidən baxılmalıdır.

5 dəqiqə tənəffüs elan edilir. Tənəffüsdən sonra sədr tərəfindən söz Əhməd Cövdət [Pepinov] əfəndiyə verilir. Əhməd Cövdət əfəndi də irəliliyi natiqlərin nitqlərini təhlil edir. Nitqini bu sözlərlə bitirir:

[Əhməd Cövdət] - Bunu biz anlayırıq ki, əgər mən böhtan desəm və yaxud danışmaq istəsəm, istər oxumuş olam, istər oxumamış olam, həpsi bərabərdir. Məni təhti-məsuliyyətə [məsuliyyət altı-

na] alacaqsınız. Bu öylə bir əsasdır ki, hətta dövr-i-istibdadda yox idi.

Məhəmməd Əmin əfəndi söylədi ki, bu qanun deyil, nizamnamədir. Məqsəd də Cümhuriyyət daxilində nə qədər qəzetə nəşr olunur onu bilmək, statistika məlumatı cəm etməkdir. Əgər məqsəd bu olsaydı, biz qəbul edərdik. Bu layihə əsas etibarilə mətbuatı təhdid etdiyindən [məhdudlaşdırdığından], qəbul olunmamalıdır. Binaənileyh [ona görə], fraksiyamız namından təklif edirəm ki, bu layihə yenidən Ləvayehi-qanuniyyə [Qanun layihələri] komisiyona göndərilsin, yenidən baxılsın. O maddələr ki mətbuatı sıxır, onlar kənar edilsin. Vəillə [yoxsa] biz bunu qəbul etməyib, əleyhinə səs verəcəyiz.

Məhəmməd Əmin Rəsulzadə - İndi ki, bu məsələ üzərində danışılmağa qərar verilir və Ağamalıoğlu da bu məsələyə yaxşı baxmaq üçün uzun danışmağı lazım görür, ona görə mən də ikinci dəfə bu kürsüyə çıxmağa lüzum gördüm. Əvvəla Əhməd Cövdət [Pepinov] əfəndi isbat etmək istəyir, bu qanunda bir çox maddələr lazım deyil, onları ləğv etmək üçün qanun Ləvayehi-qanuniyyə komisiyona getməlidir. Əcəba o maddələr hankılardır? O maddələrin birisi budur ki, qəzetə müdirləri gərək savadlı olsun. Bunun qanunda yazılması guya günah imiş. Çox gözəl. Vəqta [o halda] ki, siz istəyirsiniz müdirlər savadlı olmasın, o zaman həmin maddənin üstünə qırmızı qələm çəkərsiniz.

Sonra qanunda deyilir ki, qabaqca hər bir hüququ məhkəmə tərəfindən əlindən alınan şəxslər qəzetə çıxara bilməzlər. Madam ki, siz bihüquq şəxslərin

qəzetəçi olmasını istəyirsiniz, o maddəyə qələm çəkərsiniz. Sonra yaş barəsində danışirlər. Mən deyə bilərəm ki, əfəndilər, uşaqlar qəzetə yazı bilməzlər. Onlar dər oxumalıdırlar. Onlar dər oxumaqları ilə bizə qəzetə çıxarmaqdan daha artıq mənfəət gətirirlər. Hərgah onu da qəbul etməyirsiniz, ona da qırmızı qələm çəkə bilərsiniz. Bunlar əsasa aid şeylər deyildir. Burada yalnız bir təqim tənqidat var ki, bir o qədər mühüm qəbuluna mane olsunlar, layihənin dübarə komisiyona qaytarılmasına səbəb təşkil etsin.

Yaş məsələsinə gəldikdə, sizin nəzəridiqqətinizi buna cəlb etmək istəyirəm. Əgər siz bu gün mətbuata əhəmiyyət verib, ona ciddi bir nəzərlə baxırsınızsa, əgər siz mətbuatı yeddinci bir böyük dövlət hesab edirsinizsə, o zaman onu uşaqlar əlinə verməməlisiniz.

Mətbuatın bir əhəmiyyəti vardır. O, nəzərə alınmalıdır. Yoxsa bir uşaq qəzetə çıxarmaz. Çünki çocuqluq zamanı dər zamanıdır. Çocuğun dərsləri ilə məşğul olması lazımdır. Əgər əlinizi ürəyinizin üzərinə qoyarsanız, buna tamamilə haqq verərsiniz. Qanuni-cəza [Cəza qanunu] maddəsində yaşı həddi-buluğa çatmış adamla çatmamış çocuq arasında fərq vardır. 21 yaşında bir şəxsin işlədiyi cinayətlə 14 yaşında bir çocuğun işlədiyi cinayət arasında məhkəmə fərq qoyulmuşdur.

Bunun üçün, Qanuni-mətbuatda yaşın əhəmiyyəti böyükdür, bu da nəzərə alınmalıdır. Vəillə [yoxsa] bir şəxs həddi-buluğa ərməmiş [çatmamış] oğlunun adına qəzetə çıxarar və istədiyi kimi

digərlərinin əleyhinə yürüyər. Bu surətlə də anarşiyi-mətbuat çıxar, mənfəət-pərəst canilər də bundan istifadə edər.

Binaənileyh [ona görə], yaş təyin edilməsin demək hürriyyəti-mətbuatı müdafiə etmək deyil, anarşiyi-mətbuatı müdafiə etməkdir.

Savad məsələsində bir dərəcəyə qədər haqlıdırlar. Az-çox savadlı olan bir adam da qəzetə çıxara bilər. Səməd ağa cənabları savad aramaq məsələsini Əbdülhəmid zamanına oxşadı. Savad aramaq hürriyyəti-mətbuata zərbə deyil, bəlkə mətbuat müdirinin şərəf və heyyyəti mühafizə etməkdir.

Qəzetə çıxaran öylə bir şəxs olmalıdır ki, xaricdən bir şəxs: “Müdir əfəndi, bu gün qəzetənizdə gözəl bir məqalə var idi” – dediği vaxt, mat qalıb da hər bir şeydən bixəbər, oxumağı belə bilmədiyindən, qulaqlarını dikib durmasın.

Üçüncü qeyd də – qanunən haqq və hüquqdan məhrum edilmiş bir adam qəzetə çıxara bilməz. Siz deyirsiniz xayı, öylələri də qəzetə çıxara bilər. O halda bir qanun layihəsi çıxaralım və deyəlim ki, bütün hüquqi-mədəniyyətdən sağıt edilmiş [bütün mədəni hüquqlardan məhrum edilmiş] adamların hüquqları iadə ediləcəkdir [özlərinə qaytarılacaqdır]. Onlar hər bir şeydən istifadə etsinlər, yalnız qəzetə müdiri deyil, hətta Parlaman və məhkəmə əzası da [üzvü də] olsunlar.

Sosialistlər bu məsələni pək kiçik görürlər və kiçik nəzəriyyələrlə baxırlar. Hüquqdan məhrum bir adama təkrar hüququnu verib də onu qəzetə müdiri yapmaq, məzkur [deyilən] qəzetənin qiymət və əhəmiyyətini düşürmək deməkdir.

Əgər qanunda bu qeydlər olmazsa, hüviyyəti [şəxsiyyəti, kimliyi] məchul şəxslər gələr, bir neçə şey yazar, sonra qaçıb gedər. Sonra siz onu nə bula bilərsiniz, nə də cəza verə bilərsiniz. Müdir öylə adam olmalıdır ki, məhkum olmasın, savadı və siyasi məsələlərdə məlumatı olsun. Mən bilməyirəm, bu kimi qeydlərin nərəsində fənalıq var? Harası hüriyyəti-mətbuata mane olur?

Sonra Əhməd Cövdət əfəndi söylədilər ki, mən sözlə yazı arasında fərq olduğunu söyləmişəm. Fəqət bunu da bilməlidir ki, hər söz danışan nətiq olmadığı kimi, hər yazı yazan da mühərrir olamıyır. Əcəba 3 milyon əhalinin həpsi nətiqidir? Mənim məqsədim nətiq və mühərrir məsələlərini qarışdırmaq deyil, yazılan yazıların bir nizam altına alınmasıdır.

Madam ki, insanlar həyatı-ictimaiyyə ilə yaşayırlar, o vaxt hüriyyətlər də qeyd və nizam altına alınır. Binaənileyh, hüriyyəti-kəlam [söz azadlığı] tənzim edilə bilər. Ona görə, bundan qaçmaq – həyatı-ictimaiyyədən qaçmaq deməkdir.

Deyirlər ki, Məhəmməd Əmin qubernatorlardan qorxmıyır. Zira bilir ki, qubernatorlar ona bir şey yapamıyacaq. Səhv edirsiniz, çünki böylə hal əgər olarsa, müvəqqəti olar. Qubernator məhkəməyə almasa da, müddəyi-ümumi [prokuror] məhkəməyə cəlb edə bilər. Bu gün qubernator əgər “Müsavat”a tabe isə, müddəyi-ümumi sosialistlərə tabedir. Mənim qorxmadığım ondan deyil. Mən qorxmıyram ona görə ki, mənim hesabım pakdır. Heç kəsi e’caz etməyirəm [acıq qoymuram], ona görə də

möhtəsibdən [nizam-intizama nəzarət edən məmur] qorxmıyram. Çünki vicdanları pak olanlar heç bir şeydən qorxmazlar.

Hacı Kərim Saniyev - Nitqində qeyd edir ki: Bu qanun layihəsi ümum mətbuata aid olduğundan, yalnız qəzetləri təhdid etməklə [məhdudlaşdırmaqla] qalmayıb, kitab yazanları da təzyiq edir. O cümlədən, 20 yaşında bir tələbə kitab yazıb çap etdirə bilməz.

Azərbaycanda bir çox yerdə mətbəə açmaq istəyirlər. Halbuki onların əksəri savadsızdır. Qanunda olan savad maddəsi onların qarşısını alır.

Sonra deyir:

Məsələ aydındır. Azərbaycanda olan hakim firqə istəyir ki, başqalarının danışmağa ixtiyarı olmasın və ürəyində olan dərdini deyə bilməsin.

Siz firqəçilik nöqtəyi-nəzərindən işığın qabağına pərdə çəkmək istəyirsinizsə, səhv edirsiniz. İşığın qabağını kəsmək mümkün olmayacaqdır. Bu, Vavilon [Babil] qanunudur. Bu qanunu dəyişmək daha münasibdir.

Əsədulla Əhmədov - Molla Nəsrəddindən bir misal çəkərək deyir: Mən balaca oğlumun adına bir qəzetə çıxararam. Bildiyimi yazıb xalqı söyərəm. Sonra onu siz hankı məhkəməyə cəlb edə biləcəksiniz?

Təklif edir ki, məsələ aydın olduğundan müzakirə qət edilib [kəsilib], səsə qoyulsun.

Abdulla bəy Əfəndizadə - müxtəsər nitqində qanun layihəsini başqa bir tərəfdən təhlil edərək, onun əleyhinə olduğunu söyləyir.

Son söz məruzəçiyə verilir. Məruzəçi **Şəfi bəy Rüstəmbəyov** qanun maddələrinə edilən etirazları birər-birər cərh edib [təhlil edib], ümumiyyətlə qanun layihəsini müdafiə edir.

Sədr qanun layihəsinin ümumiyyətlə müzakirəsinin bitdiyini elan edir. Sosialistlər tərəfindən qanun layihəsinin təkrar komisyona qaytarılıb yenidən baxılmasına dair varid [daxil] olan bir təklifi oxuyur. Təklif səsə qoyulduqda 30 lehinə, 27 əleyhinə səs verilir. Musa bəy Rəfibəyov səslərin sayılmasında şübhəsi olduğunu bəyanla, bir daha səsə qoyulub yenidən sayılmasını xahiş etdiyindən, sağdan və soldan etirazlar varid olur. Məclisdə səs-küy qalxır. Nəhayət, sədr məclisi sakit edərək nakaz mövcubincə [nizamnaməyə əsasən] bir məsələni səsə qoyduqda əgər birisi səslərin sayılmasında şübhəsi olduğunu bəyan edərsə, sədrin həmin məsələni 2-ci kərə səsə qoymaya ixtiyarı olduğunu bəyan edir. Təklif 2-ci kərə səsə qoyulur. Bu kərə bərkəs [əksinə] çıxır: təklifin lehinə 26, əleyhinə 27, səs verməyən 3 olur. Səməd ağa Ağamalıoğlu yerindən rica edir ki, 3-cü kərə təklif səsə qoyulsun. Bu kərə səsə qoymaq barəsində bir təklif varid olur: məbusları birər-birər qapıdan dışarı çıxarmaqla səsləri sayılsın. Bu surətlə sosialistlərin təklifi səsə qoyulur. Nəticədə təklifin lehinə 27, əleyhinə 30 səs verilməklə təklif rədd edilir. Mətbuat qanununun 2-ci kərə qiraətinə keçmək məsələsi səsə qoyulur. 24 rəyin əleyhinə 32 rəylə məsələ keçir. Vaxt gec olduğundan layihənin 2-ci qiraəti gələcək iclasa buraxılır. İclas 3 saat 30 dəqiqə[də] qapanır.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz mövqifi tərəfindən alınmışdır)

1 təşrini-sani

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Peterburqdan cənub və cənub-qərbdə Fin körfəzi səvahlili [sahilləri] dairəsində və Qatçına cəbhəsində şiddətli vuruşmalar davam edir.

Luj dairəsində bizim qəhrəman hissələrimiz şiddətli vuruşmadan sonra Luqa şəhərini almaqdan ötrü şəhərə daxil olub düşməndən bir çox qənimətlər almışdır. Cənub-şərq tərəfdə bizim hissələr yürüşlərində davamlı bir neçə kənd və Serebryanka mövqifini [stansiyasını] işğal etmişdir.

Qdov cəbhəsində bizim qoşunlarımız geniş cəbhədə yürüş edərək Qdov şəhərinin 40 fərsəxliyinə çatmışlardır. Qırmızı qoşunlarımız vuruşmağa can atırlar. Novqorod ilə Volinsk altında ciddi vuruşmalar gedir.

Kiyev dairəsində düşmən İrpen çayından keçmək istəyir.

Dmitrov, Kursk və Kosterovo cəbhələrində yürüşümüz müvəffəqiyyətlə davam edir.

Borisoqlebsk dairəsində vuruşmalar azalmaq üzrədir. Düşmənin bütün hücumları tərəfimizdən dəf edilmişdir. Ural dairəsində xırda vuruşmalar vardır.

Petroqrad ətrafında

Pskov - Qəzetə müxbirlərinə ordu baş komandanı general Laydoner Petroqrad

işğalının müəyyən surətdə vaxtını bildirməkdən imtina etmişdir. Bolşevik ordusunun gözəl surətdə mücəhhəz və təşkil edildiyindən hər bir tühəf [gözlənilməz] şeylərin baş verməsi mümkündür.

Çexlər arasında

Çex məntəqəsi daxilində olan bir çox şəhərlərdə qoşun hissələri arasında böyük iğtişaşlar vəqə olmuşdur. Saldatlar öz komandanlarını əzərək, nazir Sarik diktaturasının təbdilini mütəzəmmın [dəyişdirilməsini nəzərdə tutan] hökumətə bir tələbnamə göndərmişlərdir.

Lehistan

Lehistan [Polşa] quberniyalarından Lublin və Pultusk hissələrində böyük tətilat [tətilər] olmuşdur. Polislə tətilçilər arasında qanlı vuruşmalar olmuşdur. Kiyev, Poltava, Çerniqov və Yekaterinoslav quberniyalarında Denikin əleyhinə iğtişaşlar baş verməkdədir. İğtişaşlar Don və Kuban mahallarına sirayət edir. Kuban iğtişaşçıları Yekaterinodar və Novorossiyski işğal etmişlərdir.

İğtişaşçılara liman əmələləri də mülhəq olmuşlardır [qoşulmuşlar]. Bombardman edilməsi təhdidinə baxmayaraq, iğtişaşçılar təslim olmayırlar.

(Qafqaziyadakı Müttəfiqlər heyətinin radio xəbərləri)

Tittoni

İtaliya dövləti tərəfindən Cəmiyyəti-Əqvama [Millətlər Cəmiyyətinə] nümayəndə Tittoni təyin edilmişdir.

General Harbord

İstanbuldan verilən məlumata görə, general Harbord əzimet eyelədiyindən [getdiyindən] dolayı Amerika səfərxanasında bir ziyafət rəsmi kəşidə edilmişdir [ziyafət mərasimi verilmişdir]. Ziyafətdə ali ictimai müəssisələrin nümayəndələri dəxi isbatı-vücut [iştirak] edirlər.

Admiral Kolçakın notası

Admiral Kolçak mürəxxəsləri [nümayəndələri] Parisdə Ali Şuraya Məclisi-Müəssisan dəvəti və işləri [haqqında] bir nota vermişlərdir. Notada göstəriləyinə görə, Məclisi-Müəssisan siyasi və iqtisadi məsələlər və Rusiyanın yeni təzidarəsini müəyyən edəcəyinə dair böyük bir hüquq və ixtiyarata malikdir.

Məclisi-Müəssisan milli olacaqdır. Ancaq iki şərt nəzərə alınacaqdır:

- 1) Məclisi-Müəssisan beynəlmiləl bir mahiyyətdə olmayacaq;
- 2) Məclisi-Müəssisan firqə, milliyət və dərəcə gözləməksizin bütün millətdən ibarət olacaqdır. Səs vermək üsulu ümumi və müsavi [bərabər] olacaqdır.

İngilisləri Şimali Rusiyanı təxliyəsi

İngiltərə qoşunlarından Şimali Rusiyanın təxliyəsi tamam olmuşdur. Axırncı qoşun daşıyan vapor təşrinə-əvvəlin [oktyabrın] 15-də Murmandan çıxmışdır. İngiltərə kralı bu münasibətlə general lord [Edmun] Ayronsayda bir məktub yazaraq öz təşəkkürünü izhar etmişdir. Məktubda denilir:

“Şimali Rusiyanın Müttəfiqlər qoşunları tərəfindən təxliyəsi və böylə bir müşkül müamilatın itmamından [çətin

əməliyyatın tamamlanmasından] dolayı sizi və bütün məmurini [məmurları] təbrik edirəm.”

Ədirnə general-qubernatoru

Ədirnə general-qubernatorluğuna [Kavurzadə Hüseyn] Cəlal bəy təyin edilmişdir.

(İtaliya heyəti radio xəbərləri)

Hindustan ilə müxəbirat

Roma - Bu yaxınlarda müharibə münasibətilə Hindustan ilə İtaliya arasında kəsilmiş olan müxəbirat [rabitəyə] başlanacaqdır.

Turati bolşeviklər əleyhinə

Roma - Turati bolşeviklər əleyhinə bir nitq söyləmişdir.

Fransa dövlətinin proqramı

Paris - Klemanso Strasburqda irad etdiyi [söylədiyi] nitqində Fransa dövlətinin proqramını bəyan etmişdir.

Lehistanın müahidənaməni təsdiqi

Varşava – Lehistan [Polşa] dövlətinin rəisi general Pilsudski Veral müahidənaməsini təsdiq etmişdir.

(Nikolayev radio mövqifi xəbərləri)

Moskvanın təxliyəsi

Moskvanın təxliyə edilməsini xəbər verirlər. Bolşeviklər Moskvanı Simbirsək şəhərinə nəql etmək istəyirlər.

Keşişlər qətl

Xerson - Quberniyada bolşeviklərin

hökmranlığı əsnasında 30 keşiş qətl edilmişdir.

Türküstanə yol

Quryevdən xəbər verirlər ki, bolşeviklər Türküstan ilə yol açılıb müxəbirat [rabitəyə] başlanmasına qədər, yollarda olan intizamsızlıq bunlara mane olur. Aktobe dairəsində qoşunlarımızın ricəti [geri çəkilməsi] əsnasında bütün körpülər təxrib edilib yandırılmış, telefon və teleqraf xətləri pozulmuş və bu növlə vəsaiti-nəqliyyə [rabitə xətləri] binizam bir hala gətirilmişdir. Aktobədə olan böyük darülmüəllimin [pedaqoji seminariya] imarəti sökülüb ağacları lokomotiv yancaqları üçün alınmışdır.

SÜLH ƏTRAFINDA

Bolqariya müqabil təklifi

Müttəfiqlər tərəfindən Bolqariyaya təklif edilən sülh müahidənaməsinə [sazişinə] qarşı əks-təklif tərtib etmək üçün Bolqariyada 4 komiya təşkil edilmişdir. Müqabil təklif başlıca olaraq atidəki [aşağıdakı] 3 maddəni havidir [ehtiva edir]:

1) Ərazi şəraitini, bilxassə Serbiyaya güzəşt edilən torpaqları;

2) Xəsarət təvizatı [kompensasiyası] hissəsini havi olan iqtisadi şəraiti;

3) Hərbi şəraiti və onun da ümdə olaraq gələcəkdə Bolqariya ordusunun könüllülərdən təşkili maddəsini. Bolqariya bu maddəni, könüllü ordu təşkilinə külli məsarifat lazım gələcəyindən, maddi təsəvvürat ilə rədd edir.

Xırda dövlətlər və Cəmiyyəti-Əqvam
İsveç hökuməti Cəmiyyəti-Əqvama [Millətlər Cəmiyyəti] iltihaf etməyi [qoşulmağı] qərara almışdır. Daniya isə bu məsələ ilə təsrini-sanidə iştigal edəcəkdir [məşğul olacaqdır]. Bu məsələyə baxan komisiyon daimi bir beynəlmiləl tribunal təsisinə aid xüsusi bir təklif tərtib vermişdir. Təklifdən məqsəd Cəmiyyəti-Əqvamda iştirak edənlərin həpsinin nüfuzunu, beynəlmiləl həkəmlər [arbitrlər] təyini məsələsində müsavi etməkdir.

Lixtenşteyn knyazlığı kəndi hökumətini vəkil etmişdir ki, knyazlığın Cəmiyyəti-Əqvama daxil edilməsini, sülh və hərbi zamanı Lixtenşteyn knyazlığının bitərəfliyini tanımağı tələb etsin.

Kürdlərin bəyanatı

Kürd Milli Komitəsi nəşr etdiyi bəyanatında deyir ki, komitə kürd millətinin milli hüququnu tanımaq istəməyən firqələrlə müvafiqətdə buluna bilməyir [uzlaşa, həmrəy ola bilmir]. Kürd milləti hüdudunun müəyyən edilməsini Sülh Konfransından bəkləyərək, Milli Komitə öhdəsinə götürmüş ki, asayiş və intizamı və əmniyyəti-ümumiyyəni mühafizə etsin.

Yəhudi dövləti

Londradan Odessaya işar edilir [xəbər verilir] ki, Lloyd Corc qəzetə müxabirləri ilə müsahibədə bulunarkən söyləmişdir ki:

“Türkiyə sülhü yeni ilə qədər imzalanacaqdır. Fələstində yəhudi dövləti təşkil etmək üçün Sülh Konfransında olan sionist nümayəndələri ilə İngiltərə

nümayəndələri arasında, başqa dövlətlərin rızası daxil olmaqla, etilaf hüsnə gəlmiş [razılışma yaranmış] və gərək İngiltərə və gərəkə sionist təşkilatlarının hüquq və vəzifə [vəzifələri] də müəyyən edilmişdir. İşbu müqavilənamə Türkiyə sülh müahidənaməsi ilə birlikdə imza ediləcəkdir. Eyni zamanda sabiq Türkiyə torpaqlarında təşəkkül edəcək Ermənistan, Beynənnəhreyn [İkiçayarası], Ərəbistan və başqa bu kimi dövlətlərlə də öylə müqavilənamələr imza ediləcəkdir.”

Məclisi-Alidə

30 təsrini-əvvəl dün Məclisi-Alidə Klemansonun, düşmənlərdən zəbt edilən yerlərdə ali komandanlıq təsis etmək üçün Foşun komandası altında Versaydakı Ali Şuraya ixtiyar verilməsi təklifi mövqeyi-müzakirəyə qonulmuşdu. Bu təklif Dövləti-müttəfiqə [Müttəfiq dövlətlər] hökumətlərinin səvabdidinə tövdi ediləcəkdir [rəyinə təqdim ediləcəkdir].

QƏZETƏLƏRDƏN

Romadan işar edirlər [xəbər verirlər] ki, Şurayi-Vükəla [Nazirlər Kabineti] Fiume məsələsində atidəki [aşağıdakı] qərarı qəbul etməyə maildir:

Sülh Konfransı qərarı-qəti çıxarincaya qədər, İtaliya qoşunları müvəqqəti olaraq Fiumeni işğal edəcəkdir. Ancaq hər tövr ilə olursa, Fiume mandatının Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] tərəfindən İtaliyaya yetişəcəyi barəsində ona təminat verilməlidir. D’Annunsiyunun bu qərara razı olacağı məlum deyildir.

D’Annunsio və Fransa yazıçıları

Bir dəstə Fransa yazıçıları – ki, içlərində Henri Barbüs, Jorj Düamel, Viktor Sel, Raymon Lefevr və Pyer Jan [Juv] kimi məşhur isimlər də vardır – D’Annunsiya irsal etdikləri [göndərdikləri] bir məktubda deyirlər ki:

“Biz aşağıda imza atan müharibədə iştirak edənlər, ədəbiyyat aləminin sizə nə qədər mədyun [borclu] olduğunu fəramuş etməyirik [unutmuruz]. Ancaq sizin kimi şöhrətə malik bir ustadın istedad və həyatını hərbcu [döyüşən] bir millətçiliyə həsr etməsinə qarşı kəndi yəsimizi [məyusluğumuzu] izhar etmədən dəxi keçəmməyirik. Müharibə bitdiyi zamanlardan bəri sizin bəşəriyyətə qarşı çıxmış olan bir əsgər olduğunuzu görürüz ki, onun əleyhinə biz gözəl qanlarımızı axıtmışdıq.”

Fransa yazıçılarından bəzisi isə, biləks [əksinə], D’Annunsiyonu təqdis və təmcid edərək [ucaldaraq və tərifləyərək], onun hərəkətinə “alicənabanə və qəhrəmanə” bir ad verirlər.

İngiltərə ticarəti-xariciyyəsinin izdiyadi

Ticarət departmanının verdiyi məlumata nəzərən, İngiltərənin ticarəti-xariciyyəsi getdikcə izdiyad etmədədir [artmadadır]. Bu sənə eylülündə [sentyabrında] ixrac edilən malların miqdarı 1918 sənə eylülünə nisbətən 50,629,306 funt-sterlinq artmışdır. Yorkşirdə olan tətillə baxmayaraq, avqust ayında isə ixrac edilən mallar çox az təfəvüt ilə əskilmişdir. İdxal edilən malların miqdarı isə eylülə 26,348,252-dən 66,500,395 funt-sterlinqə qədər irtiqə etmişdir

[qalxmışdır]. Başlıca olaraq, xammalların və hazır emalatın idxalı artmışdır. İxrac edilən fabrika mallarının miqdarı 8,086,891 funt-sterlinq artmış, onlardan pambıq mənsucəti [toxuma malları] keçən eylülə nisbətən 3,771,462 funt-sterlinq, yun mənsucəti 3,183,290 funt-sterlinq, dəmir və fulad [polad] emalatı 2,800,007 funt-sterlinq artmışdır.

A. L. Tolstoyun həbsi

Bolşeviklər məşhur Rusiya ədibi Lev Nikolayeviç Tolstoyun qızı Aleksandra Lvovna Tolstoyu həbs etmişlərdir. Məzkurə [adı çəkilən qadın] dabravollar ilə münasibətdə bulunmada ittiham edilir.

Amerikada tətillər

Qafqaziyada olan Müttəfiqin [Müttəfiqlər] heyəti radio teleqrafının verdiyi məlumata görə, Nyu-Yorkda tətillər edən fəhlələrin yarıdan ziyadəsi işə başlamışdır.

Maksim Qorki

Bu yaxın zamanlarda bolşeviklər tərəfindən qətl edilməsi xəbər verilən Maksim Qorkiyə bolşevik Xariciyyə İşləri Komissarlığı vəzifəsi təklif olunduğunu şimdiki vürud edən [gələcə] teleqrafnamələr ixbar edirlər [xəbər verirlər]. Maksim Qorki qəbuldan imtina etmiş, lakin Şura hökuməti tərəfindən Avropaya ezam edilən siyasi heyətin rəisliyini qəbul etmiş imiş.

Müqəddəs yerlər

Beytül-Müqəddəsdən övdət edərək [qayıdaraq] Rostova yeni vürud etmiş [çatmış] olan keşiş Pavelin söyləməsinə

görə, bütün müqəddəs türbələr salamat qalmış və İngiltərə tərəfindən mühafizə edilməkdədir.

Çin Hava Donanması

Çin hökuməti iki milyon funt-sterlinq, ticari hava donanması təşkil etmək üçün təsis etmişdir [ayırılmışdır]. Təyyarə vermək üçün “Vickers” zavodu ilə müqavilə əqd edilmişdir [bağlanmışdır]. Təyyarələr Bəhri-Mühiti-Atlası [Atlantik okeanı] üzərindən uçmağa müqtədir tiplərdən olacaqdır.

İngilis qəzetələri nə rəydedirlər?

Lion - London qəzetəsi “Mançester Qardian” yazır ki, Denikin Ukrayna içərisinə hərəkət etməsi onu məqsədə yaxınlaşdırmışdırsa da, məmufih [bununla belə], ukraynalılarla ixtilafı da mövcub [ixtilafa da səbəb] olmuşdur və lehlərlə [polyaklarla] dəxi böylə bir ixtilaf çıxmaq qorxusu vardır.

Qəzetənin zənninə görə, Denikin Cənubi Rusiyanı sakit edəmməyəcəkdir. Zira ukraynalıların və sabiq Rusiyada yaşayan başqa millətlərin ümidlərini güc və qüvvə ilə müvəqqəti yatırmaq olsa da, büsbütün məhv etmək mümkün olmayacaqdır.

Elzas-Lorendə həyəcan

Nauen - Son günlər Yuxarı Elzasın bir çox məhəllərində [yerlərində] və Lorendə alman mühibbləri [almansevərlər] nümayişlər icra edirlər. Metz və Tionvildə Fransa əleyhinə vüqu bulan çıxışlardan dolayı Fransa qoşunları göndərilmişdir. Bir çox həbslər icra edilmişdir.

TÜRKİYƏDƏ

- “Sədayi-millət” qəzetəsinin məlumatına nəzərən, Türkiyənin Bursa şəhərində “Qafqaz” namında bir qəzetə nəşrə başlamışdır. Qəzetə Qafqaz haqqında məlumat dərci ilə “Türkiyənin Qafqaziyasız və Qafqaziyanın da Türkiyəsiz yaşayammayacağı” nöqtəyi-siyasiyyəsini yürütməkdədir. Qəzetə siyasi və qiymətli övraqı havidir [sənədləri əhatə edir].

- Yenə məzkur [adı çəkilən] qəzetənin məlumatına nəzərən, Amerika hökumətinin təklifinə görə, ziyalı Türkiyə qadınlarından bir qrupu ikmali-təhsil [təhsilini tamamlamaq] üçün Amerikaya göndəriləcəkdir. Göndəriləcək xanımlar arasında bir çox müəllimə və doktorlar mövcuddur. Yol və digər məxaricatı Amerika hökuməti kəndi öhdəsinə götürmüşdür.

- Oktyabrın 9-da İstanbulda Qafqazıyanın cənub-qərb vilayətləri tərəfindən bir heyət ingilis nümayəndəsinə təqdim olunmuşdur. Heyətə nümayəndə söyləmişdir ki, müsəlmanlar kəndi ittihad [birlik] və iş başında durmaq qabiliyyətlərini göstərəcək olsalar, təbii ki, heç kəs onların kəndi müqəddəratı həllinə mübaşir olmaqları [girişməkləri] əleyhinə söz söyləməz və onların müstəqil həyatlarına müdaxilə edəmməz.

Bununla iktifa [kifayət] etməyib, statistika və qeyri məlumatları İstanbuldakı digər dövlət nümayəndələrinə də təqdim etmişdir. Heyət Müttəfiqlərə məlum etmişdir ki, Cənub-Qərbi Qafqaziya müsəlmanları kəndi istiqlalıyyətlərini və əks

surətdə, Türkiyə təhti-himayəsi altında bir ölkə olmaq istəyirlər.

Müsəlmanlar heç vaxt nə Ermənistan, nə Gürcüstan və nə də Denikin əlinə keçməyə razı olammazlar. Zira müsəlmanlar Axisxa, Axalkalaki, Ərdəhan və Qars dairəsinin Posxovsk ətrafında kimlərin nə siyasət yürütməklərini, müsəlmanları tələf etməklərini görmüşlərdir.

O ətrafda 300-dək müsəlman köyləri təxrib edilmişdir ki, əhalisinin əksəri qırılmışdır. Qırğın məsələsi şimdüyədək davam etməkdədir. Hətta Gürcüstan belə “sosializm” bayrağı altında müsəlmanları tələf etməkdədir. Bu haqda toplanmış məlumat Sülh Konfransına təqdim edilmişdir.

“Tan” qəzetəsi Türkiyəni müdafiə edir

“Türk millətpərvərlərinin təntənəsi” sərlövhəsi altında dərc etdirdiyi bir məqaləsində “Tan” qəzetəsi yazır ki:

“Ciddi bir zaman hülul edir [gəlib çatır]. Türk millətpərvərlərinə qarşı Avropa Səlib müharibələrini yapmaq istədiyinə dair bir söz söyləmək olmaz. Türklərə də həmçinin lazım deyil ki, əcnəbi müdaxiləsindən dolayı erməni və yunan əhalisini yerlərindən təxliyə və ya onları məhv etsinlər. Əxirən [nəhayət] riza vermək olmaz ki, “Şərq məsələsi” Müttəfiqlər arasında təfriqə [nifaq] salmağa bais olsun. Bütün cahan sülhü, xristian millətlərinin salamatliyi və Müttəfiqlərin müvafiqəti [razılığı; həmrəyliyi] onu tələb edir ki, Türkiyə ilə adılana və məqul [məntiqə uyğun] bir sülh əqd edilsin [bağlansın].

Ədirnə ilə İran sərhədi arasında olan ərazinin həpsi Türkiyə əlində qalmalıdır.

Boğazların Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] nəzarəti altında azad olmasını Türkiyə təmin etməlidir. Xilafət sultan həzrətlərinə verilməli və İstanbul da Türkiyənin paytaxtı olmalıdır. İstanbulsuz Türkiyə başı kəsilmiş bir adama bənzər.

Biz təsəvvür edirik ki, Türkiyə məsələsinin bu yol ilə həll edilməsi Fransa mənafeyinə dəxi xidmət edir.”

Erməni qəzetələrindən Anadoluda

Balaqeqsər [Balıqəsir], Aydın və İzmir cəbhələri komandanlarına Sivasdan əmr verilmişdir ki, yunan qoşunları üzərinə ümumi təərrüz [hücum] başlasınlar. Sivas ilə İzmir arasında bilatəvəqqüf müxabirət [fəsiləsiz rabitə] bərpa edilmişdir.

Sultan həzrətlərinin İzmirə əzimetə

Mövsuq mənabədən [etibarlı mənbələrdən] alınan xəbərlərə görə, sultan həzrətləri bundan 15 gün əvvəl İzmirə əzimetə buyurmuşlar [getmişlər] və əhali vəkillərini daireyi-məxsusələrində qəbul edərək, son zamanlarda İzmirdə vüquya gələn hadisətdən dolayı çox mütəəssir olduqlarını bəyan etmişlər və bundan sonra hakimiyyəti-Osmaniyyə altında məsudıyyətlə yaşamalarını arzu etdiyini söyləmişlərdir.

İzmirdə sultan həzrətlərinin şərafinə böyük şənliklər yapılmış və camaat arasında ruh yüksəkliyi təzahür etmişdir. Bir neçə gün sonra sultan həzrətləri yenə millətin şadmanlıqları ilə İzmirdən müfərriqət buyurub [ayrılıb] İstanbula təşrif etmişlərdir.

Fərid paşa qaçmaq istəmiş

Sabiq Türkiyə sədrəzəmi Damad Fə-

rid paşa və Daxiliyyə naziri Adil bəy Yunanistana fərar etmək istəmişlərsə də, dərdəst [ələ keçirilmiş] və tövqif [həbs] edilmişlərdir. Məclisi-Məbusan açıldıqdan sonra onlar hərbi məhkəməyə veriləcəklərdir.

* * *

“Monitor” qəzetəsinin verdiyi məlumata görə, Yeni Türkiyə Bəhriyyə [Dənizçilik] naziri Saleh [Xülusi] paşa Türkiyə milli hərəkəti başında duran Mustafa Kamal paşa ilə Amasyada mülaqatda bulunaraq [görüşərək, söhbət edərək] söyləmişdir ki, hökumət Qüvayi-milliyənin təxsis edilməsini qərara almışdır. “Təsviri-əfkar” qəzetəsi isə biləks [əksinə], xəbər verir ki, hökumət ilə hərəkətçilər miyanında [arasında] etilaf [razılışma] hüsusla gəlmiş və hal-hazırda isə etilafın təfəsilatı tərtib edilməkdir.

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Amerika heyəti

Təşrini-əvvəlin [oktyabrın] 24-də miralay [polkovnik] [Ceyms Kuper] Reyin təhti-idarəsində [rəhbərliyi altında] olaraq Amerika heyəti Naxçıvana varid olduqda [gəldikdə], Ermənistan Cümhuriyyəti ilə bitərəf bir məntəqə təşkil etmək və Amerika polkovniki Dellini general-qubernatorluğa qəbul etməyi təklif etmişdir. Naxçıvan Milli Şurası isə işbu təklifi qətiyyənlə rədd edərək Amerika miralay Dellinin ancaq hərbdəyələrə müavinət edən cəmiyyətin sədri qərar verilməsinə razı olmuşdur.

“Birinci kitab”

Məşhur pedaqoqlarımızdan, Gəncə Ünas [qızlar] edadisi müəllimlərindən Abbaszadə Mirzə Abbas əfəndinin yeni tərtib əlifba və qiraət kitabı 8-ci təbi [nəşri] olaraq müsəvvər [şəkili] və nəfis bir surətdə yeni təbdən çıxıb satışa qoyulmuş. Bu kitab haqqında mütləqimizi [düşüncələrimizi] gələcək nömrələrimizin birində dərc edəcəyiz.

Mağaza və dükançıların şikayəti

Dün idarəmizə Bakıda mövcud bütün dükan və mağazaların nümayəndələri gəlib, mağaza və dükan kiraya verən mülk sahiblərindən şikayətdə bulundular. Bunların dediyinə görə, bir dükan və ya mağazaya sabiqdə iki min manat verdikləri halda, indi otuz min manat verirlərsə də, mülk sahibləri bununla iktifa etməyib [kifayətlənməyib], dükan və mağazaları boşaltmağa məcbur edirlər. Bu xüsusda dükan və mağazaçılar yeddi min imzanı havi [ehtiva edən], Məclisi-Məbusanda “Müsavat” firqəsinə, Rəisi-Vükəlaya [Baş nazirə], Hərbiyyə və Ümuri-Hüquqiyyə [Hüquq işləri] nəzarətlərinə və Tacirlər İttifaqına bir ərizə verərək şikayətdə bulunmuşlar və böyləliklə, bunları mülk sahiblərinin təzyiqatından xilas etməyi rica etmişlərdir. Lakin bunların bu vaxta qədər verdikləri ərizələr sərəncamsız [nəticəsiz] qaldığı üçün, bütün mağaza və dükançılar mağaza və dükanlarını bağlayıb, hökumətə ümumən müraciət edəcəklərini dəxi bizə bildirmişlərdir.

Təyin

Bakı qubernatoru əmri ilə xəfiyyə polis rəisi müavini Bəylər bəy Məlikhaq-

nəzərov qubernator idarəsinin xüsusi tapşırıqlar kiçik məmuru təyin edilmişdir.

Təzəşəhərdə

Üç gün bundan əqdəm [qabaq] Krasnovodskdan yeni varid olan [gələn] birisi Krasnovodsk əhvalı və dabravolların nə tövr rəftar etdiyi barəsində deyir ki:

Bir həftə bundan əqdəm ticarət qəsdlə Krasnovodskda getmişdim. Şəhərin bazarına bələd olmadığım üçün məcbur oldum ki, şəhər əhlindən bazarın nəradə olduğunu soru[şu]m.

Qəzadan bir rusa yanaşıb, “Təvəriş, bazara nəradən gedim?” sorduqda dərhal həman rus, qorodovoy çağıraraq bəndəni polisəyə apardılar. Həman “təvəriş” [yoldaş] kəlməsi deməyimə binaən [deməyimə görə] bəndəni xeyli döyəndən sonra üç gün, üç gecə də həbsdə saxladılar. Üç gündən sonra həbsdən azad edib, nə yerdən gəlməyimi və nə iş görməyimi məndən sual etdikdə, “Mən bir alışı-verişçi babayam, özüm də Bakıdan gəlmişəm. Vallah-billah, heç bolşevik də deyiləm və bilmirəm də bolşevik nə tövr olar” dedikdə, onlardan biri: “Get, azadsan, amma bir də ağzından təvəriş sözünü çıxarsan, o vaxt səni samasud edərək [linç edərək; məhkəməsiz cəzalandırıq]”. Mən “Baş üstə” deyib şitaban [tələsik] sakın olduğum yerə gəlib mallarımı satdım.

Mən “Krasnovodskda ucuzluqmu dur?” sualına “Xeyr, ucuzluq deyil, amma bahalıq həddən aşıbdır. Böylə ki, ağ çörək 25 manat, qara çörək 15 manat, qoyun əti 30 manat və başqa şeylər də bu tövr bahadır. Daha doğrusu, tapmaq

mümkün deyil. Ondan əlavə, Bakı pulu 1000 manata 4000 manat Krasnovodsk pulu verirlər” dedim.

Valideyn Şurası intixabı

1918-1919-cu tədris sənələrin[in] xitamı münasibətilə İkinci Realnı məktəbində olan Valideyn Şurası təşrini-sənin [noyabrın] 4-də səşənbə [çərşənbə axşamı] günü saat 4-də yeni intixab [seçki] qərar vermişdir. Buna binaən [buna görə], yeni tədris sənəsi üçün nümayəndələr seçkisindən ötrü möhtərəm valideyn əfəndilərdən rica edərək, əlbəttə, vaxtimüəyyəndə [təyin edilmiş vaxtda] məktəbdə intixaba hazır olsunlar. İclasda həm Valideyn Şurasına və həm də Müəllimlər Şurasına nümayəndələr seçiləcəkdir.

Bakı Ev Sahiblərinin İttifaqında

Təşrini-əvvəlin 24-də Bakı Ev Sahibləri İttifaqı idarəsinin intixabı olmuşdur. İdarəyə sədr A. S. Suxarjevski, müavini-sədr Q. M. Qasimov və Ə. Q. Hacıyev, katib Q. İ. Şulbevar, müavini-katib A. A. Mustafayev, xəzinədar S. B. Hacınski və müavini-xəzinədarlığa A. Q. Tumayev intixab olmuşlardır.

Telefon xətti tətili

Bierinq telefon xətti müdiriyyəti ilə xidmətçiləri miyanındakı [arasındakı] ittilafı bərtərəf etmək [aradan qaldırmaq] üçün Məsai Nəzarətinin [Əmək Nazirliyinin] xüsusi qərarı elam edilmişdi [bildirilmişdi]. Nəzarətin qərarını qüvvədən feilə gətirmək [həyata keçirmək] üçün nəzarət məmuru Rəhim Hüseynzadə cənaqları ilə Baş Məsai müfəttişi, müdiriyyəti

yətlə müzakirə etmək qəsdilə işbu təşrini-saninin 1-də cəmiyyətə göndərilmişdir. Cəmiyyət fəhlələrin məvaciblərini Nəzarətin qəraradına müğayir [zidd] olaraq, artırmaqdan imtina etmişdir.

İxtilaf şöbəsi tərəfindən lazımi tədabir ittihaz edilmişdir [tədbirlər görülmüşdür].

* * *

Məsai Nəzarətinin isticabına [sorgusuna] cavabən Baş Məsai müfəttişi xəbər vermişdir ki, “Trud” mətbəəsi fəhlələri işə başlamışdılar.

Hadisat

Qarət

Təşrini-əvvəlin 30-da Suraxanski küçədə 183 nömrəli evdə sükunət edən Əliəkbər Məhəmməd oğlu polis idarəsinə gəlib, həman gün səhər saat 6-da onun arabaçısı Qulam Abdulla oğlunun Çornı-qoroddan dörd araba ilə Balaxanaya mazut gətirmək üçün getdiyini bildirir. Müsəlman Keşləsini keçdikdən sonra 10-cu uçaştka dairəsi Balaxana-Sabunçu dəmiryol mövqifinin [stansiyasının] budkası yaxınlığında, çöldə məzbur [adı çəkilən] arabaçını bir neçə naməlum əşxas [şəxslər] dayandırır, bunnlardan birisi beşaçılan tüfənglə müsəlləh imiş. Havaya bir neçə güllə atdıqdan sonra arabaçıya dayanmasını və yerindən tərpənməməsini əmr edirlər. Bunnlardan ikisi arabalardan iki at açıb Müsəlman Keşləsi tərəfə gedər.

Arabaçıdan qarətçilərin kimlər olduğu sorulduqda, onların başçılarını arabaçı təsvir edib və məzkur [deyilən] şəxs

bizzat [şəxsən] pristav tərəfindən tutulmuş və arabaçıya göstərildikdə qarətçərin [o] olduğunu tanımışdır. Qarətçənin şəxsiyyəti məlum olduqdan sonra onun 8-nci uçaştka milislərindən Hafiz Əlibala oğlu olduğu anlaşılmışdır.

Sirqət

Sırağagün saat 11-12 radələrində Yakov Alberin Krasnokrestovksi caddədə 14 nömrəli evdə olan odasından özü evdə olmadığı halda naməlum bədəfkarlar [cinayətkarlar] evə daxil olaraq 50 min manat miqdarında nağd və ev əşyası sirqət etmişlərdir [oğurlamışlar].

BİRJADA

Kerenski minlik 900-1070 manata qədər, 250-lik faizsiz və xırda kəndi qiymətindən 10 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 900-1750 manata qədər, yüzlüyü 230-400 manata qədər və xırdası 50-80 faizə qədərdir.

Türkiyə kağız lirəsi 200 manat və Zaqafqaz bonu min manata 15 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirəsi 850 manat, altun onluq 990 manat, imperial 700 manat və Avstriya altunu 2000 manatdır.

Gümüş manat 80 manat və xırda gümüş para 30 manatdır.

Susinin topu 1070 manata gedir.

FİRQƏLƏR VƏ CƏMİYYƏTLƏR

“Müsəvat”da

Balaxanada Əmiraslanov qardaşları mədənində 3 il, 3 ay, 18 gün işləyən

Abbasəli Rza oğlu nam [adlı] bir fəhlə indi mədəndən ixrac edildikdə, qanuna müvafiq olaraq hər işlədiyi ilə bir ay fəzlə məvacibi verilmədiyindən, məzkur [adı çəkilən], Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsəvat”ın Müsəlihə və Mürəfiə [Barışq və Məhkəmə] şöbəsinə müraciət etmişdir. Şöbə lazımi təşəbbüsatda bulunaraq məzkur fəhlənin haqqı kəndisinə iadə edilmişdir [qaytarılmışdır].

Ağcaqabul istasyonunda

Ağcaqabul [Hacıqabul] istasyonu qarəqollarından Səttar Mollabala oğlu nam bir nəfəri bilaqüsür [günahsız] xidmətindən ixrac edildiyindən, “Müsəvat”ın Müsəlihə və Mürəfiə şöbəsinə müraciət etmişdir. Şöbə, istasyon dəmiryol müdiri Çiçinadzeyə məktub göndərmişdir ki, xüsusi bir komitə təşkil olunub təhqiqat yapılan qədər Səttar Mollabala oğlunun kəndi xidmətində davam eyləməsinə məzuniyyət [icazə] versin.

Lianozovun mədənində

Balaxanada Lianozov mədənində işləyən Ağaməhəmməd İlyas oğlu nam bir fəhlə, xidmətindən qüsursuz ixrac edilməsi haqqında “Müsəvat”ın Müsəlihə və Mürəfiə şöbəsi[nə] müraciət etmişdir. Şöbə, mədən müdirinə müraciət edərək Ağaməhəmmədi kəndi xidmətinə qəbul etdirmişdir.

Fəhlənin ixracı

Balaxanada Benkendorfun mədəninə işləyən Məhəmməd Abdulla oğlu nam bir fəhlə, xidmətindən ixrac edilmişsə də, müvafiqi-qanun olaraq haqqı verilməmişdir. Binaənileyh [ona görə],

“Müsəvat”ın Müsəlihə və Mürəfiə şöbəsi işbu xüsüsə mədən müdirinə məktub göndərüb, Məhəmməd Abdulla oğlunun haqqı verilməsini tələb etmişdir.

Sükançılarının ixracı

“Tula” gəmisində işləyən müsəlman sükançı və kaçeqarları [ocaqçıları] “Müsəvat”ın Müsəlihə və Mürəfiə şöbəsinə şikayət etmişlər ki, onları bitəqsir xidmətlərindən kənar edirlər. Bu xüsüsə şöbə, Məsai Nəzarətinin sərmüfəttişliyinə [Əmək Nazirliyinin baş müfəttişliyinə] müraciətlə (66 nömrəli müraciətnamə) xahiş etmiş ki, xüsusi bir komitə təşkil edilib təhqiqat yapılsın.

Sabunçuda mühazirə

Cümə günü, təşrini-saninin 7-də gündüz saat 2-da Sabunçu Bələdiyyə məktəbi binasında Məhəmməd Əmin Rəsulzadə əfəndi mühazirə oxuyacaqdır.

İclas

Düşənbə [çərşənbə axşamı] günü, təşrini-saninin 3-də axşam saat 6-da Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsəvat”ın Bakı Komitəsi iclası təyin edilmişdir.

Əhmədli köyündə

Təşrini-saninin 1-də, şənbə günü Məşhədi Yusif İbrahimli Bakıdan Əhmədli köyünə varid olub [gəlib], gündüz saat 4-də ümumi bir iclas dəvət etmişdir. İclas açıldıqda Hüseyn Ağahacıadənin sədarəti və Məşhədi Yusif İbrahimlinin katibliyi ilə məzkur [adı çəkilən] Məşhədi Yusif “Müsəvat” firqəsinin məramnaməsindən və firqənin nə yolda və nə kimi

çalışması haqqında mükəmməl bir məlumat verdikdən sonra, hazirun [orada olanlar], “Müsavat” firqəsinin bir şöbəsi də Əhmədli köyündə açılmasını kamali-məmnuniyyətlə qəbul etmişlərdir. Bina-ənileyh [ona görə], sədrin təklifi ilə intixaba şüru edilmişdir [seçkiyə başlanmışdır]. Əksəriyyətlə yeddi nəfər idarə üzvü intixabı qəbul edilib, Hüseynulla Həbibzadə sədr, Rza Məsumzadə müavini-sədr, Həsən Abbasquluzadə katib və Hüseynağa Hacızadə xəzinədarlığa və Əlillah Hacızadə, Bəhmən Mütəllibzadə və Məhəmmədəli KazıMZadə idarə üzvlüyünə intixab edildikdə, axşam saat 6-da məclisə xitam verilmişdir.

CƏMIYYƏTİ-XEYRIYYƏDƏ

Mədinə mühacirləri

Dünən İstanbuldan 30 nəfər Mədinə mühaciri Bakıya varid olmuşdur [gəlmişdir]. Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi bunlara Hacı İmaməli məscidində yer vermişdir.

Yetimlər

Yetimlər yurdunda olan Lətif Şahverdi oğlunu Birinci Ali-ibtidai məktəb müəllimi Sultanmurad Əliyev və Salimə Zeynal qızını Bakı sakini Xanoğlu Atamoğlu oğlu evlərində saxlamaq üçün götürmüşlərdir. Şah məscidində olan yetimlərdən Hacı Əhməd qızını Ağadadaş Məhəmmədzadə saxlamaq üçün götürmüşdür. Qaç gün əvvəl Əmi Manaf oğlu Yetimlər yurdundan Ruqiyyə Bədəl qızını evində saxlamaq üçün götürmüşdü. Dünkü gün bu qızı Cə-

miyyəti-Xeyriyyəyə geri verib, əvəzində Rza bala Xələf oğlunu götürmüşdür.

Xəstəxanadan Yetimlər yurduna

Şamaxıdan varid olan qaçqınlardan iki nəfər yetim Qulam Mərdan oğlu və Lətif Ağə oğlu naxoş olduğundan xəstəxanaya göndərilmişlərdir. Yekşənbə [bazar] günü bunlar yaxşı olub xəstəxanadan Yetimlər yurduna göndərilmişlərdir.

İrəvan qaçqınları

19 nəfər İrəvan qaçqınlarının Gəncəyə getmələri üçün Cəmiyyəti-Xeyriyyə bileti və 950 manat para vermişdir.

Batuma

6 nəfər Axısxa və 29 nəfər də Ərzurum qaçqınlarının Batuma getmələri üçün Cəmiyyəti-Xeyriyyə bileti, 3500 manat para vermişdir.

GÜRCÜSTAN XƏBƏRLƏRİ

Sürəti qatara hücum

Pəncşənbə günü, təşrini-əvvəlin 30-da saat 11-də Tiflisdən Batuma getməkdə olan birinci nömrəli sürəti qatarın 252-ci fərsəxdə Ksanka və Kavitsxevi mövqifləri [stansiyaları] arasında toqquşması olub, əşqiyalar [quldurlar] hücumuna məruz qalmışdır. Bədəfkarlar [cinayətkarlar] yolun vintlərini açaraq, dəmiryolun sol tərəfinə relsləri atmışlardır.

Qatar buraya çatdıqda uçulmuş və onun üstündən baqaj qatarı yıxılmışdır. Qabaqdakı vaqonlar parça-parça olmuş-

dur. Bunların dalınca 3-ncü klas vaqonu uçurularaq şiddətli surətdə zərərdidə olmuşdur.

Yol 60 sajn tulunda [uzunluğunda] təxrib edilmişdir. Toqquşma əsnasında maşınçı müavinləri ölümcül surətdə yaralanmışlardır və maşınçı Muradov buxar ilə başdan-ayağa kimi yanmışdır. Toqquşma vaqe olduğdan sonra qatara sağ tərəfdəki dağdan atışma açılmağa başlamışdır.

Qatara hücumda bulunan qaçaqlar 70 nəfərdən ibarət olduqları məlum olmuşdur. Qatari mühafizə edən qaraqolçular qatarlar altından hücumçularla atışmaya başlayarlar. Bir saat atışmadan sonra qaçaqlar bir nəfər yaralanmış yoldaşlarını alaraq geri çəkilmışlərdir. Vaqonlara düşən qaçaqların fişəngindən toqquşmadan qabaq yerini dəyişmiş olan birinci klasda bir yəhudi qadını çocuğu ilə ölmüşdülər. Bir nəfər də qoca əlindən yaralanmışdır. Sərnişinlərdən birisi şikəstlik tapmışdır.

Toqquşma əsnasında qaçmış olan üçüncü klas sərnişinlərindən on nəfəri qaçaqlar tərəfindən qarət edilmişdir.

Saat 3-də məhəlli-hadisəyə [hadisə yerinə] xalq qvardiyası ilə bir qatar gəlmişdir. Saat 4-də Tiflisdən səhiyyə və müavinət qatarı gəlib yaralıları aparmışdır.

Yol qaraqolçu[su]nun dediyinə görə, əşqiyalar gecə saat 5-də onun qaraqol odasına gəlib, əl və ayaqlarını bağladıqdan sonra, yolun açarını ondan almışdılar. Borjom qatarı keçdikdə əşqiyalar qaraqolçudan “Budurmu sürəti qatar?” xəbər almışlardır.

SİRK “MODERN”

Düşənbə [bazar ertəsi] günü noyabrın 3-ndə 1919-ncu ildə məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə təşkil edilmiş Fransa güləş mübarizəsinin məbədi [ardı].

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

1-nci: Qara Maska – Kalişeviç; 2-nci: Boqatıryov – Raqenbaum; 3-ncü: Zakoroyko – Yemelyanov. Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa başlanacaq 8-də. Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Elan: Sirk naziri [müdiri] Kumo cənablarının benefisi hazırlanır. Böyük proqramma.

11500

DÖVLƏT TEATROSU

Azərbaycan Dövləti Teatro Heyəti

Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü təşrini-saninin (noyabrın) 4-ndə axşam Dövlət Teatrosunda mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır “Yezid ibn Müaviyə” Corci Zeydanın tarixi romanından iqtibasən 4 pərdədə 7 şəkildə faciə. Səhnəyə salanı Mehdi bəy Hacıbaba-bəyov.

Tamaşa başlanacaq axşam saat 8 tamamda. Biletlər teatrın kassasında satılmaqdadır.

Rejissor A. A. İvanov. Müavini-rejissor Hacıbaba Şərifov. Növbəti rejissor A. M. Şərifzadə.

Gələcək tamaşa təşrini-saninin (noyabrın) 7-ndə “Nadir şah”. Mövqeyi-tamaşaya qoyulmaq üçün hazırlanır: “Trablis müharibəsi və yaxud Ulduz”, “Əlmənsur”, “Qaçaqqlar”, “Otello” və “Hamlet”.

Dövləti Teatro vəkili: M. Ə. Sidqi

Qulam Məşhədi Heydər oğlunun adına İran konsulxanasından verilmiş pasport itibdir. Tapanlardan bu adresə gətirmələrini xahiş edirəm: Melniçnaya küçə, ev nömrə 30.

14002

**Xəzər dənizində posta, sərnişin
və yük gəmilərinin hərəkəti**

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşahər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çərşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çəharşənbə və cümə günləri saat 4-də.

*Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər
Gəz və geri*

17-ci körpüdən çəharşənbə günü saat 4-də.

*Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gəz-Məşhədsər
və geri*

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

*Petrovsk-Fort-Aleksandrovsq-Quryev və
geri*

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Berlin Darülfünunu doktoru

S. İ. Kopelioviç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları. Qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

11449

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şextər və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayırma dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradnı qapıdan.

10218

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası

Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Doktor

M. İ. Lurye

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək.

Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

İstanbul doktor və bakterioloqu

Nazim bəy Hüseynzadə

Sifilis, terbier, şankr və daxiliyyə naxoşluqları, 914 və 606 müalicələri tətbiq edilir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 10-ədək, axşam saat 6-dan 7-yədək.

Ünvan: Voronsovski küçə, nömrə 17, doktor Qarabəyovun müalicəxanası. Telefon nömrə: 49-87.

1470

Doktor

İ. M. Bronşteyn

Xüsusi əmrəzi-zöhrəviyyə, dəri və daxiliyyə naxoşluqları qəbul edir. Hər gün səhər

saat 10-dan 1-ədək; axşam saat 4-dən 7-yədək. Şamaxinka 12, telefon 4-21.

14003

Elan

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətləri tərəfindən verilən icazənamələrlə ixrac olunan neft və qeyri şeylərin əvəzində cürbəcür malların gətirilməsi üçün Nəzarətlərlə müqavilənamələr bağlayıb və bu müqavilənamələrə əməl etməyən zəvata [şəxslərə] Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti məlum edir:

1) Zəmanəti və girovu olan müqavilənamələrin əmələ gətirilməsi üçün möhlət almaqdan ötrü sahibləri həmin noyabr ayının 14-dən gec olmayaraq Nəzarət indində [nəzdində] istidada [xahişdə] bulunub və müqavilənamələrdə zikr olunan malların dəyişilməsi barəsində Nəzarətlə etilafə [razılığa] girməlidirlər.

2) Şərti cəriməli müqavilənamələrdən ötrü yuxarıda zikr olunan möhləti almaq və müqavilənamələrdə zikr olunan malların dəyişilməsi üçün sahibləri həmin noyabr ayının 14-dən gec olmayaraq müqavilənamələrdə göstərilən şərti cərimə qədəri girov və yainki zəmanət verməlidirlər.

Yuxarıda zikr olunanlara əməl etməyən zəvata müqavilənamələr mövcubincə [əsasında] iqameyi-dava (isk) veriləcəkdir [məhkəmə iddiası qaldırılacaqdır].

İmza etdi nazir: [Ağ] Əminov,

müdür: [Abbasəli] Makinski

T-312

Elan

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti bununla ümum əhaliyə məlum edir ki, hökumətin həmin oktyabr ayının 13-də olan qərarı mövcubincə [qərarına əsasən], pambıq toxumlarının əcnəbi məmləkətlərə ixrac gömrüyü 3-10 manatacan artırılıb, geri və malların əvəzi olunmaq şərtlərindən azad edilməsi ilə bərabər, Nəzarətin xüsusi icazənamələri ilə bu malın ixracına müsaidə

verilmişdir. Zikr olunan toxumların ixracı üçün icazənamə almaq arzusunda olan zəvət [şəxslər] həmin noyabr ayının 15-dək Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətinə ərizə verməlidirlər.

29 oktyabr 1919 sənə

Nazir: [Ağ] Əminov

Müdür: [Abbasəli bəy] Makinski

T-314

Müdür:
Hacıbəyli Üzeyir

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

İnna lillahi və inna ileyhi raciun

səh. 29. “İnna lillahi və inna ileyhi raciun”: “Həqiqətən biz Allaha məxsusuq və həqiqətən Ona qayıdacağıq”. Bu ifadə, “Quran”ın Bəqərə surəsinin 156-cı ayə-sinin bir hissəsidir. Ayə belədir: “O kəslər ki, başlarına bir müsibət gəldikdə, həqiqətən biz Allaha məxsusuq və həqiqətən Ona qayıdacağıq, deyərlər.”

“Məmmədyar küçəsi”: Bakıda, İçəri şəhərdə indiki Məmmədyarov küçəsi.

“Şah məscidi”: Bakıda, İçərişəhərdə Şirvanşahlar sarayı kompleksində XV əsrdən qalma məscid.

İnna lillahi və inna ileyhi raciun

səh. 29. “Karantinni”: Bakıda, indiki Həzi Aslanov küçəsi.

Qismi-rəsmi

səh. 31. “Brauning”: odlu silah ixtiraçı-konstruktoru Con Brauning tərəfindən ixtira edilmiş tapança.

Azərbaycan Məclisi-Məbusanında

səh. 36. “Bu, Vavilon qanunudur.”: Eramızdan əvvəl 1755-1752-ci illərdə yazılan Babil (yaxud Hammurapi) qanunları sərtliyi ilə fərqlənirdi. Qəzetdə “Vavilon” yerinə “vaveyla” [heyif, təəssüf; qışqırıq, fəryad] getmişdir.

Teleqraf xəbərləri

səh. 37. “Laydoner”: qəzetdə təhrif edilmiş, “Daydaner” kimi getmişdir.

səh. 38. “nazir Sarik diktaturasının”: güman ki, 1918-1935-ci illərfə Çexoslovakiya Respublikasının prezidenti olan Tomas Masarik nəzərdə tutulur.

“Ayrnsayd”: qəzetdə “Rolistop” kimi təhrif edilmişdir.

səh. 39. “Cəlal bəy”: qəzetdə səhvən “Camal bəy” getmişdir.

Kavurzadə, Hüseyn Cəlal bəy (1868-1924): Osmanlı dövlət xadimi. Bir çox vilayətdə, o cümlədən 1919-1920-ci illərdə Ədirnədə vali (general-qubernator) olmuşdur.

“Quryev”: Qazaxıstanda indiki Aıtırau şəhəri.

Qəzetələrdən

səh. 42. “Vikers” [Vickers]: Britaniyanın maşınqayırma şirkəti. Əsası 1828-ci ildə qoyulmuşdu. 1911-ci ildən etibarən təyyarə də istehsal etməyə başlamışdı.

Türkiyədə

səh. 43. “Tan”: 1861-1942-ci illərdə Parisdə fransız dilində nəşr edilən gündəlik “Le Temps” qəzeti nəzərdə tutulur.

səh. 44. “Monitor”: güman ki, İstanbulda Fransızca nəşr edilmiş “Monitor Oriental” [Le Moniteur Oriental] qəzeti nəzərdə tutulur; qəzetdə bu ad “Montyor” kimi təhrif edilmişdir.

“Qüvayi-milliyə” (Milli qüvvələr): Birinci Dünya müharibəsindəki məğlubiyyətdən sonra Türkiyədə meydana çıxan milli hərəkat.

Bakı xəbərləri

səh. 45. “Təzəşəhər”: Krasnovodsk (indiki Türkmənbaşı) şəhərinin bəzi mənbələrdəki adı.

“Bierinq”: XX əsrin əvvəllərində Bakı əhalisinə xidmət göstərən telefon şirkəti. Şirkət, Bakının telefon şəbəkəsini işlətmək və genişləndirmək öhdəliyi ilə 1907-ci ildə 20 illik müqavilə bağlamışdı.

Çərşənbə axşamı, 4 noyabr 1919-cu il, nömrə 313

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Çərşənbə axşamı, 10 səfərül-müzəffər sənə 1338. 4 təşrini-sani 1919 sənə.

Türk və islamliğa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tərk nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək heasb olunur. Elan fiatı: birinci səhifədə sətiri 8 rublə, axırncı səhifədə sətiri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axırncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

SİRK “MODERN”

Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü noyabrın 4-ndə 1919-ncu ildə məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə təşkil edilmiş Fransa güləş mübarizəsinin məbədi [ardı].

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

1-nci: İkinci dəfə olaraq Boqatıryov – Buyvolov; 2-nci: Qəti mübarizə Kalişeviç – Naməlum; 3-ncü: Qafqaz mübarizəsi Staroşvili – Makarov.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa başlanacaq 8-də. Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Elan: Sirk naziri [müdiri] Kumo cənablarının benefisi hazırlanır. Böyük proqramma.

14011

* * *

Bakıda atlı dəmiryolunun düzəltməsi və gələcəkdə hərəkəti üçün torqovı dom “Rozinov qardaşları”, “Hüseyn Məlikov və kompaniya” ilə bağlanan müqaviləna-

mənin 10-cu maddəsi mövcubincə Bakı Şəhər Bələdiyyə İdarəsi ümum əhaliyə məlum edir ki, zikr olunan səbəbləri: 1) arpa və samanının bahalanması və 2) Məsai Nəzarətinin təşəbbüsüylə qulluqçuların mənzil kirayəsinin 50 faizədək artırılmasını nəzərə alaraq 4 noyabrın 1919-ncu sənədən 4 fevralın 1920-nci sənəyədək hər sərnəşin üçün gediş tarifi 2 rublə 20 qəpik qərar verildi. Mü-təəllimlərə [şagirdlərə] ümumi tarifədən 50 faiz güzəşt olunur məktəb şəhadət-namələrini pişnihad [təqdim] etmək şərtilə. Şəhər qulluğunda olan polis nəfərlərinə güzəşt olunmayacaq.

Şəhər Bələdiyyə İdarəsi

T-317

ELAN

Azərbaycan dəmiryollarında cari olan tarifələrin təbdili [dəyişdirilməsi] haqqında qanun

1 – Rusiya dövləti qanun və qərar-dadlar məcmuəsində 12 təşrini-sani 1914-cü sənədə 308-ci nömrə 2869 və 2873-ncü maddələrlə elan edilən sürəti və sərnəşin qatarları ilə göndərilən mallardan və həmçinin dəmiryollar ilə ge-

dən sərnəşinlərdən alınan müvəqqəti hərbi vergi alınması bu qanunla təbdil edilir.

2 – 1, 2, 3 və 4-cü klas sərnəşin və mal müşayiətçilərindən alınan və iyun 1917 sənəyə kimi cari olan əsl tarifələr 25 dəfə artırılır.

Qeyd: Şəhər həvalisində [ətrafında] olan miqdarı artırılır:

- A) Bakı ilə Sabunçu arasında:
1-nci klas 6 manata kimi (cari olan 3 m. 20 q. əvəzinə)
2-nci klas 3 manata kimi (cari olan 1 m. 90 q. əvəzinə)
3-ncü klas 1 m. 50 q.-ə kimi (cari olan 1 m. 15 q. əvəzinə)
B) Bakı ilə Suraxanı arasında:
1-nci klas 8 manata kimi (cari olan 4 m. 35 q. əvəzinə)
2-nci klas 4 manata kimi (cari olan 2 m. 40 q. əvəzinə)
3-ncü klas 2 manata kimi (cari olan 1 m. 50 q. əvəzinə)

3 – Sərnəşin sürəti qatarları ilə aparılan mallardan alınan tarifələr 1917 sənəsi iyun ayının 15-ə kimə cari olan tarifələr 40 dəfə artırılır.

2 və 3-cü maddəyə qeyd: Sərnəşinlərdən sərnəşin sürəti qatarla aparılan mal və baqaj tarifələrinin hesablarında 50 qəpiyədək olan qalqılar 50 qəpik və 50 qəpikdən 1 manatadək olanlar 1 manat hesabı ilə nəzərə alınb hesab ediləcəkdir.

4 – Böyük və kiçik sürəti qatarlarla aparılan mallardan, ümumi və xüsusi alınan və iyun ayının 10-u 1917-nci sənəyə kimi cari olan tarifə 32 dəfə artırılır.

Bu tarifələr istisna olunur: odun aparmaq (31-nci qrup), palçıq torpaq

(38-nci qrup), daş, qayırılmamış mədən daşları (41-nci qrup) narın və bərk duz (101-nci qr.), meşə malları, taxta və qeyriləri (27/55-nci qr.), kömür (112-nci qr.), tuklar [mineral gübrələr] (111). Bunlara indilikdə cari qiymətlər tətbiq edilir.

5 – Böyük və kiçik sürəti qatarlarla ağ neft və neft emalatı kimi aparılan mallardan alınan və 10 iyun 1917-nci sənəyə kimi cari olan tarifələr 24 dəfə artırılır.

Qeyd:

- 1) Bütün qatarlardan aparılan malların tarifələrinin artırılması və müvəqqəti hərbi verginin təbdili təşirini-əvvəl (oktyabr) 23-dən etibarən cari ediləcək və ancaq məhəlli münaqilata [yerli daşımalara] aid olacaqdır;
2) Bakı ilə Suraxanı arasında olan tarifə qiymətləri 29 təşirini-əvvəldən cari edilməkdədir.

6 – Sərnəşin qiymətləri və bunların artırılmasına dair tarifələr əlahiddə elan ediləcəkdir.

115

NEFT EMALATI APARMAQ ÜÇÜN TİCARƏT, SƏNAYE VƏ ƏRZAQ NƏZARƏTİ İLƏ ŞƏRAİT ƏQD ETMİŞ OLAN ƏŞXASIN NƏZƏRİ-DİQQƏTİNƏ

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətinin elanı mövcubincə [əsasında] müahidə əqd etmiş [müqavilə imzalamış] olan əşxasdan bir dəstə bu işdə maraqlı olanları Borsa altında 1 nömrəli evdə Qorçakovski cad-dəsində Ev Sahibləri İttifaqının mənzilində həmin təşirini-saninin 5-də saat 5-də olacaq ictimaya [yığıncığa] dəvət edir.

Müzakirə ediləcək məsələlər:
Nəzarət tərəfindən tələb edilən müa-

hidənamə təxiri və məktubən iltizamın təvizi [yazılı iltizamın verilməsi].

Bir dəstə aşxas müvəkkili
14012

DİŞ MÜALİCƏXANASI D. İ. ZEYLİDZON

Xüsusi qızıl və platina işləri. Kötük və körpülər və farforlar. Dişlərin ağrısız çəkilməsi. Qəbul olunur məhəzən növbətə yazılmaqla səhərlər asistenti Ayna xanım Mahmudbəyova saat 9-dan 2-yədək, axşamlar saat 5-dən 7-yədək. Ünvan: Malakanski küçə, ev nömrə 1. Telefon nömrə 19-55.

11442

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Posta və Teleqraf Nəzarətində

Əmrnamə nömrə 110
Təşirini-əvvəl 30, sənə 1919

1- Beloqorod [Ağ şəhər] 6-cı sinif posta-teleqraf bürosu müdiri Məhəmməd Hüseyin Şəfiyev Bibiheybət 5-ci sinif posta-teleqraf bürosunda müdir məmuriyyətinə;

2- Gəncə posta-teleqraf bürosu 4-cü dərəcə məmuru Əsədulla Babayev Beloqorod 6-cı sinif posta-teleqraf bürosunda müdir məmuriyyətinə, hər ikisi həmin il təşirini-sani 1-indən təyin olunurlar.

Posta və Teleqraf naziri:
Camo Hacınski
Dəftərxana baş müdiri:
Blajevski

Əmrnamə nömrə 111
Təşirini-əvvəl 31, sənə 1919

1- Biləsuvar 6-cı sinif posta-teleqraf bürosu müdiri Pyotr Vasilyev Yevlax 3-cü sinif posta və teleqraf bürosunda 4 dərəcə məmurluğuna;

2- Qaradonlu posta-teleqraf şöbə müdiri Henrix Baranovski Biləsuvar posta-teleqraf bürosunda müdirliyə, hər ikisi həmin il təşirini-sani 1-dən təyin olunurlar.

Posta və Teleqraf naziri:
Camo Hacınski.
Dəftərxana baş müdiri:
Blajevski.

İTTİFAQI-MÜSƏNNA [İKİLİ İTTİFAQ]

Cahan müharibəsinin cahanşümul hakim və amili olaraq bütün dövlətlərin müvazinəsini [tarazlığını; balansını] pozan və dörd il ehram (piramid) kimi şərq və qərb, şimal və cənubda dost və düşmənlərinə əl uzadan Almaniya – bir həzimet və inhilaldan [məğlubiyyət və çöküşdən] sonra Versal Konfransının qalib və müzəffərləri hüsurunda məğlublara yaxışacaq bir təhəmmüli-nikbinanə ilə [nikbin bir dözümlə] həyatı-cahangiranəsinin [imperialistliyinin] kəffarətlərini [günahlarının hesabını, əvəzini] verdi, sülhü imzaladı.

İmzaladı, amma səhneyi-siyasətə bir daha çıxmaq üzrə daxilən də hazırlandı. Şərq məsələsi və panrus təhlükəsinə qarşı qüvvətinin böyük qismini istemal edən [sərf edən, işlədən] Almaniya, yenə

Rusiyanın müqəddəratına görə müqəddəratı-siyasiyyəsini inşa etmək istədi.

İki məğlub dövlət, iki inhilal etmiş imperiya üçün ikili ittifaq – ittifaqi-müsənnəna zərurəti vardı. İştə, bundandır ki, mürtəcə “Rusiya” generalları ilə məqhur [məğlub, qəhr olmuş] Almaniya, yek-digərlərinə [bir-birlərinə] yaxınlaşdı. Bu yaxınlaşmağı [Rüdiger] fon der Qoltsun təbrik teleqrafı, Baltik dənizindəki son hadisələr, Xariciyyə naziri [Herman] Müllərin nitqi təqib və isbat etdi.

Rusiya müqəddəratına əl uzadan Etilaf [Antanta] dövlətləri, Rusiya daxilindəki Vətəndaş müharibəsinə və Denikin Vətəndaş müharibəsinə qarşı əməliyyatda [praktiki olaraq] heç bir təsir etməmişdi.

Çünki Rusiyada gərək Vətəndaş müharibəsi və gərək Denikin çıxışı həqiqi Rusiya camaatından və sabiq Rusiyada elani-istiqlal etmiş millətlərdən doğmuş bir şey deyildi.

Etilaf dövlətləri üçün siyasətdə müqəddəratı [lazımlı] məsələlər ədd [hesab] edilən bu hadisə və əhvala qarşı, hər halda, müsbət bir istiqamət tapmaq lüzumu vardı. Bu müsbət istiqamət isə sabiq Rusiyada elani-istiqlal etmiş millətlərlə hesablaşmaq zərurəti idi ki, böylə də oldu.

“Rusiya” məsələsi Etilaf dövlətləri və bilxassə İngiltərə üçün böyük bir Şərq məsələsi idi. İngiltərə Rusiya məsələsinə müdaxilə edərkən, məqsədi Şərq məsələsindəki mənafeini təmin etməkdən ibarət olduğu üçün, bittəb [təbii olaraq] istədi ki, mümkün mərtəbə böylə bir təmini-mənafeyə məzhər [nail] ola bilsin.

İran ilə İngiltərə arasında İngiltərə üçün pək müsaid şərait ilə əqd edilən

müahidə [imzalanmış saziş], şübhəsiz ki, “Rusiya”sız daha da müvəffəqiyyət bəxş idi.

Digər tərəfdən, İngiltərə siyasəti sabiq Rusiyada elani-istiqlal etmiş millətlərə müzahirət [yardım] etdikcə, məfruz [fərz edilən] Rusiya kimi böyük bir siyasi qüvvətin bir çox zaman davam etmiş rəqabətlərindən azad qalmış olacaqdı.

İştə, Etilaf dövlətləri və xüsusilə İngiltərə üçün böylə bir üfq-siyasi [siyasət üfuku] mövcud bulunduqca, Rusiyanı yenidən inşa etmək istəyən Rusiyadakı cərəyanlar üçün daha da əlverişli bir müttəfiq bulmaq lüzumu meydana çıxırdı.

Almaniya Xariciyyə naziri Müllərin nitqi doğrudan-doğruya ikili ittifaqın qüvvədən feilə gəlməsini [gerçəkləşməsinə] ifadə etməyirsə də, Etilaf dövlətlərinin Rusiya ümuruna [işlərinə] müdaxilə etməsini protesto edərək danışması, böylə bir ittifaqın ərafəsi demək icab edir [lazım gəlir].

Etilaf dövlətləri üçün bu ittifaq təhlükəli bir şey ədd ediləmməz. Çünki buna müqabil Etilaf dövlətləri mühit və sahəni hazırlamışdır.

Fəqət təhlükə az-çox Rusiyada elani-istiqlal etmiş olan millətlərə doğrudur. Almaniya-Rusiya ittifaqı hər şeydən əvvəl sabiq Rusiyanı diriltmək olacağına görə, Rusiyadakı millətlər üçün böyük qüvvətlərlə hesablaşmaq məcburiyyəti çıxır.

Sabiq Rusiyadakı müstəqil millətlər üçün artıq təbiət və əhvali-ümumiyyə bir zərurəti əmr edir ki, o da bütün bu millətlərin ittifaq etmələridir:

İstiqlal uğrunda hər təhlükə ümumi

bir təhlükə olduğu üçün, müttəfiq və mütəhhid [birgə, birləşmiş] bir qüvvətlə müqabilə etmək lazım gəlir.

Xarici siyasətimiz və mənafeyi-alıy-yəmizin hal-hazırda tələb etdiyi bir şey – iştə bu ittifaqi-müsənnəna qarşı bütün “Rusiya”dakı müstəqil millətlərin elani-ittihad etmələrinə doğru xətvəndaz olmasıdır [addım atmasıdır].

Digər tərəfdən, Etilaf dövlətləri dəxi sabiq Rusiyada elani-istiqlal etmiş millətlərin müqəddəratına daha da müsbət və müsmir [səmərəli] bir surətdə təmas etmələri üçün bu ittifaqi-müsənnəna da böyük bir amil və vəsilə [vasitə] ola bilər.

Ə[hməd] H[əmdi Qaraağazadə]

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz mövqifi tərəfindən alınmışdır)

2 təşrin-i-sani

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Fin körfəzi səvahlili [sahilləri] dairəsində Peterqofdan cənuba Krasnoye Selo ətrafında şiddətli vuruşmalar davam edir. Ropşa altında tərəfimizdən Fabriçnaya işğal edilmişdir.

Qatçina cəbhəsində vuruşmalar davam edir. Tərəfimizdən 65 əsir, 5 mitralyoz və qeyri hərbi qənimətlər alınmışdır.

Luj[sk] dairəsində Luqanın şimal-şərqə ilə qərb tərəfində bizim qəhrəman

Qırmızı qoşunlarımız müzəffəriyyətlə yürüş edərək əsir, silah, avtomobil, araba və başqa ləvazim və mühimmatihərbiyyə almaqdadır. Luqa tərəfimizdən işğal edildikdə 220 əsir, 18 mitralyoz, arabalar və qeyri qənimətlər [qənimətlər] alınmışdır.

Qdov dairəsində bizim qoşunlarımız müvəffəqiyyətli surətdə irəli yürüş edərək Jelça nəhri üstə çıxmaqdadırlar.

Dokim dairəsində Berezin nəhri üzərində yüzdən yuxarı əsir, beş mitralyoz, bir çox silah və başqa qənimətlər alınmışdır. Bizim hissələrimiz Berezin nəhrini keçib yürüşlərində davamlı bir çox əsir və qənimət almışdır.

Novoqrad-Volinski dairəsində - Novoqrad -Volinskdan 20-30 fərsəx ətrafında olan bir neçə kəndlərdən düşmən tərəfimizdən çıxarılmışdır.

Kiyev və Çerniqov dairələrində təbəddülsizdir [dəyişiklik yoxdur].

Dmitrov cəbhəsində - Dmitrovun 25 fərsəx şimal-qərbində bizdən ötrü müvəffəqiyyətli vuruşmalar davam edir.

Kursk dairəsində - Kursk dəmiryolundan qərbə düşmən bizim yürüşümüza şiddətli müqavimət göstərməkdədir. Dəmiryolunun şərqində biz düşməni cənub tərəfə sıxışdırdıq.

Livni dairəsində - Bizim hissələrimiz Oryol-Yelsk dəmiryolunu düşməndən təmizləyərək Livniya yürüşlərində davam edirlər.

Kastornoye cəbhəsində - Kastornoye mövqifindən 30 fərsəx şimala olan kənd dairəsində bizim qoşunlarımız hərəkət edirlər.

Voronej dairəsində - Əhəmiyyətli təbəddülat [dəyişiklik] olmamışdır.

Borisoqlebsk dairəsində - Povorino-Yarijen hissəsində olan dəmiryoldan düşmən Xopyota tərəf ricət edir [geri çəkilir]. Bizim qoşunlara düşməni ciddi təqibdə bulunmaq əmri verilmişdir.

Ust-Medvid dairəsində - Bizim süvarimiz Skorolenin 25 fərsəx şimalında düşmən müfrəzəsini [hərbi dəstəsini] məqhur [məhv] edib, yürüşlərində davamla Koshlika mövqifi [stansiyası] ətrafına malik olmuşdur. Vuruşmada bir çox qənimət alınmışdır. Qənimətlərin miqdarı məlum deyildir. Medvidiça nəhrinin hər iki tərəfi ilə yürüşümüzdə davam edirik. Tərəfimizdən Qlaznovsk mövqifi alınmışdır.

Tsarev dairəsində – Prişib yaxınlığında bizim üçün müvəffəqiyyətli olan ciddi vuruşmalar davam edir.

Çerniqov dairəsində – Tsaritsın-Çornı Yar üzərinə bizim hissələrimiz yürüşə keçmişdirlər. Yürüşümüz müvəffəqiyyətlə davam edir.

Ural dairəsində kəşfiyyat əməliyyatı.

Almaniya qəzetələrinin tələbi

Almaniya qəzetələri Almaniya hökumətindən, rus hərbi əsirləri arasında bolşevik təşviqatlarının əleyhinə tədabir ittixazını [tədbirlər görülməsini] tələb edirlər. Hərbi əsirlərə bu yaxında olacaq inqilabda iştirak üçün Almaniya qalmaları təklif edilir.

Sofiyada həyəcan

Nauen - Sofiyada Paris Sülh Müahidənaməsi [sazişi] əleyhinə etiraz olaraq böyük nümayişlər vəqə olmuşdur.

Məsai Konfransı

Nauen - Vilsonun xüsusi katibi təhti-

sədarətində [sədrliyi altında] 36 dövlət nümayəndələrinin iştirakı ilə Vaşinqton Məsai [Əmək] Konfransı güşad edilmişdir [açılmışdır].

Əmələ Konfransı

İndianapolda Amerika mədəniyyət əmələlərinin [mədən fəhlələrinin] konfransı tətil edilməsinə rəy vermişdir. Parisdə olan bütün Rusiya sərvətdarları firqələrinin nümayəndələri və Sosial-demokratlar Şura[sı] Rusiya əleyhinə mübarizədə bulunmaqdan ötrü bütün Rusiya demokrat firqələrinin birləşdirilməsi məqsədi ilə Rusiyaya getməyi Kramarja təklif etmişdir. Müttəfiqlər bu səfərə öz razılıqlarını vermişlərdir.

(Gürcü Teleqraf Acentəliyindən)

Mütərikə şəraitinin almanlar tərəfindən pozulması

Ali Şura mütərikə şəraitinin [atəşkəs şərtlərinin] almanlar tərəfindən dəfəatla [dəfələrlə] pozulmasına dair olan Foşun məruzəsilə iştigal etməkdədir [məşğul olmaqdadır]. Almaniya hökumətinə verdiyi iltizamnamələri bildirən bir notanın göndərilməsi qərara alınmışdır.

Baltik səvahlindən qoşunların təxliyəsi haqqında

Baltik səvahlindən [sahillərindən] qoşunların təxliyəsi sürətlə irəliləmədiyi üçün Almaniya hökuməti təşrinisəninin [noyabrın] 11-nə qədər Almaniya sərhədini keçməmiş olan bütün əsgərlərin fərari hesab edildiyi haqqında bir hökm vermişdir. Bunlar Almaniya vətəndaşlığından fayda almaq hüququndan məhrum ediləcəklər.

Dansiq baş komissarı

Ali Şura Ser Recinald Taueri azad Dansiq şəhəri Baş komissarlığına təsdiq etmişdir. Recinald Almaniyada təhsil etmiş olduğu üçün almanca gözəl surətdə təkəllüm etdiyi [danışdığı] kimi, 4 avqust 1911 sənəsindən etibarən Buenos-Ayresdə səfir olmuşdur.

Lianozovun Finlandiya ilə müzakirəti

Şimal-Qərb Rusiya hökuməti rəisi [Stepan] Lianozov Finlandiya firqələrinə bəzisinin başçıları ilə Finlandiyanın Şura Rusiyanın əleyhinə müharibədə iştirak etmək üçün müzakirətdə bulunmağa Helsinqfors [Helsinkiyə] varid olmuşdur [getmişdir].

(İtaliya heyətinin radio xəbərləri)

Trablis və Kirenaika

Roma - Qəzetələr Trablisə, tərzidarəsi haqqında rəsmi olaraq geniş hüquq və ixtiyarat verildiyini xəbər verirlər. Böylə hüquq Kirenaika tərəflərinə də intişar ediləcəkdir [yayılacaqdır]. Bu xüsusda olan dekret kral tərəfindən imza edilmişdir.

Fiume

“Royter” acentəsi əldə etmiş olduğu məlumata istinadən xəbər verir ki, Cəmahiri-Müttəfiqə [Birləşmiş Ştatlar] Titoninin Fiume haqqında axırıncı təklifi ni naməqbul hesab edir. Bununla bərabər, etilaf [razılıq] hasil olacağına ümidvardır. Fransa və İngiltərə dövlətləri vəziyyətin yaxşılaşmasına səy etməkdədirlər. Zira vəziyyət get-gedə böhranlaşmaqdadır.

Şimali Rusiyada

Paris - Arxangelskdən verilən xəbərlərə nəzərən, Müttəfiq qoşunları oradan getdikdən sonra rus ordusu yürüşə başlamış və Qırmızı qoşunları Oneqadan çıxarmış və sabiqdə itirmiş olduqları istehkaməti yenidən əllərinə keçirmişlərdir. Qırmızılardan 6000 əsir, top və bir çox ləvazimi-hərbiyyə [hərbi ləvazimat] alınmışdır.

QƏZETƏLƏRDƏN

Petroqrad altında

Moskva, 31 təşrinisəvval [oktyabr]

Trotski orduya verdiyi əmrnamədə yazır:

“N ordusu vəzifəsinin birinci hissəsi ifa edilmişdir. Düşmən Petroqraddan tərd olunmuşdur – düşmən Petroqraddan tərd olunmuşdur [qovulmuşdur]. Fığərə qırmızı paytaxtı təhlükə xaricindədir. Həpsi – ordu komandanından ən cavan qırmızı orduçuya kimi kəndi vəzifələrini ifa etdilər və sosialist vətəninin məmurniyyətinə məzhər [nail] oldular. Şimdi böylə müvəffəqiyyətlə vəzifənin ikinci hissəsini ifa etmək qalır ki, o da – düşməni büsbütün məhv etmədən ibarətdir.

Bunun üçün də yol birdir – düşməne nəfəs almaq üçün imkan verməmək. Onu təqib edərək bütün tələf oluncaya qədər vurmaq. Yudeniş ordusunun əhvalı ümitsizdir. Bizim təxir etməmiş ona müvəqqəti nicat verə bilər. Binaənileyh [ona görə], N ordusunun vəzifəsi budur ki, yarım münhəzim əşqiyanı [yarı-məğlub quldurları] təqib etmək üçün bütün qüvvəsini toplasın və hücumla başlayaraq

düşməni tərd etsin və yenə sonra təqib etsin. Hər fəvq edilən [itirilən] hər saat irəlində yeni ağır fədakarlıqları tövli edə [meydana gətirə] bilər. Binaənileyh, bir dəqiqə də olsa, vaxt itirmək zamanı deyildir.

Qırmızı orduçular, komandanlar və komissarlar, Şura hökuməti sizdən əzmkarlıq bəkləyir.”

Murmandan ingilislərin gətməsinə dair

İngiltərə Hərbiyyə Nəzarəti atidəki elamnaməni [aşağıdakı bildirişi] nəşr etmişdir:

“Son üç həftə zərfində hökumətin Şimali Rusiya siyasətinə dair mətbuatda, nəhayət müxtəlifüştəkil [son dərəcə müxtəlif məzmunlu] xəbərlər nümayən olmuşdur [meydana çıxmışdır]. 29 həziranda [iyunda] Hərbiyyə nazirinin Avamlar Kamerasında bəyan etdiyi Şimali Rusiya siyasəti prinsipləri mövqeyi-tətbiqə vəz edilir [həyata keçirilir]. General lord Roulinson Arxangelskdən Murmanadək bütün dairənin İngiltərə əsakiri [qoşunları] baş komandanlığına təyin edilmişdi. Təxliyə üsullarını tərtib etmək üçün mümaileyhə [adı çəkilən şəxsə] qeyri-məhdud ixtiyarat əta qılınmışdır. O, öhdəsinə tərk edilən vəzaifi [vəzifələri] ifa etməyəcəyi ehtimal etmək üçün heç bir əsas yoxdur. Lakin qoşunu nəql etməklə mərbut [bağlı] olan böyük müşküləti da unutmamalıdır. Rus milli qoşunlarının miqdarı o dairədə İngiltərə qoşunlarından ziyadədir. Düşmənin qüvvəsi isə təxminən rus və İngiltərə qoşunlarının ikisi ilə birlikdə bərabərdir. Bizim çəkil-məmizin gərək əhaliyə və gərəkə yalnız

müharibə etməyə məcbur olan rus qoşunlarına icrayi-təsir edəcəyi yəqindir [şübhəsizdir]. Lazımdır ki, bizim qoşunların gətməsi, nə qədər mümkün isə rus qitəatına [hərbi hissələrinə] az təsir etsin. Hökumət bəyan edir ki, o, iki yol arasında qalmışdır. Ya gərək camaata məlumat vermək xatiri üçün ingilis əsakiri həyatı üçün fəzlə bir təhlükə icad etsin və yaxud nə qədər ki müharibə əməliyyatı icra edilir, bu məsələ bərəsində heç bir siyasi bəyanat verilməsin. O şərtlə ki, işbu əməliyyat hesabətini əməliyyat bitdiyi zaman Parlamana təqdim etmək üçün ərkani-hərb hazırlıqlar yapsın. Petroqrad cəbhəsinə gəldikdə isə orada ingilis qoşunu yoxdur. Biz ancaq bəzi qisim əslihə vermişik və bundan əlavə, ingilis donanması Baltik iskalələrini bolşevik gəmiləri hücumundan mühafizət edir.”

Müttəfiqlərin Rusiya ablukası bərəsindəki notasına Almaniyənin cavabı

Berlin, 31 təşrini-əvvəl [oktyabr]

Almaniya hökuməti Müttəfiqlərin Rusiya ablukasına [blokadasına] aid olan notasına atidəki [aşağıdakı] cavabı vermişdir:

“Marşal Foşun notasına Almaniyə hökuməti kamali-əhtiramla aşağıdakı cavabı verir:

Almaniya hökuməti dəfələrcə söz və işlə isbat etmişdir ki, o, bolşevizm intişarı [yayılması] ilə mədəniyyəti-ümumiyyəni və məmləkətlər həyatı-iqtisadiyyəsini təhdid edən təhlükələrdən bittəmmam [tamamilə] xəbərdardır. Almaniyə hökuməti öz məmləkətində baş verən əhəmiyyətsiz kommunist hərəkətlərini mü-

vəffəqiyyətlə yatırdı. Onun övzası [vəziyyəti] kommunizm cərəyanının amillərini kəndisinə öyrətdi və təcrübəsi sayəsində hökumət özünə borc bilərək söyləyir ki, Rusiya bolşeviklərinə qarşı Düvəli-müttəfiqə [Müttəfiq dövlətlər] tərəfindən təklif edilən tədbirlər, nəzərdə tutulan mətluba müvafiq etmək [məqsədə çatmaq] üçün müvafiq bir təriq [yol] deyildir. Almaniyə əhalisi son sənələr içində acı ablukanın nəticələrini, onun bütün vəhşət [və] dəhşətlərini görüb keçirmişlərdir. Həpsindən ziyadə fəlakətə məruz qalan çocuqlar, qoca qadınlar və müharibədə iştirak etməyən əlillər olmuşlardı. Müttəfiq dövlətlər həmçinin bilirlər ki, abluka təfəssüs icad etdiyindən [pozulma, çürümə əmələ gətirdiyindən], anarşini iskat etmək [sakitləşdirmək] əvəzinə, onun daha da intişar və tövsi etməsinə [yayılmasına və genişlənməsinə] xidmət etdi. Bu təcrübələrin Rusiyada təkərrür etməsindən ictinab etməlidir [təkrarlanmasından çəkinmək lazımdır]. Əlavə olaraq, qüvveyi-cəbriyyə [məcbureddici güc] tətbiqi Rusiyada irtica əslihəsi [silahı] kimi tələqqi edilir [qiymətləndirilir] ki, məlum olduğu üzrə o, demokratik ünsür üçün bolşevizmdən ziyadə müdhiş bir fəqərədir [hədisədir]. Bolşeviklərə qarşı mübarizədə bulunan demokratik qüvvələr şununla zəiflənilir. Zəhirdə görüldüyündən də ziyadə fəhlə sinfi içində kəndisinə yol açmış olan bolşevik əleyhdarlığı cərəyanları iqtisadi təcrid ilə deyil, ancaq atil qalmış iqtisadi həyatın iqamə ediləcəyi [ayağa qaldırılacağı] ümidi ilə təqviyə bula [güc tapa] bilər. Və ancaq Avropa sülhü üçün pək lazım olan

beynəlmiləl münasibətin bərpa edilməsi ilə Qərb demokratiyası Rusiya siyasi həyatının tədil edilməsinə [mötədilləşdirilməsinə, yaxşılaşdırılmasına] ümid edə bilər. Buna inzimam [əlavə] etməlidir ki, nəinki hüquqi-beynəlmiləlin baş prinsiplərinə tövfiqən [uyğun olaraq] və hətta irəlində təşəkkül edəcək Cəmiyyəti-Əq-vam Məşrutəsinə [Nizamnaməsinə] tətbiqən də iqtisadi abluka ehtimalına məhəl buraxmamalıdır [yer verilməməlidir].

Binaənileyh [ona görə], Almaniyə hökuməti şu rəydədir ki, kəndiləri tərəfindən müdafiə edilən Rusiya daxili işlərinə müdaxilə etməmək [prinsipi], adılanə olduğundan başqa, məqsədə də uyğundur. Müttəfiq hökumətlərin projesi ilə yapılacaq əməliyyatda Almaniyənin iştirak etməsi işbu şərait daxilində heç bir siyasi və iqtisadi əhəmiyyəti haiz olmasa [daşımaya] gərəkdir. Zira Rusiya dənizdən düvəli-müttəfiqə tərəfindən abluka edilmiş və daxilə isə... (burada teleqraf anlaşılmayı) Rusiya hüdudunu müəyyən edir. Hansılar ki, sülh müahidənaməsi [sazişi] imzalandıqdan sonra bu surətlə qalmayacaqdır.”

Baltik səvəhilində

“Tayms” qəzetəsinin Helsingforsda olan xüsusi müxabiri xəbər verir ki, Estlanda [Estoniya] hökuməti qərara almışdır ki, Şura hökuməti ilə sülh müzakirəsinə başlasın. Müşavirə təşrini-əvvəl [oktyabrın] 25-nə təyin edilmişdir. Finlanda bu xüsüsə bir qəti qərara gəlməmişdir. Bu məsələyə 15 təşrini-əvvəldə Reyxstaqda (Məclisi-Məbusan) baxılacaqdır.

Cəmiyyəti-Əqvam nə vaxt toplanacaqdır?

Klemanso, Lloyd Corca yazmış olduğu məktubunda təkid edir ki, Cəmiyyəti-Əqvamın birinci cəlasəsi [iclası] Vilson sədarəti altında Vaşinqtonda açılmaq üçün təşrinə-saninin əvəlinə [noyabrın əvvəllərinə] təyin edilsin.

TÜRKİYƏDƏ

Türkiyədə milli hərəkət

İstanbulda “Türk dünyası” qəzetəsinə alınan məlumatlara nəzərən Çivrilədən 12 eylül tarixində yunan qüvvəyi-işğaliyyəsinə qarşı müdafiədə bulunmaq üzrə Aydın həvalisində [ətrafında] təşəkkül edən türk qüvvəyi-milliyəsinin [milli qüvvələrinin] fəaliyyətə başladığı gündən bəri, Anadolu daxilində bulunan qeyri-müslümlərin [müsəlman olmayanların] is-lamlar tərəfindən qətlə uğradıldığı, qeyri-müslümləri yağma və qarət etdik-lərinə dair ötdə-bəridə bir taqım əraci-fin işə edilə gəlməkdə [yalan şayiələrin yayılmaqda] olduğunu kamali-təəssüf və təəssürlə xəbər alırıq.

Sənəldən bəri Çivrilə ixtiyari-iqamət etmiş və ötdən bəri sırf türk və müsəlmanlarla vətən-qardaşlar sifətini bütün mənası ilə mütəəddiq olacaq [təsdiqləyəcək] bir surətdə keçinmiş olan Çivrilə mütəməkkin [yaşayan; məkan tutan] biz qeyri-müslümlər, Hərbi-ümümidən əqdəm [qabaq] və sonra gərək hökuməti-məhəlliyyənin [yerli hökumətin], gərək yerli və yabançı islam vətən-dəşlərimizin heç bir zülmünə, heç bir təərrüzünə [təcavüzünə] məruz qalmadı-

ğımız kimi, hal-hazırda yapılan təşkilatda dəxi heç bir zərər görmədiyimizi və bu təşkilatın başında bulunan möhtərəm zəvat [şəxslər] sayəsində irizimiz, malımız, canımız məhfuz olduğu [qorunduğu] kimi, kəməkan [keçmişdə olduğu kimi] islam vətəndaşlarımızla alış-verişimizdə, ticarətimizdə sərbəst bulunmuş olduğu-muzdan, badiyi-təəssür və təəssüfümüz olan [mütəəssir olmağımıza və təəssüfümüzə səbəb olan] işbu əracifin təkzibini vəzifeyi-insaniyyədən [insanlığ vəzifəsi] bilərək işbu təkzibnaməmizin ənzari-ümumiyyəyə istirhamıyla [xalqın diqqətinə hörmətlə təqdim edilməsiylə], təyidi-ehtiram [ehtiramımızı təsdiq] eyləriz, əfəndim.

Türkiyədə üç mühüm teleqraf

İstanbulda müntəşir “Türk dünyası” qəzetəsində Daxiliyyə Nəzarətinə Mustafa Kamal paşadan üç mühüm teleqraf gəlmişdir.

Azərbaycan haqqında

İstanbulda müntəşir [nəşr edilən] “Türk dünyası” qəzetəsi Batumdan aldığı xüsusi məktubda Azərbaycana hakim olan əfkar və təmayülati-siyasiyyəni [siyasi fikir və təmayülləri] izah etmək məqsədilə nəşr etdiyi bir məqalədə əzcümlə deyir ki:

Rusiya inqilabından sonra müqəddəratını kəndi əlinə almış olan kiçik millətlərin ən mötədili, ən asayış sevəni Azərbaycandır. Azərbaycan işin ibtidasından [başlanğıcından] bəri inqilaba zidd ol-mamaqla bərabər, yaxıcı-yıxıcı ünsür-lərlə də uyuşmadı. Biləks [əksinə], uzun zamanlar bu kütlə ilə mübarizədə bu-

lundu, bolşevizmi vətənimizdən tərd etdi [qovdu]. Bundan Azərbaycanın mür-təcə olduğu anlaşılmazdı. Zira eyni zamanda əski üsuli-idarə tərəfdarları da Azərbaycandan tərd edildi. Xülasə, Azər-baycan nə Milyukov, Denikin kimi əski istibdad nəğməsinə çalanlara mail oldu, nə də yaxma-yıxma üsulunu təqib edən Leninə və onun çətələrinə. Azərbaycan-lılar başqalarının hüququna təcavüz etməzlər. Kəndi haqlarını həm sağa, həm sola qarşı müdafiə edərlər. Kimsənin haqqını qəsb etməzlər. Fəqət kəndi mü-qəddəratlarını da kimsəyə təslim etməzlər. Azərbaycan başını verər, istiqlalından vaz keçməz.

Azəri türklərinin Türkiyəyə məhəbbəti

“El” qəzetəsinin Batum müxəbirinin bir məktubundan bir qəf fəqərəni [his-səni] aşağıya nəql edirik. Bunlar, azəri qardaşlarımızın Osmanlı türklərinə qarşı bəslədikləri məhəbbət və şükran hisslə-rinə pək gözəl tərcüman olmaqdadır.

Anadolu silsileyi-cibəlini [dağ silsilə-lərini] aşağı-aşa və qarşı[sı]na çıxan millətləri bərtərəf edə-edə [aradan qaldıraraq] Qaf-qaziyaya, Qafqaziyadakı türk qardaşla-rının imdadına qoşmuş idi. Analarını, rəfiqələrini, məsum yavrucaqlarını arxa-larında kəndi hallarına buraxaraq, Qafqaziyada məhv [və] nabud [yox, puç] olmağa məhkum qardaşlarını qurtarma-ğa gəlmişlərdi.

İngiltərə müahidəni təsdiq etdi

İstanbulda müntəşir “Türk dünyası” qəzetəsi Londradan aldığı 9 eylül [sent-yabr] tarixli teleqrafda Almaniya ilə əqd edilən müsəlihənamə [imzalanan sülh sa-

zişi], nəhayət, iradəyi-krali [kralın iradəsi] ilə təsdiq olundu. Bu surətlə İngiltərə Versay müsəlihəsinin qəbuluna mütə-əlliq [aid] bilümmü müamiliati-rəsmiy-yəni ifa edən [bütün rəsmi addımları atan] dövlətlərin birinciliyini almış olur.

İtaliyada müahidələrin təsdiqi

Parisdən 10 eylildə vürud edən [gələn] teleqrafda:

Romadan vürud edən bir xəbər, Ver-say və Sen-Jermen müahidələrinin əv-vəlki gün iradəyi-krali ilə təsdiq edildiyi təyid etməkdədir [təsdiqlənməkdədir].

İSTANBUL MƏKTUBU

Fövqdə [yuxarıda] yazılmış sərlövhə altında Bakıda nəşr olunan “Qolos Rosii” qəzetəsi atidəki [aşağıdakı] məlumatı dərc edib də Türkiyə əhvalını böylə təsvir edir:

Bu yayın əvaxirindən [axırlarından] etibarən Müttəfiqlərin Türkiyəyə aid siyasətlərində və həmçinin mütəəddid [çoxsaylı] qəzetələrin istiqamətində tə-bəddülat [dəyişiklik] müşahidə edilmə-dədir. Həpsindən açıq olaraq fransızlar təzi-üsullarını dəyişmiş və birdən-birə kəndilərini (Birinci Fransisk zamanından bəri) türklərin həqiqi dostları olduqlarını elan edərək, Türkiyə mürəxxəslərinin [səlahiyyətli nümayəndələrinin] Sülh Kon-fransına buraxılmasına müzahirət [dəs-tək] göstərmişlərdir.

İngilislər isə qayət incə bir siyasət yürüdürlər.

Hərgah Türkiyə mandat məsələsində İngiltərəyə təmayül etmiş olarsa, onlar

hətta milli cərəyana da müzahirət etməyə hazırdırlar. Bu yolda Maltada məhbus edilən ittihadçılar arasında təbliğat yapılıp və hərəkətin kəndisi, məlum şərait üzrə ingilislər içində hüsn-təvəccöh görməyə qabildir. İtalyanlar müəyyən bir təriq [yol, üsul] ilə yunanlara qarşı türkləri müdafiə edərək yunan işğal qitəti [hərbi hissələri] ilə mübarizə edənləri gizli olaraq cihazlandırır [təchiz edir].

Türkiyə hökuməti Müttəfiqlər tərəfindən görülməli bu təbəddülatdan istifadə etmişdir. Bir neçə vaxt o pək müvəffəqiyyətlə manevra yaparaq, Fransa ilə İngiltərə, İtaliya ilə Yunanıstan mənafeyinin təxalüfünü [bir-birinə zidd olmasını] qeyd və təqviyə etmək [gücləndirmək] üçün çalışmışdır.

Məməfih [bununla belə], o da qeyd edilməlidir ki, Türkiyənin ictimai dairələri və bilxassə xalq kütləsi, Müttəfiqlərin Türkiyəyə səmimi hüsn-təvəccöh bəsləmələrinə inanmaq istəməyirlər.

Qaliblərə qarşı ümumi bir nifrət duyğusu nəzərə çarpır. Xüsusən şu nifrətin ingilislərə və daha ziyadəsi ilə fransızlara qarşı hiss edildiyi bütün çılpəqlığı ilə gözə atılır. İtalyanlar ilə münasibət gözəldir. Buna da səbəb italyanların yunanlarla ixtilafı və Aydın vilayətində türklərə qəti və həqiqi müavinətdə bulunmaları olsa gərəkdir.

Rusiyaya və ruslara olan münasibət isə bambaşqadır, yəni pək xeyirxahanədir. Bu hüsn-əlaqə hər dairədə və xüsusən xalq içində görünür.

Müstəsna olan yalnız rəsmi dairələrdir ki, onlar şimdiki də əski xətti-hərəkəti, Brest-Litovsk müahidənaməsini [sazişini], Ukrayna, Gürcüstan istiqlalını və həmçinin Ümumrusiya höku-

məti kimi Şura hökumətini iltizam edirlər. Onların nöqtəyi-nəzərinə, əski Rusiya ilə Türkiyə müharibə bir vəziyyətdədir və binaənileyh [ona görə], Babi-ali ilə rus (bolşevik əleyhdarı) nümayəndələri arasında rəsmi münasibət qeyri-mümkündür.

Biləks [əksinə], türk camaatı isə Rusiyaya hüsn-təvəccöh bəsləyir. O da məhz ona görədir ki, Rusiya Osmanlı dövlətinin təqsimində [bölüşdürülməsində] iştirak etməyir. Bir çox türklər anlayırlar ki, onların dövləti müavinəti-xaricəsiz [xaricdən kömək olmadan] yaşayammaz, ehya [dirilmiş] və bərpa edilmiş Rusiya isə Qərbdən üz verən təzyiqatə müqabil olaraq Türkiyə üçün xeyirli ola bilər.

Bu fikir çox vaxt “Məğlublar İttifaqı” (Rusiya və Türkiyə) məfkurəsinə münqəlib olur [çevrilir], ancaq o şərtlə ki, Rusiya İstanbulu təməllük etmədən [ələ keçirməkdən, sahiblənməkdən] və bilais-tisna [istisnasız] xristianları müdafiədən imtina etsin.

Digər tərəfdən Boğazlar məsələsi də Rusiya üçün xeyirli və müsaid [əlverişli] bir tərzdə həll edilə bilər.

ƏFQANISTANDA

Sülh müahidənaməsi

İstanbul qəzetələrində, bu yaxınlarda İngiltərə ilə Əfqanıstan arasında əqd edilən sülh müahidənaməsinin [imzalanmış sülh sazişinin] məzmunu dərc edilmişdir.

Müahidənaməyə görə, bundan sonra Hindustandan Əfqanıstana silah keçirilməsinə xitam verilir.

İngiltərə hökuməti hər iki dövlət miyanında [arasında] əqd edilmiş müahidənamə mövcubincə [sazişə əsasən] sabiq əfqan əmirləri almaqda olan məbləğlərin verilməsini bundan sonra qət edir [kəsir]. Bütün mübahisəli məsələləri sülh təriqi [yolu] ilə həll etməkdən ötrü İngiltərəyə xüsusi bir Əfqanıstan mürəxəsləri [səlahiyyətli nümayəndələri] göndəriləcək və bu göndərilən mürəxxəslər hər iki dövlət arasında dostanə münasibətin bərqərar edilməsinə çalışacaqdır.

Əfqanıstan hökuməti Hindustan ilə Əfqanıstan sərhədini – axırıncı davadan əqdəm [qabaq] olan sərhədi qəbul edir və bunu hər iki hökumət axırıncı vaxta qədər riayə və mühafizə edəcəkdir.

Əfqan hökuməti xüsusi komissiya təvəssütü [vasitəsi] ilə Xeybər keçidindən qərbə olan torpaq məsələsinin təyin və bərqərar edilməsinə İngiltərəyə ixtiyar verir və bu işlə iştigal edən [məşğul olan] komissiyaya öz tərəfindən müzahirətdə bulunacaqdır [kömək göstərəcəkdir].

Məzkur [deyilən] komissiya işləri nəticəsində müəyyən edilmiş olan sərhəd xəttini Əfqanıstan üçün öz sərhədi hesab və bilatərəddüd [tərəddüdsüz] qəbul edəcəkdir. Sərhəd xəttini təyin edincəyə qədər İngiltərə qoşunları indiki istehkamlar və vəziyyətlərini mühafizə edəcəklərdir.

İRANLILAR İLƏ RƏFTAR

Tehranda nəşr olunan rəsmi “İran” qəzetəsinin çoxdan bəri Azərbaycan hökuməti haqqında bəzi əsassız və heç bir istinadı olmayan şayiə qəbilindən bir

çox uydurma xəbərlər yazmaqda və bununla iki qonşu hökumətin arasında küdurət salmaqda bərabər, iki qardaş milləti yekdigərinə [bir-birinə] rəqib göstərməyə çalışan bu qəzetə son nömrələrinin birisində guya Lənkəranda aldığı atidəki [aşağıdakı] məzmununda bir xəbəri dərc edir:

“Lənkərandakı İran konsulundan zeyldəki [aşağıdakı] raport alınmışdır.

Teleqrafdan məlum olduğu vəch üzrə, üç ay zərfində mühasirə edilmiş Lənkəran şəhəri böyük və şiddətli müharibələrdən sonra Azərbaycan hökumətinin təsərrüfünə [nəzarətinə] keçdi və iki aydan ziyadədir ki, Azərbaycan hökuməti tərəfindən idarə edilir.

Dövləti-aliyyənin (İran dövlətinin) təbəələri ilə vəsfə gəlməyən bir surətdə pis rəftar edib, İran və iranlıların hüququnu zayə etməkdə müzayiqə göstərməyirlər [heç bir şeydən çəkinmirlər].

Əvvəla, Lənkərandə və Muğanda Azərbaycan hökuməti tərəfindən elan olunmuşdur ki, beş ildən bəri bu yerlərdə sükunət edən [yaşayan] və ya təvəllüd edən [doğulan] iranlılar hamısı Azərbaycan hökuməti təbəələri hesab olunurlar.

Saniyan [ikincisi], necə ki teleqrafla məlum edilmişdi, bu qəbil İran təbəələrini məcburən əsgərliyə alırlar.

Salisan [üçüncüsü], hər gün Bakıdan gələn ticarət və həml-nəql [yükdaşıma] gəmiləri Astaraya getmək üçün Lənkərandə dayandıqda, polis məmurlarından onlara daxil olub, iranlılara mütəəlliq [məxsus olan] bütün ticarət mallarını axtarıb və qızıl şeyləri zəbt edirlər və çox vaxt qənd, şəkər və qeyri bu qəbil şeyləri də zəbt edib, onların qaçaq olduğunu

məlum edirlər. Tacirlər hərçi [hər nə qədər] bu malların ticarət üçün Astaraya aparıldığını izhar edirlərsə də, etina olunmayı.

Başqa cəhətlərdə dəxi bəzilərinin İrana nisbət xəyalatı yaxşı deyildir. (?) Bu barədə neçə dəfə protesto olunub və Bakıdakı İran konsuluna lazımi məlumat təqdim edilmişsə də, lakin bu vaxta qədər heç bir cavab alınmamışdır. Axırda özüm nəəlac qalıb Bakıya gedirəm ki, bu barədə lazımi binagüzarlıqda bulunayım [tədbirlər görüm; çıxış yolu tapım]. Nəticə-sini gələcəkdə arz edəram.”

İdarədən: Bu xəbərin Lənkəran konsulu tərəfindən göndərilən rapora istina edildiyi göstərilirsə də, fəqət məzkur [deyilən] konsulun hökumətə göndərdiyi rəsmi raportda nədənsə imzası olmadığından, həman xəbərin şübhəli olduğu, bir növ isbat edilmiş olur.

YETİM YURDLARINI TÜRKLEŞDİRMƏK

Dünyada ən böyük fəsadçı və cina-yətkarların tərcümeyi-hallarını nəzərdən keçirmiş olarsaq, bunların caniliyinə ümdə bir səbəb varsa, o da bir çoxunun uşaqlıqda başlı-başına qalıb, tərbiyəni pozan mühitlərdə böyümələrindən ibarətdir. Valideyni tərəfindən küçələrə atılmış uşaqların axırı – məhbəslərdə illərcə çürümək kimi ən fəna hallarla tamam olub gedir. Bu kimi müzirr və şərir [ziyankar və yaramaz] adamların hüsuru [varlığı] ilə də ümum əhalinin asayışı xələldar olur. Xülasə, bir neçə valideynin səhlənkarlığı millət və dövlətə

bəzən böyük əngəllər törətmişdir ki, nəticəsi əsrlərcə acı səmərələr göstərmişdir. Bunu nəzərə alaraq mədəni yevropalıları “yurd” və “ocaq” kimi şeylər təsis edib, sahibsiz qalmış və küçələrə atılan uşaqları ən nazikanə və müdəqqiqanə bir surətdə [həssaslıq və diqqətlə] tərbiyələndirirlər. Buralarda tərbiyə görmüş şəxslərin bir çoxu millətin sərkərdələri, əhli-seyf və sahib-qələmləri [qılınc və qələm sahibləri] olmuşlar. Hətta rusların qeyri-mənkühə əqdlərindən [nikahdan kənar əlaqələrindən] zühura [meydana] gəlmiş vətənpərəst və millətpərvərləri də həman yurdların tərbiyəsi sayəsində ad alıb şan qazanmışlardır.

Aləmşümul müharibənin ağır nəticələrindən biri də bir çox dudmanların [ailələrin, evlərin] xarabaya döndərilib uşaqları pərəstarsız [himayəsiz] qalmalarıdır. Şəhər və qəsəbələrə pənahlanmış qaçqınların sahibsiz qalmış uşaqları küçə və meydanlara atılmışdır. Bunlardan əlavə, pul qazanmaq məqsədilə də bir çox füqərə uşaqları caddələrə, məzbə-lələrə [küçələrə, zibilliklərə] atılıb, əxlaqı pozan hərəkətləri kəsb və dərk edirlər.

Qaçqınların təmini-məişəti Xeyriyyə Nəzarətinə həvalə edilmişdir. Lakin körpə qaçqınları bir qarın çörəklə doyurub, bununla Nəzarət vəzifəsini bitmiş hesab edirsə, böyük bir xətanın qarşısında bulunur, zira ruslar demişkən: “İnsanın güzəranı bir çörəklə olmaz.” Bu balaca səbilərin bugünkü təmini-məişəti ilə bərabər, sabahkı məişətini də nəzərə almalıdır ki, həm özləri gələcəkdə asudəliklə yaşasınlar, həm də millətin asayışını fəna təcavüzləri ilə xələldar etməsinlər. Yəni çörək və libasları ilə

bərabər, təlim və tərbiyələri də gərək dəröhdə edilsin [öhdəyə götürülsün].

Bu gün mədəni millətlər razı olmazlar ki, onların küçələrində it və pişik kimi heyvanlardan azğın və sərsəriləri minlərcə gəzsinlər. Biz nə üçün körpə vətəndaşlarımızın küçələrdə tərbiyəsiz və qaba bir surətdə böyümələrinə razı olaq? Halbuki əlimizdə öz hökumətimiz olduğu halda, bunun nə qədər müşkül bir iş də olsa, asanca öhdəsindən gələ bilərik.

Aramızda Maarif Nəzarəti yaşayarkən, yetimlərin tərbiyəsini Mərkəzi Ev Komitəsinə, yaxud sair bir idarəyə həvalə etməyin də mənası yoxdur. İstər yetimlər üçün olsun, istər sairləri üçün – hamının təlim və tərbiyəsinə aid məsələlərin cümləsi Maarif Nəzarətində gərək biriksinsin ki, müəyyən və məqbul bir üsul ilə də bu məsələlər idarə edilsin. Hər nəzarətin [nazirliyin], yaxud hər cəmiyyətin əlində özünə məxsus bir məktəbi olarsa, bu “maarif dərəbəyliyindən” də pozğunluq, ahəngsizlikdən başqa bir şey hüsula gəlməz.

Xülasə, şəhər və qəsəbələrə dolmuş xırda qaçqınları, əvvəla, tərbiyəsiz buraxmamalı, saniyəndə, bu işi yalnız Maarif Nəzarəti öhdəsinə almalıdır.

Böylə olarsa, bir çox yetim uşaqlarımız küçələrin sui-təsirindən [mənfi təsirindən] azad olarlar, həm də bunların gələcəkdə millət və vətənə xəta və zərərləri toxunmaz.

Söz yoxdur ki, bu yetimlər yurdunun milliləşməsi üçün Maarif Nəzarəti çalışar, türklük əsasını burada möhkəmləşdirər.

Bu məsələ yalnız müsəlman yetimlərinə aid xüsusi bir məsələ olmayıb, xristian yurdlarına da mədxəliyyəti [dəxli]

vardır. Zira dövlətin məsarifi [xərçisi] ilə və hökumətin himayəsi altında tərbiyələ-nərkən, xristian uşaqları da Azərbaycan hissiyyəti və mühitinə qapılmalıdırlar.

Təklifimiz o deyil ki, bu yurdlarda xristian uşaqlarını müsəlmanlaşdırsınlar. Hər kəs öz dinində qalıb, ayini-məzhəbini icra etməyə məmləkətimizdə sərbəstdir.

Lakin Azərbaycan vətəndaşları – hər kim olursa olsun – dövlət lisanını, yəni türkcəmizi öyrənməli və bilməlidir. Onun üçündür ki, Maarif Nəzarətinin binagüzarlığı [sərəncamı] ilə türkcəni bilmə-yən saçlı-saqqallı məmurlar üçün axşam kursları açılmışdır. Madam ki, hökumət bu əlli-altmış yaşındakı məmurları xüsusi kurslarda oxutmağa məcbur olur, neyçün buna tufuliyyətdən iqdām edilməsin [uşaqlıqdan başlanmasın]? Halbuki bunların təlimi əyyami-tufuliyyətdə [uşaqlıq dövründə] daha asan vəchlə əncəmpəzir olunar [yoluna qoyular, həll edilir].

İştə, hökumətin diqqətini bu məsələyə cəlbə, təklif edirik:

- 1) Müsəlman və xristian uşaqları küçələrdən yurdlara, ocaqlara alınsın.
- 2) İndiki yurdların türkləşməsinə, milliləşməsinə Nəzarət [Nazirlik] tərəfindən diqqət edilsin ki, sonradan xüsusi kursların açılmasına ehtiyac görülməsin.

Fərhad Ağazadə

ÇÖRƏK

Ətraf məmləkətlərdə bahalıq davam edən kimi, cavan Azərbaycanda da şiddətlənməyə başladı. Hənzur noyabr

ayının ibtidalarıdır [əvvəlləridir]. Hələ dalda daha qışın ən iztirablı zamanları var ki, bunlarda çörəyin qiyməti necə olacağını heç kəs bilməyir. Şimdi çörəyin girvənkəsi 7 rublə 50 qəpiyə gedəndə, dekabr ayına kimi 15 rubləni keçəcəyinə heç şübhə yoxdur. Günü-gündən çörək, taxıl tərəqqi edir [qalxır]. Azərbaycan məmləkətindən taxıl qurtardımı, yoxsa çörəkçilər bahalandırırlar? Əgər taxıl qurtardısı, Ərzaq, Ticarət naziri bunun tədabirini [tədbirlərini] gözləməlidir. Yoxsa çörəkçilər bahalandırsa, bunun da önünü almaq lazımdır. Gündən-günə çörək tərəqqi edir. Qüvvəsi olan şəxs, təbii, alıb yeyəcək, olmayan ac qalacaq.

Bunun önünü almağa kim baxmalı, kimə deməli? Heç bir qanun yox. Bu gün çörək 6 rublə 50 qəpik, sabah 7 rublə və daha sonra 7 rublə 50 qəpikdir.

Bunu da bilməliyiz ki, vətənimizin nə qədər böyük təhlükəsi olsa, biri də çörəkdəndir. Çörək olmasa, məmləkətimizdə qəhətlik gedərsə, ümum [bütün] Azərbaycan fəhlələri işlərindən bیکar qalıb, bütün Azərbaycanın işləri yatacaqdır.

Fəqir-füqərə acından tələf olub gedəcəklər.

Bunun səbəbini də bilmək olmayır, çörəyin bu qəhətliyi nədən irəli gəlir? Bir taxılmı yoxdur? Əcəba, hər sənələrdən bu il çox bitmiş Salyan, Lənkəran, Muğan qəzalarının taxılı nəərəyə getdi və yaxud rüşvətə aparıldı. Lakin rüşvət alanlar, aya [görəsən], məmləkət içərisindəki əhəlinin halını nəzərə almayırlarmı?

Bu gün Azərbaycanın paytaxtı Bakı şəhərində çörəyin girvənkəsi 7 rublə 50 qəpik olanda, kənar şəhərlərdə qəhətlik davam etməkdədir. Şimdidən bu qəhət-

lik davam etsə, yeni taxılıımız çıxanacan biz davam edərizmi? Xayı, etməriz. Daha qışın şiddətli zamanında yollar qapadıldıqdan sonra ətraf köylərdə yaşayan əhəli həpsi acından tələf olacaqlar. Bu əhəlinin halına bir ağlayan yoxdur ki, bu ac, fəqir əhəli qışın ən iztirablı zamanında nələr yapacaq, nə yeyəcək?

Bunun önünü almaq lazımdır. Bunu kim nəzərə almalı? Sərhədlərdə və yaxud ixtiyarat başında duran hökumət məmurları və sonra Ticarət, Ərzaq naziri həzrətləri bunu nəzərdə tutmalıdır ki, əgər bunun önünü almasa, təbii, qış fəslində Azərbaycanda böyük qəhətliyə səbəb ola bilər.

Musazadə Qurban

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Oktyabrın 27-də Xariciyyə Nəzarətinə Tiflisdən işbu məzmununda bir teleqram varid [daxil] olmuşdur:

“Azərbaycan Cümhuriyyətinin Xariciyyə naziri həzrətlərinə

İtaliya Xariciyyə naziri mənə teleqrafən xəbər vermişdir ki, Macarıstan hökuməti vətənlərinə qayıtmaq istəyən macarların qayıtmaqları məsələsini tənzim üçün kəndi nümayəndəsini Zaqqaf-qaziyaya göndərmək istəyir – macarlar burada vaxtilə hərbi əsir sifətində saxlanmışdılar – və onların miqdarını xəbər almışdır.

Binaənileyh [ona görə], həzrətlərinizdən rica edirəm ki, bu xüsusta məlumat verəsiniz.

Səmimiyyətimin qəbulunu rica edirəm, əfəndim.

*Qafqaziyadakı İtaliya
hərbi heyəti müdiri
Ərkani-hərb miralayı
[Qərargah polkovniki] Qabba”*

* * *

Qafqaziyadakı İtaliya hərbi heyəti nümayəndəliyinə kapitan-leytenant İnsom Enriko təyin edilmişdir. Nümayəndəlik Malakanski soyaq Məlikovun evində yerləşmişdir. Telefon nömrə 9-70.

* * *

Türuq və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] Nəzarəti Bakı Ticarət İskələri [Limani] müdirinə müraciətlə, Su nəqliyyatı şöbəsində Bakı limanından çıxacaq vaporelara lazımı vəsiqə vermək vəzifəsini kəndi öhdəsinə qəbul etməsini rica etmişdir.

* * *

Bələdiyyə İdarəsi Daxiliyyə Nəzarətinə müraciətlə məlum etmişdir ki, Bakıda hərəkətdə bulunan bir qisim avtomobillər şəhər vergisini verməkdən imtina etmişlərdir. Bələdiyyə İdarəsi məsələnin tənzimi üçün tədabiri-lazımə ittixazını [lazım gələn tədbirlərin görülməsini] rica etmişdir.

* * *

Bakı qubernatoru Daxiliyyə Nəzarətindən siyahı üzrə qubernatorluğa kağız buraxılmasını rica etmişdir. Zira son za-

manlar müəssisələrdə kağız qəhətliyi müşahidə olunduğundan, işlər təxir olunmağa səbəb olur.

* * *

Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarətinin [Sosial Təminat Nazirliyinin] yeni xidmətçiləri qanun layihəsi Məbusan tərəfindən qəbul olunmadığı üçün bir çox qəbul olunmuş məmurin [məmurlar] əzl [işdən azad] edilməlidir. Halbuki Ermənistan və qeyri yerlərdən gələn qaçqınların miqdarı gündən-günə artmaqla, Nəzarətin müavinət təşkilatı lüzumiyyəti görülür.

Bu əsəbdən [səbəblərdən] dolayı Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarəti Daxiliyyə Nəzarətinə müraciətlə, qaçqınlar işlərinin tənzimində quberniya və qəza hökumətlərinin ciddi müavinəti haqqında tədabiri-lazımə ittixazını [lazımı tədbirlərin görülməsini] rica etmişdir.

* * *

Quba ətrafında toplanmış Dağıstan qaçqınlarına müavinət təşkili üçün Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarəti Bakı nahiyyə müfəttişinə 697,758 manatlıq bir məbləğ buraxmışdır. Həman məbləğə ərzaq və başqa mühüməmat alınaraq məhəllində [yerində] qaçqınlar miyanında [arasında] təqsim ediləcəkdir [bölüşdürüləcəkdir].

* * *

Bakıda toplanmış Qars qaçqınlarının əhəlini nəzərə alaraq, Ümuri-Xeyriyyə

və Nəfiə Nəzarəti müavinət təşkili üçün Bakı nahiyyə müfəttişliyinə 25 min manat buraxmışdır.

* * *

Gölbulaq qaçqınları Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarətinə müraciətlə, təcili surətdə müavinət etməyi rica etmişlərdir. Nəzarət Şəki nahiyyə müfəttişliyinə təcili surətdə məhəllində [yerində] əhvalı təhqiqlə, müavinət təşkilini tapşırılmışdır.

* * *

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti Azərbaycan daxilindən məmaliki-əcnəbiyyəyə aparılacaq malların bir çoxlarını qəti surətdə aparılmasını mən' [qadağan] etməyi qərara almışdır. O cümlədən işbu mallar heç bir surətlə Azərbaycandan çıxarılmaz: ip, balıq tutan alat [alətlər], karton, kağız, neft anbarları ləvazimatı, kabretka və qeyrə.

* * *

Azərbaycandan məmaliki-əcnəbiyyəyə aparılacaq malların çıxarılması məsələsini tənzim etmək üçün Maliyyə və İqtisadiyyə Komissiyası yeni bir layihə tərtib vermişdir. Layihəyə məbni [əsasən], bütün çıxarılacaq mallar üç növə təqsim edilmişlərdir [ayrılmışdır]:

Birinci növ mallar vəsiqəsiz çıxarılacaq mallardır ki, bunların aparılması hər kəs üçün mümkündür. İkinci növ qəti surətdə aparılmayacaq mallardır. Üçüncü növ isə xüsusi şərait üzrə aparılan mallardır ki, vəsiqeyi-lazimə alındıqdan sonra çıxarıla biləcəkdir.

Bu məsələni tənzim və qaydaya salmaq üçün Ticarət və Sənaye Nəzarəti cənbində [nəzdində] Maliyyə, Türuq və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] nəzarətləri və Dövləti Müfəttişlik [Dövlət Müfəttişliyi] nümayəndələrindən mürəkkəb [ibarət] bir komissiya təşkil edilmişdi. Yeni layihənin təsdiqinədək komissiya əski qərarlar üzrə müamilatda bulunacaqdır.

* * *

Ağstafa gömrükxanası hər gün 80 vaqondan ziyadə buraxıla bilmədiyindən naşi [ötrü], vaqonlar hər mövqifdə [stansiyada] 10-15 saat durmaq məcburiyyətində qalırlar. İşbu məsələni tənzim etmək üçün Vükəla Şurası [Nazirlər Kabineti] lazımi tədabir ittixaz etmişdir. Məzkur [deyilən] qərara məbni, trenlər [qatarlar] Gəncə və Azərbaycanın digər böyük mövqiflərində duraraq və həman mövqiflərdə təsis ediləcək gömrükxanalarda gömrük ediləcəklərdir.

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Hacıqabul istasyonunda müəllim

Necə ki məlumdur, Hacıqabul istasyonu fəhlələri bilictima [yığıncaq keçirərək], oradakı “Müsavat” şöbəindən rica etmişlərdi ki, onlara dövlət tərəfindən bir müəllim verilsin ki, gündüz köylü uşaqlarını və gecə fəhlələri tədris etsin. Şöbə Bakı Komitəsinə xəbər verdikdə, komitənin təşəbbüsü sayəsində Maarif naziri Hacıqabul istasyonuna bir nəfər müsəlman müəllim göndərmişdir. Müəllim istasyon məktəbinə varid ol-

duqda [gedib çatdıqda], məktəbdə iki nəfər rus müəlliməsini görüb, kəndisinin Nəzarət tərəfindən göndərilməsini söylədikdə, müəllimələr cavab vermişlər ki, onları dəmiryol rəisi göndərmişdir, dəxi artıq yer yoxdur. Müəllim övdət etdirilmişdir [geri qaytarılmışdır].

Mövqif [stansiya] camaatı bu işi bilib, mövqif rəisinə müraciətlə, müsəlman müəlliminin məktəbdə saxlanıb rus müəllimələrinin azad edilməsini xahiş etdikdə, istasyon rəisi cavab vermiş ki, bu onun işi deyil, müəllimləri yol rəisi təyin etmişdir.

İndi hər bir yerdə milliləşməyə çalışdıqda nə səbəbə müsəlman balalarına və müsəlman fəhlələrinə dərs vermək üçün rus müəllim və müəllimləri təyin edilsinlər? İstasyon fəhlə və camaatının ümidi budur ki, cənab rəis rus müəllimələrini geri çağırıb, müsəlman müəlliminin oraya təyin edilməsinə müsaidə verəcəkdir.

Konka fiatının artırılması

Bələdiyyə İdarəsi işbu təşkini-saninin 4-dən etibarən konka fiatlarının 1 manat 80 qəpikdən 2 manat 20 qəpiyədək artırılmasını qərara almışdır.

Bələdiyyə məclisi ittixabatı ətrafında

Bələdiyyə məclisinin son qərarına məbni [əsasən], İttixabat Komissiyasına [Seçki Komissiyasına] Sionist Təşkilatı, Erməni Xalq Firqəsi nümayəndələri də çağırılacaqdır. Bələdiyyə məclisindən komissiyaya Qara bəy Qarabəyov, Əhmədov və Sultanov cənabları ittixab edilmişlərdir.

Su yolunun mühafizəsi

Bələdiyyə İdarəsi Bakı qradonaçalnikinə məlum etmişdir ki, Nasosni ilə Bakı miyanındakı [arasındakı] telefon xətti təmiri üçün təşkini-əvvəlin [oktyabrın] 18-də göndərilmiş mantyor namə-lum bədəfkarlar [cinayətkarlar] tərəfindən qərar edilmişdir. Bələdiyyə idarəsi su yolunun əşyalarının da oğurlanmasını təsvirlə, yolun mühafizəsi üçün tədabir ittixazını [tədbirlər görülməsini] rica etmişdir.

Qaçaqmal aparmaq

“Müsavat” firqəsinin Mərkəzi Komitəsi Ticarət və Sənaye və Ərzaq Nəzarətinə məlum etmişdir ki, Qaraquş denilən məhəldən [yerdən] İrana qaçaq tərifi [yolu] ilə ərzaq və mühümmat və dəmir aparılmaqdadır. Nəzarət Maliyyə Nəzarətinə müraciətlə, lazımi tədabir ittixazını [tədbirlər görülməsini] rica etmişdir.

Parisdəki heyətimizin fəaliyyəti

Hal-hazırda Parisdə iqamət edən [oturan] sülh heyətimiz fransız və ingilis lisanlarında orada həftəlik “Azərbaycan Cümhuriyyəti bülleteni” nam bir məcmuə nəşr etməkdədir. Əlavə, Azərbaycan[in] maliyyə, iqtisadiyyə, etnoqrafi və siyasi cəhətlərini tənvir edəcək [ışıqlandıracaq] yenə məzkur [deyilən] lisanlarda beş kitab təb [çap] və nəşr edilmişdir. Kitablardan və məcmuədən Xariciyyə Nəzarətində alınmışdır.

Azərbaycan haqqında Hacı-Tərxan

Bu günlərdə Hacı-Tərxandan [Həştərxandan] varid olmuş [gəlmiş] mötəbər bir zat [şəxs] ora haqqında böylə məlumat verir:

Hacı-Tərxandakı bolşevik təşkilatı olduqca qüvvətlidir. Cəbhədə dabravolların fəaliyyəti görülməyir. Hərdən bir bolşeviklər hücum və təərrüzlər [həmlələr] yapırırlar.

Tsaritsının [Volqoqradın] dabravollar tərəfindən alınması doğru deyildir. Məzkur [adı çəkilən] şəhəri Ural kazakları işğal etmişlərdir.

Hacı-Tərxanda Azərbaycan haqqında səmimi bir fikir bəslənməkdədir. Orada Azərbaycana əcnəbi ölkə kimi baxılır. Orada dövrən edən şayiata görə, Azərbaycanda rahatlıq olduğu kimi, çörək və qeyri ərzaq pək boldur. Əhali Azərbaycanda cənnətdə yaşayanlar kimi yaşayırlar.

Hacı-Tərxanda əhali yemək cəhətdən üsrət [çətinlik] çəksələr də, Qırmızı qoşun üçün lazımi miqdarda yemək mövcuddur.

Qırmızı qoşun arasında bir çox erməni qitəati [hissələri] vardır. Burjuaziya ilə əlaqə pək fənədir, onları heyvan kimi işlədib əziyyət verirlər.

Bu zat, iki yoldaşı ilə Hacı-Tərxandan qayıqla gəlmişdirlər. Yolda dabravollar tərəfindən tutulub qarət edilmişlərdir. Bakıya gəldikdə üzərlərində alt tuman-köynəkdən başqa bir şey yoxmuş.

Bələdiyyə İdarəsinin İntixabat Komitəsində

Bakı Bələdiyyə İdarəsi rəisinin təklifinə görə, Bələdiyyə (qlasni) İntixabatı [Seçkiləri] Komitəsinə Ev Sahibləri İttifaqı tərəfindən Hacı Məhəmməd oğlu Qasımov intixab edilmişdir.

Taun

Göyçay qəzası Ərəbcəbirli köyünün

qaramalları miyanında [arasında] taun əmələ gəldiyindən, qəza qaimməqamı [qəza rəisi] Bakı qubernatoruna xəbər vermişdir ki, xəstəliyin önünü almaq üçün lazımi həkimlər və polis tədabiri ittixaz edilmişdir [tədbirləri görülmüşdür].

BİRJADA

Kerenski minlik 900-1100 manata qədər, 250-lik faizsiz və xırda kəndi qiymətindən 10 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 900-1750 manata qədər, yüzlüyü 250-400 manata qədər və xırdası isə 50-80 faizə qədərdir.

Türkiyə kağız lirəsi 210 manat və Zaqafqaz bonu min manata 15 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirəsi 850 manat, altun onluq 990 manat, imperial 700 manat və Avstriya altunu 2000 manatdır.

Gümüş manat 80 manat və xırda gümüş para 30 manatdır.

Susinin topu 1000 manata gedir.

FİRQƏLƏR VƏ CƏMİYYƏTLƏR

“Müsavat”da

Tağıyevin fabrikasında təşrini-saninin [noyabrın] 1-də yeni zavod komitəsi intixabatı [seçkiləri] üçün Məsai Nəzarətindən [Əmək Nazirliyindən] Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat” Bakı komitəsinə varid [daxil] olmuş məktubla, əski zavod komitəsi sədri Cavad bəy Məlik-Yeqanov fəvqə məzkur [yuxarıda deyilən] tarixdə zavoda dəvət edilmişdi. Lakin Cavad bəy Məlik-Yeqanov Lənkə-

randa olduğu cəhətlə, “Müsavat”ın Bakı komitəsi Məsai Nəzarətindən məktubən rica etmişdir ki, intixabı bir həftə təxirə salsın.

Zəngəzur qaçqınları

“Müsavat”ın Bakı Komitəsi 12 nəfər Zəngəzur qaçqınlarını müavinət üçün Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinə göndərmişdir.

Müsəlman qadınlarına vaqon

Müsəlman qadınları Sabunçu-Suraxana dəmiryol xəttində sıxıntılıq çəkmələri haqqında “Müsavat”ın Əmirhacıyan şöbəsi Bakı Komitəsinə göndərdiyi ərizəli, Komitə Türlük və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] Nəzarətinə göndərilib, lazımi vəchlə binagüzarlıq edilməsini [tədbir görülməsini] təmənnə etmişdir.

Çörəyin bahalanması

Bu axır günlərdə nədənsə çörəyin qiyməti gündən-günə tərəqqi etməkdədir [qalxmaqdadır]. Böylə ki, bir qaç gün əqdəm [qabaq] girvənkəsi 5 manat 50 qəpik olan çörək, gündə bir manat, yarıman manat tərəqqi edərək indi 8 manata qədər olmuşdur.

Müsəlləmdir [şübhəsizdir] ki, çörəyin və ya başqa ərzaq əmtəəsinin və sairənin qiymətinin qalxması, ticarət əhlinə bir fərq edəmməz. Çünki bir mətanın qiyməti qalxdıqda, o da kəndi mətasını qiymətinə satıb mədaxili ilə məxaricini müqayisə edir. Fəqət bu bahalığın tamam zərbəsi xidmətçilərə, gündəlik ruzisini işləyib qazananlara və fəhlələrə dəyə bilər.

Buna binaən [buna görə], Türk Ədəmi-mərkəziyyət “Müsavat”ın Bakı Komitə-

sinə bu xüsusda fəhlələrdən şikayətlər varid [daxil] olmaqdadır. Fəhlələr bu bahalığın önü alınmasını tələb edirlər. Binaənileyh “Müsavat”ın Bakı Komitəsi “Müsavat” fraksiyasına bir məktub göndərilib xəbər vermişdir ki, bu xüsusda Komitə Azərbaycan hökumətinə və Məsai Nəzarətinə [Əmək Nazirliyinə] məktub göndərilib, lazımi tədabir ittixazını [tədbirlər görülməsini] rica etsin. Ona görə, fraksiyanın da təşəbbüsü lazım gəlir.

Ümuri-Xeyriyyə Nəzarətinə

“Müsavat”ın Bakı Komitəsi Ümuri-Xeyriyyə [Sosial Təminat] Nəzarətinə qaçqınlardan 2 qardaş – Hüseyinxan [və] Rüstəm Məhəmmədsadiq oğlanlarını ailələri ilə bərabər müavinət üçün göndərmişdi. Bir müddətdən sonra Nəzarət komitəyə bir məktub göndərilib, məzkur [adı çəkilən] qaçqınların ünvanlarını (adreslərini) tələb etmişdir. Komitə bunların ünvanlarını arayıb bulamadığı cəhətcə, Nəzarətə xəbər vermişdir. Bu qaçqınların ünvanını bilənlərin gəlib Komitəyə xəbər vermələri mətlubdur [tələb olunur].

İrəvan qaçqınları

“Müsavat”ın Bakı Komitəsinə müraciət edən 7 nəfər İrəvan qaçqınlarına müavinət edilmək üçün, Cəmiyyəti-Xeyriyyəyə göndərilmişlərdir.

CƏMİYYƏTİ-XEYRİYYƏDƏ

Qaçqınlara yorğan

Qaçqınlara verilmək üçün doktor Şərifov cənabları Cəmiyyəti-Xeyriyyəyə 50 dənə yorğan göndərmişdir. Bunlar-

dan bir dənəsini Cəmiyyət Krim tələbələrinə Mustafa bəy Bolqayevə vermişdir.

Qaçqınlara himayət

İrəvan qaçqınlarından Ruqiyyə Kərbəlayı Ağa qızını Bakı Birinci edadi məktəbinin müəllimi Ağəli Qasimov və Şah məscidində olan qaçqınlardan Səlim və Məhəmməd Nəcəf uşaqlarını Mehdi Nağıyev evində saxlamaq üçün götürmüşdür.

Cəmiyyəti-Xeyriyyə idarəsinin iclası

Çarşənbə günü təşrinin 5-də axşam saat 7-də Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi idarəsinin iclası təyin edilmişdir.

İclas

Cəmiyyəti-Xeyriyyənin qəbiristanda şühəda [şəhidlər] şərəfinə tikilən abidə komissiyasının səşənbə [çərşənbə axşamı] günü təşrinin 4-də axşam saat 7-də iclası təyin edilmişdir.

Komissiyanın üzvləri: Hacı Qasimov, Əsədulla Əhmədov, Əbdüləli bəy Əmircanov, Qəni Məhəmmədov və İsmayıl bəy Səfərlibəyovun vaxti-müəyyəndə isbatı-vücudları mətlubdur [təyin edilən vaxtda hazır olmaları arzu edilir].

İranlıların maarif cəmiyyəti “Tərəqqi”

Cümə günü təşrinin 7-sində axşam saat 4-də iranlıların maarif cəmiyyəti “Tərəqqi” idarəsinin adi iclası təyin edilmişdir.

AZƏRBAYCANDA

Lənkəranda

Hökumətin nəzəri-diqqətinə

Zəruriyyətdən ən birincisi sayılan buğda Azərbaycanın yeganə ümidgahı olan Muğandan Lənkəran ətrafı təriqi [yolu] ilə İran içərilərinə bu axır vaxtlarda sel kimi axıb getməkdədir. Vətən övladının həyatını təmin edən buğda kimi zəruri şey qəflətən hücum edən İran müştərilərinin töməsi [yemi] olub, sərhəd mühafizəçilərinin cibinə qurban olaraq, qabağı saxlanmamışdır. Hətta bəzən mühafizəçilər tərəfindən tutulub Azərbaycan gömrükxanasına götürülən buğdalar yenə nədənsə təxsis olunub [buraxılıb], İrana getməyi müşahidə olunmaqdadır və bu barədə Məlik-Yeqanovlar da camaat tərəfindən az ittiham olunmayırlar.

Qərək, bir tərəfdən Muğan möhtəkirləri və bir tərəfdən Bakı dəyirmançıları, Muğana göndərdiyi buğda alıcıları ildırımvarı Muğan səhrasının buğdalarını yığıb, iranlılar Bakı qiymətindən yuxarı qiymətə alır müləhizəsilə onlara satılmaqdadır.

Bu barədə fəqərə sinif əhali tərəfindən hökumətə xəbar [xəbərlər] və ərizələr verilibsə də, bu işin qarşısını almağa hərəkət görülməyibdir. İştə, xud [doğrudan da] Lənkəranda çörəyin girməyənə indidən 8 manata vardıqda, sabah Azərbaycan daxilində gör nələr gözlənməkdədir.

Bu halacan bir damcı olsa da göydən yağış da yağmıyır. Bu üzdən əhali şiddətli bahalıq və təhlükəli aclıq qarşısında qaldıqları bədihidir [aşkardır]. Və o

ətrafda Azərbaycana zərbə vurmaq arzusunda olan ünsürlər bu işdən daha istifadə edə bilirlər.

İştə, hökumətimizdən rica olunur ki, təcili surətdə bu işin qabağın almağa müsaidə buyursunlar.

X. C.

Qarabağdan

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətinin Qarabağda olan vəkili Məhəmməd Sadiq Axundov Qarabağda ərzaq işləri barəsində Qarabağ qubernatoruna və bir də öz naziri namına [adına] göndərdiyi təcili bir məktubda Qarabağın ərzaq cəhətinə halını böylə təsvir etmişdir:

“Bu axır zamanda qubernatorun hökmünə binaən [əsasən] qoşun üçün ərzaq hazırlamaq işi mənə mühəvvəl olunduğu [tapşırıldığı] münasibətilə, mən Qarabağın taxıl satılan bazarlarında şəxsən olub, işlərdən bələd olduğum üçün sizə deyə bilərəm ki, taxılın qiyməti bu bazarlarda çox təhərsiz artmaqdadır.

Bela ki, keçən sentyabrın 21-də mən Ağdam bazarında buğdanın yaxşısının pudunu 128 və ikinci dərəcəsinin pudunu 124 manatdan alıb, arpanı da 37 manatdan almışam.

Bir neçə gün keçmiş, oktyabrın 13-də buğda 135-140 və arpa da 40-45-ə gəlmişdi.

Bu gün, yəni oktyabrın 18-də buğda 160-170 və arpa da 55-60-a çıxmışdı.

Bazarda olan ehtikarçılardan [möhtəkirlərdən] başqa, bu taxılın bu qədər təhərsiz tərəqqi etməsinə [qalxmasına] baş səbəblərdən biri də müxtəlif idarə və nəzarətlər tərəfindən bazarlara göndərilmiş acentələrdir. Bu cənablar bazara

gəlib hərə özünə külli miqdarda mal tapmaq və almaq üçün birdən-birə qiymətləri qaldırıb, biri-birləri ilə çəkişirlər. Bu acentələrdən başqa, bir çox da ehtikarçıların ciblərində cürbəcür nəzarətlərin və idarələrin şəhadətnamələri vardır ki, onlar da genə yuxarı qiymətlərə mal alıb, bir az hissəsini həmin idarələrə təhvil verib, yerdə qalan hissəsini kənara aparıb artıq qiymətə satıb, ehtikarçılıqlarında şiddət edirlər.

Burası sizə məlum olsun ki, bu il Qarabağda taxıl azdır. Məndə olan doğru məlumatlardan anlaşılır ki, Qarabağdan artıq qalıb kənara aparılmaq üçün buradan çox da artıq taxıl çıxması deyildir. Hələ onsuz da bu vaxta kimi Qarabağdan o ki var buğda, arpa daşınıb kənarlara aparılmışdır.

Və bir də Qarabağ öz əhəlisindən başqa, bir də yüz minlərcə kənarlardan yığılıb buraya pənah gətirən qaçqınlara çörək verəcəkdir, bunların fikrinə qalmaq lazımdır. Bu sayəqlə ki qiymətlərin artması başlanmışdır, nəticəsi yaxşı olmaz. Qarabağda xırman döyünü hələ qurtarmayıbdır. Yəqin etmək olar ki, xırmanlar yığışana kimi də qiymətlər 300-350-dən yuxarı çıxar. Amma bu tərəfdən də gələn biçinə hələ 8 ay tamam və bəlkə də, bir az da artıq qalıbdır.

Ehtikarçılar hər tərəfdən Qarabağ bazarlarına yollanıb, lap həyasızlıq dərəcəsinə kimi, heç kəsdən utanıb şərm [ar] eyləməyib biri-birlərinin həvəsinə qiymətləri artırırırlar. Hərgah Qarabağda aclıq bəlası başlansa, Qarabağa heç bir yerdən çörək köməkliyi yetirən olmaz. Qarabağ heç vaxt başqa bir yerə bu cəhətdən ümid bağlaya bilməz. Həmçi-

nin buna da ümid bağlamaq olmaz ki, bir vaxt olar ki, Bakı və Gəncə kənardan gələn azuqa ilə özləri doyuq, yüklərini tutub, sonra da artıq qalanını Qarabağa göndərirlər.

Bu məsələ çox mühüm, nazik [həssas] və təcili bir məsələdir.

Gələcək bəla barəsində bir çarə axtarmaq lazımdır və bu məsələ barəsində də mən öz rəyimi böylə deyirəm:

1) Qarabağda olan az-çox artıq taxılı başqa idarələr üçün və yaxud Qarabağın içindəki idarələr üçün almaq lazım gəlsə, qoy bu taxıl almaq ancaq birçə idarəyə mühəvvəl edilsin, başqası işə əngəl qatmasın.

2) Kənar alış-verişçilərə Qarabağdan taxıl aparmaq gərək qadağan edilsin. Qarabağın dörd ətrafına hökm olunsun ki, taxılı Qarabağdan buraxmasınlar.

3) Taxıl üçün bir müəyyən qiymət qoyulsun ki, heç kəs onu artırma bilməsin.

4) Hər kəs ki taxıl alış-verişində ehtikarçılıq edir, onlar barəsində bir ciddi sərəncam görülsün, onlara bərk tənbeh edilsin.

M[əhəmməd] S[adiq] Axundov”

Nuxuda

Nuxu qəzasının birinci nahiyəsində kain [yerləşən] Babaratma, Qaradağ[ı] nam qəryələrin [kəndlərin] camaatı Maarif Nəzarətindən bir müəllim tələb edirlər. Artıq dərəcədə bu qəryələrin müəllimə ehtiyacları vardır. Çünki bu camaatın məktəbi və məktəb şagirdləri vardır. İndi isə bunların o gözəl övladları yollara-izlərə tökülüb tərbiyəsiz qalıblar və başqa, bu iki qəryənin hər birinin bir müəllimi vardır ki, Nuxu kursunu tamam

edib hərəsi bir yerə müəllim göndərilibdir, amma bunların camaatı isə gətirdikləri müəllimdən bir fayda görəməyirlər.

Bu iki qəryə 100 xanəni havi olduqları [evi əhatə etdikləri] halda, bunlar nə tövr çalışıb övladlarını zülmətdən çıxarsınlar? Bu iki qəryəlilər Maarif naziri həzrətlərindən tezliklə bir müəllim təmənnə edirlər.

B. Əfəndizadə

GÜRCÜSTAN XƏBƏRLƏRİ

Qarabağ ehtiyacı üçün istiqraz

Ermənistan hökuməti Ermənistan Hərbiyyə naziri ixtiyarına Qarabağ ehtiyacından ötrü 8 milyonluq bir istiqraz açmışdır.

Amiloxvarinin həbsi

Kazbek mövqifində [stansiyasında] Hərbiyyə nazirinin sabiq acudanı [adyutantı] N. Amiloxvari həbs edilmişdir. Bu zat [şəxs] guya İtaliya heyəti ehtiyacından ötrü cəli [saxta] sənədlərlə dövlət anbarından 600 pud qənd alıb satmış və Amiloxvari özü yenə cəli sənədlə Vladıqafqaza keçmək istəmişdir. Məzkur [adı çəkilən şəxs] Tiflisə götürülmüş və Metex həbsxanasına salınmışdır.

ERMƏNİSTANDA

“Yerkir” qəzetəsinin əxbaratına nəzərən [xəbərlərinə görə], Türkiyə Qara dəniz səvahlində [sahillərində] həyatın namüsaid şərait altında olmasından dolayı,

Qarasu, Ordu, Qaranlı və Samsun erməniləri böyük dəstələrlə Qafqaziyyə mühacirət etməyə başlamışlardır. Onlara verilən itminanlara [təminatlarla] da baxmayaraq, 1915-ci sənə hadisəsinin təkrərindən qorxurlar. Onlar yerlərində qalmdansa, mühacirət edərək fəqr [yoxsulluq] və ehtiyac içində yaşamağı tərcih edirlər.

Ermənistan şəhərlərinin ittifaqı

İrəvan Bələdiyyə rəisi Ermənistan Cümhuriyyəti şəhərlərinin ittifaqı nizamnaməsini tərtib etmişdir. Bu nizamnaməyə tövfiqən [uyğun olaraq], bütün Ermənistan şəhərləri ittifaqa daxil olmalıdırlar.

İttifaqın məqsədi:

1) Ləvayehi-qanuniyyə [qanun layihələri] əsasları ilə bələdiyyə idarələrinin daireyi-məlumatını tövsi [məlumat dairəsini genişləndirmək] və onların maliyyə və təsərrüfat əhvalını tənsiq etmək [qaydaya salmaq].

2) Bələdiyyə qanunları[nı] erməni lisanında təlif etmək [yazmaq].

3) Bələdiyyə idarəsinə aid olan mahiyyəti-ümumiyyəni haiz məsaili [ümumi mahiyyət daşıyan məsələləri] təhqiq edərək, onlara müvafiq projelər tərtib etmək.

4) İttifaqa daxil olmuş şəhərlərin müxtəlif təşəbbüsləri təşkilatına müavinət edərək, onların müvəffəqiyyətlə mövqeyi-məriyyəyə vəz edilməsi [icraya qoyulması, həyata keçirilməsi] üçün müzahirətdə bulunmaq [kömək göstərmək].

5) Şəhərlər arasında məhəlli [yerli] və geniş ittifaqi fəaliyyət [əməkdaşlıq, birgə fəaliyyət] bərpa etmək.

Nizamnanə 28 maddədən ibarətdir və bütün bələdiyyə rəislərinə, onların rəylərini bilmək üçün göndərilmişdir.

BƏYANİ-HƏQİQƏT

“Zəhmət sədası”nın 32-ci şümarəsində [nömrəsində] Qarabağdan olan bir məqalədə maarifin guya fəna bir halda olması xəbər verilir. Maarif işi keçmişdə nə halda imişsə bilməyirəm, amma şimdi, şükür olsun, camaatda elmə olan rəğbət öylə oyanıb ki, şəhərdə olan birinci, ikinci, beşinci və yeddinci və Ağdamda olan məktəblərdə mütəəllimlərin [şagirdlərin] sayı o dərəcəyə çatıb ki, hər məktəbə Vəzarətin [Nazirliyin] izni ilə təzədən iki şöbə əlavə etmək dəxi kifayət verməyir, yenə də vüsətləndirmək [genişləndirmək] lazım gəlir.

O ki qaldı “Cücə və quzu”ya, bu da bir hədyandır ki, ona cavab verməyə tənəzzül edilməz.

Kurs müdavimləri barəsində yazılanların bir parası həqiqətə yaxındır! Amma yenə də qərəzi-şəxsinin qələbəsidənmi, yaxud işə layiqincə aşına olmadığındanmı, nədənsə müxbir əfəndi bunda da səhv etmişdir. Müdavimlər iki qisim olub, bir qismi kənardan dəvət olunmuşlar və bir qismi də yerlilər idi. Və bunların maaşları da Maarif Nəzarətinin binagüzarlığına [sərəncamına] görə iki qisim idi. Böylə ki, yerli müdavimlərə kənardan gəlmələrin maaşının yarısı təyin edilmişdi. Təfavüt bundan nəşət etmiş [irəli gəlmiş], nəinki mənim xahiş-nəfsimdən [öz istəyimdən].

Doğrudur, öhdəmə təxsis edilmiş

[ayrılmış] olan iki yüz otuz doqquz min manatın hamısını tərbiyə və tədris nə olduğunu bilməyənlərə paylaya bilər-dim. Amma nə etməli ki, mən xəzinəni beytülmal [dövlət xəzinəsi, dövlət malı, bütün millətin haqqı olan mal] hesab edib, hər qəpiyin üstündə titrəyənlərdənəm və naqabillərə [qabiliyyətsizlərə] qulluq və hədə pul vermək mənim işim deyil! Bunun nəticəsi olaraq, yəqin ki, bədxahlar qazanmışam. Amma bunu bilmiş olunuz ki, mən cəmi ömrümdə bədxahlar qorxusundan vicdanımı qaralamamışam və indi də – ki sinnim [yaşım] keçibdir – qaralamayacağam.

Müxbir əfəndi deyir ki, müdavimlərdən kəsdiyim pulu guya qeyri bir yerə işlədirəm. Bunda da böyük xəta edir. Zira kursa təxsis edilmiş puldan artıq qalan yetmiş üç min iki yüz əlli altı manat xəzinədə qalır və bu qalığı haqqında oktyabrın 12-də 834 nömrə ilə kontrola və həman gündən 833 nömrə ilə də Nəzarətə xəbər verilmişdir. (Bu qədərə kifayət edib, qarelərin [oxucuların] əziz vaxtını aldığımdan əvlərini təmənnə edirəm.) Fəqət burasını əlavə etmək istəyirəm ki, yetmiş üç min manata tamah etməyən, quzu və cücəyə etina etməsin gərək. Əgər idarə lazım bilsə, kursa xərc olunan məbləğ barəsində müfəssəl məlumat verilir. Müxbir əfəndi kimi müəllimliyə layiq olmayaraq yersiz qalanın biri öz qardaşım oğlu və digəri kəndi bağbanımın qardaşıdır. Bu da əfəndiyə təsəlli üçün qeyd olundu.

*Məkatib [məktəblər] müfəttişi:
H[aşım bəy] Nərimanbəyov*

TEATRO VƏ MUSIQI

“Yezid ibn Müaviyə”

Bu gün səşənbə [çərşənbə axşamı] günü, təşrin-i-saninin (noyabrın) 4-də axşam Dövlət Teatrosunda məşhur müvərrix [tarixçi] Corci Zeydanın “Kərbəla yığı” nam [adlı] əsərindən iqtibas edilmiş “Yezid ibn Müaviyə” nam faciə mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır. Həmin faciə Mehdi bəy Hacıbababəyov tərəfindən səhnəyə salınmışdır.

Faciə dörd məclis, yeddi şəkildədir. Həmin tamaşa yeni dekorasiya və libaslarla oynanacaqdır.

Tamaşa axşam saat 8 tamamda başlanacaqdır. Biletlər satılır teatrın kasasında.

Gələcək tamaşa: təşrin-i-saninin (noyabrın) 7-də “Nadir şah”.

Mövqeyi-tamaşaya qoyulmaq üçün hazırlanır: “Ulduz”, yaxud “Trablis -”, “Əl-Mənsur”, “Qaçaqqlar”, “Otello” və “Hamlet”.

Elan

Bazarnı küçədə Bəradərani-Həsənovun [Həsənov qardaşlarının] dükanında satılır Bəradərani-Qasimovun fabrikasından çıxan mallar: çubuq tənəkisi, maxorka və bu-runotu.

11471

Yəhudi qəbiristanına gedən yolda bir dənə qızıl bəndli durbin itibdir. Tapanlardan təvəqqe edirəm bu adresə telefon eylesin: Telefon nömrə 40-15.

Xəzər dənizində posta, sənişin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çəharşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çəharşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər Gəz və geri

17-ci körpüdən çəharşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gəz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

7-178

Berlin Darülfünunu doktoru

S. İ. Kopeliovıç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları. Qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

11449

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şextər və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayırma dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradnı qapıdan.

10218

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armysanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

7-321

Doktor

M. İ. Lurye

Əmrazi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

Diş həkimisi

B. L. Levin

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Dişləri ağrısız çəkir. Kabinədə diş çıxığı laboratoriyası vardır. Qızıl ənglər, qızıl köklər, kauçuk işləri. Qəbul edir səhər saat 9-dan 1-ədək, axşam saat 4-dən 8-ədək. Adres: Sisyanovski, nömrə 7, Qubernskinin küncündə.

9090

İstanbul doktor və bakterioloqu Nazim bəy Hüseynzadə

Sifilis, terbiyə, şankr və daxiliyyə naxoşluqları, 914 və 606 müalicələri tətbiq edilir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 10-ədək, axşam saat 6-dan 7-yədək.

Ünvan: Voronovski küçə, nömrə 17, doktor Qarabəyovun müalicəxanası. Telefon nömrə: 49-87.

1470

Diş həkimi

S. M. Hamburg

Təzə işlər, qızıl, kauçuk, platina üzərində dişlər qayırılır. Qəbul olunur saat 9-dan 2-yədək, 4-dən 6-yədək. Nikolayevski caddə 21, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96.

9056

Diş həkimi

A. A. Mirkin

Dişlərə müalicə olunub və doldurulur. Kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırılır. Dişlərin ağrısız çəkilməsi. Qəbul olunur: gündüzlər 9-dan 2-yədək; axşamlar 4-dən 7-yədək. Ünvan: Gimnaziçeski küçə, nömrə 164.

11426

Professor Buyneviçin müsəkkər [sakitləşdirici] kabinetinin səbiq assistenti

Doktor Q. Musaelyans

Ürək, mədə, bağırsağ və qeyri daxiliyyə naxoşluqları qəbul edir səhərlər 9-dan 12-yədək, axşamlar 5-dən 7-yədək. Ünvan: Karantinni və Bolşoy Morskoy küçələrin küncündə (Telefonu küçənin başında). Telefon: 40-22.

11446

Mirzə Abbas Abbaszadənin “BİRİNCİ KİTAB”

Adlı yeni tərtib əlifba və qiraət kitabı milli rəsmlər, ərəb və fars sözlərindən xali [təmizlənmiş; uzaq] milli məvadditədrisiyyələr [tədris maddələri] əlavəsi ilə Hökumət mətbəəsində çap olunub satışa çıxdı. Qiyməti cildsiz 12 manat, külliyyətlə alanlara on manatdan veriləcək.

Adres: Gəncədə Sənət caddəsi, nömrə 11.

Mirzə Abbas Abbaszadə
14008

Türkcə oxumaq istəyən uşaqlara dərs verirəm. Vorontsovski küçə 21 nömrəli evdə. Görmək olar saat 1-dən 3-ə kimi.

14009

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] Gəncə quberniyasında kənd təbiblik vəzifəsi üçün təbibləri dəvət edir bu şərtlərlə: məvacib ayda 2,900 rublə; təyin olana yol və qeyri xərclər – subaylara aylıq məvacibin ¼ hissəsi və külfətlilərə məvacibin yarısı, təyin olunan yerə cən yol xərci də verilir. Arzu edənlər kənd tibb şöbəsinə müraciət etməlidirlər. (Naberejnaya küçə, nömrə 33).

T-309

Elan

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti bununla ümum əhaliyə məlum edir ki, hökumətin həmin oktyabr ayının 13-də olan qərarı mövcubincə [qərarına əsasən], pambıq toxumlarının əcnəbi məmləkətlərə ixrac gömrüyü 3-10 manatacan artırılıb, geri və malların əvəzi olunmaq şərtlərindən azad edilməsi ilə bərabər, Nəzarətin xüsusi icazənamələri ilə bu malın ixracına müsaidə verilmişdir. Zikr olunan toxumların ixracı üçün icazənamə almaq arzusunda olan zəvət [şəxslər] həmin noyabr ayının 15-dək Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətinə ərizə verməlidirlər.

29 oktyabr 1919 sənə

Nazir: [Ağa] Əminov

Müdür: [Abbasəli bəy] Makinski

T-314

Müdür:
Hacıbəyli Üzeyir

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Neft emalatı aparmaq üçün...

səh. 54. “Qorçakovski”: Bakıda, indiki Hacı Zeynəlabdin Tağıyev küçəsi.

Teleqraf xəbərləri

səh. 57. “Novqorod-Volinsk”: Ukraynanın Jitomir vilayətində, indiki Zvyagel şəhəri.

səh. 59. “Dansiq” [Danzig]: Polşanın şimalında, indiki Qdansk şəhəri. Qəzetdə “Dançiq” kimi yazılmışdır.

“Kirenaika”: Şimali Afrikada tarixi vilayət.

Qəzetələrdən

səh. 60. “Avamlar Kamerası”: Parlamentin aşağı palatası olan İcmalar Palatası nəzərdə tutulur.

Türkiyədə

səh. 62. “Türk dünyası”: 1919-1920-ci illərdə İstanbulda nəşr edilmiş gündəlik və həftəlik qəzet.

“Azərbaycanın mürtəcə olduğu”: qəzetdə “mürtəcə” yerinə “birinci” getmişdir.

səh. 63. “Anadolu silsileyi-cibəlini...”: güman ki, mətnin bundan əvvəlki bir hissəsi itmişdir.

“9 eylül”: qəzetdə “9 iyul” getmişdir.

“9 eylül tarixli teleqrafda”: güman ki, mətnin bundan sonrakı bir hissəsi itmişdir.

İstanbul məktubu

səh. 63. “Qolos Rossii”: Bakıda 1919-cu ildə nəşr edilmiş denikiçi qəzet.

səh. 64. “İttihadçılar”: 1913-1918-ci illərdə Türkiyədə hakimiyyətdə olmuş İttihad və Tərəqqi adlı siyasi partiyanın üzvləri nəzərdə tutulur.

“Babi-ali” (hərfən “uca qapı”): Osmanlı dövlətində Sədrəzəmin (Baş nazirin) sarayına

verilən ad; beynəlxalq münasibətlərdə “Osmanlı hökuməti” mənasında işlədilir.

Yetim yurdlarını

səh. 66. “məhbəslərdə illərcə çürümək”: qəzetdə “məhbəslərdə” yerinə “məclislərdə” getmişdir.

Nəzarətlərdə

səh. 69. “Malakanski”: Bakıda, indiki Xaqani küçəsi.

səh. 70. “kabretka”: bu sözə mənə vermək mümkün olmadı.

“Birinci növ mallar vəsiqəsiz çıxarılacaq...”: qəzetdə “vəsiqəsiz” yerinə “vəsiqəli” getmişdir.

Cəmiyyəti-xeyriyyədə

səh. 74. “Cümə günü təşrini-saninin 7-sində”: qəzetdə “təşrini-saninin” yerinə “təşrini-əvvəlin” getmişdir.

Çərşənbə, 5 noyabr 1919-cu il, nömrə 314

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səhəyi-davamiyyəsi. Çərşənbə, 11 səfərül-müzəffər sənə 1338. 5 təşrin-i-sani 1919 sənə.

Türk və İslamla müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontovski və Qubernski küçələrin künçündə 4 nömrəli evdə "Azərbaycan" idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Təx nüksəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rubla, 2 aylığı 130 rubla, 3 aylığı 180 rubla. Bakı üçün 1 aylığı 60 rubla, 2 aylığı 110 rubla, 3 aylığı 150 rubla. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək heasb olunur. Elan fiati: birinci səhifədə sətri 8 rubla, axırıncı səhifədə sətri 6 rubla, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rubla axırıncı səhifədə, 6 rubla birinci səhifədə.

İNNA LILLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACIUN

Ticarət, Sənaye və Ərzaq nazirinin xüsusi əmrlər məmuru və Baş müfəttişi Əbdülbəqı İsmayılzadə kamali-yəs və təhəssürlə [böyük bir kədər və həsrətlə] öz qöv-m-əqrəbə və dost-aşnalarına, öz əziz və sevgili qızı və ailəsi Minaxanım İsmayılzadənin həmin noyabrın 6-da vəfat etdiyini məlum edir. Mərhumələrin pəsməzarı [yas məclisi] noyabrın 5-inəcən Məhəmmədyar küçəsi 101 nömrəli evində olacaqdır.

14016

SİRK "MODERN"

Çərşənbə günü noyabrın 5-ndə 1919-ncu ildə məşhur akrobat, sirkkin naziri Kumonun benefisidir. Məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə təşkil edilmiş Fransa güləş mübarizəsinin məbədi [ardı].

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir. 1-nci: Boqatırov – Kalişeviç; 2-nci: Qafqaz mübarizəsi Staroşvili – Jan-de-Kolon; 3-ncü: Qəti mübarizə Qara Maska – Oleynikov.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa

başlanacaq 8-də. Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

14013

ELAN

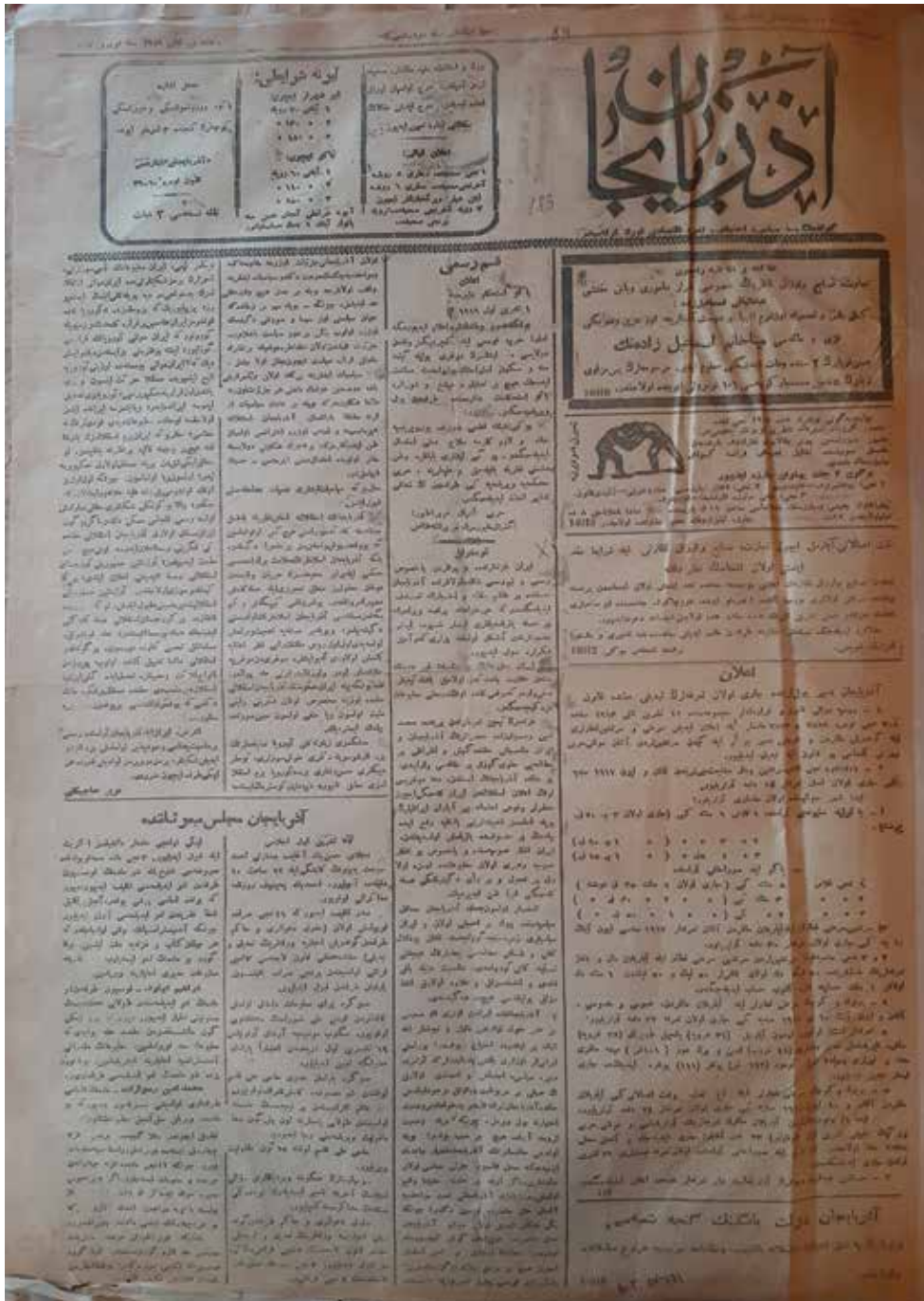
Azərbaycan dəmiryollarında cari olan tarifələrin təbdili [dəyişdirilməsi] haqqında qanun

1 – Rusiya dövləti qanun və qərar-dadlar məcmuəsində 12 təşrin-i-sani 1914-cü sənədə 308-ci nömrə 2869 və 2873-ncü maddələrlə elan edilən sürəti və sərnəşin qatarları ilə göndərilən mal-lardan və həmçinin dəmiryollar ilə gedən sərnəşinlərdən alınan müvəqqəti hərbi vergi alınması bu qanunla təbdil edilir.

2 – 1, 2, 3 və 4-cü klas sərnəşin və mal müşayiətçilərindən alınan və iyun 1917 sənəyə kimi cari olan əsl tarifələr 25 dəfə artırılır.

Qeyd: Şəhər həvalisində [ətrafında] olan miqdarı artırılır:

A) Bakı ilə Sabunçu arasında: 1-nci klas 6 manata kimi (cari olan 3 m. 20 q. əvəzinə) 2-nci klas 3 manata kimi (cari olan 1 m. 90 q. əvəzinə)

"Azərbaycan" qəzetinin 314-cü nömrəsinin 1-ci səhifəsi

3-ncü klas 1 m. 50 q.-ə kimi (cari olan 1 m. 15 q. əvəzinə)

B) Bakı ilə Suraxanı arasında:

1-nci klas 8 manata kimi (cari olan 4 m. 35 q. əvəzinə)

2-nci klas 4 manata kimi (cari olan 2 m. 40 q. əvəzinə)

3-ncü klas 2 manata kimi (cari olan 1 m. 50 q. əvəzinə)

3 – Sərnişin sürəti qatarları ilə aparılan mallardan alınan tarifələr 1917 sənəsi iyun ayının 15-ə kimi cari olan tarifələr 40 dəfə artırılır.

2 və 3-cü maddəyə qeyd: Sərnişinlərdən sərnişin sürəti qatarla aparılan mal və baqaj tarifələrinin hesablarında 50 qəpiyədək olan qalqılar 50 qəpik və 50 qəpikdən 1 manatadək olanlar 1 manat hesabı ilə nəzərə alınb hesab ediləcəkdir.

4 – Böyük və kiçik sürəti qatarlarla aparılan mallardan, ümumi və xüsusi alınan və iyun ayının 10-u 1917-nci sənəyə kimi cari olan tarifə 32 dəfə artırılır.

Bu tarifələr istisna olunur: odun aparmaq (31-nci qrup), palçıq torpaq (38-nci qrup), daş, qayırlmamış maddədən daşları (41-nci qrup) narın və bərk duz (101-nci qr.), meşə malları, taxta və qeyriləri (27/55-nci qr.), kömür (112-nci qr.), tuklar [mineral gübrələr] (111). Bunlara indilikdə cari qiymətlər tətbiq edilir.

5 – Böyük və kiçik sürəti qatarlarla ağ neft və neft emalatı kimi aparılan mallardan alınan və 10 iyun 1917-nci sənəyə kimi cari olan tarifələr 24 dəfə artırılır.

Qeyd:

1) Bütün qatarlardan aparılan malların tarifələrinin artırılması və müvəq-

qəti hərbi verginin təbdili təşrinə-əvvəl (oktyabr) 23-dən etibarən cari ediləcək və ancaq məhəlli münaqilata [yerli daşımalara] aid olacaqdır;

2) Bakı ilə Suraxanı arasında olan tarifə qiymətləri 29 təşrinə-əvvəldən cari edilməkdədir.

6 – Sərnişin qiymətləri və bunların artırılmasına dair tarifələr əlahiddə elan ediləcəkdir.

115

NEFT EMALATI APARMAQ ÜÇÜN TİCARƏT, SƏNAYE VƏ ƏRZAQ NƏZARƏTİ İLƏ ŞƏRAİT ƏQD ETMİŞ OLAN ƏŞXASIN NƏZƏRİ-DİQQƏTİNƏ

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətinin elanı mövcibincə [əsasında] müahidə əqd etmiş [müqavilə imzalamış] olan əşxasdan bir dəstə bu işdə maraqlı olanları Borsa altında 1 nömrəli evdə Qorçakovski caddəsində Ev Sahibləri İttifaqının mənzilində həmin təşrinə-saninin 5-də saat 5-də olacaq ictimaya [yığıncağa] dəvət edir.

Müzakirə ediləcək məsələlər:

Nəzarət tərəfindən tələb edilən müahidənamə təxiri və məktubən iltizamın təvizi [yazılı iltizamın verilməsi].

Bir dəstə əşxas müvəkkili

14012

AZƏRBAYCAN DÖVLƏT BANKININ GƏNCƏ ŞÖBƏSİ

Bu noyabrın 9-ndan etibarən müamilatla [əməliyyatlarla] başlayır və Nizamnamə mövcibincə [Nizamnaməyə əsasən] hər növ müamilatda bulunacaqdır.

T-318

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Elan

Bakı İstehkam Dairəsinə

1 təşrinə-sani 1919

Bununla ümum vətəndaşlara elam edirəm [bildirirəm] ki, idareyi-hərbiyyə qüvvəsi ilə keçirdiyimiz vaxtdan dolayı, işlərin doğru yol ilə getməsinə və sükun [və] istirahətin pozul[ma]masına mümaniat edəcək heç bir tətill, mitinq və şuralara Bakı İstehkamat Dairəsində tərəfimdən yol verilməyəcəkdir.

Bu kimi təşəbbüsata qəti surətdə yol verilməyəcək və lazım gələrsə, silah dəxi istemal ediləcəkdir [işlədiləcəkdir]. Bu kimi işləri yapanlara vətən düşməni nəzəri ilə baxılacaq və əleyhlərinə hərbi məhkəməyə verilməyə kimi tərəfimdən ən şiddətli tədabir ittixaz ediləcəkdir.

Harbi general-qubernator:

General-mayor Murad Girey Tlexas

QONŞULUQ

İran qəzetələrində və bunlardan başxüsus [xüsusilə] rəsmi və nim-rəsmi [yarı-rəsmi] şəkildə olanlarında Azərbaycan haqqında bir taqım məqalə və əxbarata [xəbərlərə] təsadüf edilməkdədir ki, xeyrixahanə bir qəsd və bəradaranə [qardaşcasına] bir hisslə yazılmadıqları istər şivə, istər məzmunlarından aşkar olmaqla, bizləri kədəramız fikirlərə sövq edir.

İran mətbuatının bu münasibəti-qeyri-dostanəsindən əlavə, baisi-kədar olacaq başqa keyfiyyətlər dəxi vardır ki,

mövqeyi gələndə onun da bəhsi mətbuatımız[d]a keçəcəkdir.

Qəzetəmizin keçən nömrələrindən birində Məhəmməd Əmin Rəsulzadə həzrətlərinin Azərbaycan və İran münasibəti haqqında geniş və ətraflı bir mütaliləni [qiymətləndirməni] havi [əhatə edən] gözəl bir məqaləsi vardı. Bu məqalə Azərbaycanın ismindən, daha doğrusu, onun elanı-istiqlalından İran gələcəyi üçün xətlər vüqusu [təhlükələr əmələ gəlməsi] ehtimalına pey aparən [iz sürən] iranlıların böylə əsassız əndişələrini bilkülliyyə [tamamilə] rəf edə [aradan qaldıra] biləcək bir məzmununda yazılmış olduğundan, İran əfkari-ümumiyyəsinə [ictimaiyyətinə] və baxxusus bu əfkari-ümumiyyə rəhbəri olan mətbuatında lehimizə olaraq bir təhəvvül [dəyişiklik] və bir rəy dəyişikliyi əmələ gələcəyini qəviyyə [möhkəm inanaraq] zənn edirdik.

Təəssüflər olsun ki, Azərbaycan məhafili-siyasiyyəsinə [siyasi dairələrində] böyük bir əhəmiyyəti olan və İran siyasiləri zümrəsinə gözləcəsinə tanınan bu zatın [şəxsin] kafi və şafi mütaliləsi [qənaətləndirici fikirləri] bəzilərinin həyəcanını təskinə kafi görünmədi. Münasibət eynilə baqi qaldı və etimadsızlıq və əlavə olaraq etinasızlıq politikası heç də dəyişmədi.

Azərbaycanın İrandan ötrü ən səmi bir xeyrixah olduğunu dəlil və sübutlarla isbata bir o qədər də ehtiyac yoxdur. Burasını iranilər özləri yaxşı bilməlidirlər ki, aramızda dini, siyasi, ictimai və iqtisadi olaraq ən sıxı bir mərbutiyyət [bağlılıq] və yaxınlıq mövcud olduğu halda, Azərbaycan İrana qarşı bədxə-

hanə bir vəziyyət ixtiyarına yol verməz. Çünki böylə vəziyyət lüzumuna arada heç bir səbəb yoxdur. Böylə olduğu halda, İranın Azərbaycana etibar və etimad etməyəcəyinə məhəl qalmayıb. Cüzi mənası olan hadisələri – əgər öylə bir hadisə həqiqətən vəqə olmuşsa – iradə ilə [göstərməklə] Azərbaycanı təhti-müaxizəyə [sorgu-suala, şübhə altına] almaq hal-hazırda dürüst deyildir. Çünki yeni təşəkkül etmiş olan cavan Azərbaycan hal-hazırda fəvqəladə günlər keçirmək üzrədir, mühafizəyi-istiqlal və təmini-istiqlal [azadlığını qorumaq və gələcəyini təminat altına almaq] üçün heç bir yerdən müzahirət [kömək] görməksizin yalnız öz qüvvəsi və öz tədbiri ilə çalışmaqda olan Azərbaycanı cüziyyət üzərinə məqami-mühakimə və müaxizəyə çəkmək dürüst deyildir. Siyasiyyət işlərinə vəqif olanlarca böylə bir əməl heç vaxt haqlı ədd [hesab] edilməz. Çünki böylə mühüm bir zamanda ki, cahan siyasəti öz sima və surətini dəyişmək üzrə olub, yeni bir dövrə-siyasət başlanır, cüziyyət qəbilmədən olan hadisələrə avamyana bir nəzərlə baxmaq ərbabi-siyasət üçün caiz ola bilməz.

Siyasiyyət işlərinə biganə olan və əsrarını [sirlərini] başa düşməyən avamın adəti hər cüziyyət üzərinə daima şikayətdir ki, böylə bir adət siyasiyyət ərlərinə mütləqə yaraşmaz. Azərbaycan isticlalına prinsip və əsas üzrə etirazı olmayan zənn etdiklərimizin, bir tacirin şikayəti dolayısıyla mütəəssir olub da etidali-dəmini [soyuqqanlılığını] itirməsi hissiyyətə qapılmaqdır.

Halbuki siyasiyyət işləri hissiyyət müdaxiləsini qəbul etməz.

Azərbaycanın isticlalına əsas nəzəri ilə baxmaq məsələsinə gəldikdə, burasını heç kəs unutmaz ki, bu vəqə boş və əsassız bir macərə deyildir, bəlkə Azərbaycan islamlarının [müsəlmanlarının] salamat bir iradəsi hökmü ilə bərabər, mühitimizin cərəyanı-vəqayesindən [hadisələrinin cərəyanından] doğan məqul [ağlabatan, məntiqə uyğun] bir məntiq təcvihi [icazəsi, mümkün görməsi] ilə əmələ gəlmiş mühüm bir əmri-vaqedir [faktdır]. Bu əmri-vaqeni kim bəyənər və kim bəyənəməz məsələsi, Azərbaycan islamlarının iradəsinə dəyişə bilməz və böylə bir məsələyə əhəmiyyət verilmiş olsaydı, əvvəl-əvvəl rus xalqının rəyi nəzəri-etinə alınmış olardı ki, bu işlərə doğrudan-doğruya əlaqədar odur və özünün də qüvvəti hələ böyükdür. Fəqət bununla belə, İran hökumətinin Azərbaycan isticlalı haqqında özünə məxsus olan fikrini, rəyini – müsbət olsun və ya mənfə olsun – müəyyən surətdə bilmək istədik.

Məmləkətimizi ziyarətə gələn Avropa nümayəndələrinin bizə qarşı söylədikləri xoş sözləri, göstərdikləri hüsn-rəftarı biz – “Avropa bizim isticlalımızı mütləq tanıyır” deyər dəlil göstərmək istəmədiyimiz kimi, İran mətbuatının acı sözlərini, tacirlərin yersiz şikayətlərini də – “İran dövləti isticlalımızın bədxahıdır” deyər böylə tələqqi etmək [qiymətləndirmək, qəbul etmək] istəməyirik. Biz bilir ki, bizim haqqımızda nə Avropa, nə də qonşumuz İran hələ müəyyən bir qərara gəlməmişdir. Bizə böylə görünür ki, İran dövləti Avropanın qərarını gözləyir. İştə bu fəqərəni [hadisəni; faktı] biz istəmədik və istədik ki, İran dövləti bu məsələdə özünü Avropaya tabe etməyib də müstəqillən hərəkət etsin və bəri

başdan öz qərarına hökm versin. Avropa bizi təsdiq edərsə – İran da edər və ya etməzsə – İran da etməz olacaqsə, o halda mətbuat dedi-qodularının nə mənası? Halbuki İran bizim isticlalımızın bəqa və fənalığına [əbədiyyətinə və ya püç olmağına] heç bir vəchlə laqeyd bir nəzərlə baxa bilməz. O, mütləq iki şiqqdən [variantdan] birinə müstəqil olaraq hökm verməlidir: olsun və ya olmasın. Çünki əvvəl-əvvəl biz onun qonşusuyduq, bina-ənileyh [ona görə] əlaqə və rabitə lazım gələcəkdir; və illa [yoxsa] bugünkü şikayətləri haqlı da olmuş olsa, rəsmi əncamı mümkün deyildir. Əgər bu gün İran müstəqil olaraq Azərbaycan isticlalı haqqındakı fikrini rəsmən elan edərsə, onu heç kəs məzəmmət edə bilməz. Arjentin Cümhuriyyəti Gürcüstan isticlalını rəsmən tanıdığını elan etdi; buna kimin bir sözü olacaqdır? Arjentin Cümhuriyyəti isticlalıyyət prinsipini qəbul etmiş, ona görə də Qafqazda bir Gürcüstan isticlalı əmələ gəldiyini eşitcək həman dəm [həmin an, dərhal] rəsmən tanımışdır. Hələ qonşuluq, müsəlmanlıq təəssübü kənarda dursun, bu günə qədər isticlalı daima təzyiq altında olub, bu üzədən ənvai [müxtəlif] fəlakət və müsibətlərə təhəmmül edə gələn [dözən, uzun zamandan bəri dözən] İran, isticlal prinsipi haqqında müstəqil bir fikrə malik deyilmi ki, bu fikrin ifşasını bir bu qədər ... salır...

Əlqərəz, İran ilə Azərbaycan arasında rəsmi bir münasibət peydası vücudpəzir olmamış [əmələ gəlməmiş], bizə qarşı edilən şikayətlər yersizdir və yersiz olduğu qədər də hər iki tərəf üçün zərərdir.

Üzeyir Hacıbəyli

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

27 təşrini-əvvəl [oktyabr] iclası

İclas Həsən bəy Ağayevin sədarəti, Əhməd Cövdət Pepinovun katibliyi ilə saat 12:10 dəqiqədə açılır. Əhməd bəy Pepinov ruznameyi-müzakirəti [müzakirə gündəliyini] oxuyur.

Sədr təklif edir ki, 16-cı sırada qoyulmuş olan “Hüquq davaları və hakim tərəfindən göndərilən əxbəriyyə və rəqələri tədil və təbdili” [düzəldilməsi və dəyişdirilməsi] haqqındakı qanun layihəsi 3-cü qiraəti olduğundan 1-ci sırada baxılsın. Parlaman tərəfindən qəbul edilir.

Sonra bərayi-məlumat [məlumat üçün], daxil olmuş kağızlardan Erməni Milli Şurasının məktubu oxunur. Məktub mövcubincə [məktuba əsasən] Arşak Arutunyan 19 təşrini-əvvəl tarixindən etibarən Parlaman üzvlüyünə təyin edilir.

Sonra Parlaman üzvü Hacı Əli Qasımoğlundan şu məzmununda gəlmiş teleqraf oxunur:

“Ailəm afromandan [fərdlərindən] bir neçəsinin xəstə olduğundan dolayı bəndələrinə 15 gün daha məzuniyyət verilməsini rica edirəm.”

Hacı Əli Qasım oğluna 15 gün məzuniyyət verilir.

Sosialistlərin hökumətə verdikləri sualı iclasın axırına təxir edilərək, növbədəki məsələnin müzakirəsinə keçilir.

Hüquq davaları və hakim tərəfindən göndərilən əxbəriyyə və rəqələrinin tədil və təbdili haqqındakı qanun layihəsinin 2-nci qiraəti müzakirəsiz qəbul edilir. 3-ncü məsələ Mətbuat Nizamnaməsinin 2-nci qiraətidir.

İki əvvəlinci maddələr danışqsız, əksəriyyətlə qəbul edilir. 3-ncü maddə səsə qoyulduqda məruzəçi **Şəfi bəy [Rüstəmbəyli]** şü maddənin komisiyon tərəfindən ləğv edilməsini təklif edir. Deyir ki:

Bunda əsasi bir şey yoxdur, ancaq praktik nöqtəyi-nəzərindən ləğv edilməsi arzu edilir, çünki administrasiyanın vaxtı olmayacaqdır ki, hər çıxan kitab və qəzetəyə diqqət etsin. Buna görə bu maddə ləğv edilib, bu vəzifə mətbuat müdiri ixtiyarına verilsin.

İbrahim Əbilov - Komisiyon tərəfindən şü maddənin ləğv edilməsindən dolayı kəndisinin məmnuniyyətini izhar edir. Deyir ki:

Bizim iki gün danışmağımızdan məqsəd hələ bu idi ki, mətbuata sədd qoyulmasın, mətbuatın müqəddəratı administrasiya ixtiyarına tapsırılmasın. Buna görə, biz də şü maddənin ləğv edilməsi tərəfdarıyıq.

Məhəmməd Əmin Rəsulzadə - Maddənin qalması tərəfdarı olduğunu söyləyir və deyir ki:

Bu maddədə verilən haqq ancaq mətbuat qanunu əsasının tətbiqi üçündür. Məsələn, Gəncədə birisi qəzetə çıxarmaq istəsə, qubernator vasitəsilə məlumat verər. Çünki 11-ci maddədə, qəzetə çıxarandan ərizə və məlumat istənilir. Əgər bunu ümumi müdirə həvalə etsəniz, o vaxt qəzetə üçün bilavasitə Bakıya müraciət etmək lazımdır ki, bu, qəzetə çıxaranın işini daha da çətinləşdirər.

Madam ki, qubernatorlar əvəzinə müdiriyyətin şöbəsi hələ lazım görünməmişdir, ona görə komisiyonun təklifi düz deyildir.

Bu nöqtəyi-nəzərdən maddənin qalmasını təklif edir.

Əhməd Cövdət - Maddənin yenə tərəfdarları olduğundan dolayı təəssüfünü izhar edir. Administrasiya onsuz da öz işlərini necə ki lazımdır apara bilmədiklərinə işarə edərək deyir ki:

İndi Məhəmməd Əmin əfəndi bu administrasiyanın əlinə bir də mətbuat işini vermək istəyir. Bu da əlbəttə, düz deyildir. Təklif edirik komisiyonun təklifi keçsin.

Şəfi bəy (məruzəçi) - Maddənin ləğvindən məqsəd mətbuatın bir yerə toplaşması olduğunu bildirir.

Əgər birisi bilavasitə Bakıya mətbuat müdirinə müraciət edərsə, qubernator vasitəsilə müraciət etməkdən daha tez işinə baxılar və cavabını ala bilər. Ona görə hökumətin deyil, mətbuatın mövqeyini gözləmək lazımdır, – deyir.

Sədr - Beş nəfər məbusun imzası ilə 3-ncü maddənin ləğv edilməsi xüsusunda bir təklif varid [daxil] olduğunu söyləyir. Əlavə edir ki:

Komisiyonun da təklifi 3-ncü maddənin ləğvi olduğundan, ona görə yalnız komisiyonun təklifini səsə qoyacağam. Əvvəlcə qanunun maddəsini səsə qoyuram. Kim qanun layihəsinin 3-ncü maddəsinin eyni surətdə qalması tərəfdarıdırsa, əlini qaldırsın.

Əksəriyyəti-rəylə [səs çoxluğuyla] maddə qəbul edilir.

Mehdi bəy [Hacinski] 4-ncü maddəni oxuyur.

Şəfi bəy - Bu maddəyə əlavə edilən təşhihlər o zaman lazım gələrdi ki, 3-ncü maddə ləğv ediləydi. Vəqta ki, 3-cü maddə qalır, onda o təşhihlərə artıq ehtiyac qalmayır.

Əbilov İbrahim - 3-ncü maddə qəbul olduqda bütün müdirlərin savadlı olmaları lazım idi. İndi isə o mətbuat savadsız polis əhlinin ixtiyarına verilir.

Bu Nikolay...

Sədr - (onun sözünü kəsərək) Natiq əfəndi, rica edirəm 4-ncü maddə xüsusunda danışasınız.

(Məclisdə səs-küy qalxdığından natiqin sözü eşidilməyir.)

Sədr - Rica edirəm, sədr ilə mübahisəyə girişməyəsınız.

Səməd ağa - (yerindən) Hec bir şey eşitmək olmayır.

Əbilov - Çünki 3-ncü maddə ləğv olmadı, ona görə də təşhihlər ləğv olunur və bu qanun mətbuata zidd olacaq. Binaənileyh [ona görə], biz bu qanun müzakirəsində iştirak etməyib, Parlaman iclasından gedirik.

(Sosialistlər fraksiyonu iclası tərk edirlər.)

Sədr - Dördüncü maddə xüsusunda danışan olmadığından səsə qoyur. Əksəriyyətlə maddə qəbul olunur.

Bu surətlə 5, 6, 7, 8-nci maddələr qəbul edilir.

Sədr – Kvestoru, katib Əhməd Cövdət Pepinovu çağırmaq üçün göndərir. Əhməd Cövdət iclasa gəlməkdən imtina etdiyindən, Parlamanın nəzər diqqətini bu nöqtəyə cəlb eyləyir.

Sədr deyir: - Siz gördünüz ki, bir fraksiya üzvləri nümayişkarənə bir surətdə məclisi tərk etdilər. Onların birisi də Divani-rəyasət üzvü Əhməd Cövdət idi. Əhməd Cövdət hər nə qədər Sosialist fraksiyonuna mənsub isə də, Divani-rəyasət üzvüdür. İki kərə xəbər göndədim, gəlmədilər. Bu gün “Müsavat”

fraksiyonu nümayişkarənə bir surətdə məclisi tərk edərsə, mən bir müsavatçı sifəti ilə məclisi tərk edib gedə bilmərəm. Həmçinin katib[in] də bu nöqtəyi-nəzərdən iclasdan getməsi düz deyildir. Parlamanın nəzəri-diqqətini Əhməd bəyin bu hərəkətinə cəlb edirəm.

Başqa maddələr də oxunub cüzi təşhihlərlə qəbul edilir. Növbədəki “İstintaq əqsamının [qisimlərinin; mərhələlərinin] təşkil və tədilən [düzəlişlərlə] islahı” haqqındakı qanun layihəsinin müzakirəsidir.

Məruzəçi Şəfi bəy Rüstəmbəyov bu xüsusunda lazım gələn məlumatı verir. Qanun layihəsi etirazsız 1-ci və 2-ci qıraətdə qəbul olunur. 5 dəqiqəlik tənəffüs elan edilir.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz mövqifi tərəfindən alınmışdır)

3 təşrini-əvvəl

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Arxangelsk cəbhəsində dəmiryol dairəsində güclü top atışı altında düşmənin hücumu davam edir.

Qatçına cəbhəsində bizim hissələrimiz Qatçınanın 8 fərsəx şimal-şərqində olan Kubişki və Buyvolovu işğal etdilər. Tərəfimizdən əsir və qənimətlər alınmışdır. Yürüşümüz davam edir.

Luj[sk] dairəsində Qdov cəbhəsində müvəffəqiyyətli yürüşümüz davam edir.

Düşməndən araba və toplar alınmışdır. Əlavə alınan məlumata nəzərən, Luqanın işğalı əsnasında külli surətdə ərzaq və əlbisə alınmışdır.

Kiyev dairəsində Fastov altında vuruşmalar davam edir.

Dmitrov dairəsində yürüşümüz müvəffəqiyyətlə davam edir. Kamariçi mövqifində “General Drozdovski” adına olan zirehli qatar tərəfimizdən xəsarətlənmişdir.

Kursk dairəsində dəmiryol xətti boyunca şiddətli vuruşmalar davam edir. Düşmən boğucu qaz işlətmək və toplardan atəş açmaqla şiddətli müqavimət göstərir. Dəmiryolun şərq tərəfində yürüşümüz müvəffəqiyyətli surətdə dəirələnməkdədir.

Lion dairəsində Lion şəhərinin 5 fərsəx şərqindəki kəndə bizim hissələr vuruşma ilə çatdılar. İkinci Aleksey alayının bölüyünü əsir və 3 mitralyoz alınmışdır.

Borisoqlebsk cəbhəsində tərəfimizdən Povorino mövqifi işğal edilmişdir. Düşmən Novoxopyorsk dairəsindən sürətlə ricət etməkdədir [geri çəkilməkdədir].

Tsaritsın dairəsində Lujnı mövqifini işğal edərək düşmənin qızgın əks-hücumunu dəf etdik. Tsarev dairəsində Tsarev yaxınlığında şiddətli vuruşmalar davam edir. Çornı Yar dairəsində bizim hissələrimiz nümayişdən sonra Meduyovku işğal etdik. 32 zabıt, 8000 saldat, 7 top, 6 mitralyoz, mərmı sandıqları və başqa qənimətlər alınmışdır.

Ural dairəsində - Ural-Quryev xətti şərqində Ural nəhərinin 40 fərsəx cənuba olan xəttə qədər irəli hərəkət etmişlər.

Qatçinanın alınması

Petroqrad - Bizim N alayının bölüyü Qatçınaya daxil olmuşdur. Qırmızı qoşunlar Yamburqa tərəf hərəkət edirlər. Ağların ricəti [geri çəkilməsi] əsnasında bütün kəndlər talan edilmişdir. 18-dən 45 yaşına qədər olan bütün erkəklər səfərbərliyə alınaraq aparılmışdır. Arabalarla kəndçilərdən alınan ərzaq və əşya aparılmışdır. Bütün qara malları almışlardır. Körpülər altına qoyulmuş olan patlanğıc alət [alətlərini] sürətlə ricət etdikləri üçün patlada bilməmişlərdir. Qatçınada Şura tərəfindən hazırlanmış olan ərzaq aparıldığı kimi, bütün anbarlar qarət edilmişdir. Vağzalda olan elektrik alət aparılmışdır. Küçələr meyitlərlə məmludur [doludur]. Kommunistlərdən bir çoxları asılmışdır.

Düşməni təqib

Qatçına - Bizim qırmızı qəhrəmanlarımızın təzyiqi ilə düşməndən bir çox qənimət alınmışdır.

N ordusunun qərarı

Luqanı almış olan qoşunlarımız Luqadan şimala olan Preobrojenski mövqifini işğal etmişdir. Qırmızı qoşunların ruhu son dərəcə sürur və təntənəlidir.

Petliyuranın ingilislərlə qəti-əlaqəsi

Bütün Denikin qəzetləri Petliyura ilə ingilislər arasında olan əlaqənin qət edilməsi [kəsilməsi] xəbərləri ilə məmludur. Qaliçya qoşunları Qaliçyaya aparılmışlardır. Qaliçya komandanı 18-dən 40 yaşına qədər olanları səfərbərliyə dəvət edir.

Moskva - Bütün cəbhədə Qırmızı qoşunlar yürüşə keçmişdirlər. Petroqrad cəbhəsində tərəfimizdən Qatçına alınmışdır. Bütün Petroqrad cəbhəsində qoşunlarımız yürüşə başlamışlardır. Hər bir yerdə düşməni təzyiqatla geriye çəkilməyə məcbur edib qoşunlarımız irəliləməkdədir. Cənub cəbhədə biz Livnanı aldığımız.

QƏZETƏLƏRDƏN

Almaniya mətbuatı

Xariciyyə naziri [Herman] Müller siyasəti-hazirə haqqında

Almaniya Xariciyyə naziri Müller mətbuat nümayəndələri ilə müsahibədə bulunaraq siyasəti-hazirə haqqında bərvəchi-zir [aşağıdakı kimi] bəyanatı vermişdir:

“Versay Konfransı tədabiri-hərbiyyə ittixaz etmək [hərbi tədbirlər həyata keçirmək] və Rusiyanı abluka [blokada] altına almaqla sülhə dəstrəst olmaq [kömək etmək] istəyir. Almaniya isə işbu məsuliyyəti öhdəsinə götürmək istəməyir. Bizim birinci prinsipimiz Rusiya daxili işlərinə müdaxilə etməməkdir. Məlumdur ki, biz müdaxilə etmədikdə, Rusiyanın da eyni təriq ilə müamilədə bulunacağını [eyni qaydada raftar edəcəyini] nəzərdə tuturuq. Binaənileyh [ona görə], bolşevizm ilə mübarizəmiz də ancaq onların ərazimizə bolşevizmi keçirərək Almaniya inqilabına icrayı-nüfuz etmək istədikləri təqdirdə bulunacaqdır.

İkinci prinsipimiz də millətlər istiqlalı hüququnu tanımaqdır ki, Rusiya ilə həm-

hüddud dövlətlərlə olan münasibətimizi də bundan anlamaq olar. Hərgah həman həmhüddud dövlətlər əvvəlki siyasi vəziyyətlərinə yenidən qaytarılmış olarlarsa, biz ona geriye bir addım atmaq deyərik. Müqəddəratı-atıyyətlərini [gələcək müqəddəratlarını] həll etmək onların kəndilərinə mütəəlliq bir fəqərədir [özəlinə bağlı bir məsələdir] və onun bizə dəxli yoxdur. Biz ancaq iqtisadi əlaqələrin iqamə ediləcəyi [bərpa ediləcəyi, inkişaf etdiriləcəyi] ümidi ilə Şərq hüddudunda sülh və müsəlimət [əmin-amanlıq] olmasını arzu edirik.”

Almaniya büdcəsi

Büdcənin üçüncü qıraəti Almaniya Milli Şurasında Maliyyə naziri Erzberqerin nitqi ilə başlanmışdır. Nazir göstərir ki, 79 milyard tələb edən 1918-ci sənə büdcəsi Almaniya dövləti tarixində ən ziyadə olan bir büdcədir. 1919-cu sənə büdcəsi irəlikindən 18 milyard əskikdir.

Erzberqer söyləmiş ki, Müttəfiqin əsəkirini [Müttəfiq qoşunlarını] saxlamaq üçün təxsis edilən [ayrılan] məbləğin rəqəminin 210-dan 330 milyona qədər artırılması lazımdır. Hal-hazırda 204 milyard miqdarında olan milli istiqraz 1920-ci sənə nisanında 312 milyarda qədər yüksələcəkdir.

Sülh müahidənaməsi [sazişi] tələb edən məbləğlər barəsində, əfkari-ümmiyyətdə [ictimaiyyətdə] təsirat [təsirlər] vücuda gətirməmək və Almaniya dövləti məsuliyyətdən boyun qaçıracıq kimi tələqqilərə [düşüncələrə] meydan verməmək niyyəti ilə bir söz söylənilməmişdir.

Nazir sülh müahidənaməsi tələbatının Almaniya qüvvəyi-maliyyəsi ilə müvafıqləşdiriləcəyini ümid ilə bəyan etmiş ki:

“Almaniya hökuməti sülh müahidə-naməsi tələbatını ifa etmək istəyir. Hər iki tərəfin mənafeyi onu istəyir ki, şu tələbat nöqtəbənöqtə təmin edilsin. Almaniya iflası, yaqın ki, Fransanın iflasını mövcib [iflasına səbəb] olacaqdı. Hərgah cahan və bilxassə Fransa, sülh müahidə-naməsinin insafsız tələbatı saiqəsi [səbəbi] ilə Almaniya emalatı hesabına verilərsə, o zaman beynəlmiləl məsai rəxnələr [pozulmalar] və bu vaxta qədər eşidilməmiş iqtisadi böhran icadını mövcib olar.”

Almaniya valyutu məsələsinə keçərək nazir söyləmiş ki, Almaniya əhvali-maliyyəsi və parası kursunun tənzim edilməsi ilə bütün cahan əlaqədardır.

Büdcə qəbul edildikdən sonra Milli Şuranın yeni cələsəsi [iclası] təşrinisənin [noyabrın] 20-nə təyin edilmişdir.

Almaniya Milli Şurasında büdcə müzakirəsi

Sağ Alman fırqəsi üzvü Hess Milli Şurada bəyan etmişdir ki:

“Biz hazırkı dövlətə izhari-etimad edə [etimad göstərə] bilməriz və ona görə də büdcə əleyhinə səs verəcəyiz.”

Müstəqil sosialist Zeger söyləmiş ki: *“Məlumdur ki, biz də qəbul etməyəcəyiz.”*

Maliyyə naziri Erzberqer cavab olaraq demiş ki:

“Müstəqil sosialistlərdən mən başqa bir şey də bəkləməyirdim. Sağların nitqləri də mənə o qədər mütəhəyyir qılma-mış [heyrləndirməmiş], ancaq mən edilən sözlərə qarşı şiddətlə protesto etməliyəm. Mən siyasi fırqa xadimi kimi sağların imtinasından razıyam. Alman

xalqı bu tezlikdə bunu unutmayacaqdır. Onların məqsədi vətənə düşmənanədir. Gizli müxalifətə baxmayaraq büdcə qəbul ediləcəkdir.”

İntizamın pozulması

“Priazovski kray” qəzetəsində Cənubi Rusiya qüvayi-müsəlləhəsini [silahlı qüvvələrini] təchiz edən qərargah komandanının əmrnaməsi dərc edilmişdir. Bu əmrnamədə intizamın pozulmasına aid atidəki [aşağıdakı] sözlər denilir:

“Könüllü ordu içində sabiq Rusiya ordusunun nizamnamələri müstəməldir [qüvvədədir] və onlara heç bir təğyirat [dəyişiklik] verilməmişdir. Amma Rostov və Naxçıvan (Don) şəhərlərində əsgərlərin əksəri bu nizamnamələrin ufaq tələbatını da unutmuşlardır.

Əsgəri təzim qanunu heç riayət edilməyir və hətta bəzilərini, bəlkə, mükəddər də edir [kədərlandirir]. Əsgəri nəzakət unudulmuşdur. Böyükklərin qarşısında kiçiklər cığara içir [siqaret çəkir], otururlar. İctimai yerlərə sərbəstənə olaraq ağaclar, bastonlar [əsalar], qırbaclarla gəlirlər. Teatro foyelərində cığara içirlər, fasilə zamanları otururlar. Spirtolu içkilər istemalı [istifadəsi] fövqəlhəddə artmış və dolayisilə vuruşmalar, münəqişələr, atışmalar çoxalaraq komandan acudanlarına [adyutantlarına] və hətta müsəlləh zabıtaya da müqabilə edilir.

Könüllü orduya verilən 257 və 311 nömrəli əmrnamələrə tövfiqən [uyğun olaraq] əsgəri intizama riayət edilməsini Rostov və Naxçıvan şəhərlərində olan Cənubi Rusiya qüvayi-müsəlləhəsi əsakerindən tələb edirəm.”

Əmrnamənin axırında denilir ki, əsgəri intizam inqilabdan irəlilə bir qayda ilə qalmalıdır. Hər kəs intizamı müxtəl etmək [pozmaq] istəsə, şiddətli surətdə cəzalanacaqdır.

TÜRKİYƏDƏ

Askvitin bəyanatı

Londrada vüqu bulan bir ictimada [yığıncaqda] sabiq Rəisi-nüzzar [Baş nazir] müsyö Askvit Cəmiyyəti-Əqvamın [Millətlər Cəmiyyətinin] məqsədi-ümumiyyəsinə [ümumi məqsədlərini] təsdiqən bir qərar təklif etmiş və bərvəchi-ati [aşağıdakı kimi] bəyanatda bulunmuşdur:

“Mütərikənin əqdindən [atəşkəsin imzalanmasından] bəri bir sənə keçdiyi halda, Cəmiyyəti-Əqvam saheyi-həqiqətə isalına [gerçəkləşdirilməsinə] [şübhə] edilən bir fikirdən ibarət bulunurdu. Bu gün Sülh Konfransı müzakirətinin vədlərlə mali müzakirə və məsaisinin nəyə münəcər olduğunu [müzakirələrinin və səylərinin nə ilə nəticələndiyini] bəyan edə biləcək bir halda bulunuruz. Bütün bu məsai [səylər], kamali-etinə ilə tənzim edilmiş olan məvaddı havi [böyük etinayla hazırlanan maddələrdən ibarət] mətin [məhkəm, etibarlı] bir Cəmiyyəti-Əqvam müahidəsinə [sazişinə] münəcər olmuş [gətirib çıxarmış] və əvvəlcə də hökumət bu müahidəyə iştirak etdiyi kimi, bilaxirə də [sonradan da] 12 hökumət məzkur [adı çəkilən] Cəmiyyətə daxil olmaq üzrə dəvət edilmişdir. Əhvali-hazirədən hər nə şəkildə çıxacaq olarsa-olsun, yeni bir Rusiya yaxında məzkur müahidəyə imza edənlər miyanında [arasında] bulunacaqdır.”

Xətib [natiq], mütəəqibən [ardınca, sonra] bu müahidənin Cəmiyyəti-Əqvam tarixində birinci fəslə təşkil eylədiyindən bəhslə, [bu] böyük təcrübədə müvəffəqiyyət və ya ədəmi-müvəffəqiyyət [uğursuzluq], hökumətlərdən ziyadə əqvama [xalqlara] istinad etdiyini bəyan etmişdir. Bilaxirə [daha sonra] Askvit, üfəqün ləəqəl [ən az] 12 nöqtəsində daima təcəssüm edən fırtına buludlarına işarətlə, Cəmiyyəti-Əqvamın məruz qaldığı müşkülə və məvanidən [maneələrdən] əqvami-cahan [dünya xalqları] sayəsində bilfeil [həqiqətən] qurtulmaq mümkün olduğunu dərmian etdikdən [meydana atdıqdan] sonra demişdir ki:

“Cəmiyyəti-Əqvam müahidəsi ehkəminin [sazişi hökmlərinin] məcburi və məri [qüvvədə] olması 1914 sənəsində vüqu bulan beynəlmiləl cinayətin fikrinə mane olacaqdır. Fəqət kağız üzərində bulunan bu müahidə ehkəminin məcburi və məri olması vicdani-ümumi və aləmi-mədəniyyət əfkəri-ümumiyyəsinin müzahirətinə mütəvəqqifdir [ümumi vicdana və mədəni dünya ictimaiyyətinin köməyinə bağlıdır].

Cəmiyyəti-Əqvam əzasından [üzvlərindən] hər birinə siyasi və iqtisadi sahələrdə istiqbalına [gələcəyinə] hakim olmaq üçün sərbəstiyi-tam verilməlidir.

Təslihatın təmdidi [silahlanmanın davam etməsi] ən bir mühüm məsələ təşkil etməkdədir. Təslihatda rəqabətdən sərf-nəzər edildiyi [vəz keçildiyi] təqdirdə, beynəlmiləl ehtirasat [ehtiraslar] tamamən əqamətə [uğursuzluğa] düşər olacaq və bu surətlə beynəlmiləl məsailin [problemlərin] həlli kəsib etmiş [qazanmış,

əldə etmiş] bulunacaqdır. Cəmiyyəti-Əqvamın əvvəlbə-əvvəl ifa edəcəyi vəzifə təslihatın tövsiyəsinə [silahlanmanın yayılmasına] nəhayət verməkdir.”

Mütəəqibən lord Robert Sesil Cəmiyyəti-Əqvam haqqında bəzi mütaliə sərdi ilə [bəzi düşüncələrini ifadə etməklə], Cəmiyyəti-Əqvamın təsəvvürdən ibarət olmayıb, bir əmri-mühəqqəq [gerçəkləşmiş bir iş] olduğunu və beynəlmiləl ixtilafata tamamilən nəhayət verməyə belə, bu kimi ixtilafatın tənəqüsünə müdarı [azalmasına səbəb; azalmasına köməyi] olacağını və millətlər arasındakı rəqabət yerinə beynəlmiləl bir mütərikə [atəşkəs; sülh] hüsula gətirəcəyini bəyan etmişdir. *“Pəyam”*

Sülhün təsdiqi

Paris, 14 təşrini-əvvəl, bazar ertəsi günü

Fransa Rəisi-cümhuri Almaniya ilə əqd edilmiş olan Versay müahidəyi-sülhiyyəsi [sülh sazişi] ilə 28 həziran [iyun] 1919 tarixində Versayda imza edilmiş olan vəsaiqi-sairəni [digər sənədləri] Fransa naminə imza etmişdir.

Məzkur müahidə [haqqında danışılan saziş] ilə Britaniya və İtaliyanın müahidəyi-sülhiyyəni təsdiq etdiklərinə dair olan övraqın rəsmi-tövdisi [sənədlərin təhvil verilməsi mərasimi] Xariciyyə Nəzarətində icra ediləcəkdir.

Təsdiqi mütəzəmmnin övraqdan [təsdiq ediləsi sənədlərdən] İngiltərəyə aid olan birincisi Parisə vürud etmişsə [gəlmişsə] də, ikincisi[ni] yarın Parisə vüruduna intizar edilən müsyö Tittininin gətirəcəyinə ehtimal verilir.

Almaniyanın təsdiq məzbətəsi [pro-

tokolu] ağustosdan bəri Xariciyyə Nəzarətində bulunur. Binaənileyh [ona görə], pəncşənbə [cümə axşamı] günü tövdi müamiləsi [təhvilvermə prosesi] icra edilə biləcəkdir. Müahidəyi-sülhiyyə mövci-bincə [sülh sazişinə əsasən], müahidənin dörd dövlət tərəfindən təsdiq edildiyini mübəyyin olaraq [meydana qoyan] birinci zəbtname tənzim ediləcək və zəbtnamənin tarixi-tənzimindən [yazıldığı tarixdən] etibarən müahidə tərəfeyni-aqideyn [imzalayan tərəflər] arasında məri [qüvvədə] olacaqdır.

İngiltərə bəhriyyə büdcəsi

Londra, 12 təşrini-əvvəl

Səlahiyyətdar bir mənbədən təmin edildiyinə nəzərən, Bəhriyyə Nəzarəti [Donanma Nazirliyi] məsarif büdcəsində 60 hərbiyyədə və 7 təyyarədə 25 milyon ingilis lirəsi təsərrüf [qənaət] hasil olmuşdur.

DAĞISTAN ƏHVALI

Dərbənd övzası

Srağagün idarəmizə, bir neçə gün bundan əqdəm [qabaq] olmazın zəhmət və məşəqqətlə Dərbənddən çıxmış olan bir neçə əşxas [şəxslər] gəlib, Dərbənd övzası [vəziyyəti] haqqında aşağıdakı məlumatı vermişlərdir:

Dərbənd şəhərini əldə etmək üçün Könüllü ordu ilə dağıstanlılar arasında 23 günlük bir müharibə olmuşdur. Könüllü ordu qüvvəsi dağıstanlılar qüvvəsindən çox olduğu üçün müharibə nəticəsində dağıstanlılar Dərbəndi buraxıb dağlara çəkilməyə məcbur olmuşlardır. Mühari-

bə zamanında hər gündə mindən ziyadə toplardan atəş açılırdı. Şəhərdə evlərin çox hissəsi top atəşinə məruz qalmış və yanmışdılar. Yanan və təxrib edilən evlərin miqdarı məlum deyildir. Evlərin bir çoxları talan və qarət edildiyindən, evlərdə ev müxəlləfatı [şeyləri] və əşyalarından heç bir şey qalmamışdır, cümləsi Könüllü ordu nəfəratı [əsgərləri] tərəfindən aparılmışdır. Könüllü ordu nəfəratının həyasızlığı o dərəcəyə çatmış ki, hətta talan və qarət qorxusundan əhalinin yerdə gizlətməmiş olduqları malları dəxi yerləri qazıyıb tapır və aparırmışlar.

Şəhər əhalisindən bir çoxunu güllələmişlərdir. Zabitlər ciblərində ip gəzdərərək hər kimi istəyirlərsə, boğazdan asdırır və ya gülləbaran edirlər. Böylə rəzalət və həqarətləri yapan, zənn edilməsin ki, yalnız Könüllü ordu zabitanıdır. Bunlar yalnız olsaydılar, bir deyəcəyimiz olmazdı. Lakin bu zabitlər arasında müsəlman zabitləri də vardır. Bunlar müsəlman əhaliyə müavinət etməkdənsə, biləks [əksinə], Könüllü ordu zabitan və nəfəratından daha betər zülüm və əziyyətlər etməkdədirlər.

Məsələn, müsəlman zabitanından Mirzəqadı Tabasarsanski öz oğlu Baxış ilə bir çox müsəlman evlərini, o cümlədən Axund Molla Dadaş namın [adlı şəxsin] evini qarət edib, odununa kimi aparmışlardır.

Könüllü ordu bu saat Dərbənd şəhərində ağalıq etməkdədir. Müsəlman əhalisinə çörək verməyirlər.

Keçmiş təşrini-əvvəl [oktyabrın] təxminən 25-də Könüllü ordu ilə dağıstanlılar arasında böyük vuruşma vəqə olub, Könüllü ordu böyük tələfat vermiş və

dağıstanlılar yenidən dağlara çəkilmışlərdir. Berekidə dəmiryol dağıstanlılar tərəfindən təxrib edilmişdir. Dağıstanlılar bu vuruşmada o qədər tələfat verməmişlərdir.

Bütün bu sözləri nəql edən əşxas Dərbənddən Bakıya qaçıb gələrkən, yolda Könüllü ordu tərəfindən qarət edilmiş və cümlə var-yoxları onlar tərəfindən alınmışdır.

Dərbənd altında

Təşrini-əvvəl 10-11-də olan axırıncı vuruşmadan sonra şəhər Könüllü ordu əlinə keçmiş və bizim hissələr ricət etmişlərdir [geri çəkilmışlər]. Biz yenidən şəhəri ələ gətirmək təşəbbüsünə girişmədik. Buna da səbəb qiyamçılar qüvvəsinin azlığı və Könüllü ordu qüvvəsinin çoxluğu deyildir. Çünki Dərbənd mühaizəsi ancaq iki Terek kazak taboru ilə bu günlərdə gəlib çatmış olan Abşeron taborundan ibarətdir. Bunun səbəbi şəhəri yenidən topa tutdurub büsbütün təxrib etmək istəmədiyimizdəndir. Onsuz da şəhərin bütün yuxarı hissəsi Könüllü ordunun dənizdən atdıqları toplardan təxrib edilmişdir. Yenidən də Dərbənd üstünə yürüş etmək şəhəri[n] büsbütün və axırıncı olaraq təxrib edilməsinə səbəb olmaq deməkdir. Zira Könüllü ordunun dənizdən atdıqları toplar şəhərə çatır, qiyamçılar tərəfindən atılan toplar isə uzaqatan toplar olmadığından böylə qüvvəyə malik deyildirlər. Hərgah uzaqatan toplar qiyamçılar əlində olsaydı, Könüllü ordu gəmilərinə sahələ yaxınlaşmağa yol verməzlər.

Təşrini-əvvəl 23-də Könüllü ordu nəfəratı [əsgərləri] Dərbəndin 5 fərsəx

şimalında olan Salobov kəndi tərəfində dərin bir kəşfiyyət əməliyyatına iqlam edərlər [girişərlər]. Mitralyozla kəşfiyyətçilər kəndə yaxınlaşar və qiyamçılar tərəfindən bunlara mitralyoz və silah atəşləri açılmaqla qarşılanırlar. Yüz nəfərdən ibarət olan kəşfiyyət dəstəsi böylə müqavimətə düşər olduqlarını gördükdə, ricət etməyə məcbur olurlar. Qiyamçılar ricət edən Könüllü ordu nəfəratını təqib etmədikləri üçün mitralyozlarını götürüb Dərbəndə çıxmışlardır. Bir az bundan əqdəm [qabaq], təşirini-əvvəlin 20-də Dərbəndin 18 fərsəx şimalında Petrovsk [Mahaçqala] tərəfə olan dəmir-yol kənarındakı Məhəmmədqala kəndinə Dərbənddən bir zirehli qatar çıxar. Bu qatar kəndi top atəşinə tutaraq bir qədər əsgər çıxarmış və bunlar kəndi işğal etmişlərdir. Qiyamçılar kəndin işğal edildiyi xəbərini aldığı kimi, kənd üzərinə yürüş edib Könüllü nəfəratını oradan çıxarmışlardır. Könüllülər getdikləri əsnasında kəndi yandırmışlardır.

Qiyamçıların Dağıstan içərisinə sıxışdırılması üçün heç bir iqlamata [təşəbbüsə] girişməmişlərdir.

Dərbənd-Petrovsk dəmiryol xətti zirehli qatarlar tərəfindən mühafizə edilir. Bununla bərabər, buna baxmayaraq qiyamçılar dəmiryol xəttini təxrib etdiklərindən, Könüllü ordu zirehli qatarları həmişə yolların təmir işlərini mühafizə etməkdədirlər.

Qiyamçıların ruhu yüksək və aralarında sülhə dair heç bir şey müşahidə edilməyir.

Zirehli qatarın tutulması

Gecə, təşirini-əvvəlin 25-də Petro-

vskdan Dərbəndə mütəvəccihən [doğru] bir zirehli qatar yola çıxır. Eyni vaxtda Dərbənddən zirehli qatar qarşısına bir yarım-zirehli və bir qədər də mal daşıyan qatarlar çıxırlar. Dərbənd şəhərinə ərzaq və mühümmat götürülməsi qət edildiyindən [kəsildiyindən] çörəyin girməyənəsi 25-30 manata qalxdığı üçün Dərbənddən çıxan qatarlar[ın] ətraf kəndlərdə olan taxılı cəm etmək məqsədilə götürüldükləri məlum olur.

Petrovskdan çıxmış zirehli qatarın vəzifəsi isə bunların mühafizəsi, ərzaq həcz [müsadirə] edilməsi istənilən kəndləri qorxuya salmaq imiş. Məhəmməd-qalada bu iki qatar yek-digərinə [bir-birinə] rast gəlirlər.

Gizlənməmiş olan dağıstanlıların kəşfiyyətçiləri qatarı silah və mitralyoz atəşinə basarlar. Dərbənddən gəlmiş olan qatar bir qəddərdən sonra üsyançılar atəşi altında övdət edər [geri qayıdır]. Petrovskdan gələn qatar isə geri qayıtmaq istədikdə yolun təxrib edildiyi kəşf olunur, qatar dayanar.

Axırda qatar özünün gücsüz və getmək imkan xaricində olduğunu və heç bir tərəfdən müavinət edilməyəcəyini gördükdə, bütün qatar əhli qatarla bərabər təslim olurlar. Qiyamçılar öz adamları ilə qatarı təchiz edib hərbi hazırlığa gətirdikdən sonra N mövqifində [stansiyasında] qoyarlar. Bununla bərabər, vuruşma qurtardıqdan sonra yeni gəlmiş olan qiyamçılar məlumatı ilə Məhəmmədqaladan Dərbəndə qədər 18 fərsəx tulunda [uzunluğunda] dəmiryol təxrib edilmişdir. Qatar[d]a alınmış olan əsirlər dəmiryoldan xeyli uzaq kəndlərə aparılmışlardır.

Balıq götürmək üçün

Təşirini-əvvəlin 26-da Dərbənd yaxınlığında olan bağlarda boçkalarda saxlanmış olan balıq ehtiyatını almaq üçün paraxod sahilə yanaşaraq, 25 əmələ və saldat, kapitan müavini və bir zabiti qaraya [quruya] çıxarar və bunların balıq götürəcəklərini gözlər.

Bu yerdən bir qədər uzağa meşələrdə qiyamçılar gizlənməmiş imişlər. Gizlənməmiş olan qiyamçılar paraxodu atəşə tuturlar. Atəşə məruz qalan paraxod sahilə çıxarmış adamların gəlməsini gözləməyərək dənizə tərəf yönəlmişdir. Qarada qalmış olanlar paraxodun getdiyini və müdafiənin nəticəsiz olduğunu gördükdə təslim olmaq əlaməti olaraq yaylıq qalıxırlar. Qiyamçılar onları əsir almışlardır.

KRİM VƏ KÖNÜLLÜ ORDU

Böyük Rusiya inqilabının ilk günündən bəri milli və mədəni muxtariyyətlərinin və istiqlali-millilərinin tanılması üçün düzgün təşkilatlarla mübarizə meydanına atılan Krım türklərinin başlarına gəlməyən bəla qalmadı. Gözəl vətənləri qaç dəfədir zalım bolşeviklərin, canavar könüllülərin mürdar çizmələri ilə çeynəndi [tapdalandı], qaç dəfədir milli idarələri qovuldu, cavan gəncləri qırıldı, qadın və qızları həqarət edildi.

Gərək sağlar və gərəkə sollar tərəfindən Krım türklərinə yapılan bu zülüm və həqarətlər, 136 sənədən bəri təqib edilən çarlıq siyasətinin ikinci bir şəklində davamından başqa heç bir şey deyildi.

Bu dəfə Denikin ordusu və kadetlər bolşeviklərə rəhmət oxutdurdular. Heç olmazsa, bolşeviklər, zahir[ən] olsun, Krımın istiqlaliyyətini tanıdılar, Krım Şuralar Cümhuriyyətinin doqquz komissarından beşini tatardan təyin etdilər. Böyləliklə, millətin malı, canı və namusunu da bir dərəcəyə qədər təhti-təminə [təminat altına] aldılar. Lakin könüllülər Krıma gəlincə, iş tamamilə başqalaşdı.

Bolşeviklərin üsuli-idarəsindən bezən və bizar olan krımlılar Kolçakin bəyannaməsinə ümid bağlayır, Könüllü ordu tərəfindən, heç olmazsa, milli və mədəni muxtariyyətlərinin tanılacağını ümid edirlər. Lakin könüllülərin Krıma ayaq basdıqlarıyla, işin iç üzünü bütün çıpaqlığı ilə anladılar və acı bir həqiqət qarşısında bulundular.

Könüllü ordu tərəfindən Krım türklərinə xitabən yazılan bəyannamələrdə Krımda heç bir müstəqil hökumətin təşəkkül edəmməyəcəyi və bütün idarənin general-qubernatora aid olduğu söylənməklə bərabər, şovinist millətçilər tərəfindən aldatılan “sadiq və müti” Krım təbəəsi Böyük Rusiya əməli [ideali] uğrunda hər bə dəvət edilir və təhdid olunurdu.

Arası çox keçmədi. Denikin, general Şilling və Krım valisi qraf Tatışev, hökumətlərindən aldıkları əmrləri tətbiqə qoyuldular. Demokrasi əsasatına qurulan zemstvo və şəhər idarələri – ki bunlarda əksəriyyəti artıq tatarlar təşkil edirdi – qovulub, Nikolay dövründəki müəssisələr iqamə edildi [qoyuldu; quruldu].

Bu xeyirli bir fal [əlamət] sayılmazdı. Bunu Krım gəncliyi və bilxassə milli idarə

başında duranlar anlamış və milli işlərimizə əks getməyi kəndilərinə bir şüar edinən mirzələrin satın alındıqlarını öyrənmişdilər. Buna binaən [buna görə], gizli olaraq təşviqata girişildi və milli idarəni yıxmaq üçün vəqə olan təşəbbüsatdan millətin xəbərdar edilməsinə çalışıldı.

Bunların heç biri fayda vermədi. Olacaq oldu, milli hüququmuza təcavüz edildi. Həyatı-ictimaiyyəməizə qarşı böyük bir cinayət daha yapıldı. Ağustos ibtidalarında [əvvəllərində] milli idarəmiz general Şillingin bir əmri ilə qapadıldı. Romanovlar zamanındakı məhkəməyi-şəriyyə [şəriət məhkəməsi] və yüz minlərcə desyatınlik torpaqlarımızın batmasına və qaib olmasına yardım edən “Övqaf [Vəqflər] Komissiyası” iqamə edildi. Bunlardan birinə Səlamət Mirzə Kırımçakski namında birisi və digərinə isə bir dolandırıcıdan [fırıldaqçıdan] başqa bir şey olmayan Süleyman Mirzə Kırımtayev təyin edildi.

İştə, bütün dünyaya qarşı demokratiya və “kiçik millətlər”in hüququna riayətkar olduqlarını elan edən kadetlər, üç yüz min Kırım türkünün müqəddəratını böylə həll etmək istədilər.

Artıq kırımlıların vicdani-milliləri bu cinayətlərə qarşı biganə qalammazdı və qalmadı. Kırımın hər bucağında əhali qələyana [həyəcana] gəldi. Yüzlərcə köylərdən və şəhərlərdən protestolar yağmağa başladı. Bolşeviklərə qarşı gəndərlənmək üzrə cəbrən [zorla] alınan əsgərlərdən mütəşəkkil firqələr [ibarət diviziyalar] protesto məqamında dağıldılar və evlərinə döndülər.

Bu həyəcani-milli daşqını qarşısında şaşırən qubernator və general Şilling, Məclisi-Müəssisəna [Təsisçilər Məclisinə] qədər milli işləri idarə etmək üçün bir syezdin [qurultayın] dəvət ediləcəyini elan etdi. Sentyabr ortalarında əqdi-ictimə edən bu syezdin – düşmənin təbirincə – qurultaycılardan, milli firqə ərkanından [milli partiya adamlarından] ibarət olması onun da qovulmasına səbəb oldu.

Denikin və kompaniyası tərəfindən tutulan siyasətin nəticəsində Kırım türklərinin bütün təşkilati-milliyələri alt-üst oldu, həyatı-ictimaiyyələri pozuldu, yeni təşkil olunan məktəbləri, darülmüəllimin [pedaqoji məktəb] və sənaye yurdları, mədrəsələri, çocuq bağçaları – həpsinin taleyi havada asılı qaldı. Və əfkari-ümumiyyəni tənvir edəcək [ictimaiyyəti məlumatlandıracaq, işıqlandıracaq] mətbuat belə qapadıldı.

Bir tərəfdə Romanovlar zamanını xatırladan bu cinayətləri yaparkən, digər tərəfdə Avropa əfkari-ümumiyyəsinə [ictimaiyyətinə] və bütün dünyaya demokratiya tərəfdarı olduqlarını elan edən könüllülər, bolşeviklərin canavarlığından, vəhşətindən bəhs edirlər və kəndi yapıdqlarını isə hər nasıl olursasun, örtməyə və gizləməyə çalışırlar.

Ayaq basdıqları yerdə ot bitirməyən bu canavarların, yaxıb-yıxmaqdan başqa heç bir şey bilməyən və zamanın ruhundan bixəbər olan bu haydudların [quldurların] hərəkət və fəaliyyətinə isə Avropa biqeyd qalmaqda və göz yummadadır və hər dürlü canavarlığa müstəid [qabil] könüllülərə isə durmadan yardım vermədədirlər.

Bir qaç ay əvvəlişi İstanbuldakı bəzi Kırım gənclərinin Müttəfiq hökumətlərin müməssillərinə [nüməyəndələrinə] verdikləri müxtirənin [yazılı müraciətin] cavabsız qalması və hər dürlü protestoya laqeyd hərəkət edilməsi Denikin və partiyasını şımartdıqca şımartdı.

Son vaxtlarda Krimdə yapılmadan zülüm, rəva görülmədən vəhşət qalmadı. Başqa əməllər [ideallar] uğrunda müharibəyə getmədən imtina edən Kırım köylərində təxribat icra edildi. Qiymətli əşyalar götürüldü, qadın və qızlara həqarət edildi, pək çox gənclər canavarcasına döyüldü və şəhid edildilər və hələ milli və mədəni mərkəzimiz olan Baxçasarayda əhali inqizisiyon məzəliminə [inkvizisiya zülmünə] uğradıldı. Şanlı bir tarixin yeganə xatirəsi olan Xan sarayında mitinq əqd olunacağı [baş tutacağı] bəhanəsi ilə dəvət olunan silahsız əhali tufəng qundaqları və qırbaclarla döyüldü. Və ən sonra Kırımın münəvvər [ziyalı] gəncləri, fədakar camaat xadimləri təqib edilməyə və həbs olunmağa başlandı.

Təbii, bu böylə davam edəmməzdi. Demokrasi əməlləri [arzuları] öldürüləmməz, vicdan və arzuvi-milli söndürələmməz və susdurulammazdı. Bundan 15 gün əvvəlişi İstanbulla gələn kırımlıların söylədiklərinə baxılırsa, Ukraynada meydana gələn ixtilaldan bilistifadə [istifadə edərək], Kırım milli və siyasi demokrasi təşkilatı birləşərək, demokratiya müəssisətinə iadəyə [müəssisələrini geri qaytarmağa] müvəffəq olmuşlardır. Radiolar da oynanmaqda olan gülünclü faciənin bir fəsli, bir pərdəsi daha qapanmaqda olduğunu bildirən xəbərlərlə bunu təyid [təsdiq] etməkdədirlər.

Böylə ağır dəqiqələrdə belə kırımlılar növmid və bədbin deyildirlər. Kırım gəncliyi artıq mədəni bir türk dünyasının yaşayacağını ümid etməkdə və gənc bir türk məmləkətinin əsarətdən qurtulduğuna sevinməkdədirlər. Böylə qəsvətli [kədərli, sıxıntılı] günlərində kırımlılar, azərbaycanlı türk qardaşlarının müvəffəqiyyətləri ilə mütəsəlli olmaqda [təsəlli tapmaqda] ikən, türk elini birləşdirəcək bu türk cümhuriyyətinin istiqlalıyyətini və payidar [əbədi] olmasını bütün varlıqları ilə arzu və təmənnə etməkdədirlər.

Osman Zəki

GENERAL HARBORD HEYƏTİNİN İSTANBULDA BƏYANATI

Amerika Rəisi-cümhuru mister Vilson tərəfindən Anadolu və Qafqaziyada təhqiqat və tədqiqat yapmaq üzrə ezam edilən general Harbord və heyəti əxirən [bu yaxınlarda] İstanbula övdət etmişdir [qayıtmışdır].

Amerikanın Türkiyə və Qafqaziyadakı münasibətində böyük bir təsiri olacaq işbu general Harbord və heyətinin səyahət və tədqiqatının nəticələrini bilmək faydalıdır.

Heyət İstanbula övdət etdikdən sonra, İstanbulda çıxan “Türk dünyası” qəzetəsinin bir mühərriri bu heyətə mənsub ərkandan [şəxslərdən] birisi ilə mülaqat [söhbət] etmişdir. Mühərrir ilə cərəyan edən mühavirəni [müsahibəni] “Türk dünyası” qəzetəsindən alıb aşağıda dərc edirik:

- *Səyahətiniz haqqında məlumat lütf edərmisiniz?*

- Səyahətimiz arzumuz daxilində cərəyan etmişdir.

Heydərpəşadan əzimet [yola düşmə] tariximiz olan 7 eyluldən 30 eylülə qədər müxtəlif şəhərlər dolaşdıq. Konyadan etibarən Adana, Hələb şəhərlərini gördük. İraqa keçdik, oradan avtomobil ilə Mardin, Diyarbəkir, Xarput, Malatya, Sivas, Ərzincan, Həsənqalaya getdik. Eylülün 30-da Ermənistan hüddunu keçdik.

Heyət əzasından [üzvlərindən] general Mak-Koy Ərzurumdan atla Bayəzidə və oradan avtomobil ilə Uluqışla, Amasiya və Trabzona getdi. Heyətin digər ərkanı [adamları] da Sarıqamış təriqi [yolu] ilə Qarğı, Kağızman, Qulk şəhərlərinə, oradan da Eçmiədzinə getdilər. Burada erməni katolikosu ilə görüşdülər. İrəvana keçdilər. Nəhayət, Tiflis təriqi ilə Bakıya əzimet və oradan da təkrar Tiflis və Batum təriqi ilə Dərsəadətə övdət etdilər [qayıtdılar].

- *Səyahət və tədqiqatınızın həqiqi qayəsi nə idi?*

- Səyahətə münhəsirən [sadəcə olaraq] Rəisi-cümhur müsyö Vilsonun əmri ilə çıxdıq. Rəis Vilson Türkiyə haqqında bir qərarı-qəti ittiqaz edilməzdən [qəti qərar alınmazdan] əvvəl Anadolunun; və Amerikanın əlaqədar olması arzusu izhar edilən Qafqaziya[nın] əhvali-hazirəsinə dair həqiqi təfəsilat almaq istəmiş və Anadolunun siyasi, əsgəri, iqtisadi, ictimai, irqi, zirai [kənd təsərrüfatı] və ticari əhvalı haqqında məhəllində [yerində] əmiq [dərin] tədqiqat və tətəbbüatda [araşdırmalarda] bulunmaq üzrə heyətimizi təşkil və ezam etmişdir.

Heyət hər tərəfdə əhali haqqında təfəsilat aldı, Anadolunun yolları, şosələri, körpüləri, mövcud şöməndüfərləri [dəmiryolları] və yol inşaat[ı] şəraitini, məmləkətin zirai və sənaye şəraitini, xəzaini-təbiyyəsinə [təbii sərvətlərini] tədqiqlə, inşasına lüzum görməli şöməndüfərlər idi. Bütün bu təfəsilatı mübəyyin olaraq [açıqca ifadə etmək üzrə] tənzim edəcəyimiz raporu bizzat [şəxsən] rəis Vilsona təqdim edəcəyiz.

- *Bir aylıq səyahətiniz bu qədər vase məsailin [geniş məsələlərin] tədqiqinə kifayət etdimi?*

- Vaqiən [doğrudan da], bu məsailin hər biri xüsusi və vase birər zəmini-tətabbō [tədqiqat sahəsi] təşkil edir. Lakin heyət hər şöbədə kəsbi-şöhrət etmiş [şöhrət qazanmış] 40 qədər mütəxəssisdən mütəşəkkil [ibarət] olduğuna görə, bu qədər müddət içində hər fəslin əsasatını [əsas prinsiplərini] təyin etmək imkanı təslim edilər [verildilər]. Səyahətimizi daha uzun müddət təmdid etsəydik [uzatsaydıq], o əsasat eyni qalaraq yalnız təfərrüatı təmiq etmiş [dərindənəldirmiş] olacaqdıq.

- *Rəis Vilson cənablarını bu tədqiqatı icra etdirməyə sövq edən əsbab [səbəblər]?*

- Amerikalılar bir çox daxili məsələlərlə məşğuldur. Sülh Konfransının iniqadından [açılmasından] bəri Şərqdə Amerikaya bir çox vəzifələr təklif edilir. Amerikalılar bu vəzifələrin kəndilərinə nə kimi fədakarlıqlar təhmil eyləyəcəyini [yükleyəcəyini] bilmək istərlər. Bununla bərabər, amerikalılar xəyalata qapılmaqsızın iş görməyi bir üsul ittiqaz etmişlərdir [qəbul etmişlər]. İştə, bu əsbab

dolayısıyladır ki, Şərqdə bir vəzifə dər-öhdə etməzdən [öz öhdəsinə götürməzdən] əvvəl əhvali-məhəlliyyəni [yerli vəziyyəti] və bunun ilcaatını [gətirəcəyi məcburiyyətləri] anlamağa lüzum görülmüşdür.

- *Qafqaziyada hənz hali-təşəkküldə bulunan hökumətlər üçün fəzlə fədakarlıq ixtiyar etmək lazımdır?*

- Pək müxtəlif ənasirdən [ünsürlərdən] mütəşəkkil olan Qafqaziyada bu gün mövcud olan ehtirasatı-milliyə [milli ehtiraslar] orada qüvvətli bir əlin mövcudiyyətinə ehtiyac göstərir.

- *Məmləkətimizi nasıl buldunuz?*

- Səyahət etdiyimiz həvalidə [yerlərdə] hərbin çox dərin təsirlər buraxdığını gördük. Hər ünsür mütəzərrir olmuş [ziyan çəkmiş], eyni zamanda türklərin də müharibədən çox zəhmət çəkdiyinə qane olduq. Kürdlərin o qədər mütəəssir olmadığı anlaşılır. Anadolu vase bir sərvəti-təbiyyə [geniş bir təbii sərvətlər] xəzinəsi halındadır. Bu sənə hər tərəfdə qayət böyük bir feyiz [bolluq] və bərakət var, lakin nəqliyyat məfqud [yoxdur]. Səbəbi də vəsaitin yoxluğundan ziyadə, mövcud vəsaiti-nəqliyyənin hüsn-istimal [səmərəli istifadə] edilməməsidir. Siz türklər Belçika kimi sənaye millət və məmləkəti olmağa həvəs etməyiniz. Çünki məmləkətdə bəyaz kömür mədəni pək az. Sonra, kömür mədənləriniz pək məhdud. Məmləkətiniz bir ziraət [kənd təsərrüfatı] məmləkətidir. Münbit torpaqlarınız ən vəfakar müininiz [dəstəkciniz] olacaqdır. Heyvanat yetişdirə bilərsiniz. Anadolunun heç bir yerində eyi bir yol görmədik. Bir tərəfdə əhali feyiz və bərakət içində məsud yaşarkən, bir təpə

aşırı yerdəkilər yolsuzluq həsəbi [səbəbi] ilə bədəvi [çöllü] bir halda səfalət içində.

- *Təşkilatı-milliyə ilə təmas etdinizmi?*

- Əvət, Sivasda Mustafa Kamal paşa və bəzi ərkan [şəxslər] ilə, keçdiyimiz digər şəhərlərdə də təşkilata mənsub mütəəddid [çoxsaylı] zabitlərlə. Həpsi Anadolunun ümum əhalisi kimi bizi böyük bir nəzakət və nəcabətlə istiqlal etdilər [qarşıladılar], təşkilat haqqında izahat verdilər. Milli təşkilatın təzi-hüsul [və] inkişafına [meydana çıxma və inkişaf etmə tərzinə] görə Avropaya qarşı ... bir təzi-siyasət iltizam edildiyi [mənimsənil-diyi] görülür. Mən bunu xüsusi fikrimcə, məşru [qanuni] bir təzi-siyasət ədd [hesab] edirəm.

- *Heyətiniz şəhərimizdə çox qalacaqmı?*

- Önümüzdəki pərşənbə günü Parisə mütəvəccihən əzimetimiz müqərrərdir [Parisə doğru yola düşməyimiz qərara alınmışdır]. Oradan Amerikaya gedərək raporumuzu Rəisi-cümhura təqdim edəcəyiz.

- *Raporunuzdan Sülh Konfransı məlumatdar olmayacaqmı?*

- Sülh Konfransına məmur Amerika heyəti-mürəxxəsəsinə [nüməyəndə heyətinə] raporumuzun bir surətini buraxmamız möhtəməldir [ehtimal olunur]. Ancaq biz doğrudan-doğruya rəis müsyö Vilson tərəfindən məmur edildiyimiz üçün mərci'miz [müraciət edəcəyimiz məqam] bizzat [şəxsən] rəisdir. Rapor da ona aiddir.

- *Raporun mahiyyəti haqqında məlumat verə bilərmisiniz?*

- Məəttəəssüf [təəssüf ki], bu babda izahat verəmməyəcəyəm. Ancaq Amerika əfkari-ümumiyyəsinə tənvirə [ictimaiyyətini məlumatlandırmağa] xidmət edə-cəyi şübhəsizdir. Amerikalılar bu Uzaq Şərq həvalisini şimdüyə qədər böyük bir əlaqədarlıqla tətəbbö [tədqiq] etmə-mişdir. Bizim tədqiqatımız məmləkə-timizə xeyli məlumat verə biləcəkdir.

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

- Hərbiyyə nazirinin mülazimi-ula [bir-inci leytenant] Ağəli bəy Zülfüqarova ik-iqat təqaüd maaşının verilməsi haq-qındakı təqririn isteməsi [yazılı müraciə-tinin dinlənməsi] nəticəsində, yeni təqaüd nizamnaməsi hazırlanincaya [qədər] məzkura [deyilən şəxsə] ikiqat, yəni sənə-də 1812 manat təqaüd maaşı verilməsi qərara alınmışdır.

- Maliyyə nazirinin neftçilərə verilən istiqraz vaxtının təmdidi [uzadılması] haq-qındakı təqririn isteməsi nəticəsində qərara alınmışdır:

1) Azərbaycan Dövləti Bankına icazə verilsin ki:

a) Vaxtla məhdud etməyərək altı aylıq istiqraz versin;

b) Bu vaxtadək verilmiş istiqraza da bu qərarı təşmil [şamil] etməli;

c) Əvvəllərdə verilmiş istiqrazların vaxtını da – borcluların təşəbbüsatları olarsa – təcil etməli [təxirə salmalı], fəqət hökumətin 17 eylül qərardadı mövcibincə [qərardadına əsasən], rəhn kimi veriləcək neftin yarı qiyməti verilməsi şərtidir.

- Ərazi nazirinin qanun layihəsi ilə istənilən məbləğ hesabına 50,000 manat buraxılması haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində istənilən məbləğin 70 mil-yonluq fondan buraxılması qərara alınmışdır.

- Rəisi-vükəlanın [Baş nazirin] Vükəla Şurası katibinin xəstəliyindən naşi [ötrü] məzuniyyət istəməsi haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində mumaileyhə [haq-qında danışılan şəxsə] 4 aylıq məzuniy-yətlə, tədavi [müalicə] üçün 16,000 ma-nat buraxılması təhti-qərara alınmışdır.

- Ədliyyə nazirinin Gəncə Nahiyyə Məhkəməsi əzası [üzvü] Şahparayan ilə Antonovun xidmətlərindən əzli [azad edilməsi] haqqındakı təqririn isteməsi nəticəsində, mumaileyhlərin [haqqında danışılan şəxslərin] xəstəlik və ixtiyarlı-ğından naşi xidmətlərindən əzl ilə təqaüd nizamnaməsi təsdiqinədək hər birinə 22,800 manat verilsin.

- Daxiliyyə nazirinin, Gəncə polis mühafizinin 75 nəfər artırılması və məsarifat üçün 280,000 manat təxsis edilməsi [ayrılması] haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində qanun layihəsinin təsviblə [bəyənilməklə], təsdiqdən ötrü Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılması qərara alınmışdır.

- Ərazi nazirinin Torpaq Tənzimatı [islahatı] şöbəsi fəaliyyətinin bir ay da təcil edib [təxirə salıb] və bundan ötrü də 72,000 manat buraxılması haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində təcilə icazə və istənilən məbləğin 70 milyonluq fondan verilməsini qərara almışdır.

- Ədliyyə naziri müavinin Bələdiyyə İdarəsi tərəfindən həbsxanalara 1918-ci [sənə] zərfində buraxılan su ücrəti ver-

mək üçün 31,122 manat 4 qəpik bura-xılması haqqındakı təqririn isteməsi nəticəsində Ədliyyə nazirinə suyun qiymətini təyin etməyin tapşırılması qərara alınmışdır.

- Ərazi nazirinin Prişib torpaq mən-təqəsi xidmətçilərinin azalması, yeni vəzifələr təsisi və əski xidmətçilərə mə-vacib vermək haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində: 1) bütün xidmətçilərə iyul və ağustos ayları məvaciblərinin veril-məsi; 2) təşrini-əvvəlin birindən xidmət-çiləri azaltmaq və yeni vəzifələr təsisinin tapşırılması qərara alınmışdır.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

- Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi] Maliyyə və Büdcə komitəsi sədri Türrüq və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] naziri [Xu-dadad bəy] Məlikaslanov həzrətlərinə müraciətən [müraciət edərək] rica et-mişdir ki, fəhlələr-müəssisədarlar əla-qəsi[ni] tənzim edəcək nizamnaməyə (müştərək müqavilənaməyə) müstəcəl [təcili] bir surətdə baxılması üçün lazımi tədabir ittixaz edilsin [tədbirlər görülsün].

- Əkmək emalatxanaları xidmətçiləri Məsai Nəzarətinə müraciətlə məlum etmişlərdir ki, emalatxana sahibləri müş-tərək müqavilənaməyə riayət etməkdən imtina etmişlərdir. İttifaq, məsələ haq-qında lazımi tədabir ittixazını rica etmiş-dir.

- Məsai Nəzarəti Bakı qradonaçalni-kinə müraciətlə, məhbus Anaşkin haq-qında məlumat istəmişdi. Qradonaçalnik cənabları Nəzarətə məlum etmişdir ki,

Daxiliyyə Nəzarətinin əmri mövcibincə, Anaşkinin həbs vaxtı altı aya qədər, yəni 1920-ci [sənə] 14 yanvarınadək artmışdır.

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Bələdiyyə İdarəsindən

- Bələdiyyə İdarəsinin 1 təşrini-sanisindəki iclasında Səhiyyə şöbəsi üzvünün 4-cü xəstəxana əşyasının müvəqqəti olaraq şəhər xəstəxanalarına verilməsi haqqındakı təqriri nəticəsində, istəniləcəyi zaman xüsusi övraq [sənəd; siyahı] üzrə əşya buraxılması qərara alınmışdır.

- Bələdiyyə İdarəsinin həyətində olan fligelin [əlavə tikilinin] kütübxana üçün hazırlanması haqqındakı təqriri nəticə-sində, Memariyyə şöbəsinə fligelin kütübxana üçün təmir olunması tapşırılması qərara alınmışdır.

- Bələdiyyə İdarəsinin Su Yolları şöbəsi üzvünün Dövləti Teatro yaxın-lığında iki ədəd böyük çapda yanğın su musluğu [krani] qayırılması haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, Dövləti Teatroya musluq qayırılmasına icazə verilməsi qərara alınmışdır.

- Bələdiyyə İdarəsinin 1-ci şöbəsi üzvünün göyərti bazar[ın]da alış-veriş-çilərin çoxalmasından dolayı yeni alış-veriş dairəsi təyini haqqındakı təqririn isteməsi nəticəsində qərara alınmışdır ki, Beloye caddəsi, 5-ci və 6-cı Zavağzalni küçələrin arasındakı meydançada, tət-hirat [təmizləmə] kamerası yanındakı meydançada alış-veriş etməyə icazə ve-rilsin.

Yeni su yolu

Varvarinskaya soqaq sakinləri Bələdiyyə İdarəsinə müraciətən, o küçədə su yolu çəkmək haqqında təşəbbüsatda bulunmuşdular. Bələdiyyə İdarəsi 22 sajin uzunluğunda olacaq işbu yolun çəkilməsi üçün 4,600 [manat] sərf etməyi qərara almışdır.

Yeni bazar

Elektriçeskaya Sila Cəmiyyəti yaxınlığında 1-ci Bayıl soqağında olan meydança[nın] Bələdiyyə İdarəsi tərəfindən müvəqqəti bazar şəklinə salınması qərara alınmışdır.

Neftçilər İttifaqı və Bələdiyyə İdarəsi

Neftçilər İttifaqı Bələdiyyə İdarəsinə müraciətlə, Suraxanı şollar su yolundan bir qol çəkilməsini rica etmişdi. Bələdiyyə İdarəsi layihə və qeyri məsarifat üçün İttifaqdan 25,000 manat verməyi təklif etmişdi.

Neftçilər İttifaqı kəndi rəyini vermişdir. Layihə tərtib verildikdən sonra müqavilənamə əqd edilərək Suraxaniya su yolu çəkiləcəkdir.

Mavərayi-Bəhri-Xəzərdə [Zakaspiyskdə]

İşbu təşrini-saninin 3-də Tazəşəhərdən gəlmiş bir mühəndis, bolşeviklər tərəfində müharibə etmiş mitralyoz komandanı kapitan Odinsov ilə etdiyi müsahibəsini böylə təsvir edir:

Odinsov təşrini-əvvəlin [oktyabrın] 22-də bütün divizionu ilə əsir düşmüşdür.

Daşkənddə həyat adı çərçivəsindən çıxmışdır. Axşam saat 9-da küçələrdə hərəkət qət edilir [kəsilir]. Mağaza və xü-

susi dükanlar qapanmışdır. Fəna çörək 52 qəpikdən satılırsa da, ət 8 və 18 manata tapmaq pək müşküldür. Çiyid yağının girvənkəsi 30 manat, cövhərin girvənkəsi 50 manat.

Romanov pulları məhəlli [yerli] pullardan 8 dəfə baha satılır.

Şəhərdə olan 200 dəri zavodlarının heç biri çalışmayır.

Elektrik işığı fəqət dövləti müəssisələrə verilir. Şəhərdən çıxan fəhlələrə kəndiləri ilə heç bir şey aparmağa icazə verilməyir.

İclas

Çaharşənbə günü təşrini-saninin 5-də axşam saat 7-də Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinin idarəsi iclası təyin edilmişdir.

Təkbiz

Dağıstanda könüllü ikinci taborunun komandanı Camal bəyin məcruh və ya məqtul olduğu [yaralandığı və ya öldüyü] haqqındakı şayiəti tamamilə təkbiz ediriz.

Feldşerdən şikayət

Göyçay qəzasının Əlvənd mahalı köylərinin camaatı, onlara təyin edilmiş feldşer Karbatyevdən Bakı qubernatoruna şikayət etmişlər ki, məzkur [adı çəkilən] feldşer camaatdan rüşvət almaq və cürbəcür əziyyətlər etməkdədir. Binaənileyh [ona görə], Karbatyevin ixrac edilməsini qubernatordan rica etmişlərdir.

Camaat vergisi

Göyçay qəza qazısı qəza qaimmə-

qamına [qəza rəisinə] xəbər vermişdir ki, qəzanın prixod mollalarının məişəti həmişə camaat vergisi ilə təmin edilərkən, indi Ərəbşahverdi köyü camaatı işbu vergidən imtina edirlər. Binaənileyh, qazı qaimməqamdan rica etmişdir ki, çəltik vaxtı olmağa görə, mollalar üçün çəltikdən vergi toplanmasına icazə versinlər. Qəza qaimməqamı isə bu xüsusta Bakı qubernatoruna müraciətlə, qubernatorun bu xüsusta icazəsinə intizar olunmaqdadır.

BİRJADA

Kerenski minlik 990-1070 manata qədər, 250-lik kəndi qiymətindən 3 faiz və xırda 15 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 900-1700 manata qədər, yüzlüyü 250-400 manata qədər və xırdası isə 50-90 faizə qədərdir.

Türkiyə kağız lirəsi 195 manat və Zaqafqaz bonu min manata 12 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirəsi 930 manat, altun onluq 1050 manat, imperial 700 manat və Avstriya altunu 2000 manatdır.

Gümüş manat 80 manat və xırda gümüş para 30 manatdır.

Susinin topu 1020 manata gedir.

FİRQƏLƏR VƏ CƏMİYYƏTLƏR

“Müsavat”da

Təshih [düzəliş]

Qəzetəmizin keçən 313-cü nömrəsində “Bakı xəbərləri” qismində “Müsavat” sərlövhəli xəbərdə təşrini-əvvəlin

1-də Tağıyev fabrikasında intixab [seçki] üçün Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi] “Müsavat” tərəfindən Cavad bəy Məlik-Yeqanovun dəvət olunduğu dərc edilmişdi. Lakin bu xəbəri böylə təshih etmək lazımdır:

Tağıyev fabrikasında fəhlələr miyanında [arasında] əmələ gəlmiş ixtilaf xüsusunda təşrini-saninin 1-də Məsai Nəzarəti idarəsində müzakirə edilmək üçün Nəzarət, Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat” tərəfindən nümayəndə olaraq işbu müzakirədə iştirak etmək üçün fabrika komitəsi sədri Cavad bəy Məlik-Yeqanovu dəvət etmişdir.

Lakin Cavad bəy Məlik-Yeqanov Lənkarəndə olduğu cəhətdəndir ki, “Müsavat”ın Bakı komitəsi işbu müzakirəni bir həftə təxirə salmağı Məsai Nəzarətindən xahiş etmişdir.

Ərəb Həmyə kəndində

Quba qəzasının Ərəb Həmyə kəndində təşrini-əvvəlin [oktyabrın] 25-də “Müsavat” firqəsi şöbəsinin Mirhidayət Mirdamadzadənin sədarəti və Molla Məhəmmədmusa Molla Zeynalabdinzadənin katibliyi ilə iclası vaqə bulmuşdur.

Məsaili-yövmiyyənin [gündəlikdəki məsələlərin] birisi də Ərəb Həmyə kəndində məktəb açılması idi. Bu xüsusta bir çox müzakirə edildikdən sonra qərar verilmişdir ki, Bakıdakı mərkəzi “Müsavat”a müraciətlə təmənnə edilsin ki, firqə, Maarif Nəzarəti tərəfindən Ərəb Həmyə köyünə bir müəllim verilməsi haqqında təşəbbüsat yapsın. Mərkəz isə bu xüsusta məktubən [yazılı olaraq] xalq məktəbləri müfəttişinə müraciətdə bulunmuşdur.

Lənkəranda

Lənkəran qəzasının Qızılağac qəryəsi [kəndi] camaatı mərkəzi “Müsavat”a xəbər vermişdir ki, Qızılağacda içməli şirin su olmadığından, əhalinin bir çoxu quyular və göl suyu işlətdiyindən, camaat miyanında [arasında] cürbəcür xəstəliklər intişar etməkdədir [yayılmaqdadır].

Binaənileyh [ona görə], əhali “Müsavat”dan rica etmişdir ki, qəryənin iki verstliyində olan şirin suyun Qızılağaca çıxarılması haqqında firqə lazımı təşəbbüsatda bulunsun. Buna görə firqə Türlük və Məabir Nəzarətinə [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyinə] müraciət etmişdir.

CƏMIYYƏTİ-XEYRIYYƏDƏ

Bir oğlan tapılmışdır

Təşrini-əvvəl in 3-də gecə Təzəpir məscidi həyatından bir nəfər polis məmuru 2 yaşında bir uşaq bulmuşdur. Çocuğu 3-cü polis idarəsinə götürdükdə, pristav onu Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinə göndərmişdir. Cəmiyyət çocuğu qəbul edib, yetimlər yurduna göndərmişdir.

Axalkalaxdan teleqraf

Axalkalaxdan qaçqınlar müvəkkili Əhməd Ağayev Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinə təşrini-saninin 3-ü tarixi ilə böylə bir teleqraf göndərmişdir:

Qars mühləqatına [ətrafına] bir çox ac və biəlac İrəvan müsəlman qaçqınları səyyalatı [axınları] gəlməkdədir. Yerli camaat kəndisi aclıq çəkməklə bərabər, yatalaq xəstəliyinin təhdidində olarkən, qaçqınlara ərzaq bulunmayı. Çörəyin

pudu 500 manat olub, yenə bulunmayı. Gürcüstandan Azərbaycan torpağına 10,000 (on min) nəfər qaçqının buraxılması haqqında binagüzarlıq edilməsini [sərəncam verilməsini] rica edirəm. Erməni təriqləri [yolları] ilə gedən qaçqınlara ermənilər tərəfindən ənvai [cürbəcür] zəhmət və azarlar edilir. Gürcüstan hökuməti isə qaçqınları ərzaq cəhətindən yerlərində təmin etməyə mümaniat [maneçilik] edir.

Qaçqınlar müvəkkili: Əhməd Ağayev

Qaçqınlara himayə

Hacı Aslan Məcidov aşpaz dükənində şagird saxlamaq üçün qaçqınlardan Məşhədi Məhəmmədbağır Elbəyi oğlunu Cəmiyyəti-Xeyriyyədən götürmüşdür.

Qaçqınlardan Zəhra Məşhədi Məhəmmədbağır qızını Bakı sakini Məşhədi Paşaquluzadə, Rəhim Məhəmmədqulu oğlunu Şeyx Qəni Axundzadə və Lətif Ağə oğlunu bəradərani-Hüseynzadələr [Hüseynzadə qardaşları] evlərində saxlamaq üçün Cəmiyyəti-Xeyriyyədən götürmüşlərdir.

Qaçqın bir övrət vəfat etmişdir

Səfa məktəbində olan qaçqınlardan bir nəfər övrət vəfat etdiyinə cəhət, Cəmiyyəti-Xeyriyyə məzkurənin dəfni üçün Kərbəlayı Ağə Molla Zeynalabdin oğluna 70 manat para vermişdir.

2 min manat ianə

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] idarəsi təşrini-saninin 3-ü tarixi ilə Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinə məktubən [yazılı

surətdə] xəbər vermişdir ki, Ağakərim Axundov qaçqınlar üçün 2,000 manat ianə etmişdir. Cəmiyyət bu məbləği “Azərbaycan” qəzetəsi kontorundan ala bilər.

Dərbənd qaçqınları

Dərbənd qaçqınlarından məşhur dəryadan çıxan Məşhədi Mərdanın əyalına 2 nəfər səğir [kiçik] uşaqları ilə belə 150 manat, Mirzəəğa Məşhədi Məhəmmədamın oğluna 50 manat, Muxtar Mirzəhüseyn oğluna səğir bacısı ilə 100 manat, Bilqeyisə 2 uşaqları ilə 150 manat, Seyid Səkinə Mirhəniyə qızına 3 nəfər səğir uşaqları ilə 200 manat və Məşhədi Seyid Rza Mirabdulla oğluna 6 nəfər uşaqları ilə 350 manat Cəmiyyəti-Xeyriyyə tərəfindən ianə verilmişdir.

İDARƏYƏ MƏKTUB

Müdiri-möhtərəm!

“Azərbaycan” qəzetəsinin keçən nömrələrindən birində Salyan şəhər idarəsi tərəfindən cənab qubernatora yazılmışdı ki, guya Salyan şəhər pristavı və qeyri məmurlar özbaşlarına hərəkət edib, Salyandan kənara taxıl çıxarmağa qoymayırlar. Bəli, doğrudur, Salyandan taxıl çıxarmağa qoymamışıq. İşbu sənə 3 oktyabr tarixli 119 nömrəli, Hərbiyyə dairəsindən aldığımız əmr mövcubincə [əmrə əsasən] qoymamışıq, nəinki özbaşımıza hərəkət etmişik və bir də Krasnovodskiyə və İrana göndərilən taxılları tutmuşuq, nəinki Bakıya. Buna binaən [buna görə], şəhər idarəsinin bəramizdə qubernatora yazdığı yalandan ibarət

olub, genə deyirəm, bəlkə özbaşına hərəkət edən şəhər idarəsi ola ki, belə məntiqsiz yalanları, düşünməmiş və həqiqətinə varmamış yazır.

Salyan şəhər pristavı:

Yusif bəy Hacıyev

Xəzər dənizində posta, sərnəşin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazəşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çərşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çərşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər Gəz və geri

17-ci körpüdən çərşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənquli-Bəndər Gəz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Doktor İ. M. Bronşteyn

Xüsusi əmrəzi-zöhrəviyyə, dəri və daxiliyyə naxoluqları qəbul edir. Hər gün səhər saat 10-dan 1-ədək; axşam saat 4-dən 7-yədək. Şamaxinka 12, telefon 4-21.

14003

**Berlin Darülfünunu doktoru
S. İ. Kopelioviç**

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları. Qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

11449

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayırma dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradnı qapıdan.

10218

**Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası
Gövhər xanım Qazızadə**

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

**Doktor
M. İ. Lurye**

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək.

Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının kücündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

**İstanbul doktor və bakterioloqu
Nazim bəy Hüseynzadə**

Sifilis, terbiye, şankr və daxiliyyə naxoşluqları, 914 və 606 müalicələri tətbiq edilir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 10-ədək, axşam saat 6-dan 7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 17, doktor Qarabəyovun müalicəxanası.

Telefon nömrə: 49-87.

1470

Təbib

Əmir bəy Aslanov

Qəbul edir naxoşları (daxiliyyə və cildiyə) axşam saat 4-dən 6-yədək. Adres: Ofiserski küçədə (Nikolayevski küçənin kücündə) nömrə 6. Telefon 41-14.

11430

**Petroqraddan gəlmiş doktor
İshaq Avetisoviç Atayans
(professor Mixaylovun müavini)**

Mamalıq, qadın və urologiya naxoşluğuna mübtəla olanları qəbul edir. (Bövl [idrar] yolu azarına, köhnə və təzə süzənəyə müalicə edir.) Bövl yolunu elektrik aləti ilə müayinə edir.

Hər gün saat 3-dən 6-ya kimi.

Çaharşənbə günləri fəqirləri pulsuz qəbul edir.

Ünvan: Telefonnu küçə, nömrə 6.

7444

Elan

Heyəti-mütəşəbbisə [təşəbbüs qrupu] təklifi ilə yekşənbə [bazar] günü noyabr ayının 2-də axşam saat 6-da Dum meydanında Fəhlə Klubunun qarşısında olan “Müsavət” firqəsinin odasına əhvali-hazirəyə dair bir para mühüm məsələlərin müzakirəsi üçün İrəvan quberniyasının islam əhalisi dəvət olunur.

14001

Elan

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətləri tərəfindən verilən icazənamələrlə ixrac olunan neft və qeyri şeylərin əvəzində cürbəcür malların gətirilməsi üçün Nəzarətlərlə müqavilənamələr bağlayıb və bu müqavilənamələrə əməl etməyən zəvata [şəxslərə] Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti məlum edir:

1) Zəmanəti və girovu olan müqavilənamələrin əmələ gətirilməsi üçün möhlət almaqdan ötrü sahibləri həmin noyabr ayının 14-dən gec olmayaraq Nəzarət indində [nəzində] istidada [xahişdə] bulunub və müqavilənamələrdə zikr olunan malların dəyişilməsi barəsində Nəzarətlə etilafa [razılığa] girməlidirlər.

2) Şərti cəriməli müqavilənamələrdən ötrü yuxarıda zikr olunan möhləti almaq və müqavilənamələrdə zikr olunan malların dəyişilməsi üçün sahibləri həmin noyabr ayının 14-dən gec olmayaraq müqavilənamələrdə göstərilən şərti cərimə qədəri girov və yainki zəmanət verməlidirlər.

Yuxarıda zikr olunanlara əməl etməyən zəvata müqavilənamələr mövcubincə [əsasında] iqameyi-dava (isk) veriləcəkdir [məhkəmə iddiası qaldırılacaqdır].

*İmza etdi nazir: [Ağa] Əminov,
müdir: [Abbasəli] Makinski*

T-312

Elan

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti bununla ümum əhaliyə məlum edir ki, hökumətin həmin oktyabr ayının 13-də olan qərarı mövcubincə [qəraradına əsasən], pambiq toxumlarının əcnəbi məmləkətlərə ixrac gömrüyü 3-10 manatacan artırılıb, geri və malların əvəzi olunmaq şərtlərindən azad edilməsi ilə bərabər, Nəzarətin xüsusi icazənamələri ilə bu malın ixracına müsaidə verilmişdir. Zikr olunan toxumların ixracı üçün icazənamə almaq arzusunda olan zəvət

[şəxslər] həmin noyabr ayının 15-dək Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətinə ərizə verməlidirlər.

29 oktyabr 1919 sənə

Nazir: [Ağa] Əminov

Müdir: [Abbasəli bəy] Makinski

T-314

Təcili satılır

Açarlı qayıq çamadan və karton, Nijni-Priyut küçəsində 137 nömrəli evdə, Paradnı xod [Əsas giriş], sol tərəfdən görmək olar saat 9-dan axşam 5-ədək.

14015

Elan

Bazarnı küçədə Bəradərani-Həsənovun [Həsənov qardaşlarının] dükanında satılır Bəradərani-Qasimovun fabrikasından çıxan mallar: çubuq tənəkəsi, maxorka və burnotu.

11471

Otaq axtarıram

Kırmılı gənc bir müsəlmana bir otaq lazımdır. Otaq əvəzinə ailə uşaqlarına türkçə, rusca və ərəbcə dərs verə bilər.

Adres: “Təbriz” mehmanxanası, nömrə 13.

14014

**Mirzə Abbas Abbaszadənin
“BİRİNCİ KİTAB”**

Adlı yeni tərtib əlifba və qiraət kitabı milli rəsmlər, ərəb və fars sözlərindən xali [təmizlənmiş; uzaq] milli məvaddi-tədrisiyyələr [tədris materialları] əlavəsi ilə Hökumət mətbəəsində çap olunub satışa çıxdı. Qiyməti cildsiz 12 manat, külliyyətlə alanlara on manatdan veriləcək.

Adres: Gəncədə Sənət caddəsi, nömrə 11.

Mirzə Abbas Abbaszadə

14008

* * *

Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] Gəncə quberniyasında kənd təbibi vəzifəsi üçün təbirləri dəvət edir bu şərtlərlə: məvacib ayda 2,900 rublə; təyin olana yol və qeyri xərclər – subaylara aylıq məvacibin ¼ hissəsi və külfətlilərə məvacibin yarısı, təyin olunan yerə cən yol xərci də verilir. Arzu edənlər kənd tibb şöbəsinə müraciət etməlidirlər. (Naberejnaya küçə, nömrə 33).

T-309

Müdür:
Hacıbəyli Üzeyir

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Qismi-rəsmi

səh. 85. “1 təşrini-sani 1919”: qəzetdə səhvən “1 təşrini əvvəl 1919” getmişdir.

Qonşuluq

səh. 87. “bir bu qədər ... salır”: nöqtələrin yerindəki sözlər oxunmur; burada “bir bu qədər çətinləşdirir; get-gələ salır; sabah-sabaha salır” mənasında sözlər olmalıdır.

Azərbaycan

Məclisi-Məbusanında

səh. 89. “Çünki 3-ncü maddə ləğv olmadı”: qəzetdə “ləğv” yerinə “qəbul” getmişdir.

Teleqraf xəbərləri

səh. 90. “General Drozdovski adına olan zirehli qatar”: Cənubi Rusiya Silahlı Qüvvələrinə məxsus yüngül zirehli qatar. 1919-cu ilin mayında Donbasda ağqvardiyaçılar üçün hazırlanmışdı.

Qəzetələrdən

səh. 92. “Priazovski kray”: Rusyanın Rostov-na-Donu şəhərində 1891-1920-ci illərdə nəşr olunan qəzet.

“Naxçıvan (Don)”: Naxçıvan-na-Donu şəhəri nəzərdə tutulur; keçmişdə Don çayının sağ sahilində şəhər olmuşdur; hal-hazırda Rostov-na-Donu şəhərinin bir hissəsidir.

Türkiyədə

səh. 93. “əvvəlcə də hökumət bu müahidəyə iştirak etdiyi kimi”: “də” yerinə güman ki, bir rəqəm olmalı idi.

“bilfeil qurtulmaq”: qəzetdə “bilfeil” sözü təhrif edilmişdir.

“beynəlmiləl məsailin həlli kəsb etmiş bulunacaqdır.”: güman ki, “həlli” sözündən əvvəl bir söz itmişdir.

Dağıstan əhvalı

səh. 95. “Apşeron taboru”: Rusiya imperiyası ordusunun Dağıstandakı hərbi hissəsi.

General Harbord heyətinin İstanbulda bəyanatı

səh. 100. “Heydərpaşa”: İstanbulun Avropa tərəfində bölgə; Heydərpaşa Dəmir-yol vağzalında burada yerləşir.

“Dərsəadət” (hərfən: “səadət qapısı”): Osmanlı dövründə İstanbul şəhərini ifadə etmək məqsədi ilə işlədilmişdir.

səh. 101. “Avropaya qarşı ... bir tərzsiyasət”: nöqtələrin yerində bir söz silinmişdir; silinən söz “sərasər” [başdan-başa; bütövlükdə] sözü ola bilər.

Vükəla Şurasında

səh. 102. “1) Azərbaycan Dövləti Bankına icazə verilsin ki”: bundan sonrakı maddələr qəzetdə köhnə əlifbanın hərf sırasına uyğun olaraq “əlif, be, pe” kimi işarələnmişdir.

Bakı xəbərləri

səh. 103. “Beloye caddəsi”: qəzetdə belə getmişdir; güman ki, “Balaxanskoye caddəsi” (indiki Xətai prospekti) olmalı idi.

Səh. 104. “Varvarinskaya soqaq”: Bakıda, Həqiqət Rzayeva küçəsi.

“1-ci Bayıl”: Bakıda, indiki Neftçi Qurban Abbasov küçəsi.

“Tazəşəhər”: Krasnovodsk (indiki Türkmənbaşı) şəhərinin bəzi mənbələrdəki adı.

səh. 105. “prixod”: camaatın hesabına saxlanan dini icma.

Firqələr və cəmiyyətlər

səh. 105. “Ərəb Həmyə”: Quba qəzasının kəndi; indiki Böyük Həmyə kəndi (Siyəzən

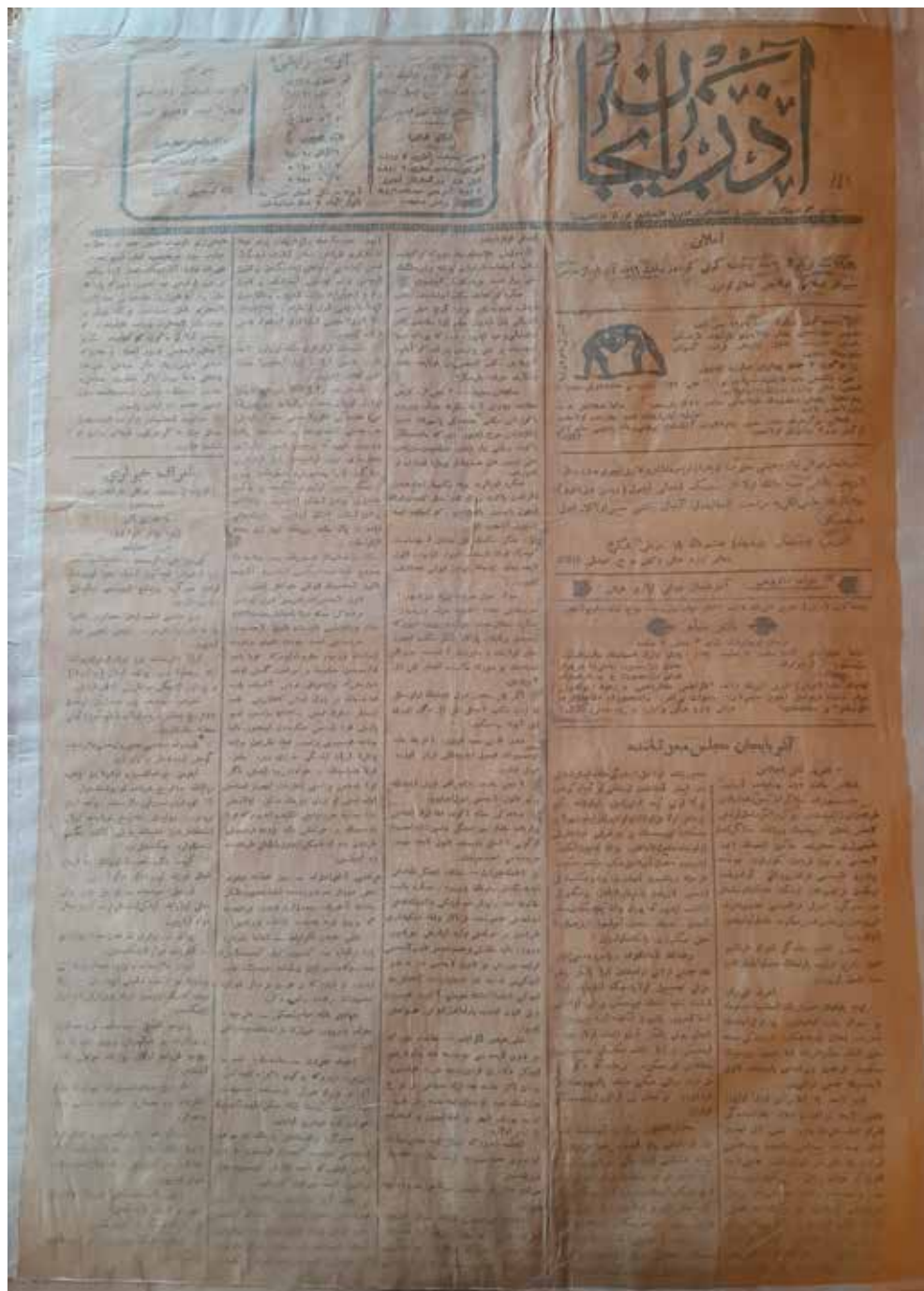
rayonu). Qəzetdə səhvən “Ərəb Həmid” getmişdir.

İdarəyə məktub

səh. 107. “Krasnovodsk” (yaxud Krasnovodski): indiki Türkmənistanın Türkmənbaşı şəhərinin 1993-cü ilə qədərki rəsmi adı.

Təcili satılır

səh. 109. “Nijni-Priyut”: Bakıda, indiki Süleyman Rəhimov küçəsi.

“Azərbaycan” qəzetinin 315-ci nömrəsinin 1-ci səhifəsi

Cümə axşamı, 6 noyabr 1919-cu il, nömrə 315

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səneyi-dəvamiyyəsi. Pəncşənbə, 12 səfərül-müzəffər sənə 1338. 6 təşrini-sani 1919 sənə.

Türk və İslamla müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin künçündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Təx nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək heasb olunur. Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 8 rublə, axıncı səhifədə sətri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axıncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

ELAN

1919-ncu sənə noyabrın 6-da pəncşənbə günü gündüz saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

SİRK “MODERN”

Pəncşənbə [cümə axşamı] günü noyabrın 6-nda 1919-ncu ildə məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə təşkil edilmiş Fransa güləş mübarizəsinin məbədi [ardı].

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir. 1-nci: İkimci dəfə Qara Maska – Zakoroyko; 2-nci: Qafqaz mübarizəsi Staroşvili – Yemelyanov; 3-ncü: Qəti mübarizə Muznik – Raqenbaum.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa başlanacaq 8-də. Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Elan: Bu günlərdə dünyada məşhur pəhləvanlardan Aleksandr Boqatıryovun benefisi hazırlanır. O gün böyük mübarizələr olacaqdır.

14017

DÖVLƏT TEATROSU

Azərbaycan Dövləti Teatro heyəti

Cümə günü təşrini-saninin (noyabrın) 7-ndə axşam Dövlət Teatrosunda mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır “Nadir şah”, Nəriman Nərimanovun əsəri, dörd məclis, yeddi şəkildə. Tamaşa başlanacaq axşam saat 8 tamamda.

Biletlər teatrın kassasında satılmaqdadır. Rejissor A. A. İvanov, müavini-rejissor Hacıbaba Şərifov, növbəti rejissor A. M. Şərifzadə.

Gələcək tamaşa təşrini-saninin (noyabrın) 11-də “Trablis müharibəsi və yaxud Ulduz”.

Mövqeyi-tamaşaya qoyulmaq üçün hazırlanır: “Dövləti-bisəmə”, “Əlmənsur”, “Qaçaqqlar”, “Otello” və “Hamlet”.

Dövləti Teatro vəkili: M. Ə. Sidqi

T-320

Azərbaycan Dövləti Teatro Heyəti Müdiriyyətinə opera və operetta oyunları üçün “xoristlər” lazımdır. Yaxşı səsə malik olanlar səsini imtahanı üçün vis-direktor Zülfüqar bəy Hacıbəyliyə mürə-

ciət etməlidirlər. Ancaq yaxşı səsi olanlar qəbul ediləcəklər.

Adres: Dumski ploşcad, Haşimovun 11 nömrəli mülkü.

Dövləti Teatro heyəti vəkili:
M. Ə. Sidqi
T-319

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

3 təşrini-sani iclası

İclas saat 12:05 dəqiqədə açılır

Sədr - Ruznameyi-müzakirat [müzakirə gündəliyi] keçən dəfə iclas tərəfindən qəbul edilmişdir. Bu kərə yalnız daxil olmuş kağızlar elan ediləcək. Ruznameyi-müzakirətdən qaçqınları məhəllərində [yerlərində] sakin etmək qanun layihəsi bu gün növbədən götürülür. Çünki bu qanun layihəsi fraksiyonlara göndərilmədiyindən, fraksiyonlar onunla hələ aşına olmamışlardır. Sonra “Əhrar” fraksiyası üzvü Əşrəf Tağıyevdən bu məzmununda bir məktub daxil olmuşdur. (Oxuyur)

“Möhtərəm əfəndim! Bədəniz “Əhrar” fraksiyonundan xaric olub, Parlamentin “Müsavat” fraksiyasına daxil olub.

Əşrəf Tağıyev”

Neçə Parlament üzvlərinin imzası ilə hökumətə bir sual varid [daxil] olmuşdur. Bu sual iclasın axırında elan ediləcəkdir. Növbədəki məsələ sabiq əmanət sandıqlarının 12 milyon borcunun hökumət tərəfindən verilməsi barəsində qanun layihəsinin 3-cü qiraətidir.

İşbu layihə bilaetiraz [etirazsız] qəbul olunur. 2-ci layihə Ziraət və Əmlak Nəzarətindəki aqrar tənzimatının [islahatının] 1919-cu il üçün ştab və məsarif smetası haqqındadır. Bu da 3-cü qiraətdə bilaetiraz qəbul olunur.

3-cü layihəyi-qanuniyyə Göyçayda realni məktəbi açılmaq barəsindədir. Bu xüsusda **Sultanməcid Qənizadə** bir nitq söyləyir. Açılacaq bu məktəbin nə qədər əhəmiyyəti olduğuna işarə edərək deyir ki:

Bu məktəb yalnız Göyçay üçün olmayıb, onunla həmcivar [həmsərhəd, yaxın] olan Ağdaş, Şamaxı və Kür qırağından uşaqlar gələcəkdir. Bu uşaqlar da Göyçayda qalmaq məcburiyyətində olacaq. İndiki halda istər Şamaxıdan, istər Ağdaşdan uşağını Göyçaya göndərən bir ata onu kimə tapşıracaq, o uşağa kim pərəstar [himayəçi] olacaq? Uşaq oxutduranlar üçün böyük bir müşkülət törədəcək, bir çoxlarını uşaqlarını oxutmağa mane olacaqdır. Bunun üçün təklif edirəm ki, haman açılacaq məktəb cənbində [nəzdində] hökumət xərxi ilə bir pansion açılsın. Bunsuz məktəb tərəqqi edəmməz. Lazım qədər mütəəllim [şagird] toplayammaz.

Bununla bərabər təklif edir ki, bu il vaxt keçdiyindən məktəb ancaq gələcək sənədən açılsın, özü də orta xalq məktəbləri şəklində olsun.

Rza bəy Ağabəyov (məruzəçi) - Qanunun 3-cü qiraəti olduğundan, ona yalnız bəzi cüzi təshihlər ola biləcəyinə işarə ilə onun əsasına tənqid etmək qeyri-mümkün bir şey olduğunu iddia edir. Pansion təklifinə isə deyir ki:

Ancaq bunu yalnız arzu etmək olar. Çünki indiki şərait altında məktəblər cənbində pansion saxlamaq qeyri-mümkündür. Bir halda ki, Bakı kimi mərkəzdə realni məktəbi cənbində pansion saxlamaq olmayır, Göyçay kimi uzaq yerlərdə də mümkün olmaz.

Muxtar Əfəndi[zadə] - Məktəbin açılmasına əsasən zidd olmadığını bəyan edir. Fəqət hər şeydən öz yolu ilə olmasını istədiyini söyləyir. Deyir ki:

Göyçay mərkəz olmadığından, orada bir mahal üçün məktəb açmaq doğru deyildir. Bu məktəb yalnız Göyçay üçün ola bilər. Göyçayı mərkəz qərar verib orada məktəb açmaqda yanlışlıq var. Bundan anlaşılır ki, bizim Maarif naziri məmləkət daxilindən, həyatı-ictimaiyyəindən bixəbərdir. Göyçayda açılacaq məktəbdə ancaq 15-20 uşaq oxuyacaqdır.

Sözünü xülasə edərək deyir ki:

Göyçayda məktəb açılmasına tərəfdaram. Bununla bərabər, məmləkətin sair yerlərində də böylə məktəblər açılsın.

Sonra Göyçayda məktəb açılmasından bəzi şübhələrə düşdüyünü, bundan ayrı şeylər hiss etdiyini bəyan edir. Sədr ona mətləbdən kənar çıxmadığı tövsiyə edir. Deyir ki:

Burada şübhə ediləcək bir şey yoxdur. Ortada Göyçayda açılacaq məktəb layihəsi var. O layihə haqqında rəyinizi söyləyə bilərsiniz.

Sultanməcid [Qənizadə] - 2-ci kərə kürsiyi-xitabətə çıxaraq Ağabəyova cavab verir. Bakı Realni məktəbi cənbindəki pansionun nə səbəbə bağlandığını şərh edir. Deyir ki:

Sabiqdə yalnız Bakıda realni var idi. Şamaxıdan, Salyandan, hətta Teymurxan-Şuradan buraya uşaqlar gəlirdi.

Sonra oralarda böylə məktəblər açıldığından, ətrafdan Bakıya bir o qədər mütəəllim [şagird] gəlmədi, onun üçün pansion bağlandı. Göyçayda isə pansion lazımdır.

Sonra məktəbin gələn sənədən açılmasına keçərək, onun üstündə israr edir. Qanun layihəsinin gələcək iyundan qəbulunu təklif edir.

Son söz məruzəçiyə verilir.

Məruzəçi, Muxtar Əfəndiyə cavab verir. Sonra Sultanməcidə cavab verir. Deyir ki:

İndidən buraxılan paralar yalnız məktəb üçün bəzi ləvazimat və sairənin alınmasına sərf ediləcək. Bu surətlə məktəb də ancaq gələn il açılacaq.

Əgər gələn sənədən qəbul edəcək olarsaq, o zaman məktəb ancaq gələn il deyil, o biri il açıla biləcəkdir.

Sədr maddəni səsə qoyur. Əksəriyyətlə maddə komisiyonun qəbul etdiyi qərar üzrə qəbul olunur.

2-ci maddə də bilaetiraz qəbul edilməklə bərabər, qanun layihəsi qəbul edilir.

Növbədəki məsələ Bakıda fəhlələrin işləyən yerlərində miqdarsız içki və spirt işlənməsinin önünü almaq barəsində qanun layihəsidir. Məruzəçi Əhməd Cövdət [Pepinov].

Əhməd Cövdət [Pepinov] - Sabiqdə içkinin qadağan edildiyindən məlumat verir. Sonra Maliyyə Nəzarətinə fəhlə rayonlarında içki satışının qadağan edilməsi xüsusunda firmalar və fəhlə təşkilatları tərəfindən bir xahiş varid [daxil] olduğunu söyləyir və deyir:

Maliyyə Nəzarəti bu xüsusda bir qanun layihəsi tərtib vermiş, bu qanun layihəsi hər nə qədər içkini tamamilə ləğv etməyirsə də, lakin yenə içki istemalatının [içkidən istifadənin] qarşısını alır. Komissiya bunu qəbul edib, Parlamentdən qəbulunu xahiş edir.

Əliheydər Qarayev - Nitqində deyir ki:

Bu qanun layihəsi mövcubincə, fəhlə rayonlarında içki dükanları qapanırsa da, şəhərdə qapanmayır. Bundan əgər məqsəd fəhlələrin məişətini bir növ düzəltmək isə o zaman fəhlə maddədən şəhərə gəlib burada içər. Bu, fəhlə üçün bir qədər də bəha tamam olar.

Təklif edir ki, içki ilə ciddi mübarizə edilsin, kimsəyə onun satışına ixtiyar verilməsin.

Sırada nətiq olmadığından, son söz məruzəçiyə verilir.

Əhməd Cövdət - Qarayevə cavab verir, etiraf edir ki:

Maliyyə naziri öz məruzəsində məlum etmiş ki, hər nə qədər bu, içkini tamamilə mən [qadağan] etməyirsə də, bir növ qarşısını alır. Xüsusən əmələ rayonlarında. Bir də, əmələ təşkilatları tərəfindən əmələlər arasında içkinin qadağan edilməsi xahiş edildiyindən, bu qanun layihəsi tərtib edilmiş. İndilikdə bu qanun bir növ içki ilə mübarizə edir. Bunun üçün layihə-qanuniyyəni qəbul etməlidir.

Qanun layihəsi əsasən qəbul edilərkən, 2-ci qiraətinə keçilir.

Maddəbəməddə oxunaraq səsə qoyulur. Layihə-qanuniyyə 2-ci qiraətdə qəbul edilir. 5 dəqiqə tənəffüs elan edilir.

Tənəffüsdən sonra Zaqatala şəhərinə

faizsiz olaraq on il müddətinə 70 min manat borc verilməsi haqqındakı qanun layihəsi müzakirə edilir. Məruzəçi **Əhməd Cövdət** bu xüsusda bəyanat verir. Deyir ki:

Bir çox şəhər idarələri, məxaricləri çox olduğundan, öz işlərini düzgün apara bilməyirlər, hökumətdən borc istəməyə məcbur olurlar. Gəncə və Bakı bələdiyyələri bundan istifadə etmişlərdir. Zaqatala da bundan istifadə etmək istəyir. 70 min manatı ildə 7 min manat verməklə, 10 il müddətinə qaytaracaqdır.

Zaqatala şəhərinin bu vaxtdakı borc istəmədiyini nəzərə alıb, qanun layihəsinin qəbulunu xahiş edir.

Qanun layihəsi etirazsız qəbul edilir.

Növbədəki məsələ Quba Bələdiyyə İdarəsinə 57.460 manat buraxılması barəsində qanun layihəsidir.

Məruzəçi Əhməd Cövdət əfəndi bu barədə izahat verir. Məlum edir ki:

Quba Bələdiyyə İdarəsindən hökumətə bir müraciət gəlmiş, onda denilirmiş ki, bolşeviklər Qubanı aldıqda, Bələdiyyə İdarəsinin bir çox qiymətli kağızlarını tələf etmişlər. Onların qiyməti 57.460 manatdır. İşbu paranı Quba bələdiyyəsi hökumətdən istəyir. Maliyyə-Büdcə komissiyası prinsip nöqtəyindən bolşeviklərin iras etdiyi [törətdiyi] zərəri verə bilməz. Quba bələdiyyəsinin bu xahişini rədd etmiş. Əgər Quba bələdiyyəsi bu paranı tənzimat [islahat] üçün istəmiş olsaymış, o zaman vermək mümkün olarmış. Binaenileyh [ona görə], məruzəçi təklif edir ki, Quba bələdiyyəsinin bu xahişi Maliyyə-Büdcə komissiyası tərəfindən rədd edildiyi üçün Parlament tərəfindən də rədd edilsin.

Murtuza Axundov - Minbəri-xitabətə çıxıb bəzi sözlər söyləyirsə də eşidilməyir. Yalnız nitqinin axırında bu sözləri deyir:

Mən deyirəm ki, bu pul Quba bələdiyyəsinə bilaiyə [qaytarılmamaq şərti ilə] verilsin.

Əliheydər Qarayev - Əsasən bələdiyyələrə para buraxmağa zidd gedir. Get-gedə məmləkətimizin ticarət və iqtisadi işləri aşağı düşdüyünə işarə edir və deyir ki:

Mən heç bir zaman şəhərlərə təxsisat [vəsait] buraxmaya razı deyiləm..

Mehdi bəy Hacınski - Əliheydərə cavab verir. Şəhərlərin xaraba halına düşdüyünü qeyd edir.

Əhməd Cövdət - Müarizlərə [etiraz edənlərə] cavab verir. Deyir ki:

Bu gün Bakı və Gəncə kimi abad və böyük şəhərlər barəsində təxsisat buraxmağa zidd getmək bəlkə mümkün olur. Kiçik şəhərlərə isə doğru olmaz.

Sonra, buraxılacaq paranın nəyə sərf edilməsi məsələsinə keçərək komissiya tərəfindən razı olur ki, layihə təkrar komissiyaya qaytarılsın. Layihə sıradan götürülür.

Vaxt gec olduğundan, məsələlərin müzakirəsi qurtardığı elan edilir. Məclisin əvvəlində məlum edilən suala baxılır. Sual Şamaxı qaçqınlarının barəsindədir. Əhməd Cövdət sualı oxuyur.

Mehdi bəy Hacıbababəyov - Şamaxı qaçqınları barəsində 2-ci dəfə minbəri-xitabətə çıxıb söz söyləməsinə işarə edir. Şamaxı şəhərinin vaxtilə Azərbaycanda nasıl abad və məmur [abadan] bir şəhər olduğunu qeyd edir. Deyir ki:

Parlamana sair yerlər qaçqınları haq-

qında bir neçə qanun layihələri daxil edilmişdir. Bununla bərabər, bir çox sair layihələrə də burada baxılmışdır. O cümlədən olaraq bu gün Göyçayda məktəb açmaq layihəsinin qəbul etdik və halbuki Şamaxı qaçqınlarının halı, Şamaxı şəhərinin vəziyyəti daha mühümdür. Əgər hökumət Şamaxıya müavinət edəcəksə etsin, etməyəcəksə məlum etsin, xalq da öz işini bilsin.

Hökumət əzasından [üzvlərindən] Parlamentdə olmadığından, sual hökumətə göndərilir. İclas saat 3 tamamda qapanır.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz mövqifi tərəfindən qəbul edilmişdir)

5 təşirini-əvvəl

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Fin körfəzi səvahlili [sahilləri] dairəsində və Qatçına cəbhəsində bizim qoşunlar neçə gün imtidad edən [uzanan] vuruşmalardan sonra Yudenitç ordusu müqavimətini sındırmışlardır.

Bizim düşməni təqib edən hissələrimiz Qatçınaya daxil olmuşlardır. Düşməni təqibi davam edir.

Luj dairəsində bizim qoşunlarımız vuruşma ilə Vindava dəmiryolunda olan Çelov və Preobrenski mövqiflərini işğal etdilər.

Qdov cəbhəsində bizim hissələrimiz Luqadan 16 fərsəx şimal-qərbdə olan Sabskoe köyü xəttinə çatmışlardır.

Borisov cəbhəsi - Dəmiryol xətti dairəsində güclü vuruşmalar davam edir.

İquumen cəbhəsində - Bizim qoşunlarımız Berezinanın 10 fərsəx şərqində vuruşmadadırlar.

Novqorod-Volinsk dairəsində bizim hissələrimiz Novqorod-Volinskdan 30 fərsəx şərqdə olan istehkamlarından düşmənin təzyiqi altında yeni istehkamlara çəkilməşlərdir.

Kiyev dairəsində - Fastovun 20 fərsəx şimal-qərbində vuruşmalar davam edir.

Kursk cəbhəsində - Kursk dəmiryolu xətti uzunluğunu ilə əvvəlki istehkamlarda vuruşmalar davam edir. Yolun qərb və şərq tərəfindən hissələrimiz irəli hərəkətlərində davam etməkdədirlər.

Livna dairəsində - Bizim hissələrimiz şiddətli vuruşmaları əsnasında düşməni Livna şəhərindən çıxarış şəhərin cənub və qərbinə yürüşlərində davam etməkdədirlər.

Borisoqlebsk cəbhəsində - Bizim hissələrimiz yürüşlərində bərdavamdırlar. Povorino 16 fərsəx cənub-qərbində olan Polyanka mövqifini işğal etmişdir.

Tsaritsın cəbhəsində - Volqa nəhrinin sol kənarında bizim hissələrimiz Tsarevdən düşməni çıxarmışdırlar.

Petropavlov dairəsində – Bizim qoşunlarımız Petropavlovun 30 fərsəx cənub-şərqində olan xəttə qədər hərəkət etmişlərdir. Şimal tərəfində yürüşümüz davam edir.

İşim dairəsində - İşim şəhərinin 25 fərsəx cənubunda olan Marikenin ... İşimin sağ kənarına keçilməkdədir.

Tobol dairəsində bizim yürüşümüz kəsbi-dairə etməkdədir [genişlənməkdədir].

Tsaritsında

Saratov - Tsaritsında qarətlər davam etməkdədir. Əlkühul [alkoqol] üçün axtarıldığı əsnasında apteklər talan edilmişdir. Həmsənətkarlar [Həmkarlar] ittifaqları dağıdılmışdır. Bütün kəndlər boşaldılmışdır. Qaramallar qovulmuş, taxıl aparılmışdır. Əhalinin gündən-günə iğtişaş qaldırması gözlənilir.

General Bredova sui-qəsd

Ağ qvardiya qəzetələrindən “Kuryer polski” xəbər verir:

“Kiyev qubernatoru general [Nikolay Emilyeviç] Bredovun getdiyi arabaya bir bomba atılmışdır. Bredov ağır surətdə yaralanmışdır.”

Xilas edilmiş yerlər

Saratov - Ağlardan xilas edilmiş Hacı-Tərxan quberniyası kəndçiləri Qırmızı ordunu məsərrətlə istiqbal edirlər [sevincə qarşılayırlar]. Külli surətdə ərzaq və çörək verirlər. Qırğız səhralarında könüllü səfərbərlik elan edilmişdir. Qırğızlar həvəslə Qırmızı orduya daxil olurlar.

Abluka götürülməsini tələb edirlər.

Nauen - Skandinaviya bəhriyyunları [matrosları] Daniya [Danimarka], Şved [İsveç] və Norveç hökumətlərinə Müttəfiqlərdən ablukanın qət edilməsini [blokadanın kəsilməsini] xahiş etmək üçün müraciətdə bulunmağı qərara almışlardır.

Amerikada böyük tətil

Samara - Sibiriya qəzetələrinin verədikləri məlumata nəzərən, Amerikada olan tətil get-gedə inqilab surətini al-

maqdadır. Boston valisi sürətlə polis müavinətinə qoşun göndərilməsini tələb etmişdir.

Əyanlardan [senatorlardan] Beyer, hərgah Konqre tərəfindən inqilab hərəkətlərinin yatırılmasına dair tədabir ittixaz edilməyəcək [tədbirlər görülməyəcək] olarsa, polis nəfəratının əmələlərlə birləşəcəyini bəyan etmişdir. Ondan sonra Amerikada dəhşətli bir müsəlləh [silahlı] qüvvə əmələ gələr və bu qüvvə bolşevik prinsiplərinin təntənəsini mövcib [təntənəsinə səbəb] olar.

Şərqdə

Misirdə, İsgəndəriyyədə yenidən küçə vuruşmaları olmuşdur. Əsgərlər qiyamçıları mitralyoz vasitəsilə pərakəndə etmişlərdir. Qahirədə böyük nümayişlər olmuşdur. Polis ilə əhali arasında olan toqquşmadan sonra küçələrdə bir çox yaralılar və meyitlər qalmışdır.

Paraların qeybi

Nauen - Stokholmda Yudeniş hökuməti üç yüz milyon miqdarında kağız para sifariş etmişdir. Bu paralar Revelə göndərildikdə, Stokholm limanında onun bir çox hissəsi qeyb edilmişdir.

Hindustanda həyəcan

Çelyabinsk - Sibiriya qəzetələrinin verdikləri məlumata nəzərən, Hindustana xaricilərin gəlməsi mən' [qadağan] edildiyi üçün həyəcan başlanmışdır.

Amerikada dağ mədəni əmələlərinin tətili

Nauen - Cəmahiri-Müttəfiqədə [Birləşmiş Ştatlarda] elanı-tətil etmiş olan dağ

mədəni əmələlərinin miqdarı 400,000 hesab edilir. Dağ sənəəti [sənayesi] mərkəzinə qoşun cəm edilməkdədir. Hər bir tətil edənə qanunu xələldar edən [pozan] kimi baxılacağı haqqında hökumət bir bəyannamə nəşr etmişdir. Tətil hərəkətinin başçılarından 35 nəfəri əleyhinə ədliyyə məmurları tərəfindən təhqiqaatə başlanılmışdır.

(Gürcü teleqraf acentəliyindən)

Fransa mətbuatı

Konfransa nümayəndə təyini

Qaradağ sabiq Vükəla Şurası [Nazirlər Kabineti] rəisi Radoviç Qaradağ və Serbiya hökumətləri tərəfindən Sülh Konfransına nümayəndə olaraq təyin edilmişdir.

Fiume məsələsi

Məlumatlı dairələrin təsdiqinə nəzərən, anlaşıldığına görə, Cəmahiri-Müttəhidə Fiumenin heç bir vaxtda İtaliyaya verilməsinə razı olmayacaqdır.

(Qafqaziyadakı Müttəfiqlər heyətinin radio xəbərləri)

Aland cəzirələri

Helsingforsdan [Helsinki] verilən xəbərlərə görə, Finlandiya Şved hökumətinə bir nota ilə müraciət etmişdir. Notada denilir ki:

“Aland cəzirələri [adaları] həm coğrafi və həm etnoqrafi cəhətlərdən Finlandiya ilə əlaqədardır. Hərgah bu cəzair [adalar] əhalisi Şvetsiya [İsveç] təbəəsi olmaq rəyini verirsə də, bu da ancaq Rusiya

tərəfindən onların əleyhinə görülmək təzyiqat xəbərlərindədir.”

Fransanın Almaniyada nümayəndəsi
İsveçrədə olan Fransa işləri müvəkkili Kleşal Fransanın Berlində diplomasi nümayəndəliyinə təyin edilir.

Amerikada tətillər
Çikaqo və başqa şəhərlərdən verilən xəbərlərə nəzərən, tətil hərəkəti bu dairələrdə get-gedə kəsb-dairə etmək-dədir [genişlənməkdədir]. Polis nəfəratı ilə toqquşmalar da olmuşdur.

Fon der Qolts
General [Rüdiger] fon der Qolts axırıncı əmrində Baltik səvahlindən [sahilindən] dəmir fırqəni [diviziyanı] göndərməyə heç vaxtda bir qədəm irəli qoymayacağını və namusla ölməyi buna tərcih verməyi bəyan edir.

Cəmahiri-Müttəfiqə və Kolçak
Amerika qoşunlarının Sibiriya da olan komandanı general Qreyvs və səfir Morisin Omsk şəhərinə səfərlərindən sonra, Cəmahiri-Müttəfiqənin admiral Kolçak ordusunun təchizini öhdəsinə götürməyini xəbər verirlər. İngiltərə isə Şimali Rusiyanı təchiz edəcəkdir. Cəmahiri-Müttəfiqə Sibiriya da Səlibi-əhmərin [Qızıl Xaç cəmiyyətinin] saxlanılmasını öhdəsinə qəbul etmişdir.

Cəmiyyəti-Əqvam
Cəmiyyəti-Əqvamın [Millətlər Cəmiyyətinin] 1-ci cəlasəsinin [iclasının] gələn sənənin ibtidasından [əvvəlindən] tez olmayacağını xəbər verirlər.

(İtaliya heyəti radio xəbərləri)

Cəmiyyəti-Əqvam Şurasına
Xariciyyə işləri naziri Politis Cəmiyyəti-Əqvam Şurasına yunan hökuməti tərəfindən nümayəndə təyin edilmişdir.

İran şahı Londonda
Romadan verilən xəbərlərə görə, İran şahı Londona, Viktoriya vağzalına varid olmuşdur [çatmışdır]. Şah kral, şahzadə və nazirlər tərəfindən istiqbal edilib [qarşılıb] qəbul edilmişdir.

QƏZETƏLƏRDƏN
Elba ilə Tuna arasında kanal
"İstanbul" qəzetəsinin yazdığına görə, bir çex-slovak gəmi kompaniyası Elba ilə Tuna nəhri arasında 555 mürəbbə metrə [kvadrat metr] məsafə ərzində bir kanal qazmaq xəyalındadır. Söyləyirlər ki, bu iş üçün hazırlıqlar yapılmışdır. Kanalin qurtaracağı yer Presburq olacaqdır və orada son texnika üsulu üzrə bir iskalə [liman] inşa ediləcəkdir. Kompaniyanın Romaniya və Hamburqda agentəliyi olacaqdır.

Fransada Parlaman intixabı
Fransada Parlaman intixabı [seçkiləri] 16 təşrinə-sanidə [noyabrda] başlanacaqdır. Yeni Məclisi-Məbusan 8 kənni-əvvəldə [dekabrda] toplanacaqdır.

Fransada gəmi inşa
Yeni hərbi gəmilər inşa etmək proqramına müvafiq bu yaxın zamanda Fransada 6 yüngül krauzer [kreyser] və 6

müxrib [destroyer] inşa etmək ehtimalı vardır.

Nyu-York tərsanələrində tətil
Nyu-York tərsanələrində tətil edən əmələlərin miqdarı 60 minə bəliğdir [çatır].

İran və Müttəfiqlər
Şahın məiyyətində olan İran Xariciyyə naziri Fransa Məclisi-Məbusanı nümayəndələrinə bəyan etmişdir ki, Pankareni rəsmi olaraq şah həzrətləri təşrinə-əvvəl [oktyabrın] axırında ziyarət edəcək və sonra İngiltərəyə əzimet buyuracaqdır [yola düşəcək]. Nazirin sözlərinə görə, o və İran hökuməti daima Müttəfiqlərin tərəfdarı olmuşlardır. Nazir kəndisinin Sülh Konfransına buraxılması üçün istida [xahiş] etmək xəyalındadır ki, orada İranın arzularını bəyan etsin. Nazir Fransa hökumətinə müraciət edərək rica etmişdir ki, İrana professor və müəllimlər göndərsin.

Fransada kömür istehsalı
Qəzetələrin xəbaratına [xəbərlərinə] görə, Pa-de-Kale kömür hövzəsində istehsalat işlərinə 1920-ci sənə həzirəninə [iyununda] başlamaq mümkün olacaqdır.

“Əlinizi çəkiniz”
Mançesterdə "Rusiya da əlinizi çəkiniz" namı ilə bir cəmiyyət təşkil edilmişdir. Cəmiyyətin divani-rəyasətinə Persel (Parlaman Komitəsi Trade Union [Həmkarlar İttifaqları] üzvlərindən biri), Meremi (Dəmiryol İttifaqı rəisi), [Ayzek] Brassinqton, [Vilyam] Kouts (Britaniya

sosialist fırqəsinin lideri), [Corc] Pit (Matros Sənətkarları İttifaqının katibi) [daxil olmuşlar]. Fövqda məzbur [yuxarıda adı çəkilən] cəmiyyət bütün fəhlə fırqələrinə və sosialist cəmiyyətlərinə göndərmiş olduğu bəyannamələrində aşağıdakı maddələrin tələb edilməsini təkidən təklif edirlər:

- 1) Britaniya qoşunlarının Rusiyadan çəkilməsi;
- 2) Kolçak və Denikinə edilən müavinətin kəsilməsi;
- 3) Rusiya ablukasının [blokadasının] qaldırılması;
- 4) Rusiya ilə diplomasi əlaqəyə başlanılması.

Sosialist sülhündən ötrü fond
Buenos-Ayresdə "Sosialist sülhündən ötrü fond" adı ilə pul yığımışlardır. 1 milyon 338 min funt-sterlinq miqdarında toplanmış para bolşevizm ilə mübarizəyə sərf ediləcəkmış.

İngiltərədə
İngiltərə ticarət idarəsi rəsmi surətdə təbliğ etmişdir ki, minbəd [bundan sonra] İngiltərə hüdudundan xüsusi icazə olmadan benzin ixrac edilməsin.

Qahirədə iğtişas
3 təşrinə-əvvəldə [oktyabrda] dövləti dəmiryol əmələləri tətil etmişlərdir. Baş direktor Smit tətil olan yerə gəldikdə əmələlər təhdid etməyə başlamış, polis dəvət etmək məcburiyyəti hiss edilmişdir.

Fransada
Fransa hökuməti Amerikadan 60 min rəs [baş] heyvan almışdır. Bu heyvanlar

müharibə zamanı talan edilmiş yerləri təchiz etmək üçündür.

Prussiya ictimiasının axırncı iclası

18 həziranda [iyunda] alman könül-lüləri və tələbələr almanlar tərəfindən müharibə zamanı zəbt edilmiş Fransa sancaqlarını cəbbəxanadan çıxararaq İkinci Fridrix abidəsi qarşısında yandır-mışdılar. Prussiya ictimiası [yığıncağı] axırncı iclasını işbu hadisəyə həsr et-mişdir. İctimada Hoffman nitqə başla-yaraq söyləmişdir ki, Almanıyanın ərzağa ehtiyacı varsa, Müttəfiqlərin müavinəti ona lazımdır. Binaənileyh [ona görə], vüqu bulan şu hadisəni çocuqcasına bir hərəkət kimi tələqqi etməyərək, dövləti xəyanət ədd [hesab] etməlidir. Ondan sonra sözə başlamış Oskar Konun nitqi dəfələrcə sağlar tərəfindən münqəte edilmişdir [kəsilməmişdir]. İclas nəhayət gu-rultulu keçmişdir.

Romaniya və Bessarabiya

“İntransjan” qəzetəsinin xəbaratına [xəbərlərinə] nəzərən, Romaniya höku-məti kəndi məmləkətinə Bessarabiyanı mülhəq edərək [qoşaraq], sonra vüqu bulmuş bir əmri-vaqe [olmuş-bitmiş bir iş, bir fakt] kimi Məclisi-Aliyə məlumat ver-mək niyyətindədir. Romaniyanın bu yeni iqdamı [addımı] onların Macarıstanda olan hərəkətlərindən də ziyadə iztirabı mövcib [iztiraba səbəb] olmuşdur. Məc-lisi-Ali böylə qəsbkarənə hərəkəti təsvib [qəbul, təsdiq] etməyəcəkdir. Hərgah ro-manlar [ruminlar] bütün Rusiya xalqı ilə müharibə etməli olarlarsa, Müttəfiqlərin onlara heç bir dürlü müzahirəti [kömək-liyi] də olmayacaqdır və dolayısıyla, ro-

manlar Bessarabiyanı əllərində saxla-mağa müqtədir deyillərdir.

Eştəndə olan Almaniya qalasının tərksilah edilməsi

Bazel qarşısında olan Eştəndəki al-man qalasının tərksilah edilməsinə başlanılmışdır. Tərksilah Müttəfiq zabita-nı nəzarəti altında icra edilir. Şu qala Al-maniya və İsveçrə Reyn səvahlili [sahilləri] arasında əxzi-mövqe edib, Revel üçün daima bir təhlükə ica edirmiş.

Almaniya-Litva etilafı

Almaniya ilə Litva hökuməti arasında etilaf [razılaşma] hüsula gəlmişdir. Etilaf-namə 3 maddədən ibarətdir:

- 1) Bitərəf məntəqə müəyyən edilir;
- 2) Radzivilişki mövqifi müvəqqət olaraq təxliyə edilməyə qədər almanlar əlində qalır;
- 3) Rossində müttəfiq bir komisiyon təşkil edilir ki, Alman və Litva əsakiri [əsgərləri] arasında baş verə bilən münə-qişəti bərtərəf etsin [münaqişələri aradan qaldırsın].

SÜLH ƏTRAFINDA

İstanbulda müntəşir [nəşr olunan] “İləri” qəzetəsində Parisdən gələn xəbərlərə nəzərən Konfransın bir qəç gündür ictima etmədiyi [yığışmadığı] və ancaq bu gün toplana biləcəyini bildirməkdədir. Parisdən Romaya gedən İtaliya heyəti-mürəxxəsə [nümayəndə heyəti] rəisi Tit-toni hənuz Parisə övdət etməmişdir [qayıtmamışdır]. Konfransın Bolqar sül-hünün imzasından sonra tətili-müzakirat

edəcəyi [müzakirələrə fasilə verəcəyi] yenidən xəbər verilməkdədir.

Rəisi-cümhur Vilsonun əhvali-sihhiy-yəsinin vəxamətindən bahis [sağlamlığı-nın təhlükəli vəziyyətdə olduğunu xəbər verən] raporlar Avropanın hər tərəfində böyük bir təsir icra etmişdir. Fransa, müahideyi-sülhiyyənin cəhəti-tətbiquy-yəsinin, ittihadı-əqvam projesini kamali-fəaliyyətlə idarə edən bir amilin mütəbayin məsələlərin təvəllüd edə biləcəyinə ehtimal verməkdədir. [Fransa, sülh müqaviləsinin əməli cəhətinin, millətlərin birliyi layihəsini böyük bir çalışqanlıqla idarə edən bir amilin, bir-birinə zidd mə-sələlər meydana çıxacağına ehtimal vermək-dədir.] Cəmiyyəti-Əqvamın ilk müşəvviqi [təşviqatçısı] olan rəisi-cümhura vəkalət edəcək və Cəmiyyəti-Əqvam layihəsini mövqeyi-tətbiquə qoymaq xüsusunda onun qədər etimad ed[il]ən bir sima təsəvvür edilməməkdədir.

Halbuki rəisi-cümhurun təsəvvürü əsasına ibtinayi-tənzim edilən müahi-deyi-sülhiyyənin şəkli-hazırı ilə mövqeyi-tətbiquə vəzi Cəmiyyəti-Əqvama vabəstə bulunmaqdadır. [Halbuki prezidentin fikirlərinə əsaslanaraq hazırlanan silh sazişinin indiki formada həyata keçirilməsi, Millətlər Cəmiyyətinə bağlıdır.]

Avropalılar bu sırada rəisi-cümhurun əhvali-sihhiyyəsinə bütün millətlər üçün böyük bir əhəmiyyəti haiz [daşıyan] bir məsələ tələqqi etməkdədirlər [saymaq-dadırlar].

Cəmiyyəti-Əqvam toplanacaqmı, toplanmayacaqmı?

Klemanso təşrini-sanidə [noyabrda] Vaşinqtonda toplanılmasını istəyir. Fəqət Hauz Amerika əyanının [senatorlarının]

qərarını istehsal etmədən bu babda bir şey yapılmayacağını, ancaq başqa bir yerdə məsələn, Londrada toplana biləcəyini söyləyir. Amerika bu ictimaya [yığıncağa] iştirak edə biləcəkmi? Cəmiyyəti-Əqvam “Dördlərin” yerinə qaim olacaq Konfrans bolqar və macar sülh müahidətinin [sazişlərinin] imzasından sonra tətili-müzakirat edəcək.

Klemanso xülasəsini atiyə [aşağıya] yazdığımız bir məktubu miralay [polkov-nik] Hauza göndərmişdir:

“Cəmiyyəti-Əqvama mütəəlliq mü-qərraratın ittixazı zimmində bəzi müla-hizatı şimdiden sizə bildirməyi faydadan xali ədd etməyirəm. [Millətlər Cəmiyyətinə aid qərarların qəbul edilməsi barəsində bəzi fikirləri indidən sizə bildirməyi faydalı hesab edirəm.]

Mənə öylə gəlir ki, Vaşinqtonda rəisinzin rəyasəti [prezidentinzin başçılığı] altında Cəmiyyəti-Əqvamın ilk ictimiası müstəcilən əqd edilməsi [ilk yığıncağı təcili surətdə baş tutması] lazım gəlir. Cəmiyyətin tövliid etdiyi [yaratdığı] ümidlərlə bu gün bütün millətlərin əlaqədar olduğu məsaili-beynəlmiləliyyənin [beynəlmiləl problemlərin] həlli buna ən birinci səbəb-dir.

Bu ictimianın təşrini-sani zərfində əqdini [noyabr ayı ərzində baş tutmasını] düşünürəm. Bu ictimaya mümkün oldu-ğu qədər isimləri Cəmiyyəti-Əqvamın təşkili ilə əlaqədar pək çox zəvəti-siyasiyyənin [siyasi şəxslərin] dəvət edil-məsi fikrindəyəm.

Yalnız kağız üstündə mövcud olan bir cəmiyyəti hərəkətə gətirmək üçün heç olmazsa, böylə əsaslı bir məsələnin müzakirəsi təmin edilmiş olar. Gərək sülh

şəraiti icabatı, gərək müahidə ilə həll edilməyən məsələlər üçün bütün millətlər Cəmiyyəti-Əqvam məclisinin ictimaya dəvət edilər-edilməz hərəkətə gəlməsini bəkləyirlər.

Siz də mənim kimi qanınız ki, bu dəvət vəqə olacaqdır. Fəqət, yenə mənim kimi qanınız ki, nətəyici-lazimə [lazım gələn nəticələr] haqqında hökm və şərait təmin edəcək millətləri də ehzar [hazır] etmək lazımdır. Ərzi-çöhrə edən [üz verən] min müşkülət içində Cəmiyyəti-Əqvam bütün dünyanı əlaqədar edən müxtəlif məsailin [problemlərin] həllində haizi-rüchan [üstünlüyə malik] bir mövqə sahibi olmalıdır.

Cəmiyyət əzalarının təqib ediləcək xətt və hərəkəti haqqında nüqəti-nəzar təati edə bilmələrində böyük istifadələrin məlhuz olduğunu zənn etməyirmisiniz? [Cəmiyyət üzvlərinin, izlənəcək yol və hərəkət haqqında öz nöqteyi-nəzərlərini mübadilə etmələrində böyük faydalar olduğunu düşünürsünüz mü?]

Hərb zamanında doğan mütarikəti-beynəlmiləlin [beynəlmiləl ataşkəsin] təmini-inkişafı və sülh zamanındakı təsiratını mühafizə üçün Cəmiyyəti-Əqvamın ilk cəlasəsində [iclasında] mister Vilsondan ziyadə millətlərə ixtarati-lazimədə bulunacaq [lazım gələn səviyyədə xəbərdarlıq edəcək] kimsə yoxdur.”

Romaniya və Müttəfiqlər

Məclisi-Ali qərara almışdır ki, dörd müttəfiq dövlətlərin siyasi nümayəndələri mərifəti [vasitəsi] ilə Müttəfiqlərlə Romaniya arasında olan münaqişəli məsələlərə aid bir müştərek nota Romaniya hökumətinə təqdim etsin. Və

həmçinin qərara alınmışdır ki, romanların [rumınların] Peştədə etdikləri həczləri təhqiqat etmək və siyahısını tutmaq üçün oraya bir komisiyon göndərsin.

Norveç və Beşlər Şurası

Beşlər Şurasında Şlinsberqef Komisiyonunun layihəsi istəmə edilərək [dinlənilərək] qəbul edilmişdir. Cəzairi-müttəhidə [arxipelaq] Norveçə verilir. Ancaq kömür istehsalatı imtiyazı və qeyri şü durlu imtiyazatın əcnəbilərə verilməsi qeyd altına alınmışdır.

Portuqaliya

Məclisi-Ali Kionqanı Portuqaliyaya vermişdir. Kionqa Şərqi Afrikada sabiq Almaniya müstəmləkələrindən 400 mürəbbə mil qədər yer tutmuş bir nahiyyədir.

Felyeton

TÜRK ƏDƏMİ-MƏRKƏZİYYƏT “MÜSAVAT” FİRQƏSİNİN İKİNCİ QURULTAYI PROQRAMI

2-3 dekabr 1919

I. Qurultayın surəti-təşəkkülü

1. Qurultaya 100 əzaya [üzvə] malik olan şöbə bir mürəxxəs [nümayəndə] göndərir.

2. 100-dən artıq əzaya malik olan şöbələr hər 100 əzaya bir mürəxxəs göndərilər. 50-dən artıq qalan baqilər [artıqlar] 100 ədədi-tam kimi hesab edilir.

3. 100-dən az əzaya malik olan şöbələr hər halda bir mürəxxəs göndərmək haqqına malikdirlər.

4. Mərkəz Komitəsi əzası ilə Məclisi-Məbusan firqə fraksiyon əzası bütün heyətləri ilə qurultay sayılırlar.

5. Firqəyə mənsub tələbə təşkilatı müstəqillən qurultaya bir mürəxxəs göndərir.

6. Firqəyə mənsub qəzetələr birər mürəxxəs göndərmək haqqına malikdirlər.

7. Şöbələrdən gələn mürəxxələrin yol məsrəfləri kəndilərini göndərən şöbə və təşkilatın öhdəsinədir.

8. Bakıda bulundurları müddətcə mürəxxələrə Mərkəz Komitəsinin məsarif və təşəbbüsü ilə mənzil, sabah və axşam çayı ilə nahar yeməyi verilir.

Qeyd: Kəndi təşəbbüsləri ilə mənzil və yemək bulacaq yoldaşlardan, kəndilərinə bizzat [şəxsən] mənzil və yemək bulmaq surəti ilə Mərkəz Komitəsinin vəzifəsini asanlaşdırmaları xüsusi surətdə rica olunur.

9. Göndəriləcək mürəxxələrin seçildiklərini hər şöbə noyabrın 15-dən gec olmamaq üzrə Mərkəz Komitəsi katibliyinə yazı ilə xəbər verməlidir.

10. Mürəxxələr məhəl şöbələrinə [yerlərdəki şöbələrə] məxsus ümumi iclaslarda firqə nizamnaməsinin göstərdiyi vəchlə intixab olunmalı [seçilməli] və əllərinə bu intixab məclisinin məzbətasinə binaən [protokoluna əsasən] məhəl şöbəsinin möhürü və şöbə rəisinin imzası ilə təsdiqlənmiş etimadnamələr verilməlidir.

11. Mürəxxələr qurultaya iştirak etmədən əvvəl etimad[namə]lərini Mərkəz Komitəsinə təqdim etməlidir.

kəz [Komitəsi] katibliyinə təqdim ilə müqərrər olan duxuliyə vəraqəsini əxz etməlidirlər [nəzərdə tutulan giriş vəraqəsini əldə etməlidirlər].

12. Qurultay 1919 sənəsi dekabr ayının 2-dən 6-na qədər davam edəcək.

13. Firqə qurultayında vilayət şöbələri və yaxud ayrı-ayrı firqə əzası tərəfindən müzakirə üçün veriləcək müəyyən məsələlərə aid məruzələr laəqəl [ən azı] qurultayın açılmasından 5 gün əvvəl Mərkəz Komitəsi katibliyinə yetişdirilməlidir.

II. Qurultayın ruznameyi-müzakirəti [gündəliyi]

1. Qurultayın mərasimi-iftitahı [açılış mərasimi].

- 1) Mərkəz Komitəsi rəisinin müxtəsər niqti-iftitahisi [açılış nitqi];
- 2) Qonaqların və müxtəlif müəssisələrin təbrikatı;
- 3) Təbrik teleqrafların elamı [elan edilməsi];
- 4) Etimadnamələrin təsdiqi və;
- 5) Divani-rəyasət (rəis, 2 müavin və 2 katib) intixabı.

Qeyd: Divani-rəyasət seçilincəyə qədər Mərkəz Komitəsi rəisi – rəyasət və katibi də – kitabət [katiblik] vəzifəsini ifa edərlər.

2. Mərkəz Komitəsi ilə fraksiyonun məruzəsi.

Məruzəçi: Rəsulzadə Məhəmməd Əmin.

Məruzə aşağıdakı mətalibi təfəsil edəcəkdir [mətləbləri ələ alacaqdır]:

- 1) Zaqafqaziya Seymi və firqənin Zaqafqaziya Seymindəki rolu;
- 2) Azərbaycanın elani-istiqlalı və türkləri dəvət;

3) Gəncədən Bakıya; firqə təşkilatınca bir dövrü-inhitat [geriləmə, tənəzzül dövrü];

4) Parlamən dövrünün açılması və bu dövrdəki firqə fəaliyyəti, müxtəlif firqələrlə mübarizə;

5) Əksəriyyəti-mütləqəyə [mütləq çoxluğa] malik olmadığı halda, bir dövlət firqəsi olduğundan, Parlamən işində gördüyü müşkülət; firqənin faciəsi.

3. Firqə məramnaməsinin yenidən təhriri.

Məruzəçi: Rəsulzadə Məhəmməd Əmin.

Məruzədə bilxassə aşağıdakı məvadd [maddələr] üzərində bəhs olunacaq:

- 1) Nəzəriyyat və uzaq məqsəd;
- 2) Şəkli-idarə;
- 3) Mükəlləfiyyəti-əsgəriyyə;
- 4) Dini məsələlər;
- 5) Torpaq məsələsi.

Qeyd: Torpaq məsələsində müstəqil məruzə və məruzəçi olmaq ehtimalı vardır.

4. Əhvali-hazirə və siyasəti-ümumiyyə haqqında.

Məruzəçi: Yusifbəyli Nəsim bəy.

Məruzə məmləkətin vəziyyəti-siyasiyyəti-ümumiyyəsinə [ümumi siyasi vəziyyətini] izah etmək üzrə aşağıdakı məsələləri ehtiva edəcək:

- 1) Siyasəti-xariciyyədə:
 - a) Düvəli-müəzzəmə ilə münasibət [Böyük dövlətlərlə münasibətlər];
 - b) Rusiya ilə münasibət;
 - c) Gürcüstan ittifaqı;
 - ç) Ermənistan ilə münasibət;
 - d) Naxçıvan məsələsi;

e) Dağıstan məsələsi;

ə) Qərbi Zaqafqaziya müsəlmanlarının müqəddəratı;

f) Türkiyə ilə münasibət.

2) Daxili siyasətdə:

- a) Ümumi-əsgəriyyə [hərbi işlər] və müdafiəyi-vətən;
- b) Bələdiyyə və məhəlliyələr [yerli təşkilatlar] təşkili;
- c) Təqsimat [bölgü] idarəsi;
- ç) Rüşvət və sui-müamələ [vəzifədən sui-istifadə] ilə mübarizə;
- d) Məmurlar və firqəçilik;
- e) Mahalın islahı;
- ə) Maliyyə, ticarət və ərzaq işləri;
- f) Maarif siyasəti;
- g) Milliləşdirilmək məsələsi.

5. Təşkilat məsələsi.

Məruzəçi: Həsən bəy Ağayev.

Məruzə aşağıdakı maddələr haqqında nəzəriyyə və tədbirlər təklif edəcək:

- 1) Mərkəz Komitəsinin surəti-təşkili və səlahiyyəti;
- 2) Mərkəz Komitəsi ilə fraksiyanın münasibəti;
- 3) Şöbələrin təşəbbüs və fəaliyyətləri üçün vəsilələr [vasitələr];
- 4) Şöbə konqreləri və mərkəzlə münasibətləri;
- 5) Şöbə kassalarının təsis[i] və Mərkəz kasasına vergiləri;
- 6) Məhəlli mübəlləğlər [yerli təbliğatçılar], ümumi mürəxxəslər;
- 7) Firqə mətbuat və nəşriyyəti; firqə mətbəəsi;
- 8) Firqə İstixbarat Qələmi [Məlumat Bürosu].

6. Mərkəz Komitəsinin intixabı.

7. Vilayətdən gələnlərin məruzəti [ərizələri; müraciətləri].

Bu məruzət, hər böyük məhəl şöbəsinin fəaliyyəti haqqındakı məlumatla, yerli övzadan [vəziyyətdən] bəhs etməlidir.

8. Qurultayda çıxacaq məsələlər.

Mühüm məruzələrin ehtiva eylədiyi başlıca mövzular ayrıca təb [çap] olunub qurultay əzasına tövzi olunacaqdır [paylanacaqdır].

İRAN İŞLƏRİ

“İran” qəzetəsinin yazdığına görə, neçə vaxt əqdəm [qabaq] İran torpağına keçib də Şahsevən tayfalarını İran hökuməti əleyhinə üsyana qaldırmış olan məşhur quldur Hacı Baba xan Ərdəbilini tövqif etməkdən [tutmaqdan] ötrü İran Xariciyyə nazirindən Bakı konsuluna lazımı təlimat göndərilmiş və əmr edilmişdir ki, məzkur [deyilən] qulduru dərdəst etməkdə [ələ keçirməkdə] Azərbaycan hökumətindən dəxi lazımı dərəcə müavinət istənilsin. Konsul[un] bu barədə Azərbaycan hökuməti ilə müzakirəyə başlaması haqqında Tehrandə məlumat alınmışdır.

Məclisi-Məbusan intixabatı ətrafında

Təbrizdən “İran” qəzetəsinə yazıldığına görə, İran Məclisi-Məbusanına Təbrizdən intixab edilmiş [seçilmiş] olan məbuslar cümləsində məşhur demokrat şahzadə Məhəmmədvali Mirzə dəxi vardır. “İran” qəzetəsi müşarünileyin [deyilən şəxsin] intixab edilməsindən narazı olduğunu izharla [bildirməklə], onun məbusluq kimi böyük bir vəzifəyə layiq olmadığını bəyan edir.

Qoşunun vürudu

“İran” qəzetəsinin məlumatına görə, neçə gün əqdəm Tehrandan Yeni İmamə 600 nəfərə yaxın piyada və süvari kazaklardan ibarət bir dəstə qoşun varid olub [gəlib], bir gün qaldıqdan sonra Qəzvinə tərəf hərəkət etmişdir. Qoşunun dörd dənə də topları vardır.

Yeni Hərbiyyə naziri müavini

Yenə həman qəzetənin yazdığına görə, bu günlərdə xəstəliyindən dolayı istefaya çıxmış olan İran Hərbiyyə naziri (Vəziri-cəng) müavini Sərdari-hümayunun yerinə, şahzadə Salari-ləşkər təyin edilmişdir. Mümaileyhin [haqqında danışılan şəxsin] təyini İran siyasi və hərbi dairələrində böyük məmnuniyyətə səbəb olmuşdur.

Hökumət qoşunlarının müvəffəqiyyəti

Şəfaruddan alınan məlumata nəzərən, hökumət qoşunları talış dəstəsinin köməyi ilə cəngəllilərə hücum edərək, bir qədər müharibədən sonra Masuləni işğal və düşmən dəstələrini dağlara tərəf pərakəndə etmişlərdir. Cəngəllilər dağlarda gizlənmişlərdir. Onları təqib etməkdən ötrü Əmir Müqtədir tərəfindən 50 nəfərdən ibarət bir dəstə, hökumət qoşunlarına kömək göndərilmişdir. Hökumət qoşunlarına hər gün qüvvəyi-imdadiyyə [kömək qüvvəsi] yetişməkdədir.

Türküstan sərhədində

Lütfabaddan “İran” qəzetəsinə yazıldığına görə, Türküstan bolşevikləri Mavərayi-Bəhri-Xəzərdə [Zakaspiyskdə]

Rusiyadan, İrandan və başqa yerlərdən əhali gəlməsinə mümaniet [maneçilik] göstərilər. Dəmiryol xətti yaxınlığında sükunət edən [yaşayan] yerli əhalini bol-şeviklər neçə verst uzağa köçməyə məcbur edirlər. Şayiata görə, bu yaxın vaxtlarda Mavərayi-Bəhri-Xəzərdə böyük müharibələr vüqu bulacağına ehtimal vardır.

Casusların tövqifi

Kuçan ətrafında ingilislər tərəfindən beş nəfər casus dərdəst edilmişdir [ələ keçirilmişdir] ki, onlardan üç nəfəri İran əhli – Təbrizli Mustafa, Həsən bəy və Hüseyn, iki nəfəri də avstriyalı – Dorton və Kurya adlı şəxslərdir. Onlar bu günlərdə Kuçandan Məşhədə göndəriləcəkdirlər.

İran konsulu kargüzarının həbs edilməsi

Neçə vaxt əqdəm Türkünstan bol-şevikləri tərəfindən Daşkənddəki İran konsulu kargüzarı Rüknuvlüzərə tövqif [saxlanılmış] və həbs edilmişdi. Bu günlərdə Daşkənddən Aşqabada teleqrafla bildirildiyinə görə, məzkur [deyilən] şəxs həbsdən azad edilib və bu günlərdə Aşqabada göndəriləcəkdir. Aşqabaddakı İran konsulu bu barədə Məşhəd valisinə məlumat təqdim etmişdir.

DAĞISTANDA

Qroznı altında vuruşmalar

Qroznı dairəsi çeçen torpağında təşrinə-əvvəl 20-də dörd gün qızğın vuruşmalar olmuşdur. Vuruşmaya Qroznı yaxınlığına hərəkət etmiş olan çe-

çen cəbhəsini sıxışdırmaq məqsədilə Könüllü ordu tərəfindən başlanılmışdır.

Dörd gün imtidad edən [sürən] vuruşma nəticəsində Könüllü ordu işğal etdikləri yerləri buraxaraq Qroznı səmti dəmiryol xəttinə gedər və çeçenlər də Qroznının 4-5 fərsəxliyində olan mədənləri işğal edirlər.

Vuruşma əsnasında Könüllü ordunun üç kazak bölüyü iki polkovnik ilə büt-bütün məhv edilərək, bir çox əsir alınmışdır. Əsir düşənlərin çoxu gimnaziya və realni məktəbləri şagirdləri və tələbələrəndən ibarətdir. Bunların dediyinə görə, vuruşma zamanı bunları əvvəlinci cərgədə və bunların dalınca kazaklar qoyulur ki, əvvəlinci cərgədəkiləri mitralyozla vuruşmaya qovsunlar. Bunların qiyamçılarla bir yerdə vuruşmada iştirak etmək arzularında olduqlarına baxmayaraq, müəssisələrdə işləməyə göndərilirlər. Səfərbərliyə alınanlardan bir çoxu qiyamçılar tərəfinə keçməkdədirlər.

Mənabeyi-mövşuqədən [etibarlı mənbələrəndən] Şimali Qafqaziya haqqında məlumatı-atıyyəni istehsal etdik [aşağıdakı məlumatı əldə etdik]:

Bir həftə bundan əqdəm [qabaq] üsyançılar Qroznı şəhərinin vəğzalını belə işğala müvəffəq olmuşdular. Sonra dabravolların bir dəstəsi üsyançıların arxasını təhdid etdiyindən naşi [ötrü], Dağıstan qitəati [hərbi hissələri] geri çəkilib müharibəyə girişməyə məcbur oldular.

Düşmənin qüvvəti dağılıqdan sonra üsyançılar yenidən hücum edərək Qroznı yaxınlığındakı böyük əhəmiyyəti haiz olan [daşıyan] Çeçen-Aul və Berdikel aullarını işğal [etmək]lə, Qroznı mədənlərinin də bir hissəsini ələ keçirmişlərdir.

İşbu müharibələrdə general Kolesnikov komandası altında müharibə edən dabravol dəstələri məhv edilib, 300 nəfər də üsyançıların tərəfinə keçmişdir. Bunlar Apşeron alayına mənsubdurlar. Bir çox mühimmati-hərbiyyə qənimət alınmışdır.

Bütün cəbhədə üsyançıların əhvalı müstəhkəm bir hal kəsb etmişdir [möhkəmlənmişdir].

YENİ BƏLƏDİYYƏLƏRİN MƏDƏNİLƏŞMƏSİ VƏ MİLLİLƏŞMƏSİNƏ DAİR

Bir yevropalı səyyah Qafqaz qitəsini gəzib-dolaşarkən öylə zənn və etiqad bəsləyə bilər ki, burası ruslara, ermənilərə, gürcülərə mənsub birer xristian ölkələri. Əksəriyyəti qazanmış olan türklərin hələ mədəni işləri kənarda qalsın, böyük şəhər və qəsəbələrdə yaşamasına aid zahiri əlamətlərinə təsadüf ediləmməz. Abad və izdihamlı caddələrin ali imarətlərində xristianlar yaşarlar. Müsəlmanlar isə şəhərlərin “dabbağxana”, “şeytanbazar” kimi çirkab və mütəəffin [üfunətli] məhəllələrinə sığınmışlar. Bu məhəllələrin dar küçələri zibil ilə dolu olur. Gəbərməş pişik və it kimi heyvanların cəsədləri ancaq buralarda görünür. Buraları işıqlandırmaq, süpürmək, sulamaq kimi mədəni şeylərdən heç bir əlamət görünməyir. Küçələrin darlığı cəhəti ilə də, təbii ki, buralardan tramvay keçməz. Bəzən faytonlar da bu məhəllələrin ziyarətinə getməzlər. Ali müəssisələrdən burada bir əlamət yox. Bunun əvəzinə həbsxana, duxan [mey-

xana] və sairə kimi əxlaqı pozan şeyləri şəhərlərin ancaq müsəlman hissələrində görmək olar.

Böylə rəzalətlərə türklər neyçin mürəkib oldular [qurşandırlar]? Bu rəzalətdən onlar, əcəba, xoşlanırlarmı, yoxsa bu tənəzzülə bir ayrı fəqərəmi [hadisəmi] bəis olmuşdur? Bunun düzgün və doğru cavabını şəhər idarələri və bələdiyyələrin tarixində aramalıyız.

Qafqaz şəhərlərini idarə etmək üçün burada da bələdiyyə qanunları ittixaz [qəbul] edildi. Səbiq rus hökuməti-müstəbidəsinin, hər işdə olan kimi, bu məsələdə də qanunsuzluğu, ədalətsizliyi aşkar oldu. Böylə ki, səbiq bələdiyyə qanunlarına görə, şəhər vəkillərinin intixabında [seçkisində] haqq qazanmaq üçün mükəlləfiyyəti-mülkiyyə ilə bərabər, vəkilin xristian ünsüründən olması da mətlub [tələb edilən, arzu edilən] idi.

Əksəriyyəti müsəlmanlardan ibarət olan şəhərlərdə də “xala xatirin qalması” deyərək bir-iki müsəlman vəkillərinin də intixabına izin verilirdi. Lakin ümum xristian vəkilləri arasında bu bir neçə müsəlman vəkilləri aciz qalaraq, heç bir məsələnin öhdəsindən gələ bilmirdilər. Odur ki, Qafqaz şəhərlərinin məmurluğu [abadlığı] qeydi, ümumən xristian və xüsusən Azərbaycan şəhərlərində ermənilər əlində qalmışdır. Təbii ki, xristian vəkilləri məhz xristian məhəllələrinin abadlığına çalışıb, müsəlmanları unutmuşlar. Bunun nəticəsi olaraq müsəlmanların qələbəliyi müşahidə edilən şəhərlərdə bu gün öylə bir pozğunluq görünür ki, yevropalılar nəzərində Azərbaycan türkləri xəcil və ləkədar edilir. Halbuki şəhərlərimiz[in] böylə fəna bir

hala düşürülməsinə hökuməti-müstəbidi-dən tərəfgirliyi bəis olmuşdur.

Vaxtilə türklər də xristianlarla müsəviyül-hüquq [bərabərhüquqlu] edilsəydi, Bakı, Gəncə, Şuşa, Şəki, İrəvan, Naxçıvan, Tiflis və sair şəhərlərin müsəlman məhəllələri də ən məmur və parlaq bir üsul ilə təsis edilib, bugünkü rəzalətli hallarından bir nişanə də qalmazdı.

Azərbaycan bələdiyyələrinin yeni qanunları təsdiq edilmiş və mövqeyi-icraya qoyulmuşdur. Bu yaxın vaxtda Bakının da intixabı başlar. Burada yaşayan millətlərin seçki haqları məhfuz edilmişdir [qorunmuşdur] ki, bu da şayani-təhsindir [alqışa layiqdir].

İstər müsəlman olsun, istər xristian, bələdiyyələrimizə daxil olacaq şəxslərdən ən əvvəl bunu tələb etməlidir ki, şəhərin xarəbazar və qeyri-məmur caddələrini mərkəzdəki sair abad küçələrlə müsəviyül-hüquq etməli, mərkəzdə hər nə varsa məhrum qalmış küçələrdə də bunu qazandırmalıdır. Bu imtiyazlar, bu haqlar hankılarıdır, kənar küçələr bundan məhrum qalmışdır?

1) Mərkəzdən artıq kənar küçələr tramvay yoluna möhtac olduğu halda, bu gün tramvay ancaq ən izdihamlı küçələrdən keçirilmişdir. Bu ədalətsizliyin rəfi [aradan qaldırılması] üçün tramvayın bir qanadını da uzaq küçələrdən aparmaq icab edər [lazımdır]. Bunun üçün bəzi dar küçələri dağıdıb genəltmək lazım gələcəkdir.

Bundan qorxmamalı, zira bu fəqərə [iş; hadisə] gec, ya tez bir gün gərək əncəmpəzir edilsin. Böylə olarsa, fayton və arabaların burada yerinə yol açılar.

2) Mərkəzdə hər dörd küçənin ayrı-cında bir elektrik fənəri nəsb edilmişdir [qoyulmuşdur]. Bunu dağ məhəllələrində də, hətta sallaqxana və qəbiristanda da yapmalıdır. Məlumdur ki, hər bir cinayət qaranlıq yerlərdə baş verir. Binaənileyh [ona görə], tamamilə qaranlıq küçələri nurlandırılmalıdır ki, cinayətə macal qalmasın.

3) Aşkardır ki, mərkəzdən uzaq yerlərdə sakin olanların cümləsi əhlikəsəbə və fükərə qəbilindəndir. Burada su budkaları mümkün olan qədər gərək çoxalsın ki, camaat növbətə dayanıb vaxtlarını bihudə sərf etməsinlər. Mərkəzdə rəsmi budkalardan əlavə, hər böyük evin həyatında da bir krant tərtib edilmişdir. Dağ məhəllələrində xüsusi krant olmadığı cəhətə, yalnız su budkalarına möhtac qalmışlar. Bundan əlavə, bunların çoxu çarvadar və çodar əhlinəndən olduğu cəhətə, bir çox heyvanları vardır ki, suya möhtacdır. Böylə olan surətdə bu məhəllələrin su budkaları bir qat daha artırılmalıdır ki, əhalisi üsrət [çətinlik] çəkməsin.

4) Həmçinin bu məhəllələrin caddələri yağış sellərindən oyulub dağıdılmışlar. Bunları da daş və qənbər ilə döşəyib nizama salmalı və böylə tufanların sədəmələrindən [zərbələrindən] birdəfəlik qurtarmaq üçün həmin məhəllələrin yuxarı başından hasar və xəndəklər yapmalı ki, dağların axıntıları şəhərə hücum gətirməsin. Buranın nəzafəti [təmizliyi] üçün də xüsusi tədbirlər görməlidir. Hər həyat burada bir məzbələ [zibillik] halını almışdır. Lazımdır ki, zibil arabaları bu məhəllələri də dönüb dolaşsın. Hələ mərkəzdə biri-birinin qarını girmiş əc-

zaxanaların birini-ikisini bu uzaq cəhətlərə köçürmək olmazmı? Təbiblərin, mərizxanaların [xəstəxanaların] da bəzisi buralarda yerləşərlərsə, buranın hifzüs-sihhə [gigiyena] məsələləri qolaylaşar.

5) Mərkəzə dolmuş məktəblərin də bir qismini uzaq məhəllələrə əta etməlidir. Küçə pozğunluğu, yolların uzaqlığı bir çox fükərə uşaqlarını təlimdən məhrum buraxır. Nə məntiqlə dörd-beş edadiyyələr qısa bir caddəyə doldurmuşlar. Şəhərin cihati-ərbaasına [dörd tərəfinə] bunlardan birini-ikisini köçürmək mümkün olsa, gözəl olmazmı? Söz yoxdur ki, genə “Burada edadiyyələrə layiq geniş mənzillər yoxdur” deyər etirazlar edən olacaqdır. Burası doğru, lakin bu hal sabiq hökumətin mənhus hərəkətləri ilə qərarlaşmışdır. Sabiq vəkillərin sağ gözü mərkəzdə və sol gözü kənardadır (yəni müsəlmanlarda) olsaydı, Balaxana küçəsində yapılmış Birinci gimnaziyanın o müəzzəm [əzəmətli] imarəti bu gün Təzəpirdən yuxarıki məhəllələrin yerində vəqə olmuş olardı. Dağ məhəllələrində bir-iki ibtidiyyələrimiz [ibtidai məktəblərimiz] vardır. Buna kifayət etmək olmaz. Orada ayrı məktəblərin də isbatı-vücudu [olması, özünü göstərməsi] lazımdır. Həmçinin axşam kursları, qiraətxana kimi maarifin sair mənbələrinə də burada yer verməlidir ki, axşama qədər işləmiş və yorulmuş əhlikəsəbə maarif dalınca mənzillərindən uzaq məhəllələrə yortmasınlar. Bu cəhətlərdə qiraətxana güşadı [açılması] beş vaxt namazdan fərzdır. Əhalinin mənəvi bir məşğuliyyəti olmayınca, çayxanalarda, qumarxanada qeyri-məşru işlərə mürəkib olurlar [qanunsuz işlərə qurşanırlar]. Buralarda qira-

ətxana təsis edilərsə, bununla bərabər, hər qiraətxanada ümumun istifadəsi üçün bir telefon aparatı qoymaq mümkündür ki, yangın və çapqın kimi təhlükəli işlərdə müəyyən müəssisələrdən imdad tələb edilsin.

6) Poçta-teleqraf kontorunun bir şöbəsi də ən uzaq bir məhəllədə açılmalıdır ki, buranın sakinləri mədəniyyətin səmərələri ilə faydamənd ola bilsinlər.

7) Təbiblər, müəllimlər və sair məmurların burada imrari-məişətini [dolanışığını] təmin etmək üçün bu küçələrin də milis nəfəratını təzyid etmək [artırmaq] lazım gəlir. Yoxsa bu “təhlükəli” küçələrdə yaşamağa heç kəs razı ola bilməz.

İştə, uzaq məhəllələrin müruri-zamanla [vaxt ötdükcə] mədəniləşməyi üçün bir bu qədər islahat yapmalıdır...

Bunlarla bərabər, bir çox indiyədək özgələr əlində qalmış müəssisələrin bələdiyyə ixtiyarına keçməsi üçün çalışmalıdır. Sərvətdarların tamahkarlığı sayəsində elektrik və telefon idarələrində gündə bir kərə tətili-ümumi elan edilir. İldə üç ay telefon müxabirətindən [rabitəsindən] istifadə etmək mümkün olmayır, amma icarə haqqı hər üç-dörd ayda bir dəfə artırılır. Qəflətən tətil yapıb bayram axşamında müsəlmanları qaranlıqlara, zülmətlərə atırlar. Axırda bu müəssisələrin hamısı gərək şəhər əlində olsun. Həmçinin bələdiyyəmiz olduğu halda, Mərkəzi Ev Komitəsinin də bəzi işlərə müdaxilə etməyə nə haqqı var? Bu da şəhər işlərindən qəsb etmiş idarələrdən biridir.

Bundan sonra elektrik, tramvay, su kanalları, nəcis lağımları, fəhlə qəsəbə-

ləri (рабочие поселки), darülfünun təmiratı [universitet binaları] (Университетская колония) və bunlar kimi bir çox mühüm məsələlərin həlli meydanda növbət bəkləyir. Bu gün bahalıqdır deyə əllərimizi qoltuğumuza qoyarsaq, bir neçə ildən sonra şəhərin sair məmurluğu da pozulub gedər. Bunun önünü almaq üçün bələdiyyəmiz gərək əlindən gələni müzayiqə etməsin [əsirgəməsin].

Bakı bələdiyyəsinin builki məsarifi həştad mini keçmişdir. Bir bu qədər məsarifin müqabilində abadanlıq əvəzinə şəhərimizi də xarabaya döndərəcəklərsə, böylə bələdiyyənin lüzumuna nə ehtiyac vardır?

Yeni bələdiyyədən axırkı təmənnamız, ixtiyarında bulunan idarələrin milliləşməsidir. Bələdiyyə üzvlərindən başlamış son xırda məmurlarına qədər hamısı türkcəni bilməlidirlər ki, əhalinin ənvai [cürbəcür] şikayət və müraciətlərini bilsinlər. Türkcə yazılmış ərizələri sahiblərinin üzvlərinə çırpmasınlar ki, “rusca yazdır”. “Türkcə bilməyirəm” deyə şikayətinin üzünə hürüt-hürüt bax[ma]sınlar. Küçələrin o qaba və namövsun [eybəcər] adlarını türkləşdirsinlər. Konkalının lövhələrin türkcə yazdırsınlar ki, sənişinlərin mənzili-məqsuduna ərişməyi asan və xatasız olsun. Ticarət lövhələrinin düzgün türkcəsinə diqqət yetirsin[lər].

İştə, yeni bələdiyyədən gözlədiyimiz şeylər bir bu qədər!..

Varmı müsəlmandan və xristiandan öylə mahir və fəal şəxslərimiz ki, bu proqramın öhdəsindən gələ bilsinlər?

Fərhad Ağazadə

PARLAMAN ƏTRAFINDA

“Əhrar” fraksiyasının sabiq lideri zeyldəki [aşağıdakı] məktubun dərcini bizdən rica etmişdir:

Mən nə üçün həyatına bir dərəcəyə qədər səbəb olduğum “Əhrar” fraksiyasından çıxdım?

20-25 sənədən bəri mən iştirak etdiyim və bir çox zaman kəndi təşəbbüslə vücuda gətirdiyim milli təşkilatlarda həmişə millətçi və vətənpərvər bir inqilabçı (yəni türk sosialist-revolusioneri) olmuşam. “Əhrar”ı da həmin əqidə ilə təşkil edib, onun proqramına mümkün olduğu qədər inqilabçı rəngi vermişəm və əqidəmi də arxadaşlarımdan əsla danmamışam. Aşkardır ki, mən, əsasən [kökündən] möhkəm bir millətçi olduğum üçün beynəlmiləl sosialistlər cərəyanına qapılamazdım. Burasını əvvəldən bəri mən ilə arxadaşlıq edən zəvati-kiram [möhtərəm şəxslər] səmimiyyətlə etiraf edirlər zənnindəyəm. Digər tərəfdən, inqilabçının məhəlli-fəaliyyəti [fəaliyyət yeri] kəndistan, arxadaşları əkinçilər olmalıdır. Binaənileyh [ona görə], “Əhrar” təşkilatına, kəndçilərdən ibarət olduğu üçün, söylədiyim nəzərlə baxmağa haqqım var idi. Və başqa bir əlacım da yox idi. Çünki hal-hazırda mövcud türk inqilabçıları nədənsə bu anacan millət bayrağı altında işləməkdən çəkinirlər. Şimdi iş dəyişərsə, mən də təbii məqamımı tutaram...

Şimdi keçək nə üçün çıxdım məsələsinə.

Burada mən arxadaşlarımla müqəssir görməyirəm. Çünki onların boynuna yüklənmiş vəzifəni, bacarıqlarının fəv-

qündə olduğu üçün daşıyammazdılar. Siyasi bir təşkilat içərisində azı iki-üç nəfər təcrübə görmüş, siyasi məlumat toplamış və əqidələri ilə fəaliyyətləri yek-digərinə [bir-birinə] uyğun həmfikir adamlar bulunmalıdır və həmin adamlar yek-digərlərinə tamamiyyətlə etimad edər.

Bunlardan əlavə, təşkilatın daxilində möhkəm bir inzibat və doğru bir xətti-hərəkət bulundurulmalıdır. Hər kəs öz müəyyən vəzifəsini daşıyıb, hamı bir başa tabe olmalıdır. Təşkilata daxil olanlar da quru sözlə deyil, həqiqi demokrat və fədakar bir demokrat olmalıdır və ilaxır. Bu şərtlərin heç biri “Əhrar” fraksiyasında baş tutmadı və tuta da bilməzdi. O təşkilata daxil olanlar inqilabın zərbələrini yemiş və sabiq hökumətdən narazı qalmış adamlardan ibarət idisə də, siyasətçə qətiyyəni hazırlıqları yox idi.

İnzibatımız [qayda-qanunumuz] da o cəhətə görə təmin olunmadı ki, hər birimiz özümüzü sahibi-rəy bir müctəhid [söz sahibi, səlahiyyətli bir başçı] hesab edirdik. Müzakirəmiz nəticəsində bir rəyə gəlməyirdik və Parlamanda əksər övqat [çox vaxt] izhari-vücut edən [iştirak edən, özünü göstərən] üç üzvümüzədən, məsələ səsə qoyulduqda birimiz lehinə, birimiz əleyhinə barmaq qaldırırdıq, üçüncümüz də bitərəf qalırdıq. Sayımız 10 olduğu halda, bəzən Parlamanda fraksiyamızı təkcə bir adam təşkil edirdi. Mütəbaqisi [yerdə qalanı] məzuniyyətdə öz işinə, öz gücünə məşğul olurdu...

Axırı iş müncər oldu [gəlib çıxdı] intriqaya. Proqramımızı səmimiyyətlə qəbul edib firqəmizə qeyd edilən ziyalılara kəc baxmağa başladıq. Bu cavanlar da mə-

nimlə bərabər uzun bir müddət çalışıb-vuruşduqdan sonra işdən soyumağa başladılar. Məhəllərdə [yerlərdə] açılmış şöbələrdən gələn şikayətlər eşidilmədi. Mərkəzin də işləməməyəcəyi aşkara çıxdı. Bircə şöbəyə, yaxud bircə adama düsturüləmə [təlimatnamə], ya bir başqa kağız göndərilmədi...

Xülasətül-kəlam, mənə aşkar oldu ki, bu təşkilat siyasi bir firqə olaraq yaşama-yacaqdır. Binaənileyh, mən bu təşkilatdan ayrıldım. Fəqət bu çıxışmdan yeganə məqsədim, bəndəni intixab edib Parlamana nümayəndə göndərən vətənimin və mənə sabiq fəaliyyətimdən naşi [ötrü] xüsusi etimad və etibar bəsləyən və bəlkə bu səbəbdən naşi firqəyə daxil olanların qarşısında həqiqəti bəyan təriqi [yolu] ilə vəzifeyi-milliyəmi əda etməkdir [öz milli vəzifəmi yerinə yetirməkdir]. Başqa bir şey deyildir.

*Parlaman üzvlərindən:
Abdulla Əfəndizadə*

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

- Rəisi-vükəlanın [Baş nazirin] Qarabağ general qubernatorunun qurultayı dəvəti üçün sərf etdiyi məxaricatın təsdiqi haqqındakı təqriri istəməsi [rəsmi məktubu dinlənilməsi] nəticəsində 8,000 manatlıq məsarifatın təsdiqi qərara alınmışdır.

- Rəisi-vükəlanın Qarabağ general qubernatoruna mətbəə təsisi üçün məbləğ təxsis [ayrılması] haqqındakı təqririn

isteması nəticəsində general qubernatorun ixtiyarında olan məbləğdən mətbəə təsisinə üçün 200,000 manat sərf etməyə icazə verilməsi qərara alınmışdır.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

- İşbu təşrini-saninin 9-da Qazaxdan Xariciyyə Nəzarətində bu məzmununda bir teleqraf alınmışdır:

Muncuqludan qayıdan Qoşa əhəlisindən Kərbəlayı İmamqulu Hacı oğlu, Əli Kərbəlayı İmamqulu oğlu Kolani kəndi erməniləri tərəfindən qətl edilmişlərdir. Ermənilər tərəfindən 80 baş qaramal, bir araba müxəlləfat [əşya; ev əşyası] aparılmışdır.

- Axalkələk qəzasının Qokyo kəndi müvəkkili Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarətinə [Sosial Təminat Nazirliyinə] bir ərizə-hal verib məlum etmişdir ki, 1918-ci il sənədə onların kəndi ermənilər tərəfindən təxrib edilib, 800 kənd əhəlisindən hal-hazırda 40 nəfərədək dul qadın və ətəf [uşaqlar] qalmışdır ki, bir çox sərgərdanlıqdan sonra köylərinə qayıtmışlarsa da, evləri dağılmış, heç bir şeyləri də yoxdur. Müvəkkil rica etmişdir ki, onlara müavinət [kömək] edilsin.

- Maarif Nəzarəti tərəfindən xüsusi əmr[lər] məmuru Əlizadə cənabları milli məktəblərin milli şöbələri təftişinə təyin edilmişdir. Ümumi təftiş bu günlərdə başlanmalıdır.

- Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi] neft işlərində çalışan fəhlələrin maddi əhval-

larının eyiləşdirilməsi haqqında Vükəla Şurasına geniş bir məruzə təqdim etmişdir.

Darülfünun üçün meyit

Darülfünun [Universitet] idarəsi Daxiliyyə Nəzarətinə müraciətlə rica etmişdir ki, sahibsiz qeyri-müsəlman meyitləri polis dairələrinə alınıb, oradan Darülfünuna göndərilməsi haqqında lazımi tədbir ittixaz edilsin [tədbir görülsün]. Meyitlər Darülfünunda tələbələr tərəfindən təşrih ediləcəkdir [yarılacaqdır].

İran hüdudu mühafizəsi

Daxiliyyə Nəzarəti Maliyyə Nəzarətinə məlum etmişdir ki, işbu sənənin mayısında Cavad qəzasında İran hüdudunu Şahsevən çapqınlarından mühafizə etmək qəsdilə 200 nəfərlik bir mühafizə dəstəsi təşkil edilmişdir. Nəzarət rica etmişdir ki, müvəqqəti olaraq dəstə Maliyyə Nəzarəti ixtiyarına keçsin.

Ümumi tələbələr evi

Darülfünun idarəsi Daxiliyyə Nəzarətindən [rica etmişdir ki,] Maqazinni və 2-nci Qanlıtəpə küçələri küncündə sabiq xəstəxana şəhər evinin ümumi tələbələr evi üçün verilməsi haqqında lazımi tədbir ittixaz edilsin [tədbirlər görülsün]. Ümumi tələbələr evi olmazsa, başqa yerlərdən dövləti darülfünunda [dövlət universitetində] təhsil üçün gələcək tələbələrin əhvalı nəhayət dərəcədə ciddi olacaqdır.

- Daxiliyyə Nəzarəti Dövləti Dəftərxanadan [Dövlət Dəftərxanasından] dövləti

xidmətə daxil olanlara səmimi xidmətdə olmasını təhkim üçün qəşəm [and] vermək haqqında qərar olub-olmadığını istəyabda bulunmuşdur [soruşmuşdur].

- Daxiliyyə Nəzarəti Vükəla Şurasına 50 min manat təxsis [ayrılması] üçün bir məruzə təqdim etmişdir. İşbu məbləğlə Şamaxıda xüsusi evlər təmir edilib, dövləti idarələr yerləşdiriləcəkdir.

- Oymaq qəzasının Yeyti köyünün 61 evdən ibarət əhalisi Daxiliyyə Nəzarətinə müştərək bir istida [ərizə] verib, Azərbaycan təbəəliyinə qəbul olunmalarını rica etmişlərdir.

PARLAMAN KOMİSYONLARINDA

Parlamanın Ləvayehi-qanuniyyə [Qanun layihələri] komisiyaya zeyldə mərqum [aşağıda yazılan] qanun layihələri varid [daxil] olmuşlardır:

1) Təşrini-əvvəlin 30-da Ədliyyə Nəzarətindən “Məhakimi-hüquqiyyədə üsuli-mürəfiənin bəzi nöqtələrinin təbdili haqqında” [Hüquq məhkəmələrində mühakimə prosesinin bəzi nöqtələrinin dəyişdirilməsi haqqında];

2) Təşrini-saninin 1-də Maarif Nəzarətindən “Teatro biletlərindən alınan vergilərin azalması haqqında”;

3) Təşrini-saninin 5-də Ziraət Nəzarətindən [Əkinçilik Nazirliyindən] “Dənizdə balıq ovlamaq hüququna aid olan yarıq, bayraq və biletlər tədiyəsinin təbdili [ödənişinin dəyişdirilməsi] haqqında” qanun layihələri.

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

“İzçi” təşkilatında

Dum meydançası Haşimovun mülkündə, “Müsavat” fırqəsi idarəsində işbu təşrini-saninin 6-dan etibarən hər gün axşam saat 3-dən 6-ya qədər ərizələr qeyd və qəbul olacaqdır. İştirak etmək istəyən arxadaşlar oraya müraciət etməlidirlər.

Bələdiyyə idarəsində

Bələdiyyə İdarəsi Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətinə müraciətlə məlum etmişdir ki, Azərbaycan dəmiryollarına Yalama mövqifi [stansiyası] yaxınlığındakı dairə üçün veriləcək icarə qiyməti verilməmişdir. Zira odun anbarı 1919-cu sənəsinin avqust ayında Bələdiyyə İdarəsi tərəfindən təhvil alınmışdır. Əlavə şərait üzrə anbarlar üzərində olan borc və başqa vergilər fəqət verilən gündən Bələdiyyə İdarəsi öhdəsinə keçəcəkdir. O anadək vergilər Ticarət və Sənaye Nəzarəti tərəfindən verilmişdir.

Bələdiyyə İdarəsi və “Elektrik” cəmiyyəti

“Elektriçeskaya sila” səhmdaran [səhmdarlar] cəmiyyəti Ticarət və Sənaye və Ərzaq Nəzarətinə müraciətlə rica etmişdir ki, abonentlər miyanında [arasında] işığı təqsim etmək [paylamaq] üçün xüsusi nəzarət [müfəttişlik] təyin etmək haqqında təşəbbüsatda bulunmuşdur. Nəzarət [Nazirlik] təliqəni [rəsmi məktubu] Bələdiyyə İdarəsinə göndərib, kəndi nəzəriyyətinin müstəcəl [təcili] surətdə bəyanını rica etmişdir.

Maarif kursları

Mərkəzi Fəhlə Klubu tərəfindən məhəllindəki [yerlərdəki] klublar cəmində [nəzdində] türk-rus lisanlarında maarif kursları güşad edilir [açılır]. Siyahı və qeydi-qəbul başlanmışdır. Bundan başqa, Mərkəzi Klub ali bir məktəb də açmaq ehtimalındadır ki, orada siyasi və iqtisadi elmlər oxunacaqdır.

İşsizlərin nəfə edilməsi

İşbu təşrini-saninin 4-ü gündüz saat 12 radələrində “Kafe de Paris” lokantası polis tərəfindən əhatə edilib, yüz nəfərədək işsizlərdən imza alınmışdır ki, 3 günədək Azərbaycan daxilindən çıxsınlar. Məzkur [adı çəkilən] lokanta və ətrafında ancaq pul alış-verişi edən həriflər dolayırlardı. Bundan əlavə, şəhərin qeyri nöqtələrində də tövqiflər [həbslər] icra edilməmişdir.

Hadisat

Şamaxı qəzasının Lahıc qəsəbəsinin sakini Ağakərim Kərbəlayı Səfədr oğlu Bakı qubernatoruna şikayət etmişdir ki, öz zəmisində cüt sürərkən onu Məşhədi Hacı Məşhədi oğlunun təhriki ilə Məşhədi Məhəmməd Qulu oğlu güllələyib bir öküzünü öldürmüşdür.

Ziyalılar lazımdır

Bakı Bələdiyyə İdarəsinin intixabat [seçki] işi üçün Bələdiyyə İdarəsinə məvaciblə camaatın miqdarı siyahılarını tərtibə salmaq üçün ziyalılar lazımdırlar. Xahiş edənlər Fəhlə Klubunun müqabilində Həşimovun mülkündə “Müsəvat” firqəsinin Bakı Komitəsinə müraciət etməlidirlər.

İşçilərə

Şənbə günü təşrini-saninin 8-də gündüz saat 2-də Balaxana krujokunda iqtisadiyyata və zərurati-müqtəziyyəyə [ən lazımlı, zəruri şeylərə] dair müzakirə üçün Sabunçu, Ramana, Zabrat və Balaxana dairəsində çalışan fəhlələrin iclası təyin edilmişdir. İclasda Zəngəzur nümayəndəsi və Parlaman üzvü Sadıq Axundzadə isbatı-vücut [iştirak] edib, hali-hazırın icabatından [ehtiyaclarından] ətraflıca bir məlumat verəcəkdir.

BİRJADA

Kerenski minlik 990-1050 manata qədər, 250-lik kəndi qiymətindən 3 faiz və xırda 15 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 900-1700 manata qədər, yüzlüyü 250-300 manata qədər və xırda isə 50-90 faizə qədərdir.

Türkiyə kağız lirası 195 manat və Zaqafqaz bonu min manata 12 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirası 925 manat, altun onluq 1050 manat, imperial 700 manat və Avstriya altunu 2000 manatdır.

Gümüş manat 80 manat və xırda gümüş para 30 manatdır.

Susinin topu 1020 manata gedir.

FİRQƏLƏR VƏ CƏMİYYƏTLƏR

[Cəmiyyəti-Xeyriyyədə]

14 təşrini-sani iclası

Qəbiristanda şühəda [şəhidlər] şərafinə təsis olunan abidə xüsusunda sə-

şənbə [çərşənbə axşamı] günü təşrini-saninin 4-də axşam saat 7-də Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinin Təmirat [Tikinti] şöbəsi – ki ibarət olsun zeyldə mündəric [aşağıda yazılan] şöbə üzvlərindən – iclasa dəvət edilmişlərdi:

1) Parlaman Divani-rəyasət nümayəndəsi;

2) Ziyalılar Cəmiyyəti tərəfindən nümayəndə;

3) Bələdiyyə İdarəsinin Təmirat [Tikinti] şöbəsi üzvü;

4) Ünas [Qadınlar] Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi tərəfindən nümayəndə;

5) İsmayıl bəy Səfəraliyev;

6) [Qəni] Məhəmmədov;

7) Əbdüləli bəy Əmircanov;

8) Hacı Qasimov;

9) Əsədulla Əhmədov.

Bunlardan: 1) Divani-rəyasət nümayəndəsi; 2) Ziyalılar Cəmiyyəti nümayəndəsi; 3) Bələdiyyə İdarəsinin Təmirat şöbəsi üzvü; 4) Ünas Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi və 5) İsmayıl bəy Səfəraliyev iclasa təşrif gətirməmişlərdi.

Cəmiyyəti-Xeyriyyənin sədri Qasım Qasimov işbu məsaili-yövmiyyəni [gündəlik məsələləri] pişnihad [təqdim] etmişdir:

1) Abidə tikilməsinə məşğul olan Xəlil Məhəmmədovun hesabı;

2) Abidənin nasıl təsis edilməsi;

3) Elan;

4) Abidə tikilməsinə məşğul olan mühəndisə həqqül-zəhmət [zəhmət haqqı] parası.

Məsələlər birər-birər müzakirə edildikdə böyləcə qərar verilmişdir:

1) Hacı Qasimova vagüzar edilmişdir [tapşırılmışdır] ki, Xəlil Məhəmmədovun hesabını təhqiq etsin və idarə sədri

Qasım Qasimova təklif edilmişdir ki, işbu təhqiqat yapılan qədər Xəlil Məhəmmədova təkrarən 5000 manat para versin.

2) Məclis qərar vermişdir ki, abidədən ötrü nə qədər daş lazım olsa, idarədən alınıb yonulmasını və tikilməsini podrata versin.

3) Hacı Qasimova vagüzar olunmuşdur ki, qəzetə vasitəsilə elan versin ki, abidə tikilməsini kim podrata götürmək istəyirsə, təşrini-saninin 21-nə qədər şəraitini idarəyə təklif etsin.

4) Abidə mühəndisi Skibinskiyə həqqül-zəhmət olaraq 3,000 manat verilməsinə məclis qərar vermişdir.

İclas təxirə düşmüşdür

Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi idarəsinin dünkü gün təşrini-saninin 5-nə dəvət olunmuş iclası bu gün ayın 6-da axşam saat 7-yə təyin edilmişdir.

Məsaili-yövmiyyə [gündəlikdəki məsələlər] bunlardır:

1) Yetimlər yurdu xüsusunda;

2) Qaçqınlara dair;

3) Təzəpir məscidinin təmiri xüsusunda;

4) İdarəyə varid [daxil] olmuş bəzi ərizələr və;

5) Məsaili-cariyyə [cari məsələlər].

Hesabdar

Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinə, Cəmiyyətin hesabını müsəlmanca saxlamaq üçün Əliəkbər Həsənov hesabdar təyin edilmişdir.

Qaçqınları himayə

Qars qaçqınlarından Əli nam [adlı] bir çocuğu Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xey-

riyyəsi katibi Hacığa Əzizbəyov evində saxlamaq üçün götürmüşdür.

“Müsavat”da

Dükançıların şikayəti

Dəniz kənarının dükançıları Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat”ın Bakı Komitəsinə, mülk sahibləri dükanların kirayəsini həddindən artıq bahalandırması haqqında şikayət etmişlərdir. Komitə bunların ərizə-halını “Müsavat” fraksiyasına göndərmişdir.

Çörəyin bahalanması

Təşrini-saninin 3-də “Müsavat”ın Bakı Komitəsi iclasının, çörəyin möhtəkiqlər tərəfindən bahalanması və fəhlələrin maaşı artırılması haqqında olan qətnaməsi fraksiyaya göndərilib, təşəbbüs edilmişdir.

Əmirhacıyanda

Əmirhacıyan camaatı “Müsavat”a müraciətlə Sabunçu-Suraxana arasında 5-ci körpüdə bir platforma tikdirilməsini arzu etmişlərdir. “Müsavat”ın Bakı Komitəsi bu ərizəni Türük və Məabir Nəzarətinə [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyinə] göndərərək, camaatın işbu arzusunun Nəzarət tərəfindən dərəcəyi-qəbula keçməsinə rica etmişdir.

ERMƏNİSTANDA

İngiltərə və Fransasın Ermənistan ilə münasibəti

"Aşxatavor" yazır:

"Parisdən vürud edən [gələn] teleqrafnamələr xəbər verirlər ki, Fransa və

İngiltərə hökumətləri arasında 1915-ci sənə müahidənaməsi [sazişi] əsasları üzərində etilaf hüsulə gəlmişdir [razılıq əldə olunmuşdur]. Şu müahidənamə mövcubincə [sazişə əsasən], Fransa Suriyaya, Kilikiya və Sivasə qədər Kiçik (?) Ermənistanın bir hissəsini işğal etməli imiş. Anadoluda mütəədid [çoxsaylı] hərbi mənəqələr bərpa edilərək [qurularaq], Müttəfiqlər tərəfindən işğal ediləcəkmış. Ermənistanə gəlincə, onun təəssüs və təşəkkül etməsinə müavinətdə bulunmaq üçün Dövləti-müttəfiqə [Müttəfiq dövlətlər] tərəfindən 100 min kişilik [nəfərlik] bir ordu da veriləcəkmış."

Ermənistan mandatı məsələsi

"Slovo" qəzetəsinin yazdığına görə, "Exo de Pari"nin Nyu-Yorkda olan müxabiri teleqraf edir ki, Amerika kəndisinə təklif edilən Ermənistan mandatını qəbul etmişdir. Bəzi təəvvüratə görə, bu xəbər nəşr edilməyirmiş. Qəzetə bu xəbər münasibətilə yazır ki:

"Ermənilər üçün sürurəngiz [sevin-dirici] olan bu xəbərin nəşrinə sürət etmə[mə]mizin səbəbi mövsuq mənabədən [etibarlı mənbələrdən] onun doğruluğu[nu] bəkləməmiş olmuşdur. Bu gün isə mövsuq bir mənbədən biz öyrənə bilmişiz ki, Qardaşyan Amerikadan teleqraf edərək, Parisdə olan erməni milli mürəxxəslərinə [nümayəndələrinə] bildirmişdir ki, «qarşımızdakı 10 gün zərfində çıxarılacaq gözəl siyasi qərarlar ermənilərin əziyyətinə intəha [son] qoyacaqdır»."

Yeni çeklər

Ermənistan Maliyyə naziri bu ayda 100 milyon rubləlik yeni çeklər burax-

maq xəyalındadır. Çekləri buraxmaq məsarifəti üçün 800 min rublə təxsis edilmişdir [ayrılmışdır].

Fövqəladə İstintaq Komissiyonu

Ermənistan Ədliyyə Nəzarəti tərəfindən Parlamana idxal edilmiş qanun layihəsində Fövqəladə İstintaq Komissiyonu saxlamaq məsarifəti üçün 100 min rublə buraxılması istənilir.

Xəzər dənizində posta, sərnəşin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazəşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çarşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çarşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər Gəz və geri

17-ci körpüdən çarşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənquli-Bəndər Gəz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdən pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Berlin Darülfünunu doktoru

S. İ. Kopelioviç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları. Qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

11449

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şextər və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayırma dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

10218

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası

Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Doktor

M. İ. Lurye

Əmrazi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək.

Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

**İstanbul doktor və bakterioloqu
Nazim bəy Hüseynzadə**

Sifilis, terbiyə, şankr və daxiliyyə naxoş-
luqları, 914 və 606 müalicələri tətbiq edilir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 10-adək,
axşam saat 6-dan 7-yədək. Ünvan: Voron-
sovski küçə, nömrə 17, doktor Qarabəyovun
müalicəxanası.

Telefon nömrə: 49-87.

1470

Diş həkimi B. L. Levin

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamış-
dır. Dişləri ağrısız çəkir. Kabinədə diş çıxığı
laboratoriyası vardır. Qızıl ənglər, qızıl köklər,
kauçuk işləri. Qəbul edir səhər saat 9-dan 1-
ə dək, axşam saat 4-dən 8-ə dək. Adres: Sis-
yanovski, nömrə 7, Qubernskinin küncündə.

9090

Otaq axtarıram

Krımli gənc bir müsəlmana bir otaq
lazımdır. Otaq əvəzinə ailə uşaqlarına türk-
cə, rusca və ərəbcə dərs verə bilər.

Adres: “Təbriz” mehmanxanası, nömrə
13.

14014

**Müdür:
Hacıbəyli Üzeyir**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Teleqraf xəbərləri

səh. 118. “Mariken ... İşimin sağ kəna-
rına keçilməkdədir”: nöqtələrin yerində bir
neçə söz tamamilə silinmişdir.

Qəzetələrdən

səh. 120. “Presburq” [Pressburg]: Slo-
vakiyanın paytaxtı olan Bratislava şəhərinin
1919-cu ilə qədərki adı.

səh. 121. “Rusiyadan əlinizi çəkiniz!”
[Hands Off Russia!]: Rusiyada Vətəndaş mü-
haribəsi dövründə, 1919-cu ildə Britaniyalı
sosialistlər tərəfindən başlatılan kampaniya.
Bu kampaniya bolşevikləri dəstəkləmək və
Britaniya hökumətinin ağqvardiyaçılara hər-
bi köməyini pisləmək məqsədi güdüür.

Sülh ətrafında

səh. 124. “Beşlər Şurası” (yaxud Böyük
Beşlik): ABŞ, Böyük Britaniya, Fransa, İtaliya,
Yaponiya.

“Kionqa” [Kionga]: Mozambikin şimal-
şərqində ərazi. Almaniya ilə Portuqaliya
arasında münaqişə predmeti olmuş, Birinci
Dünya müharibəsindən sonra Portuqaliyaya
verilmişdir.

**Türk Ədəmi-Mərkəziyyət
“Müsavət” firqəsinin
İkinci qurultayı proqramı**

səh. 125. “müqərrər olan düşüliyyə və-
rəqəsini”: qəzetdə “müqərrər” sözü təhrif
edilmişdir.

“Qurultay 1919 sənəsi dekabr ayının”:
qəzetdə “dekabr” yerinə “noyabr” getmişdir.

səh. 126. “1) Siyasəti-xariciyyədə”: bu
maddənin altındakı bəndlər qəzetdə ərəb
əlifbasının hərflərinə uyğun olaraq işa-
rələnmişdir.

“2) Daxili siyasətdə”: bu maddənin al-
tındakı bəndlər qəzetdə ərəb əlifbasının hərflərinə
sırasına uyğun olaraq işarələnmişdir.

İran işləri

səh. 127. “Cəngəlilər” (yaxud cəngəllilər):
İranda 1915-1920-ci illərdə Qacarlara qarşı
partizan hərəkatı (Cəngəlilər hərəkatı) işti-
rakçıları.

Dağıstanda

səh. 129. “Apşeron alayı” (81-ci piyada
Apşeron polku): Rusiya imperiyası ordusu-
nun hərbi hissəsi. Dislokasiya yeri Vladi-
qafqaz olan Apşeron polku bir çox müha-
ribədə, o cümlədən Birinci Dünya müha-
ribəsində iştirak etmiş və 1918-ci ildə bol-
şeviklər tərəfindən ləğv edilmişdir.

**Yeni bələdiyyələrin mədənişləşməsi
və milliləşməsinə dair**

səh. 130. “çarvadar”: yük heyvanı ilə yük
daşıyan adam.

“çodar”: mal-qara alveri edən adam.

səh. 131. “sol gözü kənardadır (yəni mü-
səlmanlarda) olsaydı”: qəzetdə “olsaydı”
yerinə “olmasaydı” getmişdir.

Nəzarətlərdə

səh. 134. “Muncuqludan qayıdan Qoşa
əhalisindən...”: Muncuqlu, Qoşa Tovuz ray-
onunun kəndləridir; qəzetdə kəndlərin adı
təhrif edilmişdir.

“Maqazinni və 2-nci Qanlıtəpə küçələri”:
Bakıda, indiki Süleyman Rüstəm və Mikayıl
Rəfil küçələri.

Ermənistanda

səh. 138. “Kiçik (?) Ermənistanın”: qə-
zətdə belədir; sual işarəsi qəzetdə var.

Cümə, 7 noyabr 1919-cu il, nömrə 316

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Cümə, 13 səfərül-müəzzər sənə 1338. 7 təşrin-i-sani 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə "Azərbaycan" idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Təx nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rubla, 2 aylığı 130 rubla, 3 aylığı 180 rubla. Bakı üçün 1 aylığı 60 rubla, 2 aylığı 110 rubla, 3 aylığı 150 rubla. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək hesab olunur.

Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 8 rubla, axırncı səhifədə sətri 6 rubla, itən şeylər və yer axtarınlar üçün 4 rubla axırncı səhifədə, 6 rubla birinci səhifədə.

* * *

ELAN

Maliyyə naziri tərəfindən

Azərbaycan Dövlət Bankının Gəncə şöbəsi bu noyabr ayının 9-dan etibarən işə şüru edib [başlayıb] və bankın nizamnaməsi mövcubincə [nizamnaməsinə əsasən] hər növ müamilatda [əməliyyatda] bulunacaqdır.

Maliyyə naziri: Ə[li] A[ğ]a Həsənov
T-322

DÖVLƏT TEATROSU

Azərbaycan Dövləti Teatro heyəti

Cümə günü təşrin-i-saninin (noyabrın) 7-ndə axşam Dövlət Teatrosunda mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır "Nadir şah", Nəriman Nərimanovun əsəri, dörd məclis, yeddi şəkildə. Tamaşa başlanacaq axşam saat 8 tamamda. Biletlər teatrın kassasında satılmaqdadır. Rejissor A. A. İvanov, müavini-rejissor Hacıbaba Şərifov, növbəti rejissor A. M. Şərifzadə. Gələcək tamaşa təşrin-i-saninin (noyabrın) 11-də "Trablis müharibəsi və yaxud Ul-duz". Mövqeyi-tamaşaya qoyulmaq üçün hazırlanır: "Dövləti-bisəmə", "Əlmən-sur", "Qaçaq", "Otello" və "Hamlet".

Dövləti Teatro vəkili: M. Ə. Sidiqi

T-320

* * *

Mühəndis Ağalar bəy Mahmudbəy-zadənin "Lyuks" adlı texnika kontorası möhtərəm müştərilərə elan edir ki, evlərdə və xüsusi mənzillərdə su yolları (vodoprovod) və xüsusi su yollarını Şollar yoluna nəsb etmək [birləşdirmək] işlərini qəbul eyləyir.

Ünvan: Starı poliseyski və Baryatinski küçələrin tinində "Lyuks" kontor. Telefon nömrə 43-96 və 45-25.

14020

"Azərbaycan" qəzetinin 316-cı nömrəsinin 1-ci səhifəsi

SİRK “MODERN”

Cümə günü noyabrın 7-ndə 1919-ncu ildə məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə təşkil edilmiş Fransa güləş mübarizəsinin məbədi [ardı].

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

1-nci: Türk mübarizəsi Gənc Əli – Karl Muznik; 2-nci: Qəti mübarizə Boqatırov – Naməlum; 3-ncü: Qafqaz mübarizəsi Staroşvili – Student.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa başlanacaq 8-də. Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Elan: Bu günlərdə camaatın sevgilisi Həsən Kostvinin benefisi olacaqdır.

14019

ÇÖRƏK BAHALANMASI

Neçə vaxtdan bəri istər hökuməti, istər əhalini əndişələrə salmaqda olan çörək bahalanmasının ən ümdə səbəblərindən başlıcası aşkara çıxdı. Bu səbəbi nəzərə alarkən bir tərəfdən şükür etmək lazım gəlir, amma digər tərəfdən qızmaq, mütəəssir və mütəğəyyir olmaq da [halı dəyişməmək də] qabil deyildir.

Şükür etmək lazımdır ki, çörək bahalanmasının baisi qəhətlilik və taxıl qəhətliliyi deyildir. Azərbaycanda mövcud olan taxıl sair cümhuriyyətlərə nisbətən boldur, o qədər boldur ki, bütün əhalini görər, münasib qiymətə çörək yedirdər və bu kimi həyat və məişət üçün ən

zəruri olan azuqədən kimsəyə bir korluq çəkdirməz.

O halda Azərbaycanda çörək bahalanması süni və qeyri-təbii bir haldır. Doğrudan da öylə imiş. Ticarət Nəzarəti tərəfindən qurulmuş şurada – ki təfəsilatı bugünkü nömrəmizdə mündəricdir [dərç olunub] – bəhaliq səbəblərinin ən başlıcası ehtikar olduğu aşkara çıxır.

İştə qızmaq və mütəəssir olmağımız da bu üzəndir. Vətənimizdə öylə vücudlar var ki, pul-para qazanmağa əşədd [şiddətli] dərəcədə həris olduqlarından, vətən mənafeyini bu yolda qurban etmək tamahkarlığına qədər varır və qəlbində heç bir vicdan sızıltısı hiss etmədən böylə böyük bir xəyanət irtikabına [işləməyə] cəsarət edirlər. Bir çoxları bədbəxtanə öz millətimizə mənsub olan bu vicdansızlardan ötrü heç bir əziz və əqdəs [müqəddəs] şey yoxdur – məgər para. Vətən məhəbbəti, millət təəssübü, dövlət qeydkeşliyi bunların ürəklərinə yabançı və biganə olan hissiyyat qəbilindəndir. Çörək bahalıqı cavan hökumətimizi – onsuz da mühüm işləri çox olduğu halda – yeni müşkülətlərə sala bilər fikri, əhali üsrətə [çətinliyə] düşər olar təsəvvüratı bunların başına girməz, çünki bu baş yalnız bir fikirlə məşğuldur ki, o da pullanmaqdan ibarət olsun.

İştə, pullanmaq hirs və tamahı saiqəsi [sövqü; səbəbi] ilə vətənimizin öz əhalisi üçün mədari-məişət [dolanacaq vasitəsi] olan taxılını müxtəlif hiylələrlə yığıb, vətəndən dışarı çıxarıb, özlərlə satıb mənfəət görürlər. Müştəriləri də düşmənimiz olsun, dostumuz olsun, kim olursun təfəvüt yoxdur, tək para verən olsun.

Vətən mənafeyini paraya satan, əhəlimizi üsrətə düşər edən və bu yolla məmləkətimizdə müşkülət törədən ehtikarçılara “dövlət xaini” deyər hökm vermək caizdir. Ona görə, böylələrinin cəzası da xəyanət cürmünün [cinayətinin] icab etdiyi [zəruri hala gətirdiyi] cəzadan ibarət olmalıdır.

Azərbaycanda heç bir şeyin bahalıqı çörək bahalıqı kimi fəna nəticə verməz. Çünki camaatımız, bəxşus kənd əhli və fəqərəyi-kasibə [proletar] sinfi məhz çörək ilə dolanmağa adət etmişdir. Bəzi yerlər var ki, düyü, kartof və peyğəmbəri [qarğıdalı] ilə də dolana bilər. Halbuki Azərbaycan xalqı ancaq taxıl çörəyinə öyrənmişdir və mədari-məişəti ancaq budur. Azərbaycan fəqərəyi-kasibəsi ətsiz dolana bilər, amma çörəksiz dolanmaq mümkün deyildir. Odur ki, bəhə qiyəmətə çörək almağa qadir ola bilməyən camaat qarın toxluğu görməyib, yarımac qalacaqdır. Bu hal isə, yəni qidanın kifayətsizliyi cürbəcür naxoşluqlara səbəbiyyət verib, əhalini fəlakətlər və hökuməti də təzə müşkülət qarşısında müztərib [narahat; iztirab çəkən] qoyar.

Fövqəlxəz [yuxarıda deyilən] şüaranın çörək bahalıqını rəf etmək [aradan qaldırmaq], ehtikara qarşı şiddətli bir mübarizə açmaq və hökumət əlində çörək ehtiyatı tədarükünə mübaşir olmaq [girişmək] kimi qərarları məqul [ağlabatan] və vacib tədbirlərdir. Bu tədbirlər mütləqə qəbula keçməli və bilatəxir [dərhal] icrasına şüru edilməlidir [başlanmalıdır]. Bu xüsusda əhali dəxi bacara bildiyi köməyi bu mühüm işlə əlaqədar olan hökumət əzalarından [üzvlərindən] müzayiqə etməməlidir [əsirgəməməlidir].

Ü. Hacıbəyli

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz mövqifi tərəfindən qəbul edilmişdir)

6 təşrini-sani

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Fin körfəzi səvəhili [sahilləri] dairəsində bizim qoşunlarımız Peterqofdan 20 fərsəx cənub-qərbə olan bir neçə kəndləri işğal etmişlərdir.

Yamburq cəbhəsində - Bizim hissələrimiz Qatçınanın 15 fərsəx qərbində və Krasnoye Selonun 20 fərsəx qərb tərəflərində olan xətlərə gəlib çatmışlardır. Vindava dəmiryolu xəttində tərəfimizdən Virisa mövqifi [stansiyası] işğal edilmişdir.

Luj dairəsində bizim yürüşümüz ciddiyyətlə davam edir. Hissələrimiz tərəfindən Vindava dəmiryol mövqifi Novinka və Luqadan 30 fərsəx şimala olan Varşava dəmiryol xətti mövqifi Mişinskaya işğal edilmişdir.

Qdov dairəsində - Bizim qoşunlarımız Qdovdan 40 fərsəx cənub-şərqə olan bir neçə kəndləri işğal etmişdir.

Marienburg cəbhəsində - Varşava dəmiryol xəttindən 50 fərsəx qərbdə vuruşmalar davam edir.

Polotsk dairəsində - Bizim qoşunlarımız Uşaça nəhri cənubuna tərəf və Polotskun qərbində yürüşlərində davam edirlər.

Sefsk dairəsində - Sefskin şimal və şərq tərəflərində vuruşmalar davam edir.

Kursk cəbhəsində - Bizim hissələrimiz Kursk dəmiryolundan şərqə və dəmiryolu boyu ilə düşməni sıxışdırmaqdadır.

Livna dairəsində - Livenadan cənuba bizim hərəkətimiz davam etməkdədir. Şəhəri almaq üçün tərəfimizdən edilən hücumda düşmənin 2 Alekseyev alayı məhv edilmiş, 400 əsir və 9 mitralyoz, araba və qeyri qənimətlər alınmışdır.

Novoxopyorsk dairəsində - Bizim qoşunlarımız düşməni pərakəndə edərək, Xopyor üzərinə yürüşlərində davam edirlər.

Ust-Buzuluk dairəsində - Süvarələrimiz yoldaş Dumenkonun komandası altında Alekseyevka mövqifi ətrafında düşməni bilkülliyə məhv etmişdir. Min nəfər əsir, 50 mitralyoz, 20 top, 600 araba və bir çox qənimət almışdır. Yürüş davam edir.

Petropavlovsk dairəsində - Qoşunlarımız Petropavlovskdan 40 fərsəx şərqə olan Karakumulski mövqifi tərəfə vuruşmalarla hərəkət etdilər.

İşim dairəsində - İşim şəhərindən 30 fərsəx cənubda tərəfimizdən bir neçə kənd işğal edilmişdir. 500-dən yuxarı əsir və külli qənimət alınmışdır. Gecə təşrinisənin 5-də qoşunlarımız müzəffərənə bir surətdə İşim şəhərini işğal etdilər.

Tobol dairəsində təbəddülət [dəyişikli] yoxdur.

Tolstoy arvadının vəfatı

Tula - Yasnaya Polyanada Lev Nikolayeviç Tolstoyun dul qalmış arvadı vəfat etmişdir.

“Qırmızı Petroqrاد” günü

Samarada “Qırmızı Petroqrاد” günü

təşkil edilmişdi. O gün nəhayət müvəffəqiyyətlə keçdi. Külli surətdə taxıl cəm edilmişdir. Həman gündə kəndçilər işti-rak edirdilər. Samara Şurası ümumi təlimdən ötrü əmələ alayları tərtib verməyə qərar vermişdir.

Çelyabinsk - Kolçak tərəfdarı olan “Posledniye izvestiya” qəzetəsi xəbər verir ki, Blaqovensk və Alekseyevka şəhərlərində iğtişaşçılarla mübarizədə bulunmaqdan ötrü əhalidən 24 yaşına qədər olanlar dəvət edilirlər.

Sağmal inək

Nauen - Berlin qəzetələri işar edirlər [xəbər verirlər]: İngiltərə cəmiyyətlərinin nümayəndələri Müttəfiqlərin Almaniya-dan qırx min südlü inək tələbatına qarşı etirazda bulunmuşlardır.

Rusiya-Almaniya zülümləri

Stokholm - Varşavadan verilən xəbər-lərə görə Bermont qoşunları Koven quberniyası Russeni işğal etmişlərdir.

Litva mühafizə əsgərləri şəhərdə tərksilah edilmişdir. Şavli-Tauraqe dairəsi Rusiya-Almaniya qoşunları tərəfindən işğal edilmişdir.

Abluka əleyhinə etiraz

Paris - İnsanların Hüquq Müdafiəyi [Müdafiəçisi] cəmiyyəti Rusiya abluqlası [blokadası] və bu abluqanın qövldən feilə qonulması [sözdən iş keçirilməsi] xüsusi-sunda Almaniya ilə əqd edilən etilaf [im-zalanan saziş] əleyhinə etiraz elan etmişdir.

Müavinət istənilir

Helsingfors [Helsinki] - Murmanda vuruşmaqda olan rus ağ dəstələrinin bu-raya varid olmuş [gəlmiş] ərkani-hərb [qərargah] rəisi bolşeviklər əleyhinə mübarizədə müavinətdə bulunmaq üçün Finlandiya hökumətindən ricada bulunmuş və Finlandiya hökuməti bu ricanı rədd etmişdir.

Afrikadan rus saldatlarının vürudu

Qomel - Kiyev ağ qəzetələri işar edirlər ki, Sevastopola Denikin ordusuna daxil olmaqdan imtina edən və Müttəfiqlər tərəfindən Afrikaya göndərilmiş olan üç vapor rus saldatları varid olmuşlardır.

Romaniyanın tələbi

Qomel - Kiyev qəzetələrinin verdikləri xəbərlərə görə, Romaniya Qaliçə hökumətindən Kalamis və Stanislavovun təxliyəsinə tələb edir.

Macarıstanda

Ağ qəzetələrdən olan “Kuryer polski” xəbər verir ki, Budapeştdən alınan mə-lumata görə, Macarıstan Cümhuriyyəti yeni siyasi hadisələr ərəfəsindədir. Ro-maniyalıların Budapeştəni buraxmaları haqqındakı məlumat təsdiq edilməyir.

(Gürcü teleqraf acentəliyindən)

İngilislər Batumda

Əksinqilabçı “Rus” qəzetəsinin sözü-nə görə, Batumdakı İngiltərə koman-danlığı ingiltərə əsgərlərinin Batum nahi-yəsini heç bir vaxtda buraxmamayacaqlarını rəsmi surətdə bəyan etmişdir.

İnqilab səneyi-dövriyyəsi

Hamburqdan olan sosial-demokrat firqələri təşrinisənin 22-ci gününü inqilabın səneyi-dövriyyəsi münasibətilə bayram etmək fikrindədirlər.

Şimal-qərb cəbhəsində

Finlandiyadan varid olan [gələn] xə-bərlərə nəzərən, Şimal-qərb rus ordusu bir qədər Krasnoye Seloya yaxınlaşmışdır. Estoniya ordusu Mariya-Neqauzeni işğal etmişdir.

Finlandiyada olan İngiltərə hərbi hey-ətinin rəisi general Marş, İngiltərə bəhri [donanma] komandanlığı ilə bərabər Sülh Konfransına getmişlərdir. General Marş bir daha xidmətinə övdət etməyəcəkdir [qayıtmayacaq]. İngiltərə heyətinin yeni rəisi general Qof Finlandiyada olan Bey-nəlmüttəfiqin [Müttəfiqlərərası] heyətinin rəisliyinə təyin edilmiş olan fransız generalı Messelə tabe edilmişdir. Fransa ilə İngiltərə arasında Baltik səvahlili mə-sələsində olan təzadi-rəy bərtərəf edil-miş [fikir ayrılığı aradan qaldırılmış] oldu-ğundan, Rusiya tərəfinə Müttəfiqlər si-yasətinin təbdilini [dəyişməsinə] gözləmək olar.

(Qafqaziyadakı Müttəfiqlər heyətinin radio xəbərləri)

Almaniya Kabinəsi

Yeni təşkil edilmiş Almaniya Kabinə-sinə Daxiliyyə naziri [Oygen] Şiffer və portfelsiz olaraq [Eduard] David daxil edilmişlərdir.

Cəmahiri-Müttəfiqədə dəmiryollar

Müharibə zamanında hökumət əlin-

də olan Cəmahiri-Müttəfiqədəki [Birləşmiş Ştatlardakı] dəmiryollar idarəsi 1 yanvar 1920 sənədən etibarən mühərrir-bədən əqdəm [qabaq] yolları idarə edən şirkətlərə qaytarılacaqdır.

Fransa ordusu

Fransa Məclisi-Əyanının [Senatının] Hərbi komitəsi Fransa ordusunun təşkili haqqında Pol Dumer tərəfindən tərtib edilən projenin baxılmasına şuru etmişdir [başlamışdır]. Projəyə baxılırsa, həqiqi xidmət vaxtı bir il əskilmişdir. Sülh zamanında Fransa ordusu üç yüz əlli mindən ibarət olacaqdır.

Lenin haqqında

Leninin iş başından düşürülməsi barəsində yenidən şayiə dövrən etməkdədir. Stokholmdan “Morninq post” qəzetəsinin müxbiri Moskva və Krım diktatorluğu başında Dzerjinskiyin olduğu xəbər verir.

Loris-Məlikov

İstanbuldan Rusiyaya “Rus” vaporu ikinci Aleksandrın məşhur müqərrərlərindən [sirdaşlarından] Fransa təbəəsi olan Loris-Məlikovun qardaşı oğlu getmişdir. Məzkur, Klemanso tərəfindən Rusiyaya mühüm bir məmuriyyətlə ezm edilmişdir.

(İtaliya heyəti radio xəbərləri)

İtaliya dəmiryolları

Bu yaxında lokomotivlərin neftlə yandırılacağına keçilməsi ehtimalı ilə Ro-

maniyada külli surətdə neft almaq üçün Türük və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] naziri tərəfindən bir komissiya təyin edilmişdir.

QƏZETƏLƏRDƏN

Azərbaycan heyəti-mürəxxəsinin bəyanatı

Fransa mətbuatının bəzi qisminə əsilsiz xəbərlər nəşr edilməsinə görə, Azərbaycan heyəti-mürəxxəsi [nüməyəndə heyəti] “Tan”da və başqa qəzetələrdə atıdiki [aşağıdakı] məlumatı dərc etmişdir:

“Azərbaycan, qiyam etmiş türklər və kürd tayfası ilə Ermənistanı təərrüz [hücum] etmək niyyəti ilə heç bir dürlü etilaf əqd etməmişdir [saziş imzalamamışdır]. Azərbaycan bolşevik qarqışıqlığı zamanı 1918-ci sənə hadisəsinin fədası olmuşdur. İki şəhər və 5 yüz köylərin təxrib edilməsi, yüz mindən ziyadə əhaliyi-islamiyyənin qətl edilməsi və ya vətənlərindən avara düşərək çöllərə dağılması, hələ maddi xəsarətləri söyləmədən, bunun üçün bir bürhani-qate [qəti sübut] ola bilər. Təşəkkül və təəssüs zamanından bəri Cümhuriyyətimiz daima sülhcuyana ruhlu bir fəaliyyətdə bulunmuşdur. Hətta kəndisinə rəcəzhan [meydan oxuyan] olaraq qarşısında meydan oxunduğu zamanlarda da o, kəndi qonşularından heç birinin əleyhinə olaraq silaha sarılmaq fikrində bulunmamışdır.

Bu etidəlpərvərlik [mötədillik] bir kərə daha Azərbaycan ərazisinin bir hissəsi (Naxçıvan və Şərur dairələri) erməni cümhuriyyəti tərəfindən işğal edildiyi bu yaxın zamanda izhar edilmiş [göstərilmiş] və Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamani və hökuməti Müttəfiqlər komandanlığı qarşısında protesto etməklə kafilənmişlərdir. Qafqaziya cümhuriyyətləri arasında Azərbaycan birinci olaraq Qafqaziya ölkəsində yaşayan dörd başlıca millət arasında səmimi yaxınlığın lüzumunu elan etmiş və hər bir münaqişəli məsələlərin həlli üçün hakəm [arbitr] üsulunu təklifdə bulunmuşdur.”

Portuqaliyada inqilab hərəkatı

İspaniya qəzetələrinin verdiyi məlumata nəzərən, Portuqaliyada inqilab hərəkatı gündən-günə kəsbi-şiddət etmədədir [şiddətlənməkdədir]. Tətilçilər Aveyruda sərnəşin qatarını yoldan çıxarmağa sui-qəsdə bulunmuşlardır. 5 təşrinə-əvvəldə [oktyabrda] fəhlə ittifaqları tərəfindən Lissabonda nümayişlər yapılmışdır. Polis müdaxilə edib, bir çox həbslər icra etmişdir.

Norveçdə ispirotolu içkilərin mən'i

“Tayms” qəzetəsində dərc edilmiş bir xəbəyə nəzərən, 5 və 6 təşrinə-sanidə [noyabrda] Norveç hökuməti ispirotolu içkilərin mən' [qadağan] edilməsi haqqında rəyi-amma [referenduma] müraciət edəcəkdir. Məmləkətin hər tərəfi ispirotolu içkinin lehinə və əleyhinə bəyanı-əfkar edən [fikir bildirən] kitabça və vərəqələrlə dolmuşdur. 1916-cı sənə əvaxirində [axırlarında] ispiroto satışı Nor-

veçdə mən' edilmişdi. 1918-ci sənə baharında isə 12 faizdən ziyadə ispirotosu olan şərablar da mən' edilmiş imiş.

İngiltərə-Yaponiya ittifaqı

İngiltərə Yaponiya ittifaqının iqamə edilməsi haqqında dövrən edən şayiələr münasibətilə “Dot-Elzen-zays” qəzetəsi yazır:

“Cəmiyyəti-Əqvama [Millətlər Cəmiyyətinə] rəğmən Müttəfiqin [Müttəfiqlər] hökumətləri yeni ittifaqlar əqd edib [bağlayıb], əski ittifaqlarını da təzəlayirlər. Hərgah Cəmiyyəti-Əqvam məfkurəsinin intişarını [yayılmasını] arzu edirlərsə, o zaman onun müəssisləri [təsisçiləri] bir az zaman irəli imperiaлизм ədd [hesab] olunan binada o cəmiyyəti inşa etməməlidirlər.”

Belçika və Almaniya sənəti [sənəyisi]

Belçika Təmirat naziri Almaniyadan əmtəə alınmasını tüccarlara tövsiyə etmişdir. Belçika hökuməti Visbadendə Belçika müstəhliklərindən [istehlakçılarından] ötrü bir istixbarət odası [məlumat bürosu] təşkil etmişdir.

Vəşinqtona alman mürəxxəsləri

Vəşinqtona mürəxxəs [səlahiyyətli nümayəndə] sifəti ilə göndərilmək üçün atıdə isimləri mühərrər zəvat [aşağıda adları yazılan şəxslər] Almaniyada intixab edilmişlərdir [seçilmişlər]:

Hökumətin rəsmi nümayəndəsi sabiq stats-sekretar doktor Avqust Soller, sabiq ərzaq nümayəndəsi Rudolf Vissel, Sənətkarlar [Həmkarlar] İttifaqı nümayəndəsi Qrossman və sahibkarlar nüma-

yəndəsi Hans-Krieqel Hemens. Mürəx-xəslər məyyətinə əhli-xibrələr [mütə-xəssislər, ekspertlər] də olacaqlardır.

Amerikanın müharibəyə iştirak et-məsinin tarixçəsi

Amerikanın müharibəyə iştirak et-məsinə dair Almanyanın sabiq Vyana səfiri qraf [Botto fon] Vedel şimdiki Lehistan [Polşa] naziri və Avstriya-Macaristan dövlətinin sabiq Vaşinqton səfiri [Adam] Tarnovskinin bəyanatını nəşr etmişdir. Tarnovski Amerikadan övdət etdikdə [qayıtdıqda] söyləmişdir ki, amerikalılar əvvəlcə sualtı müharibəsinə müstəziyanə [rişəndlə] baxırlardı. Öylə ki, təhtəl-bəhlər [sualtı qayıqlar] tərəfindən gəmilərin qərq edilməsi çoxaldı, amerikalılar iztiraba düşdülər və İngiltərəyə nicat vermək üçün müharibəyə iştirak iqtizası [lazım gəldiyi] hiss edildi.

Tarnovskinin bəyanatına görə, sualtı müharibə və təhtəl-bəhlər saiqəsi [səbəbi] ilə İngiltərənin müharibəni qeyb etməsi qorxusundan dolayı amerikalılar müharibəyə iştirak etmişlərdir.

Qraf Vedel böylə bir sual verir:

“Amerikanın müharibəyə iştirak et-məsi ingilis mühibbliyi [dostluğu] və al-man düşmənliliyi mahiyyəti daşımamış-dırmı və Amerika iştirakı Almaniya üçün məqbul bir sülh məsələsində müsbət bir əhəmiyyəti haiz olmuşmudur [əhəmiyyət daşımışdırmı]?”

Almaniya üçün ərzaq

Hülul etmədə [gəlib çatmaqda] olan qış üçün Almanyanı kömür və yerəlməsi ilə təmin etmək niyyəti ilə hökumət təşri-ni-saninin 5-dən 15-nədək sənişin

qatarları hərəkətinin münqəte edilmə-sini [kəsilməsini] elan etmişdir. Ancaq fəvqəladə zərurət hiss edilərsə, fəhlələ-rin hərəkət etməsi istisna edilmişdir.

İRAN İŞLƏRİ

Yenə müfəttinlik

“İran” qəzetəsi kəndi müfəttinliyində [fitnəkarlığında] həman davam edib gəl-məkdədir. Bir vaxta qədər məzkur [adı çəkilən] qəzetə Azərbaycan dövləti tərəfindən İran rəiyyətlərinə əziyyət edildiyini göstərirdisə də, indi ondan daha da ziyadə və insanı rəncidə edəcək [incidə-cək] yalan şayiələr dərc edir. Bir tərəfdən Bakıdakı İran konsulu ilə Azərbaycan hökuməti tərəfindən məşhur İran qul-duru Hacı Baba xanın tövqif edilmə-sindən [tutulmasından] ötrü müttəfiqül-hərəkə [birgə] ciddi tədbirlər ittixaz edil-məsini xəbər verən bu qəzetə, digər tərəfdən Təbrizdən aldığı “xüsusi bir məktubunda” “Azərbaycan dövləti şah-sevənləri İran dövləti əleyhinə tüğyana dəvət edir” kimi fitnəəngiz xəbərlər dərc edir.

Qəzetə yazır:

“Çenin məlum mişəvəd şahsevənhara douvləte-Azərbaycan nesbət be douvləte-İran be-toğyan dəvət və təşviq mikonəd.”

Nə qədər rəzalət, nə böyük xəyanət!

Qarelər [oxucular] bugünkü nömrə-mizdə oxuyacaqlar ki, Azərbaycan höku-məti bu vaxta qədər İran quldurlarını təqib etməkdən ötrü ciddi tədbirlər it-tixaz edir və quldurları təqib etməyə sərhədə külli miqdarda strajalar [keşik-çilər] göndərir.

Axır vaxtlar Hacı Baba xanı və adam-larını dərdəst etmək [ələ keçirmək] üçün Cavad uyezd naçalniki nə qədər səy et-miş və bu günlərdə məlumat alınmışdır ki, Hacı Baba xanın adamlarından on iki nəfəri tutulmuşdur və qalanlarını da axtarırlar.

Bugünkü nömrəmizdə göstərilir ki: Cavad uyezd naçalniki Bakı qubernato-runə məlum etmişdir ki, İran torpağına keçib və Azərbaycan sərhədində hərəkət və fəaliyyətə başlamış olan məşhur qul-dur Hacı Baba xanı tövqif etməkdən ötrü onun tərəfindən ciddi tədbirlər ittixaz edilmiş və hələlik onun adamlarından 12 nəfəri tövqif edilmişdir. Təqibat davam edir.

Bununla məlum olur ki, quldurları və ələlxusus Hacı Baba xanı tutmaq üçün Azərbaycan hökuməti nə qədər səy edir nəinki ona müsaidət [icazə; imkan] gös-tərir. Şahsevənləri İran dövləti əleyhinə qaldıran Azərbaycan deyil, bəlkə Ərdə-bildə bu günlərdə tövqif etdiyiniz rus bolşevikləridir, əfəndim.

Rus bolşeviklərinin tövqifi

Təbrizdən “İran” qəzetəsinə yazıldı-ğına görə, bu günlərdə Ərdəbildə höku-mət idarələri tərəfindən iki nəfər rus bolşevikləri tövqif edilmişdir. Onlar istin-taqda məlum etmişlər ki, Rusiyadan gəlib Kiçik xanın köməyinə gedirlərmiş.

Şahsevənlərlə vuruşma

Təbrizdən alınan məlumata görə, hökumət qoşunları ilə şahsevənlər ara-sında şiddətli və qanlı müharibələr da-vam etməkdədir. Hökumət tərəfindən “Ərdəbil atıyadı” və “Təbriz rotu” adlı

iki dəstə qoşun iştirak edir. Şiddətli müharibələr hal-hazırda Əhər ətrafında davam etməkdədir. Hökumət qoşunları müdafiə halında bulunurlar. Qaracadağ dəstələri bu günlərdə hökumət qoşun-larına mülhəq olmuşlardır [qoşulmuşlar].

BƏLƏDİYYƏ VƏKİLLƏRİ SEÇKİSİ BƏLƏDİYYƏ MƏCLİSİNDƏN NƏLƏR GÖZLƏYİRİZ?

Əvvəla ümum tarix və həyat, saniyə [ikincisi] də son iki-üç sənəlik təcrübə bizə göstərdi ki, bələdiyyə məclisləri yalnız bir şəhərin iqtisadiyyat və abadan-lığı məsələləri ilə iştigal etməyib [məşğul olmayıb], mədəni və ictimaidən başqa siyasi işlərdə dəxi böyük rol oynayırlar. Madam ki, böylədir, biz orada əyləşən vəkillərimizə də bir qədər artıq diqqət verməli, onlar[ın] nə kimi siyasət apar-dıqlarını və aparmalı olduqlarını nəzər-dən keçirməliyiz. Bu məsələ ümum Azərbaycan bələdiyyə məclislərinə aid-dir. Fəqət Bakı Azərbaycanın siyasi, icti-mai, mədəni, iqtisadi və xüsüsən ticarəti bir mərkəzi, həm də cavan Cümhuriy-yətimiz paytaxtı olduğundan, şübhəsiz-dir ki, Bakıya ayrıca diqqət və əhəmiyyət verməlidir.

Aşkardır ki, biz ümum Azərbaycan şəhərlərində, xüsüsən Bakıda cavan, çalışqan, çalışmağı bacaran, çalışmaq arzusunda bulunan, camaatın ehtiyac-larını yaxından görən, gördüyü ehtiyac-ları ödəmək arzusunda bulunan, arzusu-na çatmaq yollarını aramağı bilən, ara-dığı yolu tapıb da o yol ilə müstəqimən

[düz] gedən demokratik birər bələdiyyə məclisi görmək istəriz.

Əvət, demokratik!

Fəqət demokratlığı Azərbaycan paytaxtında xidmət edib də Mayıs bayramı münasibətilə “Yaşasın Rusiya Şura Hökuməti” şüarı ilə çıxmaqdan ibarət bilənlərdən mütəşəkkil olmayıb, siyasi məsələlərdə paytaxtında bulunduğu məmləkətin istinadgahını təşkil edən və şəhər demokratiyasının [xalqının] ehtiyacını quru sözlər, gurultulu şüarlarla deyil, fəaliyyətlə ödəyəcək demokrat məsləkli birər Bələdiyyə heyəti-vükəlası [vəkillər heyəti] görmək istəriz.

Etiraf edəlim ki, bu vaxtadək Bələdiyyə Məclisi nə Azərbaycan hökumətinə qarşı vəzifəsini hüsn-ifa etmişdir, nə də Bakı demokratiyasına qarşı.

Çünki Bələdiyyə Məclisi “demokratlaşdıqdan” bəri nəinki demokratiyanın dərdi yüngülləşdirilməmişdir, hətta Nikolay dövründəki istehqaqlı (senzovik) Bələdiyyə Məclisindən qalmış bir çox yaxşı irslər dəxi bərbad bir hala gəlmişdir.

Məsələn, bir müddət şəhər “həqiqi demokratiya” əlində olan zaman ticarət bilfeil [faktki olaraq] durdurulmuş abadanlığa əsla diqqət verilməyərək qeyriməmur [abad olmayan] məhəllələr xarəbazara dönmüş, abad məhəllələr isə bərbad bir hala salınmışlardı. Demokratiya üçün ən lüzumlu bir şey olan konka dayandırılmışdı, məktəblər qapanmışdı...

Xülasə, şəhər öylə bir hala düşmüşdü ki, Allah əsirgəsin, əgər birçə il də onların əlində qalsaydı, bütün-bütünə bir xarəbazar, bir məzbələ [zibillik] təşkil edəcək-

di. Nəhayət, Azərbaycan əlinə keçərkən, həman hər fürsətdən istifadə edib kürsiyi-xitabətə çıxaraq “füqərayi-kasibə” [proletariat] deyə bağırən demokratlar “füqərayi-kasibə”ni ac, çılpəq, başsız, sahibsiz qoyub ancaq şəhərdə olan pul və əşyanı götürüb qaçmağı qənimət bildilər.

Onlar nə üçün böylə etdilər, nə üçün camaatı bu halda qoyaraq başlarını götürüb qaçdılar?

Çünki kənardan gəlmiş, Bakı mənafeyinə yabançı, Bakı əhalisinə biganə, Bakı demokratiyasının dərdinə qala bilməyən yad adamlar idi. Onlara ancaq özünə yer bulmaq, bir qədər səs-küy salıb özünü camaat qeydkeşi göstərməklə bir mənsəb tapmaq, ciblərini həman “füqərayi-kasibə”nin pulu ilə doldurmaq lazım idi. Nə qədər mümkün idi etdilər və artıq böylə edəmməyəcəklərini gördükləri zaman talelərini başqa yerdə sınamaq lazım olduğunu dərkklə, dərhal ayrı yer aramağa başladılar və camaatın pulunu, ərzağını da gəmilərə yükləyib qaçdılar və şəhərdə qalan demokratiyanın nə halda qaldığını və nə hala düşə biləcəyini heç də düşünmədilər, qeydinə qalmadılar.

Ona görə ki, bu dəfə bələdiyyə vəkilləri seçdikdə öylə yabançılar, biganələr, “dil pəhləvanı” olan quru söz demokratlarını deyil, daima Bakıda olan (bakılılıq şərt deyil), Bakının mənafeyini kəndi mənafeyi qədər əziz tutan, Bakının abadlığı fikri ilə munis [ünsiyyət qurmuş], Bakıdakı ümum demokratiyanın dərdinə bir nəzərlə baxıb kəndisini vicdanən camaat hüzurunda məsul gö-

rən vicdan demokratlarını seçmək lazımdır.

Xəlil İbrahim

Haftə felyetonu

HEKAYƏT

Məşhədi Murtuza bazardakı alver işini tamam etdikdən sonra evinə qayıdıb, çörəyini yeyib, indi də çay içməyə məşğul idi.

Məşhədi Murtuzanın halına bələd olanlar onu bu anda görsəydilər sifətdən, oturuşundan və çay içmək ədəbi-məxsusəsindən onun “keyfi kök və damağı çağ” olduğuna hökm edərildilər və səhv etməmiş olardılar.

İspekulyatsiyası arzusuna müvafiq baş tutmuş və qalaq-qalaq pullara “mənimdir” deməyə haqq qazanmış olan bir abivatelin [dar düşüncəli, cahil adamın] böylə bir müvəffəqiyyətdən sonra əlbəttə keyfi kök olacaqdır.

Məşhədi Murtuza nə qədər adi bir abivatel olsa da, siyasiyyata biganə deyildi, lakin siyasiyyat cərəyanını qəzetələr vasitəsilə təqib etməyi xoşlamayıb, bu xüsusda ağızda danışılan sözlərə, yəni şayiət qəbilindən olan hekayələrə çox əhəmiyyət verərdi.

Məfkureyi-siyasisi bundan ibarət idi: şuluqluq olmasın! Azərbaycan istiqlalı haqqında nə fikirdə olduğunu bilmək üçün verilən suala: “Bacara bilsələr pis deyildir” cavabını verməklə özünün bu “iş”də əlaqədar olmadığını bildirərdi.

Xülasə, Məşhədi Murtuzanın hal-

hazırda keyfi çox kök və istirahəti də həddi-kamalı idi. Bu keyfin bir az zaman sonra pozulacağını və istirahətin haram olacağını işarə edəcək heç bir əsər və əlamət yox idi.

Nagah qapı açılıb Məşhədi Murtuzanın aşnalarından ən yaxını olan Salman oğlu Süleyman bir əndişə, bir halətlə içəri girib birdən-birə:

– Məşhədi Murtuza, deyirlər Denikin gəlir – deyərək, Məşhədi Murtuza:

– Əşşi nə deyirsən?! – deyə Süleymana tərəf döndü və böylə qeyrimüntəzir [gözlənilməyən] bir hadisənin xof və əndişəsi təsiri ilə az qaldı ki, əlindən istəkanı yerə salıb sındırsın və 40 manat zərəmə düşsün.

– Kim deyirdi? Haradan eşitdin? Haçan gəlir? – misallı suallar Salman oğlu Süleymanın üzərinə yağmağa başladı.

Süleymanın bu suallara verə bilmədiyi cavablardan Məşhədi Murtuzanın əhvalı getdikcə xarəbləşib, dəminki kefi və istirahətdən əsər belə qalmadı; onun əvəzinə qorxu, vahimə və pərişanlıq əmələ gəlib, canını qara qayğı aldı. Çünki Salman oğlunun cavablarından böylə anlaşıldı ki, Denikin yüz min qoşunla gəlir, özü də həm qurudan və həm də sudan. Şəhəri topa tutub bir dənə də evi sağ qoymayacaq və şəhəri alt-üst edəcəkdir. Qurudan hücum edib kişi, arvad, hər nə var hamını qılıncdan keçirəcəkdir və birini də diri buraxmayacaqdır. O cavablardan əzcümlə [o cümlədən] bu da məlum oldu ki, Denikin “əyriplan”ları dünən şəhərin yanında uçuşmuşlar və hətta bomba dəxi salıbdırlar, ancaq Allahdan olan kimi açılmayıbdır.

Məşhədi Murtuza:

– Bu xəbəri haradan bildin? Bəlkə yalandır? – deyə biləcək qədər özünü toxtada bildi.

Lakin Salman oğlunun:

– Əşşi nə danışırısan? Şəhərdə məxluq hamısı bir-birinə qatışdır, – deməsi üzərinə Məşhədi Murtuzanın bilikliyyə əl-ayağı boşalıb, boğazı qurudu və bir az bundan əvvəl mərdanə və amiranə bir səslə “Ay uşaq, mənə çay verin!” deyən ağızdan indi həzin, boğuc və bir sual çıxırdı ki, bu idi:

– Fikrin nədir?

Bu sualın əqəbincə [ardınca] qorxu, izzitə ilə sararmış olan bir üz, üzərində ucu nazılmış bir burun, yarım açılmış ağız, gah yəs [matəm], gah ümid, gah xof, gah rəca [gah qorxu, gah ümid] izhar edən iki dənə göz əlavə olaraq, Süleyman Salman oğluna tərəf döndü.

– Qaçmaq! Başqa əlacı yoxdur! – deyə Salman oğlu Süleyman cavab verdi və nəzərini pəncərə qabağında kamali-ədəblə əyləmiş olan pişik üzərinə ətf ilə [çevirməklə], etiraz qəbul etməyəcək bir vəziyyət aldı.

Məşhədi Murtuza etiraza cürət etmədi, fəqət qaçmaq deyən kimi Mart hadisatı bütün müsibətləri ilə məşhədinin gözü önündə təcəssüm etdi və qaçdığı günlərdə çəkdiyi əziyyətləri bir-bir xatirinə gətirməklə fikir dəryasına qərq oldu.

Arada bir ləhzə [bir an] sükut hökm-fərma oldu [hökm sürdü] ki, bu əsnada pişik yerindən durub əllərini qabağa, ayaqlarını dala və quyruğunu yuxarı itməklə, o ki lazımdı bir gərnəşmə ciminastiki yaptı. Sonra silkindi və ondan

sonra dönüb qapının yarım-açıq qalmış arasından sivişib getdi. Gedərkən, guya zəbani-hal [hal dili] ilə “Rəhmətliyin uşağı, genə qaçmaq?!” deyib başını buladı.

Pişiyi qapıdan çıxıncaya qədər nəzərləri ilə təqib edən Süleyman, Məşhədi Murtuzanın fikir etdiyinə diqqət yetirib:

– Daha fikir vaxtı deyildir, fürsət var ikən qaçıb qurtarmaq lazımdı, – dedi.

Məşhədi Murtuza:

– Sözüüm yoxdur, ancaq bir dayıoğlu Fərəc ilə də məsləhətləşsəydik yaman olmazdı, – deyə zəif bir müqabilədə bulundu.

Süleyman Salman oğlu buna razı oldu:

– Onda, tez ol, dur gedək Fərəcin yanına! – deyib qapıya tərəf yönəldi.

* * *

Allahdan olan kimi, Fərəc özü bunların qabağına çıxdı. Firqə iclasından qayıdıb evə gətirdi. Məşhədi Murtuza pürvahimə [qorxu dolu] bir halətlə əhvalatı Fərəcə nəql edib, qaçmaq xüsusunda məsləhət istədi.

Fərəc güldü. Bunun gülməyi Məşhədi Murtuzanı bir qədər toxtatdı. Bu toxtalıq guya Məşhədi Murtuzanın gözlərini açdı və küçədə vəqə olanları göstərdi: Konkaların biri gedib, biri gəlməkdə idi. Milisiyalar çiyində tufəng dayanıb, yanından keçən faytona baxırdı. Hambal divar dibində palanı üstünə əyləşib hərdəm əsnəyirdi. Qərək, hər kəs öz işinə məşğul idi.

Bu əsnada bu üç nəfər qohumun diqqətini bir yandan eşidilən bir çox pürəhəng sədalar cəlb etdi. Sədaları “tarap-

* * *

tarap” gurultusu ilə mövzun addımlar səsi təqib edirdi. Oxuyanlar irəlilədikcə oxuduqlarının sözləri aydınlaşıb: “İrəli, irəli, Azərbaycan əsgəri”ndən ibarət olduğu anlaşıldı. Bir az sonra cavan əsgərlərimiz qəhrəmananə bir vəziyyət və zövqavər [zövq verən] bir nizamlı səfsəf gəlib keçməyə başlarkən, Fərəc Məşhədi Murtuzaya müraciət edib:

– Böylə qəhrəman qoşunu olan adam qaçarmı?! – dedikdə, süngülü tufəngləri parıldayan, addımları bərabər olaraq bir əndazə ilə irəliləyən və qəhrəmananə bir vəziyyətdə olan əsgərlərin görünüşü Məşhədi Murtuzanın ürəyini o qədər toxtatdı ki:

– Əşşi, zarafat eyləyirəm, qaçmaq nədir, zad nədir, kişi olan kəs də qaçarmı?! – deyə məhcub olduğunu [utanmış] göstərdi.

Cavan əsgərlərin ardınca könüllü dəstəsi keçməyə başladı. Bıqlı-saqqallı kişilər, əllərində tufəng, ağızlarında vətən zikri oxuya-oxuya nizamlı keçərkən, Məşhədi Murtuza Fərəcə müraciətən:

– Dayıoğlu, bunlardamı bizim əsgərlərimizdir? – sualını verdi.

Fərəc bütün huşu-guşunu [bütün diqqətini] kəndi ticarətinə həsr edən Məşhədi Murtuzanın mühtdəki əhvaldan tamamilə bixəbər olduğunu görüb, onu işlərdən bir qədər vaqif etməyi lazım bildi və axırda söhbəti Könüllü təşkilatımıza çatdırıb dedi:

– Könüllü olmağın məqsədi budur ki, vətənimizə bir təhlükə arız olarsa [üz verərsə], onu nəinki yalnız bizim övladımız olan əsgərlərimiz, bəlkə biz özümüz də müdafiə və mühafizəyə borcluyuq.

Məşhədi Murtuza fikrə getdi...

Bir həftə sonra idi ki, əsgərlərimiz, genə əqəbincə [ardınca] könüllü dəstəsi dümdar [arxa birlik, arxayard] olaraq zikr oxuya-oxuya kamali-nizamlı küçədən keçirdilər. Bunlara bir inşirahi-qəlbə [ürək açıqlığı ilə, fərəhlə] tamaşa edərkən, könüllülərdən bir nəfər qara saqqallı ağzında “İrəli, irəli, Azərbaycan əsgəri” zikrini mərdanə bir səslə oxuyar və addımlarını arxadaşlarınınkına uydurmağa çalışarkən diqqətim cəlb etdi. Bu əsnada Fərəc mənə tərəf yan alıb:

– Məşhədi Murtuzaya bax, mərhəbə [bərekallah, əhsən]! – deyərkən o könüllünün Məşhədi Murtuza olduğunu anladım. Məşhədinin əynindəki əsgəri əlbisənin onun ruhuna da böyük bir cəsarət vermiş olduğunu sifətindəki mərdanəlik asarından [izlərindən] görmək olardı.

Hekayənəvis

TƏRBIYƏ SAYƏSİNDƏ QƏNAƏTKARLIQ

Millətin sərvət və samanı [var-dövləti] artdıqca, maarif və mədəniyyəti də ona nisbət dərəcədə artır. Lakin hər mülk və malın davamı ilə bərabər, təzayüdü də [çoxalması da] əhəlinin qənaətkarlığına vabəstədir [bağlıdır]. Millətin zənginliyi onun qənaətkarlığı ilə ölçülər. Böylə ki, dünyanın ən zəngin milləti qənaətkarlığın ən böyük tərəfdarı və şövməndi [şövlüsü; arzu edən] olanlardır. Binaəni-leyh [ona görə], qənaətkarlığa adətlənmiş

yevropalılar tərbiyə vasitəsilə uşaqlarını bu adətə alışdırıb həvəsləndirirlər. Filhə-qiqə [doğrudan da], sabahdan axşama qədər övladı üçün çalışıb pul və mal qazanan ataların özlərindən sonra bir bu qədər zəhmətin nəticəsi beş günün ərzində fövt [yox] və tarac olacaqsə, neyçin bu biçarələr əbəş yerə çalışırlar, ömürlərini zayə edirlər? Hərgah bu çalış-qanlığın məqsədi sərvətin varislər əlində bəqa [əbədi qalması] və davamıdırsa, bu məqsədə nail olmaq yollarını xüsusi tərbiyə məsələlərində aramalıdır ki, bu da, məəttəəssüf [təəssüf ki], biz müsəlmanlarda hələ müşahidə edilməmişdir. Bir çox varlılarımız, təvəngərlərimiz [dövlətli, güclü adamlarımız] olmuşdur ki, övladı üçün milyonluq miknət [vardövlət] buraxmışdır. Lakin qənaətkarlığa adətlənməmiş varislər bu hədsiz dövləti beş günün ərzində tarumar edib özgələlərə möhtac qalmışlar. Bu gün onların evləri, karvansaraları, paraxodları bambaşqaların ixtiyarına keçmişdir. Pəs [dəməli], övlad üçün pul qazanmaq hələ kifayət deyil. Lazımdır ki, qazanılmış pulu hifz etmək istedadını övladın qəlbində rəzk etdirməli [həkk etdirməli; yerləşdirməli] ki, bu da məhz tərbiyənin sayəsində hüsula gələr.

Yevropalılar uşaqlarının qənaətkarlığa alışmasının tədbirlərini ən xırda vaxtlardan başlarlar. Böylə ki, bir ailədə neçə nəfər uşaq olarsa, hər birinin özünə məxsus kitabçaları olar. Valideyn tərəfindən əta edilmiş “cib xərcliklərini” bu səbəblər bihudə yerə xərcləməyib, birikdikcə aparıb kitabçaları ilə xəzinə və banklardakı əmniyyət sandıqçalarına

[əmanət kassalarına] təhvil verərlər. Bu minval ilə ildə hər uşağın adına bir xeylaq pul cəmlənər. İyirmi ildən sonra hər uşağın o qədər pulu olar ki, oğlan qismi bu pulla darülfünün təhsilinə davam edir, üç-dörd illik kursun məsarifini illərcə cəmlədiyi pullarla ödəyir.

Qız qismi isə həman yığdığı pullara cehiz tədarükü görüb qocasının evinə aparar. Bu üsul ilə uşaqlar həm qara gün qeydinə qalarlar, həm qənaətkarlığa alışarlar, həm də valideynin maddi ehtiyaclarına müavinətkar [köməkçi] olarlar.

Həqiqətən, böylə səbr və mətanətlə yığılmış pulun hər cəhətdən faydası çoxdur. Gündə bir şahı alıb xərcləməyən uşaqların kitabçasından qəflətən bir neçə min manat zühur edirsə, təvanasız [gücsüz; yoxsul] valideynin bundan nə dərəcədə məsrur [şad] qalacağını özünüz qiyas ediniz. Bu pul onların nəzərində tapılmış kimi görülməkdir!

Söz yoxdur ki, bu qədər tul [uzun] müddətin ərzində qənaətkarlığa qurşanmış uşaqlar axirülmə [axırda] səmimən [ürəkdən] də qənaətkar olub, bihudə və əbəş işlərə də pullarını, mallarını sovurmazlar. Bu fəqərə [iş; məsələ] valideynin təşəbbüsü ilə əncampəzir edilər [həllini tapar].

Bundan əlavə, məktəblərin də bu yolda xüsusi bir vəzifəsi vardır. Məlum olduğu üzrə, rus Maliyyə Nəzarətinin təklifi ilə məktəblərdə “qənaət” markaları satılardı. Şagirdlər məsarifdən artıq qalmış qəpik-quruşlarına bu markaları alıb xüsusi kartonlara yapışdırardılar. Markaların qiyməti bir neçə rubləyə vardığı zaman aparıb əmniyyət sandıq-

çalarına təhvil verərdilər ki, bu üsul ilə də şagirdlərin bir qədər pulları cəmləşirdi. Həm ailənin və həm də məktəbin ciddü-cəhdi ilə uşaqların qənaətkarlıq təcrübələri artaraq, sərvətin qədər və qiymətini ətraflıca düşünmüş olarlar.

Hərçənd bu məsələdə bəzi pedaqoqların təsəvvürü başqadır. Guya bu üsul şagirdlərin xəsisliyinə dəlalət edir. Lakin bu zənn, əvvəla yanlışdır (bunu sairələri etirazlarında qəvi [güclü] dəlillərlə sübut etmişlər); saniyə [ikincisi], bu zəndə olanların ədədi çox azdır ki, buna biz də tərəfdar deyiliz.

İştə, yeni nəslə qənaətə alışdırmaq üçün mənim də təklifim budur ki, səbi vətəndaşlarımız da qənaət işlərinə iştirak etməlidirlər ki, vaxtıyla vətənin mətin və möhkəm qənaətkarları olsunlar, pulun-malın qədrini anlasınlar. Böylə olarsa, əmniyyət sandıqçaları əhali arasında böyük bir şöhrət qazanıb etibarlanar, ümumiləşər və milliləşər ki, bu da amalımızın ən ucasıdır.

Fərhad Ağazadə

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Bakı Ticarət və Sənaye İttifaqı, Ticarət və Sənaye Nəzarətinə məlum etmişdir ki, məmaliki-əcnəbiyyəyə mal aparmaq məsələsinin tez həll olunmasından dolayı Nəzarət[in] başqa-başqa əşxas ilə etiləfa [şəxslərlə razılığa] gələcəyi məsələsi tüccar sinfinin təsvibinə [təsdiqinə; bəyənməsinə] səbəb olacaqdır.

Hər halda, xammalların aparılması

zamanı vaqonların müsəvi surətdə təqsim olunması [bərabər bölüşdürülməsi] üçün İttifaq xüsusi bir büro təşkilinin lüzumunu ehtimal edir. Büro vaqonların təqsimi ilə iştigal edəcəkdir [bölüşdürülməsi ilə məşğul olacaqdır]. Büroya lazımı müəssisələr nümayəndəsi daxil olacaqdır. İttifaq büro məsələsinin təcili surətdə həll edilməsini rica etmişdir.

* * *

Maarif Nəzarəti eylül [sentyabr] ayında İstanbula xüsusi adam göndərmişdi ki, orada türk lisanında kitab almaqla, lazımı qədər Azərbaycana müəllim dəvət etsin. Müəllimlər edadi məktəbləri üçün çağırılmalı idi. Hal-hazırda müəllimlər varid olmaqdadırlar [gəlməkdədirlər]. Nəzarət varid olmuş müəllimin [müəllimlər] əfəndiləri təcili surətdə məkatibə [məktəblərə] təyin etməkdədir.

* * *

Darülfünün [Universitet] müdiriyyəti doktor (məşhur cərrah) Finkelşteyni darülfünün işlərindən ötrü Avropaya göndərir. Maarif Nəzarəti müdiriyyətə məlum etmişdir ki, mumaileyhə [adı çəkilən şəxsə] gündəlik 120 frank təyin edilmişdir.

* * *

Maarif Nəzarətinin Edadi məkatibi şöbəsi müdiri Həmid bəy Şahtaxtinski, Nurməhəmməd Şahsüvarov, Azad bəy Əmirov, Fətulla bəy Rzabəyov, Sultanməcid Qənizadə, Abdulla bəy Əfəndiyev, Səlimə xanım Yaqubova, Səlimə xanım Xuramoviç, Əhməd bəy Pepinov, Xədicə xanım Ağayeva, Nemətulla bəy Şahtaxtinski, Cabbar bəy Orucəlizadə, Səməd bəy Vəkilova müraciətlə rica etmişdir edadi məkatibin milliləşdirilməsi məsə-

ləsini layiqincə müzakirə və həll etmək üçün xüsusi bir komisiya təşkil edilir. Komisiya gələcək tədrisat sənəsinin əvəli [əvvəlləri] üçün lazımi materiallar hazırlamalıdır. Balada əsamisi məzkur [yuxarıda adları çəkilən] əfəndilər Komisiya işlərində iştirak etməyə dəvət edirlər.

* * *

Darülfünun idarəsi Daxiliyyə Nəzarətinə müraciətlə məlum etmişdir ki, Darülfünun xidmətçilərinin bir çoxları mənzil bulmaqlarından dolayı zəhmət çəkməkdədirlər. [Bu vəziyyət] əlavə çağırılacaq müəllimlərin də gəlməsinə mümaniat [manevillik] edir. İdarə Nəzarətdən rica etmişdir ki, bu xüsusda lazım gələcək tədabir ittixaz edilsin [tədbirlər görülsün].

* * *

Darülfünun idarəsi elam edir [bildirir] ki, Darülfünunun Tarix və ədəbiyyat şöbəsində işbu təşrinin-saninin 15-dən gec olmamaq şərti ilə dərslərə şüru edəcəkdir [başlayacaqdır].

* * *

Gəncə qəzası əhalisi Kəndçilər İttifaqı vasitəsilə hökumət nəzdində zemstvo məsələsinin həll[i] və Məclisi-Müəssisənin tez çağırılması haqqında iqdamatda bulunmuşdur.

* * *

Daxiliyyə Nəzarətində məlumat alınmışdır ki, ehtikarçılar Qusar dairəsi və Lənkəran qəzasında böyük dəstələrlə taxıl və qeyri ərzaq almaqla qiymətin artmasına səbəb olurlar. Nəzarətdən tədabiri-lazimə ittixazı [lazım gələn tədbirlərin görülməsi] rica edilmişdir.

* * *

Maliyyə Nəzarətinin verdiyi məlumata nəzərən, işbu təşrinin-saninin 9-da Gəncə şəhərində Azərbaycan Dövlət Bankının şöbəsi güşad ediləcəkdir [açılacaqdır].

ÇÖRƏK BAHALANMASI HAQQINDA

Axır vaxtlar Bakıda və Azərbaycanın müxtəlif hissələrində çörək və taxıl qiymətləri artması və bunun get-gedə kəsb-i-şiddət etməsi [şiddətlənməsi] ümum hökumət dairələrini və camaat müəssisələrini böyük təşviş və əndişələrə sövq etmişdir. Vətən və milləti fəqət puldan və sərvətdən ibarət bilən həriflər, bahalıq və aclıq kimi böyük və dəhşətli bir bələdan nələr, nə müsibətlər törəyə biləcəyini əsla düşünmək istəməyən alçaqlar Azərbaycanın tükənməz taxılını və qeyri mallarını əcnəbi məmləkətlərinə keçirməkdən çəkinməyirlər. Bunlar Azərbaycanın hər tərəfindən, ələlxüsus Salyan və Lənkərandan, digər tərəfdən Qazax və Zaqataladan külli miqdarda taxılı aparmaqda və bununla kəndi cibini doldurmaq məqsədilə Azərbaycanı aclıq bəlasına giriftar etmək məqsədində bulunurlar. Lənkəranın və Salyanın taxılı türkman lodkalarında İrana və hətta müsəlman qardaşlar Petrovskiyə Denikin üçün belə taxıl aparırlar.

Hökumət böylə hərəkəti-xainanənin qabağını almağa ciddi surətdə çalışır və lazımi tədbirlər ittixaz edirsə də, lakin qurdlar kimi Azərbaycan fəqərasının cəsədlərinə yapışmış olan ədnələr [alçaqlar]

lar] kəndi hərəkətlərindən əl çəkməyir və həman bir çox vasitələrlə işləməkdədirlər. Böylə hərəkət Azərbaycanın qatı düşmənləri və daima onun kötüyünə balta çalanlar tərəfindən vüqu bulsaydı, bəlkə bir o qədər də təəccüb və heyranəti mövcib [təəccüb və heyranə səbəb] olacaq bir fəqərə [hadisə] olmazdı. Lakin böylə namərdcəsinə hərəkət və xəyanət edib adını islam qoyanlar və Azərbaycanın həqiqi oğulları adlananlar tərəfindən bürüzə gəldikdə, insanı dərin fikirlərə və gələcəyimizin pək vəxim [qorxulu] və fəna bir surətdə olacağı ehtimalına sövq edir.

Əcəba, indi hələ taxıl məhsulunun tamamilə yığılıb qurtarmadığı bir vaxtda böylə bir bahalıq və bəlkə aclığa məruz qalarsaq, qışın o şiddətli və amansız günlərində nə edəcəyiz? O vaxt kim bizə çörək verəcək?

Vətəni və millətini istəyənlər çalışmalı və xain möhtəkirə amansız müharibə elan etməliyiz; ta ki, bununla minlərlə ailə və uşaqlarımızı aclıq bəlasından xilas edək.

İştə bu nöqtəyi-nəzərlə də Ticarət və Sənəət Nəzarətimiz srağagün beynəddəvair [idarələr arası] təcili bir Şura dəvət edib, zeyldəki [aşağıdakı] qəti qərara gəlmişdir:

“Axır vaxtlar çörəyin və taxılın gündən-günə bahalanması və qiymətlərin get-gedə artması Azərbaycan Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarətinin diqqət və etinasını cəlb edərək, həmin məsələni müzakirə və böylə təhlükəli bir əhvalın bir an əvvəl rəf və izaləsinə [aradan qaldırılmasına və uzaqlaşdırılmasına] vasitələr aramaq qəsdilə noyabr ayının 4-də

beynəddəvair təcili bir Şura dəvət etməyə məcbur oldu. Şurada Bakı İstehkamat dairəsi hərbi general-qubernatoru, Bakı gubernatoru və Bakı qradonaçalnik, Daxiliyyə, Hərbiyyə və Maliyyə nəzarətlərindən nümayəndələr iştirak edirlər. Uzun-uzadıya müzakirə və mübadiləyi-əfkardan [fikir mübadiləsindən] sonra Şura böylə təyin etdi ki, taxıl qiymətlərinin artmasına birinci və başlı[ca] səbəblərdən onun qaçaq və gizli surətdə xaricə aparılmasıdır.

Taxıl Azərbaycandan gizli və oğurluqla olaraq İrana, Gürcüstana və Ermənistanə aparılır. Buna da səbəb məzkur [deyilən] yerlərdə taxıl qiymətlərinin artması olmuşdur ki, möhtəkirələr oraya aparıb satırlar. İranda Azərbaycan bonlarının ucuz olması, Gürcüstan və Ermənistanə isə taxılın yoxluğu böylə səbəbləri daha da artırır. Ehtikarlıq tamahı və qazanc məhəlli [yerli] alış-verişçilərin vətən və millət qarşısındakı məsuliyyəti və vəzifəyi-milliyələrini yaddan çıxarmağa yol verir və qazanc dalınca yüyürərək, cinayətkaranə bir surətdə öz vətəmindən taxılı xarici məmləkətlərə aparırlar.

Buna binaən [buna görə], Şura böylə qərardad etdi ki, tezliklə sərhədi möhkəmləşdirib, Lənkəran uyezdindən [qəzasından] və Muğandan lodkalarla və hətta Azərbaycanın içərisinə belə, kənara taxıl çıxarılmasını qadağan etsin. Çünki Azərbaycanın şəhərlərinə aparmaq məqsədilə namərd və xain tacirlər taxılı xaricə – İrana və Petrovskaya aparırlar.

Şura qət edir [qərara alır] ki, bundan sonra məzkur [deyilən] yerlərdən taxıl çıxarılmasına ancaq müəyyən körpülər

dən, müəyyən paraxodlarda paraxod cəmiyyətlərinin və kapitanların məsuliyyəti ilə ancaq taxılın Bakıya gətiriləcəyi şərti ilə icazə veriləcəkdir. Bakıdan başqa heç bir yerə taxıl buraxılmayacaqdır.

Müəyyən qərarı pozanlar, kim olursa-olsun, ağır cəza və cəriməyə girtar olmaqla bərabər, bütün mallarından məhrum ediləcəklərdir. Şura qərarı edir ki, körpülərdə və sərhəddəki dəmir-yol mövqiflərində [stansiyalarında] hökumətin etimadını qazanmış olan şəxslərdən, taxıl yüklərinə baxmaq üçün xüsusi vəkillər təyin edilsinlər. Böylə vəkillərin sui-istimalına [sui-istifadəsinə] yol verməməkdən ötrü, onların təyini böyük diqqətlə icra edilib və öz qulluğunu doğru və həqiqi surətdə ifa etmək üçün böyük miqdarda məvacib və maaş təyin edilsin.

Bundan əlavə, Şura lazım bilir ki, Bakıdan aparılan taxıl və gətirilən yüklərə yuxarıdakı qaydanın tətbiqi ilə bərabər, dəniz sahillərində xüsusi gəmilərdən ibarət qaraqol gəmiləri təyin edilsin.

Bununla bərabər, Şura vacib bilir ki, Bakıda olan bütün taxılı və Bakıdakı böyük tacirlərin anbarlarında olan taxılı hesaba və siyahıya alsın. Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarəti tərəfindən Lənkəran uyezdi və Muğana göndərilən komissiyaya tapşırılsın ki, tezliklə qiymətinə etina etməyərək, külli miqdarda taxıl alsın. Çünki bir qədər sonra qiymətlərin daha da artacaq olduğundan böyük müşkülət törəyə biləcəkdir.

Bu vasitə ilə Nəzarətin ixtiyarında külli miqdarda taxıl ehtiyatı saxlamaq mümkün olacaq və bununla da bazarda qiymətlərin əskilməsinə müvəffəqiyyət hasil olacaqdır.

Axirüləmr [sonda], Şura vacib bilir ki, qaçqınların Bakıya buraxılmaları barəsində sadir olmuş qərarı-məcəburi [verilmiş məcəburi qərarı] tezliklə qövlədən feilə [sözdən işə] gətirilməklə, şəhərin müəyyən məşğuliyyətləri olmayan bir çox artıq şəxslərdən təmizlənməsi işlərinə şüru edilsin. Çünki əvvəldə buna səbəb şəhərdə mənzil böhranı göstərilirsə də, indi bir daha böyük səbəb əlavə edilmişdir ki, o da çörək azlığıdır.

Bu barədə Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarəti yuxarıda göstərilən nəzəriyyəti Maliyyə və İqtisad Komitəsinin səvəbidinə [təsdiqinə; qiymətləndirməsinə] təqdim edir.”

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Dövləti sənaye kursları

Hökumət tərəfindən güşadı [açılması] qəbul edilmiş dövləti sənaye kursları bu günlərdə fəaliyyətə başlayacaqdır.

Kurslar Bakı Sənaye məktəbi və Çornı-qorodda açılacaqdır. Hələlik makina və elektrik şöbələri açılır. Gələcəkdə bir çox digər şöbələrin də güşadı ehtimal edilir.

Kurslar 20 aylıq olub, ali məkatib kimi beş semestrə təqsim edilmişdir [ayrılmışdır]. Birinci semestrə türkçə oxur-yazanlar qəbul olunacaqdır. Bu semestrə cəbr, həndəsə, fizik, mexanik, türkçə, elektrik və başqa dərslər keçiləcəkdir. Leksiyaları müqtədir mühəndis və texniklər oxuyacaqlardır.

Qeyd və qəbul üçün bu gündən etibarən Bakı Politexnik məktəbində mü-

əllim Babazadəyə müraciət etməlidir – səhər saat 8-dən 2-ədək, axşam saat 6-dan 7-ədək.

Fəhlə qardaşlarımızın və texnikaya həvəsi olan gənclərimizin yazılması mü-təmənnadır [arzu olunur].

Elmlər türk lisanında keçiləcəkdir.

Bələdiyyə İdarəsi və Neftçilər İttifaqı

Neftçilər İttifaqı Bələdiyyə İdarəsinə məlum etmişdir ki, 1919-cu sənəsinin 30 aprel əqdinə məbni [razılaşmasına əsasən], dəniz müəssisəsi Bibiheybətdə olan 65 desyatinlik torpaq Neftçilər İttifaqının Təsərrüfat şöbəsinə verilmişdi. Orada ehtimala görə, Bibiheybət fəhlələrinə məxsus evlər tikiləcəkdir.

Hal-hazırda həmin dairə müsəlman qəbiristanlığı halında qalmışdır ki, komissiyonun işini müşküləşdirməkdədir. Ehtimal üzrə müsəlman qəbiristanı həmin torpağı qəsb etmişdir.

İttifaq Bələdiyyə İdarəsindən rica etmişdir ki, qəbiristan üçün başqa bir dairə təyin etsin və qəsb edilmiş torpağın qaytarılması haqqında lazımi tədabir ittixas edilsin [tədbirlər görülsün].

Parlaman Komissiyonlarında

Teatro biletlərindən alınan vergilərin azalması haqqında Maarif Nəzarətinin qanun layihəsi Parlamanın Maliyyə və Büdcə Komissiyonunda qəbul edilmişdir.

Qız qaçırılmışdır

Cavad qəzasının Milmanlı kəndində gecə saat on iki radələrində Mirzəxan Yarməhəmməd oğlu, Musa Eynulla oğlu, Övsət Əhmədağa oğlu və bir nəfər nəməlum, kəndisi evdə olmayarkən Xəlil

Muxtar oğlunun evinə daxil olduqda, arvadını tufənglə hədələyib evdən 10,000 (on min) manat para və 19 yaşında bir qızını qaçırmışlar.

Oğurluq

Qaç gün əqdəm [qabaq] Hacı Abdulla Rəhim oğlunun evindən (Nijni-Priyutski küçədə, nömrə 83) bir pətefon oğurlanmışdır. Pətefonun qiyməti 10,000 (on min) manatdır. Bu işdə şübhələnmiş qonşulardan bəzisi 4-cü Polis idarəsinə verilmişdirlər.

Xaçmazda

Müşkür hissəsi pristavının dəftərxanası Xaçmaz istasyonundan Xaçmaz köyünə köçürülmüşdür.

Müsəlman tələbələrinin iclası

Bu gün təşri-ni-saninin 7-də, axşam saat 5-də hökumət tərəfindən xarici məmləkətlərə göndərilən tələbələrin getmələri xüsusunda iclas təyin edilmişdir. Bu iclasda maraqlananların iştirakı mətlubdur [tələb olunur].

Ümumi iclas

Noyabrın 7-də cümə günü səhər saat 10 tamamda Dum meydançasında Haşimovun mülkündə “Müsavat”ın otaqlarında Bakı türk mütəəllim və mütəəllimlərin [oğlan və qız şagirdlərinin] ümumi iclası vəqə olacaq.

Gündəlik məramnamə:

1. Yeni idarənin seçilməsi barəsində;
2. Mərkəzi Qafqaziya Komitəsinin seçkisi;
3. Məhəlli [yerli] Komitə və Qafqaziya Komitəsinə müfəttişlərin seçilməsi;
4. Cari məsələlər.

Məsələlər mühüm olduğundan, yoldaşlardan acizənə rica olunur hamısı iclasa gəldikdə gecikməsinlər.

Qeyd: İclas dəvəti üçüncü dəfə olduğuna binaən [olduğuna görə], nə qədər əfəndi gəlmiş olsa, iclas qanuni hesab olunacaqdır.

Yaşıl Qələm

Cümə günü təşri-saninin 7-də axşam saat 5-də Yaşıl Qələm dərənəsinin ümumi iclası təyin edilmişdir. İclas əski Dum meydançasında Həşimovun evində Könüllü təşkilatı və “Müsavat” firqəsi yerləşdiyi binada vəqə olacaqdır. İclasda dərənəyə aid bəzi məsələlərin müzakirəsi ilə ədəbi müsahibələr olacaqdır.

BİRJADA

Bu gündən etibarən Bakı bonu Azərbaycan baycanda və İranda tərəqqi edir [qalxır]. Bu cəhətdəndir ki, başqa paraların qiyməti tənəzzül etməyə şüru etmişdir [düşməyə başlamışdır]. Böylə ki, Kerenski minlik 990-1025 manata qədər, 250-lik kəndi qiymətindən 10 faiz və xırda 20 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 900-1600 manata qədər, yüzlüyü 250-350 manata qədər və xırda 50-80 manata qədərdir. Türkiyə kağız lirəsi 200 manat və Zaqafqaz bonu min manata 10 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirəsi 780 manat, altun onluq 900 manat, imperial 600 manat və Avstriya altunu 1800 manatdır.

Gümüş manat 60 manat və xırda gümüş para 25 manatdır.

Bakı bonunun min manatı İranda 4 tümən 3 qran olmuşdur.

FİRQƏLƏR VƏ CƏMİYYƏTLƏR

“Müsavat”da

Tərəfgirlik

“Rus” cəmiyyətinin “Armeniya” adlı gəmisində işləyən İbrahim Sadıq oğlu nam bir fəhlə Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat”ın Müsaliyə və Mürəfiə [Barışq və Məhkəmə] şöbəsinə şikayət etmişdir ki, məzkur [deyilən şəxs], xidmətindən ixrac edildikdə kəndisini Həmkarlar İttifaqında yeni xidmətə təyin edilməsi üçün birinci növbəyə yazdırmışdır. Fəqət İttifaq idarəsi tərəfgirlik edərək bunu növbədən çıxarıb, yerinə bir rusu növbəyə salmışdır.

Sükançıların mühakiməsi

“Tula” gəmisində işləyən sükançıları xidmətlərindən ixrac edilmələrinə cəhət, “Müsavat”ın Müsaliyə və Mürəfiə şöbəsinə ərizə vermişlərdi. Altı nəfər sükançının işlərini təhqiqat etdikdən sonra böylə qərar verilmişdir.

Onlardan:

1) Bəhram Nəcəfəli oğlu; 2) Krasnov və 3) Əli Hüseyn oğlu qanuna müvafiq ixrac edilmişlərdir.

Lakin:

1) Süleyman Xankiş oğlu; 2) Süleyman Ata oğlu və 3) Ağa Rzaqulu oğlu biqanun ixrac edilmələri cəhətindən yenedən xidmətlərinə qəbul edilmişlərdi.

Bibiheybətə

Bibiheybətdə “Lapşin” mədən müdiriyyətində işləyən Səlim Bədəl oğlu nam bir fəhlə iyirmi üç avqustdan “Müsavat”ın Müsaliyə və Mürəfiə şöbəsinə şikayət etmişdi ki, məzkur [deyilən şəxs],

Emalatxana Komitəsi üzvü olduğu halda xidmətindən ixrac edilmişdir. Təşri-saninin ikisində Müsaliyə və Mürəfiə şöbəsinin sədri təşəbbüsü ilə yapılmış mühakimə qərarı mövcubincə [qərar-dadına əsasən], məzkur fəhlə xidmətinə qəbul edilmişdir.

İranlıların Maarif Cəmiyyəti “Tərəqqi”də

Bu gün təşri-saninin 7-də axşam saat 4-də “İttihad” məktəbi binasında (Sadovı, nömrə 19) iranlıların Maarif cəmiyyəti “Tərəqqi”nin adi idarə iclası təyin edilmişdir.

Məsaili-yövmiyyə [gündəlikdəki məsələlər]:

- 1) Kişilərdən ötrü açılmış gecə məktəbi xüsusunda;
- 2) Cəmiyyətin Teatro şöbəsi;
- 3) Məsaili-cariyyə [cari məsələlər].

AZƏRBAYCANDA

Quldurlarla mübarizə

Cavad uyezd naçalniki Bakı qubernatoruna məlum edir ki, Xocabəyli quldurlarının sərhəddəki kəndlərə hücumunun önü alınmaq üçün ciddi tədbirlər ittixaz edilib və bu məqsədlə sərhədə straja [keşikçi] dəstələri gətirilmişdir.

Hacı Baba xan

Cavad uyezd naçalniki Bakı qubernatoruna məlum etmişdir ki, İran sərhədinə keçib və əhalini qətl-qarət etməyə başlamış olan məşhur quldur Hacı Baba xanı tövqif etməkdən [tutmaqdan] ötrü lazımı tədbirlər ittixaz edilib və hələlik onun adamlarından 12 nəfəri tövqif

edilmişdir. Qalanlarını axtarmaq və təqibat davam etməkdədir.

Gəncədən

Gəncə Kəndçi və Əkinçi İttifaqının 24 təşri-əvvəl [oktyabr] tarixli iclasının məzbətesidir [protokoludur].

Sədr: Əliş bəy Məhəmmədov.

Katib: Davud Cəfəri.

Saat 11-in yarısında sədr iclası açır. Əvvəl on dörd, sonra iyirmiyə qədər əfəndi hazır olur.

Gündəlik məsələlər:

- 1 – Köylərdə məktəb açılması;
- 2 – Maliyyə Komissiyası;
- 3 – Zemstvo [yerli özünüidarə qurumları] məsələsi;
- 4 – Məclisi-Müəssisən [Təsisçilər Məclisi] seçkiləri;
- 5 – Yer və su məsələsi;
- 6 – Qaçqınlar barəsində.

Birinci məsələ barəsində müzakirə başlanır. Lakin xalq məktəbləri müfəttişinin də hazır bulunması lazım görülür. Məktub vasitəsilə iclasa dəvət edilərək məktəblər barəsində məlumat istənilir. Müfəttiş əfəndi də məktəb olan köyləri nişan verərək, gələcəkdə köy məktəblərinin artırılacağını vəd edir. Yalnız köylülərin məktəblərə çocuq verməməsini və köy müəllimlərinə lazımı qədər hörmət olunmamasını qeydlə, bu xüsusda İttifaqın binagüzarlığını [addımlar atmasını] təmənnə edir.

İttifaq isə bu qərara gəlir ki:

1) Hökumətdən para buraxıldığına görə, köylərdəki əski məktəblər remont olunsun;

2) Məktəb olmayan yerlərdə məktəb tikilsin;

3) Nəradə məktəb lazım olsa, müfəttişliyə xəbər verilsin;

4) Məktəb yaşında olan uşaqlar tamamilə məktəbə verilsin;

5) Köy müəllimlərinə lazımı qədər hörmət olunsun;

6) İki müəllimə ehtiyac olarsa, ikinci müəllim barəsində müfəttişliyə xəbər verilsin;

7) Mərkəzi yerlərə poçta yapılması üçün İttifaq lazımı yerlərə müraciət etsin.

2 – Köylərə gedərək İttifaqa Maliyyə komissiyası seçmək üçün on bir adamdan ibarət bir heyət seçilir.

3 – Zemstvonun əmələ gəlməsi tez lazım olduğundan, Daxiliyyə Nəzarətinə bu barədə məlumat almaq üçün məşruha [izahat] yazılacaqdır.

4 – Məclisi-Müəssisən seçkilərinə əcələ şüru edilməsi [təcili başlanması] üçün Daxiliyyə nazirinə və Heyəti-vükəla rəisinə [Baş nazirə] məşruha yazılmalı.

5-ci məsələ təxirə salınır. Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarətinə [Sosial Təminat Nazirliyinə] qaçqınlara dair məlumat yazıldığından, altıncı məsələ də növbədən çıxarılır. Saat üçdə iclas qapanır.

*Sədr: Əliş bəy Məhəmmədov
Katib: Davud [Cəfəri]*

GÜRCÜSTANDA

Gürcüstan Dövlət Bankası

Məclisi-Müəssisənin [Təsisçilər Məclisinin] Hüquq Komissiyasına Gürcüstan Dövlət Bankasının 50 milyon sərmayə ilə

təsis edilməsi haqqındakı projesi idxal edilmişdir.

Yeni bon buraxılması

Yenidən Gürcüstan hökumətinə ikinci dəfə 300 milyon miqdarında bon buraxılmasına izin verilməsi məsələsi Məclisi-Müəssisəndə müzakirə edilməkdədir.

Kerenski pullarının qəbul edilməməsi

Batum general-qubernatoru Kuk Koliss təşirini-əvvəlin [oktyabrın] 30-da verdiyi əmr mövcubincə [əmrə əsasən], Kerenskinin 20 və 40 manatlıqları Batum və Batum nahiyyəsində qəbul edilməyəcək və dövləti, ümumi və xüsusi idarələr dəxi qəbul etməyə məcbur deyildirlər.

Mühəndis Qasımbəyovun qətlinə dair

Puşkin caddəsində qətl edilən mühəndis Xəlil bəy Qasımbəyovun qətlində şübhə üzərinə milis tərəfindən Karseladze və qatilin qaçıb gizlənmiş olduğu dükan sahibi çəkmaçi Yeqiyev həbs edilmişdir.

GÜRCÜSTAN İLƏ ERMƏNİSTAN ARASINDA MÜAHİDƏNAMƏLƏR

1) Təşirini-sani [noyabr] 1919 sənə, Tiflis şəhərində

Gürcüstan Cümhuriyyəti hökuməti tərəfindən təvkil edilmiş [vəkil təyin edilmiş] Daxiliyyə və Hərbiyyə naziri Noy Vissarionoviç Ramişvili və Gürcüstan Cümhuriyyəti Məclisi-Müəssisən rəisi

müavini Simon Qurgenoviç Mdivani bir tərəfdən və Ermənistan Cümhuriyyəti hökuməti tərəfindən təvkil edilmiş Stepan Qriqoryeviç Mamikonyan və Ermənistan Cümhuriyyəti Parlamanı üzvü Sumbat Arutyunoviç Xaçaturyan digər tərəfdən, vəkalətnamələri tədqiq edərək, onların lazım qaydada və həqiqi surətdə olduğunu öyrənib, aşağıdakı maddələrdən ibarət işbu müahidənaməni əqd etdilər [sazişi imzaladılar]:

1) Müahid [sazişə girən] dövlətlər (Gürcüstan və Ermənistan cümhuriyyətləri) məhud olurlar [öhdəlik götürürlər] ki, hazırda bulunan və irəlidə zühura çıxabilən bütün münəqişləri kəndi aralarında etilaf təriqi [razılaşma yolu] ilə həll etsinlər. Hərgah etilaf mümkün olmasa, o zaman məsələ həkəm vasitəsilə həll ediləcəkdir.

2) Bu müahidənamə iki həftə vaxtla Tiflis şəhərində imza ediləcəkdir.

2) 2 təşirini-əvvəl 1919 sənə, Tiflis şəhərində

Gürcüstan Cümhuriyyəti hökuməti tərəfindən təvkil edilmiş Daxiliyyə və Hərbiyyə naziri Noy Vissarionoviç Ramişvili və Gürcüstan Cümhuriyyəti Məclisi-Müəssisən rəisi müavini Simon Qurgenoviç Mdivani bir tərəfdən, Ermənistan Cümhuriyyəti hökuməti tərəfindən təvkil edilmiş Stepan Qriqoryeviç Mamikonyan və Ermənistan Cümhuriyyəti Parlamanı üzvü Sumbat Arutyunoviç Xaçaturyan digər tərəfdən, vəkalətnamələri tədqiq edərək onların lazım qaydada və həqiqi surətdə olduğunu

öyrənib, aşağıdakı maddələrdən ibarət işbu müahidənaməni əqd etdilər:

1) Ermənistan hüdudundan Ermənistan dəmiryolları ilə Gürcüstana nəql olunan və ya Gürcüstandan Ermənistan hüduduna göndərilən yüklər üçün və həmçinin Gürcüstan dəmiryolları ilə Gürcüstan hüdudundan Ermənistana nəql olunan və ya Ermənistandan Gürcüstana göndərilən mallar üçün azad tranzit qoyulur, yəni gömrük rüsumu verilmədən mallar keçirilir.

2) Bu müahidənamə üç sənə müddətinə əqd edilir. İmza edilən vaxtdan bir sənə keçdikdən sonra müahid tərəflərin hər birinə ixtiyar verilir ki, müahidənaməyə yenidən baxılmaq üçün elam etsin [bildirsin] və bu təqdirdə dəxi elam günündən etibarən altı ay vaxt müahidənamə kəndi qüvvəsində qalır. Hərgah, o vaxt içində yenidən müahidəni baxmaq üçün tərəfeyn [hər iki tərəf] etilafa gəlməzlərsə, o zaman müahidənamənin qüvvəsi kəsilmiş olacaqdır.

3) Bu müahidənamə iki həftə vaxtla Tiflis şəhərində imza ediləcəkdir.

(Gürcüstan Xariciyyə Nəzarətindən)

ERMƏNİSTANDA

Xatisova sui-qəsd

İrəvanda nəşr olunan “Joxovrdi” qəzetəsinin axırıncı nömrəsində aşağıdakı xəbər [xəbərlər] dərc edilmişdir ki, nə dərəcəyə qədər doğru olduğunu bilmədiyimiz halda, tərcümə edirik:

“Şənbə günü 1 təşirini-sanidə Ermənistan hökuməti rəisi Xatisov Qarsa əzi-

mət etmək [getmək] üçün arabada dəmiryol mövqifinə [stansiyasına] gedərkən, yolda daşların arxasında gizlənmiş bir neçə adam görülmüşdür.

Onlardan ikisi milis tərəfindən tövqif edilərək [tutularaq], mütəbaqi [qalan] ikisi isə qaçmağa fürsət bulmuşdur.

Tövqif edilənlər müsəlmanlardır. Onlarda üç dənə əl bombası da tapılmışdır.

Onların Xatsoyovun həyatına sui-qəsd etmək niyyətində bulundurlarını zənn edirlər. Tövqif edilənlərdən biri Abbas nam [adlı] şəxsdir ki, türk (tatar) agentliyi ilə məşhurdur və Şərura əsliyə [silah] daşdığı zaman dərdəst edilərək [ələ keçirilərək] Şərrur həbsxanasında məhbus edilmişdi. Qaçanlardan biri Molla Hüseyn namdır ki, o da müsəlman qüvvələrini təşkil etməklə məşhurdur. Təhqiqat icra edilir.”

* * *

1 təşirini əvvəldə hökumət rəisi Xatsoyov sübh qatarı ilə Qarsa əzimet etmişdir.

Bitərəf məntəqə üçün şəkər

Ermənistan Ərzaq naziri bitərəf məntəqə əhalisi üçün iki vaqon şəkər və iki vaqon duz buraxmışdır.

Ümuri-Xeyriyyə naziri

Ümuri-Xeyriyyə və Məsai [Sosial Təminat və Əmək] naziri doktor Babalyan təşir edilmişdir.

Qəmərliyə

Qəmərliyədən xəbər verirlər ki, xəstəlik fəvqəladə bir sürətlə ətrafda kəsbi-şid-

dət etməkdədir [şiddətlənməkdədir]. Tibbi müavinət kafi qədər deyildir. Həkim və müalicəyə ziyadə ehtiyac vardır.

İZHARİ-TƏŞƏKKÜR

Möhtərəm müdir əfəndi, “Azərbaycan” qəzetəsinin bir guşəsində bu bir qaq kəlməni dərc etməyinizi rica edirəm.

Bakı taciri Ağabala Quliyevdən bizim Cəmiyyətin idarəsinə varid [daxil] olmuş bəyanatda xəbər vermişdir ki, məzkur [adı çəkilən] Quliyev cənabları Bakı Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinə 500,000 manat (yarım milyon) ianə etmişdir. Bu məbləğin 200,000 manatı Bakı alındıqda qəhrəman Qafqaz ordusunda döyüşən şühəda [şəhidlər] şərəfinə qəbiristanda təsis edilən abidə məxaricinə və qalan 300,000 manatı da 1918-ci ilin Mart hadisələrində Təzəpir məscidinin təxrib edilmiş hissələrinin təmiri üçün sərf edilmişdir. İanə edilmiş məbləğin 300,000 manatı[nı] məzkur Quliyev Bakı İstiqrazi-Mütəqabilə Bankında Cəmiyyəti-Xeyriyyənin hesabi-cariyyəsinə vermişdir və baqi [qalan] 200,000 manatını da bu günlərdə Cəmiyyətin sandığına təhvil verməyi vəd etmişdir. Mənim təhti-idarəmdə [rəhbərliyim altında] olan idarə Ağabala Quliyev cənablarından böylə bir böyük ianə verməsinə cəhət, məzkura səmimi izhari-təşəkkürlər etməyi kəndisinə vəzifə ədd [hesab] edir.

Bakı Müsəlman

Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi sədri:

Qasım Qasimov

TEATRO VƏ MUSIQI

Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü axşam Hökumət Teatrosunda ərəb romançısı məşhur Corci Zeydanın sabiq Bakı qazısı Mir Məhəmməd Kərim tərəfindən tərcümə edilən “Kərbəla yangısı” nam romanından Mehdi bəy Hacıbababəyov tərəfindən iqtibas edilmiş “Yezid ibn Müaviyə” adlı faciə mövqeyi-tamaşaya qoyuldu.

Son günlərdə yek-digərini mütəaqib [bir-birinin ardınca] Hökumət Teatrosu türk aktyorları tərəfindən oynanmaqda olan dramalar kimi, bu əsərə də istər səhnəcə, istər tərtibat və əlbisəcə artıq əhəmiyyət verilmiş, artistlər də lazımcıca hazırlanmışdı. Lakin oyun yenə bir növ quru və soyuq keçdi. Bunun da təşiri “Yezid ibn Müaviyə” əsərinin sənətkaranə yazılmadığı idi.

“Yezid ibn Müaviyə” hər nə qədər teatro surətinə vəz edilmişsə də [qoyulmuşsa da], həman romandan xaricə çıxılmamış, romanın ruhu onda baqi qalmışdır. Bu hal aktyorları təzyiq etdiyindən, ümumiyyətlə oyun soyuq keçirdi.

Soyuqluq da o qədər olurdu ki, pərdələrin sonunda artistlər pək də alqışlanmayırdı. Hər nə qədər bəziləri kəndi alqışları ilə bu təsiri pozmaq, tamaşaçılar bununla bərabər artistlərə bir ruh verməyə çalışırdılarsa da müvəffəq olamayırlardı.

Artistlərin oyunu xüsusunda bir bu qədərə kifayət etmək istəyirik ki, Sidqi [Ruhulla] – Yezid rolunda, Rüstəm Kazimov – Şümür rolunda, Abbas Mirzə [Şərifzadə] – Əbdürrəhman rolunda, Həsən Səbri Abdulla[zadə] – Ziyad ro-

lunda, Olenskaya – Salma rolunda, Rza Darablı – Amir rolunda yaxşı idilər.

Tamaşaçı

“Nadir şah”

Bu gün cümə günü təşirini saninin (noyabrın) 7-də axşam Dövlət Teatro-sunda N. Nərimanovun 4 məclis, 7 şəkil-də yazmış olduğu “Nadir şah” draması mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır. Tamaşa axşam saat 8 tamamda başlanacaqdır.

Gələcək tamaşa təşirini-saninin (noyabrın) 11-də “Trablis müharibəsi, yaxud Ulduz”. Mövqeyi-tamaşaya qoyulmaq üçün hazırlanır: “Siyavuş”, “Əlməsur”, “Qaçqınlar”, “Otello”, “Hamlet”.

Kiromant

Kitablar müəllifi: “Gizlini bilmək” və “Xirromantiya təcrübəsinin əsasları” A. K. Xodunov ancaq əllərin xəttləri ilə insanın xasiyyətini, keçmişini, hal-hazırını və gələcəyini söyləyir. Qəbul edir hər gün saat 10-dan 4-ədək. Katibdən xəbər almaq və yazılmaq olar.

Ünvan: Mariinski küçə nömrə 18, Gimnazieçeskinin küncündə.

14018

Otaq axtarıram

Kırmılı gənc bir müsəlmana bir otaq lazımdır. Otaq əvəzinə ailə uşaqlarına türkcə, rusca və ərəbcə dərs verə bilər.

Adres: “Təbriz” mehmanxanası nömrə 13.

14014

**Xəzər dənizində posta, sərnişin
və yük gəmilərinin hərəkəti**

Bakı-Ənzəli
15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)
15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çərşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan
19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çərşənbə və cümə günləri saat 4-də.

*Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər
Gəz və geri*

17-ci körpüdən çərşənbə günü saat 4-də.
*Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gəz-Məşhədsər
və geri*

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.
*Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və
geri*

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara
17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk
15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

**Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası
Gövhər xanım Qazızadə**

Vəzi-həml edənələr hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

**Berlin Darülfünunu doktoru
S. İ. Kopelioviç**

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları. Qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat

5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

11449

Doktor M. İ. Lurye

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

**İstanbul doktor və bakterioloqu
Nazim bəy Hüseynzadə**

Sifilis, terbier, şankr və daxiliyyə naxoşluqları, 914 və 606 müalicələri tətbiq edilir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 10-ədək, axşam saat 6-dan 7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 17, doktor Qarabəyovun müalicəxanası. Telefon nömrə: 49-87.

1470

Diş həkimi S. M. Hamburg

Təzə işlər, qızıl, kauçuk, platina üzərində dişlər qayırılır. Qəbul olunur saat 9-dan 2-yədək, 4-dən 6-yədək. Nikolayevski caddə 21, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96.

9056

**Professor Buyneviçin
müsəkkər [sakitləşdirici] kabinetinin
səbiq assistenti**

Doktor Q. Musaelyans

Ürək, mədə, bağırsaq və qeyri daxiliyyə naxoşluqları qəbul edir səhərlər 9-dan 12-yədək, axşamlar 5-dən 7-yədək. Ünvan: Karantinni və Bolşoy Morskoy küçələrin küncündə (Telefonu küçənin başında). Telefon: 40-22.

11446

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Bakı Müsəlman

Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi...

səh. 143. “Vrangel’ski”: Bakıda, indiki Əhməd Cavad küçəsi.

“Spasski”: Bakıda, indiki Zərgər-palan küçəsi.

Mühəndis Ağalar bəy...

səh. 143. “Starı polis”: Bakıda, indiki Yusif Məmmədəliyev küçəsi.

“Baryatinski”: Bakıda, indiki Əbdülkərim Əlizadə küçəsi.

Dövlət Teatrosu

səh. 143. “Trablis müharibəsi və yaxud Ulduz”: Cəfər Cabbarlının Osmanlı tarixinə dair pyesi.

“Əlməsur”: Alman şairi Henrix Heynenin faciə əsəri.

“Dövləti-bisəmər”: İsmayıl bəy Rüstəm-bəyovun səhnə əsəri.

“Qaçaqqlar”: Alman dramaturqu Fridrix Şillerin əsəri.

Teleqraf xəbərləri

səh. 145. “6 təşrini-sani”: qəzetdə səhvən “6 təşrini-əvvəl” getmişdir.

Qəzetələrdən

səh. 148. “Tan”: 1861-1942-ci illərdə Parisdə fransız dilində nəşr edilmiş gündəlik “Le Temps” qəzeti nəzərdə tutulur.

səh. 149. “Polis müdaxilə edib”: qəzetdə “müdaxilə” yerinə “müdafiə” getmişdir.

İran işləri

səh. 150. “Çenin məlum...”: “Belə məlum olur ki, Azərbaycan dövləti şahsevənləri İran dövlətinə qarşı üsyana dəvət və təşviq etməkdədir.” (farsca)

Bələdiyyə vəkilləri seçkisi

səh. 152. “İstehqaqlı (senzovik) Bələdiyyə Məclisi”: yalnız müəyyən şərtləri daşıyan şəxslərin, xüsusən şəhərdə müəyyən qədər əmlaka sahib olanların seçilmək hüququna malik olduğu Məclis.

Hekayət

səh. 154. “Süleyman Salman oğluna tərəf döndü”: qəzetdə “Salman Süleyman oğluna tərəf döndü” getmişdir.

“Mart hadisəti”: 1918-ci ilin Mart hadisələri, bolşevik və erməni daşnak quldurlarının Azərbaycan xalqına qarşı törətdikləri soyqırım nəzərdə tutulur.

“Süleyman Salman oğlu buna razı oldu”: qəzetdə “Salman Süleyman oğlu buna razı oldu” getmişdir.

səh. 155. “o könnüllünün Məşhədi Murtuza olduğunu anladım”: qəzetdə “Məşhədi Murtuza” yerinə səhvən “Məşhədi Fərəc” getmişdir.

Nəzarətlərdə

səh. 157. “ədadi məktəbləri”: təhsildə ali məktəbdən əvvəlki mərhələyə məxsus olan, şagirdləri ali məktəbə hazırlayan məktəblər.

“Səlimə xanım Xuramoviç”: güman ki, “Sara xanım Xuramoviç” olmalı idi.

Çörək bahalanması haqqında

səh. 159. “yaddan çıxarmağa yol verir”: qəzetdə “verir” yerinə “verməyir” getmişdir.

Bakı xəbərləri

səh. 161. “Nijni-Priyutski”: Bakıda, indiki Süleyman Rəhimov küçəsi.

Azərbaycanda

səh. 163. “Xocabəyli quldurları”: Xocabəyliləri Şahsevənlərin bir tayfası idi.

Teatro və musiqi

səh. 167. “Tamaşaçı”: bu imza Seyid Hüseyn Sadıqzadəyə məxsusdur.

Bazar, 9 noyabr 1919-cu il, nömrə 317

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Yekşənbə, 15 səfərül-müəzzər sənə 1338. 9 təşrinisani 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək heasb olunur. Elan fiati: birinci səhifədə sətiri 8 rublə, axırncı səhifədə sətiri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axırncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

SİRK “MODERN”

Yekşənbə günü noyabrın 9-nda 1919-ncu ildə məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə təşkil edilmiş Fransa güləş mübarizəsinin məbədi [ardı].

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir. 1-nci: Qəti mübarizə Kalişeviç – Buyvolov; 2-nci: Naməlum tələbinə görə Naməlum – Zakoroyko; 3-ncü: Raqenbaum – Yemelyanov.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa başlanacaq 8-də. Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Elan: Bu günlərdə dünyada ən məşhur pəhləvan Boqatıryovun benefisi olacaqdır.

14023

BAKİ MÜSƏLMAN PARAXODÇULARININ CƏMİYYƏTİ

Petrovski körpüdən Lənkəran və Astaraya hər gün saat beşdə paraxod gedir. Yük və sərnişin həmin körpüdə qəbul olunur. Biletlər dəxi orada satılır. Ənzəli, Məşhədsər, Bəndər Gəz, Həsənqulı, Gü-

müştəpə, Ləngərud, Rudsər və Şahsavarə dəxi həmin körpüdən yük qəbul olunur.

Noyabrın 12-sindən Salyana yük və sərnişin paraxodu işləyəcəkdir.

Cəmiyyətin kontorı Dəniz qırağında, Rəsulovun kontorunda. Telefon nömrəsi: 3-88 və 57-61.

Bakı Paraxodçular Bürosu
14026

GÜRCÜSTAN-ERMƏNİSTAN ETİLAFI

Gürcüstan və Ermənistan cümhuriyyətlərinin həyatı-siyasiyyəsində 3 təşrinisani şayani-diqqət [diqqətəlayiq] bir tarix ədd [hesab] oluna bilər.

Gürcüstan-Ermənistan arasındakı müzakirəti-sülhiyyə eyi bir surətdə davam edib, nəticədə bir etilafa münəcər oldu [razılaşma ilə nəticələndi].

Hər iki cümhuriyyət həyatında müsbət və vəlud [səmərali] bir surətdə başlayan mükaliməti-siyasiyyəninin [siyasi danışıqların] gələcəkdə daha da ümidbəxş bir nəticəni istihdaf edə biləcəyi [hədəfə götürə biləcəyi] qənaəti verməkdədir.

Gürcüstan və Ermənistan arasındakı etilaf, şübhəsiz ki, yalnız bu iki cümhuriyyətin həyati-siyasiyyəsinə aid deyil, bilümmü [ümumiyyətlə] Zaqafqaziya cümhuriyyətlərinin istiqbal [gələcəklərini] və səlamətlərinə də şamildir.

Zaqafqaziyada mənafeyi-müştərəkələrini idrak edərək ümumi bir etilafı lazım bilən cümhuriyyətlər, ümum [bütün] dövlətlər qarşısında da Zaqafqaziya demokratiyasının hüquqi-milliyə və siyasiyyəsinə tanıtıdırmağa bəzli-səy etmiş [səy göstərmiş] olarlar.

Zaqafqaziya cümhuriyyətlərinin müqəddəratı o qədər məhəlli və mevzii [yerli və lokal] bir məsələ şəklini almışdır ki, üç cümhuriyyətin anlaşıb da hər ümüruna [işinə] hakim olması dərəcədə heç bir qüvvətin bu cümhuriyyətlərə təsir və nüfuz edə bilməsi mümkün deyildir.

Gürcüstanla Ermənistan arasında keçən sənə hüduş edən [meydana gələn] müharibə, yeni təşəkkül etmiş Zaqafqaziya cümhuriyyətləri həyatında pək ağır bir təsir hüsula gətirir, hər iki millət haqqında sui-təfəhhümlər [yanlış anlaşılmalər] üzündən çıxan bu vuruşmanın həqiqi bir uzlaşma ilə nəticələnməsi, həqiqətən, arzu olunurdu.

Avropai bir həyati-milliyə və siyasiyyə altında yaşamaq istəyən Qafqaziya millətləri, heç şübhəsiz, hər şeydən əvvəl ali mənəfətlərini dərpış ilə [nəzərə almaqla] milli müştərək əlaqələri naminə, əlbəttə ki, müttəhid [birgə] bir dil, mötəlif [münasib; razılaşdırılmış] bir sahə, müttəfiq bir çarə də bulmalıdırlar.

Gürcüstan-Ermənistan etilafı ümumi bir anlaşma nöqtəyi-nəzəri ilə Zaqafqaziya həyatında işlə ilk atılmış bir xütvə

[addım] olaraq tələqqi edilə [qiymətləndirilə] bilər.

Filhəqiqə [doğrudan da], məşhur bir kəlamdır ki, ixtilaf etməyincə etilaf eyləmək mümkün deyildir. Qüvvətlər nə qədər ayrılar, nə dərəcə öz daireyi-hərəkətlərində infirad edərsə [təklənərsə], onların birləşmələri, anlaşmaları da o qədər müsmir [səmərəli, faydalı] olar. Federalizm, yaxud konfederalizm əməliyyatda [praktikada] bariz həqiqətlər hüsula gətirdiyi kimi, federə, yaxud konfederə halına daxil olmuş millətlər arasında da o qədər əlaqə və rəbitələr qüvvətlənməkdədir.

Əvvəla ayrılmaq, sonra birləşmək. İşlə həyati-həqiqiyyənin tələb etdiyi bir əsas.

Gürcüstan-Ermənistan arasında əqd edilmiş olan etilaf şimdiki halda tranzit haqqında olub, ərazi ixtilafı üçün hər iki hökumətin etilaf təriqinə [razılaşma yoluna], yaxud da həkəm (arbitraj) üsuluna müraciətləri şərt qonulmuşdur.

Demokratiyanın ən məqul [ağlabatan] və son bir mərcəyi [müraciət yeri] də həkəm (arbitraj) üsuludur: bütün ixtilaf-ları, bütün nifaq və nizaları [konfliktləri] bitərəf və yaxud beynəlmiləl bir heyəti-hükkam [hakimlər heyəti] hüzurunda hər iki tərəfin riza və müvafiqəti [razılığı, uzlaşması] ilə həll etmək.

İşlə, haqqına razı olmayanlar üçün ən son bir təklif.

Gürcüstan və Ermənistan arasındakı etilafın əsl mühüm cəhəti ixtilafı məsələlər haqqında silah və qandan təvəqqi və ehtiraz edilməsini [çəkinilməsini, özünü saxlamağı] təmin etdiyidir. Bu etilafı biz məmnuniyyətlə tələqqi və təbrik edəriz.

Çünki bu dərəcə etilafbinlik [razılaşma tərəfdarı olmaq] Gürcüstan və Ermənistan həyatında ilk dəfə görülən şeydir. Hər iki cümhuriyyət arasındakı etilafa görə, Ermənistandan Gürcüstana, Gürcüstandan Ermənistanla tranzit haqqında hürriyyəti-tammə verilir. Ermənistan Gürcüstana, Gürcüstan Ermənistanla bilə-qeydüşərt [qeydsiz-şərtsiz] mallarını keçirə biləcək.

Bundan Gürcüstanın Ermənistan qəddər faydası olmaz. Çünki Ermənistandan Gürcüstana aparılacaq mal pək az bulunduğu halda, Ermənistanla gedəcək mallar Gürcüstanda pək çoxdur.

Fəqət etiraf etməli ki, Zaqafqaziyanın həman hər tərəfində olan iqtisadi böhran amillərindən biri də Zaqafqaziya cümhuriyyətləri arasındakı qüyudatın [bağların] bulunması, ağır şəraiti-iqtisadiyyə ilə yek-digərlərinə mərbut [birləşməyə bağlı] olmalarıdır. Əgər Zaqafqaziya cümhuriyyətləri arasında gərək tranzit və gərəkse gömrük haqqında ümumi bir anlaşma tapılsa, əmin olmalıdır ki, Zaqafqaziyanın ümum demokratiyası [bütün xalqı] üçün faydalı bir iş görülmüş olar.

Hər halda, Gürcüstan və Ermənistan arasında əqd edilən bu etilaf, irəlidə Azərbaycan və Ermənistan arasındakı anlaşmaya da qismən təsir edəcəyi üçün hali-hazırdakı siyasi vəqayə [hadisələr] içərisində ən mühümünü təşkil etdiyini söyləyə bilərik.

Zaqafqaziya cümhuriyyətlərində daha inkişaf etməmiş bir çox qabiliyyəti-siyasiyyə məknuzdur [gizlənməmişdir] ki, sırası və mövsümü gəldikcə bunların həyatımızda cari olması və amiyana

[avamcasına] düşüncələr altında yuvarlanan bəzi sinif və cəmiyyətlərin də yeni siyasi istiqamətlərlə munis ola [ünsiyyət qura] bilmələri, əlbəttə, lazımdır. Bunu təmin etmək isə müqtədir diplomat və siyasilərin hünərlərindən asılıdır.

Zaqafqaziya cümhuriyyətləri böyük dövlətlərə qarşı gərək siyasiyyət və gərəkse diplomatiyada ibtidai bir haldadırlar. ediləcək məsələləri hər b, hər b ilə həll ediləcək məsələləri sülhlə həll etmək qədər bacarıqlıq hələ bu təzə cümhuriyyətlərdə tərəqqi etməmişdir. Bununla bərabər, hər üç cümhuriyyət arasında ara-sıra hiss edilməkdə olan anlaşmaq, birləşmək lüzum və ehtiyacı bizə göstərir ki, siyasiyyatda da təkamülə doğru yürüməyə qabiliyyətimiz vardır.

Gürcüstan və Ermənistan arasında əqd edilmiş olan bu etilaf da işlə bunu isbat edir.

Ümidvar olalım ki, Gürcüstan ilə etilaf yolunu bulmağa müvəffəq olan Ermənistan Azərbaycan ilə də anlaşib müştərək və müttəhid [birgə] bir dil bulsun, müştərək və müttəhid mənəfe naminə də üç cümhuriyyətin üçlü etilaf ittifaqı mümkün olsun.

Ə[hməd] H[əmdi Qaraağazadə]

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

6 təşrini-sani iclası

İclas doktor Həsən bəy Ağayevin sədarəti, Əhməd Cövdət Pepinovun katiibliyi ilə saat 12.13 dəqiqədə açılır.

Sədr ruznameyi-müzakirəti [müzakirə gündəliyini] elan edir:

1) Bakıda fəhlələrin işlək yerlərində miqdarsız içki və ispiroto işlənməsinin önünü almaq haqqında qanun layihəsinin 3-cü qiraəti;

2) Zaqatala şəhərinə faizsiz olaraq 10 il müddətinə 70 min manat borc verilməsi haqqında qanun layihəsinin 3-cü qiraəti;

3) Teatro tamaşalarından alınan vergilərin tənqisi [azaldılması] haqqında qanun layihəsi;

4) Ağstafa gömrükxanasının iştataşının [statının] qüvvətləndirilməsi haqqında qanun layihəsi;

5) Azərbaycan dəmiryol mövqifində [stansiyasında] Xudat və Yalama posta-teleqraf şöbələrinin məmur siyahısı haqqında qanun layihəsi;

6) Posta-Teleqraf Nəzarəti idarəsində olan məmurların ixtisarı haqqında qanun layihəsi;

7) Sosialistlərin hökumətə sualı;

8) Şamaxı qaçqınları barəsində hökumətə sual.

Sədr - Daxil olmuş kağızları elan edir. O cümlədən məlum olur ki, 10-cu nömrədən Parlaman üzvlüyünə keçmiş Yusif Əliyev Ticarət və Ərzaq naziri müavini olduğundan, onun əvəzinə Məclisi-Məbusan üzvlüyünə Məhəmməd Yusif Cəfərov intixab edilir [seçilir].

İşbu məktub mandat komisiyaya göndərilir.

Sonra Həlimə xanım Safrasyan tərəfindən Parlaman sədrinə yazılmış uzun bir məktubda özünün Ərəş uyezdində [Ağdaş qəzasında] olan bir çox yerlərini və 22 otaqdan ibarət evini Cümhuriyyət

sərvətini artırmaq üçün təsis ediləcək məktəbə bağışlayır. Parlaman, Xanım Safrasyanı alqışlayır.

Sonra Parlaman üzvü Vinqradov 2 həftədən artıq üzrsüz olaraq iclaslarda hazır olmadığından, onun Parlamandan ixrac edildiyi məlum edilir. Növbədəki məsələyə keçilir.

Məsələ fəhlə rayonlarında içki satışının məni [qadağan edilməsi] xüsusunda qanun layihəsinin 3-cü qiraətidir. Bəyram Niyazi [Kiçikxanov] oxuyur. Sədr səssə qoyur. 17 maddədən ibarət olaraq 3-cü qiraətdə etirazsız, birsəslə qəbul edilir.

2-ci məsələ Zaqatala şəhərinə 70 min manat faizsiz borc verilməsi barəsində qanun layihəsinin 3-cü qiraətinə keçilir.

Sədr izahat verir ki, bu para birdəfəlik buraxıldığı üçün 3-cü qiraətə ehtiyac yoxdur. Binaəniyə [ona görə], növbədən götürülür.

Teatro tamaşalarından alınan vergilərin ixtisarı haqqında qanun layihəsinin müzakirəsinə keçilir. Məruzəçi sifəti ilə Ağabəyov Rza bəy minbəri-xitabətə çıxıb bu xüsusta məlumat verir. Məlum olur ki, Parlaman tərəfindən bu yaxın zamanlarda qəbul edilən 40 faiz vergi nəhayət dərəcədə artıqdır. Bunun üçün Dövlət Teatro icarədarı Amiraqo Maarif Nəzarətinə müraciət edib, bu verginin ləğv edilməsini istəyir. Amiraqo təqdim etdiyi hesabdən anlaşılır ki, onun ayda 585 min manat xərci var, bu xərci 22 günə təqsim etdikdə [böldükdə], hər teatro tamaşası ona 26,618 manata tamamlır. Əksərən teatroya tamaşaçı da az gəlir. Budur ki, zərər edir. Böylə halda 40 faiz vergi verməsi, onu teatro işlərini buraxmağa məcbur edəcəkdir.

Maarif Nəzarəti teatronun sənayeyi-nəfisəyə [incəsənətə] bir xidməti olduğunu nəzərə alaraq, bu verginin ixtisarını təklif edir. Maliyyə-Büdcə komisiyonu da bunu qəbul etmiş, fəqət komisyonda bir neçə rəylər olmuşdur. Onları bir-bir oxuyur.

Malxazov - Rusca söylədiyi nitqində etiraf edir ki, teatro biletlərinə qoyulan vergi hədsizdir. Bunun üçün də teatro biletləri nəhayət dərəcədə bəha olur. Misal göstərərək deyir ki, Tiflisdə Hökumət teatrosunun birinci cərgəsi 50 manatdır. Burada isə 150 manatdır. Hətta Gürcüstan və Ermənistanda teatro işlərinin tərəqqisi üçün hökumət öz xəzinəsindən təxsisat [vəsait] belə buraxmışdır. Bunun üçün təklif edir, ancaq Nəzarətin layihəsi qəbul edilib, teatro biletləri vergidən azad edilsin. Çünki teatro biletləri vergidən azad edilərsə, o zaman təbiəti ilə biletlər ucuz olar. Biletlərin ucuzlaşması hər kəsə teatroya getməyə imkan verər.

Ağamalioğlu - Söylədiyi nitqində deyir ki:

İngiltərədə hər şeyə vergi qoyulmuşdur. Bir ingilis ancaq öldükdən sonra vergidən xilas ola bilmiş. Hətta ölüdən vergi alınmış. İngiltərədə yalnız bir şeydən vergi alınmayırmış. Bu da teatro imiş.

Natiq çox təəccüb edir ki, Azərbaycan Cümhuriyyətində, hər məmləkətdə vergidən azad olan teatrodan vergi alınır. Teatronun xalqa fikircə nə qədər tərəqqi verdiyinə işarə edərək deyir ki, hankı millətdə ki, teatro yoxdur, o, tərəqqi edə bilməz.

Sonra natiq hökuməti tənqid edərək

deyir ki, bizim vəzirlərimiz pulu nəradən çıxaraçaqlarını bilməyib, teatro biletlərinə vergi qoyur. Halbuki bir çox pul çıxacaq yerlər vardır. Təklif edir ki, teatro biletləri vergidən tamamilə azad edilsin.

Sırada natiq olmadığından, son söz məruzəçiyə verilir.

Ağabəyov Rza bəy - Natiqlərə cavab verir ki, hər nə qədər Maarif naziri vergilərin ləğvini xahiş etmişsə də, Vükəla Şurası onu qəbul etməmiş, yalnız bu vergiləri azaltmaq istəmişdir. Bu onun üçündür Vükəla Şurası məmləkətin maliyyə işlərini Maarif Nəzarətindən daha iyi bilir.

Natiq əlavə edir ki, əgər vergilər tamamilə ləğv edilsə belə, bundan cəmaat faydamənd olmayıb, teatroçular mənfəətbərdar olacaqlar. Bunun üçün vergilərin ləğvi biletlərin ucuzlanmasına səbəb olmayacaqdır. Təklif edir ki, vergilər tamamilə ləğv edilməyib, 50 faiz əskilsin.

Sədr - Varid [daxil] olan təklifləri oxuyur.

Əvvəlinci təklif “Müsavat” fraksiyonu tərəfindəndir. Təklifdə vergilərin 50 faiz əskilməsi ilə 2-ci maddənin ləğvini tələb edir.

2-ci təklifdə teatroların tamamilə vergidən azad edilməsi istənilir.

Məruzəçi izahat verir ki, Maarif naziri tamam teatrolardan verginin ləğvini xahiş etməmişdir. O, yalnız o teatrolar vergisini ləğv edir ki, onlar sənayeyi-nəfisəyə xidmət edirlər. Başqa teatrolar vergidən azad olunmasınlar.

Sədr - Layihənin 2-ci qiraətinə keçməsinə səssə qoyur. Qəbul edilərək 2-ci qiraətə başlanır.

Birinci maddə oxunur.

Mehdi bəy Hacinski - “Müsavət” fir-qəsinin təklifindən məlumat verir. Deyir ki, teatroların hankısı sənayeyi-nəfisədir, hankısı deyildir, onları yek-digərindən ayırmaq çətin olacaq. Ona görə 50 faiz əskilməsi üzərində ısrar edir.

Əbilov İbrahim - Teatro tamaşalarına xalqın az getdiyinə işarə edərək, bunun biletlər baha olmasından irəli gəldiyini söyləyir. Təklif edir ki, teatroların qapısını xalqın üzərinə açmaq üçün cəmi teatrolar vergidən azad olsun.

Rza bəy Ağabəyov - Vergilərin azal-masından və yaxud tamamilə ləğv edil-məsindən ancaq bir neçə teatroçuların mənfəətbərdar olduğuna işarə edərək, komisiyonun qərarı üstə dayanır.

Sədr əvvəldə oxunan təklifləri təkrar edir. Birinci təklif ki, tamam teatrolar hər bir vergidən azad olsun, səsə qoyulur. Əksəriyyəti-rəylə [səs çoxluğu ilə] təklif qəbul edilməyir.

2-ci “Müsavət”-in təklifi səsə qoyulur ki, teatrolara fərq qoymadan cümləsinin vergisi 50 faiz əskilsin, əksəriyyətlə təklif qəbul edilir.

Birinci maddə bu surətlə tərtib edilir:

Teatro tamaşalarından alınan vergilər 50 faiz əskilir.

2 və 3-cü maddələr oxunur. 2-ci maddə birinci maddə ilə əlaqədar olduğundan ləğv edilir. 3-cü maddəyə ki, qanun 22 oktyabrdan tətbiq edilsin, “Müsavət” tərəfindən təklif varid olur, qanunun qəbul edildiyi gündən tətbiqi təklif edilir. Səsə qoyulur, əksəriyyətlə qəbul edilir.

Layihənin 3-cü qiraəti gələcək iclasa buraxılaraq növbədəki məsələyə keçilir.

4-cü məsələnin məruzəçisi Əmirca-nov hazır olmadığından, növbədən götürülür. 5-ci məsələyə keçilir. Xudat və Yalama post və teleqraf şöbələrinin mə-murları siyahısı haqqındakı qanun layihəsi haqqında məruzəçi sifəti ilə Rza bəy Ağabəyov məlumat verir. Məmur-ların neçə nəfər olacağı və maaşlarının miqdarı oxunur. Etirazsız qəbul edilir.

Növbədəki Ağstafa gömrükxanası ştatasının qüvvətləndirilməsi haqqında qanun layihəsinin müzakirəsinə keçilir. Məruzəçi sifəti ilə Əbdüləli bəy Əmir-canov bəyanat verir. Məlum olur ki, Bakıdan sonra gömrükxana işlərində Ağstafa gömrükxanası birinci mövqe işğal edir. Get-gedə gömrükxana və tamojını işləri artır. Buna görə axır vaxt-larda bir çox şikayətlər gəlir. Mallara vaxtında baxıla bilməyir. Bu da əksər vaqonların səhərdən axşama kimi orada qalıb gözləməsini mövcib olur. Maliyyə Nəzarəti bu halları nəzərə alaraq, həman gömrükxana ştatasının artırılmasını təklif edir. Maliyyə-Büdcə komisiyonu da Nəzarətin işbu qanun layihəsini qəbul edib, Parlamandan təsdiq edilməsini rica edir.

Camalbəyov - Bir neçə məmurların artması ilə vaqonların təxirə uğramadan gedib-gələmməyəcəklərini söyləyir. Çün-ki Ağstafada hamı sənişinlər axtarılırlar. Bu axtaranlar da müəyyən deyillər. Nətiq deyir ki, poyezdləri orada hər kəs axtarır. Hətta depo naçalnikinin müavininin sənişinləri axtardığını da gördüm.

Nətiq təklif edir ki, qulluqçuların ədə-di artmaqla işlər qaydası ilə getməyəcəyi üçün oraya vətən və millətini sevirən adamlar, qulluqçular təyin edilməlidir.

Ağa Aşurov - Qulluqçuların artması-na əsasən zidd olmadığını bəyan edir. İşlərin yaxşı getməməsinə səbəb qul-luqçulara yaxşı baxılmadığını söyləyir. Məruzəçidən sual edir ki, qulluqçuların istirahəti təmin olunmuşmu? Sonra jan-darmlar haqqında danışır. Deyir ki, jan-darmlar barəsində bir çox sözlər eşidirik. Bu jandarlara artıq əhəmiyyət vermək lazımdır. Onlar hər nə bilirlər edirlər. Jandarmların kimə tabe olduqları mə-lum deyildir. Tamojna işi Maliyyə Nəza-rətinə aid olduğundan, başqalarının bu işə qarışmağa haqqı yoxdur.

Əmircanov (məruzəçi) - Nətiqlərə cavab verir. Deyir ki, əlbəttə, 8 nəfər qul-luqçunun işini 4 nəfər görəcək olarsa, işlər yaxşı getməz. Jandarmalar tamojını işlərinə baxmayır, onlar polis işi görürlər.

Sonra Ağa Aşurova cavab verir, deyir ki, mən öylə bilirəm ki, qulluqçular va-qonlarda yatmayırlar. Çünki mövqiflərdə [stansiyalarda] xidmətçilər üçün bir çox binalar vardır. Türük və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] naziri də bu barədə bir çox hazırlıqlar yapır.

Sonra rica edir ki, işbu layiheyi-qa-nuniyyə Maliyyə-Büdcə komisiyonunun qəbul etdiyi surətdə qəbul edilsin.

Sədr layihənin 2-ci qiraətinə keçmə-sini səsə qoyur. Qəbul edilir. Mehdi bəy [Hacinski] maddəbəmmaddə oxuyur. Səsə qoyularaq qəbul edilir.

Növbədəki məsələyə, posta və tele-qraf məmurlarının ixtisarı barəsindəki qanun layihəsinə keçilir. Məruzəçi sifəti ilə Rza bəy Ağabəyov izahat verir. Məlum olur ki, hökumətin qəraradına görə, Posta və Teleqraf naziri Vükəla Şurasına [Nazirlər Kabinetinə] öz idarəsinin məmur-

larının əskilməsi barəsində bir qanun layihəsi təqdim etmişdir. Bu vaxtadək orada 35 məmur varmış, indi 25 məmur olacaqdır. Ləvayehi-qanuniyyə [Qanun layihələri] komisiyonu buna baxıb qəbul etmiş, Parlamandan da qəbulunu rica edir.

Layihəyi-qanuniyyə etirazsız qəbul edilir. Sosialistlərin hökumətə verdikləri suala keçilir. Hökumət namından [adın-dan] [Xudadad bəy] Məlikaslanov izahat verir. Deyir ki, keçən iclasda sosialistlər tərəfindən hökumətə bir sual verilib, nə üçün hökumət sədrinə ev əşyası alınmaq üçün bir milyon manat buraxılmasının səbəblərini bilmək istəmişdilər.

Nətiq hökumət üzvlərinin ev əşyası almaya təəvanaları [gücləri] olmadığından bəhs edir. Əlavə edir ki, hökumət sədrini bir çox əcnəbi nümayəndələri ziyarət edirlər. Bu ziyarətlər əksərən hökumət sədrinin evində vaxt olur. Hökumət sədrinə layiq bir müxəlləfat [ev əşyası, mebel] lazım gəlirdi. Son zamanlarda general Harbordun vürudu [gəlişi] üzə-rinə hökumət, təsəvvür edilən [nəzərdə tutulan] bu ev müxəlləfatının alınmasına lüzum gördü. İxtiyarında olduğu 70 mil-yonluq fondan para buraxdı.

Nətiq bunun qanundankənar bir iş olmadığını izah edir. Deyir ki, vəzirlər öz evlərində hər növlə olsa keçinə bilirlər, lakin əcnəbi nümayəndələri yanında öylə keçinmək düz deyildir.

Əhməd Cövdət - Kəndilərinin sualı üç maddədən ibarət olduğunu söyləyir. Bi-rinci maddə, bu gün hökumət istifadə olduğundan, böylə təxsisat nədən ötrü-dür? 2-nci, bu iş nə üçün Parlamandan keçməmişdir? 3-ncü, bir dəfə ki mebel

alınmış, ikinci kərə yenə bir bu qədər mebel alınır? Bu üç maddəyə hökumət nümayəndəsinin izahatı onları qane etmədiyini məlum edir.

Sədr - Sual müəllifləri qənaət hasil etmədiklərinə görə, sual istizah [sorğu] surətini alıb gələcək iclaslardan birinə qalır, – deyir.

2-ci suala hökumət tərəfindən Hi-dayət bəy Sultanov cavab verir:

Şamaxı qaçqınları barəsində verilən suala cavab verməyə hökumət tərəfindən məmur oldum. Hökumətə verilən sual Şamaxı qaçqınları və Şamaxının yenidən tikilməsi barəsində idi. Bu xüsusda 5-6 ay əvvəl hökumət tərəfindən bir komisiyon tərtib olunub Şamaxıya göndərilmişdi ki, gedib şəhərin nəradə – öz əvvəlki yerindəmi və yaxud başqa bir yerdəmi tikilməsi barəsində məlumat gətirsin. Bu vaxtadək o komisyondan qəti bir cavab yoxdur. Çünki komisiyon üzvləri şəhərin nəradə tikilməsi xüsusunda qəti bir qərara gəlməmişlər. Bununla bərabər, bunun üçün lazım gələn paranın nəradən və nə qayda ilə alınması da hökumət tərəfindən hələ həll edilməmişdir. Komisyondan cavab alandan sonra, para məsələsini hökumət həll etdikdən sonra şəhərin tikilməsinə başlanacaqdır.

2-ci qaçqınlar məsələsidir ki, Şamaxı qaçqınlarının halına baxılmayı. Bu böylə deyildir. Məmləkətimizdə olan qaçqınların hamısına – istər Şamaxıdan olsun, istər İrəvan və Zəngəzurdan olsun – hökumət bir nəzərlə baxır və kömək edir.

Bu qaçqınların da əksəri kəndlidir. Kəndlilərə lazım olan qədər müavinət etməkdən hökumət acizdir. Çünki

hazırda əldə nə toxum, nə kotan və nə də yer vardır. Bunları hazırlamaq bir-iki ayın işi deyildir.

Dağılmış evlərin yenidən tikilməsi barəsində hökumət qərarı etmişdi ki, onlara meşədən ağac verilsin, öz qüvvəsi ilə evini tikdirə bilsə lazımlı olan ağac və taxtasını meşədən ala bilər. Kotan, balta və bu kimi şeylər isə hökumətdə hazırda yoxdur.

Toxum barəsində, hökumətin təklifi ilə Ziraət Nəzarəti [Əkinçilik Nazirliyi] hökumətə məlumat vermişdir. Hökumət də bu barədə bir layihə düzəldib Parlamanə təqdim etmişdir.

Parlamanda hələ ona baxılmamışdır. Əgər Parlaman ixtiyar verərsə, indi qış keçdiyindən, yazda kömək olunar.

Sual müəllifi Mehdi bəy Hacıbaba-bəyov hökumətin cavabından qənaət hasil etmədiyini bəyan edir. Bu da istizah şəklini alıb gələcək iclaslara təxir edilir. Vaxt gec olduğundan iclas saat 3-ün yarısında qapanır.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz mövqifi tərəfindən qəbul edilmişdir)

8 təşrinə-sani

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Murman tərəfdə bizim hissələrimiz Onej gölünün qərb kənarı ilə yürüş edərək düşməyə külli tələfat verməklə

Kappesellə mövqifindən [stansiyasından] 30 fərsəx qərbə bir neçə kəndi işğal etmişdir.

Fin körfəzi səvahlili [sahilləri] dairəsində bizim qoşunlarımız Xovaşi nəhri ətrafında yenidən bir neçə kənd işğal etmişdir. Yürüş davam edir.

Yamburq cəbhəsində Krasnoye Selo-dan 80 fərsəx qərb tərəfə ciddi vuruşmalar olur. Bizim hissələrimiz tərəfindən əsir və qənimət alınmışdır.

Luj dairəsində - Bizim yürüş edən hissələrimiz vuruşma ilə Dvinsk mövqifini [stansiyasını] və Luqadan 60 fərsəx şimal-qərbə olan bir neçə kəndi işğal etmişdir.

Qdov dairəsində - Qdovun 20-25 fərsəxliyində bizim qoşunlarımız bir neçə kənd və yüzdən yuxarı əsir almışdır.

Polotsk altında bizim hissələrimiz düşmənin Qərbi Dvina nəhrindən keçmək istədiyini rəf etmişdir [qarşısını almışdır].

Novoqrad-Volinski, Jitomir və Kiyev dairələrində xırda vuruşmalar vəqə olur.

Çerniqov dairəsində - Bizim hissələrimiz vuruşma ilə Çerniqov şəhərini işğal etdi.

Sefsk dairəsində - Bizim üçün Sefsk altında müvəffəqiyyətli vuruşmalar davam edir.

Kursk cəbhəsində - Fatej yolu uzunlu ilə bizim qoşunlarımız düşməni Fatejin 60 fərsəxliyində Spava nəhrinin qərb tərəfinə atmışdır.

Kastornov cəbhəsində Kastornovun 10 fərsəx şərqində və 5 fərsəx şimalında bizim üçün müvəffəqiyyətli vuruşmalar davam edir. Düşməni şiddətli müqavimət göstərir.

Liski dairəsində - Liski mövqifindən 20 fərsəx şimala ciddi vuruşmalar davam edir.

Novoxopyorsk dairəsində - Düşmənin güclü qüvvələri ilə olan vuruşmadan sonra bizim hissələrimiz Povorino mövqifindən qərbə olan istehkamatin cənubuna tərəf geri çəkilməmişdir.

Buzuluk və Komolna nəhirlərinin aşağı məcrasında bizim üçün müvəffəqiyyətli vuruşmalar davam edir.

Tsaritsin cəbhəsində - Traritsindən 60 fərsəx şimala tərəf bizim hissələrimiz düşmənin hücumunu dəf etməkdədir. İki top, mitralyoz və başqa qənimətlər alınmışdır. Qeyri hissələr təbəddü-latsızdır. [Digər hissələrdə dəyişiklik yoxdur.]

Ural dairəsində - Kəşfiyyatçıların əməliyyatı.

İşim dairəsində - Biz tərəfdən İşim işğal edildikdə 300 əsir və başqa qənimətlər alınmışdır. Qənaimin [qənimətlərin] miqdarı məlum deyilir. Şimalda yürüşümüz davam edir.

Tobolsk dairəsində - Qırmızı hissələrimiz Tobolskdan şərqə 14 fərsəx irəli hərəkət etmişlərdir.

Fransa saldatlarının inqilabi hərə-kətləri

Qomel - Sevastopoldan gəlmiş olan yoldaşın dediyinə görə Fransa saldatları inqilabi hərəkət göstərməkdədirlər.

Fransızlar tərəfdən “Kommunist” adında bir qəzetə verilir. Fransızlar Denikinçilərə çox pis nəzərlə baxmaqdadırlar. Hətta Könüllü ordu zabitanlarından bir neçəsini dəxi döymüşdür.

Əmələ və səfərbərliyə dəvət olunanların iğtişası

Rostov - Bryanskda Şura ordusu ərkanı-hərb [qərargah] rəislərindən birinin əmələ və səfərbərliyə dəvət olunanlar arasında müsəlləh [silahlı] iğtişas təşkil etdiyinə dair məlumat alınmışdır. Bryansk şəhəri iğtişasçılar tərəfindən işğal edilmiş və Şura hökuməti düşürülmüşdür. Böyləliklə Qırmızı qoşunlar bizim üçün ən lüzumlu cəbhədə, bizim qoşunlar və öz iğtişasçıları arasında qalmışlardır.

Baltik səvahlili hökumətlərinin yeni konfransı

Pskov - Estoniya hökuməti, Latviya və Litva hökumətlərini 9 noyabrda Yuryev şəhərinə yeni konfransa dəvət etmişdir. Bu konfrans Şura Rusiya ilə sülh konfransına döndəriləcəkdir.

İsveç və Şura hökuməti

İsveç hökuməti Şura hökumətinə müraciət edərək, Moskva və Petroqradda olan İsveç konsulxana və səfərxanaları əmlak və odalarının həcz [müsadirə] edilməsinə protesto etmişdir.

Denikin arxasında iğtişas hərəkəti

Qomel - Minskden verilən xəbərlərə görə, Kondikleyevki dairəsində Denikin qoşunları on iki mindən ibarət iğtişasçılarla vuruşmadadırlar. Qırmızı partizan dəstələri ilə birləşməkdən ötrü iğtişas Yekaterinoslav tərəfə qədər intişar etməkdədir [yayımaqdadır].

Melitopol qəzasında Şura hökuməti şüarıyla kəndçilər iğtişası baş vermişdir.

Kəndçilər Denikinə taxıl verməkdən imtina edirlər.

İnanmayırlar

Qomel - Parisdən verilən məlumata görə, Müttəfiqlər siyasi dairələrində Denikin və Yudeniy müvəffəqiyyətinə inanmamaq gündən-günə kəsbi-qüvvə etməkdədir [qüvvətlənməkdədir]. Kolçakın məqhuriyyətini [məğlubiyyətini, əzil-məsini] etiraf edirlər.

“Tan” Yudeniy haqqında

Fransa hökumətinin qəzetəsi “Tan” Yudeniy məqhuriyyətindən bəhs edərək yazır ki:

Göndərilən əslihələrin [silahların] bolşeviklər əlinə keçmək ehtimalından naşi [ötrü], Baltik səvahlili [sahilləri] hökumətlərini əslihə ilə təchiz etmək xətrəlidir [təhlükəlidir].

Amerika qəzetələri İngiltərə hökumətinin Müttəfiq dövlətlərlə Şura Rusiya arasında olacaq şura məsələsini müzakirə etməyə mail olduğunu xəbər verirlər.

Cəmahiri-Müttəfiqə [Birləşmiş Ştatlar] Şura Rusiyanın ablukasına [blokadasına] iştirakından imtina etmiş və Petroqradı ərzaqla təchiz etmək xəyalındadır. İngiltərə Hərbiyyə naziri Məclisi-Məbusanda demişdir:

Ukraynada Denikin ordusu əleyhinə iğtişas qalxmış və İngiltərə hərbi məmurlarının verdikləri xəbərlərə nəzərən, bolşevik dəstələri Xerson üzərinə yürüş etməkdədirlər.

Denikin bir daha İngiltərə tərəfindən müavinət görmədiyini Çörçill təsdiq etmişdir.

(Gürcü teleqraf acentəliyindən)

Klemansonun nitqi

Bu günlərdə Strasburqda Klemanso böyük siyasi əhəmiyyəti haiz olan [daşıyan] bir nitq söyləyəcəkdir.

İlhaq

Pişonun təhti-sədarəti [başçılığı] altında olan Ali Şura ingilislərə Şərqi Prussiyada Allenştayn mahalını, italyanlara Qərbi Prussiyada Marienverder, fransızlara Yuxarı Sileziya və Teşin mahalının verilməsini qət etmişdir [qərara almışdır].

(Qafqaziyadakı Müttəfiqlər heyətinin radio xəbərləri)

Sülh Konfransının təvizi [əvəzlənməsi]

Parisdən xəbər verirlər ki, Müttəfiq hökumətlər Sülh Konfransını Pişon sədarəti altında Səfir konfransına təviz etmək projesinə baxmaqdadırlar.

Almanlar Varşavada

Varşavada 25 milyon sərmayə ilə bir Almaniya mal idxal və ixrac edən şirkəti təşkil edilmişdir.

Almaniyalıların Riqadan təxliyə edilməsi

Almaniya hökuməti Riqada olan Almaniya səfəratə [səfirliyi] və Almaniya qaçqınları müavinəti ilə almanların Riqadan Almaniya təxliyə edilməsinə mübaşirət etmişdir [başlamışdır].

İtaliyada təşviqat

İtaliya hökumətinin sadir etdiyi [ver-

diyi] əmrlə Xariciyyə Nəzarəti cənbindəki [nəzdindəki] Təşviqat və Təbliğat idarəsi ləğv edilir.

QƏZETƏLƏRDƏN

Hindustan muxtariyyəti

Müharibədən daha irəli İngiltərə hökuməti qarşısında durmuş Hindustan muxtariyyəti məsələsi şimdiki bir az da kəskin vəziyyət alıb, İngiltərənin müstəmləkə qəvanini [qanunları] içində bütöyün yeni bir qanun layihəsi icadına səbəbiyyət vermişdir. Velikobritaniyanın ayrı-ayrı hissələri olan Kanada, Avstraliya və Yeni Zelandiya kimi yerlərdə təşkilat məsələsində, demokratiya tarixində sınıanmış federasyon əsasları nəzəri-etibara alınmışdırsa, fəqət Hindustanda əhalinin aşağı dərəcədə olan dövləti idrakını əsas ittixaz edərək [əsas qəbul edərək, əsas sayaraq], orada İngiltərə federasyon və bürokratizm üsullu bir şey vücuda gətirmək xəyalındadır. Ələlümum Hindustan layiheyi-qanuniyyəsi atidəki [aşağıdakı] qərar üzrədir:

Hindustan vis-kralı indində [nəzdində] bir qanunverici məclis (Məclisi-Məbusan) təşkil edilir. Məclisin 120 üzvündən 80-ni əhali tərəfindən üç sənə vaxta intixab ediləcəkdir [seçiləcəkdir].

Bundan əlavə, bir də Məclisi-Əyan, yaxud Bütöy Hindustan Şurası təşkil edilib, 56 əzası [üzvü] olacaqdır ki, onun 24-ü əhali tərəfindən 5 sənə vaxta intixab ediləcəkdir. Məmurlar Məclisi-Məbusana üzv olmaq ixtiyarından məhrum edirlər. Fəqət Məclisi-Əyanın

çox yarısı məmurlardan ibarət olacaqdır.

Məclisi-Məbusanın iştirakı olmadan ancaq Hindustan vis-kralının səvəbdidi [razılığı] ilə bütün Hindustan üçün qanunlar verməyə Məclisi-Əyan səlahiyyətədar olacaqdır.

Bu surətlə əski zamanlardan bəri mütləqiyyət mahiyyəti daşıyan Hindustan hökuməti muxtariyyət idarəsinin müşkül üsullarına baxmayaraq, yenə iləriki vəziyyətində qalmış kimi olur.

Hindustan mətbuatından iqtibasən “Tayms” qəzetəsində dərc edilmiş xəbərata [xəbərlərə] nəzərən, bu qanun layihəsi Hindustan əhalisi içində heç bir dürlü məsərrət iqaz edəmməmişdir [sevinc oyandıra bilməmişdir] və hətta Hindustanın mötədil millətpərvərləri də Hindustan mərkəzi hökuməti məsuliyyətinin artırılmasını ən müqtəzi [vacib] bir məsələ ədd [hesab] edirlər.

Yəhudi dövləti

Torpaq tənzimatı

Fələstin hökuməti rəisi Londra Darülfünunu [Universiteti] professoru Veysmanın sədarəti altında Yaffada – Fələstinin müvəqqəət paytaxtında Fələstindən ötrü torpaq tənzimatı [islahatı] tərtib etmək üçün iclaslar başlanılmışdır. Tənzimatın əsasına başlanğıc olaraq vəz edilmişdir [qoyulmuşdur] ki, əmlaki-qeyri-mütəhərrikə [daşınmaz əmlak], ehtikar və alqı-satqıya xidmət edəcək bir vasitə olmamalıdır.

Torpaq, üzərində işləyən zəhmətkeşlərə verilməlidir.

Torpaq tənzimatı projesi təsərrüfat və iqtisadiyyat əhli-xibrəllərindən [mütə-

xəssislərindən], məşhur alman professoru Otto Birinaum tərəfindən tərtib verilir.

Türkiyənin əlaqəsi

İrəliki Türkiyə kabinələri kimi şimdiki yeni kabinə də Fələstində yəhudi dövləti təşkilinə, ümumiyyətlə, hüsn-təvəccöhlə baxırmış. Türkiyəni maraqlandıran Türkiyə borcunun bir hissəsinin Fələstin hökuməti tərəfindən əda edilməsi və mühacirət və iqtisadi əlaqələrin tənzim edilməsi məsələsi imiş. Sülh müahidənaməsi [sazişi] imzalandıqdan sonra Türkiyə ilə Fələstin arasında imtiyazat müqaviləsi qəti olaraq tərtib ediləcəkmış.

* * *

Cəmahiri-Müttəfiqədə avtomobilçilik

Amerika Statistik Bürosunun nəşr etdiyi məlumata görə, Cəmahiri-Müttəfiqədə [Birləşmiş Ştatlarda] avtomobilçiliyin tövsisi [genişlənməsi] atidəki [aşağıdakı] rəqəmlər üzrədir:

1911-ci sənə 677,000 avtomobil,
1912-ci sənə 1,010,488 avtomobil,
1913-cü sənə 1,253,875 avtomobil,
1914-cü sənə 1,711,339 avtomobil,
1915-ci sənə 2,445,664 avtomobil,
1916-cı sənə 3,512,996 avtomobil,
1917-ci sənə 4,983,340 avtomobil,
1918-ci sənə 5,945,442 avtomobil,
1919-cu sənə həziran [iyun] 6,353,233 avtomobil.

Böyləliklə, son səkkiz sənə zərfində Cəmahiri-Müttəfiqə avtomobilləri on qata qədər artmışdır. 105,186,167 nüfusu [əhalisi] olan Cəmahiri-Müttəfiqədə vəsət olaraq [orta hesabla] 19 adama bir

avtomobil düşür. (Cümhuriyyətlərin birində isə 7 adama bir avtomobil düşür.) Avtomobil agentlərinin miqdarı 31 min olub, qarajlar da 30 mindir.

Dəniz tankları

İngiltərə amirali Fişer əzim [böyük] “dəniz hipopotomları”, başqa təbirlə [başqa ifadəylə] tank gəmiləri inşa etmək üçün bir proje hazırlamış imiş. Bu dəniz tanklarının inşa edilməməsinin səbəbi Britaniya hökumətinin müharibə zamanı bacarmadığından, yaxud onunla iştiğal etmək [məşğul olmaq] istəmədiyindən irəli gəlmişdir. Şimdi amiral Fişer bu projenin mövqeyi-icraya qonulması üçün yenidən məsələ qaldırmışdır.

Kiyev-Paris

“Press büro”nun verdiyi xəbərlərə görə, Kiyev ilə Paris arasında təyyarə müxabirəti vəz ediləcək [rabitəsi yaradılacaq] və əvvəlinci teyri də [uçuşu da] təyyarəçi Fyodrov edəcəkdir.

SÜLH ƏTRAFINDA

Almaniya mətbuatı sülh haqqında

Berlin mətbuatı yazır ki, Müttəfiqlər sülh müahidənaməsində [sazişində] olan təzadı zahirən tədil etmək [mötədilləşdirmək, qaydaya salmaq] istəyirsə, fəqət o yol ilə getməyə meyl göstərməyirlər. Xəsarət təvizatının [kompensasiyanın] mümkün qədər tez zamanda tədiyə edilə [ödənə] bilməsi niyyəti ilə Almaniyaya müavinət etmək əvəzinə, onlar yeni təzyiqatlar icad edirlər. Sülh müa-

hidənaməsinin imzalanması nə qədər uzaqlara təviq edilsə [təxirə salınsa], o qədər də ziyadəsi ilə “Müttəfiqin ricalihökuməti [Müttəfiqlərin hökumət adamları] sülhdən qorxurlar” etiqaatı təqviyə bulur [güclənir]. Hərgah mütarikə şəraiti [atəşkəs şərtləri] məsun [toxunulmaz] olaraq saxlanırsa, o zaman hər dəqiqə çıxış bəkləmək olar. Bir daha inkar edilməyəcək müdhiş əmri-vaqeni [faktı] doğruca təsvir edən Fransa sosialistlərinin qarşıda duran intixabatdakı [seçkilərdəki] proqramlarıdır ki, ümumi tərkisilahın Almaniyadan başlanılmasını tələb edirlər. “L. A.” qəzetəsi yazır ki, Almaniyalı zəhmətsizcə əzmək üçün sülh və mütarikə müahidənamələrində “xüdəyi-dolab” [hiylə, fırıldaq] vardır. Görünür ki, Paris Cəmiyyəti-Əqvam yaradanları, ümumi sülh tərkisilah və başqa gözəl işlər xəlv edənləri Almaniya dövləti həyatına əngəl törətmək üçün yalnızca vasitə hərbi tədabirdə [tədbirlərdə] görürlər.

Almaniyadan 140 min inək

Müttəfiqlərin Almaniyadan 140 min inək verilməsi tələbatına qarşı Londrada edilən protestonu Londra İstixbarat [Məlumat] Bürosundan iqtibasən Almaniya mətbuatı nəşr etmişdir. Protesto lord Robert Sesil, lord Landsdaun, Kenterberi arxiyepiskopları, Hersoginya Vedkord, Serbelli, Artur Henderson və bir çox qeyri məşhur camaat xadimləri tərəfindən imza edilmişdir. Protesto sülh müahidənaməsinə təshihat yapan [düzəlişlər edən] Paris komisiyonuna göndərilmişdir.

Protestonamədə İngiltərə “Bəyaz kitab”ından Almaniyada məkulat [ərzaq]

bahalığını və südsüzlükdən uşaqların dərşətli əziyyətlərə məruz qaldığını göstərən parçalar da iqtibas edilərək irə [təqdim] edilmişdir.

Protestoda denilir ki, bütün cahani-mədəniyyət müharibə saiqəsi [səbəbi] ilə vücuda gəlmiş məhrumiyyətlərdən dolayı artmada olan uşuq ölümünə mümaniət etməyə [mane olmağa] borc-ludur. Tə’kidən rica olunur ki, tələb olu-nan inəkləri başqa məmləkətlərdən alıb Fransa və Belçikaya vermək üçün Al-maniyaya izin verilsin.

60 min inək Amerikada alınaraq Fransaya verilmişdir.

Helholand adası

Helholand əhalisi Sülh Konfransına müraciət edərək istida [xahiş] etmişdir ki, Helholand adasının müqəddəratını həll etməkdən ötrü rəyi-amma [referendum] müraciət olunsun.

CÜMƏ GÜNKÜ MÜXTƏLİF XƏBƏRLƏR

Belçika kralı Amerikada

Belçika kralı xitabnamə ilə Amerika əhalisinə müraciət edərək, Amerikaya vürudu [gəlişi] və Amerika şəhərlərini ziyarət etməsi həsəbi [səbəbi] ilə izhari-şadmani edir [şad olduğunu bildirir] və deyir ki:

“Amerika şəhərləri əhalisinin qəlbləri Belçika şəhərləri əhalisi qəlbləri ilə həmahəng olaraq çarpmış və Amerika əhalisi Belçika yolunda tədadsız [saysız] fədakarlıqlarda bulunmuşlardır.”

İngiltərədə tətıl

İngiltərə dəmiryollarında tətıl hərə-katı sakitləşir. Mindel xətti və Londra ilə Liverpool, Mançester və Bristol araların-dakı yollarda işlərə mübaşirət edilmişdir [başlanmışdır].

Fransada mühasireyi-əsgəriyyə ida-rəsinin ilğası

Fransa rəisi-cümhuru [prezidenti] dek-ret verərək Balfur və Əlcəzair mülhə-qatında [ilhaq edilmiş ərazilərində] mü-hasireyi-əsgəriyyə [hərbi mühasirə] ida-rəsinə ləğv etmişdir.

General Quro Suriyada

General Quro kəndisinin Suriyada olacaq fəaliyyəti proqramı haqqında bərvəchi-ati bəyani-əfkar etmişdir [aş-ğdakı kimi fikir bildirmişdir]:

“Mənim fəaliyyətim başlıca olaraq hərbi bir mahiyyət daşıyacaq və ən əvvəl Fransa-İngiltərə etilafı mövcubincə [razı-laşmasına əsasən] müəyyən edilmiş Suri-yanın bəzi yerlərində ingilis əsəkirini [əsgərlərini] Fransa qoşunları ilə dəyişə-cəyəm.”

General Quro əlavə olaraq bəyan etmişdir ki, o, ingilis məmurları ilə mü-nasibəti-dostanənin davamını mühafizə ilə mütəqabil etimada məzhər olan [qarşılıqlı etimada nail olan] bir siyasət təqib edəcəkdir.

İtaliyada məcburi istiqraz

İtaliya hökuməti bir faizli daxili məcburi istiqraz üçün proje tərtib edir. 20 min frankdan ziyadə sərmayəyə malik olanların həpsi istiqrazda iştirak etməyə məcbur ediləcəkdirlər. İstiqraz 70 sənə

müddətində tədiyə ediləcəkdir [ödənə-cəkdir].

Gürcüstan mürəxxəsləri

Roma - Gürcüstan Cümhuriyyəti mürəxxəsləri [nüməyəndələri] rəisini Nitti qəbul edərək iki mühüm məsələ barəsində müsahibədə bulunmuşdur. Ən əvvəl Gürcüstan mürəxxəsləri rəisi rica etmişdir ki, Parisdə olan İtaliya sülh mürəxxəsləri cavan Gürcüstan Cümhu-riyyəti istiqlalının təsdiqini müdafiə et-sinlər. İkinci olaraq, müsahibə əsnasında Gürcüstan ilə İtaliya arasında əlaqələr müzakirə edilmişdir.

İtaliyada səhmdaran cəmiyyəti

Roma - Son statistiklərin topladığı məlumata görə, İtaliyada 11,786,905,381 lirə sərmayəyə malik 4,414 səhmdarlar cəmiyyəti vardır.

Denikin qərargahında

Bu yaxın günlərdə Cənubi Rusiya qü-vayi-müsəlləhəsi [silahlı qüvvələri] baş komandanı qərargahına Baş koman-danlıq nəzdində olan İngiltərə hərbi [qərargahı] sabiq rəisi general Briqqs və Fransa hərbi heyəti başda general Man-jen olaraq vürud edəcəklərdir [gələcək-lər]. Fransa hərbi heyətində 100-ə qədər zabıt vardır.

“Pravda” qəzetəsi Zaqafqaziya haq-qında

Moskvada nəşr olunan “Pravda” və “İzvestiya Tsentkoma” qəzetələrinin eylül [sentyabr] və ağustos nömrələrində Zaqafqaziya cümhuriyyətləri haqqında bir çox məqalələr dərc edilmişdir. Əzcumlə

[o cümlədən] “Pravda” qəzetəsi bir baş məqaləsində Xalq Komissarları Şurasını tövbix [məzəmmət] edərək yazır ki, “Sov-narkom” [Xalq Komissarları Soveti] Qaf-qaziya millətlərinin haqlı müddəalarını kəndi vaxtında qarşılamadı. Zaqafqazi-yada keçən sənə təməlli arxamız olduğu halda, müttəfiqimiz Bakı və Tiflisdə sağlam bir üssül-hərəkə [baza] təşkilinə çalışmış olsaydıq, Şimali Zaqafqazıyanı da qeyb etməzdik və al bayrağımız Pya-tiqorsk və Vladıqafqazda şimdiki də ehti-zaz etmiş [dalğalanmış] olardı.

Məqalənin axırında xülasə olaraq mühərrir dəvət edir ki, şimdiki beynəl-miləlcilər nəzərlərini Şərqə doğru dik-mişlər, lazımdır ki, inqilab nəzakətini bütün kamalı ilə izhar edərək, ağqvar-dıyaçılara bizimlə birlikdə ümumi bir nifrət hissi bəsləyən Zaqafqaziya höku-mətlərinə əlimizi uzadalım.

(“Z. T.”)

İngiltərə səfirləri

İngiltərə hökuməti tərəfindən yeni cümhuriyyətlərə atidə əsamisi mühərrər [aşağıda adları yazılan] səfirlər təyin edilmişlərdir:

Çex-Slovakiya Cümhuriyyətinə – Corc Klerk;

Finlandiyaya – Lord Akton;

Serb-Xorvat krallığına – A. Yanq;

Lehistana [Polşaya] – H. Rambold;

Şvedə [İsveçə] – Kolvill Barkli.

Yudenicə müavinət

“V. V.” qəzetəsinin verdiyi məlumata nəzərən, şimal-qərbdə əməliyyatda bu-lunan Könüllü ordu üçün Müttəfiqlər tərəfindən 20 top, 22 min tüfəng, 15

milyon fişəng və bir çox başqa mühim-mati-hərbiyyə göndərilmişdir.

Denikin – darülfünun fəxri üzvi

“V. V.” qəzetəsi xəbər verir ki, Denikin Kiyev Darülfünununa [Universitetinə] fəxri üzv intixab edilmişdir [seçilmişdir].

General fon der Qoltsun məktubu

“V. V.”-nin əxbaratına [xəbərlərinə] görə, “Ditşe çaytunq” qəzetəsi general [Rüdiger] fon der Qoltsun, Riqada olan Müttəfiqin müəssilinin [Müttəfiq dövlətlər nümayəndəsinin] tələbnaməsinə verdiyi cavabı dərc etmişdir. Müəssil icbari qərardadı pozan alman əsgərlərini tələb edirmiş. İşlə verilən cavab:

“10 eylül [sentyabr] tarixli məktubunuza cavab olaraq mən bu məsələ barəsində hər bir müzakirəni rədd edirəm. Siz məktubunuzda mənim vətəndaşlarımı məndən tələb etmək cəsarətində bulunmuşunuz. Mən bunu kəndi şəxsiyyətim və alman milləti üçün təhqir ədd [hesab] edirəm. Mən sizə tövsiyə edirəm ki, mənə və mənim təhtiməməuriyyətimdə [əmrin altında] bulunanlara yazmayasınız. Mən sizinlə hər bir əlaqəni kəsməyə və alman əsgərləri işğal etdiyi yerlərdən ingilisləri təbid etməyə [qovmağa] məcbur olaram. Zira alman milləti hissələrini təhqir edən Müttəfiqin müəssillərinin salamatliyi şübhə altındadır. Mən bu məktubu hökumətimə verərəm, o da qəti cavab verər. General fon der Qolts”

Cənubi Rusiya konfransı

Cənubi Rusiya Konfransında Xarlamov söyləmişdir ki:

“Konfransın işləri “Böyük Vahid Rusiya” təşkil etmək istiqamətində gedir. Bizim Donda hökumət təşkil etməmiz ümumi Rusiya hökuməti işlərinə mumanəniət [manəçilik] etməyir. Don Rusiya ilə müttəhid [birgə] olaraq yaşamalıdır. Ümumi Rusiya mədəniyyəti ilə mərbut [bağlı] olmamız bizim işlərimizə icrayitəsir edir və biz irəliləmə halımızı qüdsiyyətə siyanət edirik [qoruyuruq].”

Don atamanı general Boqayevski və Don ordusu komandanı general Sidorin kəndi nitqlərində qeyd etmişlər ki, Don yalnız kəndisini deyil, ümumi Rusiyanı da sahili-səlamətə çıxarmalıdır.

Boqayevski “Böyük Vahid Rusiya”-nı (teleqraf buraxılmış) bərpa etmək sözləri ilə nitqinə xitam vermişdir.

Cənubi Rusiya qüvayi-müsəlləhəsi [silahlı qüvvələri] baş komandanı nümayəndəsi və İngiltərə heyəti üzvü konfrans tərəfindən şiddətli alqışlarla istiqbal edilmişlərdir [qarşılanmışlar].

Petlyuraya qarşı hücum

Nikolayev radio mövqifinin [radio-stansiyasının] Odessadan verdiyi əxbarata [xəbərlərə] nəzərən, təşrinini-əvvəlin [oktyabrın] 15-dən etibarən Qalitsın istiqamətində Petlyuraya qarşı əməliyyatda bulunan general Slaşev qoşunları təşrinini-əvvəlin 19-da əməliyyatlarını bitirmiş və Petlyura tərəfindən Odessa cəbhəsini yarmaq üçün toplanmış Volin fədəi dəstələrini münhəzim [məğlub] və pərişan etmişdir.

Fasiləsiz yağmurlarıyla xəzanın soyuq günləri köy arası yolların çıxılmaz çamırları və yağmur saiqəsi [səbəbi] ilə Buq nəhrinin daşması qoşun hərəkəti üçün

pək müşkülət vücuda gətirmişdir. Bu əməliyyatda könüllülər minə qədər əsir almış, əsirlər içində Petliyura Volin əsgərləri ərkanı-hərbinin zabitanı da [hərbi qərargahının zabidləri də] vardır və əlavə 7 top, 48 mitralyoz, 1 zirehli tren [qatar], iki min avtomobil, bir çox parovoz və qeyri mühüm-mati-hərbiyyə zəbt və qənimət edilmişdir.

TÜRKİYƏDƏ

Azərbaycan siyasi nümayəndəsi Xariciyyə naziri hüsurunda

“İləri” qəzetəsinin 29 təşrinini-əvvəl [oktyabr] nömrəsində oxuduq:

“Azərbaycanın Dərsəadət müəssili [nümayəndəsi] Yusif bəy Vəzirov rəfaqətində [yanında] baş katibi Osman bəy olduğu halda dün bədəzzöhr [günortadan sonra] surəti-xüsusiyyədə Xariciyyədə Xariciyyə naziri Mustafa Rəşid paşanı ziyarət etmişdir.”

İstanbulda Lehistan səfiri

Yenə məzkur qəzetədə işar olunur ki, Lehistan [Polşa] səfiri Xariciyyə naziri həzrətlərini ziyarətlə kəndi etimadnaməsi surətini tövdi [təqdim] etmişdir.

Ərəblərin türklərlə əlaqəsi

“İqdam” qəzetəsinin 30 təşrinini-əvvəldən [oktyabrdan] verdiyi xəbəre görə, Mədinə, Məkkə və Ciddədə təvəttün etmiş [yurd salmış] türklər ərəblər tərəfindən məmləkətdən çıxarılırlar. Çıxarılmışlardan 600 nəfəri İstanbula səfil bir surətdə varid olmuşdurlar [gəlib

çatmışlar]. Bunların miyanında [arasında] məzkur [deyilən] yerlərdə təvəllüd tapmış [doğulmuş], ölkələrindən nə üçün çıxarıldıqlarını bilməyənlərin miqdarı çoxdur.

Hindustandakı türk əsirləri

“İqdam” qəzetəsinin məlumatına görə, Hindustanın Mədrəs vilayətinin Bellari qərargahında 5,000 və Meiktila, Sumerpur və Birmaniya qərargahlarında 10,000 qədər türk əsirləri qalmışdır. Oradan varid olmuş [gəlmiş] əsirlər ingilislərin əlaqələrindən [göstərdikləri münasibətdən] məmnun olduqlarını söyləmişdirlər.

Camal paşa

“İqdam” qəzetəsinin 30 təşrinini-əvvəl nömrəsində Hərbiyyə naziri [Mərsinli Məhməd] Camal paşanın istefa verəcəyi şayiəti təkzib edilir.

İzmirdə yunanlar nə yapırırlar?

“İqdam” qəzetəsinin məlumatına məbni [əsasən], İzmirdə yunan hökuməti “Şərq” qəzetəsi sahibi-imtiyazı Xəlil Zəki və mühərriri Yunis bəyi birər sənə məhkum edərək Pireyə təbid [sürgün] etmişdir.

Ərzurumda darüleytam

Ərzurum İmdadi-sihhi heyəti tərəfindən Bayəziddə mükəmməl bir darüleytam güşadını [yetimxana açılmasını] “İqdam” qəzetəsi xəbər verir. Orada olan Qafqaziya mühacirinə də mümkün mərtəbə müavinəti-maddiyyə və sihiyyə olunmasını heyət üzərinə götürmüşdür.

BƏLƏDİYYƏ VƏKİLLƏRİ SEÇKİSİ BƏLƏDİYYƏ MƏCLİSİNDƏN NƏ GÖZLƏYİRİZ?

- 2 -

Şəhər azərbaycanlılar əlinə keçdi. Bələdiyyə İdarəsinin fəaliyyətinə ehtiyac və lüzum hiss edildi. Yarı-yarımçıq, haqq-batıl, xülasə, yaxşı-yaman bir Bələdiyyə Məclisi təşkil edildi. O zamandan tam bir il keçmişdir. Baxalım, vəkil əfəndilər nə yaptılar?

Doqquz ay konkasız qaldıqdan sonra həmişə Bələdiyyə İdarəsi tərəfindən işlədilərək şəhər üçün görkəmli bir mədaxil mənbəyi olan konka icarəyə verildi.

Bakıda alış-veriş bu vaxtdək görülməmiş bir dərəcəyə qədər yüksəlmiş halda, “ticarət polisi” adı ilə məruf olan [tanınan] müəssisə təcrid edilmədi [yenilənmədi]. Bunun nəticəsi olaraq bazar alış-verişi üstündən Bələdiyyə Məclisinin gözü çəkildi və gözetçisiz qalmış bazarçılar əhaliyə bildiklərini etdilər. Nə malın ucuz-bahalıqına baxan oldu, nə şəhərin idxalat və ticarətinə göz yetirən bu-lundu, nə də ki bunca alış-verişdən şəhər daxilina bir məbləğ vüsul oldu.

Bu vaxtdək tramvayın özü olmazsa da, adı və layihəsi vardı; şimdiki tramvay məsələsi unuduldu. Fəqir camaat şəhərin bu başından o başına fayton ilə getdikdə, çörəkpulu qalmaq; “qənaət” edib biyan (piyada) getdikdə, gündə 50 manat ayaqqabıdan geri düşdü.

Təmirat işləri bilmərrə durduruldu. Mənzil kirayəsi ayda bir-iki, hətta üç min manata qalxdı. Amma Bələdiyyə Məclisi “mənzil vergisi” adı ilə tanınmış və

yaxşıca bir mədaxil təşkil edən vergidən hələ ki bir şey almayı. Bədihidir [aydındır] ki, bunun nəticəsində həmişə Bələdiyyə daxilili boş qalıb, xidmətçilərinin maaşını verməyə belə pul tapmadı və gündə bir dəfə hökumətin qapısına yüyürərək “Maaş verməyə pul yoxdur, filan qədər milyon borc ver” deyər on-larca milyon hökumətə borclu düşdü. İndi də 50 milyon manatlıq daxili istiqraz buraxır.

Yeri gəlmişkən, bunu da ərz etməliyəm ki, Bələdiyyə İdarəsində hər şöbədə bir çox lüzumsuz qulluqçular olduğunu şöbə müdirləri özləri də etiraf edirlər. Bələdiyyə İdarəsi borc alıb bunları doyurmaqdan başqa bir iş görmədi.

Əvət, görmədi!

Çünki şəhərin mərkəzi bir qədər təmiz və abad isə də, baxınız kənar küçələr, aşağı sinifə mənsub əhəlinin yaşadığı məhəllələr nə haldadır:

Küçələrin əksəri təfriş edilməmişdir [döşənməmişdir]. Təfriş edilmiş küçələrin bəzi yerləri sökülmüş, uçmuş və neçə aylardan bəri təmir edilməyir. Bu küçələrdə bir dənə əməlli-başlı tratuar yoxdur.

Tratuarın eni iki qarış, o da hər qədəmdə çala-çuxur, mastavoy [nəqliyyat vasitələrinin hərəkət yolu] ilə getmək tratuardan min dəfə “rahat”. Allah qismət eylesin, qılsın əfəndilər üç gecə böylə küçə ilə getsinlər, bəlkə görələr ki, qaranlıqda çala-çuxur küçələrlə gedənlər nələr çəkirlər.

Məktəblər isə “demokrat” Duma quruluşundan bəri ağlar bir hala gəlmişdir. Məktəblərin halını təsvir üçün burası kifayət edər ki, şəhər məktəblərinin təcübəli müəllimlərindən ancaq 100-də

5 nəfəri xidmətdə qalıb, mabaqi [qalan] 95-i xidməti tərk etmişdir.

Nəhayət, baxınız ərzaq işləri nə oldu:

Ölkənin dair vaxtı heç bir aclıq, qəhətlik və sairə təhdidi olmayan zaman adətən Bələdiyyə İdarəsi öz mövsümündə, bir neçə ay şəhərin bütün ehtiyacatını ödəyəcək miqdarda buğda və un alıb yığardı ki, şayəd birdən bir iş oldu, şəhərə taxıl az gəldi, yəni heç də gəlmədi, o zaman əhəli şəhər anbarlarının mövcudu ilə dolansın.

Şimdi isə nə görürüz:

Şəhər İdarəsi camaatın can məsələsi və özünün başlıca vəzifələrindən olan ərzaq məsələsini yavaş-yavaş üstündən atıb, əhəlinin bunca mühüm bir ehtiyacını qeyri-məsul və xalqın heç də tanımadığı Sentrodoma mühəvvəl etdi [tapşırıd].

Bu gün Lənkəran və Muğan taxılını möhtəkiqlər 80-100 manata alıb, İranda 600 və Bakının özündə 300-350 manata satır. Şəhərin fəqir-füqərası gözlərinin yaşı axa-axa çörəyin girvənkəsinə 8 manat verir. Amma Bələdiyyə vəkili yerlərində rahat oturub laqeyd baxırlar.

Bunların həpsi ilə bərabər bələdiyyə idarələrində yenə məhəlli [yerli] dillər, camaatın öz dili qeyri-məşru [qeyri-qanuni] bir şey halında buraxılaraq, nə dövlətin rəsmi dili qəbul edilərək qullanmasına müsaidə edilmişdir, nə də Bələdiyyə İdarəsində işi olan demokratiyaya [xalqa] izin verilmişdir türk, erməni, gürcü və sairə dilini istemal etsin [işləsin]; dil həman rus dili qalmışdır.

Böyük-xırda hankı məsələyə baxsanız görərsiniz ki, Azərbaycan şəhərlərinin ümumən, Bakının xüsusən halı əslə

yaxşılaşdırılmamış, demokratlaşdırılmamışdır. Demokratlıq ancaq uzun, bime-nə, quru nitqlərdən ibarət olmuşdur.

Küçələrə baxınız: “İmperator Nikolay küçəsi”, “İmperator 2-nci Aleksandr naberejnisi”, “Pyotr Veliki meydanı”, “Romanov caddəsi”, “Vorontsov”, “General Vrangel”, “General Sisianov” və sairə küçələri... ilaxır...

İstiqlal bayramı münasibətilə Bakı Duması “Nikolayevski” küçəni “Parlament küçəsi” adlandırmağı təhti-qərara aldı, fəqət sevgili Nikolaydan ayrılma bilmədi. Qərar ağ kağız üzərində qaldı.

Burayadək yazdıqlarımız yalnız Bakıya aid olmayıb, Azərbaycanın bütün şəhərləri də eyni haldadırlar. Bütün ömründə, hətta keçən ilki anarşi dövründə 90 manatdan artıq taxıl almamış olan şuşalılar şimdi 300 manat eşitdikdə gözlərinin yaşı axır. Barı pul da tapmayırlar, pudu 300 manata taxıl alsınlar. Lənkəranda hər kəs gəlsə, ağlayır ki, un gündə 20-25 manat tərəqqi edir [qalxır], müqabilinə bir çarə edən yoxdur. Qazax camaatı gözünün yaşını tökür ki, heç səbəb olmadığı halda bahalıq gündəngünə artır.

İşiq məsələsi, küçələrin bərbadlığı, birər məzbələ [zibillik] halında olduqları, maarif işləri və sairə isə qeyri-qabili-təsvir bir haldadır.

Yazıq camaat ağlayır və ancaq hökuməti müqəssir görür. Daha bilməyir ki, bu işlər həp bələdiyyə məclislərinin vəzifəsi, bu nöqsanlardan həp bələdiyyə vəkili məsuldurlar.

Bələdiyyə vəkiliyənin böylə fəaliyyətsizliyi bir tərəfdən zavallı vətəndaşların əhəlinin fənaləşməsinə bais olur, digər

tərəfdən də hökuməti camaatın nəzərdən salır.

İştə, köhnə bələdiyyə məclisləri və bələdiyyə vəkillərinin “fəaliyyəti” və fəaliyyətsizliklərinin nəticəsi [nəticələri].

Şimdi yeni intixab ediləcək [seçiləcək] bələdiyyə vəkilləri nə etməlidirlər?

Bu suala üçüncü məqalədə cavab veririk.

Xəlil İbrahim

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

Türuq və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] nazirinin Bakı-Culfa dəmiryolu Kür nəhri üzərindən körpü çəkən fəhlələrə ərzaq buraxılması haqqındakı təqriri isteməsi [rəsmi müraciətinin dinlənməsi] nəticəsində, Ticarət Nəzarətinə, orada çalışan fəhlələrə Novo-Bayəzid qəzasına bərvəchi-ati [aşağıda göstərilən] ərzaq aparılmasına icazə verilmənin tapşırılması qərara alınmışdır: buğda 300 pud, arpa 1000 pud, düyü 400 pud, darı 300 pud.

* * *

Xariciyyə nazirinin, Ermənistandakı siyasi nümayəndəlik üçün ərzaq buraxılması haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, Ermənistandakı nümayəndəliyə gömrüksüz işbu ərzağın aparılmasına icazə vermək qərara alınmışdır: 1) un 100 pud; 2) düyü 30 pud; 3) şəkər 10 pud və; 4) 20 top bəzzaziyyə mali.

* * *

Daxiliyyə nazirinin Nəzarət evi təmiratı üçün 91,665 manat 60 qəpik buraxılması haqqındakı təqriri isteməsi nəticə-

sində istənilən məbləğ[in] 70 milyonluq fondan buraxılması qərara alınmışdır.

* * *

Hərbiyyə nazirinin bayraq layihəsi haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, Hərbiyyə Nəzarəti tərəfindən piyada alayları, başqa-başqa taboqlar, süvari alayları və hərbiyyə məktəbi bayrağı layihələri təsdiq edilsin.

* * *

Səhhəti-Ümumiyyə nazirinin köy tibbiyyəsi şöbəsi müdirinin təsdiqi haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, qradonaçalstva həkimi Firuz bəy Ordubadskinin həman vəzifədə təsdiqi qərara alınmışdır.

* * *

Daxiliyyə nazirinin Qazax qəzası dairəsində sərhəddarlar saxlamaq üçün məbləğ təxsis [ayrılması] haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, 70 milyonluq fondan Daxiliyyə Nəzarətinə sərhəddarlar məxaricatı üçün 308,100 manat buraxılması qərara alınmışdır. Fəqət Maliyyə Nəzarəti işbu sənənin axırından əvvəl Qazax qəzasında sərhəddarlar təşkilinə müvəffəq olarsa, istiqrazın qalmış hissəsi Maliyyə Nəzarətinə verilməlidir.

* * *

Posta və Teleqraf nazirinin Bakı sahili radio mövqifi məxaricatından ötrü ... manat təxsis haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, istənilən məbləğin 70 milyonluq fondan buraxılması qərara alınmışdır.

* * *

Posta və Teleqraf nazirinin teleqraf emalatxanası məxaricatından ötrü məbləğ təxsis haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, 70 milyonluq fondan

Nəzarətə 100 min manat buraxılması qərara alınmışdır.

* * *

Maarif nazirinin Azərbaycana gətiriləcək mətbuat və kitablardan gömrük alınmaması haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, gömrük alınmasının durdurulması və Maarif Nəzarətinə, Məclisi-Məbusana xüsusi qanun layihəsi təqdiminin tapşırılması qərara alınmışdır.

* * *

Daxiliyyə nazirinin dəftərxana müdirlərinin əzli haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, Daxiliyyə Nəzarəti dəftərxanası müdiri Tolibkanın ərizəsinə məbni əzl edilməsi [ərizəsinə əsasən işdən azad edilməsi] qərara alınmışdır.

* * *

Daxiliyyə nazirinin uryadnik Kərim Məhəmməd[ovun] ailəsinə maaş təyini haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, Daxiliyyə Nəzarətinə, vəzifəsi ifası əsnasında qətl edilmiş uryadnik Kərim Məhəmmədovun ailəsinə birdəfəlik 8,400 manat verilməsinin tapşırılması qərara alınmışdır.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Ticarət və Sənaye Nəzarəti Daxiliyyə Nəzarətinə “Kooperasiya” Cəmiyyətinin odunla dolu gəminin həcdən azad edilməsi haqqındakı təşəbbüsünü göndərmişdir.

* * *

Daxiliyyə Nəzarətinə, Ərazi Nəzarəti vasitəsilə Şəki qəzasının bir taqım mül-

kədarları tərəfindən 1917-ci sənədə silah zoru ilə alınan “yarumal” torpaqlarının qaytarılması haqqında təşəbbüsə daxil olmuşdur.

* * *

Məsai [Əmək] Nəzarəti cənbindəki [nəzdində] Statistika və bazar şöbəsi Azərbaycan Cümhuriyyəti fəhlə və mədənləri haqqında məlumat yığmağa başlamışdır.

* * *

Gəncə qubernatoru Daxiliyyə Nəzarətinə müraciətən rica etmişdir ki, Qarabağ və Qazax qəzalarının işlərini xüsusi general-qubernatorluq olduğu üçün onun öhdəsindən götürmək haqqında lazımı tədabir ittixaz edilsin [tədbirlər görülsün].

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Bələdiyyə İdarəsində

Azərbaycan Cümhuriyyəti para və qiymətli kağızlar hazırlayan mətbəəsi Bələdiyyə İdarəsinin 150 min manata 100 min kağız hazırlamaq təklifini qəbul etməsi haqqında kəndi rəyini vermişdi.

Bələdiyyə rəisinin mətbəə sahibi ilə olan müsahibəsindən məlum olmuşdur ki, biletlər dörd rəng deyil, beş rəngdə çıxacaqdır. Binaənileyh [ona görə], ümumi etilaf [razılaşma] nəticəsində Bələdiyyə İdarəsi 25 min manat da əlavə edərək, 175 min manat etmişdir. Bələdiyyə İdarəsi mətbəəyə xəbər vermişdir ki, artıq bundan sonra Bələdiyyə İdarəsi heç bir məsarifatı öz öhdəsinə götürməyəcəkdir.

Bələdiyyə İdarəsinin yeni məxaricatı

Bələdiyyə İdarəsi Daxiliyyə Nəzarətinə bir təliqə [rəsmi məktub] göndərüb məlum etmişdir ki, şəhər idarəsinin maliyyə cəhətinin fənalığı və bu gün mədaxil yollarının bitməsi, digər tərəfdən bir çox yeni məxariclərin görünməsi şəhər idarəsini ciddi bir vəziyyətdə buraxmışdır.

Hal-hazırda şəhər idarəsinin yeni məxaricatı işbu qərar üzrədir:

1) Bələdiyyə Məclisi intixabı [seçkiləri] – 1,000,000 manat;

2) Aparışlı istiqraz buraxılması məxaricatı – 1,000,000;

3) Təşrini-saninin 1-dən etibarən xidmətçilər məvaciblərinin artırılması – ki, şəhər xidmətçilərinin məvacibləri dövləti xidmətçilər məvacibləri ilə müsaviləşdiriləcəkdir – 1,500,000 manatdan fəzlə.

Əlavə, Bələdiyyə İdarəsi pud vergisi almaq ehtimalında idi ki, bunun da təsdiqi uzun müddət qovldən feilə gəlmədiyindən [gerçəkləşmədiyindən], işbu sənə də şəhər kassasına az mədaxil verəcəkdir.

Böyləliklə, şəhər smetasındakı məxaricat bir qədər də təzayüd etmiş [artmış] olur.

Bələdiyyə İdarəsi rica etmişdir ki, bunları nəzərə alaraq Vükəla Şurası nəzdində 15,000,000 manat istiqraz haqqında iqdamatda bulunulsun [addımlar atılsın] və bu məbləğ şəhər istiqrazından saxlanılsın.

Bələdiyyə İdarəsi kəndi müraciətnaməsinin sonunda işbu məbləğin faizsiz [verilməsini] və bu vaxtadək verilmiş istiqrazın da faizdən azad edilməsini rica etmişdir.

Qanunların nəşri

Dünkü gün “Azərbaycan Cümhuriyyəti” hökumətinin əxbarı” qəzetəsinin 18-ci nömrəsi çıxmışdır. Qəzetədə Hökumət Müdafiəsi Komitəsinin və Vükəla Şurasının işbu qəraradları – Azərbaycan Cümhuriyyəti Məclisi-Müəssisənə intixabı [Təsisçilər Məclisi seçkiləri] haqqındakı qəvanin [qanunlar]; Bakı Dövlət Darülfünunu qanunnaməsi; Azərbaycan hökumət əmanət sandıqları qanunnaməsi; Azərbaycan dəmiryollarının tarifəsinin təbdili [dəyişdirilməsi] haqqında qanunnaməsi və Hüquq davalarının üsuli-qamə və təhrikində [məhkəmə işlərinin açılması və icrasında] bəzi fəsilələrinin təğyir və təbdili [dəyişdirilməsi və düzəldilməsi] haqqında qanunnamənin Parla-man tərəfindən qəbul edildiyi dərc edilmişdir.

Bunlardan başqa, həmin 18-ci nömrədə Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarətinin, çovdar malından alınan vergi faizinin norması, Parla-man sədri və başqa vükəlanın [nazirlərin] əmrləri və Ədliyyənin və bəzi nəzarətlərin [nazirliklərin] elanları dərc edilmişdir.

Tələbə və mütəəllimlər iclası

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsavat” firqəsinə üzv olan və hüsn-rəğbət göstərən türk tələbə, talibə [tələbə qız] və mütəəllimlərdən [şagirdlərindən] rica olunur ki, bazar günü, noyabrın 9-da saat 5 tamamda “Müsavat”ın Haşımovun mülkündə olan (Raboçi klub qarşısında) bürosuna ümumi iclasa təşrif gətirsinlər.

İclasda Duma, Məclisi-Müəssisən və firqə qurultayına olacaq seçkilərə və bir

çox bu kimi mühüm məsələlərə baxılacaqdır.

Tovuz istasyonunda

Qazax mahalının general-qubernatoru Qazaxdan Daxiliyyə Nəzarətinə böylə bir teleqraf göndərmişdir:

“Təşrini-saninin 5-də göndərdiyim teleqrafa əlavə olaraq məlum edirəm ki, təşrini-saninin 4-də qərar edilmiş olan ermənilərin qalan əşyası da bulunub, müstəntiq vasitəsilə sahiblərinə verilmişdir. Mütəəzzirlərin [zarərçəkənlərin] hamısı bu gün Tiflisə azim olmuşlardır [yola düşmüşlər].

*General-qubernator
[Əmir xan] Xoyski”*

Teatro və konsert

Bu gün təşrini-saninin 9-da Fəhlə klubunun binasında başqırd xanəndəsi gənc Əziz əfəndi Əhmədov tərəfindən konsert verilərək, bir məclis və iki şəkil-də yazılmış Ələsgər Kamalın “Qayınana” nam əsəri mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır.

Konsertdə Əziz əfəndi Əhmədov ənvai [cürbəcür] başqırd və tatar nəğmələri oxuyacaqdır.

Bir xəbər yoxdur

19 sinnində olan Georgi Milki-Sedikoviç Doburckanidze (Çanaxidze) 1918-ci sənə[də] İranda Qəzvin şəhərində hərbi posta-teleqraf idarəsində xidmət edirdi. 1918-ci sənə eylülün 20-də türklər tərəfindən edilən mühaci-mədə [hücumda] məzkur [adı çəkilən şəxs] əsir düşmüşdür. O tarixdən indiyə qədər bundan bir xəbər yoxdur. Hər kəs bu gəncin nəradə olmasını bilir, Kutais

şəhərində Tifliski küçədə Çikuraninin evində Stepan və Olqa Pirtsxakaşviliyə xəbər vermələri mətlubdur [arzu olunur].

Könüllü Təşkilatında

Cümə günü, bu ayın 7-ci günündə xarici-şəhərdə [şəhər kənarında] təşkilat təlimgahında əndaxt [atış] təlimində 20 kişi iştirak etmiş olmaqla, ikişər fişəng əndaxt etmək üzrə əsamiləri [adları] aşağıda dərc olunan zəvət [şəxslər], bərvəchi-ati kəsbi-müvəffəqiyyət etmişlərdir [aşağıdakı kimi müvəffəqiyyət qazanmışlar].

Təzəpir rayonundan: Fəthəli Qurban oğlu 12 dərəcə, Məşhədi Yusif Əbdülhəsən oğlu 11 dərəcə, Hacığa 8-3 dərəcə, Qəzənfər Əhməd oğlu 6 dərəcə, Əziz Nuru oğlu 6 dərəcə, Abuzər Almas oğlu 4 dərəcə, Hüseyn Həsən oğlu 3 dərəcə.

Şah məscidindən: Ağəzim Zeynalzadə 12 dərəcə, Qurban Səlim oğlu 3-1 dərəcə.

* * *

Təşkilat idarəsinin kassiri Hacığa Məhəmmədrəhimzadə 14 min manatın hesabətini verincəyə qədər vəzifəsindən uzaqlaşdırılmışdır.

BİRJADA

Kerenski minlik 950-1000 manata qədər, 250-lik kəndi qiymətindən 10 faiz və xırda 20 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 800-1600 manata qədər, yüzlüyü 250-380 manata qədər və xırda 50-80 manata qədərdir.

Türkiyə kağız lirəsi 210 manat və Zaqafqaz bonu min manata 5 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirəsi 910 manat, altun onluq 1100 manat, imperial 750 manat və Avstriya altunu 2200 manatdır.

Gümüş manat 80 manat və xırda gümüş para 32 manatdır.

Bakı bonunun min manatı İranda 3 tümən 8 qran olmuşdur.

Susinin topu 1000 manata gedir.

FİRQƏLƏR VƏ CƏMİYYƏTLƏR

“Müsavət”da

Tağıyevin fabrikasında

İyirmi sənədən bəri Tağıyevin fabrikasında işləyən Ağabala Məhəmmədov nam bir fəhlə mərhum olduqda arvadı Tuğra xanım, 12 yaşında Hənifə və 11 yaşında Şəfi adlı iki oğlu qalmışdır. Biçiz [yoxsul] və müavinətsiz olaraq Tuğra xanım uşaqlarını fabrikaya işləməyə qoymaq istədikdə, uşaqlar qəbul edilməyirlər. Binaənileyh [ona görə], Tuğra xanım Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavət”in Müsaliyə və Mürəfiyə [Barışq və Məhkəmə] şöbəsinə müraciət etmişdi. Dünkü gün şöbə müdiri bu xüsusda müzakirə edib, uşaqları fabrikaya qəbul etdirmişdir.

İclas

Yekşənbə [bazar] günü təşrinisəninin 10-da axşam saat 6-da Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavət”in Bakı Komitəsinin iclası təyin edilmişdir.

İranlıların maarif cəmiyyəti “Tərəqqi”də

Cümə günü təşrinisəninin 7-də axşam saat 4-də iranlıların maarif cəmiyyəti “Tərəqqi”nin adi idarə iclası təyin edilmişdi. Sədr Xudadad bəy Əzizbəyli iclası açıb məsaili-yövmiyyəni pishihad [gündəlikdəki məsələləri təqdim] etdi:

1) Cəmiyyətin Dram şöbəsi haqqında;

2) Kişilərdən ötrü açılmış gecə dərsi xüsusunda.

[1 –] Cəmiyyətin Dram şöbəsi idarəyə bir təklif göndərmişdir.

Məlum olsun ki, Cəmiyyətin idarəsi ilə Dram şöbəsi miyanında [arasında] böylə bir qəraradları var idi:

1) Şöbənin teatro və səhnə ləvazimatından ötrü başqa bir sandığı (kassası) var.

2) Cəmiyyətdən ötrü hər qədər nümayiş verilərsə, on faizi bu sandığın nəfinə [xeyrinə] getməlidir.

3) İldə bir dəfə şöbə öz şərəfinə olaraq bir teatro mövqeyi-tamaşaya qoyub, hasil etdiyi məbləğ tamamilə bu sandığa varid [daxil] olmalıdır.

Bu iclasa şöbə böylə bir təklif pishihad etmişdi:

İldə bir dəfə əvəzində şöbə öz şərəfinə olaraq iki dəfə teatro oynayıb, tam mədaxilini öz sandığına götürməlidir.

Təklif bir çox uzun-uzadı müzakirə və mübahisələrə səbəb oldu. Axırda böylə qərar verildi ki, Cəmiyyət Teatro şöbəsini hər xüsusda təmin etməyi kəndi öhdəsinə götürür. Binaənileyh [ona görə], bundan sonra şöbənin xüsusi bir sandığı olmamalıdır.

Əlavə, Teatro şöbəsinin hər bir həvəskarı başqa bir teatroda iştirak etmək istədikdə, Cəmiyyətin idarəsinə müraciətlə izin istəməlidir. Bundan başqa, qətd edildi ki, beş nəfərdən ibarət bir rejissor komissiyası həvəskarlar miyanından intixab edilsin [arasından seçilsin] ki, bu komissiya Teatro şöbəsini idarə etsin və lazım gələrsə, məvəciblə bir baş rejissor da dəvət edilsin.

Teatro şöbəsinin həvəskarlarının miqdarı 30 nəfərlə məhdud olmalıdır. Axırda qərar verildi ki, şöbə bu yaxınlarda gözəl və mütəntən [təntənəli] bir teatro mövqeyi-tamaşaya qoymaq üçün hazırlaşsın.

2 – Gecə kursunda kişilərlə bərabər uşaqların da kursda davam etməkləri təklif edildikdə, təklif qətiyyənn rədd edilmiş və gecə kursunu idarə etmək üçün Xudadad bəy Əzizbəyli kurslara müdir təyin edilmişdir.

Başqa bir çox məsələlər müzakirəsi gələcək iclasa saxlanıb, gecə saat 10-da iclas xitam buldu.

GÜRCÜSTAN XƏBƏRLƏRİ

Gürcüstan və Azərbaycan sərhədində

Azərbaycan ilə Gürcüstan sərhədində Zaqatal mahalı və Siqnaş qəzası əhaliləri arasında olan hadisələri təqib edən Xüsusi Müxtəlit [Qarışıq] Komissiya işlərinde iştirakdan ötrü getmiş olan Daxiliyyə naziri direktoru Apakidze Siqnaş qəzasından Tiflisə övdət etmişdir [qayıtmışdır].

İtaliyada əmtəə alınması

Baş Təchizat İdarəsi İtaliyadakı Gürcüstan heyəti ixtiyarına əmtəə alınmasından ötrü 5 milyon manat təxsis [ayrılması] haqqında hökumət qarşısında təşəbbüsatda bulunmuşdur. Bu təşəbbüs hökumət tərəfindən təsvib edilmişdir [bəyənilmişdir].

Kulaşidə bolşevik çıxışına dair

Kutais mahal məhkəməsinin müddəyi-ümumisi [prokuroru] Hüquq Nəzarətinə Kulaşi və Melin Cəmiyyətində bolşevik çıxışı 24 təşrinisəninin gündüz saat 2-də olduğunu xəbər verir. Milis və qvardiya tərəflərindən ittixaz edilən tədabir [görülən tədbirlər] sayəsində sabahı gün səhər çıxışın önü alınmışdır. Bir neçə müqəssirlər həbs edilmişdir. Zərərdələr yoxdur. Təhqiqat davam edir.

Gürcüstan dəmiryolları üçün un

Gürcüstan dəmiryolları xidmətçilərinin ərzaq komitəsi Batumda xidmətçilər ehtiyacından ötrü 40 min pud Kanada unu almış və Tiflisə göndərmişdir.

Gürcüstan üçün mal

Baş Təchizat İdarəsi özünün İstanbuldakı acentəsindən Gürcüstan üçün İtaliyadan ora bir vapor vürud etdiyi [gəldiyi] xəbərini almışdır.

TEATRO VƏ MUSIQİ

“Nadir şah”

Cümə günü Hökumət Teatrosunda Dövləti Teatro heyəti tərəfindən möv-

qeyi-tamaşaya qoyulan tarixi “Nadir şah” faciəsi müvəffəqiyyətlə oynandı. “Nadir şah” faciəsində ən çox əhəmiyyət artistlərin əlbisələrinə, qiyafələrinə, üz boyamalarına və pərdələrə verilmişdi. Demək olar ki, tərtibat cəhətcə “Nadir şah” faciəsi bu kərə “Nadir şah” əsərinin tarixində birinciliyi ehraz etdi [əldə etdi].

Lakin tərtibata bu qədər əhəmiyyət verildiyi halda, nasılsa artistlərə bir o qədər diqqət edilməmişdi. Buna görə bəzi artistlər qətiyyənlər kəndi rollarında deyildilər.

Ələkbər Hüseynzadə komikliyi ilə, komikliyiündəki şəxsiyyəti ilə məşhur olduğu halda, Ədhəm xan kimi ciddi bir rolda səhnəyə çıxmışdı ki, pək zəif keçdi. Yalnız zəifliyi ilə qalsaydı. Ədhəm xanı səhnədə tamaşa edənlər, İran dərbarında [sarayında] şəxsi faydası üçün bir çox dolab [fırıldaq] və intriqa çevirən xain bir vəziri deyil, “Bizim kirayənişin özünü öldürdü” komediyasında Hacı Fərzəlini görürdülər.

Heydər xan rolunu Rza Darablı, Şah Təhmasib rolunu Həsən Səbri [Abdul-lazadə], Nadir şah rolunu Sidqi Ruhulla, Gürcü bəy rolunu Xəlil Hüseynov, Qoca yolçu rolunu Mirpaşa [Sadıqov], Gülcahan rolunu xanım Tanailidi, Cavad rolunu Əliislam [Dadaşov], Mirzə Mehdi xan rolunu Əhməd Qəmərlı, Hüseyn şah rolunu Bağır Cabbarov – bəzisi müvəffəqiyyətlə, bəzisi də yaxşı – oynaya bildilər. Bunlardan Rza Darablı birinci pərdədə, Həsən Səbri beşinci pərdədə, xanım Tanailidi başqalarından təmayüz edirdilər [daha çox diqqət çəkirdilər].

Teatroçu

Xəzər dənizində posta, sənişin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çərşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çəharşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Maşhədsər-Bəndər Gaz və geri

17-ci körpüdən çəharşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gaz-Maşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Berlin Darülfünunu doktoru S. İ. Kopeliovıç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları. Qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat

5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

11449

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayırma dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradnı qapıdan.

10218

Doktor M. İ. Lurye

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

İstanbul doktor və bakterioloqu Nazim bəy Hüseynzadə

Sifilis, terbiyer, şankr və daxiliyyə naxoşluqları, 914 və 606 müalicələri tətbiq edilir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 10-ədək, axşam saat 6-dan 7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 17, doktor Qarabəyovun müalicəxanası. Telefon nömrə: 49-87.

1470

Otaq axtarırım

Krımli gənc bir müsəlmana bir otaq lazımdır. Otaq əvəzinə ailə uşaqlarına türkcə, rusca və ərəbcə dərs verə bilər.

Adres: “Təbriz” mehmanxanası nömrə 13.

14014

Azərbaycan Dövləti Teatro Heyəti Müdiriyyətinə opera və operetta oyunları üçün “xoristlər” lazımdır. Yaxşı səsə malik olanlar səsinin imtahanı üçün vis-direktor Zülfüqar bəy Hacıbəyliyə müraciət etməlidirlər. Ancaq yaxşı səsi olanlar qəbul ediləcəklər.

Adres: Dumski ploşcad, Haşimovun 11 nömrəli mülkü.

Dövləti Teatro heyəti vəkili:

M. Ə. Sidqi

T-319

Bazar günü, təşrini-saninin 9-da saat 5-də Birinci Azərbaycan Milli Ünas Gimnaziyasında (Zavedeniye Svyatoy Ninı məktəbində) valideyn krujokunun ümumi iclası vəqə olacaqdır. İclas dəvət edir həman məktəbdə təlim alan şagirdlərin atalarını və atalıq vəzifəsini ifa edənləri (apekunları [himayəçiləri]).

İclasın qəraradları:

1) Kassanın hesabı;

2) Valideyn krujokunun keçən ilki fəaliyyətinə dair hesab;

3) Pedaqoji Şuraya, Valideyn krujokuna vəkillər intixab edilməsi [seçilməsi].

İclasa dəvət olunan şəxslər vaxtında gəlməsələr, iclas təşrini-saninin 16-da axşam saat 5-ə təyin edilir.

14022

Əhməd Hacı Əbülqasım oğlu Qasimov bununla ümuma, ələlxüsüs Persidski küçədə 171 nömrəli ev, Bondarnı 21 nömrəli ev, Tatarski küçədə 96 nömrəli ev icarədarlarına məlum edir ki, Sarayinski küçədə 12 və 14 nömrəli ev, atadan qalan bütün göstərilən əmlak qardaşım Mahmud və Əbdüləhəd ilə bölünməmişdir. Ona binaən, mənsiz, yəni Əhməd Hacı Əbülqasım oğlusuz məzkur əmlakın barəsində qardaşlarımin heç bir binagüzarlığı ola bilməz. Hərgah mənsiz bir iş etmiş olsalar, qanunən ixtiyarları olmadığı kimi, mənim yanımda da əhliyyətsiz qalacaqdır. Mirasa daxil olan hər cür şərtnamələr

(doqovorlar, aktlar) məhkəmə qaydasıyla mənim tərəfimdən ləğv edilir. Bunları bildirməklə, yuxarıda göstərilən evlərin icarədar və kirayənişinlərinə məlum edirəm ki, verəcəkləri pulları ... aparsınlar.

14025

Müdür:
Hacıbəyli Üzeyir

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Bakı Müsəlman

Paraxodçularının Cəmiyyəti

səh. 171. “Ənzəli, Məşhədsər, Bəndər Gəz, Həsənqulu, Gümüştəpə, Ləngərud, Rudsər və Şahsavar”: Ənzəli, Məşhədsər (indiki Babülsər), Bəndər Gəz, Gümüştəpə (yaxud Gümüşan), Ləngərud, Rudsər, Şahsavar (yaxud Tənkəbun) – İranın, Həsənqulu (indiki Əsənqulu) isə Türkmənistanın şəhərləridir.

“Dəniz qırağı”: Naberejnaya (indiki Neftçilər prospekti) nəzərdə tutulur.

Gürcüstan-Ermənistan etilafı

səh. 173. “... ediləcək məsələləri”: nöqtələrin yerində bir söz silinmiş, oxunmur.

Azərbaycan Məclisi-Məbusanında

səh. 174. “2-ci məsələ Zaqatala şəhərinə 70 min manat faizsiz borc verilməsi”: qəzetdə “70 min” yerinə “70 milyon” getmişdir.

Sülh ətrafında

səh. 183. “Bəyaz kitab”: Bir sıra ingilisdilli ölkələrdə hökumətin gələcək siyasi kursunu izah yaxud müxtəlif mövzularda sənədləri ehtiva edən rəsmi nəşr.

Türkiyədə

səh. 187. “Dərsəadət” (hərfən: “səadət qapısı”): Osmanlı dövründə İstanbul şəhərini ifadə etmək məqsədi ilə işlədilmişdir.

“Mədrəs vilayətinin Bellari qərargahında... Meiktila, Sumerpur və Birmanya qərargahlarında”: Bellari qərargahı Mədrəs vilayətində deyil, Karnataka ştatında yerləşirdi. Qəzetdə səhvən “Sumerpul” kimi

getmiş Sumerpur əsir kampı isə Racastan ştatının Sumerpur şəhərində idi. Birmanya – cənub-şərqi Asiyada yerləşən Myanma ölkəsinin keçmiş adıdır; Meiktila kampı da bu ölkənin mərkəzi hissəsində eyniadlı şəhərdə idi.

“İmdadi-sihhi heyəti”: Birinci Dünya müharibəsindən sonra Osmanlının şərq vilayətlərinin acınacaqlı halda olan xalqına tibbi yardım və ərzaq yardımı göstərmək məqsədi ilə Osmanlı Qırmızı Aypara Cəmiyyəti tərəfindən təşkil edilən heyətlər.

“Bayəzid”: Türkiyənin şərqində, İran sərhədi yaxınlığında, indiki Doğubayəzid şəhəri.

Bələdiyyə vəkilləri seçkisi

səh. 189. “Ölkənin dair vaxtı...”: mürəttib xətası yoxdursa, “dönən, dolaşan” mənasına gələn “dair” sözü, burada güman ki, “hər şeyin yolunda cərəyan etdiyi” mənasında işlənmişdir.

“Sentrodom”: Mərkəzi Ev Komitəsi. Bakının ehtiyaclarının təmin edilməsi məqsədi ilə şəhər əhalisini polis dairələrinin (sahələrinin) sərhədləri daxilində qurulan ev komitələrində təşkilatlandırılan və bu komitələrin vahid rəhbər orqanı olan qurum. Quruluş yığıncağı 1917-ci ilin dekabr ayının axırlarında keçirilmişdi.

“İmperator Nikolay küçəsi” (yaxud Nikolayevski): Bakıda, indiki İstiqlaliyyət küçəsi.

“General Sisianov”: Bakıda, indiki Təbriz Xəlilbəyli küçəsi.

“İmperator 2-nci Aleksandr naberejnisi” (yaxud Dəniz kənarı; Naberejni): Bakıda, indiki Neftçilər prospekti. Qəzetdə “2-nci” yerinə səhvən “3-ncü” getmişdir.

“Pyotr Veliki meydanı” (yaxud Petrov meydanı, Petrovsk meydanı, Teatralnaya meydanı): Bakıda meydan olmuşdur; hazırda bu ərazidə Muzey Mərkəzi (Dənizkənarı park yaxınlığında) yerləşir.

“Romanov caddəsi”: Bakıda, indiki 28 May küçəsi.

“Vorontsov”: Bakıda, indiki İslam Səfərli küçəsi.

“General Vrangel”: Bakıda, indiki Əhməd Cavad küçəsi.

Vükəla Şurasında

səh. 190. “Radio mövqifi məxaricatından ötrü ... manat”: məbləğ silinmiş, oxunmur.

Nəzarətlərdə

səh. 191. “yarumal”: bu sözə mənə vermək mümkün olmadı.

Firqələr və cəmiyyətlər

səh. 194. “Cümə günü təşrini-saninin”: qəzetdə “təşrini-saninin” yerinə səhvən “təşrini-əvvəlin” getmişdir.

Gürcüstan xəbərləri

səh. 195. “Xüsusi Müxtəlit Komissiya”: “müxtəlit” [qarışıq; müxtəlif tərəfləri təmsil edən üzvlərdən meydana gələn] yerinə qəzetdə “müxtəlif” getmişdir.

Teatro və musiqi

səh. 196. “Teatroçu”: “Azərbaycan” qəzetində bu imza Seyid Hüseyn Sadiqzadəyə məxsusdur.

Əhməd Hacı Əbülqasım oğlu...

səh. 198. “verəcəkləri pulları ... aparsınlar”: nöqtələrin yerində bir söz silinib, oxunmur.

“Azərbaycan” qəzetinin 318-ci nömrəsinin 1-ci səhifəsi

Bazar ertəsi, 10 noyabr 1919-cu il, nömrə 318

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səneyi-dəvamiyyəsi. Düşənbə, 16 səfərül-müəzzər sənə 1338. 10 təşrini-sani 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin künkündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Təx nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək heasb olunur. Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 8 rublə, axırncı səhifədə sətri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axırncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

ELAN

1919 sənə noyabrın 10-da bazar ertəsi gündüz saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

T-335

SİRK “MODERN”

Düşənbə [bazar ertəsi] günü noyabrın 10-nda 1919-ncu ildə məşhur sportsmen Pyotr Nikolayevič Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə təşkil edilmiş Fransa güləş mübarizəsinin məbədi [ardı].

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

1-nci: Gənc Əli ilə Boqatıryovun ikinci çıxışı; bunlardan hankısı qalib gələcəkdir; 2-nci: Naməlum ilə Raqenbaum; 3-ncü: Oleynikov ilə Makarov. Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa başlanacaq 8-də, tamam olacaq 12-də. Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Qeyd: Sabah təşrini-saninin 11-ndə məşhur rus pəhləvanı Boqatıryovun benefisidir.

41024

DÖVLƏT TEATROSU

Azərbaycan Dövləti Teatro heyəti

Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü təşrini-saninin (noyabrın) 11-də axşam Dövlət Teatrosunda mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır:

“Trablis müharibəsi yaxud Ulduz”

Cəfər Cabbarzadənin əsəri, 5 məclisdə.

Həmin faciə Trablisdə türklərlə italyanlar arasında olan müharibəni təsvir edir.

Tamaşa başlanacaq axşam saat 8 tamamda.

Biletlər teatrın kassasında satılmaqdadır.

Cümə günü təşrini-saninin (noyabrın) 14-ü (səfərül-müəzzər ayının 20-si)ərbəin gününə təsadüf etdiyindən, teatro tamaşası olmayacaqdır.

Gələcək tamaşa:

Səşənbə günü təşrini-saninin (noyabrın) 18-də

“Siyavuş”

Dövləti Teatro heyəti vəkili:

M. Ə. Sidqi

T-335

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

8 təşrini-sani iclası

Iclas Həsən bəy Ağayevin sədarəti, Mehdi bəy Hacınskinin katibliyi ilə saat 12:20 dəqiqədə açılır.

Sədr iclası açaraq ruznameyi-müzakirənin [müzakirə gündəliyinin] keçən iclas tərəfindən qəbul edildiyini bildirərək, daxil olmuş məktubları elan edir. Onların birincisi sosialistlərin sorğusudur ki, iclasın axırında elan ediləcəyini bildirir. Məclisi-Məbusan üzvlərindən Hacı Hüseyn Əfəndizadə məzuniyyətdən qayıtmadığı üçün və məzuniyyətindən 15 gün keçdiyi halda heç bir məlumat vermədiyindən Parlaman üzvlüyündən xaric edilir.

Parlaman üzvləri Qərib Kərimov, Əşrəf Tağıyev şəxsi işlərindən dolayı birincisi 1 ay, ikincisi 15 gün məzuniyyət istəyirlər.

Bunların hərəsi öz vaxtlarında məzuniyyətdən istifadə etdikləri üçün Parlamanın müsaidəsi istənilir. Hər iki üzvə istədikləri məzuniyyət verilir. Sonra növbədəki məsələyə – teatro tamaşalarından alınan vergilərin tənqisi [azaldılması] haqqında qanun layihəsinin 3-cü qiraətinə keçilir. Etirazsız qanun layihəsi qəbul edilir.

2-ci məsələyə – Ağstafa gömrükxanasının ştatının qüvvətləndirilməsi haqqındakı qanun layihəsinin 3-cü qiraətinə keçilir. Qanun layihəsi etirazsız olaraq 3-cü qiraətdə qəbul edilir. Yalnız 2-ci maddəsinə varid [daxil] olan bir təklif əlavə edilir. Təklifdə denilir ki, tamojna məmurlarının ev və mənzil cəhətindən istirahətləri təmin edilsin.

Növbədəki 3-cü məsələyə – Azərbaycan dəmiryol mövqifində [stansiyasında] Xudat və Yalama mövqifləri posta və teleqraf şöbələrinin məmuru siyahısı haqqında qanun layihəsinin 3-cü qiraətinə keçilir. Qanun layihəsi etirazsız olaraq 3-cü qiraətdə qəbul edilir.

Növbədəki 4-cü məsələyə – Posta və Teleqraf Nəzarəti məmurlarının ixtisarı haqqındakı qanun layihəsinin 3-cü qiraətinə keçilir. Bu da biduni-müzakirə [müzakirəsiz] qəbul edilib, 5-ci məsələyə – 13 oktyabrda Parlaman tərəfindən qəbul edilən İstinaf Məhkəməsinə [Məhkəmə Palatasında] bu vaxtadək baxılmaqda olan bəzi işlərin sülh məhkəmələrinə verilməsi xüsusunda qanun layihəsinə bir qeyd əlavə edilməsinə keçilir.

Məruzəçi sifəti ilə **Şəfi bəy [Rüstəmbəyli]** izahat verir. Deyir ki:

Sabiqdə Parlaman tərəfindən bir qanun layihəsi qəbul edildi. O qanun layihəsi mövcubincə [qanun layihəsinə əsasən], bəzi işlər istinaf məhkəmələrindən sülh məhkəmələri ixtiyarına keçdi. Bu surətdə bir çox baxılmamış işlər gərək istinaf məhkəmələrindən sülh məhkəmələrinə keçsin. Onsuz da sülh məhkəmələrinin işi çoxdur. Binaənileyh [ona görə], həman qanuna bir qeyd əlavə edilir ki, o tarixədək istinaf məhkəmələrinə həvalə edilmiş işlər sülh məhkəmələrinə qayıtmayıb, istinaf məhkəməsində baxılsın, bundan sonrakı işlər sülh məhkəmələrinə verilsin.

Qanunun əsasları üzərində danışan olmadığından, 2-ci qiraətinə keçilib qəbul edilir, 3-cü qiraəti gələcək iclasa buraxılır. Növbədəki Sosialistlər fraksiyonunun sorğusudur.

Sədr izahat verir ki, keçən iclasda Sosialistlər fraksiyonu hökumətə verdikləri suala verilən cavabdan qənaət hasil etmədiklərindən, istizah [sorğu] surətində mövqeyi-müzakirəyə vəz edilir [müzakirəyə çıxarılır]. Sual müəlliflərindən birincisi Əhməd Pepinov iclasda olmadığından, söz ikinci şəxsə – Səməd ağa Ağamalıoğlu verilir.

Səməd ağa – Nitqində deyir ki, sabiqdə hökumət Gəncədə olarkən 50 min manat buraxılmışdı ki, əşya və ləvazimat alınsın. Hökumət yenidən 1 milyon para buraxmışdır. Bu barədə Parlaman heç bir xəbər verməmişdir. Keçən dəfə verdikləri bəyanat bizi qane etmədi. Onun üçün biz bunun istizah surətinə salınmasını istədik.

Sorğunun müzakirəsi gələcək iclasa buraxılaraq, ikinci sorğuya keçilir. Bu sorğu da Sosialistlər tərəfindən Ziraət [Əkinçilik] və Əmlak nazirinə verilmişdir.

Katib **Mehdi bəy [Hacınski]** sorğunu oxuyur:

“Azərbaycan Məclisi-Məbusan rəisi cənablarına. İşbu sorğumuzun Ziraət nazirinə verilməsini rica edirik. Ziraət Nəzarətində hökm sürən qaydalar qanuni bir hökumətə yaraşası deyil. Nəzarət kəndlilərə kömək edəsi yerdə, onların haqlarının paymal olmasına [tapdalanmasına] dəxi yol verir.

O cümlədən Ərəş uyezdi [Ağdaş qəzası] Bəydilli camaatı ilə mülkədar Süleyman bəy Sultanovun arasında olan münazirəni [çəkişməni] müzakirə edib, Ziraət naziri Qardaşov cənabları sentyabrın 23-də kənd vəkilləri Məhərrəm Hacı Mirzə oğlu və Muxtar Hacı Əbdülhəmid oğlunun ərizələri üstündə öz qətnaməsini yazıb və yerinə dəxi

lazımı binagüzarlıq etmiş [sərəncam vermiş] və onunla kəndliləri haqlı diləklərində razı sala bilməmişdir. Fəqət nazir burada olmadığı vaxtda, onun köməkçisi Hidayət bəy Sultanov öz əmisi oğlu olan mülkədar Süleyman bəy Sultanovun təvəqqesinə görə nazirin qətnaməsini və binagüzarlığını oktyabrın 16-da 1753 nömrəli qərar ilə pozub, həman məsələni bəyin lehinə kəsmiş və bununla böyük şər və ədavətə yol vermiş. Çünki mülkədar Sultanov haman yeri, sahibləri olan Bəydilli camaatının əlindən bilmərrə almaq üçün polis idarəsinin gücü ilə qonşu kəndinə verir və bununla iki kəndin əhalisi arasında qeyli-qala [söz-söhbətə] səbəbiyyət törədir. Buna görə biz Ziraət nazirindən soruşuruq:

1) Köməkçisinin, onun verdiyi əmr-naməni pozub başqa bir əmr verməsi nə haqq və qanun ilə olur?

2) Köməkçisi Hidayət bəy Sultanov cənablarının öz əmisi oğlu istəyəndə tərəfeyn [iki tərəf] arasında həkəm [arbitr] olub da, kəndlilər lehinə olan qərarı pozub da, öz qohumu üçün kəsməyi qanunən deyilsə də, moral nöqtəyi-nəzərindən qəbul ediləsidirmi?

3) Mülkədar ilə rəiyyət arasında ixtilaflarda hökumətin rəiyyətin tərəfini saxlayacağı və ədaləti böylə yerinə yetirir.

İştə bu suallarımıza cavab verilməsini rica edirik.

Sosialistlər fraksiyonu adından:

Ağamalıoğlu Səməd ağa, Əbilov İbrahim, Qarayev Əliheydər, Rzayev Bağır, Camalbəyov Qasım.”

Sorğunun qiraətindən sonra söz sorğu müəllifi Səməd ağa Ağamalıoğlu verilir.

Ağamalıoğlu - Uzun nitqində deyir ki, hökumətlərdə öylə mühüm məsələlər var ki, onlara əhəmiyyət verməli, o məsələdə xalqla bir növ politika ilə dolanmalıdır. Bu məsələlərdən birisi də torpaq məsələsidir ki, bu xüsusda hökumətin gərək müəyyən bir fikri, möhkəm bir məsləki olsun.

Natiq hökumətin torpaq məsələsində möhkəm siyasətini görmədiyini izhar edir. Buna da səbəb Bəydilli camaatının Bala Yengicə mülkədarı Süleyman bəy Sultanovdan etdiyi şikayət üzərinə torpaq nazirinin verdiyi mütəəddid [çoxsaylı] qərarlardır.

Natiq göstərir ki, Bəydilli kəndi camaat vəkilləri nazirə müraciət edib, kəndi yerlərinin az və kifayətsiz olduqlarını məlum etmişlər. Sabiqdə ədikləri qonşu Bala Yengicə kəndi torpağından bir qədərinin onlara güzəşt edilməsini istəmişlər. Nazir də kəndlilərin haqlı tələblərinə sərəncam vermiş, əmr etmişdir ki, Bala Yengicə kəndinin yeri Bəydilli kəndinə verilsin. Bəydilli camaat vəkilləri bu əmri alıb kəndlərinə qayıtdıqdan sonra Bala Yengicə kəndinin mülkədarı Süleyman bəy Sultanov Bakıya gəlmiş, nazir burada olmadığından nazir müavini Hidayət bəy Sultanova müraciət etmiş, xahiş və təvəqqe ilə vəzirin verdiyi əmri ləğv etdirmişdir.

Natiq əlavə edir ki, burada nəzərdiqqəti cəlb edən bir fəqərə [hadisə] var ki, o da Süleyman bəyin Hidayət bəylə qohum və əmioğlu olduğudur.

Sonra natiq əski rus qanunlarında yerdən bəylərin və rəiyyətin nə surətlə istifadə etməsindən bəhs edir. Deyir ki:

Keçmiş rus zakonunda rəiyyətin yeri

öz əlində qalardı. Heç kəs onu əlindən ala bilməzdi. Əgər rəiyyət öz qətnamə etsəydi ki, biz bu yerdən əl çəkərik, yenə o, qanuni hesab edilməyib, gərək onu Senat təsdiq edəydi. İş böylə olan surətdə Hidayət bəy Sultanov nə səlahiyyətlə rəiyyətin yerinin əlindən çıxıb mülkədara verilməsinə əmr vermişdir?

Mabədi var

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz mövqifi tərəfindən qəbul edilmişdir)

8 təşrini-sani

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Fin körfəzi sahili dairəsində bizim yürüş edən qoşunlar Krasno-Tuskinin 30 fərsəx cənub-qərbində bir neçə kəndlər işğal etmişdir. Krasnosel yolu dairəsində düşmənin şiddətli müqavimətini bizim hissələrimiz dəf etmişdirlər. Krasnoye Selonun 38 fərsəx qərbində Kastov kəndini tutdular. Baltik dəmiryolu dairəsində Qatçınadan 30 fərsəx qərbə tərəfimizdən bir neçə kənd işğal edilmişdir. Bütün cəbhədə ricət edən [geri çəkilən] Yudenix ordusunun təqibi davam edir. Axırncı vuruşmalarda 100-dən yuxarı əsir və bir neçə mitralyoz alınmışdır. Luj dairəsində bizim qoşunlarımız düşməni təqib edərək Volosovo mövqifinin [stan-siyasının] 8 fərsəxliyinə çatmış və Yam-

burqun 25 fərsəx cənub-şərq tərəfində vuruşmada davam edirlər. Yüzə qədər əsir və mitralyoz qənimət alınmışdır.

Qdov cəbhəsində bizim hissələrimiz şiddətli hücumla Qdov şəhərini alıb 20 fərsəx Qdovdan şimala hərəkət etmişlərdir.

Kiyev cəbhəsində kəşfiyyat əməliyyatı.

Çerniqov dairəsində - Bizim hissələrimiz Çerniqov altında məqhur edilmiş [əzilmiş] düşməni Desna nəhrinin sol kənarına sıxışdırmada davam edir.

Sefsk dairəsində - Tərəfimizdən Sefsk işğal edilmişdir. Düşmən pərakəndə bir surətdə şimal-qərb tərəfə ricət edir.

Kursk cəbhəsində - Qırmızı qoşunlarımız düşmənin şiddətli müqavimətini sındıraraq Maloxangelski və ondan cənub-qərb tərəfə olan bir neçə kəndi işğal etmişdirlər.

Voza mövqifi dairəsində süvərimiz şiddətli hücum ilə düşmən arxasındakı dəmiryol xəttini təxrib etmişdir.

Liven dairəsində yürüşümüz müvəfəqiyyətli bir surətdə davam edir. Tsaritsın cəbhəsində Tsarevin 8 fərsəx qərbində vuruşma davam edir.

Ural dairəsində yenidən Qırmızılar cənub tərəfə yürüşə keçmişdirlər.

Petropavlovsk dairəsində - Petropavlovskdan şərqə tərəf bizim hissələrimiz hərəkətə başlamışdılar. 44-cü alayın ərkani [qərargahı], partizan dəstələrinin 2 rəisi və 900 nəfərdən yuxarı əsir alınmışdır.

İşim dairəsində - İşimdən 80 fərsəx şərqə olan Şanqot mövqifini işğal etdik. Burada əlimizə tamamilə 4-cü atıcı alayı və firqə ərkani keçmişdir. Tobol dairə-

sində Ust-İşimi almaqdan ötrü vuruşma davam edir.

Oktyabr bayramı

Kazan - Bayram nümayişatında iki yüz mindən yuxarı əmələ [fəhlə], Qırmızı ordu nəfəratı [əsgərləri], tələbələr və qeyriləri iştirak etməkdə idi. Gecə bütün dairə dumalarında, teatrolarda tamaşalar verildi. Üç günlüyə əhalinin çörək payları artırılmışdır. Əhaliyə bundan əlavə və hər nəfərə 10 manat, uşaqlara pulsuz nahar verilmiş və şirniyyat paylanmışdır.

Nijni Novqorodda Marks və Lenina nişangahlar güşad edilmişdir [abidələr açılmışdır]. Küçələrdə çörək və qəndlə dolu avtomobil və arabalar gəzirlərdi. İctimagahlar [toplanma yerləri], klublar, teatrolar həpsi məmlu [dolu] idi.

Klemanso Kölnə

Strasburqdan işar edilir [xəbər verilir]: Çaharşənbə günü Klemanso Köln şəhərinə əzimet etdi [yola düşdü]. Reyn körpüsünü Klemanso keçdikdə ehtiram qaraqolu qoyulmuşdu. Almaniya hökumət məmurları müşarünileyhi [adı çəkilən şəxsi] Almaniya sahilində istiqbal etmişdirlər [qarşılamışlar].

Bələdiyyə rəisi, Klemansoya təbrik nitqi ilə müraciət edərək demişdir ki, bizim limanımızı ziyarət etməyinizdən razı qalacağınıza ümidvaram. Klemanso cavab olaraq demişdir: “Sizi inandırırım ki, mənim tərəfimdən hər nə ki lazımdır ediləcəkdir.” Sonra Şura rəisi Köln limanını və sülh müahidənaməsi mövcibi [sazişi şərtləri] ilə məhv edilməsinə qərar verilən Kirxbarx tabyasını [istehkamını]

nəzərdən keçirmişdir. Klemanso məm-nuniyyətlə tərxis işlərinə baxmış və gecə Elzasdan hərəkət etmişlərdir.

Almaniyada tətil hərəkətləri

Almaniyada tətil hərəkətləri şiddət-lənməkdədir. Almaniya hökuməti ümu-mi tətilin qarşısını almaq üçün bir bəyannamə nəşr etmişdir. Hərgah Amerika mədən və dəmiryol əmələləri özlərinin tətil hədələrini qövldən feilə [sözdən əmələ] gətirərsələr, bir aydan sonra Cəmahiri-Müttəfiqədə [Birləşmiş Ştatlarda] tətilçilərin miqdarı üç milyona varacağını İsveçrə qəzetələri xəbər ve-rirlər.

Finlandiya hökumətinin imtinası

Finlandiya hökuməti məmləkətin da-xili vəziyyətini və Müttəfiqlərin Finlan-diya hökumətinə rəsmən hərbi hərəkət-da iştirak etmək təklifində bulunduq-larını göstərərək, Yudenicə hərbi müa-vinətdə bulunmaqdan imtina etmişdir.

Denikin arxasında

Denikin arxasında iğtişaçılar tərə-findən Uluzovaya və Qrişno mövqifləri işğal edilmişdir. Yekaterinoslav altında Nikitovka mövqifi yaxınlığında vuruşma-lar [davam] edir. Kubanda zabitlər əley-hinə iğtişaş baş vermişdir. Kiyevdə talanlar davam etməkdədir. Talan qur-banlarının miqdarı 8 minə qərbdır. Ağ qvardiya nəfəratı evlərə girərək əhalini güllələyirlər.

Almaniyada kömür qəhətliyi

Nauen - Manheym və Karlsruedə kömür yoxluğundan tramvay hərəkəti

dayandırılmışdır. Kinematoqraflar bağ-lanmış, qəzetələr çıxmıyır. Sərnişin hərəkəti qət edilmişdir [kəsilmişdir].

Misirdə ümumi iğtişaş

Moskva - Misirdə ingilislərə qarşı ümumi iğtişası-inqilabi əmələ gəlmişdir. Müvəqqəti hökumət təşkil edilir.

Qdov şəhərinin alınması

Moskva - Yudenicə bu vaxta qədər vurulmuş zərbələrin hamısından artıq Qdov şəhərinin alınmasıdır. Bizim his-sələrimizin yürüşü – ələlxusus Qdov dəstələrinin – o qədər ciddidir ki, ağlara araba və mərmiləri xilas etməyə imkan verməyib, ricət [geri çəkilmə] məqamında vuruşmağa məcbur edirlər. Bəzi məlu-mata görə, Estoniya ağlar üzərinə sərhə-dini qapamışdır. Yudenicə hər tərəfdən zərbə zərbə üstündən vurulmaqdadır.

(Gürcü teleqraf acentaliyindən)

“Exo de Pari” qəzetəsi Hollandiyadan intişar etməkdə [yayılmaqda] olan şayiə-lərə istinadən, Almaniya hərbi mühim-mat hazırlayan zavodları sərmayələrini iki qat artırdığını və sülh müahidənə-məsinə [sazişinə] baxmayaraq, Almaniya-nın külli miqdarda hərbi ləvazimat hazırladığını xəbər verir.

Romanıya

Amerika qəzetələri romanıyalıların macar torpağını işğal etdikləri və bundan dolayı onlar özlərinə məsul hökumət in-tixab edə [seçə] bilmədikləri üçün Ro-maniya Sülh Konfransı işlərinin tamam olmasına mane olduğunu xəbər verirlər.

Buna görə Ali Şura bütün diqqətini Bükreşə [Buxarestə] vermiş və srağagün Romanıya hökumətinə verilən notanın cavabını gözləməkdədir.

Petrograd cəbhəsində

Ağ latış qəzetələrinin verdikləri xə-bərlərə görə, Bremont qoşunları [ara-sında] Bavariyada spartaklılar iğtişasını yatırtmaqda iştirak edən Berqoldun Könüllü ordusu dəxi vardır.

İngiltərə üçün Rusiya malları

Cənub Rusiyadan İngiltərəyə aparılan bütün mallar gömrük vergisindən azad edilmişlərdir.

Litvada mühasirəyi-əsgəriyyə

"Lokal-Anzeyqer" Lehistanın [Polşa-nın] hər bir hücumuna qarşı bütün Lit-vada idareyi-mühasirəyi-əsgəriyyə [föv-qələdə hərbi rejim] elan edilmiş olduğunu bildirir. Əfkari-ümumiyyə [camaat] Lehis-tan mülkədarlarının Litvadan çıxarıl-malarını tələb edir.

Vilson və Cəmiyyəti-Əqvam

İsveçrə qəzetələrinin verdikləri məlu-mata görə, Vilson Cəmiyyəti-Əqvamda [Millətlər Cəmiyyətində] sədarətdən imti-na etmək fikrindədir.

(Zaqafqaziyadakı Müttəfiqlər heyətinin radyo xəbərləri)

Avstriyada Müttəfiqlər müfəttişi

Avstriyanın Versal müahidənəməsinə [sazişinə] əməl etməkdən ötrü təşkil edilən Beynəlmüttəfiqin [Müttəfiqlərə-rası] Müfəttiş Komissiyası Parisdən Vyanaya azim oldu [yola düşdü].

Ağ ordunun təchizi

Ali Şura hərbi zamanında almanlar-dan alınan bütün hərbi mühimmat və ləvazimatın Kolçak və Denikin ixtiyarına verilməsini qərara almışdır.

Cəmiyyəti-Əqvam

Ali Şura Cəmiyyəti-Əqvamın [Millətlər Cəmiyyətinin] İcraiyyə Komitəsinin əvvə-linci iclası üçün Parisi intixab etmişdir [seçmişdir].

QƏZETƏLƏRDƏN

Lloyd Corcun nitqi

Londrada Beynəlmiləl Camaat Qar-daşlığı Konqresində Lloyd Corc siyasəti-hazirə haqqında atıdaki [aşağıdakı] nitqi irad etmişdir [söyləmişdir]:

“Öylə adamlar var ki, insaniyyətin or-tadan qaldırıldığını bu vaxta qədər anlamayırlar. Biz cahanın şimdiki kimi görmədiyi ağır təcrübələr altından yeni-cə çıxmışıq. Bundan sonra heç bir şeyin əvvəlki qayda üzrə qalması mümkün deyildir. 1914-cü sənəsi ağustosunda Avropanın üç hissəsi mütləqiyyət binası üzərində müstəhkəmcəsinə caygir olmuş [möhkəm qərar tutmuş] hökumətlər haki-miyyəti altında idi. Onlar, şu mütləqiyyət-lər şimdiki nəradədirlər? Avropanı və bütün cahanı təhdid edən böyük bir ordu sahədən çəkilib, şimdiki polis xidmətinə ifa edən bir qəç dəstədən ibarət qalmışdır. Əzim və əsasi təbəddülat da vüqu bul-muşdur. [Böyük və köklü, prinsipial dəyişiklik baş vermişdir.] Əski nizam və qəvaidin [qaydaların] timsali-müəcəssəmləri [kon-

kret nümunələri] olan Hohensollernlər, Habsburqlar və Romanovlar getdilər, bir daha övdət etməyəcəklərdir [qayıtmayacaqlar]. Onların qaib olmaları ilə cahən genişləndi və salamat oldu.

Şimdi əlaqəyə başlayacağımız cahən böylədir. Lakin nədə böyük siyasi təğəyyurat [dəyişiklik] vüqu bulmuşdur? Biz məmləkətdə rəy [səsvərmə] haqqına malik olanların ədədini ikiqat, bəlkə üçqat artırıdıq. Biz iş gününü büsbütün təməmindən dəyişdirdik. Yeni İngiltərə icadını itmam edəcək [tamamlayacaq] daha böyük bir çox təbəddülat qarşımızda durur.

Mən, məsələn, ümid edirəm ki, əzim silahşorluq [böyük silahlanma] yalnız bir Almaniyada məhv edilməyəcəkdir. Yoxsa o qədər qəhrəmanların tökülən qanları nəfilə [boşa] getmiş olar. İrlanda ilə olan əski ixtilaflar bərtərəf edilməlidir [aradan qaldırılmalıdır]. Qaydasız israflar münqəte olar [kəsilər] və cəhalətin qaranlığına biganə [yad, uzaq] olan yeni İngiltərə yeni həyata başlar da, hər bir israfdan bəri [uzaq], fəqr və faqisədən [yoxsulluqdan və cinayətkarlıqdan] uzaq, zülüm və təzyiq tanımayaraq bir həqiqi məmləkət olar.

Bəzi adamlar vardır ki, zahirən mənim əski qəvaidi [qaydaları] bərpa etmək təhalükündə [arzusunda] bulunurlar başında durduğumu zənn edirlər. Mən bunu edincə, ondan irəli, vəkalətimdən əl çəkərdim. [Mən bunu etməkdənsə, Baş nazirlikdən istefa verməyi üstün tutardım.]”

Lloyd Corc nitqinin xülasəsində bir qaç söz də Cəmiyyəti-Əqvam haqqında söyləmişdir.

“Cəmiyyəti-Əqvam – söyləmişdir o – cəbr və qüvvəni xüsusi adılanə müzakirə və etilaf [razılıqla] əvəz etmək üçün əvvəlinci bir iqdām [addım] və müşkül bir iqdāmıdır. Mütərikədən [atəşkəsdən] bir az sonra ki, Avropa ərazisində bizim mütəəddid [çoxsaylı] xırda dövlətlər təşkil etməmiş təhəqqüq etdi [gerçəkləşdi], mən o etiqadda deyildim ki, xırda millətləri böyükklərin udməsindən müdafiə etmək üçün Cəmiyyəti-Əqvam təsis qətiyyəni lazımdır. O zaman mən bilməyirdim ki, – təbəssüm edərək Lloyd Corc sözünə xitam vermişdir – və xırda millətlərin yek-digərini [bir-birini] udməməsi üçün də Cəmiyyəti-Əqvamın qayğuda bulunması lazım gələcək.”

Mərakeşdə həyəcan

Fasdan [Mərakeşdən] Fransa qəzetələrinə verilən xəbərlərə görə, Mərakeşin Fransaya mütəəlliq [məxsus] hissəsində ərəblərlə Fransa işğal qoşunları arasında müsadimələr [toqquşmalar] vüqu bulmuşdur.

Süfra nahiyəsində Fransa qaraqol qitələri [keşikçi dəstələri] ilə köylərə hücum edən üsyançı Bəni-rəbbən əşirəti [tayfası] miyanında [arasında] vuruşmalar olmuşdur. Üsyançılardan 30 nəfər məqtul düşmüşdür [öldürülmüşdür].

Tazadan xəbər verirlər ki, Bəni-rəbbən əşirətinin 1500 kişidən ibarət başqa bir dəstəsi Balfurda yeni təsis edilmiş Fransa qaraqol əsgərlərinə təərrüzdə [hücumda] bulunmuşdur. Əsgərlər top və mitralyoz atəşi ilə üsyançıları qarşılamışdır. Təyyarələrin müavinəti ilə üsyançılar tərd edilmişlərdir [qovulmuşlar].

Mərakeşin İspaniyaya mütəəlliq olan hissəsində də üsyançıların işləri fənalasmadadır. Əl-Ərəşdən hərəkət edən əsgərlər beynəlmiləl məntəqə ilə həmhüddud və Fəttahdan Əl-Ərəş və Əl-Hasara doğru gedən yolun ətrafında mütəəddid [çoxsaylı] mövqelər işğal etmişlərdir.

Bu yerləri işğal etmiş Raysuli dəstələri müharibəsiz geriye çəkilməmişlərdir.

“Şərqi Avropa”

İşbu sənə eylülünün 1-dən etibarən Parisdə “Şərqi Avropa” namı ilə ayda iki dəfə bir jurnal nəşr edilməyə başlamışdır. Jurnalın tutduğu yol “Şərqi yeni cümhuriyyətlərini müdafiə etmək”dən ibarət olacaqdır.

Birinci nömrədə heyəti-təhririyyə [redaksiya heyəti] tərəfindən yazılmış baş məqalədə jurnalın proqramı bərvəchi-ati [aşağıdakı kimi] təsvir edilir:

“Müharibə və inqilab Şərqi Avropanı büsbütün yeni bir şəkllə münqəlib edəcəkdir [çevirəcəkdir].

Başlıca təğəyyuratlardan [dəyişikliklərdən] biri, şübhəsiz ki, millətlər azadlığı olacaqdır. Bu millətləri çar Rusiyası əsarət altında saxlamışdı. Onlar şimdi qeydi-əsarətdən xilas olmuş və kəndi müqəddəratlarının kəndi əllərinə verilməsini tələb edərək, demokratik əsasları üzərində istiqlallarını təsis etməyə çalışırlar. Böyləliklə, Belarusiyanın cənubunda Baltik səvəhilində [sahillərində] Estoniya, Latviya və Litva cümhuriyyətləri saheyi-vücuda çıxdılar. Daha cənubda Böyük Ukrayna Cümhuriyyəti təşkil edilib, Qafqaziyada da Kuban, Şimali Qafqaziya, Azərbaycan, Gürcüstan

və Ermanistan cümhuriyyətləri təəssüs etdilər.

Uzun zamanlar əsarət zəncirləri altında inləyən gəlmiş bu millətlər əxirən [son zamanlar] şəfəqi-hürriyyəti görməyə müvəffəq olmuşlardı. Lakin bir çox müşkülət və məvane [məneələr] onların əvvəlinci addımları qarşısında toplanmış və mazinin qüvayi-mənhəsəsi [keçmişin alçaq qüvvələri] onlarla mübarizə etmək üçün ittifaq yaparaq təhəşşüd etmişdir [cəm olmuşdur]. Bu millətlərin Avropa demokratiyasından, – o demokratiyadan ki, bir az irəli bizim şimdi getmədə olduğumuz yollardan keçərək vəhdəti-milliyələrini birkədməyə və siyasəti-hazirənin ali prinsiplərini tətbiqə müvəffəq olmuşlardır – bəklədikləri əvvəlinci müavinətə də demokratiyanın övzaya yabançı olması mümaniat edir [vəziyyətə yad olması maneçilik törədir].

Binaənileyh [ona görə], bu mövcibi-fəlakət [fəlakətə yol açan] yabançılıqla mübarizə etmək fəvqəladə mühüm bir məsələdir və bu istiqamətdə bizim jurnalımız çalışacaqdır. İki lisanda – ingilis və firang dillərində nəşr olunacaq jurnalımız qarelərini [oxucularını] yeni azad həyata başlayıb və hənz vaxim [qorxunc] təhlükələr içində mübarizədə bulunan millətlərin hüququ ilə, təhalükü ilə [arzuları ilə], müəssisələri ilə, tarixi ənənətləri [ənənələri] ilə və məmləkətlərinin təbii sərvətləri ilə əşinə etməyə səy edəcəkdir.

Biz həmçinin qarelərimizi, millətlər hüququnu paymal edən [tapdalayan] təhlükələrlə də əşinə edəcəyik. O təhlükə nədə və nə tərəfdə olarsa, bütün millətlərin hüququnu təhdid etmək deməkdir. Zira bir millətin hürriyyətinə qarşı

yapılan sui-qəsd bütün bəşəriyyətin hüququnu təhlükə altına almış olur.

Şərqin cavan demokratlarının keçirdiyi böhranlı günlərə Qərbin qocaman demokratlarını ətfi-nəzər etməyə [nəzər salmağa] jurnalımız dəvət edərək, millətlər ittihadı və onların əlaqəsi haqqında da ətraflı tənvirat [məlumatlandırma, işıqlandırma] yapacaqdır. Ancaq o ittihad və əlaqə vasitəsilə Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] qüvvə bular və ya-şamağa qadir olar. Əksi təqdirdə isə bu qədər qanlar bahası ilə əldə edilmiş hürriyyəti-əqvam [millətlər azadlığı] daima təhlükə altında qalmış olacaqdır. Nə qədər ki, millətlər anlaşıbmamışlar, nə qədər ki, onlar bir-birini tanımayırlar, onlar yek-digərini [bir-birini] sevməyə də qadir olammayacaqlardır.”

Tula zavodunda partlayış

“Press-büro”nun əxbaratına [xəbərlərinə] nəzərən, Şura hökuməti yerlərindən qaçıb gələnlər Tula silah zavodunda partlayış vüqu bulduğunu xəbər verirlər.

Üzücü minalar

Bəhri-Mühiti-Atlasinin [Atlantik okeanının] şimali hissəsində 23 ədəd üzücü minaların olduğu kəşf edilmişdir.

İtaliyada intizamsızlıqlar

Romadan fransız qəzetələrinə xəbər verirlər ki, Siciliyada torpaq üstündə vücuda gəlmiş intizamsızlıqlar davam edərək, Kaltanizetta ilə Sirakuza arasında olan dairəni qaplamışdır. Müsəlləh [silahlı] köylülər bir mahaldan digər mahala keçərək əkilməmiş yerləri işğal edirlər. İntizam bərpa etmək üçün məhəllələrə [yerlərə] göndərilən qoşunlarla

köylülər arasında bir qəç müsadimə [toqquşma] vüqu bulmuş, hər iki tərəfdən 30-a qədər məqtul düşüb [ölüb], 100 adama qədər də yaralananlar olmuşdur.

Yarımadanın müxtəlif məhəllələrində də həmçinin yeni iğtişaşlar sərzədeyizühur olmuşdur [baş vermişdir]. “Mübarizə Cəmiyyəti” adı altında intizamsızlıq yapan köylülər, onların cəmiyyətinə mənsub olmayan fəhlələr üzərinə təərrüzlər [hücumlar] yapmış və aralarında qanlı müsadimələr vüqu bulmuşdur. Müəriz [düşmən] tərəflərdən və həmçinin intizamsızlığı yatırmaq üçün gələn əsgərlərdən ölənlər və yaralananlar olmuşdur.

Vyanada ərzaq böhranı

Avstriya Ərzaq komissarı, Ərzaq Komissiyasında verdiyi bəyanatında söyləmişdir ki, Vyananın keçirmədə olduğu ərzaq böhranının bu yaxın zamanda kəskin bir vəziyyət alacağı şübhə xaricindədir. Avstriya paytaxtında nə kömür var, nə ərzaq və nə də pul. Övzanın [vəziyyətin] gərginləşməsinə ziyadə xidmət edən ətrafda olan köylülərin Vyana ərzaq gətirməmələri olmuşdur. Onlar paytaxtı ərzaq ablukası [blokadası] altında elan edərək, məmurların əmrnamələrini guşi-etibara almayırlar [qulaqardına vururlar]. Köylərdə ərzaq olduğu halda şəhərə gətirməmələrinin səbəbi odur ki, əhali kağız pullara artıq etibar etmək istəməyirlər. Böyləliklə, paytaxt anarşi halına yaxınlaşır. Ərzaq komissarının rəyinə görə, dövləti intizam bərpa edilməyincəyə qədər övzanın yaxşılaşması mümkün olmayacaqdır.

DAĞISTANDA

Əli Hacınin əhali və qoşuna müraciə-tən nəşr etdiyi dəvəti

Əsgər və əhali arasında geniş dairədə intişar [yayılması] və əməl edilməsi üçün cəbhə komandanlarının və mahal rəislərinin nəzəri-diqqətlərinə

Təşrini-əvvəlin 19-da Levaşi qəryəsində [kəndində] Şimali Qafqaziya şeyxülislamı Əli Hacı Akuşinskinin təhti-sədarətində [başçılığı altında] cəbhələrdə mübarizə edən dəstələr nümayəndələrinin iştirakı ilə fəvqəladə bir ictimai əqd edilmişdir [yığınaq baş tutmuşdur].

İctimai vətənin hərcü mərclikdən nicat verilməsi və düşmənlərin təərrüzündən məsun edilməsi [hücumundan qorunması] nöqtəyi-nəzəri ilə Dağıstan Tədaföi [Müdafiə] Şurasının təşkilini qəti surətdə lazım və vacib bilmişdir.

Dağıstan Tədaföi Şurası müvəqqədən, Ümumdağıstan hökuməti təşkil edilməyə qədər Dağıstanın ali idarəsi hesab olunacaqdır. Ali idarənin məqsədi məmləkət daxilində sükun və asayışı intizama salmaq, qulamliq və kazak vəhşət və dəhşətlərini götürən Denikin təzəllümü [zülmü] əleyhinə cəbhədə mübarizədə bulunmaqdan ötrü xalq qüvvəsi təşkil etməkdir.

Dağıstan Tədaföi Şurası axırıncı imkana qədər, Denikin yenidən kazaklara vermək istədiyi və atalarımızın – Şeyx Şamil başda olmaq üzrə – mərdanə və ciddi bir surətdə mübarizə etdikləri islamıyyət, hürriyyət və istiqlalımızı mühafizə və müdafiə edəcəkdir.

Bu yaxınlarda Dağıstandan qovulmuş olan kazakların irz, namus və millətimizi

təhqir etmələrinə yol verməkdənsə, cümlə əhalinin bir yerdə ölməsi daha əfzəldir [yaxşıdır].

Tədaföi Şura vətən yolunda müttəhid [birgə] və mütəşəkkil olaraq ümumi işləməyə dəvət etməklə, əhalidən vətəndaşlıq vəzifələrini müqəddəs bir surətdə ifa etmələrini və ordunun nizam-intizamını tələb edir.

Cəbhədən qaçanlar, cəbhə və arxada yalandan şayiələr nəşr edənlər [yayanlar] xainlər kimi ədd [hesab] olunaraq ölüm cəzasına kimi hərbi şəriət məhkəməsi tərəfindən ən şiddətli cəzalara məhkum ediləcəkləridir.

Qul və əsir olmaqdansa, müqəddəs ölüm əfzəldir.

İrəli, vətən yolunda!

Yaşasın Qafqaziya dağıstanlıların istiqlalı!

Cənabi-Haqq münimiz [köməyimiz] olsun.

Əli Hacı

BƏLƏDİYYƏ VƏKİLLƏRİ SEÇKİSİ BƏLƏDİYYƏ MƏCLİSLƏRİNDƏN NƏLƏR GÖZLƏYİRİZ?

- 3 -

Bələdiyyə idarəsi hankı məsələ ilə iştigal edir [məşğul olur] etsin, nə kimi rol oynayır oynasın, hər şeydən əvvəl bələdiyyə məclisi bir xalq müəssisəsidir. Bələdiyyə vəkili burasını unutmamalıdır. Böylə olan surətdə də gərək vəkillərin hər biri ayrı-ayrılıqda və gərəksə bələdiyyə idarəsi tamamilə

həmişə və hər işdə həman camaata yaxın olmalı, onunla ən yaxından rabitə hasil etməlidir. Bunun üçün də birinci vasitə dildir. Xalq müəssisəsində xalqın dili bağlı olmamalıdır, camaat idarəsində camaat bütün dərini bilavasitə [birbaşa, vasitəçisiz] söyləmək imkanı bulmalıdır.

Bələdiyyə dairəsində olanlar, bəhər-kənar [hər halda] o ətrafdan keçənlər yaxşı bilirlər ki, gündə yüzlərcə arvad və kişi Bələdiyyə İdarəsinin “dilini bilmədiyindən”, daha doğrusu, Şəhər İdarəsində şəhər əhalisinin dilini bilən olmadığından, dərini deyəmməyərək küçələrdə gilayələnməyə [gileylənməyə] məcbur olur və aylarla gedib-gəldiyindən sonra dərini anlamamayaq və çarəsini tapmayaraq peşman, məyus, naümid qayıdır və çox vaxt təngə gələrək daha işinin dalınca da getməyir. Ona görədir ki, əvvəli-əmrə [hər şeydən əvvəl] Bələdiyyə İdarəsi lisan səddini yarmalı, seçkilərlə öz dillərində əlaqədə bulunaraq dərini bilib, çarəsini görməlidir.

Azərbaycan bələdiyyə idarələri vaxtdır ki, daha dövlət lisanını qəbul etsinlər. Bələdiyyə məclisinin məzbətləri [protokolları] mütləqə türkcə olmalı və bələdiyyə vəkilləri iclasda türkcə danışmalıdırlar. Türk olmayan vəkillərə, şübhəsizdir ki, rusca yaxud kəndi lisanında nitq irad etmək [nitq söyləmək] ixtiyarı verilir və onların danışdıqları məzbətəyə rusca qeyd edilir.

Bu günlərdə, məsələn, böylə bir ittifaq vəqə olur [bir hadisə baş verir]: paytaxtımızın Bələdiyyə Məclisində bir türk vəkil növbədən xaric söz alaraq türkcə bir nitq söyləyir. Fəqət türkcə məzbətə yazılmadığından və rusca məzbətəçi

türkcəni bilmədiyindən, natiqin sözlərinin məzmunu tamamilə təqlit edilərək [yanlış] meydana çıxarılır.

Yeni bələdiyyə vəkilləri dövründə də mi böylə olacaqdır? Əlbəttə, bu – təhəmmül edilməz bir əmrdir [dözülməz bir işdir].

Bələdiyyə məclisləri milliləşməli və dövlət dilini qəbul etməlidirlər.

Bununla bərabər, şübhəsizdir ki, Bələdiyyə İdarəsinin ümum şöbələrində dəxi kafi miqdarda türkcə savadlı xidmətçilər bulundurulmalıdır, tainki bundan sonra rus dili bilməyən türk əhalisi bu qapıdan o qapıya, bu masadan o biri masaya qovulmasınlar.

* * *

Hal-hazırda bütün Azərbaycan kəndisini doyurmaq üçün lazım olan miqdardan ziyadə taxıla malik ikən, bir neçə möhtəkirin qurbanı olaraq çörək böhranı keçirir.

Möhtəkirlər gündə onun kisəsini 150-200 manat bahalandırırlar. Bazarda çörək gündə girvənkədə bir manat bahalanır. Çünki meydan boş, bazar bir neçə möhtəkirin əlindədir. Almaqda rəqabət var, satmaqda yoxdur.

Doğrudur, bu işə baxmaq üçün bir Ərzaq Nəzarəti mövcuddur. Fəqət o da lazımınca mübarizə edəmməyir.

Bələdiyyə məclisləri isə sanki şəhər fəqərasının yanib-qıvrıldığını görməyir. Halbuki birinci zəruri mətəların alınması və xalq arasında ədalət və müsəvat ilə paylanması məsələsində şəhər idarəsinin geniş ixtiyar və səlahiyyəti olmalıdır. Bələdiyyə məclisi nəzdində xüsusi bir

ərzaq şöbəsi olmalıdır. (Necə ki qabaqda vardı.) Bu şöbənin borcudur, hər təsədüfə qarşı şəhər anbarlarında müəyyən miqdarda taxıl və sair zəruri şeylər saxlasın ki, indiki kimi möhtəkirlərin tamahı bunca artıb çörəyi 4 manatdan 9 manata qaldıranda kəndisi meydani-rəqabətə atılsın.

Əlbəttə, ərzaq məsələsində xüsusi təşəbbüs dəxi lazım və çox qüvvətlidir. Çün mü təşəbbislər kəndi mənfəətləri naminə hər yerdən olur olsun, mal tapıb gətirir və camaatı yoxluq bəlasından qurtarırlar.

Fəqət fəna bir cəhəti də var ki, hökumət və şəhər idarələri bunlarla rəqabət etmədikdə, bütün ərzaq və sair əmtəə bir dəstə tüccarın əlində toplanıb inhisar halına gəlir. Böyük tacirlər fürsətdən bilistifadə [istifadə edərək] ehtikara başlayırlar və keyfləri istədiyi kimi hökm edərək, gündən-günə qiymətləri artırırırlar.

Təcrübənin göstərdiyi üzrə, icbari tədbirlərlə bunların tamahını azaltmaq və ehtikarla mübarizə etmək olmaz. Çün necə ki qabaqlarda gördük, bir dəfə icbari taksa [nırx, məcburi qiymət] elan edilərsə, yarın bazardakı malların həpsi anbarlarda, ziri-zəminlərdə [yer altında; zirzəmilərdə] gizlədilərək bazar boş qalacaq, qabaqda bahalıq dərdi çəkənlər şimdiki “Baha olsun, mal olsun” deyə yoxluq dərdi çəkəcəklərdir. Ona görədir ki, ehtikar müqabilinə mübarizə olmaq üzrə bələdiyyə idarələri (ərzaq şöbələri) hökumətə kömək etmək üçün böyük bir tacir və rəqib kəsilərək, əhaliyə lazım olan malları külliyyətli surətdə, alıb bahalıq zamanında bazara çıxarmalı və mənfəətsiz – yaxud az bir mənfəətlə –

camaata satmalıdır. Böylə olarsa, icbari tədbir görmədən Bələdiyyə İdarəsi, tacirləri də malı ucuz satmağa məcbur etmiş olar. Bu surətlə qoymaz əhali qəhətlik, ya bahalıq çəksin.

* * *

Keçən məqalələrimizdən birisində ticarət polisində işarə etmişdik. Söz burasındadır ki, adətən, tacirlər ehtikar qəsdilə, mal çox olduğu halda satmayıb gözləyirlər yaxud şəhərdə olan malı şəhərdən çıxarıb aparırlar. Bələdiyyə idarəsinin də xəbəri olmayır ki, şəhərə nə qədər mal gətirilir, nə qədər aparılır və şəhərdə nə qədər mal mövcuddur. Halbuki ticarət polisi denilən orqan təcrid [bərpa] edilərsə, şəhər 5-10 tacirin əlində əsir olmaz; idxalat və ixracat miqdarı müəyyən olar; şəhərdə ərzaq mövcudunun miqdarı hesaba alınar; çıxarılan mala kontrol qoyular və həman mal camaata münasib qiymətlə satılaraq, binəva xalq möhtəkirlərin çəngəlinə [caynağından] qurtarar.

Böylə olarsa, Bələdiyyə Məclisi həm tacirlərlə rəqabət və camaatı ucuz ərzaqdan təmin etmiş olar, həm bu işdə hökumətə kömək etmiş olar.

Həm də burası şəhərin boş qalmış, borclu düşmüş daxılına bir mədaxil mənbəyi əlavə etmiş olar. Bilxassə [xüsusən] ki, pud vergisinin şəhər nəfinə [xeyrinə] alınması haqqındakı qanun gücü ilə şəhərə gətirilən və çıxarılan mallardan şəhər nəfinə çox mənfəət hasil etmək olar. Ancaq bunu edən bələdiyyə vəkilləri lazımdır.

Xəlil İbrahim

DAĞISTAN QIYAMI NƏDƏN TÖRƏDİ?

Dabravollar Dağıstana girməzdən müqəddəm [qabaq] rəsmi surətdə bildirdilər ki, biz Dağıstanın azadlıq və istiqlaliyyətini kəmahüvə [tam mənasıyla] mühafizə edərək, daxili işlərinə əsla müdaxilə etməyəcəyiz.

O zaman iş başına əhliyyətsizcə çıxmış olan general [Mikayı] Xəlilov nədənsə bu alçaq hiyləli təklifi bilaetiraz [etiraz etmədən] qəbul ilə, əmri-vaqe [fakt] qarşısında qaldım deyərək elan etdi. Demək ki, dabravollar Dağıstana zor ilə deyil, hiylə ilə girdilər. Dağıstan əhalisi isə “Əlmüminu qırrun kərim vəl-münafıqı xıbbun ləim” müfadinca [mənasına uyğun olaraq] aldandılar və səs çıxarmayıb baxalım, deyərək aqibətə müntəzir qaldılar.

Əcəba, fitrətən müstəbid bulunan dabravollar kəndi vədlərində sadıq qaldıarmı? Haşa və kəlla [əsla, qətiyyə]!! Onlar ən əvvəl Şamilqala, Şura, Dərbənd kimi Dağıstanın mühüm mövqelərinə kəndi qüvvələrini sövq etməklə, həman Dağıstanın məşru [qanuni] bulunan Məclisi-Məbusanını və hökuməti-cümhuriyyətini ləğv edib, Xəlilovu Dağıstana hakim təyin etdilər.

Sabiq qubernator [Siqizmund] Volskinin kopyası bulunan Xəlilov bunu kəndisi üçün böyük bir rütbə hesab edərək, (fərsətdən istifadə zə'm [güman] və xülyası ilə olsa gərək) Şura hərbi anbarlarında qəhrəman türklər tərəfindən əmanətə mətruk bulunan [əmanət verilən] mühüm-matı-hərbiyyəni vaqonlara yükləyib dabravollar üçün Şamil-

qalaya göndərdi. Mən o zaman Şurada idim, təxminən 50 vaqon dolu mühüm-mat ilə bir neçə topun dabravollara təslimini öz gözümlə gördüm. Dərhal hərbi anbarlar naziri bulunan yüzbaşı Süleymanova müraciət edərək etirazda bulundum. Cavabən dedi ki, bu mühüm-matın əvəzinə onlar bizə pudu 20-25 manat hesabı ilə ərzaq verəcəklər və bir də bu mühüm-matın çoxusu bizim əsl-həyə [silahlara] müvafiq gəlmədiyindən, onların əvəzinə bizim silahlara müvafiq bulunan növlərlə təvizi və mübadilə edəcəklər [əvəz edəcək və dəyişdirəcəklər]. Məlum ki, bu da əhalini iğfal [aldatmaq] üçün buraxılmış quru bir laf [söz] olub, heç kəsi iqna [qane] etməyirdi.

İştə, Dağıstanın ruhu məsabəsində [yerində] bulunan mühüm-matı-hərbiyyənin böylə xainanə bir surətdə təslimini müşahidə edən əhali, nəhayət mükəddər [son dərəcə kədərənmiş] və artıq dərəcədə həyəcəndə qalmışdı. İslam qeyrətindən xəbəri olmayıb, rus ruhu ilə bəslənmiş bəzi afiserlər isə keyf və həvəslərində, eys-ışrətdə bulunub, məd-mazellərlə gəzişirdilər. Sanki bunlar Verden qalasını fəth etmiş kimi məğrur, şad və xürrəm idilər.

Mühüm-matın nəql və təslimi haqqında qələyana gəlmiş [həyəcanlanmış, coşmuş] olan əhaliyə Xəlilov və həmpası [yoldaşları] nə bir növ izahat verdi və nə də dabravolların çirkin hərəkətinə etiraz etdi. Etirazda bulunmuşlara, o cümlədən Əli Hacı [Akuşinski] əfəndiyə “Siz bolşeviksiz” deyərək rəsmən xəbər göndərdi və dabravollarla birləşib müharibəyə qədər qalxışdı. Və hətta dabravolların da istədiyi böylə bir bəhanə idi. Ac qurdlar

kimi hər yerdə əhalini qarət və yəğma etməyə başladılar. Şura civarında [yaxınlığında] bulunan Qadar, Yuxarı Cenqutay, Dorqeli adında bir neçə dövlətli müsəlman kəndlərini topa basdı, dağıtdı, yandırdı, əhalisini çöllərə, dağlara qaçırdı bütün var-yoxunu yəğma etdilər və ələ düşən müxəddərati-islamiyyənin [pək, namuslu müsəlman qadınlarının] ırz-namuslarına belə təcavüz etməklə bərabər, bir neçə islam qızları da apardılar – guya etiraz edənlər bolşevik imiş. Halbuki onlar bolşevik deyildilər, xalis müsəlman idilər. Çünki həqiqi bir müsəlman heç bir zaman bolşevik ruhu ilə ruhlanmazdı.

Bu talesiz kəndlərdən (qoyun və ev müxəlləfatından maəda [ev əşyasından əlavə]) 3,600 qədər yalnız qaramalın aparıldığını rəvayət edirlər.

Vəhşi dabravolların girdiyi şəhərlərdə və kəndlərdə qarətlər, vəhşətlər hökm-fərma [hökm sürməkdə] idi. Ətrafdan şəhərlərə, şəhərlərdən ətrafa gedəngələnələr silah axtarmaq bəhanəsi ilə talanıb, bəziləri həbsə alınır. Bəzən şəhər küçə və bazar[ın]da gündüz zamanı müsəlmanlar axtarılıb, yanında pul və bahalı bir şey görülərsə, bir növ bəhanə ilə soyulurdu. Gecələr də müsəlman üçün küçəyə çıxmaq mütləqə haram olmuşdu. Kəndlərdən şəhərə dirilik [dolanış] üçün şey gətirmiş arabaçılar və ya işləmək üçün bağlara və başqa yerlərə gedənlər dabravollara təsadüf etdikdə əksəriyyəni talana uğrayırdı. Dəmiryolu ilə gələn yolçular istasyonlarda gecələyirdisə də, yenə çoxusu salamat qalmayırdı.

İstiqlal və hürriyyət düşməni bulunan dabravolların vəhşətləri bunlara münhə-

sir deyildi [bunlarla qurtarmayırdı]. Silah axtarmaq bəhanəsi ilə bəzən 10-15 nəfərdən ibarət dəstə gecə zamanı qəflətən evlərə soxulub, bütün ziyyə [ziyyə] [qiymətli] şeyləri, pulları yəğma etməklə bərabər, ev sahibləri də həbsə alınır. Məsəl üçün, yalnız birgünkü vüqatdan [hadisələrdən] bir neçəsini buraya nəql edəyim:

1) Bir dəstə vəhşi dabravollar gecə zamanı qəflətən Dərbənd şəhər qazısı Əbdülməcidi əfəndinin xanəsinə girib, 32 min rublə Nikolay pulu, qiymətli ev müxəlləfatı talayıb, iki oğlu ilə bərabər kəndisi də Şamilqala həbsxanasına göndərilmişdir. Bu zavallıların sağ olub-olmadığından bu gün də belə bir xəbər yoxdur.

2) Dərbənd vəğzalında o günün gecə zamanı Qasım-kənd tacirlərindən Əfəndi Əhmədov ilə Noqay Ramzanov və İsgəndər nam [adlı] şəxslər axtarıldıqda çoxlu pul görülüb, kəndiləri Şamilqala həbsxanasına göndərilib pullarını qəsb etdilər.

3) Belici stansiyada çayçılıq edən Əliməhəmməd ilə Dərbənddə faytonçuluq ilə imrari-həyat edən [dolan] onun oğlu Həsən namın Belicidəki dükanı və Dərbənddəki evləri yəğma edilib, kəndlərini də məhbusən Şamilqalaya yolladılar. Bu zaman Belici stansiyasında Əfəndiyevlərin kontorundan dəxi bir çox şeylər talayıb apardılar.

Həbsə alınmışlardan Əhmədov, Ramzanov, İsgəndər, Əliməhəmməd və oğlu Həsən bir çox müşkülətdən son[ra] həbsdən buraxılmış isələr də, zavallı Əliməhəmməd çox yaşamadı və iki gündən sonra ürəyi çatlayıb vəfat etdi.

Dərbənd civarında bulunan Hapil, Tatil, Yağdıq adlı kəndlərə naghahani bir surətdə toplar buraxaraq, ömründə bir dəfə top səsi eşitməyən kəndistan əhalisini dəhşətə salıb qaçırdıqdan sonra, başdan-başa kəndləri yağma edib yandırmış və həm meşələrə qaçmaqda bulunan xalqları büsbütün yağma və talan etmişdilər. Bu qərar edilən əşyadan 68 araba qədər yalnız xalça və sumaq olduğunu və gözlə gördüyünü oradan gələnlər nəql edirlərdi.

Bu vəhşətləri icra edib əhali qorxudulduqdan sonra Qaytaq, Tabasaran qəzasından hər gün növbətlə bir kənddən və icmadan bir neçə pud yağ və bal, bir neçə pud pendir, 25 pud çörək, bir neçə araba arpa, bir neçə araba da saman və piçan [ot] pulsuz olaraq rəsmi surətdə cəbrən cəm edilib [zorla yığılıb] aparılmaqda idi. Halbuki zavallı kəndlilərin böylə zəruri şeylərə bulunan ehtiyacı daha əşədd [şiddətli] və çox idi. Tətvilə [uzatmağa] nə hacət? Çox zaman olurdu ki, gündüz zamanı bazar içində ayaqqa-bıları, palto, şalvar və rubaşkalar, guya bunlar kazyonni [xəzinəyə, dövlətə məxsus] şeylərdir deyə soyundurub aparılmaqda idi. Sahibləri ya üryan qalır və ya həbs edəcəyiz təhdidi ilə bir qədər yola sövq etdikdən sonra buraxılırdı. Bu babda edilən şikayətlər dəxi səmi-etibara alınmayırdı [qulaq ardına vurulurdu].

Hasili, bunların məzalim [zülüm] və vəhşətləri inqizisyon məzalimini keçmişdir. Hərgah təfsilatı ilə yazılsa, şübhəsiz, bir neçə cilddən ibarət tarixi faciələr təşkil edər.

Bu qədər vəhşətlərdən əlavə, onlar bu axır vaxtlarda Dağıstanda səfərbərlik

elan ilə 18 yaşından 45 yaşına kimi bütün dağıstanlıları saldatlığa dəvət etməklə bərabər, təhəmmül [dözümlə] namümkün pək çox ağır təkliflərdə dəxi bulunmuşlardı. Məsələn, hər qəza bir neçə min saldat, bir neçə yüz at, bir neçə yüz yəhər, bir neçə yüz yapınçı, bir neçə yüz də şaşka və bunların bütün məxarici üçün dəxi hər ev bir neçə min manat və sair kimi ağır təkliflərdən ibarət o əmri-şədidə [şiddətli, rəhmsiz əmr] idi.

Odur ki, əhali cana gəlib mücahidəyə qiyam edərək ya şəhid, ya qazi, ya azadlıq deməklə, qəddar düşməni əziz vətəninə tərd və təbid etməyə [qovmağa və uzaqlaşdırmağa] və ya bir nəfəs qalana kimi namusla ölməyə and və qəsəm etdilər. İştə, Dağıstan qiyamının səbəbləri.

Əhməd Əfəndizadə

ÇÖRƏYİN BAHALIĞINA DAİR

“Azərbaycan” qəzetəsinin 316-cı nömrəsində taxılın bahalanmasından dolayı olan Beynəddəvair [idarələrarası] Şurani oxudum! Vətənimiz Azərbaycandan taxılın kimlər tərəfindən və nə cürə çıxarılmasını, 29 gün Cavad qəzasında səyahətimdə gördüklərimi yazmağı mənfəətli ədd [hesab] etdim.

Cavad qəzasında bir çox yerlərdə taxıl yeni döyülür və bir çox yerlərdə də hələ döyülməyibdir. Kür boyu başdan-başa yabançı alıcılar tərəfindən əhalidən tutulmuş acentələr vasitəsilə taxıllar xır-

manlarda alınır, türkmən və başqa gəmilərə yüklənib birbaşa İrana, Krasnovodskiyə və başqa yerlərə göndərilir!..

Taxılın xaricə çıxarılmasında böyük bir fəaliyyətdə bulunan qızılağacılar dırlar. Bütün Muğan və Cavad mahallarından taxılı baha qiymətlərə alıb öz gəmiləri və yelkənləri ilə İrana və Krasnovodskiyə aparırlar.

Cavad qəzasında taxılın pudu 200 manat olduğu halda, Qızılağacda 280 manata satılır. Buna binaən [buna görə], heç kəs Qızılağacı buraxıb Bakıya buğda gətirmək istəməyir.

Taxılı xaricə nasıl çıxarırlar?

1) Salyandan Kür boyu dənizə qədər vodakaçkalar [su nasos stansiyaları] var. Gecə ikən bu vodakaçkalardan gəmilərə yüklənib yollanırlar.

O cümlədən Qaraqaşlı kəndində Mirsalah, Ərəbqardaşbəyli kəndində Məshədi Hüseyn, Qaraimanlı kəndində Əziz Mehmanov, Xıllıda Mehman Mehmanov, genə Xıllıda Baxış bəy Rüstəmbəyov namıların [adlı şəxslərin] vodakaçkalarından İrana və Krasnovodskiyə taxıl, dəmir, mıx, kağız və karton yükləndiyini tutduq.

2) Xıllının 13 verst məsafəsində Qaraquş kəndindən (dəniz qırağıdır) gecə ikən iki türkmən gəmiləri taxıl yüklədikləri halda tutduq.

3) Cavad qəzası Xıllı nahiyyəsi Xan-qışlağı kəndindən (dəniz qırağıdır).

4) Züd-Ostski Qoltuq denilən yerdən.

5) Bankədən.

6) Qızılağacdən.

7) Lənkərandan.

8) Astaradan.

Bu yerlərdən gəmilərə yüklənib göndərilir. Əlavə 20-30 min pud taxılı “Qafqaz-Merkuri”yə və başqa vaporlara yükləyib, bir növ, cəli [saxta] kiftansiyalar [kvitansiyalar, qəbzələr] qayıırırlar ki, bu taxıl guya İrandan yüklənib tranzitlə Ermənistan üçün gedir.

31 təşirini-əvvəldə [oktyabrda] “Qafqaz-Merkuri”yə təəllüq [məxsus] “Lavits” nam barja 25 min puda qədər buğda və arpa yüklənmişdi, Salyandan hərəkət etdi. 2 təşirini-sanidə [noyabrda] biz Salyandan çıxdıq. Kür ilə dəniz qarışan Xolağzı deyilən yerdə “Lavits” barjını bomboş dayanmış gördük. Mindiyimiz “Salyanets” nam vaporun arxasına bağladılar, “Lavits” bomboş, yüksüz gəlib Bakıya çıxdı!

Ancaq “Lavits” Xolağzında kəndi yükünü hankı əcnəbi gəmisinə vermişsə, bilmədim!..

Bunlardan əlavə, taxılı Salyandan göndərilər Qalaqayına, oradan gedir Qarabulağa, Qarabulaqdan Eçmiyədzinə yaxın bir yol ilə aparırlar!

İranda bizim pulumuz 1000 manat 4 tüməndir. Buğdanın pudu isə İranda 4 tümən 5 qrandır. Əlbəttə, taxılın pudu 300 manata da olsa, xainlər alıb, İranda 1000 manatı qoyub Bakıya gətirməyəcəklər. Bəlkə, puduna 500 manat xərc (rüşvət kimi) lazım olsa da, verib aparacaqlar.

İştə, bunun qabağı alınması üçün hökumətimiz tərəfindən inanılmış və düzgün adamlar məzkur [deyilən] yerlərə göndərsə, çörək vətənimizdə qalıb genə ucuzlaşar zənnindəyəm.

Əli Razi [Şəmçizadə]

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Elektrik cəmiyyəti və Bələdiyyə İdarəsi

“Elektriçeskaya Sila” cəmiyyəti Bələdiyyə İdarəsinə məlum etmişdir ki, təşirini-əvvəlın [oktyabrın] 1-dən 15-dək 107 abonentə cümlətani 1883 lampa işıq buraxılmışdır. Bir çox əsəbdən naşi [səbəblərdən ötrü] 79 abonentə buraxılan 1479 lampa işığı qət edilmişdir [kəsilməşdir].

Mədən dəvairindəki məktəblər haqqında

Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi] Bələdiyyə İdarəsinə müraciətlə rica etmişdir ki, mədən dəvairində [dairələrində] olan şəhər məktəbləri haqqında işbu məlumatı təqdim etsin:

- 1) Nasıl məktəbdir?
- 2) Məktəbin olan məhəlli [yeri].
- 3) Məktəblər məccani [pulsuz] və yaxud pulludurmu?
- 4) Müyəssər olarsa, məkatibdəki [məktəblərdəki] çocuqlar və valideyninin sənət və ailəsi haqqında məlumat.

Küçələrin tənvi [ışıqlandırılması]

Bir vaxt Bayıl şose yolu boyu olan elektrik işığı lampa və xətlərin xarab olduğundan naşi [ötrü] qət edilmişdi [kəsilmişdi]. Bayıl dairəsi polis müfəttişliyi Bələdiyyə İdarəsinin nəzərini işbu məsələyə cəlb etmişdi. Bələdiyyə İdarəsinin tədabiri [tədbirləri] sayəsində xətlər nizam salınıb, işıqlar yanmağa başlamışdır.

Şəhər daxilindəki xətlər

Posta və Teleqraf Nəzarəti Bələdiyyə İdarəsindən şəhər daxilində çəkilə bil-

cək xətlər haqqında məlumat istəmişdi. Bələdiyyə İdarəsi xəbər vermişdir ki, qərara məbni [əsasən] çəkilə biləcək xətlər haqqında Daxiliyyə Nəzarətindən xüsusi icazə istehsalından sonra, məhəlli [yerli] bələdiyyə idarəsi ilə əqd ediləcək [bağlanacaq] müqavilənaməyi-məxsusə üzrə müamilatda bulunmalıdır.

* * *

Azərbaycan Dəmiryolları Mühafizə şöbəsi müdiriyyəti Bələdiyyə İdarəsinə müraciətlə, mühafizlər üçün 20 ədəd məccani [pulsuz] şəhər daxilindəki konkalarda gəzmək üçün bileet verilməsini rica etmişdi. Bələdiyyə İdarəsi məlum etmişdir ki, konka icarədarı ilə Bələdiyyə İdarəsi beynində əqd edilmiş [arasında bağlanmış] müqavilənamədə məccani bileet vermək haqqında heç bir maddə qonulmamışdır, hətta polis nəfəratı belə konkalara məccani buraxılamazlar. Binaənileyh [ona görə], Bələdiyyə İdarəsi müdiriyyətin təşəbbüsətini rədd etmişdir.

Azərbaycan heyəti-mürəxxəsəsi üzvü Məhəmməd həsən Hacınskinin bəyanatı

Bu günlər Parisdən övdət etmiş [qayıtmış] Azərbaycan heyəti-mürəxxəsəsi [nüməyəndə heyəti] üzvü Məhəmməd həsən Hacınski cənabları Parisdə olan heyəti-mürəxxəsəmizin fəaliyyəti xüsusunda və Qərbi Avropa vəziyyəti-siyasiyyəsi haqqında Azərbaycan siyasət xadimləri hüzuru olduğu yerdə bəyanat vermişdir. Bəyanatın təfəsilatı qəzetəmizin yaxın nömrələrinin birində dərc ediləcəkdir.

Sənaye məktəbində

Təşirini-əvvəlın 2-də Bakı Politexnik məktəbinin türk mütəəllimlərinin [şagirdlərinin] ümumi iclası vəqə olmuşdur. İclasda bir qədər danışıldıqdan sonra, qarşıdakı dərs illərində çalışmaq üçün 6 nəfərdən ibarət bir icraiyyə komitəsinə zeyldəki [aşağıdakı] şəxslər daxil olur ki, Məhəmmədsadiq Quluzadə sədr, Əbülfəzl Babazadə müavin, Məhəmmədəli Ağamalızadə xəzinədar, Yusif Əlizadə katib, Mirəbdüləhəd Mircavadzadə və Ağabala Ağazadə. Əbülfəzl keçən sənə mühafizəsini dəröhdə etdiyi [öhdəsinə götürdüyü] təşkilata aid on min səkkiz yüz doxsan beş (10,895) manatı idarənin xəzinədarına təhvil verir. Komitənin vəzifəsi, yoldaşları maddi və mənəvi cəhətlərdən təmin etmək olduğuna görə, birinci qədəmdə zikr olunan yolda təşəbbüsətdə bulunmağa başlayacaqdır. Birinci və ikinci siniflərdə dərslərindən zəif olan türk mütəəllimləri üçün komitə ikişöbəli bir kurs tərtib vermiş və bu kurslar neçə gündən bəridir ki, fəaliyyətə başlamışdır. Komitə yoldaşları ədəbiyyata həvəsləndirmək üçün ədəbi müsahibə məclisləri tərtib və referatlar, mühazirələr verməyə çalışacağı kimi, “zəhmətkeşin halını təsvir edən bir lövhə” ünvanlı bir yazı rəqabəti təyin verilmişdir. Bu yazı rəqabətində birinciliyi qazanan sənətçi komitə tərəfindən 12 qalın cildədən ibarət rus lisanında ədəbi, tarixi, ictimai bir kitab mükafat alacaqdır. Bundan maəda [bundan başqa], komitə Maarif Nəzarətindən biçiz mütəəllimlər [yoxsul şagirdlər] üçün maaş almağa çalışacağı kimi, xəzinəyə pul toplamaq üçün yaxın zamanlarda milli

bir müsəmirə [konsert] tərtibinə şüru eyləmişdir [başlamışdır].

Qaradonluda

Qaradonlu camaat vəkili Hacı Allahyar Hüseynov Bakı qubernatoruna böylə bir teleqraf göndərmişdir:

“Camaat arasında xəstəlik gündəngünə şiddət peyda etməyə və həkim və davacat olmadığına cəhət, buraya həkim, davacat göndərilməsini camaat sizdən təmənnə edir.”

Qızdırma

Cavad qəzasının Muğan mahalı camaatından, mahalda qızdırmanın şiddət etdiyi və tədavi edilmədiyi haqqında Bakı qubernatoruna varid [daxil] olmuş teleqraf xüsusunda qubernator Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarətinə [Səhiyyə Nazirliyinə] müraciət etmişdi. Buna cavab olaraq Bakı quberniyasının Həkimlər İdarəsi qubernatora məlum etmişdir ki, məlum Petropavlovka köy həkiminə düsturüləmə [təlimatnamə] göndərilmişdir ki, baş feldşer Vladimir Kapustini Muğana göndərsin və tədavi üçün lazımı davacat məzkur [deyilən] feldşerə versin. Bundan əlavə, Cavad qəzasında qızdırma və başqa xəstəliklər intişarını [yayılmasını] nəzərə alaraq, idarənin davacat şöbəsinə xəbər verilmişdir ki, Petropavlovkaya təcili bir surətdə lazımı davacat və ələlxüsüs kinə göndərsin.

BİRJADA

Kerenski minlik 950-1000 manata qədər, 250-lik kəndi qiymətindən 10 faiz və xırda 20 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 800-1600 manata qədər, yüzlüyü 250-380 manata qədər və xırdası 50-80 manata qədərdir. Türkiyə kağız lirası 210 manat və Zaqafqaz bonu min manata 5 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirası 910 manat, altun onluq 1100 manat, imperial 750 manat və Avstriya altunu 2200 manatdır.

Gümüş manat 80 manat və xırda gümüş para 32 manatdır.

Bakı bonunun min manatı İranda 3 tümən 8 qran olmuşdur.

Susinin topu 1000 manata gedir.

FİRQƏ VƏ CƏMIYYƏTLƏR

Cəmiyyəti-Xeyriyyədə

Pasport verilir

Bakı Cəmiyyəti-Xeyriyyəsində pasportu olmayan qaçqınlara pasport verilir. Binaənileyh [ona görə], pasport almaq üçün buraya müraciət etməlidirlər.

Qaçqınlara bilet

Qars qaçqınlarından Əliəkbər Abbas oğlu, Həşim Abbas oğlu, Lalə Vəli qızı və Abbas Həşim oğlunu Cəmiyyəti-Xeyriyyə Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarətinə [Sosial Təminat Nazirliyinə] göndərmişdir ki, məzkurların [deyilən şəxslərin] Ağstafaya getmələri üçün onlara məccani [pulsuz] bilet verilsin.

Qaçqınlara himayət

Təşrini-saninin 8-də Şah məscidində olan Qars qaçqınlarından Güllü Məhəmməd qızını Hacıbaba Xanbutayev və Fikri Şükrü oğlunu müsəlman səhnəsinin ak-

tyoru Əhməd bəy Qəmərlinski evlərində saxlamaq üçün Cəmiyyəti-Xeyriyyədən götürmüşlərdir. Fikri Şükrü oğlunu aparmaq üçün Əhməd bəy kəndisi gəlmədiyindən, əvəzində Həsənağa Rəsulzadə cəmiyyətə imza vermişdir.

Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi təhti-idarəsində [idarəsi altında, himayəsi altında] olan qaçqınların miqdarını atıdək [aşağıdakı] cədvəl göstərir:

1) Hacı İmaməli məscidində olanlar 53 nəfər;

2) Səfa məktəbi binasında olanlar 170 nəfər;

3) Dövlətoğlu təkyəsində olanlar 63 nəfər;

4) Tamojna məscidi cənbində [nəzdində] olanlar 21 nəfər;

5) Məhəmmədli məhəlləsində olanlar 20 nəfər;

6) Şah məscidi cənbində olanlar 55 nəfər;

7) İttifaq məhəlləsində olanlar 85 nəfər;

8) Hacı Bani məscidi cənbində olanlar 7 nəfər.

Cümlətanı 474 nəfərdən ibarətdir.

Bu qaçqınların hər birisinə Cəmiyyət gündə bir girvənkə yarım çörək verdikdə, hər gün qaçqınlara 17 pud 31 girvənkə çörək gedir.

Qaçqınlara ianə

Qaçqınlara ianə toplamaq üçün Cəmiyyəti-Xeyriyyə lazım gələn yerlərə ianə qəbzləri tapşırırmışdır. Dünkü gün Çanaqqala qəhvəsində olan qəbz dəftəri mövcubincə [dəftərinə əsasən] işbu ianələr Cəmiyyətə vüsul olmuşdur:

Məşhədi Novruzqulu Məhəmmədov 300 manat, Tərəfdari-füqərə [Füqərə

tərəfdarı] 200 manat, Ağamoğlu Baba-yev, Zeynalabdin Zeynalov, Əliağa Mahmudzadə, İbad Qədirov, Rza Mirzəyev, Əliqulu Cumay oğlu, Əliyar Quliyev, Asaf Abdullayev, M. Əmirbəyov, Məşhədi Rüstəm, Lazım Mikayılov, Muxtar Kərimov, Cəbrayıl Ağacanov, Mirzə Həsən Rzaquluyev, Əliheydər Babayev, Nəsir Kazımov, Ağaqulu Həsənov, Yusif Nəcəfov, İsmayıl Ağaaliev, Ağakərim Mehdiyev, Salman Novruz, Əlinağı Aslanov, Həsənağa Ağayev və Paşa İrəvani hər biri 100 manat və bunlardan əlavə, toplanmışdır 2806 manat. Cümlətan Çanaqqala qəhvəsindən 5706 manat (beş min yeddi yüz altı manat) ianə varid olmuşdur.

Ciddiyyət lazımdır

Şənbə günü təşrini-saninin 8-də axşam saat 7-yə Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi idarəsinin iclası təyin edilmişdi. Üzvlərin əksəriyyəti iclasa təşrif gətirmədiklərindən sədr, Qasım Qasimov iclası düşənbə [bazar ertəsi] günü ayın 10-da axşam saat 7-yə təyin etmişdir.

“Müsavət”da

Düşənbə günü təşrini-saninin 10-da axşam saat 6-da Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavət”ın Bakı Komitəsi iclası təyin edilmişdir.

GÜRCÜSTAN XƏBƏRLƏRİ

Roma qəzetəsi müxbiri Tiflisdə

Romada nəşr edilməkdə olan “İrus” qəzetəsinin müxbiri srağagün Tiflisə varid olmuşdur [gəlmişdir].

Gürcüstan qasidi

Srağagün Gürcüstan Xariciyyə İşləri Nəzarətinin qasidi posta və diplomasi övraqla [sənədlərlə] Roma, Paris və Londona mütəvəccihən [doğru] hərəkət etmişdir.

Təxsis

Məclisi-Müəssisənin Dəmiryol komissiyası 1918-ci ildəki dəmiryol məxaricatını ödəmək üçün 52 milyon 284 min 920 manatın təxsis edilməsinə [ayrılmasına] dair olan dekretin projesini qəbul etmişdir.

Bolşeviklərin işi

Daxiliyyə naziri bolşeviklər haqqında və bu yaxınlardakı çıxışlarda iştirak etmiş olan əşxasın [şəxslərin] bütün işlərini Tiflis İstinaf Məhkəməsi [Məhkəmə Palatası] müddəyi-ümunisinə [prokuroruna] verilməsini əmr etmişdir.

Bolşeviklər

Axırıncı çıxış əsnasında Laqodexidə həbs edilmiş olan 30 nəfər bolşeviklər Tiflisə götürülmüşlərdir. Bunların cümləsi Metex qalasına salınmışlardır.

Bolşeviklərin yenidən çıxışı

“Obnovleniye” qəzetəsinin yazdığına görə, srağagün gündüz saat 4-də Qori qərvəsində [kəndində] bolşeviklərin yenidən çıxışları haqqında məlumat alınmışdır. Atutsk və Axutsk kəndlərində guya məmurlar dəyişilmiş, bir neçə komissarlar özləri getmiş və bir neçələri güclə kənar edilmiş, idarələr bağlanmış, zemlemerlər qovulmuşdur. Torpaq komissyonu kənar edilmişdir.

Qiyamçılar qərargahı kəndlərin cüm-ləsindən nümayəndələr dəvət etmiş və ona tabe olacağına qəsəm yad etmiş-lərdir [and içmişlər]. Qiyamçıların böyük müsəlləh [silahlı] dəstədən ibarət oldu-ğunu söyləyirlər. Bunların miqdarını bəziləri iki min və bəziləri iki yüz təyin edirlər. Hərəkət guya get-gedə intişar tapmaqda [yayılmaqda] və yeni dairələrə sirayət etməkdədir.

Təşrini-saninin [noyabrın] 5-də Avlevi-də mahalda olan osetin və gürcü kənd-lərinin böyük ictimaları [yığınaqları] olmuşdur. “Yeni hökumət”in bütün idarələri ləğv etmək fikrində olduğuna, 25 təşrini-əvvəldə (köhnə üsul ilə) bütün dəmiryol xətti dairələrində ümumi çıxış olacağına və hökumətə qoşun göndər-məsinə imkan verilməsin deyər dəmiryol xəttinin təxrib ediləcəyinə dair şayiələr buraxmaqdadırlar. Kəndlərdəki mülkə-darlar və dəmiryol xətti boyunda sü-kunət edənlər öz yerlərindən çıxıb getməyi vacib bilmişlərdir.

Gələnlərin rəvayətinə görə, Qori və Mixaylovdan Atotsi və Axutsk dairələri-nə təşrini-saninin 5-də Xalq qvardiya-sından ibarət güclü bir dəstə göndəril-mişdir.

Posta avtomobilinə hücum

Srağagün gündüz saat 3-də Baçışçala denilən yerdə Kazbek mövqifindən [stansiyasından] Tiflisə gəlməkdə olan posta avtomobilinə naməlum bədəfkar-lar [cinayətkarlar] tərəfindən hücum edilmişdir. Şofer, posta aparən və mü-fəttişdən başqa avtomobildə 9 nəfər də sərnışin varmış. Zabit Mdivani və qeyri-ləri tərəfindən hücum edənlərə müsəl-

ləh [silahlı] müqavimət göstərildiyi üçün bədəfkarlar bunlardan beşini güllələmiş və posta aparən xidmətçi başından yaralanıb və döyülmüşdür. Posta və sərnışinlər büsbütün qarət edilmişlərdir. Sonra avtomobil buraxılıb Metexə gəl-dikdən sonra vüqu olan hadisə xüsu-sunda məmurlara məlumat verilmişdir.

ERMƏNİSTANDA

Ermənilər və Ararat Cümhuriyyəti

Aleksandropoldan [Gümrüdə] xəbər verirlər ki, şəhərdə mövcud siyasi firqə-lər, yəni Erməni Xalq Firqəsi, sosial-demokratlar, ramkavarlar, müstəqil so-sialistlər və Şirak Köylüləri İttifaqı təq-dim etdikləri protestodan əlavə, hazırkı erməni hökuməti əleyhinə olaraq bir xitabnamə nəşr edib, onun iflas edəcə-yini göstərir və bilatəxir [dərhal] Kabinə və bütün Parlaman əzasının [üzvlərinin] istefasını tələb edirlər.

Ədəbi tədqiq

“BİRİNCİ KİTAB”

Gəncə müəllimlərindən Mirzə Abbas Abbaszadə cənablarının əsəri olaraq “Birinci kitab” adlı yeni əlifbanın səkki-zinci təb’i [çapı] mövqeyi-intişara qonul-du [nəşr edildi].

Əlifbanın təlimində müəllif əfəndi iki üsula tabe olmuşdur:

1) Üsuli-sövti ki, səslə (müsəvvitə) [sait] hərflər bununla təlim edilir və:

2) Hecayi [heca üsulu] ki, bununla da səssiz (samitə) hərflər öyrədilir.

Bu iki üsulun tərəfdarlığı ondan nəşət etmişdir [irəli gəlmişdir] ki, müəllifin nə-zərinə guya samitələrin söylənişi bir kəsə müavinəti ilə ədə qılınır [ı səsinin köməyi ilə yerinə yetirilir].

Üsuli-hecaya müəllif əfəndinin meyli onun üçündür ki, müəllimlər zinhar [nəbada] hürufun [hərflərin] ədə edə biləcə-kəsini buraxıb, adlarını təlim etsinlər; məsələn, “t” hərfini “tı” kimi.

Şəxsən üsuli-hecanın tərəfdarı deyil-səm də, düşmənləri cərgəsində də bu-lunmamışam. Lakin bunu deyər bilərəm ki, hərəkəsiz əlifbaların təliminə ən yarar bir üsul varsa, o da üsuli-sövtidən ibarətdir. Bizim əlifbamız isə hürufi-implası ilə bərabər, məəttəəssüf [təəssüf ki], hərəkələri də mövcuddur. Ona görə bunun təlimində iki cərəyan vardır. Biri xalis üsuli-sövti tərəfdarları ki, bunların birinci dəstəbəşisi mütəvvəfa [mərhum] Çernyayevskidir. İkincisi də hecalı təlimin tərəfdarlarıdır ki, bunların da həm əməli və həm nəzəri tətbiqində çalışanların başlıcası möhtərəm Mirzə Abbasdır. Bu cənab neçə ildir ki, bu yolda çalışır. Təcrübədən hasil olmuş nöqsanları da hər yeni təb’də [nəşrdə] islah edir.

Birinci dərslər hürufi-münfəsilədən [ayrı yazılan hərflərdən] tərtib edilmişdir ki, həm yazıları asan, həm də aralarına hayi-rəsmi [“ə” səsinə göstərən “h” hərfi] yazmaq mümkün olsun (məsələn “dəre”, “dəvə” kimi).

Hər dərslərin başına, təlim ediləcək hərflər “sərməşq” [nümünə] kimi qonulsaydı, yaxud rəqəm kimi əlamətlərlə dərslər biri-birindən ayrılısaydı, gözəl düşərdi.

Nədənsə, kitabın mündəricatı, yaxud föhrüstü də ayrıca dərc edilməmişdir. Ona görə, maddələri arayıb-axtarmaq çətinliklər üçün zordur.

Bir para mənası anlaşılmayan kəlmə-ləri müəllif əfəndi kitabın axırında bəyan etmişdir.

Əlifba dərslərində və hekayələr qis-mində müəllif əfəndi türk sözlərinə kifayətlənib, mümkün olan qədər hürufi-implanın istemalına [istifadəsinə] çalışmış-dır. Ümumun tələffüzünə uyğun bir imla ilə yazmışdır ki, səbələri əsla yormaz. Mə-sələn xoruz, bülbül, fağır, inək, nökar... kimi kəlmələri tamamilən türkləşdirmiş-dir ki, burası ən məqbul və şayani-təhsin [alqışa layiq] bir hərəkətdir. Türk kəlmə-lərində ط [qalın t] və ص [qalın s] hərflərini işlətmək istəməmişsə də, bəzən “otaq”, “tabaq”, “toy” və “taxça” kimi türkləşmiş yaxud saf türk kəlmələrini ط hərfi ilə yazmışdır. Həmçinin ق [q] və خ [x] ara-sında iştibahlı [şübhəli] qalaraq, türk kəlmələrini gah birincisi ilə (“yuqu” kimi), gah da ikincisi ilə (“qalxan” su-rətində) yazmışdır (31-ci səhifəyə baxıl-sın).

“Çəngəl”, yaxud “çəngəl” əvəzinə “çəngə” işlədilmişdir (səhifə 25). Halbuki bu kəlmə ot ölçüsünə məxsusdur (bir çəngə ot). Atalar sözü “Yağışdan çıxdım, yağmura düşdüm” əvəzinə nədənsə “Yağışdan çıxıb doluya düşdüm” kimi bir süni ibarə yazılmışdır.

Hekayələrin məzmununa gəldikdə, 6-7 yaşında çocuqların həzmə verə biləcə-yi qədər asandır. Mənzum qismi də uşaq zəhnini yoran şeylərdən deyil. Tapmacaları, yanıltmacları da faydalıdır. Heyfa ki, azdır. Mənzumələr altında

“Müəllim Naci” və “Ayn. Ayn.” imzalarından başqasına təsadüf etmədik.

Yazı qismən zəifdir. Bu barədə müəllif əfəndi çox çalışmışdır. Hətta müəllimlər üçün kitabın axırında bir düsturüləmə [təlimatnamə] də yazmışdır. Amma çifayda, məqsədinə nail olammamışdır. Təbii ki, yazı kimi mühüm bir məsələnin barəsində bir-iki səhifə kifayət edəməz. Bunun barəsində xüsusi bir kitabça yazmalı idi, yaxud həmin düsturüləməldə geniş və aydın bir məlumat verməli idi ki, səthi müəllimlərimiz ondan istifadələyə bilsin.

Kitabın süvər və əşkalına [rəsmlərinə və şəkillərinə] gəldikdə, bunların milliləşməsi üçün müəllif əfəndi artıq səy etmişdirsə də, rəssam əfəndi bir çoxlarında müvəffəq olammamışdır. Məsələn, “ada” rəsmi əsla və qəta [qətiyyə] cəzirəni [adanı] andırmayır. “Baş” əvəzinə araxçılıq bir “Şərq qiyafəsi” göstərilmişdir.

Ümumən deyə bilərik ki, kitabın bir dərs kitabı olmaq üzrə faydası və mühəssənəti [yaxşı tərəfləri] pək çoxdur.

Qiyməti 12 rublə, məhəlli-müraciəti [müraciət ediləsi yeri] Azərbaycan kütubxanaları və Gəncədə “Mədrəsə” kütubxanasıdır.

Böylə əsərlərin bolluğunu arzu edənlərdəniz.

Fərhad Ağazadə

İtibdir

İkinci polis müfəttişliyindən verilən, Seyid Həsən Möhsünov adına itibdir pasport; saqitdir [etibarsızdır].

14029

İki dəllək lazımdır

Adres: Qubernski küçə, Bazarnı küçənin küncündə, ev nömrə 54.

Dəllək dükanı “İslamiyyə”.

14027

Xəzər dənizində posta, sərnəşin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çəharşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çəharşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavər-Məşhədsər-Bəndər Gaz və geri

17-ci körpüdən çəharşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gaz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Berlin Darülfünunu doktoru S. İ. Kopeliyov

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları. Qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

11449

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şextər və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayırma dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradnı qapıdan.

10218

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası

Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənələr hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirilər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armysanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Doktor M. İ. Lurye

Əmrazi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək.

Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

İstanbul doktor və bakterioloqu Nazim bəy Hüseynzadə

Sifilis, terbiyer, şankr və daxiliyyə naxoşluqları, 914 və 606 müalicələri tətbiq edilir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 10-ədək, axşam saat 6-dan 7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 17, doktor Qarabəyovun müalicəxanası. Telefon nömrə: 49-87.

11470

Diş həkimi S. M. Hamburg

Təzə işlər, qızıl, kauçuk, platina üzərində dişlər qayırılır. Qəbul olunur saat 9-dan 2-yədək, 4-dən 6-yədək. Nikolayevski caddə 21, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96.

9056

Professor Buyneviçin

müsəkkər [sakitləşdirici] kabinetinin

sabiq assistenti

Doktor Q. Musəliyans

Ürək, mədə, bağırsaq və qeyri daxiliyyə naxoşluqları qəbul edir səhərlər 9-dan 12-yədək, axşamlar 5-dən 7-yədək. Ünvan: Karantinni və Bolşoy Morskoy küçələrin küncündə (Telefonnu küçənin başında). Telefon: 40-22.

11446

Doktor İ. M. Bronşteyn

Xüsusi əmrazi-zöhrəviyyə, dəri və daxiliyyə naxoşluqları qəbul edir. Hər gün səhər saat 10-dan 1-ədək; axşam saat 4-dən 7-yədək. Şamaxinka 12, telefon 4-21.

14003

Diş həkimi B. L. Levin

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Dişləri ağrısız çəkir. Kabinədə diş çıxığı laboratoriyası vardır. Qızıl ənglər, qızıl köklər, kauçuk işləri. Qəbul edir səhər saat 9-dan 1-ədək, axşam saat 4-dən 8-ədək. Adres: Sisyanovski, nömrə 7, Qubernskinin küncündə.

9090

Əl ilə neft çıxaranlar cəmiyyət və ittifaqının mütəhhd idarəsi

Öz üzvlərindən təvəqqe edir ki, bu il noyabrın 20-nədək hər gün səhər saat 10-dan 2-yədək idarənin kontoruna (Olqinski, nömrə 5) təşrif gətirsinlər və sabiq Zəmin-darlıq İdarəsi ilə bağlanmış olduqları son müqavilənamələrini özləri ilə gətirsinlər ki, neft rəhni ilə müavinəti-nəqdiiyyə almaq

məsələsi ilə əlaqədar olaraq Məadin okruqunun [Mədənlər dairəsinin] nahiyyə mühəndisi tərəfindən tələb edilən məlumatı əxz etmək mümkün olsun.

14028

Müdir:
Hacıbəyli Üzeyir

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Dövlət Teatrosu

səh. 201. “ərbəin günü”: İmam Hüseyn və tərəfdarlarının şəhid edildikləri Kərbəla hadisəsinin qırxıncı günü.

Azərbaycan Məclisi-Məbusanında

səh.203. “hökumətin tərəfini saxlayacağı və ədaləti böylə yerinə yetirir”: güman ki, arada bəzi sözlər itmişdir; qəzetdə belədir.

səh. 204. “Bəydilli”: indiki Yevlax rayonunun Bəydili kəndi.

“Bala Yengicə”: indiki Yevlax rayonunun Yenicə kəndi.

Teleqraf xəbərləri

səh. 205. “Yüzə qədər əsir və mitrallyoz qənimət alınmışdır”: qəzetdə “qənimət alınmışdır” yerinə “əsir alınmışdır” getmişdir.

səh. 207. “Lokal-Anzeyqer” [Der Berliner Lokal-Anzeiger]: 1883-1945-ci illərdə Berlin-də alman dilində nəşr olunan gündəlik qəzet.

Qəzetələrdən

səh. 209. “Raysuli dəstələri”: Ölkəsindəki işğalçı güclərə qarşı mübarizə aparan, Mərakeşin hərbi və siyasi xadimi olan Əhməd Raysulinin başçılığı altındakı dəstələr nəzərdə tutulur.

Dağıstan qiyamı nədən törədi?

səh. 214. “Əlmüminu qırrun kərim vəl-münafıqu xibbun ləim”: “Mömin sadələvh və comərd, münafıq isə alçaq və xəsis olar.” (ərəbcə; hədis)

“Şura”: Teymurxanşura, indiki Buynaksk şəhəri nəzərdə tutulur.

“Verden qalasını fəth etmiş kimi”: Fransa'nın şimal-şərqində yerləşən Verden [Verdun] şəhəri ətrafında, Birinci Dünya

müharibəsinin gedişində Qərb cəbhəsinin ən irimiqyaslı və ən qanlı hərbi əməliyyatlarından biri olan Verden döyüşü [Bataille de Verdun] cərəyan etmişdi.

səh. 216. “sumağ”: iri bir xalça növü.

Çörəyin bahalıqına dair

səh.217. “1) Salyandan Kür boyu dənizə qədər...”: burada, maddələrin nömrələnməsi əsnasında “3” nömrəsi ardıcıl olaraq 2 dəfə getmişdir; düzəldtik.

“Astanlı”: Neftçala rayonunun kəndi; qəzetdə “Aslanlı” getmişdir.

“Züd-Ostski Qoltuq”: indiki Neftçala rayonunun kəndi olan Cənub-Şərqi Qoltuq nəzərdə tutulur.

Bakı xəbərləri

səh. 219. “Petropavlovka”: indiki Sabirabad şəhəri nəzərdə tutulur; qəzetdə səhvən “Petropavlovsk” getmişdir.

Firqə və cəmiyyətlər

səh. 220. “Hacı Bani məscidi”: İçəri-şəhərdə, Şirvanşahlar sarayı yaxınlığında XVI əsrə aid memarlıq abidəsi; qəzetdə “Bani” yerinə “Banu” getmişdir.

“Çanaqqala qəhvəsi”: Bakıda, Olqinski (indiki Məhəmməd Əmin Rəsulzadə) küçəsində qəhvəxana.

Gürcüstan xəbərləri

səh. 221. “zemlemer”: kəndlərdə torpaq sahələrin sərhədlərini və təyinatını müəyyənləşdirən məmur.

Ermənistanda

səh. 222. “ramkavarlar”: Ermənilərin Osmanlı imperiyasında qurduqları, Ermənistan Respublikasında da fəaliyyətini davam etdirən liberal-demokratik Ramkavar Azatıkan Partiyasının tərəfdarları nəzərdə tutulur.

“Birinci kitab”

səh. 223. “kəsrə”: ərəb əlifbasında,

hərflərin altına qoyulan və o hərfdən sonra “i/ı” saitinin gəldiyini bildirən işarə.

“hərəkə”: ərəb əlifbasında, sait səsləri göstərmək məqsədi ilə hərflərin üstünə və ya altına qoyulan işarələr.

“hürufi-imla”: ərəb əlifbasında, əslində samit səsi ifadə edən, fəqət yerinə görə uzun saitləri də göstərən bəzi hərflər.

“hayi-rəsmi”: ərəb əlifbasında “h” səsini ifadə edən və tələffüzləri bir-birindən müəyyən qədər fərqlənən “h” hərflərindən biri (buna “gözəl h” də deyilir); ərəb əlifbasıyla yazılan türkcə (azərbaycanca) mətnlərdə bu hərflər həm də “ə” səsini göstərirdi.

səh. 224. “Ayn. Ayn.”: Abbas Abbaszadə nəzərdə tutulur.

Çərşənbə axşamı, 11 noyabr 1919-cu il, nömrə 319

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səneyi-dəvamiyyəsi. Çərşənbə axşamı, 17 səfərül-müəzzər sənə 1338. 11 təşrin-i-sani 1919 sənə.

Türk və İslamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin künçündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Təx nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rubla, 2 aylığı 130 rubla, 3 aylığı 180 rubla. Bakı üçün 1 aylığı 60 rubla, 2 aylığı 110 rubla, 3 aylığı 150 rubla. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək hesab olunur.

Elan fiati: birinci səhifədə sətri 8 rubla, axırncı səhifədə sətri 6 rubla, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rubla axırncı səhifədə, 6 rubla birinci səhifədə.

DÖVLƏT TEATROSU

Azərbaycan Dövləti Teatro heyəti

Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü təşrin-i-saninin (noyabrın) 11-də axşam Dövlət Teatrosunda mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır:

“Trablis müharibəsi yaxud Ulduz”

Cəfər Cabbarzadənin əsəri, 5 məclisdə.

Həmin faciə Trablisdə

türklərlə italyanlar arasında olan müharibəni təsvir edir.

Tamaşa başlanacaq axşam saat 8 tamamda.

Biletlər teatrın kassasında satılmaqdadır.

Cümə günü təşrin-i-saninin (noyabrın) 14-ü (səfərül-müəzzər ayının 20-si) ərbəin gününə təsadüf etdiyindən, teatro tamaşası olmayacaqdır.

Gələcək tamaşa:

Səşənbə günü təşrin-i-saninin (noyabrın) 18-də

“Siyavuş”

Dövləti Teatro heyəti vəkili:

M. Ə. Sidqi

T-335

SİRK “MODERN”

Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü noyabrın 11-ndə 1919-ncu ildə bu gün məşhur pəhləvan Boqatiryovun benefisidir. Bu gün Boqatiryov 900 puda qədər vəznə olan 5 avtomobili üstündən keçirəcəkdir.

Məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə təşkil edilmiş Fransa güləş mübarizəsinin məbədi [ardı].

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

1-nci: Boqatiryov – Zakoroyko; 2-nci: Makarov – Jan-de-Kolon; 3-ncü: Oleynikov – Yemelyanov.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında.

Tamaşa başlanacaq 8-də, tamam olacaq 12-də.

Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

41032

Azərbaycan Dövləti Teatro Heyəti Müdiriyyətinə opera və operetta oyunları üçün “xoristlər” lazımdır. Yaxşı səsə

“Azərbaycan” qəzetinin 319-cu nömrəsinin 1-ci səhifəsi

malik olanlar səsinin imtahanı üçün vis-direktor Zülfüqar bəy Hacıbəyliyə müraciət etməlidirlər. Ancaq yaxşı səsi olanlar qəbul ediləcəklər.

Adres: Dumski ploşçad, Haşimovun 11 nömrəli mülkü.

Dövləti Teatro heyəti vəkili:

M. Ə. Sıdqi

T-319

* * *

Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi müsəlman qəbiristanında Bakı şəhəri uğrunda şəhid olan müsəlman əsgərləri qəbri üzərində abidə inşa etmək podratını götürmək istəyənləri dəvət edir. Çertyoj və şəraiti görmək istəyənlər hər gün saat 11-dən 1-ə kimi Cəmiyyətin Vrangelski və Spasski küçələrinin küncündə Krasilnikovun evində olan dəftərxanasına müraciət edə bilirlər. Xahiş edənlər təkliflərini işbu təşrini-saninin 14-dən gec olmamaq şərti ilə məzkur [deyilən] dəftərxanaya verməlidirlər.

T-333

BAKİ MÜSƏLMAN PARAXODÇULARININ CƏMİYYƏTİ

Petrovski körpüdən Lənkəran və Astaraya hər gün saat beşdə paraxod gedir. Yük və sənişin həmin körpüdə qəbul olunur. Biletlər dəxi orada satılır. Ənzəli, Məşhədsər, Bəndər Gəz, Həsənqulı, Gülmüştəpə, Ləngərud, Rudsər və Şahsavara dəxi həmin körpüdən yük qəbul olunur.

Noyabrın 12-sindən Salyana yük və sənişin paraxodu işləyəcəkdir.

Cəmiyyətin kontoru Dəniz qırağında, Rəsulovun kontorunda. Telefon nömrəsi: 3-88 və 57-61.

Bakı Paraxodçular Bürosu
14026

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Elan

Əvvəlinci zəruri şeylərin və ərzağın qaçaq surətdə aparılmasıyla mübarizə məqsədilə bütün Lənkəran şəhəri və qəzası əhalisinə elam edirəm [bildirirəm] ki, qaçaqmal aparənlər və onlara müavinətdə bulunanlar zəbtiyyə qaydasıyla [inzibati qaydada] altı ay müddətinə həbs, on min manata kimi cərimə, bütün malları ilə və qaçaqmal nəqliyyat aləti [vasitələri] zəbt ediləcəkdir.

Əvvəlinci zəruri şeylərin xaricə qaçaq surətdə aparılmasının təzayüd etməsinin [artmasının] müəssif [xoşagəlməz] nəticələr tövlid edəcəyini [doğuracağını] nəzərə alaraq, ümum vətən möhübbü [vətənsəvər] olan sadıq və namuslu təbəələrə müraciət edərək, qaçaqmal aparənlərlə mübarizədə hökumətə müavinət və müzahirətdə bulunmaları [kömək göstərmələri] rica olunur.

Yuxarıda məzkur [deyilən] tənbeh və cəzaya bütün möhtəkiqlər və mallarını gizləyənlər düçar olacaqlardır.

Xüsusi müvəkkil:

C[avad] b[əy] Məlik-Yeqanov

Elan

Vükəla Şurası [Nazirlər Kabineti] sədri icazəsi ilə beynəlidarə [idarələrarası]

mənzil komissiyasının sədarət vəzifəsi ifasından imtina etdiyimə cəhət, bundan sonra mənzil xüsusunda olan işlər haqqında mənə müraciət edilməməsini rica edirəm.

Bakı qubernatoru:
[Əmir bəy] Nərimanbəyov

BÖHRAN DOLAYISIYLA

Bu qədər vaxt imtidad edən [uzanan; davam edən] kabinə böhranı demək olar ki, artıq bitmək üzrədir. Ehtimal bu günlərdə, başda təkrar Nəsim bəy Yusifbəyli həzrətləri olmaq üzrə yeni kabinənin məramnaməsini dinləmək həzzinə nail olarıq.

Böhran davam edərkən keçirdiyimiz günlər, siyasi əhvallar və Cümhuriyyətimizin xarici və daxili vəziyyəti eyni halda qaldığından, mövcibi-xof və əndişə heç bir təhəvvülət və təbəddülat [qorxuya və narahatlığa səbəb olacaq heç bir dəyişiklik] müşahidə edilmədiyindən, calibi-diqqət [diqqət çəkən] bir hadisə və ya bir vəqə sərzədeyi-zühur olmadığından [baş vermədiyindən], – “Böhranın nə zərəri və nə fənalığı var ki, bunun vüqusundan dolayı bu qədər əndişələrə, bu qədər qorxulara qapılıb da böhran törədən məzəmmət edilirdi?” – deyərək təbii bir sual xatirə gələ bilər. Zətan böylə sual verənlər vardır və sualları da bir tərəfdən haqlıdır, çünki vəqiən [doğrudan da] məmləkət və əhali böhran vüqudunu heç də hiss etmədi.

Böhranın uzanmasından bir fəna nəticə hasil olduğunu görməyib təşvişini sakit etdi və “Qoy böhran nə qədər

uzanır uzansın” deyərək bu fikirlə barışdı və öz işinə məşğul oldu. Hər halda, böhran vüqusunun və uzanmasının məmləkət üçün zərər və təhlükəli olduğuna qəlbində bir qənaət hasil etmədi.

Azərbaycanda kabinə böhranının vüqusu və bu qədər imtidadı, zənn edirəm, deyil yalnız azərbaycanlılar üzərində, bəlkə kənardan baxan xeyirxah və bəd-xahlarımız üzərində dəxi heç bir təsir buraxmadı. Çünki böhran vüqusu məmləkətin nə daxilində və nə xaricində ciddi bir hal əmələ gəlmiş olduğunu meydana çıxarmadı. Böhran vüqusunu mütəəqib [Böhranın meydana çıxmasının ardınca] heç bir hadisə baş vermədi və Azərbaycan işləri necə ki vardı, öylə də adi cərəyanla davam etdi. Mötədi [adət olunduğu] üzrə gözləniirdi ki, “Azərbaycanda böhranı-vükəla [nazirlər böhranı, hökumət böhranı] vüqu buldu” teleqramından sonra “Məmləkət anarşi içindədir”, yaxud “Hökumət filan partiya əlinə keçdi”, yəni “Üsyançılar şəhəri işğal etdilər” kimi teleqramlar dəxi varid olacaqdır [gələcəkdir]. Lakin böylə teleqramlar çəkilməsinə məhəl [yer] yox idi, çünki Azərbaycanda heç bir fəvqəladə təbəddülat və hadisə baş vermədi və bina-ənileyh [ona görə], kənardan baxanlar dəxi bizdə kabinə böhranı mövcud olduğunu həman unutdular və laqeyd qaldılar.

Vəqiən böyləmi oldu? Bu qədər uzun müddət davam edən kabinə böhranının məmləkətimiz üçün fəna təsiri olmadımı? Bəlkə fəna cəhətini əhali sezmədi, dərk edə bilmədi və bunu dərk edənlər yalnız siyasiyyat ərbabı oldu?

Xeyr! Madam ki, məmləkət və əhali bir bu qədər vaxt davam edən böhran

vücudunu hiss etmədi və fənalığını dərk etmədi, görünür ki, hiss ediləcək bir şey yox imiş və vəqien heç bir fənalıq da zühur etməyib, işlər öz qaydası ilə getdi.

Əcəba, bu nə üçün böylə oldu və nədən bu böhran əhali və məmləkət üçün “azar” etmədi?

Bu sualın bir cavabı bu ola bilər ki, böhran vəqə oldusa da, məmləkət başsız qalmadı, çünki yeni kabinə əmələ gəlin-cə, köhnə kabinə əzaları [üzvləri] öz yerində olub işlərinə davam etməkdə idilər.

Fəqət bu cavab doğru olsa da, məsələnin zahirinə aiddir, halbuki əsil mətləb məsələnin batini cəhətindədir və bu cəhəti ayan edə bilən cavab yalnız budur ki:

– Böhran özü süni və qeyri-təbii olaraq vücuda gəlmiş bir keyfiyyət idi.

Vəqien, böhrandan qabaq məmləkət də heç bir fəvqəladəlik baş verməmişdi ki, təbii bir böhran vüqusuna səbəbiyyət verəydi. Dövlətimizdə ciddi və mövcibi-əndişə [əndişə doğuracaq] hal törənməmişdi ki, bunun zühurunu hökumətin tədbirsizlik, bacarıqsızlıq və sui-idarəsinə həml etmək [yükləmək] olaydı. Yaxud kənari bir fəvqəladəlik dəxi meydanda yox idi ki, hökumət onun rəf və dəfində [aradan qaldırılmasında və uzaqlaşdırılmasında] aciz qalmış olaydı ki, bu səbəb dolayısı ilə iş başından çəkilib zimami-dövləti [dövlətin yüyənini] bacarıqlı əllərə verməyə məcbur qalaydı.

Biləks [əksinə], hökumət öz işində möhkəm durub müvəffəqiyyət ardınca müvəffəqiyyət qazanmaqda, məmləkəti xətrəli [təhlükəli] günlərdən salamat

keçirib də əmin-amanlığa çıxarmaqda, xarici və daxili vəziyyətini möhkəmləşdirməkdə ikən – birdən, yersiz yerə böhran! Nə səbəbə?

O səbəbə ki, Sosialist fraksiyası içində ayrılıq əmələ gəlib, sağ, sol və ortaya bölünməklə, solların sağlardan razı olmadığını, sağ sosialistlərə mənsub olan nazirlərə qarşı ədəmi-etimad izharı ilə [etimadsızlıq göstərməklə] bildirmək lazım imiş və bir də “Əhrar” fraksiyası kabinəyə etimad etmiş olduğunu yadından çıxarmış imiş...

İştə, böylə süni olaraq biləsəbəb [səbəbsiz] bir böhran vəqə oldu. Lakin məmləkət və əhali kabinənin hüsn-idarəsindən mənəfətdən başqa heç bir zərər görmədiyinə görə, həman idarənin müvəqqəti davamı dəxi eyni əllərdə olduğundan, heç bir pislik və fənalığa yol verməməyində davam edib, bu süni böhranı böhransız və azarsız keçirdi.

* * *

Fəqət burasını nəzərə almalıdır ki, bu böhranın əhali və məmləkət tərəfindən hiss və dərk edilmədən keçməsi hər bir böhran vücudunun ziyansız olduğuna dəlil ola bilməz. Ondan əlavə, süni böhran nə qədər əhali və məmləkət üçün “ziyansız” olsa da, zatında ziyanlı və zərərli bir şeydir. Bunu əhali sezməsə də, siyasət işlərinə vəqif olanlar dərk edirlər. Böylə böhran fənalığını baxşus [xüsusilə] böhran keçirən hökumət əzaları hiss edirlər. Bir naziri fərz ediniz ki, böhran vüqusu ilə istefa vermiş, fəqət yerinə bir başqası gəlincəyə qədər mü-

vəqqəti olaraq məqamında oturub, “bu gün varam, sabah yoxam” fikri ilə işlərə baxmağa məcbur edilmişdir. Böylə bir nazir nə qədər millətpərəst, vətəndost və dövlət qeydkeşi olsa da, ruh yüksəkliyi ilə, şövq və həvəs saiqəsi ilə iş görə bilməz, çünki öz mühiti belə buna müsaid olmaz. Məmurların münasibəti, əlaqədar adamların müamiləsi [rəftarı], qərəz, hər bir cüzi dəyişiklik ona “bu gün varam, sabah yox” fikrini xatırladıb işdən soyudar və laqeyd bir hala salar...

Parlaman əzaları hökumət böhranlarına saymazyana bir nəzərlə baxmağı zənnimizcə tərk etməlidir. Bir şey ki, yerindən oynamağa adətəkdə ola, axırda “laxlaq” olar. Dəqiqə başına bir böhran törətməklə, axırda öylə fəna nəticələrə yetişərik ki, məmləkət və əhali böyük zərər və ziyanlara düçar olar; kənardan baxanlar nəzərində dəxi gülünc və mövcibi-məsxərə bir halətə düşərik. Böylə bir nəticələr arzusunda olan Parlaman əzalarımız var deyə bu fikri xəyalımıza gətirmək istəmirik. Bununla belə, böylə fəna nəticələr törədə bilən əməllərdən məmləkət və əhəlinin xoşlanmayacağını da yada salırıq və ümidvar oluruq ki, yeni kabinə böylə süni böhranlar “əməliyyatına” giriftar edilməyib, Parlaman əksəriyyəti müzahirətinə [dəstəyinə] ümid ilə istinadgahını mətin və məqamını möhkəm hiss edəcəkdir. Bu isə hökumətin əzm və cəzmini [qərarlılığını] artırıb, mənəvi bir qüvvət verər və üzərinə götürmüş olduğu ağır yükünü bir dərəcəyə qədər yüngülləşdirər.

Üzeyir Hacıbəyli

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz mövqifi tərəfindən qəbul edilmişdir)

9 təşrini-sani

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Fin körfəzi səvahlili [sahilləri] dairəsində Kopor boğazının cənub kənarı boyu ilə yürüşümüz müvəffəqiyyətlə davam etməkdədir.

Yamburq cəbhəsində bizim yürüş edən hissələrimiz Qatçina və Krasnoye Selonun 50 fərsəx qərbində olan kəndlərə çatmışlardır. 3 yüz əsir, 6 mitralyoz və başqa qənimətlər alınmışdır. Bəzi vaxtlarda düşmən şiddətli müqavimət göstərir. Bloqa mövqifindən [stansiyasından] yürüş edən bizim qoşunlarımız Yamburqun 15 fərsəx cənub-şərqində olan xətlərə çatmışlardır.

Narva cəbhəsində ricət edən [geri çəkilən] düşməni təqib edərkən, Narva nəhri yaxınlığında bir neçə kəndi işğal etmişdir.

Pskov dairəsində bizim qoşunlarımız əks-hücuma keçərək Pskov yaxınlığında bir neçə kənd işğal edilmiş və qırx min fişəng alınmışdır.

Kiyev dairəsində bizim hissələrimiz yürüşə keçərək Fastovu işğal etmiş və düşməni cənub tərəfə atmışdır.

Dəmiryol yaxınlığında Kiyevdən 16 fərsəx şimal-qərbdə zirehli qatarımız düşmənin iki topunu xarab etmişdir.

Çerniqov dairəsində Desna nəhrini keçmək üçün ciddi vuruşmalar davam edir.

Baxmaç dairəsində Desnanın cənub sahilinə keçərək dəmiryolundan qərbə tərəf bizim hissələrimiz tərəfindən bir neçə kənd işğal edilmişdir.

Kalaç cəbhəsində şiddətli vuruşmadan sonra düşmən Talava mövqifindən çıxarılmışdır.

Novoxopyorsk dairəsində təbəddülsizdir [dəyişiklik yoxdur].

Tsaritsın cəbhəsində – Bizim hissələrimiz Volqanın sol kənarında Narvadan qərbə yürüşlərində davam edirlər.

Petropavlovsk dairəsində – Qırmızı qoşunlarımız Petropavlovskdan 25 fərsəx şimalındakı xətlərə çatmışlardır.

Çörçillin bəyanatı

Londondan xəbər verirlər ki, kiçik Məclisi-Məbusanda Çörçill Denikin ordusu vəziyyətinin axırncı aylar ərzində yaxşılaşdığı haqqında məlumat verərkən demişdir ki, İngiltərə dövləti Denikin ordusunun ilin axırına qədər İngiltərə hökumətinin müavinəti olmadan hərəkət edə biləcəyinə ümidvar olduğuna dair Denikinə bir məktub yazmışdır.

Sibiryada Qırmızı iğtişaçılar

Samara-İverka-Tomsk yolu ayrıcında qırmızılar qoşun qatarının yolunu təxrib etmiş [dağıtmış] olduqlarından toqquşma əmələ gəlmiş və müvəffəqiyyətlə qatara hücumda bulunmuşlardır.

Lehlərin vəhşəti

Jitomir-Novoqrad-Volinskda lehlər [polyaklar] böyük talan təşkil etmişlərdir. Şura hökumətində iştirakda müttəhim edilən yəhudi və rusları əzirlər.

Bir çox Şura xidmətçiləri güllələnmişdirlər.

Amerikada tətillat

Cəmahiri-Müttəhidədə [Birləşmiş Ştatlarda] tətillat [tətillər] davam etməkdədir. Bir çox dəmiryollarda hərəkət qət edilmişdir [kəsilmişdir]. Zavod və fabrikalar bağlanmışdır. Gəmilərə kömür gətirilməsi kəsilmişdir. Kömür qazıyanlar cəhdən tətillərində davam edir.

Paris əməllərinin mübarizəsi

Paris dəmiryol əməllərinin ittifaqı Müttəfiqlərin Rusiya işlərinə müdaxilə etməsi və hökumətin əfvi-ümuminin [amnistiyanın] təxir edilməsi əleyhinə birgünlük protesto tətili elan etmişdir.

Kommunistlərin həbsi

Hamburqda iğtişasa dəvət etdiyi üçün kommunist başçılarından Laufner həbs edilmişdir. Bundan əlavə, Hamburq polisi bir neçə bolşevikləri həbs edə bilmişdir.

(Gürcü teleqraf acentəliyindən)

Baltik mahallarının heyəti

Baltik mahallarının müttəhid [birləşmiş] heyəti Berlinə varid oldu [çatdı]. Lazımi məlumat almaqdan ötrü heyət Berlində bir müddət qalacaq və sonradan Baltik mahallarına övdət edəcəkdir [qayıdacaqdır].

Avstriya və Macarıstan əsirləri

İngiltərədə saxlanılmaqda olan Avstriya və Macarıstan əsirləri Ali Şuranın əmri ilə bilatəxir [dərhal] vətənlərinə buraxılmalıdırlar.

(Qafqaziyadakı Müttəfiqlər heyətinin radio xəbərləri)

Amerika zabitləri Avropada

Cəmahiri-Müttəhidə Məclisi-Əyanının [Birləşmiş Ştatlar Senatının] Hərbi komissiyası xarici məmləkətlərdən vaxtımüəyyəndə [təyin edilmiş vaxtda] Cəmahiri-Müttəhidəyə gəlməyən bütün Amerika zabitlərini maaşdan məhrum etməyi qərara almışdır.

Macarıstandakı həcz edilmişlərin təqsimi

Romaniya qoşunları tərəfindən Macarıstanda həcz [müsadirə] edilən əşya və əmtəənin miqdarını təyin etməkdən ötrü Romaniyaya bir xüsusi Beynəlmüttəfiqin [Müttəfiqlərarası] komissiyası əzimet etmişdir [getmişdir]. Bütün həcz edilmiş olan mallar Romaniya hökumətinin razılığı ilə Müttəfiqlər arasında təqsim edilməlidirlər [bölüşdürülməlidir].

Fiume ətrafında

D'Annusionun İtaliya ilə müzakirəti qət edilmişdir [kəsilmişdir]. Mühasirə edən və edilmiş olan əsgərlər yek-digərləri [bir-birləri] ilə qardaşlaşmaqdadırlar. Şəhərdə ərzaq ehtiyatı külli miqdardadır.

QƏZETƏLƏRDƏN

Şərq sosialistlərinin layihəsi

Parisdə işbu sənə təmmuzunun [iyulunun] 17-də sabiq Rusiya imperatorluğu ərazisində təşəkkül etmiş yeni cümhuriyyətlərin sosialist mürəxxəsləri [nümayəndələri] bir konfrans qurmuş imişlər.

Konfransda Azərbaycandan [Əkbər ağa] Şeyxülislamov, Gürcüstandan [İrakli] Sereteli və Çxeidze, Kubandan Bıç və Namenkov, Ukraynadan professor Qruşevski, Lozinski və İsəyeviç, Latviyadan Zellin, Estoniyadan professor Piyp, Belarusiyadan Lutskeviç və Ladnov, Litvadan Kalunovski, Şimali Qafqaziyadan [İbrahim bəy] Heydərov iştirak etmişlərdir.

Yuxarıda zikr olunan cümhuriyyətlərin siyasi və milli tələbatı ilə Qərbi Avropa sosialistlərini aşına etmək üçün tərtib verilmiş layihənin məzmununu konfrans qəbul etmişdir.

Şu layihənin məzmunu Parisdə yeni çıxmada olan “Şərqi Avropa” jurnalında nəşr edilmişdir ki, biz də iqtibasla bərvəchi-ati [aşağıdakı kimi] qəzetəmizə dərc edirik:

“Paris, 21 həziran [iyun] 1919 sənə. Hal-hazırda – ki sabiq Rusiya imperatorluğu məsələsi Etilaf məmləkətləri [Antanta ölkələri] sosialistlərini təhyic edir [həyəcənlandırır, narahat edir], – biz, sabiq Rusiya imperatorluğu ərazisi üzərində təsis edilmiş yeni dövlətlərin sosialistləri – ki ibarət olsun Azərbaycandan, Şimali Qafqaziya, Estoniya, Gürcüstan, Kuban, Latviya, Belarusiya və Ukraynadan – bərvəchi-zir [aşağıdakı kimi] bəyanatda bulunmağı vacibətdən ədd [hesab] edirik:

Müharibə və inqilab saiqəsi [səbəbi] ilə zühura çıxmış böhrandan sonra Baltik dənizindən Qara və Xəzər dənizlərinədək olan ərazidə müstəqil milli həyata malik millətlərin rəy və arzularından nəşətlə [doğulmaqla], xalq xadimlərinin ehtimamlı əməlləri [səylə çalışmaları] ilə müdafiə edilərək, milli dövlətlər təşkil

olunmuşlardır. Kəndi mövcudiyyətləri ilə həyatı-ictimaiyyətlərini təmin etmək üçün demokratik ali prinsiplərini bu dövlətlər əsas ittixaz etmişlərdir [saymışlar, qəbul etmişlər].

Biz, işbu dövlətlərin sosialistləri, xalqımızın varlığı mühafizə edilməsi və nəşvünümalarının [inkişaflarının] azadlığı təmin olunması üçün bu demokratik milli təşəbbüsü yeganə vasitə ədd edərək, onu müdafiə edirik. Zira fəhlə sinfini hürriyyəti-ictimaiyyətə yetirmək üçün bir yol varsa, o da bizim rəyimizcə, demokratik yoldur.

Biz, hər millət kəndi müqəddəratını həll etmək hüququ prinsipini nəzərdə tutaraq, rus millətinə olan siyasi əlaqəmizə də işbu prinsipi əsas qərar vermişik.

Bolşeviklərin gərək dövləti təşkilat etmək üsullarına və gərəkə sosializmin qalibiyyəti üçün qəbul etdikləri mübarizə yollarına əsas etibarilə zidd olduğumuz halda, rus xalqına xeyirlə, hansı dürlü olursa, dövləti təşkilat üsulunu bağlamağı da [məcburi surətdə qəbul etdirməyi də] mövcubi-fəlakət ədd edirik [fəlakət səbəbi sayırıq].

Biz əmiqən [dərin] inanırıq ki, ancaq rus xalqının kəndi təcrübəsi, ancaq rus fəhlə hərəkətinə əcnəbilərin müdaxilə etməməsi rus xalqının və fəhlə sinfinin milli və ictimai təcəddüdatına [yenilənməsinə] badi [səbəb] ola bilər.

Lakin, məməfi [bununla belə], biz tələb edirik ki, millətlərin kəndi müqəddəratını azadcasına müəyyən etmək hüququ bizim haqqımızda da nəzəri-etibara alınıb tətbiq edilsin.

Avropa demokratiyası, məmləkətlərini müdafiədən ötrü xaricdən – xah ir-

tica tərəfindən və xah rus bolşevizmi tərəfindən edilən sui-qəsdlərə qarşı bizim müstəqil dövlətlərimizin mübarizələrini “Rusiya daxili işləri” kimi tələqqi etmiş [qiymətləndirmiş] olarlarsa, ən böyük bir xəta işləmiş olarlar.

Kəndi müqəddəratlarını kəndiləri həll etmək hüququnun tanınması yolunda xalqımız tərəfindən edilən bu mübarizələr öylə bir fədakarlıqlarla edilmişdir ki, onun sayəsində həyatı-milliyətlərini mühafizə edib də demokratik dövlətlər təşkilinə müvəffəq olmuşlardır və şu təriq [yol] ilə də irtica və vətəndaş müharibəsi dəhşətlərindən xilas ola bilmişlərdir.

Cahan həyatı-iqtisadiyyəsi ilə əlaqəsi kəsilmiş bir millət yaşamağa müqtədir olammas və hərgah bizim millətlər də Qərbdən təcrid edilərək qalmış olarlarsa, uzun müharibə saiqəsi [səbəbi] ilə fəlakətli bir hala məruz qalaraq, həyatı-ictimaiyyətlərinin tənsiq və tənzi [qaydaya və nizama salınması] yolunda çalışmaq iqtidarından daha ziyadə məhrum olarlar.

Bizim dövlətlərin rəsmən təsdiq edilməsini, Qərbi Avropa ilə düzgün bir əlaqə və müxabirət bərpa edilməsini, istiqlal-larımızın müdafiə edilərək beynəlmiləl təminat verilməsini Dövləti-mötəlifdən [Antanta dövlətlərindən] tələb etməklə bərabər, biz Qərbi Avropadakı yoldaşlarımızdan bəkləyirik ki, onlar qüvvələri daxilində olan siyasi nüfuzlarını sərf edərək həyatı-milliyətlərinin azadlığı və hüquqlarının istirdadı [yenidən əldə edilməsi] yolunda mübarizədə bulunan bizim millətlərə müzahirət [köməklik] göstərəcəklərdir.”

İngiltərədə

İngiltərə dəmiryollarının tətillik etmiş fəhlələri ilə dəmiryol nümayəndələri arasında əqd edilmiş müahidənamənin [bağlanmış sazişin] 4-cü maddəsində deyilir ki:

“Velikobritaniya dəmiryollarında xidmət edən hər bir həddi-bülüğa ərişmiş əmələ [fəhlə], məişət [dolanişiq] hərbi zamanından irəliləyiş qiyəmətlərə qarşı 110 faiz aşağı düşməyincə həftədə 51 şilling (sülh zamanı 48 qəpik) maaş almalıdır.”

Fransada

Fransa dövləti dəmiryolları xidmətçilərinin daimi komissiyası bütün Fransa Dəmiryolları Xidmətçiləri İttifaqına müraciət edərək dəvət etmiş ki, maaşlarının ikiqat artırılmasından ötrü hökumətə vermək istədikləri təcili tələbnaməyə onlar da mütləq olsunlar [qoşulsunlar] və əlavə olaraq, hökumətə təklif edilir ki, 10 gün vaxtadək Rusiya daxili işlərinə müdaxilə etmək və əfvi-ümumi haqqında kəndi rəyini söyləsin.

TÜRKİYƏDƏ

Müahidə və alman Qanuni-əsasısı

Almaniya ilə əqd olunan müahidəyi-sülhiyyə əhəmiyyətinin [imzalanmış sülh sazişi hökmlərinin] bəzi nöqtələri alman Qanuni-əsasısı [Konstitusiyası] ilə təzad hasil etdiyindən, qanunun bu maddələrinin tədili [dəyişdirilməsi] lüzumu Konfrans tərəfindən Almaniya hökumətinə təbliğ edilmiş və bu cəhət alman məhafilində [dairələrində] kamali-ciddiyyətlə nəzəri-diqqətə alınmışdı.

Alman Avstriyasının doğrudan-doğruya iltihaz edəmməyəcəyinə [birləşə bilməyəcəyinə] dair olan qüyud və şüruata [qeydlərə və şərtlərə] müqabil, alman Qanuni-əsasısının 21-ci maddəsinin fəqərəyi-saniyyəsi [ikinci bəndi] hökmünün mövcudiyyəti, ən mühüm nöqtəyi-ixtilafı təşkil etməkdə idi.

Son posta ilə aldığımız Avropa mətbuatında gördüyümüz üzrə, bu mühüm ixtilaf həll edilmiş və eylülün [sentyabrın] 23-də Versayda alman heyəti-mürəxxəsəsi [nümayəndə heyəti] hər [cənab] fon Lersner tərəfindən Almaniya hökuməti naminə imza olunan vəsiqəyi-siyasiyyədə “Alman Qanuni-əsasısı[sı]nin Versayda mümtəza müahidəyi-sülhiyyə əhəmiyyəti və təsrihi [imzalanmış sülh sazişinin hökmləri və şərtləri] ilə təzad təşkil etməkdə olan kafeyi-əhəmiyyətinin [bütün hökmlərinin] kəən-ləm-yəkun [yox; qeyri-mövcud] hökmündə olduğu təsrih olunmuşdur [açıqlanmışdır]. Məzkur [deyilən] bəyannamənin ziri [altı] müsyö Jül Kambon, Krou, Scaluca və Mayoni tərəfindən imza edilmişdir.

Bu təəhhüdnamə, beynəlmiləl münasibətin tənziimində millətlərin qəvanini-əsasiiyyəsindəki əhəmiyyətdən daha ziyadə, üqudi-düvəliyyənin nəzəri-diqqətə alınmaq hüquqi-əsasına müstənid olan düstur təyid etmək etibarilə, müstəqibə hüquqi-düvəl qəvaidini tədvin edəcək olanlar üçün əhəmiyyəti-elmiyyəni haiz bir vəsiqədir. [Bu saziş, beynəlmiləl münasibətlərin nizamlanmasında millətlərin konstitusiyalarındakı hökmlərdən çox, dövlətlərarası müqavilələrin hökmlərinin nəzərə alınması prinsipinə söykənmək qaydasını əsas götürməsi baxımından, gələcəkdə

dövlətlərarası hüquq qaydalarını sistemə salacaq şəxslər üçün elmi əhəmiyyət daşıyan bir sənəddir.]

Qaliçenin müqəddəratı

Sülh Konfransı sabiq Avstriya imperatorluğuna tabe əyalətlər haqqında milliyyət əsasına müstənid [istinad edən] tərz-i idarələr təsisinə tərəfdar olduğu cəhətlə, hər millətin kəndi müqəddəratını təyin xüsusunda Vilson tərəfindən vəz edilən [qoyulan] düstura təbəən [tabe olaraq], Avstriyanın bir çox əqsamının naili-istiqlal olmalarına müvafiqət etmiş [bir çox hissələrinin müstəqillik əldə etmələrinə razılıq vermiş] və fəqət Qaliçenin müqəddəratı-qətiyyəsinə [qəti müqəddəratını] hənzuz təqdir etdirəmməmişdi [qərarlaşdırma bilməmişdi].

Düvəli-Etilafiyə [Antanta dövlətləri] Lehistan [Polşa] Cümhuriyyəti arasında əxirən [son zamanlarda] imza edilən müahidə mövcubincə [sazişə əsasən] Qaliçenin idarəsini müstəqil olmaq şərtilə müvəqqəət bir zaman üçün Lehistana tövdi eyləmişsə də [tapşırımsa da], bir idareyi-müstəqillə [müstəqil bir idarə] irəlidə Qaliçenin müqəddəratı haqqında, məhəlli [yerli] əhalisinin arayı-ümumiyyəsinə [ümumxalq səsverməsinə] müraciət olunacaq və ol vəchlə təqərrür edəcək əsasata məbni [o şəkildə qərarlaşdırılacaq prinsiplərə istinad etməklə] bu qitənin [bu ərazinin] tərz-i idarəsi təəyyün eyləyəcəkdir [müəyyənləşdiriləcəkdir].

Alman sendikaları və Vaşinqton Konfransı

Ərbabi-məsai və əmələnin [zəhmət-keşlərin və işçilərin] hüquq və mənafeyini

mövqeyi-müzakirə və münəqişəyə vəz etmək [qoymaq] üzrə Vaşinqtonda iniqadı müqərrər olan [baş tutması qərarlaşdırılan] beynəlmiləl bir Əmələ Konfransına iştirak etmək üzrə bir çox məmləkət[in] əmələ cəmiyyət və sendikaları dəvət edilmişdi. Qəzetələr alman sendikaları heyəti-idarələri tərəfindən ittixaz [qəbul] olunan qərarı nəşr edirlər. Qərarı-məzkura [deyilən qərara] [əsasən], Əmələ Konfransı heyəti-fəaləsi [idarə heyəti] tərəfindən rəsmən dəvət vəqə olmadığına [görə], digər məmləkətlər əmələsinin nail olacaqları müəmilə [rəftar; münasibət] alman əmələsi haqqında tətbiq edilmədikcə, alman sendikaları ilə əmələ cəmiyyətləri konfransa iştirak etməyəcəklərdir.

Fransız müəllim və müəllimələr konfransı

Fransız müəllim və müəllimələrin hüquq və mənafeyini müdafiə məqsədilə bir çox sənədən bəri təşəkkül edib əlyövm əzası minlərə baliğ olan [hal-hazırda üzvləri minlərə çatan] Müəllimin [Müəllimlər] Cəmiyyəti tərəfindən ümumi bir konqre tərtib edilmiş və müzakirə eylülün [sentyabrın] 23-cü günü mübaşirət olunmuşdur [başlanmışdır]. Ruznameyi-müzakirətində əlyövm müəllim və müəllimələrin xülasəyi-mətalibi [tələblərinin xülasəsi] mündəric olduğu kimi, maaşat [maaşlar], təminat və təqaüd məsaili [məsələləri] mövcud idi. Hər məsələ üzərinə uzun müzakirə və münəqişat cərəyan etmiş və müqərrərat ittixaz olunmuşdur [qərarlar qəbul edilmişdir]. Cəmiyyətin ümumi bir sendika halına ifraqı [salınması] da mövqeyi-

müzakirəyə qonmuşsa da, bu babda qəti qərar ətası vəqti-axirə təliq edilmişdir [qəti qərar alınması sonraya saxlanmışdır].

AMERİKALILAR NAXÇIVANDA

Erməni “Aşxatavor” qəzetəsinin xüsusi müxabiri yazır:

“Polkovnik [Ceyms] Rey və onu müşayiət edən zabitlərin İrəvana vürudundan [gəlməsindən] sonra üç nəfər Ermənistan nümayəndələrinin müşayiəti ilə Naxçıvan qubernatorunu öz vəzifəsini ifa etməyə göndərilməsi qərara alınmışdır.

Bu xüsudə əvvəlcədən hər iki cümhuriyyət razılıqları hasil edilmişdi. Amma sonraları nədənsə Azərbaycan Cümhuriyyətinin nümayəndə göndərməyəcəyi məlum oldu.

Bir gün təxirdən sonra təşirini-əvvəlin [oktyabrın] 24-də Naxçıvan dairəsinin Amerika general-qubernatoru Delli öz ərkanı [məmurları] ilə vəzifəsini ifadan ötrü Naxçıvana hərəkət etmişdir.

Onların yükləri Baş Nəraşən dəmiryol mövqifinə [stansiyasına] qədər yük avtomobillərində, oradan dəmiryol ilə aparılmışdır.

Naxçıvanda amerikalılar Şərq adadı [adətləri] ilə qarşılanmış və bilatəxir [dərhal] öz işlərinə mübaşirət etmişlərdir [başlamışlar].

Polkovnik Delli əvvəlinci iqdəmdə [addımda] Culfa ilə İrəvan arasındakı dəmiryol münasibətini bərpa etmək məqsədindədir.

Baş Nəraşən ilə Təbriz arasındakı dəmiryol qatırı adi qərar üzrə işləməkdə

olduğundan, poçta, sərnişin və yük aparmaqdadır.

Baş Nəraşən ilə Dəvəli arasındakı yol – iki kiçik körpüdən başqa – düzəlmiş olduğu kimi, Dəvəli ilə İrəvan arasındakı yol dəxi işləməkdədir. Böyləliklə, İrəvan-Təbriz dəmiryol hərəkətinə başlanması bir neçə günün məsələsidir.

İkinci lüzumlu iş erməni əsirlərinin təxlis [xilas] edilməsi hesab edilməkdədir. Bu məsələ də həll edilmiş kimidir.

Ələlümüm [ümumiyyətlə] amerikalılar Naxçıvanda son dərəcə ehtiyatlı siyasət aparmaqda, heç bir millətə fərq verməyərək, özlərinin gələcəkdəki işləri haqqında aşkar və müəyyən söz söyləməkdən çəkinirlər.”

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

Daxiliyyə nazirinin məqtul [qətlə yetirilmiş] mühafiz Məşhədi Səttarın ailəsinə birdəfəlik maaş təyini haqqında təqriri isteməsi [rəsmi müraciətinin dinlənməsi] nəticəsində, Daxiliyyə Nəzarətinə ixtiyarındakı istiqrazdan 2,000 manat verilməsi qərara alınmışdır.

* * *

Daxiliyyə nazirinin, Cavad qəzası Qaraçalı polis postu zemstvo evi təmiri üçün 57,473 manat 50 qəpik buraxılması haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, istənilən məbləğin 70 milyonluq fondan buraxılması qərara alınmışdır.

* * *

Daxiliyyə nazirinin, vəzifəsi ifası əsnasında məqtul [qətl edilən] Balaxanı-Sa-

bunçu pristavı müavini ailəsinə maaş təyini haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, Daxiliyyə Nəzarətinə, məqtulun ailəsinə ixtiyarındakı istiqrazdan 6,900 manat buraxılmasına icazə verilmək qərara alınmışdır.

* * *

Daxiliyyə nazirinin Gəncə Bələdiyyə İdarəsinə, qaytarılmamaq şərtilə 1,199,437 m. buraxılması haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, məsələnin Maliyyə Nəzarətinə verilməsi qərara alınmışdır.

* * *

Səhhəti-Ümumiyyə nazirinin sari [yoluxucu] xəstəliklərlə mübarizə üçün Gəncə Bələdiyyə İdarəsinə pul buraxılması haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarətinə, ixtiyarındakı məbləğdən Gəncə Bələdiyyə İdarəsinə əlli min manat buraxılmasının tapşırılması və Bələdiyyə İdarəsinə təcili surətdə xüsusi smeta təqdiminin təklifi qərara alınmışdır.

* * *

Posta və Teleqraf nazirinin Bakı posta idarəsi təmiri üçün əlavə olaraq 206,356 manat 50 qəpik buraxılması haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, istənilən məbləğin 70 milyonluq fondan buraxılması qərara alınmışdır.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Daxiliyyə Nəzarətinə, bələdiyyə məclislərinə intixabat [seçki] məxaricatı üçün istiqraz buraxılması haqqında təli-

qələr [rəsmi məktublar] daxil olmuşdur. Hökumətin qərarı mövcubincə [qərarına əsasən], Gəncə Bələdiyyə İdarəsinə 200 min manat buraxılmışdır. Salyan Bələdiyyə İdarəsi də təcili surətdə 100 min manat buraxılması haqqında təşəbbüsatda bulunmuşdur. Bakı Bələdiyyə İdarəsi iqdamatda [təşəbbüsdə] bulunmuşdur.

* * *

Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi] tərəfindən Kəsbkarlar [Həmkarlar] İttifaqı haqqında bir layihə tərtib verilmişdir ki, bu günlərdə təsvib [təsdiq] üçün Vükəla Şurasına təqdim ediləcəkdir.

İran ilə əlaqəmiz

Təşrini-saninin [noyabrın] 8-də Azərbaycanın Tehran siyasi nümayəndəsi Adil xan Ziyadxanov həzrətlərinin sədarəti altında tacirlərin xüsusi bir müşavirəsi vəqə olmuşdur ki, İran ilə əlaqəmiz və ticarəti işlər müzakirə edilmişdir.

İclasda bonların qiyməti, İran ilə tranzit, azərbaycanlılar olan İran şəhərində ticarət və konsul məntəqələri təsisatı, Rəştdə ticarət palatası təsisi və qeyri məsələlər danışılmışdır.

Azərbaycan siyasi nümayəndəsi Tehrana varid olduğu [çatdığı] gündən işbu məsələləri qövldən feilə gətirməyə [həyata keçirməyə] çalışacaqdır.

* * *

Daxiliyyə Nəzarəti cənbində [nəzdində] təşkil edilmiş komisiya, bələdiyyə məclisləri intixabatı haqqındakı nakazı [təlimatnaməni] bitirmişdir. Nakaz türk və rus lisanlarında təb [çap] edilib, bütün bələdiyyə idarələrinə göndəriləcəkdir.

* * *

Daxiliyyə Nəzarətinin məlumatına məbni [əsasən], Göyçay, Zaqatala və Qaryagin bələdiyyə idarələri fəaliyyətlərində davam etməyirlər.

Darülfünun üçün meyitlər

Maarif Nəzarəti Azərbaycan Məşixətinə [Şeyxülislamıq İdarəsinə] müraciətlə məlum etmişdir ki, Dövləti Darülfünunun [Dövlət Universitetinin] Tibbiyyə şöbəsi işləri meyitsiz yaramaz, binaəni-leyh [ona görə], şəhər xəstəxanaları və Neftçilər İttifaqı xəstəxanalarındakı meyitləri darülfünuna almalıdır [universitetə nəql etmək lazımdır].

İstanbulda darülfünun üçün azad surətdə meyitin əqvamı [qohumları] rəyi ilə meyit alınır. Hərgah şəriətdə bunun əleyhinə bir şey olsaydı, təbii ki, Darülxilafədə də [xilafətin mərkəzi olan İstanbulda da] icazə verilməzdi. Nəzarət Məşixətdən bu haqda lazımi düsturüləməlin [təlimatnamənin] təqdimini rica etmişdir.

* * *

Şəhər xidmətçiləri Məsai Nəzarətinə müraciətlə rica etmişlər ki, Nəzarət, Bələdiyyə İdarəsinə xidmətçilərin məvaciblərinin artırılması haqqında icrayi-təsir etsin, əks surətdə arada ixtilaf çıxma biləcəyi ehtimalı vardır.

AZƏRBAYCANLI PROFESSORLAR

Darülfünunun Əlsineyi-şərqiyyə şöbəsinə [Universitetin Şərq dilləri şöbəsinə] dəvət olunmuş cənab [M. V.] Belyayev türklərin tarixinə aid müfid [faydalı] xitabələr (leksiyalar) oxuyur. Keçən cü-

mədəki xitabəsində Azərbaycan türklərinin elm və maarif uğrunda gördükləri işlərindən bəhs açaraq, əlifba məsələsində çalışmış Mirzə Fətəli Axundovun və sairələrinin adlarını zikr etmişdir.

Azərbaycan türkləri yalnız əlifba uğrunda deyil, bir çox ülm və fününun da [elmlərin və fənlərin də] rəvacına çalışmışdır. Məmləkətin daxilində özünəməxsus darülfünunu olmadığı cəhətlə, özgə dövlətlərin darülfünunlarında şöhrət qazanmışlar, özgələrin başını uca qılmışlar.

Rusiya darülfünunlarında işləmiş azərbaycanlı professorlarından bəziləri nəzərimizdə vardır. Lisan və ədəbiyyat maraqlısı olduğum səbəbə, yalnız bu vadiyə [sahədə] çalışmış zəvati-kiramın [möhtərəm şəxslərin] tərcümeyi-halları ilə bərabər, yazdıqları əsərlərindən bir qədər məlumatın buraya dərcini mənfəətdən xali [faydasız] görmədim.

Bunların ən böyüyü və məşhuru Hacı Kazım bəyin oğlu Məhəmmədəlidir (ruslar arasında Александр Касимович Казембек). Bu cənab Dərbənd şəhərində təvəllüd edib, orada türkcə, farsca və ərəbcəni mükəmməl bir surətdə öyrənmişdir. Bu halda Dərbənd xanı rusların əlindən Avaristana qaçıb orada gizlənməmiş. Bununla Hacı Kazım bəyin arasındakı əlaqədən şübhələnərək, rus hökuməti onu Hacı-Tərxan [Həştərxan] şəhərinə göndərdi. 1820-ci ildə oğlu Məhəmmədəli bəy buraya atasının yanına köçüb, şotlandiyalı bir missionerlə tanış olur və həman missionerdən də ingilis lisanını öyrənir. Bədəhu [sonra] Omsk (Омск) valisinin dilmancı olaraq 1826-cı ildə Kazan Darülfünununa fars, türk və ərəb ədəbiyyatı müəllimi təyin

edilir. Burada bir qədər çalışarkən, istedadı-fitrəsi sayəsində ordinar professoru (Ординарный профессор) məzuniyyəti [diplomu] almışdır.

Bundan sonra Məhəmmədəli bəyin şöhrəti dünyanı tutub, Yevropa müstəşriqləri [şərqşünasları] arasında böyük bir hörmət və nüfuz sahibi olmuşdur. 1849-cu ildə Petersburqa köçüb, ora darülfünununun fars lisanı şöbəsinə müəllim təyin edilmişdir ki, bu vəzifəni ömrünün axırınadək (1870) aparmışdır.

Məhəmmədəli bəyin əsərləri çoxdur. Bunların məşhurları:

“Əs-səb’üs-səyyar”, “Müxtəsərül-vəqayət” (hüquq), “Tədqiqatı-uyğur” (Изследование объ уйгурахъ), “Dərbəndnamə”, “Şərq sözlərinə oxşar rus sözləri”, “Müridiyyun və Şamil”, “İslam tarixi”, “Bab və babilər”...

Bu əsərlərdən ən məşhuru “Türk-tatar dillərinin qəvaidi [qaydaları]” adlısıdır ki, Ülum [Elmlər] Akademiyası bunu “Demidov” ənamı [mükafatı] ilə qarşılamışdır. Yevropalılar Məhəmmədəli bəyi “Kazimbəy” fəmiliası ilə şöhrətləndirmişlər.

Kazimbəydən sonra ikinci məqamı tutan Azərbaycan ermənilərindən sayılan Budaqovdur (Лазарь Захарьевичъ Будаговъ). Hacı-Tərxan və Kazan şəhərlərində təlim alıb, üç il Tiflis gimnaziyasının fars və türk müəllimi olmuşdur. Burada müəllimliyi əsnasında “Türk lisanının müxtəsər təlim kitabı” adlı əsərini yazmışdır. Tiflisdən Petersburqa gedib darülfünunda Azərbaycan türkcəsinin müəllimi olmuşdur və burada ancaq dosentlik (доцентъ) dərəcəsini qazanmışdır. Robertsonun (Робертсонъ) Şərq dillərinə tətbiq etdiyi üsulu Bu-

daqov cənabları da “Azərbaycan şivəsinin elmi rəhbəri” adındakı əsərində göstərmişdir. Budaqovun ən faydalı və dedikcə məşəqqətli “Lüğəti-türki” (Сравнительный словарь турецко-татарскихъ нарѣчій) adlı əsəri vardır ki, uyğur, cığatay, qırğız, başqırd, tatar və sair türk ləhcələrini havi [ehtiva edən], mükəmməl və şayani-təhsin [alqışa layiq] bir qamusdur [lüğətdir].

Budaqovun da vəfatı 1879-cu ildə vəqə olmuşdur.

Azərbaycan şivəsinə rəvnəq verib tərəfdar olanlardan biri də Lazar (yahud Mikail) bin [i]mmanuil Lazarevdur (Михаил Эммануилович Лазарев).

Bu cənab İran Azərbaycanı - Bakı xristianlarındandır (assuri yahud erməni olduğunu kəsdirəmmədik). Təlim və tərbiyəsi hankı mədrəsədə vəqə olduğu məlum deyilsə də, Qafqazın bəzi şəhərlərində, əz-ancümlə [o cümlədən] Gəncə şəhərində yaşamağı mühəqqəqdır [dəqiqdir]. Qafqaz canişini adına yazdığı “Türk xrestomatiyası”nın [Türk müntəxəbatının] müqəddiməsində Gəncədə yaşamağına işarə edərək, məsciddə yapılan qəliz moizələrdən qoca bir dostunun bir şey anlamadığını söyləyir. Bu fəqərələrdən [faktlardan] anlaşılır ki, Lazarev cənabları Qafqaz azərbaycanlıları ilə sıx bir əlaqədə olmuş.

1862-ci ildə Füzulinin “Leyli və Məcnun” əsərini tənqid və təhlil edərək, Şərq dillərinin magistri (Магистръ восточной словесности) dərəcəsini almışdır. Bundan sonra Moskvadakı Lazarev mədrəsəsinə (Лазаревский институтъ) Şərq lisanlarının professoru təyin edilərək, ömrünün axırınadək (1884) bu vəzifəni daşımışdır.

Əsərlərinin ən məşhurları ikidir:

1) “Müxtəsər qəvaiddin [qaydaların] əlavəsi ilə Osmanlı, Krım və Qafqaz türkcələrinin ruscaya lüğəti”;

2) “İntixabüt-təsanifi-müxtəlifhayi-türki” (Сравнительная хрестоматия османскаго и азербайджанскаго нарѣчій).

Bu kitabın qismi-əzəmi [böyük hissəsi] Azərbaycan şivəsi ilə yazılmış bir çox qitələrdir ki, müəllifin xüsusi tərcümələri ilə bərabər Kazım bəyin, Hacı Molla Tağı Dərbəndinin, Abbasqulu xan Bakıxanovun, Əbdülhəsən xan Vəzirovun və sair Azərbaycan şivələrində yazan şəxslərin əsərlərindən iqtibasdır.

Müqəddiməsində yazdığı kimi, Lazarev cənabları türklərin canü dildən xeyirxahı və havadarı bir zəttir [şəxsdir]. Şərq dillərinin hamısından artıq türkcəyə maraqlanmış və onun ərəb və fars nüfuzundan azad edilməsi üçün çalışanların cümləsindəndir.

Bəzi məsuliyyətsiz müsənniflərin [müəlliflərin] əli ilə pozulmuş türkcənin halından şikayət edərək Lazarev böylə yazır:

“Türkcəmizdə göz, baş, od, su kimi kəlmələr mövcud olduğu halda bunların əvəzinə çeşm, eyn, rəs, sər, atəş, nar, ab, ma kimi kəlmələrin istemalına [işlədilməsinə] nə lüzum vardır?”

Lazarev hələ 60 il bundan əqdəm [qabaq] türklərin dil saflığı bərsində ehtiyatkarənə davranmasını tövsiyə edərək, bunu da qeyd edir:

“Dili ərəb və fars kəlmələri ilə dolduranlar bunu bir dəfə anlamalıdır ki, hər müsənnif bir ovuc əcnəbi kəlmələrinin dilinə daxil edərsə, yüz ildən sonra türkcəmiz bir anlaşılmaz hala gələr ki,

oxumaq və yazmaq bu dildə müşkül olar. Böylə olarsa, türk balaları ərəb və fars dillərinə rağıblanib, ana dillərini boşları. Əcəba millətin öz dili olmasa, milliyətini mühafizə edə bilərmi?”

Ey kaş 60 il bundan iləri Azərbaycanın öz darülfünunu olaydı ki, Kazım bəy, Budaqov və Lazarev kimi möhtərəm professorlarımız millətin dili və ədəbiyyatı üçün burada daha cürətli çalışaydılar!

Fərhad Ağazadə

BAYRAQ

*Ey hümayi-övcü-izzət və'y livayi-xoş-təraz
Ey igidlər əllərində şəhpər açmış şahbaz*

*Pərçəmin çün rışteyi-candır bütün əsgərlərə
Səfləri ruhlandırır qıldıqca hər dəm ehtizaz*

*Sayələnmiş kölgənə sidq ilə qaç milyon nüfus
Kim sənə baş əyməsə olmaz cahanda sərfiraz*

*Səcəyi-şükr etməyə sərdari-fateh yapırdır
Dəməni-pirahənindən bir müqəddəs canamaz*

*Ulduzun müstəğni etmiş aləmi xurşiddən
Həm qəmərdən mərdümü qılmış hilalın biniyaz*

*Səbz-rəngü sürx-famü nilgundur kömləgin
Sövbi-əlvan qəddinə zibəndədir ey sərv-i-naz*

*Gər nəsimi-sübh açarsa dəmənin tumarını
Şərh edər tarixdən bir qisseyi-dur[ü] diraz*

*Titra, titra sətəvətdən düşməni-din titrəsin
Sövlətindən zəhrəçək olsun hərifi-yekke-taz*

Mirzə Əbdülxaliq Cənnəti

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Bələdiyyə İdarəsində

Bələdiyyə İdarəsi Bakı polismeysterinə müraciətlə məlum etmişdir ki, polis-meysterlik cənbində [nəzdində] olan Xüsusi Siyahı şöbəindən ümumi tamaşaxanalar üçün hazırlanmış biletlər qeyri-məhdud olaraq tamaşaxana sahiblərinə verilir.

İşbu məsələ Bələdiyyə İdarəsinə də aiddir. Zira Bələdiyyə Məclisinin 23 oktyabr qanunu mövcubincə, biletlərdən 20 faizi şəhər nəfinə [xeyrinə] daxil olmalıdır.

Bələdiyyə İdarəsinin məhdud biletdəftərləri verilmək haqqındakı müraciətinə Siyahı şöbəsi əhəmiyyət verməmişdir, halbuki teatro sahibləri vergini verməkdən imtina edirlər.

Binaənileyh [ona görə], Bələdiyyə İdarəsi rica etmişdir ki, köhnə biletdəftərləri təqdim edilməyincə digər biletdəftərləri verilməməsi haqqında lazımı tədabir ittixaz edilsin [tədbirlər görülsün]. Bu təriqlə [bu yolla] teatro sahiblərindən şəhər vergisini almaq mümkün olacaqdır.

İstehlak cəmiyyətlərində

Srağagün istehlak cəmiyyətləri xidmətçilərinin nümayəndələr iclası vəqə olmuşdur. İclasda məvaciblərin artırılması və müsəviləşdirilməsi müzakirə edilmişdir. Qərara alınmışdır ki, məvaciblər ümumiyyətlə 40 faiz artırılınsın.

Məsələnin qəti həlli üçün bu günlərdə yeni iclas dəvət ediləcəkdir.

Ticarət İskəlasında

Ticarət İskəlası [Limanı] müdiri su nəqliyyatı və dəniz mayaklarına aid bəzi

məsələlərin həlli üçün vapor cəmiyyətləri nümayəndələri iştirakıyla bir müşavirə dəvət edəcəkdir.

Qızıl tutulması

Təşrini-saninin [noyabrın] 6-da “Boyan” nam [adlı] yelkən gəmisindən Ticarət İskəlası məmurini [məmurları] tərəfindən 1 milyon 500 min manatlıq qızıl pul (türk, ingilis lirələri və rus qızıl pulları) və çıxarılması mən’ [qadağan] edilmiş qeyri əşya tutulmuşdur. Gəminin kapitanı ilə mal sahibləri məhkəməyə cəlb edilmişlərdir.

Qaçaq un aparılması

Yenə məzkur [deyilən] məmurin, işbu təşrini-saninin əvəilində [noyabrın əvvəllərində] Bibiheybət bargahı [yük limanı] önündə “Tatyana” nam barkasdan 100 kisə un müsadirə edilmişdir. Barkasın kapitanı məhkəməyə cəlb edilmişdir.

Qızıl-gümüş tutulması

Təşrini-saninin 9-da Qafqaz-Merkuri Cəmiyyətinə məxsus “Tula” vaporunda Ticarət İskəlası məmuru Zülfüqar 4 puda yavuş qızıl pul müsadirə etmişdir. Yenə məzkur [deyilən] paraxodun 1-ci və 2-ci sinif kayutlarında otuz girvənkə gümüş pul tutulmuşdur.

Gömrükxanada

Bakı tacirləri gömrükxana müdiriyyətinə müraciətlə, malların gömrükxanada çox saxlanılmasından şikayət etmişlərdir.

Gömrükxana müdiri bundan dolayı bütün məmurinə səhər saat 10-dan gec olmamaq şərtilə malların baxılmasına başlanmasını tənbeh etmişdir.

Çıxarılması mən’ edilən mallar

Gömrükxana müdiriyyəti elam etmişdir [bildirmişdir] ki, qızıl və gümüş pulların, qayırdığı və prob vurulduğu yerlərdən çıxarılması mən’ [qadağan] edildiyi üçün, tutulsa müsadirə ediləcəkdir.

* * *

Bakı Gömrükxanası müdiriyyəti elam etmişdir ki, xidmətə daxil olmaq istəyən əfəndiləri fəqət Maliyyə naziri həzrətlərinin xüsusi əmri mövcubincə [əmrinə əsasən] xidmətə qəbul etmək lazımdır. Başqa növ təyin edilənlər xidmətdə hesab olunammazlar.

Vəsiqə

Bu vaxtadək Petrovskdan [Mahaçqaladan] Azərbaycan daxilinə gəlmək istəyən zəvat [şəxslər], oradakı Azərbaycan konsul acentəliyindən xüsusi vəsiqə almalı idi. Bir qaç gün bundan əqdəm [qabaq] Petrovsk məhəlli [yerli] hökuməti bunu mən’ [qadağan] etmişdir. Sonra Azərbaycan hökumətinin Bakıdakı dabravol nümayəndəsi general Palitsin ilə olan müzakirəti nəticəsində general Palitsin oradakı acentəyə, xüsusi vəsiqə vermək üçün şəhadətnamə vermişdir.

Petrovsk qradonaçalniki general Erdelinin qərarına istinadən, konsul acentəliyinə vəsiqə vermək, hətta qəzetələrdə bu haqda elan verməyi mən’ etmişdir.

İşbu təşrini-saninin 9-da Petrovskdan vapor gəldikdə, azərbaycanlı olmayanların həpsi tövqif edilib [tutulub], kənara çıxmağa icazə verilməmişdir. Məzkur [deyilən] qərar qüvvətini havi olduğu [daşdığı] üçün bundan sonra Azərbaycana gələcək zəvatin vəsiqeyi-məxsusəsi

olmasa, vapordan kənara çıxmağa icazə verilməyəcəkdir.

Quba qəzasında

Quba qəzasının Çarxı və Xanlıqoba köy camaatı vəkilləri İsmayıl İlyas oğlu və Əsədulla Məşhədi Hüseyn oğlu istibdad vaxtı hökumət tərəfindən onların 300 desyatın yerləri həcz [müsadirə] edilməsinə dair camaat tərəfindən bir ərzihal yazıb Bakı qubernatoruna göndərmişlərdir. Fəqət indi isə müstəbidlərin təzyiqi altından xilas olduqlarına məbni [xilas olduqlarına görə], camaat işbu yerlərin iadə edilməsini [qaytarılmasını] rica edir.

Pristavin ixracı

Zabrat prihod mollası, Müsüslü pristavinin ona ehtiramsızlıq etdiyinə görə Bakı qubernatoruna şikayətdə bulunmuşdu. Bunun şikayəti təhqiq edildikdən sonra məzkur [deyilən] pristav xidmətindən ixrac edilmişdir.

Bakı qubernatoru, təhti-idarəsində [təbəçiliyində] olan hamı qəza polis idarələrinə əmr göndərmişdir ki, polis məmurları üləməyə [ruhanilərə] ehtiram etməlidirlər.

Dövləti sənaye kursları

Həmin təşrini-sani [noyabr] ayının 1-dən hökumət tərəfindən Bakıda Sənaye məktəbində və Çornı-qorodda sənaye kursları açılmışdır. Kurslar makinaçılıq və elektrik şöbələrindən ibarətdir. Kurslar 5 semestrədən ibarət olub, hər semestri 4 ay olaraq 20 ay davam edəcəkdir.

Kurslarda dərs vermək üçün mühəndislər və texniklər dəvət olunmuşdur.

Kurslara yazılmaq arzusunda olan-[lar] hər gün Sənaye məktəbində (Stanislav küçəsində) müəllim Baba Babazadəyə müraciət etməlidirlər.

BİRJADA

Kerenski minlik 900-950 manata qədər, 250-lik kəndi qiymətindən 10 faiz və xırda 20 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzüyü 800-1750 manata qədər, yüzüyü 250-380 manata qədər və xırda 170-220 manata qədərdir.

Türkiyə kağız lirası 220 manat və Zaqafqaz bonu min manata 10 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirası 910 manat, altun onluq 1100 manat, imperial 750 manat və Avstriya altunu 2100 manatdır.

Gümüş manat 80 manat və xırda gümüş para 32 manatdır.

Bakı bonunun min manatı İranda 3 tümən 7 qran olmuşdur.

Susinin topu 1020 manata gedir.

FİRQƏLƏR VƏ CƏMİYYƏTLƏR

“Müsavat”da

Tağıyevin fabrikasında işləyən fəhlələrdən Xudaverdi Həməzə oğlu Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat”a müraciətlə, qızı Zinət xanımın məccani [pulsuz] olaraq pansiona qəbul edilməsini rica etmişdir. Firqə məzkurun [deyilən şəxsin] təmənnasına əncam verilməsi üçün Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinə məktubən [yazılı surətdə; məktub göndərərək] müraciətdə bulunmuşdur.

Sayad Xızı köyündə

“Müsavat”ın Sayad Xızı köy şöbəsinin, Yarəli və İmaməli Eyvaz oğlanları fəqir olub müavinət edilmək haqqında məktubuna cavabən Bakı Komitəsi xəbər vermişdir ki, müavinət edilmək üçün məzkur [deyilən] Eyvaz oğlanlarının şəhərə gəlmələri lazımdır.

Avtomobil

Yeddi ay əqdəm [qabaq] “Müsavat” tərəfindən Türüq və Məabir Nəzarəti [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyi] emalatxanasına təmir edilmək üçün bir avtomobil göndərilmişdi. İndi avtomobilin təmiri bitmişsə də, emalatxanada avtomobilin bir para hissələri oğurlandığından, firqə Nəzarətə bir məktub göndərüb, avtomobilin oğurlanmış əşyasını tələb etmişdir.

Bir müəllim lazımdır

İranlıların maarif cəmiyyəti “Tərəqqi”nin kişilərdən ötrü açdığı gecə kursunun birinci sinifində gündə bir saat dərs vermək üçün bir nəfər müəllim lazımdır. Xahiş edənlər “Azərbaycan” qəzetəsi idarəsində Xudadad bəy Əzizbəyliyə və ya gecə saat 8-də məktəbə (Sadovı küçə, nömrə 19) müraciət etməlidirlər.

CƏMİYYƏTİ-XEYRİYYƏDƏ

Qaçqınlara Müavinət

- 4 nəfər Trabzon qaçqınına biletdən və yol xərci verilməsi üçün Cəmiyyəti-Xeyriyyə məzkur [deyilən] qaçqınları Ümuri-Xeyriyyə Nəzarətinə [Sosial Təminat Nazirliyinə] göndərmişdir.

- Şah məscidində olan qaçqınlara və Hacı Artıq nam bir nəfərə Cəmiyyəti-Xeyriyyə tərəfindən 24 ədəd yorğan verilmişdir.

- Türk qaçqınlarından Əzizə Yoldaş qızı nam bir qadın çıpaq olduğundan, Cəmiyyəti-Xeyriyyə tərəfindən ona bir çarşab, bir köynək və bir tujurka [pencək] verilmişdir.

Kim bilir?

Bakı əhalisindən Püstəxanım Ağababa qızı “Müsavat”a müraciətlə xəbər vermişdir ki, onların 8 nəfərdən ibarət ailələrini oğlu Əliabbas Qafar oğlu Əsgərov idarə edirdi. Fəqət il yarım əqdəm [qabaq] məzkuru [deyilən şəxsi] ingilislər əsir götürmüşlər. O vaxtdan ondan bir xəbər yoxdur. Ailə isə bisahib qaldığından bu il yarımın zərfində əvvəla ev əşyasını satıb güzəran etmişlər, indi isə dəxi bir şeyləri olmadığına görə, müavinət edilməyə möhtac olmuşlardır. “Müsavat”ın Bakı Komitəsi bu övrətə müavinət edilmək üçün bir məktub göndərmişdir. Əliabbas Qafar oğlu Əliəsgərovun nəradə olduğunu kim bilirsə, “Müsavat”ın Bakı Komitəsinə xəbər verməyi mərcudur [xahiş olunur].

AZƏRBAYCANDA

Qazaxdan

Həmin təşrini-əvvəlin 31-də Qazaxda duma seçkisi vaxtı oldu, dumaya 20 nəfər qilasını seçildi.

Bunlardan ancaq üç nəfəri intelligen-siyadandır, qalanı isə tacir və mülkə-dardırlar.

Seçkidə bir az təşkilatsızlıq var idi. Məsələn, dəvətnamələr vaxtında hamıya paylanmamışdı, namizədlər siyahısı irəlindən düzəlməmişdi. Fəqət yenə seçki hamar keçdi.

Noyabrın 1-də də qolova [sədr] və up-rava [idarə] üzvləri seçildi. Qolova Qazax sakinlərindən Abdal Yusifov cənabları oldu. Uprava da üç nəfərdən təşkil olundu.

İndi Qazaxın cavan dumasını, qolovası və upravası ilə bərabər təbrik edib, arzu edirik ki, bunlar həqiqətən şəhərin qeydinə qalsınlar, onu qanun və nizama gətirsinlər. Qanun və nizama gətirilməsi şey də burada çoxdur. Bircə küçələri götürək, bəzində öylə üfunət və çirkinlik var ki, keçmək olmayır. Və ya aşpaz-xanalar və mehmanxanalar – burada da təmizlik çox alçaq dərəcədədir.

Bir də ən mühüm məsələ – bu da, bu boyda Qazaxda təmiz və səliqəli bir parikmaxer olmamağıdır. Buradakı dələk dükanlarına girməyə adam iyrənir və özləri də sirayət [yoluxucu xəstəlik] yerləridir. Qolova və upravadan artıq rica olunur, bu barədə təşəbbüs edib, şəhərdə bir ədəbli parikmaxer olmağı barəsində çalışınlar.

Həmçinin buranın hamamları – hamamın suyu su yox, bir bozbaşdır, hər cür yosun və mikroblarla dolu, durmuş sudur. Yaxud qətiyələri nə qədər çirkab, nə qədər natəmizdir!

Əlavə, duma camaat üçün bir əyləncə barəsində iqdamatda olmalıdır [təşəbbüs göstərməlidir]. Əyləncə – xərək kimi, insanın ruhu üçün bir ehtiyacdır. İşdən-gücdən sonra gedib də bir hava və nəşə dəyişmək insan üçün nə qədər vacibdir!

Qazaxda böylə bir əyləncə yeri sine-matoqraf ola bilər. Duma bu təmənnaya əməl edərsə, qayət böyük iş görmüş olar.

Xülasə, bu Qazax şəhərimiz bu yeni ildən mədəni cəhətcə çox-çox şeylər istəyir. Ümidvarız, seçilmiş əfəndilər bu yolda sidqi-dil ilə işləyib, şəhəri həqiqətən hər cəhətdən qaldırlar və bizi və özlərini razı qırlar.

Və böylə müvəffəqiyyət diləriz.

Qaçqınların hali

Qaçqınlar qayət fəna hallar keçirirlər. Milçək kimi gündə 10-12 qırılır. Bunlara çox əziyyət verən və ölümə düçar edən aclıq və soyuqdur. Kömək olunursa, bu da dəryada bir qətrə misalındadır. Böylə köməklərdən iş aşmaz. Kömək olunarsa, dərin və könüllü olmalıdır. Vəillə [yoxsa] böylə ufaq [kiçik] pay və mərhəmətlərdən bir şey çıxmaz və bunlar qırılıb bitirlər.

Qızdırma

Keçən il Qazaxda, onun uyezdində və xüsusən Salahlı qəryəsində ispanka naxoşluğu hökm sürürdü. Bir Salahlıdan 2-3 minə kimi adam qırdı. İndi isə qızdırma-titrəmə hökmfərmədir [hökm sürməkdədir]. Və bu qızdırma adı qızdırmalara bənzəməyir, tutduğunu buraxmayır, nə dəva bilir, nə dərman.

Bu qızdırma şiddətlidir. Xüsusən yenə həman Salahlı kəndində. Salahlı Kürün sahilində, çuxurda düşmüş, dörd bir tərəfi talalıq, qamışlıqla əhatə olunmuş bir kənddir. Burada rütubət artıq dərəcədədir. İki-üç arşın dərinlikdən su çıxır. Bu rütubət ilə bərabər, köy əhlinin çoxu

qazmalarda suyun içində yaşayırlar. Odur ki, qızdırma bu kəndin camaatından əl götürməyir. Əhalinin bənizi qaçmış, sapsarı və zəif. Burada qızdırmadan azad adam yoxdur.

Doktorların deməyinə görə, 10-15 ildən sonra Salahlı qırılıb qurtarar.

Həqiqətdə buna ehtimal çoxdur.

Buna binaən [buna görə], salahlılar istəyirlər ki, bu qışlaqlarını buraxıb hündürə çıxsınlar, fəqət nədənsə bu hala kimi bu fikirlərinə əməl etməyirlər, heyf!

Salahlılar canlarının qədrini bilib tezliklə qışlaqlarını dəyişməlidirlər.

Ağdaşdan

1918-ci ilin avqust ayından etibarən Ağdaş qəsəbəsi şəhər elan olunmuşdu.

Şəhər halına bələd olmayan camaat ilə rəftar etmə, şübhəsidir ki, müşkülət törədəcəkdi. Əlavə, cümləyə məlumdur ki, Ağdaş bazar yeri şəhər daxilində bulunan Qaradağlı və Padar camaatına məxsus olaraq, Qaradağlı və Padar camaatı ata-babadan qalma adətləri üzrə bazar yerindən mənfəətbərdar olur [xeyir götürür] və məşru [qanuni] haqları uğrunda var qüvvələri ilə çalışıb, həmişəki kimi bazar yerindən mənfəətbərdar olmaq istəyirdi.

İştə, bu kimi qeyri məsələlər şəhər idarəsinə bir çox müşkülət verməkdə idi və verməkdədir.

Yuxarıda yazılan həlli qeyri-mümkün halda görülən Qaradağlı-Padar yer məsələsi və bunun kimi qeyri məsələləri həll etmək üçün şəhər camaatının həqiqi nümayəndələri şəhər idarəsində isbativücd [iştirak] etməklə, həll olunmaları qeyri-mümkün olduğu bu məsələləri, bir

növ, asanlaşdırmaq və şəhər həyatını tətbiq etmək üçün Ağdaş hökumətimiz tərəfindən bir şəhər idarə rəisi (şəhər starostası) təyin olunmuşdu.

Şəhərin həqiqi nümayəndələri bu müddətdə şəhər idarəsində isbativücd edə bilmədikləri, açıq bir dəlildir ki, şəhər starostası müşkül bir vəziyyət içərisində qalmaq və öhdəsinə aldığı vəzifə son dərəcə əhəmiyyətli və şəxsən özü üçün qorxulu bir hal idi. Çünki hər addımda min etiraza və min bir müşkülata təsadüf edirdi və etməkdədir.

Nəhayət, bunun sonu gəldi. Bir neçə gün[ə] şəhər idarəsi intixabatına [seçkilərinə] başlanacaq.

Şəhərin az-çox təthirat [təmizlik], çeşmələr, işıq, şəhər fəhlələri, idarə maaşçıları və qeyri yerlərə sərf etdiyi paralar ancaq min müşkülət içərisində “papudniy sbor” [pud vergisi] namı ilə alınan pul ilə idarə olunurdu. Bu isə Gəncə valisinin 4 avqust 10488 nömrəli əmri ilə dayandırılmış və qeyri-mədaxil mənbəyi olmadığından, bir çox müşkülət törətməkdə və gələcəkdə şəhər idarəsinin məxaricinin ödənməmiş qalmasına səbəb olmaqdadır.

Bu vaxta qədər Ağdaş şəhər idarəsinin camaatımız üçün qapalı olan mədaxil və məxaricini aşağıda yazılan əsami [adlar] üzrə yazaraq, şəhər hesabı ilə camaatımızı aşına etməyi vəzifədən ədd edirəm [sayıram]. Və hər kəsin şəhər hesabını və dəftərlərini baxmağa səlahiyyəti olduğunu söyləyərək, bütün mədaxil talonlar üzrə alınmış və kərişokları [talonların kökləri] mühafizə edilməkdə olduğunu ixbar edirəm [xəbər verirəm].

Mədaxil:

1) 1918-ci sənədən qalan 58,459 m. 30 q.

2) 1919-cu sənə 1 yanvardan etibarən 19 sənə 6 avqusta qədər alınan pud vergisi 183,198 m. 85 q.

3) Qapan icarədarından 29,066 m. 70 q.

4) Notarius mədaxili 189 m.

5) Meydanı icarə edəndən yarım sənəlik hesabdən 2/3 hissəsi 10,500 m. Yekunu 281,413 m 85 q.

Məxaric:

1) Şəhər məmurlarının maaşları 919-cu sənə yanvardan noyabrın 1-nə qədər 75,016 manat

2) Dəftərxana məsarifi [xərcləri] eyni tarix arasında 4.460 m. 50 q.

3) İşıq məsarifi eyni tarix arasında 12,735 m. 75 q.

4) Təthirat [təmizlik] və fəhlələr maaşı eyni tarix arasında 84,511 m. 50 q.

5) Çeşmələr məsarifi 13,892 m. 70 q.

6) Xəstəxana məsarifi 3,500 m.

7) Məktəblər məsarifi 4,015 m.

8) Telefon məsarifi 15,326 m. 80 q.

9) Düşünməmiş məsarif 57,325 m. Yekunu 270,783 m. 25 q.

Nəqdən [nağd] kassada qalır 10,630 m. 60 q.

Ağdaş Bələdiyyə rəisi:

Qasım Qasımov

GÜRCÜSTAN XƏBƏRLƏRİ

Batum ilə posta və teleqraf münasibəti

Təşrini-əvvəl [oktyabrın] 7-də Gürcüstan hökuməti namından Xariciyyə işləri naziri müavini [N. İ.] Kartsivadze və

Posta-Teleqraf rəisi Mikeladze ilə Batum mahalındakı İngiltərə hərbi komandanı namından Posta və teleqraf şöbəsi rəisi kapitan Qaavet arasında, Gürcüstan Cümhuriyyəti şəhərləri ilə müvəqqədən ingilislər tərəfindən ilhaq [işğal] edilən Batum mahalı ilə posta və teleqraf əlaqələrinin peyda edilməsi xüsusi[un]da bir etilaf əqd edilmişdir [saziş bağlanmışdır]. Posta və teleqraf əlaqəsi tamamilə bərpa edilir, teleqraflar Batuma göndərilə bildikləri kimi, Batumdan dəxi gürcü və qeyri dillərdə qəbul edilə bilər. Əqd edilən etilaf təşrinə-saninin [noyabrın] 10-dan etibarən hesab edilə cəkdir.

Mühəndis Qasımbəyovun qətlinə dair

Gürcüstan Hüquq nazirinin əmri ilə mühəndis Qasımbəyovun qətl işini istintaq etmək Tiflis mahalı İstinaf Məhkəməsinin [Məhkəmə Palatasının] mühüm işlər müstəntiqi Comarcidzeyə həvalə edilmişdir.

Ədəbi tədqiq

“DALĞA”

Şairi: Ə. Cavad

- 1 -

Həssas və – denilə bilər ki – qəlbi [səmimi, ürəkdən] bir şair olan Ə. Cavad əfəndinin “Qoşma” qədər zövqi-səlimi [ən seçkin, ən həssas zövqləri] oxşayan

nəfis bir əsəri daha mövqeyi-intişara qonulmuş [nəşr edilmiş].

Kiçik və uzun qitədə [ölçüdə], dalğa rəngində olan bu əsəri bütün oxuyuculara tövsiyə edirəm. Orada təbiət kimi sadə bir bədaət [bədiilik] və coşğun bir nəhr kimi mühəyyic [həyəcan oyandıran] bir ruhun anati-hicran və təəllümləri [hicran və ələm anları] vardır. “Qoşma” Cavad əfəndi üçün bir esquise (eskiz) idiysə, “Dalğa” da onun mütəmmimidir [tamamlayıcısıdır]. “Qoşma” ibtidai hissləri, yeni doğan ilhamatı-şairanəni xüsusi bir sənətlə tərsim [təsvir] edən bir əsər idi. “Dalğa” hər şeyin gəlib keçici, dalğa kimi bir təlatüm ilə savurub uçucu olduğunu anladan mənalı, müəssir [təsirli], munis bir kitabı-təhəzzün və sürurdur [hüzün və sevinc kitabıdır]!

* * *

Şeir ilə həyatda dalğa kimi qeyri-sabit və uzaqlardan vurub da, bir vələyə-tədəvvür [dönən, burula-burula gələn vələ] ilə gah səmiəmizi təhiz [qulağımızı titrədərək], gah arzuyu-həyat deyilən iradəmizi təşviq edərək, daimi bir rücu və övdət [geri gəlmə, geri qayıtma] üçün ruh və fikirlərimizdə müqavimətsiz [müqavimət göstərmək mümkün olmayan] bir təslim oyandıran ehtisasatı-şeyriyyə [şairanə duyğular], nə o qədər bəsit və nə də o dərəcə zəifdir. Hər şəxs bu haləti-ruhiyyənin təsiri altında qaldıqca, lirizmin səhhar [sehirli] mühitinə girər, xarici hisslərindən müvəqqədən uzaqlaşaraq, kəndisinin də təzyiq edəmmədiyi məchul bir ələmi-mənəviyyatda yaşar.

İştə, “Dalğa”nın şairi, həmişə bu lirizmin ilahi sövtləri [səsləri] altında qalmış və bir cəsarəti-əqliyyə [əqli cəsarət] göstərəmmədən “mən”in nüfuz və hök-

münə ərzi-mütəviət və inqiyad etmişdir [itaət etmiş və ram olmuşdur].

Lirizmin bir az nəzəriyyəindən bəhs etmək istəyirəm. Lirizm, mənə bəşəriyyət qədər əski bir tarixə malikdir. İlk insan, həyatı-xariciyyədən heç bir şeyi idrak edəmmədiyi və müdhiş bir tərəddüd və qorxular içərisində yaşadığı zaman bir kəşfi-dəruniyyə məzhər olub [öz daxilini kəşf etməyə nail olub] mənliliyi bulmuş və o vaxtdan bəri də lirizm doğmuşdur [doğulmuşdur].

Lirizmin həyatı-xariciyyə ilə əslə münasibəti yoxdur. O sadəcə hissləri ifadə edən və insan oğlunun ənfüsiyatını (subjektivizm) nəqş eyləyən bir şöbəyi-ədəbiyyatdır. Lirizm ən ziyadə xüsusi şəxsiyyətlərdə, fitrətən müstəid [istedadlı, qabiliyyətli] ruhlarda doğduğu üçün buna ədiblər “təkamülü-ədəbi” təbirini [ifadəsini, terminini] kullanırlar.

Lirizmi dastan ilə müqayisə edənlər xəta edirlər. Dastan (эпос) bir hekayə və vüquati [hadisələri] nəzmən ələlədə [adi] bir surətdə bildirən bir şöbəyi-təhrir [yazı şöbəsi] olduğu halda, lirizm – bir vəqə və yaxud bir hadisənin şəxsi üzərində buraxdığı təsir və intiballardan [təəssürlərdən] hasil olmuş hisslərin ifadəsidir ki, tamamilə subjektivizmə məxsus bir bəhsdir. Lirizmdə drama da olamaz. Çünki dram – ələmi-xariciyə aid bir vəqə olduğu üçün ənfüsiyyatdan (subjektivizm) tamamilə ayrılır. Lirizmin ən ziyadə musiqidə yeri bulunduğunu söylərsək, isabət edərək [doğru demiş olarıq], çünki musiqi qədər hissləri ifadə edən bir sənəyi-nəfisə [incəsənət növü] daha ixtira edilməmişdir.

Ə. Cavad əfəndinin şeirlərində lirizmin qüvvəti həman hər zaman hiss

edilməkdə ikən, təəssüf edirəm ki, şair bu məziyyətdən birdən-birə uzaqlaşaraq, mü’dil (complex) bir xüsusiyyəti-şeyriyyə ibraz edir [şairlik xüsusiyyəti göstərir]. Şairin istiqlalıyyəti-məsləkiyyə-də böylə inhıraf edici [başqa istiqamətə yönələn] bir yol ixtiyar etməsi qərirdir. Fəqət bunun da səbəbləri vardır. Əvvəla – şair, eyni zamanda vətənpərvər və millətçidir. Saniyə [ikincisi] – mütaliədən, tətəbbüddən [tədqiqatdan] çox da xoşlanan deyildir. O, ən ziyadə sadəliyyə və təbiiliyyə mütəmaildir [meyl edir].

İştə, həman hər şairdə təsadüf edilən bir məziyyət və nəqisələrdən [natamamlıqlardan] biri də bu gənc şairdə var.

Bununla bərabər, şairdə lirizm o qədər qüvvətlidir ki, hissi-vətəni və milli [vətən və millət duyğuları] ilə yazdığı şeirlərdə belə qeyri-ixtiyari əxlaqi bir lirizmə boyun əyir.

Məsələn, Azərbaycan bayrağına ithafən yazdığı şeirdə:

*Gedərkən Turana çıxdın qarşıma,
Kölgən dövlət quşu – qondu başıma,
İzin ver gözümdə coşan yaşıma
Dinlətsin dərdini aha, bayrağım!*

Nə müəssir, nə mühəyyic, fəqət nə qədər xəluq [xoşxasiyyət] və qəlbi [ürəkdən gələn] bir hissi-təkrim [təzim göstərmə, ehtiram etmə hissi] var. Şair, bayrağı hüzurunda hər şeyi unudur, hər sevdə və həyəcanlardan əl çəkir, məhviyyətəkarənə bir xüzu və xüsu [təvəzkarcasına bir sadəlik və səmimiyyət] ilə bayrağını salamlayır, ağlamaq istədiyi üçün də qiymətli bayrağından əfv tələb edir. Şübhəsiz bu, əxlaqi, amma eyni zamanda dərin bir

hissi-millilə məşxun [dolu, ağzına kimi dolu] bir lirizmdir.

“O qıza” şeiri də müvəffəqiyyətlə yazılmış və ciddən qiymətli bir parçadır:

*Ömür dedikləri çapraşmış bir yol,
O çapraşmış yolun yolçusuyam mən.
Gəl, yolum üstündə bir sözüm vardır:
Gözəl qız, bu yolda gəl Xızrım ol sən!*

Bundan da şairdə hali-təbiidəki hissələrini anlamaq mümkün olur. Şair hər şeydən ziyadə həyatı bir bədaət [bədiilik] nöqtəyi-nəzəriylə görmüş və öyləcə sevmişdir. Bu bədaət baqi qaldıqca, həyatdakı acılıqlara bir Xızır kimi müqabilə edəcək, qalib bir qəhrəman kimi şəhrahicavidanisində [əbədiyyət xiyabında] yürüyəcək. Şair həqiqətdə öz arzuyu-şəxsiyyəsi daxilində qalsa daha da qiymətli şeylər tərənnüm edəcək. Fəqət yuxarıda qeyd etdiyim kimi, vətəni və millilə düşüncələr onu daha ayrı bir şəxsiyyət həyatında yaşatmışdır.

İştə, “Mən kiməm?” şeiri bunu isbat edir:

*Soranlara, mən bu yurdun
Anladayım nəsiyəm:
Mən çeynənən bir ölkənin
“Haqq!” bağırən səsiyəm.*

* * *

*Mən şairəm, doğru, amma
Başqa dilim, diləyim.
Bu gördüyüm xarabada
Nə nəşidə söyləyim?!*

Əlif. H.

TEATRO VƏ MUSİQİ

Əlməhəmmədovun konserti

Yekşənbə [bazar] günü axşam Fəhlə Klubunda tatar və başqırd xanəndə və şairlərindən Əlməhəmmədov əfəndi bir konsert verdi. Bu konsert münasibətilə Bakıda yaşayan İdil boyu türk və tatar qardaşlarımızın həvəskarları tərəfindən tatar mühərriri [yazıçısı] Ələsgər Kamal əfəndinin ikipərdəli “Qaynış” (“Qayınana”) adlı məzhəkəsi, bununla bərabər, validəsinin [anasının] məzarı üstə bir gənc qızın naləsi mənzuməsi də göstərildi.

Əlməhəmmədovun konserti böyük türk millətinin müxtəlif qövmlərini bir araya toplaya bilmişdi. Yek nəzərdə konsert salonunda yalnız İdil boyu və Azərbaycan türklərini deyil, zahir qiyafələrindən və simalarından türkünstanlı, kırımlı, osmanlı olduğu anlaşılan müxtəlif ləhcəli Turan oğullarını görmək mümkün olurdu.

Konsertin ikinci hissəsində Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsavat” Komitəsi üzvü Piri Mürsəlzadə əfəndi müxtəsər bir nitq söylədilər. Nitqlərində Əlməhəmmədov əfəndinin konserti[nin] müxtəlif Turan ellərini bir araya toplamasına işarə edərək, bundan dolayı onu təbrik etdilər.

Habelə Tokumbetov əfəndilər müxtəsər nitqlərində türk millətində möhkəm bir etiqad, sarsılmaz bir iman olduğundan bəhs etdilər. Kəndi istiqballarına [gələcəklərinə] möhkəm bir etiqadları olduğundan, Osmanlı türkləri hər bir zəhmətə [zəhmətlərə] qatlaşdılar, sarsılmaz imanları sayəsində azərbaycanlılar istiqlaliliyyətlərinə nail oldular, əzm və

səbatları ilə özlərini Yevropaya tanıtdılar, dedilər.

Natiq bütün türk aləminin ancaq möhkəm etiqad və sarsılmaz imanla səadətli bir həyata nail olacaqlarını iddia edərək, nitqinin sonunda tatar şairlərindən Səid Sünçələy əfəndinin “Tatar” ünvanlı şerini oxudular.

Əlməhəmmədov əfəndinin oxuduğu şeirlər dəfələrlə alqışlandı. Onun ahəng və musiqisi o ahəng və musiqiyə mənus olan [öyrəşmiş] tatar və başqırd qardaşlarımızda həzin xatirələr buraxdığı kimi, ona mənus olmayan Qərb türklərinin nəzərində də İdil nəhrinin müxtəlif mənzərələri, qarlar və buzlar üzərində gedən çinələr (sanki) [xizək] və saban-tuyları təcəssüm edilirdi.

Ümumiyyətlə, konsert yaxşı keçdi. Fəhlə Klubunun salonu tamaşaçılarla məmlu [dolu] idi.

Kazımoğlu

“Trablis müharibəsi”

Bu gün səşənbə [çərşənbə axşamı] günü təşrini-saninin (noyabrın) 11-də axşam Dövlət Teatrosunda Cəfər Cabbarzadənin beş məclisdə yazmış olduğu “Trablis müharibəsi”, yaxud “Ulduz” nam [adlı] əsəri mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır. Tamaşa axşam saat 8 tamamdə başlanacaqdır. Biletlər teatrın kassasında satılmaqdadır.

Cümə günü təşrini-saninin (noyabrın) 14-ü ərbəin gününə təsadüf etdiyindən, tamaşa olmayacaqdır.

Gələcək tamaşa: təşrini-saninin 18-də “Siyavuş”.

Mövqeyi-tamaşaya qoyulmaq üçün hazırlanır: “Dövləti-bisəmə”, “Əlmənsur”, “Qaçaq”, “Otello” və “Hamlet”.

* * *

Sol tərəfdə olan yuxarı mərtəbə (beletaj) lojalar xanımlara məxsus edilmişdir. Loja alanlar buna diqqət etməlidirlər.

* * *

Səfər ayı bitdikdən sonra, noyabrın 25-də opera və operetta mövsümü açılacaqdır. Opera mövsümünün “Leyli və Məcnun” ilə açılması təsəvvür olunur.

İtibdir

Pəncşənbə [cümə axşamı] günü saat 3-də istasyon yanında Təməddüni-İraniyyə mədrəsəsi tərəfindən bəndəyə verilmiş ianə dəftərcəsi itmişdir. Tapanlardan xahiş olunur, Balaxanski küçədə 28 nömrəli dükanda Məshədi Məsum Hacı Məzahir oğluna tapşırsınlar.

14031

Satılır buğ gəmisi (parovaya şxuna) “Misri” Kaspi daryasının qırağında Samur çayının yaxınlığında. Şəraitini səhmdarlar cəmiyyəti “Rıbak” kontorasından (Staropoliseyski küçə, nömrə 4) sormaqlar.

14030

N. və S. Adamovların kantorası

Bakı, Birjəvaya küçəsi 18, telefon 16-60

Alınıbdir: Emalı qab-qacaq, ip, vəş, çəkmə sapı, yük ipi, corab dəstgahı, mərdanə corablar [kişi corabları], ağ paltar, kostyumlar, yun köynəklər, daraqlar, paltaryuyan sabun, rəng yağı və qeyri mallar. Satış külliyyətlədir.

14021

**Xəzər dənizində posta, sərnişin
və yük gəmilərinin hərəkəti**

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çərşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çəharşənbə və cümə günləri saat 4-də.

*Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Maşhədsər-Bəndər
Gəz və geri*

17-ci körpüdən çəharşənbə günü saat 4-də.

*Bakı-Hasənqulı-Bəndər Gəz-Maşhədsər
və geri*

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

*Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və
geri*

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

**Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası
Gövhər xanım Qazızadə**

Vəzi-həml edənələr hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Doktor M. İ. Lurye

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-

7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

**Berlin Darülfünunu doktoru
S. İ. Kopelioviç**

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları. Qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

11449

**Arvad diş həkimləri
Z. A. Şextər və xanım**

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıрма dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradnı qapıdan.

10218

Bakı Mərkəzi Posta İdarəsində əski zamanıdan toplanmış pasilkalar [bağlamalar] 9 noyabrda torqla [hərracla] satılmağa başlanmışdır.

Bakı Mərkəzi Posta İdarəsi müdiri

Bəhram bəy Vəzirzadə

Bakı, 10 noyabr 1919

T-384

Elan

Mərkəzi Əxzi-əsgər [Hərbi çağırış] idarəsinin həmin noyabrın 8-ci günündən 2813 nömrəli verilən hökmünə görə, bununla Bakı qradonaçalstvasında sükunət edən ümum mal həkimlərinə təklif edirəm ki, bu elan çap olunan gündən bir həftəyəcən gəlsinlər Bakı

qəzasının Əxzi-əsgər idarəsinə, onlara baxılmaqdan ötrü.

9 noyabr 1919

İdarənin sədri: Məhəmməd bəy Əliyev

Katib: Əliəkbər Mehdiyev

T-537

Azərbaycan Dəmiryolunun İdarəsi

Bununla elan edir ki, bu noyabr ayının 24-ndə səhər saat 10-dan Bakı Yük Stasiyalarının Mərkəzi Anbarında aşağıdakı aparılmayan və qəbzsiz yük və baqajlar satılacaqdır:

1) Dərbənd-Yalama, nömrə 1951, baqaj vəznə 1 pud 11 girvənkə.

2) Yevlax-Bakı, nömrə 4553, çuqun 10 pud.

3) Yenə də, nömrə 4553, ev əşyası 30 pud 7 girvənkə.

4) Bakı şəhəri - Yevlax, nömrə 40894, baqqal malı, 4 pud 6 girvənkə.

5) Yevlax-Bakı, nömrə 4583, seyalka [toxumsəpən], 10 put.

6) Ucar-Ağstafa, nömrə 2, arpa 60 pud.

7) Bakı şəhəri – Yevlax, nömrə 40890, lampa şüşəsi, 5 pud 25 girvənkə.

8) Ləki-Bakı, nömrə 3093, bibər 1 pud.

9) Qəbziz mallar: arpa 4 pud 20 girvənkə, un 7 pud 25 girvənkə, buğda 9 pud, arpa 9 pud 10 girvənkə, ev əşyası 4 pud 30 girvənkə, cürbəcür şeylər – iki yer, boş sandıqlar – iki yer, arpa və buğda 10 pud 5 girvənkə və un 9 pud 15 girvənkə.

Hərgah zikr olunan vaxtda torq baş tutmasa, o vaxt ikinci torq noyabrın 25-də bazar məzənnəsi ilə olacaqdır.

T-336

**Müdür:
Hacıbəyli Üzeyir**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Qəzetələrdən

səh. 236. “dövləti təşkilat etmək üsullarına”: qəzetdə “yapmaq” yerinə “yapmış” getmişdir.

Türkiyədə

səh. 237. “Scaluca”: bu şəxsin kimliyini müəyyənləşdirmək mümkün olmadı; güman ki, soyadı təhrif edilmişdir.

**Amerikalılar
Naxçıvanda**

səh. 239. “Baş Noraşen”: Şərur rayonunun kəndi; indiki Cəlilkənd.

**Azərbaycanlı
professorlar**

səh. 241. “Məhəmmədali”: böyük Şərqşünas alim Mirzə Kazım bəy nəzərdə tutulur.

səh. 242. “Əs-səb’üs-səyyar” (Yeddi ulduz): Şərqşünas Mirzə Kazım bəyin Kırım xanlarının tarixi haqqında əsəri.

“Müxtəsərül-vəqayət”: bu əsər Mirzə Kazım bəyin deyil; “Azərbaycan” qəzetinin 14 noyabr 1919-cu il tarixli 322-ci nömrəsində bu barədə “Qeyd” verilmişdir.

“Demidov mükafatı”: Rusiyada, elm xadimləri üçün nəzərdə tutulmuş qeyri-dövlət mükafatı; Elmlər Akademiyası tərəfindən 1832-1865-ci illərdə verilmişdir.

“Robertson”: Şotland şərqşünası Robertson-Smit nəzərdə tutulur.

“Hacı-Tərxan və Kazan şəhərlərində”: qəzetdə “Kazan” yerinə səhvən “Kazak” getmişdir.

“Budaqovun da vəfatı 1879-cu ildə vəqə olmuşdur”: qəzetdə “1879” yerinə səhvən “1870” getmişdir.

“Bayraq” şeirinin (səh. 243)

sadələşdirilməsi

“Ey izzət göyünün hüması, ey gözəl bəzəkli bayraq; ey igidlərin əlində qanad açmış şahin.”

“Qotazın bütün əsgərlərə can bağı olduğu üçün (bütün əsgərlərin canı sən qotazına bağlı olduğu üçün), onun hər an xəlif-xəlif yellənməsi əsgərlərin səflərini ruhlandırır.”

“Neçə milyon insan sən kölgənə sığınmış; kim sənə baş əyməsə, cahanda onun başı uca olmaz.”

“Fateh sərkərdə şükür səcdəsi etmək üçün sən köynəyinin (çexolunun) ətəyindən (bir qırağından) özü üçün müqəddəs bir canamaz düzəltdirər.”

“Sənin ulduzun aləmdə günəşə ehtiyac qoymadı; hilalın sayəsində də adamların aya ehtiyacı qalmadı.”

“Köynəyin yaşıl, qırmızı, mavidir; ey sərvinaş (sərv kimi uca boylu və nazlı yerişən gözəl), əlvən paltar sən qəddinə bir yaraşıqdır.”

“Sübh yeli sən ətəyinin qıvrımını açarsa, tarixdən uzun-uzadı bir qissə (ibrət alınası bir hekayə) danışmış olar; (sənin açılıb dalğalanmasının ibrətamiz bir tarixi var).”

“Əs, əs, sən qüdrətin din düşmənlərini titrətsin; rəqibinin qarşısına tək başına çıxan (qorxusuz) adamın belə sən zəhmindən bağı yarılısın.”

Bakı xəbərləri

səh. 244. “barkas”: əsasən liman daxilində istifadə edilən kiçik gəmi.

Firqələr və cəmiyyətlər

səh.246. “Sayad Xızı”: indiki Xızı rayonunun Sayadlı kəndi.

səh. 247. “Əsgərov... Əliəsgərov”: bu şəxsin soyadı qəzetdə iki fərqli şəkildə getmişdir.

Azərbaycanda

səh. 248. “bizi və özlərini razı qıllarlar”: qəzetdə “qıllarlar” yerinə “qıldılar” getmişdir.

“Dalğa”

səh. 250. “esquise”: qəzetdə bu söz latın əlifbasıyla yığılmışdır.

səh. 251. “complex”: qəzetdə bu söz latın əlifbasıyla yığılmışdır.

Teatro və musiqi

səh. 253. “sabantuy”: başqırd və tatarlarda hər yay qeyd edilən xalq bayramı.

“ərbəin günü”: İmam Hüseyn və tərəfdarlarının şəhid edildikləri Kərbəla hadisəsinin qırxıncı günü.

Çərşənbə, 12 noyabr 1919-cu il, nömrə 320

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Çarşənbə, 18 səfərül-müəzzər sənə 1338. 12 təşrin-i sani 1919 sənə.

Türk və islamla müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək heasb olunur. Elan fiati: birinci səhifədə sətiri 8 rublə, axırncı səhifədə sətiri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axırncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

PEL-MEL TEATRI

Bakı şəhərində
Malakan bağının qabağında
Cümə günü noyabr ayının 28-ndə
1919-cu ildə olacaq
milli müsəlmani konsert
Məşhur xanəndələr: Cabbar
[Qaryağdıoğlu], Seyid [Şuşinski],
Ələsgər Abdullayev, Hənifə Qasimov və
Anapliniski cənablarının iştirakıyla.
Tar çalanlar: Qurban [Pirimov], Şirin
[Axundov], Məhəmmədəli və Akop.
Kamança çalanlar:
Ruben, Simon və Qrişa.
Tamaşa başlanacaq axşam saat
8 tamamda. Biletlər satılır teatrın
kassasında saat 10-dan 2-dək və
Spasski küçədə 7-ci dalanda,
ev nömrə 71.

Möhtərəm camaatdan təvəqqe olunur,
indidən noyabrın 24-dək biletləri
alsınlar. Əgər bu vaxtaca ala
bilməsələr milli konserti düzəltmək
müdiriyyət üçün müşkül olar.
Biletlər satılır ucuz qiymətə,
50 manatdan 200 manatadək.

Rejissor Tsitsyayev

14035

SIRK “MODERN”

Çarşənbə [çərşənbə] günü noyabrın
12-ndə 1919-ncu ildə bu gün məşhur
sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov
tərəfindən mükəmməl surətdə təşkil
edilmiş Fransa güləş mübarizəsinin
məbədi [ardı].

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.
1-nci: qəti mübarizə Qara Maska –
Zakoroyko; 2-nci: Qafqaz mübarizəsi
Staroşvili – Raqenbaum; 3-ncü: Kalişeviç
– Jan-de-Kolon.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin
başlanması saat 11-in yarısında.

Tamaşa başlanacaq 8-də, tamam olacaq 12-də.

Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Elan: Cümə axşamı məşhur komik,
camaatın sevgilisi Sbip-Spkinin benefi-
sidir.

14036

MALİYYƏ NƏZARƏTİ TƏRƏFİNDƏN

Azərbaycan Dövləti İqtisad Sandıqlarının və Xırda Borcların İdarəsi [Dövlət Əmanət Kassaları və Kiçik Kredit İdarəsi] bununla elan edir ki, həmin oktyabrın 11-də Parlamən tərəfindən təsdiq olun-

muş Azərbaycan Dövləti İqtisad Sandıqlarının nizamnaməsi mövcubincə, dekabr ayının 1-dən həmin 1919-cu ildən aşağıdakı adlanan 52 post-teleqraf müəssisələrində Azərbaycan post və teleqraf sandıqları (kassa) açılır.

Bakı: 1) Bakı Mərkəzi Post və Teleqraf Kontorasında; 2) Birinci şəhər şöbəsində (Vrangel'ski küçə); 3) İkinci şəhər şöbəsində (Yuxarı Priyut'ski küçə); 4) Dəmiryol şöbəsində; 5) Ağ şəhərdə (Beli-qorod); 6) Qara şəhərdə (Çor'nı-qorod); 7) Bibi-heybətdə; 8) Balaxanıda; 9) Suraxanıda; 10) Hacıqabul istasyonunda; 11) Kürdəmir istasyonunda; 12) Sığırli istasyonunda; 13) Xaçmaz istasyonunda; 14) Yalama istasyonunda.

Gəncə: 15) Gəncə Poçt-Teleqraf kontorasında; 16) Gəncə istasyonunda; 17) Yelenendorf koloniyasında; 18) Yevlax istasyonunda.

Şuşa: 19) Şuşa Post-Teleqraf kontorasında; 20) Xankəndidə.

Ağdaş: 21) Ağdaş Posta və Teleqraf kontorasında; 22) Xaldan kəndində; 23) Ləki istasyonunda.

Göyçay: 24) Göyçay Posta kontorasında; 25) Ucar istasyonunda.

Quba: 26) Quba Post-Teleqraf kontorasında; 27) Qusarda.

Qazax: 28) Qazax Post-Teleqraf kontorasında; 29) Ağstafa istasyonunda;

Zaqatala: 30) Zaqatala Post-Teleqraf kontorasında; 31) Qax kəndində; 32) Balakən kəndində.

Nuxa: 33) Nuxa Post-Teleqraf kontorasında; 34) Şəhər şöbəsində – şəhərin yuxarı hissəsində; 35) Vartaşen kəndində; 36) Pənci kəndində; 37) Qutqaşen kəndində.

Qalaqayın (Petrovskaya): 38) Qalaqayın Post-Teleqraf kontorasında; 39) Qaradonlu kəndində.

Salyan: 40) Salyan Post-Teleqraf kontorasında; 41) Boji promisel kəndində; 42) Züd-Ostov Qoltuq kəndində.

Şamaxı: 43) Şamaxı Post-Teleqraf kontorasında.

Ağdam: 44) Ağdam Post-Teleqraf kontorasında; 45) Bərdə kəndində; 46) Tərtər kəndində.

Lənkəran: 47) Lənkəran Post-Teleqraf kontorasında; 48) Prişib kəndində; 49) Astarada; 50) Biləsuvar.

Qaryagino: 51) Qaryagino Post-Teleqraf kontorasında; 52) Cəbrayıl.

Azərbaycan Dövləti İqtisad Sandıqlarına qoyulan pullar dövlətin bütün varidatı ilə təmin edilir, hər bir vaxt təhdidsiz [məhdudiyyətsiz] sahiblərinə qaytarılır.

Qoyulan pullara ildə 3,6 faiz hesab olunur.

*Maliyyə naziri: Ə[li]a[ğ]a Həsənov
Azərbaycan Dövləti İqtisad
Sandıqlarının və Xırda Borclarının
müdiri: N[əsir] Tağıyev
T-338*

RUSİYA KOMMUNİZM İNQILABININ İKİİLLİYİ

Rusiyada 1917 ilinin oktyabr ibtidalarında [əvvəllərində] zühura gələn kommunizm inqilabının tamam ikiilliyi doldu. Keçən iki il əvvəl, Kerenskinin Müvəqqəti hökumətinə qarşı müxalifət edən bolşeviklik Məclisi-Müəssisənin dərhal dəvət edilməsini, müsaliyə əqdini [sülh imzalan-

masını], məkulat [ərzaq] işlərinin tənzimini, sənaye və nəqliyyatın islahını tələb edir və qızgın etiraz və tənqidlər altında zəbun və aciz bir halda qalan Kerenski hökuməti süqut edərək, yerini Sovet hökuməti işğal edirdi.

Rusiyada fevral ayında çıxan inqilab, həqiqətdə, camaatın həddi-kamala ərməmiş təbiətindən doğmuş bir şey deyildi. O, hər şeydən ziyadə, ümumi bir məğlubiyyətin, aclığın, fəlakətin bir nəticə və səmərəsi idi.

Bu inqilabın şiddət və sürəti xarici bir qüvvənin mexaniki bir təzyiqindən, hərbi-ümuminin tədhiş [dəhşət, qorxu] və təsirindən doğurdu. İştə, Fevral inqilabının zəif cəhətini burada aramalı, bu əhvalda görməlidir.

Bu qanlı inqilab mühüm və müzmin [xronik] məsələləri həll edə bilməyə müqtədir olamırdı. Filhəqiqə [həqiqətən], hərbi-ümumi kimi, millətləri bir hərc-mərcə salan məhşər, Rusiyada idareyi-mütləqəni yerindən sarsıdı. Qocalmış bir ağacın şədid [şiddətli] bir ruzigar qarşısında təhəmmül edəmməməsi [dözə bilməməsi] kimi onu yıxdı, devirdi. Fəqət onun tarixi varisi olan demokratiya [xalq] o qədər təkamül etmiş, o dərəcə inkişaf etmiş bir halda deyildi ki, bir mövte-fəciyə [trajik bir ölümə] uğrayan Rusiyaya sahib olub da onu təxlis [xilas] edə biləydi...

İnqilabdan hüsula gələn ümumi və milli həyəcanlar, nəhayət bir an davam edə bildi, ondan sonra ixtilaf, nifaqlar baş verdi.

Rusiyada ilk inqilabı tövlid edənlər [meydana gətirənlər] həqiqətdə mütəhəkim [hakim] siniflər, burjuaziyanın mən-

sub olduğu qruplar idi. Onlar inqilabı o sürətlə tələqqi [qiymətləndirmiş] və qəbul etmişlərdi ki, Rusiya imperalizminin, Rusiya istilay-cahan siyasətinin bir böyük amili, bir böyük müəssiri [təsiredici gücü] olacaqdı. Fəqət şübhə yox idi ki, bizzat inqilab [inqilabın özü] onların arzu və amallarına nə xarici, nə də daxili siyasətdə zəhir olmayır [uyğun gəlmir, kömək olmur], kəndinə məxsus bariz qanunlarını göstərirdi.

Rusiya inqilabı, o cahangiranə siyasətə peyrəv [rəhbər] olan məğrur rus millətpərvərlərinin İstanbul və Boğazlar haqqında bəslədikləri əməllərə [arzulara] qarşı bir xətti-bütlan çəkir [onları hökm-süz, qüvvəsiz qoyur], digər tərəfdən də bizzat Rusiyanın təşkilati-ictimaiyyəsinə də (sosiologiyasına) müdhiş zərbələr endirirdi.

Bunun nəticəsi olaraq Rusiyada burjuaziya inqilaba zidd getdi, Rusiya burjuaziyası mürtəcelər sinifinə daxil oldu.

Fəqət ac və biəlac qalmış olan inqilab, böyük məsələlərdən heç birini həll edəmmədi.

Rus demokratiyası mütəşəkkil, müdrik və hökumət üçün mütənasib bir qüvvəti təmsil etməyirdi.

Rusiyada xalq var idi, fəqət hüquq və hakimiyyət üçün hazır deyildi.

Bu isə inqilabın bir müzəffəriyyəti deyil, Kerenskinin söylədiyi kimi bir “üsyani-üsəra” [əsirlərin üsyani] idi.

Fəqət bizdə də bir zərbi-məsəldir: camaat nə isə imam da odur.

İştə, bunun üçün də Rusiyada ilk inqilabın səmərəsi olan Müvəqqəti hökumət müqtədir bir hökumət kimi bir qabiliyyəti-iqtidariyyə [iqtidar olmaq qabiliyyəti]

göstərməmədi və yeddi ay zərfində bəsit birər məsələ olan millətlər məsələsini həll edəmmədi. Halbuki “üsyani-üsəra” durmadan, heç bir tərəfə bir nəzəri-ümüd ilə baxammadan irəliləyir, yeriyirdi.

Bir ixtilal, bir hängameyi-həşr [qiyamət] bütün şiddət və dəhşəti ilə Rusiyanı atəşlər, qanlar dəryasında boğdu. Sosial müharibəsi, vətəndaşlar mübarizəsi yeni dünya xəlf edəcəyinə zahib olaraq [güman edərək] hər tərəfi yaxıb-yıxır, hər məmləkəti təhdid edirdi.

Halbuki digər tərəfdən bolşeviklər bu əlaməti-həşri [qiyamət əlamətini] bir mü-qəddimeyi-inqilab olaraq elan edir, daha töküləcək qanlar, yanacaq xanımınların pək çox olduğunu bəyan edirlərdi.

Oktyabr ayının bir gecəsində bolşeviklər kiçik bir qüvvətlə Peterburq hökumətini devirib də, yeni bir inqilab yapıqları zaman bizzat əmələ [fəhlə] sinfi bunu ertəsi günü xəbər almışdı. Camaat bu inqilaba iştirak etməmiş və camaatın bu soyuqqanlılığı, ətaləti bolşeviklərə müsaid fürsətlər vermişdi.

Bolşeviklər nə yapmaq istəyir və nə yapmışlardı? Bu tarixi böylə kiçik bir məqalədə təhlil və təşrih [şərh] etmək çətindir.

Məclisi-Müəssisanın yığılmasını əvəlcə istəyən bolşeviklər, sonra buna mürtəcelər ictimasi [yığıncağı] ədd edərək [sayaraq] zidd getdilər, matrosların süngüləri ilə dağıtdılar.

İlhaqsız, təzminatı sülh sözü işdə əksini göstərdi.

Vilhelmin sərməsti-zəfər [zəfər sərxoşu] generalları hüsurunda bunlar da baş əydilər. Finlandiya, Ukrayna, Baltik səvəhilini [sahillərini] Almaniyaya təbərrö eylədilər [bağışladılar].

Bizzat Azərbaycan üçün də ən möhlik [təhlükəli] birər düşmən oldular, Bakını günlərcə atəşlər altında yandırdılar, minlərcə azərbaycanlının canına, qanına qəsd etdilər.

Hər məmləkəti bir səlsəbili-həmasətlə [qəhrəmanca bir coşquyla] düşmənlərinə tərk edən bolşeviklər, Bakını Brest-Litovsk müahidəsinin [sazişinin] əlavəsində özlərinə ilhaq etmək [birləşdirmək] istədilər.

Bolşeviklər bu iki illik dövri-səltə-nətdə Qafqaziya cümhuriyyətlərinin hər birisinə hüsn-niyyətlə [xoş niyyətlə] baxmadılar, müxtəlif fürsət və vəsilələrlə [vasitələrlə] də ixtilallar, üsyanlar çıxarmaq siyasətindən əl çəkmədilər. Gürcüstanda kiraladıqları agentlər, Bakıda tədarük etdikləri dərbədərlərlə tətillər, üsyanlar hazırladılar.

Rusiyada isə xəlf etmək yerinə kömür də bulamıdı. Rusiya proletariyası hər şeydən məhrum, bir qaç başçının və bir zaman qəzetəçi olan Trotskinin idarəsi altında zəbun çalxalanıb durur, Kerenskini bonapartizmə bənzədən bolşeviklər, bizzat [şəxsən] özləri bunu həyatda daha əlverişli bir surətdə tətbiq etdilər. Kommunistlərin ikiilliyindən demokratiya heç bir şey qazanammamışdır.

1917 oktyabr birindən daha da fəna bir vəziyyət bu gün Rusiyada hakimdir.

Fəqət bu ikiillik kommunizm inqilabı bizə bir həqiqəti isbat etdi ki, o da Rusiyadakı kommunizmin daireyi-şümülu ancaq rus camaatına münhəsir [məxsus] qalıb, ümumiyyəti haiz olammamış [ümumiləşə bilməmiş] və Lenin aləmə sosializm və proletariya şüarlarını vəz

edərkən, aləm öz təriqi-təkamülündə [təkamül yolunda] davam edərək mənfi bir müqabilə [reaksiya] göstərmişdir.

İştə, həyatı-həqiqiyyə ilə Rusiya kommunizmi arasındakı müdhiş təzad!..

Ə[hməd] H[əmdi] Qaraağazadə

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz teleqraf mövqifi tərəfindən alınmışdır)

10 təşri-i-sani

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

(Əvvəli alınmamışdır.)

Müvəffəqiyyətli vuruşmalar davam edir. Tərəfimizdən mitralyoz və külli fişəng alınmışdır. Reyn dairəsində yürüşümüz davam edir. Kiyev dairəsində bizim hissələrimiz düşməni Fastovun şərq tərəfinə sıxışdırmaqdadır. Çerniqov dairəsində bizim üçün müvəffəqiyyətli vuruşmalar davam edir. Baxmaç dəmir-yolundan qərbə tərəf Desnanın cənubuna hərəkət etmişiz. Dmitrov cəbhəsində düşmənin müqavimətinə baxmayaraq, Dmitrovun 6 fərsəx şimal-şərqindəki xətlərə qədər irəliləmişdir. Kursk cəbhəsində Fatej cənubunda olan vuruşmalarda düşməndən 5 top alınmışdır. Kastorna cəbhəsində - Kastorna mövqifi altında ciddi vuruşmalar gedir. Liski cəbhəsində düşmənin hücumları külli tələfatla tərəfimizdən dəf edilmişdir.

Bobrov dairəsində vuruşmalar davam edir. Novoxopyor dairəsində hissələrimiz Talav mövqifinin şərq tərəfinə irəli hərəkət etməkdədirlər. Oryol dairəsində şiddətli vuruşmadan sonra bizim hissələrimiz Oryolu buraxıb düşmən hücumunun qarşısını almaqdadır.

Hacı-Tərxan cəbhəsində - Hacı-Tərxanın 60-80 fərsəx şərqində bizim üçün müvəffəqiyyətli vuruşmalar davam edir. Qalan yerlərdə xırda vuruşmalar vardır.

Petropavlovsk dairəsində - Sibiriya dəmiryolu yaxınlığında Silkul mövqeyi üzərinə bizim hissələrimiz yürüş edərək Petropavlovka şəhərinin 110 fərsəx şərqinə çatmışlar.

Tobolsk dairəsində bizim qoşunlarımız Tobolskun 180 fərsəx şərqində olan Ust-İşimi əldə etməyə müvəffəq olmuşlardır. 400 əsir və bir çox qənimət alınmışdır.

Tənsiqat böhranı

Sibiriyanın böyük şəhərlərində, ələlxüsus Tomskda tənsiqat [yanacaq] yoxluğu müşahidə edilməkdədir. Baraklarda saxlanılan qaçqınlar arasında soyuqdan donmuşlar da vardır. Tomsk şəhər idarəsi Vindalli ətrafındakı gözəl meşələri odun əvəzində qırmaq fikrindədir.

İspaniya kralı

İspaniya kralı avtomobildə Lovalyona vuruşma olan yerləri tamaşa etməyə getmişdir. Vağzalda kralı Cümhuriyyət rəisi salamlamışdır.

Qırmızılardan iğtişası

Borisoqlebskdə Şura hökuməti əleyhinə iğtişalar çıxdığını, fərar edənlər

xəbər verirlər. İğtişas geniş və ümumi dairə kəsb etməkdədir. Komissarların iğtişası yatırmaları üçün ittixaz etdikləri şiddətli tədabirə baxmayaraq, Bryansk zavodlarının əmələləri Şura Rusiya əleyhinə qiyam edib, Bryanskdan komissarları qovurlar. 14-cü Qırmızı Ordu rəisi Sapojnikov iğtişasçılar tərəfinə keçmişdir. 14-cü Qırmızı ordunun ərkanı [qə-rargahı] Bryanskdan qaçmışdılar. İğtişas get-gedə artmaqdadır.

Vuruşmalar davam edir. Eyni vaxtda bir çox yerlərdə Şura Rusiya əleyhinə iğtişaslar qalxmaqdadır.

24 milyon təxis

Novoçerkassk - Müdirlər Şurası səfərbərliyə alınanların ailələrinə müavinət edilmək üçün 24 milyon manat təxis etmişdir [ayırmışdır].

Yekaterinoslavın təxlişi

Taqanroq - Maxno ordusundan Yekaterinoslav şəhəri təxliş [xilas] edilmişdir. Bizim qoşunlarımız Aleksandrovsk şəhərinin 10 fərsəxliyindədir.

Hacı-Tərxan ətrafında

Tsaritsın - Bu yaxınlarda Hacı-Tərxan quberniyası Veneşayevskdə Şura hökumətindən narazı qaldıqları üçün kəndçilər iğtişası baş vermişdir. İğtişasçılar əleyhinə şiddətli tədbirlər ittixaz edilmişdir.

Sofiyada həbslər

Sofiyadan işar edilir [xəbər verilir] ki, Bolqariya hökuməti Radoslavov firqəsinin ən məşhur və fəal üzvlərini həbs etməkdədir. Hökumət qəzetələrinin bə-

yanatına görə, böylə tədabir Bolqariyanın kimlər tərəfindən müharibəyə sövq edilməsinin istintaqına başlanmasından irəli gəlmişdir. Həbs edilənlər arasında sabiq Maliyyə naziri [Dmitri] Tonçev, general [Raço] Petrov, Radoslavov hökuməti zamanında olan kabinənin bir çox üzvləri və Radoslavov firqəsinin məbusları [deputatları] dəxi vardır. Bolqariya hökuməti Müttəfiq dövlətlər qarşısında sabiq çar Ferdinand, Radoslavovun və bir neçə generalların verilməsi üçün iqdamatda [təşəbbüsdə] bulunacaqdır.

Serb ilə Xorvatlar müsadiməsi

Nauen - Serblər ilə xorvatlar arasında şiddətli müsadimələr [toqquşmalar] olduğunu xəbər verirlər.

Etiraz

Nauen - Vyana da olan ukraynalılar Lehistan [Polşa] məmurlarının Lvov Darülfünunundan [Universitetindən] Ukrayna tələbələrini çıxarılmasına dair əmrləri qarşısına etiraz olaraq izdihamlı mitinqlər yapmaqdadırlar.

Lehlər arxasında iğtişas

Fərar edənlərin verdikləri xəbərlərə görə, lehlər [polyaklar] arxasında əmələ və kəndçilər iğtişas qalxımaqdadırlar. Malodçina dairəsində partizan dəstələri tərəfindən dəmiryol xətti təxrib edilmişdir. Bunun nəticəsində əsgəri qatar toqquşması vəqə olmuşdur. Bir neçə adam xilas ola bilməmişdir.

Amerika və Yaponiya əlaqələri

Samara - Amerika ilə Yaponiya arasında əlaqənin kəskinləşməsindən dolayı

Amerika öz donanmasını hərbi vəziyyətə salmaqdadır.

Praqada nümayişlər

Jitomir - Praqadan verilən xəbərlərə nəzərən, orada sosialistlər ciddi surətdə təqib edilməkdədirlər. Əmələlər böylə təqibatdan narazı qalaraq həyəcana gəlmiş və etiraz olaraq nümayişlər yapmaqdadırlar. Məhbusları xilas etmək istəmişlərsə də, müvəffəq ola bilməmişlərdir. Arada şiddətli atışma əmələ gəlmişdir. Külli ölə və yaralanan vardır. Məclisi-Məbusan əzasından [Parlament üzvlərindən] iki nəfəri dəxi məcruh edilmişdir [yaralanmışdır].

Haazenin dəfni

Nauen - İstiqlaliyyət tərəfdarı olan firqə tərəfindən Haazenin mərasimidəfni təntənəli bir surətdə pəncşənbə [cümə axşamı] günü icra ediləcəkdir.

QƏZETƏLƏRDƏN

İtaliya və Rusiya

“Jurnal de İtalya” qəzetəsi rus məsələsinə həsr etdiyi uzun bir məqalənin sonunda bərvəchi-ati idareyi-kəlam edir [belə deyir]:

“Rusiyada məskun müxtəlif millətlər istiqlal və muxtariyyətə olan kəndi qanuni haqlarının tanınmasını tələb edirlər. Lakin Kolçak və Denikin onların bu hüququnu hətta prinsipdə də olsa tanımağa mail deyildirlər.

Vaxtdır ki, bu dolaşlıq vəziyyətə yaxından baxılsın. İtaliya və Müttəfiqlər

Rusiyada yürütdükləri siyasətin məqsəd və istiqamətini əsasən təğyir etsinlər [kökdən dəyişdirdinsinlər]. Xüsusən İtaliya siyasəti təğyirə möhtacdır ki, bu vaxta qədər qeyrilərin nəzəriyyə və səhvlərinə fəvqəladə müvafiqatkarlıq ibraz etdiyindən [razılıq göstərdiyindən], Şərqi-Rusiyada kəndi mənafeğini lazımi qədər nəzərdə tutmamışdır. İşbu siyasəti tədqiq etmək və yeni bir plan tərtib etmək müqtəzidir [vacibdir].”

İtaliya Sosialistləri Konqresində

Romada iniqad etmiş [baş tutmuş] İtaliya Sosialistləri Konqresində məbus [deputat] Kanepa Sülh Konfransı barəsində danışarkən söyləmişdir ki:

“Sabiq Rusiya imperatorluğu mülhəqatından [tabe edilmiş ərazilərindən] olan müxtəlif millətlərin – latışların, estonların, finlərin, gürcülərin, ukraynalıların istiqlallarına mümainət [maneçilik] göstərən yalnız bir rus mürtəceləri deyildir. Rus bolşevikləri də onlara təərrüzlər [təcavüzlər] yapırırlar. Bunun səbəbi odur ki, bu millətlərin və xüsusən Ukrayna və Gürcüstanın əzimi [böyük] miqdarda xammalları vardır.”

Romanya və Ukrayna

Bratianu, Ukrayna heyəti-mürəxxə-səsi [nümayəndə heyəti] üzvlərinə bəyan etmişdir ki:

“Müstəqil Ukrayna Cümhuriyyəti olmasında Romaniya fəvqəladə əlaqədar-dır. Romaniya var qüvvəsi ilə səy edə-cəkdir ki, Müttəfiqlər Ukrayna istiqlalını təsdiq etsin.

Romaniya ilə Ukrayna nümayəndələri arasında etilaf [razılıq] hüsula gəlmiş.

Şu etilaf mövcubincə [bu razılığa əsasən], Romaniya məhud olur [öhdəsinə götürür] ki, Ukraynaya əsliyə [silah] və hərbi mühimmat versin və Dnestr səvahlilini [sahillərini] mühafizə qılsın.”

Avropanın yeni xəritəsi

Əksəriyyənin söyləyirlər ki, Versal müahidənaməsi [sazişi] Avropa xəritəsini təg-yir etmişdir [dəyişdirmişdir]. Zamanımızın ən məşhur coğrafiyaşünaslarından olan ser Sidney Lou isbat edir ki, yeni ərazi təyininə ən calibi-maraq şü fəqərədir [ən maraqlısı bu faktdır] ki, Avropanın yeni xəritəsi 500 sənə bundan irəliləyi Avropa paya təfriq edilməyəcək [fərqləndirilməyəcək] qədər müşabəh [oxşar] olmuşdur.

O zaman müttəhid [birləşmiş] və müstəqil Lehistan [Polşa] var idi ki, Qərbi Prussiyayı da havi olaraq [əhatə edərək], Baltik dənizinə qədər geniş bir dairə tuturdu. Çex-slovak ərazisini işğal etmiş Çex krallığı idi. Macar krallığı var idi. Moskva Rusiyasından asılı olmayan müstəqil Ukrayna yaxud Volnaya [Ukrayna] var idi.

Estlanda [Estoniya] kimi Kurlanda [Latviya] da azad və müstəqil idi. Şimdiki Cənub Slovaka bənzər böyük Serbiya var idi və əxirən [son olaraq] Yunan Krallığı var idi ki, Dalmaç səvahlilindən [Dalmatiya sahillərindən] başqa mütəbaqi [qalan] Balkanlar ərazisinə malik idi.

O zamandan keçən beş əsr zərfində bu xırda dövlətlərin əksəriyyətini dörd böyük dövlətlər – ki ibarət olsun Avstriya, Rusiya, Türkiyə və Almaniyadan – udmuş idilər.

Qüruni-vüstada [Orta əsrlərdə] olan şü krallıqlar və xırda cümhuriyyətlər bəsü-

bə'dəl-mövt [ölümdən sonrakı dirilmə] kimi, şimdiki yoxdan var çıxırlar və Avropanın 20-ci əsrdəki xəritəsini də həman 15-ci əsrin əvailindəki [əvvəllərindəki] kimi şimdiki tərsim və təxtit etmək [çəkmək və xətləmək] mümkündür.

Böyük dudman [nəsil, soy] sahibi olan imperatorların inşa etmiş olduqları əzim [böyük] binalara qarşı ruzigarın bir ehtizazı [titrəyişi] lazım imiş ki, 5 yüz sənə qədər vaxt davam etməkdə olan şü mütəntən [dəbdəbəli] binalar bərhəva ol-sunlar [havaya sovrulsunlar].

Çörçill Rusiya haqqında

Çörçill Avamlar Kameronasında Müttəfiqlərin Rusiya əlaqəsinə dair bir nitq söyləmişdir ki, onun bəzi parçalarını bərvəchi-zir [aşağıda] dərc edirik:

“Hərgah biz admiral Kolçak və general Denikinə müzahirət [köməklik] göstərməsəydik, tərxisi-əsakir [əsgərlərin tərxis edilmələri] mümkün olmayacaqdı. Zira, o zaman xırda dövlətlərin arasında olan hail [manea; pərdə] ortadan qaldırılacağından, onların müavinətinə qoşmaq və Mərkəzi Avropa müvazinəsini müdafiə etmək lazım gələcəkdi və böyləliklə, vəziyyət müşkülləşib, bizi Kolçak və Denikin müavinətinə sərf etdiyimiz qüvvədən qat-qat ziyadə fədakarlıqlara məcbur edəcəkdik.

Rusiya bolşevik əleyhdarları dairələrinin nümayəndələri vəd edirlər ki, məşrutə [konstitusiyaya] və demokratik əsasları üzərində yeni Rusiya bərpa ediləcəkdir. Biz Rusiyanın daxili işləri təşkilatlarını rusların kəndi öhdələrinə tərk edirik. Müttəfiqlərin hər birinin kəndi daireyi-nüfuzu vardır. Fransa, başlıca

olaraq Lehistan, Çex-slovakı və Romaniyanı işğal edir. Bolşeviklərə qarşı şərq sərhədində olan Fransa qoşunları İngiltərənin müxtəlif cəbhələrdə olan qoşunlarından ziyadədir. Müttəfiqlərdən Yaponiyanın Sibiryada qüvvəli bir ordusu vardır. Orada Cəmahiri-Müttəfiqə [Birləşmiş Ştatlar] qoşunları da təhəşşüd etmişdir [cəmləşmişdir]. Böyləliklə, Müttəfiqlər müttəhid [birgə] əməliyyatda bulunurlar.

İngiltərə general Denikinə vəd edir ki, mühimmatı-hərbiyyə ilə iqtisadi müavinətdə bulunsun.”

Çörçill Rusiyanın şimdiki övzasına [vəziyyətinə] müharibə nəticəsi kimi baxılmasını Palataya tövsiyə edir və intiqam hissi ilə yanan rusların Almaniyaya qarşı düşmənanə çıxışlarından ehtiyatlı olmasını da dərmian edir [meydana atır].

“Biz, – deyir Çörçill, – Avropa işlərinədən əlaqəmizi bilmərrə kəsərizsə, müharibənin təsviyəsi [müharibə nəticələrinin aradan qaldırılması] zamanı kəndimizi gözələnilməyən dəhşətli bir vəqəyə [hədisəyə; fakta] məruz etmiş olarıq. Ordu tərxisini icra etməklə, biz etdiyimiz vədə də vəfa edirik.”

Yəhudiləri müdafiə

Amerikada nəşr olunan “Nyu-York herald” qəzetəsinin dərc etdiyi xəbarata [xəbərlərə] nəzərən, Ukrayna və Lehistan [Polşada] icra edilən yəhudi talanları Amerika əhalisinin küdurətini mövcub olub [nifrətinə səbəb olub], əzim [əzəmətli] nümayişlər yarmalarına bais olmuşdur. Cəmahiri-Müttəfiqə əfkari-ümumiyyəsinin [Birləşmiş Ştatlar ictimaiyyətinin] təzyiqi altında və Vaşinqton

Konqresinin səvabdidə [razılığı] ilə Ukrayna və Lehistanda yaşayan yəhudiləri müdafiə etmək üçün Vilson atidəki [aşağıdakı] planı qəbul etməyə məcbur olmuşdur.

General Denikin ərkani-hərbinə [qərargahına] və onun tərəfindən yeni təyin ediləcək general-qubernatorluqlara Amerika hökumətinin birər xüsusi nümayəndələri ezam edilərək, yəhudi talanı ilə mübarizədə bulunmağa müvəzzəf edirlər [vəzifəsi daşıyırlar]. Şü nümayəndələr talan xüsusunda təhqiqat yapacaqlardır və təhqiqatın intac etdiyi xəsarətləri tədiyə etməyə [meydana çıxardığı] ziyanı kompensasiya etməyə] həman talan yapılan məmləkətlərin hökumətləri məcbur ediləcəklərdir və şü məmləkətlərə Amerika boykot elan edəcəkdir. Talandan zərərddidə olanlara Amerika tərəfindən xüsusi müavinət olunacaqdır.

“Vold” qəzetəsi yazır ki, Amerikanın demokratik və cümhuriyyət firqələrinin nüfuza malik olan nümayəndələri – ki onların içində sahibi-nüfuz yəhudilər də vardır – Vilsona məlum etmişlər ki, onun yeni intixabatda [seçkilərdə] müdafiə edilməsi yəhudi talanı ilə mübarizə etmək dərəcəsinə asılıdır. Məbuslar tərəfindən Amerika hökumətinə verilmiş müxtirədə [rəsmi məktubda] aşağıdakı şəraitin qəbul edilməsi israr edilir:

1) Sabiq Rusiya ərazisində yaşayan yəhudiləri kəndi himayəsi altına almasını Amerika hökuməti rəsmən elan edir.

2) Yəhudiləri mühafizət etmək üçün könüllülərdən mütəşəkkil (150 mindən ziyadə könüllü yazılmışdır) güclü bir qüvvə-əsgəriyyə [hərbi qüvvə] Amerika hökuməti Ukraynaya göndərir.

3) Yəhudiləri Rusiyadan Fələstinə nəql etmək üçün Amerika gəmilərinin bir hissəsi verilir.

4) Fələstin üzərindən ablukanın [blokadanın] qaldırılması və oraya yəhudilərin mümaniətsiz [maneəsiz] buraxılması üçün Amerika hökuməti İngiltərə hökuməti qarşısında təkidatda bulunur.

5) Xəsarətdidələrə ərzaq və tibbi müavinət göstərilərək, sionist təşkilatları üçün Amerikada istiqrazlar yapılır.

Amerika könüllü qoşunları komandanlığını sabiq Kanadada Avstraliya qoşunları komandanı olan Havey qəbul etmişdir.

SÜLH ƏTRAFINDA

Cəmiyyəti-Əqvam

“Deyli nyus” qəzetəsinin əxbaratına [xəbərlərinə] nəzərən, Fransanın sülh müahidənaməsini [sazişini] imza etməsi Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] Şurasının işbu yaxın zamanlarda açılmasına imkan verəcəkdir. İngiltərənin Cəmiyyəti-Əqvama mütəəlliq [bağlı] nümayəndəsi yerinə üç namizədin ismi söylənilir ki, onlardan Biri baş nazir, digərləri də lord Robert Sesil və lord Kerzondurlar. Lord Robert Sesilin namizədliyi isə yəqin dərəcəsindədir. Lakin mümkündür ki, Lloyd Corc da iclaslarda isbatı-vücut [iştirak] etsin.

Cəmiyyəti-Əqvam tərəfindən üç ən mühüm şərait həpsindən irəli ifa ediləcəkdir: Saar dərəsini təhdid etmək [sərhədlərini müəyyənləşdirmək] üçün üç komissar təyini, Dansiq üçün Baş komissar təyini, Təhdid Komissiyasının təşrihi-

saninin ibtidasına [noyabrın əvvəlinə] kimi təyin edilməsi.

Bu məsələlər həll edildikdən sonra Şura, cəmiyyətin katiblik təşkilatı ilə iştiğal edəcəkdir [məşğul olacaqdır]. Sədarət məsələsi bir təqim müşkülət icad edir ki, onu da Şura həll etməlidir. Zira, Vilsonun xəstə olması mümaileyhin [deyilən şəxsin] sədarət edə biləcəyini şübhəli etmişdir. Ehtimal var ki, mövqeyi-sədarəti Vilson əvəzinə Cəmahiri-Müttəfiqə [Birləşmiş Ştatlar] vis-prezidenti işğal etsin.

Cəmiyyəti-Əqvamda İtaliya nümayəndəsi

Cəmiyyəti-Əqvam Şurası nümayəndəliyinə İtaliyadan Tommaso Tittoni təyin edilmişdir.

TÜRKİYƏDƏ

Milli Türk Fırqəsi

Türkçülük bu ana qədər siyasi bir fırqa şəklində yalnız Azərbaycanda “Müsavət” fırqəsi şəklində təşəkkül etmişdi. Türklərin müstəqil və tarixi bir hökumətləri olan Osmanlıda isə bu günə qədər təşəkkül edən və Türkiyə həyatı-siyasiyyəsində mühüm rollar oynayan fırqələr ya ittihadı-islam [islam birliyi] və yaxud milliyyəti-siyasiyyə [siyasi milliyyət] düsturuna müstənid [əsaslanan] tənzi-matçılıq fikrinə istinad edirdi. Bunlardan “İttihad və tərəqqi” fırqəsi hər nə qədər türkçülük siyasətini qismən tərviç edirdisə də [bəsləyir, ona rəvac verirdisə də], bu fikir kəndisi üçün bir məqsəd olmaqdan ziyadə, bir vasitə idi və kəndi əzalari

miyanında [öz üzvləri arasında] fikri-məzkur [deyilən fikir] əleyhində bulunan əzası da yox deyildi.

“İttihad və tərəqqi”nin süqutundan sonra İstanbuldan alınan məlumat yeni bir çox siyasi fırqələrin təşəkkül etdiyini xəbər verirdi. Fəqət müxtəlif nam [ad] və ünvanlarla təşəkkül edən bu fırqələrin heç birisi ideal etibarlı ilə müşəxxəs və müəyyən bir proqrama malik deyildi.

Son gələn İstanbul qəzetələri “Milli Türk Fırqəsi” namı ilə yeni bir fırqeyi-siyasiyyənin təşəkkül eylədiyini xəbər verir. Fırqənin təqib eylədiyi məqsəd ilə möhtərəm müəssislərinin [təsisçilərinin] bütün türkçülük aləmində məşhur ərbabi-namus və iqtidardan [namuslu və bacarıqlı şəxslərdən] olmaları yeni təşəkkül edən zümreyi-siyasiyyənin Türkiyə üçün təşəkkülü mətlub [arzuedilən] olan fırqənin zühura gəldiyini təmin edir.

Yeni təsis olunan fırqənin müəssisləri türkçülük məsləkinin mücahidlərindən məşhur türk şairi Məhməd Əmin bəy [Yurdaqul], “Türk yurdu” məcmuəsinin müəssislərindən Akçura oğlu Yusif bəy və sabiq Milli Məşrutəyət Fırqəsinin rəisi Əhməd Fərid bəy əfəndilərdir.

Mustafa Kamal və Hüseyn Rauf bəy isimləri Anadolunun maddi qüvvətlərini toplamaqda və vətənin müdafiəsi üçün xalqı hər növ fədakarlığa mühəyya [hazır] etməkdə nə qədər əhəmiyyəti haiz isələr [daşıyırlarsa], yuxarıda zikr olunan isimlər dəxi İstanbul əfkari-ümumiyyəsinə [ictimaiyyətinə] bu məqsəd uğrunda hazırlamaqda o dərəcədə şayani-əhəmiyyətədir [əhəmiyyətə layiqdirlər].

Anadolu hərəkəti-milliyəsi Türkiyəni kəndi hüdu-di-milliyəsi daxilində müda-

fiyə və qətiyyəni təqsim etdirməməyə [bölünməsinə icazə verməməyə] əzm eyləmişdir. Milli Türk Fırqəsi dəxi proqramını bərvəchi-ati [aşağıdakı kimi] xülasə edir. Bu xüsusda məzkur [deyilən] fırqə müəssislərindən birisi “İqdam” qəzetəsinə atidəki [aşağıdakı] məlumatı əta eyləmişdir. “İqdam” qəzetəsi yazır ki:

“Əxirən [son zamanlarda], əsbaq Nəfiə naziri [keçmiş Sosial Təminat naziri] Fərid [Tək], türk şairi Məhməd Əmin, Akçura oğlu Yusif bəylər ilə daha bir qaç milliyyətərpərvər tərəfindən Milli Türk Fırqəsi namı ilə yeni bir zümreyi-siyasiyyə təşkil edilmişdir. Bu fırqənin qayeyi-təşəkkülü türk milliyyətərpərvərliyi olduğu ismindən dərhal istidlal oluna [anlaşıla] bilər. Nəkim, bunu müəssislərindən biri də vazəhən [açıqca] bəyan edir:

Müxtəlif siyasi cərəyanlar içində həqiqi türkçülüğü təşkil edəcək [asanlaşdıracaq] bir üzviyyəti-siyasiyyə təşəkkül etmiş deyildi. Bu səbəblə müxtəlif ictimai əqidələrlə milliyyətərpərvərliyi məzc etmiş zəvat [bir-birylə qarışdırmış, yoğurmuş şəxslər], məsailərində [səylərində] münfərid [tək] qalırlar və bir təşkilat içində toplanamayırlardı. “İttihad və Tərəqqi” cəmiyyəti milliyyətərpərvər görünmək istədi. Ancaq bu cəmiyyət üçün milliyyətərpərvərlik bir “qaya” deyil, bəzi siyasi əməlləri [məqsədləri] və ehtirasları tətminə xadim [xidmət edən] bir “vasitə” olmaqdan ibarətdi. Mövcud fırqələr içində türkçülüğü heç dolaşq sözlərə və yollara hacət qalmadan, kəndinə dosdoğru düstur edinə bir üzviyyət də yoxdu. Mövcud bir təqim müəssisələr də aşxas [şəxslər] kimi, milliyyətərpərvərliyi qəbul etdikləri halda, bunu hərəkətlərinə tövfiq

etməkdən [uyğunlaşdırmaqdan] uzaq qalırlardı. Milli Türk Fırqəsi kəndi irqinin mənafeyini təminə çalışmaqla bərabər, digər qövmlərin də haqlarını təslim [qəbul] edir. Fırqənin ismi məmləkətimizdəki millətlərə qarşı daşıyacağı səmimiyyətə bir misaldır.”

* * *

Türk milliyətpərvər fırqəsi, nizamnaməsində təmayüllərini, məqasidi-əsasiyyəsini [əsas məqsədlərini] atidəki [aşağıdakı] maddələrlə təsbit edir:

1) Türk dövlətinin səlaməti, imperia- list təmayülləri rədd edərək demokrat olmaq iddiasında bulunan hökumətlərlə milliyət əsası dairəsində etilaf etməkdədir [uyğunlaşmaqda; ünsiyyət qurmaqdadır].

2) Vilson prinsiplərinin “milliyət”dən qəsd etdiyi mənaya dayanaraq [istinad edərək], vəhdət və tamamiyyətimizi müdafiə etmək lazımdır. Binaənileyh [ona görə], fırqə milliyət prinsipini müəssir tələqqiyə [dəyərlərə] görə anlar və imperialist (istilacı) əfkardan [fikirlərdən] qətiyyənlə uzaq olaraq, Osmanlı imperatorluğunun türk və ya türk lisan və adatıyla [adətləriylə] məluf [ülfət qurmuş] müsəlmanların əksəriyyətini haiz olan [əhatə edən] qismində sakin əhalinin kəndi iradəsi ilə kəndi müqərrəratına [qərarlarına] hakim ola bilməsi üçün çalışacaqdır.

3) Milli Türk Fırqəsi “türk” təbirindən [sözündən] – irq təfriq etməksizin [irq fərqi qoymadan] türk lisan, tərbiyə və hissiyyəti ilə məluf olanların heyəti-məcmuəsini [hamısını] qəsd edir.

4) Türk milliyətinin ənasiri-əsliyyəsinə [əsas ünsürlərindən] birisi də

islamiyyətdir. Fırqə, türklük birliyini və hüququnu müdafiə edərkən, islamiyyətin və Türkiyədə sakin müsəlmanların hüququnu da müdafiə etməyinə qanədir.

5) Milliyət prinsipinə nəzərən millətlər parçalanammaz. Fırqə “Türkiyə” denilən, türk və ya türk mədəniyyətini qəbul etməmiş müsəlman əksəriyyəti ilə məskun qitənin tamamiyyəti-mülkiyyəsinin [ərazi bütövlüyünün] təmin edilməsini qətiyyətlə tələb edir.

Mustafa Kamal paşa Erməni patriki Zaven əfəndi

Amasyada bulunan Mustafa Kamal paşadan Anadolu və Rumeli Müdafiyyə-Hüquq Cəmiyyəti təmsiliyyəsi naminə patrik Zaven əfəndinin ifadətinə [sözlərinə], təfəttühi-dəlail ilə cərh edən [dəlilləri açıb göstərməklə, çürüdən] atidəki [aşağıdakı] teleqraf Trabzonda çıxan “İstiqbal” qəzetəsində görülmüşdür:

“Erməni patriki Zaven əfəndi əxirən [bu yaxınlarda] “Neoloqos” qəzetəsində mündəric [dərç edilmiş] bir məktubunda bir çox erməni ailələrinin hərəkəti-milliyəyi-əxirədən mütəvəhhişən [son vaxtların milli hərəkətindən qorxaraq] Ərzincan, Ərzurum, Samsun, İzmit, Adapazarı kimi Anadolu həvalisində [tərəflərində] mühacirət etməkdə olduqlarını dərmayan [meydana atmış] və bu surətlə millətin sırf hüquqi-milliyəsini müdafiə əməli [arzusu] ilə vücuda gətirdiyi vəhdəti bir erməni və ya ənasiri-qeyri-müslimə [müsəlman olmayan ünsürlər] əleyhdarları ilə şaibədar etmək [şübhə altına almaq; ləkələmək] istəyir. Bunun üçün həqiqəti bu kərə ayrıca tövziyə [izah etməyə] məcburiyyət görülmüşdür.

Əvvəla, Ərzurum və Ərzincan həvalisindən hicrət edən qətiyyənlə bir erməni ailəsi yoxdur.

Saniyə [ikincisi], İzmit, Adapazar və Samsun həvalisində olduğu kimi, bilcümmlə [bütün] Anadoluda asayiş və bəynəlnənasir hüsn-amiziş [ünsürlər, xalqlar arasında yaxşı ünsiyyət, qaynaq-qarışma] hər zamandan pək ziyadə bariz və şayəni-təşəkkür [şükür ediləcək] bir dərəcədədir.

Həttə Haymana və sair məhəllələr [yerlər] rüəsayi-ruhaniyyəsi [ruhani başçıları] və Amasya, Tokat və sair livaların [bölgələrin] əhaliyi-xristiyanıyyəsi tərəfindən hərəkəti-milliyənin tamamilə mürəvvici [dəstəkçisi] bulunduğu teleqrafla Daxiliyyə Nəzarətinə və əcnəbi müməssillərinə [nüməyəndələrinə] bildirilmişdir.

Salisən [üçüncüsü], xilafə-həqiqət olaraq, Anadolu hərəkəti-milliyəsini bolşevizm deyər elan edən və məmləkəti daima ittihadçı hərəkətiylə əlaqədar və daima bir şurişi-mütəmadi [daimi bir qarşılaşma] içində görmək və göstərmək istəyən [Damad] Fərid paşa kabinəsinin bəyanatından ürəkərək, ehtimal bir qəç zəngin ailə kəndilərinə əmin gördükləri bir tərəfə nəqli-xanə etmişlər [köçmüşlər]. Bu isə mütərikədən [atəşkəsdən] bəri Adana və həvalisində və müstəqil Ermənistandakı əksəriyyəti təmin üçün erməni komitaləri ilə bizzat [şəxsən] patrikxananın təşviqatına qapılan ailələrdir.”

Mustafa Kamal paşa ilə hökumətin etilafı

“Tan” qəzetəsi yazır:

“Mustafa Kamal paşa ilə yeni Səd-

rəzəm [Baş nazir] Anadolu hərəkəti ilə yeni Kabinə arasında təşərrüki-əfkar [fikir birliyi] mövcud olduğunu göstərən teleqrafnamələr təati etmişlərdir [qarşılıqlı olaraq bir-birlərinə göndərmişlər].

Mustafa Kamal paşa eyni zamanda zati-şahanəyə [padşaha] bir teleqraf çəkərək, intixabatın [seçkilərin] sürəti-icrası [icra sürəti] və Məclisi-Millinin etimadi-dəvətini ərzi-istirham [xahiş] etmişdir.

Müşarünileyh [haqqında danışılan şəxs] ilə hökumət arasında etilafı-tam [tam bir razılıq] vardır. Hökumət, Parlamentonun iniqadından [yığılmasından] əvvəl məmləkətin vəziyyəti-atıyəsina mütəəlliq müqərrəratını ittixaz etməməyi təəhhüd etmişdir [gələcəkdəki vəziyyətinə dair qərarlar qəbul etməməyi öhdəsinə götürmüşdür].

Qəzetələr Əhməd Rza bəylə Prins Səbahəddin bəyin İstanbula dəvət edildiyini yazırlar. Osmanlı Trakiyası hərəkəti-milliyəyə tamamilə iltihaq etmiş [qoşulmuş] və Ədirnə valisini Qüvayi-milliyə [Milli qüvvələr] işdən əl çəkirmişdir.”

TÜRKİYƏ HƏRƏKƏTİ-MİLLİYƏSİNƏ DAİR

Türkiyədə Türkiyə əfkari-ümumiyyəsinin [ictimai fikrinin] bariz bir təcəllisi olaraq zühura gələn, milli və vətəni bir hissi-xəməsətlə [qəhrəmanlıq duyğusuyla] cərəyan edib bütün Avropa dövlətləri və Qafqaziya cümhuriyyətlərinin nəzəri-diqqətlərini cəlb edən hərəkəti-milliyə [milli hərəkət] haqqında mühitimizdə mütənaqis təvil və müfrit təfsirlərlə məşxun bəzi dimağlar [bir-birinə zidd

yorum və ifrat bəyanlarla dolu bəzi beyinlər] qəsdən bu cərəyanı özləri üçün avam-firibanə [xalqı aldatmaq məqsədi güdən] propaqandalara vasitə etməkdə olduqlarını söylərsək, isabət etmiş [doğru söyləmiş] olarız.

Cahan müharibəsinin cahangiriz siyasiyyatı[nın] [imperialist siyasətinin], dövlətlər və millətlərin hüquqi-əsasiyyəsini [əsas hüququnu] təşkil edən tamamiyyəti-mülkiyyə və istiqlalıyyəyə [ərazi bütövlüyü və tam müstəqillik prinsipinə] qarşı vüqua [meydana] gətirdiyi rəxnelərin [nöqsanların; ziyanların] ən əlim bir səfhəsi [kədərli bir mərhələsi], şübhəsiz, Türkiyə müqəddəratı, Türkiyə imperatorluğu haqqındakı laqeydlik olmuş, iki əsrdən bəri qanla, canla tələb etdiyi bir haqqa insafsızca bir müqabilə ilə iktifa [kifayət] edilmişdi.

Tövratin əlvahi-aşərəsi [on əmr] kimi, göy üzündə siyasi və milli abidlərin [ibadət edənlərin] məbudlarına [sitayış etdiklərinə, tanrılarına] qarşı haqqını vəd edən Vilsonun 14 maddəlik prinsipləri məğlub dövlət və millətlər üçün nəzəri bir bəhs və uzun bir zamana qədər əməliyyatda tətbiqi qeyri-mümkün bir məsələ olduğunu bütün acılığı ilə idrak edən Osmanlı türkləri, daxildə firqə ayrılığı, siyasi cərəyanlar ixtilafını bir tərəfə buraxıb, ümumi bir qayə, müştərək bir mənfəəti-vətəniyyə naminə birləşdilər, Ərzurum və Sivasda yığılan zümreyi-fədakaran [fədakarlar qrupu] səlaməti-milliyə üçün əhd etdilər, böyük bir qüvvəyi-müstəxlisin [xilasedici qüvvə] təşkil edərək, [Damad] Fərid paşa hökumətinə və Fərid paşa ətrafında təcəmmö edən [cəmləşən] qafileyi-etilafıyyuna [etilafçılar, Antanta dövlətləri ilə

razılığa gələnlər dəstəsinə] qarşı mövcudiyyəti hali-cəvvaliyyətdə [hərəkət halında, mübarizə halında] bulunan, həyatı sönməyən, zillət və məskənətliyə təhəmmül edəmməyən [miskinliyə dözə bilməyən] bir millətin sədayi-büləndini [uca səsinə, etirazını] bildirdilər. Bütün Türkiyə Anadolunun bu vaveylayi-vətənisini [vətən naminə fəryadı] mütəhəssis, mütəhəyyic [duygulanmış, həyəcanlanmış] olaraq, nəhayət əfkari-millət hüsurunda müəlləq [ictimai fikir qarşısında havadan asılı vəziyyətdə qalan] hökumət süqut etdi.

İştə, bu bir qəç sətirlə göstərilə biləcək olan Türkiyə hərəkəti-inqilabiyyəsi həqiqətdə sırf milli və ancaq Türkiyənin müqəddəratına şamil bir cərəyan olduğu halda, mühitimizdə bəzi boş propaqandalar və qeyri-səmimi siyasi müləhizələr pərvərdə edən [bəsləyən, yetişdirən] əşxas bunu sosialist, bolşevik və yaxud da ittihadı-islam hərəkəti ədd [hesab] edərək, ayrı-ayrı qiymətləri və mücərrəd birər mahiyyətləri bulunan bu son iki cərəyanı ilk birincisiylə təğlit və təşviş edirlər [səhvən qarışdırır, dəyişik salırlar], yersiz mütəliələrə [şərhlərə, bəyanlara] girişirlər.

Bu səbəbləydi ki, keçən nömrələrimizin birində müqtədir mühərrirlərimizdən Rəsulzadə Məhəmməd Əmin bəy tərəfindən yenə bu mövzuya dair bir məqalə yazılmış, gərək o cərəyan və gərəkse mühitimizdəki müləhizələrin mahiyyəti göstərilərək, həqiqətə yaxlaşmış idi.

Türkiyə hərəkəti-milliyəsini bu surətlə təhlil edən mühərriri-müşarünileyhə [haqqında danışılan müəllifə] qarşı “İttihad” qəzetəsinin son nömrəsində böyük hürufatla [şriftlərlə] “İttihad və Tərəqqi

müqəddəsət miyanına [sırasına] və tarixinə keçmişdir” sərlövhəsiylə və “Saleh” imzası altında bir məqalə yazılmışdır.

Hər şeydən əvvəl qeyd etməliyiz ki, mühərrir bu məqaləsiylə böyük bir sui-təfəhhüm [yanlış anlama] içərisində qalmış, tənqiddə yeri olmayan bəhslərə təmas edərək, yazılan məqaləyə qayət yabançı məsələlərdən [bəhs] açmışdır.

Rəsulzadə o məqaləsində demiş idi: *“Türkiyənin Hərbi-ümumidəki vəziyyəti digər dövlətlərdən daha ciddi idi. Türkiyə kəndi mövcudiyyətini təhlükədən qurtarmaq üçün hər bə girmişdi. Türkiyə şərəfli bir məmər [ölümü] miskin bir həyata tərcih etmişdi. Bunun üçün də o, tarixi düşməni olan və İstanbulunu qəsb etmək istəyən Rusiya kumasında [qrupunda] bulunmamışdı. Bunun üçün də, o, Çanaqqalada müdafiəyi-haqq olan [haqqını müdafiə edən] insanın xarüqələr yaratmağa qadir olduğunu bütün dünyaya qarşı isbat etmişdi. Bunun üçün bütün türk xalqı soyulub soğana dönmüş, son dərəcəyi-imkanına qədər vuruşmuşdu. Bunun üçün dəxi inanmışdı ki, məğlub olsa da, haqqı-bəqasını [yaşamaq haqqını], bir millət olaraq yaşamaq səlahiyyətini cahani-mədəniyyət [mədəni dünya] qəbul edəcək. İnanmışdı ki, heç bir zaman, nəşeyi-qalibiyyətlə sərşar [məst] olsalar da, böylə bir vazeh haqqı danacaq qədər sərməsti-qürur olamazlar.”*

Bu sətirləri diqqətlə oxuyan qarelər [oxucular] görəcəklərdir ki, mühərrir türkləri müharibədə nə qayə ilə amil [əməl edən, hərəkətə keçən] və nə əməl [niyyət] ilə məşxun [dolu] olduğunu göstərir, mövcudiyyəti-milliyə və istiqla-

liyyəsi üçün hər fədakarlığa girdiyini söyləyir. Soyulmağa varıncaya qədər qatlandığını anladır.

Halbuki, gülünc bir surətdə bu son sətirlərə təmas edən Saleh əfəndi mühərrirə “soyulub soğana dönmüş kimi qayət çirkin və bilüzum iftiranı qeyri-müəyyən hədəfə fırladır” deyir. Nə tühəf bir zehniyyət!

Türklərin xəməsəti-vətəniyyə [vətən-pərvərlik, vətən mübarizəsi] uğrunda soyulub soğana dönməsi bir məziyyəti-milliyədir ki, tarix bunu altın hürufat ilə [hərflərlə] yaza bilər. Amma bu soyulub soğana dönməyi guya türklərin o zaman rəsi-idarəsində [iş başında, hakimiyyət başında] bulunan İttihad və Tərəqqi üçün bir töhmət imiş. Və iştə mühərrir də bu töhmət dolayısı ilə “İttihad və Tərəqqi namı müqəddəsət miyanına və tarixinə keçmişdir” sərlövhəsi ilə məqaləsini yazmışdır.

Mühərrir ilə bərabər hər kəs bilir ki, müqəddəsət tarixində tənqid və ya müaxizələr [töhmətlər, məzəmmətlər] yazmaq doğru deyildir. Sonra da siyasi firqələrin heç biri “müqəddəs” namı ilə tanılmmaz. Firqə və firqəçilik başqa, müqəddəs olan şeylər də başqadır. İttihad və Tərəqqi namını müqəddəs bir namdır deyərək, bizdəki İttihad firqəsini də bu qüdsiyyətə varis və yaxud şərik eyləmək qədər siyasi qurnazlıqlar [çoxbilmişliklər] edənlər bizzat [şəxsən] İttihad və Tərəqqi firqəsinin həyat və tarixi-məsaisinə [fəaliyyət tarixinə] qarşı hörmətsizlik və istixfəf [etinasızlıq] göstərmiş olarlar.

Hər firqə kəndi məsaisi ilə şöhrətqir ola [şöhrət tapa] bilər. Firqələrin təfəs-

süxü [korlanması] ondadır ki, öz məsaisindən başqa, xarici ünsürlərin lütf və mərhəmət hissində də ilticaya [sığınmağa] məcbur olar. Bu, şübhəsiz bizdəki İttihad üçün süqutdur. Fəqət, biz bunu keçib, məqaləyə övdət edəlim [qayıdaq].

Mühərrir bir çox yerlərdə sui-təfəhhümlərə düşdüyü kimi, şair Məhməd Əmin [Yurdaqlı] bəy haqqında yazılmış yazılara qarşı da yersiz bir etiraz yazır. Məhməd Əmin bəyin Sülh Konfransından təzərrö [xahiş] edib də “Türkün haqqı” ünvanı ilə yazdığı kitabı mühərrir bir təzərrö olaraq qəbul etməyir, daha doğrusu, kəndisi də etiraf etdiyi vəchlə [surətlə], kitabdan xəbərdar olmadığı üçün bu iddiasında ifrat edir. Fəqət sonra qərib bir təzad ilə deyir ki:

“Bəlkə şairimiz ağlamış, yalvarmışdır, fəqət şair ilə bərabər Türkiyə yalvarmamış, bəlkə onun fəryadlarını bir nəşideyi-hərb [müharibə tərənası] kimi dinləmişdir.”

Rəsulzadə cənabları demişdi ki:

“Bir təzərrönəmə olmaq üzrə, bəlkə də mən Məhməd Əmin bəyin bu əsərinin nəşr edilməməsini istərdim. Fəqət Vilson prinsiplərinin məğlub millətlərdə, əzcümlə [o cümlədən] Türkiyədə nə kimi bir ümmidi-rəha [xilas ümidi] hissi oyatdığına işbu təzərrönəmə nə böyük bir bürhan [dəlil], nə vazeh bir lisani-bəyandır!”

Şimdi yuxarıdakı sətirləri tənqiddəki yazılarla müqayisə edənlər görürlər ki, türk şairi Məhməd Əmin bəyin təzərrösü ancaq kəndisinə aid olduğu halda, Türkiyədəki hərəkəti-milliyə bu təzərrəyə mənalı bir surətdə cavab vermiş; demək ki, türklərin həqiqi şairi Məhməd Əmin bəy üçün türk millətini ancaq öz qüvvət və qüdrətinə inanmış bir ruhda bulundurmaq məfkurəsi amil olmalı və onun

şeyirlərində bu haləti-fikriyyə və hissiyyə hacis bulunmalı idi [daxilindən, könlündən gələn səs bu fikirlərdən və duyğulardan ibarət olmalı idi].

İştə “İttihad”da yazı yazan mühərrir də, “bəlkə şairimiz yalvarmışdır, fəqət şairliklə bərabər Türkiyə yalvarmamış, ağlamamışdır” deyir ki, bizim də şair Məhməd Əmin bəydən və Türkiyədən istədiyimiz budur.

Əvət! Türkiyədəki hərəkəti-milliyə, yalnız Türklərin həyatı-siyasiyyəsinə məxsus bir əksüləmə [əks-təsir, reaksiya] deyil, Türkiyə münəvvərlər [ziyalılar] və məfkurəçiləri üçün böyük bir inqilab amili olmalıdır. Biz Türkiyədə İttihad və Tərəqqini heç bir surətlə müttəhim edəmməyiriz. Çünki bu firqə Türkiyədə türk millətinin həyat və məmərət ilə əlaqədar olmuş, türk millətinin uçurumlara düşməsinə görə və uçurumlardan təxlis [xilas] edən bu firqə olmuşdur. Fəqət bununla bərabər, səmimi düşünlər üçün bir həqiqətdir ki, İttihad və Tərəqqi tənqidsiz qala bilməz, “müqəddəs” ünvanı da hüquq və istiqlalıyyəti daha təhti-təmində [təminat altında] bulunmayan bir millətin firqəsinə veriləməz. Bu, öz-özünü aldatmaqdır ki, bir millətin həyatı-siyasiyyəsində əsla əfv edilməyən bir nəqisə ədd olunar [qüsür, çatışmazlıq sayılar].

Mədh və yaxud zəmm etməklə [tərifləmək yaxud pisləməklə] deyil, bir həqiqəti kamali-vüzuhla [tam bir aşkarlıqla] və apaydın ortaya qoymaqladır ki, bir millətin firqəsi də, mövcudiyyəti də səlamət və səadətinə təmin edə bilər.

İştə, bizim qənaətimizə görə də, Türkiyədə zühura gələn hərəkəti-milliyə türklər arasındakı bu inqilab və təcəd-

düd [yenilənmə] fikrini vase [geniş] bir dairədə ehzar edən [hazırlayan] yeganə bir hadisədir ki, bəşarət və şətarətimizi [məmnuniyyət və sevincimizi] cəlb etməkdən xali qalmır.

Naqd...

SANCAQ

*Uğurlusan, hoş-yümnsən, gözəlsən,
Sayəndə yaşarız vəcdi-hal ilə.
Nöqsansızsan, bimisli bibədəlsən,
Kamala yetmişən bir hilal ilə.*

*Köksündə ay-yulduz səma misali,
Şanın çox yüksəkdir, rütbəndir ali,
Sənə baş endirər ali və tali,
Xidmətində durar canü mal ilə.*

*Rayəti-nüsrətsən, fatehi-kişvər,
Bayraqlar içində yox sənə bənzər,
Təməvvücün görcək buludlar titrər –
Öylə kim, dəryalar bir şimal ilə.*

*Vacib olmuş biz millətə hörmətin,
Haqq artırsın günü-gündən rifətin,
Gər bilməsək sən qədrü qiymətin,
Yaşarız dünyada infial ilə.*

*Sayəndə ordumuz olmuşdur cəri,
Sözümüzün sənindir kəsəri,
Hilalında vardır nüsrət əsəri,
Əsrlərlə, nə ki mahü sal ilə.*

*Rəzməgah içində sabit-qədəmsən,
Aləmlərdə şöhrətinlə ələmsən,
Cənnəti, sən əgər sahib-qələmsən,
Yaz sancağın vəsfən xoş məqal ilə.*

Mirzə Əbdülxaliq Cənnəti

İRAN İŞLƏRİ

İngiltərə-İran maliyyə müahidəsi

Məlum olduğu vəch üzrə, neçə vaxt bundan əqdəm [qabaq], İran dövləti ilə İngiltərə arasında siyasi bir müahidə əqd edilərək [saziş bağlanaraq], onunla İran üzərində İngiltərə himayəsi vəz edilmiş [qoyulmuş] və məzkur [deyilən] müahidənin məzmunu öz vaxtında qəzetəmizdə dərc ilə qarelərimizə [oxucularımıza] təqdim edilmişdi.

Şimdi həman müahidəni mütəaqib [sazişin ardınca], məzkur iki dövlət arasında əqd və imza edilmiş olan maliyyə müahidəsini qarelərə təqdim edirik.

1) İngiltərə dövləti İran hökumətinə istiqraz tərifi ilə [borc olaraq] iki milyon lirə pul verir ki, onun müddəti İran hökuməti tərəfindən təyin edilib, Tehran-dakı İngiltərə maliyyə komissarının kəndi vəzifəsini icraya şuru etdiyi [başladığı] zaman ona bildiriləcəkdir.

2) İran istiqrazın faizindən (7) 20 mart 1921-ci sənəyədək hər ay İngiltərəyə müəyyən miqdarda məbləğ verib, məzkur müddətdən sonra isə yeddi faizlə bərabər, iyirmi ilin müddətinə istiqrazın özünü əda edib [qaytarıb] qurtarmalıdır.

3) Bütün gömrük gəlirləri və mədaxil – ki, 8 may 1911-ci [il] müahidəsi mövcubincə [sazişinə əsasən] 1,250,000 lirə miqdarında istiqraz əda etməlidir – həmin istiqraza hesab olunur. Bu hesaba İngiltərənin İrana vermiş olduğu peşin [avans] və 1911-ci ilin istiqrazı daxil deyildir. Yuxarıda göstərilən gəlirlər və mədaxil kifayət etməyəcək miqdarda olarsa, o vaxt İran hökuməti başqa mənbədən mədaxil aramalıdır. Buna görə də bütün mallar və ixtiyarında olan göm-

rüxanalardan aldığı vergilərdən istiqrazı ədə etməlidir.

4) İran hökuməti həmin istiqrazı istədiyi zaman ədə edə bilər o məbləğdən ki, yenidən İngiltərə hökuməti ona istiqraz təriqi ilə verəcəkdir. İngiltərə hökuməti isə böylə istiqrazı hər zaman İrana verməyə hazırır.

*İmza edildi Tehrandə,
9 avqust 1919.*

Həmin müahidəyə İran ilə İngiltərə arasında 1911-ci il 8 mayda əqd edilmiş olan əhdnamənin 5-ci maddəsi də əlavə edilmişdir ki, onunla İrana verilmiş olan beş faizli 1,250,000 istiqraz dəxi əlavə olunur.

DAĞISTANDA

Dərbənd yenidən dağıstanlılar tərəfindən əhatə edilmişdir. Qiyamçıların Dərbənddən çəkilmələrinə səbəb Dərbənd cəbhəsinin ümum komandanlıq vəzifəsini öhdəsinə götürmüş olan polkovnik Ramazanovun müəssifənə [təəssüflü] qətl olmuşdur.

Ramazanovun qətl təzəlikcə qüvvə almış Dərbənd mühafizə bölüyünün yürüşə keçməsinə təsadüf etmişdir. İndilikdə Dərbəndin mühasirəsi iki qat olaraq bütün qüvvə ilə başlanmaq üzrədir.

Müttəfiq Dağıstanlılar Məclisinin təsviyəsi [ləğvi]

Bütün Dağıstanda cari qüvvələri birləşdirmiş və mərkəzi hökumət məqamında olan Dağıstan Tədaföi [Müdafiə] Şurası təşkil edildiyi üçün, Dağıstanlılar

Müttəfiq Məclisi öz işlərini bitirməyi və ixtiyarında olan bütün xadimləri ilə nüqudunu [pul vəsaitini] Tədaföi Şura ixtiyarına verməyi təhti-qərara almışdır. Məclisin bütün üzvləri təyin edilmiş yerlərə getməkdədirlər.

Siyasilərin fərarı

Qroznı - Bir neçə gün bundan əqdəm [qabaq] Qroznıdakı həbsxanadan yaxınlığında olan evə atılan lağım [tunel] vasitəsilə on bir nəfər siyasi məhbuslar həbsxanadan fərar etmişlərdir. Fərar edənlərdən birisi bolşevik ordusunda xidmət edən zabıt Milyukovdur. Məzbur [deyilən] zabıt dərdəst edildikdə [ələ keçdikdə], özünü güllələyib öldürmüşdür.

Komissarların tövqifi

Petrovsk - Hərbi vaporlardan “Afrika”, dənizdə bir yelkən qayığını tövqif [həbs] edər. Qayıqda Hacı-Tərxan siyasi xadimlərindən külli məbləğ və sifarişlə Bakıya getməkdə olan 6 nəfər bolşevik, o cümlədən məşhur Popov və Kuznetsov dəxi varmış. Bunların cümləsi həbs edilərək, işləri hərbi bəhri məhkəməyə [hərbi dəniz məhkəməsinə] verilmişdir. Bunların yanında onlarla milyon para olduğunu xəbər verirlər. Tövqif əsnasında paraların hamısını dənizə atmışdılar.

BƏLƏDİYYƏ VƏKİLLƏRİ SEÇKİSİ

- 4 -

TƏHRİRİ-NÜFUS

Keçən məqaləmizdə sabiq bələdiyyə vəkilləri və şəhər idarələrinin fəaliyyət-

lərini tənqidlə, gələcək bələdiyyə idarələrindən nələr gözlədiyimizi yazmağa başlamış və dil, ərzaq və qismən ticarət məsələsində və siyasi işlərdə bələdiyyə idarələrinin nə kimi proqramla çalışmaları lazım gəldiyini qeyd etmişdik.

Şübhəsiz ki, bələdiyyə məclislərinin vəzifəsi yalnız şu məsələlərlə məhdud qalmayıb, maarif, işıq, su, abadanlıq, tibbiyyə və səhiyyə, xüsusən maliyyat [maliyyə] işlərindən dəxi çox bəhs etmək lazım gəlir.

Bu məqalədə işlətə şu məsələlərdən bəhs edərək, sonra ancaq seçkilərin texnika cəhətə keçəcəkdir. Fəqət yuxarıda sərlövhə intixab etmiş olduğum [seçdiyim] “Təhriri-nüfus” [əhalinin siyahıya alınması] məsələsinin vaxtı gəlmiş olduğu üçün proqramdan uzaqlaşmaq və bu gün təhriri-nüfus məsələsindən bəhs etmək məcburiyyətindəyəm.

Söz burasındadır ki, bu vaxtadək heç zaman Qafqaziyada müsəlmanlarla məskun olan yerlərdə təhriri-nüfusdan düzgün olmazsa da, 30 faiz xətalı bir nəticə alınmamışdır. Çünki hər vaxt qapı-qapı düşüb adamları siyahı edərəkən, müsəlmanların arasına “naloq [vergi] alacaqlar”, “biyar aparacaqlar” və sairə kimi şayiələr salınmış və müsəlmanlar həmişə düzgün siyahı verməkdən imtina edib, adamlarını az yazdırmış və həmişə yaşlarını çox artıq, ya çox əskik yazdırmışlardır.

Bakıda isə bu barədə daha betər olmuşdur.

Məsələn, 1913 sənəsində icra edilmiş təhriri-nüfus nəticəsində göstərilmişdir ki, bütün İçərişəhər, Çənbarəkənd və onlara yaxın olan küçələrdən ibarət olan

İkinci Polis uçastoku dairəsində, yəni bütün şəhərin, demək olar ki, bir sül-sünü [üçdə birini], ya bir rübünü [dördüdə birini] təşkil edən bir dairədə ancaq 25 min can varmış. Halbuki, həqiqətdə orada 35 minə qədər nüfus [əhali] vardı.

Bu bir fəna adətdir ki, müsəlman qardaşlar həmişə özlərini gizləyir və siyahıya salınmağa qoymayırlar.

Məsələn, eyni təhriri-nüfus nəticəsinə görə, Bakıda 214,800 can olduğu halda, ancaq 42,000 müsəlman göstərilmişdir.

Şimdi yenə təhriri-nüfus məsələsi araya gəlmişdir.

Əvvəla, siyahı tutan əfəndilərə tövsiyə edərdim ki, getdikləri evin sahibi və kirayənişinlərinə artıq diqqət versinlər, bunca səthi nəzərlə baxmasınlar.

Məsələn, keçən gün bir yerdə müsafir idik. Bir vaxt gəldilər ki, “evləri yazırlar”. Çıxdım, yazıcıları getmək üzrə gördüm. Nə yazdıqlarını sordum. Məlum oldu ki, aldıqları cavaba görə, guya bu evdə bir nəfər qarabağlı qarısı olarmış, qalanları isə “həmşəri” imiş.

Halbuki eyni evdə əvvəla dörd başdan ibarət ev sahibinin külfəti və beş başdan ibarət qarabağlı ailəsi var idi. Çağırıb yazdırdım. Hazırna [oradakılara] da məsələni anladım.

Məlum oldu ki, bunlar “ayrı cür başa düşmüşlər” imiş. Yenə həman gün evə qayıtmışım, sahibi-xanə xəbər verir ki:

“Gəlmişdilər, adamları yazırlardı. Dedim, biz İran təbəəsiyiz, daha sizi də demədim. Nə lazım mərdimazarlıq edəyim!”

Bu surətlə biz evdə olmayan zaman gəlmişlər və bütün ailəni yazmışlardır.

Şübhəsiz ki, böylə ittifaqlar [hallar] bir deyil, beş deyil, on beş deyil, hər qə-dəmdə təsadüf olunur. Bu vəchlə ərz etmək istəyirəm ki, siyahı tutan əfəndilər bir qədər diqqətli olmalı, eyni zamanda mümkün olan qədər camaata təhriri-nüfusun nə üçün olduğunu müla-yim dil ilə anlatmalıdırlar.

Bu barədə siyahı çıxaracaq olan firqə və qrupların da təqsiri az deyildir ki, camaata məsələni öz vaxtında anlatmağı və ətraflıca tənvir etməyi [ışıqlandırmağı] düşünməyirlər.

Gərək firqə və qrupların və gərəksə siyahı tutan əfəndilərin borclarıdır xalqa bildirsinlər ki, bu vaxtadək təbəəlik məsələsi yox idi və Azərbaycan təbəələri ilə əcnəbilər qarışıq olub, Azərbaycan vətəndaşları məlum deyildilər. Bu vaxtadək məlum deyil ki, Azərbaycan təbəəsi kimdir, təbəəliyi qəbul etməyən kimdir və Azərbaycanın nə qədər təbəəsi var, kim Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul edir və kim etməyir. İştə bu məsələləri açmaq, aydınlaşdırmaq üçün Azərbaycan vətəndaşlarının siyahısını tutmaq, miqdarını bilmək lazımdır.

Vətəndaş və millətədaşlar bilməlidirlər ki, bu yaxınlarda şəhər məclislərinə vəkillər seçiləcəkdir və yeni qəbul edilmiş olan qanuna görə, bu seçkilərə ancaq Azərbaycan təbəələri iştirak edə biləcəkləridir. Binaənileyh [ona görə], əvvəla təbəəlik məsələsini təyin etmək lazımdır.

Digər tərəfdən, ümumiyyətlə, seçki-dən qabaq bilmək lazımdır ki, şəhərdə nə qədər nüfus var, bunlar nə qədəri seçkilərə iştirak etmək haqqına malikdir.

İştə bunun üçün camaatın siyahısını tutmaq lazım gəlir.

Bunları bildikdən və anladıqdan sonra, şübhəsizdir ki, camaat özünün qələmdən düşməsinə [yaddan çıxmasına] razı olmayıb adlarını yazdırar və nə üçün olduğunu bilsə, yaşını artıq, ya əskik göstərməyib düzgün məlumat verər.

Müsəlman qardaşlar da gərək yalan şayiələrə uymasınlar. Bakı – Qafqaziya müsəlmanlarının mərkəzi və Azərbaycanın paytaxtı ikən, bu saat Bakıda yarım milyondan ziyadə əhali varkən, öylə olmasın ki, axırda 50 min müsəlman, 450 min əcnəbi siyahısı çıxa. Yəni, bəzi yalan-yanlış mülahizələr nəticəsində Azərbaycan təbəəsinin miqdarı bunca az göstərilə.

Camaat! Bu siyahıların tutulmasının sizə ancaq mənfəəti var, zərəri yoxdur. Özünüzü və yaşınızı düzgün yazdırınız, sonra peşman olarsınız. Bu vaxtadək miqdar və yaşımızı gizlətmək nəticəsində həmişə və hər bir idarədə iş başında əcnəbilər olmuş, hər yerdə əcnəbilər çox və üstün göstərilmişlərdir.

Seçki məsələsi var. Sabah seçkilərdən sonra miqdara nisbətən məktəb və sair mədəni müəssisələr təsisi məsələsi var. Bəlkə ərzaq məsələsi də oldu və şübhəsizdir ki, hər məmləkətin öz təbəələrinin ayrıca hüquq və imtiyazları olan kimi, Azərbaycanda da olacaqdır.

Xülasə, hər cəhətdən, hər nöqtəyindən nəzərdən baxılsa, görərsiniz ki, düzgün məlumat vermək camaata xeyirlidir.

Bilənlər bilməyənləri, qəzetə oxuyanlar oxumayanları, işdən xəbərdar olanlar olmayanları başa salmalı və hamı özünü

yazdırmalıdır və adı qələmdən düşənlər gedib məhəllinə [yerinə] bildirərək yazdırmalıdırlar.

Xəlil İbrahim

İZÇİLİYƏ DAİR

Əsrlərdən bəri Rusiya istibdadının zənciri-əsarəti altında yaşadığımız halda və şu istibdaddan sonra hürriyyət günəşi üzümüzə doğub məsudənə həyat içinə daxil olaraq həyatımıza aid bir çox şeylərimizi islahə başladı.

Keçirdiyimiz şu halları tariximizin ən parlaq səhifələrində dərc etməliyiz. Əvət, keçən fəlakətlərimizin ən iztirablı zamanında Yevropanın şimal-qərbində qəvi [güclü] düşmənlərə dəmadəm müqabilə edən qocaman Türkiyə fəryadımıza ləbbeyk [baş üstə] deyərək, susuz biyabanları, isti dərələri, hündür dağları aşağı-aşa, qoşa-qoşa düşmənin şiddətli hücumlarını, torpaq hesabı mərmilərini kökslərinə alıb Azərbaycan məmləkətinin torpaqları altında şəhidlərini sərə-rək, vətənimizi düşmən əlindən alıb, bayrağımızı səmaya ucaldıdılar. Bizi istiqlalə nail etdilər.

Şu qədər çəkilən zəhmətdən sonra nail olduğumuz istiqlalı müdafiə etməli. Şu istiqlalı kim müdafiə edəcək? Hür məmləkətin ağuşunda bəslənən gənc igidlər!

İstiqlal müdafiəsi üçün gənclərə iki yol – elm, silah lazımdır. Elmi oxumalı, təhsil etməlidir. Silah üçün izçiliyə intisab etməli [qoşulmalı], təlim və tərbiyəyi-əsgəriyyəni öyrənməlidir.

İzçiliyə qoşalım, kəndimizi qeyd edib, təlimə başlayalım.

Söylədiyim İzçi Təşkilatı adı bir təşkilat olmayıb, Gəncədə və gələcəkdə ümum Azərbaycanın hər tərəfinə sirayət edəcək [yayılacaq]. Şu təşkilata ingiliscə Бой-скаутъ denilir ki, İngiltərə Hökumətində əlan [hal-hazırda] bu izçilikdə davam edən milyonlarca gənc həvəskarlar var. Bəlkə xarici məmləkətlərdə də şu izçilik mövcuddur.

Şu təşkilatın əsası məmləkətimizdə də qoyuldu. Fəqət yürütmək, arxadaş-larım, sizdən asılıdır. Gəliniz, şu təşkilatda kəndinizi qeyd etdirib təlimə başlayalım! Təşkilatı əsaslı edib, daldan gələn arxadaşlarımıza asan bir yol buraxalım və daha getdikcə şu təşkilat qüvvətlənib Azərbaycanda rəsmi bir təşkilat adlansın və bizim bu fəaliyyətimiz Azərbaycan tarixinin səhifələrində dərc edilsin. Şu təşkilatdan qaçmayalım.

Vətənimizi hifz edəcək, azadə bayrağımızı səmaya ucaldacaq əsgərlikdən, hərbdən qaçarsaq, vətənimizi paymal [tapdalanmış], istiqlalımızı düşmən ayaqları altında görəcəyiz. Vətənin alçaqları isə vətənin bu gününü görmək istə-yəcəkdir. Xayır, istəməməli!

İştə, vətənin bu gününü görməmək üçün təlim et, hərbbə hazırlan, qəvi düşmənlərə Azərbaycanda fəal gənclik olduğunu isbat et.

Bu gün nə məsud gün! Azadə vətənin sevimli torpaqları üzərində düşmən qurşunu ilə vətən yolunda şəhid olmaq nə gözəl şeydir!

Ah, bu günü istəməli ki, bu gün hər bir gəncə qismət olacaqdır.

Vətəndaşlar, izçiliyə qoşalım, izçiliyə intisab edəlim [qoşulalım]!

Musazadə Qurban

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Ermənilərin vəhşəti

İdarəmizə böylə bir teleqram varid [daxil] olmuşdur:

Tovuz - Dünən Ağbulaq məhəllində Çınarlı kəndi erməniləri tərəfindən Qoyzu qəryəsinin əhli Abbas Bayram oğlu qətl edilmiş və 6 qaramal aparılmışdır.

*General-qubernator
[Əmir xan] Xoyski*

Antuan Delabuş

Roma papası və bütün katalikosluğun müqəddəs taxtı[nın] Zaqafqaziya səfiri Antuan Delabuş əfəndinin bu günlərdə Tiflisdən Bakıya varid olması [gəlməsi] bəklənir.

Bakı əhalisinin miqdarı

Ünvan masası (Adresni stol) məlumatına nəzərən, Bakı qradonaçalstvasında hal-hazırda 364,644 nəfər əhali mövcuddur ki, bunlardan 275,201 nəfər Bakı şəhər və dairəsi, mütəbaqi [qalan] 89,443 nəfəri Balaxanı-Sabunçu dairəsində yaşayır.

Astara gömrüyünün təftişi

Astara gömrüyünün təftişində məlum olmuşdur ki, gömrüyün sabiq müdiri Bondiktoviç Azərbaycan hüduunu o tərəfə və yaxud bu tərəfə keçənlərdən xüsusi bir vergi alırdı. Azərbaycana gələn kasıblardan 75 manat, varlılardan isə 150 manat, Azərbaycandan İrana keçənlərdən isə, ümumiyyətlə 25 manat alınır. Dısa da, yenə xüsusi sıralara bölünürdü. Müfəttişin tədabiri [tədbirləri] sayəsində

bu verginin alınması qət edilmişdir [dayandırılmışdır]. Təftişat davam etməkdədir.

Mərkəzi gömrüyün düsturləməli mövcibincə [təlimatnaməsinə əsasən], gömrükxana məmurunun fəaliyyəti ilə hüdu mühafizi məmuriyyəti fəaliyyəti birləşdirilməlidir.

Müsadirə edilmiş mallar

Maliyyə Nəzarəti Bakı Gömrüyünə müraciətlə, bu vaxtadək müsadirə edilmiş malların siyahısını tələb etmişdir.

Azərbaycandan çıxarılacaq mallar

Bakı gömrüyünün qərarı mövcibincə [qərarına əsasən], Azərbaycandan çıxacaq zəvat [şəxslər] aparacağı malların siyahısını tərtiblə, Ev Komitəsində təsdiq edərək, Gömrük İdarəsinə təqdim etməlidir. Əks surətdə mallar xaricə buraxılmayacaqdır.

Şikayət

Şəki qəzasının Pənci köyü əhalisi Məclisi-Məbusana bir ərizə yazıb Qulu Abbas oğlu nam bir nəfərdən şikayət etmişlərdir. Məzkur [adı çəkilən şəxs] yerli müsəlman və erməni əhalisini incidir, qətl və qarətlə əhalini zara gətirmişdir. Ərizənin axırında lazımi tədabir ittixazını [tədbirlər görülməsini] rica etmişlərdir.

* * *

Ağustosun 18-dən bütün gömrük idarələrinə xüsusi düsturləməli [təlimatnamə] varid [daxil] olub, Azərbaycandan çıxarılan malların ümumi qərar və nizam üzrə buraxılması tənbəh edilmişdir.

Müzayidə

Bakı Postaxanası kontorunda təşrinisaninin 9, 10, 11 və 12-də səhər saat 10-dan 3-ə qədər açılmış Posta paketlərindən (pasılkalardan) çıxan əşyanın müzayidəsi [hərracı] təyin edilmişdir.

İzhari-təşəkkür

Azərbaycan Cümhuriyyəti vətəndaşlarından Ağahüseyn Hacıyev Bakı İkinci edadi məktəbinin fizik kabinetindən ötrü 600 manat qiymətdə bir elektrik batareyası hədiyyə etmişdir. Vətəndaşımız Ağahüseyn Hacıyevin işbu etdiyi hədiyyəsinə qarşı Maarif naziri həzrətləri səmimənə izhari-təşəkkür edir.

Sabunçuda mühazirə

Cümə günü təşrinisaninin 7-də Sabunçu Bələdiyyə məktəbinin binasında Məhəmməd Əmin Rəsulzadə əfəndilərin mühazirə oxuyacaqları elan edilmişdi.

Vəqti-müəyyəndə [təyin edilmiş vaxtda] məktəbin salonu fəhlə və camaatla məmlu [dolmuş] idi. Natiq əfəndi öz fəsih və tulani [səlis və uzun] nitqində əhvali-hazirəyə, Azərbaycan Cümhuriyyətinin daxili və xarici siyasətinə və gürcülərin, ələlxusus ermənilərin Avropa qarşısında göstərdikləri fəaliyyət və ciddiliyyətlərinə dair müfəssəl məlumat vermişdir. Sonra məmləkətimizdə davam edən bahalıq haqqında tövzihat [izahat] verərək, başqa dövlətlərlə müqayisə etdikdə Azərbaycanda nə qədər ucuzluq olmasını isbat edərək, bahalığın önünü almaq üçün hökumətin ittixaz etdiyi tədabir [gördüyü tədbirlər] haqqında dəxi məlumat verərək, gələcəkdə vətən və milləti müdafiə etmək üçün, nəinki yalnız bahalıq,

qəhətlik, aclıq və çıpaqlıq da olsa, bütün zəhmət və məşəqqətlərə razı olmaq bahasına belə təhəmmül edib [dözüb], vətən və millət uğrunda qanımızın tökülməsinə razı olmaq və bunca qəhrəmananə əzm və səbatla hakimiyyət və istiqlaliyyətimizi saxlamaq lazım gəldiyini bəyanla nitqlərinə xitam verir və uzun alqışlara nail olur.

Denikin və azərbaycanlılar

Rəştdə Azərbaycan Cümhuriyyəti tərəfindən konsul olmadığından, İrandan hər bir azərbaycanlı vətəninə gəlmək istədikdə, Denikin konsulxanasından bir vəsiqə almağa məcburdur. Binaənileyh [ona görə], hər bir yolçudan 22 qran, yəni indiki kurs ilə 600 manata qədər (altı yüz manat) para alıb, konsulxana rusca yazılmış böylə bir vəsiqə verir:

*“Xariciyyə Nəzarəti
Rusiya Vis-Konsulluğu
Ənzəlidə
9 təşrin-i-əvvəl 1919
Nömrə 1112
Ənzəli şəhəri
Şəhadətnamə*

*Ənzəli Rusiya Vis-Konsulxanasından
bu şəhadətnamə Rusiya vətəndaşlarından Bakı sakini Cahangir İmaməli oğlu Əliyevin Bakıya getməsi üçün verilmişdir.
Şəhadətnamə ... Əliyevin Bakı Deputatxanasından verilən pasportuna məbni [əsasən] verilmişdir.*

*Rusiya Vis-Konsulxanası
Ənzəlidə
İmza ...”*

Möhürü böylədir:
“Ənzəlidə Rusiya Vis-Konsulxanası”.

BİRJADA

Kerenski minlik 850-900 manata qədər, 250-lik kəndi qiymətindən 10 faiz və xırda 20 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 800-1700 manata qədər, yüzlüyü 250-350 manata qədər və xırda 150-170 manata qədərdir.

Türkiyə kağız lirəsi 220 manat və Zaqafqaz bonu min manata 5 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirəsi 900 manat, altun onluq 1050 manat, imperial 700 manat və Avstriya altunu 2000 manatdır.

Gümüş manat 75 manat və xırda gümüş para 30 manatdır.

Bakı bonunun min manatı İranda 3 tümən 8 qran olmuşdur.

Susinin topu 1000 manata gedir.

PARLAMAN KOMİSYONLARINDA

Ləvayehi-Qanuniyyə Komissiyasında

- Təşrini-saninin [noyabrın] 5-də Dövlət Müfəttişi tərəfindən Dövlət müfəttişi təsərrüfünün ştatı artırılması;

- Təşrini-saninin 8-də Ümuri-Xeyriyyə Nəzarətindən [Sosial Təminat Nazirliyindən] Bakı şəhərində yüz nəfər küçə uşaqlarına məxsus bir darüleytam [yetimxana] təsis;

- Təşrini-saninin 8-də Ədliyyə Nəzarətindən – yəminli əza [andlı iclasçılar] məhkəməsi təşkil haqqında və;

- Təşrini-saninin 9-da Ziraət Nəzarətindən [Əkinçilik Nazirliyindən] – Şuşa

xalça və palaz emalatxanasının Ziraət Nəzarəti təhti-idarəsinə [tabeçiliyinə] keçirilməsi haqqında Məclisi-Məbusana birər qanun layihəsi təqdim edilmişdir.

Məzkur [deyilən] qanun layihələri Parlamanın Ləvayehi-Qanuniyyə [Qanun Layihələri] Komissiyasına varid [daxil] olmuşlardır.

Parlamanın Maliyyə və Büdcə Komissiyasına zeyldəki [aşağıdakı] qanun layihələri varid olmuş və təşrini-saninin 9-da qəbul edilmişlərdir:

- Şuşa şəhərində məccani [pulsuz] olaraq bir hökumət xəstəxanası güşadı [açılması] haqqında;

- Daxiliyyə Nəzarətinin ştatı artırılması və həmin Nəzarətə 23,800 manat buraxılması haqqında;

- Azərbaycan Cümhuriyyətinin bəzi nöqtələrində şal, xalı və başqa əşya toxunmasından ötrü emalatxanalar güşadı üçün 3,694,000 (üç milyon altı yüz döxsən dörd min) manat buraxılması haqqında;

- Ünas Edadi məktəbində mürəbbi [təbiyyəçi] müavini vəzifəsi təsis haqqında qanun layihələri.

FİRQƏLƏR VƏ CƏMİYYƏTLƏR

“Müsavət”da

Şamaxı qəzasında

Şamaxı qəzasının Lahıc qəsəbəsi əhalisindən Kərim Kərbalayı Səfədar oğlu və Əliheydar Kərbalayı Ağə oğlu “Müsavət”ın Mərkəzi Komitəsinə şikayət et-

AZƏRBAYCANDA

Qalabazarda “Müsavət”

1919 sənədə sentyabr ayının 11-də Hacı Mirzə Səlim Axundzadə cənablarının sədarətində gizli seçki ilə “Müsavət”a şu adamlar intixab edilmişdir [seçilmişdir]:

Sədr – Dadaş Hacı İbrahimzadə; müavin – İslam Cəfərquluzadə; xəzinədar – Hacı Əbdüləli Tağızadə; müvəqqəti katib – İslam Əbdürrəhmanzadə.

İDARƏYƏ MƏKTUB

Möhtərəm müdir əfəndi, işbu məktubun dərci təmənnə olunur.

Türk Ədəmi Mərkəziyyət “Müsavət” firqəsinin Qalabazar şöbəsinin 19 təşrini-əvvəl 1919 sənədə vəqə olan Şurasında qətd edilmişdir ki, “Azərbaycan” qəzetəsi vasitəsi ilə ümum divanxanalara və hökumət məmurlarına müraciətlə, Qalabazarda olan “Müsavət” şöbəsi namından saxta sənədlər yapıldığının bildirilməsi təhti-qərara alınmış olduğu məlum edilsin. Bundan sonra firqə möhürü və imzalar olmadan heç bir məktub qəbul edilməməsi ümumdan rica edilir.

Türk Ədəmi Mərkəziyyət

“Müsavət” firqəsinin

Qalabazar şöbəsi müavini-sədri:

İslam Molla Cəfərquluzadə.

mişlər ki, iki aydan bəri onların mülkündə qonaq sifəti ilə müvəqqətdən oturan Məşhədi Hacı Məşhədi Əli oğlu onların mülkünə sahib durub, mülkü bir başqasına satmaq istəyir. Bu xüsusda təhqiqat və lazımevi-binagüzarlıq edilmək [lazımı addımlar atılmaq] üçün Mərkəzi Komitə Bakı qubernatoruna müraciət etmişdir.

Cəmiyyəti-Xeyriyyədə

İdarə iclası

Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinə gedən olarsa, qaçqınlar izdihamını Cəmiyyətin dalanında, qapısı önündə və həтта soqaqda boyun-boyunu durmuş görər. Bunlardan sual edərsənsə ki, “Niyə böylə məzlumana durmuşsunuz?” – “Cəmiyyətə verdiyimiz ərizələrə cavab bəkləyirik” – deyərlər. İçəri daxil olub xidmətçilərdən “Nə cəhətə bunlara cavab verilməyir?” – deyə sual edildikdə, xidmətçi cavabında “Ərizələrə hələ baxılmayıbdır” – deyər.

Bu pərişan-hallıqlar fəqət [yalnız] onun nəticəsidir ki, sədr idarə iclası təyin edib əzaları [üzvləri] iclasa dəvət edərsə də, əza kəmetinalıq edib iclasa gəlməyirlər və müsəlləmdir [şübhəsizdir] ki, ərizələr həftələrlə biəncam qalıb, gündəlik ruzisindən məəttəl olanları fəna bir halda buraxacaqdır.

Ümumi iclas

Çaharşənbə günü təşrini-saninin 12-də, axşam saat 6-da Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavət” binasında tələbələr və mütəəllimlərin [məktəblilərin] ümumi iclası təyin edilmişdir.

**Xəzər dənizində posta, sərnəşin
və yük gəmilərinin hərəkəti**

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çərşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çəharşənbə və cümə günləri saat 4-də.

*Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər
Gəz və geri*

17-ci körpüdən çəharşənbə günü saat 4-də.

*Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gəz-Məşhədsər
və geri*

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

*Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və
geri*

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

**Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası
Gövhər xanım Qazızadə**

Vəzi-həml edənələr hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Doktor Mustafa bəy Hacıqasımov

Xüsusi arvad naxoşluqlarına müalicə edir. Qəbul edir axşamlar saat 4-dən 6-yədək, cümə günlərindən başqa.

Adres: Vorontsovski küçə, nömrə 17. Doktor Qarabəyovun müalicəxanası.

14034

**Berlin Darülfünunu doktoru
S. İ. Kopelioviç**

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları. Qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

11449

**Arvad diş həkimləri
Z. A. Şexter və xanım**

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıрма dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, pəradnı qapıdan.

10218

Doktor M. İ. Lurye

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

**Diş həkimi
B. L. Levin**

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Dişləri ağrısız çəkir. Kabinədə diş çıxığı laboratoriyası vardır. Qızıl ənglər, qızıl köklər, kauçuk işləri. Qəbul edir səhər saat 9-dan 1-ədək, axşam saat 4-dən 8-ədək. Adres: Sisyanovski, nömrə 7, Qubernskinin küncündə.

9090

Diş həkimi S. M. Hamburg

Təzə işlər, qızıl, kauçuk, platina üzərində dişlər qayırılır. Qəbul olunur saat 9-dan 2-yədək, 4-dən 6-yədək. Nikolayevski caddə 21, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96.

9056

Doktor İ. M. Bronşteyn

Xüsusi əmrəzi-zöhrəviyyə, dəri və daxiliyyə naxoşluqları qəbul edir. Hər gün səhər saat 10-dan 1-ədək; axşam saat 4-dən 7-yədək. Şamaxinka 12, telefon 4-21.

14003

**Professor Buyneviçin
müsəkkər [sakitləşdirici] kabinetinin
səbiq assistenti**

Doktor Q. Musaelyans

Ürək, mədə, bağırsağ və qeyri daxiliyyə naxoşluqları qəbul edir səhərlər 9-dan 12-yədək, axşamlar 5-dən 7-yədək. Ünvan: Karantinni və Bolşoy Morskoy küçələrin küncündə (Telefonni küçənin başında). Telefon: 40-22.

11446

**Əl ilə neft çıxaranlar cəmiyyət və
ittifaqının mütəhəhid idarəsi**

Öz üzvlərindən təvəqqe edir ki, bu il noyabrın 20-nədək hər gün səhər saat 10-dan 2-yədək idarənin kontoruna (Olqinski, nömrə 5) təşrif gətirsinlər və səbiq Zəmindarlıq İdarəsi ilə bağlamış olduqları son müqavilənamələrini özləri ilə gətirsinlər ki, neft rəhni ilə müavinəti-nəqdiyyə almaq məsələsi ilə əlaqədar olaraq Məadin okruqunun [Mədənələr dairəsinin] nahiyyə mühəndisi tərəfindən tələb edilən məlumatı əxz etmək mümkün olsun.

14028

Elan

Hacı Tağı Ələsgərov və Sadıq Ələsgərovun vərəsəsi bununla elan edirlər ki, Bakı

nahiyyə məhkəməsinin baş notariusu tərəfindən iyunun 8-dən 1919-cu ildə 2019 nömrəli reyesterdə təsdiq olunmuş kupca mövcubincə [kupçaya əsasən], Mixaylovski küçədə olan 3 nömrəli ev onlara mənsubdur. Müqavilənamə üzrə evin icarədarları Kərbəlayı Vəli Mikayılov və Məhəmməd Əli Rəsulzadədirlər. İxtilaf olmamaqdan ötrü yuxarıda söylənən bu evdə olan mənzil və dükən icarədarlarının nəzəri-diqqətinə elam edilir [bildirilir].

14037

**Müdür:
Hacıbəyli Üzeyir**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Pel-Mel Teatrı

səh. 257. “Pel-Mel”: Bakıda, indiki S. Vurğun adına Azərbaycan Dövlət Akademik Rus Dram Teatrının binasında fəaliyyət göstərmiş özəl teatr. “Pel-Mel” teatrından əvvəl bu binada “Mikado” kinoteatrı yerləşirdi.

Maliyyə Nəzarəti tərəfindən

səh. 257. “İqtisad Sandıqlarının”: elanda hər yerdə “İqtisadi Sandıqlarının” getmişdir.

Rusiya Kommunizm

inqilabının ikilliyi

səh. 259. “istilayi-cahan siyasətinin bir böyük amili”: qəzetdə belə getmişdir: “istilayi-cahan bir siyasətinin böyük amili”.

səh. 260. “bonapartizm”: iri burjuaziyanın əksinqilabi diktaturasını ifadə edən termin.

Qəzetələrdən

səh. 264. “Avamlar Kamerası”: Britaniya Parlamentinin aşağı palatası olan İcmalar Palatası nəzərdə tutulur.

Türkiyədə

səh. 266. “milliyyəti-siyasiyyə”: milli köklərə deyil, vətəndaşlığa əsaslanan milliyyətçilik, məsələn osmanlıçılıq.

“tənzimatçılıq”: Osmanlı imperiyasında 1839-cu ildə elan edilən Tənzimat fərmanı ilə başlayan islahat hərəkatı; özündə hüquqi, mədəni islahatları, təhsil islahatını, qərbləşməyi və mərkəziyyətçiliyi ehtiva edirdi.

səh. 269. “ittihadçı”: İttihad və Tərəqqi partiyası və onun tərəfdarları nəzərdə tutulur.

Türkiyə Hərəkatı-milliyəsinə dair

səh. 270. “Əlvahi-əşərə”: inanışa görə, həzrəti-Musaya yazılı olaraq verilən on əmr.

səh. 273. “Naqd”: imza yarımçıq çıxmışdır.

“Sancaq” şeiri (səh. 273)

üçün lüğət:

xoş-yümn: xoşbəxt, uğurlu
sayə: kölgə
vəcdi-hal: sevinc, nəşə
ali və tali: böyük-küçük hamı
rayəti-nüsrət: zəfər bayrağı
fatehi-kişvər: ölkə fətn edən
təməvvüc: dalğalanma
“Öylə kim, dəryalar bir şimal ilə”: “Dəlzlər şimal küləyi ilə necə dalğalanarsa, elə”
rifət: ucalıq
infial: xəcalət
cəri: cürətli
nüsrət: zəfər
“Əsrlərlə, nə ki mahü sal ilə”: “Aylar, illərlə yox, əsrlərlə; əsrlərdən bəri”
rəzməh: döyüş meydanı
sabit-qədəm: möhkəm; sarsılmaz
ələm: bayraq; nişan; simvol
məqal: söz

Bakı xəbərləri

səh. 279. “Şəhadətnamə ... Əliyəvin”: qəzetdə belədir.

“İmza ...”: qəzetdə böylədir.

Cümə axşamı, 13 noyabr 1919-cu il, nömrə 321

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səneyi-davamiyyəsi. Pəncşənbə, 19 səfərül-müəzzər sənə 1338. 13 təşrinisani 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək heasb olunur.

Elan fiati: birinci səhifədə sətri 8 rublə, axırncı səhifədə sətri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axırncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

SİRK “MODERN”

Pəncşənbə [cümə axşamı] günü noyabrın 13-ndə 1919-ncu ildə kloun Si Sip-Sipkinin benefisidir. Bu gün “Venetsiyada gecə”, denikinlilər ilə bolşeviklər müharibəsi, barometr və çapuk əkslər göstərəcəkdir. Bu gün növbənöv fokuslar, izahatı ilə.

Məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə təşkil edilmiş Fransa güləş mübarizəsinin məbədi [ardı].

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir. 1-nci: ikinci güləş Kalişeviç – Boqatırov; 2-nci: İran güləşi Gənc Əli – Oleynikov; 3-ncü: qəti mübarizə Muznik – Naməlum.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa başlanacaq 8-də, tamam olacaq 12-də. Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Elan: Bu günlərdə Zakoroykonun benefisi olacaqdır.

14039

* * *

Azərbaycan Dövləti Teatrosu Heyəti Müdiriyyətinə opera və operetta oyun-

ları üçün “xoristlər” lazımdır. Yaxşı səsə malik olanlar səsini imtahanı üçün vis-direktor Zülfüqar bəy Hacıbəyliyə müraciət etməlidirlər. Ancaq yaxşı səsi olanlar qəbul ediləcəklər.

Adres: Dumski ploşcad, Haşımovun 11 nömrəli mülkü.

Dövləti Teatrosu heyəti vəkili:

M. Ə. Sidqi

T-319

BAKİ MÜSƏLMAN

PARAXODÇULARININ CƏMİYYƏTİ

Petrovski körpüdən Lənkəran və Astaraya hər gün saat beşdə paraxod gedir. Yük və sərnəşin həmin körpüdə qəbul olunur. Biletlər dəxi orada satılır. Ənzəli, Məşhədsər, Bəndər Gəz, Həsənqulı, Gülmüştəpə, Ləngərud, Rudsər və Şahsavara dəxi həmin körpüdən yük qəbul olunur.

Noyabrın 12-sindən Salyana yük və sərnəşin paraxodu işləyəcəkdir.

Cəmiyyətin kontoru Dəniz qırağında, Rəsulovun kontorunda.

Telefon nömrəsi: 3-88 və 57-61.

Bakı Paraxodçular Bürosu

14026

1919-cu sənə noyabrın 13-də pənc-şənbə günü gündüz saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

T-340

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz mövqifi tərəfindən qəbul edilmişdir)

11 təşrini-sani

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Onej cəbhəsində – Denislav dairəsində kəşfiyyat dəstələrimizin müvəffəqiyyətli əməliyyatı icra edilir. Arxada düşməndən əsirlər alınmışdır. Kapyor boğazının cənub kənarında Qırmızı Borun 30 fərsəx cənub - qərbində olan Suma nəhrinə çatılmışdır.

Yamburq cəbhəsində müvəffəqiyyətli surətdə yürüşümüz davam edir. Yamburqun 15 fərsəx şimal-şərqində bir neçə kəndlər işğal edilmişdir.

Çud gölünün şərq sahili dairəsində Yajina kəndi işğal olunmuşdur.

Pskov dairəsində – Pskovun 15 fərsəx qərbində vuruşma ilə bir neçə kənd tutulmuşdur.

Novqorod, Volın, Kiyev və Çerniqov dairələrində təbəllüdsizdir [dəyişiklik yoxdur].

Dmitrov dairəsində – Dmitrov altında düşmən münhəzim [məğlub] edilmiş və ricəti [geri çəkilməsi] əsnasında əlimizə yaralı və bir çox qənimət düşmüşdür.

Kursk cəbhəsində Fatejin şimalında ciddi vuruşmalar davam edir. Kursk dəmiryol xətti boyunca bizim qoşunlarımız düşməni sıxışdıraraq, Kurskdan 50 fərsəx şimala olan kəndlərin xəttinə çatmışlardır.

Şikrov cəbhəsində yürüşümüz müvəffəqiyyətlə davam edir. Bizim qabaq hissələrimiz Şıkrı şəhəri və mövqifini işğal etmişlərdir. Qənimət də alınmışdır.

Kastornov dairəsində müvəffəqiyyətli vuruşmalar davam edir.

Novoxopyor dairəsində yürüş edən hissələrimiz Novoxopyot yaxınlığındakı kəndlərə çatmışlardır. Ural dairəsində düşmən yürüşü tərəfimizdən dəf edilmişdir.

Qalan cəbhələrdə təbəddülat [dəyişiklik] yoxdur.

İşim dairəsində kəşfiyyat əməliyyatı.

Tobol dairəsindən məlumat alınmışdır.

Haskellin Parisə əzimi

Lion - Erməni Cümhuriyyəti nəzdində olan Baş Amerika komissarı polkovnik Haskell Qafqaziya hərbi işlərinə aid məruzədə bulunmaqdan ötrü İstanbuldan Parisə əzimət etdi [getdi].

İspaniyada idareyi-əsgəriyyə

Stokholm - Madriddə dəmiryol əməlləri maaşlarının artırılması haqqında tələbnamə təqdim etmişlərdir. Şəhər idareyi-əsgəriyyə [fövqəladə hərbi rejim] altında elan edilmişdir.

Amerikada tətillər

Hursi - indiki zamanda Cəmahiri-Müttəfiqədə [Birləşmiş Ştatlarda] 1 milyon 500

min əmələ tətillər etməkdədir. Tətillər hərəkətinin axırı hələlik məlum deyildir. Kömürqazıyanlar tətilləri bir həftədir davam edir. Tətillər nəticəsi olaraq Nyu-Yorkda 210 vapor yüklənməmiş durur.

Cəmahiri-Müttəfiqədə sui-niyyət kəşfi

Paris – Nyu-Yorkdan Cəmahiri-Müttəfiqə məmurlarının xəbər verdiklərinə görə, inqilab hazırlandığına dair sui-niyyət kəşf edildiyi xüsusi məlumat alınmışdır. 100-dən artıq həbslər icra edilmişdir. Guya polis tərəfindən külli surətdə qəlp para, qırmızı bayraqlar və əsliyə [silahlar] alınmışdır. Hökumət fəhlə qanına susamışdır.

Almaniya cavabı

Nauen - Almaniyanın Müttəfiqlərə cavabı Müttəfiqlərin sülh şəraiti mövcubincə iltizam etdiyi [sülh müqaviləsinin şərtlərinə görə öz öhdəsinə götürdüyü] bir çox maddələrə əməl etmədiyinə dair sənədata istinadən tərtib verilməkdədir.

Almaniya mətbuatına xəbər verirlər ki, Almaniya Sülh Komissiyası Müttəfiqlərin sülh şəraitini xələdar etdiklərinə [pozduqlarına] dair üç mindən ziyadə etiraz almışdır.

Ali Şuranın təklifi

Lion - Axırıncı nota ilə Ali Şura, Romaniya hökumətinə, Sülh Konfransı tərəfindən göstərilən nöqtələrə Macarıstandan bilatəxir [dərhal] qoşunlarının çıxarılmasını təklif edir.

* * *

Rəsmi surətdə Sibiryadan vətənlərinə aparılmaları üçün Müttəfiqlərin bir

vapor verdiklərini xəbər verirlər. Bu məqsəd üçün İngiltərə 50 milyon frank təxsis etmişdir [ayırılmışdır].

Bizim tərəfə gəlirlər

Qomel - Çerniqov yaxınlığında Denikindən aldığımız əsirlər Qırmızı ordu cərgəsinə daxil olurlar. Əsirlər zorla səfərbərliyə alındıqlarını söyləyirlər.

Denikinçilərin hərəkəti

Qomel - Denikinçilərin ricətləri [geri çəkilmələri] əsnasında Çerniqov tamamilə talan və yağma edilmişdir. Dükən və mağazalar təxrib edilmişdir. Sərvətlilər şəhərdən qaçmışlardır.

Fəlakət ərəfəsində

Nauen - Axırıncı məlumat nəzərən, Vyana kömür qəhətliyindən naşi [ötrü] fəlakət ərəfəsindədir. Şəhər idarəsi axırıncı odun ehtiyatını əhali arasında təqsim etməyə [bölüşdürməyə] məcbur olmuşdur.

Qırmızılar Denikin arxasında

Qomel – Kiyev Ağ qvardiya qəzetələrinin verdikləri xəbərlərə görə, müttəhid [birləşmiş] iğtişasçı dəstələri Poltavanı 3 tərəfdən əhatə etmişlərdir. İğtişasçılarla vuruşma davam edir. Həman qəzetələrin verdikləri xəbərlərə görə, iğtişasçılar hərəkətindən dolayı Kiyev-Poltava yolundakı qatarların hərəkəti dayandırılmışdır. Yekaterinoslav iğtişasçılar əlindədir.

Yekaterinoslavın işğalı

Qomel - Ən mövsuq [etibarlı] mənbədən xəbər verirlər ki, Denikin arxasında

hərəkətdə olan qırmızı iğtişaçılar tərəfindən Yekaterinoslav şəhəri işğal edilmişdir.

Başqırd-tatar mitinqi

Ufa – Başqırd-tatar əhalisi toplanmış olduqları böyük bir mitinqdə qərar çıxarmışlardır ki, Şura hökumətini və Avropa, Amerika inqilab hərəkətini təbrik etsinlər. Şərq inqilabçıları Şərqin xilasını ancaq fəhlə inqilabında görərək, kəndi əllərini Şura hökumətinə və Avropa, Amerika inqilabçı fəhlələrinə uzadır və Şərq xalqını dəvət edir ki, imperializm məzəlimini [zülümünü] üzərlərindən atıb, inqilab yangınını alovlandırınlar və hürr [azad] bir həyata malik olaraq, cümlə millətlərlə qardaşvari dolanmağa müvəffəq olsunlar. Yaşasın sosializm və Şərq-Qərb xalqlarının beynəlmiləl ittifaqı!

(Gürcü Teleqraf Agentliyindən)

Bəhriyyə alətinin təslimi

Hamburq Bəhriyyə Komissiyası hökumətə müraciət edərək bəhriyyə alətinin [donanma alətlərinin] təslimi gəmilərin inşa və təmir edilməsi işlərini müşküləşdirdiyindən, 400 ton bəhriyyə alətinin tələbindən Müttəfiqlərin imtina etməsi xüsusunda təşəbbüsatda bulunmuşdur.

İspaniyada tətillər hərəkəti

İspaniyada tətillər hərəkəti baş vermişdir. Barselonada tətillər geniş dairə kəsb etməkdədir. Cəbəllüttariqdə ümumi tətillər olduğunu xəbər verirlər.

Macarıstan məsələsi

Beşlər Şurası Macarıstan məsələsinin

müzakirəsini düşənbə [bazar ertəsi] gününə təxir etmişdir.

Yaponiya, Amerika və Sibirya

Yaponiya Amerikaya göndərdiyi notasında Amerika dövləti ilə bərabər Sibirya vəziyyəti haqqında müzakirəyə girişməyə hazır olduğunu bəyan edir.

Norveç müəllimləri və Rusiya ablu-kası

Norveç müəllimləri Norveç hökumətinə bir məruzə verərək, Müttəfiqlərin Rusiya əleyhinə olan ablu-kasında [blokadasında] Norveçə hökumətinin iştirak etməsinə etiraz edirlər.

Çex-slovak ticarət heyəti

Rusiya ilə mal mübadilə edilməsi üçün müahidə əqd etməyə [səziş imzalamaya] Novoçerkassk şəhərinə bir çex-slovak ticarət heyəti varid olmuşdur [getmişdir].

(Qafqaziyadakı Müttəfiqlər heyətinin radio xəbərləri)

İngiltərədə təxrisi-əsgər

İngiltərə Hərbiyyə Nəzarətinin verdiyi məlumata görə, təşrinə-əvvəlin ibtidasına [oktyabrın əvvəlinə] kimi İngiltərə ordusundan 142,389 zabıt və 3,258,601 nəfər saldat əsgərlikdən təxris edilmişlərdir.

Cənub Slovakiya səfərbərliyi haqqında

Cənubi Slovak Mətbuat Bürosu cənub slovak qoşunlarının təcəmmüsü [cəmləşməsi] haqqında şayiə olan [yayılan] xəbərləri təkzib edir.

Yaxın Şərq və Fransa

Fransanın Yaxın Şərq ilə ticarət müamələtinin [əməliyyatlarının] bərqərar edilməsi üçün Stefan Darvilin təhti-sədarətində [başçılığı altında] Parisdə hökumət tərəfindən xüsusi bir komissiya təşkil edilmişdir. Bu komitənin indilikdə işgəndəriyyə, Qahirə, Beyrut, Afina, Səlanik və İstanbul, Smirnada [İzmirdə] nümayəndəliyi olduğu kimi, gələcəkdə Asiyayi-Süğranın [Kiçik Asiyanın, Anadolunun] bütün böyük şəhərlərində nümayəndəliyi olacaqdır.

İngiltərədə

Mövsuq [etibarlı] dairələrdən İngiltərə vəziyyətinin yaxşılaşdığını xəbər verirlər. Dövlət tərəfindən edilən tədbirləri əhali məmnuniyyətlə qarşılamışdır. Bir çox dəmiryol xəttlərində hərəkətə başlanılmışdır.

(İtaliya heyəti xəbərləri)

Smirna hadisələri haqqında

Ali Şura Smirna [İzmir] hadisələrini təhqiq edən komissiyanın məruzəsinə baxmağa şüru etmişdir [başlamışdır]. Venizelos müfəssəl məruzədə bulunmuşdur.

QƏZETƏLƏRDƏN

Müttəfiqlərin Almaniyaya notası

Sülh müahidənaməsinə [səzişinə] aid, Müttəfiqlər tərəfindən Almaniya hökumətinə yeni bir nota verilmişdir. Şu notanın tələbatı aşağıdakı qərar üzrədir:

Almaniyanın xüsusi malı olan bütün tərsanələrdəki mancanaqlar, təmirat ləvazimatı və torpaq qazıyan makinalar 10 gün müddətində təslim edilməlidir. Sülh müahidənaməsinin şəraiti ifa edildikdən sonra hərbi gəmilərin təbii edilməsi [qovulmuş] tayfa və zabitanı azad ediləcəklərdir. Şimal dənizində tələf edilmiş sualtı qayıqları əvəzinə yeni təhtəlbəhr [sualtı] makina və matorları 10 günə kimi Almaniyaya hökuməti verməlidir. Bitərəf dövlətlərə satılmış təyyarələrin qiymətini Müttəfiqlərə tədiyə etməyə [ödəməyə] Almaniyaya hökuməti məhud [boyun] olur. Bu şəraiti ifa etməkdən ötrü təyin edilən müddəti Almaniyaya hökuməti keçirdiyi təqdirdə, Dövlət-Müttəfiqə və müttəhidənin haqqı vardır ki, Almaniyanı məcbur etmək üçün hər dürlü vəsaitə və hərbi tədabirə [tədbirlərə] müraciət etsinlər.

Müttəfiqlərin yeni tələbatı haqqında Almaniyaya mətbuatı

Müttəfiqlərin yeni tələbat və təhdidatlarından [təhdidlərindən] dolayı Almaniyaya mətbuatı qayət mükəddər və mütəhəyyir olmuşdur [qəmgin olmuş və çaşmış qalmışlar].

“Berliner taqebblatt” yazır ki:

“Sülh müahidənaməsinə [səzişinə] və ikinci bəratülqövlü [protokolu] imza etməkdən ötrü nümayəndə ezam qılmaq mümkün deyildir. Zira sərsinin qatarları hərəkəti müvəqqədən münqəte edilmişdir [kəsilmişdir]. O ki qaldı sülh müahidənaməsi şəraitini ifa etməmək, hərəgah ifa edilməyirsə, o da Almaniyanın qəsdən istəməsindən vüqu bulmayıb, nəzərə alınmamış hadisətdən dolayı zühura

çıxmış bir fəqərədir [hadisədir]. Müttəfiqlər notasında verilmiş parovozların az miqdarda olması denilir. Lakin onlar fəramuş edirlər [unudurlar] ki, 10 min parovoz və 270 min vaqon Müt-təfiqlər üçün qoyulmuşdu. O miqdarda parovoz və vaqonlardan onlar isə ancaq 5 min parovoz və 150 min vaqon seçdilər.

Gəmilərin qarq edilməsində isə Almanıyanı müttəhim etmək olmaz. Mütərikə şəraiti mövcubincə [atəşkas şərtlərinə əsasən], gəmilər İngiltərəyə gətirilmişdi. Gəmiləri mühafizə etmək qayğusu isə İngiltərənin kəndi işi idi. O gərək gəmilərdən ixrac edilmiş Almanıya tayfası əvəzinə ingilislərdən qoya idi. Şimdi isə onlar 5 krauzerdən [kreyserdən] başqa əzim [böyük] miqdarda mancanaqlar və qeyri liman ləvazimatı da tələb edirlər.

Bununla zənn edirsək, kəndilərini Almanıyanın ticarət donanması bərpa edilməsi mümkünatından siğorta etmək istəyirlər.”

Qəzetənin bəyanatına görə, bu tələbnamə göstərir ki, Almanıyanın iqtisadi həyatı bərpa edilməsinə mümaniyət [maneçilik] etmək üçün İngiltərə var qüvvəsini sərf edir.

Bolqariya heyəti-mürəxxəsəsinə Müt-təfiqlərin cavabı

Bolqariya heyəti-mürəxxəsəsinə [nüməyəndə heyətinə] Müttəfiqlər tərəfindən verilmiş təhriri [yazılı] cavabda denilir ki:

“Bolqariya xalqı müharibə məsuliyyətindən azad edilə bilməz. Binaənileyh [ona görə], Sülh Konfransının ətraflı düşüncədən sonra qəbul etdiyi qərar da şəkil etibarilə təğyir ediləmməz [dəyiş-

dirilə bilməz]. Bolqariya mürəxxəsələrinə təqdim edilmiş sülh şəraiti intiqam hissi ilə tərtib edilməmişdir və Müttəfiqlər Bolqariyanı keçən xətalardan dolayı müaxizə etmək [təhmətləndirmək] xəyalında deyildir. Onlar istəyirlər ki, mütəmədi və müstəhkəm [məhkəm] bir sülh bərpa etsinlər. Bolqariyaya dərxatir edirlər [xatırladırlar] ki, onun Adalar dənizinə [Egey dənizinə] çıxmasını Müttəfiqlər təmin etmişlərdir.”

Cavabın sonunda denilir ki:

“Hərgah Müttəfiq və müttəhid döv-lətlər bolqar mürəxxəsələrinin təklif etdikləri məsələlərin həpsinə cavab verməmişsə, bu ona görə olmuşdur ki, Müttəfiqlər şu məsələləri müzakirə etdikdən sonra onların Bolqariya mürəxxəsələri arzusuna müvafiq həll edilməsini mümkün bilməmişlərdir. Amma bir qaç maddələrdə isə heyəti-mürəxxəsənin arzusu nəzərə alınmışdır.”

TÜRKİYƏDƏ

Sivas Konqresi

Türkiyədəki milli hərəkətin nə dərəcədə xalqca mərgub [xalq tərəfindən rəğbət görən] bir hərəkət olduğunu göstərmək üçün “İqdam” qəzetəsinin Sivas Konqresi haqqındakı aşağıdakı müxabirəsini nəql edirik:

Sivas ağaclı olmaqla bərabər, qəsvətəngizdir [ürək sıxandır]. Məməfih [bununla belə], bu gün Sivasda əski durğunluq və sükuta müqabil bir hərəkət və fəaliyyət runüma idi [özünü göstərirdi].

Bütün Sivas əhalisi yaya [piyada] və arabalarla [Damad] Fərid paşa Kabinəsinin dərdəst [həbs etmək] əmrini verdiyi Mustafa Kamal paşa həzrətləri ilə Rauf [Orbay] bəy əfəndini istiqbal [qarşılamaq] üçün yollara tökülmüşdü.

Hökumətin bu zətləri [şəxsləri] vətənlərini düşmən istila və işğallarından qurtarmaq istədikləri hərəkəti-milliyənin başına keçdikləri üçün tövqif [həbs] etdirmək istədiyini bilən xalq, kamali-hörmət və səmimiyyətlə Mustafa Kamal paşa və Rauf bəy əfəndiyə qucağını açırdı. Müşarünileyhi [adları çəkilən şəxsləri] kim dərdəst edəcək? Millət, Fərid paşa Kabinəsi kimi düşünməyir. Kəndi yaralarını kəndi sarmaq, kəndi dərdinə kəndi vəfakar və vətənpərvər övladları ilə dəva bulmaq istəyirdi. Zira millət, Fərid paşanın milləti əcnəbi işğalatına [yalanlarına] qurban edəcəyini anladığı üçün artıq hökumətdən bir şey bəkləməyərək silahına sarılmış və ümumi konqresini əqd etmək [çağırmaq; keçirmək] üçün intixab etdiyi mürəxxəsələrini [seçdiyi nümayəndələrini] Sivasla göndərmişdi.

Bu gün Sivas ciddən tarixi bir günün ərəfəsini yaşayırdı.

Mustafa Kamal paşa və Rauf bəy əfəndi və rüfəqayı-sairəsi [digər yoldaşları] xalqın təzahürat və alqışları içində avtomobillərlə şəhərə, konqre üçün təxsis və ehzar olunan [ayrılan və hazırlanan] Məktəbi-sultani binasına müziqanın əhviyyəti-lətifəsi [hərbi orkestrin qulağa xoş gələn havaları] içində daxil oldu. Anadolunun hər tərəfindən gələn mürəxxələr tərəfindən istiqbal edildilər. Axşam üzəri Məktəbi-sultanidə şəərəflərinə mükəlləf bir [təmtəraqılı] ziyafət verildi.

Ziyafətdə konqre mürəxxəsələri ilə vali [Məhməd] Rəşid paşa və qolordu [korporus] komandanı [Hüseyn] Səlahəddin bəy [Kösəoğlu] və əşraf və əyani-məmləkət [ölkənin nüfuzlu adamları və əyanlar] ilə Amerika mətbuatı-ümumiyyəsi mürəxxəsələri [nüməyəndəsi] mister [Luis Edqar] Braun hazır idilər.

Bu gecəyə qədər pək sönük olan məktəbdə başqa bir ruh, başqa bir həyat, başqa bir şətarət [canlılıq, nəşə] vardı. Hər tərəf cabəca donadılmış [başdan-başa bəzədilmiş] və tənvir edilmişdi [işıqlandırılmışdı]. Dışarıda müziqa lətif nəğmələrlə tərənnümsaz olur, hər kəsin qəlbi əndişeyi-istiqbal və istiqlalla çarpırdı. Hər kəsə fədakarlıq hissi yüksəlmiş, bu günə qədər görülməmiş bir şövqü şadi [şövq və şadyanalıq] vardı.

Yemək odası fəvqəladə bir surətdə təzyin edilmiş [bəzənmiş] və nəfis, məbzul [bol], mütənəvvi [cürbəcür] yeməklər ehzar və təbx olunmuşdu [bişirilib hazırlanmışdı].

Bu hal arxadaşım Saleh Siqdi [Kəsri-oğlu] bəyin fikir və imanına müxalif olmaqla bərabər, zövqünə gedir və bunu kətm edəmməyərək [gizləyəmməyərək], hissiyyatını şu surətlə not dəftərinə qeyd edirdi:

“Yemək odası fəvqəlməmul [gözlədiyimizdən artıq] bir surətdə təzyin edilmiş, fəqət hər nə olursa-olsun, fikir və imana müxalif olan bu təzi-hərəkət və alayış [dəbdəbə] pək zövqə getdi. Adəta [demək olar ki], buraya gəldiyimdən dolayı bir hissi-iftixar belə duymağa başladım.”

Yeməyin ortasında Anadolu qərbi mürəxxəsələri naminə İsmayıl Fazil paşa həzrətləri Mustafa Kamal paşa və rüfə-

qayı-möhtərəməsinə [möhtərəm yoldaşlarına] bəyani-xoşmədidən [xoşgəldin dedikdən] sonra, içimizdə bulunan amerikalı mister Brauna ziyafətə iştirakından dolayı təşəkkür etdi və bir hissi-qəbləlvüqu ilə [ürəyinə dammış kimi] məmləkətin qurtulacağını, Konqrenin səlaməti-məmləkətə mətuf olan xidmət və məsaisində müvəffəqi-bilkeyr olacağına [ölkənin salamatlığı məqsədilə etdiyi xidmətlər və söylərində xeyirə nail olacağına] dair bulunan nitqinin xitamından sonra, mister Braun ingiliscə bir nitq irad edib [söyləyib], Həmidyyə qəhrəmanı [Hüseyn] Rauf bəy [Orbay] tərəfindən şöyləcə tərcümə edildi:

“İstanbuldan buraya qədər uğradığım yerlərdə türk millətini pak çalışqan və müsafirpərvər buldum. Bütün vəsait-sizlik içində çalışqan bu millətin məsaisi [səyi] alat və vəsaiti-fənniyyə və ziraiyyə [texniki avadanlıq və kənd təsərrüfatı alətləri] ilə tachiz edilərək çalışdırılacaq olarsa, bu millət nələr yapmaz?”

Binaənileyh [ona görə], bu millətin məsaisini şayani-heyrat və təqdir buluram.

Amerika Türkiyəni pak başqa dürlü bilir. Bu da fəna propaqandaların nəti-ceyi-təbiyyəsidir. Mən bu səyahətimdən dolayı pak məmnunam. İstəram ki, amerikalılar mənim kimi səyahət edərək türkləri yaxından görüb tədqiq etsinlər.

İştə o zaman türklər haqqındakı fəna fikirlərini təbdil edəcəklərinə [dəyişdirəcəklərinə] heç şübhə etməm. Netəkim, bərayi-təhqiq [təhqiq etmək məqsədi ilə] gələn Amerika heyətləri türkləri gördükdən sonra fikirlərini dəyişdirmişlərdir.

(Ziyafəti işarətlə) Hər uğradığım yer-də böylə səmimi bir məhəbbət və müsafirətlə qarşılandım və gördüyüm bütün türklər vətənpərvərlik hissi ilə mütəhəssis [duygulanmış] və Qüvayi-milliyəyə zəhirdir [Milli qüvvələrin dəstəkçisidir].

Buraya nim-rəsmi [yarı-rəsmi] bir vəzifə ilə gəldim. Məmləkətimdən pak uzaq bulduğum üçün əhvali-siyasiyyə haqqında bir şey söyləyəmməyəcəyəm. Bütün gördüyüm və gəzdiyim yerlərdə türk millətinin nəcabətini gördüm.”

Misterin nitqini mütəəqib [nitqinin ardınca], Mustafa Kamal paşa vəqur [məğrur] bir lisan və xoş bir əda ilə irad-nitq etdi. Mister Brauna türklər haqqında göstərmiş olduğu təqdirşünaslığa bəyani-təşəkkürlə, Şərqi Anadolu əhalisinin salamlarını Qərbi Anadolu mürəxəslərinə təfhim və təbliğ [anladaraq və çatdıraraq] və ordunun bu xidməti-vətənpərvəranədəki məsaisini [vətənpərvərlik xidmətindəki səyini] kamali-şükran ilə yad etməyi vəzifə bildiyini söylədi.

Yeməkdən və irad edilən nitqlərdən sonra, koridorlarda uzun-uzadıya bəyani-mütaliə və həsbə-hallar yapırdı [fikir bildirilir və söhbətlər edilirdi]. Hər kəs atidən [gələcək barəsində] əmin və ümid-var bulunurdu.

Üç yüz sənədən bəri yapılan inqilabat [inqilablar] milləti inkişaf etdirəmmədiyini və məmləkətin tərəqqi və səadətinə xadim olamıdığından [xidmət edə bilmədiyindən], bunun əsəb və lədu-niyyəti təzəkkür və təəmmül edilmək [səbəbləri və sirrləri yada salınaraq təhlil edilməsi] və ona görə tarixdən və hənuz tarixə keçməyən pak yaxın əhvaldan mütənəbbəh və mütəyəqqiz [ehtiyatlı və

ayıq-sayıq olmaqlığımız lüzumu və şəxsi amal və intriqalara alət olmamaq üçün açıqgöz davranmaq icab etdiyi [lazım gəldiyi] dərmian olunurdu [meydana qoyulurdu].

Bu gecə, həyatımda unudulmaz bir gecə idi.

Mustafa Kamal paşanın bəyanatı

Anadolu və Rumeli Müdafiyyə-hüquq cəmiyyətləri heyəti-təmsiliyyəsi rəisi Mustafa Kamal paşa “Yeni gün” qəzetəsinin Sivas müxabirinə şayani-diqqət [diqqətəlayiq] bəyanatda bulunmuşdur. Mustafa Kamal paşa deyir ki:

“Məmləkətimizin hər qismində icrayi-təsir etmiş olan eyni əsəb [səbəblər], eyni məqsəd uğrunda hər yerdə təşkilati-milliyə vücudə gətirilməsini intac etmiş [nəticəsini doğurmuş] və nəhayət, bütün bu mütəfərriq [dağınıq, ayrı-ayrı] təşkilat ittihad edərək [birləşərək] bütün məmləkətə şamil olmuşdur.

Əsas məqsədimiz vətən və milləti qurtarmaq olduğuna görə, qarşımızda iki müxasim zümrə [iki düşmən qrup] bulunması pak təbii idi. Bunların biri mənafeyi-şəxsiyyəsinə mənafeyi-ümümiyyəni fəda edən hökuməti-səbiqə, ikincisi də inqirazımızı [süqutumuzu] bəkləyən bir taqım daxili düşmənlərimiz.

Bunlar cahan nəzərində hərəkəti-milliyəni gizlətmək və kəndilərini qurtarmaq üçün zaman icabı [zamanənin ehtiyacından doğan] qüvvətli bir silaha malikdi. Bu silah isə ittihadçılıq iftirası idi. Biza ittihadçı dəyənlər unudurlar ki, hərəkəti-milliyə bütün millət tərəfindən icra edilməkdədir. Əgər işin içində ittihadçılıq olmaq lazım gəlsə, bütün millət ittihadçılıq ilə ittihad edilmiş olar.

Sonra həmin surət ilə heç bir firqəyə mənsub olmadığımızı və ittihadçılıqla əlaqəmiz bulunmadığını kainata elan etdik.

Hər şeydən əvvəl bunu söyləmək istəram ki, təşkilati-milliyənin ənasiri-qeyri-müslimə [müsəlman olmayan ünsürlər] əleyhində heç bir fikri-müzməri [gizli bir planı] yoxdur.

Biz xristianların hər dürlü hüquqi-təbiyyətlərini [vətəndaşlıq hüquqlarını] tamamilə təmin edərək, beynəlanasir müvazinət və ahəng ehyasını məqasidi-əsliyyəməzdən ədd edəcəyiz [ünsürlər arasında müvazinət və ahəng qurulmasını əsl məqsədlərimizdən biri hesab edəcəyik].

Cəmiyyətimiz bir firqeyi-siyasiyyə deyildir. Bu səbəblə, intixabat [seçkilər] əsnasında nə ələlümüm [ümumiyyətlə] cəmiyyətin və nə də ələlxüsus [xüsusi olaraq] heyəti-təmsiliyyənin doğrudan-doğruya heç bir fəaliyyət və müdaxiləsi olmayacaqdır. Əgər millət məni məbus intixab etmək [millətəvəkili seçmək] arzusunu izhar edərsə, məəlməmnuniyyə [məmnuniyyətlə] qəbul edərəm. Fəqət kəndiliyimdən heç bir təşəbbüsdə bulunmayacağam.”

Yeni sülh heyəti-mürəxxəsəsi

“Axşam” qəzetəsinin yazdığına görə, hal-hazırda Babi-ali [Türkiyə hökuməti] yeni Türkiyə sülh heyəti-mürəxxəsəsi əzasını [nümayəndə heyəti üzvlərini] təyin etmək işləri ilə məşğuldur. Babi-alinin şimdüyə qədər əsamisini [adlarını] təyin etdiyi mürəxxəslər [nümayəndələr] bunlardır: [Əhməd] İzzət paşa [Furqaç] həzrətləri, Əhməd Rza bəy, Xariciyyə naziri Mustafa Rəşid paşa.

Bunlardan əlavə, əsgəri [hərbi] müşavir olaraq sabiq qolordu [korpus] komandanlarından [Düzdaban] Əli Rza paşa da təyin edilmişdir.

İzzət paşa həzrətlərinin millətə layiq olduğu təvəccöh [bütün millətin rəğbətini qazanmış olması], müşarünileyhin [adı çəkilən şəxsin], həqiqətən amali-milliyəni təmsil edəcəyinə dəlalət edir.

Yeni heyəti-mürəxxəsənin digər əzəllərinin də pək yaxında təyin ediləcəyi müqərrər edilmişdir [qərarlaşdırılmışdır].

Nazirlərin bəyanatı

Sədrəzəm [Düzdaban] Əli Rza paşa, kabinə arxadaşlarından, ancaq kəndilərinə aid məsələyə dair bəyanatda bulunmalarını və bunun xaricində idareyi-kəlam edilməməsinə [danışılmamasını] rica etmişdir.

“Etilaf və Hürriyyət” firqəsi

“Axşam” qəzetəsinin verdiyi məlumata görə, “Etilaf və Hürriyyət” firqəsində böyük ixtilaf vüqu bulmuş, bir çox mühüm üzvlər firqəni tərk etmiş və qeyri bir dəstəsi firqə əleyhinə hərəkətdə bulunmaqda müttəhim edilərək ixrac edilmişdir.

Xariciyyə nazirinin bəyanatı

“Pəyam” qəzetəsi yazır:

Xariciyyə naziri Mustafa Rəşid paşa əxirən [son zamanlarda] vüqu bulan bir müləqatında [müsahibəsində] Kabinənin siyasəti-ümumiyyəsi haqqında bərvəchi-ati [aşağıdakı kimi] bəyanatda bulunmuşdur:

“Əvvəli-əmrə [hər şeydən əvvəl], hökumətimiz bir firqə hökuməti deyildir,

bitərəf bir hökumətdir. Siyasi firqələrdən heç birinə təmayül etməz. Fəqət millətin heyəti-məcmuəsinə [bütövlükdə hamısına] və zati-şahanənin etimadi-səniyyələrinə [padşah həzrətlərinin uca etimadına] istinad edər. Konfransın hüzuruna bütün millətin müməssili [nümayəndəsi, təmsilçisi] sifəti ilə çıxmaq istəyiriz.

Daxili-məmləkətdə məqsədi düçari-həyəcan olan əfkəri təskin etməkdir [həyəcanlanmış ictimaiyyəti sakitləşdirməkdir]. Əməlimiz bütün təbəeyi-dövlətin hüquqi-mədəniyyəsinə mütəsaviyə [eyni dərəcədə] riayət etməkdir. Millətin amalını öyrənərək onunla bir etilafı-tam dairəsində [tam bir uzlaşma çərçivəsində] hərəkət etmək məqsədilə Məclisi-Məbusanı toplamağa qərar verdik. İntixabatın [seçkilərin] mümkün olduğu qədər hür və səri [azad və sürətli] bir surətdə icra edilməsi zəminində [məqsədilə] əvəmir və təlimati-lazımə əta etdik [lazım gələn əmrləri və təlimatları verdik]. İstəriz ki, ədalət hər kəsə hər dirlü şaibeyi-tərəfğiridən ari [tərəfçilik şübhəsindən uzaq] bir tərzdə tövzi edilsin [paylansın].

Konfransın haqqımızda verəcəyi qərarın, hər halda, lehimizə olacağından ümidvaram. Bir qəç qəçığın [bir neçə dəlinin] ehtiramı üzündən hər bə sürüklənmiş və bu səiqə ilə [bu səbəbdən] o qədər izzət çəkmiş və çəkməkdə olan, ən böyük fəlakətlərə məruz qalmış bulunan bir milləti Konfrans məyus etməyə cəhd edir ki, bir kərə sülh əqd edilincə [imzalanınca], Müttəfiq dövlətlərin müzahirət və müavinəti [dəstəyi və köməyi] sayəsində məmləkətimizin vəziyyəti-maliyyəsini islahə və əhalimizin rifah və səadəti-halını təminə müvəffəq

olacağız. Türkiyə bildiyiniz vəchlə bakir bir məmləkətdir. Sərvəti-təbiyyəsi işlənilməyə və ticarət və sənayesi təkamül etdirilməyə möhtacdır.

Sülhdən sonra vətənimiz, hər halda iqtisadən yüksələcəkdir. Başqa sahələrdə də məzhəri-təali [yüksəlişə nail] olacaqdır. Bu məsud nəticə hökumətin siyasətini tətbiq edə [təclandıra] biləcək ən zahir [aşkar] bir müvəffəqiyyət təşkil edəcəkdir.”

Mustafa Rəşid paşa intixabat [seçkilər] məsələsi haqqında da şu tərzdə idareyi-kəlam etmişdir [danışmışdır]:

“İntixabatın vase [geniş] bir miqyasda və bilaistisna bütün vilayətdə [istisnasız olaraq bütün vilayətlərdə] icra edilməsini arzu edirik. Təhti-işğaldə bulunan mövqedə bu xüsusda iqayi-məvaze edilməsi zəminində Dövləti-mötəlifənin vəsatəti-dostanədə bulunacaqlarından ümidvarız [işğal altındakı yerlərdə bunun üçün məntəqələr yaradılması məqsədilə Antanta dövlətlərinin dostca vasitəçilik edəcəyinə ümidvarız]. Xalqımızın nə düşün-düyünü, nə söylədiyini tamamilə bilmək hər kəsin mənfəətinə təvəfüq edər [uyğun düşər].

Bunun üçün arayı-millətə [millətin rəyinə] müraciət ən eyi bir vasitədir. Hər kəsin intixabatın mehəri-mətlubda [arzu edilən dairədə] cəryanını təmin üçün əlindən gələni diriğ etməməsinə [əsirgəməməsinə] təmənni edirik. Zənn etmə ki, ənasiri-qeyri-müslimə intixabata ədəmi-iştirak xüsusunda qəti bir qərar ittixaz etmiş olsunlar [Müsləman olmayan ünsürlərin seçkilərdə iştirak etməmək barədə qəti bir qərar aldıklarını zənn etmirəm]. Hökumətlə bərabər təmənni edirik ki, onlar da intixabati-ümumiyyəyə iştirak

eyləsinlər. Zənn intixabata iştirak onların mənavi iqtizasındandır [ehtiyaclarındandır]. Bu sayədə amali-milliyələrini tanımış olurlar.”

Xariciyyə naziri xatimədə Sülh Konfransına intiqal etmiş [sözü gətirmiş] və demişdir ki:

“Hal-hazırda Konfransa dəvətimiz haqqında bizə bir günə [heç bir şəkildə] təklifdə bulunulmadı. Fəqət ümid edirik ki, çox gecikmədən dəvət olar. Şimdilik bir etilaf [razılışma] əmələ gətirməyə çalışırıq. Daha doğrusu, Müttəfiq dövlətlərin hüsn-təvəccöhünə məzhər olmağa [rəğbətini qazanmağa] qeyrət edirik. Hökumətin sərih [açıq] və xalisənə [səmimi] bəyanatı hər dirlü sui-təfəhhümləri izalə etmişdir [yanlış anlamaları aradan qaldırmışdır]. Bu sui-təfəhhüm də bəzi tərəflərdən hökumətə ətf və isnad olunan təsəvvürlərdən [təsəvvürlərdən] irəli gəlmişdi.

Siyasətimiz, sizə təkrar edirəm, mümkün mərtəbə əhraranə [sərbəst, azad] bir siyasətdir. Bu şərait daxilində heç bir səbəb təsəvvür olunmamaz ki, Etilaf [Antanta] dövlətləri bizə müsəid bulunmasınlar [kömək etməsinlər]. Dövləti-mötəlifənin [Antanta dövlətlərinin], haqqımızda bəsləyəcəyi hüsn-niyyət və zənn bizim üçün bir qüvvət və təziyaneyi-təşviq [təşviq səbəbi] olacaqdır.”

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Batumi nahiyyəsindəki məktəblər

Batumi ətrafında olan müsəlman əhalisi Batumda Azərbaycan general-konsulluğu vasitəsilə hökumətdən ora-

dakı müsəlman məktəblərinə müavinət etməyi rica etmişlərdir.

İrəvanda

İşbu təşrinin-saninin [noyabrın] 6-sı axşam Ermənistandakı Azərbaycan siyasi nümayəndəliyi xüsusi əmr məmuru evinə bir dəstə müsəlləh [silahlı] mauzerlər daxil olub, pul və qiymətli əşyanı götürüb qaçmışlardır.

Azərbaycan siyasi nümayəndəsi Ermənistan Daxiliyyə Nəzarətinə müraciətlə, canilərin tövqifi [tutulması] haqqında lazımı tədabir ittixazını [tədbirlər görülməsini] rica etmişdir.

Məmur, bu yaxınlarda Tiflisdə qətl edilmiş mühəndis Qasımbəyovun bəradəridir [qardaşıdır].

Erdeli hüsurunda Ermənistan nümayəndələri

“Kafkazski kray” qəzetəsinin 17 təşrinin-sanidən Pyatiqorskdan verdiyi məlumata nəzərən, təşrinin-əvvəlin [oktyabrın] 16-da Şimali Qafqaziya baş naçalnik general Erdeli Ermənistan Cümhuriyyətinin Tersk hökuməti və baş naçalnik nəzdindəki siyasi nümayəndə Əsribekovu qəbul etmişdir. Mümaileyhə [adı çəkilən şəxsə] xüsusi nəvaziş edilmişdir.

* * *

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] Batumdakı müsəlman qaçqınlarına müavinət qəsdilə oradakı Azərbaycan general-konsulluğuna 20,000 manat göndərmişdir.

* * *

Gəncədəki müsəlman darüleytəmə cənbində [yetimxanası nəzdində] bir xəstə

təxana açmağa ora nahiyyə müfəttişliyinə Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti icazə vermişdir. Xəstəxana, müfəttişlik ixtiyarındakı ianələrlə idarə olunacaqdır, zira Nəzarət büdcəsinə daxil olmamışdır.

* * *

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti bütün maliyyə müfəttişlərinə müraciətlə, 2 həftəyə dəgin [qədər] kəndi nahiyyələrindəki 1920-ci sənə məsarifat[ı] haqqında büdcə tərtib edib təqdim etməyi təklif etmişdir.

* * *

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti Gəncə nahiyyə müfəttişindən Gəncədəki qaçqınları Ərəş və Şəki qəzalarında iskan etmək [yerləşdirmək] məsələsi üçün məhəllinə əzimetlə [yerinə getməklə], işlə tanış olmağı tapşırırmışdır.

Azərbaycan dövləti mədaxil və məxarici

Dövləti Müfəttişlik hal-hazırda Azərbaycan dövlətinin 1919-cu sənə mədaxil və məxarici büdcəsinə hazırlamağa başlamışdır.

Dəmiryolları kontrolu

Dövləti Müfəttişliyin qərarı mövcud bincə [Dövlət Müfəttişliyinin qərarına əsasən], Azərbaycan Dəmiryolları kontrolunun miqdarı artırılmalıdır.

Büdcə

Dövləti Müfəttişliyin dəftərxanası 1920-ci mədaxil və məxaric büdcəsinə hazırlayıb, Maliyyə və Büdcə komissiyasına təqdim etmişdir. Büdcə məxaricətinin miqdarı 7,331,390 manat göstərilmişdir.

Erməni qaçqınları

Ermənistan Cümhuriyyətinin Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti nümayəndəsi Azərbaycan hökumətinə müraciətlə, Gəncədən Ermənistana getmək üzrə olan 200 nəfər erməni qaçqınlarının Poylu mövqifinə [stansiyasına] buraxılmaları haqqında tədabiri-lazimə ittixazını [lazımı tədbirlərin görülməsini] rica etmişlərdir. Qaçqınlar Tovuz mövqifində Qaçqın Komitəsi əmrincə saxlanılmışlardır.

Bələdiyyə məclisi intixabı

Bələdiyyə rəisinin Daxiliyyə Nəzarətinə göndərdiyi məlumata nəzərən, Bakı Bələdiyyə Məclisi [seçkisi]ndə 75,000 adam iştirak edəcəkdir. Məxaricətin miqdarı 1,000,000 manat olub, işlər 80 gündən ziyadə davam edəcəkdir.

Yuxarı Muğan arxları

Ərazi Nəzarəti Rəisi-vükəla [Baş nazir] həzrətlərinə Yuxarı Muğan arxları haqqında geniş bir məruzə təqdim etmişdir. Məruzəyə nəzərən, 14 köyə mənsub olan oradakı ərazinin miqdarı 10,000 desyatindir ki, bu miqdardan fəqət, hal-hazırda 500 desyatın suvarılır. Nəzarət təcili surətdə arxları nizama salmaq üçün lazımı tədabir ittixazı [tədbirlər görülməsi] ilə 1,330,000 manat təxsis edilməsini [ayrılmasını] rica etmişdir.

Lənkəran sərhəddarları

Lənkəranda 4 postdan ibarət sərhəddar [sərhəd keşikçisi] təşkil ediləcəkdir. Bunlar əhalidən müsadirə edilmiş silahlarla müsəlləh ediləcəklərdir [silahlandırılacaqlar].

Yeni məktəb

Maarif Nəzarəti tərəfindən Bakıda bir sənayeyi-nəfisə [incəsənət] məktəbi güşadı [açılması] haqqında qanun layihəsi tərtib edilmişdir. Qanun layihəsində 1919-cu sənə məxaricəti üçün 572,332 manat təxsisi rica edilmişdir.

Müəllimlər vürudu

Türkiyədən dəvət edilmiş olan müəllimlərin ikinci dəstəsi Bakıya varid olmuşdur [gəlmişdir].

İSTİLAHLARIN TÜRKCƏSİNİ NƏ TÖVRLƏ BULAQ?

İçində yaşadığımız şəraitin ağırlığına baxmayaraq, cavan cümhuriyyətimizin mədəni müəssisələri gündən-günə artmaqdadır. Bu müəssisələrin ən böyükləri “Məclisi-Müəssisan” [Təsisçilər Məclisi] və “Məhəlliyyə” (Земство) idarələri bugün-sabahdır ki, dünyaya gəlsinlər. Yəni mədəni və milli işlərimiz kamali-sürətlə biri-birinin ardınca meydana atılır, icrasını tələb edir. Bunlar başımızın üstünü kəsdirib amadəliyimizi [hazırlığımızı], fəaliyyətimizi istəyir. Amadə olsaq da, olmasaq da, xahi-naxahi [istər-istəməz] bu işlərə gərək qoşulaq ki, mədəni millətlərin bizdən çox uzağa getmiş qafiləsinə çata bilək.

Etiraf edəlim ki, ümumiyyətlə, bu işlərə hazır deyilik. Lakin burası qorxulu bir məsələ deyil. Ərəblər də, ruslar da və mədəniyyətə dəstrəst olmuş [əli çatmış] sair millətlər də əvvəlcə bizim bugünkü halımızda bulunmuşlar. Lakin ictihadın [səyin, cidd-cəhdilə işləməyin] sayəsində

mədəniyyətin övci-iqbalına [taleinin zirvəsinə] varmışlar. Ərəblər yunan mədəniyyətini qaideyi-ümumiyyə ittixaz edərək [sayaraq], özlərində olmayanı onlardan qəbul etmişlər. Fəqət qabaqca ərəbləşdirib, xüsusi malları kimi kullanmışlar.

Bizim də, varsa, çarəmiz budur.

Hələ ərəblərin yunan tayfası ilə tarixən və siyasətən heç bir əlaqəsi olmamışdır. Yunan lisanı Ərəbistanda eşidilməmiş bir dil idi. Ərəblər bu dilin rəhbərliyinə [yol göstərəcəliyinə] onun mükəmməliyyəti səbəbi ilə rəğib oldular [rəğbət etdilər]. Azərbaycan türklərinin də Yevropa mədəniyyətini əxz və kəsb etmək [qazanmaq] yolu hələlik rus lisanı ola bilər.

Burası bəzi mütəəssib [təəssübkeş] şəxsləri heyətdə buraxacaqdır. Lakin məsələnin tarix və cərəyanından xəbərdar olanlar anlarlar ki, burada qeyri-təbii bir hal yoxdur.

Yüz ildən çoxdur ki, ruslar Qafqaza gəlib məktəblərini, məhkəmələrini, dumlarını, polislərini, xülasə, ənvai [cürbəcür] idarələrini aramızda təsis edib, rus lisanının, ədəbiyyatının nüfuz və intişarına [yayılmasına] müvəffəq olmuşdular.

Bu gün Azərbaycan müəssisələrinin dəki məmurların yüzdə doxsanı, bəlkə hamısı, rus məktəbləri görmüş, rus tərbiyəsi ilə böyümüş şəxslərdir ki, ana dillərindən artıq rus lisanına daradırlar [vaqifdirlər]. Rus lisanını ən sürətlə yazıb-oxuduqları cəhətlə, tamam müamilatını [işlərini], idarə rəsmiyyətlərini rusca yapırırlar. Bu onun üçün deyil ki, rus lisanından xoşlanırlar. Bəlkə rus lisanında artıq amadə [hazırlıqlı] olduqları səbəblə, bununla ehtiyaclarını rəf etməyə [aradan

qaldırmağa] məcbur olurlar. Odur ki, Parlamanə daxil olan layihə və qanunlar qabaqca rusca yazılır, qəbul və təsdiqindən sonra türkcəyə tərcümə edilir.

Bu halın davamı bir çox müəssisələrin milliləşməsinə qədər sürər.

Pəs, yunan dili ərəblər üçün yabarı bir dil olduğu halda, rus dili Azərbaycan türkləri üçün şöhrətli [bilinən, tanınan], məlum və nüfuzca hələlik ana dilinin vəzifələrini qəsb etmiş bir dildir.

Milliləşdirmək fəqərlərində [işlərinə] bu dil mənəbə və əxzi-istilah [termin əldə etmə] yeri gərək olsun. Xoşlanmaq üçün deyil, buna tarix bizi vadar edir. Bir neçə ildən sonra buna ehtiyac görülməz. Amma indi böyləcə rəftar etməyə məcburuz.

O biri cəhətdən, idarələrdəki məmurlar türkcə istilax yoxsulluğundan şikayət edirlər. Bir çoxu da bunu bəhanə edib milliləşdirmək işlərinə əngəllər çıxarırlar.

Bir vaxt məmurlar – “Türkcə bilməyiriz” deyər davrandılar. Bu bəhanənin rəddinə çalışan Maarif Nəzarəti bunlar üçün axşam kursları açdı. İki mindən ziyadə müdavimlər kurslarda bulunurlar. İkinci bəhanəni, yəni istilax yoxsulluğunu bundan daha asan bir vəchlə həll etmək mümkündür. Hər idarənin hankı istilahlara olan ehtiyacı həman idarənin xüsusi məmurlarına aydınca məlumdur. Bu istilahların ruscaları meydanda hazırıdır. Kifayətdir ki, bunların ruscalarını yazıb siyahılarını Nəzarətə təqdim etsinlər. Sair idarələr də böylə yaparlarsa, bir-iki aydan sonra tamam məmləkətin möhtac olduğu siyasi, ictimai ... istilahların siyahıları Nəzarətdə cəmlənər.

Bundan sonra Nəzarət təklifi ilə mü-təxəssislər komisiyonu dəvət olunur. Dəvət edilmiş şəxslər siyahılara toplanmış istilahların türkcələrini arayıb bularlar. Qəbul və təsdiq edilərsə, təb [çap] edilib idarələrə birer nüsxə paylanır. Bundan sonra məmurlar istilahların türkcələrini istemal etməyə [işlətməyə] məcbur qalılar.

İştə bu minval ilə istilahlarımız toplanar və türkləşər.

Böylə olan surətdə, Maarif Nəzarətinin öhdəsinə yeni bir təklif də gələr ki, idarələrin hamısından, daha doğrusu, Nəzarətlərin tamam müəssisələrindən möhtac olduqları istilahların rusca siyahılarını tələb etməli, siyahıların vürudu [gəlməsi] ilə də tərcümələrinə iqdām etməli [girişməli]. Böylə olarsa, bir ildən sonra bu istilahların türkcələrini görürük.

Məsələni təxirə saldıqca, ixtilafılar artar, hər kəs anladığı kimi istilax qullanar, hərcü mərclik hüsula gələr. Bu biri cəhətdən də ehtiyaclarımız gün-gündən artır. Məsləhətdir ki, Məclisi-Müəssisan və idareyi-məhəlliyyələr bu istilahların türkcələrini hazırca bulsunlar və qullanmağa da başlasınlar.

Fərhad Ağazadə

İNZİBAT

Bir məmləkət inzibatı [qayda-qanunu] demək, o məmləkətin istirahəti-ümümiyyəsinə təmin etmək və əhali kamali-asudəgi ilə [rahatlıqla] ticarətini, işini görmək və bununla bərabər də həm müstərih [ürəyi rahat] bir halda bulunmaq və həm də ticarəti ilə sərbəst

təvəqqül edərək [məşğul olaraq], tövsiyə-sərvət etməkdir [sərvətini artırmaqdır].

Bir məmləkətdə inzibat olmazsa, o məmləkətdə nə maddətən, nə istirahət təmin edilər və nə əfradi-əhali [fərdlər] ticarətini sərbəstcə tədvir edə [dolandırır] bilər. Binaənileyh [ona görə], siyasətən də əcanibə [əcənilərə] təsiri başqadır.

İştə bunun üçün inzibat xüsüsuna fəvqəladə diqqət etmək lazımdır.

Keçənki nüsxələrimizin birində polis müdirinin əfradi-əhaliyə xitabən yazdığı bir bəyannamədə “polislərin əmrinə inqiyad ediniz [təbə olun], polis üzvlərinə müavinət ediniz” deyər vüqu bulan bəyannaməsində böyük bir isabət eyləmişdir [doğru fikir bildirmişdir]. Çünki əfradi-əhali polis üzvlərinə müavinət etməzsə, əhalinin nisfi [yarısı] polis məmuruna olsa belə, inzibatı təmin edəməz və edəmməyəcəyi də bəyan və izahdan azadadır. Bu hal, yəni polislərə müavinət məsələsi Avropanın ümum məmləkətlərində və hər nöqtəsində caridir [qüvvədədir] və hətta bir vüquatin hüdusu [bir hadisənin baş verməsi] anında polis məmuruna xəbərdar olub təqibinə davam edildiyi sırada caniyə yetişəmməyəcəyini dərk edər-etməz əlindəki düdük və sairə ilə əfradi-əhaliyə caninin dərdəst edilməsi [tutulması] işarətini verər və cani hər kimin yanından keçmiş və dərdəst edilməyərək fərarına səbəbiyyət vermişsə, o adam cəzaya müstəhəq [layiq] olar və bilmühakimə [məhkəməyə çıxarılaraq] məhkum və təcəziyə edilər [cəzalandırırlar].

İştə, polis müdirinin işbu bəyannaməsi bu hikmətə müstənid [istinad edən] Avropa qanunlarını tətbiqdir.

Hal bu mərkəzdə olduğu halda, ke-çənlərdə “Verdun” lokantasından [ye-məxanasından] çıxan və yolboyuna gəlməkdə olan iki gənc sərxoşun, əfradi-əhalidən ötəkinin-bərikinin başına vur-maqda olduqları müşahidə edildi. Polis və qorodovoylara xəbər vermək üçün ətrafa baxdım, heç bir inzibat məmu-runə təsadüf edəmmədim.

Eyşü işrət xüsusunda və sair əhval irtikab və iqa edənlər [başqa hallar nümayiş etdirənlər] haqqında bir şey deniləmməz. Hər kəsin hürriyyəti-şəxsiyyəsinə nə hökumət mane olar və nə də bərayi-in-tibah mətbuat təşrih edə bilər [nə də ibrət olsun deyər mətbuat aşkar edib mey-dana qoya bilər]. Ancaq bu müamilədə [rəftarda, vəziyyətdə] nəzəri-diqqətə çar-pacaq bir məsələ varsa, o da axırda hüququna təcavüzlə istirahəti-ümumi-yəni ixlal [camaatın istirahətini pozmaq] məsələsidir ki, bu da müstəzəmi-cəzadır [cəzaya səbəb olar].

İştə bu kimilərin iqa edəcəyi vüquati-təcavüzkarənədən [yol verəcəyi təcavüzkar hadisələrdən], xəbərdar olmayan inzibat məmurlarını xəbər etmək [xəbərdar et-mək] və yaxud müsəbbibini [səbəbkərin] dərhal yaxalayıb qaraqollara və inzibat məmurlarına tövdi etmək [təhvil vermək] əhaliyə tərəttüb edəcək [əhalinin üstünə düşən] böyük və müqəddəs bir vəzifədir. Bu vəzifəni ifa etməkdə müsəmiyə [laqeydlik] göstərən əhalinin dəxi inzibat məmurları tərəfindən təqib və təcziyəsi [cəzalandırılması] zəruri və qanunidir.

Binaənileyh, bu kimi hadisəti-müs-təhcənə və qanunşikanənə müamilə-[nin] inzibat məmurları tərəfindən

iqasına səbəbiyyət verildiyi də istema edilir [ədəbsiz hadisələrin və qanun pozun-tusu olan işlərin baş verməsinə əsayiş mə-murlarının səbəb olduğunu da eşidirik]. Bu xüsusda dəxi mərcisinə ixbari-keyfiyyət etmək [vəziyyəti aidiyyətli məqama bil-dirmək] və müsəbbibi [səbəbkəri] bulunan o məmuru tədib və təcziyə etdirmək [ədəbləndirilməsinə və cəzalandırılmasına nail olmaq] əhali üçün bəxş olunmuş bir səlahiyyətdir.

Gərək əhali və gərəkse məmurin [məmurlar] tərəfindən bu kimi əhvali-nabəcanın vüqusuna məhəl vermək [yer-siz hadisələrin baş verməsinə icazə vermək] vüquatın təkərrürünə [hadisələrin təkrar-lanmasına] bais olmaq demək olacağından və bu işə məmləkətimizin siyasəti üçün bir zəmin tədarük edilmiş olaca-ğından, intizamı xələdar edəcək əhval və vüquati-mütəəssifənədən [təəssüf doğuran hal və hadisələrdən] təvəqqi və mücanibət etmək [çəkinmək və uzaq dur-maq] və daima məmləkətimizin istiqbalı [gələcəyi] üçün badiyi-səlamət nüqatı [əsayişə, salamatlığa səbəb olacaq məqam-ları] təqib etmək camaatımız üçün bir fərizəyi-mübəccələdir [uca, hörmətə layiq bir vəzifədir].

Z. Ayn.

ŞƏHƏR DUMASINDA

Bələdiyyə Məclisinin son iclasında 31 nəfər qılsını iştirak etmişdir.

Birinci növbədə şəhər məktəbləri

müəllimləri məvaciblərinin artırılması məsələsi müzakirə edilmişdir ki, nəticə-də Kara-Murza, Amosov və Cəfərovdan mürəkkəb [ibarət] bir komiya təşəkkül edib, məsələnin məzkur [deyilən] komis-yona həvalə edilməsi qərara alınmışdır.

İkinci məsələ – Mariinski Ünas gimnaziyasının milliləşməsi məsələsi müzakirə edilmişdir. Uzun-uzadı müba-hisədən sonra 16 sinifdən – 8 rus, 8 türk sinifi olması qərara alınmışdır.

Sonra at, araba, it, xüsusi araba və avtomobillər, yelkən və motorlu qayıq-lar, xirdavətçilərdən alınan vergilərin artırılması qərara alınmışdır.

Konka qiymətinin artırılması məsələsi haqqında təqrir istemasından [rəsmi məktuba qulaq asıldıqdan] sonra konka qiymətinin 2 manat 20 qəpikdən 2 manat 50 qəpiyədək artırılması qəbul edilmişdir.

Şəhər xidmətçiləri məvaciblərinin artırılması haqqındakı məruzədən sonra Bələdiyyə Məclisi sədrinə 2000, müavi-ninə 1500 manat, Bələdiyyə Məclisi katibinə 5000 manat, Bələdiyyə rəisinə 10,000 manat, Bələdiyyə İdarəsi əzasına [üzvünə] 7000 manat, şəhər su yolları baş mühəndisinə 8000 manat məvacib təyin etmək qərara alınmışdır.

İclasın sonunda Bələdiyyə İdarəsi namından Bələdiyyə rəisi təklif etmişdir ki, Bələdiyyə Məclisi şəhər idarələri və dövləti müəssisələr nümayəndələrindən mürəkkəb, şəhərdə gündən-günə artan bahalıqla mübarizə etmək qəsdilə xü-susi bir müşavirə dəvətinə Bələdiyyə İdarəsini müvəkkil etsin.

Təklif qəbul edilmişdir.

BAYRAĞIMIZ

Olsa meydana ağər şüqqə-güşa bayrağımız, Düşmənin qəddini etməzmi düta bayrağımız?

Çün hilalı çəkib ağuşa səadət nəcmi Məhi-növ tək olub angüşt-nüma bayrağımız.

Görsə köksündəki ay-ulduzu göz xirələnər Bərqi-lame kimidir çöhrə-nüma bayrağımız.

Donadılmış gül ilə, səbzə ilə, zanbaq ilə Sanki gülşəndə tapıb nəşvü-nüma bayrağımız.

Qibleyi-taəti-ixvani-səfadır əlhəq, Kəfəni-cismi-şərif-i-şühada bayrağımız.

Ta ki türk oğlu ayıqdır, vətənin qavrayacaq, Yatmayıb, yatmayacaqdır əbəda bayrağımız.

Cənnəti, xütteyi-Azərbaycan cənnətdir Sayə salmış ona tuba gibi ta bayrağımız.

Mirzə Əbdülxaliq Cənnəti

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Bələdiyyə İdarəsi və Elektrik cəmiy-yəti

Bələdiyyə İdarəsinin istizahına [sor-ğusuna] cavabən “Elektriçeskaya sila” səhmdaran cəmiyyəti Petroqrada Ticarət və Sənaye Nəzarətinin 1915-ci sənəsinin 16 dekabrda təliqəsini [rəsmi məktu-bunu] göndərmişdir. Təliqədə Belı-qorod elektrik xətlərinin xarab olmasından naşı [xarab olması səbəbindən], cəmiyyətin yeni xətlər çəkməsi təklif edilmişdir.

Məktəblər üçün odun

Bir çox məktəblər Maarif, Ticarət və Sənaye Nəzarətinə müraciətlə, məktəb-lər üçün odun istəmişlərdir. İşbu məsə-

lənin Bələdiyyə İdarəsinə verilməsindən naşi, məktəblər Bələdiyyə İdarəsindən odun buraxılmasını rica etmişlərdir.

* * *

Bələdiyyə İdarəsinin xidmətçilər üçün Ticarət və Sənaye Nəzarətindən ayaqqabı istəməsi iqdamatı [təşəbbüsü] Nəzarət anbarında ayaqqabı olmamasından naşi rədd edilmişdir.

Fəhlə həyatından

Sırağün təşrini-saninin 11-də Fəhlə Klubu salonunda Fəhlə Konqresi iniqad etmişdi [baş tutmuşdu].

Konqredə 78 nəfəri müsəlman olmaq üzrə 236 nəfər fəhlə iştirak etmişdir. Burada çadra altında bulunan müsəlman qadınları da iştirak etmişdir.

Müştərək müqavilənamə [kollektiv saziş] haqqındakı geniş məruzədən sonra uzun-uzadı müzakirə olmuşdur.

Təklif olunmuşdur ki, Bakı ticarətinin fəna [olmasını] və fəhlələrin ciddi əhvalını nəzərə alaraq, məhəllərində [yerində] məsələ ilə fəhlələri aşna etdikdən sonra fəqət qəti qərar çıxarmalıdır.

Nəticədə məhəllərində hazırlıq yapıldıqdan sonra təcili surətdə qərar çıxarımaq qərara alınmışdır: Fəhlələrin mərkəzdən xəbərsiz çıxışları mən' [qadağan] edilir.

Gələcək konqre bir həftədən sonra olacaqdır.

BİRJADA

Kerenski minlik 850-890 manata qədər, 250-lik kəndi qiymətindən 12 faiz və xırda 20 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzüyü 800-1650 manata qədər, yüzüyü 250-340 manata qədər və xırda 150-160 manata qədərdir.

Türkiyə kağız lirası 220 manat və Zaqafqaz bonu min manata 5 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirası 950 manat, altun onluq 1100 manat, imperial 750 manat və Avstriya altunu 2000 manatdır.

Gümüş manat 80 manat və xırda gümüş para 32 manatdır.

Bakı bonunun min manatı İranda 3 tuman 8 qrana olmuşdur.

Susinin topu 1000 manata gedir.

PARLAMAN KOMİSYONLARINDA

Təşrini-saninin [noyabrın] 11-də Parlamentin Ləvayehi-Qanuniyyə [Qanun Layihələri] komisiyona işbu qanun layihələri varid [daxil] olmuşlardır:

Ədliyyə Nəzarətindən: Ümuri-hüquqiyyədə [hüquqi işlərdə] məhkəmələrdən sadir olan [çıxarılan] qiyabi qərarlar üsulunun təbdili [dəyişdirilməsi] haqqında.

Ədliyyə Nəzarətindən: Əcnəbi məhkəmələrindən sadir olan qərarlar icrasının təbdili haqqında.

Maarif Nəzarətindən: Ali-ibtidai məktəblərə müəllim hazırlamaq üçün Gəncə, Qazax, Şuşa və Nuxada zükur [kişilər] üçün; Bakı, Nuxa və Gəncədə ünas [qadınlar] üçün iki sənəlik kursların güşadı [açılması] haqqında.

Maarif Nəzarətindən: Nuxa və Şuşada iki zükur, Bakı və Nuxada iki ünas darülmüəllimini [pedaqoji məktəbi] güşadı haqqında.

FİRQƏLƏR VƏ CƏMİYYƏTLƏR

“Müsavət”da

Ərəb Həmyə köyündə

Necə ki məlumdur, Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavət”in Ərəb Həmyə köy şöbəsi “Müsavət”in Bakı Mərkəzi İdarəsinə müraciətlə, Ərəb Həmyə köyündə məktəb açılması haqqında təşəbbüsat edilməsini rica etmiş idi. Mərkəz isə bu xüsusda Bakı Xalq məktəbləri müfəttişinə müraciət etdikdə cavab almışdır ki, Ərəb Həmyə köyü Quba qəzasından olduğu üçün Quba qəzası məktəbləri müfəttişinə müraciət etməlidir. Binaenileyh [ona görə], “Müsavət”in Mərkəzi İdarəsi yenidən Quba qəzası məktəblərinin xalq müfəttişinə müraciətdə bulunmuşdur.

Gəncədən teleqraf

Təşrini-saninin 7-si tarixi ilə Gəncədə olan Qars qaçqınları “Müsavət”in Bakı Mərkəzi İdarəsinə teleqraf göndərərək, kəndilərinə Gəncədə heç bir müavinət edilməyib, fəna bir halda qaldıqları ilə bərabər, onlara qalmaqları üçün yer də verilməyib, dəmiryol qatarı odalarında saxlanılmasını da bildirib, kəndilərinin məccani [pulsuz] olaraq Bakıya gəlmələri üçün “Müsavət”dan təşəbbüsat edilməsini rica etmişlərdir.

Bu teleqraf haqqında mərkəz təşəbbüsat etməkdədir.

“Müsavət”in iclası

Təşrini-saninin 10-da axşam saat 6-da Türk-Ədəmi Mərkəziyyət firqəsi “Müsavət”in Komitə iclası vüqu bulmuşdur.

İclasda müzakirə edilib həll edilən məsələlərin bir qəç dənəsini dərc edirik:

1) İclas qət etmişdir ki, firqənin naşiri-əfkarı olan [fikirlərini yayan] həftəlik bir qəzetə nəşr edilsin.

2) Bahalıq münasibəti ilə fəhlələrin maaşının artırılması və ərzağın ucuzlanması üçün Yusif Ziya Talıbzadə və Yusif İbrahimli əfəndilər intixab edilmişlər [seçilmişlər] ki, bu xüsusda Məsai [əmək] naziri və hökumət əzası [üzvləri] ilə müzakirə etsinlər.

3) İclasda müzakirə edilib qərar verilmişdir ki, işçilər ittifaqı təşkil edilsin.

4) Xarici məmləkətlərdən Azərbaycana gələn qaçqınların önünü almaq üçün məsələ qalxdıqda, məlumat verilmişdir ki, bu xüsusda hökumət tərəfindən lazımı binagüzarlıqlar edilmişdir [sərəncamlar verilmişdir].

5) Kanuni-əvvəl [dekabrın] 2-4-nə qədər davam edəcək firqə qurultayına hazırlaşmaq üçün Qulamrza Şərifzadəyə mühəvvəl olunmuşdur [tapşırılmışdır] ki, 5 nəfərdən ibarət bir komisiya təşkil etsin.

İclas

Təşrini-saninin 13-də pəncşənbə [cümə axşamı] günü axşam saat 6-da Türk-Ədəmi Mərkəziyyət firqəsi “Müsavət”in heyəti-rəyasəti iclası təyin edilmişdir.

Zəngəzur qaçqınları

Zəngəzur qaçqınlarından Əmrah Əli oğlu və Qulu Həsən oğlu “Müsavət”in Bakı Komitəsinə müraciət etdikdə, məz-kurlara [deyilən şəxslərə] müavinət edilməsi üçün Komitə bunları Cəmiyyəti-Xeyriyyəyə sövq etmişdir.

Cəmiyyəti-Xeyriyyədə

Əlbisə

Qaçqınlara verilmək üçün Bakı sakini Teymur İsmayılov Cəmiyyəti-Xeyriyyəyə bir dəst zənanə libas [qadın paltar] ianə etmişdir.

Ümumi iclas

İşbu cümə günü saat 10-da (14 təşrinə-sani) Georgiyevski caddə nömrə 11-15, şəhərin Səkkizinci Türk məktəbində məzkur [deyilən] məktəbdə oxuyan şagirdlərin valideynlərinin ümumi iclası təyin edilmişdir.

Iclas ikinci dəfə dəvət olunduğuna görə, hər qədər üzv gəlsə qanuni hesab ediləcəkdir.

Müzakirə olunacaq məsail [məsələlər]:

- 1) Keçmiş heyəti-idarə [idarə heyəti] tərəfindən izahat;
- 2) Yeni heyəti-idarə intixabı (seçki).

Iclas

Cümə günü təşrinə-saninin 15-də saat 4-də Naqornı küçədə 166 nömrəli mənzildə Cəmiyyəti-Xeyriyyə istehlak cəmiyyətinin ümumi iclası təyin edilmişdir. Üzvlərdən vaxtında, gəlmələri rica olunur.

* * *

Həmin təşrinə-saninin 14-də cümə günü saat 4-də İkinci Realnı məktəbinin binasında Valideyn Şurası [iclasının keçirilməsi] qərara alınmışdır. Valideynlərdən acizənə təvəqqe edirik vaxtımüəyyəndə [təyin edilmiş vaxtda] əlbəttə məktəbə təşrif gətirsinlər, ta yeni Valideyn Şurası intixabı təxirə düşməyə.

AZƏRBAYCANDA

Qalabazarda

Qalabazar (Masallı) qəsəbəsi Azərbaycanın ən əhəmiyyətli bir qəsəbəsi, yaxud bir ərzaq anbarı məqamındadır. Arpa, buğda, noxud və başqa ərzağı ilə məşhurdur. Muğanın mərkəzi bir qəsəbəsi axırda Muğan Cümhuriyyəti adını daşıyan hərflərin paytaxtı olmuşdur.

Qalabazara (Masallıya) gələcəkdə nə qədər mənfəətlər verəcəyi üçün hökumət diqqətini cəlb edirik. Məktəbə, dərmana, dəvaxanalara, tibbiyyəyə, xüsusən, post və teleqraf işinə ehtiyacımız var və bu xüsusda hökumətin müavinət etməsi bəklənir.

Keçənlərdə qəzetələrdə Post-Teleqraf Nəzarəti tərəfindən Lənkəran, Prişib, Biləsuvar, Astara postaxanalarına məmur göndərilməsi əmrini oxuduq. Fəqət Qalabazarda (Masallıda) olan postaxanaya məmur göndərilmədiyinin səbəbi də bilinmədi və yenə Qalabazar “Müsavat” şöbəsi Bakı Mərkəzi Komitəsinə və Mərkəzi Komitə də Post-Teleqraf Nəzarətinə müraciət etdikdə, Nəzarət rica etmişdir ki, Qalabazarda (Masallıda) post və teleqraf olub-olmadığından müfəssəl məlumat əxz edib Nəzarətə pişnihad [təqdim] etməsi xəbəri qəzetələrdə dəxi oxundu. Bu məlumatı verməyi özüm üçün vəzifə ədd [hesab] etdiyimdən, Qalabazarda (Masallıda) 1917 sənə ağustos ayının 12-də posta şöbəsi açılıb, 1918 sənə fevral ayına kimi davam etdiyini və həman vaxtlarda anarşi hökmfərma olduğu [hökm sürdüyü] üçün tətillə məcbur olduğunu bildirməkdir.

Şimdi cəmi ləvazimatı, hətta oda da mövcuddur. Ancaq məmur lazımdır. Teleqrafa gəldikdə, o da az bir məxariclə mümkün olan şeylərdəndir.

Hüseyn Əsədullazadə

Salyandan

Kürreyi-ərzdə mövcud olan kaffeyimiləl və əqvamın [bütün millətlər və qövlərin] ən ziyadə sərvət və samana [var-dövlətə] malik və təriqi-səadətə salık olan [xoşbəxtlik yolunu tutan] millətini bu gün nəzərimizdən keçirəcək olsaq, o vaxt o milləti görəcəyik ki, ülm və fünün və sənayenin tərəqqi və tövsisinə [genişlənməsinə] çalışmaqdadır.

Üdəbayi-qədimə, ülm və fünün və sənayenin tövsisinə o dərəcədə çalışmış və mənafeyi-kəsirəsinə [böyük faydasına] o qədər qane olmuşdur ki, Demofil nam [adlı] ədibi-məşhur “Ən ziyadə sabit və paydar [qalıcı, əbədi] olan sərvət elm və hünərdir” demiş.

Ülm və fünün və sənayenin mənşə və mənbəyi təbiətdir, yəni hər şey təbiətin tədqiqi ilə kəşf və ehdas olunmaqdadır [meydana çıxmaqdadır]. Bunca kəşfiyyat və ixtiraat həp ehtiyacatı-zamandan təvəllüd edər [zəmanənin ehtiyaclarından doğular]. Şöylə ki, hər hankı bir şeyin lüzumi-həqiqisi hiss olunubsa, o şey bittəb vücuda gətirilər.

Bunun üçün Azərbaycan hökuməti, zəmanə icab etdiyi [zəruri hala gətirdiyi] kimi, ülm və fününün tövsi və təmininə [ümumiləşməsinə] qayət dərəcədə ciddiyyət və əhəmiyyət göstərdi. Qapanmış və ölmüş məkatibə [məktəblərə] ruh verdi, islah etdi. Müəllimlər kursu güşad etdi [açdı] və etməyə qədəm

qoydu. Ülumundan [elmindən] məhrum olmuş şəhər və köyləri ənvəri-maarif [maarif nurları] ilə təltif və tənvir etdi [ışıqlandırdı]. Yenə sənəlik müəllimlər kursunun Qazax, Gəncə, Qarabağ və Nuxu şəhərlərində guşad edilməsi lüzumuna qərar verdi.

Şu xəbəri-məsərrəti [sevindirici xəbəri] “Azərbaycan” qəzetəsinin keçən nömrəsində oxuduqda, mövcibi-fövzü fəlah [zəfər və qurtuluşa səbəb] və bəisi-səlamətü səadət olan işbu kursların birer misalı bizim şəhərdə də guşad edilməsi zəruriyyətdən olaraq qəlbimizdən xütur etdi [ürəyimizdən keçdi; xatirimizə gəldi]. Zira bir çox məkatibimiz müəllimsizlikdən qapalı qalıb, məhəllimizin siqləti-havası cəhətinə [havası ağır olduğu üçün] kimsə buraya meyl və məhəbbət etməyir.

Məktəbi-edadiyyə, rüşdiyyə, ibtidaiyyələrımız müəllimdən xali əndər xalidir [tamamilə müəllimsizdir; hamısı müəllimsizdir], [ümid] varsa, o da yerlilərdən ibarətdir.

Başqa yerdən müəllimlər gəlmək istəməyir. Əgər kursun birisi də burada açılmış olsaydı, ol vaxt yerli əhali cəlb edilib təlim aldıqdan sonra kəndi əhalisinə, kəndi çocuqlarına məəlmə-nuniyyə [canla-başla] xidmət etmiş olarlardı. Çünki başqa yerdən gələn zəvat [şəxslər] bir-iki ay xidmət edib, xəstələndiyi zaman ancaq vücudunun mühafizəsi qeydində qalıb, bilmərrə təlim-tərbiyədən, çocuqların əhvali-ruhiyyəsiindən, əhalinin övzayi-ictimaiyyəsiindən [ictimai vəziyyətindən] sərf-nəzər edir [nəzərini, fikrini uzaqlaşdırır].

Lakin yerli əhali isə şü yerlərin abu havası ilə tərbiyədar olub adət edərək, əhəlinin əxlaq və ətvarına [hərəkətlərinə], məişət və keçinmələrinə, bilümun [ümumiyyətlə] idarə və işə cəhəti ilə im-rari-ömlərinə [dolanışqlarına] artıq dərəcədə bələd və əhli-xibrə olduqları [vaqif olduqları, çox dəqiqliklə bildikləri] üçün mənafeyi-kəsirədən də [böyük fay-dalardan da] məhrum buraxılmaz zənn edirəm. Ol vəqt [o halda], həm məkatibi-ibtidaiyyələrimiz müəllimlərlə məmlu [dolu] olub, daha müşkülata, mümaniata [manəələrə] düçar olmarız və həm də camaatımız və çocuqlarımız ülm və fū-nundan bibəhrə olmazlar. Bununla bir növü şəhər və qəryələrimizin [kəndlə-rimizin] maarif tərəfi təşkil edilmiş [asanlaşdırılmış] olar və bununla dəxi Cavad qəzası, bilümun [bütövlükdə] Muğan torpağı əhalisi təhti-təlimə alınar.

Maarif Nəzarəti-cəiləsinin [uca Maarif Nazirliyinin] nəzər-diqqətini şü nöqtəyə cəlb edərək, məhsuldar və ziqiymət [çox dəyərli] olan Muğanın bilxassə [xüsusilə] maarifcə əsbab [və] vasitəyi-tərəqqisi [tərəqqisinin səbəbi və vasitəsi] – kəndi övladının müəllimlər yetişdirməsinə mövquf [bağlı] olacağı və bu surətlə də ümun vətənin faydamənd olacağını zənn edirəm.

H[üseyn] Qasım

GÜRCÜSTAN XƏBƏRLƏRİ

Batımda ingilis bankı

Bu günlərdə Batımda İngiltərə Kral-lıq Bankının şöbəsi açılacaqdır. Banka hər növ müamilat [əməliyyat] icra edə-

cəyi kimi, şəhər və şəhər ətrafındakı yerlərin rəhni ilə para veriləcəkdir.

Axalsıxdə kommunist təşkilatı

Xalq qvardiyasının Axalsıx qərarga-hının verdiyi xəbərə görə, bu günlərdə Axalsıxdə özlərini kommunist təsmiyə edən [adlandıran] bir təşkilat kəşf olun-muşdur. Təşkilat təsviyə [ləğv edilmiş] və bütün üzvləri həbs edilmiş və patlanğıc alət [alətləri] alınmışdır.

Qızıl aparınların tutulması

Kutais cinayət milisi rəisi Kutais vağzalında Batıma baqaj tərifi [vasitəsi] ilə 3 pud miqdarında qızıl və gümüş aparmaq istəyən bir neçə əşxasın [şəxslərin] tutulmasını xəbər verir.

Serbiya konsulunun qarət edilməsi

Kutais Mahal Məhkəməsinin müd-dəyi-ümumisi [prokuroru] Hüquq nazi-rinə Manta köyün körpüsü ətrafında naməlum bədəfkarlar [cinayətkarlar] tərəfindən Serbiya konsulunun qarət edildiyini xəbər verir. Şübhə üzərinə bir neçə nəfər tövqif [həbs] edilmişdir.

Bolşeviklərin çıxışı

Tiflisdə alınan məlumata görə, bu axır günlərdə bolşeviklərin və müsəlləh çətələrin [qanunsuz silahlı dəstələrin] yenidən çıxışları baş verməkdədir. Qori qəzası, Axalkələk, Supsa, Çoxatauridə yenidən noyabrın 9-da zimami-hökü-məti [hökumətin cilovunu] əllərinə almaq təşəbbüsündə bulunmuşlardır. Noyabrın 10-da gecə Lançxutidə hökumət məmur-larını həbs, dövləti idarələri işğal, xalq qvardiyası dəstələrinə hücum, telefon və

teleqraf xətlərini məhv etmişlərdir. İt-tixaz edilən tədabir [həyata keçirilən tədbirlər] sayəsində iğtişşə yol veril-miş, müqəssirlər həbs [edilmiş] və münasibata [sorgu-sual edilməyə] başlanılmış-dır. Supsada üsyancılar əleyhinə zirehli qatar iş görürdü.

Ədəbi tədqiq

“DALĞA”

Şairi: Ə. Cavad

- 2 -

Mən bu simayi-şeyriyyətdə məşhur mütəvəffa [mərhüm] bir gürcü şairini daha tanıram ki, Vaja-Pşaveladır. Vaja-Pşavela da söyləmək istədiyini söylə-mədiyi üçün vətəni və millətinin – və bilxassə bir kəndli olduğu üçün – kəndinin dərini buraxıb da əsil diləyini deyəmmədiyindən hər zaman məhzun [hüzünlü] qalmış: “Hey! Başlaçıq, ayağı-çılpaq qonşularımın təzəllümləri [zülüm altında inildəmələri] var ikən, niyə mənə lahuti [ilahi] pərilərin ilhamatını [ilham-larını] oxutmaq istəyir, eşqi-sərmədi [əbədi eşq] ilə bihuş etməyi diləyirsən” - deyə təşəkkür etmişdi.

Lirik bir şair olan fransız Katul Mendes də öylə idi. Fəqət o, daha ziyadə kəndi mühitindən deyil, bəşəriyyətin ələmlərindən mütəəzzi olurdu [əzab çəkirdi]. Rusiya istibdadına qarşı yazılmış onun lirik bir faciəsi həqiqətən bir kitabı-hüzn və təəssüdü.

Osmanlı ədiblərindən doktor Rza Tofiq bəyin də bir neçə parça nəşr edilmiş lirik şeirlərində də bu xasiyyət vardır. Fəqət bəhsimizi uzatmamaq üçün mövzuya övdət edəlim [qayıdaq].

“Dalğa”da bir çox gözəl şeirlər olduğu kimi, müvafiq görmədiyim bəzi yslı mənzumələr də vardır.

Məsələn, “İstanbul” kimi:

*Mən sevdiiym mərmər sinəli yarı,
Deyirlər qoynunda yabançı əl var.
Baxıb üfüqlərə, uzaq yollara,
Ağlayırmış [mavi] gözlər axşamlar.
Ah ey solğun üz lü dalğın İstanbul,
Mavi gözlərin pək bayğın İstanbul!*

Daha müqəddimədə bu tərzdə baş-layan şü şeir, daha sonra büsbütün mayusiyyətlə davam edir ki, milli bir şair olmaq etibarı ilə Cavadın dilindən biz bunu eşitmək istəməzdik.

Ümumiyyət etibarı ilə “Dalğa”da hissi, fikri, fəlsəfi şeirlər vardır.

Məsələn “Of, bu yol!..” bir təfəl-süfdən [fəlsəfədən, fəlsəfi sözlərdən] ibarət olub, müvəffəqiyyətlə yazılmışdır.

“Ey əsgər” mənzuməsi də kəza [həmçinin] dəyərlidir.

Həpsindən daha lirik bir şeir və dua olan “Bismillah” mənzuməsidir:

*Atıldı dağlardan zəfər topları,
Yürüdü irəli əsgər, bismillah!
O Xan sarayında çiçəkli bir qız,
Bəkləyir bizləri zəfər, bismillah!*

*O döyünən ürək, dumanlı şəhir,
Bilirmisin bu zor gurultu nədir?
Aç sisli qoynunu ordumuz gəlir,
Nişanlın qoynuna girər, bismillah.*

*Ey hərbin taleyi, bizə yol ver, yol,
Sən ey gözəl dəniz, gəl türbə ram ol,
Sən ey sağa-sola qılinc vuran qol,
Qollarına qüvvət gələr, bismillah.*

* * *

Fəqət, mənim şairdə aradığım məziyyəti olduqca müvəffəqiyyətlə göstərən şeiri “Mən bulmuşam” mənzuməsidir:

*Ey Tanrının cənnət uman qulları,
Mən cənnəti bu dünyada bulmuşam.
Aramaqdan bezdiyiniz yolları,
Aramadan, mən sevdada bulmuşam.*

*Oxşayaraq ulduzunu, ayını,
Mən sayamam cənnətimin sayını,
El deyən cənnətin mən bir tayını
Açıq gözlü bir rüyada bulmuşam.*

Bu parçalarda şairin nə əmiq [dərin] bir “mən” intibaat [təəssüratı, hissi] və qənaəti vardır!

“Mən”in bu qədər müvəffəqiyyətlə ifadəsi doktor Rza Tofiq bəyin “Nəfəs” mənzuməli bir şeirində də görülür. Qismən aşağıda ərz edirəm:

*Mənə sual vermə, cavab müşküldür,
Hər sirri mən sənə açamam, xocam,
Haqqın xəzinəsi dəridir,
Came havlısında saçamam, xocam.*

*Qeydi-axirətlə düşməm möhnətə,
Mən burda məmuram şimdi xidmətə.
Heyvan otlatarkən gedib cənnətə,
Sənə hüllə donu biçməm, xocam.*

*Meracı anlatma, eşşək deyiləm,
Bildiyin qədər də mələk deyiləm.*

*Günahkar insanam ördək deyiləm,
Bu ağır gövdəylə uçamam, xocam!*

Hər iki şeirdə məzmunlar o qədər yek-digərlərindən [bir-birindən] ayrıldıqları halda, birincisi “liriko-ordiner” olduğu halda, ikincisi “liriko-satirik”dir.

Fəqət ənfüsiyyətin (subyektivizm) ən gözəl nümunələri bu yuxarıdakı parçalardadır.

Cavad əfəndinin yazdığı şeirlərdəki mənə və modaları uzun-uzadıya təhlil etməyə, məəttəəssüf [təəssüf ki], imkan olmamaqla bərabər, son bir söz olaraq deyə bilərəm ki:

“Dalğa”nın səmimiyyətlə tərənnüm edən şairi, əgər bir az daha uzansa, bir az daha fikri mütaliələrlə məşğul olsa, ən qiymətli bir şair sifət və qüdrətini alacaqdır. Müstəid [istedadlı] şairə müvəffəqiyyətlər təmənni edərkən, ədəbiyyat aləmində gözəl bir hədiyyə bizə verdiyindən dolayı da təbriklər eylərəm.

Ə. H.

TEATRO VƏ MUSIQI

“Ulduz”

Cəfər Cabbarzadənin son “Bakı müharibəsi” faciəsindəki müvəffəqiyyətsizliyi onu qayət mütəəssir etmiş olmalıdır ki, Mart hadisəsində İsmailiyyə binasında yaxılıb tələf olmaqla yenidən yazmaq məcburiyyətində olduğu “Ulduz” pyesində son dərəcə ehtiyatkar davranmış, əsərinin hər nöqtəsinə diqqət etmiş, tamaşaçıların məmnuniyyətini mövcub [məmnuniyyətinə səbəb] ola biləcək sə-nətkarənə bir faciə yarada bilmişdir.

“Ulduz” faciəsi Trablis müharibəsi zamanında vəqə olmuş bir faciəni heka-yə edir. Gənc müəllif vəqənin səlamətliyinə, şəxslərinin əhvali-ruhiyyəsinə, cərəyan edən Trablis müharibəsi ilə əsas faciənin yek-digəri [bir-biri] ilə münasibətinə artıq dərəcə əhəmiyyət vermiş, səyi də nəticəsiz qalmayaraq müvəffəq olmuşdur.

“Ulduz” faciəsinin mənfi cəhəti yalnız onun lisanının bir qədər sadəlikdən uzaqlaşmasıdır ki, aktyorlar, xüsusən aktrissalar söylədikləri bəzi qeyri-mənus [tanış olmayan] kəlmələrin mənasını bilmədiklərindən, əksərən onların tərzitələffüzündə müşkülət çəkir və yaxud büsbütün başqa bir kəlmə söyləyirdilər ki, təbiəti ilə bu, təsiri pozurdu.

Bununla bərabər, ikinci pərdənin sonu da nəzəri-diqqəti cəlb etməyə bilməzdi. Ramiz kəndi sevgilisi Ulduzun kəndisinə xəyanət etdiyinə zəhib olaraq [inanaraq], ortada bir taqım intriqalar çevirən ərəb Harisə onun qətlini tapşırır. Haris isə Ulduzu alıb başqa bir yerə götürür. Kəndisinin xətasını sonradan hiss edən, Ulduzun firaqında intihar etmək istəyən Ramiz, uzun bir zaman-dan sonra birdən-birə Ulduzun salamat olmasını, kəndisi də özündən pək də uzaqda olmayıb Benqazidə bulunduğunu eşidir. Kəmalə-həyəcanla Ulduzun yaşadığı evə qoşur. Ulduzu dərağış edəcək [qucaqlayacaq] yerdə, onun təkrar başqa bir yerə qaçırıldığını görür.

Faciənin ən calibi-maraq olan bu nöqtəsi bir qədər, daha doğrusu olduqca zəif keçdi. Bu zəifliyə hər nə qədər aktyorların, xüsusilə Ramizin oyunu səbəb oldusa da, aktyora lazım gələn

sözü söyləmək imkanı da, məəttəəssüf [təəssüf ki], verilməmişdi və yaxud aktyorlar tərəfindən əsərin orası ixtisar edilmişdi.

Aktyorların oyununa gəldikdə, baş rollarda Abbas Mirzə Şərifzadə “Ramiz” rolunda, A. N. Olenskaya “Ulduz” rolunda, Sıdqi Ruhulla “Haris” rolunda, Rza Darablı “Ənvər” rolunda idilər. Abbas Mirzə ikinci pərdənin sonundakı zəiflikdən başqa, Ramizi müvəffəqiyyətlə oynadı. Sıdqi Ruhulla xain bir ərəb tipini yaratmağa çox səy edirdi, müvəffəq də olurdu, ancaq bəzən hərəkətlərində mübaliğəkarlıqda bulunduğundan, adətə bir şarj yapırdı. Məmafih [bununla belə], əsərin Haris kimi baş rolunu oynaya bildi.

Ümumiyyətlə, oyun yaxşı keçdi, tamaşaçı çox idi. Teatrodə söylənən sözlərin təsiri yavaş-yavaş görülməkdədir. Xalq özünü əvvəlkilərə nisbət yaxşı aparır.

Teatroçu

BAKİ MÜSƏLMAN TƏCHİZİYYƏ İDARƏSİNDƏN

Müdiri-möhtərəm!

“Bəsirət” qəzetəsinin 254-cü nömrəsində “İdarəyə məktub – Qəbiristan haqqında” sərlövhəli bir məqaləni oxuyub, neçə kəlmə möhtərəm qarelərə [oxuculara] bu barədə qəzetə vasitəsilə ərz etməmi kəndimə borc bildim.

Necə ki məqaləçi yazır, Məşixət [Şeyxülislam] İdarəsi əmri ilə və Bakı qazısı təvəssütü [vasitəçiliyi] ilə qəbiristanlarda müşahidə olunan hərc-mərclik

qabağını almaq üçün həmin 1919-cu sənənin əvvəlində “Bakı Müsəlman Təchiziyyə İdarəsi” namında bir heyət təşkil olundu və həmin heyətin üçüncü və ya dördüncü iclasında, heyət üçün Məşixətdən vasil olmuş [gəlmiş], yəhudilərin “Üxüvvət” [Qardaşlıq] namında mövti [cənazə işləri] idarəsinin proqramından iqtibas olunmuş bir proqram oxundu.

Həmin proqramın maddələrinin bir neçəsində fəxri üzvlər[in] idarə təşkil olanda ianə etdiyi məbləği, idarə fəvqəladə bir vaxtda sərf etməsini bəyan edir və yenə də həmin proqramda dərc olunmuşdur ki, banklarda “Üxüvvət” namına neçə minlərcə paralar mövcuddur ki, idarə qəbir yeri aldıqda və yənkə bir yadigar “sövmə” [ibadət-xana] bina etdikdə, sərf etmək üçün imkanı olsun. Lakin bu maddələr idarəyə ittilə [xəbər] verildisə, yenə üzvlərdə nə fəxri üzv intixab olundu [seçildi] və nə də bir nəfər şəxs bir qəpik də olmuş olsa idarəyə ianə etdi...

“Bəsirət” məqaləsində dərc olunmuş kimi idarə qət etmişdi [qərara almışdı] ki, böyük qəbirindən 30 manat və uşaq torpaq qəbirindən 15 manat alınsın. Daş qəbir və sərdabə isə qeyri məbləğ olsun. Fəqir və biçiz [yoxsul] vəfat edənləri idarə öz xərci ilə dəfn-kəfn etməsini öhdəsinə götürmüşdü.

İdarə təşkil olandan iki gün sonra müşahidə olundu ki, xəstəxanada olanları – istər müsəlman, istər xarici – bəkəfən “Qardaşlıq qəbiristanında – Bratskaya kladbişa”da dəfn edirlər. Bu, şəriətə müğayir [zidd] olduğu üçün, idarə üzvlərindən fəaliyyətliləri vasitəsilə ida-

rə, Bələdiyyə İdarəsi ilə əlaqəyə uğrayıb, xəstəxanada vəfat edənləri öz öhdəsinə götürdü ki, hər millət vacibatına [qayda-qanununa] müsəlman şəriəti ilə əməl olunsun. O vaxtda bezin arşını Tağıyevin fabrikasında 11 manat və qeyri satıcı-larda 25 manata idi. Bu hesabla hər meyitə 9 və ya 8 arşın kəfən hesab edərək, 200-dən bir az əlavə kəfən xərci, ərradə [araba], qəssal, dəfn xərcini dəxi hesab edərsəniz 250 manatdan dəxi əlavə məxarici hər meyit üçün öz öhdəsinə götürmüşdü. Və sonra Bələdiyyə İdarəsi 95 manat hər meyit üçün idarəyə buraxdı.

Sənənin dördüncü ayına kimi idarə bu minval ilə davam etdi və idarənin ərizəsinə binaən [ərizəsinə əsasən], Bələdiyyə İdarəsi hər bir meyit üçün sonra 200 manat bir məbləğ buraxılmasını təsdiq etdi.

Həmin idarə bəndəyə təhvil verildikdə, haqq-hesabsız idarənin 12 minə yavuş qərzi [borcu], 4 mindən bir az əlavə tələbi [alacağı] vardı. İdarə öhdəmə keçəndən sonra həmin qərzin hamısı bəlkə əda olunmuşdur [ödənməmişdir] və hər bir kəs xahiş edərsə, gəlib təftiş edə bilər. O ki qaldı idarə bir ilin ərzində nə fəaliyyət göstərmişdir, bu barədə sənənin axırında atçot [hesabat] verməmi nəzərə alaraq, təfəsilatə girişməyi hələ yersiz bilirəm.

Bakı Müsəlman

Təchiziyyə İdarəsi müvəqqəti katibi:

Həsənağa Yusifxanlı

Xəzər dənizində posta, sənişin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çaharşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çaharşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər Gaz və geri

17-ci körpüdən çaharşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gaz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdən pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armysanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Doktor M. İ. Lurye

Əmrazi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-

7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

Berlin Darülfünunu doktoru S. İ. Kopelioviç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları. Qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

11449

Arvad diş həkimləri Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayırma dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradnı qapıdan.

10218

Doktor C. N. Ləmbəranski

Daxiliyyə və cərrahiyyə naxoşluqlarına müalicə edir. Qəbul olunur gündüzlər 10-dan 12-yədək; axşamlar 5-dən 7-yədək.

Ünvan: Birjavaya küçə 8, telefon 57-30.

14040

İtibdir

31 oktyabr 1919-da Ənzəliyə göndərdiyim iki qitə qənd [iki partiya] kvitansiyası – biri 40 nömrəli, “Məhəmməd şah” paraxodu ilə bir vaqon; birisi də 116 nömrəli, “Ağadadaş” paraxodu ilə 25 boçka. Tapanlardan xahiş olunur Bakıda dəniz kənarında Mirzə Rəfi Şalçı Ənzəli... kontoruna xəbər versinlər. Əks surətdə etibardan saqitdir [etibarsızdır].

14041

Gimnaziya müəlliməsi

Petroqradda ali ünas [qadınlar] kurslarının fizik və elmi-hesab şöbəsini bitirmiş, edadi məktəblərinin proqramı ilə dərs verir. Görmək olar saat 5-dən 8-dək, Nikolayevski caddədə Antonovun evi, diş həkimi Hamburqun mənzili, telefon: 5-16.

14033

Elan

Oktyabrın 30-da 1919-cu ildə Zakaspi-Qafqaz Səhmdarlar Cəmiyyətinin xarici və daxili ticarəti “Kotton-Vul”un nizamnaməsi Azərbaycan Cümhuriyyəti Ticarət, Sənaye və Ərzaq naziri tərəfindən təsdiq olundu.

14038

Müdir:
Hacıbəyli Üzeyir

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Türkiyədə

səh. 292. “Həmidyyə qəhrəmanı”: Türkiyənin hərbi xadimi Hüseyn Rauf Orbayın ləqəbi. Osmanlı donanmasına məxsus zirehli hərbi gəmi “Həmidyyə”də xidmət edərkən Albaniya üsyanının yatırılmasında, Türkiyə-İtaliya müharibəsində və Balkan müharibələrində göstərdiyi qəhrəmanlığa görə ona bu ləqəb verilmişdi.

səh. 293. “ittihadçı... ittihadçılıq”: Türkiyədə 1913-cü ildə hakimiyyətə gələn İttihad və Tərəqqi partiyası və onun tərəfdarlığı.

Nəzarətlərdə

səh. 296. “mauzeristlər”: silahlı erməni quldurları; əsasən mauzerlə silahlandıkları üçün belə adlanırdılar.

“1919-cu sənə mədaxil və məxarici büdcəsini”: güman ki, “1919-cu sənə” yerinə “1920-ci sənə” olmalı idi.

İstilahların türkcəsini nə tövrlə bulaq

səh. 298. “siyasi, ictimai ... istilahların”: qəzetdə belədir.

Şəhər Dumasında

səh. 301. “Cəfərov”: yəqin ki, söhbət Əli İsgəndər Cəfərovdan gedir.

“Bayrağımız” şeiri (səh. 301) üçün lüğət:

şüqqə-güşə olmaq: açılmaq; parçadan olan bir şeyin açılması
düta: bükülmüş; ikiyə qatlanmış
nəcm: ulduz
əngüşt-nüma: barmaqla göstərilən; hamının barmaqla göstərdiyi
xirələnmək: qamaşmaq
bərqi-lame: parıldayan şimşək

çöhrə-nüma: üzünü göstərən
donadılmaq: bəzənmək
nəşvü nüma tapmaq: üzə çıxmaq; yetişib böyümək
əbədə: heç vaxt; əsla
xüttəyi-Azərbaycan: Azərbaycan ərazisi, ölkəsi, torpağı
tuba: inanışa görə, cənnətdə bitən və bütün cənnəti kölgələyən ağac
“Qibleyi-taəti-ixvani-səfadır əlhaq / Kəfəni-cismi-şərfi-şühəda bayrağımız”: “Doğrudan da bayrağımız, səfa qardaşlarının (saf qəlbli qardaşların) ibadət etdikləri qiblədir və şəhidlərin şərafli bədənələrinin kəfənidir.”

Azərbaycanda

səh. 305. məktəbi-edadiyyə, rüşdiyyə, ibtidaiyyələrimiz”: edadiyyə – rüşdiyyədən sonra gələn və şagirdləri ali məktəbə hazırlayan məktəb; rüşdiyyə – ibtidai məktəbdən sonrakı mərhələyə məxsus məktəb.

“Dalğa”

səh. 308. “came havlısı”: məscid həyəti.
“qeydi-axirət”: axirət qayğısı
“hülle donu”: cənnət libası

Teatro və musiqi

səh. 309. “Benqazi”: Liviyanın şimalında, Aralıq dənizi sahilində liman şəhəri.
“Teatroçu”: “Azərbaycan” qəzetində bu imza Seyid Hüseyn Sadıqzadəyə məxsusdur.

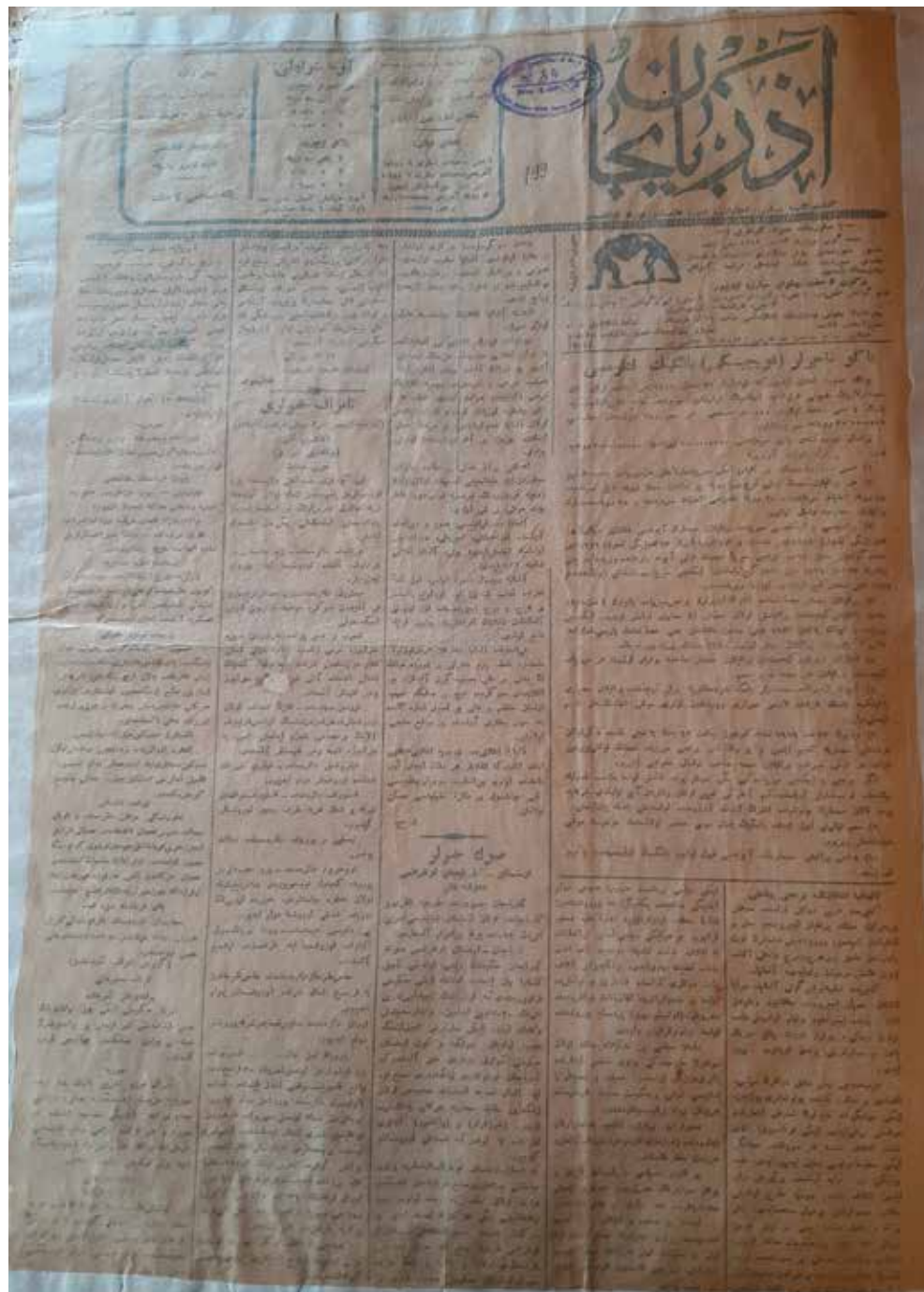
Doktor

C. N. Ləmbəranski

səh. 311. “Doktor C. N. Ləmbəranski”: Cəmil Nəsir oğlu Ləmbəranskinin adı qəzetdə, ruscada işlənən “Djamil” formasının baş hərfinə müvafiq, “D. N. Ləmbəranski” kimi verilmişdir.

İtibdir

səh. 311. “Ənzəli... kontoruna”: arada bir neçə hərf silinmişdir, oxunmur.

“Azərbaycan” qəzetinin 322-ci nömrəsinin 1-ci səhifəsi

Cümə, 14 noyabr 1919-cu il, nömrə 322

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səhəyi-davamiyyəsi. Cümə, 20 səfərül-müzəffər sənə 1338. 14 təşrin-i sani 1919 sənə.

Türk və İslamla müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Təx nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək hesab olunur. Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 8 rublə, axırncı səhifədə sətri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axırncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

SİRK “MODERN”

Mübarizənin son günləri

Cümə günü noyabrın 14-ndə 1919-ncu ildə məşhur sportsmen Pyotr Nikolayevič Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə təşkil edilmiş Fransa güləş mübarizəsinin məbədi [ardı].

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

Hamı güləşlər qətidir. 1-nci: Zakoroyko – Muznik; 2-nci: İran güləşi Gənc Əli – Buyvolov; 3-ncü: Qara Maska – Jan-de-Kolon.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında.

Tamaşa başlanacaq 8-də.

Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Elan: Sabah camaat sevgilisi Zakoroykonun benefisidir.

14044

BAKİ TACİRLƏR

(KUPEÇESKİ)

BANKININ İDARƏSİ

Bununla ümumə elan edir ki, oktyabrın 26-dan 1919-cu sənədə olan bank səhmdarlarının ümumi fəvqəladə iclasının qərarı müvəccibincə, Maliyyə

nəzirinin icazəsi ilə bank 4-cü dəfə olaraq 80,000 səhmi hər səhm 250 rublədən cümləsi 20,000,000 rublə səhm buraxılır.

Buraxmaq üzrə kəndi binalıq [quruluş] sərmayəsini 10,000,000 rublədən 30,000,000 rubləyə qədər atıdiki [aşağıdakı] qərar üzrə artırır:

1) Həmin 80,000 səhmin buraxılışı 2 seriyada olacaq; hər seriyadan 40,000 səhm;

2) Hər buraxılan səhmin qiyməti 300 rublə; bu məbləğdən 250 rublə binalıq sərmayəyə, 15 rublə ehtiyat sərmayəsinə, 20 rublə xüsusi ehtiyat sərmayəsinə və 15 rublə də səhmlərin buraxılmaq məxaricinə daxil olunur.

3) 1-ci və 2-ci seriyada buraxılan səhmlərin abunəsi başlanır dekabrın 15-dən (yeni üsul) 1919-cu sənədə və qurtarır dekabrın 23-də (yeni üsul) 1919-cu sənədə gündüz saat 12-də. 1-ci seriya səhminin fiyati abunə yazılarda verilməlidir, yəni dekabrın 23-dən 1919-cu sənədə gec olmamaq[la], 2-ci seriya səhminin fiyati iyunun 23-dən 1921-ci sənədə gec olmamaq üzrə verilməlidir.

4) Buraxılan səhmlər hisseyi-təmət-tödə [qazanc payında] iştirak edirlər: birinci seriyada yanvarın 1-dən 1920-ci sənədən başlamış, keçmişdə buraxılmış olan səhmlərlə müsavi [bərabər] əsaslar üzrə; 2-ci seriyada iyulun 1-dən 1920-ci sənədən başlamış, yəni hisseyi-təmmət-tönün yarısı miqdarında, hansı ki, keçmişdə buraxılan səhmlər üzrə 1920 sənənin yerinə veriləcək.

5) İmtiyazat verilir keçmişdən buraxılan səhmlər sahibinə bu qərar üzrə: hər seriyada keçmişdə buraxılan hər səhmə – bir səhm.

6) Abunə yazdıranda səhmdarlar banka ərzi-halları ilə bərabər, keçmişdə buraxılan səhmləri yainki bank tərəfindən lazımı möhürləri vurulmaqdan ötrü müvəqqəti şəhadətnamələr təqdim etməlidirlər.

7) Dekabrın 23-də 1919-cu sənədə gündüz saat 12-yədək 6-cı maddədə zikr olunan ərzi-halı səhmləri ilə təqdim etməyən və bu vaxta qədər 1-ci seriyada səhminin fiyatını verməyən zəvat [şəxslər] hər iki seriyada buraxılan səhmə sahib olmaq hüququnu itirir.

8) Əgər 1-ci və 2-ci seriyadakı yeni səhmlər yerdə qalmış olsa, mütənasib üsul ilə bölünəcək o səhmdarlar arasında – kim axırkı təyin olunan vaxtlardan gec olmamaq şərtiylə yerdə qalan səhmlərin bölüşündə iştirak etmək arzusunda olduğunu banka bəyan etmiş.

9) Səhm fiyatını qəbul edəndə bankın əsl səhmi hazır olanadək, əvəzinə müvəqqəti şəhadətnamələr verir.

10) 4-cü buraxılış səhmlərinin abunəsi qəbul olunur bankın idarəsində, Bakı şəhərində.

ALMANİYA İNQİLABININ BİRİNCİ İLLİYİ

Keçən sənə qərbi dövlətlər arasında müdhiş bir böhran, möhlik bir qələyan [təhlükəli bir coşqu] içərisində, hal və istiqbalından [bu günündən və gələcəyindən] ümitsiz, vuruşduğu düşmənlərin qüvvət və qüdrətindən aciz və hərcü mərci-daxili [daxili hərc-mərclik] altında zəbun qalmış bir dövlət var idi – Almaniya.

Keçən sənə tamam 9 noyabr günü Almaniya sərpa [başdan-ayağa] ixtilal, üsyan içərisində çalxanır və tufani-inqilab başda imperator Vilhelm olduğu halda bütün ricalı [dövlət xadimlərini], bütün dördillik hərbin bais və məsullarını yerindən oynadıb atırdı.

Hərbi-ümumi iki müttəfiq dövlətlərin siyasi, iqtisadi bir təxalüf [ziddiyyət] altında bulunmaları üzündən, iki cahan-giranə [imperialist] qayələrin təərrüz etmələrindən [bir-birinə zidd olmalarından] doğmuş bir şey idi. İki koalisiyon – İttifaqi-müsəlləs, Etilafi-müsəlləs – hər surətlə də cahangir iki mənzumeyi-düvəliyyəni [dövlətlər sırasını] təmsil edirdi. Fəqət bu iki zümreyi-düvəliyyə [dövlətlər qrupu] arasında bir ayrılıq var idi:

Etilafi-müsəlləs – Rusiya xaric olduğu halda – demokratik bir düvəli-müttəhidə [birləşmiş dövlətlər] idi. Halbuki İttifaqi-müsəlləs, yəni Mərkəzi Avropa dövlətləri daha ziyadə birər hökuməti-mütləqə [mütləqiyyət hökuməti, monarxiya] idilər. İxtiyari və yaxud təsadüfi bir surətdə də olsa Avropa dövlətləri arasında bir tərəfdən demokratik, digər tərəfdən avtokratik birər ittifaq olmuş, iki siyasi prin-

sip Hərbi-ümumi davam etdiyi müddətcə də yek-digərləri [bir-birləri] ilə vuruşmuşdur: idareyi-mütləqiyyə – avtokratizm, idareyi-ammə [xalq idarəsi] – demokratizm.

Bu hər iki siyasi əsas [prinsip] filhəqiqə [doğrudan da] nə Etilafi-müsəlləsde tamamilə mövcud, nə də İttifaqi-müsəlləsde qətiyyətlə cari [qüvvədə] idi. Bununla bərabər, Etilafi-müsəlləs dövlətləri arasında qanadları бүкүlmüş də olsa bir demokratizm, İttifaqi-müsəlləs dövlətlərində də, məşrutıyyə (konstitusion) pərdəsinə bürünmüş də olsa, bir avtokratizm vardı.

Daxili siyasi bir təşkilata malik olan dövlətlərin xaricdəki bütün siyasi işlərində təsiri hər zaman olmuşdur. Zəif bir demokratiya idarəsi qüvvətli bir hökuməti-müstəbidə qarşısında hər zaman böyük bir qüvvət çıxarmışdır.

Demokratik bir idarə altında yaşamış olan Davud da Qolyata qarşı hər zaman qalib olmuş, hər zaman müzəffər qalmışdır.

Bu qanuni-siyasi bizzat İran və yunan dövlətlərinin əsrlərcə təkərrür etmiş [təkrarlanmış] müharibələrində də cari və amil olmuşdur.

İştə, bu düstur və ehkam sabiq Hərbi-ümumidə də bütün ciddiyyəti ilə təhəqqüq etdi [gerçəkləşdi]. İlk əvvəl bu həqiqətin qəhhar [qəhredici, məhvedici] zərbəsinə müəzzəm [əzəmətli] Rusiya istibdadı məruz qaldı. Qocaman çarlıq devrilib getdi.

Bundan sonra isə Mərkəzi dövlətlər bu aqibətə uğradı. Almaniya məğlub oldu, ümumi və beynəlmiləl imtahanda müvəffəqiyyətsiz qaldı. Bunun üçün də

o idareyi-mütləqə səhneyi-tarixdən vida etdi.

İştə, Almaniya inqilabının çıxmasına amil olan əhval.

Rusiyanın Fevral inqilabı kimi Almanianın da 9 noyabr inqilabı məğlubıyyətin, həzimetin [yenilməyin] nəticəsi idi. Bu şərait altında çıxan inqilablar isə zəif, məriz [xəstə] və səmərəsizdir. Rusiya inqilabının mərazi [xəstəliyi] Almaniya da sirayət etdi [yoluxdu]. Fəqət hər şeyi bilmiş, özünün qüvvət və qüdrətinə inanmış olan Almaniya demokratiyası bu mərazə təhəmmül etdi [dözdü], böyük bir afətə [bəlayə] düşmədən özünü buldu.

Lakin bir az mütədənni [geriləmiş] bir halda bulunan Macarıstan ilə mayəül-həyatı [həyat sərmayəsi] kəndçilik olan Bavariya, Rusiya kommunizminin mərazinə uğradı, fəqət bu da müvəqqəti bir şey oldu.

Almaniya demokratiyası ümum və beynəlmiləl arasında idraklı, təcrübəli, durəndiş [gələcəyi fikirləşən, tədbirli, ağıllı] olması ilə tanılmışdı. Bunu Almaniya inqilabı tamamilə isbat etdi.

Almaniya sosial-demokratiyası öz nöqtəyi-nəzərində isabət etdi [haqlı çıxdı] – o, qorxunc və ümitsiz bir hərcü mərc içərisində öz-özünü aldatmadan inqilabın ifratlarına bütün qüvvəti ilə mane oldu.

Filhəqiqə [əslində] Almaniya daha fəlakətlərdən qurtulammamışdır. Fəqət yarım əsrlik bir dövrdə cahanın ən mədəni bir milləti hesabına girən almanlar bu inqilabdan sonra da heç bir məmləkətə nəsib olmayan müntəzəm və ali bir üsuli-idarə altında yenə cahan

millətləri arasında bir mövqe sahibi ola bilər.

Almaniya inqilabı da Rusiya inqilabı kimi isbat etdi ki, inqilablar hər millətin ancaq öz daxilində olub, beynəlmilliyət, sosializm əqidəsi kimi cəhanşümul bir daireyi-tətbiqiyyəsi [tətbiq dairəsi] mümkün olamaz.

Ə[hməd] H[əmdi] [Qaraağazadə]

SON XƏBƏRLƏR

Ermənistan-Azərbaycan Konfransı dəvətinə dair

Azərbaycan Cümhuriyyətinin Xariciyyə naziri və Azərbaycanda olan Ermənistan nümayəndəsi təşrini-saninin [noyabrın] 12-sində böylə bir teleqram almışlardır:

“Azərbaycan-Ermənistan Konfransı dəvətinə Azərbaycan hökumətinin razı olduğunu açıq-aşkara bəyan etməsinə istinadla, erməni hökuməti qərar vermişdi ki, konfransın açılması təşrini-saninin 20-sinə təyin edilsin. Deleqalar [nümayəndələr] seçilmiş və gəlmək üzərə iken səfərlərini təcil etməyə [təxirə salmağa] məcbur oldular. Çünki bu gün Ermənistan hökuməti mövsuq [etibarlı] mənbələrdən xəbər almışdır ki, Azərbaycan qoşunları Zəngəzuru müsəlləh qüvvə ilə almaq qəsdilə Ermənistanə məxsus olan Zəngəzur müqabilinə müharibə hərəkəti başlamışlardır. Xoznavar və Bayandur kəndləri ətrafında 7 gündür ki, şiddətli vuruşmalar gedir.

Azərbaycan-Ermənistan Konfransının əsasına və bütün mübahisəli məsələləri

sülh təriqi [yolu] ilə həll etməkdən ibarət olan məqsədlərinə zidd olub, bütün Zaqafqaziyanı yeni fəlakətlərlə təhdid edən bu hərəkət həmişə ümum ixtilafli məsələlərin konfrans təriqi ilə sülhlə həll edilməsi tərəfdarı olan və daima bu nöqteyi-nəzərdə duran Ermənistan hökumətini məcbur edir, bir daha Azərbaycan hökumətinə müraciət və bilatəxir [dərhal] dava hərəkətini və Zəngəzur ətrafını müsəlləh qüvvə ilə işğal etmək təşəbbüslərini dayandırmasını təklif etsin. Əks surətdə Ermənistan hökuməti qanlı müsadimələrin [toqquşmaların] böyüyüb artması və onun bütün Zaqafqaziya üçün verəcəyi fəlakətli nəticələrinin məsuliyyətini tamamilə Azərbaycan hökuməti üzərinə atacaqdır.

*12 təşrini-sani
Ermənistan Xariciyyə naziri:
Xatisov”*

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz teleqraf mövqifi tərəfindən alınmışdır)

12 təşrini-sani

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Fin körfəzi səvahlili [sahilləri] dairəsində bizim qoşunlarımız Yamburqdan şimala olan göl xətlərinə çataraq, təşrini-əvvəlin [oktyabrın] ortasında tərəfimizdən buraxılmış istehkamət yenidən işğal etdilər.

Çerniqov dairəsində - Bizim hissələrımız Çerniqov altında vuruşma ilə yürüş edirlər.

Dmitrov dairəsində - Bizim hissələrımız Dmitrovu aldıqdan sonra müvəfəqiyyətlə dairəni genişlətməkdədirlər. Şəhərdə və dəmiryolunda tərəfimizdən əsir, mitralyoz, mərmə və tibb aləti [avadanlığı] ilə dolu iki qatar tutulmuşdur. Şərqdə Mixaylovka kəndinin işğalı əsnasında altı top, mitralyoz və qeyri qənimətlər alınmışdır.

Kursk cəbhəsində - Fatejin şimalında olan vuruşmalarda tərəfimizdən düşmənin əvvəlinci Kornilov alayının bir hissəsi münhəzim [məğlub] edilmiş, əsir, 6 mitralyoz, əlbisə və qeyri qənimətlər alınmışdır.

Şkrovsq dairəsində - Şıkrı şəhərinin şimalında vuruşmalar davam edir.

Kastornov dairəsində - Kastornov mövqifindən şərqə və şimal-qərbə tərəf ciddi vuruşmalar gedir.

Liski və Bobrov dairəsində təbədülət [dəyişiklik] yoxdur.

Novoxopyorsk dairəsində - Bizim hissələrımız yürüşə keçərək Novoxopyorskdan 15 fərsəx şimala olan xətlərə çatmışlardır. Xopyorda Orpinin cənubunda şiddətli vuruşma davam edir.

Tsaritsın cəbhəsində - Volqa nəhrinin sol kənarında vuruşma ilə tərəfimizdən işim alınmışdır.

Hacı-Tərxan dairəsində - Hacı-Tərxandan 6 fərsəx şimal-şərqdə vuruşmalar davam edir.

Ural dairəsində - Quryevdən şərqə yürüşümüz davam edir.

Petropavlovsk dairəsində - Sibiriya dəmiryolunda bizim qoşunlarımız Omsk

şəhərinin 30 fərsəxliyində vəqə Koçubayev mövqifini işğal etmişdir. Şimalda Palutorok dairəsinə yürüşümüz davam edir. Tüməndən şimala Omsk dəmiryolunda tərəfimizdən Tyukalinks şəhəri işğal edilmişdir. İşim nəhri üstündə bizim hissələrımız İbaqulsku işğal etmişdir.

Bu axır günlərdə təşrini-saninin 3 və 10-da Kolçakin pərakəndə edilmiş qoşunlarından 11-ci Ural firqəsinin 41, 43 və 44-cü alayları və 15-ci Sibiriya firqəsinin 59-cu alayı firqə ərkani [diviziya qərargahı] ilə tərəfimizdən əsir alınmışdır. 18-ci firqənin ərkani-hərbi ilə komanda heyəti təslimdən imtina etdikləri üçün məhəllində [yerində] güllələnmişlərdir.

Latviya ilə nemeslər müharibəsi

Riqa - A. nəhri cəbhəsində Fridrixştadt şəhərinə kimi top, mitralyoz və tufəng atışması davam edir. Latış hissələri Vebrisk istehkamətini işğal etmişdirlər. Nemeslər müşəvvəş [dağınıq] bir surətdə fərar edirdilər. Nemeslər səhər saat 4-də şiddətli atışmadan sonra bütün cəbhə üzərində yürüşə keçərək top atəşi açmaqda, boğucu qaz buraxmaqda idilər. Latış hissələri İngiltərə donanması yardımını ilə nemeslərin yürüşlərini dəf etmişlərdir. Yürüşdə 12 alman alayları iştirak edirdi.

Ümumi tətıl

Lion - Rayxenberqin bütün zəhmətkeş əhalisi düşənbə [bazar ertəsi] günü ümumi tətıl elan edilməsinə qərar vermişdir.

Yaponiya qəzetəsinin mütəliəsi

Çelyabinsk - Yaponiya qəzetələrindən

"Qou" Sibiryə vəziyyətini mütləq edərək [qiymətləndirərək] yazır:

"Bolşeviklərin Əqsayi-Şərqdə [Uzaq Şərqdə] təbliğat və təşviqat apardıqları bir zamanda Yaponiyanın Sibiryə əsgərlərini təxliyə etməsinə heç bir əsas yoxdur."

Lehistanda idareyi-əsgəriyyə

Nauen - Təşrini-saninin 7-də Dombrovskda kömür dairəsində güclü surətdə kommunistlər nümayişatı olduğundan naşi [ötrü] bütün Lehistan [Polşa] idareyi-əsgəriyyə [hərbi rejim] altında elan edilmişdir.

Parisdə kömür böhranı

Lion - Parisdə kömür böhranı davam etməkdədir. Yaxşılaşmaq əlamətləri müşahidə edilməyir. Paris ətrafında olan 3000-ə yaxın fabrikalar işlərini qət etməyə [dayandırmağa] məcbur olmuşlardır. Tramvay hərəkəti dayandırılmış və şəhərin bir çox yerlərində tənvirat [ışıqlandırma] dəxi əskilmişdir.

Kalmıkların denikinçilərlə mübarizəsi

Başqırd ovalarında bizim üçün müvəffəqiyyətli olan Denikin dəstələri ilə vuruşmalar davam edir. Kalmık əhalisi denikinçilərə şiddətli müqavimət göstərməkdədir.

Kubanda iğtişas

Tixoretsk mövqifi [stansiyası] dairəsində və Kuban mahalında ümumi üsyan qalxmaqdadır. Üsyanı yatırtmaq üçün hərbi komandanlıq cəbhədən qoşun götürməyə məcbur olmuşdur. Ukrayna

ilə münasibət kəsilmişdir. Üsyan hərəkətindən naşi [ötrü] Xarkov şəhərindən başqa Ukraynanın bütün şəhərləri ilə əlaqələr qət edilmişdir [kəsilmişdir].

Baş komandana sui-qəsd

Macarıstan ordusunun Baş komandanı general Xorti canına müvəffəqiyyətsiz sui-qəsd olunmuşdur. Canı həbs edilmişdir.

(Gürcü teleqraf agentliyindən)

Fransa mətbuatı

Bolşeviklər Amerikada

Amerika hökuməti 200 bolşevikin həbs edilməsini əmr etmiş və bolşeviklərin cümləsini bütün məmləkətdən çıxarmağı qərara almışdır.

Suriya

General Quro təşrini-saninin 15-də Suriyaya əzimet edəcəkdir [gedəcəkdir]. "Matin" qəzetəsi müxbiri [müxbiri] ilə etdiyi müsahibə əsnasında həm Suriya və həm Fransa mənafeyi riayə edilməsi [gözlənilməsi] şərti ilə və İngiltərənin razılığı ilə işləyə biləcəyinə ümidvar olduğunu izhar etmişdir.

İtaliya mətbuatı

İtaliya və Fransa

Tittoninin məktubuna cavabən Klemanso, hər bə aid statistik məlumatı göndərərək, hər iki tərəfin ittifaq yapılması lazım olduğunu və bu ittifaqın möhkəmləşməsinə var qüvvəsini sərf edəcəyini də dəxi yazır.

(Qafqaziyadakı Müttəfiqlər heyətinin radio xəbərləri)

Macarıstan əhvalı

Ali Şura Macarıstan hökumətinə təəllüqü [aidiyyatı] olan bütün əmvalın [malların] Macarıstan xəzinəsinə iadə edilməsinə [qaytarılmasına] qərar vermişdir. Bu qərardan əqdəm [qabaq] əmvalın bir hissəsi Macarıstan tərəfindən İtaliyaya güzəşt edildiyindən, Tittoni Klemanso ilə müşavirədə bulunmuşdur.

General Manjen İstanbulda

Fransa hökuməti tərəfindən Denikin qərargahına təyin edilən heyət rəisi general Manjen öz heyəti ilə İstanbula vürud etmişdir [gəlmişdir].

Yaponiya hərbi heyəti Rusiyada

Rusiyaya təyin edilən Yaponiya hərbi heyəti polkovnik Nataxaki rəyasəti [başçılığı] ilə İstanbula varid olmuşdur [gəlmişdir]. Heyət körpüdə Könüllü ordu nümayəndəsi tərəfindən istiqbal edilmişdir [qarşılanmışdır].

Misir vis-kralı

Geniş ixtiyarat ilə Misir vis-krallığına general lord Allenbi təyin edilmişdir.

Fransa, İtaliya və Romaniya ittifaqı

Romaniya mətbuatı bu yaxınlarda Fransa, İtaliya və Romaniya arasında ittifaq əqd ediləcəyini [imzalanacağını] xəbər verir. Bu ittifaqa gələcəkdə Lehistan [Polşa], Cənubi Slovakiya və Çex-slovak hökumətləri iltihaq edəcəklərdir [qoşulacaqlar].

Puankare İngiltərədə

Təşrini-saninin 7-də rəis Puankare öz zövcəsi ilə İngiltərəyə əzimet etmişdir [yola düşmüşdür].

Fransa hərbi donanmasının zayıfatı [itkiləri]

Hərb zamanında Fransa donanmasından 27 böyük gəminin zayə edildiyi [itirildiyi] rəsmi surətdə elan edilmişdir.

SÜLH ƏTRAFINDA

Sülh Konfransında

Paris, 10 təşrini-sani - Almanıyanın sülh müahidənaməsi şəraitini ifa etməsindən ötrü Parisdə qalmış olan Sülh Konfransı əzası [üzvləri] yenə bir çox təşəbbüsata sarılmalıdırlar. Bu məsələ Xariciyyə Nəzarətinə verilə bilməyəcəkdir. Məclisi-Alidə bir çox müzakirəyə səbəb olan işlər müxtəlif nəzarətlərə veriləcəkdir. Ümid etmək olar ki, Fiume və Adriatik səvahlili [sahilləri] münəqişəli məsələsi Məclisi-Ali tərəfindən həll edilsin.

Tittoni hal-hazırda xəstədir. Lakin İtaliya heyəti-mürəxəssəsinin başqa əzası Amerika və qeyri mürəxxəslərlə birlikdə icaslara davam edirlər. Şimdi zahirən həpsi razı olublar ki, Məclisi-Ali Rusiya və Türkiyə məsələlərini həll etmədən işlərini bitirməyəcəkdir.

Yek-digəri [bir-biri] arasında rəqabətə başlamış Avropa dövlətləri vəziyyəti-siyasiyyənin digərgun olmasından [dəyişməsindən] dolayı Türkiyəni bilatəxir təqsim etməyə [dərhal bölüşdürməyə]

imkan bulammayacaqlardır. Bolqariya müahidənaməsi bir neçə günə kimi imza ediləcəkdir. Hərgah Məclisi-Alidə olan Avropa dövlətləri nümayəndələri Rəmaniya məsələsində düzəlişərlərsə, o zaman Məclis bir neçə vaxtdan sonra macar hökumətini təsdiq edib onunla da müahidənamə əqd edəcəkdir [saziş imzalayacaqdır].

Balkanlarda olan münaqişə və münazilələr [çəkişmələr] iskat olub-olmasa da [sakitləşib-sakitləşməsə də], Sülh Konfransı kəndi işlərini kanuni-saninin [noyabrın] əvvəlinə kimi bitirəcəkdir. Amerika mürəxxəsləri evlərinə övdət edərək [qayıdaraq], dövlətlər arasında artıq vasitəçilik etməyəcəkdir. Zira onlar Amerikanın xidmətini [xidmətlərini] təqdir etməyərək, kəndi xüsusi məqsədlərinə yetişmək üçün daima Cəmahiri-Müttəfiqə [Birləşmiş Ştatlar] üzərinə təərrüatda [hücumda, təcavüzdə] bulunmuşlardır.

Amerika heyəti-mürəxxəsəsi kanuni-saninin 1-nə kimi işlərini təhvil verəcək və Sülh Konfransında olan Amerika mürəxxəsləri də o vaxta kimi evlərinə qayıdacaqlardır. Hərgah Amerika razılıq versə, katiblik vəzifəsini ifa edən Huver və Smull Etılaf komissiyasında Uels ilə birlikdə çalışmaq üçün Parisdə qalacaqlardır.

QƏZETƏLƏRDƏN

Fransızlar İstanbulda

Parisdən edilən binagüzarlığa [sərəncama] görə, İstanbuldakı Fransa dəniz üssülhərəkəsi [bazası] götürülür. Ancaq

yalnız İstanbul limanının fransız komandanı qalır, üssülhərəkənin bütün işləri də onun təhti-idarəsinə [təbəçiliyinə] verilir.

İdil qırmızı gəmiləri

Tsaritsından “Press büro” xəbər verir ki, İdil nəhrinin tezlikdə donacağına görə, bolşeviklər bütün gəmilərini Tsaritsından Kazana və Nijni Novqoroda aparmışlardır. Böylə görünür ki, bolşeviklər Kazanı və Nijni Novqorodu gələn bahara kimi əllərində saxlaya biləcəkləri zənnindədirlər.

Almaniyada

Ümumi tətilin Berlində münqəte olmasını [dayanmasını] mətbuat Almaniyada iqtisadi həyatının təcəddüdü [yenilənməsi; bərpası] kimi tələqqi edirlər. Bu vəqə Almaniyanın sülh müahidənaməsi şəraitini ifa etməyə əminlər və vədlər verir, deyirlər. [Deyirlər ki, bu hadisə, Almaniyanın sülh sazişinin şərtlərini yerinə yetirməsinə inam və ümid verir.]

Qəzetələr fürsətdən istifadə edərək yazırlar ki, Almaniyada sülh müahidənaməsi şəraitini, nə qədər ki, insan qüvvəsi daxilində mümkündür, ifa etməyə hazırdır.

Fransada hərbi əsirlərin saxlanması Almaniyada yeni hərəkət qaldırmışdır. Təşrini-saninin 11-dən etibarən cəmi Almaniyada fraksiyaları və mətbuatın iştirakı ilə Almaniyanın hər tərəfində, Fransada əsirlərin saxlanılmasına qarşı “etiraz həftəsi” açılacaqdır.

Mətbuatın bəzi qismi Fransada əsirlərin saxlanılmasının səbəbini bilmək istəyərək yazır ki, bu fəqərə [hadisə] Almaniyada-Fransa münasibətinin yaxşılaş-

ması yolunda sərf edilən ehtimalların həpsini məhv edir.

Ümid edirlər ki, bu etiraz Fransanı məcbur edəcək ki, yarım milyon Almaniyada əsirlərini ailələrinə qaytarsın.

* * *

Sərnişin qatarları hərəkətinin müvəqqətdən kəsilməsinə görə Berlin ilə Drezden arasında avtobuslar işləyirlər.

* * *

Almaniyada hökuməti hərbi əsirlərin Fransada saxlanması münasibətilə Parisə protesto notası göndərmişdir. Notada deyilir ki, başqa məmləkətlərdən hərbi əsirlər vətənlərinə qaytarıldığı halda, Fransa iki qışdır ki, Almaniyada əsirlərini saxlamışdır. Əlavə olaraq notada deyilir ki, Almaniyada sülh müahidənaməsi imza edildəndən irəli də müahidənamənin ağır şəraitini ifa etmək üçün var qüvvəsini sərf etmişdir.

TÜRKİYƏDƏ

Mustafa Kamal paşanın şayandiqqət bir raporu

“İqdam” qəzetəsi yazır:

Hərbi-ümumidə türk ordularının ilk pozğunluğu [məğlubiyyəti] İraqda vüqaa gəlmişdi. O zaman Ənvər paşa Almaniyaya Şərqdə daha ziyadə fəal bir rol oynamağa iqna etmiş [razı salmış], məşhur general Falkenhaynı buraya cəlbə çalışmışdı.

Falkenhayn Hələbdə toplayacağı bir ordu ilə Bağdada təərrüz [hücum] edəcəkdə. Halbuki bu sıralarda Fələstin cəbhəsi zəifləməyə başlamışdı.

Bağdada qarşı milli bir hərəkəti-təərrüziyyə [hücum hərəkəti] icrası pək müşküldü.

Bundan maəda [bundan əlavə], böylə bir təşəbbüs Suriya və Fələstinin də vəziyyətini pək müşkülləşdirəcəkdir. O zaman Mustafa Kamal paşa bəzi ordu qəhrəmanları ilə birlikdə bu həqiqəti Qərgahi-ümumiyyə [Baş qərgahı] bildirdisə də, Ənvər paşa başlamış olduğu bu təşəbbüsdə geri dönmək istəmədi. Böyük bir alman generalını bir iş gördürmədən geri çevirmək izzəti-nəfsinə güc [ağır] gəlirdi.

Bunun üzərinə general Falkenhayn, Fələstin orduları komandanı oldu. Fəqət müzakirələr, mütaliələrə [vəziyyəti qiymətləndirməklə] vaxt keçirilmiş, Fələstinə heç bir qüvvəyi-imdadiyyə göndərilməmişdi. İngilislər təərrüzə keçdi.

Ordu pozuldu, Fələstin və Suriya əlimizdən çıxdı.

Mustafa Kamal paşa məmləkətin hərbə davam macalı qalmadığını və bundan sonrakı cinnət [dəlilik] olduğunu İstanbula göndərdiyi raporla anlatmağa çalışırdı.

İngilislər təərrüzə başlamazdan əvvəl Mustafa Kamal paşanın İstanbula yazdığı bu tarixi raporu bərvəchi-zir [aşağıda] dərc edirik:

10 eylül 333 tarixində Hələbdən Sədrəzəm [Baş nazir] və Daxiliyyə naziri Tələt paşa ilə Baş komandan vəkili və Hərbiyyə naziri Ənvər paşaya ayrı-ayrı göndərilən raporun surəti:

“Vəziyyəti-ümumiyyə haqqındakı mütaliəti-acizənamə bərvəchi-ati [aşağıdakı şəkildə] arz edirəm.

Məmləkətin müqəddəratı-ümumiyyəsinə idarədə məsul və mədxəldar olan [əlaqədar olan; daxil olan] zati-dövlətlərinin ifadəatımı [ifadələrini] heç bir bədbinliyə və təlaşa həml etməyərək [yozmayaraq], kamali-etidal və ciddiyyətlə tələqqi edəcəklərinə [tam soyuqqanlıq və ciddiyyətlə qiymətləndirəcəklərinə] etimadım, müləhizəatımı əhatə edə bildiyim ən vase [geniş] miqyasda təsvirə səiq olmuşdur [məni sövq etmişdir].

1) Əhvali-ümumiyyəyi-məmləkət hər şeydən əvvəl nəzəri-diqqəti cəlb edir. Hər bir millətdən olan ənasir [ünsürlər] arasındakı imtiazsızlığı [bir-biri ilə yola getməməyi] bilaistisna [istisnasız] son dərəcəyə gətirmişdir.

Əhali ilə idarə arasındakı rəvabit [rabitələr] sarsılmışlardır. Evlərində qalan əhali hər nöqtəyi-nəzərindən hökumətdən uzaq qalmaqla mənfəətdar hala gəlmişdir. Çünki qalan əhali ya qadınlardan, ya acizlərdən və ya fərarilərdən ibarət olub, məhsulət-səy və əməlləri kəndi idareyi-həyatlarında kafi deyil ikən [səylərindən və çalışmalarından əldə etdikləri şeylər öz həyatlarını sürdürməyə kafi olmadığı halda], hökuməti-mülkiyyə və əsgəriyyə onlardan aclıq və ölüm müqabilində mal-mülklərini əxz və tələbdə daha ziyadə müsirr və müənnid [almaqla və tələb etmək barədə daha çox ısrarlı və inadkar] olmaq məcburiyyətindədir.

Digər tərəfdən hökuməti-mülkiyyənin əczi-tammi [tam bir acizlik içində olması], ümumi anarşiya sürüklənən həyatı-ümumiyyəni idarəyə mane olub, hüquqi-əhali naminə nə mütəsəvvərsə [təsəvvürə gələn nə varsa], kaffəsini ədl və haqqa müğayir və binaənileyh əhalinin təzyidi-nifrətini

müəddi bir şəkildə həll etmək etiyadizərurisindədir [hamısını ədalət və haqqa zidd, bu üzədən də əhalinin nifrətinin artmasına səbəb olacaq bir şəkildə həll etmək məcburi adəti olmuşdur].

Hökuməti-mülkiyyənin əczi-tammi bir qüvvəyi-zabitənin fiqdani-mütləqindən və dərdi-ehtiyac ilə ələlümüm məmurinə tərifi olan irtikab və ehtikar və sui-istimalatdan və məmurinin kefinə düşkün bir hala gəlməsindən və ümuri-ədliyyənin surəti-mütləqədə işləməməkdə olmasından irəli gəlməkdədir. [Mülki hökumətin tam bir acizlik içində olması, qayda-qanun yaradacaq qüvvələrin qətiyyəni mövcud olmamasından və ehtiyac dərdi ucbatından bütün məmurlarda müşahidə edilən rüşvət, möhtəklik və vəzifədən sui-istifadə etmək hallarından və məmurların kefinə düşkün bir hala gəlməsindən və ədliyyə prinsiplərinin qəti surətdə işləməməsindən irəli gəlməkdədir.]

Bu əsəb həyatı-ümumiyyəni hər guşədə və hər bəldədə əsasından çürütməkdədir. İşeyi-ümumiyyənin və ümuri-ticariyyə və iqtisadiyyənin [ticari və iqtisadi işlərin] müdhiş bir surətlə inhitata [süqut etməyə] başlaması ələimi-əsliyyədəndir [başlıca əlamətlərdəndir].

Bu gün bir para məsələlər hasil olmuşdur ki, bu dərd nə əhalidə, nə məmurində bir əməniyyəti-ati [gələcəyə inam] buraxmaqda və ərbabi-namusu ələiqi-müqəddəsədən təmərrüdə sövq və icbar etməkdədir [namuslu insanları müqəddəs bağlardan qopmağa sövq və məcbur etməkdədir].

Binaənileyh [ona görə], hər bir davam etdiyi halda qarşısında bulunduğumuz ən böyük təhlükə hər tərəfdən çürüyən binayi-müəzzəmi-səltənətin [səltənətin

əzəmətli binasının] bir gün daxilən birdən-birə və hər birdən çökməsi ehtimalıdır.

2) Vəziyyəti-ümumiyyəyi-əsgəriyyə, hər bir yaxın bir atidə [gələcəkdə] xitamına işarət verməkdədir. Müttəfiqlərimizin zərəbani-əsgəriyyə ilə [müharibələrlə, silah gücülə] düşmənlərimizi məcburi-sülh edəcəkləri artıq mövzu-yi-bəhs olmayıb, almanlar idareyi-sövqülceyyəni [strateji idarəetməni] “Gəliniz bizi məğlub ediniz” əsasına rəbt etmişlərdir [prinsipi-nə bağlamışlar]. Düşmənlərimizin bir-birindən ayrılmayacaqlarını zaman göstərməkdə olub, düşmən əhalinin də səfalət və məhrumiyyəti az olmaq və kəndi etiqadlarınca əmin bir nəticəyə vasil olmaq ehtimalı ilə bizim dayana [dözə] biləcəyimiz qədər imtidadi-hərbə təhəmmülləri [müharibənin uzanmasına dözmələri] təbiidir.

Binaənileyh, hər bir daha çox imtidad edəcəkdir [uzanacaqdır] və hər bir xitamı anaxtarları [açarları] bizim partinin əlində deyildir, nəticəsini çıxarmaq lazım gəlir.

3) Türkiyənin vəziyyəti-əsgəriyyəsi şudur: Ordu hər bir ədvəri-ibtidaiyyəsinə [ilk dövrlərinə] nisbətə fəvqəladə zəifdir. Bir çox orduların mövcudu lazım olan miqdarın beşdə biri kimidir. Məmləkətin insan mənbəyi nöqsanı ikmələ müqtədir deyildir. [Ölkənin insan potensialı, çatışmazlığı aradan qaldırmaq gücündə deyil.]

Hətta Yeddinci ordu kimi bütün məmləkət içində ikmələ və təqviyyəsinə [gücləndirilməsinə] çalışılan yeganə ordunu dəxi daha düşmənlə bir tək qurşun atmadan qüvvətli tutmağa imkan bulamayırıq.

Külfəti-ümumiyyəyə [ümumi çətinliklərə] bir misal olmaq üzrə ərz edəyim ki, cahanın ən müşkül işlərini görmək üzrə minər mövcudlu [min nəfərlik] taborlarla mənə göndərilən 59-cu firqənin [diviziyasının] yüzdə əllisi ayaqda durmağa macalsız züəfadən [zəiflərdən] ibarət olduğundan təfriq edilmiş [ayrılmış, çıxarılmış] və sağlam qalan əfrad [fərdlər] 17-20 yaşındakı nəşvünümasız [yetişməmiş] çocuqlarla, 45-55 yaşındakı əmələmandələr [yaşlılıq və şikəstlik səbəbindən iş görə bilməyənlər] qalmışdır. Digər ən eyi firqələrin taborları da Dərsəadətdən min mövcudlu hərəkət və ən qüvvətli 500 mövcudlu Hələbə müvəsilət etmişlərdir [çatmışlar]. Bu halın əsəbi [səbəbləri] həyatı-ümumiyyəyə və hökuməti-mülkiyyənin qüvvətlərinə təbə və bina-ənileyh, bu gün islahı [düzəldilməsi] orduların əlində olmayan əvamilə mərbutdur [amillərə bağlıdır].

Bu misal göstərir ki, bütün mənbəyi [mənbələri] toplayaraq ufaq bir qismi dəxi qəvi [güclü] bulundurmağa imkan yoxdur.

Heyəti-zabitənin kəmiyyətə və keyfiyyətə nöqsanı möhtaci-izah deyildir.

Cəbhələrimizin mətalib [tələbləri] və ehtiyacı şudur:

Qərbdə düşmənlə qarşı-qarşıya təmas mövcud deyildir. Ancaq paytaxtımızı və cahanla olan müvəsiləti-bəhriyyəni [dəniz əlaqəsini] və ən zəngin məmurləri havi bulunduğundan [yaşayış məskənlərini] ehtiva etdiyindən, ərəb cəbhələrimizə düşmən tərəfindən həyatı zərəblərə təşəbbüs edilməsi ehtimalı mövcuddur.

Qafqaziyada vəziyyəti-əsgəriyyə hali-təvəqqüfdə [gözləmə halında] olub, tərə-

şey çıxarmağa bəhanə aradı. Şimdi Kərim ağanın qiyabı [yoxluğu] isə onun iztirabını daha da artırmış idi.

Bədbəxtanə olaraq Kərim ağanın bu dəfə ağlaya-ağlaya mərdivəndən qalxması Cəfərin guşi-diqqətini cəlb etmiş [diqqət qulağını cəlb etmiş, qulağına çatmış] və uzanmış olduğu qanapə [divan] üzərindən bədrəyə-səndirləyərək Kərim ağanı “istiqlal” [qarşılamaq] üçün bal-kona (şəhnişin) çıxmışdı.

“E osuuu” deyə söz tutmaz dili ilə Cəfər bəy bağırmağa başladığı zaman annəsi yetişmiş və “şöylə oldu, böylə oldu...” söyləyərək iz azdırmaq istəmişsə, artıq işin üstü açılmış və Kərim ağanın parçalanmış jaketi işin nə üzli olduğunu Cəfərin sərxoş gözlərindən də olsa, kətm edəmməmişdi [gizləyə bilmişdi].

Cəfər bəyin çamurlu [palçıqlı] əlbisəsini təmizləməklə məşğul olan Liza işbu qeylüqalı eşitcək kəndisini tezəcə “məhəlli-hadisəyə” [hadisə yerinə] yetirmiş və Cəfər bəy üçün ayaqlarını yerə döyərək onu oda içərisinə çəkmiş və şu surətlə məstanə gurultu-patırdını bərtərəf etməyə [aradan qaldırmağa] müvəffəq olmuşdu.

Və bu vəqə Kərim ağanın həyatı-atiyyəsində [gələcək həyatında] böyük rol da oynamışdır.

* * *

Yeddi sənədən ziyadə Lizanın Bakıdakı böyük həmsirəsi [bacısı] evində yaşayaraq gimnaziyaya davam edən Kərim ağa artıq çocuqluq düşüncələrini, böyük qardaş kimi işıqlı düymə daşımaq əməlini [arzusunu] tərk etmiş, fəqət daha “ciddi”, daha “yüksək” əməllər [arzular]

bəsləməyə başlamış və bütün fikir və zəhnini sərvət toplamağa vermişdi. Onun üçün də yeganə vasitə olaraq qumar oynamağı məqsədamüvafiq bulmuş və dərslərdən ziyadə ona həsr-i-övqət edərək [vaxt sərf edərək] bəzli-“hümmət” etməyə [“səy” göstərməyə] almışmışdı.

Fəqət nə səbəb vardisa, tale Kərim ağanın üzünə ibtisam [təbəssüm] etməyir və onun dürlü “vəsait” ilə [müxtəlif vasitələrlə] əldə etdiyi parasını insafsız həriflər bir saat içində əlindən alır və yenə onu məyus və müztərib [iztirab çəkən] edirlərdi. Kərim ağa iki sənə ardınca bir sinifdə qalmasına baxmayaraq, artıq qumardan əl çəkməyi bacarmayırdı.

İştə bu tövr ilə inqilabın əvvəlinci sənəsi təhsilini bitirə bilmiş Kərim ağa bir tələbədən ziyadə mahir bir qumarbaz olaraq məktəb qapısından çıxmışdı.

* * *

Bütün vaxtını qumarxanalarda keçirən Kərim ağa cərəyani-hadisəyə və vəziyyəti-siyasiyyəyə yabançı olduğu kimi ondan heç xoşlanmaz və bütün cahan siyasətini kəndi təbircə bir “9-luğa” dəyişmək istəməzdi...

“Kübar” ailədən doğduğu [doğulduğu] və “konservativ”, daha açıq təbir [ifadə] ilə, çarı “zillullah” sanan bir evdə tərbiyə aldığı üçün inqilabçılara lənət oxur və inqilaba Kərim ağa əmiq [dərindən] bir nifrət edirdi. Azərbaycan nə olduğunu isə o nə anlar və nə də anlamaq istərdi...

Fəqət o, Azərbaycanı anlamaq istəməyirdisə də, Azərbaycan onun fəci [faciəli] günlərində dadına qoşmuş və puldan lüt zamanında əlini uzadaraq ona zəhir [kömək] olmuşdu, yəni dövlət mü-

əssisələrinin milliləşdirilməsi sayəsində onun öhdəsinə də layiqli bir məmuriyyət tövdi edilmişdi [tapşırılmışdı]. Kim nə bilirdi ki, Kərim ağa nasıl bir vücuddur. Onun kim olduğu alnında yazılmamışdı ki, böylədir, ya şöylədir. Kəndisinin mü-səlmanlığı və təhsil görmüş, bir dəliqanlı olması şu əhliyyəti [etibarlı; səlahiyyəti] kəndisinə kəsb etdirirdi [qazandırirdi].

Fəqət Kərim ağa Azərbaycanın bu müşfiqanə inayət [lütüfkarlıq] və etimadından sui-istifadə edərək kəndisinin “sərvət toplamaq” planını fikirdən feilə çıxarmaq istəmiş və mövqeyindən sui-istemallara [sui-istifadələrə] başlamışdı. Şimdi bir az zaman irəli ehtiyac içində yaşayan Kərim ağa hər gecə minlərcə rublə qumara uduzmasına baxmayaraq, kəndisi üçün xüsusi araba almış və bir çox sərvətlilər üçün mümkün olmayan ziqiymət [bahalı] şeyləri az zaman içində ələ gətirməyə “müvəffəq” olmuşdu. Kərim ağanın günahı məhkəməyə isbat edilməmişdisə də, o, ən ali iki məhkəmədən: vicdan və əfkəri-ümumiyyə [ictimaiyyət, xalq] məhkəmələrindən bərrəət qazanammamışdı.

Əlif.

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

Ticarət və Sənaye nazirinin toluol zavodu təmirindən ötrü para təxsis [ayrılması] haqqındakı təqriri isteməsi [rəsmi məktubunun dinlənməsi] nəticəsində 70 milyonluq fondan 1 milyon 300 min manat buraxılması qərara alınmışdır.

* * *

Maliyyə nazirinin Bakı Bələdiyyə İdarəsinin buraxılacaq 50 milyon daxili istiqraz qanununun bir para maddələrinin dəyişməsinə aid təşəbbüsəti haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində qərara alınmışdır:

Bakı Bələdiyyə İdarəsi tərəfindən buraxılacaq 50 milyonluq daxili istiqraz haqqındakı hökumətin işbu sənənin 20 avqust qərarının I, II, III-cü maddələri dəyişsin:

1) Biletlərin satışından hasil olacaq pullar Azərbaycan Dövləti Bankı hesabatı-cariyyəsinə daxili edilir, belə ki, % istiqrazın icrası günündən hesab olunur. Həmin istiqrazın icrası günündən işbu hesabatı-cariyyə üzrə sənəlik dörd faiz hesab olunacaqdır. İşbu hesabatı-cariyyə üzrə qanundakı göstərilmiş maddələr məsarifəti üçün pul almaq olar.

2) İstiqraz fəqət Maliyyə Nəzarəti ilə Bələdiyyə İdarəsi miyanındakı etilaf [arasındakı razılaşma] hasil olan günədək biletlərin ¼ hissəsi, yəni 12,500,000 manatlığı satılacaq gündən icra olunmuş hesab olunur. İstiqrazın icra olunmuş hesab olunacaq gününədək satışdan hasil olmuş pullar bu qanun üzrə Azərbaycan Dövləti Bankına veriləcək. Pullar heç bir şərait üzrə Bələdiyyə İdarəsinə veriləmməz. Hərgah məzkur [deyilən] vaxtadək satışdan hasil olacaq pulun miqdarı 12,500,000 manatdan əskik olarsa, istiqraz icra olunmamış hesab olunacaq, pullar Maliyyə Nəzarəti tərəfindən sahiblərinə qaytarılacaqdır.

3) Bir gün satılmış biletlərin nömrəli hesabı tərtib verildikdən sonra tiraj günündən bir gün müqəddəm [qabaq] möhürlənmiş olacağı müəssisələrdə sax-

lanmalıdır. İşbu siyahılar Bələdiyyə İdarəsi tərəfindən təsdiq edilib, Azərbaycan Dövləti Bankına göndərilir; Maliyyə Nəzarətinin İstiqraz şöbəsi, Daxiliyyə Nəzarəti və Bələdiyyə İdarəsi əhalinin görəcək yerlərində asmalıdırlar.

AZƏRBAYCAN SÜLHİ-ÜMUMİ KONFRANSINDA

**(Heyəti-mürəxxəsə əzasından
Məhəmmədhasən bəy Hacinski
cənablarının məruzəsi)**

- 1 -

Məlum olduğu üzrə, Azərbaycan Cümhuriyyəti tərəfindən Sülhi-Ümumi Konfransına ezam edilən heyəti-mürəxxəsə əzasından [nümayəndə heyəti üzvlərindən] Məclisi-Məbusan üzvü Məhəmmədhasən bəy Hacinski cənabları əxirən [bu yaxınlarda] Parisdən paytaxtımıza varid olmuşdur [gəlmişdir].

Müşarünileyh [adı çəkilən şəxs], heyəti-mürəxxəsənin Sülhi-Ümumi Konfransı ətrafındakı məsəi [çalışma, səy] və təşəbbüslərindən bahis olaraq [söz salaraq] keçənlərdə Parlamanın “Müsavət” və “Sosialistlər” fraksiyonuna müfəssəl bir məruzə verib, Avropa məhafili-siyasiyyəsinin [siyasi dairələrinin] Azərbaycan haqqındakı əfkar [fikirlərini] və mülahizələrini izah və bəyan etmişdir ki, bərvəchi-ati [aşağıdakı kimi] təxsis ediriz:

Heyəti-mürəxxəsənin Batumdan əzimetməti

Keçən il dekabr ayında Bakıdan Ba-

tuma mütəvəccihən [doğru] hərəkət və əzimet edən [yola düşən] və Məhəmmədhasən bəy Hacinski, Əhməd bəy Ağaoğlu, Əkbər ağa Şeyxülislamov, Məhəmməd əfəndi Məhərrəmov, Miryaqub Mehdiyev və Ceyhun bəy Hacıbəylidən ibarət bulunan heyəti-mürəxxəsə əza və mənsubini [mənsubları] ingilis paraxodu ilə ingilislərin iltifat və mərasimi-məxsusələri ilə Batumdan İstanbula əzimet etmişlərdir.

Heyəti-mürəxxəsə İstanbulda

İstanbula müvasilət edən [çatan] Azərbaycan heyəti-mürəxxəsəsi İstanbula o zamankı fəlakət və hüznəngiz [kədərli, hüznü] vəziyyətindən çox mütəəssir olmuşdur. İstanbulda heyəti-mürəxxəsəni intizar edən [gözləyən] Məclisi-Məbusan və heyəti-mürəxxəsə rəisi Əlimərdan bəy əfəndi Topçubaşov cənabları heyəti-mürəxxəsəyə iltihaq edərək [qoşularaq], siyasi təşəbbüs və fəaliyyətlərə başlanılmışdır.

Fəqət bu əsnada düşmən mətbuat Əhməd bəy Ağaoğlu haqqında təhrikə-kamiz [təhrikəedici] nəşriyyata başlayıb, dolayısı ilə də heyəti-mürəxxəsə barəsində sui-təfəhhümlər [yanlış anlaşılmalar, yanlış fikirlər] çıxarılmışdır. Əhməd bəy Ağaoğlu Qafqaziyada ermənilərlə müsəlmanlar arasında niza [çəkişmə] və düşmənliklər iqə edilməsinə [yaradılmasına] amil olduğu və Qarabağda, Şuşada erməni-müsəlman vuruşmasının səbəbi bulunduğu yazılmış və buna bənzər iftiralər, kəza [həmçinin] Əlimərdan bəy Topçubaşov haqqında nəşr edilmişdir.

Digər tərəfdən Etılaf [Antanta] qəzətləri Əhməd bəyin “İttihad və Tərəqqi”

firqəsinə mənsub olmasını və “İttihad və Tərəqqi”nin aləti olduğunu elan edərək, o zamankı Türkiyə hökumətinin suizənnini [mənfə münasibətini] cəlb etmişlərdir. Bunun üzərinə Əhməd bəy Ağaoğlu heyəti-mürəxxəsədən ayrılmaqla, hökumət tərəfindən də tövqif [tutulmuş] və həbs olunmuşdur.

Digər tərəfdən, heyəti-mürəxxəsə İstanbuldan Parisə əzimet etmək üçün İngiltərənin İstanbul Baş komissarlığı nəzdində təşəbbüsü bir zaman cavabsız qalmış, Londradan, Parisdən sual edilməyə lüzum görülmüşdür. Londra müvafiqət etdiyi [uyğun gördüyü] halda, Parisin müvafiqət etmədiyi söylənilmiş və nəticədə məsələ mütəəlliq [havadan asılı] bir şəkil almışdır.

Heyəti-mürəxxəsənin ən son bir təşəbbüsü üzrə İtaliya, heyətin Roma təriqi [yolu] ilə Parisə getməsinə müsaidə etmiş və kamali-məmnuniyyətlə heyətə zəhir [dəstək] olaraq İtaliya vaporları ilə əzimetlərinə imkan vermişdir. Bunun üzərinə heyət İstanbuldan İtaliyaya mütəvəccihən əzimet etmişlərdir.

Heyəti-mürəxxəsə Romada

Heyəti-mürəxxəsə İtaliyaya müvasilət etdikdən sonra doğruca Romaya getmişlərdir. Romada heyəti-mürəxxəsə böyük bir hüsn-qəbul görmüşdür. Heyət Roma Məclisi-Məbusanı rəisi cənabları ilə mülaqat [söhbət] edib, İtaliyanın Azərbaycan istiqlaliliyyətinə xeyirxah olduğunu və bu xeyirxahlığını icab edərsə [lazım gələrsə] göstərməyə hazır bulunduğunu bəyan etmiş və heyət təzim və təşəkkürlər edərək müqabilə etmişdir.

Bundan sonra Romada heyəti-mürəxxəsə bir çox İtaliya rical və siyasiyyunu [dövlət və siyasi xadimləri] ilə görüşüb Azərbaycan haqqında tarixi, iqtisadi, milli məlumatlar vermişlər və ricalı pək ziyadə əlaqədar etmişlərdir [maraqlandırmışlar].

Bundan sonra heyəti-mürəxxəsə İtaliyadan Parisə əzimet etmək üçün lazım gələn təshilatı [hazırlıqları] görmüş və qayət əlverişli bir şərait ilə yola çıxmışlardır.

Heyəti-mürəxxəsə Parisdə

İtaliyadan müfariqət edən [ayrılan] heyəti-mürəxxəsə Parisə müvasilət edib, doğruca Şanjelizədə vəqə [yerləşən] böyük bir hotelə nazil olmuşdur [düşmüşdür]. Heyəti-mürəxxəsəmizi Parisdə dəxi ibtidai-əmrə [başlanğıcda] düşmən provokasiyonu istiqbal etmişdir [qarşılamışdır].

Paris mətbuatı, bədxahlarımız mənəbeyindən [mənbələrindən] aldığı tərəf-girənə xəbərləri nəşr edərək, Qafqaziya müsəlmanları və Azərbaycan haqqında cürbəcür böhtanlar çıxarmışlardır. O zaman bu təftinlərə [fitnəkarlıqlara] qarşı müqabilə etmək heyətə müşkül olmuş və vəziyyət də buna müsaidə edəmməmişdir. Fəqət bir zaman sonra əhval bir az tənəvvür etdiyi [aydınlandığı, işıqlandığı] kimi, heyət fəaliyyəti-siyasiyyəsinə başlamışdır.

Bu əsnada Parisdə bulunan Amerika Rəisi-cümhuri Vilson cənabları ilə heyəti-mürəxxəsə görüşmək arzu etmiş və Rəisi-cümhuri nəgəhani [gözlənilməz] denilə biləcək bir surətdə heyəti öz dairəsinə dəvət edərək uzun-uzadıya görüşmüşdür.

Vilson cənabları heyəti-mürəxxəsədən Azərbaycan haqqında tarixi, etnoqrafi, iqtisadi və siyasi məlumat istəmiş və mürəxxəslərimiz tərəfindən verilən hər cür məlumatı kamali-diqqət və əhəmiyyətlə istəmə etmişdir [dinləmişdir].

Amerika Rəisi-cümhuriyyətdən, zəki bir siyasi kimi sorduğu suallara öz tərəfindən bir mütaliədə bulunmuşdur [fikir bildirmişdir] ki, o da Qafqaziya cümhuriyyətlərinin ayrı-ayrı olmasından ziyadə, müttəhid [birgə] və müttəfiq bir konfederasyon idarəsi altında olmalarının daha müvafiq bulunmaları haqqındakı mütaliədir.

Çünki – Vilsonun fikrincə – kiçik cümhuriyyət və hökumətlərdən ziyadə əsri-hazır [müasir dövr] böyük və müttəfiq hökumətləri yaşada bilməyə imkan verməkdədir.

Binaənileyh [ona görə], Qafqaziyada bir konfederasyon olmasını və bu konfederasyonun da Rusiya ilə irtibatını [əlaqədar olmasını] istəmişdir. Heyət bu axırıncısı haqqında qayət əsaslı cavablar verib, ancaq Qafqaz konfederasyonuna şərik ola biləcəklərini bəyan etmişlərdir.

Vilson bir daha heyətlə görüşmək vədi üzrə vida etmişdir.

Bundan sonra heyəti-mürəxxəsəmiz siyasi fəaliyyətini daha da artırıb, Fransa məhafili [dairələri] ilə sıxı bir rabitəyə girişmiş və Fransa Xariciyyə Nəzarəti Qafqaziya ümuruna [işlərinə] vəkil bulunan müsyö Erberq ilə kəsbi-əlaqə etmişdir [əlaqə qurmuşdur].

Müsyö Erberq heyətə, Fransanın Rusiya ümuruna nə nəzərlə və nə kimi mənafe ilə baxdığını bildirmiş və bəzi siyasi təkliflərdə bulunmuşdur.

Heyət bu təklifləri uzun-uzadıya mütaliə etdikdən [fikirləşdikdən, qiymətləndirdikdən] sonra, lazım gələn cavabları vermiş və bu təşəbbüs müvəffəqiyyətlə keçmişdir.

Digər tərəfdən, Parisdə bulunan “İttihadi-İslam” fransız cəmiyyəti dəxi heyətə bir çox işlərdə zəhir [dəstək] olub, gərək Xariciyyə Nəzarəti nəzdində və gərək Məclisi-Məbusanda Qafqaziya məsələsini qaldırmışdır.

Heyət Paris məhafili-siyasiyyəsində hər tərəfdən hüsn-qəbullar görməyə fürsət bulmuş və Paris mətbuatı, başda “Tan” qəzetəsi olduğu halda, Azərbaycan heyəti-mürəxxəsəsinin informasiyonlarını nəşr etmişdir.

Bədxahlarımız[ın] bundan sonra təhrik və təftinləri əhəmiyyətsiz qalmışdır.

Digər tərəfdən heyəti-mürəxxəsə mürəvvici-əfkar [fikirlərini yayan orqan] olmaq üzrə jurnallar nəşr etməyə başlamışdır. Bunlardan biri yalnız Azərbaycan üsuli-siyasiyyəsində aid olmaq üzrə “Bülleten İnformasiyon Azərbaycan” ünvanı ilə jurnaldır ki, hər ay nəşr edilməkdədir.

Heyəti-mürəxxəsə kiçik kitabçalar dəxi nəşr edib, Azərbaycanın əhvali-siyasiyyə, irqiyyə və iqtisadiyyəsində aid məlumatı-mükəmmələ verilmişdir.

Heyəti-mürəxxəsə ilə birlikdə Azərbaycan sosialistləri dəxi işləməkdə olub, Fransa sosialistləri miyanında [arasında] Azərbaycan hüququnu tanıtdırmağa bəzli-qeyrət və səy etməkdədirlər [cəhd etməkdə, səy göstərməkdədirlər].

Heyəti-mürəxxəsə Gürcüstan heyəti-mürəxxəsəsi ilə daima birlikdə işləyib, hər siyasi təşəbbüslərdə müştərəkən hərəkət etməkdədirlər.

Heyəti-mürəxxəsə bundan sonra İngiltərə ilə münasibata girişmişdir. Parisdə ingilis səfiri cənabları heyəti-mürəxxəsəni qəbul edərək müləfitanə [iltifatlı] sözlər söyləmiş və: “Möhtərəm əfəndilər, bulunduğunuz bu salonda bir zaman böyük Napoleon Bonapart da qəbul edilmişdir” kimi səfir tərəfindən mütəntən bir mühavirə [təntənəli bir söz] də vəqə olmuşdur. Səfir ilə Azərbaycan heyəti-mürəxxəsəsinin böylə rəftarı ingilis-Azərbaycan əlaqəsinə gözəl bir təsir hüsula gətirdiyi kimi, başqa vəsilələri [yolları, vasitələri] də açmağa imkan vermişdir.

Daha sonra Azərbaycan heyəti-mürəxxəsəsi ilə digər Rusiya və Qafqaziya cümhuriyyətləri arasında ciddi bir əlaqə və münasibət da başlayıb, müştərək və müttəhid [birgə] hərəkətlər olmuşdur. Bu cümlədən Qafqaziya cümhuriyyətləri birlikdə Parisdə böyük bir mitinq yapıraq, Qafqaziya millətlərinin hüquqi-milliyə və siyasiyyələri haqqında ciddi və hərərətli nitqlər söylənilmiş və Azərbaycan heyəti-mürəxxəsəsindən də iştirak edilib, fransızca nitqlər irad etmişlərdir [söyləmişlər]. Paris mühiti bundan sonra Azərbaycan və Qafqaziya cümhuriyyətləri haqqında diqqət və əhəmiyyət verməyə başlamışlar və bilxassə [xüsusilə] Azərbaycan türklüyünə dair xəbərlər məlumat bilmək həvəsinə düşmüşlərdir.

QEYD

“Azərbaycan” qəzetəsində Fərhad Ağazadə cənabları Məhəmmədəli Kazım[ın] tərcümeyi-halını söylədiyi yerdə, “Müxtəsərül-vəqayə” kitabını onun əsəri demiş.

Dürüstü isə Məhəmmədəli əfəndi “Müxtəsərül-vəqayə”ni Altun Orda xan Buhayxan iltiması [xahişi] ilə Kazan şəhərində təb qıldırılmış [çap etdirmiş] və kitabın əvvəlində ərəbi olaraq bir məqalə də yazmış. “Müxtəsərül-vəqayə”nin ismi “Ən-nüqayə fil-müxtəsərül-vəqayə” olub, fiqhi-hənəfidə qayət məqbul [bəyənilən, qəbul edilmiş] bir kitabı-lətifdir. Onu bilməyən hənəfi də yoxdur desəm, xəta olmaz. Fərisiyə də tərcümə edildiyi kimi, Kazan türkisində çox mütərcimlər tərəfindən tərcümə edilmişdir.

Kazanda təkrar təb edilmişdir, müəllifi isə Buxarada vəfat olan Sədrüş-şəriətüs-sani Übeydullah bin Məsud cənabları da Buxarada Axund xan deyə mərufdur [tanınmışdır]. Qəbiri də Buxarada Şər’abad nam yerdədir.

Übeydullahın anası tərəfindən olmuş cəddi [Bürhanüşşəriə] Mahmud [əl-Buxari] fiqhi-hənəfidə [hənəfi məzhəbinə görə şəriət hüququnda] məruf hüvə-bih [o, adı çəkilən] kitabı ixtisar edib, “Vəqayətür-rəvayə fi-məsailil-hidayə” nam qoyub, məzkur [haqqında danışılan] Übeydullah üçün təlif etmişdir [yazmışdır].

Sonrası Übeydullah “Vəqayə”ni ixtisar edib “Vəqayə”yə qayət mötəbər bir şərh də yazmışdır ki, “Şərhi-vəqayə” deyə məşhur; üsulül-fiqhdə [şəriət hüququ üsulunda] mötəbər olan “Tənqih” kitabı və onun şərhı “Tövzihi” cümlə üləmayi-hənifə namında [bütün hənəfi məzhəbi alimləri üçün] mötəbər, Ərəbistan və Hindistan və Mavəraünnəhr və Kazan ətrafında minnətdari ilə mətbu durlar [minnətdarlıqla çap edilir]. Cümləsi də məzkur Abdulla əsəridir. Bundan başqa “Tədilül-ülum” nam əsəri də var.

dır, fəqət mətbu olmasa gərək. Rəhmətullahi-təala rəhmətən-vasiə.

*Rusiya el müəllimlərindən
Abdulla əl-Məazi*

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Fəhlə həyatından

Tağıyev fabrikasında Zavod Komitəsi intixabından naşi [seçkisindən ötrü] çıxmış ixtilafı bərtərəf etmək [aradan qaldırmaq] qəsdilə Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi] tərəfindən ittiqaz edilmiş tədabirin [görülmüş tədbirlərin] hələlik nəticəsi bəlli olmamışdır. Sabiq Komitənin əzasından [üzvlərindən] Cəbi, Muxtar, Əbdüləli, Mahmud və Rza polismeyster tərəfindən həbs edilmişlərdir.

Dün Tağıyev fabrikası xidmətçiləri (müsəlman qadınları ilə bərabər) Məsai Nəzarəti qarşısına toplanıb, tövqif edilmişlərin [tutulanların] buraxılmasını rica etmişlərdir.

Bələdiyyə İdarəsində

Azərbaycan Xüsusi Qaubıç batəreyası komandanı vaxtilə Bələdiyyə İdarəsinə müraciətlə, Bayıldakı batəreyaya qışlalarına [kazarmalarına] elektrik xətti çəkməyi rica etmişdi. Xətt çəkildiyindən, Bələdiyyə İdarəsi təşəbbüsü nəticəsiz buraxmağı komandana xəbər vermişdir.

Şollar suyu

Daxiliyyə Nəzarəti Bələdiyyə İdarəsinə müraciətlə, “Müsavat” firqəsinin Ərəb Həmyə köyünə Şollar su yolu çək-

mək haqqındakı təşəbbüsünə tezliklə cavab verməyi rica etmişdir.

Şəhər əmvalının oğurlanması

Daxiliyyə Nəzarəti Bələdiyyə İdarəsinə müraciətlə, Xudat mövqifi [stansiyası] yanındakı şəhər əmvalının [mallarının] ağustosun 18-dən sonra oğurlanıb-oğurlanmamasını isticvabda bulunmuşdur [soruşmuşdur].

İclas

İşbu təşrini-saninin [noyabrın] 15-i axşam saat 6 yarımında Maliyyə şöbəsi ilə Bələdiyyə İdarəsinin müştərək iclası təyin edilmişdir.

İclasda:

- 1) Mixaylovski soqaqdakı şəhər evinin icarəyə verilməsi;
- 2) Su yolları məxaricatı büdcəsi;
- 3) Şəhər sallaqxanasının bağırsaq təmizləyən 5 şöbəsinin icarəyə verilməsi;
- 4) Cari məsələlər müzakirə ediləcəkdir.

Vergi

Bələdiyyə İdarəsinin Kontrol şöbəsi Bələdiyyə İdarəsinə məlum etmişdir ki, işbu 1919-cu sənədə qərara məbni [əsasən] hambal və qəzetə satanlardan 25 manat şəhər nəfinə [xeyrinə] vergi alınmalı idi, halbuki bu vaxtadək alınmamışdır. Şöbə tədabir ittiqazını [tədbirlər görülməsini] rica etmişdir.

Mixaylovski xəstəxanada

Mixaylovski xəstəxanada hal-hazırda buxar sobaları qayırılmaqdadır. Sobalar üçün Musa Nağıyevin yanmış evindən çıxarılmış əski borular işlədilir.

Kontrol şöbəsi boruların yanmış olduğu, bir sənə havada qalıb xarab olmasından naşi [ötrü] xəstəxana baraklarında hadisat baş verə biləcək ehtimalı ilə boruların işlədilməməsi haqqında tədabiri-lazimə ittiqazını [lazimi tədbirlərin görülməsini] rica etmişdir.

Yeni kitab

Müsəlman yazıçılarından Aslan bəy Kriçinskinin yazmış olduğu “Rusiyanın siyasəti” nam [adlı] kitabı təbdən [çapdan] çıxıb satışa qonulmuşdur. Kitabın qiyməti 65 manatdır.

Yeni şəhər

Ərazi Nəzarəti Göyçay qəsəbəsinin şəhər adlanması haqqında Daxiliyyə Nəzarətinə bir məruzə təqdimlə, tədabiri-lazimə ittiqazını rica etmişdir.

Azərbaycan Dövləti nişan və Milli himni

Maarif Nəzarəti Azərbaycan Dövləti nişan [Dövlət gerbi] və Milli himni haqqındakı kəndi nəzəriyyatını hökumətə təqdim etmişdir.

Dövləti nişan hazırlanması məşhur rəssam [Aleksandr Konstantinoviç] Şerəvəşidzeyə tapşırılır. Milli himn hazırlanması üçün müsabiqə elan ediləcəkdir ki, son vaxtı 1920-ci sənəsinin 1 fevralı elan edilməlidir. Birinciliyi qazanana 15,000 manat mükafat veriləcəkdir.

Ermənistan-Azərbaycan Konfransı

Dünənki gün Azərbaycandakı Ermənistan diplomasi nümayəndəsi Xariciyyə naziri Cəfərova xəbər vermişdir ki, təşrini-saninin 20-də çağırılacaq Ermənistan

tan və Azərbaycan konfransına Ermənistan hökuməti öz rızasını ona bildirmişdir və bu konfransa Ermənistan hökuməti tərəfindən intixab edilmiş [seçilmiş] olan üç nümayəndənin birisi T. A. Bekzadyandır, qalan iki nəfərin kim olacağı öz vaxtında məlum edilməlidir.

Ermənistan konsulxanaları təşkil

Ermənistan hökuməti qət etmişdir ki, xaricədə Ermənistan Cümhuriyyəti tərəfindən konsulxanalar təşkil edilsin.

Binaənileyh [ona görə], Ermənistanın Azərbaycanda olan diplomasi nümayəndəsi Bekzadyan Azərbaycan Cümhuriyyəti Xariciyyə Nəzarətinə müraciətlə rica etmişdir ki, Gəncədə və Lənkəranda Ermənistan hökuməti tərəfindən konsulxanalar və Qazax, Nuxa və Şamaxıda konsul acentələri təyin edilməsinə Azərbaycan Cümhuriyyəti tərəfindən mümaniyət [maneaçilik] olub-olmadığı xüsusda ona cavab versin.

Ermənistan nümayəndəsinin getməsi

Dünənki gün axşam kəndi xidməti işlərindən ötrü Ermənistan diplomasi nümayəndəsi Bekzadyan Tiflisə azim olmuşdur [yola düşmüşdür].

BİRJADA

Kerenski minlik 850-990 manata qədər, 250-lik kəndi qiymətindən 15 faiz və xırda 25 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 800-1650 manata qədər, yüzlüyü 200-340 manata qədər və xırda 150-200 manata qədərdir.

Türkiyə kağız lirəsi 220 manat və Zaqafqaz bonu min manata 10 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirəsi 940 manat, altun onluq 1050 manat, imperial 750 manat və Avstriya altunu 2000 manatdır.

Gümüş manat 80 manat və xırda gümüş para 32 manatdır.

Bakı bonunun min manatı İranda 3 tümən 9 qrana olmuşdur.

Susinin topu 1020 manata gedir.

FİRQƏLƏR VƏ CƏMIYYƏTLƏR

“Müsavat”

Mənzil

Hacıqabul tren yolu fəhlələri Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat”ın Hacıqabul şöbəsi vasitəsilə Bakı Mərkəzi “Müsavat”a müraciətlə rica etmişlər ki:

1) Fəhlələrin mənzilləri təmir edilsin və: 2) Mənzili olmayan fəhlələrə mənzil verilsin.

Mərkəz isə bu xüsusta Türük və Məabir Nəzarətinə [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyinə] müraciət edərək, fəhlələrin ilticasını [xahişini] qəbul etmişdir.

Xıllı şöbəsi

“Müsavat”ın Xıllı şöbəsi artıq dərəcə-də ciddiyyət və fəaliyyət göstərməklə bərabər, camaatın hər bir ehtiyacatına müavinət yetirməyi üçündür ki, “Müsavat”ın Mərkəzi İdarəsi həmin şöbədən izhari-təşəkkür etmişdir.

Məhbus fəhlə

Hacıqabul istasyonunda işləyən fəh-

lələrdən Xəlil namı həbsə almışlardı. İstasyon fəhlələri “Müsavat”ın Mərkəzi İdarəsinə müraciətlə, məzkurun [adı çəkilən şəxsin] azad edilməsini təmənnə etdiklərindən, firqə bu xüsusta təhqiqat yapıb, məzkur məhbusun müqəssir olmadığını kəşf etmişdir. Binaənileyh, məzkur Xəlil həbsdən azad olmuşdur.

İzhari-təşəkkür

Dəmiryol müfəttişi Şahtaxtinski kəndi vəzifəsində layiqincə ciddiyyət göstərməklə bərabər, Hacıqabul istasyonu fəhlələri ilə etdiyi mülayimət və xoşrəftarlığına cəhət, istasyon fəhlələri “Müsavat”ın Hacıqabul şöbəsi vasitəsilə kəndi izhari-təşəkkürlərini qəzetədə dərc edərək bu kimi əşxasın [şəxslərin] Azərbaycan Cümhuriyyəti daxilində daha da artıq olmasını Cənabi-Haqqdan istirham edirlər [istəyirlər].

Şikayət

Dükəncilər “Müsavat” idarəsinə şikayət etmişlər ki, mülk sahibləri dükən kirayəsi haqqında onlara artıq dərəcədə əziyyət və azar etməkdədirlər. Böylə ki, gündə bir kirayənin artırılmasını tələb edib, razı olmayanları dükənlərindən xaric etmək istəyirlər.

Firqə bu xüsusta fraksiyaya müraciətlə, təşəbbüsət edilməsini xahiş etmişdir.

Aldığımız məlumata görə, bu məsələ hökumət tərəfindən dükəncilərin nəfinə [xeyrinə] olaraq qət edilib [qərarlaşdırılıb], bu günlər elan ediləcəkdir.

Fəhlələrin maaşı

Necə ki məlumdur, Türk Ədəmi-

Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat”ın 10 təşrinisani iclasında Yusif Ziya [Talibzadə] və [Məşhədi] Yusif İbrahimli əfəndilərə, bəhaliq münasibətilə fəhlələrin maaşı artırılması haqqında Məsai [Əmək] naziri və hökumət nümayəndələri ilə müzakirədə bulunması mühəvvəl edilmişdi [tapşırılmışdı]. Binaənileyh [ona görə], məzkurlar [deyilən şəxslər] təşrinisaninin 12 və 13-də Məsai naziri Aslan bəy [Səfikürdski] ilə müzakirə edərək, fəhlələrin maaşları 50 faiz artırılmasını təklif etdikdə, nazir əfəndi bu xüsusta Bakı neft mədənləri sahibləri ilə müzakirə edib təklifini qəbul etdirməyi vəd etmişdir. Ayın 13-də isə Yusif Ziya ilə Yusif İbrahimli Rəisi-vükəla [Baş nazir] Nəsim bəy Yusifbəyli həzrətləri ilə də bu xüsusta müzakirədə bulunmuşlardır. Rəis həzrətləri söz vermişdir ki, Məsai Nəzarətindən bir əncam verilməzsə, bir həftəyə qədər bu xüsusta hökumət kəndisi təşəbbüsətdə bulunub, fəhlələr maaşının 50 faiz artırılması ilə bərabər, ev kirayəsi, yol xərci və bu kimi məxaricin artırılmasını da dərc ilə qəbula keçirilməsini vəd etmişdirlər.

Mədənlərdə iclas

Şənbə günü təşrinisaniinin 15-də Mədənlər mərkəzi “Müsavat”ın idarəsində bütün Balaxana mədən dairələri müsəlman fəhlələri nümayəndələrinin və “Müsavat” üzvlərinin iclası təyin edilmişdir.

Məsaili-yövmiyyə [gündəlikdəki məsələlər]:

1) 8 təşrinisani iclası tərəfindən hökumətə ərzi-hal təqdim etmək üçün

göndərilmiş nümayəndələrin məruzəsi;

2) Bu yaxınlarda dəvət ediləcək ümum firqə şöbələri nümayəndələri qurultayında iştirak etmək üçün şöbə üzvlərinin ədədinə bittənasüb hər 100 nəfərdən bir nəfər olmaq üzrə nümayəndələr intixabı [seçilməsi].

Qeyd:

1) Qurultay üçün nümayəndə intixabında fəqət [sadəcə] şöbənin “Müsavat” üzvləri iştirak edəcəklər;

2) Vaxt müsaid olmadığından, əvvəlinci iclas qanuni hesab edilib ikinci iclas çağırılmayacaqdır.

Mücahidə bir qadın

Keşlə köy sakinlərindən İzzət İsmayıl qızı nam [adlı] bir bisavad qadın kəndisinin ali hissiyyəti-millisi sayəsində bir an aram etmədən, gecə-gündüz vətən və millətinin uğrunda ciddi bir surətlə çalışmaqdadır. Məzkurənin [adı çəkilən qadının] fəaliyyəti sayəsində Keşlə köyündə 100 nəfər üçün bir ünas [qızlar] məktəbi güşad edilmişdir [açılmışdır] və böylə bir məktəb də Əhmədli köyündə açılması haqqında hal-hazırda ciddi cəhd etməkdədir. Bundan əlavə olaraq, Keşlədə bir gecə kursu açılması haqqında təşəbbüsət etməkdədir. Dünkü gün müsəlman qadınlarına məxsus bir şəfqət bacıları kursu açdırılması üçün nərayə müraciət edilsin deyər, Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat”ın Bakı Komitəsinə müraciət etdikdə, Komitə məzkurəni Əli paşa Şıxlinski həzrətlərinin yanına göndərmişdir.

Bu qadın əsgərliyə çağırılmayan kişilərin xüsusi zabitlər tutub nizam

öyrənməklərini nəzəri-diqqətə alaraq deyir:

– Bundan böylə görünür ki, bir vaxt hülul edə [gəlib çatı] bilər ki, əsgərlərdən başqa hamı kişilərimiz də kəndi işlərini buraxıb da, vətən və millət uğrunda canlarını fəda etməyə gedərlər. Böylə olduqda, qadınlarımız üçün gərək şəfqət bacıları kursu açılsın ki, böylə bir zamanda bu qadınlar da yaralıların yaralarına məlhəm qoyub bağlamaqla və-tənlərinə xidmət edə bilsinlər.

Bundan başqa bu qadın, vətən əsgərləri üçün qumaş toxudub əlbisə tikilməsindən ötrü qadınlara məxsus bir əl işi məktəbi açılması haqqında təşəbbüsə yarpaqdır.

Yeni şöbə

8 məhərrəmdə Quşçu icması Künövşə qəryəsində [kəndində] Mehdiqulu Mehdi oğlunun sədarəti və Bibiqulu Məhəmmədcəfər oğlunun katibliyi ilə bir iclas açılmışdır. İclas Könövşə qəryəsində də Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat”ın şöbəsi güşadını [açılmasını] qəbul etmişdir.

Binaənileyh [ona görə], şöbə idarəsinə Cəfərqulu Tağızadə sədr, Xəlifə Səfərizadə müavini-sədr, Salam Hacızadə katib, Camal Hacızadə xəzinədar və Ramazan Mirzə oğlu, Şükürəli Məhəmmədhasən oğlu və Qulu Hüseyn Fəzləli oğlu idarə üzlüyünə intixab edilmişlərdir [seçilmişlər].

Maarif cəmiyyəti “Tərəqqi”

Bu gün təşrini-saninin 14-də, axşam saat 4-də iranlıların maarif cəmiyyəti “Tərəqqi”nin adi idarə iclası təyin edilmişdir.

Məsaili-yövmiyyə [gündəlikdəki məsələlər]:

- 1) Təşrini-saninin 31-də “Ekspress” sinematoqrafında verilən tamaşanın varidatı;
- 2) Gecə kurslarına müəllim lüzumu;
- 3) Mövqeyi-tamaşaya qonulmaq üçün pyes intixabı [seçilməsi];
- 4) Məsaili-cariyyə [cari məsələlər].

Cəmiyyəti-Xeyriyyədə

Yeni qaçqınlar vürudu

Təşrini-saninin 12-də 15 nəfər Dərbənd və 12 nəfər İrəvan qaçqınları şəhərə varid olduqda [gəldikdə], Cəmiyyəti-Xeyriyyə tərəfindən təmin olunmuşlardır.

Qaçqınlara himayət

Qaçqınlardan Məcid Babaəli oğlunu Qurbanqulu Məhəmmədov, Əbdürrəzaq Qəhrəman oğlunu Mehdiqulu Tağızadə və Çimnaz Rza qızını Mehdi Hacıyev evlərində saxlamaq üçün Cəmiyyəti-Xeyriyyədən götürmüşlərdir.

“Yaşıl Qələm”

Cümə günü axşam saat 6-da, Haşimovun Dum meydançasındakı evində Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat”ın odalarında “Yaşıl Qələm” dərnişinin ümumi iclası təyin edilmişdir.

İclasda mərhum Sabirin həyatı və tərcümeyi-halı oxunmaqla bərabər, bir neçə şeir təhlilləri oxunacaq, bununla bərabər, dərnişinə aid bəzi məsələlər də müzakirə ediləcəkdir.

“Yaşıl Qələm” idarəsi

AZƏRBAYCANDA

Salyandan

Xocabəyli quldurlarından məşhur Pişan nam, Biləsuvar pristavı Əbdülhəyə bəy Rəcəbov cənablarının tədabiriciddiyyəni [ciddi tədbirləri] sayəsində dərdəst edilib [tutulub], bu halda Salyan həbsxanasındadır.

Şu hərif inqilab zamanında vaxtdan fürsət edərək müsəlmanların üburgahlarını sədd edib [yollarını kəsib] müsəfirlərin [səfərə gedənlərin] tamam paralarını, mətəllərini [mallarını], hətta rəhm etməyib libaslarını belə alırdı. Kəndi məsləkdaşları ilə tamam yaxın kəndlərin heyvanlarını, sürülərini, ev müxəlləfatını [ev əşyalarını] qarət və yağma etmişdir. Əhali qorxunc bir hal içində ömür keçirdiyi halda, bir çox ailələri qışın soyuq gecələrində libassız və təamsız buraxmışdır. Məsum uşaqlar yataqlarında rahat uyumamışlar. Şimdi bu hərifin həmqəryələri [həmkəndliləri] (Xocabəyli) Pişan namın məhbusda olmasını eşidib Biləsuvar üstə gəlməklə, pristavdan intiqam və aqibət əhalinin əmvalını [mallarını] qarət etmək qəsdindədirlər.

Məzbur [adı çəkilən] pristav filövri [dərhal] qəza qaimməqamına [qəza rəisinə] elam etdikdə [bildirdikdə], dünən 100 nəfərdən mütəcaviz [artıq] atlı və piyada, xainlər müdafiəsinə hərəkət etdilər.

Biləsuvar əhalisindən də bu quldurlar ilə mübarizə etməyə dəxi iştirak edəcəklər.

Biləsuvar bu axır günlərdə artıq dərəcədə oğurluq olmaqdadır.

Üç qız

Kür Qaraqaşlı qəryəsində bir qadın üç qız doğmuşdur. Çocuqların vücudları sağlam olduğundan, surətən yek-digərindən [bir-birindən] azca fərqlidirlər. Vücutca qeyri-adi bir şey yoxdur. Bu halda üçü də salamat olub validələri təhti-tərbiyə və himayəsindədirlər [analarının tərbiyəsi və himayəsi altındadırlar]. Hələlik püstəni-mədər [analarının döşü] hər üç qönçəyə kifayət etmədədir.

Salyanlı

Ağdaşdan

Azərbaycan məmləkətində mövcud bütün kənd dairələrinə nəzəri-diqqətimizi cəlb edəcək olarsaq, Ağdaş və Ağdaş nəvəhisi [ətrafı] qəryələrini gözüaçıq görürüz. İştə bu gözüaçıqlığın nəticəsidir ki, Ağdaşdan 6-7 verstlik bir məsafədə bulunan Kükəl nam kənddə işbu 1919 sənə noyabr ayının 2-ci günü məzbur [deyilən] kənd camaatının yüzbaşısı Malik Həsən oğlunun təşəbbüsü ilə möhtərəm kənd ziyalıları tərəfindən “Maarifpərvər” namında bir cəmiyyət açılmışdır.

Bütün kəndlərdə maarifin nə dərəcə geridə qaldığını düşünmüş olan bu cəmiyyətin məqsədi kəndlərdə maarifə qiymət verərək, məzlum və biçarə camaatlarını cəhalət zülmündən təxlis [xilas] etmək bəndə çarələr aramaqdır. Camaatı bu zülmətdən təxlis ancaq və ancaq maarifə veriləcək qiymət və göstərilən həvəs sayəsində olacağını anlamışlardır ki, məsələn, məktəb tikdirmək, bütün kənd uşaqlarını məcburiyyət təhtində [altında] oxutmaqla kifayətlənməyib, mümkün mərtəbə daha

tez uşaqlarının təlim və tərbiyəsi üçün bir an əvvəl müəllimlər arayıb, qız məktəbləri açmaq kimi məqsədlər üzərinə işləməyə şüru etmişlərdir [başlamışlar].

Nə olardı ki, bütün kəndlərimizdə bu cür cəmiyyətlərin təsisinə səbəb olanlarımız olaydı.

Yaşasın millətin fəlakəti səbəblərini düşünən, buna çarələr aramaq üçün maarifin nəşr və tövsiyinə [yayılmasına və genişlənməsinə] çalışan və bu yolda cəmiyyətlər açan kəndçi qardaşlarımız!

*Könüllü müəllimi:
Əhmədağa Əfəndili*

GÜRCÜSTAN XƏBƏRLƏRİ

Gürcüstan hökumətinin axırıncı günlərdə bolşevik çıxışları haqqında təşrinisənin [noyabrın] 11-də nəşr etdiyi təbliğati-rəsmiyyə:

24 təşrinisəvvəldə [oktyabrda] bir neçə nöqtələrdə baş vermiş cümhuriyyət düşmənlərinin çıxışı hökumət tərəfindən ittiqaz edilmiş tədabir sayəsində və əhalinin böylə çıxışlara düşmənanə nəzərlə baxdığından, öz vaxtında təsviyə edilmişdir [aradan qaldırılmışdır]. Buna baxmayaraq, cümhuriyyət düşmənləri hökuməti əllərinə almaq və arada hərcü mərclik salmaq niyyəti ilə yenidən bir neçə məhəllərdə [yerlərdə] çıxışlar yapmaq təşəbbüsündə bulunmuşdurlar.

Təşrinisənin 9-da səhər Qori qəzaları Mecvrisxevi və Axalkələkdə sui-niyyətçilər məhəlli məmurları həbs edərək məhəlli hökuməti əllərinə aldıq-

larından əlavə, Mecvrisxevidə məhəlli milis rəisini həbs etmişlərdir. Xalq qvardiyaları və kənd məmurları tərəfindən edilən tədabir [tədbirlər] nəticəsində bir neçə saatdan sonra sui-niyyətçilər həbs, intizam və asayiş bərpa edilmişdir. Sui-niyyətdə sabiqdə “Daşnaksutyun” firqəsi əzalarından məhsus [üzvlərindən hesab olunan] məhəlli içkixanaların sahibləri və bir neçə xırda oğrular baş rol oynamışlardır. Bunlar həbs edilmiş və 40 nəfər təhti-mühakiməyə [mühakimə altına] alınmışdır.

Lançxuti şəhərində təşrinisənin 9-da gecə saat 3-də bolşeviklər bütün hökumət və camaat idarələrini əllərinə almış, teleqraf xətlərini kəsmiş, məhəlli dumanın qlasnısı Slisanini həbs etmişlərdir. Məhəlli qvardiya tərəfindən təcili edilən tədabirlə bir neçə saatdan sonra 100 nəfər sui-niyyətçilər həbsə alınmışlardır. Toqquşma əsnasında xalq qvardiyası nəfəratından bir nəfər qətl edilmişdir. Sui-niyyətdə bulunanların çoxusu Quriyanın hər bir tərəfindən cəm edilmiş naməlum, şübhəli, ələlxüsus oğru və haydudlardan [quldurlardan] ibarətdir.

Həman gün səhər saat 5-də bolşeviklər Supsa mövqifini [stansiyasını] əllərinə keçirərək, bütün idarələri işğal edirlər. Məhəlli milis və xalq qvardiyası müavinəti ilə zirehli qatar asayışı tamamilə bərpa edərək, 40 adam həbs edilmişdir. Toqquşma əsnasında xalq qvardiyasından üç nəfər qətl edilmişdir.

Təşrinisənin 9-da bolşevik çətəsi Çixaturi tutub, Şura hökumətini elan və xalq qvardiyası ərkani [qəragahı] üzvü Çikukidzeni həbs etmişdir. Çətəyə məşhur haydud Payçadze, Tiflisdə İngiltərə

həkiminin qatili və qaçaq Georgi Dzenladze sərkərdəlik edirlərdi.

Bir çox qarətqarlar həbs edilmişdir. Bütün Quriyada əhali çıxmış olan sui-niyyətçilər əleyhinə mübarizədə ciddi surətdə iştirak edirdi. Sui-niyyətdə [terrorda] iştirak edənlərin cümləsi məhəllində [yerində] fəvqəladə məhkəməyə veriləcəkdirlər.

Xəzər dənizində posta, sərnişin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazəşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çarşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çaharşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər Gaz və geri

17-ci körpüdən çaharşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gaz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələnlər isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armysanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Doktor M. İ. Lurye

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

Diş həkimi B. L. Levin

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Dişləri ağrısız çəkir. Kabinədə diş çıxığı laboratoriyası vardır. Qızıl ənglər, qızıl köklər, kauçuk işləri. Qəbul edir səhər saat 9-dan 1-ə dək, axşam saat 4-dən 8-ə dək. Adres: Sisyanovski, nömrə 7, Qubernskinin küncündə.

9090

Diş həkimi S. M. Hamburg

Təzə işlər, qızıl, kauçuk, platina üzərində dişlər qayırılır. Qəbul olunur saat 9-dan 2-yədək, 4-dən 6-yədək. Nikolayevski caddə 21, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96.

9056

Doktor Mustafa bəy Hacıqasımov

Xüsusi arvad naxoşluqlarına müalicə edir. Qəbul edir axşamlar saat 4-dən 6-yədək, cümə günlərindən başqa.

Adres: Vorontsovski küçə, nömrə 17. Doktor Qarabəyovun müalicəxanası.

14034

Doktor İ. M. Bronşteyn

Xüsusi əmrəzi-zöhrəviyyə, dəri və daxiliyyə naxoluqları qəbul edir. Hər gün səhər saat 10-dan 1-ədək; axşam saat 4-dən 7-yədək. Şamaxinka 12, telefon 4-21.

14003

N. və S. Adamovların kantorası

Bakı, Birjevaya küçəsi 18, telefon 16-60

Alınıbdir: Emalını qab-qacaq, ip, vəş, çəkmə sapı, yük ipi, corab dəstgahı, mərdanə corablar [kişi corabları], ağ paltar, kostyumlar, yun köynəklər, daraqlar, paltaryuyan sabun, rəng yağı və qeyri mallar. Satış külliyyətlədir.

14021

Elan

Hacı Tağı Ələsgərov və Sadiq Ələsgərovun vərəsəsi bununla elan edirlər ki, Bakı nahiyyə məhkəməsinin baş notariusu tərəfindən iyunun 8-dən 1919-cu ildə 2019 nömrəli reyesterdə təsdiq olunmuş kupça mövcubincə [kupçaya əsasən], Mixaylovski küçədə olan 3 nömrəli ev onlara mənsubdur. Müqavilənamə üzrə evin icarədarları Kərbəlayı Vəli Mikayılov və Məhəmməd Əli Rəsulzadədirlər. İxtilaf olmamaqdan ötrü yuxarıda söylənən bu evdə olan mənzil və dükən icarədarlarının nəzəri-diqqətinə elam edilir [bildirilir].

14037

Elan

Oktyabrın 30-da 1919-cu ildə Zakaspi-Qafqaz Səhmdarlar Cəmiyyətinin xarici və daxili ticarəti “Kotton-Vul”un nizamnaməsi Azərbaycan Cümhuriyyəti Ticarət, Sənaye və Ərzaq naziri tərəfindən təsdiq olundu.

14038

200 manat mükafat

Bu şeyləri tapanlar: 2 ədəd rus vekseli, biri 500 manatdan, 1 İran vekseli 2800 tümən, 1 hesab dəftəri, 6 ədəd qəbz və pas-

port Ağasıyah Şiyahovun adına. Tapanlardan bu adresə gətirmələrini xahiş edirəm: Qo-qolevski küçə, nömrə 9, xalça mağazası.

14049

Satılır buğ gəmisi (parovaya şxuna) “Misri” Kəsp deryasının qırağında Samur çayının yaxınlığında. Şəraitini səhmdarlar cəmiyyəti “Rıbak” kontorəsindən (Staro-poliseyski küçə, nömrə 4) sormaqlar.

14030

Fürsətdə istifadə ediniz

Qayət möhkəm və qüvvəli böyük bir yük avtomobili ittifaqən [təsədüfən] ucuz satılır. Orlovski 16, Təhməzov.

14047

Yük avtomobili ilə

Şəhərdə körpü və mədənlərdə hər cürə yük və mebellərin nəqliyyəti qəbul olunur.

Naberejni, kontor Əlipaşa Rəcəbov, telefon 43-44.

14048

Müdir: Hacıbəyli Üzeyir

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Almaniya inqilabının birinci illiyi

səh. 316. “imperator Vilhelm”: 1888-1918-ci illərdə hakimiyyətdə olmuş Almaniya imperatoru II Vilhelm nəzərdə tutulur.

“İttifaqi-müsəlləs”: Almaniya, Avstriya-Macaristan və İtaliyanın 1882-ci ildə əmələ gətirdiyi hərbi və siyasi blok. Birinci Dünya müharibəsinə doğru bu ittifaqa Osmanlı imperiyası daxil oldu; İtaliya blokdan çıxdı; Bolqarıstanın da daxil olmasıyla, bu blok Dörtlər İttifaqına (tarixi ədəbiyyatda “Mərkəzi Dövlətlər” də deyilir) çevrildi.

“Etifaqi-müsəlləs”: I Dünya müharibəsinin tərəflərindən biri olan Antanta bloku. Bu blokun aparıcı dövlətləri Böyük Britaniya, Fransa və Rusiya idi.

səh. 317. “Davud” (yaxud David): “Bibliya”ya görə, İsrailin ikinci çarı; müxtəlif mənbələrə görə e. ə. IX-XI əsrlər arasında yaşamışdır.

“Qolyat” (yaxud Qoliaf, Calut): Xristianların müqəddəs kitabı “Bibliya”nın birinci bölməsi “Əhdi-ətiq”ə görə, qədim filistinlilərin nəhəng döyüşçüsü. İsrail çarı Davud tərəfindən öldürülmüşdür.

“Mərkəzi dövlətlər” (yaxud Mərkəzi hökumətlər): Birinci Dünya müharibəsinin tərəflərindən biri olan İttifaq Dövlətləri (Almaniya, Avstriya-Macaristan, Osmanlı İmperiyası, Bolqarıstan).

Teleqraf xəbərləri

səh. 319. “Fridrixştadt”: Latviyada, indiki Yanuelqava şəhəri 1917-ci ilə qədər Fridrixştadt adlanmışdır.

səh. 320. “Tittininin məktubuna cəvabən...”: qəzetdə soyadı təhrif edilmişdir.

Türkiyədə

səh. 323. “10 eylül [1]333”: burada tarix rumi təqvimlə verilmişdir; miladi təqvimlə 10 sentyabr 1917-ci ilə uyğundur.

səh. 327. “nəzəri-ümumidən nəticəyi-istidlalım”: qəzetdə “nəticəyi-istidlalım” yerinə “nəticəyi-etibar” getmişdir.

Tərbiyə

səh. 328. “E osuuu”: “eşşək oğlusu”. “zillullah”: “Allahın kölgəsi” deməkdir; hədis olduğu iddia edilən bir qənaətə görə, hökmdar – “zillullah fil-ərz”, yəni “Allahın yer üzündəki kölgəsi”dir.

Vükəla Şurasında

səh. 329. “toluol”: kəskin iyli, uçucu, rəngsiz, zəhərli kimyəvi maddə; neftdən əldə edilir; bəzi üzvü kimyəvi maddələrin istehsalında xammal kimi, həmçinin kimyəvi sintezlərdə həlledici kimi istifadə edilir.

Azərbaycan Sülhi-Ümumi Konfransında

səh. 331. “İtaliya, heyətin Roma təriqi ilə”: qəzetdə, yanlış anlaşılmaya səbəb olacaq şəkildə belə getmişdir: “İtaliya heyətinin Roma təriqiylə”.

səh. 332. “Tan”: 1861-1942-ci illərdə Parisdə fransız dilində nəşr edilən gündəlik “Le Temps” qəzeti nəzərdə tutulur.

Qeyd

səh. 333. “Altun Orda xan Buhayxan”: bu təhrif edilmiş adla Qazaxların ictimai-siyasi xadimi, Alaş-Orda hökumətinin sədri, Altın Orda xanlarının nəslindən gələn Əlixan Bökeyxan (Bökeyxanov) nəzərdə tutulur.

“Übeydullah bin Məsud”: qəzetdə hər yerdə səhvən “Abdullah bin Məsud” getmişdir.

səh. 334. “Rəhmətullahi-təala rəhmətən-vasiə”: “Allah ona çox rəhmət eləsin.”

Bakı xəbərləri

səh. 334. “qaubiç” (haubitsa): artilleriya silahı; top.

səh. 335. “Milli himn”: qəzetdə “gimn” yazılmışdır.

Firqələr və cəmiyyətlər

səh. 336. “Şahtaxinski”: güman ki, Məhəmməd bəy Əli oğlu Şahtaxinski nəzərdə tutulur.

səh. 337. “Əli paşa Şıxlinski”: general Əliyə Şıxlinski nəzərdə tutulur.

səh. 338. “8 məhərrəm”: burada tarix hicri təqvimlə verilmişdir; miladi təqvimlə 3 oktyabra uyğundur.

Azərbaycanda

səh. 339. “Xocabəyli”: Şahsevənlərin bir tayfası.

“Kür Qaraqaşlı”: qəzetdə kəndin adı təhrif edilmişdir.

Bazar ertəsi, 17 noyabr 1919-cu il, nömrə 323

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Düşənbə, 23 səfərül-müzəffər sənə 1338. 17 təşrin-i-sani 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək heasb olunur. Elan fiati: birinci səhifədə sətri 8 rublə, axırncı səhifədə sətri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axırncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

1919 sənə noyabrın 17-də bazar ertəsi gündüz saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

T-340

SİRK “MODERN”

Mübarizənin son günləri

Düşənbə günü noyabrın 17-ndə 1919-ncu ildə bu gün Buyvolovun bene-fisidir. Bu gün Buyvolov bacardığı fokusları göstərəcəkdir.

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

Hamı güləşlər qətidir. 1-nci: Zako-royko – Buyvolov; 2-nci: Qara Maska – Naməlum; 3-ncü: Gənc Əli – Kalişeviç.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında.

Tamaşa başlanacaq 8-də, tamam olacaqdır 12-də.

Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarə-tində [nəzarəti altında] olacaqdır.

14053

“VOLNI SOYUZ” NƏŞRİYYATI

1) Noyabr ayının ortasından Tiflisdə həftəlik 16-24 səhifədən ibarət “Na rubeje” adında bir məcmuə çıxır. Məc-

muənin məqsədi millətlərin hürriyyətini və istiqlalıyyət hüququnu qovlən və feilən [sözdə və əməldə] müdafiə etmək, yeni təşkil olunmuş hökumətlərin və sabiq Rusiya imperatorluq millətlərinin ittifaqı fikri, demokratiyanın mərkəzi irtica və çarizm ilə bahəm mübarizəsi və həmçinin xırda millətlər arasında iqtisadi məqsədlərin əmələ gəlməsi. Məcmuənin sütunlarında yeni təşkil olunmuş hökumətlərin və millətlərin həftəlik xəbərləri veriləcək. Birinci nömrədə Arxangelski, Kruçinin, Tsalikov, Çaykin, Çokayev və qeyri müəlliflərin məqalələri çap olunacaqdır.

“Union Liber”

2) Dekabrın əvvəlindən Tiflisdə aylıq dəftərçələr kimi 32-48 səhifədən ibarət Fransa lisanında “Union liber” adında bir məcmuə çıxır. Məcmuə həftəlik “Na rubeje” məsləkində olub, məqsədi yeni təşkil olunmuş hökumətlərin və sabiq Rusiya imperatorluq millətlərin məişə-tindən və onların demokratik üsul ilə milli amalı yolunda mübarizədə bulunmaqlarından əcnəbi məmləkətlərə xəbər verməkdir.

3) İki əvvəlinci məcmuələrə müvafiq geniş teleqraf informasiyon ilə müxbirləri Türkünstanda, Zaqafqaziyada, Şimali Qafqazda, Kubanda, Çernomoryedə, Donda, Ukraynada, Şura hökumətində, Sibiryada və həmçinin Qərbi Avropanın və Yeni Dünyanın [Amerikanın] baş nöqtələrində mövcuddur. Qəzetdə məşhur sosialist xadimləri milli, iqtisadi və beynəlmiləl siyasi məsələlərində iştirak edəcəklərini vədə veriblər. Qəzetənin birinci nömrəsi Tiflisdə yanvarın birində 1920-ci sənədə çıxacaqdır.

T-341

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Məşixətdən

İdareyi-Məşixəti-İslamiyyənin [Müsəlman Şeyxülislamıq İdarəsinin] hökmləri ilə, kəndi ərizələrinə görə, işğal etdikləri mənəblərindən azad və xaric olunurlar:

1) Keçən oktyabrın 21-dən nömrə 25-ci ilə mühərrir Hilal Hüseynzadə;

2) Yenə həman tarixdən nömrə 26-cı ilə digər bir mühərrir Əbdülhüseyn Əkbərzadə;

3) Həman ayın 30-dan nömrə 31-ci ilə Məşixətin hafizi-kütübü (arxivariusu) [arxivçisi] Məhəmmədhanifə Axundzadə,

4) Həman ayın 31-dən nömrə 32-ci ilə Məşixətin kargüzarı Əbdürrəhim Ağə Əbdürrəhimzadə.

Müvəqqədən təyin olunurlar:

5) Mahi-məzkurun [deyilən ayın] 26-dan nömrə 29-cu ilə Şamaxı əhlindən Məşhədi Soltan Məşhədi Əbdüləli oğlu

Bədəlzadə məhlul [boş qalan] dəfdərdar (registrator) mənəsinə;

6) Mahi-məzkurun 28-dən nömrə 30-cu ilə Kərim bəy Cəbrayılzadə mühərrirliyə;

7) İşbu noyabrın 1-dən nömrə 33-cü ilə Məşixət dəftərdarı Məşhədi Soltan Məşhədi Əbdüləli oğlu Bədəlzadə məhlul kargüzar mənəsinə;

8) Həman tarixdən nömrə 34-cü ilə mühərrir Kərim bəy Cəbrayılzadə məhlul dəftərdar mənəsinə;

9) Həman tarixdən nömrə 35-ci ilə Bakıda sakin Şamaxı əhlindən İsmayıl Əhmədzadə mühərrir ümuruna [işlərinə].

Məşixət sədrləri əvazində:

*Şeyx Həsən Axund Molla Sadiqzadə,
Əbdülxaliq Axundzadə.*

AZƏRBAYCAN DARÜLFÜNUNUNUN AÇILMASI

Dün [dünən] Azərbaycan Darülfünunu ilk dəfə olaraq açıldı, ilk gündür ki, məşguliyyətə başladı.

Hərb və inqilab davam etdiyi müddətcə mədəni, ürfani müəssisələrdən bir çoxu kimi darülfünunlar da dayanmış, darülfünunlar da tətili-məşguliyyət etmişdi.

Bir məmləkətdə, bir millətin həyatı-siyasiyyə və milliyyəsinə darülfünunlar, akademiyaaların hüsula gətirəcəkləri tərəqqi və təcəddüdü [yenilənmənin] dərəcə və meyarı təyin ediləmməz. Tarixdə Atina [Afina] Darülfünununun yeni bir Yunanıstan yaratdığını kim inkar edə bilər?

Bir əsr əvvəl Fransanı aləmsümül təqəllüb [dəyisilmə, çevrilmə] və təkamülə atan Sorbon Darülfünunu, Sorbon Darülfünununun bir səlsəbili-həmiyyətə [böyük bir fədakarlıqla] çalışan müdərris və mütədərrislər [müəllim və tələbələr] deyilmədi?

Almanları 1806 fəlakətindən sonra yenidən şəhəri-siyasət və hərbi [siyasət və müharibə yoluna] hazırlayan və Napoleonundan qəhhar [qəhredici, məhvedici] bir intiqam alan Berlin və Heydelberq darülfünunları və hər iki darülfünunun böyük simaları Kant və Fixtenin dərsləri olmamışmıdır?

İngiltərə, Amerika kimi, darülfünunları birər buxar makinası halına girmiş dövlətlər, yalnız məmləkətləri ehyə etməklə [canlandırmaqla] qalmayırlar, yeni məmləkətlər, yeni yurdlar da kəşf edirlər.

Arximedinin müvazinə qanunları, Qalileyin elmi-ərzi [dünya haqqında elmi], Dekartın riyaziyyəti, Volter və Jan-Jak Russonun elmi-ictimaisi [sosiologiyası], Klod Bernarın fiziolojisi, Kantın düşünmə elminin heyəti-əsliyyəsi [bütün prinsipləri] ilə həyatda tətbiq və təhqiqini (realizasyonunu) təmin edən darülfünunlar olmuş, darülfünunların o saf və nəzih məsəisi [pak səyi, əməyi] təşkil etmişdir.

Fərdlərin qüvvəyi-xəllaqiyyəsi [yaratıcı gücü] yeni fərdiyyətlər yaratdığı kimi, darülfünunların nəsimiyyəti-elmiyyə və fəlsəfiyyəsi [elm və fəlsəfə havası, mühiti] də yeni millətlər ixtira edir.

Yeni millət – yeni elm, yeni fəlsəfə demək isə, hər darülfünunun da yeni bir məbəd olması icab edər. Yeni və gənc bir millət üçün hər surətlə yeni bir fikri-elmi

və fəlsəfi [elmi və fəlsəfi fikir] lazımdır.

Deyirlər ki, elm beynəlmiləldir. Bu nəzəriyyəni milliyyət ilə beynəlmiləliyyət arasındakı münasibət kimi qəbul edərsək, doğrudur. Fəqət mücərrədən elmin beynəlmiləliyyəti demək, siyasi məfhumlarda qiymət verilən mücərrəd (abstraksiyon) beynəlmiləliyyət kimi isə, tamamilə xəta-aluddur [başdan-ayağa yanlışdır].

Alman elmi, alman sənəti [sənayesi], alman fəlsəfəsi əgər beynəlmiləliyyətdə bir mövqe sahibi olmuşsa, hər şeydən əvvəl alman milləti ilə birlikdə tərəqqi və inkişaf etdiyindən dolayıdır. Yoxsa alman elmi beynəlmiləliyyət üçün doğrudan-doğruya çalışmamış, doğrudan-doğruya beynəlmiləliyyəti istihdaf etməmişdir [hədəf seçməmişdir].

Zamanımızda hər şeyin bir üsulu (metodu) olduğu kimi, milliyyət və beynəlmiləliyyətin də bir metodu vardır. Nəzəriyyələrin qiymətsizliyi ondadır ki, metoddan, üsuldan xaric olaraq həyatda cari olmaqdadır [icra edilməkdədir]. Elm və fənn əvvəla millidir, çünki hər millətin ehtiyacatı-mədəniyyə və milliyyəsi ilə doğmuşdur. Yalnız ilk doğması ilə böyüməsi arasında – milliyyətin beynəlmiləliyyətlə olan münasibəti kimi bir beynəlmiləliyyət istiqamətini tutmaqdadır.

İştə, biz yeni Azərbaycan darülfünununa bu nöqtəyi-nəzərlə baxarsaq, darülfünunumuzun bir Azərbaycan darülfünunu olmasını təmin edəcək vasitələri də tədrisən əldə edəriz.

Azərbaycan darülfünunu, əlbəttə bir türk darülfünunudur. Çünki türk milləti, türk parlamani, türk hökuməti tərəfindən türk gəncliyi üçün açılmışdır.

Buradan nəşət edəcək [çıxacaq, məzun olacaq] əfəndilər, hər şeydən əvvəl türkcə düşünməyi, türkcə alim və arif olmağı özləri üçün milli və vətəni bir vəzifə ədd [hesab] etməlidirlər. Darülfünunumuzun ideali, heç şübhəsiz bütün elm və fənləri türkcələşdirmək olmalı, türk professor və tələbələrini çoxaltmalıdır. Bunu da təmin edəcək vasitələr təbiidir ki, əvvəla, xüsusi fərdimizin məsaisindən başlar, xüsusi fərdlərin təşəbbüsündən çıxar.

Türk və Şərq aləmində o qədər çox mənabeyi-elm və fənn [elm və fənn mənbələri] vardır ki, bu gün bunlar mətruk qalmış [tərk edilmiş], nisyana buraxılmış [unudulmuş] kimidir. Bunun da səbəbi bittəb [əlbəttə] ondadır ki, türk və Şərq mühiti-ürfanı Qərb və Avropa kimi cavan bir həyat ilə amil deyildir. Əgər türk elm və ürfanı yalnız bir fəaliyyəti-həyatıya göstərsə, Qərb və Avropa mühitindən heç bir zaman əskik qalamaz.

Türk mühiti-ürfaniyyəsində, yaxud Şərq aləmi-mədəniyyətində heç bir şeyin mövcud olmadığını söyləmək həqiqətə qətiyyətlidir [həqiqətdən qaçmaqdır]. Türkdə və Şərqdə pək çox şeylər vardır. Fəqət bir şey yoxdur ki, o da həyat.

İştə, Azərbaycan türk aləmində həyatfəza [həyat verən, canlandıran] bir mühiti təşkil etməsi etibarilə, bəlkə başqa türk mühitlərində qiymətsiz, etinasız qalmış asari-mədəni və ürfanını [mədəniyyət və ürfan əsərlərini, nişanələrini] yenidən ehya edər [dirildər], yenidən ələ eylər [ucaldar].

Mühitimizdə darülfünunun açılmasının bir böyük əhəmiyyət və qiyməti də

ondadır ki, darülfünunlar xaricən millət və camaat arasında tərbiyəvi bir təsiri haizdir [daşıyır].

Sabiq Rusiyada Moskva, Petroqrad, Kiyev, Odessa və sair böyük şəhərlərdəki darülfünunların mövcud olması ilə orada mədəni və siyasi təərüflərin [tanışlıqların; ünsiyyətlərin] artmasına təsiri olmuşdur. Moskva və Petroqrad həmişə bir mərkəzi-siyasət idi, çünki ən böyük müəssisəti-elmiyyə [elm qurumları] oralarda idi.

Darülfünunlar camaatın tərbiyəvi-fikriyyə və əxlaqiyyəsinə təbii bir surətdə təsir edir. Hətta məbuslar, nazirlər, qəzetəçilər, mühərrirlər də darülfünunun ilhamati-ürfaniyyə və mədəniyyəsinə hər zaman istifadə etmişlər. Paytaxtlarda darülfünunların mövcudiyyətilə düşüncələr də tərəqqipərvəranə bir surətdə dəyişikliyə məruz qalmışdır.

Darülfünunun bu növ ürfani təsirinə həpsindən daha ziyadə biz möhtacız.

Çünki bizim artıq bir siyasi həyatımız, həm də olduqca mühüm siyasi bir sahəmiz açılıb başladı.

Türkiyədə 10 Təmmuz inqilabından sonra təcdid və təkmil edilib [yenilənib və təkmilləşdirilib] də yeni bir həyata başlayan İstanbul Darülfünunu paytaxtın hər dürlü təhəvvülət və təkamüləti-mədəniyyə və siyasiyyəsinə [mədəni və siyasi dəyişiklik və təkamülünə] amil olmuş, Osmanlı türklərinin həyəcan və hərəkəti-milliyəsinə böyük təsirlər hüsula gətirmişdir.

Bizdə də, iştə darülfünunun həyatiməşğuliyyəyə başlaması tarixi olan 15 noyabrda bu mədəni və ürfani təsirlərlə məşhun [dolu] olaraq, əlbəttə həyatı-

milliyyə və ümumiyyəmidə yeni bir tərəqqi dövrünün açılmasının bir ibtidası [başlanğıcı] olacaqdır.

Bu cəhətlə, darülfünunun ilk dəfə məşğuliyyəyə başlamasını səmimiyyətlə təbrik edir, gənc tələbələrə və müqəddir professorlarımıza da müvəffəqiyyət dilərik.

Əhməd] H[əmd] [Qaraağazadə]

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

13 noyabr iclası

İclas Həsən bəy Ağayevin sədarəti, Əhməd Cövdətin katibliyi ilə saat 12:35 dəqiqədə açılır. Sədr ruznameyi-müzakirə [müzakirə gündəliyini] elan edir:

1) Şuşa şəhərində müftə olaraq bir hökumət xəstəxanasının güşadı [açılması] haqqında qanun layihəsi.

Məruzəçi: Qara bəy Əliverdili.

2) Ünas edadiyyələrində [qız liseylərində] mürəbbi [tərbiyəçi] müavini vəzifəsi təsis xüsusunda qanun layihəsi.

Məruzəçi: Əhməd Cövdət.

3) Azərbaycanın bəzi nöqtələrində şal, xalı və başqa əşyalar toxunmaqdan ötrü iş evlərinin güşadı üçün 3,694,000 rublə buraxılması haqqında qanun layihəsi.

Məruzəçi: Muxtar Əfəndizadə.

4) Daxiliyyə Nəzarətinin ştatı və böyüməyi münasibətilə həmin Nəzarətə 23,800 rublə buraxılması haqqında qanun layihəsi.

Məruzəçi: Qara bəy Əliverdili.

5) Sosialistlər fraksiyonunun sorğusu və daxil olmuş vərəqələr.

O cümlədən Parlaman üzvü Hacı Əli Qasimovdan gəlmiş bir teleqrafda xəstəliyi yaxşı olmadığından 15 gün daha məzuniyyət verilməsi istənilir.

Bu xüsusda danışmaq istəyən olmadığından, 15 gün də məzuniyyət verilir.

Növbədəki birinci məsələyə keçilir.

Qara bəy Əliverdili məruzəçi sifəti ilə kürsiyi-xitabətə çıxaraq, Şuşa şəhərində müftə olaraq hökumət xəstəxanası açılması barəsində izahat verir. Deyir:

Şuşa şəhəri mərkəz olduğundan, orada məccani [pulsuz; müftə] bir xəstəxana açmağa ehtiyac vardır. Sabiqdə şəhər idarəsi tərəfindən açılmış bir xəstəxana var idi. Lakin sonradan bu, camaatın ehtiyacını təmin etmədi. İndi hökumət orada bir xəstəxana açmaq istəyir.

Bu xəstəxana 30 nəfərlik olacaqdır. Bunun üçün iyul ayından sənə ibtidasına [başına] qədər 421,300 manat xərc istənilir.

Sonra məruzəçi tərtib edilən smetanı oxuyur. Kəndi tərəfindən xahiş edir ki, 1920-ci sənədən başlayaraq həmin xəstəxana 50 nəfərlik olsun.

Sultanməcid Qənizadə – Qanun layihəsində, açılacaq xəstəxananın 30 nəfər üçün olduğunu komisiya qəbul etməyib, 50 nəfərlik olmasını arzu etməsinə işarə edərək deyir ki, 30 nəfərlə 50 nəfər arasındakı xərcin təfəvütü bir o qədər olmayacaqdır. Binaənileyh [ona görə], xəstəxana 50 nəfərlik olsun.

Müseyyib bəy Axıcanov – Sultanməcidin təklifini qəbul etdiyini söyləyir. Əlavə olaraq, mümkün olarsa bir ambulatoriya açılmasını da təklif edir.

Bəhram bəy Axundov – Deyir bilmək istəyir ki, açılacaq xəstəxanada nə kimi naxoşluqlar üçün yataqlar olacaq? Əlavə, işarə edir ki, yayda oraya bir çox ətrafdan adam toplanır. Orada bir çox xəstəliklər olur. Təklif edir ki, 50 nəfərlik xəstəxana layihəsini qəbul etdikdə, orada bir göz xəstəliyi doktoru da bulundurulsun.

Ağabəyov Rza bəy – Şuşa şəhərinin xəstəxanaya ehtiyacı olduğunu etiraf edir. Deyir ki:

Kimsə bunu inkar etməz. Hökumət orada 30 nəfərlik bir xəstəxana açılmasını qərara almış, komiya üzvlərindən birisi hökumətə qeyri-rəsmi surətdə müraciət edib, əgər bu xəstəxana 50 nəfər üçün açılacaq olarsa nə qədər xərci olduğunu sormuşdur.

Təklif edir ki, hökumətin göstərdiyi surətdə indilik 30 nəfərlik xəstəxananın layihəsi qəbul edilsin, sonra icab edərsə [lazım gələrsə] yenidən o xəstəxananı böyütmək olur.

Son söz məruzəçiyə verilir. Məruzəçi təkrar edir ki, əgər xəstəxana 50 nəfər üçün açılacaq olarsa, xalq daha artıq istifadə edər. Binaənileyh [ona görə], təklif edir ki, xəstəxana 50 nəfər üçün açılınsın.

Sədr layiheyi-qanuniyyənin 2-ci qiraətinə keçməsinə səsə qoyur. Etiraz olmadığından, maddəbəməddə oxunmağa başlayır. Layiheyi-qanuniyyə qəbul edilir.

Məsələdə bir qədər anlaşılmamazlıq olduğundan, sədr izahat verir. Deyir:

Qanun layihəsi 30 nəfərlik bir xəstəxana üçün tərtib edilmişdir. Komiya arzu etmişdir ki, 1920-ci sənədən başlayaraq bu xəstəxana 50 nəfərlik olsun.

Ona görə, indilik qanun layihəsi 30 nəfərlik qəbul edilir. Layihənin 3-cü qiraətində həmin 50 nəfərlik olmaq arzusu qanun layihəsinə əlavə edilir.

Katib **Mehdi bəy [Hacınski]** qanun layihəsinə əlavə olan xəstəxana xidmətçiləri və doktorları smetasını oxuyur.

Rza Qaraşarov – Nitqində deyir ki: Məruzəçi dedi ki, bu smeta 6 ay bundan əvvəl yazılmış. Əlbəttə ki, 6 ay bundan əvvəlki qiymətlərlə indiki qiymətlər arasında böyük təfəvüt vardır. Smetada hər xəstə üçün gündəlik 20 manat xərc istənilir, indiki halda bir xəstəni 20 manat ilə yaşatmaq mümkünmüdür?

Buna görə təklif edir, layihə yenidən komiyona qaytarılıb, bu rəqəmlərə baxılınsın, yeni rəqəmlər göstəriləsin.

Sultanməcid Qənizadə – Qaraşarovun təklifi ilə razı olur. Layihənin komiyona qaytarılmasını istəyir. 1920-ci il üçün 50 nəfərlik xəstə üçün layihə hazırlayıb təqdim edilməsini ayrıca arzu edir.

Mustafa Mahmudov – Nitqində deyir ki:

Bu layihəni geri göndərməyə ehtiyac yoxdur. Çünki bu xəstəxana açılmış, lazım olan xidmətçilər tutulmuş, hazırda fəaliyyətlərində davam edirlər. Bunun üçün il axırına da bir ay yarım qalmışdır. Bizdən istənilən paranı biz buraxmalıyıq. Görünür ki, həmin para onlara kifayət edir. Əgər etməzsə, o zaman ayrıca bizdən para istərlər. Vəqta ki, istəməyirlər, bu surətdə biz hamı qanun layihəsini qəbul etməliyik.

Əliheydər Qarayev – Nitqində təklif edir ki, bu smeta ilə xəstələrə əlac edə bilmədiyimizdən, smeta komiyona qaytarılıb yenidən baxılmalıdır.

Doktor Ləmbəranski – Nitqində deyir ki:

Bu xəstəxananı bir neçə ay əvvəl mən açıb bir smeta hazırlamışdım. O smetada hər xəstə üçün 27 manat para istənilirdi. Nəzarət buna baxıb bir qədər ixtisar etdi. Bu, 6 ay bundan irəli idi.

Nətiq təklif edir ki, bu qanun layihəsi qəbul edilsin.

Mustafa Mahmudov – Parlamanın vəzifəsi Nəzarət tərəfindən gələn layihələri nəzərdən keçirməkdir. Maliyyə-Büdcə komiyonu da Parlamanın üzvlərindən mütəşəkkil olduğundan, kiçik bir parlamandır. Orada firqələrin də nümayəndələri var. O kiçik parlamən bunu qəbul edib bizə təqdim edir, xəstəxana da açılmışdır. Biz də onu qəbul etməliyik. Bu surətdə yeni təkliflər edib onu geri qaytarmaq işi təxirə salmaqdan başqa bir şey deyildir. Binaənileyh, təklif edir ki, qanun layihəsi qəbul edilsin.

Bitmədi

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz mövqifi tərəfindən qəbul edilmişdir)

Baltik səvahlili hökumətləri ilə müzakirə

Moskva - Təşrinisənin [noyabrın] 14-də [Maksim] Litvinov Baltik səvahlili [sahilləri] hökumətləri ilə rəhn saxlanılmışlarla üsərə [əsirlər] mübadiləsi haqqında müzakirədə bulunmaqdan ötrü Şura Rusiya hökumətinin nümayəndəsi

sifəti ilə Moskvadan Estlandiyaya azim oldu [Estoniya yola düşdü]. Buradan İngiltərə hökumətinin rızası ilə Daniya [Danimarka] hökuməti ilə hərbi və mülki əsirlərin mübadilə edilməsi haqqında müzakirədə bulunmaqdan ötrü Daniya gedəcəkdir.

Mətbəə əmələlərinin tətili

N. ordusunun qərargahı. Yaponiya teleqraf acentəliyinin məlumatına nəzərən, Tokioda mətbəə əmələlərinin tətildən naşi [ötrü] 30 qəzetə nəşr edilməmişdir. Tətilçilər iş gününün 8 saat olmasını və mizdlarının artırılmasını tələb edirlər.

İşsizlər

Minskə 60 min adam işsiz qalmışdır. Lehistanlılar [polyaklar] rusları leh [polyak] lisanını bilmədikləri üçün xidmətlərindən çıxarırlar.

(İngiltərə mətbuatı)

Rusiyaya İngiltərə səfiri

Xariciyyə İşləri Nəzarəti xəbər verir ki, Məclisi-Məbusan üzvü mister O'Qreydi mülki və əsgəri əsirlərin mübadiləsi haqqında Şura Rusiya hökuməti nümayəndəsi Litvinov ilə müzakirədə bulunmaqdan ötrü Kopenhagenə gedir.

Hərbiyyə idarəsi xəbər verir ki, Riqanın şimal və qərbində litvalılar Müttəfiq gəmilərinin bombardmanı altında Dvina nəhri sahilinin 10 mil qərbindəki xətlərə qədər hərəkət etmiş və şəhərin yaxınlığında olan Bermon qoşunlarını sıxışdırıb iki top, neçə mitralyoz və bir qədər Almaniya əsirləri almışdılar.

İtaliya mətbuatının məlumatı

İtaliya ilə Almaniya arasında ticarət əlaqələri Nemes Avstriyası, Cənub Slovak və Çex-Slovak vasitələri ilə aparılacağı mümkündür. Vükəla Şurası [Nazirlər Kabineti] Romada bir neçə ticarət işləri təşkilindən ötrü bir milyon lirə təxsis etmişdir [ayırırmışdır].

Romaniya - İtaliya ticarət müahidənaməsi [sazişi] hər iki hökumətin rızası ilə uzadılmışdır.

(Gürcü Teleqraf Agentliyindən)

Müttəfiqlər zabitlərinin Macarıstan jandarmaları

Ali Şura Müttəfiqlər zabitlərinin Macarıstanda polis və jandarma xidmətlərini aparmaq üçün dəvət ediləcəklərini qərara almışdır.

Sülh Konfransı işləri

Sülh Konfransının Amerika və İngiltərə mürəxxəsləri [nümayəndələri] özlərinin kanuni-əvvəl əvaxirində [dekabrın axırlarında] Fransadan gedəcəklərini Ali Şuraya bildirmişlərdir. Bundan Sülh Konfransı işlərinin həman vaxta qədər tamam olacağını söyləyirlər.

Almaniya mətbuatı

Beynəlmüttəfiqin [Müttəfiqlərarası] komissiyasının birinci görüşləri Tilztdə olacaqdır. Buraya qərbi rus ordusunun qərargah rəisi və müstəqil mahalların nümayəndələri dəvət edilir. Bunların səlamətliyi təmin edilmişdir.

Almaniya mürəxxəsəsi Parisdə

Bir neçə açıq məsələləri təsviyə

etmək [aradan qaldırmaq] məqsədi ilə Parisə bir Almaniya mürəxxəsəsi [nümayəndəsi] azim olmuşdur [yola düşmüşdür].

(Ermənistan Teleqraf Agentliyindən)

Qarakilsədə darülfünunun güşadı

Qarakilsədə külli əhali olduğu halda, camaat darülfünununun [universitetinin] təntənəli rəsmi-güşadı [açılış mərasimi] vaxt oldu.

Qarakilsədə şüşə zavodu

Qarakilsə cəmiyyəti məşhur tacirlərdən Mailova şüşə zavodu inşasından ötrü bir uçastok yer güzəşt etmişdir. İnşaat və hazırlıq işləri varid olmuş [gəlmiş] mühəndislər tərəfindən aparılmaqdadır.

(Qafqaziyadakı Müttəfiqlər heyətinin radio xəbərləri)

Yuxarı Sileziyada amerikalılar

Nyu-Yorkdan Yuxarı Sileziyaya 5 min Amerika qoşunu göndərilmişdir. Bu qoşunun ərzaq və mühimmati-hərbiyyə təchizi üçün Dansiq intixab edilmişdir [seçilmişdir].

Suriya

Şahzadə Feyzulla Suriyanı idarə üçün Londonda daimi bir komissiya təşkil edilməsindən ötrü İngiltərə hökumətinə Hicazdan bir təklifdə bulunmuşdur. Bu komitəyə İngiltərə və Fransa, Cəmahiri-Müttəfiqə [Birləşmiş Ştatlar], başqaları və bizzat [şəxsən] Feyzulla daxil olacaqdır.

(İtaliya heyəti xəbərləri)

Şura hökumətinin sülh şəraiti

Romada nəşr olunan “Tribuna” qəzetəsi Şura hökuməti tərəfindən təklif edilən sülh şəraitini eynilə dərc etmişdir.

Roma-Afina

Roma ilə Afina arasında olan fasilənin [məsafənin] əskilməsi qəsdilə yunan hökuməti Valona-Kalakomba arasında dəmiryol xətti inşa etmək fikrindədir.

SÜLH ƏTRAFINDA

(Amerika xəbərləri)

Sülh Konfransında

Amerika sülh mürəxxəsləri [nümayəndələri] tez zamanda geriye qayıdacaqları barəsində rəsmi bəyanat verdikdən sonra, Amerikanı müttəhim edirlər ki, onun bayramlaradək Sülh Konfransı işlərini bitirmək üçün etdiyi ısrarlı arzusu saiqəsi [səbəbi] ilə bəşəriyyətin fəlakət və əziyyətlərinə tez zamanda intəha qonulammayacaqdır.

İngilislər istəyirlər ki, Sülh Konfransı təbii ölüm ilə ölsün. Lakin Llyod Corc isə əvvəlcə olaraq söyləmişdi ki, Avstriya və Bolqariya müahidənamələrinə [sazişlərinə] baxılmayınca, Konfransı buraxmaq tezdir.

Fransız və italyanlar istəyirlər ki, Məclisi-Ali iclaslarını Türkiyə müahidənaməsi müzakirə bitməyincəyə qədər davam etdirləsinlər.

Sülh Konfransının buraxılması məsələsində Amerikanın qərarı bərvəchi-

atidir [aşağıdakı kimidir]: Bolqariya müahidənaməsi 10 gün zərfində imza edilir. Macarıstan müahidənaməsi hazırdır, ancaq onu macarlara təslim etmək işi qalır. Mütəbaqi [qalan] məsələləri də xariciyyə nazirlərinin göstərməsi ilə fəaliyyətdə bulunan səfərlər müzakirə edə bilirlər.

Amerikanlar Rusiya məsələsinin şimdilikdə mövqeyi-müzakirəyə qonulmasının mümkün olamayacağına ısrar edirlər.

Yalnız Fransa hökumətinin rəisi Məclisi-Alidə iştirak edir və onun üçün bu əsas olaraq xidmət edə bilər ki, Məclisi-Ali cəmələlərinin [iclaslarının] davamını istəsin.

Sülh nə vaxt olacaq

Daniya hökuməti Londra və Parisdən soruşmuşdur ki, sülh nə vaxt mövqeyi-icraya qonulacaqdır? Hər ikisi də cavab vermişlər ki, vaxt müəyyən etmək mümkün deyildir.

Türkiyə Trakiya-Adriatik məsələsi

Hal-hazırda Türkiyə Trakiya-Adriatik məsələlərini həll etmək mümkün deyildir. Şimdilikdə nə Fransa və nə də İngiltərə bu məsələlər barəsində müzakirəyə başlamayacaqlardır. Amerika da həmçinin bu məsələləri həll etmədən kəndisini saxlayır.

Sülh müahidənaməsi Amerika Məclisi-Əyanında [Senatında] imza edilməsi səbirsizliklə bəklənir. Ehtimal edirlər ki, hərəgah müahidənamə təhdid ilə [məhdudiyyətlə] qəbul edilərsə, o zaman müahidənamənin tamamilə qəbul edilməsinə heç bir təfəvütü ola bilməz.

QƏZETƏLƏRDƏN

İngiltərə hökumətini tənqid

“Mançester Qardian” qəzetəsi böyük bir məqalə yazaraq, Lloyd Corc hökuməti[ni] və onun Rusiyada təqib etdiyi siyasəti tənqid edir və deyir ki:

“Doğru [və] açıq olmaq lazımdır. Biz Rusiya hökumətini rəsmən tanımadığımız halda, nə haqla Rusiyada müharibə edirik? Nasıl ki, hökumət əzasından [üzvlərindən] bəziləri iqrar [təsdiq; etiraf] edirlər, əgər biz Rusiya ilə müharibə [döyüşən] vəziyyətdə deyilsək, o zaman insanları öldürməyə və rəsmi surətdə müharibə elan etmədiyimiz halda onları abluka [blokada] altına alaraq aclığa məhkum etməyə nə haqqımız vardır? Qətlə davam etmədən və ablukaya başlamadan irəli, lazım idi ki, hökumət doğru və açıqcasına Parlamenta izahat verəydi. Müttəfiqlər öz qüvvələrinə mütəmən [arxayın] deyillərdir. Bitərəf məmləkətlər isə Şura hökumətinin abluğa altına elan edilməsinə açıqcasına olaraq hüsn-təvəccöh göstərməyirlər. Müttəfiqlər istəyirlər ki, Rusiya abluqasına iştirak etmək üçün Almaniyani da məcbur etsinlər. Ədalət və Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] əsasları üzərinə vəz edilmiş [qurulmuş] haqşünaslıq nədə qalır?”

Qəzetə, məqaləsinin axırını şu sözlərlə xülasə edir:

“Əgər şimdiki hökumət başqa bir şeyə müstəid [qabil] deyilsə, qoy, getsin və yerini digər bir kabinetə güzəşt etsin.”

Almaniyada

- 12 təşrinə-sanidə Berlində böyük

mitinqlər toplanaraq Almaniya əsirlərinin Fransada saxlanılmasına şiddətli etirazlar olunmuş və rəsmi dairələrdən tələb edilmişdir ki, qışın soyuqlu günləri yetişincəyə qədər Fransada qalan Almaniya hərbi əsirlərinin vətənlərinə qayıtması üçün təşəbbüsatda bulunsun. Yenə bu münasibətlə bazar günü 30 etiraz mitinqləri toplanacaqdır.

- Almaniya mətbuatı əhalinin nəzəri-diqqətini Fransa Maliyyə nazirinin hərəkətinə yenidən cəlb edərək yazır ki, o, Almaniya uşaqlarının südünü kəsərək Fransa uşaqları qayğısına qalır və onları birinci sırada tutur. Fransa Maliyyə naziri 90 min inək tələb etməklə, Almaniya uşaqlarını yeməkdən məhrum etmək istəyir, halbuki başqa məmləkətlərdən Fransa asanlıqla inək bula bilər.

Fələkətli Vyana

Vyana darüttəvəllüdüdə [doğumxanasında] bir qaç büsbütün sağlam uşaqlar soyuqdan ölmüşlərdir. Darüttəvəllüddə olan baş həkim xəbər verir ki, soyuqda yatmış qadınların əhvalı fələkətlidir. Əlləri üzərində övladlarının soyuqdan ölməsini görən anaların nələləri insanın qəlbini partladır.

TÜRKİYƏDƏ

Çürüksulu Mahmud paşanın bəyanatı

Əyan əzasından [üzvlərindən] və sabiq nüzzardan [nazirlərdən] müşir [marşal] Çürüksulu Mahmud paşanın İstanbul qəzetələrində görülmə bəyanatını qis-

mən bizim müqəddəratımıza dəxi aid olduğundan, məsul bir türk siyasət ərinin fikri olmaq üzrə aşağıya dərc edirik.

Mahmud paşa əlyövən [bu gün] Sülh Konfransına dəvətə intizar edilməkdə olduğunu və bu dəvətin yaxında vüqubulması təmənni edildiyini söylədikdən sonra, Türkiyənin müstəqbel [gələcək-dəki] hüdudları haqqında atidəki [aşağı-dəki] bəyanatda bulunmuşdur:

“Əcnəbi mətbuatı tərəfindən vəqə olan nəşriyyata nəzərən, Ərəbistan vilayəti [vilayətləri] hökuməti-Osmaniyyədən ayrılmaqdadır. Mərkəzi Erivan olmaq üzrə müstəqil bir Erməni Cümhuriyyəti təşkili də bir əmri-vəqə [fakt] olmuşdur. Ermənilərin mütəlibəti-müfritəsini [ifrat tələblərini] qəbul etməksizin, kəndilərinə bir təshih-i-hüddud [sərhəd düzəlişi] bəxş edilə bilər. Sərbəst bir liman halına vəz olunacaq [halına gətiriləcək] Batum Ermənistan ilə Azərbaycan və Gürcü cümhuriyyətləri üçün dəniz üzərində bir məxrəci-təbii [təbii bir çıxış yeri] olacaqdır. Bu məmləkətləri federasiyon şəklində bir cümhuriyyət halına gətirmək məqul bir surəti-təsviyə [ağlabatan bir həll yolu] olar.

Trakiyaya gəlincə, bolqarlardan alınan ərazi üzərində vücuda gətirilən “etat tampon” [bufer dövlət] bizim xoşumuza getməyəcək bir şey deyildir. Şərqi Trakiya türkdür və Vilson əsaslarına tövfiqən [uyğun olaraq], türk qalmalıdır.

İzmir vilayəti haqqında heç bir müsaidədə bulunammayız. Buralardakı hüququmuz qeyri-qabili-izalədir [aradan qaldırılma bilməz]. İzmirə sahib olmaq məmləkət üçün bir zərurəti-həyatıyyədir. Əcnəbilər əleyhində heç bir mahiyyəti haiz ol-

mayan [mahiyət daşımayan] hərəkəti-milliyə heyni-vüqusunda [meydana gəldiyi anda] qəti olacağı zənn edilən yunan işğalının doğrudan-doğruya nəticəsidir.”

Türkiyənin müstəqbel [gələcək-dəki] idareyi-siyasiyyəsi haqqında paşa bərvəchi-ati [aşağıdakı kimi] bəyanatda bulunmuşdur:

“Düvəli-müəzzəmə [böyük dövlətlər] tərəfindən tələb ediləcək bilcümlə [bütün] təminat əta edildikdən sonra düvəli-məzkurənin [deyilən dövlətlərin] birər müşavir və müavin [məşvərətçi və köməkçi] vəzifəsini ifa etmələrini arzu edirik.

Sülh Konfransı bir vəkalət icrasını [başqa bir ölkənin vəkillik etməsini] bizzat nəzəri-müləhizəyə aldığı cəhətlə, biz də bunun dərəcəyi-imkanını tədqiqə məcbur olduq. Fransa və İngiltərə bu işi dəröhdə etmək [öhdələrinə götürmək] istəmədikləri və yaxud dəröhdə edəmədikləri üçün Sülh Konfransı Amerikaya müraciət etmişdir. Bizə gəlincə, bizcə Amerikanın müavinəti təyin ediləcək bəzi şərait təhtində [bəzi şərtlər altında] mümkün-qəbuldur [qəbul edilə bilər]. Məmafih [bununla belə], Amerika Konqresi qərarını dərmian etmədən [bildirmədən] əvvəl, bu babda heç bir təxmində bulunmaq mümkün deyildir. Beynəlmiləl mürəqibədə [nəzarətdə] gərək hüquqi və gərək iqtisadi nüqat [nöqtələr] nəzərimizdə bir çox müşküləti-təbtbiqiyəni haizdir [əməli çətinliklərə malikdir].”

Mustafa Kamal paşanın bəyanatı

Anadolu və Rumeli Müdafiəyi-Hüquq Cəmiyyətləri Heyəti-Təmsiliyyəsi rəisi

Mustafa Kamal paşa İstanbulda intişar edən [yayımlanan] qəzetələrdə Sivas müxabirlərindən nəqlən aşağıdakı bəyanatda bulunmuşdur.

Mustafa Kamal paşa deyir ki:

“Məmləkətimizin hər qismində icrayi-təsir etmiş olan eyni əsbab [səbəblər], eyni məqsəd uğrunda hər yerdə təşkilati-milliyə vücuda gətirilməsini intac etmiş [nəticəsini doğurmuş] və nəhayət, bütün bu mütəfərriq [dağınıq, ayrı-ayrı] təşkilat ittihad edərək [birləşərək] bütün məmləkətə şamil olmuşdur.

Əsas məqsədimiz vətən və milləti qurtarmaq olduğuna görə, qarşımızda iki müxasim zümrə [iki düşmən qrup] bulunması pək təbii idi. Bunların biri mənafeyi-şəxsiyyəsinə mənafeyi-ümmiyyəni fəda edən hökuməti-sabiqə, ikincisi də inqirazımızı [süqutumuzu] bəkləyən bir təqim daxili düşmənlərimiz.

Bunlar cahan nəzərində hərəkəti-milliyəni gizlətmək və kəndilərini qurtarmaq üçün zaman icabı [zəmanənin ehtiyacından doğan] qüvvətli bir silaha malikdi. Bu silah isə ittihadçılıq iftirası idi. Biza ittihadçı dəyənlər unudurlar ki, hərəkəti-milliyə bütün millət tərəfindən icra edilməkdədir. Əgər işin içində ittihadçılıq olmaq lazım gəlsə, bütün millət ittihadçılıq ilə ittihad edilmiş olar.

Sonra həmin surət ilə heç bir firqəyə mənsub olmadığımızı və ittihadçılıqla əlaqəmiz bulunmadığını kainata elan etdik.

Hər şeydən əvvəl bunu söyləmək istəmə ki, təşkilati-milliyənin ənasiri-qeyri-müslimə [müsəlman olmayan ünsürlər] əleyhində heç bir fikri-müzməri [gizli bir planı] yoxdur.

Biz xristianların hər dürlü hüquqi-təbəiyyətlərini [vətəndaşlıq hüquqlarını] tamamilə təmin edərək, beynəlanəsir bir müvazinət və ahəng ehyasını məqsədi-əsliyyəməzdən ədd edəcəyiz [ünsürlər arasında müvazinət və ahəng qurulmasını əsil məqsədlərimizdən biri hesab edəcəyik].

Cəmiyyətimiz bir firqeyi-siyasiyyə deyildir. Bu səbəblə, intixabat [seçkilər] əsnasında nə ələlümum [ümumiyyətlə] cəmiyyətin və nə də ələlxüsus [xüsusi olaraq] heyəti-təmsiliyyənin doğrudan-doğruya heç bir fəaliyyət və müdaxiləsi olmayacaqdır. Əgər millət məni məbus intixab etmək [millətvəkili seçmək] arzusunu izhar edərsə, məəlməmnuniyyə [məmnuniyyətlə] qəbul edəmə. Fəqət kəndiliyimdən heç bir təşəbbüsdə bulunmayacağam.”

Londrada İslam Konqresi

Londrada bir İslam Konqresi əmələ gəlmişdir. Konqre məqami-xilafətlə [xəlifəlik məqamı ilə] əlaqə peyda etmək istəmişdir. Bu səbəblə aşağıdakı iki teleqraf göndərilmişdir.

Konqre rəisinin xaki-payi-şahanəyə [padşahın ayağının tozuna] teleqrafı və cavabı:

Ətəbeyi-ülyayi-həzrəti-xilafət-pənahiyə [Xilafətin qoruyucusu olan həzrətin uca kəndarına] Londrada münəqd [baş tutan] İslam Konqresi rəyasətindən kəşidə edilən [çəkilən] teleqrafnamənin tərcüməsidir:

“Sünni və şiə və sair millətlərdən mürəkkəb [ibarət], Londradakı Müsəlman Konqresi bu gün zati-həzrəti-padişahiləri üçün təzərrəatda bulunduğuş [baş əyib

itaət etdiyi] kimi, xəlifeyi-müslimin [müsəlmanların xəlifəsi] sifəti ilə zati-hümayunlarına [padşahın mübarək şəxsiyyətinə] qarşı layəətəzəlzəl müsadiqətini [sarsılmaz sədaqətini] təyid [təsdiq] eylər.

Rəis: Marmaduk Piktholl”

Zati-həzrəti-padişahinin əmri üzrə tərəfi-saiyi-sədarətpənahidən [vasitəçilik edən Sədrəzəm tərəfindən] də cavabən aşağıdakı teleqrafnamə göndərilmişdir:

“Mazahibi-müxtəlifeyi-islamiyyədən mürəkkəbən [müxtəlif müsəlman məzhəblərindən ibarət olaraq] Londrada münəqid [baş tutan] Müsəlman Konqresi tərəfindən haqqi-hümayuni-xilafətpənahidə təzərrəat və təyidi-təzimati havi kəşidə edilən [xilafətin sığınacağı olan mübarək padişaha itaətkarlıq və təzim bildirmək üçün çəkilən] teleqrafnamə bilvürud mənzurialı buyuruldu [gəlib çataraq uca padşahın nəzarinə təqdim edildi]. Mətbuyi-müfəxəməm xəlifeyi-müslimin [fəxrlə təbə olduğum müsəlmanların xəlifəsi] əfəndimiz həzrətlərinə qarşı bu surətlə də izhar olunan asari-müxalisətkarı [səmimiyyət nişanələrini] hissiyati-səmiməyi-dəyanətşüari icabatından bulmasıyla [səmimi dindarlıq duyğularının nəticəsi olaraq görməsiylə], nəzdi-cəlili-xilafətpənahilərinə [xilafətin sığınacağı olan uca padşahın nəzdində] bilxassə mövcibi-təşəkkür və məmnuniyyət [xüsusilə təşəkkür və məmnuniyyətə səbəb] olduğunun məzkur Konqre əzasına liəclit-təbliğ işarına mübadərat qılındı [deyilən Konqres üzvlərinə təbliğ edilmək məqsədilə bildirilməsinə dərhal təşəbbüs edildi].”

TƏTİL GÜNLƏRİ XƏBƏRLƏRİNDƏN

Kolçak münhəzim [məğlub] edilmiş

Son vürud edən [gələn] bolşevik teleqrafnamələrində denilir ki, təşrinivəvəlin [oktyabrın] 16-dan təşrinisaninin [noyabrın] 11-nə kimi davam edən son hücumumuz zamanı Şərq cəbhəsi qoşunları 500 fərsəx xətti-müstəqim ilə [düz xətt boyunca] irəliləmişlərdir. Vəsət [orta hesabla] olaraq qoşunlarımız gecə və gündüzdə 20 fərsəx yürüş etmişlərdir. Tərəfimizdən 15 min mürəbbe [kvadrat] fərsəx bir dairə işğal edilmişdir ki, içində 5 böyük şəhər də vardır.

16,800 əsir, bir çox tüfəng, 261 ədəd mitralyoz, 10 ədəd top, 800 at, 500,000 fişəng, 360 araba, 5 milyon puda qədər taxıl zəbt və qənimət etmişik. Bunlardan əlavə, bir firqə [diviziya] ştabı və 4 alay ştabları dərdəst edilmişlərdir [ələ keçirilmişdir].

Kolçak padşahlığının sonu

Saratov - Krasnoyarskdan vürud etmiş [gəlmiş] bir bolşevikin rəvayətinə görə, Semipalat əyalətində olan kolçakçılar köylülər üzərinə ağır vergilər vəz edərək [qoyaraq], əhalini qarət edirlər. Bundan dolayı köylülər üsyan edərək, köylərə ərzaq və heyvan aparmaq üçün gələn Kolçak əsgərlərini məhv edirlər. Amur nahiyəsinin hər tərəfində dəxi üsyan qalxmışdır. Amur nahiyəsi komandanı yapon generalı Yamada əmrnamə vermiş ki, hansı köydə bolşevik müşahidə edilsə, o köy yapon qitəati [hərbi hissələri] tərəfindən təxrib edilərək yandırılacaqdır.

Denikin arxasında

Denikin arxasında Yaşıl ordu tərəfindən Qara dəniz səvahlili [sahilləri] Soçiyədək işğal edilmişdir. Zəbt edilən yerlərin həpsində şuralar təşkil edilmişdir. Əhali Şura hökuməti ilə hüsn-əlaqədədirlər. Krımsk və Labinsk mövqiflərinə [stansiyalarına] hücum olunaraq, bir çox mühimmati-hərbiyyə [silah-sursat] və ərzaq zəbt edilmişdir. Yaşıl ordunun miqdarı 20 minə qədərdir.

Ukraynadan yetişən xəbərlərə görə, [Nestor İvanoviç] Maxno qitəati [birlikləri] Denikin arxasında Mariopol, Berdyansk və Aleksandrovsku işğal edib Taqanroq ətrafında bir neçə mövqif ələ gətirmişlərdir.

Lloyd Corc Rusiya məsələsi haqqında

Nauen - Rusiya məsələsi haqqında Lloyd Corc bərvəchi-ati [aşağıdakı kimi] bəyanatda bulunmuşdur:

Rusiyada sülh bərpa edilməyincəyə qədər ümumi sülh mümkün deyildir. Rusiyada bu tezlikdə sülh olmasına da ümid azdır. Bir neçə gün irəli Rusiya məsələsinin tezlikdə həll oluna biləcəyinə ümid etmək olardı. Fəqət şimdiki yeni qanlı mübarizələrlə hesablaşmaq lazımdır. Yudenin Petroqrada olan hücumu müvəffəqiyyətsiz qaldı. Moskva üzərinə yürüş edən Denikin artıq kirmişdir. Cəsarətlə deyə bilərəm ki, bolşevizmi artıq heç bir şeylə məhv etmək mümkün olmayacaqdır. Binaenileyh [ona görə], Rusiyada sülh bərpa edilməsi üçün büsbütün başqa tədabir ittixaz [tədbirlər görmək] etmək lazımdır.

Türküstanda inqilab bayramı

Daşkənd - İnqilabın ikiillik bayramı Daşkənddə mütəntən [təntənəli] bir surətlə keçmişdir. Neçə fərsəxlərlə uzanmış nümayişçilər içində 10 minlərcə ruslar və müsəlmanlar iştirak etmişlərdir.

Fövqəladə bir mənzərə tərsim edən [meydana gətirən] 10 minə qədər müsəlman uocuqlarının nümayişə iştirak etməsi olmuşdur. Nümayişçilər Lenin və Trotskinin rəsmlərini gəzdirmişlərdir.

Don kazakları ilə Denikin arasında ixtilaf

“Kiyevskoye exo” qəzetəsi xəbər verir ki, Denikin ilə Don kazakları arasında ixtilaf çıxmışdır. Donun hərbi dairələrində qərara alınmışdır ki, Don əyaləti muxtariyyətindən ötrü Denikinə ultimatum versinlər.

Avstriyada aclıq

Nauen - Avstriyada aclıq güclənir. Un məkulatı [ərzağı] büsbütün buraxılmayıb.

Qaliçədə aclıq

Nauen – Qaliçənin bəzi məhəllələrində [yerlərində] aclıq olduğundan, əhali nümayişlər yapır. Nümayişçilər çörək, şəkər və kömür verilməsini tələb edirlər. Varşava və Lodzdan həmçinin xəbər verirlər ki, oralarda da çörək qıtlığı müşahidə edilməkdədir.

Krımda müsəlmanların həbsi

Ağməsciddə [Smferopolda] Tatar Qurtayının bütün başçıları həbs edilmişdir. Məhbuslar içində bir türk tələbəsi və Bağçasaray Bələdiyyə rəisi Xəttatov da vardır.

Çin və Cəmiyyəti-Əqvam

Cəmiyyəti-Əqvamda [Millətlər Cəmiyyəti] mövqeyi-müzakirəyə qonulacaq məsələlərdən birincisi Çin məsələsi olacaqdır.

Çin hökuməti Şandunun yaponlardan geri alınmasını tələb etdiklərindən məəda [əlavə], İngiltərə daireyi-nüfuzunda olan Şanxay və avropalılar əlinə keçmiş qeyri iskalələrdə də [limanlarda da] Çin imperiyası hakimiyyətinin iqamə edilməsini [qurulmasını] tələb edirlər. Çin kəndi hakimiyyətinin başqa dövlətlər kimi müstəqil olmasını tələb edərək, əvəzində əcnəbi təbəələrini himayə edəcəyini vəd edir. Çin israr edəcək ki, o, vəhşi bir millət olmayıb öz işlərini özləri idarə edə biləcəklərindən, Çin iskalələrinin beynəlmiləl elan edilməsinə və əcnəbi dövlətləri kontroluna ehtiyacı yoxdur.

D'Annunsio Fiumeni buraxır

Vitebsk - İtaliya qəzetələrinin əxbarətına [xəbərlərinə] görə, D'Annunsio qoşunları Fiumedən çıxırlar.

İngiltərə İtaliyanı Cəmiyyəti-Əqvamdan xaric etməklə təhdidatda bulunmuşdur. Bolqariyaya İngiltərə qoşunları vürud etmişlər [daxil olmuşlar] ki, lazımi təqdirdə italyanlara qarşı əməliyyatda bulunsunlar.

Paris qaranlıq içində

Lion - Parisdən xəbər verirlər ki, kömür fiqdanından [yoxluğundan] dolayı “Ouest Diummo” elektrik kompaniyası zavodlarının fəaliyyəti kəsilmiş və Paris qaranlıq içində qalmışdır.

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

Ticarət və Sənaye nazirinin Ceyranbatan nam [adlı] dövləti duz gölünün icarəyə verilməsi haqqındakı təqriri isteməsi [rəsmi məktubunun dinlənilməsi] nəticəsində, Saray kəndi yaxınlığında Ceyranbatan duz gölünün bir sənə müddətinə icarəyə verilməsinin təsdiq edilməsi qərara alınmışdır.

* * *

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə [Sosial Təminat] nazirinin Gəncə Bələdiyyə İdarəsinə 49,074 manat 50 qəpik buraxılması haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, istənilən məbləğin Nəzarət ixtiyarındakı istiqrazdan buraxılmasına icazə verilməsi qərara alınmışdır. Məbləğ səpmə yatalağa mübtəla olmuş qaçqınlara müavinəti-tibbiyyəyə sərf olunacaqdır.

* * *

Ticarət, Sənaye və Ərzaq nazirinin Bakı neftçiləri vergisinin miqdarı təyini haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, qanun layihəsinin təsviblə [bəyənilməklə], təsdiqdən ötrü Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılması qərara alınmışdır.

* * *

Maliyyə nazirinin Azərbaycan Dövləti Bankı, Maliyyə Nəzarəti İstiqraz şöbəsi və Dövləti Əmanət Kassaları üçün Tsaturov qardaşları evinin təmiri üçün 185 min manat buraxılması haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, istənilən məbləğin 80 milyonluq fondan buraxılması qərara alınmışdır.

* * *

Səhhəti-Ümumiyyə nazirinin kinin alınması üçün məbləğ təxsis [ayrılması] haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində,

80 milyonluq fonddan 500 min manat buraxılması qərara alınmışdır.

* * *

Maarif nazirinin, Dövləti Darülfünun müəllimlərinə bir aylıq maaşlarının verilməsi haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, məruzənin qəbulu qərara alınmışdır.

* * *

Maliyyə nazirinin, İvan Tokarov namın Bakı Gömrüyü qərarının Maliyyə Nəzarəti tərəfindən təsdiqi əleyhinə verdiyi etiraz haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, etirazın açıq buraxılması qərara alınmışdır.

* * *

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə nazirinin Ermənistan-Gürcüstan təriqi [yolu] ilə Azərbaycana gələn qaçqınlara para buraxılması haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, Gürcüstandakı Azərbaycan siyasi nümayəndəliyinə qaçqınlara müavinət üçün Nəzarət ixtiyarındakı məbləğdən 50 min manat buraxılmasına icazə verilməsi qərara alınmışdır.

* * *

Xariciyyə nazirinə məmaliki-əcnəbiyyə [xarici ölkə] pulu buraxılması haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, Maliyyə Nəzarətinə Xariciyyə nazirinin tələbi üzərinə lazımi qədər məmaliki-əcnəbiyyə pulu buarxılmasının tapşırılması qərara alınmışdır.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Maarif Nəzarəti Vükəla Şurası tərəfindən təsvib [təsdiq] edilmiş, məmaliki-

əcnəbiyyədən gətiriləcək kitab və mətbuatın rüsumdan azad edilməsi haqqındakı qanun layihəsini Məclisi-Məbusana idxal etmişdir.

* * *

Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi] Ticarət və Sənaye və Ərzaq Nəzarətinə müraciətlə məlum etmişdir ki, Nəzarətin qərarı mövcubincə [qərarına əsasən], Tağıyev fabrikanı fəhlələrinə müdiriyyət 1294 nəfərlik bəzzaziyyə malı [parça] və iplik verməkdən imtina etmişdir.

Təliqənin [məktubun] sonunda Nəzarət tədabir ittixazını [tədbirlər görülməsini] rica etmişdir.

* * *

Məsai Nəzarəti Bakı general-qubernatoruna müraciətlə məlum etmişdir ki, əldə edilmiş məlumata nəzərən Nağıyev namın [adlı şəxsin] Tağıyev fabrikasında bulunması qəbul ediləmməz. Binaəni-leyh [ona görə], Nəzarət tezliklə onun fabrikadan çıxarılmasını rica etmişdir.

Bahalığa çarə

Bakıda bahalıqın günü-gündən tərəqqi etməsini nəzərə alan Ticarət və Ərzaq Nəzarəti bu günlərdə bahalıqın qarşısını almaq üçün bir çox təşəbbüsatda bulunmuşdur. Böylə ki, şəhərin bir çox məhəlləsində əhali miyanında [arasında] gırvənkəsi 6 manatdan da əskik olmaq şərti ilə təqsim etmək [paylanmaq] üçün Kooperasiyaya gündə 750 puda qədər və Mərkəzi Ev Komitəsinə dəxi o miqdarda ətmək (çörək) buraxacaqdır.

Həmçinin, mədən rayonlarında (Sabunçu, Ramanı, Bibiheybət, Qara şəhər, Ağ şəhərdə) əmələlərə paylamaq üçün hələlik 500 puda qədər un buraxılmışdır.

Şəhərdə əhaliyə nə yerdə çörək paylanacağı bu günlərdə qəzetələrdə elan ediləcəkdir.

Bundan əlavə, bu günlərdə məzkur [adı çəkilən] Nəzarətin qeyri şəhərlərdəki vəkilləri Bakıya Nəzarət adına külli miqdarda taxıl göndərməkdədirlər.

Batımdan gələn şeylərin paylanması

Ticarət və Ərzaq Nəzarətinin Batımdan aldığı 50 min pud şəkər Bakıya varid olub [çatıb], bu günlərdə məzkur [deyilən] miqdardan əhaliyə paylamaq üçün Quba Bələdiyyə nümayəndəsi Əliabbas bəy Əlibəyova iki vaqon, Göyçay mahalı nümayəndələri Hacı Mirtacəddin Haşimov və Nəsrəddin Kərimova iki vaqon, Gəncə Bələdiyyə nümayəndəsi Ağası bəy Ağasibəyova 7 vaqon, Şəki Bələdiyyə nümayəndəsi Əliəsgər bəy Axundova 3 vaqon, Zaqatala nümayəndəsi, Ticarət Nəzarətinin vəkili Kalacova 2 vaqon şəkər buraxılmışdır.

Bakı, Cavad, Lənkəran, Şuşa, Şamaxı, Cavanşir, Ərəş, Qazax şəhər və mahal əhalisinə də məzkur şəkərdən paylamaq üçün müəyyən miqdarda ayrılmışdır.

PAPA MÜMƏSSİLİ-RUHANİSİNİN VÜRUDU

Noyabrın 15-ci şənbə günü saat 4-də katolik məqami-tacdarisinin müməssili-ruhanisi [katolik taxt-tacının ruhani nümayəndəsi] Antuan Delabuş həzrətləri Bakıya vürud etmişdir [gəlmişdir].

İstasyonda Bakı Roma katolik heyəti-ruhaniyyəsi ilə erməni qriqor heyəti-ruhaniyyəsi vəkilləri və məhəlli [yerli] fransız koloniyasının vəkili və Bakı fransız

konsulu və kəza [həmçinin] məhəlli Lehistan [Polşa] koloniyasının müməssili [nümayəndəsi], Azərbaycan Məclisi-Məbusanı əzasından [üzvlərindən] Vonsoviç, Krinski və Belinski və gürcü konsolu doktor Alşibaya və Şöməndüfər [Dəmir yolu] İdarəsinin Bakı istasyonunun ali məmuru bulunduğu halda Antuan Delabuş həzrətləri istiqbal edilmişdir [qarşılanmışdır].

Papa məqami-tacdarisinin müməssili-ruhanisini istiqbal üçün ayrıca da şöməndüfər inzibat qulluqçularından da qaraqollar güzərgaha buraxılmışdır. İstasyonda Antuan Delabuş həzrətlərinə məhəlli Lehistan koloniyasının rəisi Rılski cənabları tərəfindən bir təam dəxi ehzar edilib [hazırlanıb] təqdim olunmuşdur.

Dün dəxi ayrıca saat 10-da Bakı Roma katolik məhfəli-ruhanisində [ruhani yığıncağında] qüdsiyyətli [müqəddəs] Antuan Delabuş həzrətlərinin hüzu [iştirakı] ilə mütəntən [təntənəli] bir inaqurasiya [andıçma] mərasimi yapılmışdır. Bədəhu monsenor Delabuş Məsihə ibadəti-ruhaniyyə edib, mərasimi-mütəntənə ilə də “liturgiya” mərasimi-diniyyəsi icra edilmişdir.

Müməssili-ruhaninin paytaxtımıza təşrifini təbrik edərək, katolik Azərbaycan vətəndaşlarımızın da bu münasibətlə məsudiyyəti-ruhaniyyələrini təmənni eyləriz.

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Kabinə təşkili

Verilən məlumata görə, Kabinə təşkili qurtarmaq üzrədir. Kabinə aşağıdakı qərar üzrə tərtib verilmişdir:

Rəisi-vükəla və Daxiliyyə naziri Nəsim bəy Yusifbəyli;

Hərbiyyə və Bəhriyyə [Donanma] naziri general Səməd bəy Mehmandarov;

Xariciyyə naziri Fətəli xan Xoyski;

Maliyyə, Ticarət və Sənəət [Sənaye] naziri Məhəmmədhasən Hacınski;

Hüquq naziri Xəlil bəy Xasməmmədov;

Maarif naziri Rəşid xan Qaplanov;

Türük-Məabir [Rabitə-Nəqliyyat], Posta və Teleqraf naziri Xudadad bəy Məlikaslanov;

Ərazi və Ümuri-Nafə [Torpaq və Sosial Təminat] naziri Musa bəy Rəfiyev;

Dövlət Müfəttişi Qazi Əhməd bəy Məhəmmədbəyov.

Başqa portfellər yuxarıda zikr edilən nəzarətlərə iltihaf ediləcəkdir [yuxarıda adları çəkilən nazirliklərə birləşdiriləcəkdir].

Kabinəyə sosialistlərin dəxi daxil olmaları ehtimalı vardır. Bunlarla bu xüsusda müzakirə aparılır.

Hərgah yeni maneələr çıxmayacaq olarsa, düşənbə [bazar ertəsi] günü təşrinisəninin [noyabrın] 17-də yeni kabinə təşkili xüsusunda hökumətin bəyannaməsini gözləmək oar.

Oğurluq

Cümə günü təşrinisəninin 14-də gecə Bakı sakini Kərbəlayı Həmidin “İsmailiyyə” binasında olan anbarının qıfılı sındırılıb, altı tay şahbalut [şabalıd] və 30 dənə boş torba aparılmışdır.

Xarici xidmətçisi

Ərazi Nəzarəti xidmətçilərindən Qusakov nam bir rus Nəzarətdə [Nazirlikdə] olan başqa xidmətçilərdən para toplamış

ki, onlara Ərzaq Nəzarətindən parça və qeyri ərzaq alsın. 150,000 (yüz əlli min) manat para topladıqda, paraları götürüb fərar etmişdir. Evində isə bir siyahı qoyaraq, bir qaç nəfərin parasını kəndisinə verməyi əyalına tapşırılmış və demişdir ki, kəndisi Petrovskaya [Mahaqqalaya] gedir, hər vaxt övdət edərsə [qayıdarsa], başqalarının da paralarını verər. Evi təftiş etdikdə bir qədər parça və 3-4 kisə un bulunmuşdur.

Parlamanda bufet

Düşənbə [bazar ertəsi] günündən başlayaraq Parlamanda məbus və əhali üçün bufet güşad ediləcəkdir [açılacaqdır]. Bu-fetdə hər növ yeməli şeylər satılacaqdır.

Əhaliyə çörək

Bu gündən etibarən Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti Sentrodoma [Mərkəzi Evlər İdarəsinə] un verir ki, bu unu bişirib kooperasiyalara versin ki, gırvənkəsi beş manatdan kooperasiya dükanlarında əhali üçün satılsın. Bundan başqa Sabunçu, Balaxana mədən dairələrində və köylərdə də kooperasiya dükanlarından həmin bu qiymətə çörək bişib satılacaqdır.

Konka yolunda

Bələdiyyə İdarəsinin Kontrol şöbəsi Bələdiyyə İdarəsinə müraciətlə məlum etmişdir ki, konka yollarında biletlər rənlərin sənişinlərə biletlər verdikləri vaxt konkanın nərayə getməsi haqqında məlumat vermədiyindən, daima sənişinlərlə, xüsusən çocuqlarla ixtilaf çıxmaqdadır. Binaənileyh [ona görə], şöbə bu haqda konka yolu icarədarlarına düş-

turüləmə [təlimatnamə] verilməsini rica etmişdir.

Həbsxanalar üçün su

Ədliyyə Nəzarəti Bələdiyyə İdarəsinə məlum etmişdir ki, Vükəla Şurasının qərarına məbni [Nazirlər Kabinetinin qərarına əsasən], həbsxanalara Bələdiyyə İdarəsi tərəfindən buraxılmış suyun qiyməti Azərbaycan hökumətinin Bakı şəhərinə girməsi günündən etibarən olmalıdır. Binaənileyh [ona görə], o vaxtdan buraxılmış su haqqında məlumat verməlidir.

“Filma” və Bələdiyyə idarəsi

“Filma” səhmdaran [səhmdarlar] cəmiyyəti Məclisi-Məbusanın 8 təşrinisənində qəbul etdiyi teatro vergilərinin 50 faiz azalması haqqında qəbul etdiyi qanun layihəsinə istinadən, şəhər vergilərinin azalmasını rica etmişdir.

FİRQƏLƏR VƏ CƏMİYYƏTLƏR

Qaçqınlar

İrəvan qaçqınlarından Rəhim İsgəndər oğlu nam bir nəfər bir əyalı və üç çocuğu ilə bərabər müavinət edilmək üçün Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat”a müraciət etdikdə, firqə məzkurları [deyilən şəxsləri] Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinə sövq etmişdir.

Qubada

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti, Mərkəzi “Müsavat”a xəbər vermişdir ki, Nəzarət Quba şəhəri Bələdiyyə İdarəsinə sülh məhkəməsi və Bələdiyyə təhti-

idarəsində [təbəçiliyində] təşkil ediləcək komisiya vasitəsilə Quba şəhəri sakinlərinə və ətraf köylər əhalisinə paylamaq və hər nəfərə bir gırvənkə verilməklə, gırvənkəsi 17 manatdan təqsim edilmək [bölüşdürülmək] üçün 2,000 (iki min) pud şəkər buraxmışdır. Quba mahalı kəndi hissələrini almaq üçün Quba şəhəri Bələdiyyə İdarəsinə müraciət etməlidir.

Hacıqabulda

Hacıqabul istasyonunda təşrinisəninin 8-də axşam saat 4-də “Müsavat”ın şöbəsi iclası vüqu bulmuşdur [baş tutmuşdur]. Ağahəsən Mirzəzadənin sədarəti və Cavanşir İsazadənin katibliyi ilə işbu məsələlər müzakirə edilib, qəat olunmuşdurlar:

1) Bahalıq münasibəti ilə dəmiryol fəhlələri üçün fəhlələrə ucuz qiymətə un buraxılsın.

2) Bayram Həzrətqulu oğlu şöbəyə verdiyi ərizəyə əncam verilmək üçün ərizə Mərkəzi “Müsavat”a göndərilsin.

3) İstasyon dükancı çox bahaçı olduğundan, şöbə sədri ona nəsihət etməlidir, bir nəticə hasil olmazsa, bu xüsusda da Mərkəzi “Müsavat”a müraciət edilsin.

4) Qış hülulu [gəlib çatması] münasibəti ilə Mərkəzi “Müsavat” dəmiryol fəhlələri üçün ayaqqabı verilməsi haqqında təşəbbüsatda bulunması rica olunsun.

“Müsavat”a hədiyyə

“Müsavat” firqəsinin Bakı Komitə üzvündən Yusif Ziya Talıbzadə əfəndi əvvəlcə təlif etmiş olduğu [yazdığı] “Xalid bin Vəlid” və “Ərmanusa” nam drama-

ları ilə bərabər, bu yaxınlarda təlif etdiyi “Tumanis xatun” nam dramasını firqəyə ianə etmişdir.

Bundan müqəddəm [qabaq] İsa bəy Aşurbəyli əfəndi tərəfindən firqəyə təqdim edilmiş “Azərbaycan” nam pyesası “Müsavat” firqəsinin ixtiyarında olduğu və bundan sonra bu kitabları oynayacaq cəmiyyətlər “Müsavat” firqəsindən icazə almağa borclu olduqlarını “Müsavat”ın Bakı Komitəsi ümuma bildirir.

“Müsavat”da

Qaçqınlar

Sisyan nahiyyəsi Qarakilsə köy hərbi-zadələrindən Həsən Əbdül oğlu valideyni vəfat etdiyindən Cəmiyyəti-Xeyriyyə vasitəsi ilə yetimlər yurduna yollanmışdır.

Ermənikəndində

Ermənikəndində mülk sahibləri evləri söküb əşyasını satdıqları və bu barədə əldə lazımı məlumat bulduğundan, Müsavat Komitəsi bu barədə təşəbbüsatda bulunmağı Bakı valisinə, Bələdiyyə İdarəsinə təklif etmişdir.

Firqə qurultayı komissiyası

“Müsavat”ın 2-6 dekabrda vəqə olacaq qurultayı üçün hazırlıqda bulunmağa Qulamrza, Hilal [Bağırzadə], Mirzəbala [Məhəmmədzadə], Əsədulla [Məhəmmədzadə], Əbdülvahab [Məhəmmədzadə] və Cəfərdən ibarət bir komissiyon təşkil edilmişdir.

Əsgəri nəğmələr

Təşrini-saninin 10-da vəqə olan

“Müsavat”ın Bakı Komitəsi iclasında Məhəmmədzadə Mirzəbala növbədən-xaric olaraq təklif etmişdir ki, əsgərlərin əlan [hal-hazırda] oxumada olduqları və ayrı-ayrı şəxsləri mədh edən nəğmələrin önü alınsın. Əsgəri nəğmələr Cümhuriyyət və istiqlaliyyət əsasına uyğun və düz olsun. Bir də, zirehlilərə və qeyri şeylərə qoyulan adların türk qəhrəmanları adıyla olmasını, fars adlarının istemal edilməməsini [işlədilməməsini] təklif etmişdir. Təklif qəbul edilib fraksiyaya yollanmışdır.

Müsavətçi tələbə və mütəəllimlər

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsinə mənsub türk tələbə və mütəəllimləri [şagirləri] yeni komitə seçib fəaliyyətə başlamışlardır. Komitəyə bunlar daxil olmuşdur: Atayev, Məhəmmədzadə Mirzəbala, Məhəmmədzadə Əbdülvahab, Bədəlbəyov Müseyib, Ələsgər Ələkbərzadə və Qurban Musazadə.

Cəmiyyəti-Xeyriyyədə

Qənd, çay

Dünkü gün Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi qaçqınlara qənd, çay və əlbisə [paltar] təqsim etmişdir [paylamışdır].

Yalamada

Yalamaya bir çox qaçqınlar toplanıb fəna bir halda olduqlarından, Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi hər firqə və cəmiyyətlərdən birer nümayəndə intixab edilib [seçilib] qaçqınlara nasıl müavinət edilməsi lazım gəldiyi üçün Yalamaya göndərmək təşəbbüsatındadır.

İanə

Məşhədi Məhəmmədhüseyn Molla Əbdülhüseyn oğluna 250 manat, İsmayıl Həsən qızına 150 manat Cəmiyyəti-Xeyriyyə ianə verib və Molla Əbdürrəhim Hüseynəli oğlunu xəstəxanaya göndərib, 3 nəfər uşaqlarını yetimlər yurduna göndərmişdir.

Çörək verməmişlərdir

Mehdiqulu Tağızadə qaçqınlardan saxlamaq üçün götürdüyü Əbdürrəzzaq Qəhrəman oğlunu və Əmi Manaf oğlu – Rəzabala Xələf oğlunu geri vermişlərdir.

“İslam” cəmiyyəti iclası

İşbu noyabr ayının 17-də düşənbə [bazar ertəsi] günü axşam saat 5-də “İslam” istehlak cəmiyyəti bütün üzvlərini 3-cü Paralelni caddədə 152/32 nömrəli evdə olacaq iclasa dəvət edir. Müzakirə olunacaq məsələlər əhəmiyyətli olduğundan, ümum üzvlərin iclasa gəlmələri təmənnə olunur.

GÜRCÜSTAN XƏBƏRLƏRİ

Yeni cəmiyyət

Tiflisdə “Gürcü Müsəlmanlara Həməyət Cəmiyyəti” adında yeni bir cəmiyyət təşkil edilməkdədir. Cəmiyyətin nizamnaməsi tərtib edilib mahal məhkəməsinə təsdiqdən ötrü təqdim edilmişdir. Cəmiyyətin müəssisləri Rəcəb Nijeradzə (gürcü müsəlmanlarından), Surquladzə və Dumbadzedən ibarətdir.

Qanunların baxılması

Hüquq Nəzarətində təcili surətdə

Nəzarət cənbində [nəzdində] cari qanunların baxılmasından ötrü xüsusi bir komissiya təşkil üçün dekret vermək layihəsi hazırlanmaqdadır. Komissiya 12 nəfərdən ibarət – sədr, 5 nəfər cinayət və 5 nəfər mülki qanunların baxılması üçün tərtib ediləcəkdir. Layihəyə nəzərən, komissiya üzvləri hökumət tərəfindən təyin edilməlidir.

Təbid

Hökumət əmri ilə bu günlərdə qapanılmış olan “Sosial-demokrat” və “Znamya revolyutsii” qəzetlərinin müdirləri [Arşak] Zurabov və Pirumov Gürcüstan torpağından təbid [sürgün] edirlər.

ERMƏNİSTANDA

Dövləti istiqraz

Çıxaqo Bankirləri İttifaqı Ermənistana 50 milyon borc verməyə razı olmuşdur. Bu pullara Amerikadan lazımı ərzaq və köy təsərrüfatı, ticarət və sənəət [sənaye] işlərini bərpa etmək üçün mayehtac [zəruri şeylər] alınacaqdır.

Bu istiqraz müharibənin ağır zərbələrini yemiş Ermənistan əhalisinə böyük köməklik edə biləcəkdir və əlavə olaraq, istiqrazın bir də siyasi əhəmiyyəti vardır.

“Aşxatavor” bu fəqərəni [hadisəni] bərvəchi-zir [aşağıdakı kimi] təsvir edir:

“İşbu istiqraz maddi əhəmiyyətdən başqa, həmçinin siyasi əhəmiyyəti də haizdir [daşıyır].

Hərgah Çıxaqo sərvətdarları sərvətlərinin özlərinə qayıdacağına mütməin [əmin] olmasaydılar, milyardlarını Ermə-

nistan Cümhuriyyəti ixtiyarına burax-mazdılar. Onun üçün, yəni milyarlari təmin etmək üçün də lazımdır ki, Ermənistan Cümhuriyyətinin istiqlalı da təmin edilsin.”

Qəzetənin rəyinə görə, işbu istiqrazın başqa Zaqafqaziya cümhuriyyətlərindən ötrü də böyük əhəmiyyəti vardır:

“Əzim məbləğlərə alınan malların Ermənistanı idxalı yaqın ki, ümumi bazara hüsn-təsir edəcək və bütün Zaqafqaziyada hiss edilən kəskin böhranı yüngülləşdirə biləcəkdir.”

Venizelos Ermənistan haqqında

Yunan hökuməti rəisi Venizelos qəzetə mühərrirləri ilə müsahibədə bulunduda söyləmişdir ki:

“Hərgah bu tez zamanda Türkiyə məsələsi həll edilməzsə və mandatlı bir dövlət tərəfindən Ermənistan işğal edil-məzsə, o zaman Ermənistanda bir ermə-ni də qalmaz. Türklər özlərini Asiyayi-Süğrada [Kiçik Asiyada, Anadoluda] və Ermənistanda məğlub ədd [hesab] etmə-yirlər. Onlar daima yunan qoşunlarının qabaq cəbhələrinə təərrüzlər [hücumlar] yapırırlar. Yunan qoşunları işğal etdiyi vilayətlərdə əhval sükunətbəxşdir. Lakin Müttəfiqin əsakiri [Müttəfiq əsgərləri] tərəfindən şimdüyədək işğal edilmiş Asiyayi-Süğra vilayətləri haqqında bu sözü söyləyə bilmərəm. Türk əsakininin bir çoxu hal-hazırda dəstələr təşkil edib müdafiəsiz (?) əhali üzərinə təərrüzdə bulunurlar. Asiyayi-Süğra məsələsini bilatəxir [təcili] və qəti olaraq həll etmək lazımdır. Hərgah bizə mən’ [qadağan] etməsəydilər, intizam bərpa etmək və təhdidat altında bulunan xristian əha-

lisini müdafiə etməyə üçün biz bəs qədər qoşun verə bilərdik.”

TEATRO VƏ MUSIQI

Dövləti Teatro Heyəti

Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü noyabrın 18-i ərbəin ilə Peyğəmbər vəfatı (bist həştüm) arasında olduğuna görə tamaşa olmayacaqdır.

Cümə günü noyabrın 28-i Peyğəmbər vəfatına təsadüf etdiyindən, o günü də tamaşa olmayacaqdır.

Gələcək tamaşa səşənbə günü noyabrın 25-də “Leyli və Məcnun” operası mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır. “Leyli-Məcnun” operası indidən hazırlanmaqdadır. Müslim bəy Maqomayev dirijor dəvət edilmişdir. “Leyli-Məcnun” üçün xüsusi dekorasiya və paltar hazırlanmaqdadır.

Xor və xoristkalar dəvət edilmişdir. Opera mövsümünün ibtidası [əvvəli] olduğuna görə, “Leyli-Məcnun” operasının təntənəli bir surətdə olmasına diqqət edilir. Təfsilat afişalarda göstəriləcəkdir.

* * *

Malakan caddəsindəki Pel-Mel teatrosunda təşrinə-saninin 28-də bir müsəlman milli konserti tərtib veriləcəkdir. Bu konsertdə məşhur müsəlman xanəndələrindən Cabbar [Qaryağdıoğlu], Seyid [Şuşinski], Ələsgər Abdullayev, Məhəmmədhanifə Qasımov, Qurban [Pirimov], Şirin [Axundov], Məhəmmədəli və başqaları iştirak edəcəkdirlər.

Böylə bir konsert şəhərimizdə əvvəlinci dəfə tərtib verildiyindən, tamaşası mənfəətdən xali [mənfəətsiz] deyildir.

POÇTA QUTUSU

Gürcüstan Cümhuriyyətində olan müsəlman məktəblərinin müfəttişi (inspektor) M. R. Əliyev cənablarına:

İdarəyə gələn bütün məktub və məqalələr idarənin müayinə və tədqiqi ilə dərc və nəşr edildiyindən və heç bir məktub və məqaləni eynən dərc etmək qeydinə idarə tabe olmadığından, möv-rud [gəlib çatmış] məktubunuz da bədat-tədqiq və təshih [tədqiq və təshihdən sonra] dərc oluna bilər.

Yük avtomobili ilə

Şəhərdə körpü və mədənlərdə hər cürə yük və mebellərin nəqliyyatı qəbul olunur. Naberejni, kontor Əlipaşa Rəcəbov, telefon 43-44.

14048

Yük avtomobili ilə

Şəhərdə, körpü və mədənlərdə hər cürə yük və mebellərin nəqliyyatı qəbul olu-nur. Ünvan: Merkuryevski küçə, ev nömrəsi 1, kontora Bəradərani-Şahbazov, telefon 29-54.

14050

Azərbaycan Dövləti Teatro Heyəti Müdiriyyətinə türkcə və rusca mükəmməl savadı olan bir nəfər mühasibəçi və bir nəfər katib lazımdır.

Həmin savada malik mütəxəssislər (Dumski plosadda Həşimovun 10 nömrəli mülkündə) Müdiriyyətin kontorunda Zül-füqar bəy Hacıbəyliyə müraciət etməlidirlər.

Xəzər dənizində posta, sərnişin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çəharşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çəharşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Maşhədsər-Bəndər Gaz və geri

17-ci körpüdən çəharşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gaz-Maşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdən pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənələr hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirilər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Dış həkimi

S. M. Hamburq

Təzə işlər, qızıl, kauçuk, platina üzərində dişlər qayırılır. Qəbul olunur saat 9-dan 2-

yədək, 4-dən 6-yədək. Nikolayevski caddə 21, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96.

9056

**Berlin Darülfünunu doktoru
S. İ. Kopelioviç**

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları. Qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

11449

**Doktor
C. N. Ləmbəranski**

Daxiliyyə və cərrahiyyə naxoşluqlarına müalicə edir. Qəbul olunur gündüzlər 10-dan 12-yədək; axşamlar 5-dən 7-yədək.

Ünvan: Birjavaya küçə 8, telefon 57-30.

14040

Satılır buğ gəmisi (parovaya şxuna) “Misri” Kaspi dəryasının qırağında Samur çayının yaxınlığında. Şəraitini səhmdarlar cəmiyyəti “Rıbak” kontorəsindən (Staropoliseyski küçə, nömrə 4) sormaq olar.

14030

**Fürsətdə
istifadə ediniz**

Qayət möhkəm və qüvvəli böyük bir yük avtomobili ittifaqən [təsədüfən] ucuz satılır. Orlovski 16, Təhməzov.

14047

**Professor Buyneviçin
müsəkkər [sakitləşdirici] kabinetinin
səbiq assistenti**

Doktor Q. Musaelyans

Ürək, mədə, bağırsağ və qeyri daxiliyyə naxoşluqları qəbul edir səhərlər 9-dan 12-yədək, axşamlar 5-dən 7-yədək. Ünvan: Karantinni və Bolşoy Morskoy küçələrin

küncündə (Telefonnu küçənin başında). Telefon: 40-22.

11446

**N. və S. Adamovların
kantorası**

Bakı, Birjevaya küçəsi 18, telefon 16-60

Alınıbdır: Emalını qab-qacaq, ip, vəş, çəkmə sapı, yük ipi, corab dəstgahı, mərdanə corablar [kişi corabları], ağ paltar, kostyumlar, yun köynəklər, daraqlar, paltaryuyan sabun, rəng yağı və qeyri mallar. Satış külliyətlədir.

14021

Elan

Bakı Şəhər Bələdiyyə İdarəsi bununla elan edir ki, noyabrın 20-də 1919-cu sənədə Ermənikəndində 19-cu lazaretdə olan üç ordu heyəti uşaqlar müalicəxanasına tərtib vermək işi torqa [tenderə] qoyulur. Torqun şəraiti ilə tanış olmaq istəyənlər Şəhər Bələdiyyə İdarəsinə saat 10-dan 2-dək müraciət etməlidirlər.

Şəhər Bələdiyyə idarəsi

T-342

“Müsavat”ın ümumi iclası

“Müsavat” firqəsinin dekabr ayında Bakıda açılacaq ümum firqə qurultayına hər yüz nəfərdən bir nəfər nümayəndə seçmək üçün işbu noyabr ayının 21-də cümə günü gündüz saat 11-də Həşimovun mülkündə “Müsavat”ın Bakı Komitəsində Bakı firqə yoldaşlarının ümumi iclası vəqə olacaqdır. Şəhərdə olan bütün yoldaşların işbu iclasda hazır olmaları təmənnə olunur. İclasla gələn-lər özləri ilə firqə kartoçkalarını da gətirməlidirlər.

T-343

Əbdülhakim Şeyx Əhmədşadəyə Teymur-xanşuradan verilmiş pasport itib, etibardan saqitdir [etibarsızdır].

14055

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Azərbaycan

Darülfünununun açılması

səh. 347. “1806 fəlakəti”: Prussiya ordularının I Napoleon ordusu qarşısında aldığı ağır məğlubiyyət nəzərdə tutulur.

“Klod Bernar”: qəzetdə soyadı təhrif edilmişdir.

səh. 348. “10 Təmmuz inqilabı”: Türkiyədə İkinci Məşrutyyətin (Sultanın hakimiyyətini məhdudlaşdıran Konstitusiyanın) elan edildiyi 23 iyul 1908-ci il, rumi təqvimlə 10 təmmuz 1324-cü ilə müvafiqdir.

Teleqraf xəbərləri

səh. 351. “Bermont qoşunları”: Ağqvardiyaçılar hərəkətinin Pribaltikadakı nümayəndəsi general P. R. Bermond-Avalovun komandası altındakı qoşunlar nəzərdə tutulur.

səh. 352. “Şahzadə Feyzulla”: I Faysal nəzərdə tutulur.

Türkiyədə

səh. 354. “Əyan”: Osmanlı Parlamentinin yuxarı palatası olan Əyan Məclisi nəzərdə tutulur; Əyan Məclisinin üzvləri padşah tərəfindən təyin edilirdi.

“Çürüksulu Mahmud paşanın İstanbul qəzetələrində görülən bəyanatı”: bu bəyanat “Təsviri-əfkar” qəzetinin 31 oktyabr 1919-cu il tarixli nömrəsində yayımlanmışdır.

səh. 355. “Ermənilərin mütəlibati-müfritəsini [ifrat tələblərini] qəbul etməksizin, kəndlərinə bir təshih-hüddud [sərhəd düzəlişi] bəxş edilə bilər.”: Ermənilər lehinə sərhəd dəyişikliyi mümkün hesab edən bu cümlə Mustafa Kamal Atatürk tərəfindən sərt bir şəkildə tənqid edilmişdir. Atatürk, belə bir güzəştə icazə verilməsinin mümkün olma-

Bu gündən etibarən və bu gündən qabaq ümum divanxanaya elan edirəm ki, mənim dilimdən Məşhədi Əbutalıb, Hacığa Əliməhəmməd oğlu və ya başqası vəkalətnamə (divernes) və ya qeyri sənədat büruzə çıxarsa, saxta və batildir.

Nənəxanım Hacı Sadıq qızı

14051

Doktor V. K. Finkelşteyn

Qulaq, burun, boğaz və cərrahiyyə naxoşluqlarına müalicə edir.

Qəbul olunur səhərlər saat 8-dən 9-ədək; axşamlar saat 5-dən 7-yədək.

Telefon 24-70.

Vorontsovski küçə, ev nömrə 4, Parapetin küncündə.

14052

Dükan satılır

Kolyubakinskaya küçə 31-33, Krasilnikovun evi.

14054

**Müdür:
Hacıbəyli Üzeyir**

dığını, 17 noyabr 1919-cu il tarixli teleqrafla Çürüksulu Mahmud paşanın nəzərinə çatdırmışdır.

“etat tampon” [état tampon]: bufer dövlət (fransızca)

səh. 356. “Mustafa Kamal paşa deyir ki”: Mustafa Kamal paşanın buradakı bəyanatı, “Azərbaycan” qəzetinin 13 noyabr 1919-cu il tarixli 321-ci nömrəsində də eynilə dərc edilmişdi.

“ittihadçı... ittihadçılıq”: Türkiyədə 1913-cü ildə hakimiyyətə gələn İttihad və Tərəqqi partiyası və onun tərəfdarlığı.

Papa müməssili-ruhanisinin vürudu

səh. 361. “monsenor”: Katolik kilsəsinin ali mənəbli ruhanilərinin titulu.

“liturgiya”: Xristianlığın əsas kilsə ibadətlərindən biri.

Bakı xəbərləri

səh. 363. “Filma”: Bakıda fəaliyyət göstərmiş prokat şirkəti; 1914-cü ildə səhmdar cəmiyyətinə çevrilmişdi.

Firqələr və cəmiyyətlər

səh. 365. “İsmayıl Həsən qızı”: qəzetdə belədir.

“3-cü Paralel”: Bakıda, indiki Əbilov küçəsi.

Ermənistanda

səh. 366. “müdafiəsiz (?) əhali üzərinə”: qəzetdə belədir.

Teatro və musiqi

səh. 366. “Səşənbə günü noyabrın 18-i ərbəin ilə Peyğəmbər vəfatı (bist həştüm) arasında olduğuna görə”: “ərbəin” (hərfən 40-cı) – İmam Hüseyn və tərəfdarlarının şəhid edildikləri Kərbəla hadisəsinin qırxıncı günü, bu gün hicri təqvimdə 20 səfər kimi sabitlənmişdir; “bist həştüm” (hərfən: 28-ci)

– Peyğəmbərin vəfatı şiə qaynaqlarına görə hicri təqvimlə 28 səfər günüdür. 18 noyabr (1919-cu il) isə hicri təqvimlə 24 səfər 1338-ci ilə, yəni “ərbəin” ilə “bist həştüm”ün arasına düşür.

Çərşənbə axşamı, 18 noyabr 1919-cu il, nömrə 324

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Səşənbə, 24 səfərül-müzəffər sənə 1338. 18 təşrin-i sani 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək heasb olunur. Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 8 rublə, axırncı səhifədə sətri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axırncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

İNNA LİLLAHI VƏ İNNA İLEYHI RACIUN

Mehdi və Məhəmmədəli Zeynalovlar və Məhəmmədkərim Məhəmmədov kamali-yas və təhəssürlə [böyük bir kədər və həsrətlə] öz qövmlər-əqrəbalarına və dost-aşnalarına, birincilərin atası və üçüncünün sevgili qayınatası Hacı Məhəmmədbağır Zeynalovun noyabrın 16-sında vəfat etdiyini xəbər verirlər. Mərhumun pəsməzarı [yas məclisi] İçərişəhərdə 37 nömrəli öz evində 2 gün davam edəcəkdir.

14058

SİRK “MODERN”

Mübarizənin son günləri

Səşənbə günü noyabrın 18-ndə 1919-ncu ildə məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə təşkil edilmiş Fransa güləş mübarizəsinin məbədi [ardı].

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

Hamı güləşlər qətidir. 1-nci: Kalişeviç – Muznik; 2-nci: Gənc Əli – Staroşvili; 3-ncü: Yermak – Oleynikov.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında.

Tamaşa başlanacaq 8-də, tamam olacaqdır 12-də.

Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Elan: Sabah türk pəhləvanı Gənc Əlinin görülməyən benefisi olacaqdır.

14056

ELAN

Azərbaycan Dəmiryolunun idarəsi bununla elan edir ki, “Büro perevozki”-nin qərarı ilə mövcubincə [qərarına əsasən], hər gün 3 nömrəli qatara balıq və balıq məkulatından [məhsullarından] ötrü bir vaqon bağlanacaq bu vaqona mallar Bakı şəhər istasyonunda 150 puda qədər və bu miqdarda da Bakı birinci istasyonunda qəbul olunur.

T-345

SİÇANLARI

MƏHV ETMƏKDƏN ÖTRÜ

İnsana, ev heyvanlarına və quşlara zərəri olmayan, siçan tifi dəvası varımızdır. Hər şüşə üstündə tövsiyə də verilir. Qolberq qardaşlarının ximik-bakterioloq laboratoriyasına müraciət etməli. Vorontsovski küçə 14, telefon nömrələri 28-64 və 23-83.

19057

MALİYYƏ NƏZARƏTİ TƏRƏFİNDƏN

Azərbaycan Dövləti Əmanət Sandıqları və Xırda Etibar İdarəsi [Dövlət Əmanət Kassaları və Kiçik Kredit İdarəsi] bununla elan edir ki, həmin oktyabr ayının 11-də Parlaman tərəfindən təsdiq olunmuş Azərbaycan Dövləti Əmanət Sandıqlarının nizamnaməsi mövcubincə, dekabr ayının 1-dən həmin 1919-cu ildən aşağıdakı adlanan 52 post-teleqraf müəssisələrində Azərbaycan post və teleqraf əmanət sandıqları (kassa) açılır.

Bakı: 1) Bakı Mərkəzi Post və Teleqraf Kontorasında; 2) Birinci şəhər şöbəsində (Vrangel'ski küçə); 3) İkinci şəhər şöbəsində (Yuxarı Priyut'ski küçə); 4) Dəmiryol şöbəsində; 5) Ağ şəhərdə (Beli-qorod); 6) Qara şəhərdə (Çornı-qorod); 7) Bibi-heybətdə; 8) Balaxanıda; 9) Suraxanıda; 10) Hacıqabul istasyonunda; 11) Kürdəmir istasyonunda; 12) Sığırli istasyonunda; 13) Xaçmaz istasyonunda; 14) Yalama istasyonunda.

Gəncə: 15) Gəncə Poçt-Teleqraf kontorasında; 16) Gəncə istasyonunda; 17) Yelenendorf koloniyasında; 18) Yevlax istasyonunda.

Şuşa: 19) Şuşa Post-Teleqraf kontorasında; 20) Xankəndidə.

Ağdaş: 21. Ağdaş Posta və Teleqraf kontorasında; 22) Xaldan kəndində; 23) Ləki istasyonunda.

Göyçay: 24) Göyçay Posta kontorasında; 25) Ucar istasyonunda.

Quba: 26) Quba Post-Teleqraf kontorasında; 27) Qusarda.

Qazax: 28) Qazax Post-Teleqraf kontorasında; 29) Ağstafa istasyonunda;

Zaqatal: 30) Zaqatal Post-Teleqraf kontorasında; 31) Qax kəndində; 32) Balakən kəndində.

Nuxu: 33) Nuxa Post-Teleqraf kontorasında; 34) Şəhər şöbəsində – şəhərin yuxarı hissəsində; 35) Vartaşen kəndində; 36) Pənci kəndində; 37) Qutqaşen kəndində.

Qalaqayın (Petrovskaya): 38) Qalaqayın Post-Teleqraf kontorasında; 39) Qaradonlu kəndində.

Salyan: 40) Salyan Post-Teleqraf kontorasında; 41) Boji promisel kəndində; 42) Züd-Ostov Qoltuq kəndində.

Şamaxı: 43) Şamaxı Post-Teleqraf kontorasında.

Ağdam: 44) Ağdam Post-Teleqraf kontorasında; 45) Bərdə kəndində; 46) Tərtər kəndində.

Lənkəran: 47) Lənkəran Post-Teleqraf kontorasında; 48) Prişib kəndində; 49) Astarada; 50) Biləsuvar.

Qaryagino: 51) Qaryagino Post-Teleqraf kontorasında; 52) Cəbrayıl.

Azərbaycan Dövləti İqtisad Sandıqlarına qoyulan pullar dövlətin bütün varidatı ilə təmin edilir, hər bir vaxt təhdidsiz [məhdudiyyətsiz] sahiblərinə qaytarılır.

Qoyulan pullara ildə 3,6 faiz hesab olunur.

Maliyyə naziri:
Ə[li]a[ğ]a Həsənov
Azərbaycan Dövləti
Əmanət Sandıqları
və Xırda Etibar İdarəsi müdiri:
N[əsir] Tağıyev
T-346

QİSMİ RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Bakı müstəhkəm dairəsinin hərbi general-qubernatorunun məcburi qərarı

15 noyabr 1919, şəhri-Bakı

Hökumət idarələrinin və hökumət idarələrində xidmət edən zətlərin [şəxslərin] yerləşdirilməsi üçün Bakı şəhərində odaların kifayətsizliyindən və bu xüsusi ehtikar ilə [məhəkkəmlə] mübarizədə bulunmaq məqsədilə zeylə məstür [aşağıda yazılmış] qərarların verilməsini lazım bildim:

1) Ev sahiblərindən, oda sahiblərindən və ya onların məsul müdirlərindən heç bir kimsənin boş və ya bir para səbəblərdən naşi [ötrü] boşanılan oda və evləri qeyrilərinə verməyə ixtiyarları olmadığı kimi, bütün boş və boşanılacaq oda və ev xüsusi, həz [müsadirə] edilmiş ev və odalar istisna edilməyərək, olduqları polis uçaştkasına məktubən [yazılı surətdə] bildirməlidirlər. Həmçinin Bakı şəhəri vətəndaşlarından heç bir kimsə mənim icazəm olmadan ev tutmağa və ya təbdil etmək [dəyişdirmək] və həmçinin ev və ya oda sahibləri ilə etilafə [razılığa] girməyə ixtiyarları yoxdur. Bu barədə olan hər bir etilaf və ya başqaları etibardan saqit [etibarsız] hesab ediləcəklərdir.

Bu qərarı xələdar edənlər [pozanlar] məhkum ediləcəklərdir: ev sahibləri, oda sahibləri və yəinki məsul müdirləri və həmçinin oda kirayə edənlər bilatəxir [dərhal] üç ay müddətinə həbsə alınacaq və tənbeh müddəti itməmindən sonra Bakı dairəsindən təbid ediləcəkdir [uçaştıdırılacaqdır]. Hərgah böylələri Azərbaycan

can əhalisi olmaz isə Azərbaycandan çıxarılacaqlardır.

2) Cənab Bakı qubernatoru təhti-sədarətində [başçılığı altında] oda təqsim edən [bölüşdürən] beynəlidarə [idarələr arası] komissiyasının ləğv edildiyi üçün həz [müsadirə] işləri, boş və boşanılan evlərin hesabını saxlamaq və təqsim üçün idarə cənbində [nəzdində] xüsusi bir oda şöbəsi təşkil edilsin (Birjevov və Krasnovodski küçə).

3) Bakı qradonaçalniki təcili surətdə müqərrər edilmiş [qərarlaşdırılmış] formada bütün boş mülk və odalar xüsusi mənə məlumat verməlidir. Bu da uçaştka pristavlarından böylə məlumatları bilatəxir tələb etməlidir.

Böyləliklə hesaba alınan oda və evlər möhürlənməli və içlərində olan əşya və əmval [mallar] siyahı edilməlidir.

4) Bundan sonra bir para səbəblərdən naşi bəzi əşxasın [şəxslərin] getməsi münasibətilə bütün boş və boşanılan ev və oda, həz edilmiş oda və evlərlə bərabər, bu xüsusi qradonaçalnik müqərrər formada mənə məlumat pishad [təqdim] etməli və bu oda və evlər möhürlənməli və hesaba alınmalıdır.

5) Bu qərarın 3 və 4-cü maddələrində zikr edilən məlumat, oda və ev sahiblərindən daxil olan bəyanat əsasına olmayıb, dürüst və təhqiq edilmiş məlumat istinadən tərtib verilməlidir. Buna görə də uçaştka pristavlarının borcudur boş və boşanılacaq oda və evləri bilatəxir həman siyahıya daxil edib möhürləməlidir və ya oda sahiblərinin boyun qaçırtmaları və yəinki xudsəranə [özbaşına] ev və ya odaları kirayə vermələri, təhvil və ya təbdilləri xüsusi uçaştka pristavları bilatəxir qradonaçal-

nik vasitəsilə mənə məlumat verməlidirlər.

Bununla bərabər, bütün polis xidmətçiləri bu qərarı məcəburinin keçmiş maddələrində göstərilən ev və ya oda məsələsinə son dərəcə ciddi və şadid [şiddətli] bir surətdə olmalıdır. Bu xüsusda səhlənkarlıqları müşahidə edilən müqəssirlər mənim tərəfindən təhtiməsuliyyətə [məsuliyyət altına] alınacaqdırlar.

*Bakı Müstəhkəm Dairəsi
general-qubernatoru:
Murad Garay Tlexas*

Məşixətdən

Məşixəti-İslamiyyənin [Müsəlman Şeyxülislamıq idarəsinin] həmin noyabrın 1-də tərtib tapan 36 nömrəli hökmü ilə Nuxu şəhərinin sakini Əbdüləli Məşhədi Abbas oğlu Zülfüqarov Nuxu qəzaxanasına kargüzar təsdiq olunubdur, həmin sənə sentyabrın 1-dən xidmətinin ibtidası [başlanğıcı] hesab olunmaq şərti ilə.

*Məşixət sədrləri avazında:
Şeyx Həsən Axund Molla Sadiqzadə,
Əbdülxalıq Əfəndizadə.*

ƏHVALİ-ÜMUMİYYƏ

Son zamanlarda Avropa siyasiyyəti-ümumiyyəsinin bir təbəddül [dəyişiklik] üzrə bulunduğuna dair əlamətlər gözükməkdədir.

Fəqət bu təbəddülatı hiss və dərk etmək üçün Sülh Konfransına ətfi-nəzər etmək [baxmaq] faydasızdır. Sülh Konfransı həqiqətdə siyasiyyəti-ümumiyyənin bir amili və əhvali-ümumiyyəddə hiss

edilən fırtına və ya yağışı göstərən bir barometrəsi də olamaz.

Paris Konfransı çoxdan bəri dayandı, durdu.

Onun ilk əvvəllərdəki qəti və müəyyən yolu şimdi heç də gözükməyir. O, bizzat [şəxsən] özünün də qüvvət və mətanətinə əmin deyildir.

Sülh Konfransı indi susub qalmış və konfransda iştirak edən dövlətlər də bir tərəfə çəkilmək üçün yol aramaq üzrə bulunmuşdur.

Əvət, Sülh Konfransında iştirak edən dövlətlər beynəlmiləl məsələlərdən, beynəlmiləl vəzifə və məcburiyyətlərdən bir an əvvəl uzaqlaşmaq, sıyrılmaq üzrədirlər.

Bunun üçün də məsələnin hər gün qəzetələri təqib edən oxuyucular siyasi təbəddülatı Sülh Konfransının nə qərarlarında, nə də bəyanatında görüb bilir.

İndi bu qərarlar və bəyanat yoxdur, bunun yerinə böyük dövlətlərdən hər birinin müxtəlif məslək sahibi mətbuatından və hökumət qarşısında məsul bulunan dövlət adamlarının bəyanatından əhval və təbəddülatı-siyasiyyəni [siyasi dəyişiklikləri, dalğalanmaları] anlamaq mümkün olur.

İştə böylə bir təbəddülatı-siyasiyyə şimdi də Avropanın Rusiya siyasətində hiss edilir. Bu son zamanlarda Avropa qəzetələrində Rusiya məsələsinə dair büsbütün başqa mülahizə və nöqtəy-nəzərlər görünməkdədir.

O cümlədən İngiltərə siyasətinin başlıca amil və hakimi bulunan Lloyd Corcun son günlərdəki sözləri dəxi bu siyasi təbəddülatı bir növ əlamət (simp-tom) olmaqdadır. Rusiya səfiri [Vasili] Maklakovun Rostov qəzetələrində inti-

şar etmiş [nəşr edilmiş] məqalələri də kafi dərəcə bu təhəvvülatı göstərməkdədir [çevrilmələri, dəyişiklikləri].

Fəqət bütün bu söz və yazılar bir şeyi isbat edir ki, o da şimdiki qədər Avropanın Rusiya məsələsi haqqında qəti və müəyyən bir siyasəti yox imiş. Digər tərəfdən siyasiyyəti-ümumiyyəddə sol-luqlar da gözükməkdədir.

Şimdiki qədər Avropa siyasətində “Böyük Rusiya”-nı ehya [diriltmək] və inşa etmək yolu var idi. İndi isə bu “Böyük Rusiya”-nı bir ölçüb-biçmək, ona bir qiymət təyin etmək siyasəti çıxdı.

Lloyd Corc son günlərdə sabiq Hohensollern və Romanov xanədanını istix-fafkar [saymazana] bir surətdə zikr etdi və ümidvar oldu ki, bunlar əbədiyyən tarix səhifələrinə gömülüb qalarlar. Buna müqabil, böyük bir həvəs və həyəcanla Rusiyadakı kiçik millətlər və hökumətlərin hürriyyət və müqəddəratından bəhs etdi.

Avropa mətbuatının bir çoxları qəti surətdə bir məsələni ortaya qoyurlar: “Ya Rusiyanı zorla diriltmək və bizim qüvvətimizlə də bu işdə iştirak etmək, yaxud da Rusiyada əmələ gəlmiş kiçik millətlərin istiqlalıyyətlərini qəbul və təsdiq edib, onlarla birər ittifaq əqd eyləmək [bağlamaq].” Şübhəsiz bu axırncısına daha da bir rüchaniyyət [üstünlük] verməkdədirlər.

Rusiya səfiri Maklakovun məqaləsi hüzn və təəssürlərlə məmludur [doludur]. Maklakov deyir ki:

“Avropanın dövlət adamları başlarını ağrıdırlar və yaqin edəmməyirlər – hansı yol daha doğrudur. Fəqət bu məsələni həll etməyə onlar müqtədirdəyidirlər. Etılaf [Antanta] dövlətləri bir təbəddülat

içərisində qalıb nə edəcəklərini bilməyirlər. Etılaf dövlətlərinə nisbatən Almaniya daha ziyadə siyasi işlərdə müqtədirdir, çünki heç olmazsa alman siyasəti hansı yol ilə getdiyini və nə edəcəyini bilir. Əgər Rusiya məsələsi haqqında Avropa siyasiyyəti böylə gedərsə, Avropada hər dövlətdən biri ayrı-ayrı Rusiya məsələsinə barmaq vurmaqdan başqa bir nəticə çıxmayacaqdır.”

İştə, bu surətlə Avropa siyasəti böyük bir dəyişikliyə məruz bulunduğu kimi, bizzat demokratizm və millətlər müqəddəratı məsələsi də getdikcə nüfuz bulmaqdadır.

Bilxassə bu son günlərdə “Böyük Rusiya”-nın daima siyasi bir rəqibi olan Corc Nataniel Kerzonun (Curson) İngiltərə Xariciyyə naziri olması Rusiya məsələsi haqqındakı siyasi nöqtəy-nəzərin tamamilə dəyişəcəyinə bir əlamət olur.

Kerzon Hindistanda katibi-ümumi olaraq xidmət etmiş, Hindistan müsəlmanları haqqında ciddi tədqiq və tətəbböhlərdə [araşdırmalarda] bulunmuş və daima bir Hindistan Federasyonu fikrini müdafiə etmiş bir siyasidir. Rusiyanın tarixi-siyasidə yenə ən böyük siyasi rəqibi olan Lord Solsberi kabinəsində də Kerzon Xariciyyə Nəzarəti ikinci katibliyində bulunmuş və Lord Solsberi ilə həmrəy olmuşdur. Bundan başqa, məsələ, 1899 ilində Hindistan canişinliyində bulunaraq ingilis siyasətinin Hindistandakı əsas və əməllərini [prinsip və məqsədlərini] cızıb qoymuşdur.

Rusiya haqqında Kerzonun məşhur bir əsəri də vardır: “Mərkəzi Asiyada Rusiya və Rusiya-İngiltərə məsələsi”.

Bu əsərində Kerzon Rusiyanı parçalamaq fikrini müdafiə edərək, böyük

çarlığa qarşı şiddətli hücum və tənqidlər yapmışdır.

Əlbəttə, Kerzonun bu sırada İngiltərə Xariciyyə Nəzarətinə keçməsi, öz siyasi prinsipi ilə Lloyd Corc kabinəsinin anlaşıldığını göstərir.

Təbiidir ki, İngiltərənin Rusiya siyasəti haqqında indiyə qədər təqib etdiyi qeyri-müəyyən siyasəti artıq bir qətiyyət kəsb edə [qazana] bilər.

Amerika ilə İngiltərənin Şərq və Rusiya məsələsində nasıl bir etilaf yapaqları [razılığa gələcəkləri] şimdindən kəsdiriləmməzsə də, hər halda Rusiyadakı cümhuriyyətlər, Türkiyə və Şərq məsələsi haqqında İngiltərə siyasətinin Amerika üçün də o qədər böyük bir ziddiyyət çıxarmayacağı aşkardır. Demək ki, Rusiyadakı cümhuriyyətlərin müqəddəratı haqqında olduqca əlverişli bir sahə açıldığına əlamətlər vardır. Fəqət buna müqabil, Rusiya cümhuriyyətləri ilə vuruşan Kolçak və Denikin macərası nə şəkil ala bilər? İştə bu da ikinci bir siyasi kombinasiya ilə anlaşılacaq bir məsələdir. Ya Kolçak və Denikin İngiltərə siyasətinə tabe olub o dairədə hərəkət etməli, yaxud da hər təhlükə və müxətiyyəti [xətəri] gözə alaraq, cümhuriyyətlərlə qəti bir müharibəyə girib, Antanta dövlətlərinə də müğayir bir təriq [zidd bir yol] tutmalıdır.

Hər halda bir şey aşkardır ki, başımızda böyük siyasi əhval və təbəddülat var ikən Qafqaziya cümhuriyyətlərinin mümkün mərtəbə aralarında ittifaq və etilaf daha da qüvvətli bir şəkil almalıdır.

Yalnız Qafqaziya cümhuriyyətləri deyil, siyasi əhval bizə ümum Rusiyadakı

cümhuriyyətlərlə də əlaqə və ittifaqa girməyi tələb etməkdədir.

Çünki mənfəət bir, siyasi və milli müqəddərat da bir və eyni haldadır.

Ə[hməd] H[əmdi] Qaraağazadə

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

13 noyabr iclası

Məbəd

Doktor Bəhram bəy Axundov – Mustafa Mahmudovun nitqinə təəccüb edir, deyir ki, biz heç bir zaman xəstələrə deyə bilmərik ki, az yeyiniz. Getdikcə məişətin bahalaşdığına işarə edərək deyir, əgər siz istəyirsiniz ki, qulluqçular orada gedib əyləşsinlər, qabil həkimlər olsun, o surətdə bu layihəni qaytarılmalıdır, yenidən baxılıb buraya gəlməlidir.

Qasım bəy Camalbəyov – 20 manatın heç bir zaman indiki halda xəstələri təmin etməməyəcəyini etiraf edib deyir ki, bu qanun layihəsi 6 ay bundan əvvəl buraya gəlmiş, bu vaxtdək təsdiq edilməmişdir. Parlamenin vəzifəsi komisiyonun və qeyrilərinin səhvlərini düzəltməkdir. Böylə xəstəxanaların açılması daha yaxşı olduğuna işarə edərək deyir ki, Göyçayda bir xəstəxana açılmış, burada hər xəstəyə gündə 10 manat verilib. İndiki halda 10 manata bir xəstəni nə növlə tədavi [müalicə] etmək olar?

Təklif edir ki, ümumiyyətlə bütün xəstəxanalar üçün bir layihə tərtib etməlidir.

Rza Qaraşarov – Layihədə hər halda nöqsan olduğunu söyləyir. 6 ay bundan əvvəl bu smetanı bəlkə bir növ qəbul etmək mümkün olardı. İndiki halda 600 manata heç bir əspaz tutmaq olmaz. Nətiq təklif edir ki, layihə geri qaytarılsın. Parlamen öylə bir şey qəbul etməlidir ki, sonradan onu dəyişmək məcburiyyətində olmasın.

Ağabəyov Rza bəy – Nitqində deyir ki, məruzəçinin təkidinə görə ki, bu qanun layihəsi çoxdan bəri komisiyada qalmışdır, biz onun qəbulunu xahiş etdik. Hökumət bu smetanı tərtib etdikdə, nəzərinə yalnız Şuşa xəstəxanasını tutmamış, ümum məmləkət halını və xəstəxanalarını tutmuşdur.

Bu xəstəxana bu vaxtdək yaşamışdır. Vəqta ki [o halda ki], yaşamışdır, bu surətdə qəbul etməlidir.

Son söz məruzəçiyə verilir.

Məruzəçi – Deyir, xidmətçilərin maaşını əgər bu gün qəbul etsək, onların üzərinə ümum xidmətçilərin maaşlarına əlavə edilən faizi də əlavə edilir. Ancaq xəstələrin gündəliklərini artırmaq olar.

Sədr **Sultanməcidi [Qənizadə]** – 2-ci maddəni (smetanı) səsə qoyur.

Əksəriyyətlə keçir. Layihənin 3-cü qiraəti gələcək iclasa buraxılır.

2-ci məsələnin – ünas edadilərinə mürəbbi müavini [qız liseylərində tərbiyəçi müavini] vəzifəsi təsis xüsusiyyətində qanun layihəsinin müzakirəsinə keçilir. Məruzəçi sifəti ilə Əhməd Cövdət [Pepinov] izahat verir. Ünas məktəblərində mürəbbi müavini təşkil olunması lazım gəldiyini, bu xüsusda Maarif Nəzarəti

tərəfindən bir qanun layihəsi təqdim edildiyini söyləyir. Qəbulunu komisiyon tərəfindən rica edir. Layihənin əsasları barəsində danışan olmadığından, 2-ci qiraətinə keçilir. Layihə 2-ci qiraətdə qəbul edilib, 3-cü qiraəti gələcək iclasa qalır.

10 dəqiqə tənəffüs elan edilir.

Tənəffüsdən sonra iclas Sultanməcidi Qənizadənin sərərdəti ilə açılır. Növbədəki məsələ Azərbaycanın bəzi nöqtələrində şal, xalı və başqa əşya toxumaqdan ötrü iş evlərinin güşadı [açılması] üçün 3,694,000 manat buraxılması haqqında qanun layihəsidir.

Məruzəçi Muxtar Əfəndizadə iclasda hazır olmadığından, məsələ növbədən götürülüb, Daxiliyyə Nəzarətinin ştatasının böyüməyi haqqındakı məzkur [adı çəkilən] Nəzarətə 23,800 manat buraxılması haqqındakı qanun layihəsinin müzakirəsinə keçilir. Məruzəçi sifəti ilə Qara bəy Əliverdili izahat verir. Deyir ki, Daxiliyyə Nəzarətində bir çox işlərin artmasına görə, lazım gəlir ki, bir neçə tərcümən olsun. Zira gələn kağızları ruscadan türkcəyə tərcümə etmək ehtiyacı vardır. Ona görə iki nəfər tərcümənin ilin axırına qədər 23,800 manat smetasına baxılıb Maliyyə Nəzarətində qəbul edilmişdir.

Nətiq işbu qanun layihəsinin qəbulunu rica edir. Qanun layihəsi müzakirəsiz qəbul edilərək, 2-ci qiraətinə keçilir. Maddəbəməddə oxunaraq səsə qoyulur. 3-cü qiraəti gələcək iclasa buraxılır.

Növbədə sosialistlərin sorğusudur. Hökumət nümayəndəsi məclisdə olmadığından, sorğu gələcək iclasa buraxılır. Əbilov İbrahim növbədən xaric söz alaraq kürsiyi-xitabətə çıxır.

Əbilov – Keçən iclasda rəisin təklifi ilə və Parlamanın qərarı ilə iclasdan kənar edilməsinə işarə edərək deyir:

Parlaman kürsüsündən Parlaman üzvləri söz söyləməyə hürrdülər. Nə-dənsə rəis əfəndi bəzi firqə nətiqlərinə imkan verdiyi halda, mənə mane oldu.

Mən heç bir zaman Parlamanı və sədri təhqir etmək istəmədim və bu fikirdə olmamışam. Mənə söz verilmədi, mən də səsimi ucaltdım. Məni iclasdan kənara çıxartdılar. Mən sədrin böylə bitərəf olmamasına etirazla, Parlaman və rəisini təhqir etmək fikrində olmamışam.

Sədr **Sultanməcid [Qənizadə]** – İza-hat verir. Deyir ki, burada qanundan-kənar iş olmamışdır. Siz dışarı çıxarılar-kən əgər söz istəsəydiniz, sizə söz verilərdi. Sizin əvəzinizə Səməd ağa [Ağ-malıoğlu] söz istədi. Ona da söz veril-mədi, çünki sən özün də razılıq vermə-mişdin ki, başqası sənə əvəzinə da-nışsın.

İclas saat 3-də qapanır.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

*(Azərbaycan simsiz mövqifi
tərəfindən alınmışdır)*

16 təşri-i-sani

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Narva cəbhəsində bizim qoşunlarımız düşmənin şiddətli müqavimətinə bax-

mayaraq, göl boğazlarında olan isteh-kamatını yararaq ricət edən [geri çəkilən] düşməni təqib etməkdədir.

Yamburq dairəsində yürüşümüz da-vam edir.

Çud gölü səvahlində [sahillərində] bizim hissələrimiz dəmiryol xətti ətrafında və Narva nəhrinin şərqində bir neçə kənd işğal etmişlərdir.

Dvinsk-Polotsk hissəsində vuruş-malar davam edir.

Lepel dairəsində bizim hissələrimiz 30 fərsəx cəbhə boyunda Lepeldən şimala olan göllükləri keçmişlərdir. Yü-rüşümüz davam edir.

Novoqrad-Volinski cəbhəsində düş-mən yürüşümüzü saxlamaq təşəbbü-sündədir.

Çerniqov dairəsində təbəddülsizdir [dəyişiklik yoxdur].

Rilsk dairəsində - Bizim yürüş edən hissələrimiz Rilskin 15 fərsəx şimalında olan kəndlərin xəttinə çıxmışlardır.

Qdov və Kursk cəbhələrində yürüşü-müz müvəffəqiyyətlə kəsbi-dairə etmək-dədir [genişlənməkdədir].

Novoxopyorsk dairəsində bizim his-sələrimiz düşməni münhəzim [məğlub] edərək Novoxoproyskun cənub-qərbin-dəki xətlərə çatmışlardır.

Sarev dairəsində - Sarevdən qərbə tərəf şiddətli vuruşmalar gedir.

Krasnoyar dairəsində - Krasnoyarın 30 fərsəx şimal-şərq və cənub-şərqində vuruşmalar davam edir.

Slonim dairəsində - təbəddülsizdir.

Leşin cəbhəsində - Uralskdan 80 fə-rsəx cənub-qərbdə bizim hissələrimiz bir neçə kənd işğal edib irəli hərəkətlərində davam edirlər. 200 əsir və 10 mitralyoz qənimət alınmışdır.

Çolkur gölü şərqində irəli hərəkətimiz müvəffəqiyyətlə davam edir.

Akmolinsk cəbhəsində - Bizim hissə-lərimiz yürüşlərində davam edirlər.

Omsk dairəsində - Qəhrəman qırmızı hissələrimiz İrtiş nəhrini keçərək küçə vuruşmalarından sonra Kolçakin paytaxtı Omsk şəhərini işğal etmişdir.

Bu vaxta qədər 9000-dən ziyadə əsir hesaba alınmışdır. Külli miqdarda hərbi qənimətlər alınmışdır. Miqdarı məlum edilmək üzrədir. Düşməni pərakəndə bir surətdə şərqə tərəf atılmışdır. Təqib davam edir. Omskun 50 fərsəxliyində bizim hissələrimiz İrtiş nəhrini keçərək nəhrin sağ kənarında bir neçə kənd işğal etmiş və qənimət almışdır.

QƏZETƏLƏRDƏN

Hindenburqun general Denikinə məktubu

“Y. V.” qəzetəsi Taqanroqdan xəbər verir ki, bu günlərdə Baş komandana alman amirali Fon Hoppe təqdim edil-mişdir. Mumaileyh [adı çəkilən şəxs] ge-neral Denikinə feldmarşal Hindenbur-qun əli ilə yazılmış aşağıdakı məzmunlu bir məktub gətirmiş imiş:

“İki yüz sənə bundan irəli Rusiyanın böyük ricalından [dövlət xadimlərindən] olan imperator Böyük Petro Almaniya ilə müharibəyə girişilməməsini xələflərinə tövsiyə etmiş və şu müharibə Rusiyanın məhv və tələfinə bais ola biləcəyini bildirmişdi. 50 sənə bundan əqdəm [qabaq] Almaniya ricali-azamindən [bö-yük dövlət xadimlərindən] Bismark da im-perator Vilhelmə hamən eyni maldə

[məzmununda] bir tövsiyədə bulunmuş, Rusiya ilə müharibə etməyə Almaniya-nın tələf olması ilə müsəvi olacağını söyləmişdi.

Şu iki kişinin söylədikləri hal-hazırda yerini almış, iki müəzzəm [əzəmətli] dö-v-lət məhv və məqhur [qəhr] edilmişlərdir.

Bu iki dövləti coğrafi vəziyyətlərindən əlavə bir çox mənafeyi-müştarəkələri də yek-digəri ilə mərbut edir [bir-biri ilə bağlayır] ki, ona görə hər iki dövlətin əl-ələ verib keçmiş əzəmətlərini bərpa et-mələri üçün birlikdə getmələri lazımdır.”

Məktubun sonunda general Deniki-nin vətənpərvərliyi təqdis edilir [tərif-lənir, göyə qaldırılır].

General Denikin məktuba cavab ver-məmişdir.

* * *

Kuban heyəti-mürəxxəsəsesi [nüma-yəndə heyəti] general Denikinin əmr-naməsi ilə hərbi məhkəməyə verilir.

Əmrnamənin surəti:

“İşbu sənə təmmuzunda [iyulunda] Kuban hökuməti ilə Dağıstan Məclisi bir müahidənamə əqd etmiş [saziş imzala-mış] və şu müahidənamə mövcubincə [bu sazişə əsasən], Rusiyaya xəyanət edilərək, Şimali Qafqazıyanın Kuban kazak qoşu-nu[nu] Məclisin ixtiyarına vermişdir ki, bu da Terek qoşununu tələf etmək de-məkdir. Müahidənaməni bir tərəfdən Bıç, [V.] Savitski, Kulabuxov və Nami-tokov və digər tərəfdən Çermoyev, [İb-rahim bəy] Heydərov, Xadzaraqov və Bammətov imza etmişlərdir.

Bu şəxslər Cənubi Rusiya Qüvayi-müsəlləhəsi [Silahlı qüvvələri] ərazisinə

nümayan olarkən [ərazisində görünərkən], xəyanətlərindən dolayı onların bilatəxir [dərhal] bir hərbi məhkəməyə verilməsini əmr edirəm.

*Denikin
Taqauroq, 25 təşrini-əvvəl”
“Bakinets”*

Kuban hökumətinin qətnaməsi

26 təşrini-əvvəldə [oktyabrda] Hökumət Şurası məhəlli [yerli] qəzetələrdə nəşr olunan “Etilaf müahidənaməsi”ni [“Razılaşma sazişini”] müzakirə etmiş və bədəz-müzakirə [müzakirədən sonra] Şura qəat etmişdir ki, əqd edilmiş müahidənamə vəkalətsiz əşxas [şəxslər] tərəfindən imza edildiyinə görə, hökuməti heç bir şeyə məhud etməyir [hökumətin boy-nuna heç bir öhdəlik qoymur] və müahidənaməni imza edən Bıç, Kulabuxov, Namitokov və general Savitski vəkalətlərini artırmış [səlahiyyətlərini aşmış] hesab edilir.

“P.”

Portuqaliyada

Portuqal Kongresinin xüsusi sessiyası açıldıqda Portuqal Cümhuriyyətinin yeni prezidenti Almeyda Məşrutəyə [Konstitusiyaya] sadıq qalacağına and içmişdir. Almeyda nitqində söyləmişdir ki, mənim intixab edilməmə [seçilməyimə] səbəb vətən mənafeyinə və Müttəfiqlər işinə sadıqlıyım olsa gərəkdir. Təqib edəcəyim siyasətin məqsədi daxilən sülh və əsəyişi təmin etmək olacaqdır və ümid edirəm ki, müvəffəq də olacağam.

Öylədən [günortadan] sonra Portuqal Cümhuriyyətinin 9-cu sənəyi-dövriyyəsi [ildönümü] tamamı münasibətilə rəsmi-

keçid [parad mərasimi] icra edilib, yeni prezident əhali tərəfindən təbrik edilmişdir.

Yeni hərbi gəmilər

“Matin” qəzetəsinin verdiyi məlumata görə, Cəmahiri-Müttəfiqədə [Birləşmiş Ştatlarda] 145 sajin uzunluğunda 55000 tonu (ton 62 puddur) hamil ola bilən [daşıya bilən] bir qaç hərbi gəmilər inşa edilərək suya buraxılmışdır.

Yeni təyyarə

Blerio yeni bir təyyarə (aerobus) inşa etmişdir ki, 28 sərnəşin qaldırır.

Parisdə məkulat [ərzaq]

Parisdə yağ, yumurta və süd çox çətinliklə bulunur. Sen vilayəti valisi ancaq üç yaşından kiçik çocuqlar üçün süd kartoçkası verilməsinə müsaidə etmişdir.

General Yurdeniçin əmrnaməsi

General Yurdeniç aşağıdakı əmrnaməni vermişdir:

“Polkovnik Bermond-Avalov mənim əmrnamələrimin birini də vaxti-müəyyəndə [öz vaxtında] ifa etmədiyinə və latış qoşunlarına təərrüzə başlamasına görə, onu xain elan edərək, özünü və əsgərlərini Şimal-qərb ordusu heyətindən ixrac edirəm. Vəzifələrinə sadıq olan zabitanə əmr edirəm ki, dəniz təriqi [yolu] ilə (İngiltərə siyasi heyəti vəsatəti [vasitəçiliyi] ilə) Şimal-qərb ordusu cəbhəsinə övdət etsinlər [qayıtsınlar].”

“Russki den” qəzetəsi polkovnik Bermondun tərcümeyi-halını yazaraq, onu alman agentliyində ittiham edir.

TÜRKİYƏDƏ

Mustafa Kamal paşanın şayani-diqqət bir raporu

a) Daxilən təqviyyə-i-hökumət və təmini-rəsanət [hökumətin möhkəmləndirilməsi və dözümlülüyünün təmin edilməsi] – jandarması, qüvvətli məmurları, mümkün olduğu ümuri-ədliyyəsi [ədliyyə işləri], hər halda iəşeyi-ümumiyyəsi ilə ümuri-ticariyyə və iqtisadiyyəni tənzim etmək [qaydaya salmaq]; heç olmasa, sui-istemalatı həddi-əşğəriyə və qabili-təhəmmül bir dərəcəyə [vəzifədən sui-istifadə hallarını minimal səviyyəyə və dözmək mümkün olan dərəcəyə] endirməkdir; o surətlə ki, məmləkət sağlam bir üssülhərəkə [stratejik mərkəz; mərkəzi qərargah] halında bulunmalı və imtidadi-hərb [müharibənin uzanması], məazallah [Allah eləməsin], yeni ziyalar [itkilər] və fəlakətlərə səbəb olsa da, əlimizdə və arxamızda qalacaq mənatıq [məntəqələr] və əhalini, hər halda, dayanmaz [dözümsüz] çürük bir kütlə halında bulmamalıyıq.

b) Siyasəti-əşğəriyyəməz bir müdafiə siyasəti və əlimizdə bulunan qüvvətləri və bir tək nəfəri [əşğəri] son ana qədər saxlamaq siyasəti olmalıdır. Bu siyasət məmləkətimiz xaricində bir tək Osmanlı nəfəri qalmasına mütəhəmmil olammas [icazə verə bilməz, dözə bilməz]. Sina cəbhəsinin təmini təərrüzləmi [hücumlamı] və ya müdafiə iləmi qabil və müsib [mümkün və doğru, hədəfə çatan] olacağı məsələsinə bu gün qərar veriləmməz. Çünki düşmən bu gün orada insanca və ləvazimatca bizə mütəfəvviq [üstün] olub, bizim bütün qüvvətlərimizi gön-

dərə biləcəyimiz aylar zərfində intizar etməsinə [gözləməsinə] ehtimal fənnən [texniki baxımdan] pək azdır.

Bizim qüvvətlərimiz gəlməzdən əvvəl onun təərrüz edərək, qarşısındakı qüvvət əleyhinə bir nəticəyi-qətiyyə istehsal etməyə [qəti bir nəticə əldə etməyə] təşəbbüsü təbiidir. Bundan başqa, bizim qüvvət sövq edəcəyimiz iki ay zərfində, düşmən istərsə, vəsaiti-nəqliyyə [nəqliyyat vasitələri] etibarilə daha çox qüvvət gətirməyə müqtədir. Binaənileyh [ona görə], düşmən daha əvvəl təərrüz etmədiyi halda dəxi bizim sövqiyyatımız xitam bulduqdan sonra bugünkü təfəvvüqünü təzyid etmiş [üstünlüyünü artırmış] bulunması ehtimal daxilindədir.

Vəlhasil, Hələbdə bulunan qüvvətlərimizin Sina cəbhəsinə nə qüvvət və qiymətdə müvəsiliət edəcəyi [gedib çatacağı] dəxi məlum olmadığından, Sina cəbhəsinin təmini üçün bu gün mövqeyi-tətbiqə qonulacaq [tətbiq ediləcək] qərar müxtəsərən Yeddinci ordu qitəatının [hissələrinin] həman cənuba təhriki [hərəkət etməsi] mahiyyətində ola bilər. Bu qüvvətlərin bilaxirə [daha sonra] nasıl istemal [istifadə] oluna biləcəyini bu gün qətiyyətlə təyin etməyə, qüvvətlərimizi israf etməmək mülahizəsindən sərf-nəzər [vaz keçmək belə], xəritə üzərindəki əşgərlikcə dəxi imkan yoxdur.

Yeddinci ordu qitəatının cənuba təhriki ilə hüsula gələcək xəlitəyi-əşğəriyyənin [hərbi kütlənin] hər dürlü qüyudimüzicəyi-siyasiyyədən [usandırıcı siyasi zəncirlərdən] azadə və məmləkətin daxili və xarici bütün ehtiyacatına vəfa [kifayət] edə biləcək bir surətdə tənzim və sövq-idarəsində ən kəsdirmə təriq [yol] şudur.

Bütün Suriya və Hicaz şimdiyə qədər olduğu kimi hər xüsusda bir müsəlman osmanlıya aid olur və bunun təhti-əmrində [əmrı altında] olaraq Sina cəbhəsinin hərəkətini müstəqillən [müstəqil olaraq] digər bir müsəlman osmanlı dəröhdə edər [öhdəsinə götürər]. İştə, mənafeyi-vətəniyyəyə ən müvafiq olan şəkil budur.

General Falkenhaynın gəlmiş və onunla təəhhüdati-müstəcələ yapılmış [tələsik öhdəliklər imzalanmış] və Kressin minləqədim iktisabi-hüquq etmiş [keçmişdən haqq əldə etmiş] olması, əlhasil, almanları idarə etmək kimi əsbab və əvamili [səbəbləri və amilləri] mənfəəti-vətəniyyənin istilzam etdiyi [vacib etdiyi] şəkli-vazeh və qətiyə [açıq-aşkar və qəti şəkli] mane olammaz etiqadındayam. Həyat və məmat məsailində olsun ətəyi-qərar haqqından məhrum bulunduğumuz zənn etməyirəm [Heç olmasa ölüm-qalım məsələlərində qərar vermək haqqından məhrum olmadığımıza inanıram]. Mahəza [bununla belə], mənim bildiyim əsbab [səbəblər] Falkenhaynın istixdamı [xidmətə qəbul edilməsi] məcburiyyəti uğrunda mənafeyi-vətəniyyəni qismən təhlükəyə düşürüləcək dərəcədə qüvvətli ədd [hesab] etməyir və Sina cəbhəsinin Kressin və Yeddinci ordu komandanının təhti-əmrində [əmrı altında] iki ordu tərəfindən müdafiəsi və bu iki orduya Falkenhaynın komanda etməsi icab edirsə [lazım gəlirsə], mənfəəti-vətən üçün bu surətlə xidmətdən ictinab olunmaz [çəkinmək olmaz]. Ancaq bu halda general Falkenhaynın bütün Suriya və Hicaza komanda edən zətin təhti-əmrinə [şəxsin əmrı altına] girməsi münəqişəyə

mütəhəmmil olmayan [mübahisə götürməyən] bir məsələdir.

Bu halda dövlət nəzərində ən ali məsul bir osmanlı olub, bütün qüvayidaxiliyyə və siyasiyyə [daxili və siyasi qüvvələr] onun əlində və Falkenhayn münhəsirən [sadəcə olaraq] bir əsgəri komandan vətəniyyətində qalar. Sövk və idarənin xütuti-əsliyyəsilə [əsas istiqamətlərilə] bərabər, bilcümlə arxadakı xidmət [xidmətlər] və vilayətin və əşairin [vilayətlərin və əşirətlərin] idarəsi bizim məmləkətimizin bir öz övladının təhti-idarəsində [idarəsi altında] bulunar.

Yeddinci ordu komandanlığında qaldığıma nəzərən, mənim müstəqil və qanunən bütün arxadaşlarıma müadil [bərabər, eyni səviyyəli] bir ordu komandanı ikən, bu surətlə ikinci və üçüncü dərəcədə bir komandan vətəniyyətinə düşməkləyim mövcibi-təəssür olsa da [məni mütəəssir etsə də], bu cəhət mənafeyi-vətəniyyə qarşısında məskut buluna [dilə gətirilməyə, üstündən sükutla keçilə] bilər. Ancaq bu təqdirdə nəzəridiqqətdən dur [uzaq] tutulmamaq lazım gələn nazik bir nöqtə vardır.

Birinci qolordu [korpor] qitəatı [hərbi hissələri] kamilən gedib, Kressin qitəatı ilə mənim qitəatım qabili-təfriq [bir-birindən ayrılması, fərqləndirilməsi mümkün olan] bir hala gəlməsinə əhvali-hərbiyyə mane ola bilər. Yəni daha biz nəqliyyata başladığımız andan etibarən düşmən Sina cəbhəsinə təərrüzə başlar. Bu halda görülmə qüvvələrin arzu edildiyi kimi bir komandaya rəbtinə [bağlanmasına, tabe edilməsinə] əhval müsaid olammayıb, hər gələn qitənin [hərbi hissənin] parça-parça müharibəyə və yek-digərini mütəqaib

[bir-biri ardınca] Kressin komandasına girməsi icab edə [lazım gələ] bilər. Bu hala görə, nəhayətdə ordu qərgahı yalnız başına fəzlə və işsiz bir şəkli girib, bütün qitəat parça-parça Kressə aid qalmış bulunar. Əgər vətəniyyəti-hərbiyyə bu surəti-hərəkəti məcburi qılarsa, vətənin müqəddəratı mövzuvi-bəhs olarkən bizzərur [zəruri olaraq] kəndimin seyirçi qalmama təvəkkül və təhəmmül edəmməm [dözə bilmərəm].

Bu halda yapacağım iş ən ufaq bir qitənin müdaxilə etdiyi cəbhəni və müharibə xətlərini biləqeydüşərt [qeydsiz-şərtsiz] kəndi təhti-əmrinə [əmrim altına] almaqdır. Yəni qüvvətlər müharibə səbəbi ilə Sina cəbhəsində bir komanda altında əriməyə məcbur olarsa, bu komandan ancaq mən ola bilərəm. Daha bidayətdən [başlanğıcdan] etibarən bu nöqtəni görmüş və buna qərar vermiş olmaq lazımdır. Suriya həyatı-ümumiyyəsinin Falkenhayna veriləməyəcəyi məsələsində almanları qırmaq [küsdürmək] və onların qüvvət və lüzumlarını ehmal etmək kimi qısa bir mülahizəyə tabe olmadığımı etimad buyurmalısınız.

Əlyövüm [hal-hazırda, bu gün] içində bulunduğum bataqlıqdan almanlarla bərabər bulunaraq qurtulmaq zəruri isə də, almanların bu zərurətdən və ümuri-hərbdən [hərbi işlərdən] istifadə edərək bizi müstəmləkə şəklinə soxmaq və məmləkətimizin bütün mənaibeyini [qaynaqlarını] kəndi əllərinə almaq siyasətinə müarizəm [qarşıyam] və ricalidövlətin [dövlət adamlarının] bu xüsusda, heç olmasa, bolqarlar qədər müstəqil və əsbabi-istiqlalda qısqanc olduğumuz al-

manlarca gərəyi kimi anlaşıldığı gün, onların bizi bolqarlardan daha mütəbər görəcəklərinə sizi təmin edə və hüsn-idarə edəcəyiz deyə mütəmədiyə [daim] fədakarlıqda bulunmaq hər hankı bir müttəfiqə və təxsisən [xüsusilə] almanlara mərhəmət və insaf təlqin etməyib [aşılmaıyb], bəlkə verdiklərimizdən yüz qat fəzləsinə onları təhris [həris] və təşviq edə.

Bu gün Falkenhayn hər vəsilədə [hər fürsətdə] hər kəsə qarşı alman olduğunu və əlbəttə alman mənfəətini ən ziyadə düşünəcəyini söyləyəcək qədər mütəcəsirdir [cəsarətlidir].

Hələbdə və Fəratda və Suriyada alman siyasəti və alman mənfəəti nə demək olduğunu və baxüsus [xüsusilə] bu sözü sərf edən bir alman konsulosu olmayıb, yüz minlərcə türk qanı üçün qərar vermək mövqeyində bulunan bir komandan olarsa, işin tamamen mənafeyi-vətəniyyəmizə qeyri-müvafiq cərəyan edəcəyini anlamamaq mümkün deyildir. Falkenhayn gəldiyi gündən bəri əşair rüəsasına [əşirətlərin rəislərinə, qəbilə başçılarına] alman mülazimləri [zabitləri, leytenantları] göndərərək doğrudan doğruya təmas hasil etməkdə və “Ərəblər türklərə düşmən, biz almanlar bitərəf olduğumuzdan onları qazana bilərik” sözünü söyləməkdədir.

Falkenhayn İraq hərəkətinin qeyri-qabili-icra olduğunu daha ilk gündən bəri anlamışdı. İraq hərəkətini məmləkətə yerləşməsi üçün vəsilə ittixaz etdi [vasitə kimi qiymətləndirdi], həqiqətdə ideali bütün Ərəbistanı alman idarəsinə almaq idi; nəsil ki, planın ikinci səfhəsinə [mərhələsinə] də başlamışdır.

İraq hədəfi təbiətilə [təbii olaraq, öz-özündən] təbəddül edincə [dəyisincə], Sina cəbhəsində bir təərrüzü mövzu-yibəhs etdi. İki ay sonra təərrüz və ya müdafiəsi lazım olduğunun şimdindən kəsdiriləmməyəcəyi hər kəs kimi onun nəzərində də əyandır. Fəqət bugünkü təərrüz sözü bütün Suriya yəni Ərəbistanın təhti-idarəsinə girməsi üçün bir vəsileyi-cazibədən [cazibədar bir bəhanədən] başqa bir şey deyildir. İki ay sonra əhval təərrüzə qeyri-müsaid [vəziyyət hücum etmək üçün əlverişsiz] olub, bütün qüvvətlərlə Fələstinin müdafiəsi mümkün olarsa, general Falkenhayn cahana və məmləkətimizə qarşı ən böyük müvəffəqiyyəti qazanmış şəkildə ərizivücut edəcəyinə [meydana çıxacağına] şübhə yoxdur. Fəqət bu halda təqviyyə-i hökumət və məmləkət [hökuməti və məmləkəti möhkəmləndirmək] şərti şöylə dursun, məmləkət kamilən bizim əlimizdən çıxaraq bir alman müstəmləkəsi halına girmiş olacaqdır və general Falkenhayn bu məqsəd üçün bizim borcumuz olan altunları və Anadoludan gətirdiyimiz son türk qanlarını istemal [istifadə] etmiş bulunacaqdır.

Vəlhasil, gərək hökuməti-mülkiyyə və gərək əhali içində yapılacak işlərin ələlədə bir məmləkət məsələsi deyil, ən birinci bir müdafiə-i məmləkət məsələsi olduğu bu dövrdə məmləkətin heç bir guşəsinin hər hankı bir əcnəbi təhtinüfuz və idarəsinə [nüfuzu və idarəsi altına] verilməsi həyati-səltənəti [dövlət həyatını] qətiyyəən ixlal və ibtal edər [pozar və puç edər]. İştə, mütaliatım [fikirlərim] bundan ibarətdir. Bulundunuz mövqe səbəbi ilə bunları sizə

ixbar etməklə [xəbər verməklə], vicdanım üzərindən rəfi-bar etmiş [yükü qaldırmış] olduğuma qanəyəm.

Mustafa Kamal

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Bələdiyyə İdarəsi Daxiliyyə Nəzarətinə müraciətlə, faizsiz 15 milyonluq istiqraz verilməsi haqqında iqdamatda [təşəbbüsdə] bulunmasını rica etmişdi. Daxiliyyə Nəzarəti məsələni Maliyyə Nəzarətinə göndərüb, kəndi nəzəriyyəti təqdimini rica etmişdir.

* * *

Ərazi Nəzarəti tərəfindən Sarı cəzirəsində [adasında] olan Amerika üzüm təhəngləri bağçasını saxlamaq üçün xüsusi bir büdcə hazırlanıb Vükəla Şurasına [Nazirlər Kabinetinə] təsvib [təsdiq] üçün idxal edilmişdir. İşbu bağça bir Bakı quberniyası deyil, bütün Zaqafqaziya üçün qiymətli bir bağçadır, zira buradan bütün Zaqafqaziyaya çubuqlar aparılır.

Dabravol komandanı nümayəndəsinin Bakıdan getməsi

Bazar günü işbu təşrini-saninin 16-da Bakıdakı dabravol komandanlığı nümayəndəsi miralay [polkovnik] Palitsin miralay Belyayevin məiyyəti [müşayiəti] ilə Xariciyyə naziri [müavini] [Məhəmməd] xan Təkinski həzrətlərini ziyarət etmişdir. Görüş vida görüşüdür.

Bunun səbəbi general [Nikolay] Baratova sui-qəsd edildiyi üçün Gürcüstan və

Azərbaycan ilə müzakirə aparmaq vəzi-fəsinə öhdəsindən götürdüydür. Bunların əvəzində digərləri gələcəkdir.

* * *

Ən yaxın zamanda Maliyyə Nəzarəti Şurası, Məhkəmə Şurası nümayəndələri və təşkilati-ictimaiyyə [ictimai təşkilatlar] nümayəndələri iştirakı ilə mədən şəhər və köyləri məsələsinə baxmağa başlayacaqdır. Əvvəllər bu məsələyə Senat baxırdı. Şimdi isə müvəqqəti olaraq Maliyyə Nəzarəti Şurasına verilmişdir.

* * *

Maliyyə Nəzarəti ehtimalına görə, 1920-ci sənədə dövləti torpaq vergiləri hər sənədəkindən fəzlə olmalıdır. Maliyyə Nəzarəti töycünü ləğv ilə ərazidən xüsusi faiz almaq xəyalındadır.

BAKİ ŞƏHƏRİNİN TƏHRİRİ-NÜFUS ƏNGƏLLƏRİ

Yeni Bakı bələdiyyə intixabatını [seçkilərini] mövqeyi-icraya qoymaq üçün bir milyon manat təxsis edilmişdir [ayrılmışdır] ki, Təhriri-nüfus [əhalinin siyahıya alınması] Komissiyonu əzalarına [üzvlərinə] sərf edilsin.

Komissiyanın vəzifəsi şəhər əhlinin düzgüncə siyahısını tərtib verməkdir. İşin başında Bələdiyyə İdarəsi əzasından biri, yaxud şəhər əmini [bələdiyyə sədri] gərək dayana idi. Lakin böylə mühüm bir məsələni Rutşteyn familiarı bir şəxsin öh-

dəsinə atmışdılar ki, əhalinin, ələlxusus müsəlman camaatının milli, siyasi və ictimai hallarından əsla xəbərdar deyildir.

Bir vaxt bu təhriri-nüfus fəqərəsinə [məsələsinə], ətrafını gözəl xanımlar əhatə etmiş Smirnov cənabına həvalə etmişlərdi. O cənab da şəhər işlərinə bələd olmayan dost və aşnalarını yanına cəlb etmişdi ki, “çörək ağacından”, yəni şəhər kassasından onlar da mənfəətbərdar olsunlar. Şəhərin böyük pulları sərf edildi, nəticədə də müsəlman əhlinin ədədi sair millətlərindən az çıxdı.

Səbəb?

Təhriri-nüfus fəqərəsi ilə məşğul olan ağalar və xanımlar müsəlman məişəti və güzəranı ilə xəbərdar deyildilər. Məsələdən hali olmayan camaat bəzən bunları qovardı, bəzən evlərə yol verməyib küçələrdən geri qaytarardı. Bir qismi də məlumatın səhihini gizlədib, ailə əfradının [fərdlərinin] ədədini azaldardılar. Xülasə, avam camaat bildiyini yapırdı. Buna qarşı yazıçı əfəndilər də heç bir nəsihətdə, yaxud etirazda bulunmayıb, öyləcə vaz keçirdilər.

Zatən pul qazanmaq məqsədilə ortalığa atılmış yazıçılar əhalinin qapısınadək gəlib hər bir növ cavaba qane olaraq dərhal oradan savışdırdılar. Daha nə üçün etiraz və nəsihət kimi şeylərlə özlərini yorsunlar?

“Burada müsəlman yoxdur! Arvad-uşaq içinə gəlmə!” və bunlar kimi yüzlərcə əhalinin mənasız sözlərinə qarşı yazıçılar “Baş üstə” deyib dərhal qaçırdılar. Odur ki, müsəlman əhlinin bir qismi qələmdən düşüb [qeyd edilməyib] intixab [seçki] haqqından da məhrum oldular.

Bu dəfə həman müsibət yenə eynilə təkrar edilir. Smirnovun yerini Rutşteyn tutmuşdur. İş başına dəvət edilmiş şəxslərin divarlara yapışdırılmış siyahılarını dün ziyarət etdik. Bu siyahıda müsəlman məmurları o qədər azdır ki, insan bunu nəzərdən keçirdikdə özünü Azərbaycanın paytaxtı və türklərin izdihamlı bir şəhərində deyil, Rusiya şəhərlərinin birində mülahizə edir! 293 vəzifədarın yalnız 27 nəfəri müsəlmandır!

Müsəlmanlardan 4 nəfəri müdir (müdirlərin yekunu 10-dur), bir nəfəri müavini-müdür (hamısı 6-dır), iki nəfəri müfəttişdir (müfəttişlərin cümləsi 26-dır) və 20-si də yazıçıdır (yazıçıların da cümlətanı 251 nəfərdir). Hələ öylə uça-tok vardır ki, oraya bir nəfər də müsəlman dəvət edilməmişdir.

Məsələn – birinci, beşinci, yeddi, səkkiz, doqquz və onuncu polis uça-stoklarına, yəni şəhərin qismi-əzəminə [böyük hissəsinə] müsəlman ayağı dəymə-yəcəkdir! Görünür, Bakı şəhərində sa-vadlı müsəlmanlardan fəqət 27-si var-mış! Yaxud Rutşteyn cənabı qulaqardına vurub, Smirnov kimi bildiyini yapır? Nə üçün də yapmasın? İş başına böylələri qonarsa, öz arxadaşlarını nəzərə alar, pul qazandırar, bundan dolayı müsəlman-lara nə kimi zərər və ziyanlar dəyərsə, ürəyi, vicdanı sızıldamaz!

Günah özümüzdədir. Bakı Bələdiyyə İdarəsi əzələrinin beş nəfəri müsəlman-dır. [Əlicabbar] Orucəliyev, Məhəmməd-bəyov, Kərimov, Əliyev və [Mustafa Ağ] Şərifov. İnsafdırmı ki, bir bu qədər əzələrimiz hazırda bulunarkən, təhriri-nüfus kimi mühüm bir məsələni kənar-dan gəlmə və məsuliyyətsiz bir şəxsə

həvalə edək. Nə olardı ki, bu cənablar-dan birisi var-yoxu bu iki aylıq bir işi öz öhdəsinə alıb, vəzifədarları da müsəl-man ziyalılarından intixab edəydi.

Müsəlman qlasnıları nə üçün buna razı qalır? “Müsəvat”, “İttihad” və sair partiyalar nə işlə məşğul olurlar? Məgər intixabat məsələləri bunların proqramı-na daxil deyilmə? Əmri-vaqe [fakt; olmuş bitmiş iş] qarşısında mı etirazlar ya-pacaqlar?

Əlhasil, bizim təklifimiz budur ki, bu məsələ Rutşteyn kimi məsuliyyətsiz şəxsin əlindən alınıb, Bakı işlərinə dəra [Bakı işlərini dərindən bilən] bir müsəl-mana tapşırılsın. Bunun təhriki ilə də müsəlman məhəllələrinə, məsələn – iki, üç, dörd və altıncı polis uça-stoklarına müdirləri, müfəttişləri və yazıçıları ta-mamən müsəlmandan təyin etsinlər. Qalan uça-stoklara da, heç olmasa, mə-murların yarısı müsəlman olmaq şərtilə təyin edilsin.

Böylə olmasa, biz müsəlmanlar qeyri-məsul şəxslərin sədaqətinə əmin ola bilmərik. Binaənileyh [ona görə], tələb edirik ki, bu iş dayandırılınsın, Bələdiyyə İdarəsinin öhdəsindən gəlmirsə, müsəl-man cəmiyyətlərindən nümayəndə çağırılıb onlara həvalə edilsin. Bu gün şəhərimizə cəm olmuş tələbələrimiz də az deyil.

Haydi, çağırınsınlar, işə qoşsunlar, var-yox, səkkiz günlük işdir. Müsəlman ziyalıları gəlmədilər, ərizə vermədilər deyən ağaların sözlünə daha inanmayırıq. Bunlar hamısı bəhanədir. Yalnız qəzetə-də, o da iş işdən keçəndən sonra quru bir dəvət elanı kifayət deyildir!

İndi müraciət edən ərizəçilərə də “Daha boş yer qalmamışdır” deyər cavab verən ağalara inanılmaz.

Həştad milyon məsarifə möhtac olan Dumun intixabatını bu dərəcədə baş-dansovma bir üsul ilə yaparsaq, bunun nəticəsi nə olar? Yenəmi köhnə hamam, köhnə tas?

İştə, məsələnin burasını mülahizə edən şəxslərdən ikisi istefa vermişdir. 25 nəfər müsəlman qalmışdır. Bəlkə, bunlar da bu üsula razı olmayıb istefa versinlər.

İş dəyişilməzsə, hökumətin müdaxiləsi mətlubdur [tələb olunur]. Bakının əhəmiyyəti hər cəhətdən artıqdır. Gərək yeddi aylıq bir nəfər müsəlman çocuğu da qələmdən düşməsin. Bəsdir, indiyə-dək düşməni sözlünə inanıb uşaqlarımızı, cavanlarımızı, hətta qızlarımızı qələm-dən saldırdıq. Acı da səmərələrini gördük. İndi böylə işlərə laqeyd qalmaq olmaz.

F[ərhad] A[ğazadə]

ÇÖRƏK BAHALIĞI

Azərbaycanda hasil olan arpa, buğda, darı məhsulətə ancaq azərbaycanlıları doyura biləcək qədərdir. Ətrafa çıxartmağa hələlik bizim artıq qəlləmiş [taxı-lımız] yoxdur.

Lakin Ziraət Nəzarətimiz [Əkinçilik Nazirliyimiz] zamanəyə müvafiq bəsirotlə əkinlərimizin suvarılmasına, torpaqlarımız qüvvətlənməsinə, əkinçilərimizə nümunə tarlaları göstərilmək vasitəsilə hankı torpaqdan nə kimi məhsullar götürülməsinə, son moda əkinçilik maki-

naları paylanılmasına sərfi-hümmət edərsə [çalışarsa, səy göstərsə] (ki, edilməsi də birinci vəzifədir), o zaman əkinlərimizdən bol-bol qəllə hasil olar. Vüsətli olan torpaqlarımızın verdiyi qəllə məhsulətə azərbaycanlıları doyurduqdan sonra qonşularımıza satmağa da bizə imkan verər.

Ancaq indiki halda Azərbaycandan xaricə qəllə məhsulətə çıxarmaq, satmaq məmləkətimiz daxilində aclıq törətmək-dən başqa bir nəticə verməz.

Əkinlərimizin və əkin yerlərimizin in-diki halı ilə bəzi vaxtlar bir az artıq bərəkətli qəlləmiş görünsə də, onu, hər halda, hökumətimiz bəsirotli davranıb satmamalıdır.

Ehtiyat olaraq hökumət anbarlarında saxlamalıdır. Quraqlıq illərinin məmləkət daxilində törədəcəyi aclığın qabağını al-maqda, böyləliklə, hər vaxt sayaq (hüş-yar) olmalıdır.

Zira “İnqilab qarından qalxar” hik-məti hər zaman nəzərə alınmalıdır.

İndiki halda Azərbaycandan xaricə qəllə çıxarıb satmaq o bəzzazın [arşınmal-çının, parça satanın] halına bənzər ki, çoluq-çocuqlarını çılpaq qoya-qoya par-çalarını qonşularına sata...

* * *

Son günlərdə Azərbaycanda qəllə azlığı və bundan dolayı da çörək bahalıqı görünməyə başladı. Qəllə azlığı, çörək bahalıqı azərbaycanlıları artıq dərəcədə qorxutmuş və sıxışdırmış olmalıdır ki, nəhayət, bu hal qəzetə səhifələrinə də keçdi.

Azərbaycanımızda qəllə azalmağının və çörək bahalanmağının bir neçə sə-bəbləri olmuşdur və olmaqdadır:

1) Azərbaycana bəzi mətalar [mallar] gətirmək şərti ilə yüzlərcə vaqon qəllə-miz hüddud xaricinə aparılmaq üçün Ərzaq və Ticarət Nəzarətimiz tərəfindən xüsusi tacirlərə icazənamələr verilmiş, böylə də, ikinci növ rəsmi olaraq bir çox qəllə məhsulatımız məmləkətimiz daxilindən çıxarılıb xaricə aparılmışdır.

2) Rəsmi olanlardan başqa, külliyyətli bir çox qəllə məhsulatımız da məsul və qeyri-məsul əllər vasitəsilə xaricəyə buraxılmışdır və bəlkə də, buraxılmaqdadır.

3) Azərbaycanın bütün sərhədlərindən hər gün 300-dən 1000 puda qədər qəllə məhsulatımız buğda, arpa, un olaraq qaçaq təriqi [yolu] ilə İrana, Ermənistan, Gürcüstana keçirilib aparılmaqdadır.

Şimdi Azərbaycandan çıxarılan bu qəllə məsələlərini bir az tədqiq və təhlil edəlim.

– Azərbaycan daxilindən bəzi şərtlərlə qəllə çıxartmaq üçün hökumətin kəndisindən başqasına, xüsusi tacirlərə icazənamələr vermək, zənnimcə, böyük xətalardandır ki, vəqə olmuşdur. Ərzaq Nəzarətimiz məmləkət daxilində nə qədər arpa, buğda olduğunu və Azərbaycan camaatına kifayət verib-verməyəcəyini ətrafıca bilməli, fəzləsi varsa, ehtiyatını da saxladıqdan sonra, artığını xaricə satmağa ancaq o zaman icazə verməlidir.

Halbuki tədqiqatımıza görə, indiki halda xaricə qəllə satmaq, bizcə, mümkün deyildir.

Məta dəyişdirmək üçün qəllədən başqa vasitələrimiz yox deyildir.

Məqamlarından sui-istifadə edən bəzi şəxslər tərəfindən Azərbaycan unları külliyyətli surətdə gizlin olaraq İrana

göndərilmiş və oradan İran unu adı ilə Petrovska və oradan da tranzit təriqi ilə Gürcüstana və haraya aparılmışdır.

İştə, bu vasitələrlə milyonlara, milyardlara malikiyyət hasil olmuş, Azərbaycan fükərası da aclığa, bahalığa düşər edilmişdir.

– Bizim hüddumumuza yaxın və müstəqil olan İran tərəflərinə Nikolay zamanında da bizim tərəflərdən buğda, un aparılmaqda idi. Fəqət o zaman Rusiya və Şimali Qafqaz unları bizim hara[yı]-mıza çatırdı. O səbəblə də bu un çıxarılması bizə təsir etməyirdi. Amma indi məmləkətimizə Rusiyadan və Şimali Qafqaziyadan un buraxılmayıb. Biz ancaq öz Azərbaycanımızın qəlləsinə göz dikməkdəyiz.

O biri tərəfdən, Ağstafa-Qazax yolu ilə və bəzən dəmiryol ilə bir çox unlarımız, buğdalarımız da Ermənistanə aparılmaqdadır, həm də qaçaq təriqi ilə...

Sonra:

Bakıdan Tiflisə tərəf hər gün üç vaqon qatarı yollanır. Bu qatarlarda çoxusu yəhudilər və rus arvadları və bir qədər də iranlı azərbaycanlı müsəlmanlar tərəfindən hər gün 300 puda qədər un Azərbaycandan çıxarılıb xaricə aparılmaqdadır.

Bu da qaçaq təriqi ilədir, həm nasıl:

Ağstafaya yaxınlaşdıqda əllərində ufaq [kiçik] on girvənkəlik un torbaları rus arvadları və yəhudilər və qeyri qaçaqçılar bütün vaqonları gəzərək torba-torba unlarını sənişinlərə paylayırlar. Bu vasitə ilə sərhədi keçirlər, sonra yenə toplayıb, böyük torbalar düzəldib aparırlar.

İştə bu unlardır ki, hər gün 300 puda qədər deyiriz.

Əcəba, böyləcə qaçırılan unları hesab edərsək, hər ayda Azərbaycandan neçə yüz min pudlarca un çıxarılmış olar?..

Ufaq bir məmləkətdən hər gün, ya hər ay bu qədər un, qəllə məhsulatı çıxarılsa, artıq o məmləkət daxilində aclıq, qəhətlik, bahalıq başlanmazmı?..

Bakıdan Tiflisə yollanan vaqonlarda hər gün undan başqa daha bir çox şeylər də qaçaq və açıq olaraq aparılmaqdadır. Məsələn, düyü, yağ, piy, ət, çörək, toyuq, yumurta, yaş meyvə, ikra [kürü], maxorka, ənfiyə [burunotu] və qeyrə...

Dərbənd tərəfinə gedən qatarlarda da bir çox qaçaqcılıqlar edilməkdə olduğunu eşitməkdəyiz.

Hər halda, mənafeyi-mülkü millət [ölkənin və millətin mənafeyi] naminə camaatımızı ərzaq cəhətindən təmin etmək üçün hökumətimiz və hökumət ərbaşımız bu məsələlərə ətrafıca diqqət yetirməlidirlər.

Biz isə gördüklərimizi, bildiklərimizi yazmaqda davam edəcəyiz. Fəqət nəticə hasil olmalı, Azərbaycan yenə qabaqkı kimi ətrafa qibtə verəcək halına yetirilməli.

M. B.

PARLAMAN ƏTRAFINDA

“Əhrar” firqəsi əzası [üzvü] Kiçikxanov cənabları bu məqalənin dərcini təmənnə etmişdir.

Məqalə idarə tərəfindən ixtisar edilmişdir.

İkinci liderimiz Abdulla bəy Əfəndizadə cənabları firqəmizdən çıxdı və bu çıxışında kəndisini ənzari-amməyə [ictimaiyyətə] haqlı göstərmək üçün bir çox səbəblər də dəlil olaraq dərməyan etmişdir [ortaya qoymuşdur].

Həqiqəti izhar etmək [bildirmək] üçün Abdulla bəy cənablarının çıxdığına dair irad etdiyi [söylədiyi] dəlillərini bitərəfanə bir surətdə təşrih [şərh, izah] etməmiz lazım gəlir ki, zənn edərsəm, bu da bizim haqqımızdır.

Parlamana verdiyi rəsmi məlumata görə firqədən çıxmış olan Abdulla bəy “Mən nə üçün həyatına bir dərəcəyə qədər səbəb olduğum “Əhrar” fraksiyasından çıxdım” deyər yalnız fraksiyadan çıxdığına səbəblər göstərir. Filhəqiqə [doğrudan da], 8 nəfər “Əhrar” müəsislərinin [təsisçilərinin] doqquzdan biri, yəni təs’i qədər “Əhrar” təşkilinə Abdulla bəy səbəb olmuşdur.

Əsl proqram yazılanda Abdulla bəy Bakıda belə olmamışdır.

Abdulla bəy cənabları 20-25 sənədən bəri türk-eser ruhunda vücuda gətirmiş olduğu təşkilatlardan yalnız birisini də olsa lütfən söyləsəydi, bizi qayət məmnun buraxardı. Fəqət iştirak etdiyi Şəki Milli Komitəsinin axırı nə olduğunu kəndisi ilə məzkur [deyilən] komitədə bir kürsüdə oturan arxadaşlarından bu gün öyrəndik.

“İnqilabçının məhəlli-fəaliyyəti [fəaliyyət sahəsi, yeri] kəndistan, arxadaşları əkinçilər olmalıdır” deyubən doğru iddada bulunan Abdulla bəy əfəndi uzaq qəzalardan, nahiyələrdən və kəndlərdən Bakıya gəlib “Əhrar” odasının önündə əl bağlayıb duran məzlum kəndçi və əkin-

çilərin hankısının dərini sual etdi? Hankı əkinçinin imdadına çatdı? Yoxsa kəndisi belə mənsub olduğu qəzanın Xaçmaz pristav və yüzbaşılarının zülmündən Bakıya şikayətə gələn Vəndam və Xaçmaz camaat vəkillərinin dərini qaldı?

Abdulla bəy cənabları fraksiyadan çıxmasına siyasi bir təşkilat içərisində, yəni “Əhrar” frqəsi daxilində təcrübə görmüş, siyasi məlumat toplamış adamların olmadığını səbəb göstərir. Firqəmiz içərisində Abdulla bəydən daha çox siyasi məlumatlılarımız, təcrübə görmüş adamlarımız, təhsil görmüşlərimiz, avukatlarımız və mühəndisimiz ləhülhəmd [Allaha şükür] vardır.

Abdulla bəy cənabları fraksiyamız daxilində inzibatın da yoxluğunu iddia edir ... qismən doğrudur. Çünki “Əhrar” fraksiyasının təşəkkülündən ta Nəsim bəy kabinəsinin ibtidayi-təşəkkülünə [təşəkkülünün başlanğıcına] kimi fraksiya sədri Aslan bəy Qardaşov olmuşdur. Qardaşovun sədarəti zamanlarında hər gün iclasımız olur, Parlamanda müzakirə ediləcək məsələlər haqqında qəti bir qərar çıxarılır, hər məsələ üçün Parlamanda birər nətiq təyin edilir, səsə qonulduqda əvvəldə gəldiyimiz qərar üzrə də səs verərdik. Lazımi yerlərə müraciətdə bulunulması hiss edilsə, dərhal müraciət edilirdi.

Odur ki, az bir vaxt zərfində kəndi surətimizi Azərbaycanın başqa frqə və fraksiyalarına göstərdik və “Əhrar”ın da siyasi, həm də el hakimiyyəti tərəfdarı olan bir frqə olduğunu tanıtdıq.

Demək, Aslan bəy sədarəti zaman-

larında inzibatımız yolunda qərarımız qəti və müəyyən idi.

Nəsim bəy kabinəsinin təşkilindən sonra Aslan bəy Qardaşovun nəzarətə [nazirliyə] verdik, sədrimiz də Abdulla bəy oldu. Sədr olan Abdulla bəy iyunun 12-dən avqustun 15-lərinə qədər məzuniyyətdə oldu.

Məzuniyyətdən qayıtdıqdan sonra Bakıdakı kurslara və təlifət [əsər yazma, dərslik tərtib etmə] komisiyonlarına, bil-məm nərelərə getdiyindən, fraksiya iclaslarına gəlməz olduğundan, Parlamanda baxılacaq layihələr müzakirə edilmədi.

Maliyyə və Büdcə Komisiyonunun 100 iclasının 52-sində isbatı-vücut [iştirak] etmədi. Məclisi-Müəssisən Mərkəzi İntixabat [Seçki] Komisiyonunun üç iclasından ancaq birində hazır oldu.

Senyoren Konventdə əksəriyyəni fraksiya fikri söylənilməz oldu.

Parlamanda da rəylərimiz müxtəlif oldu.

Demək, Abdulla bəy sədarəti vaxtında fraksiya iclaslarına gəlmədiyindən müzakirə də əksər ovqat [çox vaxt] olmadı. Ona görə, təbii, inzibat da olmazdı.

“Sayımız 10 olduğu halda bəzən Parlamanda fraksiyamızı tək bircə adam təşkil edirdi” sözü təşəkkür ediləcək bir həqiqətdir.

Fəqət Qarabağ məsələsi kimi mühüm məsələlərin müzakirəsi zamanlarında fraksiyanı tək bircə mən təşkil edirdim. O zaman Abdulla bəy cənabları da sədr olduğu halda məzuniyyət namilə [adıyla] Şəki kursunda dərs deməsini də unutmamalıdır!

Abdulla bəy cənabları Mərkəzi Komitənin də ədəmi-fəaliyyətindən [fəaliyyətsizliyindən] bəhs açaraq, mahallarda açılmış şöbələrdən gələn şikayətlər eşidilmədi... bircə şöbəyə, yaxud bircə adama düsturüləmə [təlimatnamə], ya bir başqa kağız göndərilmədi...” deyir.

Mən də oktyabr 1-nə qədər Mərkəzi Komitədə əza olmadığımıdan bunun cavabını da sabiq Mərkəzi Komitə əzalarına, bilxassə komitə divanı-rəyasətində həvalə edirəm.

Abdulla bəy cənabları məqaləsinin axırında “demaqoqluq” edib, “Axırı iş müncər oldu [gəlib çatdı] intriqaya... firqəmizə, qeyd edilən ziyalılarıma kəc baxmağa başladıq...” – deyir.

Firqəmiz yaxud fraksiya daxilində nə kimi bir intriqə olduğunu, hankı ziyalıya kəc baxıldığını və kimlərin bu intriqə və bu kəc baxmaqda iştirak etdiyini lütfən söylərsə, bir çox həqayiq [həqiqətlər] kəşf ediləcəyindən, bizi mədyuni-şükran [təşəkkür etməyə borclu] etmiş olar.

Əlhasil, fraksiya əzaları dəfəatla sədri fəaliyyətə dəvət etdi.

“Əsəbiyəm, xəstəyəm, bacarmayıram” – başqa bir cavab alammadı.

Axirüləmr [nəhayət], Abdulla bəy cənablarının (Azərbaycan daxilində bihəq-qin [layiqli] müəllim olduğunu etiraf) siyasi bir təşkilat başında durmağa qətiyyəni ləyaqəti olmadığını yəqin edərək, oktyabrın 31-də sabah saat 10-da Abdulla bəy fraksiya sədrliyindən ixrac edilib, yerinə Aslan bəy Qardaşov cənabları yenidən sədr təyin edildi.

Vəssalam.

Məbus [millət vəkili] Kiçikxanov

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Dövlət sənaye kurslarında

Təşrini-saninin 17-dən etibarən dövlət sənaye kurslarında dərslərə sürü edilmişdir [başlanmışdır]. Dərslərə axşam saat 5-dən başlanır.

Qaçqınlar Qarsda

Qars mahalından qaçqınların fəna və müdhiş bir halda olduqları xüsusda böylə məlumat verirlər:

Qars mahalında xəstə, tam mənası ilə ac və çılpəq, yer və məskənsiz olan bir çox İrəvan quberniyası müsəlman qaçqınları mövcuddur. Aclığın şiddətindən bunların arasında bir çox xəstəliklər, ələlxüsus yatalaq xəstəliyi intişar etməkdədir [yayılmaqdadır]. Qış hülulu [qışın gəlməsi] münasibətilə soyuqlar düşdükdə bu fəlakəzədlər ölümə məhkum olaraq əcəl çəngalından [caynağından] xilas olası deyildirlər. Binaenaleyh [ona görə], öz vaxtında bunlara müavinət etməmək minlərlə müsəlmanların qırılmağına bais olmaq deməkdir.

Hacıqabulda

Təşrini-saninin 9-da, saat 4-də Hacıqabul istasyonunda Ağahəsən Mirzəzadənin sədarəti və Cavanşir İsazadənin katibliyi ilə Türk Ədəmi-Mərkəziyyət frqəsi “Müsavat”ın Hacıqabul şöbəsi iclası vüqu bulub, işbu məsələlər qat edilmişlərdir:

1) Dəmiryolunun baş idarəsi tərəfindən kooperativ dükanında bişən çörək yaxşı bişirilmədiyindən, frqə təşəbbüsət etməlidir;

2) İstasyonda bir sənət məktəbi açılmasına frqə çalışmalıdır;

3) Mənzilsiz fəhlələrə mənzil və yatacaq verilməsi haqqında firqə lazımı binagüzarlıq etməlidir [təşəbbüs göstərməlidir];

4) Depo hamamına neftəkaçkadan buxar buraxılmalıdır;

5) Fəhlələrə əşyanı ucuz qiymətə satmaq üçün bufetçilərə hökumət tərəfindən məzənnə təyin edilməlidir;

6) Ucar istasyonunda qış yanacağı olması haqqında firqə lazımı təşəbbüsatda bulunmalıdır.

Elektrik cəmiyyəti və Bələdiyyə İdarəsi

Bələdiyyə İdarəsi ilə “Elektriçiskaya sila” cəmiyyəti beynində [arasında] əqd edilmiş [bağlanmış] müqavilənamə mövcubincə, cəmiyyət kəndi fəaliyyəti haqqında və gündəlik qüvvətlərin diaqrammalarını Bələdiyyə İdarəsinə təqdim etməlidir.

Cəmiyyət dün şəhəri işıqlandıran Bibiheybət mövqifi [stansiyası] fəaliyyəti və diaqrammalarını Bələdiyyə İdarəsinə təqdim etmişdir.

* * *

Ordu İstehkam Müfəttişliyi Bələdiyyə İdarəsinə müraciətlə məlum etmişdir ki, əsgərlər olan qışlaların [kazarmaların] bacaları qış mövsümü yetişdiyi üçün təmizlənməlidir. Şəhərdə mütəxəssis bulunmadığından Bələdiyyə İdarəsi kəndi xidmətçilərindən bir dəstə fəhlə göndərməsini rica etmişdir.

Ev Sahibləri İttifaqının nümayəndəsi
Parlamanın müzakirəsinə idxal olun-

muş ev-dükən kirayəsi xüsusunda qanun layihəsinə baxılmaq komisiyonda iştirak etmək üçün bir nəfər nümayəndə də Ev Sahibləri İttifaqından dəvət olunduğu üçün İttifaq tərəfindən A. S. Suxarjevski intixab edilmişdir [seçilmişdir].

BİRJADA

Kerenski minlik 800-1000 manata qədər, 250-lik kəndi qiymətindən 15 faiz və xırda 40 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 800-1600 manata qədər, yüzlüyü 200-350 manata qədər və xırda 80-100 faizə qədərdir.

Türkiyə kağız lirası 200 manat və Zaqafqaz bonu min manata 10 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirası 960 manat, imperial 800 manat, altun onluq 1150 manat və Avstriya altunu 2200 manatdır.

Gümüş manat 85 manat və xırda gümüş para 35 manatdır.

Bakı bonunun min manatı İranda 3 tuman 5 qrana olmuşdur.

Susinin topu 1025 manata gedir.

ƏHALİYƏ ÇÖRƏK PAYLANAN YERLƏR

Ticarət və Ərzaq Nəzarəti Mərkəzi İstehlak[çı]lar İttifaqı “Kooperasiya”ya buraxdığı ətmək (çörək) aşağıda göstərilən məhəllələrdə [yerlərdə] bu gündən etibarən satılmaqdadır:

FİRQƏ VƏ CƏMİYYƏTLƏR

“Müsavat”da

Nardaran məktəbi

Nardaranda vəqə olan kənd məktəbi dağınıq halda olduğundan, Nardaran “Müsavat” şöbəsi bu barədə təşəbbüsatda bulunmağı və bu qayda ilə dərs oxutmaq mümkün olmayacağını Mərkəzi Bakı Komitəsinə xəbər verir. Komitə bu barədə Bakı nahiyyəsinin xalq məktəbləri müfəttişinə müraciət etmişdir.

Fəhlələr və aclıq

“Müsavat” firqəsinin Balaxana Mərkəzi Mədənlər şöbəsi tərəfindən Məşhədi Həmid Paşazadə və Məzahir Hüseynzadə Ticarət və Sənəət naziri ilə görüşməyə, aclıq və bahalıq barəsində danışmağa intixab edilmişlərdir [seçilmişlər].

Dəmiryolu məmurlarından şikayət

Dəmiryolunda məmurların qanunsuz hərəkətləri haqqında nazir əfəndi ilə danışmaq üçün “Müsavat” firqəsinin Mərkəzi Mədənlər şöbəsi tərəfindən yenə Məşhədi Həmid və Məzahir intixab edilmişlər.

Mətbuat və Nəşriyyat şöbəsi

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsavat” firqəsinin Bakı Komitəsi indində [nəzində] olan xüsusi Mətbuat və Nəşriyyat komisiyonu rəisliyinə Seyid Hüseyn Sadiq, müavin – Məhəmmədşad Mirzəbala, katib – Əbdülvəhab Məhəmmədşad intixab edilmişlərdir. Komisiyon öz fəaliyyəti haqqında bir düsturöləmə

1-ci polis dairəsində, “Samopomoş” dükənində, nömrə 4, Bayılda.

2-ci polis dairəsində, “Morskoy” kooperativ dükənində, nömrə 2.

“Qızıl-gümüş qənaət” dükənində, Sadovı küçədə, “Səadət” qarşısında.

“Şəhər bələdiyyə qulluqçuları” dükənində, Nikolayevski küçədə.

3-cü polis dairəsində, “Qafqaz rus demokrat” dükənində, Pasajda.

“Samopomoş” dükənində, Pasajda.

“Qızıl-gümüş qənaət” dükənində, nömrə 4.

“Mürüvvət” dükənində.

4-cü polis dairəsində, “Dağlılar İttifaqı” Sisiyanovski və Aziatski küçələrin kücündə.

“Vətəndaşlar” dükənində, 2-ci paralel küçədə.

Novxanı polis dairəsində, 4-cü paralelni küçədə

“İnsan” dükənində, 1-ci paralelni küçədə.

“Morskoy” kooperativ, Bolşoy Morskoy küçədə.

“Kooperativni Soyuz”, Kolyubakinski küçə.

6-cı polis dairəsində, “Səyan” dükənində, 1-ci paralelni küçə.

“Kooperativni Soyuz” dükənində, Krasnovodski küçədə.

7-ci polis dairəsində, “Samopomoş” dükənində, Telefonı.

8-ci polis dairəsində, “Kooperativni Soyuz” dükənində, 1-ci Qanlıtəpə.

9-cu polis dairəsində, “Samopomoş” dükənində, 6-cı Zavağzalında.

“Mayak” dükənində, Balaxanada.

[nizamnamə] tərtib verib Komitəyə təqdim etmiş və bu günlərdə fəaliyyətə başlayacaqdır. İlk əvvəl firqə qəzetəsi nəşr olunacaqdır.

Kənd məktəbləri

Türkan və Əhmədli kəndlərinin məktəb büdcələrini firqə Maarif Nəzarətinə xəbər vermişdi. Bu barədə xalq məktəbləri müfəttişi ilə şəxsən danışmaq üçün müfəttişin müraciəti üzərinə Bakı Komitəsi Məhəmmədzadə Mirzəbalanı intixab etmişdir.

Bahalıq haqqında

Get-gedə artmada olan bahalığın önünü almaq haqqında Bakı Komitəsinin çıxarmış olduğu qərarları bizzat [şəxsən] hökumətə bildirmək üçün “Müsavət” tərəfindən Yusif Ziya əfəndi ilə Yusif İbrahimli intixab olunmuşdur. Nümayəndələr Məsai [Əmək] və Ticarət Nəzarətləri ilə və hökumət rəisi Nəsim bəy əfəndi ilə görüşmüşlərdir.

Müsavətçi tələbə və mütəəllimlər iclası

Müsavətçi tələbə və mütəəllimlər [şagirdlər] qurultay ilə münasibəti olan bir çox mühüm məsələləri həll edib qurtarmaq üçün təşəri-saninin 18-də növbəti ümumi iclas dəvət edirlər.

Cəmiyyəti-Xeyriyyədə

Qızılığa götürmüşdür

Yetimlər yurdundan Fərişə nam [adlı] bir yetim qızı Novruz Məşhədi Dadaş oğlu övladlığa götürmüşdür.

Qaçqınlara himayət

Qaçqınlardan Dadaş Tağı oğlunu Məşhədi Ağakərim Nuriyev və Fatma Məhəmməd qızını oğlu Əbdürrəzzaq Qəhrəman oğlu ilə bərabər Kərbəlayı Nəcəf Məhəmmədov evlərində saxlamaq üçün Cəmiyyət-Xeyriyyədən götürmüşlərdir.

3 nəfər yetim

Bakı şəhəri yetimlərindən Qulamhüseyn, Əlihüseyn və Səkinə Molla İbrahim uşaqlarını Cəmiyyəti-Xeyriyyə Yetimlər yurduna qəbul etmişdir.

İclas

Yekşənbə [bazar] günü təşəri-saninin 16-da axşam saat 7-də Bakı Məsəlman Cəmiyyət-Xeyriyyəsi binasında cəmiyyətin qaçqınlara müavinət edici şöbəsi iclası təyin edilmişdi. Sədr Qasım Qasimov iclası açıb məsaili-yövmiyyəni pishad etdi [gündəlikdəki məsələləri təqdim etdi]:

1) Cəbə [ianə qutusu] ianəsi; 2) Çay məclisi və; 3) Qaçqınların Erməniköyünə [Ermənikəndə] köçürülməsi.

1) Cəbə vasitəsilə qaçqınlara para toplamaq üçün müzakirə olduqda qət olunmuş ki, pəncşənbə [cümə axşamı] günü təşəri-saninin 27-də bir günlük olaraq cəbə ianəsi toplanılsın və bu iş mübaşir olmaq [məşğul olmaq] üçün Hacı Qasimovun sədarəti ilə Yusif Mehdiyev, Həmid ağa Cavanşir, xanım Topçubaşova, doktor Ordubadskidən və Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavət”dan və “Hümmət” firqəsindən birer nümayəndədən ibarət bir komisiya təşkil verildi.

2) Bakı Obşenstvenni Sobraniya klubunda ianə toplamaq üçün bir çay məclisi təşkil etmək məsələsi əksəriyyətlə təxirə salındı.

3) Qaçqınların Erməniköyünə köçürülmək məsələsi də müzakirə olunub, iclas tərəfindən təsvib edildiyindən [bəyəndiyindən], qaçqınları Erməniköyünə köçürmək üçün Bahadır bəy Məğrubovun sədarəti ilə Ağaməhəmməd İbrahimzadə, Mirzə Məhəmməd, doktor [Mustafa bəy] Şərifov və doktor Muxtar Əliyevdən ibarət bir komisiya təşkil verilməklə məclisə xitam verilmişdir.

Fövqəladə iclas

Seşənbə [çərşənbə axşamı] günü təşəri-saninin 18-də axşam saat 6-da iranlıların maarif cəmiyyəti “Tərəqqi”nin fəvqəladə idarə iclası təyin edilmişdir. Müzakirə ediləcək məsələ idarənin nəşriyyat şöbəsi xüsusundadır.

AZƏRBAYCANDA

Qazax mahalından

Bu axır zamanda Qazax mahalına İrəvan quberniyasından qaçqınlar gəlməkdədirlər. Qaçqınların halı olduqca pəjmürdədir. Soyuqlar düşmüşdür, bir tərəfdən də mühacirlərin yeyəcəyi, yatacağı olmadığından aralarında ölənlər çoxdur. Xəstəlik hökmranlıq etməkdədir. Təbib və dərman yoxluğundan xəstələr müalicəsiz, ölümə məhkum olurlar. Mühacirlər Qazax mahalının hər tərəfinə dağılmışdır. Fəqət onların çoxu şıxlı,

Dəlilər, Muğanlı, Sarılar, Ağalıq və Kəsəməni köylərindədirlər.

Hökumət tərəfindən onlara qətiyyəni bir yardım olunmayıb.

Qaçqınların əksəri dəmiryol təriqi [yolu] ilə gəlirlər. Ağstafa istasyonunda aclarından və soyuqdan ölənlərə təsadüf etdik. İstasyon məmurlarının bəyanatından, orada İrəvan mühacirlərindən daima ölənlər və xəstə yatanlar olduğunu da anladıq. Bunlara hökumət tərəfindən yardım olunmayıb. Yardım olunursa, təsadüfən camaat tərəfindən azacıq olur.

Mühafizə müdiri (naçalnik oxranı) Səməd bəy Muradov cənablarının mühacirlərimizə daima hər dürlü yardımda olduğunu gördük və mühacirlərdən duyduq. İrəvan Quberniyası Həmtorpaqlıları tərəfindən zati-alilərinə təşəkkürümüzü izhar etməklə bərabər, Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarətinin [Sosial Təminat Nazirliyinin] də diqqətini buraya cəlb etmək istəyirik. Təinki Qazax mahalında ələl-umum, Ağstafa və Poylu istasyonlarında ələlxüsus mühacirlər unudulmasınlar və bu barədə lazımi tədbirlər görülsün.

Əli Səbri [Qasimov]

Azərbaycan Dövləti Teatro Heyəti Müdiriyyətinə türkcə və rusca mükəmməl savadı olan bir nəfər mühasibəçi və bir nəfər katib lazımdır.

Həmin savada malik mütəxəssislər (Dumski ploşadda Həşimovun 10 nömrəli mülkündə) Müdiriyyətin kontorunda Zulfüqar bəy Hacıbəyliyə müraciət etməlidirlər.

**Xəzər dənizində posta, sərnişin
və yük gəmilərinin hərəkəti**

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çərşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çərşənbə və cümə günləri saat 4-də.

*Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər
Gəz və geri*

17-ci körpüdən çərşənbə günü saat 4-də.

*Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gəz-Məşhədsər
və geri*

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

*Petrovsk-Fort-Aleksandrovsq-Quryev və
geri*

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

**Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası
Gövhər xanım Qazızadə**

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Diş həkimi

S. M. Hamburq

Təzə işlər, qızıl, kauçuk, platina üzərində dişlər qayırılır. Qəbul olunur saat 9-dan 2-

yədək, 4-dən 6-yədək. Nikolayevski caddə 21, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96.

9056

**Berlin Darülfünunu doktoru
S. İ. Kopelioviç**

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları. Qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

11449

**Doktor
C. N. Ləmbəranski**

Daxiliyyə və cərrahiyyə naxoşluqlarına müalicə edir. Qəbul olunur gündüzlər 10-dan 12-yədək; axşamlar 5-dən 7-yədək.

Ünvan: Birjavaya küçə 8, telefon 57-30.

14040

**Professor Buyneviçin
müsəkkər [sakitləşdirici] kabinetinin
səbiq assistenti**

Doktor Q. Musaelyans

Ürək, mədə, bağırsaq və qeyri daxiliyyə naxoşluqları qəbul edir səhərlər 9-dan 12-yədək, axşamlar 5-dən 7-yədək. Ünvan: Karantinni və Bolşoy Morskoy küçələrin küncündə (Telefonu küçənin başında). Telefon: 40-22.

11446

**Doktor
V. K. Finkelşteyn**

Qulaq, burun, boğaz və cərrahiyyə naxoşluqlarına müalicə edir.

Qəbul olunur səhərlər saat 8-dən 9-ədək; axşamlar saat 5-dən 7-yədək.

Telefon 24-70.

Vorontsovski küçə, ev nömrə 4, Parapetin küncündə.

14052

Doktor İ. M. Bronşteyn

Xüsusi əmrəzi-zöhrəviyyə, dəri və daxiliyyə naxoşluqları qəbul edir. Hər gün səhər saat 10-dan 1-ədək; axşam saat 4-dən 7-yədək. Şamaxinka 12, telefon 4-21.

14003

Diş həkimi B. L. Levin

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Dişləri ağrısız çəkir. Kabinədə diş çıxığı laboratoriyası vardır. Qızıl ənglər, qızıl köklər, kauçuk işləri. Qəbul edir səhər saat 9-dan 1-ə dək, axşam saat 4-dən 8-ə dək. Adres: Sisyanovski, nömrə 7, Qubernskinin küncündə.

9090

Doktor Mustafa bəy Hacıqasımov

Xüsusi arvad naxoşluqlarına müalicə edir. Qəbul edir axşamlar saat 4-dən 6-yədək, cümə günlərindən başqa.

Adres: Vorontsovski küçə, nömrə 17. Doktor Qarabəyovun müalicəxanası.

14034

Yük avtomobili

İlə şəhərdə, körpü və mədənlərdə hər cür yük və mebellərin nəqliyyatı qəbul olunur.

Ünvan: Merkuryevski küçə, ev nömrəsi 1, kontora Bəradərani-Şahbazov, telefon 29-54.

14050

**Müdür:
Hacıbəyli Üzeyir**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Elan

səh. 371. “Büro perevozki”: Azərbaycan Dəmiryolu İdarəsinin, Yükdəşimələrin Tənzimlənməsi Bürosu nəzərdə tutulur.

Qismi-rəsmi

səh. 373. “Birjevov”: Bakıda, indiki Üzeyir bəy Hacıbəyli küçəsi.

“Krasnovodski”: Bakıda indiki Səməd Vurğun küçəsi.

Əhvali-ümumiyyə

səh. 375. “Hohensoler və Romanov xanədanı”: Hohensollern – II Vilhelmin də mənsub olduğu Prussiya kralları və Alman kəyzerləri sülaləsi; Romanovlar – 1613-1917-ci illərdə Rusiyanı idarə edən hökmdar sülaləsi.

“Curson”: bu familiya qəzetdə latın hərfləriylə yığılmışdır.

Qəzetələrdən

səh. 379. “Heydərov”: bu soyadı qəzetdə “Razdarov” kimi təhrif edilmişdir.

Türkiyədə

səh. 381. “Mustafa Kamal paşanın şayani-diqqət bir raporu”: Bu raportu Mustafa Kamal paşa Yeddinci ordu komandanı olarkən, Baş Komandan vəkili Ənvər paşaya göndərmişdir.

Nəzarətlərdə

səh. 384. “Sarı cəzirəsi” (yaxud Sara adası): Xəzər dənizində, Lənkəran şəhərinin şərqində yerləşirdi. 1956-cı ildə torpaq yolla Port İliç (indiki Liman) şəhəri ilə birləşdirildikdən sonra yarımada olmuşdur.

Parlaman ətrafında

səh. 389. “eser”: sosial-revolutsioner, yəni sosialist-inqilabçı.

“iddia edir ... qismən doğrudur”: nöqtələrin yerində bir söz silinmiş, oxunmur.

səh. 390. “Senyoren Konvent”: Qanunverici orqanda, siyasi partilərin liderlərindən ibarət Şura.

Yük avtomobili

səh. 397. “Merkuryevski”: Bakıda, indiki Zərifə Əliyeva küçəsi.

Çərşənbə, 19 noyabr 1919-cu il, nömrə 325

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Çərşənbə, 25 səfərül-müzəffər sənə 1338. 19 təşrin-i-sani 1919 sənə.

Türk və islamla müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək heasb olunur. Elan fiati: birinci səhifədə sətri 8 rublə, axırncı səhifədə sətri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axırncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

ELAN

Azərbaycan Dəmiryolunun İdarəsi bununla elan edir ki, “Büro perevozki”-nin qərarı qərarı mövcubincə [qərarına əsasən], hər gün 3 nömrəli qatara balıq və balıq məkulatından [məhsullarından] ötrü bir vaqon bağlanacaq bu vaqona mallar Bakı şəhər istasyonunda 150 puda qədər və bu miqdarda da Bakı birinci istasyonunda qəbul olunur.

T-345

SİRK “MODERN”

Mübarizənin son günləri

Çərşənbə günü noyabrın 19-nda 1919-ncu ildə Gənc Əlinin benefisidir. Bu gün Gənc Əli hind fakirlərinin yoxasını icra edəcək. O, ayaqyalın sınıq şüşələr üstündə durub ağır şeylər qaldıracaq. Bu gün Gənc Əli öz qeyri-təbii hallarını göstərəcək. Gənc Əliyə bərabər bir kəs yoxdur. Gənc Əli böyük güc sahibidir. Gənc Əli təbiətin möcüzatındandır.

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

Hamı güləşlər qətidir. 1-nci: Yermak – Naməlum; 2-nci: Gənc Əli – Kalişeviç; 3-ncü: Qara Maska – Raqenbaum.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında.

Tamaşa başlanacaq 8-də, tamam olacaqdır 12-də.

Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Elan: Qara Maskanın benefisi hazırlanır.

14062

ELAN

Bakı Neftpromişlenniklər İctimasının [Bakı Neft Sənayeçiləri Qurultayı Şurasının] məktəblərində **türk lisanı üçün** müəllimlər lazımdır.

14063

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Bakı Müstəhkəm Dairəsinin hərbi general-qubernatorunun məcburi qərarı

15 təşrin-i-sani 1919, Bakı

Otaq böhranı, qarşımızdakı ərzaq müşküləti və ələlümum həyatın get-gedə bahalaşması və bu zəmində artmaqda olan ehtikarçılığın önünü almaq

üçün şəhəri artıq adamlardan boşaltmaq lüzumu vacib olduğundan, aşağıda yazılanlara boyun qaçırmadan əməl edilməsini təklif edirəm:

1) Başqa cümhuriyyətlərdən Bakıya vacibi işlərindən ötrü varid olmaq [gəlmək] istəyənlərə Gürcüstanda, Ermənistan, Petrovskda, Ənzəlidə, Krasnovodskda və Batumdakı Azərbaycan nümayəndələrindən icazənamələri olan əşxasa [şəxslərə] izin veriləcəkdir.

2) Sabiqki maddədə göstərilən nümayəndələrdən icazənamələri olmayan sərnəşinlərin paraxodlardan Bakıya buraxılmamaları üçün Bakı qradonaçalniki şiddətli surətdə nəzir [nəzarətçi] qoymalıdır.

3) Bütün Bakıya varid və üç gündən ziyadə burada qalmaq xəyalında olan əşxas [şəxslər] məndən icazənamə almalıdırlar. Məndən icazənamələri olmayanlar tutulacaq və etap qaydası ilə buradan göndəriləcəklərdir.

4) Bakı Qradonaçalniki təcili surətdə 1 yanvar 1919 sənədən sonra bütün Bakıya varid olan əşxasın siyahısını mənə təqdim etməlidir.

Dövləti idarələrdə xidmətdə bulunanlar, əsil azərbaycanlılar və o vaxta qədər Azərbaycan təbəəliyini qəbul edənlərdən başqa əşxas, bu qərardad elanı günündən 7 gün ərzində Bakı Müstəhkəm Dairəsindən çıxmalıdırlar. Öz xahişləri ilə Bakıdan çıxmıyan əşxas etap qaydası ilə buradan göndəriləcəklərdir.

5) Qaçqın surəti ilə Zaqafqaziya, Şimali Qafqaziya və Türkünstandan varid olan və Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] və qeyri təşkilat tərəfindən saxlanılan və dövləti

idarələrdə xidmətdə bulunmayanlar bilatəxir [dərhal] öz vətənlərinə göndərilməlidirlər.

*Bakı Müstəhkəm Dairəsi
general-qubernatoru
general-mayor Murad Garay Tlexas*

İNGİLİS SİYASƏTİ

I

Qəzetələr Lord Kerzonun İngiltərə Xariciyyə Nəzarətinə təyini xəbər verildilər.

Daha əvvəlcə də Lord Kerzonun ingilis ümuri-xariciyyəsinə [xarici işlərini] idarəyə gələcəyi şiddətlə söylənilib durmaqda idi.

London Kabinəsinin barometri mənzələsində [yerində] olan “Tayms” qəzetəsi daha bundan neçə vaxt əvvəl Balfurun Kerzona əvəz olunacağını təxmin etladiyi sırada ingilis siyasətinin gövşəkliyindən və yeni təyin ilə bu gövşəkliyin izalə ediləcəyindən [aradan qaldırılacağından] bəhs etlamişdi.

“Tayms”a görə ingilis siyasətində bu günə qədər möhkəm bir istiqamət olmamış, iş başında olan siyasət ərləri gah bəriyə, gah da ötəyə dümən (sükan) tutaraq gəlmişlərdir. Halbuki zaman mətin bir siyasət, doğru bir istiqamət istəyir. Bu doğru istiqaməti isə Lord Kerzon verəcəkmiş.

* * *

Lord Kerzonun mətin siyasəti ilə doğru istiqaməti, əcəba, nədən ibarət ola bilər?

İştə bir sual ki, yalnız “Tayms” qəzələrini deyil, bizi də əlaqədar edə bilər.

Çünki ingilis siyasəti-xariciyyəsi bu gün hər zamanda olduğundan daha ziyadə olaraq aləmşümül bir mahiyyəti haizdir [daşıyır].

London Kabinəsinin bu və yaxud digər bir qərar və istiqaməti hər zaman dünyanın hər bir tərəfində əhəmiyyətlərlə tələqqi [qəbul] edilmiş, İngiltərə Hökumətindən başqa digər bəhri və qeyri-bəhri hökumətlərin [dəniz ölkələrinin və dəniz ölkəsi olmayanların] siyasət və istiqamətinə dəxi böyük təsirlər yapmışdır.

Dünyanın bu qədər həssas olduğu böylə bir zamanda aləmşümül qüvvətini yeni sınamış və sınaqdan müvəffəqiyyətlə çıxarmış olan İngiltərənin şu və ya bu qərar və hərəkəti bittəb hər zamankından daha ziyadə bir təsirə malik olacaqdır.

Bu təsir bilxassə Şərqdə, İslam aləmində və əzcümlə [o cümlədən] Qafqaziyada yeni təşəkkül edən hökumətlər üzərinə ola biləcəkdir.

Çünki qaliblər arasındakı ixtilaf çıxaran məsələ bir tərəfdən Rusiya, digər tərəfdən də Türkiyə ilə Asiyayi-Vüsta [Orta Asiya] məsələləridir ki, İngiltərə siyasətinin saheyi-əndişəsi də budur.

* * *

İngiltərənin qədimdən bəri ənənəvi bir siyasəti vardı: Hindustanı və Hindustana gedən yolları qorumaq.

Bir vaxt bu məqsədlə o, böyük Napoleonla çəkışdi. Çox zaman Rusiyanın cənuba doğru olan hərəkətinə sədd çəkməklə məşğul oldu.

Rusiya imperializmi yalnız bu imperializmin yolu üzərində sərilmiş islam və türk məmləkətlərinin müqabiləsini [müqavimətini, qarşı gəlməsini] deyil, eyni zamanda İngiltərənin də siyasəti müqavimətlərini görürdü.

Şeyx Şamilin müridləri rus kazaklarına qarşı qəhrəmanca vuruşduqları əsnada Londona göndərilən elçiləri açıq qucaqla dərağuş edilirdilər [qucaqlanırdılar].

Paris Konfransında (imdiki deyil) İstanbul mürəxxəslərinin [nümayəndələrinin] bir az cəsəret və müvafiqətləri [istəkləri; icazələri] olsaydı, İngiltərə nümayəndələri Qafqaziya istiqlalını mövzuyibəhs edərdilər.

Türkiyənin izmihlalına [çökməsinə] qəsd etmiş olan Rusiya qüvvətlərinə qarşı Krım sahillərində türklərlə yanaşı hərbi edən ingilis əsgərlərinin qardaş qəbri hələ İstanbul məzaristanında bəllidir.

Fətəli şahın tələsiz şahzadəsi Abbas Mirzənin rus ordusuna qarşı Azərbaycan xanlıqlarında İranın hürriyyət və istiqlalını müdafiə edən sərbazları ingilis zabiti və müəllimləri tərəfindən təlim və təşkil olunurdular.

İngiltərənin müdafiəsi və müdaxiləsi olmasaydı, bu gün az-çox müstəqil bir halda bulunan Əfqanıstan; Buxara və yaxud Xivə əmarəti [əmirlikləri] halında – adı var, özü yox bir hala düşəcəkdilər.

Bittəb bu “fədakarlıqları” İngiltərə Hökuməti Türkiyənin, İranın və yaxud əfqanlıların qara qaşları və yaxud ala gözləri üçün yapmıyrdı. O, bu vasitə ilə qabına sığmayan bir sel kimi aşib cənuba doğru daşan Moskov axıntısına bir növ sədd çəkmək, bənd bağlamaq istəyirdi.

Çünki kəndi Hindustanından qorxurdu. Hindustan İngiltərə üçün nağıllarda söylənən ağ divin can şüşəsi kimi idi. “Ağ div” qorxurdu ki, şimalın “ağ ayı”sı gələr də “can şüşəsi”ni qamarlar.

İştə bu “can şüşəsi”ni qorumaq üçün Rusiyanın başını qarışdırmaq, Rusiyanı zəif düşürmək İngiltərə siyasətinin üssisəsini [əsas mənbəyini, kökünü] təşkil edirdi.

Cənubdan müqavimət görən Rusiya axa-axa yolunu dəyişərək ta Yaponiya sularına qədər getmiş, Koreya və Port-Artur limanlarına dayanmışdı. Burada dəxi İngiltərə müqaviməti müttəfiqi Yaponiya şəkildə zühur edərək Rusiya Uzaq Şərqdə fəna surətdə əzilmişdi.

* * *

İngiltərənin qaradakı [qurudakı] böyük rəqibi ilə bərabər, digər bir qüvvət daha meydana gəlirdi. Bu qüvvət Rusiya kimi yalnız qara qüvvəti deyil, eyni zamanda İngiltərənin bəhriyyəsi [donanması] ilə də boy ölçüşürdü. Avropanın mərkəzində böyük bəhriyyə [donanma], böyük ordu və böyük ticarətə malik ahənin [dəmirdən] bir yumruq düyümlənirdi.

Rusiya təhdidini Almaniya qorxusu əvəz edirdi. Gün keçdikcə, Almaniya qüvvəyi-bəhriyyə və bəhriyyəsi [quru və dəniz qüvvələri] qüvvətlənir, bu qüvvət artdıqca, Vilhelm ilə icalı-dövləti [dövlət adamları] İngiltərənin izzəti-nəfsini qıracaq bir tövr və əda ilə idareyi-lisan etməkdən [danışmaqdan] kəndilərini alammayırlardı.

İngiltərə işbu qorxu müqabilində ənənəvi siyasətini dəyişdirirdi. Japon müharibəsində döyülmüş, nəticədə Al-

maniyanın iqtisadi nüfuzu altına düşmüş olan Rusiya ilə anlaşmaq lazım gəlirdi.

Bunun üçün də xarici siyasət İngiltərə mühafizəkarlarından liberallarına keçir, Sazonov ilə ser Eduard Qrey Orta Asiyani nüfuz məntəqələrinə bölüşürdü. Nəhayət, 1907 etilafı [razılığı] ortaya gəldi. Türkiyə, İran və Türkünstan ərazisi bir zaman Hindustan səngərlərini təşkil etməkdə ikən, imdi yiyəsiz mal kimi təqsim olunurdu [bölüşdürülürdü]. Ora sənin, bura bənim, razılaşalım denilir, ümumi düşmən qarşısında köhnə rəqəbatlər unudulurdu.

Bu gedişlə iş o dərəcəyə gəldi ki, biribirinin kölgəsini qılınclayan Rusiya-İngiltərə siyasətini Hərbi-ümumi əsnasında müttəfiq olaraq gördük. İstanbulu müdafiə üçün Krimda qanını tökən və Ayastefanosdakı rus ordusunu İstanbula buraxmamaq üçün bəhriyyəsini Mərmərə dənizinə gətirən Böyük Britaniya, eyni İstanbulu eyni ruslara verdirmək üçün bəhriyyəsindən mühüm bir qismini tələf etdirmək, yüz minlərlə əsgərlərini dənizə tökdürmək qədər böyük bir inad və fədakarlığa qədər vardı.

Nəticə, bəlkə də London siyasilərinin intizarı xilafında olaraq pək parlaq çıxmışdı, bir daşla iki quş vurulmuşdu. Nə İngiltərənin mühafizəkar lordlarını qorxudan böyük Rusiya, nə də liberallarını vəhşətə salan [qorxudan, ürkdən] qüvvətli Almaniya qalmışdı.

* * *

İmdi beş sənəlik müharibəni bitirmək, müharibədən olduğu kimi müsali-hədən [sülhdən] də müzəffər olaraq çıxmaq lazımdı. Əsil mərifət də bu idi.

Bunun üçün nə yapmalı idi? İştə, “Tayms”ın bəyənməyib də mütərəddid [qərarsız; dönük] dedişi siyasət bu siyasətdir.

Lord Kerzonun təyini ilə ingilis nım-rəsmisi [yarı-rəsmisi] bu mütərəddid siyasətin dəyişəcəyini ümid edir.

Bu xüsusun təhlili isə ayrı bir məqaləyə mütəvəqqifdir [məxsusdur].

M. Ə. Rəsulzadə

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

8 noyabr iclası

(Mabəd)

Sosialistlərin Ziraət [Əkinçilik] nazirinə verdiyi sorğu münasibətilə [Ağamalı-oğlu] Səməd ağanın nitqindən sonra söz Ziraət naziri müavini Hidayət bəy Sultanova verilir.

Hidayət bəy – Möhtərəm məbuslar! Ziraət naziri Aslan bəy Qardaşov Bakıda olmadığından, Rəisi-vükəlanın [Baş nazirin] izni ilə onun əvəzində burada verilən sorğuya mən cavab verirəm.

Əvvəla, bu sorğu başdan-ayağa səhvdir. Nazir müavini haqqında söylənən sözlər nahaqdır. Çünki o binagüzarlığı [sərəncamı] nazir özü etmişdir. Əhvalat böylədir; Ziraət Nəzarətinin işlərini bir aydan ziyadə bir müddət idarə edib apardığına görə müavin, Nəzarətin hər işinə bələd olduğu üçün nazir hər xüsusda müavini ilə məsləhətləşib iş görür.

Bəydilli camaatının da işi böylə həll edilmişdir.

Sentyabr ayında Bəydilli camaatı tərəfindən iki nəfər vəkil gəlmişdilər. Ərizəsiz, dil cavabı [şifahi] şikayət etdilər. Bunların şikayəti qonşu Bala Yengicə kəndi sahibi [Sultanov] Süleyman bəydən idi. Deyirlərdi ki, guya Süleyman bəy bunların torpağını “spora” salıb, sonra öz ixtiyarına keçirmişdir. Nazir bu işi təhqiq etmək üçün mənə həvalə etdi. Mən təhqiq edib gördüm ki, Bala Yengicə cəllilərin əsla yeri yoxdur. Onlar yerə möhtacdırlar. Bəydillilərin isə yerləri olduğu halda, dübarə məzkur [adı çəkilən] mülkədar yerinə sahib olmaq istəyirlər. Mən onlara dedim ki, Bala Yengicə cəllilərin yeri yoxdur. Siz onlardan əvvəl şikayət etdiyinizə görə, bu yeri müvəqqədən bir il müddətinə sizin ixtiyarınızda qoymaq olar ki, siz onu əkəsiniz. 23 sentyabrda Qardaşovun razılığı ilə Bəydilli vəkili bəni qəbul etdilər. Sonra nasılsa təkrar gəlib ərizə vermişlər, öz narazılıqlarını göstərmişlərdir.

Nazir ərizələrinin üstündə böylə bir qətnamə yazmışdı:

“Bəydillilər bu yeri mejevaniyadan [torpaqların ölçülüb sərhədlərin müəyyənləşdirilməsindən] əvvəl onlarda olduğunu göstərdiklərinə görə, bu iş təhqiq olunmalıdır. Əgər iddiaları doğru isə yerlər onlara verilsin.”

Bu tarixdən bir qədər sonra oktyabrın 15-16-da Süleyman bəy buraya gəldi. Arginalnı mejevoy plan [orijinal torpaq sahələri xəritəsi] gətirdi.

1901-ci ildən 17-ci ilə kimi icarənamə doqovorları təqdim etdi ki, bu yer həmişə Bala Yengicə camaatına icarə

verilmişdir. Biz Qardaşovla bərabər plana baxdıq. Metravoy qanununa görə bu plan mülk sahibini bizə isbat etdi. Buna görə biz nazir ilə qərar qoyduq ki, lazım olan 2-ci təhqiqləndirilməsinə görə, məsələ həll olunur. Əvvəlki binagüzarlıq ləğv edilib, yer kəndi sahibinə qaytarılır.

Bununla bərabər, Bala Yengicə camaatı 32 ev olub 107 desyatın yerləri vardır. Halbuki Bəyilli camaatı 22 evdən ibarət olduqları halda, 208 desyatın yerləri vardır. Bala Yengicə torpağı əlbəttə Bala Yengicə camaatına verilməlidir.

Əfəndilər, bundan aşkar görünür ki, bu qətnaməni nazirin müavini deyil, nazir özü etmişdir. Təəssüf ki, kəndisi hazırda burada deyildir.

Sonra natiq mejevaniya qanunlarına keçərək, uzun-uzadı ondan məlumat verir, nitqinə əlavə edir:

Ona görə mən deyə bilərəm ki, bu sorğu nahaqdır.

İnanmasanız, işi gətirmişəm. Nə tövr olub, onu sizə söyləyə bilərəm!

Bəyilli kəndinin 208 desyatın yeri var. 47 desyatın da xüsusi yerləri vardır ki, bunun hamısı 255 desyatın edir. Bu da azdır. Camaatı görməyir. Onların yaxınlarında bir erməni kəndi vardır ki, boşalmışdır. Bizim fikrimiz də haman kənddən bunlara yer verməkdir. Fəqət onlar qəbuldan imtina etdilər. Burada nə Nəzarətin günahı var, nə də nazir müavininin... Məsələni həll etdikdə, biz qanuna istinad edirik.

Bir də dedilər ki, Süleyman bəy mənim qohumumdur. O mənə öylə qohumdur ki, nasıl burada əyləşənlərin mənimlə əlaqəsi vardır. Necə ola bilər ki, mən özüm qanun qoymağa çalışdığım halda böylə bimanə iş görüm. Bu sor-

ğunu imza edən Əhməd Cövdət mənə ondan daha yaxın qohumdur. Sorğuda deyilir ki, guya mənim əmim oğludur. Bu, qətiyyəni yalandır. Bəlkə ulu babamız yek-digəri ilə əmioğlu olmuşlardır.

Qohum olsa da ya Qardaşov və yaxud mən iş gördükdə bir əsas istinad etməyimiz lazım gəlməzmi? Biz hər binagüzarlıq ki edirik, onu məmləkətimizdə işlətdiyimiz qanunlara müvafiq olaraq edirik.

Bir də deyirlər ki, mənim Süleyman bəylə şəraitliyim [ortaqlığım] vardır. Bu da doğru deyildir. Burada oturanların çoxusu bilir ki, həmişə biz ayrı olmuşuz və aramızda hər zaman dava olmuşdur.

Son sözüm budur ki, son zamanlarda Nəzarət işlərinə bəzi firqəçilər mane olurlar. İdarəyə şikayətçilər gəlir, ərizələrə baxırıq, binagüzarlıq edirik. Amma sabah görürsən ki, firqə üzvləri gəlib qeyri sözlər danışır. Ərizəçilər onlardan təvəqqeçi gətirirlər. Bu, işə bir fayda verməməklə bərabər, bir növ münasibətsizdir də.

Zira şikayətçi Parlaman üzvünü görəndə öylə bilir ki, nazir bir şey qanmayır.

Ağamalıoğlu Səməd ağa – Nazirin izahatı ilə razı ola bilmədiyini bəyan edir, vəzir [nazir] müavininin istinad etdiyi əsasları puç hesab edir. Deyir:

Mətləb buradadır ki, vəzir qət etdiyini ancaq Şurayi-Vükəla poza bilər. Vəzir qətnaməsini müavini poza bilmədiyi kimi, özü də onu poza bilməz.

Bir də bizim eşitdiyimizə görə, Bala Yengicəli Səlimov evlərindən çıxartdırıb qonşuluqdakı erməni kəndinə köçürmüşdür. Hürriyyətdən sonra onlar təkrar öz yerlərinə köçmək istəmişlər, onları qoymamışlardır.

Bu əhvalatları Vəzarət [Nazirlik] gərək biləydi. Bir kəndi başqa bir kəndə köçürmək ancaq hökumətin qərarıdır ilə olar, nəinki mülkədarların. Necə olur ki, bundan Vəzarət xəbərdar olmayır. Bunun üçün biz böylə hökumətə inana bilmərik.

Əliheydər Qarayev – Nitqində deyir ki, Süleyman bəy Hidayət bəyin qohumu olmasa da, onun tərəfini saxlamağa məcburdur, çünki bəydir. Bəy bəyin mənfəətini, rəiyyət də rəiyyətin mənfəətini hər zaman gözləməlidir.

Natiq sonra torpaq məsələsinə keçib deyir:

Azərbaycanı müdafiə edən iki nəzarət var. Onların birisi Məsai [Əmək] Nəzarəti, digəri də Torpaq Nəzarətidir. Bunlardan başqaları əhəmiyyətsizdir, çünki bizim əhalimizin 99 faizi kəndli və fəhlədir. Bu iki nəzarət çox iş görməlidir. Bizi mədəniyyətə ancaq bu iki nəzarət çıxara bilər. Lakin təəssüf olunur ki, bizim nazir köhnə Nikolay qanunlarından istifadə etməkdədir. Böylə adamlar iş başından çəkilməlidir.

Hidayət bəy Sultanov – Natiqlərə cavab verir, deyir:

Mənim əlimdə rəsmi təhqiqat vardır ki, Bəyilli camaatının 200 desyatın yeri var. Bala Yengicə camaatının yeri isə iki dəfə Bəyilli camaatının yerindən əskikdir. Onlar həmişə Bəyilli camaatı yerindən istifadə etmişdirlər. Qalan yerlər isə mülkədarlarındır ki, əllərində sənədləri vardır. İnsaf ilə deyilsin, bu yer hankı kəndə verilməlidir? Əgər sosialistlər camaatın yeri olmasını istəyirsələr, ortada davalı olan bu yeri hankı kəndə verərlər? Mən öylə bilərəm ki, həmin yeri

Bala Yengicəliyə verəcəklər. Bilmirəm nə səbəbə və hankı qanuna görə bu yer başqasına verilmək istənilir.

Natiq sonra Bala Yengicəliyə qonşu erməni kəndinə köçürüldüyünə keçərək deyir:

Siz görürsünüz ki, Bala Yengicəliyə yeri yoxdur. Hər evə iki desyatın yer düşür. Bu da məlumdur ki, bir kəndçi iki desyatın yer ilə güzəran edə bilməz. Anarxiya zamanı erməni kəndi boşalmışdı, biz də ixtiyar verdik ki, müvəqqəti olaraq camaatdan bir qədər gedib orada yerləşsin. Hərəsinə 20-30 desyatın yer düşür. Köçürmək məsələsi də bu yol ilə olmuş, nəinki polis gücü ilə.

Sonra natiq Nəzarətin əski Rusiya qanunları ilə iş gördüyünə işarə edərək deyir:

Hər halda bizə bir qanun lazımdır. Şimdilik özümüz bir qanun qoymamışıq, əlbəttə ki, qanunsuzluqdan, pis qanun daha yaxşıdır. Çünki bu pis qanunlarla yenə camaatın bir növlə işi düzəldir.

Əbilov İbrahim – Verdikləri sualdan məqsəd Nəzarətin verdiyi qərarı dəyişməsinə olduğunu söyləyir. Deyir:

Müavin buyurdu ki, o hökm nazir tərəfindən verilmişdir. Burada üç kağız var. Birində deyilir ki, bu yer gərək camaat əlində qalsın. İkinci kağızda deyilir ki, bu yer gərək camaata kirayə verilsin. 3-cü kağızda deyilir ki, Sultanovun əlində plan olduğuna görə, əvvəlki qərarlar ləğv edilir. Bu üç yek-digərinə [bir-birinə] zidd qərarlardan anlaşılır ki, Nəzarətin o yer barəsində heç bir məlumatı yoxdur.

Muxtar Əfəndi[zadə] – Torpaq məsələsindən lazımcına məlumatı olmadığına işarə edərək, bu məsələyə iştirak etmək istəmədiyini, lakin yenə bir neçə kəlmə

danışmaq istədiyini söyləyir. Sorğunun əsasında bəhs edir. Nəhayət, təklif edir ki, oraya Ədliyyə Komissiyası göndərsin.

Məhəmmədbağır Şeyxzamanov – İşbu sorğudan “Müsavat” fraksiyasının xəbəri olmadığını söyləyir. Sonra torpaq barəsində Zaqafqaziya Seyminin, Parlament Torpaq Komissiyasının qərarlarından bəhs edir. Deyir:

Buna görə, əvvəlcə bir Torpaq Komissiyası düzəlməli, bu yerlər hamı komissiyasının ixtiyarına verilməlidir. Komissiya da davalı yerləri öz ixtiyarına alıb, sonra lazım bildiyi tərəfə verir.

Bəyidilli camaatı şikayət edir ki, bu yer bizimdir. O biri tərəf də şikayət edir ki, xeyr, bizimdir. Nəzarət də təhqiq edib görür ki, Bəyidilli camaatının yeri var, Bala Yengicəlilərin isə yeri yoxdur. Buna görə hamı yeri Bala Yengicəlilərə verir.

Nəzarət hökumət nümayəndəsinin bəyanatını kafi ədd [hesab] edir.

Hidayət bəy Sultanov – Nətiqlərə cavab verir. Əlavə edir:

Bir də sosialistlər deyirlər ki, biz Nəzarətə etimad etməyirik. Əcəba bir qanunsuzluqmu vəqə olmuşdur? Məsələ aydındır. Nəzarətin işi onların qoyduqları qanuna müvafiq olmadığından, təbiidir ki, onlar tərəfdar olmayacaqlar.

Sədr – Müzakirənin qəti edilməsi [kəsilməsi] barəsində təklif varid [daxil] olduğunu söyləyir. Təklifi səsə qoyaraq, əksəriyyətlə qəbul edilir. Müzakirənin nəticəsində iki təklif varid olur. Birisi sosialistlər tərəfindəndir ki, Nəzarətin hərəkətini doğru görmədiklərindən, məsələnin həlli üçün yuristlərdən ibarət bir komissiya təşkil edilsin.

Sosialistlər yerlərindən – Xayır, bizim təklifimiz öylə deyil.

Sədr – Ancaq onların yazdıqlarını oxuduğunu, özü tərəfindən heç bir şey artırıb-əskiltmədiyini söyləyir. 2-ci təklifi oxuyur. 2-ci təklifdə hökumətin verdiyi bəyanat kafi görülməklə, növbədəki məsələlərin müzakirəsinə keçilir.

Sosialistlər öz təkliflərini yenidən yazıb verirlər.

Sədr – Oxuyur: Nəzarət tərəfindən verilən izahat kafi olmadığından, məsələni yerində təhqiq etmək üçün sosialistlər bir Parlament komissiyası...

Təklifin məbədini [ardını] sədr oxuyamamışını bəyan edir, sosialistlərə təklif edir ki, özləri gəlib yazdıqlarını oxusunlar. Sosialistlərdən kimsə yazılan təklifi oxumağa gəlmədiyindən sədr deyir:

Mənə varid olan və Parlament tərəfindən mənası anlaşılan yalnız bir təklif vardır – “Müsavat” fraksiyasının təklifi. Onu səsə qoyuram.

Təklif səsə qoyulub, əksəriyyətlə qəbul edilir. Bununla iclas saat 2:33 dəqiqədə qapanır.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz teleqraf mövqifi tərəfindən qəbul edilmişdir)

17 təşrini-sani

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Fin körfəzi səvahlili [sahilləri] dairəsində bizim qoşunlarımız düşməni Kopor boğazı ilə Luj arasındakı cəzirədən [adadan] çıxarmışlardır.

Yamburq dairəsində qoşunlarımız Luqanı keçərək Yamburqun iki fərsəx qərbində yerləşmişlərdir.

Narva cəbhəsində - Bizim qoşunlarımız Narvadan cənuba bir neçə kənd işğal etmişlərdir. 450 əsir, bir top, 4 mitralyoz, silah, on min fişəng, at və başqa qənimətlər almışdır.

Lepel dairəsində yürüşümüz müvəfəqiyyətlə davam edir. Tərəfimizdən 120 min fişəng və külli miqdarda silah alınmışdır.

Novoqrad-Volin və Kiyev dairələri təbəddülsizdir [dəyişiklik yoxdur].

Çerniqov dairəsində - Düşməni Çerniqovdan cənub və cənub-şərqə sıxışdırmaqda davam edirik.

Lvov cəbhəsində - Bizim hissələrimiz şiddətli vuruşma ilə yürüşlərində davam edərək Dmitrovdan 15 fərsəx cənub-şərqə bir neçə nöqtələri işğal etmişdir.

Kursk cəbhəsində - Kurskdan 25 fərsəx şimala şiddətli vuruşmalar davam etməkdədir.

Staro-Oskolski cəbhəsində şiddətli vuruşmadan sonra tərəfimizdən dəmir-yol xətləri işğal edilmiş və bir çox qənimətlər alınmışdır.

Bobrov dairəsində vuruşmalar davam edir.

Kalaç cəbhəsində vuruşma ilə tərəfimizdən Abramovka mövqifi [stansiyası] işğal edilmişdir.

Xopyor ilə Medveditsa arasında vuruşma gedir.

Don ilə Volqa arasında bizim hissələrimiz düşməni istehkamına təərrüz [hücum] edib 50 əsir, 8 mitralyoz, 56 at almışdır. Volqa nəhrinin sol kənarında və Bervov-Poqromnoy dairəsində vuruşma-

lar davam edir. Dubovkanın cənub-şərqindəki vuruşmalarda təşrini-saninin 12 və 13-də 500-dən yuxarı əsir, 4 İngiltərə topu, mitralyoz, silah və başqa qənimətlər alınmışdır.

Sarev dairəsində vuruşma ilə Mal-yovka kəndini işğal etdik.

Omsk dairəsində şərqə hərəkətimiz davam edir.

Ağların növbəti yalanları

Uralsk - Bütün cəbhədə olan müvəfəqiyyətsizlikləri münasibətilə Ağlar komandanlığı kazakları başqa cəbhələr vəziyyəti haqqında yalan xəbərlərlə təskin etməkdədir. Axırını rəsmi xəbərdar [xəbərlərdə] denilir: “Moskva və Petroqrad Yudenich və Denikin tərəfindən işğal edilmişdir.” Kazaklar öz komandanlarının yalan şayiələrindən son dərəcə narazı olduqları üçün aralarında həyəcan vardır.

Fransada intixabat

Lion - Sabah saat 8-də bütün Fransada Məclisi-Məbusan intixabatına şüru ediləcəkdir [seçkilərinə başlanacaqdır]. Fransada mütənasib intixabat üsulu qəbul edildiyi üçün intixabatın birinci nəticələri ancaq düşənbə [bazar ertəsi] günü gündüz məlum olacaqdır.

Rusiya işləri müdaxiləsi əleyhinə

İsveçrə mənbəyindən [mənbələrindən] xəbər verirlər ki, Fransa dövləti rəsmi surətdə Rusiya işlərinə hərbi müdaxilə edilməsinin qətinə [dayandırılmasına] razı olduğunu bildirir.

Almanlar tərəfindən Litvanın təxliyəsi

Lion – Kovnadan [Kaunasdan] varid

olan [gələn] məlumata nəzərən, Almaniya nizami qoşunları Litvanı təxliyə etməkdədirlər.

Denikin əleyhinə iğtişaş

Odessa - Burada Xerson müvəqqəti hökumətinin imzası ilə dəvətnamələr intişar edilməkdədir [yayılmaqdadır]. Dəvətnamələrdə Denikin əleyhinə iğtişaş elan edilir.

Rusiya ilə dava əleyhinə

Nauen - Rusiyadan övdət edən [qayıdan] İngiltərə zabitləri açıq-açıqına Rusiya işlərinə müdaxilə edilməsi əleyhinədirlər. Polkovnik Malen Müttəfiqlərin Kolçak və Denikinə ümidvar olmalarında səhv və xəta etdiklərini açıq surətdə bəyan edir.

Denikinə axırıncı hədiyyə

Beloostrov - 29 təşrini-əvvəldə [oktyabrda] olan İngiltərə Məclisi-Məbusanı iclasında sənəyi-cariyyənin [cari ilin] axırından etibarən Denikinin bir daha Müttəfiqlərdən müavinət almayacağını və ancaq axırıncı hədiyyə olaraq 15 min funt miqdarında hərbi mühimmat verildiyini Çörçill bəyan etmişdir.

Kiyevdə həyəcan

Bryansk - Qırmızı qoşunların Kiyevə yaxınlaşması münasibətilə ağqvardiyaçılar Kiyev[dən] ziqlimət [qiymətli] əşyalarını çıxarmaqdadırlar. Sərvətlilərin ruhu düşkündür, bir çoxlarının Rostova fərar etmələri müşahidə edilməkdədir.

İngiltərə mətbuatı

Vyanadan varid olan [gələn] teleqraf-

lar Romaniya dəstəsinin Budapeştdəki baş gömrükxanaya girib və 250 milyon kron tutmuş olduqlarını xəbər verirlər.

Ural cəbhəsinin təsviyəsi

Uralsk - N. ordusu Şurası cənbində [nəzdində] Uralsk cəbhəsinə təsviyədən ötrü üç nəfərdən ibarət bir komissiya təşkil edilmişdir. Komissiya qəzetələr vasitəsilə zəhmətkeş kazakları Şura Rusiya ilə müharibəni qət etməyə [dayandırmağa] dəvət edir.

(Gürcü teleqraf agentliyindən)

Fransa xəbərləri

Romaniya və Ali Şura

Ali Şura bütün hüquq və mənafeyinə əlindən alınması təhdidi ilə Romaniyanın Sülh Konfransının qətnamələrinə tabe edilməsi məqsədi ilə Romaniya hökumətinin axırıncı notasına cavabı müzakirə etməkdədir.

Bolqariya mürəxxəsləri

Bolqariyanın Sülh müahidənaməsini [sazişini] imza etmədən ötrü Teodorov və Stamboliyskini Parisə göndərməsi təsdiq edilir.

Lehlərin bolşeviklərlə vuruşmaları

Polotskdan qərb və şərqə Qərbi Dvina nəhri üzərində bolşeviklərin mükərrər [ardıcıl] hücumlarını külli tələfatla leh [polyak] dəstələri dəf etmişlərdir.

Petlyura həziməti

Denikin qoşunları ... (buraxılmış) xəttə çatıb bütün Petlyura Baş Ərkani-

hərbini [Baş qərargahını] tutmuşlardır. Petlyura qaçmış və nərədə olduğu məlum deyildir. Ukrayna qoşunları külliyyə münhəzim [tamamən məğlub] edilmişdir. Qalan hissələr Denikin tərəfinə keçmişdirlər.

Yudeniç yürüşü

Yudeniç yenidən Qatçina tərəfdə yürüşdə bulunmuşdur. Helsingforsdan [Helsinkiyə] xəbər verirlər ki, Yudeniç düşmənin Pskov tərəfdə olan hücumunu dəf etmişdir. Yudeniç Qatçinaya yürüşə başlayaraq bir neçə kənd işğal etmiş və əsir almışdır.

(Qafqaziyada Müttəfiqlər Heyətinin radio xəbərləri)

Petroqradaın təxliyəsi

Helsingforsdan xəbər verirlər ki, Qırmızı ordunun şimal-qərb cəbhəsində müvəffəqiyyətə baxmayaraq, Yudeniç yürüşü əsnasında başlanılan Petroqradaın təxliyəsi davam etməkdədir. Bolşeviklər paytaxtdan bütün qiymətli əşyanı çıxarmaqdadırlar.

Rusiya ablukası

Almaniya dövləti Müttəfiqlərin Rusiya ablukası [blokadası] haqqında olan notasına; bitərəf dövlətlərlə mübadiləyə əfkardan [fikir mübadiləsindən], Müttəfiqlərdən abluka haqqında və Almaniyanın ablukada nə növ iştirak edəcəyi xüsusda məlumat aldıqdan sonra cavab verəcəkdir.

Fiume məsələsi

Fiumeyə Beynəlmüttəfiqin [Müttəfiq-

lərarası] komissarı sifəti və geniş ixtiyarat [səlahiyyətlər] ilə ehtimal ki, Hersoq Aostski göndəriləcəkdir. D'Annunsiun yeni təkliflərə tabe olacağı zənn edilməkdədir.

(İtaliya heyəti xəbərləri)

Stokholm-Helsingfors

İtaliya təyyarələrindən Maddalena Stokholmdan Helsingforsda iki saat zərfində teyr etmişdir [uçmuşdur].

QƏZETƏLƏRDƏN

Şah prezident nəzdində

29 təşrini-əvvəldə [oktyabrda] İran şahı Fransa Cümhuriyyəti prezidentini ziyarət etmişdir. Rəfaqətlərində məiyyət ərkani [yanında onu müşayiət edənlər] olaraq şahənə arabaya rakibən [minərək] Şah həzrətləri Yelisey sarayına vürud etmişdir [gəlmişdir]. Kiraser eskadronu süvari bölüyü şahı saraya qədər təşyi [müşayiət] etmişdir. Saray qarşısında şahə hərbi təzimlər edilərək, bando musiqi tərənnümsaz olmuşdur [hərbi orkestr musiqi çalmışdır].

Sarayda təhiyyə edilmiş [hazırlanmış] qəhvəaltıda şah, prezident və prezidentin rəfiqəsindən başqa İran səfiri və Səfərat katibi, Xariciyyə naziri Pişon, Heyəti-vüzzar rəisi-əsbəq [keçmiş Baş nazir] Leon Burjua, əsbəq [səbiq] Xariciyyə naziri Q. Anoto, İnstitut əzasından [üzvlərindən] Pottye və Dyölafua və şahın məiyyətlərində bulunan məmurlar isbatı-vücut [iştirak] etmişlərdir.

Vilhelmin bəyanatı

Londrada nəşr olunan həftəlik qəze-

tələrin birində kayzerə aid yazılmış bir məqalə içində Vilhelmin Amerika mühərrirlərindən [jurnalistlərindən] birinə verdiyi bəyanat dərc edilmişdir. Kayzeri-əsbəq [səbiq kayzer] müsahibədə bulunmaq ricası ilə kəndisinə müraciət etmiş Amerika mühərririnə söyləmiş ki:

“Hazırkı şərait daxilində mənim tərəfimdən mətbuata bəyanat vermək qeyri-məqbul bir işdir. Bir ilə yaxın təqib etdiyim xətti-hərəkətdən məni ayrılma-yacağam və özə [vəziyyət] dəyişməyincəyə qədər də sükut ixtiyar edəcəyəm.

Amerikalılar prezidentlərinin Versal tərz-i-hərəkətini rəsmən təsvib [təsdiq] etmək üçün hazırlıqlar yapırlar. O, böyləliklə mənim düşmənlərim sırasına keçir. Bu təqdirdə mənim onunla danışmağım və xüsusən rica və istida [xahiş] ilə müraciət etməyim qeyri-mümkün olur.”

Beytölmüqəddəsə

Beytölmüqəddəs Müttəfiqin əsakiri [Müttəfiq dövlətlər əsgərləri] tərəfindən işğal olunduğu zamandan bəri Britaniya hökuməti tərəfindən təyin edilmiş mühəndislərdən ibarət xüsusi bir komisiya qədim Beytölmüqəddəs şəhərini təmir və təcdid [bərpə] etmək üçün plan tərtib etməklə iştigal etmişdir [məşğul olmuşdur]. Şimdi isə komisiya işlərini bitirmişdir.

Yeni Beytölmüqəddəs üç hissəyə təqsim ediləcəkdir [bölünəcəkdir]. Əvvəlinci hissə əski şəhər ilə Davudun qəbrinə qədər dairədən ibarət qalacaqdır. Bu hissədə İsrailin qədim paytaxtının arxeoloji və tarixi mahiyyətini saxlamaq niyyəti ilə yeni təmirat və inşaat yapmaq

mən' [qadağan] edilmişdir. Bu hissənin qərb tərəfində isə büsbütün yeni bir şəhər bərpa ediləcəkdir ki, geniş bulvarları və kölgəli soyaqları olacaqdır. Yeni şəhər ilə əski şəhər arasında açıq qalan mövqedə ancaq məmuranın [məmurların] xüsusi izn və müsaidəsi ilə yeni binalar yapıla biləcəkdir.

Bolşevik propoqandası

Bolşeviklər, inqilablarının ikinci sənəyi-dövriyyəsi [ildönümü] tamamı münasibətilə bütün Avropada həman gün inqilab yapmaq xəyalı ilə planlar hazırlamış imişlər. İsveçrədə tövqif [həbs] edilmiş bolşevik agentləri nəzdində kəşf edilmiş mühüm vəsiqələrdən və bolşevik mərkəzi təşkilatlarının əmrnamələrindən anlaşılmışdır ki, yövmi-məzkurda [deyilən gündə] Avropanın hər tərəfində kommunist çıxışları olacaqmış. İttixaz edilmiş tədabiri-lazimə [lazım gələn tədbirlərin alınması] sayəsində həman gündə yapılacaq bolşevik çıxışlarının qarşısı alına bilmişdir.

Mübəlligərdən [təbliğatçılardan] müxtəlif vəsiqələr zəbt edilmişdir ki, onlardan bəzisi alman mənbəyindən [mənbələrindən] və bəzisi də rus bolşevikləri təşkilatlarından verilmiş imiş. Almanlar əhalini ümumi tətıl etməyə və 7 təşrinisani [noyabr] günü xüsusi inqilab yapmağa dəvət edirmiş. Ruslar da inqilab yapmaq üçün mütəəddid [müxtəlif] yollar göstərərək, bu qış ərzində Avropa fəqərə diktaturası bərpa edilməsini tövsiyə və əmr edirlərmiş.

Türkiyədə Avstriya-alman müəssisələri
Məclisi-Alinin son cəlasələrinin [iclas-

lərinin] birində Türkiyədə Avstriya-alman maliyyə müəssisələri məsələsinə baxılmışdır. Konfransın Maliyyə Komisiyonu bu məsələ haqqında İstanbuldakı Fransa Baş Komissarlığı üçün bir nəqliyyat projesi tərtib vermişdir. Komisiya Beynəlmüttəfiqin [Müttəfiqlərarası] maliyyə kontrolunun şu yoldakı təşəbbüsətini təsviblə [bəyənməklə] təklif etmişdir ki, minbəd [bundan sonra], yəni Versal müahidənaməsi qüvvəsini aldığı gündən, düşməni maliyyə müəssisələrinə artıq təhdidat [məhdudiyyət] qanunları tətbiq edilməsin. Digər tərəfdən, Məclisi-Ali cəlasəsində rəy verənlər olmuşdur ki, Müttəfiqlər Türkiyə ilə hələlik müharibə vəziyyətdə olduğu üçün lazımdır ki, Almaniya maliyyə müəssisəsinin qeyri-qanuni hərəkətlərini dəf etməkdən ötrü tədabiri-şədidə ittiqaz edilsin [şiddətli tədbirlər görülsün]. Bu məsələnin Hüquqşünaslar Komisiyona verilməsini Məclisi-Ali qərara almışdır.

İrlanda məsələsi

Londradan yetişən xəbərlərə görə, İrlanda məsələsi bitmək üzrədir. İrlanda haqqında atıdəki [aşağıdakı] maddələrdən ibarət qərarın qəbulu ehtimal edilir.

İrlanda Olster [Şimali İrlandiya], xüsusi İrlandaya təqsim edilir [bölünür]. İrlandada müstəqil bir Parlaman təşkil edilir. Parlamanda isbatı-vücut [iştirak] edəcək nümayəndələr Olsterdən və İrlandadan müsavi miqdarda olmalıdır.

Sülh, müharibə, ordu, vərəsəlik hüququ və bütün Ali İdarəyə aid olan məsələlər ümumi imperiya Parlamanı tərəfindən həll edilir.

İrlanda Parlamanı idarəsində vergi və aksiz almaq, torpaq tənzimatı [islahatı], xalq maarifi və ticarət müahidənamələri [sazişləri] məsələləri qalır.

İrlanda ümumi imperiya Parlamanında və Məclisi-Əyanda [Senatda] kəndi nümayəndələrini bulundurur. İrlanda Parlamanı ilə ümumi imperiya Parlamanı arasında sərzədeyi-zühur olmuş [baş vermiş] münaqişəli məsələləri həll etmək üçün xüsusi bir komisiya intixab edilir [seçilir].

Ümumi imperiya borclarının bir hissəsini İrlanda kəndi öhdəsinə qəbul edir. Hərbi istiqrazı tədiyə etmək [ödəmək] üçün İngiltərə Dövlət Xəzinəsinə İrlanda hər sənə müəyyən miqdar məbləğ verir.

AMERİKA MƏCLİSİ-ƏYANINDA MÜBAHİSƏLƏR

Vilsonun yaxın dostu Henri Morqen-taunun bəyanatı

Vilsonun Sülhi-ümumi konfransında nə vəziyyətdə qaldığı və Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] məsələsinin nə şəkildə olduğu calibi-maraq bir keyfiyyətdir [maraq doğuran bir məsələdir].

Fəqət daha ziyadə mühüm olan Amerika Məclisi-Əyan və Qanuni-əsasının [Senatının və Konstitusiyasının] bu məsələlərə nə nöqtəyi-nəzərlə baxacağıdır.

İştə, bu məsələləri bir az tənvir edən [ışıqlandıran] aşağıdakı yazıları iqtibas edirik:

Versal müahidəsinin Amerika Əyanınca təsdiqi üçün mister Vilsonun

Əyanın üçdə iki rəyinə sahib olması lazımdır. Bu xüsusda Amerika Qanuni-əsasları pək müvəzzəhdır [açıq-aydındır].

İkinci maddəsinin qismi-əxirində [son qismində]:

“Rəis [Prezident], Əyanın müvafiqət [razılığı] və rəyi ilə sülh əqd edə bilər, şu şərtlə ki, Əyanın üçdə ikisi kəndisinə təmini-müavinət etməlidirlər.” – denir [deyilir].

Bu gün Amerika Əyanı ikiye bölünmüş, nə rəisi-cümhur və nə də müxalifləri üçdə iki rəy qazanacaq halda deyillərdir.

Şu halda iki tərəf arasında ya uzlaşılacaq və yaxud müahidə-filan olmayacaq.

Əcəba, uzlaşmaq qabilmidir?

Rəisi-cümhurun səmimi dostlarından səfir Henri Morqantau “Matin” müxəbirinin bu sualına cavabən deyir ki:

– Əvət, uzlaşmaq qabilədir. Bütün müahidə bir Cəmiyyəti-Əqvamın təsisi əsası üzərinə qurulmuşdur.

Və Amerika millətinin yüzdə 95-i isə Cəmiyyəti-Əqvamın lehindədir.

Amerika milləti hərbin son hərbi olması üçün müharibəyə girişdi. Sülhü də yalnız kəndisi üçün deyil, bütün cahan üçün istəyir və bu sülhün də ancaq bir Cəmiyyəti-Əqvam tərəfindən təmin ediləcəyinə qanədir. Hürriyyəti kəndisi üçün deyil, kiçik millətlər üçün tələb edir və bir otokrasi idarəsinin övdətini mən’ edəcək [geri qayıtmasına mane olacaq] yeganə qüvvətin Cəmiyyəti-Əqvam ola biləcəyinə iman edir. Sülhün və hürriyyətin təəssüsünü nasıl arzu edirsə, Amerika milləti Cəmiyyəti-Əqvamın da təəssüsünü eyni şiddətlə istəyir.

Cəmiyyətin təşkilat və ümuri-idarəsi [idarə edilməsi işləri] üçün nüqəti-nəzər [nöqteyi-nəzər] ixtilafı var. Prinsipdə həpsi də etilaf etmişdir [uzlaşmışdır]. Mədəni millətlər kəndilərini [və] yek-digərlərini [bir-birlərini] rəbt edəcək bağı vücuda gətirmək əzmindədirlər. Tarixi ələ alınız. Hər kəsin ittihad etdiyi [birləşdiyi] bir prinsipin müvafiq olmamaq imkanı olmadığını görəcəksiniz. Amerika da İngiltərə kimi, Fransa kimi, Avropa kimi bir Cəmiyyəti-Əqvam istəyir və buna nail olacaqdır.

Sülh Konfransı bütün cahana Cəmiyyəti-Əqvamın bir gün nə yapa biləcəyini göstərə bilmək qüdrətini haizdir [daşıyır]. Millətlərin arzuları hənzur dağınıqdır. Bu arzuları sağlam bir şəkildə tövhid edən [birləşdirən] qüvvət bəşəriyyət və mədəniyyətə böyük bir xidmət yapmış olacaqdır. Cəmiyyəti-Əqvam yarın bu arzuları təbəllür etdirə [açıq bir şəkildə meydana qoya] bilər. Fəqət, Cəmiyyəti-Əqvam hənzur nahif [zəif] bir çocuqdur. Paris Konfransı bu çocuğun valididir [atasıdır]. Onun həyat və inkişafı hər hankı bir Parlamentodan ziyadə Konfransa aiddir.

* * *

Digər tərəfdən “Jurnal” qəzetəsinin yazdığına görə, Versal müahidəsinin Fransa Parlamentosunda təsdiqi xəbəri Amerikada müahidə tərəfdarlarınca şövq və şadi ilə qarşılanmışdır. Demokrat liderləri bu xəbərin Amerikan əyanı [senatorları] üzərində icrayi-təsir edərək qısa bir müddət zərfində müahidənin təsdiq ediləcəyi ümidini izhar edir.

Fəqət şurasını da zikr etməlidir ki, Əyanda davam edən müzakirə, müahidənin təsdiqini təsri edəcək [sürətləndirəcək] mahiyyətdən uzaqdır.

Əyandan demokrat Huk Smit 7 qeydi-ehtiyat dərmian etmiş [ehtiyat şərti ortaya atmış] və bu qüyudun ədəmi-qəbulu [bu şərtlərin qəbul edilməməsi] haqqında müahidəni təsdiq etmək xaricində olduğunu söyləmişdir. Mister Smit tədilət [dəyişikliklər; düzəlişlər] və qüyudi-ehtiyatiyyə [ehtiyat şərtləri] haqqında ən müfid [faydalı] bir proqram təklif edən ilk demokratdır.

Vilson tərəfdarları Sülh müahidəsinin Amerika Əyanınca təsdiqini arzu edirlərsə, qüyudi-ehtiyatiyyə proqramı ilə birləşməyə məcbur olduqlarını anlamışlardır.

Mister Smit projesini izah edərkən, təklifinin müahidənin əsnayi-təsdiqində istifadə ediləcək bir vasitə şəklində istemal edilməsində [işlədilməsində] israr etmişdir.

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

Məsai [Əmək] nazirinin, zəhmət haqqının artırılmasına dair təqriri [rəsmi müraciəti] Maliyyə və İqtisadiyyə Komitəsinə verilmişdi. Komitə məsələni müzakirə etdikdən sonra Vükəla Şurasına təqdim etmişdir. Vükəla Şurası bərvəchi-ati [aşağıdakı] qərarı qəbul etmişdir:

Zəhmət haqqının artırılmasını təşrinəvvəlin [oktyabrın] 1-indən etibarən qəbullu, əsas olaraq gündəlik zəhmət haqqını fəhlə üçün 41 manat 80 qəpik və yaxud 26 iş günü üçün 1086 manat 50

qəpik qəbul etməli. Digər neft, ticarət və sənaye işlərində çalışanlar üçün isə mövcud nisbəti saxlamalı.

Ev kirayəsi və hamam pulu maaş əsasına isə təfriti [ən aşağı həddi] qəbul etməli: mənzil kirayəsi ailələrə 50 manat, bekarlara [subaylara] isə 25 manat, hamam pulu ailələrə 10 manat, bekarlara isə 6 manat, nəqliyyat pulu ailədar və bekarlara ayda 10 manat.

Bununla bərabər, hökumət tərəfindən neftə təyin edilmiş 5 manat 30 qəpik artırılmış məbləğin çıxarılan neftin puduna təqsimindən [bölünməsindən] çıxacaq xaric qismət qədər artırılmalı.

Neftçilər ittifaqına işbu qərarın qəbulu və hökuməti xəbərdar etmək üçün təşrinə-saninin 19-u axşam 6-ya qədər vaxt verməli. Əks surətdə hökumət qərarın qövldən feilə gətirilməsi [sözdən işə keçirilməsi] üçün bütün ixtiyarında olan vəsaitə [vasitələrə] müraciət edəcəkdir.

Neftin neftçilərə oturacağı qiyməti təyin üçün Ticarət, Sənaye və Məsai Nəzarətinə xüsusi bir komisiyon təşkili tapşırılsın. Komisiyon üç həftəyədək bu barədə məlumat təqdim etməlidir.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Bu gün gündüz saat 12-də Tağıyev fabrikanı əmələlərinin [işçilərinin] ümumi iclası təyin edilmişdir. İclasda Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi] tərəfindən təyin edilmiş Komisiyon da iştirak edəcəkdir. İclas Zavod Komitəsi təşkilinə münhəsir [həsir] ediləcəkdir.

Culfa-Bakı Dəmiryolunda

Türük və Məabir Nəzarəti [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyi] Daxiliyyə Nəzarətinə müraciətlə rica etmişdir ki, Culfa-Bakı dəmiryollarında çalışan arabalara taksa təyin edilmək haqqında tədabiri-lazimə ittixaz edilsin [lazimi tədbirlər görülsün] və bu barədə Bakı və Gəncə qubernatorlarına lazimi düsturöləmə [təlimatnamə] verilsin.

Salyan şəhərinə istiqraz

Maliyyə Nəzarəti Daxiliyyə Nəzarətinə bildirmişdir ki, Salyan Bələdiyyə İdarəsi tərəfindən faizsiz istənilən 100 min manat istiqraz haqqında Maliyyə Nəzarəti kəndi rəyini verəmməz, zira Salyan Bələdiyyə İdarəsinin maddi cəhəti haqqında heç bir məlumat əldə edilməmişdir.

Yeni qəza

Daxiliyyə Nəzarəti şimdiki Ərəş qəzasının “Ağdaş qəzası” adlandırılması haqqında Vükəla Şurasına bir qanun layihəsi təqdim etmişdir.

Toxum

Bakı qəzasının Sündü kəndi Bakı qubernatoruna müraciətlə, ərazilərini əkmək üçün toxum verilməsi barəsində təşəbbüsatda bulunmuşdular. Qubernator istida [ərizə, xahiş] ilə Daxiliyyə Nəzarətinə məlum etmişdir ki, Şamaxı qəza qaimməqamı [qəza rəisi] kiçik müavinini tərəfindən icra edilmiş təftiş nəticəsində məlum olmuşdur ki, həqiqətən köylülərin toxumları yoxdur və kəndlilərin maddi əhvalları fənədir.

Ov

Bakı qubernatoru Daxiliyyə Nəzarətinə məlum etmişdir ki, hal-hazırda mövcud ov (şıkar) haqqındakı qərarlar xəzinəni iktifalandırdığı [qane etdiyi] kimi, ov işlərinin nizamına da kafidir. Xəzinə üçün alınan ov vergisi isə 10 dəfə artırılmalıdır, yəni 3 manatdan 30 manata qədər təzayüd etməlidir [artmalıdır]. Hal-hazırda barıt və saçma olmadığından, bir qədər ov işləri ləngimişdir.

Bakı istiqrazı

Maliyyə Nəzarəti İstiqraz şöbəsi Daxiliyyə Nəzarətinə xəbər vermişdir ki, Bakı Bələdiyyə İdarəsinə istənilən 15 milyon manat əvəzində fəqət sənəlik 5 faiz olmaq üzrə 10 milyon manat vermək olar.

İşbu məbləğ 50 milyonluq daxili istiqrazdan və yaxud pud vergisi gəlirindən çıxmalıdır. İşbu məbləğlər iktifa [kifayət] etməyəcəyi təqdirdə, Bələdiyyə İdarəsi 1925 və 1926-cı sənələri büdcələrinə 5 milyon olmaq üzrə idxal etsin.

Faizlər isə 1920-ci sənədən etibarən hər sənə büdcəsinə idxal edilməlidir.

İstatistik

Məsai Nəzarəti hal-hazırda Bakı Neft mədənləri dəvairi [dairələri] ticarət, sənaye və fəhlələri haqqında bir istatistik hazırlamaqla məşğuldur.

İstatistikdə fəhlələr milliyət, yaş və erkək-dişilik üzrə təqsim ediləcəklərdir [ayrılacaqlar].

İclas

İşbu təşrini-saninin 20-si axşam saat 7-də Məsai Nəzarəti mülkündə Nəzarə-

tin Ümrən [Mədəniyyət] və Maarif şöbəsinin iclası təyin edilmişdir. İclasda “Kooperasiya”, Neftçilər İttifaqı və Fəhlə Klubu nümayəndələri iştirak edəcəklərdir.

Türkiyə müəllimləri

Maarif Nəzarəti Türkiyədən dəvət edilmiş müəllimlərin məvaciblərinin həzırdakı məvaciblərdən 50 faiz fəzlə verilməsinə aid Vükəla Şurasına bir qanun layihəsi təqdim etmişdir.

Bunun səbəbi məktəblərin milliləşməsindən dolayı məktəblərdə olan türk lisanı müəllimlərinin miqdarı pək az olmasıdır.

Yeni proqrammalar

Maarif Nəzarəti Cümhuriyyətimizin bütün ibtidai və rüşdiyyə məktəbləri proqrammalarını tərtib və təb' [çap] etdirib məhəllərinə [yerlərə] göndərmişdir. Ən yaxın zamanda edadi məktəblərin də proqrammaları hazır olacaqdır.

Düz mövqifinin qərar edilməsi

Cavad qəzasında mövcud təcrübə düz mövqifi əmvalı [stansiyası malları] 1918-ci sənəsinin mart ayında Qalaqayın əhalisi tərəfindən yağma edilmişdir.

Bu vaxtadək, aparılmış malların az bir hissəsi bulunmuşdur.

İşbu təşrini-saninin 15-də qərarqararlardan Paşa Şalı oğlu, Cəfər Qasım oğlu bir neçə nəfər digərləri ilə mövqif müdirinin məhəllində [yerində] olmamasından istifadə edərək, mövqifə məxsus yeri sürüb əkməyə başlamışlardır. Mövqif xidmətçilərinin etirazına baxmayaraq, müsəlləh [silahlı] olduqları halda öz işlərində davam etmişlərdir.

Ərazi Nəzarəti işbu əhvalı Daxiliyyə Nəzarətinə xəbər verməklə, mövqif mühafizəsi üçün tədabir ittixazını [tədbirlər görülməsini] rica etmişdir.

BƏLƏDİYYƏ VƏKİLLƏRİ SEÇKİSİ

- 5 -

Bələdiyyə idarələrindən nələr gözləyirik?

Keçən məqalədə proqramdan xaric olaraq sırf texnikaya aid “təhriri-nüfus” [əhalinin siyahıyaalınması] məsələsindən bəhs edərkən, bunun ancaq bir istisna olduğunu və seçki qanun və texnikası haqqında hələ gələcəkdə yazacağımı bəyanla, sırada maarif, abadlıq, su, tramvay, tibbiyyə və sairə kimi mövzular olduğunu qeyd etmişdim. Şimdi həman məsələlərə qayıdalım.

Bu yaxınlarda bir münasibətlə Parlamentdə natiqlərdən birisi bələdiyyə məclislərinin vəzifəsindən bəhslə, məktəblər və xəstəxanaların şəhər boyunda ağır bir yük olduğunu bəyan və isbat edirdi ki, bu işlər heç də bələdiyyə idarəsinin borcu deyil, onları hökumət öz öhdəsinə almalıdır. Hətta sual edirdi ki, nə üçün kəndistanda maarif işlərini tamamilə öz öhdəsinə aldığı halda, hökumət şəhər məktəblərini kəndi idarəsinə almayır?

Zənni-acizanəmcə, biləks [əksinə], nəinki şəhər məktəbləri hökumət ixtiyarına, bəlkə kənd məktəbləri də ca-

maat əlinə verilməlidir. Və bu vaxtdək bizim kəndlərimizdə məktəblər hökumət təhti-idarəsində [idarəsi altında] olmuşsa, səbəb budur ki, bu vaxtdək zemstvo idarələri də [yerli özünüidarə qurumları da] təsis edilməmişdir. Ona görədir ki, kəndlərdə maarif işləri tamamilə hökumət əlində qalmışdır.

Halbuki Azərbaycan şəhərlərinin həpsində bələdiyyə idarələri mövcud və bu vaxtdək bələdiyyə qanununa tabe olmayıb şəhər halına gətirilməmiş bir neçə qəsəbəçələrimiz də şəhər halına salınmışlardır.

Böylə olan surətdə biz tələb edirik ki, bələdiyyə idarələrimiz millətin ən böyük ehtiyacı olan maarif işlərini kəndisinin başlıca vəzifələrindən bilərək, var qüvvəsi ilə bu barədə çalışsınlar. Ələlxüsus, ümumi məcburi və məccani [pulsuz] təlim qanunu qəbul edilənədək, bələdiyyə idarələri heç vaxt “bu bizim vəzifəmiz deyil” deyib maarif işlərindən boyun qaçıra bilməzlər.

Ona görədir ki, şimdi yeni bələdiyyə vəkilləri seçərkən, vətəndaşlarımız, xüsusən türk-müsəlman qardaşlarımız öylə adamlar seçmək istərlər ki, maarif məsələsi proqramlarının baş yazısını təşkil etsin.

Əvət, xüsusən türk-islam qardaşlar buna əhəmiyyət verirlər. Çünki biz, köhnə toxumların acı meyvələrini bu gün yeyirik və suzeyi-əlməs [almaz tozu] kimi ciyərlərimizi parçalayır. İslam dövləti, islam hökuməti olan bir məmləkətdə rəsmi yazılarımız öz dilimizdə yazılmayıb; bələdiyyə idarələrində işi olan arvadlarımız işini görəmməyib,

dərdini anladammayıb nifrətlə əliboş qayıdırlar.

Sabiq Rusiya dövründə hökumət şəhər məktəbləri saxlanması üçün bələdiyyə məclislərinə hər komplektə 400 manat pul verirdi.

Doğrudur, bu məbləğ şəhərin maarifə olan ehtiyacının ondan birini ödəyəmməz. Lakin burası Bələdiyyə idarələrini məktəb və maarif işlərini öhdəsindən atmağa haqq verməz. Əvvəla, Azərbaycan hökuməti öylə deyil, maarifə milyonlar, on milyonlar buraxır. Saniyə [ikincisi], hökumət pul buraxmazsa da, camaat idarələri nə haqq ilə camaatın ən böyük ehtiyacı olan bir məsələni kəndi vəzifəsi xaricində ədd [hesab] edib boynundan ata bilər?

Xayı, ata bilməz. Bələdiyyə idarələri, biləks, daha artıq fəaliyyət və qeyrətlə işə başlamalıdırlar.

Fəqət, nasıl?

Bu sualı verməkdən məqsudumuz bir şeydir: rus hökuməti dövründə hökumət və şəhər məktəblərinin türk-islam haqqında nə olduğunu söyləməyə ehtiyac yoxdur. 1917-ci il inqilabından bu günədək yenə də məktəb həyatında görkəmli təbəddülat [dəyişikliklər] vüqu bulmamışlar. Rusiyada maarif məsələsində Bakı Bələdiyyə İdarəsi Moskvadan sonra ikinci mövqe tuturdu. Lakin bununla bərabər, şəhərin kökünü və əhəlinin hər millətdən artığını təşkil edən türk-islam əhalisi haqqında nə edilmişdir?

Türklərə məxsus ayrıca qiraətxana, kitabxana yoxsa, bəlkə eybi yoxmuş. Fəqət bələdiyyə kitabxanasında neçə dənə – neçə min demirəm – neçə dənə

türkcə kitab var və hankı türkcə qəzetə və jurnallar alınır?

Müsəlmanlara məxsus uşaq bağçası hankı küçədədir?

Müsəlmanlara məxsus xalq yurdu açıldı mı? Türk-islam çocuqları üçün kəndi dil və ruhlarında təlim və tərbiyə verəcək hankı müəssisə açılmışdır?

Oxumaq vaxtı keçmiş türk-islam üçün gecə kursları varmı? Müsəlmanlar üçün həftədə deməyirəm, beş ildə neçə dəfə xalq qiraətləri, xalq müsahibələri, mühazirələr tərtib verilmişdir?

Bu ərz etdiklərimin heç birisi nə istibdad dövründə görülmüşdür, nə də inqilab dövründə və sonra.

Şimdi biz yeni bələdiyyə idarələrinə və bələdiyyə vəkillərindən tələb edirik ki, maarif məsələsini bələdiyyə proqramının baş sətirlərində yazmaqla bərabər, yuxarıdan bəri zikr edə gəldiyimiz suallara kafi cavab verə biləcək dərəcədə məktəblərin milliləşməsinə çalışmağı kəndisinə vəzifeyi-müqəddəsə bilsinlər. Millətdaşlarımız Bələdiyyə idarələrinə o adamları vəkil seçməlidirlər ki, şəhər məktəblərini milliləşdirsins, demokratlaşdırsın və bütün vətəndaşları üçün və xüsusən türk-islam balaları üçün qiraətxana, kitabxana, xalq yurdu, muzəxana [muzey], uşaq bağçası və böyükələr üçün (zükür, ünas) [kişi, qadın] kurslar, qiraət, müsahibə, mühazirələr və sair təlim və tərbiyəyə və elm və maarifə xidmət edici müəssisələr düzəltsinlər!

İştə, maarif məsələsində bələdiyyə idarələrindən gözlədiyimiz fəaliyyət!

Xəlil İbrahim

AZƏRBAYCAN DARÜLFÜNUNUNUN AÇILMASI VƏ İLK XÜTBƏ

Məhəlli [yerli] qəzetələrin xəbərindən [xəbərlərindən] məlum olduğu üzrə, noyabrın 15-də axşam saat 5 radələrində sabiq Ticarət edadiyyəsində [məktəbində] Azərbaycan darülfünunu [universiteti] açılmışdır.

Darülfünunun xütbə salonu (auditoriya) surətinə salınmış olduğu halda münəvvər [ışıqlı] və qayət vəsi [geniş] bir odasına ünas və zükür [qadın və kişi] tələbələr daxil olurdular. Az bir zaman zərfində o geniş salon tələbə və samein [dinləyicilər] ilə məmlu [dolu] oldu. Hər kəs başuş və mühəyyic [şən və həyəcanlı] idi. Müdavimlərin əksəri qapıdan daxil olan müsinn [yaşlı] kişilərə diqqəti-tam ilə baxıb deyirdi:

Görəsən, bumudur müdərrisimiz (professorumuz)?

Buna cavab olaraq “Xeyr, bu Parla-man əzası [üzvü] filankəsdir ki, indi həm məbus, həm də tələbədir” səsi gəlirdi.

Bu günün milli tarixi mənası üzlərdə bir behcət [şadlıq], bir bəşarət [sevinc] peyda edirdi. Xüsusən türk tələbələrinin süruruna [şadlığına] hədd və hüdud yox, sanki onların hər fərdinin rüxsarında [üzündə], cəbinində [alnında] “Əlhəmdü-lillah, elm ardınca Rusiyanın və məmali-əcnəbiyyənin [xarici ölkələrin] ənvai darülmüəllimini və darülfünunu[nu] dolaşmamız xitam bulunub və bu tarixdən vətənimizin, paytaxtımızın növizad [yeni, təzə yaranmış] darülfünununda təhsilə başlayacağız” cümləsi səbt olunmuşdu [yazılmışdı].

Müdərris (professor) kürsiyi-xitabətə çıxdı. Xütbə salonunda əvvəl bir cünbüş [hərəkət] və ardınca süku-ti-tam bərpa oldu. Xətib [nətiq] bugünkü günün Azərbaycan türklərinin tarixində ən gözəl bir səhifə tutacağından, rəsmi-güşadın [açılış mərasiminin] pək sadə və qeyri-mütəntən [təntənəsiz] bir surətdə vəqə olmasından bəhs açaraq, müdavimini [tələbələri; dinləyiciləri] təbrik edib, tarixi-ümuminin [ümumi tarixin] müqəddiməsinə başlayır.

Xütbənin ibtidasından [başlanğıcından] xətibin mahir bir ustad və qayət təqdir və bəyana [danışq qabiliyyətinə, şifahi nitq qabiliyyətinə] malik bir nətiq olmasına asanca pey aparmaq [qənaət gətirmək] olardı. Böylə mahir bir ustadın pərvərdəsi [yetirməsi] olmaq fəqərəsi [faktı], sameinin [dinləyicilərin] ümum təsirətini daha bir qat yüksəldirdi.

Əvvəlinci xütbə bitdi. Xütbə salonnunun xaricində və daxilində taqım-taqım tələbələr baş-başa çatıb xütbədən hasil olan təsirət ilə bölüşürlərdi. Kimi xütbənin təqdir və bəyanını vəsfə çəkir, kimi xütbə salonundakı səndəliyələrin pillə-pillə tərtib verilməsindən dal səflərdə səsin eyi eşidilməməsindən şikayət edir, axirül-əmr [nəhayət], kimi xütbə salonnunun önündəki küçələrlə ötən arabaların gurultusunu kəsməyə bir təşəbbüsdə bulunmağı tövsiyə edirdi...

Həqiqətən bu axırncı fəqərə haqlı bir şikayət tərkibinə girməmişdən əqdəm [qabaq] şayani-diqqətdir [diqqətəlayiqdir]. Axşam zamanı körpülərdən qayıdan arabaların əksəri darülfünunumuzun önündən qayət çabıq ötür getmələrindən doğan gurultu həm xətibləri, həm

də müdavimini çox dilgir [dixor] edir. Şəhər Bələdiyyəsi darülfünun qarşısındakı küçələrin darülfünun binasına mülhəq [bitişik] hissələrinə qır (asfalt) döşəmək babında ciddi binagüzarlıqda [təşəbbüsdə] bulunarsa, xətiblər, xüsusən müdavimlər çox məmnun qalarlar.

Nəhayət, xütbələr xitam bulur. İlk Azərbaycan darülfünununun ilk tələbələri, mədəniyyət baharının ilk qaranquşları kimi xürrəm və bəşşəş [şad] evə qayıtmağa başladılar.

Baba oğlu Həbib

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Ticarət iskaləsində

Türük və Məabir Nəzarəti [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyi] xüsusi müvəkkili su nəqliyyatına işbu məzmununda bir icbari qərar vermişdir:

1) Lənkəran və qəzası və Muğandan taxıl çıxarmaq fəqət “Qafqaz-Merkuri”, “Rus”, “Samolyot” və “Bakı Vaporçular Cəmiyyəti” vaporlarının 11 vaporuna icazə verilmişdir. Bu cəmiyyətlər taxılı fəqət Bakıya gətirib, məmaliki-əcnəbiyəyə [xarici ölkələrə] aparmaq haqqında məsuldurlar.

2) Gətiriləcək taxılın çıxarılması üçün sabiq “Nadejda”nın onuncu körpüsü təyin edilir. Vapor və barjlar məzkur [deyilən] körpüyə yan almalıdırlar.

3) Bütün vapor cəmiyyətləri və vapor kapitanları xüsusi müvəkkilin nümayəndəsinin birinci tələbi nəticəsində yük vəsiqələrini tələb etməlidir.

4) Lənkəran və Muğandan Cümhuriyyətə belə qayıqlarda taxıl çıxarmaq mən’ [qadağan] edilir. İşbu qərarı pozanların malları müsadirə ediləcəkdir.

Cavad qəzasına yeni qaimməqam

Daxiliyyə nazirinin əmri ilə Balaxana uçastoku müstəntiqi Məhəmməd bəy Süleymanbəyov Cavad qəzası qaimməqamı [qəza rəisi] təyin edilmişdir.

Şamaxı qəzasında

Şamaxı qəzasının Sündü köy əhalisi Şamaxı qaimməqamına bir ərzi-hal vermişdir ki, keçən sənə Sündü köyü camaatı 600 desyatin yer əkmışdilsə də, quraq olduğundan lazımi qədər hasil almamışdı. Bu cəhətə imdi nə toxum üçün və nə ərzaq üçün taxılları olmadığından və bu sənə isə yenə bu 600 desyatin yeri buğda ilə və bundan başqa 400 desyatin də arpa ilə əkmək niyyətləri olduğundan, hökumət tərəfindən bunlara 6000 (altı min) pud buğda və 4000 (dörd min) pud arpa və bundan başqa 924 nəfərdən ibarət camaat üçün hökumətin kəndi nəzərinə nə qədər lazım gəlsə hökumət tərəfindən ərzaq üçün buğda verilməyini rica etmişlər. Şamaxı qaimməqamı bu ərzi-halı təsdiqlə, Bakı qubernatoruna əncam verilmək üçün göndərmişdir. Qubernator isə bu xüsusda Daxiliyyə Nəzarətinə müraciətdə bulunmuşdur.

Salyanda

Salyan Bələdiyyə İdarəsi rəisi müavini Bakı qubernatoruna teleqrafla xəbər vermişdir ki, Salyan Bələdiyyə İdarəsi rəisi Bakıya azim olmuşdur [yola düşmüşdür].

Şamaxı Bələdiyyə İdarəsi

Şamaxı Bələdiyyə İdarəsi Bakı qubernatoruna müraciətlə xahiş etmişdir ki, Şamaxıdan ərzağın çıxarılmasını yasaq etmək üçün qubernator icazə versin. Qubernator bu ərzi-hala cavab olaraq məlum etmişdir ki, hökumətin qərarı mövcubincə [qəraradına əsasən] Azərbaycan Cümhuriyyəti daxilində ticarətə mümaniət [manəçilik] edilməz. Binaəniləy [ona görə], Şamaxı Bələdiyyə İdarəsi üçün böylə bir icazə verilməyəcəkdir.

BİRJADA

Kerenski minlik 800-1010 manata qədər, 250-lik kəndi qiymətindən 20 faiz və xırda 40 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 900-1500 manata qədər, yüzlüyü 200-300 manata qədər və xırda 50-80 faizə qədərdir.

Türkiyə kağız lirası 200 manat və Zaqafqaz bonu min manata 10 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirası 950 manat, imperial 800 manat, altun onluq 1100 manat və Avstriya altunu 2200 manatdır.

Gümüş manat 85 manat və xırda gümüş paranın 1 manatı 35 manatdır.

Bakı bonunun min manatı İranda 3 tımən 6 qrana olmuşdur.

Susinin topu 1030 manata gedir.

PARLAMAN ƏTRAFINDA

“El” qəzetəsi

“Əhrar” fraksiyasının nəşiri-əfkarı [fikirlərini yayan orqanı] olan “El” qəze-

tə[si] bəzi səbəblərdən naşi [səbəblərə görə] bir aralıq durdurulmuşdu. Şimdi nöqsanları ikmal edilərək, ikisi türk, biri rus lisanında olmaq üzrə həftə[də] üç gün nəşr ediləcəkdir. 9-cu nömrəsi noyabr ayının 22-cisi olan şənbə günü çıxacaqdır.

FİRQƏ VƏ CƏMİYYƏTLƏR

“Müsavət”da

Ərzaq Nəzarəti və bahalıq

Şəhərdə artmada olan bahalıq haqqında Bakı “Müsavət” Komitəsində çıxarılmış qərarların hökumətə şəxsən və məktubən [yazılı olaraq] xəbər verilmiş olduğunu bildirmişdik. İndi Ərzaq və Ticarət Nəzarəti firqənin məktubən müraciətinə bu məzmununda bir cavab yazmışdır:

“6 təşrini-sani tarixli 291 nömrəli təliqənizdə [rəsmi müraciətinizdə] bahalıq və qaçaqmal aparılması haqqında Ticarət və Ərzaq Nəzarətinin bu yolda etdiyi təşəbbüsəti firqənizə məlum etməyi vəzifədən ədd [hesab] edirik.

Böylə ki, Nəzarət bu günlərdə şəhərin bir çox məhəlləsində əhali arasında gırvənkəsi 6 rublədən də əskik olmaq şərti ilə təqsim etmək [paylamaq] üçün “Kooperasiya”ya gündə 750 puda qədər və “Sentrodom”a dəxi o miqdarda çörək buraxacaqdır. Hakəza [eləcə də], mədən rayonlarında da (Sabunçu, Ramana, Balaxanı, Zabrat, Suraxana, Bibiheybət, Qara-Ağ şəhərlər və Əmirhacıyan kimi yerlərdə) yaşayan əhaliyə və fəhlələrə 500 puda qədər un buraxılacaqdır və

məzkur [deyilən] yerlərdə çörək bişirib paylayacaqlar.

Azərbaycandan qaçaqmal aparmaq məsələsinə gəldikdə, Nəzarət bu barədə lazımi binagüzarlıqlar etməklə [addımlar atmaqla], möhtəkirlərin bu raftarı qarşısını almaq təşəbbüsündə bulunmuşdur...”

Qara şəhərdə “Müsavət”

Təşrini-saninin 15-də saat 3-də Əman Hüseynzadənin sədarəti ilə “Müsavət” firqəsinin Qara şəhər şöbəsinin ümumi iclası vəqə olmuşdur. İclasda firqə qurultayı məsələsi müzakirə olunub, qərar qoyulmuşdur ki, nümayəndə seçmək üçün ikinci bir ümumi iclas dəvət edilsin. Bəzi idarəyə məxsus məsələlərə baxıldıqdan sonra, ümumi iclas açıq və bahalıq məsələsinə müzakirə edib qərar qoymuşdur ki, bu barədə tezliklə bir çarə edilməsi üçün hökumətə müraciət edilsin.

Şikayətlər

- “Müsavət” firqəsinin Qara şəhər şöbəsinə böylə bir şikayət gəlmişdir ki, guya fəhlə Nəcəfqulu Hacı Nəbi oğlu “Nobel”in yağ zavodunda nəzarətçi tərəfindən təhqir edilmiş və işdən də çıxarılmışdır. Şöbənin Müsəlihə və Mürəfiə [Barışıq və Məhkəmə] Komissiyası bu barədə müdiriyyətlə danışmağa başlayıb, tədbirlər ittixaz edir [tədbirlər görür].

- Qara şəhərdə “Bakunets” zavodunda çalışan fəhlə Hüseyn Fərəc oğlu şöbənin apdığı təhqiqata görə təqsirsiz, müdiriyyət tərəfindən çıxarılmış olduğundan firqənin təşəbbüsü ilə yenə xidmətinə gətirilmişdir.

- İran əhllərindən Mirzətağı Molla-həsən oğlu və Əzim Lətif oğlu arasında hesab üstə mübahisə düşdüyündən, Qara şəhər “Müsavət” şöbəsinin Müsəlihə [Barışıq] Komissiyası müraciətləri müzakirə edəndən sonra hər ikisini barışdırmağa müvəffəq olmuşdur.

Texnik Əliabbas Əsgərov

Mart hadisəyi-əliməsi [faciəli Mart hadisəsi] içərisində İrana qaçmış və ondan sonra bu vaxta kimi heç bir xəbəri olmayan Bakı Politeknik məktəbinin mütəəllimlərindən [şagirdlərindən] Əliabbas Əsgərovdan bu günlərdə Hindustanın Bellari üsərə [əsirlər] qərargahından, ingilislərin əlində əsir olduğu haqqında bir məktub gəlmişdir. Məktub Osmanlı Türk Hilali-Əhmər [Qırmızı Aypara] cəmiyyəti vasitəsilə evlərinə varid olub [çatıb], Əliabbası xilas etmək üçün anası “Müsavət” vasitəsilə Xariciyyə Nəzarətinə müraciət etmişdir.

GÜRCÜSTAN XƏBƏRLƏRİ

Bolşeviklər çıxışını təhqiq

Kutais quberniyasında bolşeviklər çıxışını təhqiq etmək işləri Kutais mahal məhkəmə[si] üzvü Çeyişviliyə həvalə edilmişdir.

Qiyam başçısının həbs edilməsi

Mixaylov Xalq qvardiyası qərargahı Xalq qvardiyasının baş qərargahına Osetiyadakı qiyam başçılarından olan Vladıqafqaz osetinlərindən Heydərovun həbs edildiyini xəbər verir. Xalq qvar-

diyası nəfəratından [əsgərlərindən] bir nəfər yaralanmışdır.

Prjevalskinin kütübxanası

Tiflisdən getmiş olan sabiq Qafqaziya ordusu Baş komandanı Prjevalski tənizləri yanında 370 cildəndən ibarət qiymətli bir hərbi və sənəətə dair kütübxana buraxmışdır. İndi bu kütübxana satılmaqdadır.

FƏHLƏ HƏYATINDAN

Həmin təşrini-saninin 8-də saat 1-də Balaxana krujokunda iniqad etmiş [baş tutmuş] Sabunçu, Balaxana, Zabrat, Ramana dairəsi mədənlərində çalışan müsəlman zəhmətkeşləri nümayəndələri iclası nəticəsində Məclisi-Məbusan rəyasətinə təqdim üçün çıxarılmış qərardadın surəti:

“Azərbaycan zəhmətkeş xalqı miyanında [arasında] binnisbə [nisbətən] təşkilatı-müntəziməyə [nizamlı təşkilata] malik olmaqla təxəssüs edib [başqalarından fərqlənib] də, Cümhuriyyətimizin siyasəti-xaricə və daxiləsi ilə sıx əlaqədar olan Bakı ətrafı müsəlman fəhlələri cavan Cümhuriyyətimizin heyntəsisindən [təsis edildiyi vaxtdan] zamani-hazıra qədər hifzi-istiqlal uğrunda bütün maneəyə qarşı müqavimət göstərüb, ənasiri-müzirranin [zərərli ünsürlərin] suyi-istifadələrinə meydan vermədikləri, millət müməssilləri [nümayəndələri] və hökumət ərlərinə məlum olsa gərəkdir. Şimdiyə qədər olduğu kimi, minbəd [bundan sonra da] daha mətin bir əzmlə millət

və vətən istiqlalını hər bir təhlükə[yə] qarşı müdafiə edəcəyimizə imanımız möhkəm isə də, lakin zərurati-həyatıyyəsini [yaşamaq üçün zəruri ehtiyaclarını] təhsil [əldə etməyə] və təminə qadir olammayan bir fərd, yaxud bir camaat üçün hifzi-süunat [məsləkini, əqidəsini qorumaq] ilə uğraşmağa macal qalmayacağı da bədihidir [açıqdır]. Binaənileyh [buna əsasən]:

1) Fəqərə taqətindən mafövq [yuxarı] bir dərəcəyə varmış bahalıqla ciddi mübarizə və möhtəkirlərin hirsli-layətənahisinə [hədsiz tamahına] bir sədd qoyulmaq üçün mədən rayonlarında hökumət tərəfindən çörəkçi dükənləri, yaxud ərzaq anbarları açılması;

2) Fəhlələrə 50 faiz məvacib artırılması zımnında [barəsində] mədən sahiblərinə icrayi-nüfuz edilməsi xüsusunda məhəlli-aidlərinə [aidiyyətli yerlərə] müraciətən təşəbbüsatilə-lazimədə bulunmalarını möhtərəm millət məbuslarından rica edirik.

Cümhuriyyətimizin yeganə istinadgahı xalq sinfinin maddi və mənəvi ehtiyaclarının təmini ilə müvəzzəf bulunan [vəzifəsini daşıyan] xalq müməssilləri [nümayəndələri] son dərəcə ağır dəqiqələr keçirməkdə olduğumuzu nəzərə alaraq, zəruri ehtiyaclarımızın azalması xüsusunda səri [sürətli] tədbirlər görülməsinə bəzli-məsai edəcəklərinə [səy göstərəcəklərinə] əminiz.”

Məclisi-Məbusan sədri həzrətlərinin məruzəyə yazdığı mülahizənin surəti:

“Fəhlələrin bahalıq cəhətindən və az maaş aldıqlarına görə vəziyyətləri artıq bir müşkül haldadır və bundan, bir çox aşxas [şəxslər] hökumət düşməni olaraq

istifadə edib fəhlələr arasında ənvai şayiət [müxtəlif şayiələr] buraxaraq, hökumət əleyhinə onları qaldırmağa səy etməkdədirlər. Buna görə də, arizlərin [arizəçilərin] istidalarına [xahişlərinə] fikir verib bir çarə etməlidir.”

Bundan sonra təliqə [məktub] Məsai Nəzarətinə [Əmək Nazirliyinə] göndərilmişdir. Məsai Nəzarəti məsələni kəndi nəzəriyyəti [fikirləri] ilə Vükəla Şurasına [Nazirlər Kabinetinə] təqdim etmişdir.

Məclisi-Məbusan rəisinə Məsai Naziri həzrətlərinin verdiyi cavabın surəti:

“Azərbaycanımızın başlıca məvadditicarəti [ticarət maddəsi] olan neftin bir çox zamandan bəri ədəmi-ixracı [ixrac edilməməsi] səbəbilə ölkədə hüsula gəlmiş maliyyə və sənaye böhranı ilə əlaqədar olaraq əmələ [fəhlə] sinfinin halı olduqca fəna bir şəkil almışdır. Mövcud olan zəruri şeylərin gündəngünə artdığı halda, möhtəkirklik dövlət əsasını sarsmaq dərəcəsinə vardığı halda, kəndi əməyi ilə imrari-həyat edən [dolanan] zəhmətkeş sinfinin əhvali-iqtisadiyyəsini gözəlləşdirəcək heç bir amil olmamışdır. Əzcümlə [o cümlədən], mərkəzi-ticarət və sənaye olan Bakının əməlləri bu səbəblə olmanın əziyyət və üqubətə [əzabə] düşər olmuşdur. Məsai Nəzarəti burasını çoxdan bəri duymuş və əməlləri nəhayəti-əmrda [nəhayətdə, işin axırında] bu ya başqa istənilməz hərəkətə sövq edilə biləcək aclığı mümkün olduğca qismən də olsa, qaldırmağa çalışmışdır. Ticarət və ərzaq işlərimizi tədil edən [qaydaya salan] Ticarət, Sənaye və Ərzaq İdarəsinə müraciətən Məsai Nəzarəti zəruri şeylər ehtikarı [möhtəkirkirliyi] ilə mübarizəni ciddən tövsiyə və rica etmişdir.

Fəqət son iqdām [addım] olaraq Məsai Nəzarəti sahibkarlarla əməllər arasında işçilərin əhvali-iqtisadiyyəsi məsələsində bir saziş əmələ gətirmək istəyərək, Neftçilər Şurası, Parlaman “Müsavət” fraksiyonu, Sosialistlər fraksiyonu vəkillərindən və Məsai Nəzarəti müfəttişliyi nümayəndələrindən mürəkəb [ibarət] xüsusi bir müşavirə dəvət etmişdi. Birinci iclas 9/10-da olmaq üzrə bu müşavirə iki dəfə iclas edərək əməllərin maaşını artırmaq müzakirəti ilə uğraşmışdır.

Fəqət hər dəfə olduğu kimi (xüsusən son may tətildə əməllərin məğlubiyyətə uğradığından dolayı olmalı) sərmayə tərəfdarları işçilərə heç bir güzəştə bulunmamaq ehtiraslarında möhkəm və səbatla durmuşlardı. Bu qədər var ki, ikinci iclasda Neftçilər Şurası nümayəndəsi müsyo Levetski: “Biz gözəlcəsinə düşünürüz ki, əməllərin halı fənadır. Fəqət başqa vətəndaşlarınkı nasıl, eyimidir? Ona binaən [ona görə], əməllərin halını nəzərə almaq lazım gələrsə, neftçilərin keçirməkdə olduğu böhranı da nəzərə almalıdır. Neft istehsalatının hazırkı vəziyyətini dərnəzər edərsək [nəzərə alarsaq], əməllərin maaşını heç bir surətlə artırmaq mümkün olmaz” deyərək ifadəyi-məramda bulunmuşdur.

Böyləliklə, müşavirə heç bir nəticə verməmişdir. Məişət isə getdikcə ağırlaşır, əməllərin qəzəbi isə bu sayədə daha da artır və artmaqdadır. Ciddi bir tədbir lazım.

Ona binaən, Məsai Nəzarəti əməllərin əhvalını yüngülləşdirmək məqsədilə Şurayi-Vükəlaya bu məsələyə aid bir

təqdir təqdim etmişdir. Təqririn başlıca nöqtələri odur ki, təşrini-sani əvvəlindən etibarən əməllərin maaşı 60 faiz artırılsın. Mənzil haqqı ailələrə 150 manat, bekarlara [subaylara] 100 manat, hamam pulu ailələrə 35, bekarlara 20 manat, nəqliyyat mükafatı hər dəfəsinə 20 manat, Binəqədida çalışanlara 25 manat verilsin.

Müzakirə nəticəsində Şurayi-Vükəla əsasən, tərifiyi-maaş [maaşın yüksəldilməsi] tədbirini təsvib etsə də [bəyənsə də], miqdarını müzakirə etməmişdir və bununla bərabər Maliyyə və İqtisadi Komitəsinə tapşırılmışdır ki, tərifiyi-maaşa nisbətən neftin fiyatı artmaq xüsusunda da məlumat və bəyanat təqdim etsin.

Şurayi-Vükəlanın böylə tədbiri nəticəsində, yəni maaşlar tərifi edilərkən neft fiyatı da tərifi edilərsə, yenə həman əski əhval qarşısında qalmış olarıq. Məsai Nəzarəti zənn edir ki, Parlaman Heyəti-Rəyasəti fəvqda məzkur [yuxarıda qeyd edilən] halları dərnəzər edərək [nəzərə alaraq], Məsai Nəzarəti təklifinin Şurayi-Vükələda tezliklə qəbul edilməsi uğrunda lazımi təsiri-nüfuzdan müzayiqə buyurmaz [əsirgəməz].”

FƏHLƏ YOLDAŞLARI!

Əski zamandan bəri, rus çarizm zamanlarında fəhlə və kəsbkarların [proletariatın] hüququ istibdadçılar ayaqlarının altında paymal olduğu [tapdalandığı] halda, müsəlman-türk fəhlə və kəsbkarı ixtiyar və hüquq sahibi olmadıqlarından, daima qeyri millətlərin zir-dəsti [əlaləti, köləsi] olmuşlardır.

Buna binənən [buna görə], bizim fəhlə və kəşbkarların bacarığı, fəhmi və zə-kavəti [zəkasi] əcnəbi millətlərin yanında zühura çıxmamışdır.

Hətta neçə müəssisələrdə və mədənlərdə özlərinin qüvveyi-təcrübələri ilə şöhrət tapan türk sənətkarları öz sənətlərində tərəqqiyə nail olmamışlar. Buna səbəb bunların elmsizliyi və əcnəbi millətlərin zir-dəstində zəhmət sürdük-ləri olubdur. İndi əlhəmdü Allah, höku-mətimiz islam hökuməti olduğuna binaən, biz fəhlə və sənətkarlar üçün hər bir elmə dara olmağa [vaqif olmağa, bilməyə] mümkünüyü var. Bu məqsədlə hökumətimiz tərəfindən fəhlələr və sənətkarlar sinfinə dair neçə-neçə məktəblər güşad edilmişdir [açılmışdır]. Bu cümlədən, bu məktəblərdən birisi texniçeski gecə kurslarından ibarətdir. Hər bir fəhlə və ya sənətkar bu məktəbə qədəm qoyarsa, gələcəkdə bir tərəqqi və bir ustadlıq qazanacaqlardır.

Bu məktəbdə təcrübəli və ali məktəb qurtarmış mühəndislər və texniklər mövcuddurlar. Bu məktəb çoxdan bəri türk fəhlə və sənətkarları üçün arzu edilən bir məktəbdir.

Göstərdiyimiz texniçeski kursları iki şöbədən ibarətdir:

1) Makina emalat şöbəsi; 2) Elektrik şöbəsidir.

Bu kursların məqsəd və amalı öz türk fəhlə və sənətkarlarımızdan lazımlı maşinist və montyorlar hazır etməlidir. Nə qədər bu sənətlər bizim türk fəhlə və sənətkarlarının arasında mövcud ol-mazsa, bizlər o qədər daima əcnəbilərin minnətlərin çəkib, olara məcburi möh-tac olacağız. Və bizim fəhlə və sənət-

karlarımız isə, həmişə alçaq və məşəq-qətli işlərlə ömürlərini puç və zayə edəcəklər.

İndi şükürlər olsun Allah-taalaya, hökumətimiz və ələlxüsüs Maarif Nə-zarəti türk fəhlə və sənətkarlarının halını nəzərə alıb, bizim tərəqqi tapmağımıza çalışıb yuxarıda göstərdiyimiz kursları açmışdır. Bu kurslar beş bölgüyə bölünmüşlərdir. Hər bölgünün itmama yetməsi [tamamlanması] dörd ay müddə-tindədir. Bu kursları itmama yetirən kəslər mahir və ustad maşinist və mont-yor ola bilərlər.

Gecə kurslarının məkanı Stanislavski küçədə Texniçeski məktəbinin binasında bərpadır. Məktəbdə dərslər türk lisa-nında tədris olunur və özü də məccanən – pulsuzdur.

Dərslərə bu ayın 17-dən şüru olun-muşdur [başlanmışdır].

Haydi, yoldaşlar! Qeyri millətlərdən geridə qalmayıb, bizim də öz türk mahir və elmlı maşinist və montyorlarımız olsun.

Kurslar müdiri mühəndis Əliheydər Babayev

TEATRO VƏ MUSIQİ

Bizə xəbər verirlər ki, “Modern” sirkində məşhur mübarizlərdən Gənc Əlinin bu gün çaharşənbə günü benefisi olacaqdır. Gənc Əli bu gün tamaşaçılar hüsurunda zəncir qıracaq, on düymə [düym] mıxı qolunun qüvvəti ilə taxtaya vuracaq, başında kərpic sındıracaq, qo-luna dəmiri dolayıb əyəcək və iki pudluq daşları götürəcək, başında butulka sın-

dıracaq, meydan edib rübai deyəcək, qollarını mahiranə bir surətdə oynada-caq və başqa bu kimi qəraib şeylər gös-tərəcəkdir.

Xəzər dənizində posta, sərnəşin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çaharşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çaharşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Maşhədsər-Bəndər Gaz və geri

17-ci körpüdən çaharşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Hasənquli-Bəndər Gaz-Maşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdən pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənələr hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edirlər. Təvəllüdxanada əməliyyati-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-

mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Diş həkimi S. M. Hamburg

Dişlərin müalicəsi və ağrısız çəkilməsi, kauçuk, qızıl və platina üzrə hər növ işlərin qəbulu. Qulluqçulara güzəşt olunur. Qəbul olunur saat 9-dan 2-yədək, 4-dən 6-yədək. Nkolayevski caddə 21, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96.

14059

Doktor M. İ. Lurye

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

Azərbaycan Dövləti Teatro Heyəti müdirinə türkcə və rusca mükəmməl savadı olan bir nəfər mühəsibəçi və bir nəfər katib lazımdır.

Həmin savada malik mütəxəssislər (Dumski ploşadda Həşimovun 10 nömrəli mülkündə) Müdiriyyətin kontorunda Zülfü-qar bəy Hacıbəyliyə müraciət etməlidirlər.

**Müdür:
Hacıbəyli Üzeyir**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Elan

səh. 399. “Büro perevozki”: Azərbaycan Dəmiryolu İdarəsinin, Yükdəşimlərin Tənzimlənməsi Bürosu nəzərdə tutulur.

İngilis siyasəti - I

səh. 402. “Ayastefanos” (yaxud San-Stefano): hal-hazırda İstanbulun bir rayonu olan Yeşilköy.

Azərbaycan

Məclisi-Məbusanında

səh. 403. “Bala Yengicə”: Ərəş (Ağdaş) qəzasının kəndi; indiki Yevlax rayonunun Yenicə kəndi; qəzetdə hər yerdə “Bala Yercə” getmişdir.

Teleqraf xəbərləri

səh. 409. “Maddalena”: qəzetdə soyadı “Maqdalena” şəkildə təhrif edilmişdir.

Qəzetələrdən

səh. 409. “Kiraser eskadronu” [Escadron des Cuirassiers]: Fransada fəxri süvari dəstəsi; “kirasa” [cuirasse] deyilən xüsusi zireh geydikləri üçün belə adlanırdılar.

“Q. Anoto”: qəzetdə “Qanoto” kimi təhrif edilmişdir.

səh. 410. “Beytölmüqəddəs”: Yaxın Şərqdə, Aralıq dənizi və Ölü dəniz arasında yerləşən, dünyanın ən qədim şəhərlərindən biri olaraq qəbul edilən Qüds (Yerusalem) şəhəri nəzərdə tutulur.

“Davudun qəbrinə”: İsrailoğullarına göndərilmiş Davud peyğəmbər nəzərdə tutulur.

Nəzarətlərdə

səh. 415. “rüşdiyyə”: təhsildə ibtidai məktəbdən sonrakı mərhələyə məxsus məktəb; orta məktəb.

“edadi məktəb”: şagirdləri ali məktəbə hazırlayan məktəb.

Fəhlə həyatından

səh. 423. “bir təqdir təqdim etmişdir. Təqdirin başlıca nöqtələri...”: qəzetdə “təqdir” yerinə hər iki halda “təqdir” getmişdir.

Cümə axşamı, 20 noyabr 1919-cu il, nömrə 326

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səneyi-davamiyyəsi. Pəncşənbə, 26 səfərül-müəzzər sənə 1338. 20 təşrin-i sani 1919 sənə.

Türk və islamla müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək heasb olunur.

Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 8 rublə, axırncı səhifədə sətri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axırncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

ELAN

Azərbaycan Dəmiryolunun İdarəsi bununla elan edir ki, “Büro perevozki”-nin qərarı qərarı mövcubincə [qərarı qərarı əsasən], hər gün 3 nömrəli qatara balıq və balıq məkulatından [məhsullarından] ötrü bir vaqon bağlanacaq bu vaqona mallar Bakı şəhər istasyonunda 150 puda qədər və bu miqdarda da Bakı birinci istasyonunda qəbul olunur.

T-345

1919 sənə noyabrın 20-sində pəncşənbə günü gündüz saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

T-340

DƏVƏT

Bakı Şəhər Duması Şəhər Dumasına olacaq intixabat [seçki] siyahılarını tərtib etməyə şüru etmişdir [başlamışdır]. Qanun əsasına görə, seçki yerişlərinə intixabat siyahısına idxal edilən əşxas [şəxslər] buraxılacaqları üçün Şəhər İdarəsi intixabda iştirak edəcək heç bir vətəndaşın siyahıdan düşməməsi üçün bütün tədabiri ittixaz edəcəkdir [tədbirləri həyata keçirəcəkdir].

İntixabçıların fəmiyyə və ünvanlarının məlum edilməsindən ötrü 20 yaşından başlamış bütün əhalinin siyahısı tutulacaqdır. Böylə siyahı tutulmasının ancaq intixabat siyahılarının tərtib verilməsi qəddi ilə olduğunu və bundan başqa qeyri bir məqsəd olmadığını əhali bil-məlidir.

SİRK “MODERN”

Mübarizənin son günləri

Hamı mübarizələr qəttidir. Pəncşənbə günü noyabrın 20-ndə 1919-ncu ildə. Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

Hamı güləşlər qəttidir. 1-nci: Gənc Əli – Yermak; 2-nci: Naməlum – Buyvolov; 3-ncü: Qafqaz güləşi Raqenbaum – Koknidze.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa başlanacaq 8-də, tamam olacaqdır 12-də. Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Elan: Qara Maskanın benefisi hazırlanır.

14066

Siyahı həmin sənə təşrinə-saninin 19-dan 26-na qədər davam edəcəkdir.

Şəhər İdarəsi böylə böyük bir iş şüru edərək, əhalini siyahı tutanlara, mülklərinə və odalarına buraxıb, isticvabda [dindirmədə, sorğu-sual etmədə] siyahı tutanların suallarına doğru və dürüst cavab verməklə müavinətdə bulunmağa dəvət edir. Ancaq bu surətlə intixabat siyahısı tərtib verilə biləcək və bütün vətəndaşlar öz hüquqlarını mühafizə edəcəkdirlər.

Şəhər İdarəsi rəisi: İlyuşkin

DENİKİN NÜMAYƏNDƏSİNİN GETMƏSİ

Denikin Azərbaycanadakı nümayəndəsi miralay Palitsın ilə əvvəlcə Baratov heyəti-məxsusəsində bulunan Belyayev Bakıdan çəkilib getdilər. Demək ki, Denikin bundan sonra Azərbaycanda nümayəndəsi yoxdur.

Məlumdur ki, Azərbaycan Denikin hökumətini siyasi və hüquqi nöqtəyindən nəzərlə təsdiq etməmişdi. Çünki Denikin ilə Azərbaycan arasında tam bir anlaşma hasil olmamış və münasibəti-düvəliyyə [dövlət münasibətləri] üçün lazım gələn əsasat [əsaslar, prinsiplər] təmin edilməmişdir.

Şu halda, bu zamana qədər Azərbaycanda nümayəndə olaraq qalan Palitsın beynəddüvəl [dövlətlər arası] əsasat daxilində bir rəsmiyyəti haiz olmadığı [daşmadığı] kimi, Azərbaycanın da Denikin nəzdində eyni şəraiti-hüquqiyyə daxilində bir nümayəndəsi bulunmamışdır.

Denikin nümayəndəsinin Bakıdan çıxıb getməsi isə qəti-münasibət və əlaqə [münasibətin və əlaqənin kəsilməsi] kimi bir mahiyyəti haiz olamayacaqdır. Çünki əsasən bir münasibəti-siyasiyyə təmin edilməmişdi.

Xariciyyə Nəzarəti İstixbarət şöbəsinin verdiyi məlumata görə, köçüb gedən nümayəndənin yerinə Denikin tərəfindən bir digəri təyin olunacaq imiş.

Əgər bu məlumat doğru çıxarsa, şu halda Denikin Azərbaycan istiqlalıyyəti ilə anlaşıla biləcəyi düşünülər. Yox, əgər doğru çıxmazsa, yəni Denikin nümayəndə göndərməzsə, hal-hazırda köçüb gedən nümayəndə[yə] büsbütün Azərbaycan və Denikin münasibətinin inqıtaya uğramasına [kəsilməsinə] bir əlamət olaraq baxılar.

Həqiqətdə Denikin və Kolçak kimi hökumətsizlik həyatı keçirən generalların siyasətləri əlbəttə ki, müəyyən bir dairədə durmaz. Çünki böyük bir məcəracuyana [avantürüst] qayə təqib edən bu iki “Rusiya vətənpərvərləri” qayələrinə çata bilmək üçün hər bir vasitəni istemal etməyə [işlətməyə] mail olduqları kimi, söz ilə işdə bilqəsd təlif etməməyə [məqsədli bir şəkildə, sözləri ilə işlərinin uyğun gəlməməsinə] tərəfdardırlar.

Monarxizm ruhu o qədər dik və kordur ki, bəzən əyri yol ilə doğruya, bəzən də doğru yol ilə əyriyə getmək istər.

Əvvəlcə Azərbaycana gələn və sonra Gürcüstana gedən general Baratov heyətinin bəzi təşəbbüslərindən Qafqaz cümhuriyyətləri ilə Denikin arasında bir etilaf əqdi məmul ikən [bir saziş imzalanması gözlənilərkən], Baratovun Gürcüstanda bir qəzaya uğraması əhvalı dəyişdirmişdi.

Şübhə ediləmməz ki, Denikin nəzərində general Baratov kimi səlahiyyətdar və böyük bir simanın Zaqafqaziya cümhuriyyətlərindəki siyasi vəzifəsi müvəfəqiyyətsizliyə uğraması yenidən bu cümhuriyyətlərlə müzakirəyə girişməyə mane olmuşdu.

O zamandan bu zamana qədər isə Denikin ilə Qafqaz cümhuriyyətlərinin münasibəti dəyişməmişdi.

İndi isə qeyri-rəsmi olsa da, Azərbaycandakı nümayəndəsinin getməsi əhvalın bir az başqa rəng aldığına işarət olsa gərək.

Əvvəla, Denikin nümayəndəsinin əzimet [gedişi] Denikin kompaniyasının bir əmrinə görədir. Bu əmr isə Denikin üfüğündə əhvali-siyasiyyənin dəyişməsi ilə əlaqədardır. Ya Denikin Antanta siyasətindən qeyri-məmnun qalmış və özbaşına hərəkət etmək lüzumunu hiss etmiş, yaxud Antanta siyasətinə uyaraq “Rusiyadakı” bütün cümhuriyyətlərlə həqiqi və hüquqi bir münasibəti-siyasiyyəyə girişməyi lazım bilmişdir.

Birinci ehtimal bizcə daha ziyadə məmul [arzuədilən] olmaqla bərabər, qiymət və əhəmiyyəti yox kimidir. Çünki keçən məqaləmizdə də qeyd etmişdik ki, Avropa və Antanta “Rusiya” məsələsinə qəti bir şəkllə soxmaq üzrədirlər. Bu qətiyyət isə bilxassə İngiltərə üçün ənənəvi siyasətdən ibarət olacağı zənn edilir.

“Rusiyada” yalnız Denikin cümhuriyyətlərlə bir müxasiməyə [düşmənciliyə] girişərsə, bunun əgər Antanta dövlətləri nəzdində əsas və kökü olmazsa, qiymətini qeyb etməyə məhkumdur.

Şu halda birinci ehtimal Denikin üçün bir müxatirəyə [təhlükəli vəziyyətə] gir-

məkdən (Рисковать) ibarət olduğu üçün hərbi cəhətlə mənası vardır. Çünki o zaman bilxassə Qafqaziya cümhuriyyətlərinin istiqlalıyyət uğrunda bu dərbədar təcavüzlərə qarşı hazırlanması icab edər.

Əgər ikinci ehtimal nəzərə alınarsa, bu da Avropa və Antanta siyasətinin əsaslı bir surətdə dəyişməsinə bir dəlil deməkdir.

Və biz zənn edirik ki, İngiltərə siyasəti artıq bu cəhətə daha ziyadə əhəmiyyət verməyə başlamış və müəyyən bir proqramla bunu əmələ gətirməyə hazırlanmışdır.

Hər halda, Denikin nümayəndəsinin əzimet məhəlli bir vəqə [yerli bir hadisə] də olsa, əhvali-ümumiyyəti-siyasiyyədən [ümumi siyasi vəziyyətdən] büsbütün ayrı bir şey ədd [hesab] ediləmməz.

Bizim, gedən və yaxud gələn nümayəndələrə sözüümüz aydın və aşkardır:

– Azərbaycan istiqlalıyyəti!

Ə[hməd] H[əmdi] [Qaraağazada]

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz teleqraf mövqifi tərəfindən alınmışdır)

18 təşrinə-sani

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Arxangel cəbhəsində zirehli qatarının müvəffəqiyyətsiz hərəkəti. Fin körfəzi səvahlində [sahillərində] hissələrimiz

Luqa nəhrini istila etmişlərdir. Narva cəbhəsində Yamburqdan qərbə vuruşmalar davam edir. Narvadan cənuba bizim hissələrimiz bir neçə kənd işğal etmişlərdir. Dəmiryol xətti ətrafında şiddətli vuruşma getməkdədir. Qərbi Dvinada kəşfiyyat əməliyyatı. Çerniqov cəbhəsində yürüşümüzdə davam edirik.

Lqov dairəsində bizim süvarəimiz düşmən süvarəsini Kastornov və Sokonikov mövqifləri dairəsində münhəzim [məğlub] edərək iki zirehli qatar, iki avtomobil, mərmə və fişənglərlə vaqonlar və başqa qənimətlər alınmışdır.

Bobrov və Kalaç dairələrində yürüşümüz davam edir.

Novoxopyor dairəsində hissələrimiz yürüşlərinə davam edərək, Novoxopyordan cənub-qərbə bir neçə kənd işğal etmişdir.

Kizlyar dairəsində hissələrimiz vuruşma ilə Tarnovski-Talovanı işğal etmişdir. Əsir və başqa qənimətlər alınmışdır.

Omsk dairəsində bizim hissələrimiz pərakəndə bir surətdə ricət edən [geri çəkilən] Kolçak ordusunu şərqə tərəf qovmaqdadır.

Sibiryə dəmiryolunda Qirovka keçidi və başqa nöqtələr işğal edilmişdir. İşğalımız əsnasında 11 top, 1 milyon 500 min patron alınmışdır.

Yudeniç vəhşətləri

Alınan məlumatlara nəzərən, Qdovda ağ qvardiyalılar tərəfindən edam edilənlərin ədədi 1000 nəfərə yaxındır.

Qırmızı kazaklar davaya

Ural qırmızı kazakları süvari dəstələri təşkil etməkdədirlər.

Qırğızlarla əmtəə mübadiləsi

Qırğızlarla mal mübadiləsinə başlanılmışdır. Götürülən heyvanlar məbləğinin bir hissəsi əvəzinə bəzzaziyyə malı verilməkdədir.

Smolenskdə yeni həyat

Bartsov fabrikanı cənbində [nəzdində] fəhlə şəhərinin inşasına mübaşirət edilmişdir [başlanmışdır].

Kolçaka sui-qəsd

Kolçak evində patıltı əmələ gətirilmişdir. Admiralın canına sui-qəsd əl qumbaraları vasitəsilə olmuşdur. 6 saldat ölmüş və 12 nəfər yaralanmışdır.

Axırıncı məlumata görə, Voloçisk şəhəri qiyamçılar tərəfindən işğal edilmişdir.

Estoniya hökumətinin istefası

Helsinki [Helsinki] - Reveldən [Tallindən] xəbər verirlər ki, Estoniya Cümhuriyyəti hökuməti bütün heyəti ilə Məclisi-Müəssisən [Təsisçilər Məclisi] sədrinə istefaları xüsusunda bir ərizə-hal [ərizə] təqdim etmişlərdir.

Mitinqlər

Nauen - Fransada olan 400 min nəfərə kimi Almaniya hərbi əsirlərinin saxlanılması əleyhinə protesto olaraq Berlində böyük mitinqlər olmuşdur.

Təkbiz edilir

Revel - Müttəfiqlər məlumatı ilə finlandiyalıların Petroqrad hücumunda iştirak edəcəkləri haqqındakı xəbərlər rəsmi surətdə təkbiz edilir.

(Gürcü teleqraf agentliyindən)

Fransa mətbubəti

Mütərikə şəraitinin imzalanması

Bu vaxta qədər Almaniyanın hesaba almadığı mütərikə şəraitini [atəşkəs şərtlərini] imza etməkdən ötrü, müvəkkil nazir [Ernst] fon Simson başda olaraq Almaniya mürəxxəsesinin [nümayəndə heyətinin] 17 təşirini-əvvəldə [oktyabrda] Parisə vurdu [gəlməsi] gözlənilir.

Mustafa Kamal paşa və Lenin

İstanbuldan xəbər verirlər ki, Mustafa Kamal paşa Suriyadan teleqrafla Leninə müraciət edərək, türk millətçiləri ilə Şura Hökuməti arasında ittifaq əqd edilməsini [imzalanmasını] təklif etmişdir.

Rusiyada və Ukraynada

Nikolayevdən xəbər verirlər ki, Hacı-Tərxan quberniyası kəndçiləri yenidən bolşeviklərin əleyhinə iğtişaş qalxızmaqdadırlar. Borisovləbsk qəzasında qırmızılar əleyhinə qiyam gündən-günə artmaqdadır. Bryanskda qiyam edən əmələlərə 14-cü Qırmızı ordu mülhəq olmuşdur [qoşulmuşdur]. Vuruşmalar gedir. Hərəkət artmaqdadır. Eyni vaxta Kaluj qəzası və Serpux[ov]da iğtişaşlar üz vermişdir. Moskva quberniyası həyəcəndədir. Cümləsi cənuba Denikin ordusu ilə ilhaq olmağa [birləşməyə] səy edir. Qiyam və iğtişaşları yatırmaqdan ötrü bolşeviklər cəbhədən qoşun almağa məcbur olmuşlardır. Otuz min miqdarında Qalıçya alayları Petlyura ordusunu buraxmışlardır. Axırıncının Almaniya ilə əlaqədə olması şübhə xaricindədir. Cənubi Rusiyada bolşeviklər tərəfindən təşkil

edilmiş Əmələ-Sənətkarlar İttifaqı yenidən bərpa edilmişdir.

Fiume məsələsi

Romadan xəbər verirlər:

Kralın Nitti ilə olan şurasının Fiume məsələsinə aid olduğunu qəzetələr işar edir [xəbər verir]. Şurada generallardan Albriççi, Dias və Badolyo isbatı-vücut [iştirak] edirdilər.

Yeni Estoniya Hökuməti

Stokholmdan xəbər verirlər ki, Estoniya Milli firqəsi başçılarından olan Tonissona yeni bir müştərək hökumət təşkili tapşırılmışdır.

(Qafqaziydakı Müttəfiqlər heyətinin radio xəbərləri)

Estoniya və Moskva

Estoniya Xariciyyə naziri, Çiçerinə, Şura Rusiya tərəfindən təklif edilən sülh şəraitinin Yuryevdə müzakirə edilə bil-məyəcəyini xəbər vermişdir. Bu məsələnin müzakirəsindən ötrü, Estoniya hökuməti bir komissiya dəvət etmək xəyalındadır. Komissiyanın dəvəti vaxtı məlum deyildir.

Fon Sandersin istefası

Məşhur generallardan Liman fon Sanders yarı maaşı verilməklə istefaya əzl edilmişdir [göndərilmişdir].

(İtaliya heyəti xəbərləri)

Lloyd Corc Rusiya haqqında

London - Lloyd Corc Avamlar Kəmərasında Şura Rusiya hökuməti nəzdinə

heç bir kimsəni göndərmədiyini bəyan etmişdir. Rusiyaya müavinət haqqında demişdir:

“Vətəndaş müharibəsinin qat edilməsinə [dayandırılmasını] lazım və vacib bilir.”

Bolqariya və sülh

Paris - “İntormanito” qəzetəsi xəbər verir:

Bolqariyanın müahidənaməni [sazişi] imza etməyə mail olduğu haqqında Konfrans rəsmi bir nota almışdır.

Lloyd Corc İtaliya haqqında

Roma - İngiltərə Rəisi-vükəlası [Baş naziri] Vild-hollda bir nitq söyləmiş və Adriatik məsələsi İtaliyanın xahişi [istəyi] və mənafeyi üzrə həll edilə biləcəyini demişdir. Niqtinin bu hissəsi gurultulu və şiddətli alqışlarla qarşılanmışdır.

İTALİYADA İNTİXABAT

(Əcnəbi qəzetələrdən)

İtaliyada dekabrın 14-də Məclisi-Məbusan intixabı [seçkiləri] başlamaqdadır. Bu intixabat[ın] İtaliyanın gərək daxili, gərək də xarici siyasətində təsiri olacaqdır.

İtaliyada əgər kiçik siyasi firqələri nəzəri-etibara almazsaq, üç böyük siyasi firqə yekdigərləri [bir-birləri] ilə mübarizə etməkdədirlər. Birincisi Sosialist firqəsidir ki, az-çox bir qüvvəti təmsil etməkdədir. Bundan başqa bu firqə qüvvətli əsaslara istinad etməkdədir, o da Avropanın böyük bir ictimai dəyişikliklər keçirməkdə olmasına görə, İtaliya Sosia-

list firqəsinin yekvücut bir surətdə hərəkət edib İtaliyanı təzə bir idarəyə tabe etmək üçün camaatı hazırlamaqdadır.

İkincisi isə Mərkəzi Radikal Cümhuriyyət firqəsidir ki, İtaliyada radikal bir siyasətin hakim olmasını tələb və cümhuriyyətin elan edilməsini arzu etməkdədir.

Hər iki firqə də Avropa siyasətinin Rusiya ümuruna [işlərinə] müdaxilə etməsini protesto edib, Rusiyadakı inqilabçı ünsürlərə qarşı da dostanə bir surətdə nəzər etməkdədirlər. Bu hər iki firqə sağ firqə üçün rəqib olub mübarizə etməkdədir.

Sağ firqə isə bəzi islahatın icrasını tələb edirsə də, İtaliyanın təşkilati-əsliliyə və ictimaiyyəsinin heç bir dəyişikliyə tabe olmamasını istəməkdədir.

Bu sağ firqə Rusiya məsələsinə müdaxilə etməyə tərəfdar olduğu kimi, Fiume məsələsinin də silah gücü ilə həll edilməsinin lehindədir. Bu firqəyə məşhur hekayənavis və müəllif D'Annunsio müntəsibdir [mənsubdur].

Hankı firqənin intixabatda qazanacağını təyin etmək çətinidir. Fəqət cərəyanı-əhvəldən anlaşıldığına görə, sağ firqə məğlub olacaqdır.

Əgər sağ firqə intixabatda məğlub olarsa, Məclisi-Məbusanda əksəriyyəti-təmməni haiz olacaq [tam əksəriyyətə sahib olacaq] iki firqə qalacaq ki, biri Sosialistlər, digəri də islahatçılardır (reformistlərdir). Əgər sol firqələr qalib gələrsə, yalnız siyasəti-daxiliyyədə deyil, xarici siyasətdə və Denikin əleyhindəki hərəkətdə dəxi böyük bir rəqabət və müxalifətin çıxması demək olacaqdır.

Ondan başqa, bizzat [şəxsən] Versal Sülh Konfransının Almaniya ilə əqd etdiyi müsəlihə [imzaladığı sülh] də bir növ şübhəli bir dairəyə düşəcəkdir.

Çünki əqd edilən müsəlihə daha İtaliyada Məclisi-Məbusan tərəfindən təsdiq edilmədiyindən, əgər intixabdan sonra sol firqələr Məclisi-Məbusanda əksəriyyət qazanarlarsa, müsəlihəni rədd etmək və yaxud dəyişdirmək istəyəcəklərdir.

Əgər islahatçılar (reformistlər) əksəriyyəti qazanarlarsa, o zaman İtaliyanın daxili siyasəti dəyişib, İtaliyada şəkli-idarə də cümhuriyyətə təhəvvül etmiş [çevrilmiş] olacaqdır. Bundan başqa, bu cümhuriyyətçi firqə Rusiya məsələsinə müdaxilə etməkdən saqınıb, Rusiyadan əmələ gəlmiş cümhuriyyətlərin də təsdiqinə tərəfdar olacaqdır.

Hər-halda İtaliyada intixabat münasibəti ilə böyük bir siyasi dəyişikliklər gözlənilir.

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

Maliyyə nazirinin tənbəkiddən alınan rüsumun artırılması haqqındakı təqriri isteməsi [rəsmi məktubunun dinlənilməsi] nəticəsində qanun layihəsinin təsviblə [bəyənilməklə], təsdiqdən ötrü Məclisi-Məbusana idxal edilməsi tapşırılması qərara alınmışdır.

* * *

Maliyyə nazirinin şəkərə rüsum təyini haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, qanun layihəsinin təsviblə, təsdiqdən ötrü Məclisi-Məbusana idxal edilməsi tapşırılması qərara alınmışdır.

* * *

Maliyyə nazirinin, ispiçkadan alınan rüsumun artırılması haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, qanun layihəsinin təsviblə, təsdiqdən ötrü Məclisi-Məbusana idxal edilməsi tapşırılması qərara alınmışdır.

* * *

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə [Sosial Təminat] nazirinin qaçqınların fəna əhvalı və müavinət təşkili haqqındakı növbədən-xaric təqriri isteməsi nəticəsində qərara alınmışdır:

1) Qaçqınların məskun edilməsi məsələsinə Məclisi-Məbusanda hələ baxılmadığına görə və qaçqınların fəna əhvallarını nəzərə alaraq, müvəqqəti qaçqınları müsəlman köylərində məskun etmək məsələsi Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinə tapşırılsın.

2) Hal-hazırda Məclisi-Məbusanın təsdiqinədək məzkur [deyilən] məqsəd üçün 70 milyonluq fondan Ümuri-Xeyriyyə Nəzarətinə 2 milyon manat buraxılsın; işbu məbləğ qanun layihəsi təsdiqindən sonra qaytarılmalıdır.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Bakıda Fransa Bəhriyyə Nəzarəti heyəti

İşbu günlərdə Fransa Bəhriyyə [Donanma] Nəzarətinin bir heyəti Bakıya varid olmuşdu [gəlmişdi]. Heyət Qara dənizdə durmuş iki ədəd Fransa zirehlisi, 12 ədəd də xırda gəmilərinə və filcümlə Fransa bəhriyyəsi üçün neft almaq qəsdilə Bakıya gəlmişdir.

Heyət üç nəfərdən ibarət olub, dövləti müəssisələrlə əlaqə peyda etmək qəsdilə oraları ziyarət etmişlərdir.

Hal-hazırda neft vaqonlarının əksəri ingilis komandanlığı üçün neft apardığından, heyət neftin vaxtılı-vaxtında verilməsi haqqında təşəbbüsatda bulunmuşdur.

Müşavirə

İşbu təşirini-saninin 15-də Xariciyyə Nəzarətində Azərbaycanın İran səfiri Adil xan Ziyadxanov həzrətləri tərəfindən dəvət edilmiş bir müşavirə iniqad etmişdi [baş tutmuşdu]. Müşavirədə Post-Teleqraf, Maliyyə, Ticarət və Sənaye, Ədliyyə nəzarətləri nümayəndələri – Knyazov, Fəttahov, Azərbaycan Dövləti Bankından Pokrovski və [Nəsir] Tağıyev, Neftçilər İttifaqı tərəfindən Melkovski, Su Nəqliyyatı İdarəsi tərəfindən, Ticarət və Sənaye İttifaqı tərəfindən [Sadıq] Əhmədov, iqtisadiyyə agentəsi, Lehistan [Polşa] Cümhuriyyəti nümayəndəsi, dava vəkili Kribski, Xariciyyə Nəzarəti Məlumat bürosu müdiri Şepoteyev [iştirak edirdilər].

Müşavirədə İran ilə Azərbaycan miyanındakı [arasındakı] ticarət işlərini və manatın qiymətini qalxızmaq məsələsi müzakirə edilmişdir.

Xüsüsən axırıncı məsələ mübahisəyə səbəb olmuşdur.

Müşavirə gecə yarısınıadək davam etdiyindən, digər məsələlərin müzakirəsinə imkan vermədi.

Azərbaycan Cümhuriyyətinin Sülh Konfransına qəsidləri

Hal-hazırda Parisdə olan Azərbaycan sülh heyəti-mürəxxəsəsi [nümayəndə

heyəti] son zamanlara qədər nizam üzrə Cümhuriyyətlə əlaqə peydasından məhrum idi. İşbu məsələnin həlli Azərbaycan hökumətini düşündürürdü. Zira İstanbulla getmək üçün vəsiqə almaq pək müşkül idi.

Hal-hazırda məsələ həll edilmişdir. Müttəfiqlər Azərbaycandakı Xariciyyə Nəzarətinə xəbər vermişlər ki, Komandanlıq bu günlərdə bu məsələni nizama salmaqla, vaxtılı-vaxtında qəsidlərin azad surətdə getməsinə müavinətdə bulunacaqdır.

ZƏNGƏZUR MƏSƏLƏSİ ƏTRAFINDA

İdarədən:

Bəzi dairələrdə Zəngəzur hadisəsinə qərəzkarənə rənglər verilir. Söyləyirlər ki, guya qanlı müharibələr olmuş imiş və on minlərcə məqtul və məcruh [ölən və yaralanan] var imiş. Atidə mündəric [aşağıda dərc edilən] rəsmi vəsiqələr açıqca göstərir ki, Zəngəzur qəzasında müharibə hərəkəti xüsusunda heç bir söz də ola bilməz və Azərbaycan hökuməti tərəfindən göndərilmiş qoşunlar erməni cümhuriyyətinə qarşı ədavətkarənə hərəkət üçün olmayıb, ancaq məmuranın təhti-idarəsinə [məmurların təbəçiliyinə] verilmişdir ki, lazımı təqdirdə Zəngəzur qəzasında erməni əşqiylərinin [quldurlarının] anarşi çıxışlarına qarşı mübarizə tədabiri ittixaz edə [tədbirləri görə] bilsin.

Qəzetəmizin keçən nömrələrinin birində Ermənistan hökuməti tərəfindən Azərbaycan Xariciyyə naziri həzrətlərinə

verilmiş təcili notanı dərc etmişdik və şimdiki də o barədə olan digər vəsiqələri ənzari-qareinə vəz [oxucuların nəzərlərinə təqdim] edirik:

Vordropun müraciəti

“Bakı, Rəisi-Vükəla [Baş nazir] Yusifbəyliyə

Əldə edilən məlumatların həpsi göstərir ki, Zəngəzur qəzasında ermənilərlə azərbaycanlılar münasibəti ciddiləşmişdir və mümkündür ki, hər dəqiqədə müsədimə [toqquşma] vüqu bulsun. Zəngəzur qəzası müqəddəratı məsələsinin müşkülətlə dolu olduğunu və o müşkülətlə həll etmək, üqdəni [düynü] açmaq üçün hər iki tərəfdən ötrü bir çox danışıqlar lazım olduğunu iqrar [qəbul; etiraf] etməklə bərabər, mən onu göstərmək istəyirəm ki, bu məsələni zorən həll etmək arzuya müvafiq olmadığı kimi, hər iki tərəfin mənafeyinə də, ümumiyyətlə əfkari-ümumiyyətdə [ictimaiyyətin nəzərində] və xüsüsən Sülh Konfransında sui-təsir edə bilər. Binaənileyh [ona görə], mən ciddən tövsiyə edirəm ki, nəsil olsa da, müsədimədən çəkinərək əhvalı təskin etmək [sakitləşdirmək] üçün mümkün tədabiri ittixaz edəsiniz və sizi ciddi surətdə xəbərdar edirəm ki, bu məsələnin həllindən ötrü qüvvə istemal etmək [işlətmək] ancaq sizin gözəl mənafeyinizə zərər yetirə bilər.

Bu xəbərin [xəbərdarlığın] eyni surəti Ermənistan Rəisi-Vükəlasına da göndərilmişdir.

Zaqafqaziyada Britaniya Baş komissarı: Vordrop”

Reyin müraciəti

“Bakı, Rəisi-Vükəla Yusifbəyliyə
Nömrə 308

Zəngəzurda müharibə hərəkətinin bilatəxir qət etmək [dərhal kəsmək] üçün mənim israrla tövsiyələrimə rəğmən, aldığım məlumata görə müharibə davam edir. Məhəlli [lokal] ixtilaflar hal-hazırda Sülh Konfransının Zaqafqaziya məsələsinin həll etməsi üçün artıq müşkülətlə yaratmamalıdır. Bu məni müztərib edir [məni iztirab verir]. Binaənileyh və Sülh Konfransı naminə zati-alilərinizə və Ermənistan Rəisi-vükəlasına ciddən tövsiyə edirəm ki, 20 təşirini-sanida [noyabrda], sübh saat 11-də, Tiflisdəki idarəmdə mənimlə görüşəsiniz ki, sizin Sülh Konfransının arzusu əleyhinə gədarək və aləmi-mədəniyyət rəyini nəzəritinaya almayaraq, şimdiki qan tökməklə həll etmək istədiyiniz məsələni sülhlə həll etmək üçün konfrans çağırmaq müsəhibələri edilsin. Sizin cavabınızın intizarında olaraq, Azərbaycan nümayəndələri ilə bu məsələnin müşavirəsindən ötrü Bakıya əzimat etmədə [getməkdə] olan erməni mürəxxəslərindən [səlahiyyətli nümayəndələrindən] mən rica etdim ki, burada qalsınlar. Mən sizdən təcili cavab bəkləyirəm ki, sizin buna nə nəzərlə baxdığınızı Sülh Konfransına xəbər verə bilim.

Müttəfiqlər Baş komissarı əvəzi: Rey
Tiflis, 16 təşirini-sani, 1919 sənə”

Hökumətin cavabı

“Tiflis

Müttəfiqlər Baş komissarı əvəzi polkovnik Reya

14, 15 və 16 təşirini-sani tarixli 308

nömrəli teleqrafnamələrinizə cavab olaraq kamali-ehtiramla bərvəchi-ati elam edirəm [aşağıdakı kimi bildirirəm] ki, Zəngəzurdə Azərbaycan hökuməti tərəfindən müharibə əməliyyatı yoxdur. Zəngəzur Azərbaycan Cümhuriyyətinin cüzi-layənfəkkidir [ayrılmaz parçasıdır]. O yerin daima Azərbaycanın qeyri-qabili-təfriq [ayrılmaz] hissəsi olmasına bizdən başqa Müttəfiqlər də kəndi komandanlıqları sifəti ilə öyləcə baxmışlardır və Sülh Konfransı Baş komissarı Haskell kəndisi də bizim Zəngəzur qəzasına qeyri-qabili-inkar [inkar olunmaz] hüququmuzu iqrar edərək – Naxçıvan məsələsi etilafnaməsinin [razılaşmasının] bir maddəsində – erməni hökumətindən tələb etmişdir ki, Zəngəzur qəzasında üsyan hərəkətlərini sülh tərqi [yolu] ilə təsviyə etməkdən [aradan qaldırmaqdan] ötrü Azərbaycan hökumətinə müavinətdə bulunsun və böyləliklə, şu qəzanın erməni əhalisini Azərbaycan dövləti məmurlarına tabe olmağa məcbur etsin. Azərbaycan hökumətinin almış olduğu son məlumata nəzərən, Ermənistan hökuməti polkovnik Haskell hüsurunda qəbul [edilmiş] təəhhüdü [öhdəliyi] nəinki ifa etmiş və biləks [əksinə], Zəngəzur qəzasında üsyan hərəkətini müdafiə və təqviyə etmək [dəstəkləmək] üçün oraya müntəzəm ordu da göndərmişdir.

Bundan dolayı Azərbaycan hökuməti məcbur olmuşdur ki, intizam bərpa etmək və anarşist-bolşevik ruhlu erməni üsyançı əşqiyasına icrayi-təsir edə bilmək üçün Qarabağ general-qubernatoruna əsgəri [hərbi] kömək göndərsin. Azərbaycan hökuməti istəyir ki, Zəngəzur qəzasında erməni üsyançıları tərə-

findən müsəlman köylərinin bərbad və təxrib edilməsinin önünü alsın və 60 min soyulmuş müsəlman qaçqınlarını kəndi yurdlarına qaytarıb asayiş və nizam bərpa etsin.

Fövqdə məzbur [yuxarıda deyilən] teleqrafnamələrdəki ricanızı nəzəri-diqqətə alaraq mən Qarabağ general-qubernatoruna təklif etmişəm ki, Zəngəzur üsyançılarına qarşı heç bir dürlü hərəkəti-hərbiyyədə bulunmasın və müharibə hərəkəti də qət edilmişdir [dayandırılmışdır]. Sizinlə və Xatışovla 20 təşrinisənədə səbh saat 11-də görüşməyə hazıram, fəqət bu, erməni mürəxxəsələrinin Bakıda konfransa gəlmələrinə mümaniət etməməlidir.

Nömrə 7517
17 təşrinisani
Rəisi-Vükəla Yusifbəyli”

Bu teleqrafnamənin eyni surəti Britaniyanın Zaqafqaziya Baş komissarı Vordropa da göndərilmişdir.

Gürcüstanın vəsatəti

Gürcüstan Cümhuriyyəti siyasi nümayəndəsi Tiflisdə Xariciyyə nazirinə atıdəki xəbaratı [aşağıdakı xəbərləri] göndərmişdir:

“14 təşrinisənədə Ermənistan siyasi nümayəndəsi əvəzi Atamanov mənim yanıma gəlib Zəngəzur qəzasında müharibə hərəkətini durdurmaq işlərində vəsatətim [vasitəçiliyimi] rica etmişdir, ta ki, qanlı hadisənin Zəngəzurdan keçib bütün Qarabağı qaplamasının önü alına bilsin.

15 təşrinisənədən Xariciyyə naziri Cəfərovu və Rəisi-Vükəla Yusifbəyli

ziyarət edib rica etdim ki, müharibə hərəkətini dayandırınlar və münaqişəli məsələlərin həllini 20 təşrinisənədə Bakıda iniqad edəcək [baş tutacaq] Ermənistan-Azərbaycan konfransına versinlər və ya bütün münaqişəli məsələləri həkəm [arbitr] üsulu ilə həll etsinlər.

Azərbaycan hökuməti rəisi Yusifbəyli kəndi tərəfindən Ermənistan nümayəndəsinə atıdəki xəbaratı məlum etməmi məndən rica etdi:

– Zəngəzurdə Azərbaycan hökuməti tərəfindən hərbi əməliyyat yoxdur. Zəngəzur Azərbaycan Cümhuriyyətinin cüzi-layənfəkkidir və oranın Azərbaycanın qeyri-qabili-təfriq hissəsi olmasına bizdən əlavə İngiltərə komandanlığı sifəti ilə Müttəfiqlər də daima öyləcə baxmışlardır və Sülh Konfransı Baş komissarı Haskell kəndisi də Zəngəzur qəzasına bizim qeyri-qabili-inkar hüququmuzu iqrar edərək, Naxçıvan məsələsi etilafnaməsinin bir maddəsində Ermənistan hökumətindən tələb etmişdi ki, Zəngəzur qəzasında üsyan hərəkətlərini sülh tərqi ilə təsviyə etmək üçün Azərbaycan hökumətinə müavinətdə bulunsun və şu surətlə o qəzanın erməni əhalisini Azərbaycan Cümhuriyyəti dövləti məmuranına tabe olmağa məcbur etsin. Azərbaycan hökumətinin almış olduğu son məlumata nəzərən, Ermənistan hökuməti polkovnik Haskell hüsurunda vermiş olduğu təəhhüdü nəinki ifa etmiş və biləks, üsyan hərəkətini müdafiə etmək üçün Zəngəzur qəzasına müntəzəm ordu da göndərmişdir. Bundan dolayı Azərbaycan hökuməti məcbur olmuşdur ki, intizam bərpa etmək və

anarşist-bolşevik ruhlu erməni üsyançı əşqiyalarına icrayi-təsir üçün Qarabağ general-qubernatoruna əsgəri kömək göndərsin. Azərbaycan hökuməti istəyir ki, erməni üsyançıları tərəfindən müsəlman köylərinin bərbad və təxrib edilməsinin önünü alsın və 60 min soyulmuş müsəlman qaçqınlarını kəndi yurdlarına qaytarıb asayiş və qanunu, nizam[ı] bərpa etsin.

Rəisi-Vükəla Yusifbəyli mənə bəyan etdi ki, Zəngəzur qəzasında əsgəri qüvvə icra edilməsinə qarşı Ermənistan hökumətinin etiraz etməsini biz anlamırıq, zira onlar kəndiləri bu günə qədər Sürməli, İrəvan qəzalarında və Qars mülhəqatında [ətrafında] onların hakimiyyətini tanımaq istəməyən müsəlmanlara qarşı ən müdhiş təriqlə silah istemal edirlər. Məmafih [bununla belə] – Rəisi-Vükəla Yusifbəyli əlavə olaraq söylədi – Azərbaycan Cümhuriyyəti hökuməti 20 təşrinisənədə Bakıda iniqadı təyin edilmiş Ermənistan-Azərbaycan konfransından imtina etməyir. Rəisi-Vükəla Yusifbəyli məndən rica etmişdir ki, fəvqdə məzbur [yuxarıda deyilən] əhvalatı sizin mərifətinizlə [vasitanizlə] Gürcüstan hökumətinə xəbər verim.”

Müsəlləh müsədimə

Erməni qəzetəsinin xəbəri

Təşrinisəninin 2-də üç hissədə müsəlman qüvvələrinin Zəngəzura yürüşü başlanmışdır – Şuşa tərəfindən, Qaryagin və Naxçıvan tərəflərindən.

Şuşadan 6 min miqdarında üç piyada alayı, 800 miqdarında iki süvari alayı, 8 yüngül top, 4 qaubiç [dağ topu] və 400 süvari kürdlər hərəkət etməkdə idilər.

Naxçıvandan 3 min miqdarında, başqa tərəflərdə mütəəddid [çoxsaylı] kürddə hərəkətdə idilər.

Burada general [Davud bəy] Yadiarov və general-qubernator [Xosrov bəy] Sultanovun qardaşı Sultan bəy [Sultanov] sərkərdəlik etməkdə olub, bütün qoşun başında general Əliağa Şıxlinski dururdu.

Təşrini-saninin 6-da varid olan [gələn] məlumatdan anlaşıldığına görə, azərbaycanlılar Xoznavar, Dığ və Bayandur kəndləri üzərinə yürüşə başlayıb, Dığ kəndini yararaq Gorusa keçmək istəyirmişlər. Bunların qüvvəsinin çoxluğuna, mitralyoz və bomba atışmasına baxmayaraq, əhali bunların zərbəsinə davam edirmiş.

Xoznavar tərəfdə müsəlmanlar sabiqdə Xoznavar və Bayandur ilə bir yerdə işğal etdikləri Keçəldağdan ricətləri [geri çəkilmələri] əsnasında 7 mitralyoz buraxmışlardır.

AZƏRBAYCAN HAQQINDA BİR NƏFƏR ERMƏNİNİN MÜTALİƏSİ

Tiflisdə müntəşir [nəşr olunan] “Obnovlenie” qəzetəsi yuxarıdakı sərlövhə altında A. İ. Petrosyanın bir məqaləsini dərc etmişdir ki, şayani-əhəmiyyət olduğu üçün eynən qəzetəmizə tərcümə edirik:

“Rusiya inqilabi-kəbiri saiqəsi [Böyük Rusiya inqilabı səbəbi] ilə Rusiyada zühura çıxmış vəziyyəti-siyasiyyə azayi-dövlətdən [dövlət orqanlarından] sanılan münfərid [ayrı-ayrı] hissələrin süqutunu və

Rusiya əsakininin [ordusunun] Zaqafqaziyanı tərk etməsini mövcib oldu [tərk etməsinə yol açdı]. Öz qollarına tərk edilmiş Zaqafqaziya millətləri kəndi müqəddəratlarını kəndi əllərinə aldılar və binaənileyh [buna görə], Müsəlman Milli Şurası da 1918-ci sənə 28 mayısında Azərbaycan istiqlalını elan etdi. Ancaq bir il yarım ki, bu dövlət müstəqil olaraq yaşayır. Həyatı-dövlətin təbii cərəyanları zamanında bir il yarım – bir saniyə deməkdir. Cahan müharibəsi və inqilabi-kəbirin tövlid etdiyi [meydana gətirdiyi] ictimai və milli məsələlər əski nizam və qəvaidi [qaydaları] bir ildırım sürəti ilə təxrib edərək [yıxaraq], onların ənqazı [xarabalığı] üzərində münasibətimiləl [millətlər arası münasibətlər] üçün yeni məbdələr [prinsiplər] xəlq edən zamanda, bütün millətlərin keçirməkdə olduğu böylə fəvqəladə və tarixdə misalı görünməmiş hadisat [hadisələr] günlərində istixlas [xilas] yolunda edilən dəhhaş [dəhşətli] mübarizələr yeni milli dövlətlər doğuzdurur. Böylə bir zamanda isə bir il yarımda edilən işlər əhəmiyyət etibarilə bir çox on sənələrin və hətta yüz sənələrin fəaliyyətinə bərabərdir.

Azərbaycan türkləri nümayəndələri və Milli Şura fəvqəladə şərait içində millətlərin dövləti istiqlalını [dövlət müstəqilliyini] elan etdikləri zaman həman Azərbaycan türkləri fəlakətli dəqiqələr keçirirdi. Onların istiqbalı [gələcəyi] və həyatı-atıyaları [gələcək həyatları] zülmətlə örtülü olaraq məchul idi. Məmləkətdə anarşi hökmfərma idi [hökm sürürdü] və əmnü asayiş [əmin-amanlıq və asayiş] bərpa etmək üçün onların qüvvələri yox idi.

Məmləkətin yarından ziyadəsi bolşeviklərin atasına yaxılıb, qılınclarından keçirilmiş və paytaxtları da həmçinin bütün Azərbaycan xalqını hər dəqiqə qan dəryasına qarq etməyə hazır olan bolşeviklər əlində idi. Digər tərəfdən, üfük dumanlı və övza da [vəziyyət də] qeyrimüsaid idi. Zaqafqaziyanın başlıca millətləri arasında ədavət və ədəmi-etimad [etimsizlik] olduğundan, Zaqafqaziya millətləri münasibətini tənzim etmək üçün müqtəzi [lazım olan] təmas yox idi.

Müstəqil bir dövlət bərpa və müstəhkəm etmək [qurmaq və möhkəmləndirmək] üçün bir çox zəhmət və hümmət sərf etmək lazım idi. Xüsusi dövlətinə adət edinməmiş məmləkət və millət əmiq [dərin] bir psixoloji inqilab keçirdi və bu ağır təcrübələr, şədidd [şiddətli] mübarizələr girdabı içində, bəklənilməz bir sürətlə xalq kütləsinin ən aşağı təbəqələri vəhdəti-milliyə anlağı ibraz edərək [göstərərək], müstəqil siyasi varlığa sınımaz bir dirək oldu.

Vəhdəti-milliyə sayəsində Azərbaycan xalqı vahid milli cəbhə təşkil etdi ki, təhlükə zamanlarında hər bir sinfi və firqəvi ixtilafları fəramuş edərək [yaddan çıxararaq], əldə silah olaraq cümhuriyyətlərinin heysiyyət və şərəfini müdafiə etməyə hazırıdır. Azərbaycan türkləri işbu vəhdəti-milliyələri ilə siyasi müstəqil yaşayışa olan iradələrin izhar etdilər [nümayiş etdirdilər]. Və şimdi yenə Azərbaycan türklərini tamamilə anlayırlar ki, əldə etdikləri istiqlalı müstəhkəm etməkdən [möhkəmləndirməkdən] ötrü olunacaq mübarizədə yenə bir çox hümmət və qüvvət sərf etmək lazım gələcəkdir. Və

bu yaxın zamanda Zaqafqaziyanın mütəbaqi [qalan] cümhuriyyətləri ilə bərpa ediləcək səmimi və dostanə münasibət [münasibətlər] milli cəbhəyə daha ziyadə qüvvə və səbat verəcəkdir.

Az zaman zərfində türklər müdəbbirənə [ağıllı; uzaqqörən] bir üsul ilə demokratik millətlər ailəsi içində əvvəlinci müsəlman cümhuriyyətini daxil etdilər və siyasi istiqlalı zamanında Azərbaycan türklərinin həyata müstəid [istedadlı, qabiliyyətli] olub, siyasətə kamala ərmənlərini bir dəfə daha bütün cahana isbat etdilər.

Azərbaycan hökuməti kəndi varlığı əsnasında millət və məmləkəti üçün nələr yapmış? Hökumət birinci sənəyidövriyyəsində ünəs və zükur [qadınlar və kişilər] üçün olaraq bir çox ibtidai və edadi məkatib [məktəblər] və darülfünun açmış, müxtəlif xeyriyyə və maarif cəmiyyətləri güşad etmiş [açmış], müsəvvər [şəkilli] məcmuələr nəşr etmiş, rüşvət-xorlara və möhtəkirlərə qarşı da elani-hərb etmişdir. Dövlət və camaat xadimlərinin həpsi üzərinə nəzarət təyin edərək, xalqın mənafeyinə rəğmən hərəkətdə bulunanları aman verməksizin cəzalandırır. Müntəzəm bir ordu təşkil etmiş ki, intizam və ədəbi ilə və hərbi işləri kamalınca anlaması ilə yeni təşəkkül etmiş cümhuriyyətlərin bir çoxu üçün əxzi-ibrət etməyə [ibrət götürməyə] xidmət edə bilər.

Və ən başlıcası odur ki, məmləkətin bütün təbəələrinə, din və millət ayırmaqsızın, yek nəzərlə baxaraq, Azərbaycan ərazisi daxilində yaşayan qeyri-islamslar ilə müsəlmanlar arasında münasibəti-dostanə bərpa etmişdir.”

İSTİQLAL MÜZƏSİ

Ədəbi Yaşıl Qələm dərnəyi üzvlərindən Hüseyn bəy Mirzəcamalov ilə Məhəmməd Ağayev Bakıda bir müzə [muzey] təsis etmək fikrinə düşmüş, işbu fikirlərini də qövldən feilə [sözdən əmələ] çıxarmışlardır. Məlum olduğu üzrə, mü-təşəbbüslər çoxdan bəri milli bir müzə təsis etmək fikri ilə uğraşdıqlarından, müzəyə toplana biləcək bir təqim əski şeylər də toplamışlardır. İyun ayında Azərbaycan Parlamanı Divani-Rəyasəti-nə bu məzmununda bir ərzi-hal vermişlər.

“Azərbaycan Parlamanı rəisi canibi-alilərinə

Sənəldən bəri bəslədiyimiz bir arzu vardır ki, o da vətənimiz Azərbaycanda bir milli müzə təsisidir. Ümumavropa müharibəsi bizim bu fikrimizə mane olmuş və hər birimizi bir diyara atmışdır.

İndi istiqlalımız bizi genə də görüş-dürmüş və əski arzumuzu yadımıza salmışdır. Səbiq Rusiya zamanında təsis edəcəyimiz müzənin adını “Milli müzə” qoymaq fikrində idiksə də, bu gün hər fərdimizin köksünü qabardan “istiqlal” şüarı olmasına və bu şüar müzənin təsisinə girişməmiş zamanına təsadüf etməsinə görə, “İstiqlal” müzəsi olmasını daha münasib görürüz.

Əlyövəm [hazırda] müzə üçün bir çox şeylərimiz vardır. Əgər əlimizdə olan şey-ləri bir odaya toplayaraq başqalara da qəzetələr vasitəsilə məlumat verərsək, bir çox sandıqlarda yatan və ələləksər [əksər halda] əldə-ayaqda itib tərək olan əski və müzə üçün qiymətli şeylərimiz də meydana çıxar.

Gələcək müzənin binası birinci Azər-baycan Parlamanı imarətində qoyulma-sını arzu etdiyimiz üçün məzkur [deyilən] imarətdə müzə üçün bir oda verilməsini cənabınızdan rica edəriz, əfəndim.

İmzalar:

Hüseyn Mirzəcamalov və
Məhəmməd Ağayev İrəvanlı
12 iyun 1919 / 13 ramazan 1337,
Bakı”

14 iyun tarixdə Parlamən rəisi Həsən bəy Ağayev tərəfindən işbu ərizə üzərinə böylə bir qərar yazılmışdır:

“Ləvazim Komisyonusuna. Həmin müzə üçün Parlamən daxilində bir işıq oda verilməsi lazımdır.”

Ləvazim Komisyonu isə 19 iyun tarixli iclasında böylə bir qərar çıxarmışdır:

“Müzənin əşyası ancaq Parlamənə mütəəlliq [məxsus] olmaq şərtilə oda ve-rilib, əvvəlinci məxaric də Parlamənin öhdəsinə götürülsün.

(Ləvazim müdiri imzası)”

Banilər əllərində olan şeyləri Parla-man imarətində bir odaya toplayaraq, aşağıdakı şərtlərlə 6 noyabr 1919 sənə-də birinci Azərbaycan Parlamanı Divani-Rəyasətinə təhvil vermişlər.

“Təhvilnamə

Həmişəlik Azərbaycan Parlamanı ix-tiyarında olaraq, hələlik Parlamən ima-rətində təsis edilən “İstiqlal” müzəsi adına müəssislər tərəfindən toplanmış şeylərin birinci Parlamən Divani-Rəya-sətinə təhvil verilməsi haqqındakı şərait:

Biz – “İstiqlal” müzəsinin mü-təşəbbis və müəssisləri Məhəmməd Ağayev (İrə-vanlı) və Hüseyn Mirzəcamalov müzə adına toplanaraq işbu maddəyə əlavə edilmiş siyahıdakı şeyləri milli mal olmaq

üçün aşağıdakı şəraitlə birinci Azər-baycan Parlamanı Divani-Rəyasətinə təhvil veririk:

1) Gələcəkdə ailə və xanvadəmizə [nəslimizə] mənsub olanların “İstiqlal” müzəsinə hədiyyə etmiş olduğumuz şey-lərə malik olmaq iddiasında bulunmağa ixtiyarları yoxdur.

2) Həmin müzəyə qeyri şəxslər tərə-findən hədiyyə edilmiş şeylər və asari-ətiqə [əntiq əsərlər] nə geri qaytarılar və nə də övlad və əhfada [nəvələrə] mal ola bilər.

3) “İstiqlal” müzəsi milli bir müəssisə olduğu üçün bütün müzədə mövcud əşya millət malı hesab olunur. Heç kəs və heç bir müəssisə o şeylərə sahib ola bilməz.

4) Müzənin genişlənməsinə birinci Azərbaycan Parlamanı Divani-Rəyasəti say edəcək və təşkilatına lazım olan bütün məxarici kəndi öhdəsinə göt-ürəcəkdir.

5) Müzənin mədaxili fəqət müzənin genişlənməsinə və müzə cənbində [nə-zində] zəngin bir kütübxana vücuda gətirilməsinə sərf ediləcəkdir.

Qeyd: Başqa müəssisələr və müzəyə hədiyyə edənələr müzənin mədaxilindən istifadə edəmməzlər.

6) Parlamən Divani-Rəyasəti tərəfin-dən müzənin idarəsi ya xüsusi bir müdiriyyət intixab edilərək [seçilərək] ona tapşırılacaq və yaxud Parlamən komis-yonlarından birinə mühəvvəl [həvalə] ediləcəkdir.

Qeyd: Divani-Rəyasətin səlahididi [razılığı] ilə müzə müdiriyyətinə kənardan mütəxəssislər və təcrübəli şəxslər də də-vət edilə bilər, fəqət bunlar müdiri-yətdə qəti rəyə malik olammazlar.

7) Gələcəkdə müzəyə məxsus bir imarət almaq və tikdirmək üçün müzə mədaxilinin bir hissəsi ilə xüsusi bir fond təşkil edilməlidir.

Qeyd: İşbu fonda başqa müəssisələr və şəxslər də iana edə bilərlər.

8) Müzəyə hədiyyə edilmiş şeylərin qiymətlərini təyin etmək üçün müdiri-yət tərəfindən mütəxəssislər dəvət edi-ləcək və qiymətlər haqqında müdiriyyət üzvlərinin və mütəxəssislərin imzaları ilə məzbətlər [protokollar] yazılacaqdır.

9) Hədiyyə edən şəxslərə hədiyyə edilmiş şeylərin adlarını və qiymətlərini mütəzəmmin [özündə ehtiva edən], müdi-riyyət əzası [üzvləri] imzaları ilə qəbz verilməlidir.

10) Müzəyə hədiyyə edən şəxslərin adları və hədiyyə etdikləri əşyanın siya-hısı müzə odasının birində və həmişə göz qabağında olmaq üzrə xüsusi bir kitaba yazılmalıdır.

11) Müzə üçün proqram və nizam-namə tərtibi birinci müdiriyyətə aiddir.

12) İşbu təhvilnamə üç nüsxədə olaraq, biri Azərbaycan Parlamanı Di-vani-Rəyasətinə və iki qalan nüsxələr isə müəssislərdə olacaqdır.

Birinci Azərbaycan Parlamanı
Divani-Rəyasəti:

Parlaman rəisi naminə baş müavin

Həsən bəy Ağayev,

müavin Sultanməcid Qənzadə,

baş katib Əhməd Cövdət [Pepinov],

katib Mehdi bəy Hacınski.

Mütəşəbbis və müəssislər:

1) Məhəmməd Ağayev İrəvanlı;

2) Hüseyn Mirzəcamalov.

“İstiqlal” müzəsi üçün toplanan əşya təhvilnaməsinin birinci maddəsinə əlavə:

“1) əski qılınc; 2) əski qəmə; 3) barıt qabı; 4) uşaq boynundan asmaq üçün 70 müxtəlif boncuqlarla dua; 5) əl ilə yazma əski bir Quran; 6) ilan dərisi üstə yazılmış bir arşın uzunluğunda ayələr (dua); 7) yenə ilan dərisi üstə yazılmış ayələr (qabı ilə bərabər); 8) yenə təxminən bir metrə uzunluğunda ilan dərisi üzərində yazılmış dua; 9) gümüş mühit [çərçivəli] dairə üstə yazılmış tilsim; 10) mis üzərinə 5 müxtəlif şəkillərdə yazılmış tilsimlər; 11) 8 ayrı-ayrı kağız parçalarına yazılmış dualar; 12) təxminən 4 arşın uzunluğunda yenə bir dua; 13) gümüş üzük (tilsim); 14) fil sümüyündən qayırılmış daraq, qulaq və diş arıtlayan; 15) at şəklində pək əski bir qıfıl; 16) rus çarçası Yekaterina zamanından qalmış gümüş manat; 17) yenə həmin çarça zamanından qalmış mis şahı; 18-19-20) müxtəlif tarixli mis rus qapıqları; 21) gümüş əski yunan pulu; 22) əl ilə yazma kitabça; 23) 7 dənə əl yazıları nümunələri; 24) 12 dənə müxtəlif tarixli mis pullar; 25) müxtəlif tarixli və müxtəlif məmləkətlərin zərbi gümüş pullar; 26) 8 dənə ağacdan qayırılmış daraqlar; 27) 2 dənə daraq qabları; 28) çubuq (mundştuk) [müştük]; 29) əski böyük xəncər; 30) yelpik; 31) əl ilə yazılmış Quran.”

İşbu təhvilnamənin axırında Parlament rəisi bu surətdə imza etmişdir:

“Fövqdə məzkur [yuxarıda qeyd edilən] “İstiqlal” müzəsinə məxsus əşyaları həmişəlik Azərbaycan Parlamentinə mütəəlliq [məxsus] olmaq şərti ilə müzəbaniləri Hüseyn bəy Mirzəcamalov və Həsən bəy oğlu Məhəmməd Ağayevdən 6 noyabr 1919-cu sənəsi təhvil aldım.

İmza: Birinci Azərbaycan Parlament sədri Həsən bəy Ağayev”

Şimdi müzə altı ay olar ki, yaşayır. Bir çox şeylər də toplanmışdır. Yenə hər gün istər Bakıdan, istər Azərbaycanın sair nöqtələrindən tarixi və etnoqrafi və sair əski babalarımızdan qalan əşya və sairə göndərilməkdədir. Bu günlərdə “İstiqlal” müzəsinin müfəssəl siyahısını elan edəcəyiz. Hər kəsin əski anbarlarında və sandıqlarında məhv və tələf edilməkdə olan köhnə tarixi şeylər varsa, gətirib işbu müzəyə toplaması daha faydalıdır. Böylə şeyləri olanlar hər gün Parlament binasında Hüseyn bəy Mirzəcamalova müraciət edə bilər.

H. S.

ƏKMƏK MƏSƏLƏSİ

Əkmək [çörək] bahalıqı get-gedə artır. Bunu görən möhtəklər də ehtikarlarını o nisbətdə artırmaqdadırlar. Ərbabi-sərvət qışlıq ehtiyatını və ehtiyata riayət edərək daha fəzləliklə idarələrini təminə çalışırlar. Burada məğdur [məzlum] qalanlar fəqərə, yalnız fəqərə olur.

Əkmək məsələsinin had raddəyə [kəskin, şiddətli dərəcəyə] gəlməsi ən ziyadə fəqərəyi-kasibəni mütəəssir və məmləkətin bu mühüm ünsürünü mütəzərrir [zərərçəkən] etməklə, məmləkətimizin hali-təbiisini ixlal edəcəyindən [təbii halını pozacağından], bu xüsusa son dərəcədə əhəmiyyət verilməlidir.

Hökumətimiz bu müşküləti nəzəri-etibara alaraq bəzi təşəbbüsə girişir. Hər halda, bu təşəbbüslərin hüsn-nəticəsi olmasını şimdiden təmin etmək üçün işdə ciddiyyət və məsələyə bilətraf [ətraflı, təfərrüatlı] diqqət və hər dürlü ehtiyata riayət etmək lazımdır.

Bu xüsüs yalnız Bakı və ətrafı deyil, bütün Azərbaycana təmsil edilməlidir. Ətrafın əmniyyətsizliyi [asayışdan, əmin-amanlıqdan uzaq olması], mərkəzi də təzəlzül edəcəyi bədihidir [sarsıdacağı aşkardır].

Onun üçün də hökumətimiz, əvvəla, xaricdən qəllə [taxıl] cəlb etmək üçün hər dürlü vəsaitə [vasitəyə] müraciət etməkdə olduğu kimi, daxildə olan ərzağın mühafizəsi və möhtəklər əlinə keçməsi üçün də şiddətli təhqiqat yapmalıdır və ümumiyyətlə, böylə bir ağır və böhranlı ildə işəni bizzat [şəxsən] kəndi əlinə alıb, əmin əllərə tapşırılmalıdır.

Və illə [yoxsa], müxtəlif kooperasiyalara nə qədər un verilsə verilsin, bu işin makinası eyi və ümumi qurulmadığı halda, bundan arzu edilən nəticənin istehsalı mümkün olamayacağını zənn edirəm. Nəticədə bir givrənə əkmək almaq üçün əhalinin kooperativlər qarşısında sabahdan axşama qədər sıra bəkləməkdə olacaqlarına zahib oluram [olacaqlarını güman edirəm]. Bizzat mədən rayonlarında hər bir rayonun yüzler və bəzən minlərcə əmələlərinin axşam işdən çıxdıqdan sonra gəlib kooperativdən əkmək almaları son dərəcədə müşkülət və bir çox qarğa-qarışıqlığı mövcub olacağını [əmələ gətirəcəyini] şimdiden təxmin etmək qabildir. Balada [yuxarıda] bəyan olunduğu vəchlə, hökumət ümumiyyətlə ərzağı və baxşus [xüsusi] olaraq qəlləni kəndi səlahiyyətinə aldığı təqdirdə, əkmək bişirmək və tövzi etmək vəsilələrinə [paylamaq vasitələrinə] dəxi kamilən vəziyyət etməlidir [bütövlükdə əl qoymalıdır, öz əlinə almalıdır].

Ona binaən [ona görə], şəhərlərdə furunlar [çörəkbişirmə müəssisələri], kooperativlər və sentrodomlar [mərkəzi ev idarələri] kimi müəssisələri də kəndi ixtiyarına almalıdır.

Mədən rayonlarında hər bir firmanın kəndi furunu olduğu və əmələsinin miqdarı müəyyən bulunduğu cəhətlə, bu məsələ orada daha qolaylıqla həll oluna bilər.

Köylərdə dəxi mərkəzi-qəzadə [qəza mərkəzində] təsis oluna biləcək işə idarəsi onların ehtiyacını təmin edə bilər və surəti-tövziatın [paylama işinin] dəxi məhəlli vəsait [yerli vasitələrə] və ehtiyaca görə tərtib olunması mümkündür.

Yalnız əlverir ki, bu xüsusa şimdiden əhəmiyyət verilərək, ciddi təşəbbüsə girişilsin və ərzağın əldən çıxması üçün şimdiden ciddi təşəbbüslər olunsun.

Təbiidir ki, bu yolda hökumətimizə milli və ictimai müəssisələr və siyasi firqələrimiz dəxi pək çox müavinət edəcəkdir. Yalnız məsələni bilətraf eyicə düşünmək və bir an əvvəl işə başlamaq lazımdır.

Talıbzadə Yusif Ziya

BİRİNCİ ÜNAS JİMNAZİYASI

Əvət, sabiqdə “Zavedeniye Svyatoy Nini” adlanan Bakı Ünas edadisi işbu sənədən etibarən “Azərbaycan Birinci Ünas jimnaziyası” namını almışdır.

Məlumdur ki, məzkur [adı çəkilən] məktəb sabiqdə də mümtaz [seçkin] olduğu kimi, bu sənə də yeni təyin olunmuş müdirə cənabları Səlimə xanım

Yaqubovun bu az bir müddət zərfində göstərmiş olduğu fəvqəladə fəaliyyəti sayəsində daha da parlaq bir surət alıb, möhtəşəm bir darüttəbiyə [təbiyə evi] olmuşdur.

Məktəbin istər milli, istər ümumi siniflərində tədrislər qayət müntəzəm olaraq, hər bir cəhətlə mütəəllimlərə [şagirdlərə] məxsus təşilat [imkanlar] görülmüşdür.

İşbu məktəbin daxiləsi qayət mütəhər [təmiz; gigiyenik] olduğu kimi, ətraf-əknafi [yan-yörəsi] dəxi təharət [təmizlik] cəhətcə pək eyidir. Mütəəllimlərin əlbisələri fərəhəngiz [fərəhləndirən, göz oxşayan] olub, həpsi bir qaydada və bir nizamdadır. Məktəb cənbində [nəzdində] yeni güşad olunmuş [açılmış] uşaq bağçası məktəbin gözəlliyini daha da yüksəltmişdir.

Doğrudur, mütəəllimlər cərgəsində fəqir ailələrdən olanlar kəm deyildirlərsə də, fəqət bu kimilərinin təmin və təlimi və libaslarının təcdidini [təzələnməsini] xanım Murtuza Muxtarov [Murtuza Muxtarovun xanımı] dəröhdə etdikləri [öhdəsinə aldıkları] üçün əminiz ki, vəd etmiş olduqları müavinətdən imtina edəmməzlər.

Bədəhu [sonra] məktəbin ən maraqlı şeylərindən biri də fizik kabinəsidir ki, fizik dərsləri vaxtlarında mütəəllimlər buraya toplaşirlər. Əvət, işbu kabinədə dürlü-dürlü həşəratın və başqa heyvanatın qəlibi-biruhları [cansız bədənləri] mövcuddur ki, mütəəllimlər tarixi-təbii dərsləri vaxtlarında onları müayinə etməklə təhsil edirlər.

Bunlardan maəda [başqa], mütəəllimlərin hifzüssihhələri [sağlamlığının qorun-

ması] haqqında məktəb ənvai [müxtəlif] fədakarlığı əsirgəməyir. Mütəəllimlər hər iki gündən bir müayinəyə sövq olunurlar. Onların xanələrində vüqu bulmuş əmrəzdan [meydana gəlmiş xəstəlikdən] dərhal məlumat alındıqda, müsri [yoluxucu] mərəzlərə mübtəla olanların uşaqları müəyyən vaxtadək sinifə buraxılmayırlar. İştə bu hifzüssihhənin kontroluğu müəllimlərin baş vəzifələrindən biri olmuşdur.

Xülasə, məktəbin hər bir şeyi zaidül-vəsf [təriflənməsi artıq, tərifə ehtiyacı olmayan] olduğu üçün mümtəz olub birinciliyi bihəqqin [haqlı olaraq] qazanmışdır zənnindəyəm.

Mütəəllimə

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Rəisi-Vükəlanın Tiflisə əzimetləri

Srağagün Rəisi-Vükəla [Baş nazir] Nəsim bəy Yusifbəyli həzrətləri və Məhəmmədhəsən Hacınski cənabları Tiflisə əzimət etmişlər [yola düşmüşlər].

Simsiz teleqrafçılarının buraxılmaları

Təşrini-əvvəlin 21 və 22-si Gürcüstan Simsiz teleqraf məktəbində simsiz teleqraf işlərini oxumaqda olan Azərbaycan ordusunun zabitan və əsakiri [zabitləri və əsgərləri] imtahanları vəqə olmuşdur. Simsiz teleqraf müfəttişi elektrik mühəndislərindən Andronikov imtahan işlərini aparmaqda idi. İmtahan əsnasında Gürcüstanda olan Azərbaycan hərbi attaşəsi polkovnik [Məhəmməd bəy] Əliyev isbatı-vücut [iştirak] edirdi. Bütün zabitan və əsakir müvəffəqiyyətli bir

surətdə imtahan verib, birinci dərəcə simsiz teleqrafçılıq namını qazanmışdır.

*Zabit vəkilləri Şahzadə Qacar,
Əhməd Hacınski, Həsənov
və əsakirdən Bilal Pirverdiyev,
Mirəli Əkbər Rzazadə,
Qulam Babayev,
Seyid Həsən Mirsəmədov,
İsrafil Qasımov,
Murad Əliyev, Veysulla Hacıyev.*

Bələdiyyə İdarəsində

Bələdiyyə İdarəsi Ticarət və Sənaye və Ərzaq Nəzarətinə müraciətlə, şəhər xidmətçiləri üçün Tağıyev fabrikasından bez buraxılması haqqında təşəbbüsatda bulunmuşdu. Nəzarət Bələdiyyə İdarəsinə xəbər vermişdir ki, şəhər bağları xidmətçiləri üçün əlbisə hazırlamağa 1914 arşın bez buraxılmağa icazə verilir. Digər xidmətçilər üçün isə hazırlandığı təqdirdə bez buraxılacaqdır.

Bələdiyyə acentələri

Bələdiyyə İdarəsi Azərbaycan Dəmiryolları müdiriyyətinə müraciətən, Xudat mövqifi [stansiyası] ilə Bakı şəhəri miyanında [arasında] hərəkət edəcək Bələdiyyə İdarəsi acentələri üçün məccani [pulsuz] bilet istəmişdir. Dəmiryolları müdiriyyəti Bələdiyyə İdarəsinə xəbər vermişdir ki, bu haqda nizamnamədə bir maddə olmadığından, müdiriyyət bilet verəmməz. Bundan ötrü Türuq və Məabir Nəzarəti [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyi] Dövləti müfəttişlik icazəsi ilə iqdamatda buluna bilər. Bakıdan Xudat mövqifinə getmək üçün isə acentələrə şəhər kassasından növbədən xaric bilet almağa icazə verilir.

Məktəb mənzili

Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarəti Bələdiyyə İdarəsinin Məkatib [Məktəblər] şöbəsinə xəbər vermişdir ki, Maqazinni küçədə olan məktəb mülkü boşadılmışdır.

* * *

Daxiliyyə Nəzarəti Qarabağ general-qubernatorundan aldığı işbu məzmununda teleqramı Bələdiyyə İdarəsinə göndərmişdir:

“Mənim dəftərxanam müdirliyi vəzifəsini ifa edən Bədəlbəyov ərzaq məsələsi tənzimindən ötrü burada lazım olduğu üçün hələlik qayıdammaz. Rica edirəm ki, Bələdiyyə rəisi nəzdində onun xidmətindən çıxarılmaması haqqında iqdamatda bulunulsun.”

Müəllimlər üçün ərzaq

Ticarət və Sənaye və Ərzaq Nəzarəti Bələdiyyə İdarəsinin Məkatib şöbəsinə xəbər vermişdir ki, şəhər məktəbləri müəllimləri üçün ərzaq almaq Maarif Nəzarəti deyil, Bələdiyyə İdarəsinin Məkatib şöbəsi vasitəsilə olar.

Məktəblər haqqında

Maarif Nəzarəti Bələdiyyə İdarəsi Məkatib şöbəsinin sualına cavabən xəbər vermişdir ki:

1) Bir nəfər müəllimi olan ibtidai məktəb bir komplektli, iki müəllimi olan iki komplektli və ilaxır hesab olunur.

2) Müəllimliyi təsdiq edilmiş əfəndilər rüşdiyyə məktəbi heyətinə daxil olur, təsdiq edilməmişlər isə müvəqqəti hesab olunurlar.

3) Rüşdiyyələrdə tədrisatda bulunan şəriət müəllimləri işbu qayda üzrə məvacib almalıdırlar: 2600 manat 34 dərse

təqsim olunur [bölünür], xaric qismət [nəticə] müəllimin dərsi miqdarına zərb edilir.

4) Şərqi və rəsm müəllimlərinə isə şöbə öz səvəbdidi ilə [özü bildiyi kimi] məvacib təyin edir.

5) Ev, yanacaq, işıq məsələlərində isə şəhər və kənd müəllimləri bərabər olmalıdırlar.

Azərbaycan Darülfünununda

Azərbaycan Dövləti Darülfünunun [Azərbaycan Dövlət Universitetinin] Şərq fakültəsində sabiq Rusiya Əlsineyi-Şərqiyyə [Şərq Dilləri] Darülfünunu professoru Məhəmməd ağa Şahtaxtlı türk sərfi [türk dilinin morfologiyası], professor Hışam fars lisanı, professor [Lev] Zimin ərəb lisanı mühazirələrini oxuyacaqdılar.

Darülfünun müdiriyyətindən verilən məlumata nəzərən, ən yaxın zaman Məhəmməd Əmin Rəsulzadə cənabları darülfünunda yeni türk ədəbiyyatı haqqında mühazirələr oxuyacaqdır.

Məsai Nəzarətinin statistik və ümran-maarif şöbəsi fəaliyyəti

Məsai [Əmək] Nəzarəti kəndisinin İstatistik və Ümran-maarif [mədəni-maarif] layihəsini tərtib vermişdir. İşbu layihəyə məbni [əsasən], Nəzarət bütün Cümhuriyyət sənaye və ticarəti fəhlələri əhvalını təhqiq etməlidir, müəssisədarlar ilə fəhlələr beynindəki [arasındakı] ixtilaf, tətillər haqqında məlumat toplamalıdır. Əlavə, sığorta cəmiyyətləri və fəaliyyətləri haqqında da məlumat cəm etməlidir. Lazım olduğu vaxt ətrafda məsai borsaları güşadı [əmək birjalrı açılması]

haqqında layihə tərtibi və qeyrə maarif işlərində isə Məsai Nəzarəti fəhlə və təşkilatlarına geniş müavinət təsis etmək ehtimalındadır.

Nəzarət 1920-ci sənədə bir çox kurslar güşadını ehtimal edir ki, kurslarda müsəlman və rus və digər millətlərə mənsub fəhlələr tədris ediləcəklərdir.

Kurslarda “istehlak”, “Kəsbkarlar [Həmkarlar] İttifaqı” və “müskirat [içki] ilə mübarizə” əqidəsinə tərviç [rəvac] veriləcəkdir.

Nəzarət bu məqsəddən ötrü Fəhlə Klubu, “Kooperasiya” və Neftçilər İttifaqı ilə etilafa [razılığa] girmək xəyalındadır.

Şöbə işbu sənənin sonunadək xüsusi müsəlman fəhlələri üçün ixtiyarındakı məbləğdən “istehlak” və qeyrə haqqında bir çox mühazirələr təyini qərara almışdır.

1920-ci sənənin əvailində [əvvəlində] qəzalarda da fəaliyyətə başlayacaqdır.

Hal-hazırda şöbə xüsusi bir ərzaq fondu yaradır ki, lazımi ərzaq alacaqdır. Ərzaq fəhlə təşkilatları və dövləti müəsisələr xidmətçilərinə veriləcəkdir.

Əsgər toplanılması

Baş Ərkani-hərb [Hərbi Qərargah] rəisi Bakı qubernatoruna xəbər vermişdir ki, Göyçay qəza əxzi-əsgər [hərbi çağırış] idarəsinin verdiyi məlumata görə, Kürdəmir uçastokunda əsgər toplanması gözəl bir surətdə ifa edilərək, gözəl bir nəticə vermişdir.

Hərbiyyə naziri Kürdəmir uçastokunda böylə gözəl və mükəmməl surətdə əsgər toplanılmasını polis idarəsinin fəaliyyətinə ədd [hesab] edib, qəza qaimməqamı [qəza rəisi] [Lütfəli bəy] Zülqə-

dərovun və keçmişdə pristav olan, indi isə müvəqqəti Qazax general-qubernatoru Qocayevin kəndi vəzifələrinin layiqincə ifa etməkləri sayəsindən olduğunu bəyan etmişdir.

Bakı qubernatoru fəvqə mündəric ittifaqı [yuxarıda yazılan hadisəni] kəndi ziri-dəstində [əlinin altında; tabeliyində] olan xidmətçilərə bir nümunə olaraq nişan verib, Zülqədərəva, Qocayevə izhari-təşəkkür edir.

Gecə kursunda

İranlıların maarif cəmiyyəti “Tərəqqi”nin kişilərdən ötrü məccani [pulsuz] açdığı gecə kursunda 18 yaşından əskik olmamaq şərti ilə müdavimlər qəbul edilir. Xahiş edənlər hər gün axşam saat 8-də məktəbin binasında (Sadovı, nömrə 19) müdirə müraciət etməlidirlər.

Cavad qəzasında

Cavad qəzasının Qaravəlli və Əyri-bucaq köyü əhalisi Bakı qubernatoruna müraciətlə rica etmişlərdi ki, bunlara xüsusi bir köy camaatı hesab edilməklə kəndiləri üçün xüsusi yüzbaşı intixab etməkdə [seçməkdə] icazə versin.

Bunların bu xahişlərinə cavab olaraq Bakı qubernatoru Cavad qəza qaimməqamına xəbər verir ki, köy əhalisinə bildirsən ki, işbu məsələ ümumi surətdə Parlaman müzakirəsindən keçənədək əncamsız qalacaqdır.

Yeni xəstəlik

Cavad qəza qaimməqamı Bakı qubernatoruna xəbər verir ki, Biləsuvar pristavından aldığı məlumata görə, təşrinin əvvəlin [oktyabrın] axırlarından bəri ca-

maat arasında yeni və naməlum bir xəstəlik peyda olmuşdur. Bu xəstəliyə düçar olanların bir çoxu ölməkdədir. Qaimməqam əlavə etmişdir ki, kəndisi qəza həkiminə Biləsuvar mahalının heç bir yerində davacat bulunmadığı üçün xəstəliyin önünü almağa onun tərəfindən lazımi təşəbbüsə edilməsini bildirmişdir.

Şamaxı qəzasında

Şamaxı qəzasının Şıxlar köy əhalisi Bakı qubernatoruna müraciətlə, onların köyləri yüzbaşısına tabe olduqları Nəbir köyündən çox uzaq olması, camaatın bir çox müşkülə düçar olmağına cəhət xahiş etmişlər ki, qubernator onların kəndiləri üçün ayrı bir mahal hesab edilib, xüsusi yüzbaşı intixab etmələrinə icazə versin. Camaatın işbu ilticası [xahişi] xüsusunda Bakı qubernatoru Daxiliyyə Nəzarətinə məlumat vermişdir.

Təyin

Bakı qubernatoru əmri ilə Bakı sakini Hidayət Səlimov işbu təşrinin-saninin 15-dən Dəvəçinski uçastokun pristav müavinliyinə təyin edilmişdir.

* * *

Bakı qubernatorunun əmri ilə Şuşa şəhəri sakini Surxay bəy Fətəlibəyov təşrinin-saninin 16-dan Quba şəhərinin ikinci uçastoku pristav müavinliyi xidmətinə təyin edilmişdir.

Hadisat

Xurcun

Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü təşrinin-saninin 18-də müvəqqətdən Bakıya

varid olmuş [gəlmiş] Şamaxı şəhəri sakinləri Məşhədi Kamal Hacı Ziyaəddin oğlu, qardaşı Mahmud Hacı Ziyaəddin oğlu və Məşhədi Ağakərim Hacı Məhəmmədli oğlu polis məmuriyyətinə xəbər vermişlər ki, Bazarnı və Qubernski küçələrin küncündə çörəksatanın yanında çörək almaq üçün dayanıb içində 20,000 (iyirmi min) manatlıq manufaktura malı olan xurcunlarını yerə qoyaraq, çörək alıb parasını verdikdən sonra görmüşlər ki, xurcun oğurlanmışdır. Şikayətçilər bu işdə çörəkçi Balabəy Zülfəli oğlundan və şahbalut [şabalıd] satan Babarza Məlikrza oğlundan və çörəksatanın bir nəfər əqvamından [qohumundan] şübhələnmişlərdir. Binaəniləy [ona görə], Balabəy Zülfəli oğlu və Babarza Məlikrza oğlu tövqif [həbs] edilmişlərdir. Üçüncüsü isə gizlənmişdir. Pulun və manufakturanın bulunmasına polis tərəfindən təşəbbüs edilmişdir.

Bomba

Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü təşrinisənin 18-də axşam saat 8-də polis məmurlarından Rəhim Bahadurov Kolodezni soqaqda birinci nömrəli evdə olan Hacı-Tərxan quberniyası sakini Dmitri Çepisovu üçüncü polis idarəsinə gətirib xəbər vermişdir ki, yol ilə keçərkən növbəti qaraqol Yusifovun fit sədasına gəldikdə, Yusifov məzkura [adı çəkilən şəxsə] xəbər vermiş ki, Kolodezni küçədə birinci nömrəli evdə bomba vardır. Ona görə Çepisovun evinə gəldikdə, məzkur bir dənə ingilis əl bombası vermişdir. Evi axtardıqda, beş dənə beşəçılan tufəng fişəngindən başqa bir şey kəşf edilməmişdir.

Oğurluq

Kubinski küçədə faytonçu Mirbabayevin 54 nömrəli evində olan İvan Ostrovski polis idarəsinə xəbər vermişdir ki, göstərilən adresdə olan ev sahibinin qarajının pəncərəsindən təşrinisənin 18-ci gecəsi 57,950 manatlıq cürbəcür avtomobil, fayton əşyası oğurlanmışdır. Bu işdə məznun [şübhəli] Almas Əlixas oğlu, Əmrulla Əlimərdan oğlu və Əli-hüseyn Əliəsgər oğlu tövqif [həbs] edilmişlərdir. Oğurlanan əşyanın bulunması üçün lazımi tədabir ittixaz edilmişdir [tədbirlər görülmüşdür].

BİRJADA

Kerenski minlik 800-1050 manata qədər, 250-lik kəndi qiymətindən 20 faiz və xırda 42 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 800-1550 manata qədər, yüzlüyü 200-325 manata qədər və xırdası 80-95 faizə qədərdir.

Türkiyə kağız lirası 195 manat və Zaqafqaz bonu min manata 8 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirası 950 manat, imperial 780 manat, altun onluq 1100 manat və Avstriya altunu 2150 manatdır.

Gümüş manat 80 manat və xırda gümüş paranın 1 manatı 32 manatdır.

Bakı bonunun min manatı İranda 3 tükən 6 qrana olmuşdur.

Susinin topu 1020 manata gedir.

PARLAMAN KOMİSYONLARINDA

- Təşrinisənin 13-də Maliyyə Nəzarətindən – Batum general-konsulluğu

nəzdindəki ticarət şöbəsində Maliyyə Nəzarəti nümayəndəliyi təsisi haqqında;

- Təşrinisənin 15-də Ədliyyə Nəzarətindən – Ümuri-cəzaiddə [cinayət işlərində] təhərriyat [axtarış], təhqiqati-əvvəliyyə [ibtidai istintaq], təhqiqati-istintaqiyyə [istintaq] və məhkəmə təhqiqatı haqqındakı qəvaidin təğyir və təbdili [qaydaların dəyişdirilməsi və düzəldilməsi] haqqında qanun layihələri Parlamentin Ləvayehi-Qanuniyyə [Qanun Layihələri] Komissiyonuna varid [daxil] olmuşdurlar.

FİRQƏ VƏ CƏMIYYƏTLƏR

Ünas Cəmiyyətində

Bakıda neçə illərdən bəri fəaliyyətdə bulunan Ünas [Qadınlar] Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi, məlum olduğu üzrə, sair təşkilat və cəmiyyətlərimiz kimi son zamanlar fəaliyyətini bilmərrə dayandıraraq yoxluq dərəcəsinə gəlmişdi. Ona görə ki, bu axır günlər bəzi təşəbbüslərə iqdām etmək [başlamaq] istəmişsə də, müvəfəq olmamışdır. Məsələn, keçən illər cəmiyyət tərəfindən açılmış olan qızlara məxsus hünər məktəbini təcrid [bərpa] etmək təşəbbüsü müvəffəqiyyətsiz qalıb, heç bir nəticə verməmişdir. Məktəbə gəlmək istəyən olmamışdır.

Bu müvəffəqiyyətsizlik həman fəaliyyətsizlik nəticəsidir.

Fəaliyyətsizlik isə bəzi daxili səbəblərdən nəşət edir [irəli gəlir]. Ona görə ki, cəmiyyəti böylə ölüm halından diriltmək, ona ruh və həyat vermək lazım gəlir. Zira ümuma məlumdur ki, hankı sinif, silk və cins olursa-olsun, nə qədər

çalışmaq istərsə-istəsin, müəyyən təşkilat olmadıqca müvəffəqiyyətlə çalışmayacaqdır. Bizlərə isə hər növ təşkilat, xüsusən qadınlara məxsus təşkilat düzəltmək su və hava qədər zəruri bir məsələdir.

İştə burasını nəzərə alaraq Bakı Ünas Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi fəaliyyətini təzələmək və yaxşı çalışa bilmək üçün yeni qüvvələr cəlb etmək, qabaqkı idarəni dəyişmək fikrinə düşmüşdür. Buna görə də cümə günü təşrinisəni (noyabr) 21-də ümumi iclas təyin etmişdir.

Bu iclasda bir çox əhəmiyyətli məsələlər həll olunacaqdır. Binaəniləy [ona görə], ümumiyyətlə camaat idarələrinə, ictimai işlərə, xüsusən qadınlarımızın təlim, tərbiyə və fəaliyyətinə əhəmiyyət verən ümum xanımlarımız bu iclasa təşrif gətirməyi özlərinə fərz [borc] bilməli və oraya gəlməlidirlər.

İclasın vaxtı və məkanı elanda bildiriləcəkdir.

İanə

Səttarov qardaşları qaçqınlar nəfinə [xeyrinə] olaraq Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinə 5 min manat və Kərbəlayı Səfdər 50 manat və Əhməd bəy Qəbulov Yetimlər yurdu üçün 3 min manat ianə vermişlərdir.

Qaçqınlara himayət

Qaçqınlardan Dadaş Tağı oğlunu “Azərbaycan” qəzetəsi mühərrirlərindən Xudadad bəy Əzizbəyli və Safiyə Kərbəlayı Məhəmməd qızını Şəhər Bələdiyyə İdarəsi üzvü Abbasəli Kərimov evlərinə saxlamaq üçün götürmüşlərdir.

Faytonçu

Dərbənddən varid olan [gələn] qaç-qınlardan Ərus və Gülüstan Molla Əhməd qızları və Mirbaba Mirkərim oğlu şəhərdə yersiz qaldıqda, Məşqətə [Maş-tağa] kəndi əhli Cəbrayıl Hacı Dadaş oğlu nam [adlı] bir faytonçu bunlara evlərində yer-yataq, yemək və hər bir ləvazimat verib saxlayır. Cəmiyyəti-Xeyriyyə tərəfindən bunlara ancaq 4 girvənkə yarım çörək verilir.

AZƏRBAYCANDA

Qazaxdan

Yenə qaçqınların halına dair

Başıaçıq, ayaqyalın, üryan, ac və yalavac qalan, həyatın bu rəzil və sərgərdan balalarının vaveyla sədasına bu gün xanımlar, Qazaxın o pişrovu [qabaqda gedəni] möhtərəmə simaları hay verdilər və yığılıb qaçqınlara böylə bir kömək etdilər:

Qaçqınların çoxu çılpaq idi, xüsusən qadınlar əndamlarını örtməyə bir əski-üskü tapmayırdılar və bununla dışarı çıxıb özlərinə bir ruzi tapmaqdan məhrum qalmışdılar. Bunu görən qadınlar cəmiyyəti qət etdi ki, bunlara paltar yığsın və işə başlayıb 170-ə qədər cürbəcür paltar topladı. Bu yolda xüsusi ciddiyyət göstərən Badisəbə xanım Köçərli, Mədinə xanım Qiyasbəyli və Dilşad xanım Şadlı cənabları oldular. Buna görə bu əfəndilərdən və ümumən xanımlar cəmiyyətindən sidqi-dildən razılıq edib etiraf edirik ki, Qazax xanımları həqiqətən Qazaxın tərəqqisində

bir məşədlirlər və hətta Azərbaycan xanımları arasında bir çox cəhətdən pişrovlığa iddia etməyə haqları da vardır. Bu halı saf qəlb ilə alqışlayırıq.

Ancaq nədənsə, bu axır vaxtlarda xanımlar cəmiyyətinin səsi bir az zəif çıxır. Özünü bir az az büruzə verir, az fəaliyyət göstərir. Məsələn, iclaslarında bir neçə kərə qərar qoyublar ki, qaçqın uşaqlarından ötrü bir darüleytam [yetimxana] açıb, onlara orada əl işi öyrətsinlər və həmçinin qaçqınların arvadları üçün bir iş ucu tədarük görsünlər. Amma çox heyif ki, bu vaxta kimi öz qərarlarına əməl etməyirlər. Xanım əfəndilər bilməlidirlər ki, onların bu yolda hər dəqiqə etdikləri təxirləri qaçqınların halını dəxi də fənaləşdirir. Ona görə, bu arzularını yerinə yetirməklərində çox tələsməlidirlər.

Və ümumən xanım əfəndilər, cəmiyyətlərinin başqa cəhətlərinə də fikir verib, ümumi işlərinə daha da ciddiyyət vermələri təmənnə olunur. Əfəndilər unutmamalıdırlar ki, mədəniyyətimizin həqiqi sütunlarından biri də bunlardır və şair də onların barəsində:

*Ana bir bağ, çiçək açar qucağı,
Canlı güllər yaşar o gülşəndə,
Ananın qucağı cənnətdir...*

demişdir.

Və böylə təkrarən deyirik ki, Allah bu xanımlardan razı olsun ki, öz əllərini soyulub soğan olan qardaş-bacılarına uzatdılar. Cənabi-Haqq onlara tövfiq [kömək olsun] və ömür versin.

Bu yolda onlardan dəxi də artıq səy və kuşış [çalışmaq] diləyirik.

GÜRCÜSTAN XƏBƏRLƏRİ

Ermənistan və Gürcüstan etilafına dair

Gürcüstan Hərbiyyə naziri [Noy Vis-sarionoviç] Ramişvili Ermənistan hökuməti rəisi Xatisovdan böylə bir teleqraf almışdır:

“Qars mahalını səyahətim əsnasında Ərdahan gürcü hissələrinin ehtiram qaraqolu tərəfindən istiqbal edildim [qarşılandım]. Ermənistan nümayəndəsinə göstərdiyiniz hüsn-qəbuldan dolayı sizə səmimi təşəkkürlər edirəm. Hər iki qonşu xalq arasında əqd edilən müahidənamə [imzalanmış sənəd] bu tayfaların və Ermənistan, Gürcüstan ordularının qardaşlığına səbəb olacağına inanıram.”

Hərbiyyə naziri Ramişvili Ermənistan Cümhuriyyəti rəisi Xatisova böylə bir cavabi teleqraf göndərmişdir:

“Ərdahandakı qoşun hissələrimizə atfi-nəzər [nəzər saldığı] və təbriklərdən dolayı səmimi təşəkkürlər edirəm. Hər iki qardaş millətin və bunların ordusunun etilaf əqdi [razılışma imzalaması] ilə ibtidası [əsas] qoyulan ittihad və məvəddətinə [birlik və məhəbbət] və gündəngünə möhkəmləşib tövsisinə [genişlənməsinə] imanım kamildir.”

İtibdir

Noyabrın 9-da 8 yaşında Sultan adında bir ləzgi uşağı itibdir. Türkcə də bilmir. Tapanlardan bu adresə xəbər vermələrini acizənə rica edirəm: Nikolayevski küçə, “Təbriz” mehmanxanası, telefon 34-39.

14069

Xəzər dənizində posta, sənişin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çərşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çərşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Maşədsər-Bəndər Gaz və geri

17-ci körpüdən çərşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gaz-Maşədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənələr hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Diş həkimi

S. M. Hamburq

Dişlərin müalicəsi və ağrısız çəkilməsi, kauçuk, qızıl və platina üzrə hər növ işlərin

qəbulu. Qulluqçulara güzəşt olunur. Qəbul olunur saat 9-dan 2-yədək, 4-dən 6-yədək. Nkolayevski caddə 21, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96.

14059

**Doktor
M. İ. Lurye**

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

**Doktor
V. K. Finkelşteyn**

Qulaq, burun, boğaz və cərrahiyyə naxoşluqlarına müalicə edir. Qəbul olunur səhərlər saat 8-dən 9-ədək; axşamlar saat 5-dən 7-yədək. Telefon 24-70. Vorontsovski küçə, ev nömrə 4, Parapetin küncündə.

14052

**Doktor
C. N. Ləmbəranski**

Daxiliyyə və cərrahiyyə naxoşluqlarına müalicə edir. Qəbul olunur gündüzlər 10-dan 12-yədək; axşamlar 5-dən 7-yədək. Ünvan: Birjavaya küçə 8, telefon 57-30.

14040

**Doktor
Mustafa bəy Hacıqasımov**

Xüsusi arvad naxoşluqlarına müalicə edir. Qəbul edir axşamlar saat 4-dən 6-yədək, cümə günlərindən başqa. Adres: Vorontsovski küçə, nömrə 17. Doktor Qarabəyovun müalicəxanası.

14034

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti bununla əhaliyə elan edir ki, bişmiş çörəyin girvənkəsi 5 manat 50 qəpikdən baha olma- maq üzrə “Kooperasiya” İttifaqının aşağıda zikr olunan dükanlarında satılacaqdır:

1-ci polis müfəttişliyində:
“Samopomoş” dükanı, nömrə 4, Bayılda.
2-ci polis müfəttişliyində:
“Morskoy” kooperativ dükən, nömrə 2 (kənarda olan fəhlələr üçün);
“Zoloto-serebrennikov”, Sadovaya küçə- də, “Səadət”in qarşısında.
“Şəhər bələdiyyə idarəsi qulluqçula- rının”, Nikolayevski küçədə.
3-cü polis müfəttişliyində:
“Qafqaz rus demokrat”, Pasajda.
“Samopomoş”, Pasajda.
“Mürüvvət” at satılan cərgədə.
“Zoloto-serebrennikov” dükən, nömrə 4, Pasajda.

4-cü polis müfəttişliyində:
“Obyedeninye qortsev”, Sisiyanovski və Aziatski küçələrin küncündə.
“Vətəndaşlar”, 2-ci paralelni küçədə.
“Novxanı”, 4-cü paralelni küçədə
“İnsan”, 1-ci paralelni küçədə.
5-ci polis müfəttişliyində:
“Morskoy” kooperativ, Bolşaya Morskaya küçədə.
“Kooperativni Soyuz”, Kolyubakinski küçə.
6-cı polis müfəttişliyində:
“Səyan”, 1-ci paralelni küçədə.
“Kooperativni Soyuz”, Krasnovodski kü- çədə.
7-ci polis müfəttişliyində:
“Samopomoş”, Telefonni küçədə.
8-ci polis müfəttişliyində:
“Kooperativni Soyuz”, 1-ci Qanlıtəpə küçəsində.
9-cu polis müfəttişliyində:
“Samopomoş”, 6-ci Zavağzalı küçədə.
“Mayak”, Balaxanski şosədə.

*Nazirin müavini: Y[usifəli] Əliyev
T-347*

**Berlin Darülfünunu doktoru
S. İ. Kopelioviç**

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları. Qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

11449

Diş həkimi B. L. Levin

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamış- dır. Dişləri ağrısız çəkir. Kabinədə diş çıxığı laboratoriyası vardır. Qızıl ənglər, qızıl köklər, kauçuk işləri. Qəbul edir səhər saat 9-dan 1- ə dək, axşam saat 4-dən 8-ə dək. Adres: Sis- yanovski, nömrə 7, Qubernskinin küncündə.

9090

Doktor İ. M. Bronşteyn

Xüsusi əmrəzi-zöhrəviyyə, dəri və daxi- liyyə naxoşluqları qəbul edir. Hər gün səhər saat 10-dan 1-ədək; axşam saat 4-dən 7- yədək. Şamaxinka 12, telefon 4-21.

14003

Bakı paraxodlar bürosunun Bakı acen- təliyi naminə Bakı-Ənzəliyə göndərişi iki qəbz itibdir. 1 – 513 nömrəli 11 kisə pesok; 2 – 492 nömrəli 2 yeşik qalantereyni mal Əliyev naminə itib. Etibardan saqitdir [etibar- sızdır].

14067

Bakı paraxodlar bürosunun Bakı acen- təliyinin Bakı-Ənzəli göndərişi 493 nömrəli bir yeşik qalantereyni mal Əliyev naminə bir qəbz itibdir. Etibardan saqitdir.

14068

**Müdür:
Hacıbəyli Üzeyir**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Sirk “Modern”

səh. 427. “Pəncşənbə günü noyabrın 20- ndə”: qəzetdə səhvən “Çaharşənbə günü noyabrın 19-nda” getmişdir.

Teleqraf xəbərləri

səh. 431. “Avamlar Kameronunda”: Bri- taniya Parlamentinin aşağı palatası olan İc- malar Palatası nəzərdə tutulur.

İtaliyada intixabat

səh. 432. “az-çox bir qüvvəti təmsil etməkdədir”: qəzetdə “bir” yerinə “bu” getmişdir.
“Bundan başqa bu firqə”: qəzetdə “bu” yerinə “bir” getmişdir.

İstiqlal Müzəsi

səh. 440. “şərtilə oda verilib”: qəzetdə “oda” yerinə “ona” getmişdir.

Birinci Ünas gimnaziyası

səh. 443. “Ünas edadisi”: qızlar məktəbi; “edadı” – təhsildə ibtidai və orta dərəcəli (rüşdiyyə) məktəblərdən sonra gələn və şagirdləri ali məktəbə hazırlayan məktəblərə (lisey; gimnaziya) deyilirdi.

Bakı xəbərləri

səh. 446. “müəssisədarlar ilə fəhlələr beynindəki”: qəzetdə “ilə” yerinə “isə” get- mişdir.
səh. 448. “pulun və manufakturanın bu- lunmasına”: “pulun” yerinə güman ki, “bu- nun” olmalı idi.
“Kolodezni soqaq”: Bakıda, indiki Leopold və Mstislav Rostropoviçlər küçəsi.

Azərbaycanda

səh. 450. “Ana bir bağ, çiçək açar qucağı...”: misralar Azərbaycan şairi Məhəmməd Hədinindir.

“soyulub soğan olan”: qəzetdə “soğan” sözü təhrif edilmişdir.

Cümə, 21 noyabr 1919-cu il, nömrə 327

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Cümə, 27 səfərül-müəzzər sənə 1338. 21 təşrinisani 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək heasb olunur.

Elan fiati: birinci səhifədə sətri 8 rublə, axırncı səhifədə sətri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axırncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Məşixəti-İslamiyyə [Şeyxülislamliq idarəsi] məmurları kamali-təəssüflə elam edirlər [bildirirlər] ki, işbu noyabrın 19-da gündüz saat birdə onların girami [əziz] və möhtərəm yoldaşları, üzvi-Məşixət Ələddin əfəndi Sübhanquluzadə rəhməti-haqqə vasil olmuş. Mərhumun təşyeyi-cənazəsi [cənazəsinin yola salınması] Dəniz kənarında Mirbabayevin evində olan mənzilindən iyirmi birində cümə günü saat 1-də qaldırılıb içərişəhərdə Cümə məscidində ədəyi-salavatdan [namazı qılındıqdan] sonra Çənərbəkənd qəbiristanında dəfn olunacaqdır.

T-351

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Bakı qazıları Axund Əbdürrəhim Hadizadə və Əbülqasım Əminzadə kamali-hüzn və təhəssürlə [böyük bir kədər və həsrətlə] Məşixət üzvü Ələddin əfəndi Sübhanquluzadə həzrətlərinin civari-rəhmətə [rəhmət diyarına] vasil olduğunu ümum müsəlminə [bütün müsəlmanlara] xəbər verirlər. Təşyeyi-cənazə 21 təşrinisani cümə günü saat birdə Dərya kənarında Mirbabayevin evində olacaqdır.

14071

ELAN

Bakı Şəhər Bələdiyyə İdarəsi tərəfindən

Ev nəqliyyat su ölçülərinin (vodomer) dəfəatla [dəfələrlə] oğurlanmasını nəzərə alaraq, Bakı Şəhər Bələdiyyə İdarəsinin Su və nəqliyyat şöbəsi möhtərəm müştərilərdən xahiş edir:

1) Su ölçülərinin göstərdiyini yazmaqdan və ölçüləri imtahan etməkdən ötrü şəhər su və nəqliyyat acentələri sürət[in]də gələn zəvatdan [şəxslərdən] bu hərəkətləri icra etmək üçün Bakı Şəhər Bələdiyyə İdarəsinin Su və nəqliyyat şöbəsi tərəfindən verilən xüsusi vəsiqələri əlbəttə tələb etmək;

2) Su ölçülərinin oğurlanması mühafizəsi üçün lazımı təşəbbüsatda bulunmaq və su ölçülərinin qutularını həmişə qıfıl ilə bərkitmək;

3) Su ölçüləri üçün gəlib vəsiqə ya order təqdim etməyən zəvatı əlbəttə tutub polis müfəttişliyinə xəbər verməli;

4) Su ölçülərinin oğurlanmaması üçün Su və nəqliyyat şöbəsi aydın və həqiqi fabrika markası olmayan su ölçülərinin qoyulmağına icazə verməyib və təhqiq də etməyəcək və böylə ölçülərin naməlum zəvatdan alınmamasını rica edir.

T-349

DƏVƏT

Bakı Şəhər Duması Şəhər Dumasına olacaq intixabat [seçki] siyahılarını tərtib etməyə şüru etmişdir [başlamışdır]. Qanun əsasına görə, seçki yerişlərinə intixabat siyahısına idxal edilən şəxslər [şəxslər] buraxılacaqları üçün Şəhər İdarəsi intixabda iştirak edəcək heç bir vətəndaşın siyahıdan düşməməsi üçün bütün tədabiri itxaz edəcəkdir [tədbirləri həyata keçirəcəkdir].

İntixabçıların familiya və ünvanlarının məlum edilməsindən ötrü 20 yaşından başlamış bütün əhalinin siyahısı tutulacaqdır. Böylə siyahı tutulmasının ancaq intixabat siyahılarının tərtib verilməsi qəddi ilə olduğunu və bundan başqa qeyri bir məqsəd olmadığını əhali bilməlidir. Siyahı həmin sənə təşrinə-saninin 19-dan 26-sına qədər davam edəcəkdir.

Şəhər İdarəsi böylə böyük bir iş şüru edərək, əhalini siyahı tutanlara, mülklərinə və odalarına buraxıb, isticvabda [dindirmədə, sorğu-sual etmədə] siyahı tutanların suallarına doğru və dürüst cavab verməklə müavinətdə bulunmağa dəvət edir. Ancaq bu surətlə intixabat siyahısı tərtib verilə biləcək və bütün vətəndaşlar öz hüquqlarını mühafizə edəcəkdirlər.

Şəhər İdarəsi rəisi: İlyuşkin
Şəhər İdarəsi katibi: Buraqo

Rezindən qayırılmış uzunboğaz çəkmə – ovçular üçün, ətrafda yaşayan əhali üçün, balıqçılara, zavodlara, mədənlərə və qeyrilərinə; möhkəm və sadədir. Satılır Qoldenberqin kitabfuruş [kitab satış] mağazasında. Nikolayevski küçə, ev nömrə 33.

14047

SİRK “MODERN”

Mübarizənin son günləri

Hamı mübarizələr qətidir. Cümə günü noyabrın 21-ndə 1919-ncu ildə. Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

Hamı güləşlər qətidir. 1-nci: Gənc Əli – Raqenbaum; 2-nci: Yermak – Staroşvili; 3-ncü: Qara Maska – Muznik.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa başlanacaq 8-də, tamam olacaqdır 12-də. Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Elan: Sabah Qara Maskanın benefisi hazırlanır.

14072

MƏCBURİ QƏRARDAD HAQQINDA

Bakı Müstəhkəm [Möhkəmləndirilmiş] Dairəsinin hərbi general-qubernatoru, general-mayor Murad Gəray Tlexas həzrətlərinin məcburi qərdadı – ki paytaxtımızı artıq adamlardan təxliyə etməyə dairdir – əhali arasında, daha doğrusu, yabançılar miyanında [arasında] bir çox göftgulara [söz-söhbətə], yanlış təfsirlərə və hətta müfəttinə [fitnəkarcasına] təhrikə səbəbiyyət verib, məhəlli [yerli] mətbuat səhifələrinə dəxi keçibdir.

Təəccüb işdir! Məcburi qərdada qarşı protesto edənlərin sanki heç bir şeydən xəbərləri yoxmuş və böylə bir qərdadı birinci dəfə olaraq Azərbaycanda eşidib, başqa məmləkətlərdə və sair dövlətlərdə dəxi mövcud olduğundan xəbərdar deyilmişlər...

Halbuki böylə bir qərdad ən adi və ələməyə cari [geniş tətbiq edilən] bir tədbirdir ki, iqtizayi-zəmanəyə [zəmanənin ehtiyacına] görə hər məmləkətdə və hər bir şəhərdə mövqeyi-icraya qonulmaqla həyata tətbiq edilir.

Bu adi tədbiri icab edən [lazımlı edən] keyfiyyət zamanın fəvqəladəliyidir. Əgər zaman fəvqəladə bir halda olmasaydı, şübhəsiz ki, böylə bir qərdad dəxi sadir olmazdı [meydana gəlməzdi] və olsaydı, bizim dəxi istiğrabımızı mövcib ola [təəccübümüə səbəb ola] bilərdi.

Vəhalonki [o halda ki], bir tərəfdən ərzaq müşküləti, bahalıq artması, son dərəcəyə varmış olan ev və mənzil böhranı və bunlardan dolayı hər bir həyasızlığı ötmüş ehtikarçılıq hirs [məhkəməlik tamahı], digər tərəfdən şəhərimizin yabançı bədxahlarla dolması və bu üzdən hər bir casusluq üçün müsaid şərait təşkili, əlavə, oğurluq, soyğunçuluq və sairə cinayət irtikabı [işlənməsi] böylə bir məcburi qərdadı filhəqiqə [doğrudan da] məcburi edib, tətbiq və icrasını naçar və vacib bilibdir.

Ona görə, böylə bir vacibül-icra qərdada qarşı protesto edənlər və bundan məmnun olmayanlar o adamlardır ki, onlardan ötrü şəhərimizin müşkül halı və ya başqa xətləri [təhlükələri] ürəklərini heç bir əndişəyə salmayır və başlarına heç bir qayğı fikirləri gətirməyir...

* * *

Sabiq Rusiya millətləri arasında mədəniyyət, zəka və istedadca an aşağı hesab edilən Azərbaycan türkləri əsərat altından qurtarıb da istiqlalyyətə nail olduğdan sonra nizam və qaydaca, əmnü asayışca, hətta eys [kef, əyləncə] və

istirahətcə kənardan baxanların qibtə-sini mövcib olan bir dövlət təşkili ilə, haqlarında mövcud olan fikir və zənnin nə qədər yanlış və nə qədər fahiş bir xəta olduğunu isbat etdilər. Mədəniyyət, zəka və istedadın əsl sahibi kim olduğunu, siyasi və dövləti bir istedad ibrazıyla [nümayiş etdirməklə] bütün ələmə bildirdilər. “Mədəniyyət, istedad və zəka sahibi” ədd [hesab] edilənlərin dürüş [kəbud], cahil və layiqsiz idarəsi altında viranə və xarabazara döndərilməkdə olan vətənlərini ləyaqətsiz əllərdən istedad [xilas] etdikdən sonra, layiqli və yaraşılı əllərinə alıb da hüsn-idarələri sayəsində viran ikən abad etdilər, nizam və qayda qoydular, əmnü asayış bərpasına çalışdılar, vəlhasil, burasını bir istirahət məkanı yaptılar.

İştə, bu istirahət məkanından məhrum edilmək, buradan çıxmaq – cənnətdən qovulmaq mənzələsində [dərəcə-sində] olduğundan, bir çoxlarının xoşuna gəlməyir.

Fəqət məlumdur ki, “buğda yeməyənlər cənnətdən qovulmazlar” və hər kəs qovulacaqsə, “buğda yediyinə görə” olacaqdır. Doğrudur, bizim cənnətimizdə buğda yemək məmnü [yasaq] deyildir, fəqət buğdamızı yeyib də üzümüə xorlanmaq və buğdasını yediyi ağacın kökünüə balta vurmaq bundan sonra məmnü olduğundan, böylə naşükürləri və cənnət əhli olmayanları cənnətimizdən kənar etmək lazım gələcəkdir.

* * *

Bakı ilə əlaqədar olan azərbaycanlılar buraya gəlib də, özləri üçün, öz paytaxtlarında sükunət etmək üçün mənzil bulamayırlar, ondan ötrü ki, bütün mənzil və evlərimizi yabançılar işğal

edib, hələ işğal etdikləri bəs deyil ki, bu yolda bir mənfəət dəxi qazanmaq üçün ehtikarçılığa irtikabla [möhtəkirliyə qurşanmaqla] mənzil böhranı əmələ gətirirlər.

Hökumət öz məmurlarını yerləşdirmək üçün nə mənzil tapır, nə məkan; hamısı özgələr əlində. Mənzil kirayəsi göyün üzünə qaldırıldığından, gözünü yalnız məvacibinə dikmiş olan məmur çöllərdə qalmağa və ya it yatmaz daxmalarda məskən etməyə məcbur olur. Halbuki saraylar kimi imarətlər öylə adamların əlindədir ki, nə azərbaycanlıdır, nə də Azərbaycana bir köpüklük mənfəəti vardır.

Şəhərimizə gətirilən azuqə bu qədər qarnı doyurmağa kifayət etməyir, çünki Azərbaycan təbəəsindən əlavə, bir də bizim heç də xeyirxahımız olmayan yabançıları doyurmaq lazım gəlirmiş. Azərbaycan fükərayı-kasibəsi hesabına yemlənməkdə olan böylə yabançıların bir zərurət məqamında, zərərləri olmasa da, əl-ayağa dolaşmaqdan başqa özgə bir mənfəətləri olmaz. Bahalıq üzündən soyğunçuluq, oğurluq və sair cinayətlərin artması da təbii bir haldır.

Əlavə, paytaxtımıza bilaehtiyat [ehtiyatsızlıqla] hər kəsi buraxmaq səhlənkarlığındandır ki, oğurluq və quldurluğu özlərinə peşə və sənət ixtiyar etmiş “aferist” dəstələri dəxi burasını özləri üçün bir saheyi-cinayət intixab edib [seçib], öz əməlləri ilə nə qədər ziyan və zərər vurmaqdan əlavə, əhalimizin əxlaqını dəxi pozmağa bais olurlar. Polis məmurlarımızdan zəifül-məzaclarının [xarakteri zəif olanlarının] rüşvətxorluq əməllərinə irtikab etməyi [qurşanmağı]

dəxi əksər övqat [çox vaxt] bu qəbil yabançıların təşviq və təhriki ilə vəqə olur.

Başımız üzərində düşmən durduğu halda, şəhərimizdə hər bir qeyri-məsul işsiz-gücsüzlərin sürülərcə mövcud olduğu dəxi dövlət mühafizəsi nöqtəyindən heç bir halda caiz ola bilməz. Bu üzədən şəhərimizin yabançılardan boşadılması əmrinin bahalıq və sairdən əlavə, bir dərəcəyə qədər hərbi mənası dəxi yox deyildir.

* * *

Gürcü hökuməti tərəfindən dəxi Gürcüstan paytaxtının yabançı ünsürlərdən təxliyəsi haqqında bizimki kimi bir əmr-namə sadir olmuşdur və biz bu əmrə qarşı gürcü qəzetələrində hələ ki heç bir protesto görmədik və gördüklərimiz, biləks [əksinə], bu əmrin icrasını tamamilə tətbiq etmək tələbində bulunan məqalələrdir. Böylə bir qayda nəinki Azərbaycan və Gürcüstanda, bəlkə hər yerdə tətbiq edilir ki, bizim protestoçularımız bunu bizdən yaxşı bilməlidirlər.

Arzumuz budur ki, hökumətimiz bu məcburi qərarı lazımcına tətbiq edib, bu yolda vüqusu mümkün ola bilən müəssif [təəssüflü] hadisələrə və bir də sui-istimalata [sui-istifadələrə] heç bir vəchlə yol verməsin və böylə olmasın ki, lazım olan adamlar kənar edilib də, lazım olmayanları qalsın. Bu əmr hər bir sui-istimalat üçün bir mənbə təşkil edə bilər və səhlənkarlıq nəticəsi olaraq dövlət üçün intizar edilən [gözlənilən] mənfəətlər hasil olmayıb da, əbəs yerə təkdir [məzəmmət] və xidmət sahibi ola bilərik. Zəif və əlsiz-ayaqsız yabançılar polis əmrlərinə müvafiqət [uyğun hərəkət] edib də şəhərimizdən xaric olarlar və

olub da, getdikləri məmləkətdə “Bizi Azərbaycandan qovdular” deyə səs-küy salmaqla bizi pis qələmə verərlər. Halbuki böylələrindən ən zərərliləri olan zirək və diribaşlıları bu qərardadın hökmündən çıxmaq üçün min cür hiylə və xüdələrə [aldatmalara] təvəssül [müraciət] edib burada qalar və müzirr [zərərli] əməllərinə davam edərlər. Böyləliklə, mənfəət əvəzinə zərər sahibi olarıq.

Ümidvarıq ki, hökumət işin bu cəhətini nəzəri-etinaya alıb da bu mühüm əmrin icrasında böyük bir diqqət və ehtiyat göstərməyi xüsusi fərziyyət [məcburiyyət] qəbilindən ədd [hesab] edəcəkdir.

Ü. H-li

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz telqraf mövqifi tərəfindən alınmışdır)

19 təşrin-i-sani

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Arxangelsk və Onej dairələrində kəşfiyyət əməliyyatı.

Narva dairəsində bizimkilər Luqadan Yamburqa qədər vuruşmadadırlar. Narvadan cənuba bizim qoşunlarımız Qdov-Narva xəttində dəmiryola çatmışlardır.

Kiyev dairəsində atışmalar olur.

Çerniqov dairəsində bizim yürüşümüz müvəffəqiyyətlə davam edir.

Baxmaç dairəsində tərəfimizdən Brozna işğal edilmişdir.

Qluxov dairəsində bizim hissələrimiz vuruşma ilə cənuba tərəf hərəkətlərində davam edirlər.

Lqov dairəsində - Tərəfimizdən Lqov şəhəri alınmışdır.

Belqorod cəbhəsində bizim hissələrimiz Kursku almaq üçün yürüşlərində davam edirlər. Yürüşlərində 400-dən yuxarı əsir, mitralyoz və qeyri qənimətlər almışdır. Kurskdan şərqi tərəfimizdən Tim şəhəri işğal edilmişdir.

Starı Oskol cəbhəsində Alekseyevski mövqifi yaxınlığında olan vuruşmada 1500-ə qədər əsir və külli qənimət alınmışdır. Düşmənin təqibi davam edir.

Bobrovsk dairəsində - Bobrovskdan 20 fərsəx şimal-qərbə tərəfimizdən düşmənin 3-cü Don fırqəsi [diviziyası] münhəzim [məğlub] edilmişdir. Bobrovskdan şərqi isə Kaluqa mövqifini hissələrimiz vuruşma ilə işğal etmişlərdir.

Novoxopyor dairəsində bizim süvarətimiz düşməni sıxışdırmaqdadır.

Tsaritsın cəbhəsində bizim yürüş edən hissələrimiz vuruşmaqda davam edirlər.

Tsarev dairəsində tərəfimizdən vuruşma ilə Malyovka işğal edilmişdir.

Lbişensk cəbhəsində qırmızı qoşunlarımız yürüşlərinə davam edərək bir neçə kənd işğal etmişlərdir. Bir neçə nöqtələrdə yüzdən yuxarı mitralyoz və başqa qənimət alınmışdır. Yürüş davam edir.

Omsk dairəsində bizim yürüşümüz Sibiriya dəmiryolu boyunda davam edir. Qırmızı qoşunlar Omskdan 40 fərsəx şərqi olan Kormilovka mövqifini işğal etmişlərdir. Bu dairədə yenidən 850 əsir, 3 lokomotiv, onlarla vaqonlar, 200 at, qaramal və başqa qənimətlər alınmışdır.

Qiyamçılar Ukraynada

Smolensk - Petlyura qəzetələrindən olan “Ukrayna kazakı” Kunduluk dairə-sində Petlyura əleyhinə 20 min nəfərdən ibarət qiyamçıların vuruşmada olduqlarını xəbər verir.

Denikin nizamı

Odesa mahalında 8 saatlıq iş vaxtının ləğv edilməsinə dair Denikinın əmr verdiyini bildirirlər.

Kolçak vəhşətləri

Kolçakın əsirliyindən fərar edən Qırmızı ordu nəfəratının [əsgərlərinin] söylədiklərinə görə, Kolçak adamları Qırmızı ordu nəfəratını güllələyirlər. Zabitlər süngü ilə onları doğrayırmışlar.

Müttəfiqlərlə Denikin əlaqəsinin müşkülləşməsi

Qomel - Kiyev qəzetələrinin verdikləri xəbərlərə görə, Denikin hökuməti ilə Müttəfiqlər münasibəti valyuta məsələsindən dolayı Müttəfiqlərin ağır şərait altında mal mübadiləsinə tələb etdikləri üçün get-gedə çətinləşməkdədir. Digər cəhətdən Kuban öz taxılını verməkdən imtina etdiyi üçün Müttəfiqlərlə ticarət əlaqəsinə başlanılmasını təxirə səbəb olur.

Şura Rusiya ilə sülh müzakirəti

Stokholm - Londondan qəzetələrə çəkilən teleqraflardan anlaşıldığına görə, İngiltərə dövləti dekabrda olacaq sülh müzakirələrinə Şura Rusiyanın dəvət edilməsini Müttəfiqlərə təklif etmək fikrindədir.

(Gürcü teleqraf acentəliyindən)

Romaniyalıların Budapeştədən çıxmaları

Avstriyadan varid olan [gələn] teleqraflara nəzərən, Romaniya qoşunlarının axırncı hissələri təşrinin 14-də Budapeştədən çıxmışdılar.

Macarıstanda müştərək Nəzarət

Almaniya radio-teleqrafı xəbər verir ki, Macarıstanda yeni müştərək Nəzarət [Nazirlik] təşkil edilmişdir. Rəisi-vükəla [Baş nazir] sabiq Hüquq naziri olacaqdır.

Cənubi Rusiya qoşunlarının ricəti

Əxirən [son vaxtlarda] şərqdən varid olan [gələn] xəbərlərə görə, Mitavaya latış ordusunun yürüşü əsnasında Qərbi Rusiya qoşunları geri çəkilmışlərdir. Cənubi Rusiya hökuməti və Bermond[-Aval]ovun baş qərargahı Mitavanı təxliyəyə və Şavliyə köçməyə hazırlaşmada idi. Latış Milli Şurası Riqada əsaslanmağa qərar vermişdir. Riqanın təxliyəsi münasibətilə İngiltərə, Fransa və Amerika dövlətlərinin nümayəndələri Latviya Rəisi-vükəlasını təbrik etmişlərdir.

Almanların Mitavadan təxliyə edilmələri

Mitava yaxınlığında vuruşma getdiyi üçün bu axır günlərdə Mitavadan Almaniya dövləti nümayəndələri və adi əşxas [şəxslər] ilə dolu qatarlar Almaniya getmişdirlər. Vəziyyət məlum oluncaya qədər Almaniya konsulu Şmidt bir neçə məmurlarla burada qalmışdır.

Amerika və Şura hökuməti

Cəmahiri-Müttəfiqənin [Birləşmiş Ştat-

ların] heç bir vaxtda Şura Rusiya ilə gü-zəştdə ola bilməyəcəyini bildirməyi Amerika Məclisi-Əyanı lazım bilmişdir. Bolşeviklərin nümayəndələri Sülh Konfransına buraxılacaq olarsa, Cəmahiri-Müttəfiqə Sülh Konfransında iştirak etməyəcəkdir.

(Qafqaziyadakı Müttəfiqlər heyətinin radio xəbərləri)

General Quro

Fransa tərəfindən Suriyaya Baş komissar təyin edilən general Quro təşrinin 10-da “Valdek-Russo” krauzerində Tulondan Beyruta əzimet etdi.

Baltik səvəhilində

General Eberhardta “Dəmir firqə”ni Almaniya övdət etdirmək [qaytarmaq] mümkün olduğunu xəbər verirlər.

İsveçrə və Çex-slovak

İsveçrə hökuməti rəsmi surətdə Çex-slovak istiqlalıyyətini qəbul etmişdir.

Cəmahiri-Müttəfiqə üssülhərəkəsi

Portuqal və Cəmahiri-Müttəfiqə arasında Azor cəzairində [adalarında] Cəmahiri-Müttəfiqənin bəhri üssülhərəkə [baza] inşasına dair bir etilaf əqd edilmişdir [razılaşma imzalanmışdır].

İngiltərə ilə Fransa arasında telefon

İngiltərə və Fransa arasında telefon müxabirəti [rabitəsi] bərpa edilmişdir.

(İtaliya heyəti xəbərləri)

Macarıstanda intixabat

Macarıstan intixabəti [seçkiləri] sükut ilə keçmişdir.

İtaliyada intixabat

Romada intixabəti şüru edilmişdir [seçkilərə başlanmışdır]. İtaliyanın qeyri şəhərlərində dəxi intixabəti başlanılıb, heç bir hadisə vüqu bulmayıb, sakitliklə keçmişdir. Milanda soyuğa baxmayaraq, səhərdən seçki məhəllinə əhali cəm olmaqda idi. Roma və qeyri mərkəzi şəhərlərdə intixabəti o qədər iştirak edənlər müşahidə edilməyir. Ancaq axşamları bir qədər həyat əsəri görülməkdədir. Küçələrdə hərəkət və nizam tam qayda ilədir. Mahallarda sükut və asayişin pozulması haqqında xəbərlər alınmaqdadır.

SÜLH ƏTRAFINDA

Sülh müahidənaməsi Amerika Məclisi-Əyanında

Paris - Vaşinqtondan xəbər verirlər ki, Məclisi-Əyan [Senat] atidəki təşhihi [aşagıdakı düzəlişi] qəbul etmişdir ki, əgər düşmən təhlükəsi və müharibə təhdidi bulunarsa, Cəmiyyəti-Əqvama [Millətlər Cəmiyyətinə] xəbər vermədən Cəmahiri-Müttəfiqə kəndi qüvayi-müsəlləhəsini təzyid və təqviyə etməyə [Birləşmiş Ştatların öz silahlı güvvələrini artırmağa və gücləndirməyə] ixtiyarı vardır. Həmçinin 41-ə qarşı 63 rəylə [səslə] şu təşhih də qəbul edilmişdir ki, kəndi vətənlərində yaşamayan Amerika təbəələrinin ticari münasibətini [ticarət əlaqələrini] Cəmiyyəti-Əqvama məlumat vermədən həll etməyə Cəmahiri-Müttəfiqə səlahiyyətəddir. Əxirən [axırncı] 3-cü təşhihdir ki, o da amerikalıların hüququnu müahidənamə maddələrinin heç biri təbdil və təhdid edəmməyəcəyini mütəzəmmin-

dir [sazişin heç bir maddəsinin amerikalıların hüquqlarını dəyişdirməsinə və məhdudlaşdırmasına yol verilməyəcəyini özündə ehtiva edir]. Bu təşhif də 41-ə qarşı 52 rəylə qəbul edilmişdir.

Amerika senatoru Cəmiyyəti-Əqvam haqqında

London - Vaşinqtondan xəbər verirlər ki, senator [Vilyam] Bora Cəmiyyəti-Əqvam əleyhinə Məclisi-Əyanda irad etdiyi nitqində bəyan etmişdir ki, nə Fransa və nə İngiltərə Cəmiyyəti-Əqvamın gələcəkdə müharibələri dəf edə biləcəyinə etiqad etməyirlər. Onlar Cəmiyyəti-Əqvam barəsində müahidənaməni imza etdikləri halda, əsgəriyyət və silahşorluğun təzyid və təqviyəsi [ordunun və silahlanmanın artırılması və gücləndirilməsi] üçün böyük tədarüklər də yapırırlar. İşbu tədarüklər üçün keçənlərə nisbətən pək əzim [böyük] dairələr götürülmüş və vəsi [geniş] planlar qəbul edilmişdir. Digər tərəfdən, Vilson tələb edir ki, Cəmahiri-Müttəfiqə donanması qüvvət və əzəmətcə İngiltərə donanması ilə bərabərləşdirilsin və sülh zamanı ordusunun miqdarı yarım milyona qədər artırılsın. Bu göstərir ki, Vilson da Cəmiyyəti-Əqvama az inanmış.

Senator Bora, İngiltərə-Fransa və İngiltərə-Yaponiya aralarında əqd edilmiş, Cəmahiri-Müttəfiqə ilə Fransa arasında əqd edilməsi möhtəməl olan [ehtimal edilən] müahidənamələr haqqında söz söylərkən demişdir ki, cahan müqəddəratını əllərində saxlayan Cəmiyyəti-Əqvam deyil, həqiqətdə isə bu dövlətlər olacaqdır.

Bə'd [sonra] Bora Yaponiya üzərinə şiddətli təərrüzlər [hücumlar] yaparaq

söyləmişdir ki, Çin hökuməti müahidənaməni hərbi təhdidat altında imza etmişdir.

Beşlər Şurası

Paris – Konqo nəhri boğazının Portuqaliyaya, Şpitsbergenin Norveçə verilməsi üçün Beşlər Şurası qərarnamə qəbul etmişdir. Almaniya əsgəri miqdarını təhdid etmək [məhdudlaşdırmaq] və sabiq Avstriya-Macaristan ərazisində təşəkkül etmiş dövlətlərin iştirakı ilə Adriatik məsələsini tənzim etməkdən ötrü bir komiyaon təşkil etmək üçün Foşun təklifi də həmçinin qəbul edilmişdir.

Vilsonun xəstəliyi

Paris - “Havas – Reyter” agentəliyi xəbər verir ki, Rəisi-cümhur Vilsonun xəstəliyi bütün Avropanı müztərib etmişdir. Xüsusən ziyadə iztirab göstərən Fransadır ki, Vilsonun iş başından çəkilməsi ilə ciddi müşkilatlar zühura çıxmasından ehtiyat edir.

* * *

Paris - Vaşinqtondan xəbər verirlər ki, Rəisi-cümhur Vilson inhirafi-əsabdan kəsbi-afiyət etməmişdir [əsəb pozğunluğundan şəfa tapmamışdır]. Xəstəliyi xəternak [ölümcül] deyilsə də, ciddi tədaviyə [müalicəyə] möhtacdır.

QƏZETƏLƏRDƏN

Fransa-Qafqaziya Komitəsi

İşbu sənə ağustosunda Fransa Bəhri Cəmiyyəti cənbində [nəzdində] məbus de

Monzinin fəxri rəisliyi və E. Q. Hipponun sədarəti altında təşkil edilmiş Fransa-Qafqaziya Komitəsi – ki məqsədi Fransa ilə Zaqafqaziya cümhuriyyətləri Azərbaycan və Gürcüstan arasında iqtisadi münasibət və əlaqələri yüngülləşdirməkdir – 4 təşkini-əvvəldə [oktyabrda] Parisdə Mütəfəkkirin [Filosoflar] Cəmiyyəti salonunda ümumi bir konfrans təsis etmişdir. Konfransda bir çox nətiqlər nitq söyləmişlərdir.

Müşavirənin sonunda atidəki [aşağıdakı] qərar qəbul edilmişdir:

“Fransa-Qafqaziya Komitəsinin müəssis əzası [təsisçi üzvləri], həqiqi üzvləri və Komitəyə hüsn-təvəccöh [rağbət] göstərənlər, Azərbaycan və Gürcüstan mənəfeyi nümayəndələrini və Fransa mənəfeyini istəmə edərək [dinləyərək], Azərbaycan və Gürcüstan istiqlallarının təsdiq edilməsi və Fransa ilə Zaqafqaziya arasında ticarəti əlaqə bərpa edilməsi məqsədini təqib edən Komitəni müdafiə ilə, o yolda istidada [xahişdə] bulunub ciddü-cəhd ibraz edən [göstərən] fəxri rəis de Monziyə səmimiyyətlə izhari-təşəkkürlər edirlər. Fransa hökumətindən onlar rica edirlər ki, Zaqafqaziya ilə adi ticarət münasibəti qaim və ehya etmək [ticarət əlaqələri qurmaq və möhkəmləndirmək] işləri, dəniz və qara [quru] yolları müxabirəti [rəbətisi], posta, teleqraf və tranzit təşkilatları ilə təmin edilməsi üçün əxirən [son vaxtlar] tədabiri-lazimə ittixaz edərək [lazimi tədbirlər görərək] və Müttəfiqlər qarşısında da şu yolda müzahirət [köməklik] göstərsin. Onlar təkid və israr edirlər ki, Fransa bu iki cümhuriyyətin istiqlalını səriyyəni [sürətlə] təsdiq edib, Müttəfiqlərin təsdiq

etməsi üçün də vəsatətdə bulunsun [vəsitaçilik etsin]. Zira istiqlallarının təsdiq edilməsi ancaq müqəddəratlarının kəndiləri tərəfindən idarə edilməsi hüququnu onlara əta edib, Fransa mənəfeyinə də xidmət edər.”

Gürcüstan mürəxxəsi İsveçrədə

Gürcüstan hökuməti tərəfindən bəynəlmiləl Səlibi-Əhmər [Qırmızı xaç] Cəmiyyətinə Gürcüstan Səlibi-Əhməri nümayəndəsi təyin edilmiş A. Dekanozişvili İsveçrəyə vürud etmişdir [çatmışdır]. Dekanozişvili Gürcüstan Səlibi-Əhməri fəaliyyəti haqqında bəynəlmiləl komitəyə bəyanat vermişdir.

İstanbulda taun

İstanbuldan işar edilir [xəbər verilir] ki, şəhərdə taun xəstəliyi kəsbi-qüvvət edir [şiddətlənir]. Sirayətin [yoluxmanın] önünü almaq niyyəti ilə məktəblərin qapadılması məsələsi qalxmışdır. Osmanlı hərbi məmurları Türkiyə ordusu zabitan və əsakirinə xəstəlik cəhətindən ziyadə qorxulu olan Qalata tərəfinə keçməyi mən' [qadağan] etmək istəyirlər. Xəstəliyə mübtəla olanların əksəri Azabqapı ilə Topxana arasında müşahidə edilir.

Romanovların pırlantaları

“Çıkaqskaya tribuna” xəbər verir ki, bu günlərdə Londondan Parisə Romanov xanədanının pırlantaları [brilyantları] gətiriləcəkdir. İmperator ailəsi əzasına [üzvlərinə] mütəəlliq [məxsus] olan şu pırlantalar inqilabdan irəli 12 milyon 500 min frank qiymət edilmişdir. Romanovlar xəli [taxtdan salınması] zamanından bəri bu pırlantalar bir qaç adamın təməllü-

künə [mülkiyyətinə] keçmişdir. Keçən sənədən isə o pırlantalar iki madamda imiş ki, bu vaxta qədər gizli saxlamaq istəmişlərdir. Şimdi isə bu tarixi pırlantaları müzayidə [hərrac] ilə satmaq istəyirlər.

Misirdə milli həyəcan

Keçən mart qanlı hadisatından sonra ortadan qeyb olmuş siyasi təbliğat[çı]lar yenidən meydangir olaraq [meydana çıxaraq], yerli əhali mətbuatında kəskin məqalələr dərc edilməkdədir. Tətillər kəsilməyir. Fəhlə təşkilatlarından bir əsər belə görülməyən məmləkətdə şimdi yeni və heyratəfza [heyratverici] ittifaqlar (sendikalar) təşkil edilirlər. Yeni təşəkkül etmiş ittifaqlar içində ən calibimaraq olan [marağı cəlb edən] qəzetə müvəzziləri [qəzetpaylayanlar], bağçılar və ayaqqabı təmizləyənlərin ittifaqlarıdır. Axırıncılar, ədədcə həpsindən ziyadədir [çoxdur]. Onlar qəzetə müvəzziləri və eşikçilərlə məa [birgə] nümayiş və intizamsızlıqlarda böyük rollar oynayırlar.

Yerli fəhlələrin iqtisadi tələbatı müəyyən deyildir. Fəqət siyasi məqsədləri isə şəhər kütləsi içində həyəcan artırmaq və onu müdafiə etməklə bəllidir.

Bir qaç milliyətpərvər mürəxxəslərin [nümayəndələrin] Parisdən övdət etməsi [qayıtməsi] ziyalılar içində İngiltərə əleyhdarlığı fəaliyyəti oyanmasına səbəbiyyət vermişdir. Məmləkətin iqtisadi mənafeyi həтта xəsarətdidə olsa da [ziyan görsə də], amansızcasına mübarizə başlamağı onlar qərara almışlardır.

Mərakeşdə İspaniya əməliyyatı

Madriddən “Tayms” qəzetəsinə xə-

bər verirlər ki, İspaniya əsakiri [əsgərləri] Bəni-Şəur tayfası nahiyyəsi üzərində təfəvvüq edən [hakim olan] mövqeləri üsyançıların müqabiləsi [müqaviməti] olmadan işğal etmişlərdir. Bu yerlərin alınması ilə Xəndəq təriqi [yolu] ilə Təncərə gedən yolun mühafizəsi asanlaşmışdır.

İspaniya hökumətinin almış olduğu məlumata görə, bu vaxta qədər Ray-sulinin ən baş müdafiəçilərindən olan Bəni-Rəs tayfası arasında İspaniya məmurlarına izhari-itaət etmək məsələsi üçün müşavirələr olur və son müharibə əməliyyatında iştirak etmiş başqa tayfalar içindən də böylə xəbər alınmada imiş.

Hohensollernin əmlakı

Prussiya hökumətinin projesi ilə Hohensollern xanədanına mütəəlliq [məxsus] əmlak və ziqiymət [qiymətli] əşya dövlət nəfinə [xeyrinə] keçəcəkdir. Sabiq imperator xanədanının xüsusi əmlakı isə qismən dövlət tərəfindən para müqabilinə müsadirə ediləcək, mütəbaqisi də [qalanı da] xanədana mənsüb əza [üzvlər] arasında təqsim olunacaqdır [bölüşdürüləcəkdir]. İkinci Vilhelmin kəndisinə mütəəlliq əmlakı-qeyri-mütəhərrikə [daşınmaz əmlak] isə tamamilə kayzeri-əsbaqın [sabit kayzerin] ixtiyarında qalacaqdır.

İRAN İŞLƏRİ

Eynüddövlə

“İran” qəzetəsinin verdiyi məlumata görə, şahzadə Eynüddövlə, Sipəhdari-

əzəmin yerinə olaraq Azərbaycan əyaləti hökmdarlığına təyin edilmişdir. Yeni hakim bu günlərdə Tehrandan Təbrizə mü-təvəccihən [doğru] hərəkət və əzimet edəcəkdir [yola düşəcəkdir].

Siyasi qətl

Məzkur [adı çəkilən] qəzetənin yazdığına görə, bu günlərdə Həmədanda nə-məlum bədəfkarlar [cinayətkarlar] tərəfindən Demokrat firqəsi pişrovundan [liderlərindən] olan Ağə Əli nam [adlı] bir nəfər qətl edilmişdir. Qətlin səbəbi siyasi nöqtəyi-nəzərdən olduğu anlaşılmışdır.

Rəsmi-keçid

Tehrandə neçə gün əqdəm [qabaq] Məşq meydanında İran qoşunlarının böyük və təntənəli rəsmi-keçidi vəqə olmuşdur. Rəsmi-keçiddə vəzirələr, əcnəbi dövlətləri nümayəndələri və bir çox əhali hazır olmuşdur. Rəsmi-keçidi Hərbiyyə naziri müavini şahzadə Salari-ləşkər qəbul etmişdir.

Məclisi-Məbusan intixabatı ətrafında

“İran” qəzetəsinin yazdığına görə, Həmədandan Məclisi-Məbusana zeyldəki [aşağıdakı] şəxslər intixab edilmişlərdir [seçilmişlər]: Şahzadə Salari-ləşkər, Kirmanşah hakimi Əmir Nizam, Bəhaül-mülk və Hacı Mirzə Əbdülvahab.

Mirzə Əliəkbər ağa

Yenə həman qəzetənin yazdığına görə, neçə il əqdəm ətəbatı-aliyyətə [ali ziyarətgahlara] getmiş olan məşhur axund Mirzə Əliəkbər Ərdəbili bu günlərdə Həmədana varid olmuşdur [gəlmişdir]. Məzkuru [deyilən şəxsi] Həmədan axund-

ları və əyan-əşraf istiqbal etmişlərdir [qarşılamışlar]. Axund neçə gün orada qalıb və cameyi-məsciddə izdihami-kəbir ilə minbəre çıxıb moizə eyləmişdir.

Şahsevənlərin hərəkəti ətrafında

Təbrizdən “İran” qəzetəsinə verilən xəbərlərə nəzərən, şahsevənlərlə mübarizədə bulunmaq üçün Tehrandan Əmir Ərşadın təhti-komandasında [komandası altında] olaraq böyük bir qoşun dəstəsi göndərilmişdir. Qoşunun bir hissəsi bu günlərdə Qaradağın mərkəzi olan Əhər qəsəbəsinə varid olmuşdur.

Əfqan qoşunlarının Mərvə vürudu

“İran” qəzetəsinə Dərgəzdən xəbər verirlər ki, bu günlərdə Mərv şəhərinə 200 nəfərdən ibarət bir dəstə əfqan qoşunları varid olmuşdur. Qoşun bolşevik hökumət nümayəndələri və əhali tərəfindən təntənəli surətdə istiqbal edilmişdir.

İranlılara əziyyət

Yenə həman qəzetəyə Aşqabaddan xəbər verirlər ki, Zakaspi nahiyyəsi və Türküstanın başqa şəhərlərində yaşayan iranlılara bolşeviklər artıq dərəcə əziyyət edirlər. Bolşeviklər onları zorla müharibəyə aparırlar. Hal-hazırda bolşeviklərin cəbhələrində külli miqdarda İran rəiyyətləri vardır. İran konsulu bolşeviklərin böylə hərəkətinə qarşı neçə dəfə protesto etmişsə də, bir nəticə hasil olmamışdır.

Astarada

Bu günlərdə Ənzəlidən Astaraya 200 nəfərdən ibarət bir dəstə İran süvari kazakları varid olmuşdur.

İNGİLİS SİYASƏTİ-XARİCIYYƏSİ BALFUR - KERZON

24 təşrini-əvvəl tarixli “Tayms” qəzetəsi sabiq Xariciyyə naziri Balfurun lord Kerzon tərəfindən istixlafı [əvəzlənməsi] (əvvəlincinin istefası və ikincinin isə Nəzarət başına keçməsi) məsələsinə həsr etdiyi bir məqalədə şu müaliati dərmian edir [fikirləri meydana atır]:

“Balfur Sülh Konfransında bulunduğunda lord Kerzon ümuri-xariciyyəni [xarici işləri] vəkalətən idarə edirdi. Onun bu vəkalət əsnasında fəvqəladə bir dirayət və məharət göstərdiyini və kəndisini Xariciyyə Nazirliyinə əhə və əlyaq ədd etdiyimizi [münasib və ən layiqli saydığımızı] doğrusu iddia edəmməyiz. Lord Kerzonun Hindustan valiliyi və bilaxirə [daha sonra] Xariciyyə Nəzarəti Parlamento müstəşarlığı zamanındakı məsəi və icraatını [işini və fəaliyyətini] təqib etmiş olanlar, onun xəsail və nəqayisinə [xasiyyətinə və qüsurlarına] çoxdan vaqif bulunurlar. Lakin şurasını etiraf etmək lazım ki, Kerzon müstəşarlıq məqamını istisnai bir zamanda işğal etmiş olduğu üçün fəvqəladə müşkülət qarşısında qalmışdır. Və daha burasını unutmamalı ki, Kerzon Xariciyyə Nəzarətinə intisab etdiyi [girdiyi] vaxt bu dairə çoxdan bəri ümumi bir fəlcə uğramış [iflic olmuş] bulunurdu. Bu surətdə ondan artıq nafe [faydalı] bir xidmət bəklənəmməzdi.

Çünki ümuri-xariciyyə [xarici işlər] üzərində həqiqi bir mürəqibə [nəzarət] səlahiyyəti Xariciyyə Nəzarətindən Baş vəkalətə intiqal etmişdi [Baş Nazirliyə keçmişdi]. Baş Vəkalət dairəsi isə əhvali-cahandan gündən-günə daha qafil bir

dairə şəklini almağa mütəmayil [meyilli] idi.

Sülh Konfransı Parisdə müctəmə bulunduğu [yığışdığı] zaman Kerzon əsil hökumətin vəkili olan bir heyətlə iş görməyə məcbur idi. Kəndisinin Parisdə olub-bitən şeylər haqqında pak az məlumatı vardı. Zətən də Parisdəki apartmandan pak nadir soqağa çıxan sabiq Xariciyyə naziri Balfur dəxi bundan fəzlə məlumat alammayırdı.

Siyasəti-xariciyyəməizin nə şəkil və rəngdə bulunduğunu bilən kimsə yoxdur. Bu siyasət sağa-sola yalpa vuran bir sərxoş kimi yolunu təqib edir. Onun müstənid olduğu [istinad etdiyi] üsul və qəvaid [qaydalar] həp gəlişigözlə və təsadüfi şeylərdir. Bu siyasət tıbqi [eynilə] konfransdakı mürəxxəslərimiz [səlahiyyətli nümayəndələrimiz] kimi ilhamatla [duyguları ilə] iş görür. Məclisi-Ali nəzdindəki mürəxxəsimiz Almaniyani Müttəfiqlərlə birlikdə bolşevizmə qarşı hərəkət etməyə dəvət etlədiyindən Xariciyyə Nəzarətimiz ancaq bir müddət sonra xəbərdar ola bildi. Bu Nəzarət Fransa Xariciyyə Nəzarəti ilə Suriya məsələsi haqqında icrayi-müzakirə etdiyi halda, Lloyd Corc ilə Klemanso arasında eyni məsələ haqqında və Nəzarətimizin məlumatı olmaqsızın bəzi məktublar təati olundu [göndərilib-alındı]. Lord Kerzon bu halı intizama soxmağa müvəffəq olarsa, millətin minnətdarlığına kəsbi-istehqaq edəcəkdir [haqq qazanacaqdır]. Aşkardır ki, Xariciyyə naziri ya istefa etməli və ya kəndi daireyi-vəzifə və səlahiyyəti daxilində olan ümuru [işləri] bizzat [şəxsən] idarə və mürəqibə haqqında hər hankı tərəfdən təcavüz edilməsinə şiddətlə müxalifət etləməlidir.”

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Məktəb

Quba qəzasının Qusar qəsəbəsinin Yasab köyü əhalisi ictimai bir priqavor [qərar] çıxarib Maarif Nəzarətinə təqdim etmişlərdir. Priqavorla köydə bir ibtidai məktəb güşadı [açılması] haqqında lazımi tədabir ittihazını [tədbirlər görülməsini] rica və təmənnə etmişlərdir.

Avropaya gedəcək tələbələr haqqında

Avropaya göndəriləcək tələbələrin ümumi iclasında müvəqqəti beş nəfərdən ibarət bir büro intixab edilmişdir [seçilmişdir] ki, Avropaya getmək məsələsi ilə iştiğal etməlidir [məşğul olmalıdır]. Büronun sədri Teymur Aslanov cənablarıdır.

Büro bir neçə gündür ki, fəaliyyətə başlamışdır. İsveçrə və Fransa konsullarından məzkur [adı çəkilən] vilayətlərə getmək üçün əsas etibarilə rəy alınmışdır. Fəqət müşarünileyh [haqqında danışılan] tələbələrin bir sənə təmin edilmələrini şərt qoymuşdurlar.

Bu gün büro sədri Teymur Aslanov ilə Maarif Nəzarəti nümayəndəsi [Həmid bəy] Şahtaxtinski cənabları Tiflis və Batuma vəsiqə almaq üçün azim olacaqdırlar [yola düşəcəklər].

Rusiyaya gedəcək tələbələr hər zaman Nəzarətdən pul alıb gedə bilirlər.

Bu vaxtadək lazımi vəsiqələri piş-nihad [təqdim] etməmiş tələbələr yeddi günədək vəsiqələrini təqdim etməzsələr, siyahıdan çıxarılacaqlardır.

Bakı şəhərinə istiqraz

Daxiliyyə Nəzarəti Vükəla Şurasına [Nazirlər Kabinetinə] Bakı Bələdiyyə İdarəsinə borc verilməsi haqqında bir məruzə idxal etmişdir.

Nəzarət, Maliyyə Nəzarətinin istiqraz şöbəsinin şəhərə 15 milyon deyil, 10 milyon verilməsi ilə şərik olur, fəqət faiz təyin edilməsini qəbul etməyir, zira şəhər maliyyəsinin ciddi əhvalı nəzərə alınmalıdır.

Nəzarət məsələnin Məclisi-Məbusanda təsdiqənədək istənilən məbləğin verilməsini lazımlı bilmişdir.

Ağstafa gömrüyü

Dövləti Müfəttişlik məmurini [Dövlət Müfəttişliyi məmurları] Ağstafa gömrüyünün təftişinə başlamışdırlar. Təftiş zamanı zərfində müvəqqəti olaraq gömrük müdiri xidmətindən əzl [kənar] edilmişdir.

* * *

Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarəti Dövləti Müfəttişliyə müraciətlə rica etmişdir, Ağstafa mövqifində [stansiyasında] müsadirə edilmiş davacatın Nəzarətə verilməsi haqqında lazımi yerinə müraciətlə iqdamatda bulunulsun [təşəbbüs göstərsin].

MİLLİLƏŞMƏK

1

Canlı işlər, tarixi dəyişikliklər bizə göstərir ki, hər cəmiyyət, hər fərd, hər dürlü ənənəsindən, müqəddəsətindən

[müqəddəs dəyərlərindən], iman və etiqadından az-çox əl çəkdiyi halda, milli dilindən əsla və əsla vaz keçməmişdir. Və heç vaxt da keçəmməz. Çünki bir millətin ədəbiyyata malik dili o millətin ruhu, nişaneyi-mövcudiyyətidir. Ondan məhrum olduğu gün mərhum olmuş, ondan uzaqlaşdığı gün qəbirinə yaxlaşmış deməkdir.

Tarix bizə göstərir ki, bir millətin cəhangirliyi, hökuməti, hətta yeri-yurdu da əlindən alınsın, madam ki, milli ədəbiyyatı var, o millət məhv ediləmməz. Dili kəsilməyən millətin vücudu kəsiləmməz, ədəbiyyatı yaşayan millət heç vaxt ölməz.

Dünyada bədbəxt o millətdir ki, özgə millətin silahından ziyadə, dil və ədəbiyyatına əsir olaraq yaşamaqdadır. Hələ, zamanəmizdə milli ədəbiyyatına malik olmayan bir millətə həddi-rüşdə [yetkinlik yaşına] çatmamış bir bala nəzərilə baxılıb Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] ailəsinə qəbul edilməməsi, öz müqəddəratının özünə verilmək istənilməməsi bizim kimi öz dil və ədəbiyyatını sevməyənlər üçün nə gözəl bir dərsi-ibrətdir.

Əlifba və ədəbiyyatlarının mövcudiyyətini min il qabaqlara çıxaran və bununla köhnə bir mədəniyyətə sahib olduqlarını iddia edən millətlər boş görüntü üçün deyil, işdə bu gün üçün, bugünkü Cəmiyyəti-Əqvam imtahanı üçün hazırlanırlardı. Və bu gün də özünü qanan hər millət səbilkədən [körpəlikdən] qurtulmaq, həddi-rüşdə çatmaq və ya onu keçib mərtəbəyi-əhliyyətə [səlahiyyətli olmaq dərəcəsinə] yetişmək üçün bütün var qüvvələrini milli dil və ədəbiyyat-

larının tərəqqisinə sərf etməkdə və bu səyin dərəcəsi nisbətə istibdad və cəhalətin pəncəyi-zülmündən qurtulub hürriyyət və müsavata nail olmaqdadırlar. Çünki bu gün ən acı təcrübələrdən sonra qəti və müsbət [isbatlanmış] bir həqiqət olaraq qəbul edilmişdir ki, insanları qara cəhalətdən, istibdaddan xilas edən yalnız və yalnız ədəbiyyatdır.

Müstəbid hökumətin, keyfi [özbaşına] idarənin, zalımanə üsulun ən böyük düşməni ədəbiyyatdır. Ədəbiyyat olan yerdə istibdad, istibdad olan yerdə ədəbiyyat yaşayammaz. Bu səbəblə idi ki, müstəbid və zalım padşahlar keyfi idarələrinin bəqa və davamı [daimi olması] üçün ən ziyadə müraciət etdikləri tədbir ədəbiyyatı qısımaq, hürriyyətə yox etməkdə.

Milli ədəbiyyatın silahdan min kərə güclü, əhəmiyyətli olduğunu bu gün hər kəsdən ziyadə qananlar hər dürlü qailə [dərd, sıxıntı] və keşməkeşlər içində ola-ola ən ziyadə qeyrət və səylərini milli ədəbiyyatın tərəqqisinə, ülumun nəşrinə [elmlərin yayılmasına] sərf edirlər. Çünki yaxşı bilirlər ki, xalq hürriyyət və müsavətin qədrini, ləzzətini ancaq və ancaq öz milli dilləri ilə anlamaq bilirlər. Və yenə ancaq bu anlayışla hürriyyət və istiqlalın mühafizəsi uğrunda fədayi-can edə bilirlər. İşdə bu düşüncələrə görə ki, bu gün xüsusiyyəti-milliyənin yeganə şüarı olan “milli dil”in mühafizə və tərəqqisi uğrunda ən ziyadə çalışanlar sosialistlərdir. Bu isə onlar üçün təbii, bir qüsurlu deyil, bəlkə fəzilətdir.

Doğrudan da görürüz ki, dil məsələsində ən mütəəssib [təəssübkeş, konservativ] millətçilik edənlər yarım-mədəni

hindlilər, əfqanlar, türkmənlər deyil, mədəni ukraynalılar, polyaklar, bolşevik ruslar, sosialist gürcülərdir.

Əcəbə biz nəsil?

Ömər Faiq

SİYASİYYAT

Ümumiyyətlə burası məlumdur ki, tarixin hekayə edib qurtarammadığı qanlı müharibələr bir imperatorluğun digər bir imperatorluğu topdan və yaxud parça-parça udmaq istədiyi məsələsindən irəli gəlmişdir. Bu üzdən bir çox millətlər də məcburi təbəyyət altına girmişlərdir.

Fəqət bu millətlər heç bir vaxt o dövlətlərə sadıq olmayıb, bir an əvvəl boyunduruq altından təxlişi-giribən [yaxalarını qurtarmaq] və istiqlaliyyətlərini əldə etmələri üçün çalışmışlardır.

Bir gün olub da “milli istiqlal” davası ilə qiyam etmiş olan bu millətlər hürriyyətlərini istehsal etdikləri vaxt, kəndi davalarına sadıq qalmayaraq digər millətlərin istismarına çalışmış və başqa millətləri əzmək üsulunu təqib etmişlərdir. Dünya üzündəki narazılıqlar və imperalizmə qarşı olan mübarizələr həp bu üzdən nəşət etmiş [meydana gəlmiş] və ümumiyyətlə, xüsumat [düşmənçiliklər] və müharibələrə bu hal səbəbiyyət vermiş olduğu kimi, Cahan hərbinin də ən başlıca amili də bu olmuşdur.

Zira beynəlmiləl zümrənin içində təşəkkül etmiş olan bir hökumət içərisində və bir idarə altında millətlərin beynəlmiləl hüquq etibarilə bir-birinə müsavi [bərabər] olmadığını isbat edər.

Çünki bir hökumətdə yalnız bir lisan, bir din və bir hərs [mədəniyyət] hakim olduğu üçün, bu millətlərdən yalnız birisi hərsi istiqlalına [mədəni istiqlalına] malik olduğu üçün digərləri bundan məhrum qalırlar.

Bu misillü [bunun kimi] hökumətlər beynəlmiləl hüquqda bir-birinə müsavi olmaq əsasına müxalif olduqlarından inhilal eyləməsi [dağılması] və hər millətin kəndi başına bir dövlət təşkil etməsi lazım gəlir. Onun üçün ustadi-möhtərəm Gökalp Ziya bəy əfəndinin “İmperatorluqlar yox, milli dövlətlər var” əsası [prinsipi] pək doğru [və] haqlı olub, sülh və müsəlmaniyyəti-əbədi [əbədi sülh və əmin-amanlıq] yalnız bununla hasil ola bilər.

Bu hərbin nəticəsində Ziya bəy əfəndi nətəyici-atiyyəni [gələcəkdəki nəticələri] bəkləməkdə olduğunu bərvəchi-ati irad edir [aşağıdakı kimi ifadə edir]:

“Cahan hərbi xitama ərdiyi zaman iki qiymətli hədiyyə verməlidir ki, bunlardan biri xalqçılıq və digəri həqiqi millətçilikdir.

Həqiqi millətçilik səltənətlər hüququ mahiyyətində olan əski “hüquqi-düvəl”in [dövlətlər hüququnun] yerinə milli həslərə [mədəniyyətlərə] və milli dövlətlərə aid həqiqi beynəlmiləl hüququn qaim olması [qoyulması] deməkdir. Biri-birinə qonşu olan səltənətlər bir cəmiyyət içindəki siniflər kimi mütləqə biri-birinə düşməndir. Halbuki, biləks [əksinə], bütün milli həslər, biri-birinə qonşu olsunlar-olmasınlar, bir cəmiyyətdəki məslək zümrələri kimi yek-digərinin lazım və məlumdur [bir-birindən ayrılmazdırlar]. Çünki bir mədəniyyət zümrəsinə mənsub olan milli həslər beynəlmiləl bir iş bölümünün hüsuluna gətirdiyi mədəni ixtisaslardan başqa

bir şey deyildir. Bir cəmiyyətdə hər məslək digər məsləklərə nə dərəcə möhtac isə, bir mədəniyyət zümrəsində də hər hərs digər hərslərə o nisbətə möhtacdır.”

Bunun üçün də millət davası və yaxud imperialistlik əleyhdarlığı iddiası ilə hər millətin, hər milli hərsin müstəqil olması lazım gəldiyini siyasi bir həqiqət olaraq elan edərkən, başqa millətləri təhti-tabeyyəsinə almaq [özünə tabe etmək] və minlərcə insanları hüquqi-milliyəsindən məhrum buraxmaq milli imperialistlikdən və qonşu millətlər arasındakı sülh və müsaliməti ixlal etməkdən [əmin-amanlığı pozmaqdan] başqa bir şey deyildir.

Zira bir millət kəndi millətini müəzzəz [əziz] tanıdığı nisbətdə, başqa millətləri möhtərəm tanımağa məcburdur. Milliyyətin qüdsiyyətinə inanan bir adam bu əqidəsindən heç bir milləti müstəsna tutmamaz. Məsələn, Rusiyanın təhti-istibdadında [istibdadı altında] bulunan türk milləti bütün hərsi və milli düşmənliliyi rus çarlığından gördüyü üçün onun düşmənliliyi dəxi, ümumiyyətlə rus çarlığına mətuf [yönəlik] idi. Bu istibdadın yıxıldığını və Rusiya imperializminə nəhayət verildiyini görünə, sabiq Rusiyada yaşamış olan türklərin rus millətinə qarşı heç bir düşmənlilik bəsləməyəcəkləri təbii idi. Fəqət türklərin imperializmə qarşı olan əleyhdarlığı yalnız çarizmə məxsus olmayıb, hankı dövlət, hankı millət, hankı ünsür imperialist bir siyasət təqib edərsə, türkçülük də onun əleyhinədir.

Onun üçün də Ziya bəy bir məqaləsində “Türkçülük türklər üçün

istədiyi siyasi hərs ilə hərsi istiqlalı hər millət haqqında eyni sistem daxilində tələb etməyi kəndisinə bir vəzifə bilir” deyər söyləmiş olduğu kimi, bunun xaricində hərəkət edən millətlər türklüyün və sülhi-daimi[nin] düşməni və müvafiqətdə bulunanlar [buna uyğun hərəkət edənlər] isə onun dostu və müsalimət [əmin-amanlıq] tərəfdarı ədd [hesab] oluna bilər.

Bizim də qonşularımızla yalnız bu prinsip daxilində dostluq və irtibat [rabitə] təsis edə biləcəyimiz təbiidir. Onun üçün gərək sağdan və gərək soldan, istər şimaldan və istər cənubdan hər kim və hər hankı bir millət və ya ünsür olursa-olsun, bu prinsiplərə müxalifətdə bulunanlar və hüquq və istiqlalimillimizə təcavüz edənlər millətimizin və vətənimizin düşməni ədd olunacaqlardır. Biləks, bu əsasata riayət edənlərlə hüsn-münasibətin idarəsi, dostluq və qonşuluq əsasatının iqaməsinə [prinsiplərinin gözlənilməsinə] hər daim hazırız.

Buna binaən [buna görə] də, din və millətdeşimiz olan dağıstanlılara olan təəddi [zülüm] və təcavüzlərə razı olamayacağımız misillü, Azərbaycanın cüzimütəmmimi [ayrılmaz hissəsi] olan Zəngəzur və Naxçıvan vətən parçasına və oranın həqiqi sahibləri olan türk əhalisinin hüququna vəqə olan təərrüz [hücum] və təcavüzata dəxi yabançı qalammayacağımız təbiidir.

Zənnimcə, bunda hər kəs bizi haqlı görər və beynəlmiləl hüququmuza təcavüz edənlərin imperialistlik amalına bir an əvvəl nəhayət verməyə çalışar.

Talıbzadə Yusif Ziya

İRANDAKI VƏTƏNDAŞLARIMIZ

Hali-hazırda İranın müxtəlif şəhərlərində sükunət edən Azərbaycan təbəələri və vətəndaşlarımızın siyasi cəhətdən nə qədər əziyyət çəkdiqləri, bu günlərdə almış olduğumuz məktubatlardan və müsafirərin söylədiyindən məlum olur.

Qəzetəmizdə neçə gün əqdəm [qabaq] Ənzəlidəki rus konsulu tərəfindən Azərbaycan təbəəsinə “rusiyalı” deyər şəhadətnamə verilməsi fəqərəsinə [faktını] qarelər [oxucular] oxumuşlar zənn edirlər. Bundan məlum olur ki, Ənzəlidə, Rəştə, Tehrandə və qeyri şəhərlərdə yaşayan azərbaycanlılar həman “Rusiya təbəələri” hesab olunur və xaricə getmək istədikdə rus pasportu almağa məcbur edirlər. Bununla da iktifa [kifayət] etməyib, “Rusiya” nümayəndələri məzkur [adı çəkilən] şəhərlərdəki Azərbaycan təbəələrinə ənvai [cürbəcür] əziyyət verməklə onları zorla rus pasportu almağa və kəndilərini “siyahı”ya yazdırmağa vadar edirlər.

Bu günlərdə idarəmizə Tehrandə yaşayan azərbaycanlı vətəndaşlarımız “Rə’d” qəzetəsinin bir nömrəsini göndərmişlər ki, onda “İrandakı Rusiya Səfərinin [Səfirliyinin] Konsul idarəsi” tərəfindən zeyldəki [aşağıdakı] məzmununda bir elan dərc edilmişdir:

“İrandakı Rusiya Səfərinin Konsulu idarəsi Tehrandə və ətrafında yaşayan bütün Rusiya təbəələrini konsul dəftərxanasında özlərini siyahı etməyə dəvət edir. Dəvət edilənlər özləri ilə bərabər Rusiya təbəəsi olduqlarını isbat edən sənədlərini dəxi təqdim etməlidirlər.

Tehrana varid olan [gələn] Rusiya təbəələri üç günün ərzində Konsul idarəsinə

rəsinə gəlib, özünü siyahıya yazdırmalı və pasport almalıdır. Tehrandan xaricə gedənlər isə həman Konsulxanadan şəhadətnamələr almalıdırlar ki, onunla rus-İran sərhədini keçə bilsinlər. Bu elana etina etməyib də məzkur [deyilən] vaxtda gəlməyənlər böyük cərimə və cəzaya məhkum olacaqlardır.”

Bu elan dərc olunan səhifənin bir yerində qəzetəni göndərən, əlilə bu sözləri yazmışdır:

“Bu elan ardınca bizlərdən gedənimiz yox.”

Bundan əlavə, yenə bu günlərdə aldığımız xüsusi bir məktubda həmin xüsusda atıdəki [aşağıdakı] sətirləri oxuyuru:

“Bilmirəm Azərbaycan hökuməti nə səbəbə bizləri burada sahibsiz qoyubdur. Dər-surətiki [əgər, görünüşə görə] islam məmləkətlərindən sanılan biri də bu Tehran islam paytaxtlarından biridir ki, burada hər tövr olmuş olsa, Cümhuri Azərbaycan hökuməti tərəfindən səfir və ya nümayəndə surətilə gərəkdir olsun. Xüsusən biz Cümhuri Azərbaycan hökuməti təbəələri ki, təqribən yüzlər nəfərəcən varız, hər günə [hər cür] ya rus səfəratəti və ya konsulu intriqaları və ya hədələri ilə burada yaşayırıq. Hər gündə bir tövr bizlər üçün hədələr bura qəzetələrində oxuyuru.

Bizlər də bu intriqaları anlayıb, heç bir hədədən bak edəmməyib [çəkinməyib] kəndi Cümhuri Azərbaycan hökuməti tərəfindən göndərilən səfirimizə müntəzir varız [gözləyirik] və bu xüsusda burada möhtərəm və məşhur sanılan vətəndaşlarımızdan ki, cənab ağa Mirhəməyəv Gəncəli olsun, Bakıya hərəkət etdi.

Cümhuri Azərbaycan hökuməti də bu ağanı kəndi arzusuna tez nail etdirəcək və Azərbaycan hökumət səfirini göndərüb biz bisahib vətəndaşların gözlərini işıqlandırır, bizlərə sahib olacaqdır. Və illə [yoxsa], əks surətdə bizlərə çox böyük işgəncələr üz verəcəkdir...”

Bu yazdıqlarımızdan məlum olur ki, Tehrandə yaşayan azərbaycanlı vətəndaşlarımızın halı nə qədər çətinidir. Onlar, yuxarıda söylədiyimiz kimi, “Rusiya təbəəsi” hesab olunub, hər gün bir növ təərrüz və təcavüzə təsadüf edirlər. Pasportsuz yaşamaq mümkün olmadığından, onlar nə edəcəklərini şaşırıb məəttəl qalırlar və buna baxmayaraq, nə İran və təbii nə də rus pasportu almağa meyil etməyir və həman özləri dediyi kimi, Azərbaycan hökuməti səfirini gözləyib dururlar ki, ondan Azərbaycan təbəəsi olduğunu təsdiq edən şəhadətnamə və yaxud pasport alsınlar.

“Rusiya” nümayəndələri onları hədələyib pasport almağa dəvət edirlərsə də, ardınca gedənləri olmayır, gözləyirlər.

Məlum olduğu üzrə, Azərbaycan hökuməti tərəfindən hətta neçə ay bundan əqdəm [qabaq] Tehran siyasi nümayəndəliyinə sabiq Xariciyyə naziri müavini Adil xan Ziyadxan cənabları təyin edilmişsə də, lakin bəzi hökumətdən asılı olmayan səbəblərə görə hələ bu vaxta qədər Tehrana hərəkətlə, kəndi vəzifəsini ifaya şüru edə [başlaya] bilməmişdir. Təbiidir ki, nümayəndəmizin bu qədər təxirə uğraması İranda yaşayan vətəndaşlarımızın halını müşküləşdirir və bundan dolayıdır ki, məktub və nümayəndə vasitəsilə hökumətə müraciətən, tezliklə siyasi nümayəndəmizin oraya göndərilməsini rica edirlər.

Biz dəxi öz tərəfimizdən İranda vətəndaşlarımızın ciddi əhval və siyasət-cə müşkül bir vəziyyətdə qalmalarını etiraf edərək, kəndlərinin olduqca haqlı bir iltica [yalvarış; sığınma istəyi] və arzularına iştirak etməklə bərabər, hökumətimizin bu barədə lazımı təşəbbüsatda bulunmasını təmənni edirik.

P

HÖKUMƏT VƏ TEATRO MƏSƏLƏSİ

Azərbaycan Parlamanının son iclaslarından birində teatro vergiləri müzakirə olunarkən məbus əfəndilər, ümumiyyətlə, teatronun mühüm və qiymətli bir məkan olduğunu və xalq həyatında mədəni bir rol oynaya bildiyini etiraf etmişlər.

Doğrudan da, teatronu bütün xalq üçün açıq etməkdən ötrü daha əsaslı məsələlərin həllinə müraciət etməliyiz.

Vergi məsələsini ortadan götürməkdən qabaq teatro üzərlərindən xüsusi kontrolları götürmək lazımdır. Teatronu bir pul mənbəyi, gəlir yurdu halından çıxarıb, həqiqətən bir məbəd, bir sənayeyi-nəfisə [incəsənət] mərkəzi surətinə keçirtmək icab edər [lazımdır].

Çünki xüsusi əllərdə olan teatro heyətləri teatrodan gözlənilən xeyiri, nəfi [faydanı] verməyir; xalqa lazım olan ruhani qidanı yedirtməyir, millətin fikrində yeni inqilablar törətmək, xalqda bir tərəqqiyi-fikriyyə yaratmaq əvəzində xüsusi əllərdə olan teatro heyətləri, bəlkə də, camaatı azğınlığa sövq edir.

Teatronu vergidən azad etmək istəyənlərdən biz bunu da bəklərdik ki, teatronun hökumət himayəsi altında olmasını dəxi tələb edəcəklər və teatro-muzu düzgün bir yola salacaqlardır.

Yoxsa xüsusi əllərdə olan teatroları ucuz etdirmək, teatroları bağlatdırmaq deməkdir. Çünki müdiriyyətlər üçün o qayda ilə heyət saxlamaq sərf etməyəcək, etsə də, arzu olunan mənəvi mənfəət gözləmək mümkün olmayacaqdır.

Maarif naziri həzrətlərinin şəxsi təşəbbüsü ilə və türk səhnə xadimlərinin səyi ilə bütün sənayeyi-nəfisə ərləri “Dövləti Teatro Heyəti” adı altında toplanıb, bir qüvvət təşkil etmişlər.

Hökumət, Parlamən nazir əfəndinin bu iqdamatını [təşəbbüsünü] təsdiq etməmişsə də, həyatda bu təşəbbüsün nəticələri göz önündədir.

Keçənlərdə səhnəmizdə görünən pərişanlıq və anarşiya bilmərrə görünməyir. Aktyorlar hökumət tərəfindən təmin olduqlarına ümidlə, bütün fikir və diqqətlərini səhnənin tərəqqisinə, oyunun sənətkarənə və mahiranə surətdə oynanıb tamaşaçılara mənəvi bir zövq verilməsinə səy edirlər.

Səhnədə qüvvətli əsərlər görülür. Müxtəlif rollarda səhnədə görünən aktyorlarımızda hazırlıq olduğu gözə çarpır. Səhnənin tərtibatı – gündə yeni mənzərələr çəkilib, yeni libas və qrimlər düzəlib meydana qoyulduğu, səhnəmizin parlaq zamanlarını xatırladır.

Hələ xalqın ruhunda getdikcə nə qədər ciddiyyət, ağılında nə qədər yeniliklər oyatdığı, getdikcə ədəbli və diqqətli olmağa çalışmasından aşkardır.

Bu tərəqqini yarı yolda saxlamamaq üçün, əvvəla, hökumət Maarif nazirinin layihəsini təsdiq etməlidir. Və saniyə [ikincisi], o layihədə göstərilən bədaye [incəsənət; bədii sənət] kurslarını tezliklə açıb işə başlamalıdır. Çünki teatromuzun gələcək tərəqqisi ancaq o kurslardan alınacaq məlumata bağlıdır.

* * *

Milli və qüdrətli bir səhnəyə malik olmaqdan ötrü iki böyük amilə ehtiyac vardır. Onlardan biri sənətkarənə əsərlərə, əsərlər meydana çıxaracaq ədib və yazıçılara, digəri qüdrətli sənətkarlar tərəfindən yazılmış əsərləri təsvir olunduğu kimi millətə, xalqa göstərmək qüvvətinə malik olan mahir aktyorlara.

İstər birinci, istər ikinci bizdə vardır. Doğrudur, bizdə hənuz Şekspirilər, Şillerlər yetişməmişdir. Fəqət bir iş var ki, aktyorlarımız hazırda meydana olanlardan da zəifdirlər. Bunların zəifliyi də Avropa aktyorları kimi səhnə kursları keçmədiklərindən dolayı həyata, tarixə, tarixin bölündüyü ictimai və siyasi dövrlərə və dövrlərdə mühitin, xalqın əhvali-ruhiyyəsinə yabançı olduqlarındandır.

Bizim aktyorlarda bir də nöqsan var ki, o da ən mühüm bir rol oynayır.

O da – dildir.

Aktyorlarımız arasında ədəbi türk dilini bilməyənlərdən əlavə, tam mənası ilə savadsız olanlar da yox deyildir.

Çünki səbəbi məlumdur, aktyorlar əsaslı səhnə kurslarından deyil, həvəskar surətində bu yandan-o yandan toplanmışlar, qüvvətləri olmadığından ətraflı məlumat görməmişlər. Hələ qüvvəti olanlar olsaydı da, nərədaydi öylə

kurslar ki, aktyorlarımızı Azərbaycan türk həyatı-milliyə və mədəniyyəsi ilə yavuvqdan tanış edə biləydi?

Bunun üçün milli bir hökumətin təşəbbüsü lazım idi. Öylə bir hökumətə malik olmaqdan ötrü qanlar töküb bir Azərbaycan lazım idi ki, millətin ən qüvvətli mədəni cəhəti olan sənayeyi-nəfisəyə əhəmiyyət verəydi.

Səhnə sənayeyi-nəfisə müzəxanasıdır.

Bir şair, bir ədib, bir mühərrir həyatı-ictimaiyyəmin bir cəhətini kəskin bir qələmlə təsvir edir, həyatı diri bir surətdə kağız üzərinə düzür.

Bir rəssam həyatı-milliyəmizi oxudan gözəl bir rəsm yaradar.

Bir heykəltəraş palçıqdan, daşdan, dəmirdən insanı heyran edici bir tip vücuda gətirir.

Bir musiqiçi təbiətin zarıntılarını, iniltilərini toplar, insanın ruhunu, qəlbini, vicdanını oxşayıcı bir çalğı əmələ gətirir.

Fəqət aktyor! Aktyor öylə qüvvətə malik olmalıdır ki, ayrı-ayrı şəxslər tərəfindən meydana gətirilmiş bu gözəl sənətləri bir yerdə səhnəyə çıxarsın və öylə sənətkarənə bir surətdə göstərsin ki, əsər sahiblərinin yaradarkən qapılmış olduqları hiss və duyğunu tamaşaçılarda oyada bilsin.

Aktyor tamaşaçıları adi dünyadan çıxarıb sənayeyi-nəfisə aləminə aparmaq qüvvətinə malik olmalıdır.

Bunun üçün də aktyorlarımız sənayeyi-nəfisəni və onunla əlaqədar olan psixologiya, tarix, lisan və bu kimi elmləri bilməlidirlər. Bu məqsəddən ötrü də teatro qanun layihəsi qəbul olunmasından başqa, milli səhnə kurslarının güşadını [açılmasını] arzu edəriz.

* * *

Səhnə həyatı-ictimaiyyəmidə tərəqqiyə doğru böyük dəyişikliklər yapa bilmişdir.

Acı və şirin dilləri ilə camaatın nöqsanını göstərməyə çalışmışdır.

Səhnəmiz istiqlal uğrunda az çalışmamışdır. İstiqlalı bərkitmək, onu bir xalq fikri etmək yolunda böyük rol oynamışdır. Hətta İstiqlal bayramı günü aktyorlar milli qiyafələrdə Parlaman qarşısından keçərkən, bir məbus demişdir ki, “aktyorlar istiqlal fikrini yaradan amillərdən birincilərdir”.

Bu qədər doğru həqiqətlərdən əlavə, onu da demək istəyirik ki, yuxarıda zikr olunduğu kimi, teatro milli mədəniyyətimizin toplanışını, qüvvətini, varlığını göstərən bir səhnədir. Onun varlığı milli mədəniyyətimizin varlığı, onun tərəqqisi mədəniyyətimizin tərəqqisidir. Bu nöqtəyi-nəzərdən hökumət və Parlaman teatronu kəndi himayəsinə alacağına ümid edəriz.

Məhəmmədzadə Mirzabala

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

İxtar [xəbərdarlıq]

Bist həştüm münasibətilə qəzetəmin növbəti nömrəsi düşənbə [bazar ertəsi] günü nəşr ediləcəkdir.

İki rəisin görüşmələri

Ermənistan-Azərbaycan Konfransı münasibətilə Tiflisdə Rəisi-vükəla Nəsim bəy Yusifbəyli həzrətləri ilə Ermənistan

hökuməti rəisi [A. İ.] Xatsoyovun görüşmələri ehtimal edilməkdədir.

Taxıl alınması

Ticarət Nəzarəti Göyçay qəzasına taxıl alınması işlərini təşkil etməkdən ötrü öz məmurlarından Sultanovu göndərmişdir.

Neft emalatı fiyatlari

Mədən əmələ və xidmətçilərinin zəhmət haqları artırıldığına görə, təşrinisaninin 15-dən etibarən neft emalatına yeni fiyatlər təyin edilmişdir. Bu fiyatlər sabiqkilərə görə 33 faiz artırılmışdır. Yeni fiyatlara neft və mazutun qiyməti 7 manat 50 qəpikdən 10 manat 50 qəpiyə, ağ neft 21 manat, maşın yağı 60 manat, benzin ikinci növ 100 manata kimi artırılmışdır.

Həkimlər üçün şəkər

Bələdiyyə İdarəsi Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətinə müraciətən rica etmişdir ki, Mixaylovski şəhər xəstəxanası həkimləri üçün şəkər buraxılmaq haqqında lazımi tədabir ittixaz edilsin [tədbirlər görülsün].

Şəhər üçün odun

Bələdiyyə İdarəsi Dəmiryollar müdiriyətinin isticvabına [sorgusuna] cavabən xəbər vermişdir ki, 20 vaqon üçün istənilən icarə pulunun verilməsi haqqında Bələdiyyə İdarəsi heç bir söz deyəmməz. Zira bu vaxtadək o vaqonların az bir hissəsindən istifadə edilmişdir. Vaqonların əksər hissəsi Yalama ilə Bakı miyanındakı mövqiflərdə [arasındakı stansiyalarda] mövqif müdirləri tərəfindən saxladılmışdır.

Bələdiyyə İdarəsi vaqon verilməsinin tənzimi üçün lazımi tədabir ittixazını rica etmişdir.

Yeni şarlatanlıq

Bizə müraciətlə xəbər verirlər ki, son zamanlar xüsusi bir şarlatanlıq meydana çıxmışdır. Bir para həriflər ev komitələrindən, evdən çıxmaları haqqında vəsiqələr alıb polis dairələrində təsdiq etdirdikdən sonra, ev müxəlləfatı [əşyası] sifəti ilə satacaqları mallarını məmaliki-əcnəbiyyəyə [xarici ölkələrə] gömrüksüz olaraq aparırlar. Lazımi idarədən işbu şarlatanlığın önü alınması rica olunur.

Hadisat

Tapança oğurluğu

Çaharşənbə günü təşrinisaninin 19-da köhnə Posta soqağında olan 121 nömrəli evdə İran təbəəsi Əliəsgər Tağı oğlunun dükanından qıfıla açar salınıb, gecə 14 dənə qayırılmaq üçün Əliəsgərə verilmiş tapançanı oğurlamışlardır. Oğurlanan tapançaların qiyməti 150,000 (yüz əlli min) manatdır. Üçüncü polis pristavı aldığı məlumata görə, bu oğurluq ehtikarlıqdır. Bu iş təhqiq edildikdən sonra Ədliyyə Məhkəməsinə veriləcəkdir.

Qaib olmuşdur

Balaxanski soqaqda 92 nömrəli evdə olan İran təbəəsi Müseyib Ağəli oğlu polis idarəsinə xəbər vermişdir ki, təşrinisaninin 18-də şəriki Əli Məhəmməd-hüseyn oğlu un almaq üçün ondan 25,000 (iyirmi beş min) manat alıb getdikdən sonra qaib olmuşdur. Əli Məhəmmədhüseyn oğlunun bulunması üçün təşəbbüsət edilir.

Oğurluq

Təşrini-saninin 18-də Çadrovı soqaq-da 255-ci nömrəli evdə Bilal Baqiyev külfəti ilə evində olmadığı zaman qapısına açar salınıb 20,650 manatlıq cürbəcür qızıl-gümüş əşya və 12,000 manat nağd para, cümlətanı 32,650 manatlıq pul və əşya oğurlanmışdır. Oğrunun və əşyanın bulunması üçün polis tərəfindən təşəbbüs edilmişdir.

BİRJADA

Kerenski minlik 900-1050 manata qədər, 250-lik kəndi qiymətindən 10 faiz və xırda 30 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 900-1450 manata qədər, yüzlüyü 200-290 manata qədər və xırda 50-75 faizə qədərdir.

Türkiyə kağız lirəsi 190 manat və Zaqafqaz bonu min manata 30 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirəsi 975 manat, imperial 750 manat, altun onluq 1050 manat və Avstriya altunu 2150 manatdır.

Gümüş manat 80 manat və xırda gümüş paranın 1 manatı 32 manatdır.

Bakı bonunun min manatı İranda 3 tümən 7 qrana olmuşdur.

Susinin topu 1020 manata gedir.

FİRQƏ VƏ CƏMIYYƏTLƏR

Ev Sahibləri İttifaqında

Təşrini-saninin 2-də Bakı qradonaçal-niki verdiyi qanuna görə, ev sahibləri dvorniklərinə ayda 1000 (min) manat maaş verməklə bərabər, qış fəslinin

hülulu [gəlməsi] münasibətilə maaşlarından əlavə olaraq isti kürk və başqa əlbisə dəxi verməlidirlər.

Binaənileyh [ona görə], Ev Sahibləri İttifaqı bu xüsusda Bakı qradonaçal-nikinə bir ərzihal verib rica etmişlər ki, bu [qanun] icraya buraxılmasın, çünki 1917-ci sənəsi 5 avqust qərarıdı mövcubincə [qərarıdır] görə evlərin kirayəsi çox az olaraq, məxaric və ev təmir etmək xərci gündən-günə baha olduğundan, ev sahibləri 2 təşrini-sani qərarıdırna davam edə bilməyəcəklər.

Maarif cəmiyyəti “Tərəqqi”

İranlıların maarif cəmiyyəti “Tərəqqi”nin cümə günü təşrini-saninin 21-də axşam saat 4-də adi idarə iclası təyin edilmişdir.

Məsaili-yövmiyyə [gündəlikdəki məsələlər]:

- 1) Cəmiyyətin Nəşriyyat şöbəsi;
- 2) Məsaili-cariyyə [cari məsələlər].

Ünas Cəmiyyəti-Xeyriyyəsində

Bu gün, cümə təşrini-saninin (noyabrın) 21-i gündüz saat 2-də Bakı Müsəlman Ünas [Qadınlar] Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinin iclası təyin edilmişdir.

Bugünkü iclasda cəmiyyətə yeni idarə əzaları [üzvləri] seçiləcəkdir.

Bu cəmiyyətin iki ildən bəri ölmüş bir halda olduğunu və dirilməsinin bizim üçün böyük əhəmiyyətini nəzərə alaraq və mövqeyi-müzakirəyə mühüm məsələlər qoyulacağını göstərərək, cəmiyyətin idarəsi müslimələrin [müsəlman qadınların] həyat və mənafeyini gözləyən ümum xanım bacılardan vaxti-müəyyəndə [təyin edilmiş vaxtda] iclasa təşrif gətirmələrini rica edir.

İclas Nikolayevski küçədə milliləşmiş Birinci Ünas jimnaziyası binasında (qabaqkı Svyataya Nina qız məktəbi binasında) saat 2 tamamda açılacaqdır.

İclas

Bu gün təşrini-saninin 21-də axşam saat 4-də İkinci Rüşdiyyə məktəbi binasında Bakı Mütəəllimlər [Məktəblilər] İttifaqı iclası təyin edilmişdir.

Qaçqınlara Müavinət Komissiyası

Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü təşrini-saninin 18-də Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinin qaçqınlara müavinət edici komissiyasının Hacı Qasımovun təhti-sədarətilə [sədrliyi altında] iclası vəqə olmuş, aşağıdakı məsələlərə baxılmışdır:

1) Qaçqınlar nəfinə [xeyrinə] olaraq cəbə ianəsi [ianə qutusu vasitəsilə toplanan ianə] toplanılması.

a) ianə toplayacaq ərkanın məkanı [qərargahı];

b) ianə toplayanların ucaştkalara təqsimi [bölünməsi];

c) cəbə [ianə qutusu] lüzumu.

2) Məsaili-cariyyə [cari məsələlər].

Məsələlər müzakirə edildikdə qətd edilmişdir:

1) Ərkanın məkanı Nikolayevski küçədə Metropol mehmanxanasında olsun.

2) İanə toplayanların ucaştkalara təqsim edilməkləri gələcək iclasa saxlanılmışdır.

3) İanə toplamaq üçün cəbələr toplanılması Məhəmmədquluya həvalə edilmişdir.

4) Bu işdə iştirak etmək üçün bir nəfər qəzetə mühərrirlərindən dəvət edilməyi təklifi qəbul edilmişdir.

5) İanə toplamaqdan əvvəl camaata bir müraciətnamə buraxılması qərar verilmişdir.

6) İanə toplamağa Nəzarətdən [Nazirlikdən] icazə almaq üçün Hacı Qasımov və Əliheydər intixab edilmişlərdir.

Ümumi iclas

Cümə günü noyabr ayının 21-də 3-cü Paralelni küçədə 32-ci nömrəli evdə saat 5 tamamda istehlak cəmiyyəti “İslam”ın ümumi iclası çağırılır. Hamı üzvlərdən təvəqqe olunur, iclası təxirə salmayıb vaxtında gəlsinlər. İclas ikinci dəfə olaraq qanuni hesab olunacaqdır.

GÜRCÜSTAN XƏBƏRLƏRİ

Polkovnik Roulendson müraciətnaməsi haqqında

Xariciyyə naziri Gegeçkori təşrini-saninin 5-də İngiltərə Baş komissarı Vordropdan böylə bir məktub almışdır:

“Cənab Vordrop cənab Gegeçkoriyə salam göndərir və təşrini-saninin 1-dən 29 nömrəli müxtirəyə [xəbərdarlıq məktubuna] istinadla təcili surətdə indi Gegeçkorini inandıra bilər ki, Roulendsona isnad verilən müraciətnamədə işlənilmiş olan ifadələr [ifadələr, sözlər] Xariciyyə nazirinə Vordropun xəbər verdiyi kimi əsla İngiltərə dövlətinin nəzəriyyəsinə müvafiq deyildir.”

Bolşeviklərin güllələnməsi

Təşrini-saninin 15-də Duşeti şəhərində divani-hərb [hərbi məhkəmə] qərarı ilə axırıncı bolşevik çıxışlarının sərkərdələrindən beş nəfəri güllələnmişlərdir.

Güllələnənlər iğtişaş mütəşəkkili və sərkərdəsi Tavkayev – ki özünü Lenin təsmiyə edirmiş [adlandırılmış]; 24 təş-rini-sanidə Duşeti şəhərini işğal etmiş olan haydud [quldur] dəstəsinə sərkərdəlik edən Meliya Edziquradze, iğtişaşçılara məlumat verən və çıxışda iştirak edən iki milis nəfərindən ibarətdirlər.

Marseldən vaporlar

Fransa Hərbiyyə səfərinin məlumatına görə, bu günlərdə Batuma Marseldən “Anatoliya” və “Minqreliya” adlarında vapor [gəmi] varid olacaq [gələcək] və iki həftə Batum limanında dayanacaqdırlar.

Bolşevik çıxışları haqqında

Xalq qvardiyası baş qərargahı böylə bir teleqram almışdır:

“Çoxatauri dairəsində bolşevik çətləri [qanunsuz silahlı dəstələri] tabe olmaqdadırlar. Başqa dairələrdə olan çıxışlar billüliyyə təsviyə edilmişdir [tamamilə zərərsizləşdirilmişdir].”

Müəllim və Müəllimələr İttifaqı

1919-cu sənə 14 təş-rini-sani tarixində Puşkin müsəlman bələdiyyə məktəbində Gürcüstan islam məktəbləri müfəttişi-ümunisi Rza bəy Əlizadə cənabları təhti-sədarətində [sədrliyi altında] Tiflisdəki bütün müsəlman müəllim və müəllimələrinin ümumi icması münəqid oldu [yığınağı baş tutdu].

İctimadan məqsəd müəllim və müəllimə xanımların ittifaqını təşkil etmək olub, ittifaqın lüzumiyyət və əhəmiyyəti haqqında bir qədər müzakirədən sonra külliyyətlə ittifaqın təşkilinə qərar verildi.

İttifaqın idarəsini intixaba [seçməyə] gəldikdə, əvvəlcə namizədlər göstərildi, həm gizlin səsə aşağıdakı zəvati-kiram [möhtərəm şəxslər] – ibarətdir ki, bunlardan: Əlimirzə bəy Nərimanov sədr, Kamal Sübhanqulu müavini-sədr, Mirzə Hüseyn bəy [Həsənzadə] katib, möhtərəmə Mina xanım Rəhimzadə xəzinədar, Tutu xanım üzvlüyə seçildilər. Üç nəfər də – yəni Gövhər xanım Qoçayzadə, Təhmas bəy Qulubəyli və Mirhəməzə əfəndilər namizəddiyə qəbul olundular.

Ümumi ictima tərəfindən İttifaqın proqram və nizamnaməsinin tərtibi idarəyə tapşırılıb, gələcək ümumi icmanın nəzəri-tədqiq və təsdiqinə təqdim edil-məsi təklif olundu.

Şu Müəllim və Müəllimələr İttifaqının təşəkkülü çoxdan mətlub [arzuolunan, tələb edilən] idisə də, lakin məəttəəssüf [təəssüf ki], zamanın maddi və mənəvi müşküləti yol verməyib, bəzi vəziyyəti-müstəhrəkə də [ikrah olunan, xoşagəlməz hallar da] böylə mühüm təşkilatın əmələ gəlməsinə mane olurdu. İttifaqın qayeyi-amal və məqsədi-əslisi pedaqoqlar sinfinə mənsub olan zəvati-kiramın İttifaqın müqəddəs bayrağı altında toplanıb tədaiyi-əfkarla [fikir mübadiləsi ilə] həm bel bağlayıb əl-ələ verib və həmfikir də olaraq bir yer və bir yolda, həm bir mətləbin üstündə çalışmaq-çapalamaq və ictihad etməkdir [səy göstərməkdir].

Əgər idarə kəndi vəzifəsini bilib, mükəlləfün-bih olduğu vəzifənin əda və ifası [boynuna götürdüyü vəzifələrin yerinə yetirilməsi və ifa edilməsi] uğrunda lazım gələn fədakarlığı yapmaqla, həm səbat və mətanətlə türk oğullarıyla çalışacaq, İttifaqın bayrağı ətrafında toplanmış

möhtərəm və möhtərəmə üzvləri güc və yardım verəcəklərsə, kamali-cəsəratlə deyə bilərəm ki, böyük-böyük işlər əmələ gələcək və pərvərdə olduğumuz [bəslədiyimiz] amali-səmimanə və ideallar bilfeil [doğrudan da] müşahidə olunacaqdır.

Gənc türk xanım və igidlərinin əsillərini bilib, saf könül, pak vicdan və sağlam vücudla səy və qeyrət edərək kəndilərini millətə tanıdacaq, həm ittifaq və təşkilatın nə olduğunu əhaliyə bildirəcəklərinə əminəm.

Müəllim və möhtərəmə müəllimə xanımların şu təşəbbüs və hərəkətlərini təbrik edərək müvəffəqiyyətlər tələb edirəm. Cənabi-Allah səbir və mətanət, həm ağ və işıqlı yol versin.

14 təş-rini-sani, Tiflis
Hazirundan [iştirakçılardan]
K. S. İrdoğanlı

İDARƏYƏ MƏKTUB

İdarə 16 imza ilə aşağıdakı məktubu almışdır:

“Biz aşağıda imza edən və Bakıda yaşamaqda olan Dərbənd fərariləri [qaçqınları] Denikin zülmündən və əziyyətlərindən qaçıb səfilanə bir surətdə yaşamaqdayız.

Dün təş-rini-saninin 11-də Petrovsk-dan varid olmuş [gəlmiş] vapordan Dərbənd Yahudi Milli Komitəsinin sədri Asaf Pezxaşov məşhur Denikin tərəfdarı olub, Dərbənd müsəlmanlarına eşidilməyən zülüm və əziyyət etməklə tanın-

dığına və məzkur [adı çəkilən], Səlahəddin bəy Tabasaranski Dərbənddə Denikin əsgərləri tərəfindən icra olunan qətl və qarətlərdə iştirak etməklə məşhur olduğuna görə, əks-kəşfiyyət tərəfindən həbsə alındığını öyrənib biz, Dərbənd hərbezələri [müharibədən ziyan çəkənləri] gedib əks-kəşfiyyət müfəttişliy[in]ə məzkurlar tərəfindən müşahidə etdiyimiz zülmü nəql etdik və onların azad edilməyi ilə müsəlmanlardan ötrü yenə bir hadisə üz verməyini söylədik və azad edilməməklərinə söz aldıq. Fəqət sabahısı, 12 təş-rini-sanidə Dərbənd sərvətdarlarından Bakıda yaşamaqda olanlar cümləsindən Əlimirzə Fiqarov və Səfədar Axundov cənablarının fəvqda [yuxarıda] zikr olunan adamları azad etməkdən ötrü çalışmaqqlarını bildik və naçalnik cənablarından azad edilməyinə rədd cavab aldığını eşitdik, ona görə naçalnik cənablarına səmimi təşəkkürümüzü elan edirik.

(İmzalar)”

Arifə xatun

Saat 4-dən 8-dək azadə olan vaxtını Fransa lisanından teoretik [nəzəri] və praktik üsuluyla dərs verir və həmçinin 4-cü sinfə cən uşaqları hazırlaşdırma bilər və yainki külfətdə [ailə yanında] bir iş axtarır.

Ünvan: Sadovı küçə 2, telefon 35-45.
... sormalı.

14073

**Xəzər dənizində posta, sərnişin
və yük gəmilərinin hərəkəti**

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşahar (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çarşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çaharşənbə və cümə günləri saat 4-də.

*Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər
Gəz və geri*

17-ci körpüdən çaharşənbə günü saat 4-də.

*Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gəz-Məşhədsər
və geri*

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

*Petrovsk-Fort-Aleksandrovska-Quryev və
geri*

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

**Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası
Gövhər xanım Qazızadə**

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələnlər isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

**Doktor
M. İ. Lurye**

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-

7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

**İstanbul doktor və bakterioloqu
Nazim bəy Hüseynzadə**

Sifilis, terbiyə, şankr və daxiliyyə naxoşluqları, 914 və 606 müalicələri tətbiq edilir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 10-ədək, axşam saat 6-dan 7-yədək.

Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 17, doktor Qarabəyovun müalicəxanası. Telefon nömrə: 49-87.

1470

Azərbaycan Dəmiryollarının Ticarət hissəsi elan edir ki, həmin may ayında olan hökumətin qərarı ilə mövcubincə təşkil olunmuş Həziyyəti-Təsviyyat Komissiyası dekabr ayının 1-dən hər gün saat 10-dan (tətil günlərindən başqa) hər-cərc zamanından qalmış malların və şeylərin Bakı yük stasyonunun 11-ci anbarında torqunu [hər-cərcini] icra edəcək. Ev əşyası, paltar, külliyyatla çay, xörək, lampa və şüşə zərufatı [şüşə qablar], cürbəcür kitablar, pianino, çəkmə yağı, köhnə çəkmə, brezent, çadır, mahut, əski, çoxlu qeyri şeylər.

T-352

Elan

Həmin sənədə təşrinə-saninin 1-də “Azərbaycan” qəzetəsinin 235-ci nömrəsində pambıq toxumlarının ixracı xüsusunda verilən elana əlavə olaraq Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətinə pambıq toxumlarının ixracı üçün ərizə verənləri Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti icazənamə almaqdan ötrü dəvət edir.

*İmza etdi: nazir [Ağa] Əminov
Müdür: [Abbəsəli bəy] Makinski*

T-353

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti bununla əhaliyə elan edir ki, bişmiş çörəyin gırvənkəsi 5 manat 50 qəpikdən bəha olma-maq üzrə “Kooperasiya” İttifaqının aşağıda zikr olunan dükanlarında satılacaqdır:

1-ci polis müfəttişliyində:

“Samopomoş” dükanı, nömrə 4, Bayılda.

2-ci polis müfəttişliyində:

“Morskoy” kooperativ dükən, nömrə 2 (kənarında olan fəhlələr üçün);

“Zoloto-serebrennikov”, Sadovaya küçə-də, “Səadət”in qarşısında.

“Şəhər bələdiyyə idarəsi qulluqçularının”, Nikolayevski küçədə.

3-cü polis müfəttişliyində:

“Qafqaz rus demokrat”, Pasajda.

“Samopomoş”, Pasajda.

“Mürüvvət” at satılan cərgədə.

“Zoloto-serebrennikov” dükən, nömrə 4, Pasajda.

4-cü polis müfəttişliyində:

“Obyedeninye qortsev”, Sisiyanovski və Aziatski küçələrin küncündə.

“Vətəndaşlar”, 2-ci paralelni küçədə.

“Novxanı”, 4-cü paralelni küçədə

“İnsan”, 1-ci paralelni küçədə.

5-ci polis müfəttişliyində:

“Morskoy” kooperativ, Bolşaya Morskaya küçədə.

“Kooperativni Soyuz”, Kolyubakinski küçə.

6-cı polis müfəttişliyində:

“Səyan”, 1-ci paralelni küçədə.

“Kooperativni Soyuz”, Krasnovodski küçədə.

7-ci polis müfəttişliyində:

“Samopomoş”, Telefonni küçədə.

8-ci polis müfəttişliyində:

“Kooperativni Soyuz”, 1-ci Qanlıtəpə küçəsində.

9-cu polis müfəttişliyində:

“Samopomoş”, 6-cı Zavağzalni küçədə.

“Mayak”, Balaxanski şosədə.

Nazirin müavini: Y[usifəli] Əliyev

T-347

Bakı paraxodlar bürosunun Bakı acen-təliyi naminə Bakı-Ənzəliyə göndərişi iki qəbz itibdir. 1 – 513 nömrəli 11 kisə pesok; 2 – 492 nömrəli 2 yeşik qalantereyni mal Əliyev naminə itib. Etibardan saqitdir [etibarsızdır].

14067

Bakı paraxodlar bürosunun Bakı acen-təliyinin Bakı-Ənzəli göndərişi 493 nömrəli bir yeşik qalantereyni mal Əliyev naminə bir qəbz itibdir. Etibardan saqitdir.

14068

İtibdir

Bakı dördüncü polis müfəttişliyindən verilən Əbdülxalıq Kərimov naminə pasport itibdir. Etibardan saqitdir [etibarsızdır].

14070

**Müdür:
Hacıbəyli Üzeyir**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

İnna lillahi və inna ileyhi raciun

səh. 455. “Dəniz kənarında... Dərya kənarında...”: Bakıda, o dövrdə Naberejni küçəsi adlanan, indiki Neftçilər prospekti nəzərdə tutulur.

“Təşeyi-cənazə 21 təşrinə-sani”: qəzetdə “21” yerinə səhvən “12” getmişdir.

Sirk “Modern”

səh. 456. “Cümə günü noyabrın 21-ndə”: qəzetdə “Cümə günü noyabrın 20-ndə” getmişdir.

Teleqraf xəbərləri

səh. 460. “Mitava”: Latviyada şəhər; indiki Yelqava [Jelgava] şəhəri.

“Şavli” (yaxud Şavel): Litvanın şimalında şəhər; indiki Şauley [Šiauliai] şəhəri.

səh. 461. “Valdek-Russo” [Waldeck-Rousseau]: Fransaya məxsus zirehli kreyser. Birinci və İkinci Dünya müharibələri dövründə istismar edilmişdir.

Sülh ətrafında

səh. 462. “Beşlər Şurası” (yaxud Böyük Beşlik): ABŞ, Böyük Britaniya, Fransa, İtaliya, Yaponiya.

Qəzetələrdən

səh. 463. “E. Q. Hippo”: qəzetdə “M. E. Gippo” kimi getmişdir.

“Qalata... Azabqapı... Topxana”: İstanbul Avropa hissəsində, Bəyoğlu rayonunda tarixi yerlər. Qəzetdə “Azabqapı” yerinə “Azadqapı” getmişdir.

“Çikaqskaya tribuna”: Əsası 1847-ci ildə qoyulmuş amerikan qəzeti “Çikaqo tribun” [Chicago Tribune] nəzərdə tutulur.

səh. 464. “Hohensollern” [Hohenzollern]: II Vilhelmin də mənsub olduğu Prussiya kralları və Alman kəşşələri sülaləsi.

Bakı xəbərləri

səh. 474. “bist həştüm”: (hərfən: 28-ci) Peyğəmbərin vəfatı ilə qaynaqlarına görə hicri təqvimlə 28 səfər günüdür.

Arifə xatun

səh. 479. “... sormalı”: nöqtələrin yerindəki sözü oxumaq mümkün olmadı.

Bazar ertəsi, 24 noyabr 1919-cu il, nömrə 328

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səneyi-dəvamiyyəsi. Düşənbə, 1 rəbiüləvvəl sənə 1338. 24 təşrinə-sani 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tərk nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək heasb olunur. Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 8 rublə, axırncı səhifədə sətri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axırncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

ELAN

1919 sənə noyabrın 24-də, bazar ertəsi gündüz saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

T-357

İRANLILARA MÜRACİƏT

Cəmiyyəti-maarifi-iraniyan [İranlılar maarif cəmiyyəti] “Tərəqqi”nin idarəsi yeni bir nəşriyyat şöbəsi təşkili üçün bununla cümə günü rəbiüləvvəl ayının 4-də ümum İran ziyalılarını saat 11-də İttihad mədrəsəsinin binasında (Sadovı 19) təyin edilmiş ümumi iclasa dəvət edir.

14079

SİRK “MODERN”

Mübarizənin son günləri

Tiflis kintosu Mistiyevin benefisidir. Bu gün kinto əhvali-hazirəyə dair çoxlu nəğmələr oxuyacaq.

Düşənbə günü noyabrın 24-ndə 1919-ncu ildə. Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

1-nci: Qara Maska – Raqenbaum; 2-nci: Yermak – Makarov; 3-ncü: Muznik – Buyvolov.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa başlanacaq 8-də, tamam olacaqdır 12-də. Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

14076

MÜSAVATIN ÜMUMİ İCLASI

“Müsavat” firqəsinin dekabr ayının 2-də Bakıda açılacaq ümumfirqə qurultayına hər yüz nəfərdən bir nümayəndə seçmək [üçün] işbu noyabr ayının 28-də cümə günü saat 10 tamamda Haşımovun mülkündə, “Müsavat”ın Bakı Komitəsində, Bakı firqə yoldaşlarının ümumi iclası vəqə olacaqdır. Şəhərdə olan bütün firqə üzvlərinin işbu iclasda hazır olmaları təmənnə olunur. İclasla gələnlər özləri ilə bərabər firqə kartoçkalarını gətirməlidirlər.

İkinci dəfə elan edilməyə görə, bu iclas qanuni hesab ediləcəkdir.

“Müsavat”ın Bakı Komitəsi

T-355

DÖVLƏT TEATROSU

Azərbaycan Dövləti Teatro heyəti

Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü təşrinin-saninin (noyabrın) 25-də opera mövsümü açılmaq münasibətilə təntənəli bir surətdə mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır Hacıbəyli qardaşlarının yazmış olduğu məşhur “**Leyli və Məcnun**” operası.

Həmin opera üçün bu dəfə yeni və gözəl dekorasiya və libaslar hazırlanmışdır. Xor və qeyri iştirak edən əşxasın [şəxslərin] ədədi artırılmışdır. Böyük musiqi orkestri Müslim bəy Maqomayevin təhti-idarəsindədir. Biletlər indidən teatrın kassasında opera qiymətləri ilə satılır.

Tamaşa axşam saat 8 tamamda başlanacaqdır.

Qeyd: İkinci zəng vurulduqdan sonra hər kəsin öz yerində əyləşməsi rica olunur.

Gələcək tamaşa: Cümə günü təşrinin-saninin (noyabrın) 28-də “Əlməsur”.

Dövləti Teatro vəkili: M. Ə. Sidqi
T-354

MÜSƏLMAN ÜNAS

CƏMİYYƏTİ-XEYRİYYƏSİNDƏN

İdarə üzvləri və cəmiyyət işləri ilə maraqlanan əşxas bu gün (düşənbə) [bazar ertəsi] təşrinin-saninin (noyabrın) 24-ü, gündüz saat 3-də Birinci Milli Ünas gimnaziyasında (sabiq Zavedeniye Svyatoy Ninı məktəbi mülkündə, Nikolay caddəsində) yeni idarə intixabına [seçkisinə] dəvət edilirlər. İclas ikinci dəfə olduğu üçün hər nə qədər əşxas gəlmiş olsa, iclas qanuni hesab edilə-cəkdir.

T-356

* * *

Həmin sənə təşrinin-əvvəlin [oktyabrın] 11-də olan Vükəla Şurasının [Nazirlər Kabinetinin] qərarıdır mövcubincə bütün telefonların məzənnəsi 1 sənəyəcən iyul ayının 1-dən 1919-cu sənədən hesab etmək üzrə 100 faiz (100%) artırılır.

Bakı telefon xəttinin möhtərəm müştərilərindən 7 günün müddətində göstərilən 100 faizi Bierinq və kompaniya yoldaşlarının sandığına gətirilməsi dəvət olunur.

Şəhərin iki verstlik məsafəsində hər aparat üçün 576 rublə;

Şəhərin ortasında (promejutoçnu) 307 rublə 20 qəpik;

Qara şəhərdə 783 rublə 25 qəpik;

Qara şəhərdə (promejutoçnu) 391

rublə 70 qəpik;

Ağ şəhərdə 1059 rublə 85 qəpik;

Ağ şəhərdə (promejutoçnu) 499 rublə

20 qəpik;

Bayılda 645 rublə 10 qəpik;

Bayılda (promejutoçnu) 384 rublə;

Bibiheybətdə 1152 rublə;

Bibiheybətdə (promejutoçnu) 537 rublə 60 qəpik;

Balaxanı, Sabunçu, Binəqədi və Suraxanıda 1920 rublə;

Balaxanı, Sabunçu, Binəqədi və Suraxanıda (promejutoçnu) 576 rublə;

Əlavə aparata 192 rublə;

Zəng üçün 38 rublə 40 qəpik;

Altı nömrəyə kommutator 384 rublə;

12 nömrəyə kommutator 499 rublə 20 qəpik;

25 nömrəyə kommutator 614 rublə 40 qəpik.

14077

QİSMİ-RƏSMİ

[RƏSMİ HİSSƏ]

Bakı qradonaçalnikinin elanı

21 təşrinin-sani 1919 sənə

Bununla ümum Bakı camaatına elan edirəm ki, Bakı Müstəhkəm Dairəsinin hərbi general-qubernatorunun 15 təşrinin-sanidə verdiyi məcburi qərardada binaən [əsasən], mənim tərəfimdən polis məmurlarına təşrinin-saninin 23-dən etibarən qradonaçalstva daxilindən çıxarılacaq olan əşxasın [şəxslərin] siyahısının tərtib edilməsi təklif edildiyi üçün əlaqədar olan əşxasa lazım bilirəm elan edirəm ki, bir para biqanun və qeyri-rəsmi yollarla siyahı tərtib edilməsindən boyun qaçıрмаq və ya imtina etmək, siyahılar dəfəatla tərtib və təkmil ediləcəkləri üçün, onlara mümkün olmayacaqdır. Bu xüsusda bir para əşxasa verilən pullar hədəd gedəcək və pul verən əşxas, təfavüt etməz, siyahıya daxil olacaq və buradan çıxarılacaqdır.

Bakı qradonaçalniki vəzifəsini ifa edən rotmistr Qudiyev

MÜLKİYYƏ MÜFƏTTİŞLİYİ

Azərbaycan Mülkiyyə Müfəttişliyi Təşkilatı aşağıda göstərilən tərtib üzrədir: Müfəttişliyin Mərkəzi İdarəsi Bakıdadır.

Baş müfəttiş Ömər Faiq Nəmanzadədir.

Mərkəzi Dəftərxana müdiri Səməd ağa Qaibzadədir.

Baş katib Teymur Hüseynzadədir.

Müfəttişliyin altı şöbəsi vardır:

1) Qazax, Gəncə və Cavanşir qəzalrı müfəttişliyidir. Şöbənin mərkəzi Gəncə şəhərindədir. Müfəttiş İsmayıl ağa Vəkilzadədir.

2) Cəbrayıl, Şuşa və Zəngəzur. Mərkəzi Şuşa şəhərindədir. Müfəttiş Məhəmmədhasən bəy Mirzəcamalzadədir.

3) Ərəş, Göyçay və Şamaxı. Mərkəzi Göyçaydadır. Müfəttiş Əhmədağa Vəkilzadədir.

4) Şəki və Zaqatal. Mərkəzi Şəkidədir. Müfəttiş Mahmud Yolçuzadədir.

5) Quba, Lənkəran və Cavad. Mərkəzi Bakıdadır. Müfəttiş Mirzə Vəlizadədir.

6) Bakı şəhəri dairəsi. Mərkəzi Bakıdadır. Müfəttiş Səməd bəy Əliisgəndərzadə.

MALİYYƏ NƏZARƏTİ

TƏRƏFİNDƏN

Azərbaycan Dövləti Əmanət Sandıqları və Xırda Etibar İdarəsi [Dövlət Əmanət Kassaları və Kiçik Kredit İdarəsi] bununla elan edir ki, həmin oktyabr ayının 11-də Parlaman tərəfindən təsdiq olunmuş Azərbaycan Dövləti Əmanət Sandıqlarının nizamnaməsi mövcubincə, dekabr ayının 1-dən həmin 1919-cu ildən aşağıdakı adlanan 52 post-teleqraf müəsisələrində Azərbaycan post və teleqraf əmanət sandıqları (kassa) açılır.

Bakı: 1) Bakı Mərkəzi Post və Teleqraf Kontorasında; 2) Birinci şəhər şöbəsində (Vrangelski küçə); 3) İkinci şəhər şöbəsində (Yuxarı Priyutski küçə); 4) Dəmiryol şöbəsində; 5) Ağ şəhərdə

(Beli-qorod); 6) Qara şəhərdə (Çornı-qorod); 7) Bibiheybətə; 8) Balaxanı; 9) Suraxanı; 10) Hacıqabul istasyonunda; 11) Kürdəmir istasyonunda; 12) Sığırli istasyonunda; 13) Xaçmaz istasyonunda; 14) Yalama istasyonunda.

Gəncə: 15) Gəncə Poçt-Teleqraf kontorasında; 16) Gəncə istasyonunda; 17) Yelenendorf koloniyasında; 18) Yevlax istasyonunda.

Şuşa: 19) Şuşa Post-Teleqraf kontorasında; 20) Xankəndidə.

Ağdaş: 21. Ağdaş Posta və Teleqraf kontorasında; 22) Xaldan kəndində; 23) Ləki istasyonunda.

Göyçay: 24) Göyçay Posta kontorasında; 25) Ucar istasyonunda.

Quba: 26) Quba Post-Teleqraf kontorasında; 27) Qusarda.

Qazax: 28) Qazax Post-Teleqraf kontorasında; 29) Ağstafa istasyonunda;

Zaqatal: 30) Zaqatal Post-Teleqraf kontorasında; 31) Qax kəndində; 32) Balakən kəndində.

Nuxu: 33) Nuxa Post-Teleqraf kontorasında; 34) Şəhər şöbəsində – şəhərin yuxarı hissəsində; 35) Vartaşen kəndində; 36) Pənci kəndində; 37) Qutqaşen kəndində.

Qalaqayın (Petrovlovka): 38) Qalaqayın Post-Teleqraf kontorasında; 39) Qaradonlu kəndində.

Salyan: 40) Salyan Post-Teleqraf kontorasında; 41) Boji promisel kəndində; 42) Züd-Ostov Qoltuq kəndində.

Şamaxı: 43) Şamaxı Post-Teleqraf kontorasında.

Ağdam: 44) Ağdam Post-Teleqraf kontorasında; 45) Bərdə kəndində; 46) Tərtər kəndində.

Lənkəran: 47) Lənkəran Post-Teleqraf kontorasında; 48) Prişib kəndində; 49) Astarada; 50) Biləsuvar.

Qaryagino: 51) Qaryagino Post-Teleqraf kontorasında; 52) Cəbrayıl.

Azərbaycan Dövləti İqtisad Sandıqlarına qoyulan pullar dövlətin bütün varidatı ilə təmin edilir, hər bir vaxt təhdidsiz [məhdudiyyətsiz] sahiblərinə qaytarılır.

Qoyulan pullara ildə 3,6 faiz hesab olunur.

*Maliyyə naziri: Ə[li]a[ğa] Həsənov
Azərbaycan Dövləti Əmanət
Sandıqları və Xırda Etibar İdarəsi
müdiri: N[əsir] Tağıyev
[T-346]*

TƏBLİĞATİ-RƏSMİYYƏ [RƏSMİ BİLDİRİŞ]

Son zamanlar əhali içində və mətbuat səhifələrində Zəngəzur hadisəti namı [hadisələri adı] verilən fəqərə [məsələ] münasibətilə bir təqim müxtəlif şayiələr dövrən etməyə başlamışdır. Mətbuatdan bəzisi və xüsusən Tiflisdə nəşr olunan “Slovo” qəzetəsi Erməni Teleqraf Agentəliyinin rəsmi xəbərətini [xəbərlərini] dərc edərək, işbu hadisəti əzim [çox] miqdar məqtul və məcruhlər [öldürülənlər və yaralananlar] verən müntəzəm qoşunlar arasındakı qanlı müharibələr şəklində təsvir edirlər.

Hökumət lazım bilir ki, hər dürlü yalan, əsassız təsəvvürat və etiqadətibatilə zəhabına [həqiqətə uyğun olmayan düşüncələrə qapılmağa] yol verilməməsi

üçün atidəki [aşağıdakı] təbliğatı nəşr etsin:

Tam bir sənəyə yaxın vaxtdır ki, Zəngəzur qəzası hissəsində bolşevik ruhlu məhəlli [yerli] ermənilərdən mütəşəkkil müxtəlif müsəlləh əşqiya [silahlı quldurlar] hərəkətdə bulunurdu. Bu əşqiya əhalini təhdid edərək və Azərbaycan hökumətini tanımayaraq, müsəlman köyləri üzərinə təərrüzlər [hücumlar] yapmış, onları məhv və itlaf [tələf] edərək, salamat və əmin [dinc; əmin-amanlıq içində yaşayan] əhalini talan etməklə vətəncüdə edib [vətəndən didərgin salıb] yurdlarından avara salmış və qonşu qəzalarda pənah və məlcə [sığınacaq] aramaq üçün dərbəder olmağa məcbur etmişdir. 60 mindən ziyadə müsəlman qaçqınları şimdiki də açıq hava altında yaşayaraq, aclıq və soyuğun bütün dəhşətlərinə məruz qalmışlardır.

İşbu anarşini təsəviyə etməkdən [aradan qaldırmaqdan] ötrü Qarabağ zabitan və məmuranı [zabitləri və məmurları] 6 ay zərfində tədabir ittixaz etmiş [tədbirlər görmüş] və əhaliyə lazımi müraciətlər edilərək, başçıları təslim etmələri və cinayətkar təbliğatlara uymamaları haqqında tövsiyələr qılınmış və Cümhuriyyət qanunlarına tövfiqən [uyğun olaraq] əhalinin məsuniyyəti-şəxsiyyə və mülkiyyəsi [şəxsi toxunulmazlığı və mülk toxunulmazlığı] üçün təminatı-külliyə [tam təminat] verilmişdir.

Məmafih [bununla belə], bu əşqiya başçılarına sülh tərifi [yolu] ilə icrayi-təsir etmək üsulları əsərsiz [təsirsiz] qalmış və onlar xaricdən əslihə [silah] və para ilə müavinət alaraq bərmötəd [adəti üzrə] cinayətlərini işləməkdə davam

etmişlərdir. Bə'd [sonra] xəbər alınmışdır ki, erməni hökuməti tərəfindən Zəngəzur qəzasına nizami qoşun və mühim-mati-hərbiyyə [hərbi sursat] göndərilir. Bu fəqərə [fakt] Azərbaycan hökumətini məcbur etmişdir ki, intizamı bərpa və əhalini müdafiə etməyə üçün bolşevik ruhlu erməni əşqiyasına icrayi-təsirdə bulunmaqdan ötrü Qarabağ general-qubernatoru təhti-idarəsinə [təbəçiliyinə] bir azacıq əsgəri qüvvə göndərsin. Və bilxassə ki, müsəlman köylərinin imtidad [davam] etmədə olan təxrib və talan edilməsinin nə qədər mümkün isə tez zamanda qət etdirilməsi [dayandırılması] və həmçinin qaçqınların kəndi yerlərinə qaytarılması da təxir qəbul etməyəcək zəruriyyətdən idi.

İntizam bərpa etməkdən ötrü Zəngəzura göndərilmiş olan əsgəri hissənin yürüşü zamanı Zabux dərəsinə daxil olarkən, Dığ köyü qarşısındakı təpələrdə müsəlləh əşxas [silahlı şəxslər] tərəfindən işğal edilmiş müstəhkəm [möhkəmlən-dirilmiş, istehkam qurulmuş] mövqelər müşahidə edilmişdir ki, onlar əsgər yürüş edən şoseni qəflətən atəşə başlamışlardır. Əsgərin Gorusa getməsi üçün yol verilməsi tələbinə cavab olaraq, şu mövqelərdə sipərə [səngərə] girmiş əşqiya tufəng atəşi açmış və şu tələblə göndərilmiş əsgərlərdən biri yaralanmışdır.

Eyni zamanda xəbər alınmışdır ki, Xanazax və Xoznavar tərəflərindən müntəzəm erməni qitəati [ermənilərin nizami hərbi hissələri] topla yürüş edərək bizim qoşunun arxasına keçmək istəyir. Bu fəqərə əsgər komandanını məcbur etmişdir ki, Abdallar köyündə mühafizə

qaraqolu qoysun. İşbu mühafizəçilər düşmənin top atəsinə tutulduğundan, eyni atəş ilə cavab vermiş və erməniləri Xoznavar köyünə ricət etməyə [geri çəkilməyə] məcbur etmişdir. Atışmadan bu köydə yanğın da əmələ gəlmişdir. Həmçinin, Zabuxda olan əsgərlərimiz üzərinə düşmən top atəşi açaraq, hücum keçmək istəmişsə də, bizim top atəşimizlə hərəkətləri durdurulmuşdur.

Vüqu bulmuş müsadimələrdə [toqquşmalarda] bizim əsgərlər tərəfindən Xoznavar köyündə bir şəhid düşüb, 4 nəfər də məcruh olmuş [yaralanmış] və Xanazaxda məqtul [öldürülən] və məcruh olaraq cəmisi 10 nəfər tələfatımız olmuşdur. Erməni qitəati isə müharibə meydanında Xoznavar və Keçəldə 40 meyit buraxmış və Diğ qarşısında da 30 meyit qoymuşdur.

Sonra təşrinə-saninin 8-dən bu vaxta qədər heç bir müharibə hərəkəti vüqu bulmamışdır.

Zəngəzurda vüqu bulan əhvalatın həqiqəti böylədir.

Azərbaycan dövləti düşməni olan mətbuatın Zəngəzur hadisatını “müstəqil müharibələrlə yan-yana gedən, əsir alınmaq, top, mühimmatı-hərbiyyə və ərzaq zəbt edilmək” kimi surətdə təsvirə çalışmalarının nə qədər həqiqətə müğayir [zidd] və qərəzkarənə olduğu işbu həqiqətlərdən açıqcasına anlaşılır.

ZƏNGƏZUR MƏSƏLƏSİ MÜNASİBƏTİLƏ

Azərbaycanın ayrılmaz bir hissəsi olan Zəngəzurda son günlərdə bəzi vəqə

və müsadimələrin [hadisə və toqquşmaların] zühura gəlməsi əfkarı-ümumiyyə-mizi [ictimaiyyətimizi] bu məsələ ilə ciddi bir surətdə işğal etdiyindən, biz də ətraf-lica mülahizə və mütaliəmizi [düşüncələrimizi] ərz etməyi lazım gördük.

Tiflisdə və İrəvanda çıxan erməni-dəşnak mətbuatı Zəngəzur hadisələrinin ərəfəsində böyük bir vəlvələ çıxarıb durğun suyu bulandırmaq istəmiş və hadisələrin əqəbində [sonrasında] isə müfəttinə [fitnəkar] nəşriyyat ilə erməni-müsəlman münasibətini qızıqdıraraq böyük bir yanğın zühurunu hazırlamaq məsləki-məzmunəsini təqib etmişlərdir [böyük bir yanğın əmələ gətirmək kimi qəbahətli bir yol tutmuşdurlar].

Qəzetəmizin bugünkü nömrəsində hökumətin bəyanatı-rəsmiyyəsinə [rəsmi bəyanatında] görüb oxuyacaqlardır ki, hökumət Zəngəzur məsələsini ən son saata qədər sülh və müsəlimət təriqi [əmin-amanlıq yolu] ilə həll etməyə tərəfdar olmuş və hər dürlü mövcibi-muxasimat ola [düşməncilik yarada] biləcək səbəb və vəsilələrdən [vasitələrdən] uzaq durmuşdur. Fəqət buna müqabil, Ermənistan hökuməti Zəngəzurdakı asi və şəqilərə [quldurlara] yardım etmək və əl altı onları təslih [silahlandırmaq] və təchiz etmək kimi, hökumətlər münasibətində şiddətlə mərdud ədd edilən [yolverilməz hesab edilən] müdaxilə və intriqə siyasətini təqib etmiş, həm erməni, həm də müsəlmanlar üçün fəlakətavər [fəlakətli] hadisələrin hüdusuna [meydana gəlməsinə] amil olmuşdur.

Şayani-əhəmiyyət olması etibarı ilə hökumət bəyanatı-rəsmiyyəsinin şu sə-tirlərini məqaləmizə nəql edirik:

“Nizam və asayışı iadə [bərpə] etmək üçün göndərilən qiteyi-əsgəriyyə [hərbi birləşmələr] daha Zəngəzura daxil ol-madan əvvəl Diğ qaryəsi [kəndi] önündə müstəhkəm bir mevzidə (pozitsiyada) işğali-mövqe edən müsəlləh əsxas [möv-qe tutan silahlı şəxslər] nagəhani bir surətdə Şuşa yolunu atəşə tutaraq əsa-kiri [əsgərləri] geri çəkirmişdir. Gorusa gedə bilmək üçün müfrəzeyi-əsgəriyyə-nin [hərbi dəstənin] azadəliklə keçə bil-məsi haqqındakı tələbə silah atəşi ilə cavab verilmiş və tələbi-məzkuru [deyilən tələbi] bildirmək üzrə göndərilən əsgər də yaralanmışdır.”

İştə, buradan görmək olur ki, daha ilk hərəkəti-əsgəriyyədə belə bizim qiteyi-əsgəriyyəmiz qan tökülməsini istəmədiyi üçün sülhpərvəranə bir təriq təqib etmiş, fəqət buna müqabil şiddətli bir hücumla məruz qalmışdır.

Bundan sonra isə xudkamlığı [özbaşınalığı] artan erməni şəqi və asiləri mün-təzəm erməni əsakiri yardımı ilə hücum və təcavüzlərinə gərmi vermiş [güc vermiş, qızıqdırmış] və az da olsa hər iki tərəf can və qan zəyiatına [itkisinə] uğramışdır.

Keçən nömrələrimizdə hökumətin Amerika Baş komissarı əvəzində bulunan miralay [polkovnik] Rey ilə Böyük Britaniyanın Zaqafqaziyadakı Baş komissarı Vordrop cənablarının notalarına verdiyi cavablarından da məlumdur ki, hökumət Zəngəzur məsələsi haqqında müəyyən bir müsəlimət [əmin-amanlıq] siyasətini itizam etmişdir [seçmişdir, lazım görmüşdür]. Çünki hökumətin, Sülh Konfransı Baş komissarı miralay Haskellin hüuru [iştirakı] ilə əqd etdiyi [imzaladığı] Naxçıvan etilafnaməsinin [razılaşmasının] bir

maddəsi ilə Zəngəzurda hüquqi-mülkiyyəsi [mülkiyyət hüququ] qəbul və təsdiq edildiyi kimi, Zəngəzurun əşqiya və asilərdən təxlisi [azad edilməsi] üçün Ermənistan hökumətinin müavinətini də müahidəyə [sazişə] dərc etdirmişdi. Bina-ənileyh [ona görə], hərən [müharibə ilə] görülmək bir iş qalmayırdı.

Fəqət müahidənin ehkamına [sazişin hökmlərinə] riayət etməyən Ermənistan hökuməti, əşqiyaları tənkil [uzaqlaşdırmaq] üçün yardım deyil, təşviq məqsədilə vasitədə olmuşdur.

Demək ki, Müttəfiqlər tərəfindən Zəngəzurda Azərbaycan hüquqi-mülkiyyəsi təsdiq edildikdən sonra Ermənistanın və üsyançıların hərəkəti bir növ vəziyyəti-məhəliyyəni [yerli vəziyyəti] bilqəsd [qəsdən] pozmaq şəklinə saldı-ğından, hökumət daxili bir məsələ olan Zəngəzurun, Qarabağdakı misalı kimi, asayiş təmini üçün Qarabağ general-qubernatorluğunun mühafizəliyinə bir miqdar qoşun göndərmək istəmişdi. Əlbəttə ki, bu Azərbaycan hökuməti üçün dünyaca təsdiq edilmiş bir haqq və hüququ müdafiədən ibarət idi.

Məsələnin həqiqəti böylə ikən, Zəngəzur məsələsinin ortaya çıxması və cürbəcür təftinlərə [fitnələrə] yol bulması nədən idi?

Bu da aşkar şeydir ki, Ermənistan hökuməti məhəlli üsyançıları və Zəngəzur Milli Komitəsini təşviq və təhrik edərək, siyasəti-xariciyyəmizdə cari olan sülhpərvərliyə əngəllər çıxarmaq və Cümhuriyyət əleyhində mötəd olduğu üzrə [adət etdiyi kimi, həmişəki kimi] propaqandalara daha da qüvvət vermək[də] idi.

Buna binaən [buna görə] də, hökumətimizin haqqı idi ki, 60,000-ə qədər müsəlman qaçqınları erməni üsyançılarının səngi-təcavüzü [təcavüz daşları] ilə düşəri-fəlakət olmasın, hər dürlü müdafiədən məhrum qalan silahsız əhali ağır təərrüzlərlə [hücumlarla] əzilməsin.

Bu səbəblə də hökumətimizin haqqı idi ki, Gorus kimi Zəngəzurun böyük mərkəzləri, böyük kəndləri topçu atəşi ilə tarumar edilir və yaxılıb-yıxılır ikən bütün qüvvəti ilə buna mane olub asayış və intizamı təmin etsin.

Yenə bu cəhətlə hökumətimizin haqqı idi ki – İrəvan, Sürməli, Qars oblastları kimi bir üsuli-məxsusə ilə [xüsusi bir surətdə] yaxılıb məhv edilən müsəlman köyləri, müsəlman əhalinin faciəyi-xuni-ni [qanlı faciələri] İrəvan Cümhuriyyəti tərəfindən mübah [yol verilən] görülərsə, eyni üsulun Ermənistandan büsbütün xaric bir məmləkət olan Zəngəzurdə daha da şiddətlə təqib olunmasına imkan verilmiş olacaqdı.

İştə bütün bu üsul dolayısılə Azərbaycan hökuməti tamamilə hüquqi bir surətdə və beynəddüvəl əsasata [dövlətlərarası prinsiplərə] riayət edərək Zəngəzuru müdafiə etmək istəmiş ikən, Sülh Konfransının sədəyi-müsəlimateinə bir mə’kəs olan [sülpərvərlik çağırışlarının əks-səda verdiyi yer olan] Zaqafqaziyadakı Böyük Britaniya və Amerika komissariatının təklifləri üzərinə hər dürlü hərəkəti-hərbiyyəni dayandıraraq, Müttəfiqlər nümayəndələri ilə birlikdə müzakirəti-sülhiyyəyə girişməyi lazım və müvafiq ədd [hesab] etdi. Əlbəttə ki, isabət etdi [doğru qərara gəldi].

Zəngəzur məsələsi münasibətilə Tiflisdə Müttəfiqlər, Azərbaycan və Ermənistan Baş vəkilləri [Baş nazirləri] hüsuru ilə başlayan müzakirətin hüsn-nəticəyə vasil olacağı təbiidir. Çünki bir tərəfdən Gürcüstan da Ermənistan ilə əqd eylədiyi etilaf [imzaladığı razılaşma] üzrə Zaqafqaziya cümhuriyyətləri arasında hər dürlü müxasimatın [düşmənciliyin] olmasına tərəfdar olduğu kimi, vəziyyət və əhvali-ümumiyyənin son aldığı şəkil və surət, ümumi bir etilaf və ittifaqın əqdini tələb etməkdədir.

Noyabr ayının beşində Gürcüstan Xariciyyə naziri Gegeçkorinin Paris Konfransının ali komissarı Haskellə və Britaniya Baş komissarı Vordropa və Fransa, İtaliya heyəti-məxsusəsi rəislərinə müraciət edib də, Zəngəzur məsələsinin böyük bir nizaya [çəkişməyə] yol verməməsi üçün lazım gələn təşəbbüsatı-sülhiyyəni tələb etməsi, əlbəttə, Zaqafqaziya cümhuriyyətlərinin ümumi mənfəətləri naminə idi. Müttəfiqlər nümayəndələri isə gərək Ermənistanə və gərəkə Azərbaycana notalarla müraciət edərək, Tiflisdə hal-hazırda davam etməkdə olan sülh müzakirətinə sahə açmışlardır.

Müttəfiqimiz Gürcüstanın bu məsələ ətrafındakı siyasi məsəisi [çalışması] şayani-qeyd və məmnuniyyətdir.

Əvət, yalnız Azərbaycan deyil, Gürcüstan və Müttəfiqlər heyəti-təmsiliyyəsi də bər-həqqi [haqq üçün; doğru və düzgün bir şəkildə] ətraflıca təmiq [dərin-dən araşdırıb] və tədqiq edib desinlər ki, Zəngəzurdə haqsızlıq edən, Zəngəzuru zorla bizdən qapmaq və böyük bir camaatı dəhşət və atəş içərisində buraxmaq istəyən kimdir?

Biz Zəngəzur üçün hər dürlü vase [geniş] demokratik şəraitlə [şərtlərlə] həll və təsviyəni [problemin aradan qaldırılmasını] qəbul edərək. Fəqət bu şəraitin tətbiqi də isbat edəcəkdir ki, Zəngəzur Azərbaycanın ayrılmaz bir hissəsidir. Əgər Ermənistan hüsn-niyyət ilə məsələyə baxarsa, öz mənfəəti naminə də bu haqqımızı qəbul və etiraf edər.

Etilaf üçün hər şeydən əvvəl hüsn-niyyət və mənafeyi-aliyyə ilə müttəfif olmaq [xoş niyyətə və ali mənafeələrə malik olmaq] lazımdır. Məsələyə bu surətlə baxan Gürcüstan hökumətinin nimirəsmi [yarı-rəsmi] qəzetəsi gürcücə “Ertoba” da deyir ki:

“Başlamış sülh müzakirətinə bütün səmimiyyətimizlə salamlarız və ümidvarız ki, müzakirə tamamilə sülh və müsəlimate ilə xitəmpəzir olar [nəticələnər]. Bunu hər iki cümhuriyyətin mövcudiyyətlərinə aid mənafeyi tələb etməkdədir. Gürcüstan demokratiyası [xalqı] isə böyük bir diqqət və əhəmiyyətlə bu müzakirəni təqib edərək, hər iki cümhuriyyətin bə’dəl-etilaf [razılaşmadan sonrakı] sürur [sevinc] və şadlıqlarına da bütün səmimiyyətilə iştirak edər. Çünki Gürcüstan demokratiyası iki cümhuriyyətin münaziasından [çəkişməsindən] üçüncüsünün sevinməsi roluna qarşı həqarət və nifrətlə baxar. Bu məsələ dolayısılə mətbuatda çıxan provokasiyalar tamamilə yersizdir. Biz üç cümhuriyyətin sülhünü istəyirik.”

İştə, Zəngəzur məsələsi münasibətilə müttəfif bir cümhuriyyətdən də yüksələn bu sədəyə qarşı əlbəttə, biz də icabət [dəvəti qəbul] edərək.

Fəqət sülh olduqdan sonra, olduqca əsaslı da olmalıdır. Yoxsa Zəngəzuru halihazır ilə buraxıb yenidən asilərin hücumlarına fürsət vermək doğru deyildir.

Zəngəzur asilərdən təmizlənməli, Zəngəzur əşqiyyəyə yatağı olmamalı, Zəngəzur vətəndaşları bir daha təərrüz və təcavüzlər altında qalmamalıdır.

İştə həqiqi etilaf üçün Ermənistan və Azərbaycan mənafeyi bunu tələb edir.

Hər halda, Tiflisdəki müzakirətin bunu təmin edəcəyinə ümidvar olmaqla bərabər, hər iki cümhuriyyətin ixtilafsız bir etilafa nail olacaqlarına inanırıq.

Ə[hmad] H[əmdi] [Qaraağazadə]

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz teleqraf mövqifi tərəfindən alınmışdır)

22 təşrinə-sani
(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Fin körfəzi səvəhilində [sahillərində] bizim qoşunlarımız düşmənin şiddətli müqavimətini sındıraraq bir neçə kənd işğal etmiş və Fin körfəzi sahilinə çıxmışdılar. Əsir və başqa qənimətlər alınmışdır.

Narvadan cənuba yürüşümüz müvəffəqiyyətlə davam edir. 160 əsir və silah alınmışdır.

Pskov dairəsində bizimkilər müvəffəqiyyətli surətdə kəşfiyyətə yapmaqdadırlar.

Dvinsk dairəsində düşmən Qərbi Dvinanı keçərək Dvinskə daxil olmuş və əks hücumumuzla Qərbi Dvinanın sol sahilinə atılmışdır.

Kiyev dairəsində təbəddülsizdir [dəyişiklik yoxdur].

Nejin dairəsində bizim hissələr vuruşma ilə Nejin şəhərini işğal etmişlərdir.

Belqorod cəbhəsində bizim yürüşümüz müvəffəqiyyətlə davam edir.

Tim şəhəri altında yürüşə keçən düşmən tərəfimizdən şəhərin cənub tərəfinə atılmışdır.

Belqorod cəbhəsində bizim süvarəmiz Starı Oskolun şimal-şərqində olan vuruşmadan sonra düşməni bu şəhərə tərəf atmışdır.

Liski cəbhəsində vuruşma ilə tərəfimizdən Davidovka mövqifi [stansiyası] işğal edilmiş, 5 yüzdən yuxarı əsir, 10 mitralyoz və başqa qənimətlər alınmışdır.

Bobrovsk dairəsində Bobrovskdan şimal-şərq və şimal-qərbdə vuruşmalar davam edir.

Don ilə Volqa nəhri arasında bizim hissələrimiz düşmən dəstələrini yararaq Kaçalinskaya-Dubovka xəttinə hərəkət etməkdədirlər.

Tsarev dairəsində biz vuruşma ilə Prişib və Baxmarovkanı işğal etdik.

Krasnı Yar dairəsində bizim hissələrimiz yürüşlərinə davam edərək Krasnı Yardan 45-50 fərsəx şərq və şimal-şərqdə olan Safonovka, Bayda, Tiviki işğal etmişdirlər. Qənimətlər dəxi alınmışdır ki, miqdarı təyin edilməkdədir.

Lbişensk cəbhəsində tərəfimizdən Lbişensk şəhəri alınmışdır.

İletsk şəhərindən 100 fərsəx cənuba tərəfimizdən vuruşma ilə bir neçə kənd işğal edilmişdir. Düşmən cənub-şərqə tərəf ricət edir [geri çəkilir].

Kokçetovsk dairəsində yürüşümüz müvəffəqiyyətli surətdə geniş dairə almaqdadır.

Omsk cəbhəsində Qırmızı qoşunların yürüşü davam edir və Omskdan 110 fərsəx cənub-şərqdəki kəndlərin işğalı əsnasında 4-cü Sibiriya kazak alayı tərəfimizə keçmişdir. Əlavə alınan məlumata görə, Roqozinskoye kəndinin işğalı əsnasında dəxi tərəfimizə 200 düşmən nəfəratı [əsgəri] keçmişdir.

Yeddi Palat mahalında

Yeddi Palat [Semipalatinsk] mahalında kəndçilər və zəhmətkeş kazaklar qiyam etmişlərdir. Bir neçə mindən ibarət qiyamçılar dəstəsi Ağ ordunu münhəzim [məğlub] edərək Tambov Qırmızı ordusu ilə birləşməyə gəlirlər. Şayiata görə, Yeddi Palat qiyamçılar tərəfindən alınmışdır.

Denikin əmri

N. ordusu qərargahı. Ağ qvardiya qəzetələrindən olan “Poslednaya izvestiya” xəbər verir ki, Denikin bir əmr verərək əhalini xəbərdar edir ki, Ağ qvardiya tərəfindən işğal edilmiş olan mahallarda camaat və ələlxusus qiyamçılar dəstələri yığılacaq olarsa, Ağ qvardiya tərəfindən evlər təxrib ediləcəklərdir.

Fransız və italyanların toqquşmaları
Nauen - İşkodrada fransız və italyan-

lar arasında toqquşmaların qət edilmədiyini [kəsilmədiyini] xəbər verirlər. İşkodrada olan Beynəlmüttəfiqin iltihaq dəstələri [Müttəfiqlərarası işğal dəstələri] fransız generalının təhti-komandasındadır [komandanlığı altındadır]. Anlaşıldığına görə, İtaliya bütün Albaniyanı tutmaq xəyalındadır.

(Gürcü Teleqraf Acentəliyindən)

Amerika mətbuatı

Macarıstanda yeni Rəisi-vükəla

Budapeştdən verilən xəbərlərə nəzərən, [Stefan] Fridrix rəisi-vükəlalıq [baş nazirlik] portfelinə Karoy Xusara təslim etmişdir.

Treuqolnik fabrihasının yanması

Petroqradda Treuqolnik rezin fabrihası yanmışdır.

Quçkov bolşeviklərlə etilaf haqqında

“Berliner taqebblatt” qəzetəsi oktyabrın lideri və sabiq Üçüncü Dövlət Dumasının rəisi [Aleksandr] Quçkov ilə olan müsaibəni dərc edir. Quçkov demişdir ki, o, bütün bolşeviklərlə olan etilaf [rəziləşmə] təşəbbüslərinə, böylə təşəbbüslər bütün-bütünə mənfəətsiz olduqları üçün ziddir. Hərgah Müttəfiq hökumətlər Şura Rusiya ilə müxəbirəyə [əlaqəyə] girişməyi təklif etsələr də, Könüllü ordu müxəbirəyə iştirakdan imtina edəcəkdir.

Quçkov Könüllü ordunun qəti qələbəsinə inanır və Kolçak ilə Denikin özələrini irtica alət etməmələrini, onların

əqidəcə demokrat olduqlarını ciddiən təsdiq edir.

Türkmənlərin qiyamı

Hərəkət ordusu. ... (buraxılmış) məhaldə türkmənlər bolşeviklər əleyhinə qiyam etmişlərdir. Vuruşmalar gedir.

(Qafqazyadakı Müttəfiqlər heyətinin radio xəbərləri)

Dansiq

Ali Şura Almaniya hökumətinə nota ilə müraciət edərək, Versal müahidə-naməsinin 110-ncu maddəsinin 77-nci fəslə mövcubincə [fəslinə əsasən], Dansiq və mülhəqatını [ona bitişik əraziləri] Müttəfiqlər komissarına təslim etməyi Almaniya təklif etmişdir.

Türkiyə heyəti

Türkiyə dövləti Sivas general Fəthi paşa başda olmaq üzrə bir heyətiməxsusə göndərmişdir. Bu heyət Sivas mahalı vəziyyətini tədqiq və mərkəzi hökumətlə əlaqə peyda ediləcəyinə çalışacaqdır.

(İtaliya heyəti xəbərləri)

İngiltərənin Baltik donanması

Qəzetələr xəbər verirlər ki, İngiltərə Donanma İdarəsi İngiltərənin Baltik filosuna övdət etmək [qayıtmaq] üçün hazır olmaq əmrini vermişdir.

Misir kabinəsinin istefası

Qahirədən işar edirlər [xəbər verirlər]: Milner heyətinin Misirə vürudundan [gəlişindən] dolay kabinə istefa vermişdir.

ZƏNGƏZUR HADİSƏLƏRİ ƏTRAFINDA

Zaqafqaziya Cümhuriyyətləri rəisi- vükəllərinin görüşmələri

Çarşənbə [çərşənbə] günü sürət qatarı ilə gündüz saat birdə İrəvandan Tiflisə Ermənistan hökumətinin Rəisi-vükəlləsi [Baş naziri] A. İ. Xatsoy, gündüz saat üçdə Bakıdan sürət qatarı ilə Azərbaycan hökumətinin Rəisi-vükəlləsi Nəsim bəy Yusifbəyli həzrətləri, Parisdəki Azərbaycan sülh mürəxxəsi [nümayəndə heyəti] üzvü Məhəmmədhasən Hacınski və Gürcüstanın Azərbaycan nümayəndəsi Alşibaya cənablarının müşayiətləri ilə Tiflisə varid olmuşlardır [gəlmişlər].

Hər iki nazir Tiflis mövqifində [stansiya-yasında] Gürcüstan Xariciyyə naziri müavini [N. İ.] Kartsivadze, Hərbiyyə Nəzarəti müdiri [A. K.] Gedevanov, Ərkani-Hərb [Baş Qərargah] rəisi [A.] Zakariadze, Dəmiryol rəisi Caparidze və başqa hökumət məmurini [məmurları] tərəfindən istiqbal edilmişlərdir [qarşılanmışlar]. Mövqifdə nazirlərin gəlmələri münasibətilə ehtiram qaraqolu və musiqi dəstələri qoyulmuşdu.

Gündüz saat 1-də qatarın gəlməsi vaxtında Gürcüstandakı Ermənistan nümayəndəsi Yevanqulov və yenə gündüz saat 3-də Gürcüstandakı Azərbaycan nümayəndəsi [Fəris bəy] Vəkilov cənabları mövqifə istiqbalə gəlmişlərdir. Gündüz saat 4-də Ermənistan hökuməti rəisi Xatsoy Gürcüstan hökuməti Baş vəkəlləti məqamını ifa edən Gegeçkorini öz evində ziyarət edib onunla uzun müsahibədə bulunmuşdur.

Axşam saat 6-da Azərbaycan hökuməti rəisi Nəsim bəy Yusifbəyli həzrətləri Gürcüstanın Azərbaycandakı diplomasi nümayəndəsi Alşibayanın təşyisi [müşayiəti] ilə Gegeçkori ilə görüşmüşdür.

Gegeçkorini rəisi-vükəllərin ziyarətləri əsnasında, Müttəfiqlərin Baş komissarı vəzifəsini ifa edən polkovnik Rey müşarünileyh [adları çəkilən] həzrətini axşam saat səkkizin yarısına öz odasına nahara dəvət etmişdir. Zaqafqaziya Cümhuriyyəti rəislərindən başqa, dəvət olunanlar cümləsində bu cümhuriyyət nümayəndələri Yevanqulov, Vəkilov və Qambaşidze cənabları dəxi var idilər.

Şam qurtardıqdan sonra müsafirələr Gürcüstan hökuməti Baş vəkəlləti məqamını ifa edən Gegeçkorinin təşyisi ilə Dövlət Teatrosunu ziyarət edib operanı tamaşa etmişlərdir.

Qonaqların teatroda hazır olduqları əsnada Teatro komissarı Tsutsunava teatro camaatına rəisi-vükəllərin teatroda olduqlarını bildirir və camaat hörmətli qonaqları şiddətli surətdə alqışlamışlardır.

Qonaqlar teatrodan çıxdıqları əsnada teatro qabağına cəm olmuş və teatronu əhatə etmiş olan camaat tərəfindən həmçinin təhniyyət [təbrik] və alqışlarla qarşılanmışlardır.

(Gürcüstan Xariciyyə Nəzarətindən)

Zəngəzur hadisəti şimdiki bütün Zaqafqaziya əhalisi arzusuna müvafiq bir tərzdə həll olunmaq yolundadır. Hər iki tərəf müharibə hərəkətini saxlamağa razı olmuşlardır. Müzakirata başlanmışdır. Binaənileyh [ona görə], Gürcüstan

Xariciyyə Nəzarəti bu ixtilafı sülhlə təsviyə etmək [aradan qaldırmaq] niyyəti ilə etdiyi iqdamat [atdığı addımlar] və təşəbbüsə xüsusunda əhaliyə məlumat verilməyi lazım bilir.

Hadisat haqqında birinci xəbərlər

Təşrini-əvvəl [oktyabrın] 20-də Gürcüstan Xariciyyə Nəzarəti xəbər almışdır ki, Zəngəzurda hadisəti vüqu bulacağı yetişmək üzrədir. Xariciyyə naziri bilatəxir [dərhal] Gürcüstanın Azərbaycan siyasi nümayəndəsinə tapşırılmışdır ki, bu ixtilafı dəf etməkdən ötrü Azərbaycan hökuməti qarşısında təcili iqdamatda bulunsun.

22 təşrini-əvvəldə Gürcüstan Xariciyyə Nəzarəti Azərbaycan hökuməti indində [nəzdində] olan Gürcüstan siyasi nümayəndəsindən Zəngəzur qəzasında müsəlləh müsədimə [silahlı toqquşma] hazırlıqları barəsində yetişən xəbərlərin doğruluğunu təsdiq edən rəsmi xəbər almışdır.

23 təşrini-əvvəldə Bakıdakı Gürcüstan siyasi nümayəndəsinə atıdakı [aşğıdakı] teleqrafnamə göndərilmişdir:

“...Müsədimənin nəticələri bütün Zaqafqaziya üçün möhlük [təhlükəli] olar. O zaman ki, bizim məsələmiz Paris Konfransının müzakirəti-yövmiyyəsinə [müzakirə gündəliyinə] daxil olmuşdur, bu iki millətin müsədiməsi istiqlal işini təməlindən məhv edər. Nazirin sifarişi ilə bizə təklif olunur ki, qan axıdılmasını bərtərəf etməkdən [aradan qaldırmaqdan] ötrü hər dürlü tədabir ittixaz edəsiniz [tədbirlər görəsiniz]. Nazirin bu məsələ haqqındakı rəyini Rəisi-vükəlləyə və [Məmməd Yusif] Cəfərova xəbər veririk.

Xariciyyə naziri müavini Kartsivadze.”

Eyni zamanda, eyni məzmununda bir teleqrafnamə İrəvandakı siyasi nümayəndə Bakıradzeye də göndərilmişdir.

27 təşrini-əvvəldə Xariciyyə Nəzarəti Bakıdan xəbər almışdır ki, Zəngəzurda müsəlləh müsədimə olacağı yəqindir.

Bu xəbər alınan kimi, həmin saat Xariciyyə naziri Britaniya Baş komissarı mister Oliver Vordropu ziyarət edərək rica etmişdir ki, vüqu bulacaq ixtilafı dəf etmək üçün o da kəndi tərəfindən təcili tədabir ittixaz etsin. Xariciyyə naziri Sülh Konfransı Baş komissarı müavini Rey və Fransa hərbi heyəti naçalnik polkovnik D’Nunankoropu da bizzat [şəxsən] ziyarət edərək eyni məaldə [məzmununda] şifahi təqdimatda bulunmuşdur.

Azərbaycan və Ermənistan notalar

4 təşrini-sanıdə [noyabrda] Gürcüstan Xariciyyə naziri Azərbaycan və Ermənistan siyasi nümayəndələrinə aşağıdakı nota ilə müraciətdə bulunmuşdur:

“Aldığımız xəbərlərə görə, Zəngəzur qəzasında, iki qonşu cümhuriyyətlər – Azərbaycan və Ermənistan arasında müsəlləh müsədiməyə münəcər ola [gətirib çıxara] biləcək hadisələr yaxınlaşır.

Münaqişəli məsələlərin bu yol ilə həll etməyə çalışılması Zaqafqaziya millətlərinin sülh və müsəliməti müstəhkəm etmək [möhkəmləndirmək] saylarını və təşkilat işlərini xələldər etdiyi [pozduğu] kimi, bu vaxta qədər beynəlmiləl dairələrdə rəsmən təsdiq edilməmiş cavən cümhuriyyətlərin ümumi müqəddəratına da yəqinən [şübhəsiz] sui-təsir edər və onların həyata müstəid [qabil] olmadıqlarını aləmi-mədəniyyət qarşısında isbatə çalışan düşməni zümərəsinin sui-

istifadədə bulunması üçün işbu vəqə bir bəhanə daha artırar.

Zaqafqaziya cümhuriyyətləri arasında vüqu bulan yeni müsadimələr, cahan müvazineyi-siyasiyyəsini [siyasi balansını] əllərində saxlayan dairələr tərəfindən adılanə tövbixlər [məzəmmətlər] edilməsinə səbəbiyyət verib, cümhuriyyətlərimizə etimad göstərmə[mə]ləri üçün ziyadə bir dəstəviz [bəhanə] verər ki, o da istiqlalımızın arzumıza müvafiq həll edilməsindən ötrü yeni mümaniatlar xəlf edər [manəçiliklər yaradar].

Ancaq müştərək və müttəhid [birgə] çalışmaq təriqi [yolu] ilə daxili sülh və müsəliməti möhkəm edərək, dövləti işləri sabit etməklə, siyasi varlıqlarını təhdid etmədə olan tədadsız [saysız] əngəlləri Zaqafqaziya millətləri bərtərəf etməyə müvəffəq olub, adılanə tələblərini saheyi-həyata çıxara bilər və onlar üçün qəbir qazmada olan düşmənlərin əlindən silahlarını alarlar.

Sülh təriqi ilə münaqişəli məsələlərin həll edilməsini Zaqafqaziya cümhuriyyətləri mənafeyi üçün məqsədə və arzuya müvafiq yeganə bir vasitə ədd [hesab] edərək, sizdən rica edirəm ki, hökuməti olduğunuz Azərbaycan və Ermənistan cümhuriyyətləri arasında çıxmış ixtilafı yatırmaq üçün yek-digərinizlə [bir-birinizlə] etilaf təriqi, yaxud həkəm [arbitr] üsulunu qəbul edəsiniz.

Xariciyyə naziri: Gegeçkori”

Etilaf [Antanta] dövlətləri nümayəndələrinə müraciət

Gürcüstan Xariciyyə naziri təşrini-saninin 5-də Paris Baş nümayəndəsi Haskellə, Zaqafqaziyada İngiltərə Baş

komissarı Vordropa və Fransa və İtaliya heyətləri rəislərinə müraciətən böylə birər nota vermişdir:

“Rüfətli [yüksək rütbəli, uca] əfəndim! Aldığımız məlumata görə, Zəngəzur qəzasında fəna nəticələr verə biləcək hadisələr hazırlanır. Zaqafqaziya cümhuriyyətləri arasında hər növ müşkülətin etilaf təriqi ilə həll edə biləcəyini nəzərə alaraq və hər bir ixtilafli məsələni zorla həll etmək təşəbbüsünü qeyri-məmul [arzu edilməz] sayaraq, biz çalışdıq və çalışırıq Azərbaycan və Ermənistan cümhuriyyətlərini Zəngəzur qəzasında onların arasında çıxmış olan ixtilafı dostanə surətdə bərtərəf etməyə vadar edək.

Hər halda, bizim vəsatətimizin [vasitəçiliyimizin] məmul [arzu edilən] nəticə verəcəyinə çox ümidimiz olmadığından, sizdən təvəqqe edirik ki, Azərbaycan ilə Ermənistan arasında müsəlləh müsadimə çıxmasının qabağını almaq üçün bütün nüfuzunuzla icrayi-təsir edəsiniz və mümkünsə, Müttəfiqlərin sair nümayəndələri ilə müttəhidən [birgə] məzkur [deyilən] ixtilafın sülh təriqi ilə yatırılma bilməsi üçün məzbur [adı çəkilən] hökumətlərə müştərək deklarasiya verəsiniz.

Xariciyyə naziri: Gegeçkori.”

Vordropun cavabı

Təşrini-saninin 7-də Zaqafqaziya Baş komissarı Vordrop Xariciyyə nazirinin məzkur [deyilən] notasına böylə cavab vermişdir:

“Rüfətli əfəndim! 5 təşrini-sani tarixli və 8282 nömrəli təliqənizə [rəsmi məktubunuza] cavabən bildirməliyəm ki, neçə vaxtdan bəri mən, göstərmiş olduğunuz

məsələlərin sülhən həlli üçün çox çalışdım. Bütün qüvvəmlə bu uğurda çalışmaqda davam edirəm və məmul nəticəyə nail olmaq üçün hər növ vəsilə və vasitəyə təvəssül [müraciət] edəcəyəm.

Ehtiraməti-faiqəmi bəyanən [çox hörmətlərimi bildirərək], qəbulunu rica edirəm.

O. Vordrop”

Ermənistan və Azərbaycanın hərəkəti-hərbiyyəni dayandırmağa rızası

Azərbaycan və Ermənistan hökumətlərinə verilmiş olan notaya cavabən, gərək Azərbaycan və gərəkse Ermənistan hökuməti nümayəndələri hər iki tərəfin mənafeyi gözlənilmək şərtilə dava hərəkətini yatırmağa hazır olduqlarını bildirmişlərdir.

Təşrini-saninin 14-də İrəvanda Gürcüstan siyasi nümayəndəsindən böylə bir teleqraf alınmışdır:

“Ermənistan hökuməti rəisi Xatısov Gürcüstan hökumətindən təvəqqe edir ki, mütaəssifanə [təəssüf ki], iki qonşu millət arasında ağılsızcasına qan tökülməsinə bais olan Zəngəzur məsələsində Ermənistan ilə Azərbaycanın münasibətini sülh təriqi ilə yoluna salmaq üçün lazımı iqdamatda [təşəbbüslərdə] bulunsun.

İsrar etməlidir ki, təşrini-saninin 20-də Bakıda təyin edilmiş və erməni mürəxxəslərinin [nümayəndələrinin] əzimət etmiş [getmiş] olduqları konfrans baş tutsun və ixtilafli məsələlər sülh təriqi ilə həll edilsinlər.

Bu məsələ barəsində Azərbaycanın Ermənistan nümayəndəsi ilə müsahibədə bulunacağam.

Zəngəzurda müsadimə artıq başlanmışdır və bu iki gündə dayandırılmazsa, müharibə labüddür.

Nömrə 182
General Qaralov.”

Təşrini-saninin 16-da Bakıdakı Gürcüstan siyasi nümayəndəsindən böylə bir teleqraf alınmışdır:

“Təşrini-saninin 15-də Xariciyyə naziri [M. Y.] Cəfərov ilə Rəisi-vükəla Yusifbəyli ziyarət etdim və hərəkəti-hərbiyyəni dayandıraraq ixtilafli məsələlərin həllinin təşrini-saninin 20-də Bakıda vüqu bulacaq olan Erməni-Azərbaycan konfransına mühəvvəl edilməsini [tapşırılmasını], yaxud ümum mübahisəli məsələləri həkəm [arbitr] vasitəsilə həll etməyi təvəqqe etdim.

Gürcüstan siyasi nümayəndəsi:
Alşibaya.”

Təşrini-saninin 17-də Bakıdan Gürcüstan siyasi nümayəndəsindən böylə bir teleqraf alınmışdır:

“Bu gün təşrini-saninin 17-də Xariciyyə naziri [M. Y.] Cəfərovu və hökumət rəisi Yusifbəyovu ziyarət etdim. Bizim vasitəçiliyimiz və Vordrop ilə Reyin miyançılığı [araya girməsi] sayəsində onlar müəyyən şərtlərlə Zəngəzurda müharibə hərəkətini dayandırmağa razı olurlar.

Gürcüstan nümayəndəsi: Alşibaya.”

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

Maarif nazirinin, Yəhudi Milli Şura sədri Quxman cənablarından yəhudi

məktəblərinə qanun layihəsi üzrə məbləğ buraxılması haqqındakı təqriri isteməsi [rəsmi müraciətinin dinlənilməsi] nəticəsində işbu sənənin 10 mart hökumət qərarına əlavə olaraq, həmin məqsəd üçün Maarif Nəzarətinə 70 milyonluq fondan 25 min manat buraxılması və Maarif Nəzarətinə Bələdiyyə İdarəsi nəzdində məkatibi-məzkurəni [deyilən məktəbləri] maddi cəhətdən təmin etməsinin tapşırılması qərara alınmışdır.

* * *

Maliyyə nazirinin Ədyan Nəzarəti [Dini Etiqad Nazirliyi] büdcəsi haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində məzkur Nəzarət büdcəsinin təsvibi [təsdiq edilməsi] qərara alınmışdır.

* * *

Səhhəti-Ümumiyyə nazirinin həkim və feldşerlər haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində qərara alınmışdır:

Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarətinə Gəncə və Bakı quberniyalarında çalışmaq üçün müvəqqəti olaraq həkim və feldşer dəvət edilməsi tapşırılsın.

1) Məcburi olaraq xidmətə daxil olan əfəndi altı ay xidmət etməlidir.

2) Həkimlərə ayda 10,000 manat, feldşerlərə isə 5,000 manat məvacib təyin etməli.

3) Həkimlərə nəqliyyat [köçmək] parası birdəfəlik bir ayın məvacibi, feldşerlərə isə yarım ayın məvacibi verilsin.

4) Həkim və feldşer ölərsə, ailəsinə bir sənəlik maaş veriləcəkdir.

5) Yol xərci həqiqi xərc qədər veriləcəkdir.

6) Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarətinə 6 semestrdən az oxumayan tələbələrin də

feldşer əvəzində qəbul edilməsi tapşırılsın.

* * *

Ədliyyə nazirinin Gəncə Müsaliyə [Sülh] Məhkəməsi həkəmi müavini İvanovun vəzifəsində cinayət yaptığı üçün məhkəməyə verilməsi haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, məzkurun [deyilən şəxsini] məhkəməyə verilməsi qərara alınmışdır.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Maarif Nəzarəti tərəfindən bütün dövləti məktəblər müdirlərinə işbu məzmununda bir sirkulyar göndərilmişdir:

1) Bütün məktəblərdə yəhudi olan siniflərdə yəhudilərin miqdarı 15-dən əskik olmazsa, yəhudi elmi-ilahisi [ilahiyyat elmi] dərslərini məcburi elan etməli; sinifdə 15-dən əskik olarsa, xüsusi dərslər təşkil etməlidir.

2) Elmi-ilahi müəllimlərini Yəhudi Milli Şurası vasitəsilə dəvət etməlidir.

* * *

Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi] Gəncə dairə Məsai müfəttişinə müraciətlə, o ətrafdakı işsiz fəhlələrin miqdarı ilə orada mövcud fəhlə büroları haqqında, yoxsa açılmağı üçün ehtiyac olması haqqında lazımı məlumatı verməyi rica etmişdir.

Elektrik mövqifində [stansiyasında]

Məsai Nəzarəti “Elektriçeskaya sila” səhmdaran [səhmdarlar] cəmiyyəti müş-tərəf xidmətçiləri və fəhlələri ittifaqına müraciətlə, hökumətin qərarı üzrə mə-

vaciblərin artırılmasının nə üçün onlar üçün məqbul olmamasını isticvabda bulunmuşdur [soruşmuşdur].

Fəhlə həyatından

Hökumətin fəhlələr məvaciblərinin artırılması haqqındakı qərarını Neftçilər İttifaqı qəbul etmək istəmədiklərindən, dün Elektrik Cəmiyyəti əməlləri tətil elan etdiklərindən və işq olmadığından, müəssisədarlar fəhlələrə məlum etmişlər ki, onlara işləmədikləri günlərinin məvacibləri verilməyəcəkdir.

Məsai Nəzarəti müəssisədarlara xəbər vermişdir ki, Nəzarətin 4 iyul dekreti mövcubincə [dekretinə əsasən], onlara məvacibləri verilməlidir.

Tətil ətrafında

Dün Elektrik Cəmiyyəti fəhlələri iqtisadi tələbat təqdimi ilə tətil elan etmişlərdi. Tətil axşam saat 7 ½'da hərbi general-qubernatorun müdaxiləsi ilə qət edilmişdir [kəsilmişdir].

Dün hərbi general-qubernator tərəfeyn [hər iki tərəf] nümayəndələri iştirakı ilə bir müşavirə iniqad etmiş [keçirmiş] və müşavirədə tələbat məsələsi müzakirə edilmişdir.

MİLLİLƏŞMƏK

2

Burada türkcəmizin göyçəkliyindən, türk ədəbiyyatı tarixindən bəhs edəcək deyiləm. Ancaq burasını yada salmaq istəyirəm ki, fransız dili Qərbdə nə isə, Yaxın Şərqdə də türk dili odur.

Qərbdə fransız dili nə cür ümumi dil xidmətini görürsə, Yaxın Şərqdə, yəni Qafqaziyada, İranın yarısında, Türkcə-tanda, Rusiyanın cənubi-qərbində, Krımda, Anadoluda, Rumelində, Suriyada, İraqda da türk dili öyləcə ümumi dil vəzifəsini görür. Oralarda bir türk bir arnavuda [albana], bir ərəb bir kürdə, bir iranlı bir gürcüyə, bir erməni bir ruma, bir yəhudi bir assura məram anladacağı zaman mütləq türkcə söyləməyə məcburdur. Çünki onların heç biri o birinin dilini bilməz, lakin hər kəs az-çox türkcə bilir.

Türk dili oralarda bütün dillərə hakimdir. Türkcənin bu hakimiyyəti qarşısına imdiyə qədər heç bir dil çıxmamışdır. Hərçəndi bir vaxt ərəb və fars dilləri osmanlıların az bir qisminə, onların rəsmi yazılarına hakim olmuşdur. Lakin heç vaxt ümum xalqa, xalq ədəbiyyatına hakim olmamış və ola bilməz də...

Türk dilinin Yaxın Şərqdəki hakimiyyətinə şahidlər axtarmaq lazım deyil, onunla danışan 60-70 milyonluq böyük bir kütlənin şahidliyindən daha möhkəm nə ola bilər?

Türkcənin yazı və mətbuat aləmindəki zəifliyinə gəlinə, bundakı qüsurların sandığı kimi, türkcənin özündə, onun əskik və qaballığında deyil, başına bəla etdiyi əlifbasındadır. Doğrudan da türkcəmiz danışmaq və ahəngini olduğu kimi göstərməyə, yazmağa əsla yaramayan ərəb əlifbasını qəbul edəndən sonra öz varlığını, öz istiqlalını itirmiş və bu günə qədər ərəbliyə əsir olaraq həqirənə ömür sürmüşdür.

Vaxtdır ki, həqiqi, ictimai bir inqilab ilə dilimizi bugünkü yaramaz və çirkin əlifba əsirliyindən qurtarıb öz təbiətinə,

öz istiqlalına uyğun bir əlifba qəbul edəlim. Və bunun sayəsində dilimizə danışqda qazandığı ümumilik şərəfini mətbuatda da qazandırallım. Və bu yol ilə xalqa savad öyrədəlim, onlara qolayca bilgi və maarif qapılarını açalım.

Hamıya ümumi təlim verəlim, elmin ləzzətini daddıralım. Və ancaq bundan sonra camaatdan hürriyyət, ədalət və müsəvat qanunlarına tamamilə riayəti, istiqlal yolunda, xalqçılıq uğrunda can verməyi istəyəlim.

Yoxsa, özgə cür hamısı boş, hamısı qayıрма, hamısı küy-kələkdir.

Zaman, ehtiyac və həyat bu gün bizdən çox şeylər gözləyir, daha ciddi, daha xeyirli, daha ağıllı, daha elmi yolda çalışmamızı tələb edir.

Qurduğumuz xalqçı cümhuriyyətdə hər zaddan qabaq xalqın murad və mənfəətini nəzərə almaq lazım gəlir. Cümhuriyyətimizin bünövrə və əsasını meydana gətirən qara xalqın üzünü ağartmaq, üstlərindən cəhalət qaranlığını qaldırmaq, məişət ağırlığını atmaq xalqçılığın şah əsəri, yeganə vəzifə olur.

Xalqçılar bu vəzifə və şah əsərini isə ancaq milli ədəbiyyat vasitəsi ilə vücuda gətirə bilərlər.

Milli ədəbiyyat xalqçıların əlində parlaq bir məşəldir və ancaq bu məşəl ilə xalq hürriyyətin mənasını düşünər, müsəvatın imkanını qanar, ədalətin doğruluğunu görər, istiqlalın qədr və qiymətini bilər.

Şu qədər ki, milli ədəbiyyat[ın] parlaq bir məşəl halını alması, ondan layiqilə istifadə etmək üçün o millət, o xalq tərəfindən sevilməsi, ona qiymət verilməsi, ona hörmət edilməsi şərtidir. Xü-

susilə buna xalqdan artıq xalqçılar, xalq idarəsi başında əyləşən ağalar riayət etməlidirlər.

Görəlim, bizim ağalarda, bizim xalqçılarda bu hünər, bu fəzilət varmı?

İştə, can alacaq əsl nöqtə!

Ömər Faiq

“İSTİQLAL” MÜZƏXANASI

Vazeh [aşkar] bir məsələdir ki, bir millətin mədəniyyət və ya elm cəhətcinə nə dərəcə tutduğunu, o millətin tətəbbötündən [araşdırmalarından, tədqiqatlarından], yapıdığı asarından [əsərlərindən] qiyas etmək olar. Məsələn, arxeoloji elminə dara [vaqif, bələd] olanların səy və təlaş sayəsində Yunanistanın dərin guşələrindən qazılıb çıxarılmış qədim əslihləri [silahları], ənvai və əqsami zərfləri [müxtəlif cür, növbənöv qabları] müayinə və tədqiq etməklə, qüruniulada [ilk dövrlərdə; qədim zamanlarda] yunanilərin malik olduqları elm və mədəniyyətin payəsini [səviyyəsini] təxminən də olsa, müəyyən etməyə bu gün əlimizdə ətraflı məlumat vardır.

Hər millətin tarixi həyatının ibtidasından [başlangıcından, ilk dövrlərindən] qalmış əsərlər, o millətin ziqiymət [çox qiymətli] bir gövhər dərəcəsində olan sərvətidir. Məttəəssüf [təəssüf ki], bu vaxta kimi həmin əsərlərin qeydinə qalmayıb, nə əhəmiyyəti haiz olduğunu [daşdığını] belə eyicə düşünməmişiz. Neçə illərdən bəri vətənimiz Azərbaycanın uzaq guşələrini, hətta xırdaca

köylərini də dolaşib, nəzərimizdə heç mənzələsində [dərəcəsində] olan şair və yazıçılarımızın dəsti [əlyazma] əsərlərini, çini zərflər [qablar], qızıl sikkələr və əski qiyafələr kimi milli asari-ətiqlərimizi [əntiq əsərlərimizi] cüzi pula əlimizdən alan əcnəbi tacirlərindən həpimiz xəbərdarız. Vaxtında böylə fəna və acınacaq hala nə ziyalılarımız, nə də alimlərimiz etina belə etməmişlərdir.

Uzun bir müddətdir ki, paytaxtımızda bir Arxeoloji Cəmiyyəti təsis edilmişdir. Lakin bunun adı var, özü yox kimidir. Həmin cəmiyyət azəri türklərinin keçmiş hökmlanlığının bir mücəssəməsi olan Xan sarayında xarici bir heykəltəraşın ilhahına [təkidinə] baxmayaraq, lazım gələn təmirat yapmağa bir ildən ziyadə müddətdə müvəffəq olmamışdır, vəhalonki [halbuki] məzkur [adı çəkilən] cəmiyyətdə bir neçə diplomlu ziyalılarımız əza [üzv] sanılırlar.

Nəhayət zaman öz hökmünə nail olur. Millət sərvətinə pasiban [keşikçi] olmaq təmənnası ilə milli bir müzəxana təsis etmək niyyəti ilə Hüseyn Mirzəcamalov və Məhəmməd Ağayev cənabları tərəfindən bu sənə böylə bir müzə təşkili təşəbbüsünə girişilmiş və müvəffəq də olmuşlardır.

Parlaman binasında “İstiqlal” müzəsi açılıb, müəssislər [təsisçilər; qurucular] tərəfindən oraya bir qədər asari-ətiqə həm toplanmışdır. İndi qareini-kiramdan [möhtərəm oxuculardan] acizənə rica olunur ki, həqiqətən sandıqlarda yatan və nəzərdə heç dərəcəsində tutulan əski şeyləri, əski kitabları və bu kimi tarixi mənası olan əşyanı “İstiqlal” müzəsinə hədiyyə etməklə, ümummillət işi rəvacı-

na beqədri-imkan çalışmadan geri durmasınlar. Əşya, müxtəsər də [az da] olmuş olsa, məəlməmnuniyyə [məmnuniyyətlə] Parlaman binasında Ləvayehiqanuniyyə [Qanun layihələri] Komisyonu odasında hər gün, tətil günlərindən savayı, saat 3-ə kimi qəbul olunur.

Tələbə: Baba oğlu Habib

MÜƏSSİF BİR ZİYA [TƏƏSSÜFLÜ BİR İTKİ]

Məmləkətimizin ən bənam üləması [məşhur ruhani alimi] və Məşixəti-İslamiyə əzasından [Şeyxülislamıq İdarəsi üzvlərindən] Sübhənluluzadə Ələddin əfəndi bir həftədən bəri mübtəla olduğu xəstəlikdən rəhayab olammayaraq [qurtula bilməyərək], təşrini-saninin 19-cu çaharşənbə günü irtihali-dari-nəim eyləmişdir [cənnət diyarına köçmüşdür].

Mərhum ən-əsl [əslən] kazanlı olub, tarixi-miladın 1844 sənəsində Samara vilayəti daxilində kain [yerləşən] İrduqan qəryəsində [kəndində] təvəllüd etmişdir. Təhsili-ibtidai və talisini [ibtidai və ikinci dərəcəli təhsilini] o zamanın ən məşhur üləma və füzəlayi-bənamından [məşhur ruhani alimləri və fəzilət sahiblərindən] ikmal etdikdən sonra, əvvəlcə məsqəti-rəsi [doğulduğu yer] bulunan qəryeyi-məzkurda [adı çəkilən kənddə] nəşri-elm və feyz edərək [elm və feyz yayaraq], bədəhu [sonra] həmi səyahət və həm də tövsiyi-məlumat əməli [məlumatını genişləndirmək arzusu] ilə Tiflisə gəlmişdir. Tiflisə vürudunda [gəldikdə], tarixi-mila-

dın 1882-ci sənəsi kanuni-əvvəlinin [dekabrın] 11-ci günü bədəl-ımtahan [ımtahandan sonra] Tiflis qazılığında naib təyin olunmuşdur. Əhliyyət və ləyaqəti zahir olduğu üçün üç sənə sonra Tiflis qazılığına təyin olunmuş, 1892-nci sənəsində isə müfti əfəndiyə müavin və müfti Qaibzadə Hüseyn əfəndi mərhəmətinin vəfatında bir sənə qədər müftilik mövqeyini işğal etmişdir. Təqribən 37 sənə qədər davam edən müddəti-məmuriliyətində çar hökumətinin irtikab [rüşvət], dənəyət [alçaqlıq] və vicdansızlıqla müttəsif [o sifətləri qazanmış] məmurlarına qətiyyəni mümaşat [yoldaşlıq] etməyib, bir surəti-müstəhsənədə və adılanədə [yaxşı, xoşagələn və ədalətli bir surətdə] ifayə-vəzifə ilə tərifi-istiqlamət və nəzakətdən əsla inhiraf etməmişdir [düzgünlük və ədəb yolundan qətiyyəni dönməmişdir]. Nəradə bir məğdur [haqsızlığa məruz qalmış birini] görsə qədrin izaləsinə [haqsızlığın aradan qaldırılmasına] səy edər, nəradə bir vicdansızlıq, zülüm məşhud və məsmusu olsa [görüb-əşitsə], tədilənə [düzəltməyə, mötədiilləşdirməyə] qoşar, əski rus idareyi-müstəbidəsinin təhdidat və təzyiqatına [təhdidlərinə və təzyiqlərinə] rəğməni bütün səadəti-həyatiliyyəsini səadət və tərəqqiyi-millətdə aradı.

Elm və fəzilətcə rüfəqasının fəvqündə [yoldaşlarından üstün] bulunduğu üçün arzu etdiyi təqdirdə digərlərindən daha gözəl bir həyat keçirməsi, rifahi-hal ilə yaşaması daima mümkün ikən, həyatı daima fəqr və zərurət içində keçmişdir.

Məğfurun məhasin və fəzaili yalnız istiqamət və mərhəmətinə münhəsir qalmayıb [günahlarının bağışlanması üçün dua etdiyimiz o şəxsin yaxşıqları və fəzilətləri ancaq düzgünlüyü və mərhəməti

ilə məhdud olmayıb], eyni zamanda mükəmməl bir mücəddid [yenilikçi] idi. Sair əfəndilər kimi, saiqeyi-təhsil ilə [təhsil məqsədi ilə] kəndilərini atmış olduqları mədrəsələrdən almış olduğu səməreyi-səyini [səyinin nəticəsini] kafi görməyərək, bütün övqatını [vaxtını] mütalie və tətəbbüatə [tədqiqat]ə həsr etmiş olması hərəkəti-durəndişanə [uzaqgörənlik], əhvali-ələm, hadisat, siyasiyyat, inqilabat və təmayülati-mədəniyyəni [dünyanın halını, hadisələri, siyasəti, dəyişiklikləri və mədəni meyilləri] gün-gününə təqib etmək kimi bir fikri-müəzzəzi [dəyərli, hörmətəlayiq bir fikri, dünya görüşünü] kəndisinə bəxş etmişdi.

Rəhmətullahi-ileyh və rəhmətən vasie [Allahın çoxlu rəhməti onun üzərinə olsun].

Dursunzadə Məhəmmədzəki

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Azərbaycan və Ermənistan Konfransı
Məlumatı-mövzuqəyə [etibarlı məlumat] görə, əvvəlcə təsəvvür olunan Azərbaycan-Ermənistan Konfransı bu ayın 26-da Bakıda iniqad edəcəkdir [baş tutacaqdır]. Hal-hazırda Tiflisdə bulunan Azərbaycan və erməni hökumət rəisləri tərəfindən ixtilafli məsələlərin məzkur [deyilən] konfransda surəti-qətiyyədə [qəti surətdə] həllinə qədər müvəqqəat bir surəti-etilaf [razılaşma surəti] tərtib edilmişdir.

Bələdiyyə İdarəsində
Bələdiyyə İdarəsi Bakı qradonaçalni-kinə məlum etmişdir ki, son zamanlar ev

sahibləri Bələdiyyə İdarəsindən izinsiz su yollarını, musluqlarını [kranlarını] açırlar. Bələdiyyə İdarəsi təşirini-saninin 10-dakı iclasında çıxardığı qərar mövcubincə [qərara əsasən], böylə zəvat [şəxslər] birinci dəfə 25 manat, ikinci dəfə 50 manat cərimə ediləcəklərdir. Üçüncü dəfə isə məhkəməyə cəlb ediləcəklərdir.

Oğurluq

Təşirini-saninin 20-də köhnə Posta soqağının 7-ci dalanında olan Məşhədi Nasirəddin Məşhədi Əbil oğlunun 4 nömrəli evindən gecə naməlum bədəfkarlar [cinayətkarlar] tərəfindən 102,200 manatlıq əşya oğurlanmışdır. Məzkur [adı çəkilən şəxs], bu oğurluqda həman dalanda olan 2 nömrəli ev sakini Həsən Ağabala oğlundan şübhələndiyi üçün, məzkur tövqif edilmişdir [adı çəkilən şəxs həbs edilmişdir]. Əşyanın bulunması üçün təşəbbüsət edilir.

Qətl

Təşirini-saninin 20-də Salyan qışlaları [kazarmaları] arxasındakı səhrada Şahbala Əliməhəmməd oğlu nam [adlı] çobanın meyiti kəşf edilmişdir. Zahirən meyiti itlər yemişlər imiş. Qatillərin tövqif edilməsi üçün təşəbbüsət yapılır.

Emalatxanada oğurluq

Təşirini-saninin 21-ci gecəsi Bakı Politeknik məktəbinin emalatxanasından 62 min manat qiyməti olan 4 qayıq oğurlanmışdır. Bu emalatxananın açarı gecələr xüsusi qaraqolda olur. Emalatxananın Suraxanski soqağa baxan pəncərəsinin bir şüşəsi çıxarılmışdır və məlum olduğu üzrə bu şüşənin yerindən qayıqlar dışarı

verilmişdir. Bu şüşənin yeri çox kiçik olmağa görə, buradan nasıl kiçik bir adam olarsa keçməyə qadir olamamış olduğundan, şübhəsizdir ki, emalatxanaya qapıdan daxil olub, qayıqları şüşə yerindən soqağa buraxmışlar və qapının da qıfılı sındırılmadığından, bu işdə emalatxana qaraqolu Mehdi Ağahəsən oğlu məznun [şübhəli] olduğu üçün yoldaşı Rüstəm Zaman oğluyla belə [birgə] tövqif edilmişdir.

Ünas Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinə

Qəzetəmizdə xəbər verilmiş olduğu üzrə, cümə günü təşirini-saninin 21-də Bakı Müsəlman Ünas [Qadınlar] Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinin ümumi iclası təyin edilmişdi. İclasda sabiq idarə bəyanat verəcək və yeni heyəti-idarə seçiləcəkdə. Fəqət sabiq idarə heyəti əzası [üzvləri] xanım əfəndilərdən kimsə təşrif gətirmədiyindən, iclas baş tutmamışdır. Ona görə, bu gün düşənbə [bazar ertəsi] təşirini-saninin (noyabrın) 24-ü gündüz saat 3-də Birinci Milli Ünas Gimnaziyasında (sabiq Zavedeniye Svyatoy Nini məktəbi mülkündə) ikinci dəfə olaraq ümumi iclas təyin edilmişdir.

Tədriclə oğurluq

Bakı Müsəlman zükur [oğlanlar] seminariyası müdiri seminariyanın cürbəcür makinalarının tədriclə oğurlandığını kəşf etmişdir. Bu oğurluğu təqib etdikdə, pristav müavinini Axundov tərəfindən Mixail Kriyanovski tövqif edilmişdir. Məzkurun [adı çəkilən şəxsin] evindən 30 min manatdan fəzlə qiymətində makina əsbabları [ləvazimatı] bulunmuşdur.

* * *

Təşrini-saninin 22-də səhər saat 5-də Verxni Priyutski soqaqda Əmir Hüseynovun evindən ev sahibi yatdığı halda naməlum bədəfkarlar [cinayətkarlar] tərəfindən 8200 manat nəğd para, bir dəst kostyum 9000 manat, ərinmiş yağ 2000 manat və 2500 manatlıq başqa ev əşyası oğurlanmışdır. Bu oğurluqda o evin dvorniki [dalandarı] Qurban Əliverdi oğlu məznun [şübhəli] olaraq tövqif edilmişdir.

Ağstafa və Salahlıda

Sırağün Tiflisdən varid olan Mirdamad Murtuzayev Ağstafa ilə Salahlı mövqiflərində Azərbaycan və Gürcüstan hökuməti tərəfindən edilən axtarış xüsusunda böylə məlumat verir:

Azərbaycandan Gürcüstana gedənlər iki kisə düyü, un və başqa qadağan edilmiş ərzaq alıb, on girvənkəlik xırda torbalara doldurub, əşyası olmayan sənişinlərə verirlər. Ağstafa mövqifini keçdikdən sonra təqsim etdiyi [bölüşdürdü] ərzağı toplayıb, yenə iki meşək edib Tiflisə satmaq üçün götürürlər.

Məzkur [adı çəkilən] Mirdamad sürət qatarı ilə gedirmiş. Bunun rəvayətinə görə, hər qatarla əqəllən [ən azı] 300-400 pud un, düyü və başqa ərzaq Azərbaycandan çıxarılır.

Bundan başqa, Azərbaycan gömrükxanası məmurları Ağstafa istasyonunda axtarışa gəldikdə, “Bu çantada nə var?” deyər sual ilə iktifa edib [kifayətlənib] keçirlər. O surətdə ki, Gürcüstan gömrükxanası məmurları Salahlı istasyonunda haman çantaları açıb aramaqla iktifa etməyərək, bəzən çantanı cırırlar ki, bunun taxtası ilə qayıışı arasında sekreti ola bilər.

Məzkur Mirdamad Murtuzayevin 5000 manat qiyməti olan çantasını dəxi

cırmışlardır. Bu işə etiraz etdikdə, gömrükxana məmuru cavab vermiş ki, onların vəzifəsi böylə təftiş etməkdir, çanta sahibi hər kimə şikayət edirsə etsin.

Hökumət verdiyi icazəyə görə, hər sənişin kəndisi üçün bir namaz xalçası götürə bilər. Bu qanunla istifadə edərək 4-5 arşın xalıları da bir-iki yüz manat gömrükxana məmurlarına rüşvət verib keçirirlər. Bu işlərin hamısına Məhəmmədağlı İsmayilov və başqa bir çoxları dəxi şahiddirlər.

BİRJADA

Kerenski minlik 800-1050 manata qədər, 250-lik kəndi qiymətindən 15 faiz və xırda 30 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 800-1500 manata qədər, yüzlüyü 200-300 manata qədər və xırdası 50-90 faizə qədərdir.

Türkiyə kağız lirası 230 manat və Zaqafqaz bonu min manata 35 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirası 1020 manat, imperial 800 manat, altun onluq 1200 manat və Avstriya altunu 2300 manatdır.

Gümüş manat 95 manat və xırda gümüş para 39 manatdır.

Bakı bonunun min manatı İranda 3 tımən 3 qran olmuşdur.

Susinin topu 1050 manata gedir.

FİRQƏ VƏ CƏMİYYƏTLƏR “Müsavət”da

İki məruzə

20 təşrini-sanidə vəqə olan Türk

Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsavət”ın Bakı Komitəsi iclasında Məhəmməd Əmin Rəsulzadə Paris Sülh Konfransı heyətimizin üzvü Məhəmmədhəsən Hacınskinin məruzəsindən məlumat vermişdir. Ondan sonra vaxtilə Lənkəran işğalında iştirak edən Yusif Camal əfəndi Dağıstan hadisələri haqqında dəxi məruzədə bulunmuşdur.

Duma seçkiləri

“Müsavət” firqəsinin Bakı Komitəsi iclasında Duma seçkiləri müzakirə olunarkən, seçkilər haqqında lazımi düsturöləmə [təlimatnamə] tərtib etməkdən ötrü 3 nəfərdən ibarət bir komisiyon təşkil edilmişdir. Komisyona Seyid Hüseyn Sadiq, Məhəmmədzadə Mirzəbala və Piri Mürsəlzadə intixab edilmişlərdir [seçilmişlər].

Sənətkarlar İttifaqı

Sənətkarlar İttifaqı haqqında toplanmış məlumatı tərtibə salmaq və bu barədə lazımi iqdamatda [təşəbbüsdə] bulunmaqdan ötrü “Müsavət” firqəsinin 20 təşrini-sanidə vəqə olmuş iclasında Əbdülvahab Məhəmmədzadə, Hüseyn Müzəffərov və Hilal Bağırzadədən ibarət bir heyət intixab edilmişdir.

Qaçqın

Zəngəzur qəzası qaçqınlarından İbrahim Əliəkbər oğlu həmişirəsi [bacısı] ilə bərabər “Müsavət” firqəsinə müraciət etdiklərindən, firqə tərəfindən Cəmiyyət-Xeyriyyəyə göndərilmişdir.

Şamaxı mahalında soyğunçuluq

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Mü-

savat”ın Sayad Xızı icması Qəriban köy şöbəsiindən xəbər verilir ki, Şamaxı mahalında, xüsusən Qozdu və Malakan köyləri ətrafında soyğunçuluq və quldurluq hökmfərmədir [hökm sürür]. Kəndlilərin mal-qarasını, yoldan ötənlərin var-yoxunu soyub aparırlar. Gediş-gəliş mümkün deyildir.

Bu barədə “Müsavət”ın Bakı Komitəsi Bakı valisinə müraciət edib tədbirlər ittixazını rica etmişdir.

Qubada firqə qəzetəsi

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavət”ın Quba qəzası mərkəzi şöbəsi tərəfindən “Həftəlik Quba qəzetəsi” adında kiçik bir qəzetə nəşr edilməyə başlamışdır. Qəzetənin bir nüsxəsi Mərkəzi Bakı Komitəsində alınmışdır. Qəzetəni Əbdülqasım Rüstəmzadə idarə edir.

AZƏRBAYCANDA

Gəncədəki qaçqınlar

İki gün irəli arxadaşımlla bərabər Gəncə istasyonundakı qaçqınları görək, hallarına qalmaq üçün istasyona vardıq.

Körpüdən xarabalar içərisindən az-az duman çıxırdı və istasyon evlərinin bir çoxu anarxiya zamanında yandırılmış, yüz sənədən qalma xarabalara bənzəyir. Xarabalara yaxlaşdıqca içəridə insan si-fətindən çıxmış bir taqım məsum çoluq-çocuqlara təsadüf edirdik. Rəngləri qaralmış, həpsi xəstə, üstlərində İrəvandan bəri torpaqların üzərində yatmaqdan ərimiş yırtıq paltar, ayaqyalın, başaşıq bir taqım fəlakət qurbanları. Əhvallarını sorurduq [soruşurduq], gündə

bir dəfə ət çorbası ilə bir parça əkmək verilməsini söyləyirlər. Əskik olmasınlar, bəzi millət xadimləri sayəsində az da olsa qarınları doyur. Lakin onların xarabalar içərisində, qapısız-pəncərəsiz bayquş yuvalarında yaşamalarına vicdan və insaf razı olammayır. Artıq havalar soyumuş, paltosuz gəzilməyir. Onları istasyonun xarabalarından götürərək şəhərdə bir bucaqda yerləşdiririz.

Gəncə Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinin nəzəri-diqqətini cəlb ilə arzu edərdim ki, o zavallılar üçün darüleytamlar [yetimxanalar] açılsın. Çünki onlara gündə bir dəfə çorba verməklə iş yoluna düşməz, bir az sonra qar yağacaq, soyuq düşəcək, o zaman vəhşi insanların əlindən yalnız quru canını qurtarmış o biçarələr məhv olacaqlar və istasyonda qaçqınlardan bir məzarıstan əmələ gəlmişdir. Nərdə şimdi Qafqaz cəbhəsində milyonlar sərf edən Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi? Hər halda yazdıqlarım nəzəri-diqqətlərinə çarparaq, cəmiyyəti-xeyriyələrimizin təşəbbüsətdə bulunacağını ümid edərim.

Davud

İstanbul doktor və bakterioloq Nazim bəy Hüseynzadə

Sifilis, terbiə, şankr və daxiliyyə naxoşluqları, 914 və 606 müalicələri tətbiq edilir. Qəbul olunur səhər saat 9-dan 10-adək, axşam saat 6-dan 7-yədək.

Ünvan: Voronovski küçə, nömrə 17, doktor Qarabəyovun müalicəxanası. Telefon nömrə: 49-87.

1470

Xəzər dənizində posta, sərnəşin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çərşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çəhərşənbə və cümə günləri saat 4-də.

*Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Maşhədsər-Bəndər
Gəz və geri*

17-ci körpüdən çəhərşənbə günü saat 4-də.

*Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gəz-Maşhədsər
və geri*

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

*Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və
geri*

Paroxodlar Petrovskdən pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Doktor M. İ. Lurye

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-adək; axşam saat 4-

7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

Diş həkimi B. L. Levin

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Dişləri ağrısız çəkir. Kabinədə diş çıxığı laboratoriyası vardır. Qızıl ənglər, qızıl köklər, kauçuk işləri. Qəbul edir səhər saat 9-dan 1-ə dək, axşam saat 4-dən 8-ə dək. Adres: Sisyayanski, nömrə 7, Qubernskinin küncündə.

9090

Diş həkimi A. A. Mirkin

Dişlərə müalicə olunub və doldurulur. Kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırılır. Dişlərin ağrısız çəkilməsi. Qəbul olunur: gündüzlər 9-dan 2-yədək; axşamlar 4-dən 7-yədək. Ünvan: Gimnaziçeski küçə, nömrə 164.

11426

Petroqraddan gəlmiş doktor İshaq Avetisoviç Atayans (professor Mixaylovun müavini)

Mamalıq, qadın və urologiya naxoşluğu-na mübtəla olanları qəbul edir. (Bövl [idrar] yolu azarına, köhnə və təzə süzənəyə müalicə edir.) Bövl yolunu elektrik aləti ilə müayinə edir. Hər gün saat 3-dən 6-ya kimi. Çəhərşənbə günləri fəqirləri pulsuz qəbul edir.

Ünvan: Telefonni küçə, nömrə 6.

7444

Doktor V. K. Finkelşteyn

Qulaq, burun, boğaz və cərrahiyyə naxoşluqlarına müalicə edir. Qəbul olunur səhərlər saat 8-dən 9-adək; axşamlar saat 5-dən 7-yədək. Telefon 24-70. Vorontsovski küçə, ev nömrə 4, Parapetin küncündə.

14052

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti bununla əhaliyə elan edir ki, bişmiş çörəyin girvənəsi 5 manat 50 qəpikdən baha olmaq üzrə “Kooperasiya” İttifaqının aşağıda zikr olunan dükanlarında satılacaqdır:

1-ci polis müfəttişliyində:

“Samopomoş” dükanı, nömrə 4, Bayılda.

2-ci polis müfəttişliyində:

“Morskoy” kooperativ dükən, nömrə 2 (kənarda olan fəhlələr üçün);

“Zoloto-serebrennikov”, Sadovaya küçədə, “Səadət”in qarşısında.

“Şəhər bələdiyyə idarəsi qulluqçularının”, Nikolayevski küçədə.

3-cü polis müfəttişliyində:

“Qafqaz rus demokrat”, Pasajda.

“Samopomoş”, Pasajda.

“Mürüvvət” ət satılan cərgədə.

“Zoloto-serebrennikov” dükən, nömrə 4, Pasajda.

4-cü polis müfəttişliyində:

“Obyedeninye qortsev”, Sisiyanovski və Aziatski küçələrin küncündə.

“Vətəndaşlar”, 2-ci paralelni küçədə.

“Novxanı”, 4-cü paralelni küçədə

“İnsan”, 1-ci paralelni küçədə.

5-ci polis müfəttişliyində:

“Morskoy” kooperativ, Bolşaya Morskaya küçədə.

“Kooperativni Soyuz”, Kolyubakinski küçə.

6-cı polis müfəttişliyində:

“Səyan”, 1-ci paralelni küçədə.

“Kooperativni Soyuz”, Krasnovodski küçədə.

7-ci polis müfəttişliyində:

“Samopomoş”, Telefonni küçədə.

8-ci polis müfəttişliyində:

“Kooperativni Soyuz”, 1-ci Qanlıtəpə küçəsində.

9-cu polis müfəttişliyində:

“Samopomoş”, 6-ci Zavağzalni küçədə.

“Mayak”, Balaxanski şosədə.

Nazirin müavini: Y[usifəli] Əliyev

T-347

Doktor C. N. Ləmbəranski

Daxiliyyə və cərrahiyyə naxoşluqlarına müalicə edir. Qəbul olunur gündüzlər 10-dan 12-yədək; axşamlar 5-dən 7-yədək.

Ünvan: Birjavaya küçə 8, telefon 57-30.
14040

Doktor Mustafa bəy Hacıqasımov

Xüsusi arvad naxoşluqlarına müalicə edir. Qəbul edir axşamlar saat 4-dən 6-yədək, cümə günlərindən başqa. Adres: Vorontsovski küçə, nömrə 17. Doktor Qarabəyovun müalicəxanası.

14034

Doktor İ. M. Bronşteyn

Xüsusi əmrəzi-zöhrəviyyə, dəri və daxiliyyə naxoşluqları qəbul edir. Hər gün səhər saat 10-dan 1-yədək; axşam saat 4-dən 7-yədək. Şamaxinka 12, telefon 4-21.

14003

Dış həkimi S. M. Hamburq

Dışlärin müalicəsi və ağrısız çəkilməsi, kauçuk, qızıl və platina üzrə hər növ işlärin qəbulu. Qulluqçulara güzəşt olunur. Qəbul olunur saat 9-dan 2-yədək, 4-dən 6-yədək. Nkolayevski caddə 21, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96.

14059

Elan

Həmin sənədə təşrinin 1-də “Azərbaycan” qəzetəsinin 235-ci nömrəsində pambıq toxumlarının ixracı xüsusunda verilən elana əlavə olaraq Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətinə pambıq toxumlarının ixracı üçün ərizə verənləri Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti icazənamə almaqdan ötrü dəvət edir.

İmza etdi: nazir [Ağa] Əminov
Müdür: [Abbasəli bəy] Makinski
T-353

Müdür:
Hacıbəyli Üzeyir

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Sirk “Modern”

səh. 483. “kinto”: Xırda ticarətlə məşğul olan gürcülərə, xüsusilə Tiflisdə meyvə-tərəvəz satanlara deyilirdi. Şən, zarafatçı və hiyləgər kinto obrazına gürcü folklorunda, eləcə də gürcü ədəbiyyatında, təsviri incəsənətində və kinosunda tez-tez rastlanırdı.

Teleqraf xəbərləri

səh. 492. “Kokçetovsk”: Qazaxıstanda indiki Kokçetau şəhəri nəzərdə tutulur.

səh. 493. “Treuqolnik”: Sankt-Peterburqda, əsası 1860-cı ildə qoyulmuş rezin fabriki. 2002-ci ildə fəaliyyətini dayandırmışdır.

Çərşənbə axşamı, 25 noyabr 1919-cu il, nömrə 329

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Şəşənbə, 2 rəbiüləvvəl sənə 1338. 25 təşrinin 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək heasb olunur. Elan fiati: birinci səhifədə sətri 8 rublə, axırncı səhifədə sətri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axırncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

DOVLƏT TEATROSU

Azərbaycan Dövləti Teatro heyəti

Şəşənbə [çərşənbə axşamı] günü təşrinin-saninin (noyabrın) 25-də opera mövsümü açılmaq münasibətilə təntənəli bir surətdə

mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır

Hacıbəyli qardaşlarının

yazmış olduğu məşhur

“Leyli və Məcnun” operası.

Həmin opera üçün bu dəfə

yeni və gözəl dekorasiya

və libaslar hazırlanmışdır.

Xor və qeyri iştirak edən əşxasın [şəxslərin] ədədi artırılmışdır. Böyük musiqi orkestri Müslim bəy Maqomayevin təhti-idarəsindədir.

Biletlər indidən teatrın kassasında opera qiymətləri ilə satılır.

Tamaşa axşam saat 8 tamamdə başlanacaqdır.

Qeyd: İkinci zəng vurulduqdan sonra hər kəsin öz yerində əyləşməsi rica olunur.

Gələcək tamaşa: Cümə günü təşrinin-saninin (noyabrın) 28-də “Əlmənsur”.

Dövləti Teatro vəkili: M. Ə. Sidqi
T-354

SIRK “MODERN”

Mübarizənin son günləri

Şəşənbə günü noyabrın 25-ndə 1919-ncu ildə Qara Maskanın benefisidir. Zakoroyko ilə Qara Maskanın görülməmiş İngiltərə boksı.

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

Hamı mübarizələr qətidir. 1-nci: Qara Maska – Kalişeviç; 2-nci: Staroşvili – Oleynikov; 3-ncü: Yermak – Raqenbaum.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa başlanacaq 8-də, tamam olacaqdır 12-də. Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Bu günlərdə məşhur rus sportsmeni Yelizarovun 15 sənəlik yubileyi olacaqdır.

14080

**“İSTİQLAL” MƏCMUƏSİ
MÜDİRİYYƏTİNDƏN**

Cümhuriyyətimizin sənəyi-dövriyyəsi [ildönümü] münasibətilə nəşr ediləcək “İstiqlal” məcmuəsinin bir taqım texnik səbəblərlə təxiri, müdiriyyətə məcmuəni daha mükəmməl bir surətdə nəşr etdirmək əzmini təlqin etdiyindən,

məzkur [adı çəkilən] məcmuəyə iştirak edə biləcək mühərrir əfəndilərə ixtar [xəbərdarlıq] olunur ki, Azərbaycanın coğrafiya, topoqrafiya, mədəniyyət və ərziyyətinə [mədənlərinə və geologiyasına] aid, öylə də ticarət və sənəəti [sənayesi] haqqında elmi və müfəssəl məqalələr yazırlar. Ədəbiyyat və sənayeyi-nəfisə [incəsənət] qisminə yazılacaq mövzulara dəxi yer vardır. Bilxassə teatro-larımız və tarixi haqqında yazılacaq əsərə əhəmiyyət verəcəkdir. Göndəriləcək məqalələrə, idarəcə qəbul edildikdən sonra, hədiyyeyi-qələmiyyə [qonor] olmaq üzrə kafi dərəcədə mükafat verəcəkdir. Məqalələr gələcək yanvarın 15-ə qədər idarəyə təslim edilməlidir:

“Azərbaycan” idarəsi, “İstiqlal” müdiriyyətinə.

T-361

BAKİ MÜSƏLMAN CƏMIYYƏTİ-XEYRIYYƏSİ

Bələdiyyə binasında Klub imarətində 28 təşrini-sani axşam saat 6-da Cəmiyyəti-Xeyriyyənin himayəsində olan müsəlman qaçqınlarının nəfinə [xeyrinə] “Bir piyalə çay” məclisi təşkil olunacaq. Xüsusi dəvətnamə almamış əşxas [şəxslər], dəvətnaməni məclisə daxil olan zaman ala bilər.

*Cəmiyyəti-Xeyriyyə idarəsinin
sədri Qasım Qasimov*

T-358

BAKİ BƏLƏDIYYƏ İDARƏSİ

Bununla elan edir ki, şənbə günü həmin noyabr ayının 29-da saat 11 tamamda torq [hərrac] təyin etmişdir.

Torqa qoyulan 2 parça şəhər yerləri Bandarnı küçədə şəhər (sabiqdə Aşurovun) evinin yanında. Məzkur [deyilən] yerlərin planı və şəraitini Bələdiyyə İdarəsində Ərazi şöbəsində hər gün görmək mümkündür.

*Bələdiyyə İdarəsi
T-359*

* * *

Həmin sənə təşrini-əvvəlin [oktyabrın] 11-də olan Vükəla Şurasının [Nazirlər Kabinetinin] qərarıdır mövcubincə bütün telefonların məzənnəsi 1 sənəyəcən iyul ayının 1-dən 1919-cu sənədən hesab etmək üzrə 100 faiz (100%) artırılır.

Bakı telefon xəttinin möhtərəm müş-tərilərindən 7 günün müddətində göstərilən 100 faizi Bierinq və kompaniya yoldaşlarının sandığına gətirilməsi dəvət olunur.

Şəhərin iki verstlik məsafəsində hər aparat üçün 576 rublə;

Şəhərin ortasında (promejutoçnu) 307 rublə 20 qəpik;

Qara şəhərdə 783 rublə 25 qəpik;

Qara şəhərdə (promejutoçnu) 391 rublə 70 qəpik;

Ağ şəhərdə 1059 rublə 85 qəpik;

Ağ şəhərdə (promejutoçnu) 499 rublə 20 qəpik;

Bayılda 645 rublə 10 qəpik;

Bayılda (promejutoçnu) 384 rublə;

Bibiheybətdə 1152 rublə;

Bibiheybətdə (promejutoçnu) 537 rublə 60 qəpik;

Balaxanı, Sabunçu, Binəqədi və Suraxanıda 1920 rublə;

Balaxanı, Sabunçu, Binəqədi və Suraxanıda (promejutoçnu) 576 rublə;

Əlavə aparata 192 rublə;

Zəng üçün 38 rublə 40 qəpik;

Altı nömrəyə kommutator 384 rublə;

12 nömrəyə kommutator 499 rublə 20 qəpik;

25 nömrəyə kommutator 614 rublə 40 qəpik.

14082

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Bakı Müstəhkəm Dairəsi general-qu-bernatorunun elanı

23 təşrini-sani 1919 sənə

Bakı Müstəhkəm Dairəsinə 15 təşrini-sanidə verdiyim məcburi qərardada əlavə olaraq elan edirəm:

Mülk sahibləri, oda sahibləri, mehmanxana və nömrə sahibləri, Azərbaycan təbəəsi olsalar da, sükunət etmiş əşxası [şəxsləri] siyahıya düşmədən gizlətməmiş və ya polis uçastkasına evlərində olan əşxas haqqında məlumat verməmiş olsalar, yuxarıda yazılmış qərardadı-məcburi əsasına binaən [hökmlərinə görə] Bakı müstəhkəm dairəsindən çıxarılacaq və həman qərardadda göstərilən tənbəhlərə düşər, yəni 3 ay həbsə və həbs müddəti qurtardıqdan sonra idareyi-əsgəriyyə [hərbi rejim] davam etdiyi müddətcə Azərbaycan dairəsindən çıxarılacaqqlardır.

*Bakı Müstəhkəm Dairəsi
hərbi general-qubernatoru
general-mayor Murad Giray Tlexas*

KÖNÜLLÜ ORDU VƏ KUBAN ARASINDA İXTİLAF

Kubanda son günlərdə zühura gələn hadisələr şayani-diqqət [diqqətəlayiq] bir şəkil aldığı kimi, müəyyən bir hədəfi də göstərdiyindən, az-çox bu mövzuda bizim də məşğul olmamız icab edir [lazım gəlir].

Kuban hadisələri hər şeydən əvvəl sabiq Rusiyada elani-istiqlal edən millətlər üçün canlı bir əlaqə və mənafeyi təmsil etməkdədir.

Sülhi-Ümumi Konfransına; sabiq Rusiya müstəqil millətləri ilə birlikdə kazaklar istiqlaliyyətini müdafiə edən Kuban Cümhuriyyətinin mürəxxəslər [nüməyəndələr] başçısı L. L. Bıç, bu müdafiəsini yalnız Versalın yaşıl masasındakı qərarlara ithaf etməyir, Parisin vəlvələdar [səs-küylü] mətbuatı arasında da bir Kuban mövcudiyyətini, bir kazaklar istiqlaliyyətini, bir həqqi-siyasini də bütün imani-milli və siyasisi ilə anladır, bildirir.

Bıç Parisdə çıxan “L’Europe orientali” məcmuəsində nəşr etdiyi bir məqalədə Rusiyada böyük bir Rusiya hökumətinin qeyri-qabili-təşəkkül olduğunu [qurulmasının mümkün olmadığını] hürriyyətpərvər bir mütəfəkkir, möhibbi-həqiqət [həqiqət aşiqi] bir alim kimi isbat edir:

“Bir hökuməti təşkil etmək üçün – Bıç yazır – iki başlıca qüvvət lazımdır: biri əfkari-ümumiyyə, ikincisi qüvvəyi-hərbiyə. Halbuki Rusiyada bu iki qüvvətdən heç biri də yoxdur. Sibiryadan hərəkət edən Kolçak ordusu, Rusiyanın cənubunda amadəyi-istila [istilaya hazır] duran Denikin qitəati [hərbi hissələri] həqiqi rus

camaatından o qədər ayrı və həqiqi Rusiya demokratiyasının [xalqının] mənafeyinə o qədər zidd birər qüvvətdirlər ki, heç bir fərd könül rizası ilə öz məmləkəti, öz ana vətənini tərk edib də bu general-lara iltihaz etməmiş [qoşulmamış], bu generallara heç də qəlbən tərəfdar olmamışdır. Binaənileyh [ona görə], sabiq Rusiyada elani-istiqlal etmiş hər bir millətdən ayrı olaraq özbaşına hərəkət edən generallar heç bir zaman müsmir və vəlud [faydalı və səmərəli] bir nəticə əldə edəmməzlər. Bu qüvvətlər saxta, bu qüvvətlər uydurma şeylərdir...”

İştə, Kuban Cümhuriyyətinin olduqca nüfuzlu bir başçısı böylə düşünərkən, Kubanda Könüllü ordu komandanı Denikin də Bıçı və Bıç ilə həmfikir olanları divani-hərblərə [hərbi məhkəmələrə] verir, millətin arzu və amalına mane olur.

İxtilafın səbəbləri şu ki, Könüllü ordu Kuban kazaklarını kəndi hökmünə alıb, onlarda milli bir hakimiyyət fikrini öldürməyə, bu surətlə sahə açmaq istəməsidir.

Kuban radasının [xalq məclisinin] başında bulunan Ryabovol, [İvan] Makarenko və Bıç, filhəqiqə [doğrudan da], kazaklar arasındakı müxtəlif siyasi cərəyanlar dolayısı ilə bir əksəriyyəti ehraz etməyirlərsə [əldə etməyirlərsə] də, kazaklar arasında bu əqəliyyətin [azlığın] getdikcə nüfuz bulduğu görülməkdədir.

Makarenko, Bıç kimi ən ziyadə istiqlalçı bir sima olduğu halda, radanın rəyasət intixabatında [seçkisində] 158 səsə qarşı 253 səs almış və radada hakim olan siyasi fikirlər Makarenkonun lehində çıxmışdır.

Bu müxalif cərəyanın Kuban kazakları arasında bir əksəriyyət ehraz etməsi, on-

lara yeni bir saheyi-fəaliyyət açdığı kimi, camaatın daha da etibar və əmniyyətini [inamını] cəlb edə biləcəkdir.

General Filimonov kimi Könüllü orduya fəzlə bir təvəccöh [rəğbət] bəsləyən və Kuban kazaklarının ayrı bir ordu təşkil etmələrini tamamilə qeyri-mümkün, qeyri-qabili-tətbiq ədd [hesab] edən və kazaklar arasında müqtədir generalların bulunmadığını söyləyən bir simaya qarşı, kazakların səlahiyyətdar və müntəxəb [seçilmiş] bir siması olan Makarenko nə kinayəli bir cavab vermiş:

“Nasıl olur ki, Kuban nizampərvər və işbilən generallar doğurmamışdır?”

Bu sözlər də isbat edər ki, Kuban kazaklarının arzuyu-millisinə, amali-siyyəsinə istinad edən rada hər zaman kazaklar arasında müqtədir generallar da çıxara bilər, müqtədir zabitlər də bular.

Binaənileyh [ona görə], şimdiyə qədər ikiüzlü olaraq davam edən Kuban Cümhuriyyətinin siyasəti müəyyən bir şəkə girmək üzrədir. Bunun da əlaməti, Yekaterinodardan son günlərdə gələn xəbərlərdir.

Kuban Cümhuriyyətinin birillik istiqlaliyyəti münasibətilə rada hüduhdardakı əsakiri [qoşunları] bir yerə toplamağa başlamış və bizzat rada da [rada özü də] Yekaterinodara köçmüşdür. Demək ki, Könüllü ordunun Kubanı mühasirə etməsi və ara yerdəki ixtilafın müğləq [anlaşılmaz, qeyri-müəyyən] bir şəkildə qalması artıq qəti bir təriqə [yola] girmiş və bu gün deyilsə də, yaxın bir zamanda tamamilə müstəqil bir Kuban Cümhuriyyəti və Kuban ordusunun qüvvətlənməsi bir əmri-vaqe halına girmişdir.

Biz, həqiqətən, inanırıq ki, müstəbid və mütəhəkkim [hökmran] bir Könüllü ordu idarəsinə heç bir Rusiyada əmələ gələn müstəqil millətlər daxil olamayacağı kimi, Kuban da bütün qüvvəti ilə buna müariz [zidd, müxalif] olub, kazakların milli arzu və amalına görə bir təyini-müqəddəratı təmin edəcəkdir.

İştə, radanın arzuyu-milli ilə tövəm [birgə; əkiz] olaraq hazırlandığı mübarizədə əhvali-ümumiyyəti-siyasiyyənin son təbəddülatı [dəyişiklikləri] dəxi bunu əmr və təmin etdiyi üçün, əlbəttə, müvəffəq və müzəffər ola biləcəkdir.

Ə[hməd] H[əmdi] [Qaraağazadə]

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz telqraf mövqifi tərəfindən alınmışdır)

23 təşrini-sani

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Narva cəbhəsində bizim yürüşümüz Fin körfəzindən Çud gölünə kimi 100 fərsəx cəbhəsində müvəffəqiyyətli surətdə davam edir. Bizim qoşunlarımız düşmənin Yamburq qərbindəki istehkamatını yararaq ricət edən [geri çəkən] düşmən hissələrini təqib etməkdədir. 100-dən yuxarı əsir, 5 mitralyoz, top, 40 min fişəng və başqa hərbi qənimətlər alınmışdır.

Pskov və Dvinsk dairəsində kəşfiyyət əməliyyatı və xırda vuruşma davam edir. Novoqrad-Volinsk dairəsində düşmən hissələrinin müvəffəqiyyətsiz hərəkəti davam edir.

Kiev dairəsində kəşfiyyət əməliyyatı. Nejin-Vilsk hissəsində təbədüllatsızdır [dəyişiklik yoxdur].

Lqov-Kursk dairəsində düşmən dəmir yoldan cənuba atılmışdır. Qırmızı hissələrımız tərəfindən düşmənin “General Drozdovski”, “Moskva” və “İvan Kalita” adlarında olan üç zirehli qatarı, 7 lokomotiv, 2-i fişəng və 3-ü mühimmat və ərzaq ilə dolu 54 vaqon alınmışdır.

Liski cəbhəsində bizim yürüş edən hissələrımız Liski mövqifindən 5-10 fərsəx şimala tərəf vuruşmada davam edirlər.

Bobrovsk cəbhəsində - Bobrov şəhərinin 10 fərsəxliyində olan kəndlərdən düşmən tərəfimizdən çıxarılmışdır.

Novoxopyor dairəsində bizim hissələrımız Terexovo, Buturlinovka və Kasiçev mövqiflərini işğal edərək əsir və qənimətlər almışdır.

Kalaç cəbhəsində biz Xopyor nəhrini əhatə etmişiz.

Don ilə Volqa arasında qırmızı qoşunların yürüşləri davam edir və düşməni cənuba tərəf sıxışdırmaqdadırlar. Süvərəmiz düşmənin arxasına keçərək Piçojniskə müvəffəqiyyətli zərbədə bulunmuşdur.

Tsarev dairəsində vuruşmalarla tərəfimizdən iki kənd işğal edilib, 500 əsir, bunlar cümləsindən 15 zabit, 15 mitralyoz və başqa qənimətlər alınmışdır.

Krasni Yar cəbhəsində bizim yürüşümüz müvəffəqiyyətli surətdə davam edir.

Lbişensk dairəsində vuruşmalarla Lbişensk şəhəri tərəfimizdən işğal edildikdən sonra, bizim qoşunlarımız tərəfindən 300 əsir, 5 mitralyoz və bir çox başqa qənimətlər alınmışdır.

Kokçetsk cəbhəsində – Kokçetskdən 100 fərsəx cənub-şərqə olan Sandik-tovsk mövqifi işğal edilmişdir.

Omsk dairəsində bizim yürüşümüz bilaaram [aramsız] davam edir. Omskdan 120-150 fərsəx cənub-şərqə tərəf bir neçə kənd işğal etmişiz.

Omsk işğalı ətrafında

N ordusu qərarqahı. Ağlar Omskdan çıxıb getdikləri əsnada həbs edilmiş fəhlə və əsir qırmızı ordu nəfəratını [əsgərlərini] təxliyə edə bilməmişlərdir. Mühafizlər[in] silahını alaraq bizimkilər şəhəri işğal edən qırmızı hissələrin qarşısına çıxmışdılar. Şəhəri buraxmazdan əqdəm [qabaq] güllələnmələrinə qərar verilən 240 nəfərin 160 nəfəri güllələnmiş və bir hissəsi qaçmışlardır.

(Gürcü telqraf acentəliyindən)

Fransa mətbuatı

Yaponiyanın bolşeviklərlə müxabirəsi haqqında

Sülh Konfransında olan Yaponiya mürəxxəsi [nümayəndəsi] aşağıdakı məzmununda bir nota təqdim etmişdir:

“Bir para qəzetələr Yaponiya ilə Şura hökuməti arasında bitərəf zəmində müzakirələr aparıldığına dair xəbərlər nəşr etməkdədirlər. Böylə xəbərlər bütö bütö haqiqətə müğayirdirlər [ziddir].”

Qaliçanın Lehistana ilhaqı

Ali Şura Şərqi Qaliçanın Lehistana [Polşaya] ilhaq edilməsi [birləşdirilməsi] məsələsini müzakirə etməkdə davam edir.

Çex-slovakların Sibiryadan təxliyəsi

Praqadan verilən xəbərlərə nəzərən, nəqliyyat alət [vasitələri] yoxluğundan Sibiryada olan çex-slovak qoşunlarını aparmaq mümkün olmamışdır. Çex-slovak Xariciyyə Nəzarəti çex-slovakların aparılmaları üçün Müttəfiqlərdən nəqliyyat alət verilməsini xahiş edir.

(Qafqaziyadakı Müttəfiqlər heyətinin radio xəbərləri)

Fiume məsələsi

Vaşinqtondan xəbər verirlər ki, Məclisi-Əyan [Senat] Tittoni tərəfindən Fiume haqqında təklif etdiyi güzəştə, slavyan yerlərinin İtaliya təhti-nəzarətinə [nəzarəti altına] verilməsi əsassız olduğu üçün razi olmayacaqdır.

Şura Rusiyada

Şura hökumətinin dekreti ilə cəbhə ehtiyacından ötrü işləməyən Petroqrad quberniyasının bütün fabrika və zavodları qapanacaq və əmələləri cəbhəyə göndəriləcəkdirlər.

Dansiq

Dansiqdə Müttəfiqlər Ali Komissarlığına 3 müaviniylə İngiltərə polkovnikinin təyini qət edilmişdir.

Almaniyada gömrük məsələsi

Almaniya hökuməti Müttəfiqlərə

müraciət edərək gömrük vergilərinin qızıl ilə tədiyə edilməsinə [ödənməsinə] izin verilməsini xahiş etmişdir.

Amerika qoşunları

Müttəfiqlərin Reyn mahallarındakı qoşun hissələrini təvizi [əvəz] etməkdən ötrü bir dəstə Amerika qoşunları varid olmuşlardır [gəlmişlər].

Ankaraya heyət

Fəthi paşa heyəti məqsədi ilə də Anadoluya Türkiyə hökuməti Xurşid paşa rəyasəti ilə Ankaraya bir heyət göndərmişdir.

SÜLH ƏTRAFINDA

Amerikanın Cəmiyyəti-Əqvama təhdidi

Lord Robert Sesil Avamlar Kamera-sında danışarkən beynəlmiləl vəziyyətin hal-hazırda Avropada ciddiləşməsini göstərərək söyləmişdir ki:

“Zənn edirəm ki, Amerikadan biza yetişməkdə olan sərtasər [başdan-başa] ciddi xəbərlərə əhəmiyyət verməməyə mən haqsız olaram. Mənim nöqtəy-nəzərimcə, Avropadan ötrü ancaq bir ümid vardır ki, o da bütün rübi-məskunda səriyyə [sürətlə] qüva [qüvvə, güc] və etimad bərpa etməkdədir. Bundan ötrü son dərəcə lazımdır ki, sülh olsun. Bu bir şərtidir ki, onsuz nə etimad və nə etiqa məhəl [yer] ola bilər. Amerika nöqtəy-nəzərinə Məclisi-Əyan tərzi-hərəkatının qanuni olması haqqında mən heç bir söz söyləmək istəməyirəm. Bu işə mənim

heç dəxlim yoxdur. Lakin mənim söyləməyə haqqım vardır ki, böylə geniş qeyd və təshihlər [düzəlişlər] ki, qabaqcadan qəbul olunmuş ədd [hesab] edilirlər, Cəmahiri-Müttəfiqənin [Birləşmiş Ştatların] etilafdan təbərri etməsinə [razılasmadan uzaqlaşmasına] verilən kimidir. Və etilafdan imtina etmək – sülh müahidənaməsindən [sazişindən] imtina etmək mənə-sındadır. Bundan ən iyi təqdirdə müzakirə və mübahisənin uzun zaman müəlləq [məchul, havadan asılı] qalmasından başqa heç bir şey bəkləmək olmaz. Bəd [sonra], mümkündür ki – bu imkan biz şimdi nəzərdən dur [uzaq] tutmayalım gərək – bu müzakirəni bitirmədən də yeni bir imtina edilsin. Mən ehtimal edirəm ki, bu fəqərə [fakt] haqiqi bir ciddi vəziyyət yaratmışdır.

Mənə, bir şey şübhəsizdir ki, orada nə vüqu bularsa, olsun, lakin Cəmiyyəti-Əqvam tövsiyi-atiyəsine isal etməlidir [Millətlər Cəmiyyətinin gələcəkdəki genişlənməsinə gətirib çıxarmalıdır]. Sağlam bir sülh üçün bu yalnızca bir ümidir.

Biz həmçinin Amerikanın iştirakını, mən söylədim ki, hətta Amerikanın təlimat və idarəsini də arzu edirik. Lakin əgər Cəmahiri-Müttəfiqə işbu beynəlmiləl cəmiyyətdə iştirak etməməyi qərara alırlarsa, o zaman biz kəndimiz irəli yürüyəlim gərək. Bu bizim və başqa millətlərin üzərində böyük yük olacaqdır. Fəqət bizim millətimiz və mən şübhə etməyirəm ki, Avropa millətləri də, bu ağırlığı qəbul edərlər. Nasıl ki, beş sənə müharibə zamanında üzərlərinə düşən ağırlığı qəbul etdilər. Və mən ümid edirəm ki, beynəlmiləl vəziyyəti bu xələldar edəmməz [poza bilməz].”

Amerika və sülh müahidənaməsi

London - Amerika Məclisi-Əyanının [Senatının] sülh müahidənaməsini qeyd və təshih ilə qəbul etmək qərarı praktikcə müahidənamənin ilğa [ləğv] edilməsi olduğundan, Paris və Londonda sui-təsir hüsula gətirmişdir. Böylə böhranlı zamanda Vilsonun xəstəliyi övzanı [vəziyyəti] daha da gərginləşdirir.

Rəisi-Cümhurun Sülh Konfransındakı işlərini heçə çıxaran Məclisi-Əyanın işbu tərz-i-hərəkətini Amerika xalqının təsvib edib-etməyəcəyi [bəyənilib-bəyənməyəcəyi] məlum deyildir. Xarici Məsələlər Komitəsi tərəfindən təklif edilən iki təshihli Vaşinqton Məclisi-Əyanı qəbul edir. (Təshihlər qəzetəmizin keçən nömrələrinin birində dərc edilmişdir.)

QƏZETƏLƏRDƏN

Lloyd Corc Rusiya işlərinə müdaxilə edilməsi haqqında

Rusiya işlərinə bilfeil [əməli] müdaxilə edilməsinə qarşı Lloyd Corc Avam Kəmərsində yeni ifadətdə bulunaraq bəyan etmişdir ki, əgər ki, namus İngiltərəni, Şərq cəbhəsini mühüməti-hərbiyyə ilə təchiz etmək üçün verdiyi vədəsinə vəfa etməyə məcbur edir, fəqət şimdiki işbu vəziyyəti-hazirə içərisində Rusiya Vətəndaş müharibəsini qeyri-müəyyən bir vaxta qədər maddi tərəfindən təchiz etməyi İngiltərə kəndi öhdəsinə götürə bilməz.

Eyni zamanda Lloyd Corc qeyd etmişdir ki, bolşevizm mübarizəsinə İngiltərənin sərf etdiyi məsai [əmək, səy]

Fransa, Yaponiya və Cəmahiri-Müttəfiqə hümmətlərindən qayət əhəmiyyətlidir.

Təncər üstündə münəqişə

Madriddən xəbər verirlər ki, İspaniya kralı Alfonsonun Fransa və İngiltərəyə əzimet [səfəri] böyük bir mahiyyəti-siyasiyyə daşıyır. Vüzərə [nazirlər] kabinetləri arasındakı müzakirə bir nəticə vermədiyi üçün İspaniyanın Təncər və Mərikeşə olan müddəasını İspaniya kralı bizzat [şəxsən] müdafiə etmək xəyalindədir. Fransa ilə İspaniya arasında bu məsələlər üstündə sərzadəyi-zühur olmuş [baş vermiş] ixtilaf qayət kəskinləşmişdir. İspaniya mətbuatının təfəsilatından görünür ki, İspaniya kəndi tələblərində sabitcəsinə israr edəcəkdir. “Diario de Versal” qəzetəsi ümid edir ki, Fransa ilə İspaniya arasında hüsula gəlmiş soyuqluq etimadpərvəranə əlaqəyə mübəddəl olar [çevrilər]. Fəqət eyni zamanda bəyan edir ki, Təncərin Fransadan ötrü əhəmiyyəti çoxsa, İspaniyadan ötrü onun əhəmiyyəti qiymətsizdir.

“El liberal” yazır ki:

“Hökumət əzası [üzvləri] içində bir adam bulunmaz ki, Təncərin İspaniyadan ötrü nə qədər lazım olduğunu və yaxud, heç olmasa, orada hökəmrənlik rolunu oynamasını zəruriyyətdən ədd [hesab] etməsin.”

General Yudenich ordusunun əhvalı

Dabravol qəzetələri yazırlar ki, ən mövsuq [etibarlı] mənbələrdən alınan xəbərlərə görə, general Yudenich ordusunun əhvalı fəvqəladə müşküləşmişdir.

İngiltərənin general Yudenichə etdiyi müavinət haqqında bu qədər ki, söyləyib

yazırlar, həqiqətdə isə heç öylə deyildir. İngilislər nə dəniz və nə qara [quru] müharibələrində bilavasitə iştirak etməyirlər. İngilis gəmiləri ancaq Fin körfəzi və Baltik dənizi səvahlili [sahilləri] ablu-kasını [blokadasını] müdafiə edirlər. Müttəfiqlər tərəfindən Yudenich ordusunun təchiz edilməsi də o qədər feili [praktik] deyildir.

General Yudenich Estoniya və Finlandadan feili müavinət ala bilərdi. Onlar kömək verməyi təklif etmişlərdi. Fəqət şərt qoyurlar ki, general Yudenich, Denikin və amiral Kolçak hökumətləri onların istiqlallarını təsdiq edib təminat versinlər. Bu şərt isə məqbul ədd edilməmişdir [sayılmamışdır]. Lakin Estoniya və Finlandada olan İngiltərə və Fransa nümayəndələri, bu dövlətlər istiqlalının Rusiya tərəfindən bilatəxir [dərhal] təsdiq edilməsinin və Məclisi-Müəssisə qədər gözlənilməməsinin tərəfdarıdırlar. Binaənileyh [ona görə], Finlanda təriqi [yolu, vasitəsi] ilə general Yudenich heç bir müavinət alammayır.

Almanların təklif etdiyi müavinəti-əsgəriyyəni də, məlum olduğu üzrə, general Yudenich rədd etdi.

Bolşeviklər hal-hazırda istəyirlər ki, general Yudenich ordusunu Qdov tərəfdən əhatə etsinlər. Petroqradin müqəddəratı da işbu əməliyyatın bitməsindən asılıdır.

* * *

Reveldən [Tallindən] xəbər verirlər ki, Estoniya hökuməti qərara almışdır ki, əgər Yudenich ordusu sərhədi keçsə, onu tərək-silah etsinlər.

“Deyli meyl” qəzetəsi Helsingforsdan [Helsinkiyə] xəbər verir ki, general Yudenich komandanlıqdan imtina edərək istefa vermişdir. Ordu komandanlığını Estoniya generalı Laydoner qəbul etmişdir.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Telefon xəttində

Məsai Nəzarəti Vükəla Şurasına [Əmək Nazirliyi Nazirlər Kabinetinə] işbu məzmununda bir müxtirə [rəsmi məktub] təqdim etmişdir:

“Hökumətin 25 təşrini-əvvəl tarixli qərarına baxmayaraq, fəhlələrin məvaciblərinin 50 faiz artırılması məsələsi qövldən feilə [sözdən işə] gətirilməmişdir. Zira telefon xətti sahibi Bierinq qəti surətdə imtina edir. Rica edirəm ki, ehtimal ediləcək tətilin önünü almaq üçün təşrini-saninin 26-nadək Bierinqi məvaciblərin artırmasına məcbur etmək haqqında tədabiri-lazimə ittixaz edilsin [lazım gələn tədbirlər görülsün].”

Məvaciblərin artırılması

Məsai Nəzarəti işbu təşrini-saninin 25-də Etilaf [Uzlaşma] Komissiyonu iclası təyin etmişdir. İclasda Baş məsai müfəttişi, İxtilaf Komissiyonu sədri, Kənar [Liman] xidmətçiləri Mərkəzi komissiyasının sədri və “Qafqaz-Merkuri”, “Vostochnoye”, “Rus”, “Samolyot” vapor cəmiyyətləri nümayəndələri iştirak edəcəkdir. İclasda kənar xidmətçiləri məvaciblərinin artırılması məsələsi müzakirə ediləcəkdir.

Tətil ətrafında

Bakı Müstəhkəm Dairəsi hərbi general-qubernatoru Murad Giray Tlexas cənabları elektrik cəmiyyəti fəhlələrinə məlum etmişdir:

1) Yeddi günədək – təşrini-əvvəl [oktyabrın] 1-nədək olan təşrini-əvvəl ayı əlavəsi 40 faiz artırılmış məvaciblərin hesabına olaraq verilməlidir. Artırılmış məvaciblər götürüldükdə, bütün məvacib və 360 manat əlavə, 33 % və 15 % nəzərə alınmalıdır.

2) Təşrini-əvvəl 1-dən etibarən mənzil kirayəsi, hamam pulu və nəqliyyat parası haqqını qayda üzrə, yəni mənzil kirayəsi ailələrə 50 manat, bekarlara [subaylara] 25 manat, hamam pulu ailələrə 15 manat, bekarlara 6 manat, nəqliyyat pulu hamıya 10 manatdan verilməlidir.

3) Fəhlələrə, ailəli və ailəsiz təfavüt yoxdur, gündə öz qiymətinə 3 girvənkə bişmiş əkmək verilməsi təmin edilir.

4) 22 və 23 təşrini-sani günləri məvacibləri bütünlüklə verilməlidir.

5) Digər məsələlər ümumi neft mədənləri fəhlələri tələbatı ilə bərabər həll olunacaqdır.

6) 22 və 23 təşrini-sani tətilinə görə heç kəs məsul deyildir.

Dövlət gəlirin artırılması

Maliyyə Nəzarəti 1920-ci sənəsi gəlirini artırmaq məqsədilə ərazi vergisi, mədən vergisi və əlavəli mədən vergilərin artırılmasını ehtimal edir.

Lazımi qanun layihəsi hal-hazırda hazırlanmaqdadır. Ən yaxın zaman təsvib [təsdiq] üçün Vükəla Şurasına idxal ediləcəkdir.

Yeni veksəl kağızları

Maliyyə naziri həzrətləri 100 min manat və 200 min manat pul işlərində iki növ yeni veksəl kağızlarının çıxacağını qərara almışdır.

Dövlət gəlir vergisi

Maliyyə Nəzarəti hal-hazırda xüsusi bir qanun layihəsi tərtib verməkdədir ki, dövlət gəlir vergilərinin dəyişməsinə həvə olacaqdır [əhatə edəcəkdir].

Tamaşaxanalar haqqında

Maliyyə Nəzarəti ən yaxın zamanda xüsusi bir nizamnamə hazırlayacaqdır ki, tamaşaxanalardan alınan vergilərin xüsusi markalar vasitəsilə deyil, biletdəftərlərindən əvvəl vergi alınacaqdır.

BƏLƏDİYYƏ VƏKİLLƏRİ SEÇKİSİ

6

BƏLƏDİYYƏ İDARƏLƏRİNDƏN NƏLƏR GÖZLƏYİRİZ?

Bakı Bələdiyyə İdarəsinə 10 milyon manat borc vermək məsələsi müzakirə edilən zaman Parlamanda məbus [millət vəkili] əfəndilərdən birisi şəhərin xərclərindən bəhs açaraq tibbiyyə və sihiyyə [gigiyena] işlərinin Bələdiyyə İdarəsi üzərində ağır bir yük olduğunu qeyd və neçə vaxt bundan əvvələdək yalnız bir Mixaylovski xəstəxanasının bütün şəhər ehtiyacını görməkdə olduğunu bəyan edir, deyirdi ki, şimdiki əgər Bələdiyyə İdarəsi bir çox xəstəxanalar saxlayırsa,

burası heç də onun vəzifəsi deyildir və hökumət gərək bu işləri öz əlinə alsın.

Bunu buyuran əfəndi kəndisi də şəhər işlərində çox çalışmış, təcrübəli bir bələdiyyə vəkili və tanınmış bir camaat xadimidir.

Fəqət bizcə, bələdiyyə vəkillərinin bu fikri yanlışdır.

Maarif məsələsindən bəhs edici 5-ci məqalədə qeyd etmiş olduğum üzrə, Azərbaycan hökuməti həmişə və hər cəhətdən camaatın ehtiyacını bilərək, ödənməsi üçün hər növ tədbirlər görür, milyonlarla pul sərf edir, həm etməlidir də!

Lakin həyatın doğurduğu hər bir məsələdə camaat, hökuməti yalnız buraxmamalı və hər bir işdə ona kömək etməlidir. Kömək də nə qədər müntəzəm və mütəşəkkil olsa, şübhəsizdir ki, nəticə və mənfəəti də o qədər böyük olar. İştə bu məsələdə dəxi bələdiyyə idarələri mühüm rollar oynaya bilərlər və oynamalıdırlar.

Ələlxüsus böyük müharibənin fəna nəticələrindən olan yoxsulluq, bahalıq və sairə kimi amillər xəstəliyin inkişafına [yayılmasına] səbəbiyyət verdiklərindən, qabaqkı zamanlara nisbətən şimdiki xəstələrin miqdarı onlarca qat artıq olduğundan, bu halda bələdiyyə idarələri borcludurlar ki, tibbiyyə və səhiyyə işlərinə çox diqqət və əhəmiyyət versinlər.

Tibbiyyə və səhiyyə işlərinə diqqət verilsin dedik.

Fəqət diqqət yalnız bir, ya bir çox xəstəxanalar açılmasından ibarət olmalıdır. Əvvəlcə xəstəliyi doğuran amillərə diqqət vermək və zail etmək [aradan qaldırmaq], azarın qabağına sədd çək-

mək, ondan sonra isə xəstəliyə mübtəla olanları sağaltmaq fikrinə düşmək lazımdır.

Məsələn, xəstəliyin inkişafı ilə mübarizə qəsdilə görülən tədbirlərin birincisi kanalizasiyadır. Böyükləri deməyirəm, bir çox xırda şəhərlər qədər də olsa, Bakı Bələdiyyə İdarəsi bu anadək bir mühüm məsələyə diqqət verməmiş və bu uğurda lazımi təşəbbüsatda bulunmamışdır. Halbuki şəhər əhalisinin səhhəti-vücudunu təmin və xəstəliyin inkişafı ilə mübarizə uğrunda kanalizasiya məsələsi birinci rol oynayır.

Saniyə [ikincisi], Azərbaycan şəhərlərində bir çox xəstəliklərin artmasına, mövcud olan müsəlman hamamları və ümum fəqəranın gedə biləcəyi şəhər hamamı yoxluğu çox xidmət edirlər. Bu məsələ kərratla da [dəfələrlə də] qaldırılmışdır. Fəqət bu zamanadək natəmiz hamamların sihiyyə [gigiyena] qanunlarına müvafiq bir hala gətirilməsi yolunda nə kimi tədbirlər görülmüşdür? Yaxud fəqərə camaat üçün Şəhər İdarəsi tərəfindən pulsuz, yaxud ucuz hamamlar təsis edilmişləridir?

Nəhayət, sihiyyə nöqtəyi-nəzərindən küçələrimiz nə haldadır?

Biz görən, yəni şəhərin kənarlarındakı küçələr sihiyyə qanunu əvəzinə xəstəlik artmasına xidmət edər bir haldadırlar. Küçələr natəmiz, hər qədəmdə laşə [ləş, heyvan ölüsü], hər qədəmdə zibil, xülasə, azar salan amillərdən heç birisi olmazsa, küçələrimizin natəmizliyi kifayətdir.

Bu surətlə, xəstəliklərin qabağını almaq üçün görülməli tədbir və təşəbbüslər lazımdır.

Keçəlim xəstələrin sağlması uğrun-dakı təşəbbüslər və tədbirlərə.

Əvvəla, Azərbaycanda öylə bir şəhər yoxdur ki, kafi miqdarda təbib və xəstə-xana mövcud olsun. Doğrudur, Azərbaycanın bütün qüvveyi-tibbiyyəsi Bakıda toplanmışdır və Bələdiyyə İdarəsi tərəfindən bir neçə xəstəxana açılmışdır. Lakin əvvəla, bu ancaq Bakıda böylədir, sair şəhərlərdə isə bambaşqadır. Saniyənin [ikincisi], Bakının özündə də camaat üçün kafi miqdarda təbib və xəstəxana yoxdur; çünki xəstəliyə mübtəla olanların və həkimə, mərizxanaya [xəstəxanaya] ehtiyacı olanların ən çoxu, bəlkə yüzdə doxsan faizi fəqərə təbəqədəndir. Aya [görəsən], bunların ehtiyacını ödəmək üçün lazım gələn miqdarda şəhər xəstəxanası varmı? Bunların həpsinə müalicə edəcək miqdarda şəhər təbibi varmı? Öylə bir təbib varmıdır ki, bir fəqirin evinə dəvət edilsin və pul verilməsin?

Bu sualların heç birisinə “əvət” cavabı vermək çətindir.

Bu xüsusda müsəlmanların ehtiyacından ayrıca bəhs etmək lazım gəlir, çünki hər işdən ziyadə xəstəxana məsələsində müsəlmanlar zəta fəna bir mövqedə bulunurlar.

Ümuma məlumdur ki, Azərbaycanın heç bir şəhərində müsəlmanlar, xüsusən müsəlman arvadları xəstəxanalardan lazımınca istifadə etməyir və edəmməyirlər. Çünki müsəlman məişətinin başqalığı heç vaxt nəzərə alınmamışdır.

Məsələn, türk-islam qadınları üçün bu vaxtadək Azərbaycanın heç bir şəhərində bir dənə də olsun təvəllüdxana [doğum evi] açılmamışdır. Halbuki təvəllüdxananın ümumiyyətlə və xüsu-

sən şəraiti-cədidəmizdən [yeni şəraitimizdən] dolayı türk-islam qadınları üçün nə qədər əhəmiyyəti olduğunu kimsə inkar edəmməz.

Bərəkət versin ki, son zaman Qazızadə Gövhər xanım Bakıda bir təvəllüdxana açmışdır. O da xüsusi təşəbbüsdür.

Bələdiyyə idarələri isə bu vaxtadək bu uğurda heç bir iş görməmişlərdir.

Ona görə, biz yeni bələdiyyə idarələrindən tələb etməliyiz ki, əvvəla, xəstəlik intişarının önünü almaq üçün kanalizasiya məsələsinə əhəmiyyət versin; mümkün olduğu qədər şəhər hamamları, bələdiyyə camaşırxanaları, təthirat [təmizləmə] kameraları, hifzusiyyə mərkəzləri təsis etsinlər. Saniyənin, hər növündən olmaq şərtilə şəhərlərdə o qədər xəstəxanalar açılsın ki, bir xəstə dərmansız, müalicəsiz qaytarılmasın. O qədər ki, ümum fəqərə pulsuz müavinəti-tibbiyyədən istifadə edə bilsin. Hətta xüsusi təbiblər olsun ki, xəstəxanaya gələ bilməyən fəqir xəstələrin evinə gedib pulsuz müalicə etsinlər. Salisən [üçüncüsü] və xüsusən müsəlmanların ayrıca şərait altında yaşadıkları nəzərə alınaraq, onlardan ötrü xüsusi xəstəxanalar açılsın. Böylə xəstəxanalarda bizim şəraitimiz və milli adətlərimizin tələb və icab [vacib] etdiyi hər bir şərait nəzərə alınaraq, yemək-içmək, hətta xidmətçiləri belə həman şəraitə müvafiq olsun.

Xüsusi olaraq, Musa Nağıyevin xəstəxanası məsələsinə də qeydlə, Bakı Bələdiyyə İdarəsinin bu məsələyə də bir an əvvəl əncam verilməsi uğrunda təşəbbüsdə bulunmasını tövsiyə edirik.

İştə, yeni bələdiyyə idarələrindən tibbiyyə və sihiyyə işlərində biz bu

tədbirlərin görülməsini tələb edirik və etməliyiz. Fəqət bunu da tələb edə bilmək üçün bələdiyyə məclislərinə o adamları seçməliyiz ki, bu proqramla çalışacaqlarına və çalışa biləcəklərinə bizi inandırınlar.

Xəlil İbrahim

İDAREYİ-MƏHƏLLİYYƏLƏRƏ (ZEMSTVOLARA) DAİR

Rus istibdadı əhalini hər haqdan məhrum etdiyi kimi, mədəniyyətin intişarına [yayılmasına] və məişətin təmininə çalışan idarələrin də qapılarını əhali üzünə bağlamışdı. Burada camaatın hədsiz ehtiyaclarını müdafiə edə biləcək nümayəndələri bulunmazdı. Camaat idarələri polis məmurlarının keyfəmayəşasına [kefinə, özbaşınalığına] buraxılmışdı. Bu haqsızlıq ikinci Aleksandrın dövrünə qədər davam edə bildi. 1864-cü ildə Rusiyanın daxili vilayətlərində idareyi-məhəlliyyələr [yerli özünüidarə qurumları] (земскія управления) təsis edilmişdir. Sonraları ənvai-təhdidlə [məhdudiyyətlərlə] məhəlliyyələrin haqlarını qısaltdılar, süni məmuriyyətlər yaratmaqla xalq zindəganlığını [dolanışığını] daraltmışlar. Bununla belə, məhəlliyyələr rus köylüləri üçün ən faydalı müəssisələr düzəltdi və camaatın da gözləri açıldı, məktəbə, elmə rəğib oldular [rəğbət etdilər].

Fəqət bu azacıq nemətdən də qafqazlıları məhrum etdilər. Əlli beş ildir ki, qafqazlılar fəryadlar qopardılar, məhəlliyyələrin bu vilayətlərdə də təsisini istədilər. Amma hökuməti-müstəbidə

Qafqazdan gələn ah və nalələrə qarşı kar və lal qaldı, darülfünün və idareyi-məhəlliyyə kimi ali müəssisələri bizdən əsirgədi, bu nemətlərə nail olmaq üçün qafqazlıları qabil və müstəid [istedadlı çatan] bir camaat sanmadı.

Azərbaycan vilayətlərində idareyi-məhəlliyyə təsisinə üçün xüsusi və müfəssəl bir layihə tərtib verilmişdir. Olsun ki, bir neçə günədək bu layihə Parlamana daxil edilib, ənqərib [yaxın] zamanda təsdiq və qəbul edilsin.

Madam ki, layihə Parlamən tərəfindən hələ təsdiq edilməmişdir, onu tənqid edib qüsurlunu göstərmək mətbuatın borcudur. Bu tənqid haqlı olarsa, söz yox ki, Parlamən əzalarına da [üzvlərinə də] təsiri olar. Bu nöqtəyindən nəzərdən mətbuat tərəfindən vəqə olan mülahizə və mütaliələr də mövqeyində [yerində] olar.

Üç milyon nüfusu olan bir məmləkətin hər yerində indiyədək görülməmiş bir idarəni vəz etmək [qurmaq] və bunun icrası üçün müfəssəl və əlverişli bir qanun layihəsini tərtib etmək çox da asan işlərdən deyildir. İdareyi-məhəlliyyənin ənvai [növleri] çoxdur. Yevropa məmləkətlərinin hamısında bulunan idarələrin biri-birindən az da olsa, fərqləri vardır. Bunları yerli-yerində öyrənib Azərbaycan əhlinin məişətinə yarar və layiqli göstərmək üçün sənəlcə buna vaxt və əmək sərf etmək lazımdı.

İştə, idareyi-məhəlliyyəyə aid yazılmış layihənin bəzi qüsurları, zənn edirəm, vaxtın tənqliyi [darlığı, azlığı] cəhəti ilə baş vermişdir. Vaxtın azlığı nə dərəcədə layihə tərtibinə sirayət etməyini bilmək üçün bəzi maddələrin bizim

aramızda uyğunsuz qalacağına işarə etmək kifayətdir.

Məsələn, layihədə göstərilmişdir ki, məhəlliyyə seçkiləri yekşənbə [bazar] günləri, yaxud əhalinin bیکar qaldığı bayram günlərində icra etməlidir. Halbuki Azərbaycan türklərinin həftə başındakı tətili cümə günündən ibarətdir.

Həmçinin layihədə seçki məsələlərindəki qanunsuzluğa qarşı yapıla biləcək şikayətlərin məhəlli-müraciətini [müraciət yerini] göstərərək, məhkəmənin dördüncü dərəcəsi “senat” (Правительствующий сенат) da qeyd edilmişdir. Fəqət Azərbaycanda hələ üç dərəcədən artıq məhkəməmiz yoxdur:

1) Məhkəməyi-ibtidaiyyə (Мировые Суды);

2) İstinaf (Окружный Суд) və:

3) Təmyiz (Судебная Палата).

Məhkəmənin dördüncü dərəcəsi olmadığı cəhətlə, bunun öhdəsinə düşən vəzifəni Ədliyyə Nəzarətinə həvalə etməli idi və layihədə şikayətlərin axırncı məhəlli-müraciəti Nəzarət gərək olaydı.

Demək ki, layihənin bəzi cəhətləri içində yaşadığımız şəraitə səbq edilməmişdir [uyğunlaşdırılmamışdır]. Burasını yəqin ki, Parlaman əzaları nəzərdə saxlayacaqlar.

Lakin layihə başdan-başa ruscasının bədəli [qarşılığı] olmayıb, az da olsa, bəzi cəhətləri təğyir tapmışdır [dəyişmişdir]. Burada onlardan bir neçə mühümlərini göstərməliyəm.

Rus idareyi-məhəlliyyələri üç təbəqə olduğu kimi, Azərbaycanınkı da öyləcə olmalıdır. Fəqət birinci təbəqə Rusiyada sərhəd və sınırı [hüdudları] məhdud bulunan “volost” idarəsi (волостное зем-

ство) olduğu halda, Azərbaycanda sərhədi qabaqca göstərilməmiş uçastok idarələri (участковое земство) olacaqdır. Uçastokların ədədini və hər uçastokun sərhədlərini qəza idarələri (Уездное земство) müəyyən qılacaqdır ki, bu üsul, məncə, ruslarınkindən daha faydalıdır. Onlarınkı dəftərxanalarda məmurlar əli ilə təqsim [bölündüyü] və müəyyən edildiyi halda, bizimki əhalinin öz nümayəndələri və camaat işlərinə yaxından bələd olmuş şəxslərin əli ilə göstəriləcəkdir. Təbii ki, hər üç ilin nəticəsi sayəsində uçastokun cəsaməti [böyükliyi] ya artar, ya da azalar.

İkinci təbəqə – qəza məhəlliyyələri hər iki məmləkətdə birdir.

Üçüncü təbəqə – Rusiyanın quberniyasında bir “vilayəti-məhəlliyyəsi” (Губернское земство) mövcud ikən, Azərbaycanda yalnız bir dənə “mərkəz idareyi-məhəlliyyəsi” (Центральное земство) olasıdır. Əlbəttə, üç quberniyalıq bir ölkədə ayrı idarələrin təsisinə ehtiyac yoxdur. Bunların hamısı bir mərkəzə tabe edilərsə, xüsusi nəzərlərə yol verilməyib, tamam məmləkətin ehtiyacı rəfinə [aradan qaldırılmasına] hamılıqla çalışılar. Əlavə məsarif cəhətindən də bu üsulun faydası çoxdur. Zira üç quberniya idarələrinin məxarici, təbii ki, bir mərkəzi idarənin məxaricindən üç dəfə çox olar.

Seçki üsulu Gürcüstanda olan kimi, burada da siyahı təriqi [yolu] ilə icra ediləcəkdir. Bu üsul, məncə, Azərbaycan dairəsində çox da əlverişli gərək olmasın. Azərbaycan köylülərinin ən çoxu, məlum olduğu üzrə, savadsızdır. Savadsızların da siyahı vasitəsilə vəkil intixabları [seçməkləri] çətin bir işdir. Zənnimcə,

seçki üsulu üçün ayrı bir yol aramalıdır ki, savadsızlar da özgənin müavinətinə möhtac qalmayıb, istədikləri şəxsləri müstəqillən seçə bilsinlər. Bunun üçün partiyalarda savadsızlara aid icra edilən üsulları ətraflıca araşdırmaq icab edir [lazım gəlir].

Layihənin bir təfavütü də budur ki, Bakı şəhəri qəza məhəlliyyəsindən ayrılıb şəhər dairəsində xüsusi bir məhəlliyyə idarəsi təşkil edəcəkdir. Axırncı statistik siyahılardan anlaşılır ki, Bakı şəhərində bu yaşamaqda olan 400 minə qədər can vardır. Halbuki Bakının mahalında, kəndlərində bu miqdarın yarısı qədər ya ola, ya olmaya. Məlumdur ki, məhəlliyyə vergiləri yalnız kəndlərin və qəsəbələrin təmirat və abadlığına gərək sərf edilsin. Böylə olan surətdə, Bakı şəhərini Bakı qəzasına mülhəq edib [birləşdirib], 400 min nəfərdən yığılacaq vergiləri köy camaatının təmiratına sərf etmək, şəhərlilərin haqqına təcavüz deməkdir. Bunun üçün şəhərin qəzadan ayrılmasını biz də faydalı sanırıq. Hətta bu üsul ilə Gəncə, Şəki və Şuşa şəhərlərinin də xüsusi idarələrə ayrılmasını məsləhət görürüz.

Haqqı-intixabı [seçmək haqqı] olmaları arasında əsgəri məmurların, əsgərlik vəzifəsindən fərar edənlərin və bir də israf xərci şəxslərin adları layihədə qeyd edilmişdir ki, bu da rus qanunlarında görülməmişdir.

Əsgəri məmurların intixaba iştirak etməklərindən nə kimi bəlalər törəyir – bunu biz 1917-ci ilin seçki işlərində müşahidə etmişik. Həmçinin vətən müdafiəsindən boyun qaçıran ağaların da camaatın milli və mədəni işlərinə müdaxilələri ədalətdən kənardır.

İsraf xərcilərə gəldikdə, bunların da ixtiyarı yəqin onun üçün alınmışdır ki, pul zoru ilə camaatı iğfal etməsinlər [aldatmasınlar, yoldan çıxarmasınlar].

Bir fərq dəxi fəvqəladə məclislərin dəvəti bəhsində vardır. Bu fəvqəladə məclislərin dəvəti üçün bizim layihəyə görə vəkillərin dördə biri, Gürcüstan qanununa görə beşə biri və rus qanunlarına görə də vəkillərin ədədi müəyyən olunmayaraq bir neçə şəxsin tələbi ilə məclis dəvət edilə bilər. Zənnimcə, rus qanunu bizimkindən səlahiyyətli. Millətin fəlakətli günlərində məmləkətin ətrafına dağılmış vəkillərin dördə birindən məclisin dəvətinə riza alıncaya iş-işdən keçmiş olar. Gözləniləcək bəlanın önü vaxtılı-vaxtında alınmazsa, böyük müsibətlər üz verər. Onun üçün məclis dəvət edən vəkillərin ədədi gərək məhdud olmasın.

Burada bir məsələ tövliid edir [meydana çıxır] ki, hədd qoyulmazsa, hər yerindən qalxan cüzi bir işdən ötrü vəkilləri təşvişə salıb hər üç gündə bir dəfə fəvqəladə məclis qurarlar. Bu kimi ehtiyatların, əlbəttə, yeri vardır. Lakin bunun üçün də xüsusi bir qərar qoymaq olar ki, beyhudə və əbəş yerə fəvqəladə məclisləri dəvət edənlərin cəzaları vardır.

Buraya qədər rus qanunları ilə layihə arasındakı fərqlərdən bəhs edildi.

İndi bir qədər də layihənin xüsusi cəhətlərindən danışmalıyam.

Bunların ümdələri ikidir: biri vaxta və biri də vəkillərin ədədinə aiddir.

Layihə mövcubincə [layihəyə əsasən], vəkillərin adi iclasları ildə bir dəfə vüqu bulacaqdır – uçastok məclisləri eylülün

[sentyabrın] 15-dən, qəza məclisləri təş-rini-saninin [noyabrın] 1-dən və mərkəz məclisi də kanuni-saninin [yanvarın] 15-dən sonra dəvət ediləcəkdir.

Azərbaycan xalqının qismi-əzəmi köçəri tayfası olaraq yay fəslini dağlarda keçirirlər. Eylülün 15-də, yəni birinci dəvət başlanğıcında köçərilər yaylaqlardan qışlaqlara qayıtmış olurlar. Fəqət qışlaqlara qayıdarkən dərhal biçilmiş taxılları xırmanda döyüb yığışdırmağa məşğul olurlar. Bunların xırman, bostan və bağ işləri uzanıb qışın əvvəllərindən gedir. Yalnız qış fəslə bizim əkinçilər bəkar olurlar ki, məclis dəvətlərini də həmin qış fəslində icra etməlidir. Vacib deyil ki, sənəyi-mülkiyyə ilə sənəyi-şəmsiyyə [mülki illə günəş (təqvim) ili] ikisi də bir gündə başlasın. Qoy idareyi-məhəlliyyələrin sənəsi bahardan başlasın. Bunun bir eybi yoxdur.

Fəqət məclislər öylə bir zamanda dəvət edilsin ki, əhalinin bəkar günlərinə təsadüf edilsin. Böylə olarsa, köylülər iş vaxtında işlərindən pərakəndə düşməyib, bəkar günlərində məhəlliyyə işlərindən məhrum qalmazlar.

Bizim təsəvvürümüzə qalarsa, vaxt fəqərələrini [maddələrini] bu qərar ilə dəyişdirməlidir: uçastok məhəlliyyə məclisləri təş-rini-saninin [noyabrın] əvvəlinə, 40 gün ondan sonra qəza məclisləri və yenə 40 gün də bundan sonra mərkəzi məhəlliyyə məclisini dəvət etsinlər. Bu minval ilə şubatın [fevralın] axırından məclis işləri bitib qurtarar. Yeni sənəyi-mülkiyyənin əvvəli bahar fəslinə təsadüf edər və əhali də şüglündən [işindən] kənar düşməz.

Vəkillərin ədədinə gəldikdə, burada da bəzi səhvlər vardır. Məsələn, Gəncə ilə Nuxa hər biri on nümayəndə verdikləri halda, Şuşa şəhəri doqquz nümayəndəyə malikdir. Halbuki nüfusa Gəncə şəhərinə Nuxa tay deyildir. Əlavə, qələbəlik cəhəti ilə Gəncə şəhərindən sonra ikinci dərəcədə Şuşa şəhəri olub, on nümayəndəyə də malik gərək o olaydı.

Qalan şəhərlərin nümayəndələri bə-rəsində deməyə bir sözüümüz yoxdur. Çünki əlimizdə buna dair statistik məlumatı cəm deyildir.

Yalnız bunu deyə bilərəm ki, ümumən nümayəndələrin miqdarı gərək azalsın. Çünki vilayətlərdə, mahallarda yetişmiş ziyalıların ədədi çox azdır. Məhəlliyyə ehtiyaclarını rəf etmək [ödəmək] üçün bunların ədədi bu dəfə kifayət etməyəcəkdir.

Əlavə, məsarif cəhəti ilə bu ixtisarin faydası çoxdur. Binaənileyh [ona görə], bu təklifimiz hüsn-təvəccöh qazanmış olarsa, layihədə göstərilən miqyasın həddi də dəyişdirilməlidir.

Layihənin şərhə üçün yazılmış xüsusi risalədə deyirlər ki, mükəmməlliyyətə məhəlliyyə qanunları hankı dərəcəyə varır-varsın, yenə nöqsandan xali olmaz. Çünki bu qanunlar dəftərxanalarda yazılıb, əhalinin məişətinə hələ tətbiq edilməmişdir. Tətbiq edildiyi halda nöqsanları aşkara çıxar.

Burasını biz də etiraf edirik ki, bu qanunlar təsis ediləcək yeni idarələrdə işlədilməzsə, eyib və nöqsanları da zühura çıxmaz. Onun üçündür ki, idareyi-məhəlliyyələrin ilk dövrü üç il olmayıb, bir ilin müddətinə qoyulmuşdur. Bu

bir ilin fəaliyyəti idarələrin əhaliyə qarşı fayda və zərərlərini göstərsə, sonrakı illərdə bunun çarələrini yaparlar.

Demək ki, birinci il imtahan ilidir. Buna biz də şərik olub arzu edərdik ki, əvvəla, layihənin təsdiq və qəbulu təxirə salınmasın. Saniyə [ikincisi], seçki işlərinə şüru edib [başlayıb] bu tezlikdə qurtarılsın ki, il başına ay yarımliq bir vaxt qalmışdır. Bu az vaxtda təhriri-nüfus [əhalinin siyahıya alınması] və siyahı kimi ağır işlərin öhdəsindən gəlmək mümkün olarsa, burası şayani-təhsin [alqışa layiq] bir hünərdir.

Layihənin müsbət cəhətlərini müfəssələn burada göstərməyin lüzumu yoxdur. Zira 60 səhifəlik və mətbu [çap edilmiş] bir layihənin ənvai [müxtəlif] fəsilələrindən bəhs açmaq üçün qəzetə səhifələri buna kifayət etməzdi və təsdiq olmayınca da bu müfəssilata da ehtiyac yoxdur.

Parlaman tərəfindən qəbul edilərsə, türkcəyə tərcümə edilib əhali arasında intişarına [yayılmasına] da yəqinən səy və ehtimam göstəriləcəkdir.

Fərhad Ağazadə

TƏBİİ SƏRVƏTLƏRİMİZ

- 1 -

Azərbaycanda bir çox sərvət mənbələri bizim mövcuddur.

Bunlardan ancaq aləmə məşhur olmaqları ilə Bakı və ətrafı neft mədənləri və Gədəbəy mis mədəni nəzərlərdə cəvələnməkdədir.

Fəqət madam ki indi bir hökumət, bir məmləkət sahibi olaraq yaşayırıq, o halda hər bir azərbaycanlının vətəni və milli vəzifəsidir ki, yaşadığı yerlərdə nə kimi sərvət mənbələri mövcud isə və onlardan nasıl istifadə edilmək qabil isə, onları bütün azərbaycanlıların nəzəri-diqqətinə verməlidir.

Bu nəhv [üsul] ilə, məşhur və məlum olanlardan başqa, gizlin və istifadəsiz qalan və əhəmiyyətsiz görünən bir çox sərvət mənbələrimizdən də istifadə edilməyə çalışılmalıdır.

İştə o zaman məmləkətimizin təbii sərvətlərindən bol-bol istifadələr edilər. Məmləkətdə böyük bir fəaliyyət başlanar. Daxili zənginliyimiz artar, hökumət gəliri də çoxalar. Cavan hökumətimiz də maddi zərurətdən dolayı tez-tez kağız paralar kəsməyə ehtiyac görməz, pullarımızın etibarı artar.

Bu xüsusda ən böyük vəzifə məmləkətimizin zənginlərinin, pullularının, ticarətlə məşğul olanlarının öhdəsinə düşməkdədir.

Hökumətdən hər şeyi bəkləmək olmaz. Hökumətin fəaliyyətinə əhalinin də yardımı olmalıdır. Əhalinin süstlüyü, acizliyi məmləkəti atıl [fəaliyyətsiz, tənbel], bərbad edəcəyi kimi, o məmləkət əhlinin fəaliyyəti, huşyarlığı [ağıllı, ayıq-sayıq olması], ticarətçiliyi də məmləkəti dirildər, tərəqqi etdirər, zənginləşdirər.

Tacirlərimiz indi olduqca cürətli olmalıdırlar, madam ki Nikolay zamanında olan maneliklər əvəzinə şimdiki ticarət aləminə dair hökumətdən mümkün olan köməklikləri görmək olur, o halda tacirlərimiz şimdiki kimi işləməyə başlamalıdırlar.

Tacirlərimiz şimdiki tənəbəl, aciz və rahat durmamalıdır. Azərbaycanlılar çıxıb xaricənin rahat olan yerlərinə səfərlər etməlidirlər. Batuma, İstanbula, İtaliyaya, Fransaya, Anqliyaya, Amerikaya qədər gedib, o yerlərlə ticarəti əlaqələr bağlamalıdır.

Mümkün olan qədər tezliklə Azərbaycanın mühüm yerlərində azərbaycanlılar mütəəddid [çoxsaylı] kompaniyalar, şirkətlər təsis etməlidirlər. Hökumətin rəsmi təsdiqnamələri ilə təsis olunan bu kimi Azərbaycan kompaniyaları, şirkətləri xaricəyə gedib İtaliyanın, Fransa'nın, Anqliyanın, Amerikanın tacirləri ilə, ticarət və sənətxanaları [ticarət və sənaye müəssisələri] ilə əlaqə peyda etməlidirlər.

Avropa tüccarları bol-bol yığılmış olan mallarının satılması üçün bu kimi ticarəti əlaqələr yapmağa hər vaxt, bilxəssə şimdiki olduqca məmnun olurlar.

Diqqət edilərsə, indiki tamamilə mənasız ilə bu hallardan Batuman rumları, Qafqazın erməniləri istifadələr edib milyonlar qazanmaqdadırlar.

Fəqət ortada tənəbəl və aciz Azərbaycanlı müsəlmanları görünməkdədirlər.

Ticarət aləmində özgələrin fəaliyyəti və istifadəsi müqabilində biz azərbaycanlıların çalışması həmləlikdən başqa bir şey deyildir.

Zira cürətsiz və qorxağız.

Halbuki cürət və mətanətlə Avropa və Amerika ilə ticarətə girişərsək, bizim etibar və əməniyyətimiz başqalarından artıq olduğu üçün, Avropa və Amerika ticarət aləmində böyük rollar oynaya bilərik. Cəməməyə və məmləkətimizə böyük-böyük mənfəətlər gətirə bilərik.

Keçirdiyimiz böyük Cahan müharibəsinin yalnız və məhsul ticarət uğrunda başladığını heç kəs bilməz deyildir.

İştə, Azərbaycan tüccarları da özlərinin zəkavətlərilə, fəaliyyətlərilə, ticarətlərilə özlərini Avropaya, Amerikaya tanıtmaya başlarsalar, əmin olalım ki, hökumətimizin xaricə ilə olan siyasətinə daha artıq təsiri və məmləkətimizə daha artıq mənfəəti olar.

Azərbaycan tacirləri əksəriyyəni əllərində olan mətəllərini ancaq Batuma aparıb, orada dəyər-dəyməzinə satırlar və başqaların gətirmiş olduğu malları qaçıncı [neçənci] əldən olaraq bahalı qiymətlərə alıb, Azərbaycana gətirirlər.

Bu isə tacirlik deyil, həmləlikdir.

Tacirlik odur ki, mətəsinə ən yuxarı ələ satsın və malı da ən birinci əldən alsın. Mənfəət o zaman mənfəət və tacirlik o vaxt tacirlik olar.

İştə görürüz, Batumda cüzi sərmayəyə malik olan rum, Avropaya gedir. Ora tacirlərilə, ticarətxanalarıyla, fabriklərlə, zavodlarla, sənətxana ilə tanışlıq peyda edir. Ticarət edir, əlaqə başlayır. Bu vasitə ilə Avropanın milyonlarca hazır malını Batuma gətirib skadlarına doldurur. Sərmayəsiz ikən böyük ticarətxana sahibi olur.

Bir erməniyi görürsən, nərdən gəldiyini sorursan, İstanbuldan, Neapoldan (İtaliya), Marsilyadan (Fransa), Mançesterdən (Anqliya) gəldiyini eşidirsən. İştə az zaman sonra bu erməninin də böyük ticarətxana sahibi və milyonlarca mala malik olduğunu görürsən. İranlılar da böylə...

* * *

Məsələn, götürəlim təbii sərvətlərimizdən olan ikranı – balıq kürüsünü.

Bu, Cənabi-Həqqın Xəzər dənizi ətrafında sakin biz azərbaycanlılara bəxş etdiyi ən mühüm təbii sərvətlərdən birisidir. Dünyanın başqa dənizlərində bizimki kimi eyi kürü bulunmaz və bəlkə, heç yoxdur.

Cahanın mühüm qismi bizim neftimizə möhtac olduğu kimi, Avropa iştahalarının böyük qismi də bizim ikramıza təhalüklə [böyük həvəslə] iştəha-avərdir [iştəha salır], hərisdir.

Binəniyə [ona görə], bu mətəmin qədrini eyicə bilməliyiz. Batuma, İstanbula götürüb də pudundan min manat filan kimi mənfəətlərlə satıb qayıtmayalım. Mətamızı hədəd etməyəlim.

İkramızı Avropanın mühüm ticarət mərkəzlərinə götürməliyiz. Həm də bu kimi Azərbaycan mətəllərinin ticarətini azərbaycanlılar bizzat [şəxsən] kəndilərinə münhəsir [məxsus] etməlidirlər. Hökumət də buna olduqca diqqət verməlidir.

Ticarət Nəzarətimiz məmləkət mətəllərinin satılmasında olduqca bəsirətli olmalıdır, durəndiş [uzaqgörən] bulunmalıdır. Azərbaycan mətəllərinin Azərbaycan tacirləri əli ilə xaricəyə, Avropaya, Amerikaya aparılmasına fikir verməlidir və buna səy etməlidir.

Doqquz manat qiymətində olan kağız funt-sterlinqi indiki Qafqazın doqquz yüz manatı müqabilinə sərf etməkdə olan London taciri, yeməyinə ləzzət bəxş edən ikramızı da o münasibətlə satın alıb, təamını ləzzətləndirməyə həvəskarlıq.

İştə, hökumətimizin savabdid [razılığı] ilə xaricəyə aparılması lazım görülməli Azərbaycan mətəlləri doğrudan-dogru Azərbaycan tacirləri vasitəsilə Avropanın, Amerikanın ticarət mərkəzlərinə götürülüb satılmalıdır.

Əvəzinə isə, məmləkətimizə lazım olan makinalar, camaatımıza gərək olan ləvazimat gətirilməlidirlər.

Bu xüsusa hərəkət vermək üçün Xaricə Nəzarətimizlə Ticarət Nəzarətimiz böyük fəaliyyət və məharət göstərməlidirlər.

İştə bunun üçün də bu nəzarətlərin başında duran nazirlərimiz artıq diqqət verməlidirlər. Bu nəzarətlər hər zaman fəal, mahir və işinə aşına əllərdə bulunmalıdır.

Məmləkətimizin tərəqqisinə, təalisinə [ucalmasına] bu nəzarətlərin böyük təsiri olduğunu hər firqəmiz və camaat karkünlərimiz [işgönlərimiz] hər daim nəzəri-diqqətə almalıdırlar.

M. B.

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Ticarət iskaləsində

Kaspi dənizi Mayak və losiya müdiri Su nəqliyyatı müdiriyyətinə xəbər vermişdir ki, ... adasında işıq yanmağı təcrid [bərpə] etmişdir. Poqoreli Plitada isə rüzgar olduğundan işıq yandırılammamışdır.

Kurinskaya kamen mayakında işıq makinası xarab olduğundan naşi [ötrü] müvəqqəti olaraq işıq yanmayır, ən yaxın zamanda işıq yandırılacaqdır.

Tövqifat [həbslər]

Srağagün gecə axşam saat 7 yarım radələrində Fəhlə Klubu ətrafı polis tərəfindən mühasirə edilib, orada olanların pasport və vəsiqələri təhqiq edilmişdir. Nəticədə, 40 nəfərədək işsiz tövqif [həbs] edilmişdir.

Gecə kursları

Cəmiyyəti-maarifi-iraniyan “Tərəqqi”[nin] kişilərdən ötrü məccani [pulsuz] açdığı gecə kurslarına müdaviylər qəbul edilir. Xahiş edənlər axşamlar saat 8-də məktəbə (Sadovı, nömrə 19) müraciət etməlidirlər.

BİRJADA

Kerenski minlik 800-1025 manata qədər, 250-lik kəndi qiymətindən 10 faiz və xırda 20 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 900-1500 manata qədər, yüzlüyü 200-300 manata qədər və xırda 50-90 faizə qədərdir.

Türkiyə kağız lirəsi 220 manat və Zaqafqaz bonu min manata 40 manat fəzlədir. Türkiyə altun lirəsi 1025 manat, imperial 800 manat, altun onluq 1200 manat və Avstriya altunu 2300 manatdır.

Gümüş manat 95 manat və xırda gümüş para 40 manatdır.

Bakı bonunun min manatı İranda 3 түмән 4 qran olmuşdur.

Susinin topu 1060 manata gedir.

FİRQƏ VƏ CƏMİYYƏTLƏR

Cəmiyyəti-Xeyriyyədə

Zəngəzur qaçqınlarından beş nəfər

çocuq Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi tərəfindən Yetimlər yurduna göndərilmişdir.

Yetimlər yurdunun Cəmiyyətə verilməsi

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] Yetimlər yurdunun Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi təhti-idarəsinə [tabeçiliyinə] keçirilməsi haqqında eylədiyi təklifə cavab olaraq, Cəmiyyəti-Xeyriyyə Nəzarətə bəzi təkalif pişnihad etmişdir [Nazirliyə bəzi təkliflər təqdim etmişdir].

Yeni qaçqınlar

Pəncşənbə [cümə axşamı] günü, təşrini-saninin 20-də şəhərə 195 nəfər yeni qaçqın varid olmuşdur [gəlmişdir]. Bunlar Cəmiyyəti-Xeyriyyə tərəfindən təminat edilib, şənbə günü ayın 22-də Erməni-kəndinə göndərilmişdirlər.

Qaçqınların köçürülməsi

Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi idarəsinin verdiyi qərara görə, şəhərdə olan qaçqınların hamısı Ermənikəndinə göndərilməlidir. Binaənileyh [ona görə], Dövlətoğlu təkyəsində olan 60 nəfər və Səfa məktəbi binasında olan 167 nəfər, cümlətanı 227 nəfər qaçqın Ermənikəndinə göndərilmişdir. Şəhərdə qalan qaçqınlar da bu günlərdə Ermənikəndinə göndəriləcəkdirlər.

İclas

Pəncşənbə günü, təşrini-saninin 20-də Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi idarəsinin Qaçqınlara müavinət edən komisiyonunun iclası axşam saat 6-da Hacı Qasımovun sədarəti ilə açılmışdır.

Komisiyon əzalarından [üzvlərindən] doktor Ordubadski, Həmid ağa Cavanşir, Mütəəllimlər [Məktəblilər] ittifaqı tərəfindən Tağı Əliyev, Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] tərəfindən [Məhəmmədəli] Veysov, Ünas [Qadınlar] Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi tərəfindən Pəri xanım Topçubaşova, “Azərbaycan” qəzetəsi mühərrirlərindən Xudadat bəy Əzizbəyli və Cəmiyyəti-Xeyriyyə idarəsi üzvü Hacı Yusif Mehdiyev iclasda hazır idilər.

Sədr məsaili-yövmiyyəni pişnihad edib [gündəlikdəki məsələləri təqdim edib], müzakirə edildikdən sonra böylə qərar verilmişdir:

1) Qaçqınlar nəfinə [xeyrinə] olaraq cəbə ianəsi [ianə qutusu vasitəsilə toplanan ianə] toplamaq üçün ianə verənlərin döşlərinə vurmaq üçün qaçqınlar məişətindən bir şəkildən 250 min dənə si-fəriş etmək.

2) Cəbə ianəsi toplanan gün əhalini ianə verməyə tərgib etmək [rəğbətləndirmək] üçün şəhərdə 19 müəyyən yerdə divarda camaata müraciətnamələr asmaq və bu müraciətnamələrin tərtib edilməsi Əliheydər Babayevə və Mirzə Məhəmməd Əliyevə həvalə edilmişdir.

3) İanə toplamaq üçün cəbələri doktor Bəhram bəy Axundovdan Mirzə Məhəmməd Əliyev təhvil alıb gətirməlidir.

Bundan başqa, bir qaç məsələlər də müzakirə edilib məclis qapanılmışdır.

“Müsavət”da

Hacıqabuldan teleqrafən Qars mahalından 4 vaqon mühacirin Hacıqabula yetişdiyini bildirməklə, onlara əlac haq-

qında müraciətdə bulunmuşlardı. Bu xüsusda Ümuri-Nafiə və Xeyriyyə Nəzarətinə [Sosial Təminat Nazirliyinə] yazılmışdır.

“Müsavət” qurultayı

İşbu sənənin 2 dekabr[ın]da vəqə “Müsavət” qurultayına hələlik isimləri zeyldə mühərrər zəvat [adları aşağıda yazılmış şəxslər], şöbələrdən nümayəndə olaraq seçilmişlərdir:

Qalaqayından Məlikaslanov Əbdülkərim bəy;

Xılıdan İbrahim Hacıadə;

Hacıqabul şöbəindən Ağasadiq Axundzadə, Hacı Məhəmməd Piriye, Mirzə Əmirxanov, Meyrud Həsənxan oğlu, Xələf Məhəmmədkərim oğlu, Məshədi Məhəmməd Əbdüləli oğlu, Məshədi Mürsəl Baba oğlu;

Ağstafa şöbəindən Vəli Əfəndiyev və Cəlal Musa oğlu;

Gəncədən Məshədi Əli Rəfiyev, Cavad əfəndi Axundzadə, Mirzə Cəfər Əsgərzadə;

Dəlilər şöbəindən Sadıq Hacı Əli-əkber oğlu;

Gədəbəy şöbəindən Rza Kərbəlayı Molla oğlu.

Tərəqqi Cəmiyyətində

Cümə günü, təşrini-saninin 21-i axşam saat 4-də Cəmiyyəti-maarifi iraniyan [İranlıların Maarif Cəmiyyəti] “Tərəqqi”nin növbəti idarə iclası təyin edilmişdi. İclas Xudadat bəy Əzizbəylinin sədarəti və [Həsənzadə] Mirzə Əbdüləlinin katibliyi ilə açılıb, zeyldəki [aşağıdakı] məsələlər həll edilmişlərdir:

1) Məlumdur ki, hər bir dövlət və millət maarif sayəsində tərəqqi peyda edib, fəqət nəşriyyat vasitəsilə kəndi ehtiyacatını öz vətəndaşlarına məlum etməklə bərabər, onun da ehtiyacından müxbir [xəbərdar] ola bilər və nəşriyyat sayəsində ki, o millətin ədəbiyyatı mükəmməlləşib gündən-günə tərəqqi və pısrəft [irəliləyiş] peyda edə bilər. Və bundan dolayı o millətin ədəbləri Azərbaycan kimi azadə bir cümhur məmləkətdə nəşriyyat vasitəsilə milliyət nə olduğunu bildirməklə bərabər, millətini tərbiyə edə bilər. Binaənileyh [ona görə], müttəhidül-rəy [yekdil] olaraq cəmiyyət bir Nəşriyyat şöbəsi təşkil edilməsinə qərar vermişdir ki, bu şöbə gələcəkdə lazım gələrsə, cəmiyyətin nəşiri-əfkəri olan [fikirlərini yayan] bir qəzetə də nəşr etsin.

Bu xüsusda daha da geniş və ətraflıca bir məramna nail olmaq üçün qərar verilmişdir ki, türkcə “Azərbaycan” qəzetəsində elan vasitəsilə cümə günü, təşrinisənin 28-i səhər saat 10-da Bakıda olan ümum İran ziyalılarına müraciətlə bir iclas dəvət edilsin. Bunlar toplaşdıqda, işbu Nəşriyyat şöbəsinin əsaslı bir üsul ilə təşkili haqqında kəndi nəşriyyat və məlumatını bəyan etməklə, cəmiyyətin bu şöbəsinin əbədi pısrəftinə müavinət göstərsinlər.

2) Cəmiyyətin kişilərdən ötrü açdığı gecə kursunda müdavimlərdən ötrü bir bufet açılması haqqında İran Cəmiyyəti-Xeyriyyəsiindən icazə almaq üçün təhri-rən [yazılı surətdə] müraciət edilməsinə qərar verilmişdir.

3) İdarə xadimi Eynullanın məvacibi ayda 200 manat artırılmışdır.

4) Keçən sənə Həsən Ziya nam bir müttəəllimə [şagirdə] 2000 manat idarə borc vermişdi ki, məzkur [adı çəkilən] Həsən Ziya bir xidmətə daxil olduqda, aylıq maaşının 10 faizini idarəyə verməklə qərzini əda etsin [borcunu qaytar-sın]. İdarə aldığı məlumatlara görə, məzkur Həsən Ziya üç aydır ki, Bibiheybətdə xidmətə daxil olmuşsa da, borcunu əda etmək fikrinə düşməmişdir. Binaənileyh [ona görə], məzkura [deyilən şəxsə] idarə tərəfindən rəsmi bir kağız göndərilib, mütəlibə [tələb] edilməsini qərarlaşdırılmışdır.

Bundan başqa, bir çox məsaili-cariyyə [cari məsələlər] dəxi müzakirə edilmişdir.

AZƏRBAYCANDA

Lənkəranda “Müsavət”in qadınlar təşkilatı

Qadınlarımız da feilən siyasi işlərə daxil olurlar. İştə, Lənkəranda da “Müsavət” firqəsinin şöbəsində ayrıca bir qadınlar təşkilatı yapılmışdır. Keçən təşrinisəni-əvvəl [oktyabr] ayının 31-də Lənkəranda M[əryəm] x[anım] Bayraməlibəylinin sədarəti altında gizli seçki üsulu ilə “Müsavət”in qadınlara məxsus şöbəsi təşkil edilib, sədarətə də Məryəm xanım Bayraməlibəyli və katibliyə də S. Məhəmmədli xanım seçilmişdir.

* * *

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavət”in Lənkəran şöbəsinin sədri Lən-

kəran Türk ali-ibtidai məktəbinin müəlimi Yusif bəy Hüseynbəyzadə cənablarının fəaliyyəti ilə zeyldə mərqum [aşağıda yazılan] köylərdə şöbələr açılmışdır:

1) Qızılağacda şöbə açılıbdır, sədrliyə Şeyx Əsədulla Fətullazadə, katibliyə Əhməd Şükürzadə cənabları seçilmişlərdir.

2) Mahmudabadda sədrliyə Böyükəğa bəy Talıxanov, katibliyə Rəzzaq Mollaməhəmmədəlizadə cənabları seçilmişdir.

3) Biləsuvar da şöbə açılıbdır. Sədrliyə Abbasqulu Nuruzadə, katibliyə Həsən Tağızadə cənabları seçilmişdir.

4) Şıxakəranda şöbə açılıbdır. Sədrliyə Molla Əliağa Kərbəlayı Mirzəzadə, katibliyə Molla Bəhram Qurban oğlu cənabları seçilmişdir.

5) Təngəruddə şöbə açılıbdır. Sədrliyə Nəsrulla, katibliyə İbrahim Əfəndizadə cənabları seçilmişdir.

6) Astarada şöbə açılıbdır. Sədrliyə Haşım bəy İsmixanov, katibliyə Ətaulla Axundzadə cənabları seçilmişdir.

GÜRCÜSTAN XƏBƏRLƏRİ

Bolşevik çıxışları haqqında

Çoxatauridən Xalq qvardiyası baş qərargahına Quriyada bolşevik çıxışlarının tamamilə təsviyə [ləğv] edildiyini teleqrafla xəbər verirlər. Çıxışda iştirak edənlərin bir çoxu həbs edilmiş və çoxları öz razılıqlarıyla silahlarını təslim edirlər. Qiyamda iştirak edən Ergeta kəndinin əhalisi Çoxatauri cəbbəxana-

sından aparmış olduqları mitralyozu təslim etmişdirlər. Həbs edilənlər divanı-örfə [hərbi məhkəməyə] verilməkdən ötrü Ozurgetə göndərilirlər. Bütün Quriyada intizam və asayiş bərpa edilmişdir.

Gürcüstan Səlibi-əhmər nümayəndəsi İsveçrədə

İsveçrədəki Gürcüstan Səlibi-əhmər [Qırmızı xaç] nümayəndəsi Andriya Dekanozişvili Cenevrəyə varid olmuşdur [gedib çatmışdır]. Dekanozişvili beynəlmiləl Səlibi-əhmər Komitəsinə Gürcüstan Səlibi-əhmərinin fəaliyyəti haqqında bir bəyanat təqdim etmişdir.

Saqareco qəryəsi əhalisinin tərki-silahi

Gecə, təşrinisənin 19-da məhəlli [yerli] hökumət məmurları xalq qvardiyası dəstəsi müavinəti ilə Saqareco qəryəsini əhatə edərək əhalini tərki-silah etməyə başlamışdır. 100-ə qədər tufəng alınmışdır.

Borçalı qəzasında təlimi-ümumi

Gürcüstan Cümhuriyyəti müsəlman xalq məktəblərinin müfəttişi [Rza] Əlizadə cənablarının Borçalı qəzasında olan kənd məktəblərini təftişləri əsnasında Kəpənəkçinski və Qəhrəmalinski kəndləri camaatının rızası ilə yeni açılmış məktəblərdə 7 yaşından 12 yaşına qədər olan bütün kənd uşaqlarının ümumi təlim edilmələri haqqında priqovorlar [qərarlar] tərtib verilmişdir. Tərtib verilmiş priqovorlar Əlizadə cənabları tərəfindən Borçalı qəzası zemstvo idarəsinə göndərilmişdir.

ERMƏNİSTANDA

“Slovo” qəzetəsinin İrəvan müxbiri yazır ki, şimdiki kabinə təşkili əsnasında Parisdən yeni və müştərək kabinə təşkili xüsusunda müzakirətdə bulunmaqdan ötrü Poqos Nubar paşa mürəxxələrinin [nümayəndələrinin] Ermənistanə gəlmələri haqqında məlumat alınmışdı. Bu mürəxxəsin gəlməsi gözlənilməyindən, bir neçə portfeller azad qalmışdı. Oktyabrda Poqos Nubar mürəxxələləri Tekyan və Ter-Stepanyans Parisdən varid oldular [gəldilər]. Onlarla hökumət arasında bir aya qədər davam edən müzakirə heç bir nəticə verməmiş və bu günlərdə sabiq Türkiyə və sabiq Rusiya ermənilərindən bir neçə nəfərin kabinə heyətinə cəlbilə yeni kabinə təşkilinə başlanılacaqdır.

Paytaxt abadanlığı

Bütün ev sahiblərinə küçələrdə elektrik lampaları qonulması Daxiliyyə naziri tərəfindən əmr edildiyi üçün küçələr lazımi surətdə işıqlandırılmışlardır. Şəhər idarəsi küçə və səkiləri nizam və tərtibə salmağa başlamışdır. Dəmiryol xətti şəhərin mərkəzinə qədər çəkilmişdir. Müvəqqəti vağzalın inşası və mövqifə mühləq [stansiyaya bitişik] olan küçələrin döşənməsi qurtarmaq üzrədir.

Amerikalılar Aleksandropolda

Aleksandropolda amerikalılar qaçqın və uşaqların təmin edilmələri işlərinə ciddi surətdə çalışmaqdadırlar. Kazak qaraqolunda olan Yetimlər yurdunda 4500 qədər yetimlər və ümumi yataqxanalarda 5000-6000 qədər qaçqın yerləşdirilmişdir. Toxucu, xərrat və başqa kargaxanalar [iş yerləri] işləməkdədirlər.

Qaçqınlardan ötrü hamamlar inşa edilib açılmışdır.

İZHARİ-TƏŞƏKKÜR

Məlum olduğu üzrə, şəhərin türk məktəblərində bir çox kasıb şagirdlər vardır ki, oxumaq üçün tədris ləvazimatına möhtacdırlar. Hətta öylə fəqir şagirdlər vardır ki, iki ay dərs müddətində bir dənə də olsun dəftər-qələm və kitab və qeyri dərs şeyləri ala bilməmişlərdir. Əlbəttə, bu kimi şagirdlər kəndiləri məlumatdan məhrum qalan kimi, siniflərində dərslərinin gedişinə zərər yetirirlər.

Bu gün hər hansı türk məktəbinə gedib və orada dərslərə hazır olarsanız, görəcəksiniz ki, şagirdlərin yarısı kitab-dəftərsiz olduqlarından, yazıb-oxuyan şagirdlərə həsrətlə tamaşa edirlər.

Əlbəttə, şu zavallı şagirdlərin halını gözəlləşdirmək, onların dərs ləvazimatını təhiyyə etmək [hazırlamaq], cəmiyyətlərin birinci vəzifəsidir.

Xüsusi Səkkizinci ibtidai türk məktəbi şəhərin fəqərə məhəlləsində vəqə olduğundan, burada məktəblərin hamısından artıq yetim və kasıb şagirdlər var. Ona görə “Xidmət” istehlak cəmiyyəti həman Səkkizinci türk məktəbinin kasıb və yetim şagirdlərindən ötrü kitab, qələm və sair dərs ləvazimatı almaq üçün 1000 rublə ianə etmişdir.

Lihaza [buna görə], məzkur [deyilən] məktəbin Müəllimlər Şurası və Valideyn Şurasının idarəsi məzkur cəmiyyətə səmimanə təşəkkürlərini izhar edirlər.

8-ci ibtidai türk məktəbinin müdiri Ə[bduləli] Vəlibəyov

TEATRO VƏ MUSIQI

“Leyli və Məcnun”

Bu gün səşənbə günü, təşrinin-saninin (noyabrın) 25-də axşam Dövlət Teatro-sunda opera və teatro mövsümü açıldığı münasibətilə, Dövlət Teatrosu heyəti müdiriyyəti tərəfindən təntənəli bir surətdə mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır Hacıbəyli qardaşlarının yazmış olduğu məşhur “Leyli və Məcnun” operası.

Bu dəfə “Leyli-Məcnun” operası üçün xüsusi libaslar və yeni dekorasiyalar hazırlanmışdır. Xor və xoristkaların və qeyri iştirak edənlərin ədədi artırılmışdır. Böyük musiqi orkestri Müslüm bəyin təhtidarəsindədir. Toy məclisi üçün xüsusi rəqs (balet) hazırlanmışdır.

Tamaşa axşam saat 8 tamamdə başlanacaqdır. Biletlər teatrın kassasında opera qiyməti ilə satılmaqdadır.

Möhtərəm tamaşaçılardan rica olunur ki, ahəngi pozmamaları üçün ikinci zəng vurulduqdan sonra hər kəs öz yerində əyləşsin.

Gələcək tamaşa – cümə günü axşam, təşrinin-saninin (noyabrın) 28-də “Əlmənsur” draması mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır.

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armiyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Xəzər dənizində posta, sənişin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çərşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çərşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər Gəz və geri

17-ci körpüdən çərşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənquli-Bəndər Gəz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdən pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Doktor

M. İ. Lurye

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

Elan

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti bununla ümum əhaliyə elan edir ki, bişmiş çörəyin girvənkəsi 5 rublə 20 qəpikdən ziyadə olmaq üzrə “Sentrodom”un aşağıda zikr olunan dükanlarında satılacaqdır:

Hankı polis məntə-qəsindədir	Dükən-ların ədədi	Dükənlərin ismi	Ünvanları
1	4	Senrodomun 7 nömrəli dükəni Senrodomun 8 nömrəli dükəni Senrodomun 11 nömrəli dükəni Senrodomun 17 nömrəli dükəni	Bayılda, meydanda, Elektriçeskaya sila qarşısında Birinci Bayıl küçəsi ev nömrə 32 Bayılov-Bibiheybət Tamojenaya nömrə 23
2	2	2-nci uçaştkovı komitə dükəni Sentrodomun 18 nömrəli dükəni	İçəri şəhər: Minarə və Başnya küçələrinin küncü, nömrə 7 Zavedenskaya nömrə 18
3	4	3-ncü uçaştko-vı komitənin dükəni Sentrodomun 3 nömrəli dükəni Sentrodomun 14 nömrəli dükəni Sentrodomun 16 nömrəli dükəni	Gimnaziçeski və Persidski küçənin küncündə 84 Aleksandrovski cərgələrdə nömrə 3, mizlərin nömrəsi 24 Aleksandrovski cərgələrdə nömrə 1, mizlərin nömrəsi 57 Aleksandrovski cərgələrdə nömrə 2, mizlərin nömrəsi 23
4	2	4-ncü uçaştkovı komitənin dükəni Sentrodomun 3 nömrəli dükəni	3-ncü Paralelni və Apşeronski küçələrin küncündə Şaxski küçə, konka dayanan yerdə
5	2	5-nci uçaştkovı komitənin dükəni Sentrodomun 4 nömrəli dükəni	Staropoliseyski, nömrə 21 Petrovski meydan
6	1	6-nci uçaştkovı komitənin dükəni	Serkovni küçə, ... Palatanın qarşısında
7	4	7-nci uçaştkovı komitənin dükəni nömrə 1 7-nci uçaştkovı komitənin dükəni nömrə 2 Sentrodomun 15 nömrəli dükəni Sentrodomun 15 nömrəli dükəni	Telefonni küçə 12, Vağzalnaya 11 Balaxanski və Bolşoy Morskoy küçələrin küncü Telefonni küçədə Yarmarka meydanında
8	3	8-nci uçaştkovı komitənin dükəni Ermənikənd uçaştkovı komitə dükəni Babirovun dükənində	Stanislavski küçə 62 Ermənikəndi 6-nci Naqornı və 8-nci Perevalni küçələrin küncü Ermənikəndi, 10-ncu Naqornı küçədə
9	2	Sentrodomun 1 nömrəli dükəni Sentrodomun 2 nömrəli dükəni	Balaxanski şose və 5-nci Zavağzalni küçədə 7-nci Zavağzalni küçə 167
10	3	10-ncu uçaştkovı komitənin dükəni nömrə 1 10-ncu uçaştkovı komitənin dükəni nömrə 2 Sentrodomun 20 nömrəli dükəni	Qaraşəhər – Körpünün yanında Ağ şəhər – Kaspi yoldaşlarının yanında Qara şəhər 5-nci Zavağzalni və 5-nci Çernoqorodski küçələrin küncündə

İmza etdi nazir müavini Əliyev T-360

**Berlin Darülfünunu doktoru
N. Melkumyan**

Daxili, zöhrəvi, sifilis, “606” və “914” müalicələrini qəbul edir. Hər gün səhər saat 8-dən 12-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə nömrə 9-11. Kolyubakinski küçənin küncündə. Telefon nömrə 34-34.

14075

Mən Mirzə Əhməd Abbaszadə elan edirəm bundan irəi ya bundan sonra mənim adıma Yusif Abbaszadə hər kəsdən mal ala ya pul ala, mən cavabdehində deyiləm. Müşarüliyəyin [deyilən şəxsin] əbədən [əsla] mənimlə bir əlaqə və rəbəsi yoxdur.

14081

Elan

Həmin sənədə təşrini-saninin 1-də “Azərbaycan” qəzetəsinin 235-ci nömrəsində pambiq toxumlarının ixracı xüsusunda verilən elana əlavə olaraq Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətinə pambiq toxumlarının ixracı üçün ərizə verənləri Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti icazənamə almaqdan ötrü dəvət edir.

*İmza etdi: nazir [Ağa] Əminov
Müdür: [Abbasəli bəy] Makinski
T-353*

**Müdür:
Hacıbəyli Üzeyir**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Bakı Bələdiyyə İdarəsi

səh. 510. “Bandarnı”: Bakıda, indiki Şəmsi Bədəlbəyli küçəsi.

Könüllü ordu və

Kuban arasında ixtilaf

səh. 511. “L’Europe orientali”: Parisdə nəşr edilmiş bu jurnalın adı məqalədə latın əlifbasıyla yığılmışdır.

Sülh ətrafında

səh. 515. “Avamlar Kamerası”: Böyük Britaniya Parlamentinin aşağı palatası olan İcmalar Palatası.

“rübi-məskun”: dünyanın, insan yaşayan dördə bir hissəsi.

Qəzetələrdən

səh. 516. “Təncər”: Məakeşin şimalında, Cəbəllüttariq boğazı sahilində böyük liman şəhəri. Məakeş 1912-ci ildə İspaniya və Fransa protektoratlıqlarına bölünərkən, ölkənin şimal hissəsi İpaniyanın nəzarətinə keçmişdi fəqət Təncər limanı uğrunda mübarizə davam edirdi və nəticədə, 1923-cü ildə bura “bəynəlmiləl zona” elan edildi. Təncər 1956-cı ildə birləşmiş müstəqil Məakeşin tərkibinə daxil oldu. Qəzetdə bəzən “Təncər” yerinə “Səncər” yazılmışdır.

**İdareyi-məhəlliyələrə
(zemstvolara) dair**

səh. 523. “Bakı şəhərində yaşamaqda olan”: qəzetdə “yaşamaqda olan” yerinə “bu miqdarın” getmişdir.

Bakı xəbərləri

səh. 527. “İosiya”: gəmi səfərlərinin ehtiyacı üçün dənizlərin və sahillərin təsviri.

“Poqorelaya Plita”: Kür çayının Xəzər dənizinə töküldüyü yerdən 12 mil şimal-şərqdə, dəniz dibinin yüksəlməsi nəticəsinə meydana gəlmiş ada olmuşdur.

“Kurinskaya kamen”: Xəzər dənizində, Bakı arxipelaqının cənub qurtaracağında Azərbaycan məxsus ada olan “Kür daşı” adası nəzərdə tutulur.

Çərşənbə, 26 noyabr 1919-cu il, nömrə 330

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Çarşənbə, 3 rəbiüləvvəl sənə 1338. 26 təşrin-i sani 1919 sənə.

Türk və islamliğa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Təkl nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək heasb olunur.

Elan fiatı: birinci səhifədə sətiri 8 rublə, axırncı səhifədə sətiri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axırncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

“FENOMEN” TEATROSU

Anons

Pəncşənbə günü noyabrın 27-ndə kinomatoqrafın əzim və möcüzəna tamaşaları “Kip – Kim – Kep” (6 hissədə). İştirak edirlər 5 məşhur adamlar: Kip rolunu ifa edir atlet, əvvəlinci Amerika çempionu Bibi Karpet; Kim rolunu xalqın məhbubu olan Samson; Kep rolunu Et-ninka Akzianit. Baş dolandırıcı oyunlar tamaşaçıların oyun əsnasında bütün diqqətini tamaşaya cəlb edəcəkdir.

T-362

SİRK “MODERN”

Mübarizənin son günləri

Hamı mübarizələr qətidir. Çarşənbə günü noyabrın 26-nda 1919-ncu ildə. Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir. 1-nci: Yermak – Gənc Əli; 2-nci: Kalişeviç – Muznik; 3-ncü: Staroşvili – Buyvolov.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa başlanacaq 8-də, tamam olacaqdır 12-də. Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Sabah məşhur rus sportsmeni Yelizarovun 15 sənəlik yubileyi olacaqdır.

14083

MÜSAVATIN ÜMUMİ İCLASI

“Müsavat” firqəsinin dekabr ayının 2-də Bakıda açılacaq ümumfirqə qurultayına hər yüz nəfərdən bir nümayəndə seçmək [üçün] işbu noyabr ayının 28-də cümə günü saat 10 tamamda Həşimovun mülkündə, “Müsavat”ın Bakı Komitəsində, Bakı firqə yoldaşlarının ümumi iclası vəqə olacaqdır. Şəhərdə olan bütün firqə üzvlərinin işbu iclasda hazır olmaları təmənnə olunur. İclasla gələnlər özləri ilə bərabər firqə kartoçkalarını gətirməlidirlər.

Üçüncü dəfə elan edilməyə görə, bu iclas qanuni hesab ediləcəkdir.

“Müsavat”ın Bakı Komitəsi

T-355

QİSMİ-RƏSMİ

[RƏSMİ HİSSƏ]

Mülkiyyə Baş Müfəttişliyindən

Müdafieyi-Dövlət Şurasının 16 sentyabrda qəbul və təsdiq etdiyi Nizamnamə mövcubincə [Nizamnaməyə əsasən], Azərbaycanda yenidən ehdas edilən

[yaradılan] Mülkiyyə Müfəttişliyi təşkilatını tezliklə vücuda gətirib həyata tətbiq etmək xüsusuunu, qüdrət və başarığım-dan xaric olduğunu bilə-bilə bilməcburiyyə öhdəmə götürdüm.

Öhdəmə götürdüyüm bu məsuliyyətli təşkilatı tezliklə qurtarıb çoxdan işə başlamalı, gələn şikayətlərə öz vaxtında baxmalı və bu surətlə cüzi də olsa, xalq və vətənə bir xidmət göstərməli idik.

Heyif ki, bir tərəfdən vəziyyəti-hazirəmiz, digər tərəfdən müfəttişlik kimi ağır və məsuliyyətli bir vəzifəni dəröhdə edəcək [boynuna götürəcək] doğru, həmiyyətli, xalqçı və bacarıqlı adamların tezlik və asanlıqla tapılanmaması, təşkilatın gecikməsinə və bu üzdən bir çox şikayətlərin öz vaxtlarında baxılma-masına bais oldu.

Bu arzu edilməyən hala ancaq bu yaxınlarda hər tərəfə müəyyən müfəttişlər təyin edilərək nəhayət verildi. Azərbaycan hələlik altı mülkiyyə müfəttişliyinə bölünüb, hər birinə birer müfəttiş qoyuldu və bu gün Lənkəran və Quba müfəttişindən özgə hamısı öz vəzifələrinə başladı.

Quba, Lənkəran və Cavad qəzaları müfəttişi isə noyabrın 1-dən vəzifəsinə şüru edəcəkdir [başlayacaq].

*Mülkiyyə Baş müfəttişi:
Ömər Faiq [Nemanzada]*

Bakı qradonaçalnikindən

Bakı və Balaxanı-Sabunçu qalabə-yiləri [komendantları] ilə təhərri [axtarış] polisi müdirinə

İntizamsızlıqlar əsnasında qradona-çalstva daxilində ev komitələri təşkil edilmişlərdi. Bu ev komitələri özlərini

rəsmi idarələr kimi tələqqi etmişlərdir [qəbul etmişlər]. Bu komitələr indiyə kimi davam etməkdədirlər. Evlərdə ərzaq təqsim etmək [bölüşdürmək], təmizliyə nəzarət yetirmək işlərinə mübaşir [məşğul] olan böylə komitələrin davamına tərəfindən heç bir mane olmadığı kimi, qəti surətdə komitələrə zəbtiyyə [nizam-intizam] işləri ilə iştigal etməyi qadağan edirəm. Böylə komitələr tərəfindən verilən bütün şəhadətnamələr ləğv və etibardan saqitdir [etibarsızdır]. Komitənin möhürləri bilatəxir [dərhal] alınmalı, istemalına [istifadəsinə] yol verilməyib, mənə təqdim edilməlidir. Mülk sahibləri ilə kirayənişinlərdən özlərinin xərclərindən ötrü cəm etdikləri paralar əxi [mənimlənməsi] ləğv etməlidir.

*Bakı qradonaçalniki vəzifəsini
ifa edən rotmistr Qudiyev*

FRANSA VƏ İTALIYA İNTİXABATI MÜNASİBƏTİLƏ

Ələlümum Avropada və ələlxüsus Fransa və İtaliya həyati-siyasiyyəsində iki mühüm hadisə zühura gəldi: Fransa Məclisi-Məbusan intixabatında [seçkilərində] mühafizəkar hürriyyətpərvərlər (liberal konservatorlar) əksəriyyəti ehraz etdilər [əldə etdilər]; İtaliya Məclisi-Məbusan intixabatında sosialistlər qalib gəldilər.

Birincisində müxalifət tamamilə məğlub oldu; ikincisində müxalifət bütün qüvvəti ilə qalib gəldi. İştə, iki hadisə ki, Avropa həyati-siyasiyyəsini amillərini təhlil etmək üçün kafi dərəcədə qiymət və əhəmiyyəti came bulunmaqdadır [özündə cəmləşdirməkdədir].

Fransa inqilabi-əziminin mahiyyət və künhünü [məğzini] xəta-alud [xətali, səhv] bir surətdə tətbiq və tətəbbö edənlər [araşdırırlar], bu inqilabın Fransa demokratiyası naminə və hüquqi-bəşər mənafeyinə aid bir hadisə olaraq bildilər; Fransa inqilabını dünya inqilabına pişrov və pişbin [öncül, xəbərci və gələcəyi göstərən] olduğunu dedilər.

Hökumətlər və millətlər həyatını məfkurəvi (ideoloji) bir dairədə görənlər unutmuşlardı ki, Birinci Napoleon Fransanı imperalizm pəncəsində əzərkən, bundan ən böyük zərər görən Fransanın sərmayəsi, Fransanın “frankı” idi. Üçüncü Napoleona qədər davam edən Fransa həziməti-qəhriyyəsi [qəhredici məğlubiyyəti] Fransa demokratiyası üçün qarın doyurmaq və ac qal[ma]maq üçün mübarizə etməkdən ibarət olduğu halda, Fransanın orta sinif burjuaziyası üçün Fransa heysiyyəti-milliyəsi, Fransa etibari-millisi məsələsi var idi.

İştə Fransa buna zidd gedən bonapartlara, buna zidd gedən cahangirlərə [imperialistlərə] elani-müxasimat etdi [düşməncilik elan etdi]. Fransa burjuaziyası ilə Fransa aristokratiyası arasında müharibələr başladı, üsyanlar çıxdı, inqilablar oldu.

Fransa o zamanlar xarici bir həzimətlə [məğlubiyyətlə] ixtilal [inqilab] etmiş, xarici bir həzimətlə Fransa burjuaziyası daxilində inqilab çıxarmışdı.

Xaricdə məğlub olan Fransa, imperalizmi daxildə burjuaziya qalibiyyəti ilə əvəz etmişdi.

O zamandan bəri Fransa həp burju bir dairədə qalmış, mötədil sosialistlər də burju bir simada səhneyi-siyasətdə amil olmuşdu.

Əcəba, neyçün bu böylə idi?

Çünki Fransanın demokrati da, sosialisti də həp milliyyətpərvər olmuşdu. Cahana meydan oxuyan bir Napoleonu Fransa doğurmuşsa, əlbəttə ki, Fransa sosialisti də öz qüdrəti-məsləkiyyə və fikriyyəsini doğrudan-doğruya aləmin səadəti üçün fəda edəmməzdi.

Hərbi-ümumidə Fransa sosialistləri müdafiəyi-vətən naminə sükut etdilər; müxalifətlərini hərbin sonuna buraxdılar.

Fəqət, iştə hərbin sonu...

Fransa sosialistləri məğlub, Fransa milliyyətpərvərləri qalib.

* * *

Fransa Məclisi-Məbusan intixabatında sosialistlərin məğlub olması səbəbləri haqqında təfsilatımız bulunmadığından, şimdilik bir şeyi deyəmməyiz.

Fəqət bəzi həqiqətlərə görə bir nəticə istixrac edə [çıxara] bilərik. Əvvəla, Fransanın ən çox sosialistlər mərkəzi Hərbi-ümumidə almanlar tərəfindən təxrib edilmişdir. Təxrib edilən bu vilayətlərin ədədi doqquza çıxır. Bu şəhərlər Fransada ən ziyadə sənəət [sənaye] və emalat mərkəzi olduğu kimi, bir çox da əmələ [fəhlə] və sendikalizm təşkilatını da havi bulunurdu [özündə ehtiva edirdi]. Bu gün Fransa intixabatında fransız sosialistləri və hətta ikinci beynəlmiləl sosialistlər də ən çox rəy [səs] bu şəhərlərdən almış və adətə, bu şəhərlər sosialist mərkəzi olmuşdu. Almaniya hüduduna yaxın olmaları etibarilə də bu şəhərlərin siyasi əfkari-ümumiyyəsi [ictimaiyyəti] həmişə sosialistlərin lehində bulunmuşdu.

Fransa Məclisi-Məbusan intixabatında mühafizəkar hürriyyətpərvərlər proq-

ramlarında bu təxrib edilmiş şəhərlərin almanlardan alınacaq təminatı-hərbiyyəyə [müharibə kompensasiyasına] görə inşa ediləcəyini elan etmələri, bittəb [təbii ki], intixabatda da leyhdar rəy almağa yardım etmişdi.

Müharibədə [qalib] gəlmiş Fransa, bu intixabatda iştirak edən sağ fırqələr üçün bir çox propaqanda vasitələri təmin etmişdir. O cümlədən, məsələn, Rusiyada işlənən və Fransa etibarı-malisi [maliyyə krediti] ilə tədavül edən kağız pulların nağda təhvil edilməsini [çevrilməsinə] ən böyük qayə bilərək Kolçak və Denikin qüvayı-əsgəriyyəsinə [ordularına] müavinət edilməsinə tərəfdar olan fırqələr, əlbəttə, intixabatda da bir üstünlük qazana bildilər.

Bu propaqanda vasitələrinin həqiqətdə, əcəba, bir mənası varmı idi? Hər halda, bu da bir böyük məsələ olmaqla bərabər, sağ tərəfi tutan fransız fırqələri züğürt [müflis] Denikin və Kolçakla, varını-yoxunu qeyb etmiş Almaniyadan bu pulların alına biləcəyinə hələlik inanmaqdadır.

Digər tərəfdən, Fransa sosialistlərinin intixabatda məğlub olmalarında sosialistlərlə sendikalistlər arasındakı mücadilə də təsir etmişdir. Fransada sosialistlərlə sendikalistlər arasında tarixi bir münaqişə vardır. Bu iki cərəyan həmişə yekdigərlərinə müariz [bir-birinə zidd] olmuşdur.

Binaənileyh [ona görə], intixabatda səslərin dağılmaması üçün birləşmələri lazım gələn bu iki fırqə ayrı qaldıqları üçün tənəsübi üsul ilə yapılan intixabatdan qalan rəyləri sağ fırqələr almışdır.

İştə, bu kimi həm siyasi, həm də

texnik səbəblər Fransa intixabatını sağ tərəfin lehinə çıxarmışdır.

Əcəba, bu intixabat nəticəsinə görə Fransa siyasətində nə təbəddülat [dəyişiklik] ola bilər?

Biz bu xüsusda mütaliəmizi [fikrimizi] ancaq şu surətlə xülasə edə bilərik ki, Fransa özünə aid mənafeyini təmin edə biləcək bir siyasətdən başqa, dünya məsələlərinə nüfuz edə bilməsi mümkün deyildir.

Binaənileyh, bu intixabatın ən ziyadə Fransa həyatı-siyasiyyəsində bir təsiri ola biləcəkdir.

İtaliya intixabatına gəlincə, bunun əhəmiyyəti pək böyükdür. İtaliya birinci dəfədir ki, böylə bir təhəvvülat [dəyişiklik] daxilinə girmişdir. İtaliyada milliyətpərvərlər məğlub olmuşdur.

Onların yerinə sosialistlər qalib gəlmiş və [Məclisi-]Məbusana 138 məbus keçirmişlərdir.

Bundan başqa, radikal cümhuriyyətpərvərlər də intixabatda olduqca rəy almışlardır.

Məclisi-Məbusanda bu son fırqənin nə dərəcədə bir qüvvəti təmsil edəcəyini şimdiden təyin edəmməzsək də, hər halda, İtaliya Parlamanında təsirləri olacaqdır.

Radikal cümhuriyyətpərvərlərin xarici siyasətdə bir çox mülahizələri vardır. Bu fırqənin başçısı olan Colitti Almaniya ilə yenidən ittifaqa tərəfdardır. Mümkündür ki, bu təzə İtaliya intixabatı yenedən Almaniya-Avstriya-İtaliya ittifaqı əmələ gətirməyə təsir etsin.

Şu halda Versal Konfransına İtaliyadan bir zərbə gəlməsi məmuldur [gözlənilir].

İtaliyada əksəriyyəti ehraz edən bu sol fırqələr Almaniya ilə əqd edilən müsəlihəyə [imzalanan sülhə] də tamamilə müxalif olub, təminatı-hərbiyyə alınmasına da ziddir.

İtaliya Məclisi-Məbusanı Versal Sülh Konfransında əqd edilən müahidəni [sazişi] müzakirə edərkən, sosialistlər şübhəsiz müxalif olacaqlar və bəlkə də, təsdiq etməyəcəklərdir. İtaliya sosialistləri Rusiya ümuruna [işlərinə] müdaxilə edilməsinə pək soyuq baxdığı kimi, Rusiyada əmələ gəlmiş millətlərin istiqlalıyyətlərinin tanınmasına və Denikin, Kolçaka qarşı rus demokratiyasının hüququnun təmininə tərəfdardır.

İştə, Fransa və İtaliya intixabatı yekdigərlərinə zidd bir nəticə ilə qurtarmaqla bərabər, əhvali-ümumiyyəti-siyasiyyəyə [ümumi siyasi vəziyyətə] də təsiri yekdigərlərinə zidd bir surətdə görüncəkdir.

Baxalım ayineyi-dövrən daha nələr göstərir.

Ə[hməd] H[əmdi] Qaraağazadə

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz mövqifi tərəfindən alınmışdır)

24 təşrinə-sani

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Narva cəbhəsində yürüşümüz müvəfəqiyyətli bir surətdə kəsbi-dairə etməkdədir [genişlənməkdədir]. Narvadan cənuba bizim hissələrimiz dəmiryol xəttini

kəsərək 160 əsir, 2 mitralyoz almışlardır. Yürüşümüz müvəfəqiyyətlə davam edir.

Kiyev dairəsində bizim hissələrimiz yürüşə keçərək Kiyevdən şimala bir neçə kənd işğal etmişlərdir.

Nejin dairəsində bizim dəstələrimiz yürüşə keçərək Kiyev-Voronej dəmiryol xəttinin [boyunda] düşməni cənuba sıxışdırmalarında davam edirlər.

Suma cəbhəsində yürüş edən hissələrimiz Putivlin bir neçə fərsəx şərqinə çatmışlardır.

Sudja cəbhəsində bizim hissələrimiz bir mövqif [stansiya] və bir neçə kənd işğal etmişlərdir. Yürüş davam edir.

Belqorod cəbhəsində tərəfimizdən Solntsevo mövqifi və Kursk-Xarkov dəmiryolundan şərqə tərəf bir neçə kənd işğal edilmişdir.

Valuyk dairəsində Staro Oskol yaxınlığında vuruşmalar getməkdədir.

Liski cəbhəsində bizim hissələrimiz Liskidən bir neçə fərsəx şimala vuruşmadadır.

Novoxopyor dairəsində tərəfimizdən Novoxopyorun cənub-qərb və cənubunda bir neçə kənd işğal edilmişlərdir.

Volqa ilə Don arasında xırda vuruşmalar vardır. Tsaritsın dairəsində vuruşma ilə tərəfimizdən Volqa sahilində olan Raçinovka kəndi işğal edilmişdir.

Hacı-Tərxan cəbhəsində Krasnı Yardan 50 fərsəx şimal-şərqə Telyaçini işğal edib əsir, 2 top və 5 mitralyoz almışdır.

Uralsk-Quryev dəmiryolunda yürüşümüz davam edir.

Omsk dairəsində qırmızı qoşunlar düşməni qovmaqda davam edərək, Omskdan 115 fərsəx şərqə Falunya mövqifini işğal etmişdir.

Əlavə, alınan məlumata görə, Tara şəhərinin tərəfimizdən işğalı əsnasında 1000 nəfər əsir, 2 top, 2 ticarət vaporu, 5 barj, 12 min pud taxıl və başqa qənimətlər alınmışdır.

Xivədə inqilab hərəkatı

Daşkənd – Xivədə inqilab hərəkatı artmaqdadır. Əhali Şura Türkünə ilti-haq etməyi [qoşulmağı] arzu edirmiş.

İngiltərə əmələlərinin qələbəsi

Beloostrov – İngiltərə qəzetləri əmələlərin Londonda şəhər intixabatında qələbə çaldıqlarını xəbər verirlər.

Hindustanda inqilab hərəkatı

Daşkənd – Hindustanda inqilab hərəkatı yatırılmışsa da, hökumət əleyhinə tədhiş [terror] artmaqdadır. İnqilab ruhu ilə ruhlanmış kütlə hökumət acentələrinə, orduya bombalar atır, dəmiryol körpülərini patladır, qoşun anbarları ilə malları yandırır.

Bermondun inhizamı [məğlubiyyəti]

Helsinqfors [Helsinki] – Litvada Bermond həzimet [məğlubiyyət] üstündən həzimetə uğrayır. Bermond qoşunları arasında külli miqdarda ölənlər və yaralanan vardır. Almaniya qoşunları Litvanı buraxmışlardır.

Suxumda üsyan

Saratov – Suxumda mühafizə bölüyü üsyan etmişdir. Üsyançılarla hökumət qoşunları arasında üç gün davam edən vuruşmalar vəqə olmuşdur. Üsyan külli tələfat ilə yatırılmışdır.

Kəndçilərin Kuban və Donda qiyamı

Saratov – Kubanlıların cəbhədən getməkləri davam edir. Kuban və Don mahallarında denikinçilərin taxıl və qaramalı həcz [müsadirə] etmələrindən dolayı kəndçilər qiyam etməkdədirlər.

Çərkəsdə talan

Qomel – Çərkəsdə olan axırncı yəhudi talanından 900 adam həlak olmuşdur.

Kiyevdə həyəcan

Qomel – Sərvətdarlar dəhşət içində Kiyevdən çıxmaqdadırlar. Kənd əhalisi Denikin paralarını götürməkdən imtina edir. On minlərlə işsiz adam vardır.

QƏZETƏLƏRDƏN

Yeni cümhuriyyətlər və Sülh Konfransı

Səneyi-cari 7 həziranında [cari ilin 7 iyununda] Sülh Konfransına verilmiş bəyanat nöqteyi-nəzərində qalaraq Azərbaycan, Şimali Qafqaziya, Estoniya, Gürcüstan, Kuban, Latviya, Litva və Ukrayna müstəqil cümhuriyyətlərinin müvəkkil nümayəndələri 8 təşrinə-əvvəldə [oktyabrda] Sülh Konfransı rəisi J. Kleman-soya bir məktubla müraciət etmişlərdir. Məktubun məzmunu bərvəchi-atidir [aşağıdakı kimidir]:

“Düvəli-Müttəfiqə Şurayı-Alisi [Müttəfiq dövlətlər Ali Şurası] təşəkkül etdiyi andan bəri, 1917-ci sənə təşrinə-əvvəlində yıxılmış sabiq Rusiya imperatorluğunun süqutu dolayısı ilə saheyi-hayata çıxmış yeni dövlətlər vücudu əmrivəqə[si] [faktı] qarşısında qalmışdır. Bu

yeni dövlətlər hüquqi-miləl prinsiplərinə tövfiqən [uyğun olaraq] təşəkkül edib və həqiqətdə geniş demokratik əsasları üzərində təəssüs etmişlərdir [qurulmuşlar]. Onlar şu vəchlə [bu surətlə] Düvəli-Müttəfiqə tərəfindən elan edilmiş prinsipləri saheyi-vücuda çıxarmışlardır. Bu dövlətlər təşəkkül etdiyi zamandan bəri, müsəlləh qüva [silahlı ordu] ilə istila etmək istəyən müxrib [dağıdıcı] bolşevik və irticaçılara qarşı müdafiədə bulunmağa məcbur olmuşlardır.

Bu iki firqə kəndi aralarında etdiyi qanlı müharibələrə baxmayaraq, yeni demokratik dövlətlər üzərinə təərrüzlər [hücumlar, təcavüzlər] yapır, ya ki, təərrüz etməyə hazırlanırlar. Axırncılar maddi və mənəvi müdafiəyə möhtac bulundularından, onların istiqlalını rəsmən təsdiq edib və hər bir təərrüzə qarşı onlara beynəlmiləl müavinət göstərmək lazım idi.

Lakin şu dövlətlərin cümlə bəyanat və istidalarına [xahişlərinə] baxmayaraq, onların nə istiqlalları təsdiq edildi və nə onlara beynəlmiləl müavinət göstərildi. Biləks [əksinə], qəbul edilmiş etilaf [razılaşma] və qərar üzrə Kolçak, Denikin orduları bolşeviklərlə mübarizə etməkdən ötrü əzim [böyük] miqdarda maddi müavinətlər aldılar ki, çox zaman onlardan istifadə edərək Rusiya hüduunda təşəkkül etmiş milli dövlətlər əleyhinə əməliyyatda bulunurlar. Şu vəchlə bu millətlərin təşkilat yolunda sərf etdiyi hümmətlər və həqiqi demokratik üsulu tətbiq etməkdən ötrü eylədiyi səylər Müttəfiq və Müttəhid [Birləşmiş] dövlətlər tərəfindən tachiz edilən qüvvələrin məhvedici təhdidatı altında bulunur. Bu

qüvvələrin işğal etmiş olduqları Şimali Qafqaziya və Ukraynada yapıqları ədəmi-intizam [intizamsızlıq] onların istilalarının nəticələrinə gözəl birər bürhan [dəlil] ola bilər.”

Bə'd [sonra] məktubda denilir:

“Bu yeni dövlətlərin istiqlal məsələsi-ni bilatəxir [dərhal] həll etmək və Rusiya daxili böhranının aqibətini gözləməmək lazım idi. Zira Rusiya işlərinin vəziyyəti kimə məlum isə, o bilir ki, şu böhran uzun çəkəcək və bu, ya o firqənin hərbi müvəffəqiyyətləri ilə həll ediləmməyə-cəkdir. Əlavəyi-bərin [bundan əlavə], bu dövlətlər gələcək Rusiyanın iqtisadi inkişafına kəndi məmləkətlərində təminat verib və Düvəli-Müttəfiqə və Müttəhidənin şu yerlərdə olan mənafeyini də təmin etmişlərdir.”

Məktub atidəki [aşağıdakı] sözlərlə bitir:

“Bu dövlətlərin vəziyyəti-beynəlmiləl[i] tənizimini [beynəlxalq statuslarının qaydaya salınmasını] yenidən təxirə uğratmaq ancaq şimdiki övzasını [vəziyyətlərini] çətinləşdirəcəkdir. Binaənileyh [ona görə], bizim düşüncəmiz böylədir ki, bu yeni dövlətlərə müavinət göstərmək Düvəli-müəzzəmənin [Böyük dövlətlərin] kəndi mənafeyinə də xidmət edərdir. Bu dövlətlər təşkilata müstəid [qabil] olduqlarına bir çox isbatlar göstərmişlərdir və onlar səmimiyyəti-tammə ilə [tam səmimiyyətlə] çalışırlar ki, sabiq Rusiyanın qeyri dövlətlərə olan təəhhüdünün [öhdəliklərinin] kəndi öhdələrinə düşən hissəsini ifa etsinlər.

Prezident əfəndi! İşbu təsəvvüratı [düşüncələri] və xalqımızın Cəmiyyəti-Əqvam təriqilə [Millətlər Cəmiyyəti vasitə-

silə] başqa azad və mədəni millətlər ailəsinə daxil olmaq səmimi arzusunu nəzərə alaraq, biz yenidən sədamızı yüksəldərək sizdən rica edirik ki, Düvəli-Müttəfiqə Şurayi-alisinə bizim atidəki istidalarımızı [aşağıdakı xahişlərimizi] bəyan edəsiniz:

1) Fövqdə məzbur [yuxarıda qeyd edilən] cümhuriyyətlərin hər birinin müstəqil dövlət kimi qəbul və etiraf [təsdiq] edilməsi;

2) Və bu surətlə etirafdan hasil olan nətəyic [təsdiqdən irəli gələn nəticələr] qəbildən olmaq üzrə məzkur [deyilən] dövlətlərə aid ərazi, mali, iqtisadi və qeyrə kimi məsailin müzakirəsinə şüru edilməsi [məsələnin müzakirəsinə başlanması].”

Suriya məsələsi

Avamlar Kerasında Balfur Suriya haqqında nitq irad edərkən [nitq söylərkən] söyləmişdir ki:

“Əcnəbi dövlətlər mətbuatında övza [vəziyyət] yanlış surətdə tərsim [təsvir] edilərək, mövcibi-ixtilaf [ixtilafa səbəb] olan xəbərlərin nəşr edilməsi görülmüşdür. Buna bir intəha [son] qonulmalıdır.

Qeyd edirlər ki, Böyük Britaniyanın Suriyanı işğal etməsi onun o məmləkətdə hökmran bir dövlət olaraq qalacağını andırır. Bu sözlərin içində bir dənə də olsa, doğrusu yoxdur. Bu, həqiqətə bütöyün müğayirdir [ziddir]. Ərəbistan mandatı ala bilən hər bir Qərb dövləti qarşısında əzim müşkülət [böyük çətinliklər] durduğu şübhəsizdir. Fəqət o müşkülət olduğu vəchdən daha artıq göstərmək yarar bir iş deyildir. Şimdi ərəblər yüz sənələr içində birinci dəfə

olaraq hərəkəti-kəbirədə [böyük bir hərəkətdə] böyük rol oynamışlardır. Onlar Düvəli-mötəlifə [Antanta dövlətləri] ilə itti-faq yapıb, Britaniya əsakiri [əsgərləri] ilə yaxın və sadıq dost olmuşlardır. Onlar kəndilərinin sədaqətlərini, qəhrəmanlıqlarını və qüvvələrini göstərdilər və ərəb ünsürünün şərəf və etibarını dərəcələrcə yüksəlmişdir. Mən qəviyyəni ümid edirəm ki, ərəblərin böyük mədəniyyətlərini ehya edilmiş [canlandırılmış] görəcəyiz. Suriya üstündə İngiltərə ilə Fransa arasında heç bir dürlü müraqibə [rəqabət] yoxdur və ola da bilməz və gələcəkdə qarşımıza çıxma bilən müşkülətə həll etmək üçün müttəfiqimiz ərəblərin ehtiramını riayət etməklə Fransanın dostanə yoldaşlığını arzu edirik.”

İngiltərənin Misir siyasəti

Balfur nitqində söyləmişdir ki:

“Cahan müharibəsinin Misirə yetirdiyi xəsarət, dünyanın başqa nöqtələrinə yetişən xəsarətlər qədərdir, mən söylədim ki, bütün cahana yetişən xəsarətlərin həpsi ilə bərabərdir. Bu etiqaddayam ki, işbu gərginli vəziyyətə intəha qoyulacaqdır. General Allenbinin zühura çıxmış vəziyyət məsələsi ilə iştigal etməsi [məşğul olması] mənim etiqadımı bir qədər də təqviyə edir [gücləndirir]. Zira o, qarşısında durduğu məsələni kamalınca anlayır. Bizim nəzərimizcə, Misir, Ədən, Sudan və kanal məsələləri bir tənivahidin [bütöyün bir orqanizmin] ayrılmaz hissələri kimidirlər. Bu yerlərdə İngiltərə öhdəsinə götürdüyü vəzifələrdən imtina etməyəcəkdir. Britaniya hakimiyyəti orada mövcuddur və şu hakimiyyət saxlanacaqdır və heç kəs nə Misirdə və nə Misir

xaricində Britaniya hökumətinin işbu əsaslı prinsipi barəsində yanlış fikirdə olmamalıdır.

Müsaidənizlə, əlavə edəcəyəm ki, Misirin yerli əhalisini hökumətlə yaxınlaşdırmaq üçün biz hər dürlü vəsilələrlə [vasitələrlə] say edirik. Biz istəyirik ki, bu qədim məmləkətin əhvalını yaxşılaşdırmaq. Hal-hazırda orada bir çox ixtilaflar vardır. Onlar qeyri-mümkün arzu bəsləyirlər. Əgər şu arzular saheyi-həyata çıxmış olsalar, onun yalnız İngiltərəyə sui-təsiri olmayıb Misir əhalisinin bir çoxu üçün də fəna nəticələri çıxacaqdır.

Bir xeyli zaman irəli hökumət bəyan etmişdi ki, övzanı [vəziyyəti] məhəllində [yerində] təhqiq etmək üçün lord Milnerin sədarəti altında Misirə bir komisiyon göndərilir. Hökumət şu siyasətin üstündə durmuşdur və nə qədər ki, Təhqiq Komissiyonu tərəfindən bəyanat alınmamışdır, mən bir qanun projesi və tənzimat barəsində müəyyən bir fikir söyləmə bilmərəm. Mən zənn edirəm ki, Misir əhalisi bizim, məmləkətdə islahat etmək xəyalında olduğumuza inanırlar.”

İRAN İŞLƏRİ

Gilan və Təvaliş hakimi

“İran” qəzetəsinin verdiyi məlumata görə, hökumət tərəfindən Gilan və Təvaliş hakimliyinə (general-qubernatorluğuna) Əhməd Azəri təyin edilmişdir. Yeni hakim kəndi vəzifəsini ifaya şüru etdikdə [başladıqda], məzkur [adı çəkilən] əyalətlərin əhalisinə müraciətən bir bəyannamə intişar [nəşr] etdirib, onları cəngəllilər ilə mübarizə etməkdə höku-

mətə köməyə dəvət edir. Cəngəllilərin bu vaxta qədər dinc əhaliyə olmasının əziyyət və azar etdiklərini göstərərək, Əhməd Azəri həman quldurlar ilə mübarizədə hökumətə müavinətdə bulunanlara böyük mükafat və hökumətin mərhəmətini vəd edir. Quldurlara müsaidət [kömək] göstərmək qəsində bulunmaq istəyənlər isə böyük cəza və tənbehə düçar olacaqlardır.

Urmiyədə türk qoşunları

Yenə həman qəzetənin yazdığına görə, neçə gün əqdəm [qabaq] 150 nəfərdən ibarət bir dəstə türk qoşunu Urmiyə şəhərinə varid olmuşdur [gəlməmişdir]. Həmin xəbəri dərc etdikdən sonra qəzetə əlavə edir ki, bu dəstənin vürudu [gəlişi] və məqsədi haqqında və həmçinin onun Urmiyədə qalacağı və ya övdət edəcəyi [geri qayıdacağı] haqqında hələlik heç bir məlumat alınmamışdır. Bu barədə təhqiqat və müfəssəl məlumat almaq üçün lazımı yerlərinə müraciət olunmuşdur.

DAĞISTAN CƏBHƏLƏRİNDƏ

Tiflisdə nəşr edilən “Volnı qorets” qəzetəsinin xüsusi müxbiri Dağıstan cəbhələri haqqında zirdə [aşağıda] dərc etdiyimiz məlumatı verir:

Manas cəbhəsində

Təşrini-saninin [noyabrın] 7-də Könüllü ordunun süvarə və piyada bölükləri Manas tərəfindən Qarabudaxkəndi üzərinə hücumə başlayıb, gündüz saat 2 radələrində Qarabudaxkəndini işğal

etdilər. Məzkur [adı çəkilən] kənd əhalisinin bir hissəsi qabaqcadan təxliyə edilmiş və bir hissəsi güclə Könüllü ordu tərəfindən səfərbərliyə alınmışlardır. Bunlar təşrini-saninin 8-də Qubden kəndinə yürüş edib, gündüz saat 12-də oranı da işğal edərlər. Qubden kəndi əhalisi tərəfindən beş nəfərdən ibarət ağ bir bayraqla elçilər göndərilirsə də, bunlar Könüllü ordu nəfəratı [əsgərləri] tərəfindən parça-parça doğranmışlardır. Könüllü ordu nəfəratı Qubden kəndinə daxil olduqları halda, qubdenlilər onlarla vuruşmağa girişmişlərdir. Vuruşma əsnasında hər iki tərəf külli zəyiat vermişlərdir. Qubdenlilər kəndi boşaltmağa məcbur edilmişlərdir.

Təşrini-saninin 9-da Könüllü ordu Daşlaqar və Boynak kəndlərini işğal etmişlərdir. Təşrini-saninin 10-da Levaşi üzərində iki təyyarə görünmüş və təyyarələrdən Levaşi kəndinə 6 bomba atılmışdır ki, kənd əhalisindən heç bir kimsəyə zərər yetirməmişdir.

Təşrini-saninin 11-də dağıstanlılar qüvvə alaraq yürüşə keçmişlərdir. Bütün alınan kəndlər Könüllü ordudan geri alınmışlardır. Dağıstanlılar tərəfindən Qubden kəndi geri alındıqda 195 kazak əsir alınıb və Qarabudaxkəndi geri alındıqda 500 puda qədər buğda əhəli-dən alınmış, bir çox əşya dağıstanlılar əllərinə keçmişlərdir. Manas vuruşmalarından sonra əzaları [orqanları] kəsilmiş dağıstanlıların meyitləri tapılırdı.

Dərbənd cəbhəsi

15 təşrini-sanidə Könüllü ordu Qara dənizdən atılan top atəşləri altında böyük qüvvə ilə yürüşə başlamışlardır.

Dağıstanlılar Rojel kəndinə çəkilmışlərdir.

Təşrini-saninin 17-də dağıstanlılar Dərbənd üzərinə yürüşə başlamışlardır. Buraya düşməni qeyri cəbhələrdən külli miqdarda qüvvə cəm etmişdir.

Dərbənd cəbhəsində Dərbənd ilə Abaşlı arasında düşməni təyyarəsi dağıstanlılar tərəfindən vurulmuşdur. Təyyarəcilərdən qaçıb gizlənməyə müvəffəq olmuşlardır. Təyyarə parçalanmışdır.

Əlixanovun qərarı

Levaşidən verilən xəbərlərə görə, Avar mahalını əlində saxlayan və Denikin məşhur tərəfdarlarından olan avarlılar arasında təğəyyurat [dəyişiklik] olduğu üçün öz canının təhlükədə olduğunu görən zabıt Kaytmas Əlixanov Xunzax qalasından Teymurxanşuraya fərar etmişdir.

Kazaklar əsir almayırlar

Bütün əsir düşmüş dağıstanlılar bilatəxir [dərhal] güllələnirlər. Dağıstanlılar tərəfindən dava hərəkəti zamanında 2 polkovnik, 48 zabıt və 1500 kazak əsir alınmışdırlar ki, bunlar kəndlərdə yerləşdirilmişlərdir. Hərgah dağıstanlıları güllələmək davam edəcək olarsa, bunlar da güllələnməyə məhkum olacaqlardır.

ZƏNGƏZUR HAQQINDA MÜZAKİRAT

Tiflisdə nəşr olunan “Ponedelnik” qəzetəsi yazır:

“*Xatısov, Nəsim bəy Yusifbəyli, Gegeçkəri, Amerika və İngiltərə nümayəndə-*

lərinin iştirakı ilə Zəngəzur haqqında bir neçə şura vəqə olmuşdur.

Şurada mənfəətdar tərəfeyn [maraqlı tərəflər] məsələni ənvai [müxtəlif] nöqtəyi-nəzərlə aydınlaşdıraraq, gərək Zəngəzur hadisəti və gərəksə orada hasil olmuş əhvali-hazirə haqqında lazımi məlumat təqdim etmişlərdir.

Gegeçkəri və Düvəli-müəzzəmə [Böyük dövlətlər] nümayəndələrinin ehtimamları [səyləri] ilə müzakirələr nəticəsində sülh zəmini hazırlanmış və tərəfeynin güzəştə bulunmalarına mövzi [yer; imkan] bulunmuşdur.

Məsələnin dostluq təriqilə [yoluyla] həll edilməsinə ümid vardır. Bu xüsusda olan saziş və etilaf [razılaşma] nəticələri bu günlərdə nəşr ediləcəkdir.”

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

– Maarif nazirinin Türk Opera və Dram Cəmiyyəti təşkili haqqındakı təqriri isteməsi [rəsmi müraciətinin dinlənilməsi] nəticəsində qərara alınmışdır:

1) Maarif nazirinin Dövləti Türk Opera və Dram Cəmiyyəti təşkili haqqındakı qanun layihəsi təsviblə [bəyənilməklə], təsdiqdən ötrü Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılsın.

2) Maarif Nəzarəti ixtiyarında olan rus kitabları alınması üçün istiqrazdan 200 min manat məzkur [deyilən] məqsəd üçün sərf edilməsinə icazə verilsin.

– Maliyyə nazirinin, Kerenski pulların dövləti kassalarda [dövlət kassalarında] alınması məcburiyyətinin ləğvi haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, Azər-

baycan dövləti kassalarında fəqət [yalnız, sadəcə] Azərbaycan Cümhuriyyəti paraları, Bələdiyyə İdarəsi bonları, Xalq Təsərrüfatı bonları və Zaqafqaziya Komissarlığı tərəfindən buraxılmış pulların qəbul və mübadiləsi icbari olması qərara alınmışdır.

– Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə [Sosial Təminat] nazirinin xidmətdən əzl edilən məmurinə [işdən çıxarılan məmurlara] maaş verilmək haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, Nəzarətdən çıxarıla-caq məmurinə siyahıları Məclisi-Məbusan tərəfindən təsdiq edilmədiyindən naşi [ötrü] ixtiyarındakı istiqrazdan yarım ay məvaciblərinin verilməsi qərara alınmışdır.

– Daxiliyyə nazirinin Cümhuriyyət daxilinə gətiriləcək və Cümhuriyyətdən çıxarıla-caq mallardan Bələdiyyə İdarəsi nəfinə [xeyrinə] pud vergisi alınmasına icazə vermək haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində nizamnamənin təsdiqi qərara alınmışdır.

MİLLİLƏŞMƏK

- 3 -

Qardaşımız Fərhad Ağazadə Bakıda vətəndaş erməni, yəhudi və özgə dükənlərinin lövhələri üzərində yazılan türk-cələrin mənasızlığından, biçimsizliyindən şikayət edir. Lakin mən onlardan daha betərlərini, daha yamanraqlarını gördüyüm halda yenə şükr edirəm. Çünki onlar başardıqları qədər yaxşı-yaman bir türkcə yazmışlardır. Amma başlarında hörmətli müəllimlər, bilikli həkimlər, adlı

mühəndislər, şanlı generallar olan idarələrimizin çoxunun qapıları üstündə türkcə ya heç yox və ya olanları da ilan-qurbağa şəkillərindən fərq edilməyir.

Hələ son çağlarda açılan general-qubernatorluq kimi idarələrin rəsmi kağızlarında – özgə idarələrdə xala xətrin qalması deyər yazılan – türkcə ünvanlardan əsər də yoxdur.

Demək ki, inşallahur-rəhman, dala-dala doğru tərəqqi etməkdəyiz və böylə tərəqqi etdikcə də idarələrin milliləşdirilməsi söz və vədi başda əyləşən ağaların yadlarından çıxmaqdadır. Lakin burasını yaxşı qanalım ki, ağalar yadlarından çıxardıqlarını xalq yaddan çıxarmır, ancaq səbr edir.

Xalq qan bahasına aldığı istiqlalı bizim kefiniz üçün yox, öz mənfəətinə, öz muradına xidmət edər fikri ilə can müqabilinə [canı bahasına] mühafizə edir.

Xalq mühafizə etdiyi hökumətin dilini, yazısını təbii, öz dili, öz yazısı olmasını istər və bunu istəməkdə dünya qədər haqqı vardır.

Xalq öz istiqlalı vaxtında da, Rusiya istibdadı vaxtında olduğu kimi, rus dilini bilmədiklərindən ötrü idarə qapılarında saatlarca gözləməyə, həqarət görməyə daha artıq səbr edəmməz.

Paytaxtda müsəlman bəxşlərinin (dvornik) taçkalrı [arabaları] üzərinə təzədən rusca yazmaq masxaralıqlarına kimsə rahat üreklə baxmırmaz.

Hər saat, hər dəqiqə xalqla təmas edən, görüşən, böyüklərin müəllimləri yerində olan polis məmurlarının Azərbaycan mənfəəti ilə əsla əlaqəsi olmayan, dil bilməz, əxlaqsız, əhvalı, keçmiş qaranlıq bir para adamlardan təyin edil-

məsinə xalq daha ziyadə tab gətirəmməz.

Öz Cümhuriyyət idarələrimizə verilən türkcə ərizələrin rusca yazılmadığından ötrü rədd edilməsi Azərbaycan adına ləkədir.

Hürriyyətimizi, istiqlalımızı candan istəyirsək, Azərbaycan dilinə, Azərbaycan milli ədəbiyyatına, Azərbaycan xalqına qiymət verməli, hörmət etməliyiz.

İdarələrimizin birdən milliləşdirilməsinin çətin olduğu məlum. Bununla bərabər, bu çətinlik yavaş-yavaş başlanmamıza bəhanə olarmaz. Maarif və Daxiliyyə Nəzarəti kimi, məmurların çoxu türk olan idarələri il başından so[n]ra olsun milliləşdirmək mümkündür.

Doğru, bunlar həp sabahın, gələcəyin işidir. Lakin bu gələcəyin yavuş və ya uzaq olması bizim qeyrətimizdədir. Gələcəkdəki başaraçağımız üçün bugündən başladığımız işlərə ciddi yapışmalıyız. Qurduğumuz bünövrə və əsasın sağlam və əmin olmasına bütün güc və hümmətimizi sərf etməliyiz. İştə, əsl muradımız və sözümüzün canı!

Heyf ki, bu lazım hümməti ortada görəmməyiriz. Gördüyümüz bir zad varsa, parlaq vədə, boş söz, uyuşdurucu bir niyyət!

Gördüyümüz işlər, tutduğumuz yol xalqçılığın, xalq istiqlalının tamamilə tərsi! Bu hal isə böylə davam edəmməz. Ciddi çarələr lazımdır.

Bugünün, gələcəyin pozulmaz bir qanunu var: milliləşəmməyən, xüsusi mədəniyyət göstərəmməyən, xalqa doğru gedəmməyən idarələr, hökumətlər davam edəmməzlər. İstiqlalın möhkəm və davamını istəyənlər bu həqiqəti bilib ona

görə çalışmalıdır. Bu çalışmaq, hər ziyalı azərbaycanlı üçün bir fəzilət isə Məclisi-Məbusanda əyləşən hörmətli xalq vəkilləri üçün bir borcdur, bir vəzifədir.

Ümidvaram ki, hörmətli vəkil əfəndlər idarələrimizi yaxın gələcəkdə milliləşdirmək məsələsini imdidən nəzəri-əhəmiyyətə alıb ona görə ciddi və fayda verəcək çarələr düşünürlər. Hərçənd, Maarif Nəzarətinin bu uğurda açdığı kurslar var. Lakin, onların bugünkü mahiyyətləri o böyük məsələni həllə kafi deyil.

Bu xüsusda so[n]ra.

Ömər Faiq [Nemanzadə]

DARÜLFÜNUNUMUZUN GÜŞADI, YAXUD MAARİFDƏ İSLAHAT

Sabiq İstanbul Maarif naziri olan mərhum Əmrullah əfəndinin maarif haqqında, “Elm tuba ağacı kimidir, yuxarıdan aşağı doğru enər” söyləmiş olduğunu bir zaman Dərsəadət qəzetələri yazmışdı.

Bunun nə demək olduğuna dair qəzetələrdə bir çox məqalələr yazıldı və buna etiraz edənlər də oldu. Zira məkatib və mədaris [məktəblər və mədrəsələr] təşkilatında tərəqqi aşağıdan yuxarıya doğru olduğu cəhətlə, bundakı tədriyyə ilk əvvəl ibtidai, sonra tali [ikinci dərəcəli] və sonra ali məktəblər təşkil üsulunu iltizam edir [lazımlı hala gətirir].

Hali-ibtidaidə [ibtidai halda] bulunan bir millət əvvəlcə ancaq ibtidai, sonra tədricən tali, bilaxirə [ondan sonra] get-gedə ali məktəblər təşkil edə bilər. Onun

üçün də ibtidai məktəbləri olmayan bir millətin tali məktəbləri olamıdığı kimi, tali məktəblərə malik olmayan bir millətin də alisi də bulunamıyacağı bir həqiqət.

Elmin yuxarıdan aşağıya doğru enməsi dəxi inkar olunamıyacaq bir həqiqətdir. Zira yuxarılıq-aşağılıq nisbi bir keyfiyyət olduğundan, hər bir millətin kəndisinə nisbətən yuxarılıq-aşağılıq vardır. Alim zümrə [təbəqə] bir millətin və yaxud bir cəmiyyətin yuxarı zümrəsi olduğu cəhətlə, elmin digər zümrələrə olan təşmili [yayılması] yenə yuxarıdan aşağı zümrələrə enməsi surəti ilə hüsula gəlir. Çünki hali-ibtidaidə bulunan bir millətin də ancaq ibtidai müəllimləri mövcud olamıyacağından, onun digər zümrələrinə elm və maarifin intişarı [yayılması] ən yüksək zümrəli olan bu müəllimlər vasitəsilə ola biləcəyi mühəqqəqdır [şübhəsizdir].

Böylə bir hali-ibtidaidə bulunan millətin, madam məlumatı-ümumiyyəyə [ümumi məlumata] malik, tali [orta dərəcəli] təhsil görmüş və yaxud elmi ixtisaslarda bulunaraq təhsili-ali əldə etmiş müəllimləri və elmi mütəxəssisləri yoxdur, açmış olduğu məktəbin ismini istər tali və istər ali qoysun, əldə mövcud olan müəllimləri vasitəsilə yalnız təhsili-ibtidai əldə edilə biləcəyi şübhədən varəstədir [şübhədən uzaqdır].

Nasıl ki, bizim də milliləşdirməkdə olduğumuz edadi məktəblərimizdə əksəriyyətlə müəllim və müəllimlərimiz türkcə yalnız oxumaq və yazmaq bildikləri və bəzən də yalnız uşaqlarının əsəmsini [adlarını] ancaq yazmağa müqəddir bulunmaqda olduqları, müdir və

müdirlərimiz isə əksəriyyətlə yazmaq, oxumaq deyil, türkcə qonuşmasını belə bilmədikləri cəhətlə, bu kimi milliləşmiş olan məktəblərdə tali ismi ilə oxunacaq dərslər təhsili-ibtidaidən başqa bir şey olmadığı məlumdur.

Onun üçündür ki, məmləkətimizdə ali darülfünün [universitet] açılmaq istənilməsi vaxt, məkatibin təcridiyyətinə qənaət saiqəsilə [məktəblərin ibtidaidən aliyə doğru tədrisən tərəqqi etməli olduğuna inandıqları səbəbindən] bir çox zəvət [şəxslər] milli məkatibi-taliyyəminin [orta dərəcəli məktəblərimizin] olmadığı və olmasına da şimdilik imkan bulunmadığından bəhslə, darülfününün açılması tərəfdarlığını iltizam edirdilər [tərəfini tuturdular].

Bununla bərabər, elmin aşağı zümrələrə yalnız yuxarı elmi zümrələr vasitəsilə enməsi həqiqəti də qabili-inkar deyildir.

Məkatib və mədarisin üsuli-təşəkkülatı [təşkil edilmələri qaydası] etibarlı bəzi zəvatin bu kimi iddialarını haqlı göstərsə də, elmin daima (tuba kimi) yuxarıdan aşağıya enməsi həqiqəti də bizə ali darülfünün məsələsini düşünməyə haqq və səlahiyyət verir.

Böylə ki, hər surətlə olursa-olsun, tali məktəb ikmal etmiş olan tələbələrimizin təhsili-aliyyədən məhrum qalmamaları və məmləkətimizdə elmi mütəxəssislər yetişdirilməsi üçün ali darülfününün güşad edilməsinə bəhəməhal [hər bir halda] lüzum vardır.

Zira yalnız bu darülfünün vasitəsilə məmləkətimizdə hər halda yuxarıdan aşağı doğru bir çox elmlərin enməsi ilə irəlində məkatibi-taliyyəmizi təsis və təşkil edə biləcək müəllim və müəllimələr

yetişdir[il]ə biləcəyi və öcöqlərini bugünkü hali-cəhalət-iştimaldan [cəhalətə qərq olmuş vəziyyətdən] xilas edə bilməsini və (tuba kimi) yuxarıdan aşağıya doğru enə biləcək tərəşşühatıyla [sızıntıları] hürriyyəti-milliyəmizin təsisini və millətimizdə məfkurə vəhdətinin təsbitini [möhkəmlənməsini] təmin etməyə müvəffəq ola biləcəyiz. Biz də bunu ümid edirik və darülfününümüzün güşadını [açılışını] təbrik edirik.

Talıbzadə Yusif Ziya

HÜMMƏT LAZIMDIR

“Azərbaycan” cəridəsinin [qəzetinin] 18 təşrinisani 324-ncü nömrəsində ixtisaren Qazax mahalında İrəvan quberniyası qaçqınlarının halından məlumat vermiş idik.

Verdiyimiz məlumat təşrinisani 18-indən əvvəl verilmiş idi, fəqət dərci iki-üç gün təxirə düşmüş idi. Təşrinisani 16-ncı günü təsadüfən Qazaxa getmiş idik.

Burada Firidun bəy Köçərli cənabları ilə söhbətimiz miyanında [arasında] İrəvan qaçqınlarının böyük müsibət və fəlakətlərə uğradıqlarını duyduq. Bütün mənasıyla bu binəvalar soyuqda qalmışdır, aclarından və bəzi xəstəliklərin tüğyanından sabiqdə ərz etdiyimiz kimi öcöqlər, qarılar və ixtiyarlar gündən-günə ölməkdədirlər. Əhvalları tərifi gəlməyən qədər fənadır.

Bu zillətədələrin haqqında general-qubernator Əmir xan Xoyski həzrətləri ilə görüşüb, lazımi məlumat[ı] rəsmi

olaraq almağı vəzifədən sandığımız üçün xidmətlərinə vardıq. General-qubernator cənablarının izahatından Qazax mahalında hələlik siyahıya girmiş 9 min mühacir var. Siyahıya girməyənlərdən məəda [başqa], bunların sayı get-gedə artmaqdadır. Şimdiyə qədər Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətindən [Sosial Təminat Nazirliyindən] həman mühacirlər üçün ancaq 15 min manat pul göndərilməmişdir. Səhiyyə Nəzarətindən isə qətiyyə bir yardım görülməmişdir və Səhiyyə Nəzarətinin yadına şu fəlakətdələr [bədbəxtlər] bilmərrə düşməmişlər.

Bakıya övdətimizdən [qayıtdıqdan] sonra aldığımız rəsmi məlumatdan hasil bu olur ki, Səhiyyə Nəzarəti ancaq Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinin səvəbdidi [müvafiq gördüyü] və lazım bildiyi yerlərə yardım göndərir. Anlaşılan bu olur ki, bu iki Nəzarət daha dürüstü Qazax mahalı qaçqınlarına fikir verməmişlər və onları Allaha ismarlamışlar...

General-qubernator cənablarının kəndisi də bu haldan olduqca mütəəssir olduğunu bəyana çalışırdı. Onun əqidə-sincə, mühacirlər bu qış axıra qədər deyil, bir ay da davam edəmməzlər. Buna dəlil, milçək kimi ölməyə üz qoyan, insan surətində olan heykəllərdirlər. Şayani-diqqət [diqqətəlayiq] bir şey var ki, bunu hər kəs etiraf edə bilər: Əmir xanın əqidə-sincə, mühacirlərə pul verməkdən bir şey hasil olmaz, zira ki, onlara o qədər para veriləmməz ki, kəndilərini idarə edib bir yana çıxı bilsinlər. Onlara verilən cüzi paraya böylə əql heyran qala biləcək qiymətlərə heç şey almaq olmaz.

Onlara imdad yolunun ən gözəli – yeyəcək və geyəcək verməklə bərabər,

mənəzilərini də təmin etmək lazım gəlir. Pərişan halda ölkəmizə gəlmiş vətəndaşlarımız əlləri əlimizə çatandan sonra daha da pərişan olmağa məhkumdurlar. Bu isə cismimizin ölməyinə, ruhumuzun o qədər yüksələ bilmədiyinə dəlalət edir, deyilmi?

Bizim hökumətdən yardım gəlincəyə qədər bunlar məhv olar deyə məyus olduğumuzu gördükdə Əmir xan həzrətləri:

– Xeyr, bunları böylə də qoymaq olmaz. Fəqət bircə tədbirim var, o da köylərin ağsaqqallarını hüzuruma çağıraraq, mühacirləri onlara hələlik dağıtmaq-dır [paylamaqdır] və onlara yardım etməyi köylülərdən arzu etməkdir. Əvəzində də mühacirlər köylülərə yardımda bulunar, – dedilər.

General-qubernatorun həqiqət[ən] bir namuslu məmur olduğu üçün hüsurə çıxardığı layihə müvəqqəti olsa gərəkdir, həm də naəlaclığın önünü almaq deməkdir. Fəqət biz hökumətimizin buraya diqqətini təkrar cəlb edirik və hökumətdən vase [əhatəli] tədbirlər aramağı və vüsətli [geniş] dairədə yardımda bulunmağı umuruz.

Bizcə, əvvəl əldə Qazaxda Gəncə və Şamaxıda olduğu kimi xəstə mühacirlər üçün bir xəstəxana təsisi vacib və əlzemdir.

Xəstələrin halını təmin edəndən sonra ümum mühacirlərin halına ağlamaq gəlir. Buraya qədər məqaləmiz də rəsmi dairələrə müraciət edir və onlardan imdad, onlara çarə aramağa dəvət edir.

Şimdi bunu da etiraf etməliyiz ki, hökumətin tədbir və çarələri o vaxt mühacirləri təmin edə bilər ki, camaa-

tımız əhvalın ağır və kəskin olduğunu dərk edib, bütün ağırlığı çəkməkdən ötrü hökumət ilə bərabər, öz qüvvə, istedad və hissiyyatlarını da qoşarlar. Böylə olmazsa, çarə də zəif, səməri [nəticəsi] də arzu edilən kimi olmaz.

İki ildən ziyadədir bu fələkzədələr erməni millətinin ağır zərbələrinə qatlaşıb, canından, malından, irzindən, namusundan çıxıb, vətən suyuna, baba ocağına həsrət qalıb gəlmişlərdir. Dünkü zəngin bu gün divarlar dibində əlini bizə uzadıb, soyuqdan titrəyə-titrəyə ətmək [çörək] üçün para istəyir. Balası ölüb, annəsi çocuqları ilə bərabər balasını basdıran görmüşlər. Anası soyuqdan, acından ölmüş, balalarını soyuqdan divar dibində kimsəsiz, imdadsız mələşən görmüşlər. Bu axırıncı hadisə Ağstafa mövqifində [stansiyasında] olmuşdur, bizə məmurlar qaçqınların həyatından söylərkən bir qissə [əhvalat] olaraq bəyan etmişlər. Böylə həvadis [hadisələr] çoxdur.

Vətəndaşlar! Axırıncı illərdə milyonlarla yoxdan para qazanan və onun sərxoşluğu ilə məst olan qardaşlar! Böylə günlər hər kəs üçün vardır. Səni tutmuş, qapına pənah gətirmiş din qardaşını, vətəndaşını unutma. O qədər yüksələ bil ki, ayaq altında qalmışlarını soyaqdan yığıb qardaş əlini onlara uzat.

Şayani-təqdir [təqdirəlayiq] Gəncə əhlinin və Nuxa əhlinin təşəbbüsüdür. Onlar kimi hər yerdə camaat para toplamalı, hökumət yardımına kifayət verməməli, zira ki, onlara yardım etməklə, hökumətə də yardım etmiş olarıq, onun işini yüngülləşdirərik. Xülasə, hümmət və genə də hümmət lazımdır.

Əli Səbri [Qasımov]

BAYRAQÇIYA – BAYRAĞA

Şanlı! Ey ölkəmin ələmdarı,
Bür-ci-əflaka bayrağın yüksəlt!
Sancmağa düşmənin bəbəklərinə
Aylı-ulduzlu sancağın yüksəlt!

Sənə, ey rayəti-zəfər, bu yetər,
Getdiyin yerdə var fəthi-zəfər.
Çünki yardımçıdır sənə Tanrı
Hara varsan, ora sənə baş əyər.

Bakı, Mirmahmud Nuri

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Bələdiyyə İdarəsində

“Prival komediantov” (komediyaçılar düşərgəsi) nam teatro işlərinə Bələdiyyə İdarəsi tərəfindən baxmağa təyin edilmiş Suxanov nam kəndi vəzifəsində səhlənkərləşməyi üçün Bələdiyyə İdarəsinin 18 təşrini-sani iclasının qərarına məbni [əsasən], xidmətindən əzl edilmişdir [uzaqlaşdırılmışdır].

Sihhiyyə avtomobilləri

Bələdiyyə İdarəsinin 1[8] təşrini-sani iclası qərarına məbni, sihhiyyə [səhiyyə-gigiyena] avtomobilləri təmirinə 244.448 manat təxsis edilmişdir [ayrılmışdır].

Mənzil vergisi

Yenə Bələdiyyə İdarəsinin 18 təşrini-sani iclasında mənzil vergisinin layiqi surətdə yığılmaması məsələsi müzakirə edilmişdir. Məlum olmuşdur ki, məzkur [deyilən] şöbəyə bir neçə yeni xidmətçi təyin etmək lazımdır. Məsələni Bələdiyyə Məclisinə vermək qərara alınmışdır.

Bələdiyyə İdarəsi və Rus Milli Komitəsi

Rus Milli Komitəsi Bələdiyyə İdarəsinə müraciətlə rica etmişdir ki, şəhər məktəblərinə qəbul edilməyən məktəbliləri tədris üçün Mariinski ünas [qızlar] məktəbində axşamlar Komitənin ixtiyarına bir qəç sinif verilsin.

Bələdiyyə İdarəsinin 18 təşrini-sani iclasında məsələ müzakirə edilib, sinif verilməsi qərara alınmışdır, fəqət siniflərin təmizlənməsi, mebelinin salamat qalmasının təmini Rus Milli Komitəsi öhdəsinə düşəcəyi şərt qoyulmuşdur.

Bələdiyyə İdarəsi və Elektrik Cəmiyyəti

Elektrik Cəmiyyəti Bələdiyyə İdarəsinə müraciətlə məlum etmişdir ki, Cəmiyyətin mərkəzi mövqifi [stansiyası] yerləşmiş Beli-qorod [Ağ şəhər] dairəsində iki su yolu mövcuddur ki, biri Şollar suyuna məxsus, digəri əskidən qalmış Kür suyuna məxsus idi. Şimdi məzkur [deyilən] Kür su yolu xarab olub, gündəngünə dağılmaqdadır. Halbuki Şollar su yolu xarab olarsa, dairə susuz qalaraq mədənlərin yatması, ələlxusus elektrik mövqifinin dayanmasına səbəb olacaqdır ki, şəhərin də işığı məzkur mövqifdən verilir. Cəmiyyət bir yol əvəzində iki yol çəkilməsini və Kür su yolunun təmir edilməsini rica etmişdir.

Darülfünunda

Darülfününun müdiriyyəti Bələdiyyə İdarəsinə müraciətən məlum etmişdir ki, Darülfününun tərəfindən məmaliki-əcnəbiyyədən [xarici ölkələrdən] alınmış zərəbinlər [böyüdücü şüşələr, mikroskoplar]

bir-iki aydan sonra fəqət Bakıda alına biləcəkdir, halbuki hal-hazırda zərəbinlərə böyük ehtiyac hiss edilməkdədir.

Binaənileyh [ona görə], Darülfünuna bir qədər zərəbin verilməsi rica edilmişdir.

Marka vergisi

Elektrik Cəmiyyəti Bələdiyyə İdarəsinə məlum etmişdir ki, zavoda buraxılan su işçotlarından [hesablarından] marka vergisi alınması haqqında sənədlərin üzərində heç bir əlamət olmayır. Halbuki qanun üzrə, marka vergisi alınmalıdır. Cəmiyyət məsuliyyəti üzərinə götürmək istəmədiyindən, gerbovi vergi alınmasını göstərəcək əlamət yapılandırılması ilə verginin nisfinin [yarısının] Cəmiyyət hesabına edilməsini rica etmişdir.

Tətil ətrafında

“Russkoye tovarışestvo” neft cəmiyyəti mədənləri müdiriyyəti Məsai Nəzarətinə [Əmək Nazirliyinə] məlum etmişdir ki, elektrik işığı kəsilməsindən naşi [ötrü] mədənlər dayandığından, fəhlələri xidmətdən çıxarmaq məcburiyyətində qalmışdır.

Məsai Nəzarəti Baş Məsai Müfəttişinə təklif etmişdir ki, təcili surətdə xidmətçilərin geri qəbulu və tətil günü işləmək istəyən fəhlələrin bir günlük məvaciblərinin verilməsi üçün lazımı tədabir ittixaz etsin [tədbirlər görsün].

Bədbəxtanə hadisətdən zərədidə olanlara maaş

Məsai Nəzarəti tərəfindən mədən dəvairində [mədənlər dairəsində] çalışan fəhlələrə bədbəxtanə hadisə nəticəsin-

də maaş təyin etmək haqqında bir məruzə tərtib verilib, Vükəla Şurasına təqdim edilmişdir.

Manatın qiyməti düşdüyündən naşi, Məsai Nəzarəti 1917-nci sənədə olan maaşın 20 dəfə artırılması, 1918-nci sənə hadisələrinin 5 dəfə və məzkur [deyilən] sənənin təşrinə-əvvəl [oktyabr] 11-nədək olanlara 3 dəfə və 1919-ncu [sənənin] 1 yanvarınadək olanlara 2 dəfə artırmağı təklif etmişdir.

Bu layihəyə məbni [əsasən], maaş layihə təsdiqi günündən etibarən verilmişdir.

Maaş artırılması müvəqqəti olaraq yarım sənə davam edəcəkdir. Məsələlərə baxılması Nəzarətin layihəsinə məbni, məhkəmə və Məsai Müfəttişliyinə müəvvəl edilir [tapşırıılır].

Nəzarət layihəni bir mədən dairələri fəhlələri deyil, dövləti və xüsusi müəssisə fəhlələrinə də təşmil [şamil] etmək ehtimalındadır.

Para qaçırılması

Təşrinə-saninin 24-ndə İran təbəəsi Əliəkbər Abdulla oğlu polis idarəsinə xəbər vermişdir ki, Azovsko-Donski Bankdan iki dəstə para, birisi 70.000 manat və o birisi 30.000 manat alıb mizin üstünə qoyaraq, tanışlarından bir nəfəri görüb onunla söhbət etdiyi zaman bir nəfər naməlum [şəxs] 30.000 manatlıq dəstəni oğurlamışdır. Oğrunun tövqif edilməsi [tutulması] üçün təşəbbüsə edilir.

Parlaman üzvünün əzli

Daxiliyyə nazirinin əmrilə Bakı qubernatoru Göyçay qəza qaimməqamına [qəza rəisinə] xəbər vermişdir ki, Azər-

baycan Cümhuriyyəti Parlamanına Göyçay qəzasından intixab edilmiş [seçilmiş] Hacı Hüseyn Əfəndizadə aldığı məzuniyyətdən övdət etmədiyinə [qayıtmadığına] və bu xüsusda Parlaman bir məlumat vermədiyinə cəhət Parlaman üzvlüyündən əzl edilmişdir. Buna görə Göyçay qəzasından Parlamanı yeni bir üzv intixab edilib göndərilməyi lazım gəlir.

Qaçqınlara mənzil köməyi

Verxni-Naqornı küçədə 114 nömrəli evin sahibi Balaxana əhli Məşhədi Abbasqulu Mədədzadə cənabları noyabrın 19-nda Bakı vağzalına varid olmuş [gəlmiş] Qarsdan gəlmə qaçqınları görmüş, onların yersiz qalmalarına və pərişan hallarına ürəyi sızlamış. Binənileyh [ona görə], Məşhədi Abbasqulu bunların suzişli [ürək dağlayan] halını gedib Cəmiyyəti-Xeyriyyəyə xəbər vermiş və Balaxanada öz mülkündə vəqə altı ədəd böyük otağı, bu kimi qaçqınlardan altmışdan yüz nəfərə qədərini o otaqlarda yerləşdirmək üçün Cəmiyyəti-Xeyriyyə ixtiyarına buraxdığını bildirmişdir.

Bundan əlavə, Məşhədi Abbasqulu bu kimi qaçqınlarımızı İrandan gəlmə İran fəhlələri əvəzinə mədənlərdə işləmək üçün iş verilməsi uğrunda lazımi məqamlarda çalışmasını da Cəmiyyəti-Xeyriyyədən ayrıca təvəqqe və ricada bulunmuşdur.

Məşhədi Abbasqulu Mədədzadənin bu hümməti başqa həmiyyət sahiblərimizə də nümunə olmalıdır.

M. B.

Mart hadisəti haqqında bir cədvəl

Şamaxı qəza qaimməqamı Bakı qubernatoruna keçən 1918-nci sənə Mart

hadisətinə köylərdə təhriq edilən [yan-dırılan] evlərin ədədi xüsusunda böylə bir cədvəl göndərmişdir:

- 1) Şamaxı şəhərində 577 ev;
- 2) Navahı köyündə 450 ev;
- 3) Rəncbərdə 500;
- 4) Qubalıbalaoğlunda 176 ev;
- 5) Meynimanda 162;
- 6) Mərazədə 256;
- 7) Sündüdə 263;
- 8) Mərzəndiyədə 256;
- 9) Naburda 200;
- 10) Qırbaçıda 135;
- 11) Ərəbşahverdidə 110;
- 12) Ərəbşalbaşda 228;
- 13) Ərəbqədimdə [50];
- 14) Yenikənddə 20;
- 15) Muğanlıda 25;
- 16) Alpoutda 20;
- 17) Osmanbəylidə 20;
- 18) Cabanıda 60;
- 19) Əngəxaranda 50;
- 20) Gəgəlidə 200;
- 21) Ağsuda 50;
- 22 və 23) İki Nügədi köylərində 70;
- 24) Çarxanda 110;
- 25) Kalvada 280;
- 26) Dilməndə 152;
- 27) Mədrəsədə 400;
- 28) Gürcüvəndə 160;
- 29) Meysəridə 60 və
- 30) Saqiyəndə 40 ev təhriq edilmişdir.

Bu cədvəl üzrə Şamaxı qəzasında bir şəhər və 29 köydə 5080 ədəd ev təhriq edilmişdir.

Hadisat

Cəsür oğrular

İşbu təşrinə-saninin 24-ndə axşam saat 6-da Telefonni dalanda nömrə 1 Aka Sergeyeviç Saakovun evinə 5 nəfər

naməlum gənclər daxil olub, öldürmək hədəsiylə 4900 manat nağd para, 8000 manatlıq kağız və 53050 manatlıq götür-dükdən sonra ev sahibini və qızını bir evə salaraq qapını bağlayıb getmişlərdir.

Bədəfkarların [cinayətkarların] və əşyanın bulunması üçün tədabir ittixaz edilmişdir.

Meyit

Ayın 24-ndə səhər saat 6-da 7-ci Qanlıtəpə və Budaqovski küçələrin küncündə naməlum bədəfkarlar tərəfindən öldürülmüş bir qadın meyiti dərədən bulunmuşdur. Meyitdə olan əlamətlər bunun boğulmuş olduğunu göstərir.

Xəzinədarın talanı

Təşrinə-saninin 24-ndə Nobel qardaşları şirkətinin xəzinədarı polis idarəsinə xəbər vermişdir ki, saat 2 radələrində xidmətçilərə maaş vermək üçün götür-düyü 93500 manat paranı Kislotni küçənin küncündə 3 nəfər müsəlləh bədəfkarlar [silahlı cinayətkarlar] alıb, qaib olmuşlardır.

İstintaqdan bədəfkarların Əli və Ağə Kazımov qardaşları olduğu məlum olmuşdur. Bunların tövqif edilməsi [tutulması] üçün təşəbbüsə edilir.

* * *

Ayın 24-ndə kərpic emalatxanası “Atlas”ın xidmətçisi Danil Orlyakovun tapança ilə müsəlləh [silahlanmış] bədəfkarlar daxil olub, öldürmək hədəsilə 3748 manat 25 qəpik nağd pul və 10700 manatlıq əşya götürüb qaçmışlardır. Oğurlanan pulun 2699 manat 25 qəpiyi “Atlas” şirkətinindir.

Bu işdə Kazımov qardaşları məznun [şübhəli] olaraq, tövqif edilmələri üçün təşəbbüs edilmişdir.

Təzəpirdə

Keçən günlərdə, təşirini-saninin 21-ndə Təzəpir məscidi həyatında Könüllü yardım alayı əsgərləri yağmurun yağmağına və soyuğun şiddətlənməyinə baxmayaraq, təlim etməkdən ötrü toplanmışlardı. Könüllü əsgərlər, zabitlərinin gəlməklərini gözlədiyi kimi, yağışın qabağında da təlim etməkdə davam edirlərdi. Bə'də [sonra], zabit əfəndi ilə bərabər, çalışqan cavanlardan Hüseyn Mirzəcamalov cənabları daxil olan kimi, könüllü əsgərlər əsgəri [hərbi] salam verdilər.

Sonra Mirzəcamalov cənabları könüllü əsgərləri ətrafına toplayıb, işbu nitqə başladı:

“Mənim əziz qardaşlarım! Sizin vətən yolunda böylə canfədakarana bir surətdə çalışıb silaha sarılmağınızı təbrik edirəm. Siz öz vətəninizi alçaq düşmənlərdən müdafiə edib, vətəninizin övladlarını ayaqlar altında tapdalatmamaq üçün canfədakarana bir surətdə mühafizəyə çalışsınız ki, ta gələcək övladlarınız da sizləri şərəflə yad etsinlər!

Qardaşlarım! Siz gərək öz məmləkətinizi layiqincə tanıyasınız və biləsiniz ki, nədən ötrü silaha sarılıb və hansı vətəninizi müdafiə edəcəksiniz? Həmin bu xəritədə (xəritəni göstərir) sizin vətəninizi göstərilir və bu xəritədən anlaşılır ki, sizin vətəninizi haradan harayadır.

Həman bu vətəninizə alçaq düşmənlər sahib olmaq istəyirlər. Onlar müdam çalışırlar ki, bizi məhv və tələf edib,

vətənimizi xarabaya döndərsinlər.

Qardaşlar! Həman silahınızla gözəl vətəninizi düşmənlərdən dəf edib, gələcək övladlarınızın rahat yaşamasına səbəb olasınız.

Sizin şərəflə din və vətən uğrunda can fəda etməyə hazırlığınız şübhəsizdir ki, vətənimizi düşmənlər əlinə verməz!

Əmin olunuz ki, şərəflə ölməyinizi gələcək nəsilləriniz unutmazlar. Həman şərəflə ölməyinizi tarixlərin səhifələrində rəhmətlərlə yad edərək.”

Sonra Mirzəcamalov cənabları ümum islam millətlərinin bir fikirdə və bir məqsəddə olduğunu və bu yolda həman bəslədiyi məqsədlərinə necə çatmaqlarını müfəssəl surətdə söylədiyi kimi, hökumətin də nədən ibarət olduğunu və əhalinin də hökumətin qoyduğu qanunlarına tabe olub və nizam-asayışı saxlamaqlığını bəliğ [səlis] nitqlərilə bəyan etdi. Əlhasil, bu kimi siyasi, tarixi, ictimai və nəsihətamiz sözlər söyləyib, “Yaşasın vətən və vətən uğrunda fədakar ərlər” deyib, əsgərlər tərəfindən alqışlandı.

Mirzəcamalov cənabları hər cümə gəlib bir neçə saat danışmağını söyləyərkən, xudahafiz deyib getdi. Sonra əsgərlər zabidləri ilə bərabər şərq oxuya-oxuya küçələri gəzirməyə başladılar...

Şimdi mən də səmimi-qəlbədən deyirəm ki:

Yaşasın Azərbaycan və vətən yolunda çalışan arxadaşlarımız!

Yox olsun vətənimizə sahib olmaq istəyən alçaq və xain düşmənlər!

*Könüllü nəfərlərindən:
Məhəmmədali (Tabaqçı) Əsədullazadə*

BİRJADA

Kerenski minlik 850-1020 manata qədər, 250-lik kəndi qiymətindən 12 faiz və xırda 25 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 800-1475 manata qədər, yüzlüyü 200-290 manata qədər və xırda 50-85 faizə qədərdir.

Türkiyə kağız lirası 215 manata və Zaqafqaz bonu min manatı 35 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirası 1015 manat, imperial 790 manat, altun onluq 1190 manat və Avstriya altunu 2275 manatdır.

Gümüş manat 93 manat və xırda gümüş para 28 manatdır.

Bakı bonunun min manatı İranda 3 tuman 4 qran olmuşdur.

Susinin topu 1055 manata gedir.

FİRQƏLƏR VƏ CƏMİYYƏTLƏR

“Müsavət”da

Avtomobil zavodunda

Azərbaycan Hökumət Avtomobil zavodunda starşına vəzifəsini ifa edən və indi də xidmətindən əzl edilmiş [qovulmuş] Əsədulla Şükür oğlu tərəfindən Türk Ədəmi-mərkəziyyət firqəsi “Müsavət”ın Müsaliyə-Mürəfiə [Məhkəmə və Barışıq] şöbəsinə zeyldəki ərzi-hal [aşağıdakı ərizə] varid [daxil] olmuşdur:

“Kamali-əhtiramla Müsavat firqəsinə yazıb məlum edirəm ki, noyabrın 14-də məni qulluqdan kənar ediblər. Səbəbi də budur ki, zavodun mexaniki, zəveduşi və prikazçiki zeyldəki şeyləri satıblar, mən də hökumətə məlum edib, polis tərə-

findən hamı şeylər tutulubdur. Şeylər bunlardır:

4 ədəd avtomobil motoru, 7 avtomobil çarxı, 9 ədəd resor, 22 ədəd vərəq dəmir, 7 ədəd radiator, 3 ədəd kəski, 4 ədəd pakışka (örtü), 2 ədəd rol (sükan), 1 ədəd kamer.”

“Müsavət”ın Müsaliyə və Mürəfiə şöbəsi bu ərzi-hal haqqında və Əsədulla əfəndinin geri xidmətə qəbul edilməsi üçün lazımı təhqiqata başlamışdır.

Könüllü fəhlə

Sabiqdə BORN [Bakı Rus Neft Cəmiyyəti] 69-cu mədəində çalışmada olan Ağababa Rza oğlu nam bir fəhlə “Müsavət”ın Müsaliyə-Mürəfiə [Məhkəmə və Barışıq] şöbəsinə müraciətlə bəyan edir ki, 4 ay bundan qabaq xidmətdən çıxıb könüllü dəstəsinə daxil olmuşdu və Lənkəran işğalında dəxi iştirak etmişdi. İmdi ailəsinin müavinətə möhtac olduğundan könüllü ştabı tərəfindən azad edilmişdir ki, sabiq xidmətinə girsin. Fəqət mədən müdiri Cavad ağa namında bir mühəndis onu xidmətinə qəbul etməyir. Müsaliyə-Mürəfiə şöbəsi bu barədə mədən müdiriyyətinə müraciət etmişdir.

Xəstə fəhlə

Lazarev Balaxana dairəsi mədəində çalışan Əliəsgər Əli oğlu nam fəhlə xəstə olduğu və mədən müdiriyyəti onun müalicəsini dərəhdə etmədiyi [öhdəsinə götürmədiyi] ilə bərabər xidmətindən də əzl etmək [qovmaq] istədiyini “Müsavət”ın Mürəfiə-Müsaliyə şöbəsinə xəbər vermişlər. Şöbə bu barədə lazımı tədbirlər ittixaz etmişdir [tədbirlər görmüşdür].

Firqə qurultayı

2-6 dekabrda vəqə olacaq firqə qurultayına kənd şöbəsi tərəfindən Yusif İbrahimli intixab edilmişdir [seçilmişdir].

Tağıyev fabrikasından:

- 1) Yusif Ziya Talıbzadə
- 2) Əsədulla Məhəmmədov
- 3) Hilal Bağırzadə
- 4) Səfər Qurbanov
- 5) Abbasəli Mahmudov

Məşqətə [Maştağa] kənd şöbəsi tərəfindən:

- 1) Kərbəlayı Salman
- 2) Məhəmmədhəsən Şeyxməhəmməd oğlu

“Müsavat”ın Qara şəhər şöbəsi tərəfindən:

- 1) İslam Süleymanzadə
- 2) Əmən Hüseynzadə
- 3) Mehdiqulu Tağızadə
- 4) Qəhrəman Mirzəzadə

“Müsavat”ın Ağ şəhər şöbəsi tərəfindən:

- 1) Sabit İbrahimli
- 2) Rza Zaki
- 3) Həsənəli Dünyamalı oğlu

Suraxana şöbəsi tərəfindən:

- 1) Piri Nurizadə
- 2) Hacıbala Əlizadə
- 3) Səlimxan Əsgərzadə

Musa Nağıyev mədən dairəsi tərəfindən:

- 1) Nadir Kazımzadə

“Müsavat”ın Sayad Xızı şöbəsi tərəfindən:

- 1) Molla Əliəşrəf Müəzzinzadə
- 2) Balaxana kənd şöbəsi tərəfindən
- 1) Həsənəğa Ağazadə
- 2) Şirmirzə Babazadə
- 3) Novruzəli Baxşızadə

“Müsavat”ın Xanqışlaq şöbəsi tərəfindən zeyldəki [aşğıdakı] şəxslərin seçildikləri zənn olunur:

- 1) Məhəmmədzadə Mirzəbala
- 2) Seyidhüseyn Haşım
- 3) Nurməhəmməd Nurizadə

Cəmiyyəti-Xeyriyyədə

İanə

Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinə qaçqınlar nəfinə [xeyrinə] olaraq Mürsəl Muxtar oğlu 325 manat ianə vermişdir.

Buxara mühacirləri

Tamojna məscidi cənbində [nəzdində] olan 21 nəfər Buxara mühacirlərinə билет və yol kirayəsi verilib, Həsənquliyə göndərmələri üçün Cəmiyyəti-Xeyriyyə tərəfindən təşrini-saninin 24-də Ümuri-Xeyriyyə Nəzarətinə [Sosial Təminat Nazirliyinə] göndərilmişdir.

Qaçqınlar

7 nəfər Dərbənd qaçqınını Yalamaya, 12 nəfər İrəvan qaçqınını Batuma və 1 nəfər türkü İzmirə göndərmək üçün Cəmiyyəti-Xeyriyyə bunlara билет və yol xərci verilmək üçün Ümuri-Xeyriyyə Nəzarətinə göndərmişdir.

200 arşın ağ

Qaçqınlar nəfinə [xeyrinə] cəbə ianəsi toplanılması üçün 200 arşın ağ lüzumu olduğundan Cəmiyyəti-Xeyriyyə Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətinə müraciətlə Nəzarətdən 200 arşın ağ verilməsini rica etmişdir.

Qaçqınlar odun

Cəmiyyəti-Xeyriyyə qaçqınlar üçün 3 sajin odun verilməsi üçün Ziraət Nəzarətinə [Əkinçilik Nazirliyinə] müraciət etdikdə, Nəzarət qaçqınlar üçün məccanən [pulsuz] 3 sajin odun buraxmışdır.

İclas

Təşrini-saninin 23-də Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi idarəsinin Qaçqınlar Müavinət komisiyonu iclası təyin edilərək, axşam saat 6-da Hacı Qasımovun sədarəti, Hacıağa Əzizbəylinin katibliyi ilə iclas açılıb, işbu məsələlər həll edilmişlərdir.

1) Qaçqınlar nəfinə [xeyrinə] olaraq sırada olan cəbə ianəsi təxirə salınıb, işbu təşrini-saninin 28-də qaçqınlar nəfinə olaraq “Bir fincan çay” məclisi tərtib edilsin.

2) Çay məclisi Yay klubunda təşkil edilib, klub xalılarla bəzənəcəkdir. Müsəmirə [məclis] haqqında türkcə və rusca “Azərbaycan” qəzetləri vasitəsilə ümum əhaliyə elan etməklə bərabər, bəzi əşxasa [şəxslərə] xüsusi dəvətnamələr də göndəriləcəkdir. Məclis günü klubun qapısı önündə bir masa qonulacaqdır ki, ianə etmək xahişi olanlar burada ianə versinlər.

Qonaqlar üçün çay, qəhvə və müsəlman şirniyyatı (paxlava və şəkərbura və qeyrə) hazır ediləcəkdir. Qonaqlardan şam yemək istəyənlər üçün klubun bufetində şam olacaqdır və məclisin qətiyyəti üzrə klub bufetçisi ilə bu xüsusda müzakirə edilməlidir ki, o gecə şamdan hasil olan paranın müəyyən bir faizini qaçqınlar nəfinə verməklə bərabər, qaçqınlar nəfinə olmaq şərti ilə o gecə

yeməklərin qiyməti də bir qəç faiz artırılınsın. İclasın qərarı ilə şirniyyat məsələsi Əliheydər Babayevə və Mirzə Məhəmməd Əliyevə həvalə edilməklə, iclasa xitam verildi.

AZƏRBAYCANDA

Gəncə müsəlman sənətkarları

Sənət nöqtəyi-nəzərindən nə qədər geri qaldığımız bəllidir. Bu gün sənətkar azlığından dəmiryollarımızın çox məmur əcnəbilərdən ibarətdir. On beş sənə əvvəl məstçi, dərziləri və çəkməçi kimi kiçik sənətkarlar da Gəncədə kafi miqdarda mövcud deyildi. Az zamandır ki, sənət bir az tərəqqi etmiş, bir təqim gəncələrimiz də əsgərlik qorxusundan dəmiryol məmuriyyətlərinə girmişlər. Bəziləri də poçtalarında xidmət edirlər.

Bunlarla bərabər, son zamanlar Gəncədə mövcud müsəlman məstçi, çəkməçi və dərziləri öylə bir yol təqib edirlər ki, bu yol onları uçuruma sürükləyə bilər. Əcnəbi ustalarının 500 manata tikdiyi bir dəst paltar müsəlman dərziləri 1000 manata tikməyirlər. Müsəlmanların 150 manatdan əskiyyə vermədikləri məstləri ermənilərdən 90-100 manata almaq mümkündür. Çəkməçilər də arxadaşları kimi. Buna binaən [buna görə], bütün müsəlmanlar kəndi sənətkarlarını buraxaraq xeyri başqa millətlərə verirlər.

Bir möhtəkirə vardım. Bir çift ingilis potinini 1500 manata dedi. 2 min manata xidmət etdiyimdən, almadım. Çünki 500 manatla 1 ay kəndimi idarə edəmməyəcəkdim. 5-6 gün keçmədi, təkrar vardım, 1500 manat təqdim et-

dim. Potinlərin birisini almaq istədim. Paranı tez geri təqdim edərək, bu gün 2000 manatdır dedi. Heç bir söz söyləməyərək dışarı çıxdım.

5 gün içərisində bir şeyin üzərinə 500 manat artırırılar. Əcəba bunun sonu nasıl olacaq? Möhtəklərin çarəsini bulamam. Lakin Gəncə Sənətkarlar İttifaqının nəzəri-diqqətini cəlb ilə xeyrimizin başqalarına axmaması üçün bu yolda tədabirdə bulunulmasını təmənnə edirəm.

Davud

Quldurlarla mübarizə

Maliyyə Nəzarətinin nəzəriyyəsinə məbni [əsasən], Cümhuriyyət daxilindəki quldurlarla mübarizə etməkdən ötrü hüddud dairəsində sərhəddarlar təşkili ilə bərabər, məhəlli [yerli] qəza polisləri və qitəati-əsgəriyyə [hərbi hissələr] yerləşdirilməsi lazımdır.

Yolun mühafizəsi

Bakı qubernatoru Bakı-Şamaxı yolu mühafizəsi üçün yolun bir para yerlərində mühafizə məntəqələri təşkili ehtimal edilməkdədir. Böylə məntəqələr Mart hadisəti zamanında dağılmışdır.

Məsələn, Şaravil məntəqəsinin təcidi [yenilməsi] üçün xüsusi komissiyonun məlumatına nəzərən 70 min 994 manat sərf etmək lazımdır. Beləliklə, yolun mühafizə edilərək gedışı-gəlişi tənzim edilə biləcəkdir.

GÜRCÜSTAN XƏBƏRLƏRİ

Təşrini-saninin 21-dən etibarən, Tiflis şəhərinin bütün komissariatlarında Tiflis

şəhərinin boşadılması işləri ilə iştigal edən [məşğul olan] təftiş komissiyaları işə şüru etmişdirlər [başlamışdılar]. Əhalinin siyahısına ev sahiblərinin bəyanatı ilə və komissiyanın ixtiyarındakı məlumatlarla baxılacaqdır. Çıxarılacaq adamların siyahısı komissiya tərəfindən dəvət olunmuş xüsusi acentələr vasitəsilə təhqiq ediləcəkdir. Milis nəfəratı və ələlümüm hökumət məmurları siyahıların təhqiq edilməsindən azaddırlar. Hər komissariatdan təxminən 10-15 minə qədər adam çıxarılmalıdır.

Gürcüstan və İtaliya

İstanbuldan Potiya gəlmək üzrə “Anadolu Ferro” namında bir vapor çıxmışdır. Bu vaporda 280 milyon məbləğ qiymətində 40 min dəst əsgəri əlbisə və hərbi mühimmat gətirilməkdədir. Bu mallar “Aymando” və “Marşan” İtaliya firmasına məxsusdurlar. Bu mətalar Genuyada Gürcüstan Hökuməti üçün alınmışdır.

Mən Mirzə Əhməd Abbaszadə elan edirəm bundan irəli ya bundan sonra mənim adıma Yusif Abbaszadə hər kəsdən mal ala ya pul ala, mən cavabdehində deyiləm. Müşarüleyhin [deyilən şəxsin] əbədən [əsla] mənimlə bir əlaqə və rabitəsi yoxdur.

14081

Doktor V. K. Finkelşteyn

Qulaq, burun, boğaz və cərrahiyyə naxoşluqlarına müalicə edir. Qəbul olunur səhərlər saat 8-dən 9-adək; axşamlar saat 5-dən 7-yədək. Telefon 24-70. Vorontsovski küçə, ev nömrə 4, Parapetin küncündə.

14052

Xəzər dənizində posta, sərnişin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşahar (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çarşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çaharşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər Gəz və geri

17-ci körpüdən çaharşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gəz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələnlər isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armysanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Doktor M. İ. Lurye

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-adək; axşam saat 4-7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə

45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

Doktor C. N. Ləmbəranski

Daxiliyyə və cərrahiyyə naxoşluqlarına müalicə edir. Qəbul olunur gündüzlər 10-dan 12-yədək; axşamlar 5-dən 7-yədək.

Ünvan: Birjavaya küçə 8, telefon 57-30.

14040

Doktor Mustafa bəy Hacıqasımov

Xüsusi arvad naxoşluqlarına müalicə edir. Qəbul edir axşamlar saat 4-dən 6-yədək, cümə günlərindən başqa.

Adres: Vorontsovski küçə, nömrə 17. Doktor Qarabəyovun müalicəxanası.

14034

Diş həkimi B. L. Levin

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Dişləri ağrısız çəkir. Kabinədə diş çıxığı laboratoriyası vardır. Qızıl ənglər, qızıl köklər, kauçuk işləri. Qəbul edir səhər saat 9-dan 1-adək, axşam saat 4-dən 8-adək. Adres: Sisyanovski, nömrə 7, Qubernskinin küncündə.

9090

İstanbul doktor və bakterioloqu Nazim bəy Hüseynzadə

Sifilis, terbiyə, şankr və daxiliyyə naxoşluqları, 914 və 606 müalicələri tətbiq edilir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 10-adək, axşam saat 6-dan 7-yədək.

Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 17, doktor Qarabəyovun müalicəxanası. Telefon nömrə: 49-87.

1470

Elan

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti bununla ümum əhaliyə elan edir ki, bişmiş çörəyin girvənkəsi 5 rublə 20 qəpikdən ziyadə olmaq üzrə “Sentrodom”un aşağıda zikr olunan dükanlarında satılacaqdır:

Hankı polis məntə-qəsindədir	Dükən-ların ədədi	Dükənlərin ismi	Ünvanları
1	4	Senrodomun 7 nömrəli dükanı Senrodomun 8 nömrəli dükanı Senrodomun 11 nömrəli dükanı Senrodomun 17 nömrəli dükanı	Bayılda, meydanda, Elektriçeskaya sila qarşısında Birinci Bayıl küçəsi ev nömrə 32 Bayılov-Bibiheybət Tamojenaya nömrə 23
2	2	2-nci uçastkovı komitə dükanı Sentrodomun 18 nömrəli dükanı	İçəri şəhər: Minarə və Başnya küçələrinin küncü, nömrə 7 Zavedenskaya nömrə 18
3	4	3-ncü uçastko-vı komitənin dükanı Sentrodomun 3 nömrəli dükanı Sentrodomun 14 nömrəli dükanı Sentrodomun 16 nömrəli dükanı	Gimnaziçeski və Persidski küçənin küncündə 84 Aleksandrovski cərgələrdə nömrə 3, mizlərin nömrəsi 24 Aleksandrovski cərgələrdə nömrə 1, mizlərin nömrəsi 57 Aleksandrovski cərgələrdə nömrə 2, mizlərin nömrəsi 23
4	2	4-ncü uçastkovı komitənin dükanı Sentrodomun 3 nömrəli dükanı	3-ncü Paralelni və Apşeronski küçələrin küncündə Şaxski küçə, konka dayanan yerdə
5	2	5-nci uçastkovı komitənin dükanı Sentrodomun 4 nömrəli dükanı	Staropoliseyski, nömrə 21 Petrovski meydan
6	1	6-nci uçastkovı komitənin dükanı	Serkovni küçə, ... Palatının qarşısında
7	4	7-nci uçastkovı komitənin dükanı nömrə 1 7-nci uçastkovı komitənin dükanı nömrə 2 Sentrodomun 15 nömrəli dükanı Sentrodomun 15 nömrəli dükanı	Telefonni küçə 12, Vağzalnaya 11 Balaxanski və Bolşoy Morskoy küçələrin küncü Telefonni küçədə Yarmarka meydanında
8	3	8-nci uçastkovı komitənin dükanı Ermənikənd uçastkovı komitə dükanı Babirovun dükanı	Stanislavski küçə 62 Ermənikəndi 6-nci Naqornı və 8-nci Perevalni küçələrin küncü Ermənikəndi, 10-ncu Naqornı küçədə
9	2	Sentrodomun 1 nömrəli dükanı Sentrodomun 2 nömrəli dükanı	Balaxanski şose və 5-nci Zavağzalni küçədə 7-nci Zavağzalni küçə 167
10	3	10-ncu uçastkovı komitənin dükanı nömrə 1 10-ncu uçastkovı komitənin dükanı nömrə 2 Sentrodomun 20 nömrəli dükanı	Qaraşəhər – Körpünün yanında Ağ şəhər – Kaspi yoldaşlarının yanında Qara şəhər 5-nci Zavağzalni və 5-nci Çernoqorodski küçələrin küncündə

İmza etdi nazir müavini Əliyev
T-360

Diş həkimi
S. M. Hamburg
Təzə işlər, qızıl, kauçuk, platina üzərində dişlər qayırılır. Qəbul olunur saat 9-dan 2-yədək, 4-dən 6-yədək. Nikolayevski caddə 21, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96.
9056

Diş həkimi
A. A. Mirkin
Dişlərə müalicə olunub və doldurulur. Kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırılır. Dişlərin ağrısız çəkilməsi. Qəbul olunur: gündüzlər 9-dan 2-yədək; axşamlar 4-dən 7-yədək. Ünvan: Gimnaziçeski küçə, nömrə 164.
11426

Petroqraddan gəlmiş doktor
İshaq Avetisoviç Atayans
(professor Mixaylovun müavini)
Mamalıq, qadın və urologiya naxoşluğu-na mübtəla olanları qəbul edir. (Bövl [ıdrar] yolu azarına, köhnə və təzə süzənəyə müalicə edir.) Bövl yolunu elektrik aləti ilə müayinə edir. Hər gün saat 3-dən 6-ya kimi. Çaharşənbə günləri fəqirləri pulsuz qəbul edir.
Ünvan: Telefonni küçə, nömrə 6.
7444

Doktor İ. M. Bronşteyn
Xüsusi əmrəzi-zöhrəviyyə, dəri və daxiliyyə naxoluqları qəbul edir. Hər gün səhər saat 10-dan 1-ədək; axşam saat 4-dən 7-yədək. Şamaxinka 12, telefon 4-21.
14003

Müdür:
Hacıbəyli Üzeyir

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Dağıstan cəbhələrində
səh. 546. “Daşlaqar”: Dağıstanda, indiki Serqokala kəndi; Serqokala rayonunun inzibati mərkəzi.
“Boynak”: Dağıstanın Qarabudaxkənd rayonunda, indiki Ullubiyaul kəndi.
“Teymurxanşura”: İndiki Buynaksk şəhəri.

“Darülfünunumuzun güşadı, yaxud maarifdə islahat”
səh. 549. Bu yazıda çoxsaylı imla səhvləri vardı; bunları düzəlttik və hər birini ayrıca qeyd etməyə ehtiyac görmədik.
“Tuba ağacı”: cənnətdə bitən, kökü yuxarıda olub, budaqları aşağı doğru sallanan ağac.
“Dərsəadət” (hərfən: “səadət qapısı”): Osmanlı dövründə İstanbul şəhərini ifadə etmək məqsədi ilə işlədilmişdir.
“ədadi”: təhsildə ibtidai və orta siniflərdən sonrakı, ali təhsildən əvvəlki mərhələ.

“Bayraqçıya – bayrağa” şeri (səh. 552) üçün lüğət:
ələmdar: bayraqdar
rayəti-zəfər: zəfər bayrağı
“Bür-ci-əflaka bayrağın yüksəlt!”: “Bayrağını fələyin (göyün) bürcünə yüksəlt!” Burada “bür-c” sözü iki mənada işlənmişdir: 1) göydəki ulduz toparları; 2) qala divarları üzərindəki müdafiə qüllələri (bayraq qalanın bürcünə asılır).

Bakı xəbərləri
səh. 553. “gerbovi vergi” (yaxud marka vergisi): rəsmi sənədlərə yapışdırılan və vergi ödəndiyini göstərən marka.
səh. 554. “Azovsko-Donski Bank”: Azov-Don Kommersiya Bankı. Rusiya imperiyasının ən böyük kommersiya banklarından biri

olmuşdur. Əsası 1871-ci ildə qoyulmuş, 1917-ci il Oktyabr inqilabından sonra ləğv edilmişdir. Bakı şöbəsi 1916-cı ildə açılmışdır.

“Verxni-Naqorni”: Bakıda, indiki Abdulla Şaiq küçəsi.

səh. 555. “böylə bir cədvəl göndərmişdir”: siyahıdakı kənd adlarından bəziləri qəzetdə təhrif edilmişdir.

“Osmanbəyli”: Şamaxı rayonunda, indiki Sabirli kəndi.

“Gürcüvan”: Ağsu rayonunda, indiki Xanbulaq kəndi.

“Saqıyan”: Şamaxı rayonunda, indiki Günəşli kəndi.

“Budaqovski küçəsi”: Hal-hazırda Bakı şəhərinin mərkəzində, Səbail və Nəsimi rayonları ərazisində yerləşən Rəşid Behbudov küçəsinin köhnə adı. Keçmişdə Budaqovski – Kaspiyski – Leytenant Şmidt küçəsi adlarını daşıyırmışdır.

“Kislotni”: Bakıda küçə; indiki Süleyman Vəzirov küçəsinin bir hissəsi.

Firqələr və cəmiyyətlər

səh. 557. “müalicəsini dəröhdə etmədiyi”: “müalicəsini” yerinə qəzetdə “müsalihəsini” getmişdir.

səh. 558. “Həsənqulı”: Türkmənistanın Balkan vilayətində, Xəzər dənizi sahilində şəhər; indiki Əsənqulı şəhəri.

“cəbə ianəsi”: müxtəlif yerlərdə ianə qutuları qoymaqla toplanan ianə.

Cümə axşamı, 27 noyabr 1919-cu il, nömrə 331

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Pəncşənbə, 4 rəbiüləvvəl sənə 1338. 27 təşrin-i sani 1919 sənə.

Türk və islamliğa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək heasb olunur.

Elan fiatı: birinci səhifədə satrı 8 rublə, axırncı səhifədə satrı 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axırncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

ELAN

1919 sənə noyabrın 27-də pəncşənbə [cümə axşamı] günü gündüz saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

T-357

MALİYYƏ NƏZARƏTİ TƏRƏFİNDƏN

Azərbaycan Dövləti Əmanət Sandıqları və Xırda Etibar İdarəsi bununla elan edir ki, həmin oktyabr ayının 11-də Parlaman tərəfindən təsdiq edilmiş Azərbaycan Dövləti Əmanət Sandıqlarının Nizamnaməsi mövcubincə, dekabr ayının 1-dən həmin 1919-cu ildən Bakı şəhərində Kolyubakinski və Vorontsovski küçələrin küncündə, Lalayevin evində Azərbaycan Dövləti Baş Əmanət Sandığı açılır.

Azərbaycan dövləti əmanət sandıqlarına qoyulan pullar dövlətin bütün varidatı ilə təmin edilir və hər bir vaxt təhdidatsız [məhdudiyyətsiz] sahiblərinə qaytarılır. Qoyulan pullara ildə 3,6 faiz hesab olunur.

Ə[li] A[ğ]a Həsənov

Azərbaycan Dövləti Əmanət Sandıqları və Xırda Etibar İdarəsi müdiri

N[əsir] Tağıyev

T-365

DÖVLƏT TEATROSU

Azərbaycan Dövləti Teatro heyəti

Cümə günü təşrin-i saninin (noyabrın) 28-də axşam mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır

“Əlmənsur”

Mehdi bəy Hacıbababəyovun tərcüməsi, 6 pərdədə.

Tamaşa axşam saat 8 tamamda başlanacaqdır.

Biletlər drama qiyməti ilə teatrın kassasında satılmaqdadır.

Rejissor A. A. İvanov.

Növbəti rejissor A. M. Şərifzadə.

Rejissor müavini H. B. Şərifzadə.

Qeyd: Möhtərəm tamaşaçılardan rica olunur ki, ikinci zəng vurulduqdan sonra salona daxil olub, hər kəsin öz yerində ayləşsin.

Gələcək tamaşa: Kanuni-əvvəlin (dekabrın) 2-də “O olmasın bu olsun”.

Mövqeyi-tamaşaya qoyulmaq üçün hazırlanır: “Ölülər”, “Şah Abbas və Xurşidbanu”, “Dövləti-bisəmə”, “Arşın mal alan”, “Qaçaqqlar”, “Əsli və Kərəm” və “Aşıq Qərib”

Dövləti Teatro vəkili: M. Ə. Sidqi

T-364

SİRK “MODERN”

Mübarizənin son günləri

Hamı mübarizələr qətidir. Pəncşənbə günü noyabrın 27-sində 1919-ncu ildə. Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

Məşhur Petroqrad sportsmeni və mübarizələr təşkil edən Yelizarovun 15 sənəlik yubileyidir. Bu gün o, kəndi bədəninin təşkilatını göstərdiyi yeni məharətlərdə aldığı prizləri göstərəcək və tamaşada hazır olan əşxas biletdən alan zaman gülüşən əşxasın adlarını ala bilər.

Hər gün əzəmətli oyunlardan savay iki məşhur pəhləvanların Buyvolov və Naməlum şəxs ilə boks (yumruq dalaşığı) olacaq.

Bu gün üç cift pəhləvanlar gülüşəcəkdir. Əvvəlinci cift keçən həftə cümə günü 1 saat 10 dəqiqə gülüşəndən sonra bu günə saxlanmış olan Gənc Əli – Zakoroyko ilə. 2-nci cift Yermak – Kalışevic ilə. Üçüncü cift Jan-de-Kolon – Oleynikov.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa başlanacaq 8-də, tamam olacaqdır 12-də.

Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində olacaqdır.

Sabah məşhur rus sportsmeni Yelizarovun 15 sənəlik yubileyi olacaqdır.

14083

“İSTİQLAL” MƏCMUƏSİ MÜDİRİYYƏTİNDƏN

Cümhuriyyətimizin sənəyi-dövriyyəsi [ildönümü] münasibətilə nəşr ediləcək “İstiqlal” məcmuəsinin bir taqım texnik səbəblərlə təxiri, müdiriyyətə məcmuəni daha mükəmməl bir surətdə nəşr etdirmək əzmini tələq etdiyindən,

məzkur [adı çəkilən] məcmuəyə iştirak edə biləcək mühərrir əfəndilərə ixtar [xəbərdarlıq] olunur ki, Azərbaycanın coğrafiya, topoqrafiya, mədəniyyət və ərziyyətinə [mədənlərinə və geologiyasına] aid, öylə də ticarət və sənəəti [sənayesi] haqqında elmi və müfəssəl məqalələr yazsa bilərlər. Ədəbiyyat və sənəyeyinə nəsifə [incəsənət] qisminə yazılacaq mövzulara dəxi yer vardır. Bilxassə teatrlarımız və tarixi haqqında yazılacaq əsərə əhəmiyyət verilməkdir. Göndəriləcək məqalələrə, idarəyə qəbul edildikdən sonra, hədiyyeyi-qələmiyyə [qonor] olmaq üzrə kafi dərəcədə mükafat verilməkdir. Məqalələr gələcək yanvarın 15-ə qədər idarəyə təslim edilməlidir:

“Azərbaycan” idarəsi, “İstiqlal” müdiriyyətinə.

T-361

* * *

Həmin sənə təşrinə-əvvəlin [oktyabrın] 11-də olan Vükəla Şurasının [Nazirlər Kabinetinin] qərarı ilə mövcubincə bütün telefonların məzənnəsi 1 sənəyəcən iyul ayının 1-dən 1919-cu sənədən hesab etmək üzrə 100 faiz (100%) artırılır.

Bakı telefon xəttinin möhtərəm müştərilərindən 4 günün müddətində göstərilən 100 faizi Bierinq və kompaniya yoldaşlarının sandığına gətirilməsi dəvət olunur.

Şəhərin iki verstlik məsafəsində hər aparat üçün 576 rublə;

Şəhərin ortasında (promejutoçnu) 307 rublə 20 qəpik;

Qara şəhərdə 783 rublə 25 qəpik;

Qara şəhərdə (promejutoçnu) 391 rublə 70 qəpik;

Ağ şəhərdə 1059 rublə 85 qəpik;
Ağ şəhərdə (promejutoçnu) 499 rublə 20 qəpik;
Bayılda 645 rublə 10 qəpik;
Bayılda (promejutoçnu) 384 rublə;
Bibiheybətdə 1152 rublə;
Bibiheybətdə (promejutoçnu) 537 rublə 60 qəpik;
Balaxanı, Sabunçu, Binəqədi və Suraxanıda 1920 rublə;
Balaxanı, Sabunçu, Binəqədi və Suraxanıda (promejutoçnu) 576 rublə;
Əlavə aparata 192 rublə;
Zəng üçün 38 rublə 40 qəpik;
Altı nömrəyə kommutator 384 rublə;
12 nömrəyə kommutator 499 rublə 20 qəpik;
25 nömrəyə kommutator 614 rublə 40 qəpik.

14088

QİSMİ-RƏSMİ

Məsai Nəzarətindən [Əmək Nazirliyindən]

Əmr nömrə 70

Baş Məsai müfəttişi müavinliyi vəzifəsi müvəqqətdən məsai müfəttişi Voronkovun öhdəsinə buraxılır.

Məsai naziri A. Səfikürdlü

Əmr nömrə 71

Əli Manafov 1919 sənəsi 10 təşrinisənədən etibarən dəftərxanənin mühasibçiliyi vəzifəsini ifadə təyin olunur.

Məsai naziri A. Səfikürdlü

Əmr nömrə 72

1919 sənəsi 6 təşrinisənədən etibarən Georgi Platonoviç Dadiani Azər-

baycan Cümhuriyyəti Bakı dairəsi Məsai müfəttişi müvəqqəti namizədliyi vəzifəsini ifadə təyin olunur.

Məsai naziri A. Səfikürdlü

Əmr nömrə 73

Xüsusi katibim Cəfər Kazımova işbu sənənin 20 təşrinisənədən etibarən bir aylıq məzuniyyət verilir.

Məsai naziri A. Səfikürdlü

Əmr nömrə 74

Bakı dairəsi Məsai müfəttişi Voronkov 1919 sənəsi 1 təşrinisənədən etibarən Baş Məsai müfəttişi müavinliyinə təyin olunur.

Məsai naziri A. Səfikürdlü

Əmr nömrə 75

Xarkov Darülfünunu texnoloq [Xarkov Texnologiya İnstitutu] müdavimlərindən Abdulla Şahbazov 1919 sənəsi 15 təşrinisənədən etibarən Bakı dairəsi Məsai müfəttişi vəzifəsini ifadə təyin olunur.

Məsai naziri A. Səfikürdlü

Əmr nömrə 76

Moskva Ticarət İnstitutu müdavimlərindən Hacısaleh Hüseyinov 1919 sənəsi 17 təşrinisənədən etibarən dəftərxanəmdə idarə məmuru təyin olunur.

Məsai naziri A. Səfikürdlü

Əmr nömrə 77

Birinci Tiflis Ünas [qızlar] edadiyyəsi kursunu bitirmiş Nina Aleksandrovna Muradova 1919 sənəsi 17 təşrinisənədən etibarən dəftərxanəmdə makina yazıçısı təyin olunur.

Məsai naziri: A. Səfikürdlü

CÜMHURİYYƏTLƏR İTTİFAQI

Son günlərdə qəzetələrdə şayani-diqqət [diqqətləyiq] bir xəbər var idi:

Estoniya, Litva, Finlandiya, Ukrayna və Belarusiya cümhuriyyətləri istiqlaliyyətlərinin müdafiəsi üçün hərbi və siyasi bir ittifaqın mənfəəti-əqdini [ittifaqın bağlanmasının faydasını] etiraf etmişlər, bəyan etmişlər.

Bu xəbər sabiq Rusiyada elani-istiqlal edən hər bir cümhuriyyət üçün mövcib-əhəmiyyət olduğu [əhəmiyyət daşdığı] kimi, bizim üçün də şayani-etinadır.

Bəsü-bədəl-mövt [ölümdən sonrakı diriliş] sirrinə məzhər [nail] olmuş sabiq Rusiyanın yeni cümhuriyyət və millətləri yekdigərləri [bir-birləri] ilə bir sövqi-təbiinin feyzafeyzi-hissü fikirləri [aşib-daşan duyğuları və düşüncələri] ilə də bir ittifaqın dərun və birununda [içində və çölündə; daxilində və kənarında] yaşayırlar: ukraynalı litvaniyalını, estoniyalı litvalını, Azərbaycan Gürcüstanı qarşılıqlı anlamaqda, qarşılıqlı tanımaqdadırlar.

Siyasi və milli mənafe nasıl ki, bütün ittihad [birlik] və ittifaqların amil və müəssiri [təsiredici qüvvəsi] isə, millətlər və hökumətlər ittifaqının ərkani-əslisi [əsl istinadgahı, təməli] də yenə öylə mütəqabil [qarşılıqlı] mənfəətlərin bir nəticəsidir.

Dövlətlər və millətlər həyatında yeganə qüvvət, həm daxilə, həm xaricdə bir kollektivizm – cameiyyət hüsula gətirilməsidir.

Heç bir millət yoxdur ki, daxilə və xaricdə ikinci və ya üçüncü bir millətə ərzi-iftiqar etmədən [ehtiyac duymadan] şəhrah-i-tərəqqi və siyasətində xətvəən-

daz ola bilsin [tərəqqi və siyasətinin geniş yolunda addımlaya bilsin].

Sülhi-cahanı, infirad etmiş [təklənmiş] dövlət və millətlər təmin edə bilsəydi, Hərbi-ümumi [Dünya müharibəsi] kimi bir afət dünyanın müvazinəsini pozmazdı.

Əvət, həm sülh, həm də hərbi üçün tarix bariz bir həqiqət qoyduğu kimi, yirminci əsr bunu daha da təqviyə etdi [qüvvətləndirdi].

Hərbi-ümumidə mənafe-i-siyasiyyəsi mütəqabilən etilaf edən [qarşılıqlı uzlaşan] iki zümreyi-düvəliyyəni [dövlətlər qrupunu] gördük: Etilafi-müsəlləs, İttifaqi-müsəlləs.

Bu hər iki zümreyi-düvəliyyə sənədlərdən bəri yekdigərlərinə məzc etdikləri [qarışdırdıqları] mənfəətlər icabı olaraq bir gündə hazırlandılar, bir gündə də hərbi etdilər.

Əgər bu iki etilaf olmasaydı, bəlkə də, bu gün bütün dünya qan və atəş içərisində qalar və daha bir çox zaman sülhün üzünü görəmməzdi.

İştə, hərbi və siyasi ittifaqlar şimdi də başqa bir sahədə əmələ gəlmək üzrədir.

Biz görürüz ki, böyük bir ixtilal ilə səhneyi-siyasətə vida etmiş olan Rusiya ilə Almaniya həm bolşevik, həm də mütləqiyyət dairəsində ittifaqlar əqdinə maildir [ittifaqlar bağlamağa meyl edir]. Almaniya məcburdur ki, bu gün çalxanıb durduğu vəziyyəti-siyasiyyədən xilas olmaq üçün eyni vəziyyət və eyni məraz içərisində bulunan Rusiya ilə anlaşsın. Almaniya və Rusiya monarxizm ittifaqı Almanianın tamamiyyətinə şamil olacağı kimi, Rusiyanın da yenidən ehyasına [dirilməsinə, canlanmasına] aid bulunacaqdır. Bu siyasi kombinasiyalar o qədər

təbii və iki kərə ikinin dörd etməsi kimi bədihi [aydın] şeylərdir ki, heç etiraza yeri olmaz.

[Rüdiger] fon der Qoltsun Litvani işğali-əsgəri altında bulundurub da Litva müqəddəratına müdaxilə etməsi, şübhəsiz ki, ya Almanianın lehində, yaxud Kolçak və Denikin Rusiyanın mənafeyinə aiddir. Hər halda, almanlar fürsətyab olduqca [fırsət tapdıqca] Qərbi Rusiyaya müdaxilə edəcək və qüvvətləri nisbətində daha da içərilərə nüfuz edəcəkləridir.

Məsələn, Litvanın Parisdəki sülh mürəxxəsləri [nümayəndələri] bu müdaxilədən şikayət edib də Sülh Konfransına göndərdikləri notada da qeyd edirlər:

“13 həziran [iyun] 1919 tarixində fon der Qolts açıqca bəyan etmişdir ki, biz əsas etibarilə bütün qüvvətlərimizlə rusların qayalarına vasil ola bilmələri üçün onları himayə və təqviyə edəcəyiz [gücləndirəcəyiz].”

Demək ki, hərbdə və siyasətdə özləri üçün bacarıqlı bir millət olan almanlar, ruslara yarım-dost olub da yardım etsələr belə, bunun zərəri mütəşəkkil və müəyyən bir məmləkət daxilində elani-istiqlal etmiş millətlər üçün daima bir qailə [bəla; problem] olacaqdır.

Əvət, bu kimi müdaxilələr yalnız almanlar kimi hali-inhilalda [dağılma halında] yaşayan bir millət tərəfindən deyil, başqa tərəflərdən də məlhuzdur [gözləniləndir].

Sabiq Rusiya cümhuriyyətləri qədər dünya üzündə mücərrəd və münfərid [təcrid edilmiş və tək] qalmış hökumətlər yoxdur. Bunlara heç bir tərəf nə həqiqi dost olar, nə də həqiqi xain.

Fəqət bu cümhuriyyətlər yekdigərləri ilə birər ittifaq, həm də sıxı bir ittifaq ilə mərbut [bağlı] bulunsalar, heç olmasa, ümumi və ali mənfəətləri üçün həm daxilə, həm də xaricdə böyük bir qüvvəti təmsil etmiş olarlar.

Bu zamana qədər Parisdə Sülhi-ümumi Konfransında biz bu ittifaqın əlamətlərini gördük. Gördük ki, bütün cümhuriyyətlər və başda Azərbaycan olduğu halda, Sülh Konfransında müttəhidən [birgə] hərəkət etdilər və edirlər.

Hətta onu da kamali-məmnuniyyətlə gördük ki, bütün müstəqil cümhuriyyətlər sosialistləri bizim sosialistlərimizlə bərabər Lütsern Beynəlmiləl Konfransına və sosialistlər ictimiasına [yığıncağına] iştirak edib, bütün bu cümhuriyyətlər demokratiyasının [xalqlarının] hüququnu tanıtdırmağa, bu məmləkətlərdə də fəqərayi-kasibə və demokratiya mənafe-i-iqtisadiyyə və siyasiyyəsinin bulunduğunu və köhnə Rusiya istibdadından nə böyük zərərlər gördüklərini bildirməyə cəhd və qeyrat edirlər.

Fəqət bütün bunlara rəğmən, qüvvətli bir ittifaqın bu cümhuriyyətlər arasında əqdi hələ rəsmən olmamışdır.

Hal-hazırda gərək Avropada və gərəksə bütün dünyada bir dərəcəyə qədər müstəqil olduqları bilinən cümhuriyyətlər böyük bir təşəbbüsə-təşəbbüslərə [siyasi təşəbbüslərə] hazırlana bilmələri üçün artıq ümumi bir ittifaqa doğru hazırlanmalıdırlar.

Biz böylə bir ittifaqı bu cümhuriyyətlər arasında gördüyümüz üçün qəlbən müstərah [arxayın] olacağız və qane bulunacağız ki, hər dürlü istila və təcavüzlərdən bu cümhuriyyətlər azad qalmış hesab olunurlar.

Sabiq Rusiyanın təzə cümhuriyyətləri, Sülh Konfransında müqəddəratları həll edildiyi zaman ümumi və müştərək bir dairədə həll ediləcəkdir. Çünki sabiq Rusiyaya aid siyasi, iqtisadi məsələlər hər bu cümhuriyyətlərdən sorulub və bu cümhuriyyətlərin mürəxxəsələrindən tələb olunacaqdır. Demək ki, xaricdə Sülh Konfransı qarşısında böylə bir ittifaq qismən vardır.

Fəqət bizzat [şəxsən] bu cümhuriyyətlərin özlərinə aid xarici siyasətlərində də şimdüyə qədər bir ittifaq fikri doğmamışdır. Halbuki əvvəl-bə-əvvəl cümhuriyyətlərin hökumətləri arasında bir ittifaq əqd edilməlidir ki, Sülh-ümumi Konfransı və ələlümüm Avropa siyasətinə qarşı müştərək bir siyasət təqib etməyə imkan hasil ola bilsin.

Bu cümhuriyyətlər müttəfiqən böyük bir qüvvəti təmsil edirlər:

Estoniya, Litva, Kurlandiya [Latviya], Belarusiya, Ukrayna, Kuban, Dağıstan, Azərbaycan, Gürcüstan, Ermənistan, Qərbi Qaliçya kimi cümhuriyyətlər bu gün Şərqi Avropa və Mərkəzi “Rusiya”da gərək iqtisadi və gərəkse hərbi cəhətlə böyük bir qüvvət təşkil etməkdədir. Bu cümhuriyyətlərin ümumi nüfusu 40 milyondan fəzlə olduğu kimi, ümumi ərazisi də iki milyon kilometrə mürəbbeindən [kvadrat kilometrə] ziyadədir. Coğrafi vəziyyət etibarilə bir az qeyri-müsaid bulunurlarsa da, Qafqaziya cümhuriyyətləri və Ukrayna və Kuban, hər halda, müsaid bir coğrafi haldadırlar. Fəqət hərbi bir ittifaq üçün bu cümhuriyyətlərin vəziyyəti bizə görə tamamilə sövqülceş (stratejik) bir haldadır. Hər dürlü təcavüzlərə qarşı bu coğrafi vəziyyət müdafiə imkanı verə bilər.

Hərbi cəhətlə böylə olduğu kimi, siyasi cəhətlə də bu ittifaqın həm daxildə, həm xaricdə mənası böyükdür.

İttifaq hər şeydən əvvəl bu cümhuriyyətlərin millətləri arasında mənavi bir təsir hüsula gətirə biləcəyi kimi, istiqlalıyyət üçün də cəvval bir etimadi-nəfs [möhkəm bir özünə güvən] hissini verəcəkdir.

Bu nöqteyi-nəzərlə, Estoniya, Litva, Ukrayna və Finlandiya cümhuriyyətlərinin hərbi və siyasi ittifaqa tərəfdar olmaları xəbəri, əlbəttə, arzu olunardı ki, ümum cümhuriyyətlər arasında əmələ gəlsin, ümum azad millətlər cümhuriyyətləri də ittihad etsin [birləşsin].

İştə, bu günün siyasi şüarı – Cümhuriyyətlər ittifaqı!

Ə[hməd] H[əmdi] Qaraağazadə

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz mövqifi tərəfindən alınmışdır)

25 təşrini-sani

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Jitomir cəbhəsində Berdiçev altında düşmən zirehli qatarının müvəffəqiyyətsiz hərəkəti davam edir.

Çerniqov – Kiev cəbhəsində Kozin şəhərinin 10 fərsəx şimalında müvəffəqiyyətli vuruşmalar davam edir.

Romni cəbhəsində bizim süvaremiz düşməni Konotopdan çıxarmışdır.

Belqorod cəbhəsində yürüşümüz Oboyan üzərinə davam edir.

Valuyk cəbhəsində bizim hissələrimiz vuruşma ilə Starı Oskol şəhərini işğal edib 20 fərsəx cənuba tərəf hərəkət etmişlərdir. Şərqdə isə tərəfimizdən Korotoyak və Ostroqojk şəhərləri işğal edilmişdir.

Liski dairəsində tərəfimizdən Liski mövqifi [stansiyası] işğal edilmişdir.

Bobrovsk cəbhəsində – Bobrovsk şəhəri altında bizim qoşunlar vuruşmalarında davam edirlər.

Ələlümüm təşrini-əvvəlin [oktyabrın] 20-dən təşrini-sani [noyabrın] 20-ə qədər qırmızı qoşunlar tərəfindən cənubi cəbhədə 7500 qədər əsir, 41 top, 380 mitralyoz, 10 zirehli qatar, 1 milyona qərib [yaxın] fişəng və bir çox başqa qənimətlər al[ın]mışdır.

Novoxopyor cəbhəsində bizim qoşunlarımız Butulinin cənubunda şiddətli vuruşmada davam edirlər.

Volqa ilə Don arasında xırda vuruşmalar gedir və tərəfimizdən 500 əsir, 1 top və bir neçə mitralyoz alınmışdır.

Kokçetsk dairəsində Atbasar və Ak-molinsk üzərinə yürüşümüz müvəffəqiyyətli bir surətdə davam edir.

Kiyevdə

Moskva - Odun ehtiyatı olmadığından Kiyevdə şəhər elektrik mövqifi [stansiyası] işləri dayandırılmışdır. Bu münasibətlə də tramvay işləməyir. Su buraxılmayır. Şəhəri mühafizədən ötrü zabit ... təşkil edilir.

Petrograd yürüşü haqqında

Moskva - İngiltərə qəzetələrindən

olan “Morning post” Yudenin Petrograd üzərinə olan yürüşü haqqında yazır:

“İndi anlaşılır ki, Petrogradı almaq üçün həftələrlə çalışan Yudenin əməliyyatı müvəffəqiyyətsizliyə uğramışdır. Yudenin ordusu nəinki məğhur [məhv] edilmişdir, bəlkə də Qatçinanın cənub qərbina atılmaq ehtimalı vardır.”

Belçikada böhrani-vüzərə

Lion - Brüsseldən verilən xəbərlərə görə, Belçika kralı yeni kabinə təşkilini Delakruaya həvalə etmişdir.

Hökumətlər ittifaqı

Nauen - Helsingforsdan [Helsinki] verilən xəbərlərə nəzərən, Latviya, Estoniya və Litva hökumətləri arasında ittifaq əqd edilməsi bir həqiqətdir. İttifaqın birinci məsələsi Şura Rusiya ilə sülh əqd etməkdən ibarətdir.

Riqada

Pskov - Ağ latış qəzetələrinin verdikləri xəbərlərə görə, yanacaq vəziyyəti Riqada fəlakətli bir surətdədir. Əhalinin soyuqdan donmaq ehtimalı vardır. Tacirlər odun qiymətini son dərəcə artırmışlardır.

Litvinov heyəti

Nauen - Şura Rusiya hökumətinin mürəxxəsi [nümayəndəsi] Litvinov Kopenhaga İngiltərə hərbi gəmisində varid olmuşdur [gəlmişdir]. İngiltərə komissiyası ilə müzakirə şəşənbə [çərşənbə axşamı] günü başlanacaqdır. Bu müzakirənin üsəra təbdili [əsirlərin dəyişdirilməsi] haqqında olmadığı və başqa lazımı

məsələlərin müzakirə ediləcəyi London mötəbər qəzetələrinin Kopenhagena xüsusi müxbirlər göndərmələrindən anlamaq mümkün olduğunu bildirir.

Lehistanda taxıl inhisarı

Smolensk – Lehistanda [Polşada] un, çörək və başqa məkulatın [ərzağın] hökumət tərəfindən inhisara alındığı üçün taxıl alverinin mən’ [qadağan] edilməsi haqqında divarlara elanlar yapışdırılmışdır.

Lodzda aclıq

Smolensk - Lehistan Məclisi-Məbusanında Vaşkeviç Lodzda çörək olmadığını bəyan etmişdir. 17 noyabrda çörək bahalıqından naşi [ötrü] qanlı vuruşmalar olmuşdur.

Kömür yoxluğundan fabrika-zavodların dayanması ehtimal tutulduğundan, əhval daha da gərginləşmişdir.

Casusluq

Helsinqfors - “Fin sosial-demokrat” qəzetəsi mövsuq [etibarlı] mənbələrdən xəbər verir ki, bir çox tərəflərdə rusların ağ qvardiyaları sabiq çar casusluğu və siyasiyyat kəşfiyyatı bərqərar edirlər. Ağ qvardiyalılar məşhur casusları cəm edirlər. Casusluğun mərkəzi Paris olub, şöbələri Almaniyada və başqa məmləkətlərdə vardır.

İngiltərə mətbuatı

Vladivostokdan xəbər verirlər ki, inqilab əmələ gəlmişdir. İnqilabda ruslar iştirak edirlər. Kolçak hökuməti İrkutskaya köçmüşdür.

* * *

Kopenhagen gələn teleqraflar xəbər verirlər ki, Litva məlumatına görə, Şərqi Afrika qoşunları daxil olmaqla, 50 min Almaniya qoşunları zirehli avtomobillərlə Kovnadan Litvaya daxil olub Şavliyə hərəkət etməkdədirlər.

- Yekşənbə [bazar] günü Vükəla Şurası [Nazirlər Kabineti], Xariciyyə naziri Tittoninin istefasını almışdır. Şaloya onun vəzifəsini dolandırmaya təyin edilmişdir.

(Gürcü Teleqraf Acentaliyindən)

İtaliyada intixabat nəticələri

Romadan intixabat [seçki] nəticələrini böylə xəbər verirlər:

Sosialistlər – 156, Katolik – 100, Hürriyyətpərvərlər – 101, İslahatçı sosialistlər – 16, Demokrat – 23, Cümhuriyyətçi – 9, Kambaçılar (?) – 23, Xristian radikal demokratları – 1, Milliyyətpərvərlər – 2, müstəqil məbuslar – 3, Radikal sosialistlər – 1 və Müstəqil sosialistlər 1.

Versal müahidənaməsinin qüvvəyə minməsi

Ali Şura Versal müahidənaməsinin [sazişinin] kanuni-əvvəlin [dekabrın] 1-dən etibarən qüvvəyə minməsinə mümkünatdan ədd [hesab] edir.

Könüllü ordu bölüyünün yürüşdən imtinası

Moskva - Hacı-Tərxan cəbhəsində Denikin bölüyü Qırmızı ordu əleyhinə çıxışdan imtina etmişdir. Cəza dəstələri saldatları tərk-silah edərək bölüyü cəbhədən aparmışdır. Məsəbbiblər [səbəbkarlar] güllələnmişlərdir.

(İtaliya heyəti xəbərləri)

Serbiya və Sen-Cermen müahidənaməsi

Belqraddan Parisə bildirirlər ki, Serbiya hökuməti Sülh Konfransında olan öz mürəxxəslərini [səlahiyyətli nümayəndələrini] Sen-Cermen müahidənaməsi[ni] imza etməyə vəkil etmişdir.

Litvalılar Mitavada

Kopenhagen - Litva Xariciyyə naziri Litva qoşunlarının Mitavanı və rus-alman baş qüvvələri qarargahını işğal etdiyini xəbər verir.

Malta idarəsi

Malta - Rəsmi xəbərlər İngiltərə dövlətinin mitalılara daxili işlərin təftişi məsuliyyəti ilə özlərini idarə etmək üçün azadlıq verdiyini təsdiq edir. Ancaq İngiltərə hərbi və bəhri [donanmayla əlaqədar] məsələlərin həlli ixtiyarı[nı] öz öhdəsində saxlayır. Əhali şənlik edir. Şəhər bayraqlarla donadılmışdır [bəzənmişdir].

Klemanso

Roma - Klemanso Paris Mətbuat Bürosuna, Şura sədarətində [Nazirlər Kabineti rəhbərliyində] kanuni-saninin [yanvarın] əvvəlinə qədər qalacağını və Cümhuriyyət rəisliyinə öz namizədliyini qoyacağını bildirmişdir.

QƏZETƏLƏRDƏN

Denikinə müavinət edilməsi haqqında Avam Kamerasında sorğu

Berlin – Fəhlə fırqəsi namından Ved-

jvud Avam Kamerasında hökumətə bir sorğu vermişdir. Sorğuda denilir ki:

“Ukraynaya qarşı etdiyi mübarizədə Denikinə İngiltərə hökuməti müzahirət [köməklik] göstərmir? Əgər həqiqətdə göstərsə, orada mübarizə edən qüvvələr içində müharibəni idarə edən Britaniya zabitləri varmıdır?”

Dövləti stats-sekretar [Dövlət katibi] müavinini Forster cavab vermişdir ki:

“Denikin kiminlə mübarizə etməsi təşxis edilərək [müəyyənləşdirilərək], mühimmatı-hərbiyyə ilə təchiz edilir. (gülüş və səslər)”

Avam Kamerası üzvü İrvin (sosial-demokrat) sual vermiş:

“Hökumət nümayəndəsi bilirmi ki, Ukraynanın inandırmasına görə, Denikin əvvəlcə olaraq onun üzərinə təərrüz [hücum] yapmışdır və Petlyuranın sözlərindən ziyadə Denikinə inanmaq üçün nə kimi əsaslara istinad edilir?”

Vedjvud sormuş:

“Məhəllində [yerində] əhvalını öyrənməkdən ötrü müharibə edən petlyuraçılar yanına bir ingilis zabiti göndərmək olmazmı?”

“Mançester Qardian” yazır:

“Biz bilməliyiz ki, Rusiya işlərinə müdaxilə etməklə kimi biz müdafiə etmək istəyirik və müdafiəmiz kimə qarşıdır? Zahirən yalnız bolşeviklərə qarşı deyildir. Zira biz oxuyuruq ki, hərbi mühimmat və ərzaq ilə təchiz etdiyimiz Denikin bolşevik əleyhdarı olan Ukrayna ilə də həmçinin müharibə edir. Bizə həmçinin söyləyirlər ki, dostlarımız üçün göndərdiyimiz ərzaq və ləvazimatın çox hissəsi bolşeviklərə qalmışdır. Vaxt deyildir ki, Parlaman Rusiyada ... (teleqraf

buraxılmışdır) müqəddəratını həll etsin. Onun nəticəsi Ukrayna istiqlalını təsdiq edərək, Antanta tərəfindən maddi müavinət göstərmək olacaqdır. Bir az zaman daha və əziyyətdə [əziyyət görən] Ukrayna kəndçisi də rahat yaşayacaqdır.”

Petroqradda

Moskva – Petroqrad Mərkəzi Komitəsi və N. ordusu xüsusi şöbələri indində [nəzdində] olan “Çrezvıçayka”nın ehtimamı [səyi] ilə Petroqradda ağqvardiyaçıların böyük bir casus təşkilatı kəşf edilmişdir.

Şu təşkilatda iştirak edənlər içində çar hökuməti əyan və sahibi-mənsəbləri, bəzi general və amirallar, Kadet fırqəsi üzvləri və İctimaiyyəti-inqilabiyyun [Sosialist-inqilabçılar] fırqəsi ilə menşeviklərə yaxın adamlar da var imiş. Sui-niyyət [terror] təşkilatının fəaliyyəti “Antanta” və xüsusən Fransa və İngiltərə agentlərinin nəzarəti altında olmuş və onlar tərəfindən maddi müavinət göstərilərək təşkilatın bütün işləri də onların yədi-iqtidarlarında [əllərində] bulunmuşdur. Təşkilatın bütün ərkanı-hərblər [hərbi qərargahlar] ilə əlaqəsi olaraq, Yudenici hərbi əməliyyat mahiyyəti ilə xəbərdar edə bilmişdir. Sui-niyyətçilər N. ordusu sabiq naçalniki Liven qüvvəsinin müavinəti ilə ümumi hücum planı tərtib verib Yudenicə göndərmişlərdir. Yudenicənin əvvəlinci müvəffəqiyyətsizliyindən sonra N. ordusu sabiq naçalniklərindən və şimdi Baltik donanması naçalniki olan Mednokritski ikinci bir plan tərtib edərək Yudenicə göndərmiş və Liven qüvvəsilə

sabiq amiral Baxtyarov idarəsi altında Petroqradda üsyan çıxarmaq üçün tədabir görülmüşdür.

Petroqrad zəbt edildikdən sonra Şimal-Qərb hökumətini əvəz edəcək yeni nazirlər siyahısı da hazırlanmışdır. Sui-niyyətin başçıları və həmçinin adları siyahıda olan nazirlər həbs edilmişlərdir.

Şahın səyahətinə dair

Londrada şahın şərəfinə kəşidə edilmiş [verilmiş, tərtib edilmiş] bir ziyafətdə lord Kerzon nitq irad edərəkən [nitq söylərkən] söyləmişdir ki:

“İngiltərə ilə İrani bir çox şeylər sıxı olaraq mərbut edir [bağlayır]. Bu iki məmləkətin arasında mövcud olan əlaqə və münasibət yalnız hərs [mədəniyyət] və hiss əsaslarına istinad etməyib, iki məmləkətin vəziyyəti-coğrafiyyasından nəşat edən mənafeyi-müştərəkə [irəli gələn ortaq mənfəətlər] onları daha sıxı olaraq yaxınlaşdırır.

Biz istəyirik ki, zati-şahanələrinə və onun hökumətinə məmləkətdə müharibə bitdikdən sonra yapılan təbliğat saiqəsi [səbəbi] ilə pozulmuş sülh və intizamı iadə etmək [geri qaytarmaq] üçün bütün qüvvəmizlə müzahirətdə bulunalım [kömək edək]. Biz həmçinin arzu edirik ki, böyük bir əhəmiyyəti-mədəniyyəti haiz olan [mədəni əhəmiyyətə malik olan] məmləkətin təbii sərvətlərini inkişaf etmək [kəşf etmək, meydana çıxarmaq] yolunda zati-şahanələrinə yardım edəlim.

İran hal-hazırda istəyir ki, hər bir təərrüzə [təcavüzə] qarşı sərhədlərini təmin edərək məmləkət daxilində intizam bərpa etsin və ticarəti-xariciyyəsini genişləndirsin.

Türük və məabir [nəqliyyat və rabitə] məsələsi də həmçinin islahata möhtacdır və xüsusən maliyyə tənzimatı [islahatı] yeni məmuranın [məmurların] başlıca qayğılarından biri olmuşdur.

Britaniya hökumətinin müavinəti ilə İranın sərvəti-təbiisi inkişaf bulub məmləkət parlaq bir istiqbala [gələcəyə] doğru gedəcəkdir.

Şimdiki İran hökumətinin və bütün İran vətənpərvərlərinin arzusu odur ki, qəbul etdikləri proqram üzrə İrana müavinət etsinlər.”

Şah həzrətləri ziyafətə gedərəkən yolda əhali tərəfindən alqışlanmışdır. Qəzetlərin xəbərinə [xəbərlərinə] görə, İspaniya kralı Alfonso da təsadüfən şahın übur etdiyi [keçdiyi] yol ilə avtomobildə gedərəkən avtomobildən çıxmış və əhali ilə birlikdə şah həzrətlərini alqışlamışdır.

TÜRKİYƏDƏ

Sülh məsələsi haqqında

“İqdam” qəzetəsi yazır:

“İngiltərə Xəzinə-Maliyyə naziri lord Çemberlen Türkiyə müsalihasinin [barışığının] hənz qəd edilməməsindən [hələ də imzalanmamasından] və Şərq məsələsinin hələ müəlləq [məchul, havadan asılı] bir surətdə qalmasından bəhs ilə demişdir ki:

Türkiyə müsalihasinin hənz qəd edilməmiş olması və Şərq məsələsinin [məsələlərinin, problemlərinin] ədəmi-təsviyəsi [aradan qaldırılmaması] İngiltərə üzərinə gərək nəqdən və gərəkə insan etibarilə ağır bir yük təşkil etməkdədir. Bu cəhətdən pək mütəəssif isək də

[təəssüf ediriksə də], bundan dolayı biz məsul deyilik. Türkiyə sülhünün əqdi bizim yədi-iqtidarımızda [əlimizdə] deyildir. Zira bu beynəlmilal bir məsələdir və nəticəsinin Amerikanın bu barədə ittixaz edəcəyi [alacağı] qərara mərbut [bağlı] olduğu cümlənin məlumdur. Biz Amerikanın cavabına intizar edirik. Eyni zamanda Hökuməti-müttəhidənin [Birləşmiş Ştatların] Cəmiyyəti-Əqvama [Millətlər Cəmiyyətinə] bilfeil iştirak etmək əməlinə [həqiqətən iştirak etmək arzusunda] olub-olmadığı haqqında da Amerikanın cavabını bəkləyirik.”

Suriya və Lübnan məsələləri

Əxirən [bu yaxınlarda] Londradan Parisə əzimət etmiş [getmiş] olan Hicaz kralının oğlu Əmir Faysal “Peti Parizyen” qəzetəsinə bəzi bəyanatda bulunmuşdur.

Əmir Faysal Suriya məsələsinin yaxında həll və təsviyə ediləcəyini [aradan qaldırılacağını] söylədikdən sonra, Hicaz krallığının əlyövm təəssüs etdiyini [yenidən yarandığını] və kral [Şərif] Hüseyinin təhtinüfuzunda [nüfuzu altında] istiqlalını aldığını bəyan etmişdir.

Əmir Faysal Suriya məsələsi haqqında da Suriyanın vəhdət və istiqlalını tələb etdiyini dərmian etmiş [meydana qoymuş] və düvəli-əcnəbiyyənin [xarici dövlətlərin] Suriyaya təmin edəcəkləri müavinətin sırf fənni [texniki] və iqtisadi bir mahiyyətdə olması lazım gəldiyini və bu şəkildə bir müavinətin Suriya üçün əlzəm [vacib] bulunduğunu dərmian etmişdir.

Əmir Faysal Lübnanın [Liviyanın] da istiqlalı tələb olduğunu və böylə bir is-

tiqlala qarşı sərd edəcək [irəli sürüləcək] heç bir etiraz bulunmadığını əlavə etmişdir.

Anadolu təftiş heyətləri

“İqdam” qəzetəsinin yazdığına görə, Türkiyə hökuməti tərəfindən Anadoluda təftişat etmək üçün bu günlərdə oraya iki heyət göndərilir.

Heyətlərin hərəsi üç kişidən mürək-kəb [ibarət] olub birisi müstəşar Xurşid paşa və digəri isə Əhməd Fevzi paşanın təhti-rəyasətindədirlər [rəhbərliyi altındadırlar].

Xurşid paşa heyəti Konya, Aydın, Xudavəndigar vilayətləri ilə İzmir, Əski-şəhər, Qarahasarisəhəb və Qərəsi cəhətlərini təftiş edəcək və Əhməd Fevzi paşa heyəti isə Ankara, Sivas və Ərzurum həvalisinə [tərəflərinə] gedəcəkdir. Kayseridə iki heyət yekdigərinə mülhəq olacaqlardır [bir-biriylə birləşəcəklər].

Heyətlər əsgəri, mülki [hərbi və mülki] bütün əhvalı təftiş edəcəyi kimi, Anadoluda yapılan intixabatı [seçkiləri] dəxi tədqiq edəcəklərdir.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Darüleytam

Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi ixtiyarında olan darüleytam əmvalını [yetim-xananın mallarını] təhqiq edəcək komisiyonun ixtiyarına Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] 100 min manat təxsis etmişdir [ayırmışdır]. İşbu məbləğə darüleytam işləri tənzim ediləcəkdir.

Qaçqınlara müavinət

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti tərəfindən Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi ixtiyarına müsəlman qaçqınlarına müavinət təşkili üçün 50 min manat buraxılmışdır.

Qaçqınları məskun

Qaçqınları Ermənikəndində məskun edəcək xüsusi komisiyona Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti tərəfindən Nəzarət katibi Mustafa [Nadir ağa oğlu] Vəkilov cənabları təyin edilmişdir.

Neftçilər İttifaqı məkatibi

Məsai Nəzarətinin [Əmək Nazirliyinin] Neftçilər İttifaqı ixtiyarında olan məkatib [məktəblər] haqqındakı isticvabına [sorğusuna] cavabən, İttifaq bərvəchi-ati [aşağıdakı kimi] məlumat vermişdir:

Hal-hazırda İttifaqın ixtiyarında olan rüşdiyyə və ibtidai məkatibin miqdarı 11-dir ki, bunlardan ikisi rüşdiyyə, 9-u ibtidaidir. Bundan əlavə, “Benkendorf” cəmiyyəti ilə etilafa [razılaşmaya] görə, Suraxanı məktəbinə də fəhlə ətfalı [uşaqları] qəbul edilir. Bunların da məxaricatını İttifaq öz öhdəsinə götürmüşdür.

Məktəblərdə tədrisat rus lisanında aparılır, fəqət 25 nəfərdən fəzlə istəyən olarsa, milli siniflər də açıla bilər.

Böylə milli sinif Romanovski məktəb cənbində [nəzində] İdilboyu [Volqaboyu] müsəlmanları milli sinfi və iki dənə də erməni milli sinfi mövcuddur.

Pud vergisi verən firmalar fəhlələri [çocuqları] üçün tədrisat məccanidir [pulsuzdur].

Pud vergisi verməyən firmalar fəhlələri və xüsusi zəvat [şəxslər] çocuqla-

rından sənədə 300 manat tədrisat haqqı alınır. Bununla belə, yer olduğu zaman fükəra uşaqları məccani oxuyurlar.

Bu məktəblərdə 1835 çocuq vardır ki, bunlardan 1032 nəfəri fəhlə uşaqlarıdır.

Yeni Məsai müfəttişi

Şuşa dairəsinin Məsai [Əmək] müfəttişliyinə Onbay Əmirzadə cənabları təyin edilmişdir. Mumailəy [deyilən şəxs] bu günlərdə məhəlli-məmuriliyyətinə azim olacaqdır [iş yerinə gedəcək].

İSTİQLAL MÜZƏSİNİN AÇILMASI MÜNASİBƏTİLƏ

- 1 -

Hər millətin ülviliyyət, mədəniyyət, qabiliyyət və istedadını göstərəcək bir çox tarixi müəssisə və binalar var və onlar o millətin keçmişdə namuskar, hökmran, elm-ürfan sahibi olduğunu bir ainiyyə-bədənnüma kimi nəzərə çarpdırır ki, millət təkamül hasil etdikcə onlara pək diqqət və əhəmiyyət verir və kəndisi üçün bir istinadgah və istirahətgahı-əbədi tikir. Onlardan birisi asari-ətiqələri [əntiq əsərlərin] toplanılmasıdır ki, onunla ata-babalarının qabiliyyətlərini göstərməklə, onu daha ikmala [kamilliyə] çatdırır.

Belə asari-ətiqələr toplandıqdan sonra onu bir ev içərisində nizama salaraq muzey adını verirlər. Muzeylər iki, üç və bəlkə, dörd qismə bölünürlər. Birisi tarixi muzey, ikincisi ədəbi, üçüncüsü iqtisadi və sən'əti [sənəyə məxsus] və dördüncüsü millətin hal-hazırda bu-

lunan əsərlərindən bir-bir nümunələr götürüb millətin gələcək nəslinə töhfələr hazırlayandan ibarətdir. İkincisi, abidələr və məbədgahlardır ki, həqiqətən, onlar da çox calibi-diqqət və şayani-əhəmiyyətədiirlər [diqqətçəkən və əhəmiyyətə layiqdirlər].

Misal üçün, Rusiyanı götürəlim. Rusiya şəhərlərinin bir çoxunda muzeylər açılmaqla bərabər, böyük və kiçik şəhərlərin həpsində rus kəlisələri [kilisələri] ilə qəbiristanlara diqqət etmiş və həpsində beqədri-imkan [imkan daxilində] ölməz və itməz bir rus nişangahları tikdirmişdir.

Şair, ədib, general və bir çox fəal adamların naminə abidələr yapıdırıb, hətta aldığı şəhərlərin isimlərini belə rus isimlərindən qoymağa çalışmışlar. Məsələn, Gəncəni Yelisavetpol, Gümrünü Aleksandropola təhvil etmişdir [çevirmişdir].

Bizdən ədədcə yüzlərcə az olan erməni millətini götürəlim. Ermənilər İrəvan quberniyasında iki-üç yerdə şairlərinə abidələr tikdirmişlər. Rus zamanından Üçkilsədə (Eçmiədzində) üç tərzdə muzey açmışlar. Əski babaları yad edərək qəbiristanlıqlarında qəbirlər üstlərinə böyük daşlar salaraq üstlərində bir çox erməni xətləri ilə şeylər yazmışlardır ki, bu gün bir avropalı o daşları və binaları gördükdə burası Ermənistandır deməyə haqqı vardır. Çünki əldə isbat edəcək bir çox işarət və bir çox sənəd və nümunələr görmüş olur. Türk millətinin tarixini avropalılar bilməz deyillər, eyi bilirlər, fəqət zahiri tamaşagah və mənzərələrin zəbani lakırdılardan [şifahi sözlərdən] fərqi pək çoxdur. Biri odur ki, mənim filan şeyim var idi, biri də odur ki,

mənim filan şeyim var, buyur, bax. Bu iki fərqə diqqət etdikdə, əlbəttə, ikincisi əhəmdir [daha əhəmiyyətlidir].

Bu növ abidə, ibadətəgah və binalara islam hökumətlərindən yalnız ərəblər çox əhəmiyyət vermişlər və filhəqiqə [doğrudan da], təhti-idarələrindəki [idarələri altındakı] məmləkətlərdə o qədər gözəl, möhkəm və yaraşlıq binalar yapmışlar ki, hal-hazırda o binalar hələ yer üzündən silinməmişlərdir. Məsələn, İrəvan quberniyasının bir çox yerlərində, hətta Naxçıvan şəhərində və Qarabağlar köyündə böyük kümbəd, minarə və məscidlər tikdirmişlər. Binalar başdan-ayağa bismiş kərpic, əhəngdən ibarət olub, üzləri çini kərpiclərlə minalanmış, nəqşkarlıq edilmiş və həpsində xətti-kufi ilə ərəbcə yazılmışdır. Əksərən məlum olur ki, bu binaları bir taqım ərəb xanımları, zənginləri və yaxud qəbilə böyükləri kəndi isimlərinə millət namindən yapdırırlarmış. Ərəblərin İran və Türkünstan tərəflərində də müəssisələri az deyildir. Səmərqənddə məscid və darülfünunlarının asarı [izləri] belə davam etməkdə-dirlər.

Bu növ nişangahlara hamıdan az türk milləti qiymət vermişdir və nə qədər yerdə hökmran olmuşsa, orada söylənilən şeylərdən bir şey yapdırmamış və hərgah yapdırmışsa da, o qədər əsaslı binaları olmamışdır.*

Qafqaziyada, qeyri Rusiya şəhər və vilayətlərində türklərdən qalan binaların təmirinə bəzən Rusiya hökuməti izin verməmiş və daha doğru söyləyəlim, biz kəndimiz də onların əhəmiyyətləri ilə o

*Buna da səbəb türklərin köçəri halda yaşamaları olmuşdur.

qədər də maraqlanmayıb, təmir etməyə həvəskar olmamışız və bununla əlimizdə olan sənədlərimizi get-gedə qeyb etmişiz. Məsələn, götürəlmiş Bakıda İçərişəhərin qalasının bürcləri və Xan sarayı, yaxud İrəvanda Həsən xan, Hüseyn xan sarayını, Naxçıvandakı nadir kümbəd və minarəyə və həpsinə diqqət etsəniz, görərsiniz ki, onların binası qoyulandan şimdiyə qədər millət tərəfindən bunların təmirinə baxılmamışdır. Burada yenə təbii Rusiya siyasəti də bir çox rollar oynamışdır ki, millət gələcəkdə babalarından bir nişanə bulmayıb da yalnız rusluğu görsünlər və onların o hərəkətinə müti qalsınlar.

Əlirza

MİLLİ İQTİSAD

Milli vicdanı zəif olan bir millətin milli təşkilatı zəif və istiqlalı və milli siması da o nisbətdə zəif bulunacağı təbiidir.

Milli vicdan insanları hər dürlü fədakarlığa, vətənpərvərliyə sövq edə bildiyi kimi, ümumiyyətlə, milli məzaya [məziyyətlər] və məfkurələr, milli zövq və ənənələr, milli hiss və mübarizələr, milli həyat və yüksəkliklər millətin ruhunda yaşayan bu vicdani-millidən doğar.

Vicdani-milliyə malik olan insanlar milləti üçün yaşar, milləti üçün ölər, milləti üçün hər dürlü fədakarlığı yapar və onun üçün sevə-sevə hər bir müşkülə təhəmmül eylər [çətinliyə dözər].

İştə, vicdani-millisi təəssüs etmiş olan millətlərdir ki, milliyyətlərini mənimsəmiş, millət və vətənlərinə təsəhüb edə [sahib çıxar] bilmişlərdir. Bu uğurda icab edərsə

[lazım gələrsə] ölmək, öldürmək, bu yolda aclıq və hər dürlü fəlakət onlar üçün ən böyük vəzifə və səadət ədd olunar [sayılar].

Vicdani-milliyə icabatı [şərti; ehtiyacı] olaraq vətənpərvərlik və fədakarlıq təbəqəti-millətdə [millətin müxtəlif təbəqələrində] vəzaif [vəzifələrində] və istedadlarına nisbətən təfəvüt olarsa da, ümum əfradi-millət [millətin bütün fərdləri] eyni hissiyyətə malik və eyni məfkurəyə malik olurlar.

Vicdani-millinin saheyi-təbarüzü pək vasi və mütənəvvidir [Milli vicdanın özünü göstərdiyi sahə çox geniş və müxtəlifdir]. Gərək əxlaq, gərək din, gərək hüquq, gərək ictimaiyyət, gərək siyasiyyət və gərək iqtisadiyyət sahələrində hər kəs vicdani-milliyə saiqəsi [sövq etməsi] ilə məmləkət və millətin ehtiyacına nəzərən kəndisinə tərəttüb edəcək [öz boy-nuna düşəcək] vəzifəni bəhəq [haqqıyla, layıqlı şəkildə] ifa edə bilərlər. Milli əxlaqın təsis, milli dinin təsbiti, milli hüququn mühafizəsi və milli ictimaiyyətin təşkili və milli siyasətin təyini və milli iqtisadiyyətin dəxi təşrisi [qüvvədə olması] üçün hər fərdi-millətin çalışması mümkündür.

Bunlar birər vəzifə və birər vətənpərvərlikdir.

Vətənimizin əlhal [hazırda] şiddəti-ehtiyacı olan vətənpərvərlikdən birisi olan milli iqtisadiyyətdən bəhs etmək istəyirəm.

Burası məlumdur ki, hər bir millətin yaşaya bilməsi üçün mübarizəyi-həyatıyyədə faiq [üstün] olması və yaxud pək çox mütəzərrir bulunmaması [zərərçəkən olmaması] üçün istehlak etdiklərinə

nisbətən istehsalatı təfəvvüq etməli [üstünlük təşkil etməli] və yaxud laəqəl [ən azı, heç olmasa] bunların arasındakı müvazinə [balans] mühafizə edilməlidir.

Bilxassə siyasi iqtisadiyyəti zəif olan məmləkətlərdə milli iqtisadlar onun nöqsanını cəbr etməklə [əskiyni tamam-lamaqla], zərərin tələfisinə [kompensasiyasına] çalışılmalıdır.

Məmləkətimizdə hal və əhval icabı olaraq digər siyasətlərimiz kimi, siyasi iqtisadımızın da bariz bir şəkil və təbii bir yol almadığı cəhətlə, bilməcburiyyə [məcburiyyət qarşısında], milli iqtisadiyyəyə təşəbbüs və təvəssül [müraciət] etməliyiz.

İstehsalatımızı mümkün olduqca artırmaqla bərabər, istehlak etdiyimiz ərzaq və əşyanın miqdarını tənqis etmək [azaltmaq] və olduqca milliləşdirmək lazımdır.

Bu xüsusda hökumət ilə millətin üzərinə tərəttüb edəcək vəzifələr ayrılır. Hökumət xaricdən məmləkətimizə fəzlə para idxalına çalışması haqqında sərfiməsai edəcəyi [səy göstərəcəyi] lazım olduğu kimi, millət dəxi kəndi vicdani-iqtisadisi saiqəsi ilə məmləkətin parasının xaricə fəzlə çıxması üçün çalışmalıdır. Hər bir ehtiyacı təqlil etməklə [azaltmaqla] bərabər, məişət və həyatı bəsit bir surətə ifraq etmək [sadələşdirmək] üçün iqtisad və qənaətə təvəssül etməlidir. Mümkün olduqca yerli mallara iktifa etmək [kifayətlənmək] və yerli məmulatın intişarına [yerli məhsulların yayılmasına] və onun tövsisinə [genişlənməsinə] çalışmaq və fəzlə nümayiş və alayıbdən ehtiraz etmək [dəbdə-bədən qaçmaq] lazımdır. Onun üçün də

milli ticarət və iqtisad müəssisələri və şirkətləri təsis etməyə vasitəsilə xaricə qarşı mübarizə edilməlidir.

İşə məsələsinə gəlincə, məmləkətin daxilində bulunan xarici əllərin təsirsiz qalması və onun şərrindən əmin olunması və ehtikara [möhtəkiriyyə] meydana verilməməsi üçün eyni surətlə ərzaq və işə müəssisələri və milli ticarət və əsnaf şirkətləri qurulmalıdır. Bu misilli [bu kimi] müəssisələrin mərkəzi böyük şəhərlərdə olduğu kimi, şöbələri də məmləkət daxilində hər bir yerə təmin və təşmil edilməlidir [yayılmalı və ümumiləşməlidir] və əhali dəxi milli vicdanlarında yaşayan vicdani-iqtisadilərini ibraz edərək [göstərərək], ehtiyaclarını təmin etmək üçün yalnız bu müəssisə və şirkətlərə müraciət etməlidir.

Təbiidir ki, bu kimi şirkətlər millətin ehtiyacının rəfi [aradan qaldırılması] üçün təəssüs edəcəklərindən, onlara həm millət və həm hökumət zəhir olacaqdır [kömək edəcəkdir].

Yalnız əl verir ki, bunun əsası həqiqi surətdə millətin iqtisadi vicdanı üzərinə təəssüs edilsin. Məmləkət və millətimizin ehtiyacı nəzərə alınsın. Əgər ruhumuzda milli vicdan yaşayırsa və bizdə az-çox vətənpərvərlik varsa və qəlbimizdə millət və vətən məhəbbəti və duyğuları mövcud isə, bu xüsusda ciddi təşəbbüs edilməlidir.

Mühərrirlərimiz dəxi vəzifeyi-vətəniyələrini ifa edərək buna aid mülahizələrini ənzari-amməyə vəz edəcəklərini [ictimaiyyətin nəzərinə təqdim edəcəklərini] ümid edirəm.

Talıbzadə Yusif Ziya

TƏBİİ SƏRVƏTLƏRİMİZ

- 2 -

Hər məmləkətin kəndisinə məxsus bir çox təbii sərvət mənbələri olduğu kimi, Azərbaycanımızda da bir çox təbii sərvət mənbələrimiz mövcuddur.

Mədəni qövmələr məmləkətlərinin bu kimi sərvət mənbələrindən zəkavətləri [zəkaları] sayəsində bol-bol istifadələr edirlər. Bunlar hələ kəndilərininkindən başqa, qeyri-mədəni məmləkətlərdə olan təbii sərvət mənbələrini arayıb, bulub əllərinə alırlar, təhti-inhisarlarına [inhisarları altına] keçirirlər. Bu hal ilə onlar – kənardan gəlmə huşyar [açıqgöz] qonaqlar sərvət mənbələri bulduqları qərib məmləkətlərdə “ağa” olaraq yaşayırlar, eyni mənbələrin sahibi yerli əhalini isə qarşılarında hambal, fəhlə məqamında çalışdırırlar, yaşadırlar.

Bu hal ilə yerli əhali illər uzununu həman həballığında, fəhləliyində qalmış olur, gəlmə qonaqlar isə başqaların mənbələri vasitəsilə, başqaların zəhmətləri sayəsində az zamanda milyonlara, milyardlara, böyük-böyük şöhrətlərə malik olurlar.

Bu hal bizim Azərbaycanımızda da eynilədir. Məmləkətimizin ən böyük, məşhur sərvət mənbələrindən başlayıb, ən (bizcə) əhəmiyyətsizlərinə varıncasına qədər göz yetirmiş olsaq, əksəriyyəni kənardan gəlmə qonaqların ağalığını müşahidə edərək.

Bizcə əhəmiyyətsiz adlandırdığımız təbii sərvət mənbələrindən hələ bir neçəsinə göz gəzdirim.

Pambıq çiyidi – camaatımız arasında bunun dəyəri nədir? Heç...

Camaat arasında bu ancaq mallara yedirilir, yandırılır və əksəriyyəni günəş, yağmur altında əhəmiyyətsiz, etinasız qalaraq çürüdülüb tələf olur.

Fəqət bizim əhəmiyyətsiz və etinasız baxdığımız bu pambıq çiyidindən, kənardan gəlmə qonaqlar baxınız gəlib Azərbaycanımızda nələr hasil edib nələr istifadə edirlər.

Pambıq çiyidindən istehsalat əmələ gətirmək üçün özələri tərəfindən Azərbaycanımızın Yevlax və Ləki mövqiflərində [stansiyalarında] böyük zavodlar təsis edilmişdi. Rus əsakiri [əsgərləri] Qafqaziyadan çəkildi zaman vəqə olan hadisat əsnasında Yevlaxdakı çiyid zavodu tamamilən xarab edilmiş, Ləkidəki isə təmirə möhtac hala gəlmişdi. Yevlaxdakı zavod bir erməniyə məxsus idi. Ləkidəki isə Bakıda “kotan” və qeyri ziraət, sənəət [əkinçilik, sənaye] makinaları satan ticarət evi sahibi nemes “İstvin bəradərləri”nə məxsusdur.

Məzkur [deyilən] nemeslər genə zavodlarını yenidən təmir edib işə salmışlardır. Genə sabiqki kimi çiyid istehsalatı fəaliyyətlərinə davam etməkdədirlər.

Çiyid zavodunda pambıq çiyidindən xüsusi mənəgənlər vasitəsilə əzilərək çiyid yağı deyilən yağ çıxarılır. Bu yağın birinci növü yeməyə qayət əlverişlidir, həm də ucuzdur. Fəqərə və qənaətkarların məişətinə olduqca yüngüllük vərəndir.

Çiyid yağı hasil edən zavodda əməliyyat bu növlə başlanır:

Qabaqca, çiyidin üstündə qalmış olan pambıq telləri “linter” deyilən makina vasitəsilə təmizlənir. Bu hal ilə havaydan təmiz və gözəl pambıq hüsula gəlir. Sonra çiyid dəyirman daşı kimi mənəgənlər

altında əzilib həll edilir. Sonra genə xüsusi mənəgənlər vasitəsilə basılıb yağ çıxarılır, ayrıca qazanlara axıdılır. Sonra bu yağ xüsusi makinası vasitəsilə təmizlənir, əlası çıxarılır, yeməyə saleh bir hala gəlir.

Çiyidin yağı çıxarılıb qalan xəlitəsinə (tortasından) isə sabun əmələ gəlir. Bundan gözəl sabunlar bişirilib hazır edilir. İstvin bəradərlərinin Ləki mövqifindəki çiyid zavodlarının yanında bir də sabunbişirən zavodları vardır ki, həmin çiyid yağından yüz minlərcə pud sabun bişirib satmaqdadırlar. İndiki halda hasil etdikləri qəlib girvənkəlik paltar sabunlarının pudunu gətirib Bakıda və Azərbaycanın başqa yerlərində 800 manata qədər satmaqdadırlar.

Xəlitədən (tortadan) sonra çiyidin qalan cecəsindən isə “küsbə” (ruscası ijmıx) əmələ gəlir ki, bu da heyvan yeməsinə qayət əlverişlidir.

Sonra çiyidin üst qabığından da (gərmə, təzək misalı) yandırması əmələ gətirilir ki, bu da yağlı maddədən olduğu üçün ən gözəl bir yandırmasıdır.

Türküstanda bir çiyid zavodu sahibinin ətrafla bu zavod dolayısı ilə o qədər ticari əlaqəsi var imiş ki, Türküstandakı Rus-Asiya bankının illik fəaliyyətinin ən çoxusu o zavod sahibinin hesabına münhəsir [məxsus] olarmış.

İştə, təbii sərvətlərimiz sayəsində məmləkətimizdə digərlərinin malik olduqları sərvət və saman da [var-dövlət də] gözümüz önündədir.

Vaxtdır ki, Azərbaycan tacirləri gözlərini dörd açıb, bu kimi sərvət mənbələrinə fikir və diqqət versinlər. Öz mənbələrinin sərvətlərindən özləri istifadə etsinlər, edə bilsinlər.

M. B.

HEYƏTİ-VÜKƏLA RƏİSİNİN ÖVDƏTİ MÜNASİBƏTİLƏ

Əvvəlki gün Heyəti-Vükəla rəisi [Nazirlər Kabineti sədri] Nəsim bəy həzrətləri Tiflis səyahətlərindən qayıtmışlardır.

Bu səyahətləri əsnasında Dövlət Dövləti-mötəlifə [Antanta] nümayəndəsi polkovnik Reyin iştirakı ilə Nəsim bəy əfəndi erməni hökumətinin rəisi Xatisyan ilə görüşərək iki hökumət arasındakı ixtilafatın rəfi [aradan qaldırılması] haqqında müzakirətdə bulunmuş və aralarında birər surəti Məclisi-Məbusan tərəfindən təsdiq edilmək üzrə bir surəti-etilaf əqd edilmişdir [saziş surəti imzalanmışdır]. Bu etilafnaməyə görə, Azərbaycan ilə Ermənistan hökumətləri arada mövcud olan ixtilafı məsələlərin həlli üçün silah istemal etməyəcəklərini [işlətməyəcəklərini] mütəqabilən [qarşılıqlı olaraq] təmin edirlər. Məzkur [deyilən] etilafnaməyə görə, Azərbaycan ilə Ermənistan məsələlərini həll və ixtilaflarını rəfi üçün Bakıda dekabrın 2-də bir konfrans əqd olunacaqdır.

Tərəfeyn mütəəhhid olur ki [hər iki tərəf boyun olur ki], Zəngəzur yollarını bağlamayıb gəliş-gedişi təmin etsinlər.

* * *

Tiflisdəki Avropa dövlətləri nümayəndələri ilə vaqə olan müsahibə və təmas nəticəsində hasil olan təəssüratə nəzərən, Qafqaziya məsələsi yaxın zamanda baxılacaq bir radəyə gəlmişdir. Məsələnin Qafqaziya cümhuriyyətlərinin arzusu vəchilə [arzu etdikləri kimi] həll olunacağına ümid qəvidir [güclüdür].

Eyni zamanda, Qafqaziya cümhuriyyətlərinin daha ziyadə yaxınlaşması və bir taqım ümumi məsələlərin birləşdirilməsi yolunda üç cümhuriyyət müəssilləri [nümayəndələri] arasında müzakirə olub, əsasən, hər üç dövlətin də böylə yaxınlıq faydasından olduğu təqdirdə edilmişdir.

Dekabrın 2-də İngiltərə, Amerika, gürcü və erməni hökumətlərinin müəssilləri Bakıya müsafir (qonaq) olaraq təşrif gətirəcəkləridir.

AZƏRBAYCAN, ERMƏNİSTAN RƏİSLƏRİ ŞƏRƏFLƏRİNƏ ZİYAFƏT

Təşrini-saninin 23-də “Orient” mehmanxanasında Tiflisdə olan qonşu Zaqafqaziya cümhuriyyətləri Azərbaycan və Ermənistan rəisləri Xatisov və Yusifbəyli həzrətlərinin şəərəflərinə Gürcüstan hökuməti tərəfindən bir ziyafət kəşidə edilmişdir [ziyafət verilmişdir].

Ziyafətdə Azərbaycan hökuməti Rəisi Nəsim bəy Yusifbəyli, Ermənistan hökuməti Rəisi-Vükəlası Xatisov, Gürcüstan hökuməti baş məqamını ifa edən Gegeçkori, polkovnik Rey, Vordrop, Fransa heyəti rəisi mayor D’Nunankorop, İtaliya heyəti rəisi polkovnik Qabba, polkovnik Migeli, polkovnik Stoks (Vordropun Bakıda olan nümayəndəsi), Gürcüstan Daxiliyyə naziri Ramişvili, Gürcüstan hökumətinin Amerikadakı nümayəndəsi Qambaşidze, Xariciyyə naziri müavini Kartsivadze, Hərbiyyə naziri müavini general Gedevanov, Maliyyə naziri Kandelaki, general Odişelidze, Ermənistanın Gürcüstandakı nümayəndəsi Yevanqulov,

Azərbaycan diplomasi nümayəndəsi [Faris bəy] Vəkilov, Qafqaziya Konfransı əzalarından [üzvlərindən] Mamikonyan və Xaçaturyan, Məhəmmədhasən Hacinski, Gürcüstanın Bakı nümayəndəsi Alşibaya, Bəhramov, Azərbaycan dövlət müfəttişi [Nəriman bəy Həşim bəy oğlu] Nərimanbəyov, Azərbaycan hərbi attaşesi Knyaz Əliyev, Ermənistan hərbi nümayəndəsi general Kişmişev, Məclisi-Müəssisan üzvləri rəis müavini [Simon Qurgenoviç] Mdivani başda olmaq üzrə isbatı-vücut [iştirak] edirdilər.

Ziyafətə tamada Qambaşidze cənabları intixab edilir [seçilir] və Qambaşidze möhtərəm qonaqlardan Yusifbəyli, Xatisov şəərəflərinə və sonra Ramişvili, Vordrop, polkovnik Rey və Gegeçkori şəərəflərinə qədəh qaldırmışdır.

Bunlardan sonra polkovnik Rey bir nitq söyləyərək, nitqində Zaqafqaziya gələcəyinin parlaq olacağına inandığını deyərək, Zaqafqaziya cümhuriyyətlərinin nəşvünuması [inkışafı] üçün qədəh qaldırmışdır.

Sonra tamada Qambaşidze Müttəfiqlər diplomasi nümayəndəsi mayor D’Nunankorop və polkovnik Qabbanın sağlığına qədəh qaldırmışdır. Sonra Maliyyə nazirləri Kandelaki və Hacinski, Xalq qvardiyası rəisi Çoxeli, mülkiyyə və əsgəriyyə məmurini [mülki və hərbi məmurlar] və başqalarının sağlıqlarına qədəh qaldırılmışdır.

Xatisov uzun bir nitqində Zaqafqaziya cümhuriyyətləri arasında qoyulan etilaf [saziş] birinci olduğu üçün əhəmiyyətli olduğunu təbrik edir.

Ermənistan rəisi Tiflis-İrəvan qatının rast gəlmələrini zikr edərək, azərbay-

canlıları və gürcüləri Ermənistan istiqlalının saxta bir ideal olmadığına və bu istiqlalıdan heç bir vaxtda imtina etməyəcəyinə və bu yolda mübarizə edəcəyinə inanmalarına dəvət edir və deyir ki, Ermənistan Müttəfiqlərin ruhani [mənavi] qüvvələri qarşısında zənuzədeyi-əhtiram olaraq [ehtiramla diz çökərək], öz azadlığını fəvq [üstün] tutur.

Ermənistan rəisindən sonra Nəsim bəy Yusifbəyli həzrətləri danışmış və demişlər ki, bütün Zaqafqaziya cümhuriyyətlərinin yeganə məqsədləri ola bilər – istiqlal.

Ziyafət əsnasında musiqi dəstəsi, zurna çalındığı kimi, Dövlət Teatrosu artistlərindən Sarajev və İsayev oxuyurdular. Ziyafət saat 10-da tamam olmuşdur. Tamada Qambaşidze Amerikada Gürcüstan nümayəndəsi təyin edildiyi və Amerikaya həman gecə saat 12-də əzimat edəcəyi [yola düşəcəyi] üçün bir neçə saat qabaq getmişdir.

ZAQAFQAZIYA CÜMHURİYYƏTLƏRİNİN ETİLAFI HAQQINDA

Gürcüstan Məclisi-Müəssisanı rəisi müavini Mdivaninin Azərbaycan və Ermənistan hökumətlərinə göndərmiş olduğu teleqramların surəti:

“Gürcüstan Məclisi-Müəssisanı Gürcüstan paytaxtına müəssif [təəssüf doğuran] və bütün Zaqafqaziya üçün həlakətli [təhlükəli] olan hər iki cümhuriyyət arasındakı müsəlləh ixtilafı təsviyə etməkdən [silahlı münaqişəni aradan qaldırmaqdan] ötrü cəm olan Azərbaycan və Ermənistan hökumətləri

raisləri Yusifbəyli, Məhəmmədhasən Hacinski, Xatısov ilə maa [birgə] 21 təşrini-sanida olan Məclisi-Müəssisan iclasında isbatı-vücut [iştirak] etdiklərini dərin bir hisslə yad edir və Azərbaycan, Ermənistan Məclisi-Məbusanlarını təbrik etməklə, hər iki cümhuriyyət xalqı Zaqafqaziya cümhuriyyətlərinin mənafe-lərinin ümumi olduqlarını dərk edərək bütün Zaqafqaziya demokratiyasının rifahiyyət və ittihadı [birliyi] üçün möhkəm sülh binasını qoyacağına qəvi [möhkəm] etiqad ilə inanır.”

**ERMƏNİSTAN HÖKUMƏTİ RƏİSİ
XATİSYAN İLƏ AZƏRBAYCAN
HÖKUMƏTİ RƏİSİ YUSİFBƏYLİ
ARASINDA MƏZKUR HÖKUMƏTLƏR
TƏRƏFİNDƏN ƏQD EDİLƏN ETİLAFLAR**

Tiflisdə təşrini-sani 23-də Ermənistan hökuməti rəisi Xatısyan ilə Azərbaycan hökuməti rəisi arasında əqd edilən [imza-lanan] həmin etilaf [razılaşma] ilə aşağıda yazılanlar qərara alınır:

1) Azərbaycan və Ermənistan hökumətləri indilikdə getməkdə olan toqquş-maları qət [kəsməyə] və silah qüvvəsini yenidən istemal etməməyə [işlətməmə-yə] mütəəhhid [boyun] olurlar.

2) Azərbaycan və Ermənistan hökumətləri Zəngəzura gedən yolların açılması və təmiri və bu yollarda asudə hərəkət olması üçün həqiqi tədabir it-tixaz etməyə [tədbirlər görməyə] razı olurlar.

3) Ermənistan və Azərbaycan höku-mətləri sərhəd məsələləri daxil edil-məklə zeyldəki [aşağıdakı] maddə ilə

göstərilən və Konfrans tərəfindən həlli qət edilənə [qərarlaşdırılana] kimi bütün mübahisəli məsələləri həll etməyə mütəəhhid olurlar. Hərgah sülh təriqi [yolu] ilə məsələlərin həlli mümkün ol-mazsa, hər iki hökumət həkəm [arbitr] surəti ilə bitərəf əşxas intixab etməyə [bitərəf şəxslər seçməyə] mütəəhhid olurlar və bu həkəmin verdikləri hökmü hər iki tərəf özləri üçün vacib hesab edəcəklərinə razı olmalıdırlar. İndilikdə böylə bitərəf şəxs Cəmahiri-Müttəhidə [Birləşmiş Ştatlar] ordusu polkovniki Rey olmalıdır.

4) Azərbaycan və Ermənistan höku-mətləri bilatəxir [dərhal] Bakıda cahar-şənbə günü təşrini-saninin 26-da olacaq konfransa müsavi surətdə öz mürəxxəs-lərini [səlahiyyətli nümayəndələrini] təyin edirlər. Bu konfrans iclasları Tiflisə köçürüləcək və kanuni-əvvəlin [dekabrın] 4-də hərgah tərəfeyn [hər iki tərəf] kon-frans iclasının başqa yerə köçürülməsini lazım bilməzsə, iniqad [toplanacaq] və davam edəcəkdir. Bu konfrans tərəfeyn arasında ixtilafa və çəkişməyə səbəb olan bütün ixtilafli məsələləri müzakirə edəcək və böylə məsələlərin etilaf [razılaşma] və həkəm surəti ilə həll etməsinə ixtiyardardır [ixtiyar sahibidir].

5) Həmin etilaf imza edilən gündən etibarən dürüst və hər iki hökumət Məclisi-Məbusanları tərəfindən təsdiq edilincəyə qədər daimi qüvvəni haizdir [daşıyır]. Ermənistan və Azərbaycan Rəisi-Vükəlləri [Baş nazirləri] yuxarıda zikr edilən etilafın qərarlarına öz höku-mətlərini[n] münisifanə [vicdanlı] bir surətdə tərəfdar olmaq və icrayı-əməl etməyinə məhud [boyun] olurlar, ona

görə də Tiflisdə təşrini-saninin 23-də 1919 sənədə əqd edilən etilafı imza edirlər. Bu etilaf üç nüsxə ingilis və rus dillərində tərtib verilmişdir. Hər dildən birər nüsxə Müttəfiqlər Baş komissarı nümayəndəsinə və Azərbaycan, Ermə-nistan nümayəndələrinə təslim edilir.

Əslində imza etdilər:

Ermənistan hökuməti rəisi

A. Xatısov.

Azərbaycan hökuməti rəisi

N. Yusifbəyli.

Şahidlər.

İmza edilmişdir Gürcüstan

Cümhuriyyəti Xariciyyə naziri

hüzurunda Gegeçkori.

Cəmahiri-Müttəfiqə ordusu

polkovniki, Müttəfiqlər Baş komissarı

nümayəndəsi vəzifəsini ifa edən

C. K. Rey.

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Rəisi-vükəla və Hacınskinin vürudları

Sırağagün səhər Tiflisə getmiş olan Rəisi-Vükəla Nəsim bəy Yusifbəyli həz-rətləri ilə Azərbaycan Cümhuriyyətinin Paris Sülh Konfransı əzası [üzvü] və Məclisi-Məbusan üzvü Məhəmmədhasən Hacinski cənabları Bakıya övdət etmiş-lərdir [qayıtmışlar].

Bakıda İtaliya bankı

Bu yaxınlarda Zaqafqaziya cümhuri-yətləri ilə ticarət münasibət və əlaqə-sinin bərpa edilməsi məqsədi ilə təsis edilən İtaliya İskonto [diskont; endirim] bankı öz şöbələrini Tiflis, Bakı və Ba-tumda güşad edəcəkdir [açacaqdır].

İngilislər Batumda

Bu vaxta qədər ingilislərin Batumda iki natamam firqəsi [diviziyası] yerləş-dirilmişdir. Gələcəkdə qoşun yerləşdiril-məsindən ötrü oda həczi [evlərin müsə-dirə edilməsi] hələlik dayandırılmışdır.

Şəhər vergilərinin artırılması

Daxiliyyə Nəzarəti, Bələdiyyə İdarə-sinə müraciətlə məlum etmişdir ki, 1919-cu sənəsi 1 yanvarından etibarən şəhər vergilərinin təfrit [ifrat; həddən çox] dərəcədə artırılması haqqında Daxiliyyə Nəzarəti hökumət nəzdində iqdamatda [təşəbbüsdə] bulunmuşdur.

Polis müfəttişlikləri mənzillərinin təmiri

Bələdiyyə İdarəsi Daxiliyyə Nəzarə-tinə bir təliqə [rəsmi məktub] göndərib məlum etmişdir ki, polis müfəttişlikləri mənzillərinin təmiri üçün Bələdiyyə İdarəsi [Daxiliyyə] Nəzarətindən xüsusi is-tiqraz açılmasını rica etmişdi. Halbuki iq-damat [təşəbbüs] açıq buraxılmışdı. Digər Bələdiyyə İdarəsinə buraxılan istiqraz isə başqa məxaricatı fəqət örtə bilər.

Bələdiyyə İdarəsi məlum etmişdir ki, xüsusi istiqrazsız Bələdiyyə İdarəsi mən-zilləri təmir etməkdən aciz qalacaqdır. Binaənileyh [ona görə], Nəzarətdən məsələnin yenidən baxılıb, [müəyyən] məbləğ borc buraxılması rica edilmişdir.

Qiymət

Daxiliyyə Nəzarəti bütün qubernator-lara və xüsusi hökumət müvəkkillərinə bir sirkulyar göndərib, hər ay ərzaq və təchizat və qeyri materiallara olan bazar qiymətinin Nəzarətə məlum edilməsini tələb etmişdir.

Bakı qradonaçalnıki məzkur [deyilən] sirkulyarı Bələdiyyə İdarəsinə göndərib, qiymətlər haqqında hər ay məlumat verməyi rica etmişdir.

Elektrik cəmiyyəti və Bələdiyyə İdarəsi

“Elektriçeskaya sila” səhmdaran cəmiyyəti Bələdiyyə İdarəsinə, bərvəchi-ati [aşağıdakı] məlumatı təqdim etmişdir:

Təşrini-əvvəlın 16-dan 31-ədək 137 abonentə 16 şamlıq 3434 lampa işiq buraxılmışdır. Məzkur [deyilən] zaman zərfində 108 nəfər abonentin 2995 lampalıq işığı qət edilmişdir [kəsilmişdir].

Facianə ölüm

Bir qaç zaman bundan əqdəm [qabaq] kiçik bir motor qayığı ilə Bakı kongresi heyəti-rüəsasından [rəyasət heyətindən] Qubanov ilə bir qaç digər arxadaşları Hacı-Tərxana azim olmuşlardı [yola düşmüşdülər]. Lodka yolun qismi-əzəmini [böyük hissəsini] rahat getmişdir. Fəqət Hacı-Tərxan sularına daxil olduqda birdən “Kruger” vaporu görünmüşdür. Lodkadakılar əhvalı böylə gördükdə, düşmənlərin əlinə keçməmək qəsdi ilə lodka və kəndiləri üzərlərinə benzin töküb atəş vurmuşlardır. Böyləliklə qayıq və kəndiləri də facianə bir surətdə ölmüşlərdir.

Denikinçi müsəlmanlar

Batumdən alınan məlumata görə, Batumdakı Milli Müsəlman Şurasının sədri A. Cəfərzadə və katibi Ömər Ziya Bərbərzadə zahirdə millətçi isə də, 7 milyon rüşvət alıb Denikin nəfinə [xeyrinə] çalışan Batumdakı gürcü firqəsi ilə əlaqədar olaraq Denikinlərin lehinə çalışmaqdadırlar.

Təyin

- Azərbaycan Cümhuriyyətinin Daxiliyyə naziri əmri ilə Ərəş qəzasının qəza qaimməqamı [qəza rəisi] müavini Əhməd bəy Məlikov Cavad qəza qaimməqamının baş müavini təyin edilmişdir.

- Bakı qubernatoru əmri ilə Bərgüşad uçaştokunun pristav müavini Əliəkbərov Şamaxı şəhərinin birinci hissəsinə pristav təyin edilmişdir.

Əzl

Bakı qubernatoru əmri ilə Biləsuvar uçaştokunun pristav müavini Vəli Ağayev öz vaxtında xidmətində hazır olmadığı üçün xidmətindən əzl edilmişdir.

Parlaman ətrafında

Nuxudan idarəmizə böylə bir telegram gəlmişdir:

“Bu ana qədər sədrimiz olan [Əfəndizadə] Abdulla bəyin firqəmizdən çıxmasına protesto edərək, təkrar kəndi vəzifəsinə daxil olmağı arzu edirik.

Padar “Əhrar” firqəsi sədri müavini Carulla Əfəndizadə”

Hadisat

Oğurluq

Təşrini-saninin 24-də Krasnovodski sokağında 30 nömrəli evdə olan Nikandr Xoxlovun kəndisi evdə olmadığı zaman qapısına açar salınıb 8 dəst camaşır, 1 pud 10 girvənkə rezin, 1 dəst paltar, 2 ədəd şalvar, cümlətanı 58 min manatlıq əşya oğurlanmışdır. Bu işdə kəndi xidmətçisindən məznun olduğu [şübhələndiyi] üçün xidmətçisi Benyamin Zmujikin tövqif edilməsi üçün polis tərəfindən təqibati-lazimə icra edilməkdədir.

Böyük oğurluq

“Kommerçeski nömrələr” adlı mehmanxanada Nağı Xanabadskinin nömrəsindən gecə yatdığı halda 100 min manat qiyməti olan zənciri ilə bir altun saat və 100 min manat dəyərində başqa brilyantlı altun saat və 10.600 manatlıq başqa əşya, cümləsi 210.600 manatlıq əşya oğurlanmışdır. Bu işdə mehmanxananın müdiri və xidmətçi qadın məznun [şübhəli] olaraq istintaq edilir.

BİRJADA

Kerenski minlik 900-1050 manata qədər, 250-lik kəndi qiymətindən 15 faiz və xırda 30 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 850-1500 manata qədər, yüzlüyü 200-300 manata qədər və xırdası 50-90 faizə qədərdir.

Türkiyə kağız lirəsi 220 manata və Zaqafqaz bonu min manata 40 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirəsi 1020 manat, imperial 700 manat, altun onluq 1200 manat və Avstriya altunu 2300 manatadır.

Gümüş manat 95 manat və xırda gümüş para 40 manatdır. Bakı bonunun min manatı İranda 3 tümən 4 qran olmuşdur. Susinin topu 1060 manata gedir.

FİRQƏLƏR VƏ CƏMİYYƏTLƏR

“Müsavat”da

Zəngəzur qaçqınları

Türk Ədəmi-mərkəziyyət firqəsi “Müsavat” vasitəsi ilə Bakı Cəmiyyəti-Xey-

riyyəsi himayəsinə 9 nəfərdən ibarət Zəngəzur qaçqınları tapşırılmışdır.

Müəllim istənilməsi

Binəqədidə “Sovet syezd”in məktəbində oxuyan müsəlman fəhlə uşaqlar üçün bir gürcü müəllim təyin olunmuş olduğundan, “Müsavat” firqəsinə müraciət edib gürcü müəllimi əvəzində türk müəllimi təyin edilməsi rica olunmuşdur. Bu ricanı firqə, Xalq Məktəbləri Müfəttişliyinə göndərmişdir.

Nardaranda telefon

“Müsavat” firqəsinin Nardaran köy şöbəsi Bakı Mərkəzi Komitə vasitəsilə Posta-Teleqraf Nəzarətinə müraciət edib, rica edir ki, kəndin pək ehtiyacı olan bir telefon xətti çəkmək üçün Nəzarət müavinətdə bulunsun. Bu barədə kəndin kəndi xərcinə bir usta təyin etsin. Nardaran kəndi xərcdən başqa bütün aparat və telefon alətlərini öz öhdəsinə götürür.

GÜRCÜSTAN XƏBƏRLƏRİ

Bolşevik çıxışlarının təsviyəsi

Hərbi məhkəmə tərəfindən Çoxatauri dairəsindəki bolşevik çıxışları işləri tamam olduğunu xəbər verirlər. Çıxışa iştirak edənlərdən 8 nəfəri güllələnməyə məhkum edilmiş, 8 nəfəri bəraət qazanmış və 25-i müstəntiq ixtiyarına verilmişdir.

Əhalinin tərkisilahi

Saxçuri dairəsi xalq qvardiyası dəstələri Surami silsiləsindən keçərək Kartalından Kutais quberniyasına gedən

yolları işğal edib əhalini tərksilah etdirməyə şüru etmişdir [başlamışdır]. Dəstə tərəfindən bu günlərdə bir dəstə qaçaqlar tövqif [həbs] edilmişlərdir. Əhali xalq qvardiyası nəfəratına müavinət və qaçaqlara şiddətli tənbeh edilməsini [cəzalandırılmasını] tələb edir.

Rus heyətində

(General Baratovun)

Sırağün Tiflisdəki rus heyəti idarəsində böylə bir elan asılmışdı:

“Bu gündən etibarən Cənubi Rusiya Müsəlləh [Silahlı] Qüvvələri komendantının əmri ilə heyət qapadılmışdır. Ərizə və adamlar qəbulu qat edilmişdir [dayandırılmışdır]. Qəbul olunan məktub və ərizələr təşrinisəninin 24, 25, 26-da saat 11 yarımından bir yarıma qədər geri veriləcəkdir.”

Şaqali mövqifində qatar toqquşması

Təşrinisəninin 17-də gecə saat 3-də Şaqali mövqifindən [stansiyasından] çıxmış olan 637 nömrəli qatar 131-ci fərsəxdə qatarların cümləsi lokomotivdən açılıb Şaqali mövqifinə tərəf geri getmişdir. Mövqif yaxınlığında qatarlar yoldan çıxıb dağılmışlardır. Bir konduktor ölmüş və 5 nəfər qatar müşayiətçilərinə yaralanmışdır. Dağılan vaqonlardan 5-i un ilə dolu imiş. Toqquşmadan sonra malların mühafizəsi təşkil edilmiş və onların yığılmasına başlanılmışdır.

İZHARİ-TƏŞƏKKÜR

Müdiri-möhtərəm!

Təvəqqe edirəm, möhtərəm qəzetəniz

təvəssütü [vasitəsi] ilə Bakı Müsəlman Təchiziyyə İdarəsi tərəfindən Bakı sər-vətdarlarından Hacı Əlisultan Sultanov cənablarına qəbiristanda mövcud qəs-salxana [ölü yuyulan yer] üstünü təmir etmək üçün etdiyi 4000 manat ianə barəsində və yenə İsmayıl Hüseynzadə cənablarına, bivaris olanlar üçün etdiyi 2100 manat ianə barəsində izharitəşəkkürü bəyan edəsiniz və fəal üzvlərimizdən Muxtar Kərimzadə cənablarına 1000 manat ianəsi barəsində dəxi təşəkkür edirik.

Bakı Müsəlman Təchiziyyə
idarəsi katibi
Həsənağa Yusifxanlı

TEATRO VƏ MUSIQI

Leyli və Məcnun

25 təşrinisənini gecəsi, əza günlərinin bitməsi, opera mövsümünün açılması münasibətilə Azərbaycan Dövləti Teatro heyəti tərəfindən Hacıbəyli qardaşlarının “Leyli və Məcnun” operası mövqeyitamaşaya qoyuldu.

Operanın zahiri tərtibatına, əlbisə, pərdələr, xor, balet və musiqi cəhətinə artıq əhəmiyyət verilmişdi. Demək olar ki, zahiri gözəllikcə keçən gecəki tamaşa “Leyli və Məcnun” operasının tarixində birinciliyi ehraz edə biləcək [əldə edə biləcək] bir halda idi.

Oyunun qəhrəmanı Məcnun rolunu oynamaqla məşhur olan Hüseynqulu Sarablinin xəstəliyindən dolayı vəzifəsini Məhəmmədağlı Bağırzadə əfəndi ifa edirdi. Leyli rolunda Hüseynağa Hacıbabəyov tamaşaçıları məşğul edə bildi.

Lakin arvad rolunda kişi görmək müğayiri-sənət [sənətə zidd] olduğundan, insanın zövqü pozulur. Dövlət Teatro Heyəti müdiriyyəti bu fəna adəti birkərəlik tərk etmək yollarını ciddiyyətlə aramalıdır.

Hər halda Hüseynağanın səsinə eşidənlərin ruhunu təsxir edə biləcək [zəbt edə biləcək, ələ keçirə biləcək] bir qüvvət vardı. O bu səsi ilə ümumiyyətlə bəzi artistlərin xamlığından və səslərinin ahəngsizliyindən hasil olan soyuqluğu bərtərəf edir [aradan qaldırır], tamaşaçıları məşğul etməklə kəndisindən məmnun buraxırdı.

Məcnun rolunda Məhəmmədağlı Bağırzadə əfəndi səsinin məlahətinə rəğmən bir qədər zəif bir Məcnun idi. Məhəmmədağının “pəst” oxumaqda səsinin gücü o qədər olmayıb, onunki “övc”dür [zirvədir, zildir].

Nofəl rolunda Rza Darablı kəndisinə xas olan bir məharətlə [Məhəmmədhə-nifə] Tanrıqulovu Nofəl rolunda təqlid etdi. İstər səs, istər vəziyyət və hərəkəti ilə rolunu layiqi ilə oynaya bildi.

Zeyd rolunda Pərvizin də səsi fəna deyildi.

İstər oğlan, istər qız xorları yaxşı idi.

Teatroçu

Mən Mirzə Əhməd Abbaszadə elan edirəm bundan irəli ya bundan sonra mənim adıma Yusif Abbaszadə hər kəsdən mal ala ya pul ala, mən cavabdehində deyiləm. Müşarüliyəyin [deyilən şəxsini] əbədən [əsla] mənimlə bir əlaqə və rəbitəsi yoxdur.

14081

Xəzər dənizində posta, sənişin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazəşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çaharşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çaharşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər Gaz və geri

17-ci körpüdən çaharşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənqulu-Bəndər Gaz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdən pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası

Gövhər xanım Qazizadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armysanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Elan

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti bununla ümum əhaliyə elan edir ki, bişmiş çörəyin girvənkəsi 5 rublə 20 qəpikdən ziyadə olmaq üzrə “Sentrodom”un aşağıda zikr olunan dükanlarında satılacaqdır:

Hankı polis məntə-qəsindədir	Dükən-lərin ədədi	Dükənlərin ismi	Ünvanları
1	4	Senrodomun 7 nömrəli dükanı Senrodomun 8 nömrəli dükanı Senrodomun 11 nömrəli dükanı Senrodomun 17 nömrəli dükanı	Bayılda, meydanda, Elektriçeskaya sila qarşısında Birinci Bayıl küçəsi ev nömrə 32 Bayılov-Bibiheybət Tamojenaya nömrə 23
2	2	2-nci uçaştkovı komitə dükanı Sentrodomun 18 nömrəli dükanı	İçəri şəhər: Minarə və Başnya küçələrinin küncü, nömrə 7 Zavedenskaya nömrə 18
3	4	3-ncü uçaştko-vı komitənin dükanı Sentrodomun 3 nömrəli dükanı Sentrodomun 14 nömrəli dükanı Sentrodomun 16 nömrəli dükanı	Gimnaziçeski və Persidski küçənin küncündə 84 Aleksandrovski cərgələrdə nömrə 3, mizlərin nömrəsi 24 Aleksandrovski cərgələrdə nömrə 1, mizlərin nömrəsi 57 Aleksandrovski cərgələrdə nömrə 2, mizlərin nömrəsi 23
4	2	4-ncü uçaştkovı komitənin dükanı Sentrodomun 3 nömrəli dükanı	3-ncü Paralelni və Apşeronki küçələrin küncündə Şaxski küçə, konka dayanan yerdə
5	2	5-nci uçaştkovı komitənin dükanı Sentrodomun 4 nömrəli dükanı	Staropoliseyski, nömrə 21 Petrovski meydan
6	1	6-nci uçaştkovı komitənin dükanı	Serkovni küçə, ... Palatanın qarşısında
7	4	7-nci uçaştkovı komitənin dükanı nömrə 1 7-nci uçaştkovı komitənin dükanı nömrə 2 Sentrodomun 15 nömrəli dükanı Sentrodomun 15 nömrəli dükanı	Telefonni küçə 12, Vağzalnaya 11 Balaxanski və Bolşoy Morskoy küçələrin küncü Telefonni küçədə Yarmarka meydanında
8	3	8-nci uçaştkovı komitənin dükanı Ermənikənd uçaştkovı komitə dükanı Babirovun dükənində	Stanislavski küçə 62 Ermənikəndi 6-nci Naqornı və 8-nci Perevalni küçələrin küncü Ermənikəndi, 10-ncu Naqornı küçədə
9	2	Sentrodomun 1 nömrəli dükanı Sentrodomun 2 nömrəli dükanı	Balaxanski şose və 5-nci Zavağzalı küçədə 7-nci Zavağzalı küçə 167
10	3	10-ncu uçaştkovı komitənin dükanı nömrə 1 10-ncu uçaştkovı komitənin dükanı nömrə 2 Sentrodomun 20 nömrəli dükanı	Qaraşəhər – Körpünün yanında Ağ şəhər – Kaspi yoldaşlarının yanında Qara şəhər 5-nci Zavağzalı və 5-nci Çernoqorodski küçələrin küncündə

İmza etdi nazir müavini Əliyev
T-360

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Dövlət Teatrosu

səh. 565. “Biletlər drama qiyməti ilə”: qəzetdə “qiyməti” yerinə “heyəti” getmişdir.

Cümhuriyyətlər ittifaqı

səh. 568. “Etilafi-müsəlləs”: I Dünya müharibəsinin tərəflərindən biri olan Antanta bloku. Bu blokun aparıcı dövlətləri Böyük Britaniya, Fransa və Rusiya idi.

“İttifaqi-müsəlləs”: Almaniya, Avstriya-Macaristan və İtaliyanın 1882-ci ildə əmələ gətirdiyi hərbi və siyasi blok. Birinci Dünya müharibəsinə doğru bu ittifaqa Osmanlı imperiyası daxil oldu; İtaliya blokdan çıxdı; Bolqarıstanın da daxil olmasıyla, bu blok Dördlər İttifaqına (tarixi ədəbiyyatda “Mərkəzi Dövlətlər” də deyilir) çevrildi.

Teleqraf xəbərləri

səh. 571. “zabit ... təşkil edilir”: nöqtələrin yerində bir neçə söz silinmiş, oxunmur.

səh. 572. Şavli (yaxud Şavel): Litvanın şimalında şəhər; indiki Şauley [Šiauliai] şəhəri.

Kovna (yaxud Kovno): İndiki Kaunas şəhəri (Litvanın ikinci böyük şəhəri).

“Kambaçılar”: “döyüşçülər; müharibə iştirakçıları” deməkdir; (?) işarəsi qəzetdə getmişdir.

“Sen-Jermen müqaviləsi”: Birinci Dünya müharibəsindən sonra, 10 sentyabr 1919-cu ildə, Paris yaxınlığındakı Sen-Jermen sarayında Antanta ölkələri ilə Avstriya arasında imzalanan sülh müqaviləsi.

səh. 573. “Mitava”: Latviyada, indiki Yelqava [Jelgava] şəhəri.

“Klemanso Paris Mətbuat Bürosuna...”: qəzetdə “Klemanso” yerinə “Viviani” getmişdir. Viviani 1914-1915-ci illərdə Fransa Baş naziri olmuşdu.

Doktor M. İ. Lurye

Əmrazi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

Yaxşı xanəvadədən [ailədən] bir qız ünəs [qızlar] məktəbini tamam etmiş və Fransa, alman dillərini və musiqi (royal) çalmağı bilir. Edadi məktəblərin alçaq siniflərinə şagird hazır edə bilər və həmçinin layiq qulluq olsa da qəbul edə bilər nahar və otaq şərtinə. Adres “Azərbaycan” qəzetəsinin idarəsinə M. E. V. (M. Ə. B.) üçün.

14085

Bakı, 25 noyabr 1919

“Prikaspiyski soyuz” şirkəti-iqtisadi tamamilə kooperativlərin və onun rayonlarına xəbər verir ki, cümə günü bu ayın 28-i saat 2-də soyuzun kantor odasında ki, Karantinni nömrə 84-dədir, çağırılır deleqat yığıncağı. Danışılan sualat [məsələlər] qulluqçuların stavkası barəsində olunacaqdır. Hərgah əvvəlinci məclisdə lazımi qədər deleqat yığılmasa, ikinci yığıncaq saat 5-də həmin gündə düzələcəkdir.

14084

Sənaye Məktəbinin gül bağçasında satılır

100 dənə 4 illik alma (antonovka), 25 dənə 3 illik gilənar (Ədes [Odessa] şpankası), 715 dənə 5 illik tut. Almaya və gilənara qiymət 15-30 manatadək hər ağaca, tut 30-60 manatadək hər ağaca.

Gəncə Sənaye məktəbi

14086

Müdir:
Hacıbəyli Üzeyir

Qəzetələrdən

səh. 573. “Avam Kamerası”: Britaniya Parlamentinin aşağı palatası olan İcmalar Palatası.

səh. 574. “Çrezvıçayka”: Ümumrusiya Əksinqilab və Sabotajla Mübarizə Fövqəladə Komissiyası. Sovet Hökumətinin təhlükəsizlik qurumu. 1917-ci ilin dekabrında yaradılmış, 1922-ci ilin fevralında ləğv edilmişdir. “Qır-mızı terror”u həyata keçirən əsas qurum olmuşdur.

“Kadet fırqəsi”: (Konstitution-Demokratik Partiya): XX əsrin əvvəllərində Rusiyada fəaliyyət göstərmiş siyasi partiya. 1905-ci ildə qurulan partiya, 1917-ci ilin axırlarında bolşeviklər tərəfindən qadağan edildikdən sonra da bir müddət gizli olaraq öz fəaliyyətini davam etdirmiş, Ağqvardiyaçılar hərəkatını müdafiə etmişdir.

“Mednokritski... Baxatırov”: bu soyadları çox güman ki, təhrif edilmişdir.

Türkiyədə

səh. 575. “Peti Parizyen” [Le Petit Parisien]: Parisdə 1876-1944-cü illərdə nəşr edilən gündəlik fransız qəzeti.

səh. 576. “Qarahisarısahib”: Türkiyədə bugünkü Afyonqarahisar vilayəti və bu vilayətin inzibati mərkəzi olan şəhər.

Nəzarətlərdə

səh. 576. “rüşdiyyə”: təhsildə ibtidai siniflərdən sonrakı mərhələ idi.

İstiqlal müzəsinin açılması münasibətilə

səh. 578. “xətti-kufi”: kufi xətt; ərəb yazısının düz və bucaqlı cizgilərlə yazılan bir növü.

Milli iqtisad

səh. 578. “milli təşkilatı zəif”: qəzetdə “milli təşkilatı təmiz” getmişdir.

“milli məzaya və məfkurələr”: qəzetdə, bəzi hərflərin yerinin dəyişik düşməsilə “milli məza və ya məfkurələr” kimi getmişdir.

Ermənistan hökuməti rəisi Xatisyan ilə Azərbaycan hökuməti rəisi Yusifbəyli arasında məzkur hökumətlər tərəfindən əqd edilən etilaf

səh. 585. “Müttəfiqlər Baş komissarı nümayəndəsi vəzifəsin ifa edən C. K. Rey”: qəzetdə “C. K. Rey” yerinə “D. S. Rey” yazılmışdır; söhbət Amerikanın hərbi xadimi Ceyms Kuper Reydən [James Cooper Rhea] gedir.

Bakı xəbərləri

səh. 586. “Krasnovodski”: Bakıda, indiki Səməd Vurğun küçəsi.

Fırqələr və cəmiyyətlər

səh. 587. “Sovet syezd”: Bakı Neft Sənayeçiləri Qurultayı Şurası. Bakı Neft Sənayeçiləri Qurultayının rəhbər orqanı. Bakı neft sənayeçilərinin Birinci Qurultayı neft sənayesinin ehtiyac və problemlərini müzakirə etmək məqsədi ilə 26 oktyabr – 7 noyabr 1884-cü ildə Bakıda keçirilmiş, neft sənayesini maraqlandıran müxtəlif məsələlər Qurultayın gündəminə salınmışdır. İkinci Qurultayda (15 mart – 9 aprel 1885) Qurultayın rəhbər orqanı olan Şura seçilmiş və Konstantin İretski Şuranın sədri olmuşdur. Ən iri neft şirkətlərinin nümayəndələrindən təşkil olunan Şura, hökumət qarşısında neft sənayeçilərinin maraqlarını müdafiə edir, qurultaylarda qəbul edilən qərarları həyata keçirir, eləcə də Qurultaya hesabat verirdi.

Cümə, 28 noyabr 1919-cu il, nömrə 332

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Cümə, 5 rəbiüləvvəl sənə 1338. 28 təşrin-i-sani 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Təkm nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək heasb olunur.

Elan fiati: birinci səhifədə sətri 8 rublə, axırncı səhifədə sətri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axırncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

MALİYYƏ NƏZARƏTİ TƏRƏFİNDƏN

Azərbaycan Dövləti Əmanət Sandıqları və Xırda Etibar İdarəsi bununla elan edir ki, həmin oktyabr ayının 11-də Parlaman tərəfindən təsdiq edilmiş Azərbaycan Dövləti Əmanət Sandıqlarının Nizamnaməsi mövcubincə, dekabr ayının 1-dən həmin 1919-cu ildən Bakı şəhərində Kolyubakinski və Vorontsovski küçələrin küncün-də, Lalayevin evində Azərbaycan Dövləti Baş Əmanət Sandığı açılır.

Azərbaycan dövləti əmanət sandıqlarına qoyulan pullar dövlətin bütün varidatı ilə təmin edilir və hər bir vaxt təhdidatsız [məhdudiyyətsiz] sahiblərinə qaytarılır. Qoyulan pullara ildə 3,6 faiz hesab olunur.

Ə[li] A[ğ]a Həsənov

Azərbaycan Dövləti Əmanət

Sandıqları və Xırda Etibar İdarəsi müdiri

N[əsir] Tağıyev

T-365

SİRK “MODERN”

Mübarizənin son günləri

Hamı mübarizələr qətidir. Cümə günü noyabrın 28-sində 1919-ncu ildə. Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

Birinci cift: tez və qəti tutuşuq və Qara Maskanın açılmağı yainki məşhur basılmamış türk pəhləvanı Gənc Əli – Qara Maska ilə; 2-nci: Muznik – Buyvolov ilə; 3-ncü: Naməlum – Oleynikov.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa başlanacaq 8-də, tamam olacaqdır 12-də.

Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində olacaqdır.

14092

ELAN

Bakı Şəhər Bələdiyyə İdarəsi bununla elan edir ki, dekabrın 3-ndə saat 12-də Bələdiyyənin idarəsində şəhər sallaqxanası – ki beş şöbədən ibarətdir, qəssablardan ələ gətirilən bağırısaqların yumağını və oradan çıxarmasını torqa qoyur. Lazımı məlumat torq barəsində Bələdiyyənin Tibb və sihiyyə [gigiyena] şöbəsinin dəftərxanasında hər gün saat 10-dan 12-yədək bilmək olar.

Bələdiyyənin sədri: İlyuşkin.

Bələdiyyənin katibi: Buraqo.

T-367

DÖVLƏT TEATROSU

Azərbaycan Dövləti Teatro heyəti

Cümə günü təşrini-saninin (noyabrın) 28-də axşam mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır **“Əlmənsur”**

Mehdi bəy Hacıbababəyovun tərcüməsi, 6 pərdədə.

Tamaşa axşam saat 8 tamamdə başlanacaqdır.

Biletlər drama qiyməti ilə teatrın kassasında satılmaqdadır.

Rejissor A. A. İvanov.

Növbəti rejissor A. M. Şərifzadə.

Rejissor müavini H. B. Şərifzadə.

Qeyd: Möhtərəm tamaşaçılardan rica olunur ki, ikinci zəng vurulduqdan sonra salona daxil olub, hər kəsin öz yerində əyləşsin.

Gələcək tamaşa: Kanuni-əvvəl (dekabrın) 2-də “O olmasın bu olsun”.

Mövqeyi-tamaşaya qoyulmaq üçün hazırlanır: “Ölülər”, “Şah Abbas və Xurşidbanu”, “Dövləti-bisəmə”, “Arşın mal alan”, “Qaçaq”, “Əsli və Kərəm” və “Aşıq Qərib”

Dövləti Teatro vəkili: M. Ə. Sidiqi
T-364

BAKİ MÜSƏLMAN

CƏMIYYƏTİ-XEYRIYYƏSİ

Bələdiyyə binasında Klub imarətində 28 təşrini-sani axşam saat 6-da Cəmiyyəti-Xeyriyyənin himayəsində olan müsəlman qaçqınlarının nəfinə “Bir piyalə çay” məclisi təşkil olunacaq. Xüsusi dəvətnamə almamış əşxas, dəvətnaməni məclisə daxil olan zaman ala bilər.

Cəmiyyəti-Xeyriyyə idarəsinin sədri Qasım Qasimov
T-358

BAKİ

BƏLƏDİYYƏ İDARƏSİ

Bununla elan edir ki, şənbə günü həmin noyabr ayının 29-da saat 11 tamamdə torq [hərrac] təyin etmişdir. Torqa qoyulan 2 parça şəhər yerləri Bandarnı küçədə şəhər (sabiqdə Aşurovun) evinin yanında. Məzkur [deyilən] yerlərin planı və şəraitini Bələdiyyə İdarəsində Ərazi şöbəsində hər gün görmək mümkündür.

Bələdiyyə İdarəsi
T-359

İRANLILARA MÜRACİƏT

Cəmiyyəti-maərif-i-iraniyan “Tərəqqi”nin idarəsi yeni Nəşriyyat şöbəsi təşkil üçün bu gün təşrini-saninin 28-də şəhər saat 10-da ümum İran ziyalıları İttihad mədrəsəsinin binasında (Sadovı 19) təyin edilmiş ümumi iclasa dəvət edir.

14093

QİSMİ-RƏSMİ

[RƏSMİ HİSSƏ]

Vilayət müəssisələri haqqındakı qanunun 24-cü cildi 23-cü maddəsi əlavəsinə və 23-cü maddənin qeydində əsasən, Bakı müstəhkəm dairəsi general-qubernatoru tərəfindən verilmiş qərarı-dadi-məcburi

Tərəfindən rüxsət verilməmiş Bakı müstəhkəm dairəsində bütün küçə yığıncaqları, mitinqlər, ictimalar [toplantılar], nümayişat [nümayişlər] qadağan edilir.

Bu məcbur qərarı-dadi xələldə etmədə [pozmaqda] müqəssir olanlar zəbtiyyə

qaydası ilə [inzibati qaydada] üç aya kimi həbsə və ya 10 min manat nəqdi cəriməyə məhkum edilib, Cümhuriyyət daxilindən çıxarılacaqdılar.

Həmin qərarı-dadi-məcburi hökumət qəzetəsi “Azərbaycan”da təb [çap] olan gündən etibarən qüvvəyə minir.

Bakı müstəhkəm dairəsi
general-qubernatoru
general-qubernator
Murad Gəray Tlexas

Posta və Teleqraf Nəzarətindən

Əmrnamə nömrə 120

Təşrini-sani, sənə 1919

Nuxa şəhərində xüsusi şərait üzrə və ələlümum posta və teleqraf işinin tərəqqi etdiyi zamanda iki posta teleqrafxana təsis olunmuşdur: 1) üçsınıflı büro və 2) şəhərdəki şöbə. Həmin müəssisələrin təftişindən və mühasibəsindən müqərrər olunur [qərarlaşdırılır] ki, onların fəaliyyəti az miqdarda olur ki, bu səbəbdən naşi [ötrü] əhalinin də ehtiyacı olmamağı məlum olur və ələlxüsus şəhərdəki şöbəyə ki, o şöbə şəhərin az əhalisi olan bir yerdə davam edir. Fövqəzəkir [yuxarıda deyilən] şöbənin mədaxili məxaricini ödəmədiyinə görə və qeyri müəssisələrin ştatlarına mütəxəssis məmurların əlavə edilmək zəruriyyətini nəzərə alaraq, Azərbaycan posta və teleqraf nəhiyyəsi baş müdirinə Nuxa şəhər posta və teleqrafxana şöbəsinin dekabrın 1-dən sənə 1919-dan qapamasını əmr edirəm. Şöbənin ştatı barəsində əlavə əmr sadir olacaqdır [veriləcəkdir].

Posta və Teleqraf naziri
Camo Hacinski
Dəftərxana baş müdiri Blajevski

Əmrnamə 3

Təşrini-sani 24, sənə 1919

Həli-hazırın şəraiti mövcubincə [şəraitinə əsasən], teleqraf işinin mühüm və xüsusi bir mənası olduğunu nəzərə alaraq, həmin idarələrin müdiriyyət əshabına [müdir vəzifəsini tutanlara] teleqraf işinin ələlümum nizamlı və qaydalı olmasına, teleqrammaların dürüst yazılıb və bilatəxir ırsal olunub [dərhal göndərilib] ünvan sahiblərinə çatdırılmasına diqqət etmələrini əmr edirəm. Məzkur əmrlərdə [deyilən işlərdə] nöqsanlıq göstərən müqəssirlər qanunun ən şədidd [şiddətli] cəzasına giriftar olacaqlarını bəyan edirəm.

Axır zamanda həttə böyük mənaya dərrə və əhəmiyyətə haiz olan [böyük mənaya sahib olan və əhəmiyyət daşıyan] hökumət teleqrammalarının dəxi mətləbləri dəyişdirilib, təxirə salınmaq itti-fağı [hədisəsi] vəqə olmuşdur.

Fövqdə [yuxarıda] bəyan olunmuş cəhəti və fəvqəzəkir teleqrammaların xüsusi mənasını nəzərə almaqla bərabər, Azərbaycan posta-teleqraf nəhiyyəsi baş müdirinin təhti-idarəsində [təbəçiliyində] olan məmurların məzkur işlərdə nöqsaniyyət göstərmələri ittifaq düşdüğü zamanda müqəssirləri cinayət qanunu məcəlləsinin 411-ci maddəsi təriqi ilə rəftar edib onların məhkəməyə verilmələrini baş müdirə bəyan edib onun nəzəri-diqqətini cəlb edirəm.

Bundan masiva [bundan başqa], bəzi mühüm ittifaqlarda müqəssirlər fəhm və zəkəsiz ədd [hesab] olunub, mənəsinə layiq olmamağı cəhətinə qulluqdan əzl və ixrac olunacaqlar.

Posta və Teleqraf naziri
Camo Hacinski
Dəftərxana baş müdiri Blajevski

ZAQAFQAZIYA CÜMHURİYYƏTLƏRİ MÜNASİBATINA DAİR

Baş vəkiliimizin [Baş nazirimizin] Tiflis səyahəti münasibətilə qəzetlərdə çıxan məlumat göstərir ki, Zaqafqaziya cümhuriyyətlərinin münasibətinə dair şayani-qeyd bir səfhə [xüsusi qeyd edilməyə layiq bir dövr, mərhələ] açılmaq üzrədir.

Azərbaycan və Ermənistan arasında əqd edilən şəraiti-etilaf [imzalanan razılaşma şərtləri] ixtilafli məsələləri qismən həll və təsviyə edəcək [aradan qaldıracaq] bir mahiyyətdə olduğu kimi, tərəfeyni-müahidəyn [razılaşan tərəflər], münasibəti-siyasiyyələrini [siyasi münasibətlərini] daha da mətin bir surətdə təyin edə bilmək üçün bəzi şərait ilə də müqəyyəd bulunmaqdadırlar [bəzi şərtlərlə bağlanmışlar].

Binaenileyh [ona görə], demək olar ki, hər cür siyasi etilafılda göstərilməsi lazım gələn incəlik və təfərrüat Azərbaycan və Ermənistan etilafında da mövcud olub, ayrıca da Cəmahiri-Müttəfiqə [Birləşmiş Ştatlar] ordusu miralay [polkovniki] və Sülhi-ümumi Konfransının nümayəndəsi Rey cənablarının həkəm (arbitr) olaraq hər iki cümhuriyyətin ixtilafli məsələlərinə nəzər etməsi əsası qəbul edilmişdir.

Şu halda, Zaqafqaziya cümhuriyyətləri münasibətinə dair bundan sonra ətraflıca mülahizə və müaliədə bulunmaq [götür-qoy etmək və fikirləşmək] dövrü gəlmiş sayıla bilər.

Böyük Britaniya nümayəndəsi Vordrop və Sülh Konfransı vəkili Rey və Müttəfiqlər müəssillərinin [nümayəndələrinin] Tiflisdə üç cümhuriyyət mü-

məssilləri ilə birlikdəki müsahibələri və ziyafətlər əsnasında təati edilən [qarşılıqlı surətdə söylənən] nitqlər göstərir ki, Zaqafqaziya cümhuriyyətləri haqqında olduqca bir müəyyən təriqi-siyasət təqib edilməyə [siyasi yol izlənməyə] başlanmışdır.

Müttəfiqlər nümayəndələrinin üç cümhuriyyətin istiqlalıyyətləri təsdiq ediləcəyinə dair nitqlər irad etmələri [nitqlər söyləmələri], şübhəsiz ki, tabe olduqları hökumətimizin siyasiyyatının da bir təhəvvül [dəyişmə] halında olduğunu ima və isbat edir.

Bundan başqa da, Müttəfiqlər nümayəndəsinin üç cümhuriyyət arasında hər surətlə bir yaxınlıq və etilaf əqd edilməsi üçün təklifdə bulunmaları və bu münasibətlə də dekabrın 2-də Amerika, İngiltərə, Gürcüstan və Ermənistan hökumətləri müəssillərinin Bakıya təşrif edəcəkləri xəbəri aydınca göstərir ki, Zaqafqaziya cümhuriyyətlərinin müqəddəratı haqqında şayani-diqqət bir vəziyyət hasil olmaqdadır.

Əvət, biz münasibət gəldikcə [yeri gəldikcə], siyasi müaliəmizdə qeyd edirik ki, Zaqafqaziya cümhuriyyətləri arasında əsaslı bir saziş əqd edilməlidir.

Zaqafqaziya cümhuriyyətləri arasında bu sazişin əmələ gəlməsi üçün bir çox müştərək, həqiqi və ciddi mənafe vardır.

Gərək coğrafi, gərəkse siyasi vəziyyət hər üç cümhuriyyətin ixtilafı içində yaşamasına kafil olmadığı [imkan vermədiyi] kimi, xarici bir qüvvətin müdaxilə və təcavüzünə də sahə açılmasına imkan verə bilər.

Sülh və sazişlə yaşayan müstəqil cümhuriyyətlər üçün nə daxildən bir

böhrani-iqtisadi, nə də xaricdən bir təhlükəyi-siyasi mütəsəvvər ola bilər [təsəvvür oluna bilər, mümkün ola bilər].

Bu üç cümhuriyyətin etilaf və sazişi, digər tərəfdən, hər millətin demokratiyası üçün də mədəni, irfani tərəqqi amillərini bəxş edə biləcəyi [kimi], sənəət [sənaye] və ticarətdə də böyük bir təcəddüdə [yenilənməyə] sahə açmasına yol verəcəkdir.

Qafqaziya cümhuriyyətləri yüz sənəlik bir monarxizm üsulundan təcrübədidə olmuşlardır [təcrübə etmişlər] ki, bir millətin hürriyyəti-siyasiyyə və iqtisadiyyəsi üçün vase [geniş] bir üsuli-idarə daxilində qalmaq lazımdır. O da, cümhuriyyətlər arasında saziş və etilafdır.

İştə, Azərbaycan və Ermənistan arasındakı etilaf münasibətilə Tiflisdə ehzar edilən saheyi-siyasət [hazırlanan siyasət səhnəsi] bu fikri meydana çıxardığı üçün, əlbəttə ki, bizim tərəfimizdən də əhəmiyyət və ciddiliyyətlə tələqqi olunur [qiymətləndirilir].

Fəqət hər şeydən əvvəl şimaldan məlhuz [gözlənən; görünən] bir təhlükəyə, yəni Rusiya denilən məhud [məlum] macəraya qarşı Müttəfiq dövlətlər tərəfindən qətiyyətlə qəbul edilməlidir ki, Zaqafqaziya əbədiyyən bir daha Rusiyaya övdət etməmək [geri dönməmək] surəti ilə müstəqil və müttəhid [bir] olsun.

Bu əsas qəbul edildikdən sonra bittəb [şübhəsiz], Qafqaziya cümhuriyyətləri arasında qüvvətli bir ittifaq dəxi təmin oluna bilər. Hər halda, hal-hazırda Zaqafqaziya cümhuriyyətləri və münasibətinin təqviyyəsi [güclənməsi] fikri ciddi fikirləndəndir.

Çünki bu cümhuriyyətlər bu gün hər şeydən ziyadə daha böyük bir düşməne müdafiə və müqavimət etmək lüzum və ehtiyacında bulunurlar.

Düşmənin böyüyü mövcud ikən, bittəb kiçik məsələlər cəyi-əhəmiyyət olammas [əhəmiyyət daşıya bilməz].

Azərbaycan və Gürcüstan arasında hərbi bir ittifaq vardır. Gürcüstan və Ermənistan arasında da böylə bir etilaf mövcud və nəhayət, Azərbaycan ilə Ermənistan arasında da böylə bir etilaf olarsa, demək ki, artıq ümumi bir saziş əqd və təmin etmək üçün sahə açılmışdır. Bunu da dekabrın 2-də paytaxtımıza təşrif edəcək Müttəfiqlər və cümhuriyyətlər nümayəndələri vəz [təsis] edərlərsə, o zaman həqiqi dostlarımıza və həqiqi düşmənlərimizə qarşı alacağımız vəziyyəti də qəti və sərih [açıq-aşkar] bir surətdə təyin etmiş olarıq.

İştə, bizim qüvvədən feilə [sözdən işə] gəlməsini istədiyimiz bir şey!..

Ə[hməd] H[əmd] [Qaraağazadə]

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz mövqifi tərəfindən alınmışdır)

26 təşrin-sani

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Narva cəbhəsində yürüşümüz davam edir. Plotsk dairəsində tərəfimizdən düşmənin 2 zabıt və 15 saldatından ibarət qaraqol dəstəsi əsir alınmışdır.

Mozır və Jitomir dairələrində xırda vuruşma və kəşfiyyat əməliyyatı.

Kiyev dairəsində Fastov yaxınlığında yürüşə keçmiş düşmənlə şiddətli vuruşmalar davam edir.

Sudja dairəsində bizim hissələrimiz Sudja şəhəri üzərinə yürüşlərində davam edir.

Liski dairəsində bizim qoşunlarımız yürüşlərini genişləndirərək düşməni cənuba tərəf sıxışdırmaqda davam edir.

Bobrov dairəsində tərəfimizdən Bobrov şəhəri və şəhərdən 15 fərsəx cənuba bir neçə məntəqə işğal edilmişdir.

Provmirov dairəsində bizim süvarətimiz iləri hərəkət edərək Suxovkanı almışlardır. Vuruşma əsnasında tərəfimizdən bir çox əsir, mitralyoz, 5 top və başqa qənimətlər alınmışdır. Düşmənlərini və yaralıları buraxaraq, pərakəndə bir surətdə ricət edir [geri çəkilir].

Don ilə Volqa arasında bizim qəhrəman qoşunlarımız ayın 14-ndə Dubovka dairəsində düşmənin 3 alayını məhv edərək, 800-dən yuxarı əsir, 22 zabit, 29 mitralyoz, 2 top, külli miqdarda qənimət alaraq yürüşlərində davam edib Dubovkanı işğal etmişdirlər. Ayın 25-ndə biz yenidən yürüşə keçərək, Tsaritsından 30-40 fərsəx şimal-şərq və şimal-qərbdə olan Troitsko-Peçorskaya xətlərinə qədər hərəkət etmişiz. Tsaritsın dairəsində Volqanın sol sahilində Tsaritsından 8-10 fərsəx şərqə vuruşmalar davam edir. Burada 100-dən yuxarı əsir və 5 mitralyoz almışız.

Çornı Yar dairəsində – Çornı Yardan 25 fərsəx şimal-qərbə bizim kəşfiyyatçılarımız düşməni Medvedyevkadan çı-

xarmış, əsir, 1 mitralyoz və başqa qənimətlər almışdır.

Hacı-Tərhan cəbhəsində – Krasnı Yarı 60 fərsəx şərqində Bolşaya Konyuşkina keçidini vuruşmalarla işğal etdik.

Omsk dairəsində – Sibiriya dəmiryolundan qərbə bizim hissələrimiz Omskdan 180 fərsəx cənub-şərqə olan Çum gölünün qərb kənarına yaxınlaşmaqdadırlar.

Dəmiryolu üzərində Tatarsk şəhərini almışız. Burada 1500 əsir, fişənk, mərmir, simsiz mövqif [radio-stansiya], telefon və teleqraf alat və əvvəlləri [alətləri və malları] ilə dolu bir neçə vaqon, 12 lokomotiv, avtomobil və başqa hərbi qənimətlər alınmışdır.

İtaliya ordusunun tənzi

Lion – Romadan xəbər verirlər: İtaliya ordusunun tənzi haqqında xüsusi dekret hazırlanmaqdadır. Projeyə görə, hərbi xidmət bir il təyin ediləcəkdir. Əsgərlik vəzifəsi bütün italyallara təşmil [şamil] ediləcəkdir.

Təxliyə

Lion – Budapeştdən verilən xəbərlərə görə, bu yaxınlarda Seqed fransız qoşunları tərəfindən təxliyə edilib, Macarıstan milli ordusu tərəfindən işğal ediləcəkdir.

Almaniya əsirləri

Lion – Almaniya əsirlərinin vətənlərinə göndərilmələri xüsusunda olan Almaniya mürəxxələrinin [nümayəndələrinin] ricalarına cavab olaraq Klemanso demişdir:

“Fransada olan Almaniya əsirləri hal-hazırda təxrib edilmiş məhəllərin [dağı-

dılmış yerlərin] bərpa edilməsi işlərinə cəlb edildikləri üçün Fransadan Almaniya əmələlərinin [işçilərinin] göndərilmələri haqqında etilaf [razılaşma] hasil olmayıncaya qədər Almaniya əsirləri evlərinə buraxılmayacaqlardır.”

(Qafqaziyadakı Müttəfiqlər heyətinin radio xəbərləri)

Versal müahidənaməsi

Versal müahidənaməsi [sazişi] protokollarının imza edilməsi və dövlətlərin təsdiqi 28 təşrinin-sanidə [noyabrda] olacağını Parisdən bildirirlər. Bu gün Versal müahidəsinin qüvvəyə minən gün[ü] hesab ediləcəkdir.

Fon der Qoltsun həbsi

Berlinə Baltik səvahlili [sahilləri] generalının qardaşı qraf fon der Qolts həbs edilmişdir. Fon der Qolts, qardaşına Baltik səvahlili qolordusu [korporu] cəm edilməsinə müavinət edilməsiylə ittiham edilir.

İzmirdə

İlhaq məmurini [işğal məmurları] əmrilə İzmir dairəsində intixabat [seçkilər] namüəyyən bir vaxta təxir edilmişdir.

“Qoben”

Türkiyə hökuməti “Qoben”i İngiltərə donanma idarəsinə təslim etmişdir.

(İtaliya heyəti xəbərləri)

Lehistan ordusunda

Varşava – Qəzetələrin verdikləri xəbərlərə görə, bir çox Ukrayna və Qaliçya

alayları təslim olmuş və Lehistana [Polşaya] keçmişdirlər.

Venizelos Romada

Roma – Yunan Rəisi-Vükəlası [Baş naziri] Venizelos rəsmi surətdə Romaya təşrinin-saninin 29-nda varid olacaqdır [gələcəkdir].

Müttəfiqlər mürəxxələləri Romada

Roma – Kapitoliyada Müttəfiqlər mürəxxələlərinin [nümayəndələrinin] şərafinə rəsmi-qəbul icra edilmişdir. Müttəfiq mürəxxələlərindən çoxu iştirak edirdilər.

QƏZETƏLƏRDƏN

Kuban hadisatı

Kuban Radası ilə Dabravol ordusu komandanlığı arasında vüqu bulmuş olan ixtilaf get-gedə kəsbi-şiddət edərək [şiddətlənərək] vəxim [təhlükəli] bir hal almaqdadır. Dabravol komandanlığı ixtilafı neçə gün əqdəm [qabaq] Rada üzvlərindən bir neçəsini tövqif [tutmaq] və həbs etməklə nəticələndirmişdir.

“Qolos Rossii” qəzetəsinin Yekaterinodardan 20 noyabrdan etibarən verdiyi bir xəbərdə denilir:

“Rada üzvlərindən Kulabuxovun mühakiməsi qətnaməsi bu gün elan edilmişdir. Kulabuxov hərbi məhkəmə tərəfindən edam cəzasına məhkum edilmiş və noyabrın 20-də axşam saat 5-də öldürülmüşdür.”

Bu gün Rada üzvlərindən bir qrupu hərbi idarəyə gəlib təslim olmuşdur. Məlumat alınmışdır ki, İvan Makarenko

noyabrın 19-da gecə ilə Yekaterinodardan qaçmışdır. Bu gün səhər Sultan Şahim-Giray da tövqif və həbs edilmişdir. Onu Çarkəz diviziyasının komandanları[ndan] Sultan Keleş Giray həbs etmişdir.

Neçə gün əvvəl həbs edilmiş olan Pyotr Makarenko, Omelçenko, Manjula, Voropinov və qeyriləri səhər saat 4-də həbsxanaya göndərilmişlərdir.

Bu gün gündüz saat 3-də general Vrangeli Yekaterinodara varid olub [çatıb], Radanın gizli iclasında məruzə etmişdir.

General Zvyagintsev, doktor Privalov, Maarif naziri Sitoviç istefaya çıxmışlardır. Ümum kabinənin istefaya çıxması gözlənilir.”

* * *

Yekaterinodar – 20 noyabr. Noyabrın 6-da səhər vaxtı Kulabuxov öz yoldaşları ilə müşavirədə bulunub, Kuban Radasının Dabravol komandanlığı ilə sülh müzakirəsinə başlamasını nəzərə alaraq, öz xahişi ilə Dabravol komandanlığına təslim olmuşdur.

TÜRK LƏR VƏ AMERİKALILAR

Ceyms Bartonun bəyanatı

Son gələn “Jurnal” qəzetəsində oxunmuşdur:

“Türkiyədə bir Amerikan Müavinət Komissiyası vardır. Cümlələrdən ziyadə bu Komissiyanın məsələsini [fəaliyyətini] anlamaq üçün şu üç ədədi zikr etmək lazım gəlir:

- 1) 150 milyon frank sərf etmişdir;
- 2) 60 min yetim toplamışdır;
- 3) 25 xəstəxana təsis etmişdir.

Bu təşkilatın ruhu İran, Qafqaziya, Ermənistan və Suriyada uzun bir səyahət yapıqdan sonra Parisə gələn sağlam və qüvvətli bir ixtiyardır – doktor Ceyms Barton.

Hər səyahətində göndərdiyi şifrəli məlumat miralay [polkovnik] Hauzun pək işinə yaramış və hətta bu məlumatı Sülh Məclisi-Alisinə də bildirmişdir. Doktor Barton vəqayeni [hadisələri] və Şərq insanlarını tanıyır. Sədrəzəm [Baş nazir] və nazirlər ələləksər [çox vaxt] onunla müzakirədə bulunmuşlardır. Zati-şahanə kəndisinə qarşı ibraz-i məvəddət etmiş [padşah ona məhəbbət göstərmiş] və idarə etdiyi məsəli-i insaniyyətkaranəni [humanist fəaliyyətini] himayə etmişdir.

Fəqət mumaileyh [haqqında danışılan şəxs] məsəli-i siyasiyyəni ələlənə münəqişə etməkdən [siyasi məsələlərdə açıqca mübahisə etməkdən] çəkinir. Yalnız deyir ki:

– Müavinət etdiyimiz 60 min yetim Ermənistandan gəlir. Bu gün o qədər dəhşətə səhnə olmuş olan bu həvaliyə [bölgəyə] sükunət gəlmişdir. Fəqət şunu da söyləməkdən ictinab etməyəcəyəm [çəkinməyəcəyəm]: erməni məsələsinin həllində yeganə bir çarə vardır – Ermənistan istiqlalının elanı. Bundan başqa, bu istiqlalə müxalifət edən eyi düşünür heç bir türkə təsadüf etmədim.

Doktor Barton tərəfindən övladlıq ittixaz edilən [sayılan, qəbul edilən] bu 60 min yetim nə olur? Amerikanlaşdırırmı? Barton bu amerikanlaşdırmaq fikrinin tövliid edəcəyi sui-təfəhhümləri izalə edir [doğuracağı yanlış anlaşılmalrı aradan qaldırır]. Bu çocuqlara həqiqi osmanlı tərbiyəsi verilməkdədir. Suriyada yetimlərə fransızca tədrisat yapılır.

Amerikan Müavinət Komissiyası türk qadınları ilə də fəaliyyətlə uğraşmaqdadır. Qadınlar üçün pək çox mələlər güşad etmişdir [sığınacaqlar açmışdır]. Bu mələlər türk hərəmlərindən qaçan xristian qadınlara təxsis edilmişdir [ayrılmışdır]. Zətən Osmanlı qanunları da buna müsaidir. Bu surətlə, zövcələrindən [ərlərindən] ayrılan qadınlar əski həyat-i izdivacilərini [ərdə olduqları həyatı] unutmağa səy edirlər.

Ceyms Barton deyir ki:

– Ümumiyyətlə, söylənmək lazım gələrsə, türk qadını bilxassə dörd-beş sənədən bəri həyat-i ictimaiyyətdə kəndisinə düşən rolunu ifadə başlamışdır. Zəki, incə, cəsur, həyat yolunda əmin xətlərlə [addımlarla] yürüməkdədir və türk qadını həyatını qazanmaq üçün o qədər arzu etdiyi bu şəkli-məsəliyə kəsbi-ləyaqət [çalışma şəklinə layiq olmaq] üçün bütün qüvvətini sərf edir.”

ŞİMALİ QAFQAZIYADA

Şimali Qafqaziya Tədaföyi Şurasının Müttəfiq dövlətlər nümayəndələrinə verdiyi nota

Şimali Qafqaziya Tədaföyi [Müdafiə] Şurası özünün diplomasi nümayəndələri təvəssütü [vasitəsi] ilə Müttəfiq dövlətlər nümayəndələrinə və Zaqafqaziya cümhuriyyətləri Xariciyyə nazirlərinə böylə bir nota vermişdir:

“19 təşrin-i əvvəldə [oktyabrda] Levaşi qəryəsində [kəndində] Dabravol ordusu təərrüfatından [hücumlarından] xalqı müdafiə edən və bütün dövlət ixtiyaratına malik olan, Şimali Qafqaziyanı müdafiə edən bir Şura təşəkkül etmişdir.

Şimali Qafqaziya Tədaföyi Şurası vəziyyəti-hazirəni nəzərə alaraq, Müttəfiq dövlətlər nümayəndələri qarşısında Dabravol qoşunları ilə Şimali Qafqaziya xalqı arasında olan müharibənin Dabravol komandanlığı təqsiri ilə olduğuna işarə edərək, müharibənin təsviyəsi [aradan qaldırılması]; Müttəfiqlərin müdaxiləsi və ya öz məramnaməsini feilən göstərməkdən ötrü Müttəfiqlərin silahı və parası ilə mənfəətdar olan [bəslənən] Denikinə təsir etməklə mümkün ola biləcəkdir.

Rusiya inqilabı zamanında Dağıstan xalqı öz istiqlaliliyyətlərini elan, Məclisi-Məbusan və hökumətlərini təşkil etmişdirlər. Məclisi-Məbusan və hökumət general Denikin qəsibənə [qəsbkar] müdaxiləsindən dolayı Dağıstan xalqı qarşısında öz vəzifələrini ifa etməyib, məmləkəti müdafiəsiz buraxmışdır.

Dağıstanlılar hökumətinin düşməsinə istifadə edən general Denikin bizim dağlarımıza öz qoşunlarını götürmüş, bizim heysiyyətimizi təhqir etmiş və sülhlə yaşayan əhalini talan edib Rusiya despotizm idarəsini dağlarda bərqərar etmək təşəbbüs və ehtimamında [səyində] bulunmuşdur ki, təbii, bununla da xalq müharibəsinə səbəb olmuşdur.

Bizim həyatımıza təərrüz hüququnu general Denikin Müttəfiqlər tərəfindən icazə verilmiş olan bolşevizm ilə mübarizədə anladır. Amma mən xalqın ruhani atası olduğum üçün aşkara bir surətdə ümuma məlum etməliyəm ki, biz müsəvat və ədalət prinsipləri olan islam qəvaninindən [qanunlarından] başqa qeyri qanunu qəbul etməyəcəyiz.

General Denikin əsrlərdən bəri dağıstanlılarla kazaklar arasında ədavətdən

istifadə edərək Qafqazıyanı tutmuş olan çarlar misalında öz işğal məramına nail olmaqdan ötrü kazakları silah alət itxat etmişdir [kazakları öz əməllərinə alət etmişdir]. Kazaklar Qafqaziya[ya] axındıqdan sonra bizim yerlərimizi qəsb edib və biz bunun aramızda olan yeganə düşmənlikdən əmələ gəldiyini gizlətməyəcəyiz. Amma general Denikin siyasəti nəinki bunları həll edir, bəlkə, bərkəs [əksinə], daha da bu düşmənliliyi kəskinləşdirir.

Müdafiə Şurası Qafqazıyanın Rusiya olmadığını və general Denikin kazaklarla bizim dağlarımıza daxil olmasına Şura Rusiyanın təərrüfatına [hücumlarına] səbr edilmədiyi kimi heç bir dağstanlının səbr etməməyəcəyini açıq və aşkara bəyan edir. Qafqaziya dağstanlılarının əcdadımızın yolunda qanlar axıtdığı istiqlalıyyət ideyası düşmənlərimiz üçün əlverişli olmasa da, Dağıstan xalqı üçün həyat və məmat [həyat və ölüm; ölüm-qalım] məsələsidir.

Əsrlərdən bəri dağstanlıların istiqlalıyyət uğrundağı səyləri Qafqaziya dağlarında sülh və müsəlmanın [əmin-amanlığın] bərpa edilməsi üçün qovldən feilə [sözdən işə] gətirilməlidir.

Hərgah xalqların Müttəfiqlər namından Rəisi-cümhur Vilsonun elan etdiyi həqqi-istiqlalıyyətləri doğru isə, dağstanlılar öz hüququnun Müttəfiqlər tərəfindən müdafiə ediləcəyinə əmin olubilər və mən qeyri-müsəvi mübarizədə qanları cari olan [axan] Dağıstan xalqı namından müavinət və himayənizi rica edirəm.

Şimali Qafqaziya Tədaföyi Şurası [adından]; Müttəfiq dövlətlərin nüma-

yəndələrindən Dağıstan torpağından Dabravol ordusunun təmizlənməsinə və general Denikin ordusu tərəfindən edilən təxribat və fəlakətlərin aydınlaşdırılmasına bir komissiya təyin edilməsi üçün tədabir ittixaz edilməsini [tədbirlər görülməsini] ciddən rica edirəm. Ancaq böylə tədabir həyəcan və qələyana gəlmiş [coşmuş] Şimali Qafqaziya Xalq Şurasını rahat edəcək və nahaq tökülməkdə olan qanlara xitam [son] verə biləcəkdir.

*Tədaföyi Şura sədri
Şimali Qafqaziya Şeyxülislamı
Əli Hacı Akuşinski”*

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

[İxtilaf Komissiyasında]

İxtilaf Komissiyası sədri Rəhim Hüseynov cənabları tərəfindən İxtilaf Komissiyası fəaliyyəti haqqında Məsai [Əmək] naziri həzrətlərinə bir müxtirə [xəbərdarlıq məktubu] təqdim edilmişdir.

Komissiyasının vəzifəsi zəhmətkeşlərin hüququnu müdafiə etmək, müəssisədarlarla [sahibkarlarla] fəhlələr miyanında [arasında] çıxacaq məsələlərə müdaxilə etməklə tətillər hərəkatının önünü almaqdır.

Şöbənin ehtimalına məbni [əsasən], Kəsbkarlar [İttifaqları ilə meydana gələn ixtilaf] vicdan məhkəməsi, müsəlhiyə [barışıq] kameraları və etilaf [uzlaşma, razılaşma] komissiyaları vasitəsilə həll edilməlidir.

Kəsbkarlar İttifaqları [Həmkarlar İttifaqları] imtina etdiklərindən naşi [ötrü] həkəm [arbitr] orqanları qapanmışdır.

Zəhmətin müdafiəsi məsələsi həlləndən ötrü [İxtilaf] şöbəsi fəhlələrin həyatını məhəllində [yerində] öyrənməklə, Kəsbkarlar İttifaqı ilə əlaqə peyda etmək və fabrika-zavod komitələri ilə bərabər çalışmaq [məcburiyyətində] olacaqdır.

Əlavə, Komitə fəhlə nizamnamələri, müqavilənamə və qəbul-əzl [işə qəbul və işdən çıxarma] şərtnamələri tərtibində fəvqəzlik [yuxarıda qeyd edilən] təşkilatlarla bərabər çalışacaqdır.

Şöbə Məsai Müfəttişliyinə tabe olmaqla, fəhlə təşkilatlarına sığorta cəmiyyətləri, əmanət sandıqçaları, xəstəxanalar güşadı [açılması] təşkilati işlərində müavinətdə bulunacaqdır.

Əlavə, şöbə kəndisi fəhlələrin ölüm və xəstəlik zamanı dövlət tərəfindən sığorta edilmələrini havi [ehtiva edən] bir layihə tərtib edəcəkdir.

Cəmiyyət nizamnaməsinin təsdiqi

“Feniks” səhmdaran sığorta cəmiyyətinin nizamnaməsi işbu təşrinin-saninin 26-da Daxiliyyə Nəzarəti tərəfindən təsdiq edilmişdir.

Hökumət avtomobilləri

Hökumət qarajı avtomobillərinin bayır görünüşü bərvəchi-ati [aşağıdakı kimi] olacaqdır: yanlarında ay və ulduz, bunun altında, avtomobilin nömrəsi tərəfdə qırmızı rəngli lövhə üzərində qara xətlə türk və rus lisanında “Hökumət qarajı” yazılacaqdır. Əlavə, dalında cəli [aydın] xətlə avtomobilin nömrəsi yazılacaqdır.

Məhkəməyə verilmək

Daxiliyyə nazirinin əmri mövcubincə

[əmrinə əsasən], sabiq Bakı təhərri [axtarış] polis acentəsi Reznik Baruçevin evindəki təftişat əsnasında 30 min manat pul, 100 bidon solyanaya kislota [xlorid turşusu], 11 bidon qliserin al[ın]dığı üçün məhkəməyə verilir.

İcarə nizamnaməsi

Gəncə tacirləri tərəfindən Daxiliyyə Nəzarəti nəzdində ev sahibləri və icarədarları əlaqələrini tənzim etmək haqqında bir icarə nizamnaməsi tərtibinə dair iqdamatda [təşəbbüsdə] bulunmuşdular. Daxiliyyə Nəzarəti xəbər vermişdir ki, yeni nizamnamə verilənədək Müvəqqəti hökumət tərəfindən verilmiş 1917-ci sənə 5 avqust nizamnaməsi öz gücündə qalacaqdır.

Qazax qaçqınları

Qazax Qaçqınlar Komitəsinin sədri teleqrafən Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinə [Sosial Təminat Nazirliyinə] xəbər vermişdir ki, qəzada olan qaçqınların əhvalı ərzaq yoxluğundan ciddi bir şəkildə kəsb etmişdir [şəkil almışdır]. Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti Gəncə nahiyyə müfəttişinə əhvalı məhəllində təhqiqlə [yerində öyrənməklə], lazımı tədabir ittixazını [tədbirlər görülməsini] təklif etmişdir.

İaşə məntəqələri

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti məhəllində [yerində] iaşə məntəqələri güşadı [açılması] üçün Lənkəran qəzası müfəttişliyinə 77 min manat pul buraxmışdır.

Səhiyyə dəstələri

Vükəla Şurası [Nazirlər Kabineti] qərarı

mövcibincə, Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinə səhiyyə dəstələri təşkili üçün həkim və feldşer dəvətini tapşırırmışdı. Nəzarət bu vaxtdak hər dəstədə bir həkim, bir feldşer, bir neçə nəfər də səhiyyə[çi] olmaq üzrə 10 səhiyyə dəstəsi təşkil edib qaçqınlar olan məhəllələr [yerlərə] göndərmişdir. Bunların altı aylıq məxarirəti üçün Nəzarət Vükəla Şurasından 3.345.000 manat istəmişdir.

Şəkər

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti əhaliyə paylanmaq üçün Zaqatal və Göyçay qəzalarına ikişər vaqon şəkər göndərmişdir.

Azərbaycana gətiriləcək mallar

Maliyyə və İqtisadiyyat Komitəsinin təklifinə məbni [əsasən], Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti hal-hazırda Azərbaycana gətiriləcək mallar üçün xüsusi bir nizamnamə hazırlamaqdadır. Mallar üç dəstəyə təqsim ediləcəkdir [bölünəcəkdir].

Qaçqıncılıq

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti Daxiliyyə Nəzarətinə müraciətlə məlum etmişdir ki, hüdudda layiqli surətdə sərhəddarlıq təşkil edilmədiyindən, Zaqatal quberniyasından araba yolları ilə külliyyətli surətdə qaçaqçılar tərəfindən sabun, ərzaq və qeyri xammallar Gürcüstana aparılmaqdadır. Təbii ki, böylə davam edəcək olarsa, Azərbaycan bazarına da böyük təsir icra edəcəkdir.

Nəzarət rica etmişdir ki, bu haqda lazımi tədabir ittixaz edilsin.

Batum malları

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti Xariciyyə Nəzarətinə müraciətlə rica etmişdir ki, Gürcüstan hökuməti nəzdində Batumdan gətiriləcək mallar[ın] Tsnoris-Tskali mövqifindən [stansiyasından] Zaqatal quberniyasına buraxılması haqqında iqdamatda [təşəbbüsdə] bulunmağı rica etmişdir.

MİLLİ MÜCAHİDƏ

Siyasəti-daxiliyyəmizdə bir çox fənalıqlar olduğundan şikayət edilir və hər kəs bu xüsusda uzun-uzadı qonuşur, söyləşir, fəqət müsbət bir nəticə hüsula gələmməyir. Fənalıqlar yenə davam edir və getdikcə dərinləşir.

Bunun əsəbini [səbəblərini] ya edilən mücadilənin nöqsanlığında və yaxud fənalıqların doğrudan-doğruya nə olduğunun anlaşılmamış olduğunda aramalıdır. Onun üçün də məsələyə bir az daha dərinləndirən baxmaq icab edir [lazım gəlir].

Eyilik və fənalıq öylə qeyri-müəyyən və nisbi keyfiyyətlərdir ki, onlar zəmin və zaman, hal və məkana nəzərən əksərən yek-digərini [bir-birini] dəyişir. Bir iş müəyyən bir hala və ya bir vaxta görə eyi olar, digər bir vəz [vəziyyət] və ya zamana görə də fəna ədd [hesab] oluna bilər.

Məsələn, sağlam barmağı kəsmək pək fəna bir iş olduğu halda, qanqren barmağı kəsmək isə ən eyi işlərdən hesab olunur.

Bu cəhətlədir ki, fənalıqlara müqabilə etmək üçün əvvəlcə onun təəyyünü [aydınlaşdırılması] və nə dürlü fənalıq olduğunun təfriqi [fərq edilməsi] və sonra onun rəf'i [aradan qaldırılması] haqqında

çalışmanın lüzumu hiss olunur. Fənalıqlar həddi-zatında vücupəzir olmayıb [öz-özünə əmələ gəlməyib], hər daim bir taqım əsbabi-xarici [xarici səbəblər] dolayısı ilə hüsula gəldiyindən, hər fənalığın mütləqə bir səbəbi olmalıdır.

Ona binaən [ona görə] də fənalıqlara müqabilə etmək üçün, əvvəla, onun səbəblərini araşdırmağa lüzum vardır və bu səbəblər yaqin edildikdən sonra onun rəf'i üçün mücahidə [cəhd] edilməlidir. Vəilla [yoxsa], səbəb mövcud olduqca, onun nəticəsi dəxi təbiəti ilə qaldırılmmayacaqdır.

Halbuki eyilik ilə fənalığın nisbi bir keyfiyyət olduğu cəhətlə, bəzi siniflərə və ya bəzi zümrələrə [təbəqələrə] və yaxud bəzi əşxas [şəxslər] üçün eyi olan hal digər bəzisinə də fəna ola biləcəyindən, məmləkətimizin əhval və övzasına [vəziyyətinə] görə olan həqiqi fənalıqları bulmaq və onu həqiqi surətdə təfriq etmək lazımdır.

Bunun üçün fənalığı təfriq edəcək zəvat [şəxslər] məmləkətin bütün siniflər və zümrələrinin əhvalını və məmləkətdə yaşayan ruhiyyətləri və məmləkətin hər dürlü keçirməkdə olduğu siyasi, iqtisadi və ictimai şəraiti tədqiq və onun ehtiyacını təyin etdikdən sonra, bu fənalıqlar nə olduğunu və nədən səbəbli bulduğunu təfriq etməlidir.

Təbiidir ki, bu kimi mühüm vəzifə ilə iştigal edəcək zəvatın [məşğul olacaq şəxslərin] ərbabi-ixtisas olması lazımdır. Fənalığın yaqin [aşkar edilməsi] və təfriqi bunca mühüm və bunca məsuliyyətli bir vəzifə olduğu halda, onun səbəblərini dəxi araşdırmaq və həqiqi surətdə əsəbini bulmaq daha müşkül, daha məsuliyyətli və daha mühüm bir vəzi-

fədir. Bunda isə ixtisas daha ziyadə lazımdır. Bu kimi mütəxəssis zəvata malik olmadıqca və məmləkətimizdə yaşamaqda olan fənalıqlar haqqında ixtisas daxilində təşrih və kəşfiyyət [izahat və açıqlama] bulunmadıqca və onun əsbabi-mövcibəsi [onu meydana gətirən səbəblər] kəşf olunmadıqca, bunun çarəsi qabil olammayacağı kimi, bu xüsusun rəf'i [aradan qaldırılması] üçün çalışmaqda olan mücahidlərimizin də məsaisinin [səyinin] nəticəsiz qalacağı təbiidir.

Bu xüsusun tamamilə təhlil və tədqiqini ifa edəcək, kəşf və çarəsinə təvəssül [vasitəçilik] edə biləcək mütəxəssislərin şimdilik yetişdirilməsini gənc hökumətimiz və həyatı-istiqlaliyyəyə hənuz qədəm qoymaqda olan millətimizdən bəkləmək qabil deyildir.

Mamafih [bununla belə], milliyyətlərini mənimsəmiş olan və hərsi-milli [milli mədəniyyət] və tərəqqiyə malik bulunan digər millətlərin əhvalını və nə surətlə tərəqqi etmiş olduqlarını nəzəri-diqqətə almaqla bərabər, bir dəfə kəndi yaşadığımız şəraiti-həyatıyyəməzə də ətfi-nəzər edərsək [nəzər salsaq], bu surətlə bəzi fənalıqlar kimi, onların əsbabi-mövcibəsinin bir dərəcəyə qədər təvəz-zöh edəcəyini [aşkara çıxacağını] zənn edirəm. Miləli-mütəməddinə [mədəni millətlər] arasında hiss və hərsi-milliyə [milli duyğulara və milli mədəniyyətə] ən çox sarılmış olan almanlar, ingilislər və yaponları görməklə, bunların layətzəlzəl [sarsılmaz] və qüvvətli bir təşkilata, milli siyasət, milli iqtisadiyyat, milli ictimaiyyət və milli qüvvətlərə malik olduqlarını görürüz. Bunlarda olan bütün müvəffəqiyyətlər və ümumiyyətlə onlardakı şən və şövkətlərin kəndi millətlərinə

məxsus hərsləri [mədəniyyətləri] və milli mədəniyyətləri və hər bir şeyə milliyyət nöqtəyi-nəzərindən təsahüb etməkdə [sahib çıxmaqda] olduqlarından iləri gəldiyi anlaşılır. Bu hökumətlər digər millətlərə təhəkküm və bu millətlər digərlərini udmaq üçün əllərindəki ən mühüm alət yenə milli mədəniyyət və milli iqtisadları olduğu təəyyün edir. Bu misilli hökumətlərdə milli mədəniyyətlərini təsis və milli ictimaiyyatlarını təmyiz [digərlərindən ayırmaq, fərqləndirmək] və təsbit etmək üçün yetişmiş olan əllər bütün dünyanı və milliyyətlərini daha mənimşəmənmiş olan millətləri barmaqlarında fırladırlar. İştə, digər millətlərə vüqu bulan fənalıqların əksərisi bu yoldan gəlməkdədir. Bunlar inkar olunmayacaq həqiqətlərdir.

Bununla bərabər, bir az kəndi halımıza da ətfi-nəzər edərsək, məəttəəssüf [təəssüf ki], milliyyət naminə bizdə hər şeyin hali-ibtidaidə olduğunu görürüz:

Milli ədəbiyyatımız, milli hərsimiz, milli sənətimiz, milli iqtisadiyyatımız, milli fəlsəfəmiz, əlhasil o qədər mübtədidir [ibtidaidir] ki, yox mənzələsindədir [dərəcəsidədir].

Bunca yoxluq içərisində əlimizdəki mövcudumuz yalnız Rusiyadan miras qalmış olan münfəsix [çürümüş] bir tərbiyə və həyatı-ictimaiyyə və fəna bir üsuli-idarə və müzirr [ziyanlı] olan bir təqım təşkilati-mədəniyyədən başqa bir şey deyildir.

Kəndi millətinə qarşı Rusiyanın kosmopolit siyasəti və müstəbid və mənfəətpərəst çarlığın qəvanin [qanunları] və üsuli-idarəsi qocaman Rusiyanı əlan [indi] qan dəryası içərisində boğmaqda və millətin inqirazını mövcib olmaqda [məhvəinə səbəb olmaqda] olduğu gözü-müzün önündədir.

Milli siyasət və milli iqtisad və milli ictimaiyyətinə istinad etməyib, digər millətlərin mədəniyyətləri əlində bəziçə [oyuncaq] olan Rusiya kəndi millətini dəxi bir təqım mənfəətpərəstlərin əlində bəziçə etməklə, Rusiyanın bu hali-fəlakətiştimalını [fəlakətə qərq olmuş halını] gördük və görürüz. Onunçün də məmləkətimizdə milliyyətlərini mənimşəmənmiş və millət hissiyyatını duymamış bir təqım zəvatin [şəxslərin], əcnəbi mədəniyyətlərini məmləkətimizdə olduğu kimi tətbiq etmək istədiyi, bir fransıza mövləvi külahı [papağı] ilə ərəb başmağı və İran əba və qəbasını geyindirməkdən başqa bir şey deyildir. Bizim Avropanın bəzi müsbət elmlər və fənni təcrübələrinə və bir təqım üsullarına ehtiyacımız varsa da, iqtisad, hüquq, əxlaq və adətlərini olduğu kimi almaq hər halda caiz [uyğun] deyildir.

Bunun üçün də milli hərsimizi, milli ictimaiyyət, milli iqtisadiyyat, milli fəlsəfələri təsbit və təsis etmək üçün milli təbiblər və milli mütəxəssislər və milli mücahidlər yetişdirməliyiz və bu xüsusda milli mücahidəyə atılmalıyıq.

Talıbzadə Yusif Ziya

İSTİQLAL MÜZƏSİNİN AÇILMASI MÜNASİBƏTİLƏ

- 2 -

Muzey və abidələrə gəlincə, hakimmi, məhkummu, hər nasıl olsa da, ciddi muzeylər əmələ gətirməyə çalışmalıyıq. Ermənilərin Üçkilədə dörd növ muzey-

ləri vardır. Birincisi asari-ətiqədən [əntiq əsərlərdən] ibarətdir. Məzkur [deyilən] muzeyin daxilindəki əşya ilə onlar iftixar edirlərsə də, həpsi İran pulları, türk, ərəb qılıncları, Kitay və Çin çini qabları, İran əl toxunma şeylərindən ibarətdir. Yalnız içlərindən dörd-beş kilsə odalarından çıxma, üzü ermənicə yazılı guya ki, tarixi əsər olaraq daşlar vardır. Bununla belə, ərz etməliyəm ki, çox qiymətli və hədsiz şey vardır.

İkinci şöbə yeni adamların əlbisə, sənət və qeyri şeylərinin modelləridir.

Üçüncü şöbə kütübxana və rəsmxanadan ibarətdir. Kütübxana üç qismə ayrılır. Birincisində əski islam kitabları, ərəb, fars və türk və erməni lisanlarından ibarətdir. Ondan keçəndə, əllə yazılmış erməni kilsə kitablarıdır. İkinci qism, əsrə aid ikmali-təhsil [təhsili tamamlamaq] üçün ümum millətlərin məşhur ədib, şair və filosoflarının əsərləridir ki, hər gün akademik və qeyriləri gedib orada mütaliə edirlər.

Doğru, bu münasibətlə fəal arxadaşlarımızdan Hüseyn Mirzəcamalov əfəndi yeni Azərbaycan müzəsinin binasını qoydu, hökumətə təhvil verdi və hər kəs qəzetədə oxudu. Təbrik və min dəfələrcə yeni müzəmizi təbriklə, Hüseyn əfəndini də səmimi-qəlbədən alqışlayırıq.

Həqiqətən bu bina bizim tarixi binamızdır.

Fəqət bu azdır. Şimdi milləti-ali olduğumuzu isbat üçün hər tərəfdən asari-ətiqə və nəfisələrə [əntiq və nəfis əsərlərə; əntiq əsərlərə və incəsənət nümunələrinə] aid əşyanı əski evlər, zəngin şəxslər posta vasitəsilə müzəməzə göndərməlidirlər və eyni zaman[da] kəndi

yer və isim künyələrini [məlumatlarını] göstərməlidirlər. Çünki muzey dəftərxanasında bəzli-hümmət edənlər[in] [bağışlayanların, verənlərin] isimləri qeyd ediləcəkdir.

Millət hər tərəfdən əski asarını [əsərlərini] arayıb bulmaqla bərabər, hökumətimiz də müzəyə para buraxmalı və icab etdikdə [lazım gəldikcə] parayla almalıdır.

Müzəməzədə balada [yuxarıda] göstərilən nümunələrin həpsi üçün başqa-başqa şöbələr açılmasını arzu etməklə, eyi olardı ki, məzkur muzeydə fotoqraf rəsmlər üçün də bir şöbə açılaydı. Müzə təbii Maarif Nəzarəti təhtində [təbəçiliyində] bulunacaqdır. Odur ki, Maarif Naziri həzrətləri gələcəkdə tarixi sima olmaq üçün Hüseyn Mirzəcamalov əfəndidən bu işə daha artıq əhəmiyyət verməklə maraqlanmalıdır. Fotoqraf rəsmlər əldə etmək üçün eyi olardı ki, hökumət beş-on səyyar fotoqrafçı məmuriyyətə alıb, maaşca onları eyi təmin edib, Qafqazın cəmi köy və şəhərlərində əski imarətlərin və işbu müharibə gedişində mütəzərrir [zərər dəymiş] köy və şəhərlərin rəsmlərini təcili surətdə aldırardı. Fotoqrafçılar etimadlı adamlar olmalıdırlar. Əhalidən hər kəs əski bina və mütəzərrir yerlər bilirsə, qəzetə vasitəsilə elan etməlidir. Buradan iki məqsəd hasil ola bilər. Əvvəla, başqa millətlərdən nə dərəcədə mütəzərrir və məzlum olduğumuzu, saniyə [ikincisi] statistika üçün hazırlıq; salisən [üçüncüsü], rəsmləri almaq qolay olar.

Türk şair, ədib və qeyri fəaliyyət göstərmişlərin ciddi və üstünlük qazanmışlarına heç olmazsa bir neçə yerdə

abidə yaddır. Binalı və rəsmi kü-tübxana təsisini qəlbən təmənna edirik.

Əz edilən binalar yapılsa, biz gələcəkdə artıq qüvvətlə o bina və əsərlərin təyini [bəzənməsinə] və təkamülünə həvəskar olacağıq və onunla da iftixar edəcəyik. Söyləyə bilərlər ki, bu müzə əskidən təsis edilmiş olsaydı gözəl olardı, çünki bizim qiymətli və ətiq [qədim] əsərlərimizi həp avropalılar daşıyıb aparmışlar. Lakin bu, düz fikir deyildir. İşə nə qədər çapıq iqtidam etsək [addım atsaq], bir o qədər artıq qazanmış olacağıq.

Şimdi bina əsasən tikilmiş kimidir. Artıq hümmət və qeyrət millətin kəndisinə qaldı. Hər kəs yeni müzəminin ikmalına [tamamlanmasına; kamilləşdirilməsinə] çalışmalı və qəlbən xidmət etməlidir. Çünki bu məsələ[nin] bir əzəq və yaxud bir darülfünundan əhəmiyyəti az deyildir.

Əlirza

TƏLƏBƏLƏRİMİZİN BUGÜNKÜ VƏZİFƏSİ

Azərbaycan istiqlaliyyəti sayəsində vətənimizdə tərəqqi və ʔrfanın mənbəyi sanılan darülfünun [universitet] təməli atılmış və naqis olsa da milli məfkurə və amalımızdan biri, həm başlıcası həyata tətbiq olunmaqdadır.

Məəttəəssüf [təəssüf ki], ilk darülfünunumuza tam mənasıyla milli şəkil verməyə müvəffəq olamдық; şü ali ocağımızı milli ruhla doldurmaq və türklük həyatına mütabiq etmək məcburiyyətindəyiz. Zira həyatı-milliyəmizdə

darülfünun kimi ali bir müəssisənin milliləşməsi öylə qolay işlərdən sanılmasın gərək. Bunun üçün də darülfünunumuza türkləşdirməyə şimdiden iqtidam [təşəbbüs] etməli və bu yolda fəaliyyətimizin get-gedə artmasına səy etməliyiz.

Biz Azəri türklərində öylə bir nəzəriyyə hüsula gəlmiş: milli, ictimai, elmi, iqtisadi və başqa bu kimi məsələlərin həpsinin həllini yalnız hökumətdən bəkləyirlər.

Fəqət şü nəzəriyyə yanlışdır. Millət kəndi içində intixab etdiyi [seçdiyi] hökumətin hər bir iqtidamına [addımına] yardım etmək və bir çox ictimai məsələlərin həllini kəndi öhdəsinə almaq vəzifəsilə müvəzzəfdir [vəzifəsinə daşıyır].

Binaənileyh [ona görə], darülfünunumuzun türkləşməyi məsələsi yalnız hökumətə aid bir məsələ ola bilməz. Öylə ali bir müəssisəni milliləşdirmək bütün millətin səyini, ələlxüsüs tələbələrimizin fəvqəladə çalışmasını icab edir [vacib edir].

Hər bir azərbaycanlı türk tələbəsi darülfünunda bu gün müdavim [tələbə] surətiylə çalışdığı zaman, yarın da professorlar sırasına keçməyi düşünməli və bilməlidir ki, müstəqil Azərbaycanın müstəqil darülfünununu vücuda gətirmək fəqət onun vəzifəsidir.

Məəttəəssüf, bir çox tarixi, ictimai və başqa səbəblərə məbni [əsasən], tələbələrımız əksəriyyətlə milli ruhda tərbiyə almamış və türklük ruhuna vaqif olmayan zatlardan [şəxslərdən] ibarətdir.

Onun üçün də şü əfəndilər fəvqdə [yuxarıda] göstərilən ali məfkurəni həyata tətbiq etmək məbni kəndilərinin milliləşmələrinə və tam bir türk tələbəsi

sifətinə haiz [malik] olmalarına səy və ehtimam etməli və milliləşməyə birinci vasitə olan ana lisanlarını, türk tarix və ədəbiyyatını mükəmməl surətdə öyrənməyə var qüvvətiylə çalışmalıdırlar.

Tələbələrımız darülfünun içərisində də böyük bir mübarizə yürütmək məcburiyyətində bulunacaqlar.

Dünyanın darülfünunları həpsi vaqe olduqları məmləkətlərdə və mənsub olduqları millətlər arasında yeni və ali fikirlər ortaya atmış və mövcud məfkurələrin nəşr və təqviyəsinə [yayılmasına və güclənməsinə] vasitə olmuşlar. Azərbaycan darülfünununun da başqalarından geri durmayacağını və binaənileyh [ona görə], mövcud olan Azərbaycan istiqlaliyyəti fikri-alisinin istər vətənimizdə xalqımız miyanında [arasında], istər bütün dünya millətləri içində nəşr və təqviyəsinə çalışacağını hər bir azərbaycanlı haqlı olaraq bəkləyəcək.

Fəqət darülfünunumuz vəziyyət etibarilə bugün bütün cahan darülfünunları sırasında bir istisna təşkil edir.

Darülfünunumuzun alimlərindən tutmuş, adi bir xidmətçisinə varıncaya qədər həpsi əksəriyyətlə Azərbaycan amalına yabançı zatlardan müəşəkkildir [şəxslərdən ibarətdir]. İştə böylə şərait dolayısıyla azərbaycanlıq fikrinə zidd və türklük ruhuna uymayan bəzi ideyalar, daha doğrusu mənfəəti-milliyəmizə bəəks [milli mənafeyimizə zidd] olan fikirlər nəşr ediləcəyi ehtimalına yol verənlər olar.

Lakin böylə halların önünü almaq tələbələrimizin ən mühüm vəzifələrindən biri olmalıdır. Şü vəzifəni ifa üçün tələbələrımız şimdiden böyük fəaliyyətə

hazırlanmalıdırlar. Onların hazırlığı yalnız aralarında qəvi [güclü] bir təşkilatın mövcudiyyəti və sarsılmaz bir ittihad [birlik] və ittifaqın olmasıyla əldə edilə bilər. Zira müəşəkkil, müttəhid [birgə] və düşüncə ilə yürüdülmən mübarizənin müvəffəqiyyətlə nəticələndiyini praktik bizə göstərir.

Bütün tələbələrimizin ittifaq və ittihadıylə Azərbaycan darülfünununun milliləşməsinə çalışılsa, o təməlini atdığımız ali müəssisənin qaranlıq mühitimizə ʔrfan nurunu saça biləcəyinə və azəri türkləri arasında bir çox milli, elmi ali fikirlərin intişarına [yayılmasına] müvəffəq ola biləcəyinə əmin ola bilər[iz].

Binaənileyh, biz Azəri türk tələbələri darülfünun içərisində milli bir ruh kəsb edib [əldə edib] onunla yaşayacağımıza və aramızda müşahidə olunan məslək ayrılığına baxmayaraq mübarizə məbni bütün milli məsələlərdə ittifaq və ittihad ilə yürüyəcəyimizə yəmin etməli və inayəti-ilahi ilə işlə başlamalıyız.

İştə, tələbələrimizin bugünkü vəzi-fəsi!

Tələbə Hacıağa Nuri

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Təzib

Dünyə nömrlə qəzetəmizin “Bakı xəbərləri” qismində “Denikinçi müsəlmanlar” sərlövəsilə bir xəbər yazılmışdır ki, guya Batumda Müsəlman Milli Şurasının sədri A. Cəfərzadə və katibi Ömər Ziya Bərbərzadənin Denikin tərəfindən 7 milyon rüşvət aldığı [xəbəri], mənbəyi məlum olmayan bir yerdən

olduğundan və bu xəbərin qətiyyəni əslə və əsası olmadığı təhəqqüq etdiyindən [aşkara çıxdığından], təkzib edib, ərzi-etizər eyləriz [üzr istəyirik].

Şəhər xidmətçilərinin tələbatı

Şəhər Xidmətçiləri İttifaqının idarəsi Bələdiyyə İdarəsinə müraciətlə məlum etmişdir ki, kanuni-əvvəlin [dekabrın] 15-inədək fəvqəladə işlərin paraları veril-məzsə, bir daha böylə işlər icra edil-məyəcəkdir.

Acılıq

Quba qəzasının Mirzəməhəmməd köyü camaat nümayəndələri Hacı Məhəmməd Atakişi oğlu və Süleyman Dadaş oğlu köy əhli tərəfindən Quba qəza qaimməqamına [qəza rəisinə] bir ərzihal vermişlər ki, keçən 1918-nci ilin Mart hadisələri zamanında erməni-bolşevik dəstələri tərəfindən camaatın var-yoxu talan edilib, evləri şöylə dur[sun], məscidlər də təxrib edildiyindən [dağıdıldığından] dolay bu sənə köy camaatının lazımı miqdarda məhsuləti olmadığından, camaatın bir çoxu evsiz qalaraq, qışın hülulu [gəlməsi] münasibətilə yağ-mur və qar altında qalıb soyuqdan ölümə məhkumdurlar və camaatın hamısı acılıqdan yatalaq və bu kimi xəstəliklərə düşər olacaqdırlar.

Binaənileyh [ona görə], bunları nəzərə alaraq hökumət tərəfindən onlara evlərinə tikməkdən ötrü para buraxılsın, bunlar bu ağır təhlükədən xilas olsunlar.

Bu ərzi-halı qəza qaimməqamı Bakı qubernatoruna göndərdikdə, qubernator cavab olaraq qaimməqama təklif etmişdir ki, kəndi sədarəti və məhəlli

[yerli] vergi və hökumət yerlərinin mü-fəttişləri iştirakıyla camaatın halını ətraflı müzakirə etmək üçün bir komisiyon təşkil edib, komisiyonun bu xüsusda olan qərarı xüsusda Bakı qubernatoruna müfəssəl bir məlumat versin.

* * *

Bu kimi bir ərzi-hal da Şamaxı qəzasının Lahıc köyü camaatının vəkilləri Vahab Axundov, Tacbəxş Mürsəlov və Rəsul Rəhimov Bakı qubernatoruna göndərmişlər ki, acılığın önünü alıb 6000 nəfər köy camaatını ölüm çəngəlinə [caynağından] xilas etmək üçün hökumət tərəfindən bunlara ərzaq üçün 30.000 pud və toxum üçün 10.000 pud buğda və kifayət qədər də qənd, çay və bəzzaziyyə malı buraxılsın.

Bakı qubernatoru bu ərzi-halı müza-kirə edilmək üçün Daxiliyyə Nəzarətinə göndərmişdir.

Fəhlə lüzumu

Daxiliyyə Nəzarətindən təcili olaraq Bakı qubernatoruna böylə bir məktub göndərilmişdir:

Dağ idarəsi əcələ [təcili] bir surətdə Yuxarı Muğan su xəndəyinin [kanalının] 2-nci hissəsinin Balqar çayı ətrafında olan su yollarının təmirinə sürəti-tam ilə şüru etmişdir [tam sürətlə başlamışdır]. Orada olan fəhlələrin miqdarı bu işə kifayət etmədiyindən, iranlı fəhlələrə lüzum hiss edilir. Bu xüsusda Ziraət [Əkinçilik] naziri-nin ricası üzərinə Daxiliyyə Nəzarətinin dəftərxanası nazirin əmrilə Bakı qubernatorundan rica etmişdir ki, Biləsuvar gömrükxanasına teleqrafla bu xüsusda xəbər versin ki, burada işləmək üçün İrandan 500 nəfər fəhlənin Azərbaycan

məmləkətinə keçirilməsinə mümaniat [manecilik] edilməsin.

Binaənileyh [buna görə], qubernator Biləsuvar gömrükxanasına teleqrafla xəbər verib, cavab istəmişdir.

Fərarilərin gizlənməsi

Cülyan camaatının yüzbaşısı Mirzə Məhəmməd Əli oğlu bir neçə fərariləri gizlətdiyinə görə, Göyçay qəza qaimmə-qamı [Lütfəli bəy] Zülqədərov tərəfindən həbsə alınaraq və həbs müddətinin altı aya qədər uzadılmasını Bakı quberna-torundan rica etmişdir.

Bir piyalə çay məclisi

Bu gün təşrinə-saninin 28-ndə şəhər bağında Yay klubunun binasında qaçqın-lar nəfinə [xeyrinə] olaraq Bakı Müsəl-man Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi tərəfindən “Bir piyalə çay” məclisi təsis edilmişdir.

Müsəlləmdir [məlumdur] ki, bu növ çıxışlar ianə toplamaq üçün bir vəsilə-dirlər [vasitədirlər]. Şəhərdə olan yeni vürud edən [gələn] qaçqınların hamısına Cəmiyyəti-Xeyriyyə tərəfindən himayə olunması məlumdur. Bundan başqa, nə qədər Türkünistan, Çin və Türkiyə müha-cirləri ümumən nə qədər ehtiyacı varsa hamısına Cəmiyyəti-Xeyriyyə tərəfindən müavinət edilir. Əlavə-əz-in [bunlardan əlavə], Ümuri-Xeyriyyə Nəzarəti təhti-idarəsində [Sosial Təminat Nazirliyi tabe-çiliyində] olan Yetimlər yurduna da Cə-miyyəti-Xeyriyyə tərəfindən iqtidarı dairəsində müavinət edilir.

Qaçqınlara fəqət yeməkləri deyil, ev, əlbisə və yatacaq da verildikdə, bir bu qədər şəhərdə və Ermənəkəndində olan qaçqınların məxaricini mülahizə etdikdə,

nə qədər böyük bir məbləğin lüzumu anlaşıla bilər. Doğrudur ki, Cəmiyyəti-Xeyriyyəyə ianələr də verilir, ancaq bu mədaxil o məxaricin müqabilində yox mənzələsində [dərəcəsi] bir varidat-dır. Binaənileyh [ona görə], teatro, cəbə ianəsi və yaxud “Bir piyalə çay” məclisi təşkil etmək, bisahib və möhtacların halını nəzərə alıb onlara müavinət və himayət etmək deməkdir.

Böylə olduqda, əhalinin bu kimi xeyriyyə işlərində iştirak etməsi hər bir vətəndost və millətpərvər şəxsin vəzifə-sidir. Məlumdur ki, böylə ittifaqlarda [hallarda] lazımı müavinət edilməsə, qış hülul etdikdə [gəldikdə], qaçqınlar ara-sında acılıqdan və soyuğun şiddətindən yatalaq və bu kimi başqa bir xəstəliklər əmələ gəlib, şəhəri fəna bir hala sala bilər. Bu nöqtəyi-nəzərdən hər kəs bu xüsusda çay məclisinə gedib, bəqədri-qüvvə ianə verməklə kəndi ac və bisahib vətəndaşlarına müavinət edəcəyinə əminiz.

45.000 manat itmişdir

Qırx beş min manat pul apardığım yerdə cibimdən düşübdür. Hər kim tap-pıbsa, xəbər versin. Tapan adama pulun yarısı çatacaqdır.

Adres: Dəniz qırağında “Lənkəran” mehmanxanası altında Məşhədi Abdulla çayçıya rücu [müraciət] olunsun.

BİRJADA

Kerenski minlik 850-1020 manata qədər, 250-lik kəndi qiymətindən 12 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 800-1485 manata qədər, yüzlüyü 200-290 manata qədər və xırdası 50-85 faizə qədərdir.

Türkiyə kağız lirəsi 215 manat və Zaqafqaz bonu min manata 35 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirəsi 1015 manat, imperial 890 manat, altun onluq 1200 manat və Avstriya altunu 2275 manatdır.

Gümüş manat 93 manat və xırda gümüş para 38 manatdır.

Bakı bonunun min manatı İranda 3 түмән 4 qran olmuşdur.

Susinin topu 1055 manata gedir.

Denikin parası kəndi qiymətindən 35 faiz əskikdir.

FİRQƏ VƏ CƏMIYYƏTLƏR

Ünas Cəmiyyəti-Xeyriyyəsində

Məlum olduğu üzrə, Bakı Müsəlman Ünas [Qadınlar] Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi tərəfindən cümə günü iclası-ümumi təyin edilmiş və sabiq idarə əzasından [üzvlərindən] bir xanım belə təşrif gətirməmiş olduğundan, iclas baş tutmamışdı. Ona görə də bazar ertəsi saat 3-də ikinci dəfə olaraq iclası-ümumi dəvət edilmişdi.

Fəqət nədənsə bu dəfə yenə sabiq idarə və Təftiş Komissiya əzası xanımlar iclasa təşrif gətirməmişlərdir. Ancaq Təftiş Komissiyası əzasından bir xanım təşrif gətirmiş imiş. Bu surətlə, yenə də sabiq idarənin fəaliyyəti haqqında məruzə verilməmiş, xülasə, iclas yenə baş tutmamışdır.

“Müsavətdə”

Pristavlardan şikayət

Son zamanlarda “Müsavət” kənd və mədən şöbələri tərəfindən pristavların camaatla qanunsuz hərəkətləri barəsində şikayətlər gəlir. “Müsavət” firqəsinin Bakı komitəsi varid [daxil] olan bu şikayətlər haqqında təhqiqat etmək və qarşısını almaq üçün lazımi məhəllinə [yerinə] müraciət etmişdir.

Tətil günləri və Məsai naziri

“Elektriçeski sila” tətil etdiyindən dolayı, işdən qalan mədən və zavodlarda müdirilər bekar günlərin haqqını fəhlələrə verməkdən imtina etmişlər. “Rus-Neft” cəmiyyəti isə tətildən istifadə edərək bəzi əməlləri xidmətdən çıxarmaq istəmişdi. Bu barədə fəhlələr “Müsavət” firqəsinin Müsaliyə-Mürafə [Məhkəmə və Barışıq] şöbəsinə müraciət etmiş olduqlarından, firqə də Məsai Nəzarətinə [Əmək Nazirliyinə] bu barədə xəbər vermişdi. “Müsavət”-in müraciətinə cavabən Məsai naziri böylə bir məktub yazmışdır:

“24 təşrini-sani 1919 tarixli 76 nömrəli təliqənizə [rəsmi məktubunuza] cavab olaraq Məsai Nəzarəti elam edir [bildirir] ki, Baş Məsai Müfəttişliyinə təhriren [yazılı surətdə] əmr olunmuşdur ki, “Rus-Neft” şirkəti mədənləri müdirinə əməllərin elektrik qüvvəsi olmadığına görə qulluqdan ixrac edilməsindən vaz keçsin və tətil günləri çalışmaq istəyib, fəqət elektrik olmadığından çalışmaqdan məhrum olan əmələ və qulluqçuların, Məsai Nəzarətinin 14-6 tarixli dekreti mövcubincə [əsasında] tamamilə maaşları verilməlidir.”

Cəmiyyəti-Xeyriyyədə

İrəvan qaçqınları

Dərbəndə göndərilmək üçün 41 nəfər İrəvan qaçqınları Cəmiyyəti-Xeyriyyə tərəfindən Ümuri-Xeyriyyə Nəzarətinə [Sosial Təminat Nazirliyinə] göndərilmiş və Nəzarət tərəfindən onlara biletlər və hər birinə 50 manat yol xərci verilmişdir.

Mühacirlər

11 nəfər Türküstan və Çin mühacirlərinə Cəmiyyəti-Xeyriyyə Həsənquliyə qədər biletlər və yol xərci verilmək üçün Ümuri-Xeyriyyə Nəzarətinə göndərmişdir.

Əqd

Cəmiyyəti-Xeyriyyə himayəsində olan qaçqınlardan subay bir qadını Cəmiyyət Nəcəfqulu Kərbəlayı Ağababa oğluna verərək Cəmiyyət üzvü Şeyx Əbdülcəni və Molla Ruhulla əqd [kəbin] oxumuşdur.

İanə

Bakı əhlindən Səməd Hacı Haqverdi oğlu biçiz [yoxsul] olduğu üçün Cəmiyyət tərəfindən məzkura [deyilən şəxsə] 200 manat və Səltənət xanım Cavanşir qızına 200 manat ianə verilmişdir.

Cəmiyyətin xərci

Şəhərdə olan 3940 İrəvan qaçqınlarına Cəmiyyəti-Xeyriyyə tərəfindən bu günlərdə hər birinə 50 manatdan 19700 manat ianə verilmişdir.

İclas

Bu gün təşrini-saninin 28-ndə axşam saat 4-də “İttihad” məktəbi binasında Cəmiyyəti-maarifi-iraniyan “Tərəqqi”-

nin növbəti idarə iclası və səhər saat 10-da Nəşriyyat şöbəsi güşadı [açılması] üçün ümumi İran ziyalılarının həman məktəbin binasında ümumi iclası təyin edilmişdir.

AZƏRBAYCANDA

Salyandan

Siçan müdafiə və mübarizəsindən ötrü hökumət tərəfindən gəlmiş iki nəfər məmurlardan biri Mixaylov nam şəxs Aşağı Surra və Qaraəhmədli və bir başqa kənddən hərəsindən iki min rublə və bir kənddən 4 min rublə rüşvət alıb ki, hökumətə məlum etsin ki, bu yerlərdə siçan yoxdur.

Bunu “Müsavət” Salyan şöbəsi məxfi surətdə təhqiq edərkən, qəza qaimmə-qamı [qəza rəisi] bilib, kəndisi dəxi təhqiq bə’dində [sonrasında] mötəbər vəsaiq [dəlillər] ilə bərabər müqəssirləri istintaq şöbəsinə vermişdir.

Biçarə əhali kəndi mənafeyi-ümumiyyəsinə, kəndi təmini-istiqlalını [gələcəyini] düşünməksizin böylə nəgəhan bəlalara düşür olmasını ağır qiymətlərlə satın almaq istəyir. Daha düşünməz ki, Nikolayın o dövrü-mənhusu [nəhs, uğursuz dövrü] keçdi ki, mal həkimi heyvanlarda xəstəlik vardır deyər pul təmənnasıyla evbə-ev, qapı-qapı gəzib biçarə əhalinin mallarını, bütün heyvanlarını dəva verib öldürürdü və bu vasitələrlə qat-qat Nikolay yüzükləri, minlikləri ilə ciblərini doldurub evlərinə qayıdırlardı.

Odur ki, adət etmiş əhaliyə o vicdansız məmurun məzrəəyə [tarlaya] qoyduğu dəva heyvanlara zərər yetirər

zənnilə şeyiat [şayia] buraxmışdır. Buna dəxi əhali etimad etmiş. Hal böylə deyildi. Dəva bir parça çörək arasına qoyulub, siçanın yuvasına yarım çərək və bəlkə bir çərək qədər dərinlikdə qoyulur ki, heyvan və ya uşaq götürüb yeməsin. Bununla bahəm əhaliyə elam edilmiş [bildirilmiş] ki, dəva qoyulan yerlərə uşaq və ya heyvan buraxmasınlar. Nə isə, hərif oynadığı roluna müvəffəq olmamışdır.

Gömrükdə sui-istemal

Ağstafa gömrüyünün xəzindədarı Noskov təşrini-əvvəlin 27-nci gecəsi idarədə əzl edilməsi [işdən çıxarılması] və yaxud məzuniyyət verilməsi haqqında bir rapor buraxıb Tiflisə azim olmuşdur [yola düşmüşdür]. Məzkurun [deyilən şəxsin] təhti-ixtiyarında [ixtiyarında, əlində] 11.277 manat 16 qəpik dövləti pul vardı ki, bunlardan 6.950 manatı müsadirə edilmiş unun satışından hasil edilmişdi.

Ağstafa gömrüyünü təftiş edən Dövləti Müfəttişlik xüsusi əmr məmuru Məcnunbəyovun təklifi mövcibincə [təklifinə əsasən], məzkur Tiflisdə dərdəst edilib [tutulub] gömrüyə gətirilmişdir. Gəncə nahiyyə məhkəməsinin müddəyi-ümumisinə [prokuroruna], məzkuru 354, 359-cu maddə mövcibincə məhkəməyə vermək üçün təhqiqat yapımaq təklif edilmişdir.

Xüsusi işlər müstəntiqi Bax işbu təşrini-saninin [noyabrın] 15-ndə müddəyi-ümumi müavini Stepkin ilə məhəllində [yerində] təhqiqat yapıb, məzkuru müttəhim edərək Qazax həbsxanasına saldırtmışdır. Təhqiqat davam edir.

Saray quldurları

İşbu təşrini-saninin 17-sində Biləcəri

mövqifi [stansiyası] yaxınlığında 6-ncı polis dairəsi məmurini [məmurları] və əhalinin isbatı-vücuduyla [iştirakıyla] 7-nci dairədə qətl edilmiş Dağıstan nahiyyəsinin Kurinski okruqunun Matiki köyü əhli İskəndər Osman oğlunun meyiti dəfn edilmişdir. Məqtul iki nəfər yoldaşıyla Şamaxıya gedən 50 nəfər arabaçı malakanları təşyi [müşayiət] etdiyi zaman öldürülmüşdür. Qaradərəyə çatmamış bunların üzərinə Saray kəndi quldurları Həsən Zülfüqar oğlu, Ağəli Gülmirzə oğlu, Əbülfəzl Cavad oğlu hücum edib atışma başlanar.

Əbülfəzl Cavad oğlu tutulub, digər iki nəfər qaçmağa başlarlar. Mütəvəffa İskəndər Osman oğlu onların dalınca qoşub yoldaşı Hacıqədir Məhərrəm oğluyla onlara çatdıqları əsnada, mütəvəffanı [rəhmətliyi] ağzından vurub öldürərlər.

Hacıqədir 7-nci dairə pristavına əhvalı bildirmişdir. Canilər bundan istifadə edərək yaralını beş qurşunla qətl edirlər.

Təhqiqat nəticəsində məlum olmuşdur ki, Dadaşovanı qarət etmiş Ağabala Qulam oğlu və Saray kəndi kəndxudası Məhərrəm Hüseyn oğlu və məzkur [deyilən] dairə muxtarı [səlahiyyətli şəxsi] Hənəfi Məcid oğlu da bunların yoldaşları olmuşdurlar. Bunlar 6-nci dairə polis müfəttişliyi tərəfindən dərdəst edilmişlərdir [tutulmuşlar].

Təhqiqat bitib, quldurların hərbi məhkəməyə verilməsi haqqında təşəbbüsə olunmuşdur.

Lənkəranda

Daxiliyyə Nəzarətinin Lənkəran uyezdi idarə edən xüsusi müvəkkili Bəhram

xan Naxçıvanski tərəfindən Lənkəran uyezdinə böylə əmr sadir olmuşdur [əmr verilmişdir]:

“Axır vaxtlar əhali tərəfindən çoxlu ərizələr verilib, məmurların camaatla pis rəftarından şikayət edilir. Mən indi Lənkəran uyezdini idarə etməyə sürü edərək [başlayaraq], ümum xidmət əhli məmurlara əmr edirəm ki, bundan sonra öz vəzifələrini ifa etdikləri vaxt qanunun onlara verdiyi hüquq və qaydadan kənara çıxmasınlar.

Kəndi vətəninə sevən hər bir namuslu məmur xatirindən çıxarmamalıdır ki, zəhmətkeş xalqın həyatını təmin və onun tərəqqi və təəlisinə [ucalmasına] xidmət etmək ancaq insaf və vicdan üzrə iş görmək və xidmət etməklə ola bilər. Ələlxüsus Lənkəran uyezdində ki, burada camaat bir çox böhranlar və hərc-mərcliklər keçirmişdir. Buna görə də, hər bir xidmətçi öz vəzifəsini ədalət üzrə ifa etməlidir. Sui-istemalda bulunanlar [vəzifəsindən sui-istifadə edənlər] isə xidmətdən əzl edilib [qovulub] məhkəməyə verilməlidir.”

GÜRCÜSTAN XƏBƏRLƏRİ

Hərc-mərc ilə mübarizə

Məlum olduğu üzrə son zamanlar Gürcüstan daxilində bəzi ünsürlər daxili nizam və asayışı tez-tez pozurlar. Bu cümlədən, məsələn Gürcüstanın müxtəlif yerlərində bolşeviklərin xürucu [çıxışları] vəqə olmuşdur. Digər tərəfdən, məmləkət daxilində oğrular, quldurlar çox cəsarətlənərək hətta dəmiryollarında qatarları belə dayandıraraq soymaq, qarət etmək

dərəcəsinə gəlmişlərdir. Gürcüstan hökuməti bu hərəkətlərin müqabilinə hər dəfə mümkün və lazım olan qədər tədbir görürdü və namötəbər ünsürlərlə hər daim mübarizədə bulunurdu.

Şimdi Tiflis qəzetələrində dərc edilmiş təbliğati-rəsmiyyədən [rəsmi məlumatdan] anlaşılır ki, gürcü hökuməti bu ünsürlərlə daha şiddətli və qəti bir surətdə mübarizəyə başlamışdır. Mübarizənin müntəzəm və daha müfid [faydalı] olması üçün Daxiliyyə Nəzarətində hökumət və camaat müəssisələri nümayəndələrinin iştirakıyla bir neçə məşvərət məclisləri tərtib edilərək qərar verilmişdir ki:

[1 -] Quldurlarla mübarizə qəsdilə ümum məhəlli [yerli] hökumət nümayəndələrindən tələb edilsin ki, məşhur quldurların siyahısını təqdim etsinlər və məzkur [deyilən] siyahılara adları qeyd olunan əşxasın [şəxslərin] xüsusi əlamətləriylə bərabər uyezd komissarlarına göndərsin; 2 - quldurluqda yaxud quldurlara müzahirət [kömək] etməkdə məznun tutulub da [şübhəli bilinib də] məhkəməyə vermək üçün əldə rəsmi dəstəvüzlər [sübutlar] olmayan əşxas uyezd yaxud cümhuriyyətdən təbid [sürgün] edilsinlər; 3 - nizam və asayışı və əmin-amanlığı təmin etmək qəsdilə qoşunla xalq qvardiyasından başqa ümum əhalinin silahı alınsın; camaatda olan bütün tüfəng və tapança yığılmalıdır; alınan silah topxana anbarına göndərilib siyahısı tutulmalı və bu xüsusda bilatəxir [dərhal] Daxiliyyə Nəzarətinə məlumat verməlidir.

Milis islahatı məsələsi haqqında qərar verilmişdir ki:

1 - Milis nəfəratı [nəfərləri] içərisindən ümum qeyri-mötəbər və ləkəli adamların çıxarılması haqqında tədbirlər görülsün; 2 - yaxın zamanda Daxiliyyə Nəzarəti nəzdində milislər üçün qısamüddətli xüsusi kurslar açılsın; 3 - milis xidmətinə ancaq savadlı adamlar qəbul edilsin; 4 - xırda zemstvo ictimiasında [yerli özünüidarə qurumu yığıncağında] məhəlli [yerli] əhalidən milis xidmətinə adam qəbul edilməsin; 5 - xırda zemstvo vahidlərində xidmət edən milis nəfəratı bilavasitə məntəqə milisinə, o dəxi uyezd milisinə tabe olmalıdır; məntəqə milisi rəisi və uyezd milisi rəisi müavini namizədlərini uyezd milis rəisi göstərəcək və uyezd zemstvo idarəsi təsdiq edəcəkdir; 6 - ictimai cinayət işlərində Tiflis, Kutais, Poti və Suxumdan başqa ümum şəhər milisləri uyezd milis rəisinə tabe olmalıdır; 7 - milis komissar rəisləri həmişə özləriylə cinayət qanunlarını yaxud ona müvafiq müfəssəl düsturləməllər [təlimatnamələr] bulundurmaldırlar.

Milis nəfəratı məişətinin artırılması haqqında dəxi müəyyən qətnamə qəbul edilmişdir. Milis nəfəratının, hər yerdə olur-olsun müəyyən bir cür əlbisə geymələri də ayrıca qərarlaşdırılmışdır.

İstintaq icrası haqqında qərar verilmişdir ki:

1 - Ümum uyezd komissarları və milis rəislərinə təklif edilsin ki, istintaq ediləcək əşxas və buna aid işləri 24 saat zərfində müstəntiqə versinlər; çox əhəmiyyətli ittifaqlarda [hallarda] eyni müddətdə cəlb olunan şəxslə bərabər təhqiqat icrasında alınan məlumat dəxi müxtəsərən təqdim edilməlidir; sonradan alınan əlavə məlumat dəxi bilatəxir

müstəntiqə göndərilməlidir; 2 - təhqiqat, müddəyi-ümumi [prokuror] Kilazarov tərəfindən verilən düsturləməllərə müvafiq bir surətdə icra edilməlidir; 3 - Şura, müstəntiqələrin artırılmasını lazım bilmişdir; 4 - qanunun çox əhəmiyyəti olan cinayətlər haqqındakı 5-nci maddəsinin dəyişdirilməsi və bu cür canilərin önünü almaq tədbirlərinin məhkəmə tərəfindən müəyyən qərar verilənədək ləğv edilməməsi lazım görülmüşdür.

Sonra vergi məsələsinə keçərək Şura qərar vermişdir ki, dövləti vergilərin bilatəxir – hər halda yanvarın 1-ndən keç olmamaq şərtilə yığılması haqqında ciddi tədbirlər görülsün.

Nəhayət, əsgərlikdən qaçmış fərarilərin geri qaytarılması və bu yaxınlarda yeni əsgər yığılması məsələsi müzakirə edilərək, qərar verilmişdir ki, ümum fərarilər və əsgərliklə mükəlləflər bilatəxir və bilaqeyd şərt [qeydsiz-şərtsiz] öz qitəatlarına [hərbi hissələrinə] qayıtmalıdırlar; əsgərləri gizləyənlər müqabilinə isə ən qəti və şiddətli tədbirlər tətbiq edilməli, hətta lazım gələrsə dekret mövcubincə [dekretə əsasən] məhkəməyə verilməlidirlər.

İDARƏYƏ MƏKTUB

Əfəndim həzrətləri;

1919 – 26 təşrini-sani “Azərbaycan” qəzetəsində “Parlaman üzvünün əzli” sərlövhəli xəbərdə Göyçay uyezdinin məbusu Hacı Hüseyn Əfəndizadə müddəti-məlumə zərfində məzuniyyətdən övdət etmədiyindən [qayıtmadığından], kənar

hesab olunub, yerinə bir qeyrisinin intixab edilməsi [seçilməsi] üçün vilayətdən Göyçay qaimmaqamlığına bir təbliği-rəsmi mövcud olduğunu qeyd edirsiniz. Əvət, Məclisi-Məbusan Divani-Rəyasətinin səhvi nəticəsi olaraq, məzuniyyətim olan ay yarımı bir ay hesab edilib, o surətlə haqqımda qərar verilmişdi. Fəqət 24 təşrini-sani tarixli Məclisi-Məbusan iclasında həman qərarın bir səhv nəticəsi olaraq vüquya gəldiyini Divani-Rəyasət elan edərək, hüququmun iadəsilə əvvəlki qərarın ləğv olunub məbusluğumda qaldığımı bərayi-təshih və məlumat [düzəliş və məlumat üçün] qəzeteyi-aliiyələriylə elanını rica edirəm.

*Göyçay uyezdinin məbusu
Hacı Hüseyn Əfəndizadə*

TEATRO VƏ MUSİQİ

“Əlmənsur”

Bu gün cümə günü təşrini-saninin (noyabrın) 28-ndə axşam Dövlət Teatrosunda məşhur “Əlmənsur” draması mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır. Həmin drama üçün xüsusi rəqs hazırlanmış. Biletlər drama qiyməti ilə teatrın kassasında satılmaqdadır. Tamaşa axşam saat 8 tamamda başlanacaqdır. Tamaşaçılarıdan rica olunur ki, vaxtında teatroya gəlib, hər tənəffüsdə ikinci zəng vurulduqdan sonra içəri daxil olub öz yerlərində əyləşsinlər. Gələcək tamaşa səşənbə günü kanuni-əvvəl (dekabrın) 2-sində “O olmasın bu olsun” operettası mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır. Mövqeyi-tamaşaya qoyulmaq üçün hazır-

lanır: “Ölülər”, “Şah Abbas və Xurşidbanu”, “Dövləti-bisəmə”, “Arşın mal alan”, “Qaçaqılar”, “Əsli [və] Kərəm”, “Otello” və “Aşıq Qərib”.

Xəzər dənizində posta, sərnişin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çarşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çarşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər Gaz və geri

17-ci körpüdən çarşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Hasənquli-Bəndər Gaz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası Gövhər xanım Qazizadə

Vəzi-həml edən hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Doktor M. İ. Lurye

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək.

Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

1406

**İstanbul doktor və bakterioloq
Nazim bəy Hüseynzadə**

Sifilis, terbiyə, şankr və daxiliyyə naxoşluqları, 914 və 606 müalicələri tətbiq edilir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 10-ədək, axşam saat 6-dan 7-yədək.

Ünvan: Voronsovski küçə, nömrə 17, doktor Qarabəyovun müalicəxanası. Telefon nömrə: 49-87.

1470

Doktor İ. M. Bronşteyn

Xüsusi əmrəzi-zöhrəviyyə, dəri və daxiliyyə naxoşluqları qəbul edir. Hər gün səhər saat 10-dan 1-ədək; axşam saat 4-dən 7-yədək. Şamaxı 12, telefon 4-21.

14003

**Doktor
C. N. Ləmbəranski**

Daxiliyyə və cərrahiyyə naxoşluqlarına müalicə edir. Qəbul olunur gündüzlər 10-dan 12-yədək; axşamlar 5-dən 7-yədək.

Ünvan: Birjavaya küçə 8, telefon 57-30.

14040

**Doktor
Mustafa bəy Hacıqasımov**

Xüsusi arvad naxoşluqlarına müalicə edir. Qəbul edir axşamlar saat 4-dən 6-yədək, cümə günlərindən başqa.

Adres: Vorontsovski küçə, nömrə 17. Doktor Qarabəyovun müalicəxanası.

14034

Diş həkimi B. L. Levin

Qəbul edir hər gün səhər saat 9-dan 1-ədək, axşam saat 4-dən 8-ədək.

Dişlərin ağrısız çəkilməsi, sement, gümüş və qızıl plomblar. Müalicəxanada xüsusi diş laboratoriyası. Qızıl və kauçuk üzrə hər növ işlərin tez və təmiz görülməsi.

Adres: Sisyanovski, nömrə 7, Qubernskinin küncündə.

11496

**Berlin Darülfünunu doktoru
N. Melkumyan**

Daxili, zöhrəvi, sifilis, “606” və “914” müalicələrini qəbul edir. Hər gün səhər saat 8-dən 12-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə nömrə 9-11. Kolyubakinski küçənin küncündə. Telefon nömrə 34-34.

14075

**Petroqraddan gəlmiş doktor
İshaq Avetisoviç Atayans
(professor Mixaylovun müavini)**

Mamalıq, qadın və urologiya naxoşluğuna mübtəla olanları qəbul edir. (Bövl [idrar] yolu azarına, köhnə və təzə süzənəyə müalicə edir.) Bövl yolunu elektrik aləti ilə müayinə edir. Hər gün saat 3-dən 6-ya kimi. Çarşənbə günləri fəqirləri pulsuz qəbul edir.

Ünvan: Telefonnu küçə, nömrə 6.

7444

**Doktor
V. K. Finkelşteyn**

Qulaq, burun, boğaz və cərrahiyyə naxoşluqlarına müalicə edir.

Qəbul olunur səhərlər saat 8-dən 9-ədək; axşamlar saat 5-dən 7-yədək.

Telefon 24-70.

Vorontsovski küçə, ev nömrə 4, Parapetin küncündə.

14052

**Diş həkimi
S. M. Hamburq**

Dişlərin müalicəsi və ağrısız çəkilməsi, kauçuk, qızıl və platina üzrə hər növ işlərin qəbulu. Qulluqçulara güzəşt olunur. Qəbul olunur saat 9-dan 2-yədək, 4-dən 6-yədək. Nkolayevski caddə 21, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96.

14059

**Diş həkimi
A. A. Mirkin**

Dişlərə müalicə olunub və doldurulur. Kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırılır. Dişlərin ağrısız çəkilməsi. Qəbul olunur: gündüzlər 9-dan 2-yədək; axşam saat 4-dən 7-yədək. Ünvan: Gimnaziçeski küçə, nömrə 164.

14078

Ana rica edir o şəxslərdən ki, onun qızı Katya Kupriyanovun adresini ki on yaşındadır və noyabr ayının 14-ndə evdən çıxan zaman yox olubdur, göstərsinlər.

Adres: Merkuryevski 34, telefon 74-52.

14091

İtibdir

Noyabr ayının əvvəllərində Şamaxı uyez-dinin Quruzma kəndinin sakini Əlipənah Mustafa oğlu itibdir. Onun yerini bilənlərdən və ya yəni bir xəbər bilənlərdən bu ünvana məlum etmələrini acizənə təvəqqe edirəm: Bazarnı küçədə Səttar Mərdanzadənin dükanı.

Telefon nömrə 55-41.

14090

Neft farsunkaları

Məhəmmədsadiq Rüstəmovun master-skoyunda Mariinski küçə ilə Karantinnidə ucuz qiymətə ev peçləri üçün neft farsunkaları hazırlanır.

14089

Elan

Azərbaycan Dəmiryollarının İdarəsi

Yerli əhalidən yaxşı elmli və lazımi dərəcədə kamil və əlil olmayan əşxas konduktorluq vəzifəsini öyrənməkdən ötrü müftə kurslara dəvət edir. İmtahan verib və dəmiryolu xidməti tərəfindən konduktorluq vəzifəsinə layiq görülmə zəvət [şəxslər] tormoz konduktorluğuna qəbul olunacaq Bakı stasyonunda, Hacıqabulda və Gəncədə. 1600 məvacib ilə hər adama. Xahiş edənlər ərizə ilə Bakı Dəmiryol İdarəsinin dəmiryol hərəkəti müdirinə rücu edə bilər ki, kursların rəisi İbrahimova və bu şəhadətnamələri göstərməlidirlər: 1) pasport; 2) öz əksi və bundan savay 24 yaşından əskik, öylə ki, mükəlləfiyyəti-əsgəriyyədən azad olaraq. Qurslarda hazırlanmaq iki həftə müddətinədədir.

T-368

**Müdür:
Hacıbəyli Üzeyir**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Qismi-rəsmi

səh. 594. “Bakı müstəhkəm dairəsi general-qubernatoru”: qəzetdə “Bakı dairəsi müstəhkəm general-qubernatoru” getmişdir.

Teleqraf xəbərləri

səh. 599. “Baltik səvahlili generalı”: Rüdiger fon der Qolts nəzərdə tutulur.

“Qoben” [Goeben]: Almaniyaya məxsus hərbi gəmi. 1914-cü ildə başqa bir hərbi gəmi (“Breslau”) ilə birgə Türkiyəyə verilmişdi. Türkiyə donanmasında “Yavuz” (“Yavuz Sultan Səlim”) adıyla xidmət etmişdir. “Qoben” və “Breslau” Türkiyənin Birinci Dünya müharibəsinə girməsində xüsusi rola malik olmuşdur.

Qəzetələrdən

səh. 600. “Çərkəz diviziyası”: Çərkəz Süvari Alayı nəzərdə tutulur.

Türklər və amerikalılar

səh. 600. “Amerikan Müavinət Komissiyası”: Erməni və suriyalılara yardım üzrə Amerika Komitəsi [American Committee for Armenian and Syrian Relief]. Əsası 1915-ci ildə qoyulan təşkilat əvvəlcə Osmanlı imperiyasının erməni və assuriyalı təbəələrinə yardım məqsədi güdürdü. Sonrakı dövrlərdə Yaxın Şərqə yardım üzrə Amerika Komitəsi [American Committee for Relief in the Near East] və Yaxın Şərq Fondu [Near East Foundation] adıyla fəaliyyətini davam etdirmişdir.

Şimali Qafqaziyada

səh. 601. “Şimali Qafqaziya Tədaföyi Şurası”: qəzetdə “Tədaföyi” yerinə “Müdafeyi” getmişdir.

Nəzarətlərdə

səh. 602. “[ixtilaf Komissiyasında]”: anlaşıdır ki, bu mətnə bir çox söz buraxılmışdır (güman ki, tərcümə əsnasında); mümkün qədər bərpa etdik.

Milli mücahidə

səh. 606. “Rusiya miras qalmış olan”: qəzetdə “miras” yerinə “bərət” getmişdir.

İstiqlal müzəsinin açılması münasibətilə

səh. 606. Bu yazıda “müzə” və “muzey” sözləri qarışıq işlədilmişdir.

Bakı xəbərləri

səh. 611. “cəbə ianəsi”: şəhərin müxtəlif yerlərində ianə qutusu qoymaqla toplanan ianə.

“Dəniz qırağı”: Naberejnaya (indiki Neftçilər prospekti) nəzərdə tutulur.

Firqə və cəmiyyətlər

səh. 613. Həsənqulu: Türkmənistanın Balkan vilayətində, Xəzər dənizi sahilində şəhər; indiki Əsənqulu şəhəri.

Azərbaycanda

səh. 614. “Hal böylə deyildi”: güman ki, “Halbuki öylə deyildi” olmalıdır; qəzetdə belə getmişdir.

“çərək”: arşının dördüdə biri; 17,75 santimetr.

“Məcnunbəyovun”: qəzetdə “Məclumbəyovun” kimi getmişdir.

Bazar, 30 noyabr 1919-cu il, nömrə 333

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Yekşənbə, 7 rəbiüləvvəl sənə 1338. 30 təşrinisani 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Təx nüşxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək heasb olunur.

Elan fiati: birinci səhifədə sətri 8 rublə, axırncı səhifədə sətri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axırncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

MALİYYƏ NƏZARƏTİ TƏRƏFİNDƏN

Maliyyə Nəzarətinin İstiqraz şöbəsi xəbər verir ki, bu ilin 17 sentyabrında “Azərbaycan” qəzetəsinin 198 nömrəsində qərar qoyulmuş elan mövcubincə [elana əsasən], Azərbaycan pullarının Zaqafqaziya pullarına dəyişilməsi Tiflisdə, Potidə və Kutaisdə bununla qət edilir [dayandırılır].

Şöbə müdiri əvəzində:

[Mixail İsəyeviç] Rublyov

Kargüzar:

[Aleksandr Borisoviç] Jarkovski

T-370

MALİYYƏ NƏZARƏTİ TƏRƏFİNDƏN

Azərbaycan Dövləti Əmanət Sandıqları və Xırda Etibar İdarəsi bununla elan edir ki, həmin oktyabr ayının 11-də Parlaman tərəfindən təsdiq edilmiş Azərbaycan Dövləti Əmanət Sandıqlarının Nizamnaməsi mövcubincə [Nizamnaməsinə əsasən], dekabr ayının 1-dən həmin 1919-cu ildən Bakı şəhərində Kolyubinski və Vorontsovski küçələrin küncündə, Lalayevin evində Azərbaycan Dövləti Baş Əmanət Sandığı açılır.

Azərbaycan dövləti əmanət sandıqlarına qoyulan pullar dövlətin bütün

varidatı ilə təmin edilir və hər bir vaxt təhdidatsız [məhdudiyyətsiz] sahiblərinə qaytarılır. Qoyulan pullara ildə 3,6 faiz hesab olunur.

Ə[li] A[ğ]a Həsənov

Azərbaycan Dövləti Əmanət

Sandıqları və Xırda Etibar

İdarəsi müdiri N[əsir] Tağıyev

T-365

SİRK “MODERN”

Noyabrın 30-nda sirkın bağlanmağına görə axırncı tamaşa göstəriləcəkdir. Güləşməyin axırncı günü və priz paylanmağı. Bu gün güləşən şəxslər cəldlikdə və gücdə priz almağa layiq olan şəxslərdir.

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

1-nci: Gənc Əli – Kalişeviç; 2-nci: Qara Maska – Zakoroyko; 3-ncü: Buyvolov – Naməlum.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa başlanacaq 8-də, tamamlanacaqdır 12-də. Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində olacaqdır.

Dəstənin hamısı və tamam pəhləvanlar Bakı camaatına salam yolladıqdan sonra xudahafiz deyirlər.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Bakı Mahal Kəndçi İttifaqı bununla idarənin üzvü və müvəqqəti xəzinədarı Nasir Əlikərimzadənin vəfat etdiyi xəbərini kəməli-yəs və təhəssürlə [böyük bir matəm və həsrətlə] xəbər verir.

14097

MÖHTƏRƏM TƏBİBLƏRİN VƏ DİŞ HƏKİMLƏRİNİN NƏZƏRİ-DİQQƏTİNƏ

Yanvar ayının əvvəllərində 1920 sənədə Ümuri-Xeyriyyə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] tərəfindən nəşr olunan “Azərbaycan Cümhuriyyətinin ünvan-təqvim”ndə Bakıda sakin olan bütün təbiblərin, diş həkimlərinin və həmçinin müalicəxanaların siyahısı dərc ediləcəkdir. Bu siyahıda öz ünvanlarını, xəstələr qəbul olunan saatlarını göstərmək arzusunda olan möhtərəm təbiblər, diş həkimləri və müalicəxanalar zəhmət qəbul edib, həmin dekabr ayının 2-dən gec olmamaq üzrə Ümuri-Xeyriyyə Nəzarətinin “Ünvan-təqvim” nəşriyyatı şöbəsinə təyin olunan 100 rublə gətirməlidirlər.

“İSTİQLAL” MƏCMUƏSİ MÜDİRİYYƏTİNDƏN

Cümhuriyyətimizin sənəyi-dövriyyəsi [ildönümü] münasibətilə nəşr ediləcək “İstiqlal” məcmuəsinin bir taqım texnik səbəblərlə təxiri, müdiriyyətə məcmuəni daha mükəmməl bir surətdə nəşr etdirmək əzmini təlqin etdiyindən, məzkur [adı çəkilən] məcmuəyə iştirak edə biləcək mühərrir əfəndilərə ixtar [xəbərdarlıq] olunur ki, Azərbaycanın coğrafiya, topoqrafiya, mədəniyyət və ərziyyətinə [mədənlərinə və geologiyasına] aid,

öylə də ticarət və sənəəti [sənayesi] haqqında elmi və müfəssəl məqalələr yazsa bilərlər. Ədəbiyyat və sənəyi-nəfisə [incəsənət] qisminə yazılacaq mövzulara dəxi yer vardır. Bilxassə teatrlarımız və tarixi haqqında yazılacaq əsərə əhəmiyyət veriləcəkdir. Göndəriləcək məqalələrə, idarəcə qəbul edildikdən sonra, hədiyyeyi-qələmiyyə [qonorar] olmaq üzrə kafi dərəcədə mükafat verəcəkdir. Məqalələr gələcək yanvarın 15-ə qədər idarəyə təslim edilməlidir:

“Azərbaycan” idarəsi, “İstiqlal” müdiriyyətinə.

T-361

YENƏ KUBAN VƏ KÖNÜLLÜ ORDUYA DAİR

Kuban və Könüllü ordusunda çıxmış olan ixtilaf indi mövcubi-əhəmiyyət [əhəmiyyət veriləsi] bir şəkil aldı.

Könüllü ordu haqqında zaid bir təvəccöh [həddən artıq rəğbət] bəsləyən Avropa mühiti-siyasisi Kubanda zühura gələn hadisətdən görə bilər ki, bu ordu hərbi və siyasi bir macərədən başqa bir şey deyildir.

Kuban tamamilə məşru [ləqal] və qanuni bir surətdə hökumətini təşkil və millət hüzurunda hər surətlə məsul Radasını [Parlamentini] vəz etdikdən [meydana gətirdikdən] sonra, əlbəttə haqqı vardır ki, xarici heç bir qüvvətə möhtac olmadan öz daxili və siyasi ümumuna [işlərinə] hakim olsun.

Kubanın haqqı var idi ki, məmləkətini müdafiə və mühafizə etməyə, daxilən və xaricən idarəsini təqviyə etməyə

[gücləndirmək] üçün hər dürlü müahidələrə [sazişlərə] girsin, Dağıstan ilə itti-faq əqd etsin [bağlasın].

Fəqət buna müqabil Könüllü ordunun heç bir haqqı da yox idi ki, Kubanın üzərinə bir kontrol vəz etməyə [qoymağa] girişib, müahidə əqd edən millət vəkil-lərini də divani-hərbə [hərbi məhkəməyə] versin.

İştə bir vəqə ki, Könüllü ordunun mahiyyəti-həqiqiyyə və siyasiyyəsini təyinə mədardır [əsas verir].

Kuban öz milli və etnoqrafi dairə-sində müəyyən bir əraziyə malik olduğu və bir cinsdən kütləyə sahib bulunduğu halda, doğrudan-doğruya kəndi müqəddəratına hakim olmaq üzrə Radanın səlahiyyəti-qanuniyyəsinə tabe olaraq təyini-müqəddərat etmişdi.

Kubanın bu hüququ, zamanın siyasi əhvalı dolayısıyla da Könüllü ordu tərəfindən də qəbul və təsdiq edilmiş ikən, Dağıstan Məclisi ilə Kubanın əqd etdiyi müahidə Könüllü orduya Kubanın daxili işlərinə müdaxilə etməyə və bəzi əşxası da [şəxsləri də] təhti-məsuliyyətə [məsuliyyət altına] almağa zəmin və fürsət verə bilirsə, şu halda Könüllü ordunun Kuban üçün bir təhlükə və bir düşməndən ibarət olmasına əlbəttə ki, sübut vardır.

Könüllü ordu, Kuban Cümhuriyyəti ilə heç bir əqli-səlimlə düşünən bir adamın qəbul edəmməyəcəyi bir surətdə rəftar etdi. Könüllü ordunun cümhuriyyətlər münasibətinə bu dərəcə macəracuynə [avantürist] hərəkət etməsi nə həqiqi rus demokratiyası üçün məqbul ola bilər, nə də Kuban Cümhuriyyətinin hüquqi və siyasi tələblərini Sülh Konfransında dinləyən Avropa üçün eyi bir təsir verir.

Kuban və Könüllü ordu münasibəti son günlərdəki tövqif [tutma] və həbslərdən sonra daha da qızgın bir şəkil alması möhtəməldir [ehtimal olunur].

General Vrangelin əmri ilə Yekaterinodarda Kalyukov, [Pyotr Leontyevic] Makarenko, Manjula, Omelçenko, Balabas, Voropinov, Fiskov, Reqans, Juq kimi Radanın məruf [tanınmış] simaları tövqif və həbs edildikdən sonra, şübhəsizdir ki, Kuban bu haqsızlığa təhəmmül edib [dözüb] də Könüllü orduya qarşı bir daha hüsn-nəzərlə baxmaz.

Könüllü ordu, kazaklar kimi həyatimilliyə və siyasiyyəsini ucuz satmayan bir camaat qarşısında nə qədər də zalım olsa, hissi-nifrət və fikri-düşməni daha da artdırır ən qəti və şədid [şiddətli] hücumlar və müharibələrin pişi-tədhişində [təhlükəsi qarşısında] qalmağa məhkum olar.

Əlbəttə, Kuban üzərində yapılan bu təzyiq sair cümhuriyyətlər əfkari-ümumiyyəsinə [ictimaiyyətinə] də fəna təsirlər hüsula gətirdiyi kimi, ciddi ibrət və intibahları [oyanışları] da cəlb etməkdədir.

Cümhuriyyətlər əfkari-ümumiyyəsinin Könüllü ordu macərəsindən hər zaman qüvvətli olacağı, mühakiməsi yerində bulunan hər fərd üçün aşkar bir şeydir.

Bilxassə ki, alınan xəbərlərə görə Kulabuxovun Könüllü ordu tərəfindən edama məhkumu və feili-edamın icrası Könüllü orduya dərin bir nifrət və lənəti cəlb etməkdədir.

Bu nifrət və hissi-istikrahı [ikrah hissi-ni] anlamaq istəməyən “Yedinaya Rossiya” qəzetəsi də “Könüllü ordu ilə pis rəftar edən təzə əmələ gəlmiş cümhu-

riyyətlər üçün Kulabuxovun edamı yaxşı bir misaldır" deyir ki, büsbütün əsəbiyyəti-milliyəmizi təhrik və hissiyyəti-siyasiyyəmizi təhyic edir [həyəcana gətirir, coşdurur]. "Yedinaya Rossiya" bilməlidir ki, təzə cümhuriyyətlərin heç biri Kulabuxovun başına gətirilən edam cəzasını bir denikinçinin başına gətirməmişlərdir.

Cümhuriyyətlərin qanuni-mədənisi [mədəni qanunu] siyasi cürmlərə [cinayətlərə] bu qədər də vəhşətlə müqabilə etməyə əsla müsaidə etməmiş, hər siyasi mücrimi [müqəssiri] məhdud bir dairədə buraxaraq təcrid etməklə iktifa [kifayət] edilmişdir.

Fəqət məzkur [deyilən] qəzetə hicab etmədən bizi və cümhuriyyətləri təhdid etməyə yeltənmək [təşəbbüs etmək, can atmaq] qədər bir cürmü, bəlkə də mü-təvaffa [mərhum] Kulabuxov da Könüllü orduya qarşı yapmamışdır.

İştə Könüllü ordunun haqq və hüquq-dan xaric və hər dürlü insani müamillərdən [rəftarlardan] kənar hərəkəti ortada durarkən, hankı "Rusiya" ilə münasibəti-siyasiyyəyə girişmək mümkün ola bilər?

Fəqət biz zənn edirik ki, artıq bu müsibətdən Kuban qəti surətdə qurtulmağa əzm etməkdə və Könüllü ordu – Kuban ixtilafı son bir dövrəyə gəlib çatmaqdadır.

Hüquqi-milliyə və siyasiyyəsinə mətin bir surətdə sarılan hər müstəqil cümhuriyyətlər kimi Kuban da yürüdü-yü yoldan dönməmək üzrə gedərsə, bittəb [şübhəsiz], Könüllü ordunun o vəhşət və təzyiqlərinə də nəhayət verilir. İştə, Kuban üçün təmənni etdiyimiz bir qayə!

Ə[hməd] H[əmd] [Qaraağazadə]

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

24 təşrini-sani iclası

İclas Həsən bəy Ağayevin sədarəti və Əhməd Cövdətin katibliyi ilə saat 12.20 dəqiqədə açılır.

Sədr məsaili-yövmiyyəni [gündəlikdəki məsələləri] elan edərək, növbədəki məsələnin müzakirəsinə keçmədən əvvəl Gürcüstan Məclisi-Müəssisənə [Təsisçilər Məclisi] tərəfindən kəşidə edilmiş olan zeyldə məstur [çəkilməmiş olan aşağıda yazılan] teleqrafı oxuyur:

"Bakı, Məclisi-Məbusan rəisinə.

Azərbaycan və Ermənistan cümhuriyyətləri miyanında [arasında] baş vermiş və bütün Zaqafqaziya üçün fəlakətamiz olan müəssif müsəlləh [təəssüf doğuran silahlı] ixtilafı sülh təriqi [yolu] ilə həll etmək üçün Gürcüstan paytaxtına gəlmiş olan Azərbaycan və Ermənistan hökumətləri nümayəndələrinin Yusifbəyli, Hacinski və Xatısov şəxsində Gürcüstan Məclisi-Müəssisənin 21 təşrini-sani tarixli iclasına bərabər gəlmiş olduqlarını nəhayət dərəcə məmnuniyyətlə qeyd edərək, Gürcüstan Məclisi-Müəssisənə Azərbaycan və Ermənistan Məclisi-Məbusanlarını təbrik və təhniyyətlə [alqışla-maqla], qəviyyəni [möhkəm] etiqad edir ki, hər iki cümhuriyyət vətəndaşları Zaqafqaziya cümhuriyyətlərinin mənafeyinin birliyini dərkə, qəti surətdə etilafa [razılı-ğa] gələr və bununla bütün Zaqafqaziya demokratiyasının [xalqının] rifahi-halı üçün möhkəm sülh və birlik əsası qoyarlar.

Gürcüstan Məclisi-Müəssisənə müavini-rəisi: [Simon] Mdivani"

Sırada pivə bişirilməsindən alınan vergi miqdarının və pivə spirtosunun artırılması haqqındakı layiheyi-qanuniyyə isə də, məruzəçisi hazır olmadığından, ikinci növbədə yazılmış və 600 milyon manatlıq dövləti kağız pul buraxılması haqqında olan qanun layihəsinin müzakirəsinə keçilir. Bu məsələ eyni iclasın gürültülü bir surətdə keçməsindən əlavə, 2-ci iclası da tamamilə işğal edib yenə də qurtarmamaq dərəcəsinə uzun müzakirə və münaqişələrə bais olmuşdur. Təşrini-saninin 24 və 27-də bütün iclaslar bu məsələyə həsr edilərək, ümum firqələrin rəisləri hərəsi iki-üç dəfələrlə uzun nitqlər irad etdilər [söylədilər]. 27 təşrini-sani iclasında Maliyyə naziri Əliağa Həsənzadə cənabları saat yarım imtidad [davam] edən bir nitqində nətiqlərə cavab və maliyyə işləri haqqında izahat versə də, müzakirə bununla bitməyərək yenə gələcək iclasa təxir etdirilir.

Məruzəçi sifəti ilə Rza bəy Ağabəyov böylə məruzə verir:

Ağabəyov - Əfəndilər, hökumətin 25 sentyabr və 4 noyabr 1918 tarixli qərarı məvciyə [qərarına əsasən] 90 və Parlaman dövründə 1919 sənəsi mayıs ayındakı qərarı məvciyə 510 olmaq üzrə bu vaxtadək Azərbaycan hökuməti tərəfindən 600 milyon manat kağız pul buraxılmışdır. Bu pullar 1919 sənəsi iyun ayında qurtarmışdır. Halbuki hökumətin məxarici get-gedə artır. Çünki bələdiyyə idarələri, neft mədənləri və sairə kimi təşkilat və müəssisələr hökumətdən külli miqdarda müavinəti-nəqdyyə istəyirlər.

Bundan əlavə, məlumu-nuzdur ki, axır zamanda məvaciblər dəxi çox artır.

Binaənileyh [ona görə], hökumət yenidən 600 milyon manat kağız pul kəsməyə izn istəmək məcburiyyətindədir. Bu məqsədlə də Maliyyə Nəzarəti bir layiheyi-qanuniyyə tərtib verib Məclisi-Məbusanə təqdim etmişdir.

Bu layihə komissiyada müzakirə edilən zaman layiheyi-qanuniyyə haqqında Maliyyə Nəzarəti bizə bəzi məlumat vermişdir ki, ona istinadla mən də sizə bir qədər izahat vermək istərdim.

Maliyyə Nəzarətinin verdiyi məlumatdan anlaşılır ki, bu il oktyabr ayının əvvəlində bizim ümum məsarifimiz 1 milyard 612 milyon 500 min manat olmuşdur.

Bu hesab zahirdə böyük görülür. Fəqət rəqəmlər analiz edilərsə anlaşılır ki, bu məbləğin az bir qismi cari xərclərə sərf olunub, yerdə qalan böyük qismi isə fəvqəladə məsarifə getmişdir.

Həman fəvqəladə məsarif bu məd-dələrdən ibarətdir:

Əvvəla, sabiqdə buraxılmış olan məbləğdən 382 milyon neft mədəncilərinə verilmişdir, neft rəhni ilə. Bu surətlə, həman məbləğ müqabilinə mədəncilərin nefti cavabdehdir.

Saniyə [ikincisi], 110 milyon bir, 67 milyon manat da bir olmaq üzrə cüm-lətanı 177 milyon manat da ingilislərə verilmişdir. Bu barədə ingilis komandan-lığının kağızı da var ki, bu pulu borcluyuz.

Salisən [üçüncüsü], eyni məbləğdən 40 milyon manat Dağıstana borc verilmişdir. Bu surətlə, həman fəvqəladə məsarifat hesab ediləcək olarsa, görərsiniz ki, bizim adi məxaricimiz 593 milyon manatdan ibarətdir ki, bu da çox deyildir.

Digər tərəfdən, buraxılmış olan pulu və məsarifi örtmək üçün varidat dəxi artır. Məsələn, oktyabrın 1-dək 249 milyon vergi daxil olmuşdur və getdikcə vergilərin vüsulu [gəlib çatması] artmaqdadır. Maliyyə Nəzarəti əlbəttə ki, xəzinə varidatının artmasına və gəlirin çox vüsul olmasına çalışır, getdikcə camaat dəxi vergiləri əda etməyə [verməyə] adət edir, fəqət bir məsələ var. Ərz etdim ki, vergidən 249 milyon manat varid [daxil] olmuşdur. Ancaq bu mədaxilin çoxu vasitəli vergidən olub, vasitəsiz azdır. Məsələn, vasitəli vergidən oktyabrın 1-dək ancaq 17 milyon manat vüsul olmuşdur. Bu surətlə görürsünüz ki, vasitəsiz verginin miqdarı pək azdır və bir qədər artarsa camaat heç zərər çəkməz, bilxassə ki, vasitəsiz vergi varlılardan alınır. Məsələn, gəlir vergisinin cümlətan dəxli 12 milyon manatdır. Bu vergini neçə qat artırmaq olar. Sonra ticarət və sənaye vergisi pək azdır, bu da arta bilər. Ələlxüsus ki, bu vergilərin həpsi 1917-ci ildə son dəfə olaraq artmış və o vaxtdan bəri vergilər artırılmamışdır.

Bundan əlavə, irsdən alınan verginin miqdarı cümlətanı 1 milyon 237 min manatdır. Bunu da çox artırmaq olar. Bu surətlə, əfəndilər, əgər xərcimiz çox isə, dəxlimizi də çoxaltmaq olar. Bunu da ərz etməliyəm ki, axır zamanlar vasitəli vergilər dəxi artmaqdadır. Məsələn, gömrük çox artır. Maliyyə Nəzarəti xəbər verir ki, noyabr ayının 1-dən 15-dək gömrükdən 7 milyon 34 min manat vüsul olmuşdur ki, bu da ayda 15 milyon eylər.

Digər tərəfdən, məxaric maddələrinə bəziləri də əskilir. O cümlədən neft

mədəncilərinə verilən müavinəti-nəqdiyyə azalır, çünki hökumətimiz buraxdığı pul müqabilinə neft aldığından, mədəncilər yavaş-yavaş müavinəti-nəqdiyyədən boyun qaçıraraq pul istəirlər. Bu dərəcəyə çatmışdır ki, qabaqda mədəncilərə ayda 50 milyon verilməkdə ikən indi 30 milyona düşmüşdür. Hətta mədəncilər hökumətə olan borclarından 30 milyon manatını qaytarıb vermişlərdir.

Bir də, ingilis əsgərlərinin dəmiryollarımızdan istifadə etmələri səbəbi ilə ingilis komandanlığı bizə 50 milyon manat borclu idi. Şimdi haman məbləği verməyə başlamışlardır.

Xülasə, əfəndilər; oktyabr ayının 1-dək Azərbaycan hökuməti tərəfindən 1 milyard 77 milyon manatlıq kağız buraxılmışdır. Bundan əlavə 600 milyon manat buraxılması haqqındakı layihənin müzakirəsi əsnasında yenə də bir qədər pul buraxılmışdır. Çünki hökumət ixtiyarında olan məbləğ iyun ayında qurtarmış imiş və yeni pul buraxılmadığı təqdirdə işlər yatacaqmış. Digər tərəfdən, bu layihəyi-qanuniyyə öz vaxtında hazırlanıb təqdim edilmişdir, fəqət komissiyada müzakirəsi ləngə düşmüşdür. Komissiya özü də boynuna alır ki, layihənin ləngə düşməsində müqəssirdir. Bu vəchlə [beləliklə], hökumətin pula ehtiyacı olaraq, layihəyi-qanuniyyənin qəbul və təsdiqindən qabaq 434 milyon manat buraxmışdır. Belə ki, şimdi 600 milyon manata izn veriləcək olarsa 600 deyil, ancaq 166 milyon manat buraxılacaqdır.

Maliyyə-büdcə komissiyası bu layihəyi-qanuniyyəni müzakirə edərkən əmri-vaqe [fakt] qarşısında həqiqəti-halı

nəzərə alaraq qəbul edilməsini təhti-qərara almışdır.

Burasını da ərz etməliyəm ki, buraxılan pulların hamısı xərclənib qurtar[ma]mışdır, bu məbləğdən 80 milyon manat Tiflisdə, 233 milyon manat xəzinələrdədir. Sair yerlərdə də bir qədər pul var.

Bir də, əfəndilər, bu məbləğin buraxılması pulumuzun kursunun düşməsinə də bais ola bilməz. Çünki hökumətin qərardadına görə, bundan böylə 25 faizi bilamükafat hökumətə çatmaq şərti ilə xammalların ixracına müsaidə verilmişdir. Bundan 1 milyard manata qədər mədaxil gözlənir ki, bu da hökumət və xəzinəmiz üçün qızıl fond təşkil edir.

(Mabədi var)

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz mövqifi tərəfindən alınmışdır)

28 təşrini-sani

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Narva dairəsində bizim hissələrimiz şiddətli vuruşmadan [sonra] Narvadan 10 fərsəx cənuba bir neçə kənd işğal edib, 500-dən yuxarı əsir, 4 mitralyoz, araba və silah almışlardır.

Pskov dairəsində silah atışması vaqe olmaqdadır.

Qərbi Dvinada kəşfiyyat əməliyyatı.

Kiyev dairəsində Kuzlisa şəhərinin 10 fərsəx şimalındakı kəndi və Qastonayi

işğal etməkdən ötrü bizim hissələrimiz ciddi vuruşmadadırlar.

Sunja dairəsində - Sunja şəhəri cənubunda ciddi vuruşmalar vardır.

Belqor cəbhəsində bizim hissələrimiz Oboyandan 15 fərsəx cənubdakı kəndlərin xəttlərinə qədər hərəkət edərək Rjava mövqifini [stansiyasını] işğal etmişlərdir.

Liski cəbhəsində - Liski mövqifindən 15 fərsəx cənuba vuruşmalar gedir.

Novoxopyorsk dairəsində bizim hissələrimiz Novoxopyorskun 45 fərsəx cənub-qərbində olan kəndləri vuruşma ilə işğal etmişdir.

Don ilə Volqa arasında bizim hissələrimiz vuruşma ilə Tsaritsından 25-35 fərsəx şimal-şərq və şimal-qərbdə olan Ranok kəndi yaxınlığında olan Tırnovo kəndi xəttinə çıxaraq ciddi surətdə Tsaritsın üzərinə hücum etməkdədir.

Kokçetsk dairəsində bizim yürüş edən hissələrimiz Akmolinskdən şimala 110 fərsəx cəbhə boyunda hərəkətdədirlər.

Sibiryə dəmiryolundan cənuba Tamirovka kəndindən 90 fərsəx cənub-qərbdəki xəttlərə çatıb 1500 əsir almışız.

İvanovskun işğalı əsnasında tərəfimizdən 5 parovoz, bir çox miqdarda qatar, 100 əsir alınmışdır.

Bolqariya sülhünün təfəsilatı

Lion - Bolqariya müvəkkili Stamboliyski tərəfindən imza edilən sülh müahidənaməsi [sazişi] aşağıdakı maddələri havidir [ehtiva edir]:

Bolqariya Frakiyadan imtina edir və Serbiya sərhədinin şimal-qərb ərazisindən bir hissəsini Serbiyaya güzəşt edir. Ordunun 20 minə qədər ixtisar edilməsi

kimi Bolqariya 2 milyard 250 milyon təminatı-hərbiyyə verməlidir.

Misir Milli Komitəsinin etirazı

Nauen - Öz istiqlaliyyətlərini mühafizəyə çalışan Misir xalqı üzərində İngiltərə qoşunlarının təzəllümü [zölmü] və İngiltərə məmurlarının vəhşiyənə rəftar etmələri əleyhinə etiraz olaraq Misir Milli Komitəsi Fransa və İsveçrə qəzetlərinə vurduğu teleqramla müraciətdə bulunmuşdur.

Maxno dəstəsinin yürüşü

N. ordusu qərargahı - Fərarilərin dediklərinə görə, Maxno dəstələrinin yaxınlaşması münasibətilə Rostov və Taqanroq şəhərləri təxliyə edilməkdə-dirlər.

Yaşılların Denikin arxasında müvəf-fəqiyyəti

N. ordusu qərargahı - Qafqaziyadan varid olan [gələ]n yoldaşın rəvayətinə görə, Yaşılların hərəkəti geniş bir dairə kəsb etmişdir. Qroznıda Yaşıllar tərəfin-dən Denikin iki cəza alayı münhəzim [məğlub] edilmiş, 6 top və neçə mitralyoz almışlardır.

Avropada kömür qəhətliyi

Helsinqfors [Helsinki] – Fransada tən-siqat [yanacaq] yoxluğundan naşi [ötrü] bir çox fabrikalarda işlər saxladılmışdır. İta-liya şəhərində kömür qəhətliyi gündən-günə kəsbi-şiddət etməkdədir [şiddətlən-məkdədir].

Müxtəlif xəbərlər

London - Helsinqforsdan verilən

xəbərlərə nəzərən, general Denikin Oryol ilə Tambov arasındakı bolşevik cəbhəsinə yarmışdır.

- Macarıstan Milli Şurasına olacaq in-tixabat [seçkilər] gələcən sənəsi yanvarına qədər təxir edilmişdir.

Türkiyə ilə sülh

Avam Kəmərinə verilən sorğulara ki: “Hal-hazırda Osmanlı dövləti ilə sülh əqd edilməsinin [imzalanmasının] təsri [sürətləndirilməsi] üçün Dövləti-Müttəfiqə və mötəlifəyə [Antanta dövlətlərinə] təq-dimatda bulunmaq olarmı; zira, Britaniya imperiyası mənafeyi bu məsələnin təxir edilməsi ilə əmiqən [dərindən] əlaqədar-dır; və mümkün olmaz mı ki, Amerikanın çıxmasına görə, Türkiyə ilə sülh əqd etmək iqdamatı təsri edilsin [təşəbbüsləri sürətləndirilsin]?” – mister Lloyd Corc cavab olaraq söyləmişdir ki:

“Britaniya hökuməti Türkiyə övzasını [vəziyyətini] həll və fəsl etmək [həll edərək başa çatdırmaq] üçün toplanacaq ictiməni [yığıncağı] səbirsizliklə bəkləyir və bu münasibətlə Dövləti-müttəfiqə və mötəlifə ilə əlaqəyə başlamışdır. Türkiyə ilə səriyyə [tezliklə] sülh əqd edilməsi yalnız Britaniya imperiyasının deyil, bütün cəhanın mənafeyinə xidmət edər bir məsələdir.”

CÜMƏ GÜNKÜ MÜXTƏLİF XƏBƏRLƏR

Dəmir fırqə Baltikdən qayıdır

Berlindən xəbər verirlər ki, Baltikdəki Dəmir fırqə qayıtmağı qərara almışdır.

Onun şimdi nədə olduğu məlum de-yildir.

Amerika və Almaniya

Berlin mətbuatı təbliğat yaparaq, Amerikanın Versal müahidənaməsini [sazişini] imzalamaqdan imtina etməsi ilə Almaniya millətinə siyasi və ya iqtisadi bir fayda verə biləcəyi rəyinə zəhib olmasından [düşüncəsinə yanlışlıqla qapıl-masından] Almaniya əhalisini sağındırır.

Almaniya prezidenti

Almaniya Cümhuriyyəti prezidentliyi namizədliyinə atidə əsamisi mündəric zəvət [aşağıda adları yazılan şəxsləri] qeyd edirlər:

Sosialistlər tərəfindən Ebertin adı çəkilir; milliyətpərvərlər isə Hinden-burqu istəyirlər. Mülkədarlar da Damaş-kenin namizədliyini qaldırırlar.

İtaliya Məclisi-Məbusanında

İtaliya Məclisi-Məbusanında sol fırqələrin bir ittifaq (blok) yapacağı ehti-mal edilir. 47 radikal, 22 sosialist və 15 cümhuriyyətçilərdən bu ittifaqa Bissolati liderlik edəcəkdir.

İngiltərə Hərbi Kabinəsi

Londrada xüsusi Hərbi Kabinə ləğv edilib, Hərbiyyə Nəzarəti indində [nəzində] 20 üzvdən ibarət bir komissiya ilə əvəz edilmişdir.

Mustafa paşanın həbsi

Sabiq Bursa valisi və Hərbi Məhkəmə üzvü [Nəmrud] Mustafa paşa İstanbulda həbs edilmişdir.

Mühüm bir ixtira

İsveç mühəndisi Sednesner bir aparat ixtira etmişdir ki, bir şeyin rəsmini alarkən, eyni zamanda onun hərəkət və sədasını da götürür.

Almanları mühakimə

Müharibə qəvaninini müxtəl edən əşxasın [müharibə qanunlarını pozan şəxslərin] doğru siyahısını tutmaq üçün Məclisi-Ali tərəfindən təyin edilmiş komissiya Versal müahidənaməsinin [sazişinin] 229-cu maddəsinə müvafiq müvəqqəti məhkəmələr planı da tərtib edəcəklərdir.

Bolqariya nə qeyb edir

Məclisi-Alinin son qərarına görə Bolqariya Trakiyanı, Strumçeni və Tsari-brod ilə bir məntəqə ərazisini qeyb edir.

Yaponiya və admiral Kolçak

Yaponiya Hökuməti baş müvəkkili ad-miral Tanaka müzakirəyə başlamaq üçün admiral Kolçakın qərargahına vürud etmişdir [gəlmişdir].

Cəmahiri-Müttəfiqə intixabı

Nyu-York Cümhuriyyətinin son hö-kumət seçkisində cümhuriyyətçilər de-mokratlara qalib olmuşlardır.

İtaliya Məclisi-Məbusanı

Roma - Kanuni-əvvəlin [dekabrın] birinə təyin edilmiş Məclisi-Məbusan güşadı [açılışı] təxir ediləcəkdir.

Misirdə

Qahirə - Yeni kabinə Maliyyə naziri [Yusif] Vahba paşanın nəzarəti altında təşəkkül etmişdir.

Bolşeviklər və qonşuları

Paris - Estlanda səfəratı [Estoniya səfirliyi] xəbər verir ki, bolşeviklər Fin körfəzində olan donanmalarını təslim edib, Rusiya ilə qonşu hökumətlər arasında bitərəf məntəqə təyin etməyə hazır olduqlarını izhar etmişlərdir.

İtaliya makinaları

Roma - Londona avtomobil sərgisinə göndərilmiş İtaliya makinaları haqqında İngiltərə mətbuatı artıq təriflər yazırlar.

DAĞISTANDA

Dərbənd altında

“Volni qorets” qəzetəsinin xüsusi müxbiri yazır:

“Düşmənin güclü qüvvəsi altında dağıstanlılar hissələri Rukel və Kemax kəndlərini təxliyəyə məcbur idilər.

Petrovskiya kalmıqlar fırqəsi və qeyri rus alayı varid [daxil] olmuşdur. Axırncı məlumat nəzərən, dağıstanlıların əks-hücumu ilə yenidən dabravollar Dərbənd tərəfinə atılmışlardır. Yandırılmış və təxrib edilmiş Rukel və Kemax kəndləri dağıstanlılar tərəfindən geri alınmışlardır. Əsir və hərbi qənimət alınmışdır.”

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

Maliyyə nazirinin hökumətin 1919-cu sənə məxaric büdcəsi haqqında təqirini istəmə [rəsmi müraciətinin dinlənməsi] nəticəsində qərara alınmışdır ki:

1) Hərbiyyə, Ticarət, Sənaye və Ərzaq, Dövləti Tədaföi, Məsai, Səhhəti-Ümumiyyə və Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə, portfelsiz nazir, Maliyyə, Xariciyyə, Maarif, Ərazi nəzarətlərinin 1919-cu il məxaric büdcəsi təsvib [təsdiq] edilsin.

2) Ədyan [Dini Etihad] nazirinin 1919 sənəsi büdcəsi bərvəchi-ati təbdil ilə [aşağıdakı kimi dəyişdirilməklə] təsvib edilsin: Məşixət [Şeyxülislam] İdarəsi sədriləri Şeyxülislam ilə müfti həzrətlərinin maaşları nazir müavinləri maaşları ilə müsaviləşdirilir. İşbu sənənin təmmuzu [iyulu] 1-dən etibarən mümaileyhlərə [adı çəkilən şəxslərə] maaşı-məzkur [deyilən maaş] təyin edilsin.

Daxiliyyə nazirinin 1919-cu sənə məxaric büdcəsi bərvəchi-ati dəyişmələrlə təsvib edilsin:

Qubernatorlar və Bakı qradonaçal-nikinə dövləti ev, işıq, yanacaq və xəzinədən yol məxaricəti verilsin.

Dövləti dəftərxana büdcəsi bərvəchi-ati dəyişmələrlə təsvib edilsin:

1-ci fəslin 13 maddəsi - məxaric məbləğini 90 min manata qədər, bütün qaraj məbləğini 1.075.467 manata qədər azaltmalıdır.

Posta-Teleqraf Nəzarəti büdcəsi bərvəchi-ati dəyişmələrlə təsvib edilsin:

1) Şəki şəhər posta-teleqraf şöbəsi qapansın;

2) 28 nömrəli fəslin birinci maddəsi mövcubincə [maddəsinə əsasən] məxaric 153.403 manat olmaq üzrə 5 faiz azalsın.

Ədliyyə Nəzarəti büdcəsi təsviblə bərabər, İstinaf Məhkəməsi [Məhkəmə Palatası] məmurları miqdarının azalması arzu edilir.

Türüq və Məabir [Rabitə və Nəqliyyat]

Nəzarəti büdcəsi bərvəchi-ati dəyişmələrlə təsvib edilsin:

Dəmiryolları İdarəsi 125 nömrəli fəsl 332-1-nci maddəsi mövcubincə Azərbaycan Dəmiryollarının ticarət cəhətcinə eyiləşməsi üçün olunacaq məxaricəti 20 milyon manat azalsın. 125 nömrəli 32-2 maddəsi mövcubincə Azərbaycan Dəmiryolları üçün ehtiyat materialları almaq məbləği 5 milyon manat azalsın. 126 nömrəli fəsl 56-1-nci maddəsi mövcubincə Bakı-Culfa dəmiryolları təmiri məxaricəti 20 milyon manatla azalsın.

Maliyyə Nəzarətinə dövləti məxaricəti büdcəsini dəyişmələri ilə cümlətəni 1.550.554.393 manat məxaric olmaq üzrə təsdiqdən ötrü Məclisi-Məbusana idxal etməsi tapşırılsın.

Maliyyə nazirinin 1919 sənə mədaxil büdcəsi haqqındakı təqriri [istəməsi] nəticəsində, bərvəchi-ati dəyişmələrlə təsvibən Məclisi-Məbusana idxalı qərara alınmışdır:

Maliyyə Nəzarətində

1) Neft rüsumu 186 milyon manat artırılınsın.

2) Buraxılacaq malların gömrüyü 20 milyon manat artırılınsın.

Türüq və Məabir Nəzarətində

Dəmiryolları tarifi təzayüd etdiyi [artdığı] üçün gəlir 20 milyon manat artırılınsın.

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətində Təsadüfi mədaxil 199.999.000 manatla azaldılınsın.

* * *

Daxiliyyə nazirinin, Gəncə Bələdiyyə İdarəsinə intixabat [seçki] məxaricəti üçün 200.000 manat buraxılması haqqındakı təşəbbüsətinə dair təqriri

nəticəsində məzkur [deyilən] bələdiyyə idarəsinin istədiyi 5 faizli 1.399.447 manat istiqraz hesabına olaraq 70 milyonluq fondan istənilən məbləğin buraxılması təhti-qərara alınmışdır.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Qaçqınlar üçün taxıl

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] Qazax qəzasında toplanmış qaçqınlar üçün taxıl almağa Gəncə Nahiyə Müfəttişliyinə 200 min manat göndərmişdir.

Roulendsonun proklamasiyası

Miralay [polkovnik] Roulendson vaxtilə dağıstanlılara xitabən bir proklamasiya [bəyannamə] nəşr etmişdi. İşbu proklamasiya bir çox güft-guya [söz-söhbətə] səbəb olduğu və şayiata görə, İngiltərənin Qafqaziya siyasətinə zidd getdiyi üçün Xariciyyə naziri, [Oliver] Vordrop cənablarına müraciətlə, proklamasiyanın İngiltərə siyasəti ilə nə qədər əlaqədar olduğu haqqında izahatda bulunmuşdur [izahat tələb etmişdir].

Buna Vordrop cavab vermişdir ki, bu xüsusda Londradan isticvabda bulunmuşdur [cavab istəmişdir]. Fəqət, kəndi əlində olan məlumatlara görə, proklamasiya İngiltərə hökumətinin nəzəriyyəsinə müfaviq deyildir.

* * *

Məsai [Əmək] Nəzarətinin Mürəfiə [Məhkəmə] şöbəsi müdiri Nəzarətə bir müxtirə [yazılı müraciət] təqdim edib məlum etmişdir ki, müəssisədarlar son

zamanlar Nəzarətin qəraradlarını qəbul etməkdən çox vaxt imtina edirlər ki, bu da Nəzarətin işlərinə xələl yetirə biləcəkdir.

Binaənileyh [ona görə], müdir Vükəla Şurası zəmnində [nəzəndə] böylə vaxtlarda hökumət tədabiri ittixazı [tədbirləri görülməsi] haqqında Məsai orqanlarına icazə verilməsinə dair iqdamatda [təşəbbüsdə] bulunmağı rica etmişdir.

MİLLİ MÜZƏMİZ

Yeni təsis edilmiş muzənin adını “İstiqlal muzəsi” qoymuşlardır. Yəni istiqlal uğrunda millətin təşəbbüslərini sübut edəcək şeyləri buraya toplayıb da, bu yolda yapılmış fədakarlıqları dünyada hələ baqi qalmış asar [qalan, mövcud olan əsərləri] və dəlilləri ilə göstərəcəklər. Ən gözəl bir məqsəd!

Fəqət, Azərbaycanda öylə əski şeylərdən bir əlamət qalmışdır?

İndiyədək müzəyə yığılmış şeylər arasında öylələrinə rast gəlmədik. Olsun ki, böyük bir ölkənin ətrafına atılıb qalmış və bəlkə də unudulmuş bu şeylərdən bəziləri tapılsın. Ehtimal ki, heç bir şey tapılmasın. Lakin bu şeylərin miqdarı tarixi vəqələrin nisbəti ilə əlaqədardır. Yəni, istiqlal və hürriyyət yolunda görülmüş işlərin hər birinə məxsus bir əlaməti olmalıdır.

Burada iki sual varid olur [əmələ gəlir]:

1) İstiqlal yolunda tarixi cərəyanlar baş vermişmi?

2) Bu tarixi cərəyanların əlamətləri vətənimizdə vardır?

Təbii ki, birincilər olmasaydı ikincilər də meydana çıxmazdı.

Pəs [elə isə], burada öhdəməzə düşən təklif – bildiyimiz qədər həman vüquat [hadisələr] və cərəyanları göstərməkdir ki, şayəd bunların əlamətlərindən bəziləri vətəndaşlarımızın sandıqlarında baqi qalmış ola.

Məlum olduğu üzrə, Azərbaycan türkləri bugünkü istiqlala nail olmaq üçün dünyada misli görülməyən iki böyük istibdad tərəfdarı ilə çarpışmışlar: biri İran və biri də Rusiya istibdadıdır.

İran istibdadının ömrü çox uzun sürməyib, onun “Divi-səfidi” [Ağ divi] məqamında bulunan Ağ Məhəmməd Şah Qacarın qətli ilə tamam edilir.

Rusiya istibdadına gəldikdə, o da general Sisianov kimi “Əhrimən”i qətl edilmişsə də, yerinə sair əhrimənlər göndərilib yüz ildən artıq, bolşeviklərin Bakıdakı izmihlalına [süqutuna] qədər davam edə bilmişdir. Rusiya istibdadının ömrü uzun sürdüyü üçün, təbii ki, asar [əsərləri, izləri] və əlamətlər də çox qalmış ola bilər.

Bu istibdad çarpışmalarında ən böyük rolları o vaxtda Şuşa qalası (Pənahabad), Gəncə və Bakı şəhərləri oynadıqları cəhətlə, asar və əlamətlərinin əxzi [əldə edilməsi] üçün də oralara müraciət etməlidir.

Azərbaycanın ən cavan şəhəri Pənahabad (Şuşa) şəhəri özünün 50 illik təsisindən sonra istibdad çarpışmasında öylə bir qəhrəmanlıq göstərə bilmişdir ki, Gürcüstanın min illik Tiflisi də bunun icrasında aciz qalmışdır. Tiflisi qan dəryasına döndərmiş olan Ağ Məhəmməd şahın öhdəsindən köhnə Gürcüstan gələ

bilmədi. Oradan Qarabağa, o “tərlan yuvası” Pənahabada doğru yürüş açdı. Şəhəri aldı, Tiflisin başına gətirdiyini bunun da başına gətirmək istədisə də, bir neçə Qarabağ cavanları şahın yatağına hücum edib əyri qəmə ilə onu qətlə yetirdilər. Bu minval ilə Azərbaycan ilə tamam Qafqaz əhalisi bu istibdad şərarətindən [şərindən; fitnəsindən] azad edildi. Şahın başı kəsilib Car və Balakən tərəfinə qaçmış İbrahim xana göndərildi. Rəvayətə görə, Məhəmməd həsən ağanın evində bir daş vardır ki, məqtul şahın qanı həman daşın üstə tökülmüşdür. Hətta şahın qatili Səfər bəyin qanlı qəməsi bir xanəndə olduğunu söyləyirlər (kimdə olduğunu öyrənməmişəm).

Azərbaycanda türk şüərasının babası mənzələsində [yerində] bulunan Molla Pənah Vaqif də şahın qəzəbinə giriftar olanlardan biridir. Hərçənd Vaqifin şəhadəti Ağ Məhəmməd Şahın qətlinə sonra icra edilmişdir, lakin şairin tutulub zindana salınmasına və sonra da öldürülməsinə şah özü bais olmuşdur. Öylə ki, rəvayətə görə, Ağ Məhəmməd Şah Pənahabad qalasını təsxir edə [ələ keçirə] bilməyib, Firdovsidən götürülmüş: *“Zə mənəniğə-fələk əbre-fitnə mibarəd To əbləhane gerefti miyane-şişe həsar”* beytini bir ox ucuna yazıb İbrahim xanın Daşaltındakı evlərinə atdırmışdır.

Buna cavab olaraq xanın mirzəsi Molla Pənah da:

“Gər negəhdare-mən anəst ke mən midanəm

Şişə dər bağəle səng negəh midarəd” beytini yazıb şah tərəfinə tullamışdır.

Bu fəqərədən [hadisədən] sonra Ağ Məhəmməd şah and içmişdir ki, qalanı təsxir edəcəyi halda Molla Pənahı

qənərədən [qarmaqdan] asdırsın.

Molla Pənahın qəbri Şuşa qalasında “Molla Pənah günbədi” adı ilə məşhurdur.

Bu fəqərələrdən bir çoxu asarsız buraxılmışlarsa da, yeni mühərrir və rəssamların məşq və sərlövhələrinə yarar, hədsiz və qiymətli maddələrdir ki, yazı və rəsm halında da da müzəyə daxil edilə bilər.

İran istibdadından azad olmuş azərbaycanlılar bu dəfə Rusiya istibdadına məruz qalırlar.

Gürcüstan işini bitirdikdən sonra general Sisianov Gəncə üstünə hücum edir. Buna qarşı müqabilə edilirsə də, rusların hədsiz qoşunu qalib gəlib Gəncənin küçələrində türk qanını sel kimi axıdırlar. Meydanda tək qalmış qəyur [qeyrətli] Cavad xan əzmindən dönməyərək top üstündə əlində qılınca üzərinə hücum edənlərlə mübarizə edirdi. Topun üstündə də bu dilavər [mərd] türkü qətlə yetirdilər. Sair məqtullarla bəhəm Şah Abbas məscidinin səhnində [həyatində] dəfn edilmişdir.

Gəncə əhlinin böylə mərdanə qarşılığı Sisianova xoş gəlmədiyi üçün şəhərin adını “Yelizavetpol” qoymuşdur. “Gəncə” ləfzini [sözünü] hankı bir türk ağzına alırdısa, filfövr [dərhal] o vaxtın bir rubləsi ilə cəzalandırılırdı. Cəzanın dərəcəsi sonra daha şiddət etdi. Məscid hücrələrində iqamət edərək, general Sisianov Bakı səfərinə hazırlanırdı.

Rəvayət edirlər ki, bunun xəyalı ilə uğraşib fikrə qər q olduqları qaranlıq gecələrdə bir it gəlib hücrə damında ulayırmış. Bu macərə hər dəfə təkrar edildiyi cəhətlə bunu fəli-bəd [uğursuzluq əlaməti] hesab edib xoşlanmayan gene-

ral, axirüləmr [nəhayət] itin öldürülməsinə hökm verdi.

Nə isə, Bakı səfərinin talesizliyini general Sisianov anlamışdı. Öylə də oldu. Bakı darvazalarına yaxınlaşarkən, Hüseyinqulu xanın müqərrəbləri [yaxın adamları] general Sisianovu tapança ilə qətlə yetirdilər. Lakin bununla azərbaycanlılar rus istibdadından azad olmadılar. Məqtul generalın yerinə ayrısı göndərildi. Hüseyinqulu xan da İran səmtinə fərar etməyə məcbur oldu.

Bu üç şəhərdə hələ indiyədək övladı baqi qalmış xanların və xanzadələrin yəqin ki, babalarından qalma bir çox əski şeyləri vardır. Bunlara müraciət edilsin, ixtiyarlarında bulunan şeyləri istəsinlər. Olar ki, bəzi şeylər töhfə namı ilə müzəyə məccani [pulsuz] göndərsin. Ziqiymət [bahalı] şeyləri də müəyyən qiymətlə hökumət ixtiyarına ala bilər. Böylə şeylərə sərf edilən paralar qiymətə dək baqi və faydalıdır. Bu kimi xərclərdən qorxmamalı.

Hərgah axtarılan şeylər arasında bir dəne “panavat” sikkəsi tapılsa, bu hamısından gözəl olardı. Zira bu puldan heç yerdə qalmamışdır.

Məlum olduğu üzrə, Pənah xan təsis etdiyi qalanın adına “panavat” (Pənahabad) adlı bir gümüş pul kəsdirmişdi ki, İran cəhətinə də keçib, orada da bir şöhrət qazanmışdı. Qarabağın qocaları hələ indi də 15 qəpiklik rusun gümüş puluna “panavat” deyirlər. İştə, Yekaterina pulları əvəzində “İstiqlal müzəsi”nə “panavat”larımızı cəmləyə bilsək, istiqlal uğrunda da ciddü cəhdimizi sübut etmiş olarız.

Fərhad Ağazadə

TƏBİİ SƏRVƏTLƏRİMİZ

-3-

Azərbaycanımızın Ucardan başlayıb Ləki, Gəncə və Ərəş tərəfləri, sonra Quba mahalının Qızılburundan başlayıb Dəvəçi, Xaçmaz, Xudat və Yalamaya qədər olan tərəfləri təbiətin bizə bəxş etdiyi xüdayi-nabit [əkilmədən, öz-özünə bitən] biyan kökləri ilə doludur.

Məmləkətimiz daxilində öz-özünə bitən bu mənfəətli kökdən biz azərbaycanlılar nə istifadə edirik, nə mənfəət götürürüz? Heç!..

Və bəlkə, bilməməzliyimizdən bu kimi məhsulata etina etməyib əhəmiyyətə baxmaqdayız.

Fəqət biz azərbaycanlıların əhəmiyyət vermədiyimiz bu təbii sərvətimizdən, xaricədən əcnəbilər gəlib mühüm-mühüm istifadələr etməkdə və bu üzdən milyonlar qazanıb aparmaqdadırlar.

Biyan kökü avam arasında “şirin-biyan” denilməklə məşhur otun köküdür ki, bunun kökündən qaynadıldıqdan sonra tatlı şirə hasil olur.

Keçirdiyimiz dünya qovğasından qabaq Azərbaycanımızın Ucar, Ləki, Gəncə mövqiflərində [stansiyalarında] biyan kökündən şirə hasil etmək üçün fransızlar gəlib üç yerdə biyan zavodu təsis etmişlərdi. Zavod sahibi fransızlar Azərbaycanın hər tərəfindən biyan köklərini camaat fəhlələrinə yığıdırıb ucuz-ucuz zavodlarına toplayırlardı. Və burada doğrudan-doğruya kökləri qaynadıb şirəsini hasil edirlərdi.

Biyan kökündən hasil olan şirə də qamışdan hasil olan şəkərə bənzəyir və o rəngdə olur.

Fransızlar Azərbaycandakı zavodlarında hasil etdikləri biyan şirələrini içləri ağ bez ilə qaplanmış yaşıqlərə qoyub vaqonlarla hər ay minlərcə pud olaraq Azərbaycandan Avropaya biyan şirəsi göndərirlərdi.

Sonra Nikolay hökuməti fransızların bundan hasil etdikləri külliyyətli mənfəətə diqqət və fikir vermiş, binaənileyh [ona görə], zavodlardan hasil edilən biyan şirəsi üçün fransızlardan ağır naloq almağa başlamışdır.

Fransızlar isə biyanın şirəsini daha Azərbaycandakı zavodlarında hasil etməmişlər. Topladıkları milyonlarca pud biyan köklərini eynilə kök olaraq vaqonlara yükləyib öylə Avropaya, Fransa zavodlarına şirələri çıxarılmaq üçün göndərməyə başlamışlar və böylə də Nikolayın ağır naloqundan yaxalarını qurtara bilmışlərdi.

1918-nci sənənin hadisəti bu zavodları da təxribata uğratmış, işdən salmışdır. Zavodlar indi təmirata möhtacdır. Təmir edilib hazırlanarsa, yenə sabiqi haldan istifadə etmək əldədir.

Zavodların işlədiyi zaman fransızların Quba mahalında, Ucar və Ləki tərəflərində sifariş verib toplatdıqları biyan kökləri hələ də oralarda yığın-yığın, tayaqlarla durur. O zaman biyan kökünün pudunu zavod sahiblərinə 50-60 qəpiyə qədər satmışlar.

Yalnız Quba mahalında hər il 2-3 milyon puda qədər biyan kökü toplanırmış.

Etinasızlığımızdan indi tələf və çürüməkdə olan biyan köklərindən hasil edilən şirədən hər qisim istifadə etmək mümkündür. Avropadan gətirilən şəkər

və şirniyyatın bu qədər bahalıq vaxtında bu şirə bizim bir çox işlərimizə yarar.

Bu şirədən manpası, qənfet və qənnadı çörəklərinə lazım olan şirələr yapıldığı kimi, bir çox mürəbbələr yapmağa da əlverişlidir.

Bizim öz məmləkətimizin təbii sərvətindən toplayıb da avropalıların hazırlayaraq təkrar gətirib bizə ağır qiymətlərlə satdıqları bu kimi şirniləri, tatlıları öz məhsulatımızdan özümüz toplamağa, özümüz hazırlamağa səy etməli, vaxtdır ki, bundan belə biz azərbaycanlılar da zavodlar sahibi, fabrikalar sahibi olmağa həvəs edəlim, səy və cürət edəlim.

Qəflət edilməsin, Azərbaycanımızda bir çox zavodlara, fabrikalara məhsulat verəcək təbii sərvətlərimiz bol-boldur.

Haydı, Azərbaycan çalışqanlıları, fikrinizi və vaxtnızı bütün-bütünü xırdavat satmaq kimi səthi ticarətlərə sərf etməyin. Azərbaycan məhsulatını kəndiniz işlətmək, xammallarını kəndiniz hazırlamaq üçün zavodlar, fabrikalar təsisinə başlayın. Ticarətdə ən böyük rolü cürət və zəkavət [zəka] oynayır.

Bu kimi təşəbbüslərdə Azərbaycan tacirlərinin fəaliyyəti, işə başlamaları ən artıq əhəmiyyətli olmaqla bərabər, hökumətimizin də Ərzaq və Ticarət Nəzarəti, Maliyyə Nəzarəti və dolayısı ilə Xariciyyə Nəzarəti Azərbaycanımızın xarici əlaqələrini yaxşılatmaq və mali, iqtisadi hallarını yüksəltmək üçün bəsirətli [uzaqgörən] fəaliyyətlər göstərməlidirlər.

Bu nəzarətlər məmləkətimizin məhsulatını, xammallarını hazırlayacaq zavodların, fabrikanın məmləkətimiz

daxilində təsis edilməsinə, vücuda gətirilməsinə olduqca böyük hümmətlətinə, məharətlərini, fəaliyyətlərini sərf etməlidirlər.

Təbiidir ki, o halda ticarətimiz və Avropa ilə ticari əlaqəmiz üzündən Avropanın, Amerikanın hüsn-rəğbətini qazanarız. Fabrikarımızın, zavodlarımızın çoxalması ilə əhalimizi zənginləşdirərik. O vaxt hökumət xəzinəsi dolmağa başlar. Kağız para kəsməyə ehtiyac qalmaz. Pulumuzun etibarını isə daxilədə, xaricədə artır.

Bu kimi halları nəzərə alaraq, Azərbaycan siyasəti ilə iştirak edən firqələrimiz dəxi buna böyük əhəmiyyət verib bu xüsusda hökumətə olduqca kömək etməlidirlər.

N. B.

EHTİKAR İLƏ MÜBARİZƏ

27 təşrini-sanidə qradonaçalnikin sədarəti, dəyirmançılar, Sentrodom və “Kooperasiya” bürosu nümayəndələrinin iştirakı ilə ərzaq məsələsi haqqında bir müşavirə vüqu bulmuşdur. Müşavirə son zamanlar ən kəskin bir dövrə girmiş ərzaq böhranını zəifləşdirə biləcək tədabir tərtibi və onun həyata tətbiq edilməsi məsələsi ilə iştirak etmişdir.

İclas qradonaçalnikin nitqi ilə açılmışdır. Qradonaçalnik nitqində göstərmişdir ki, ehtikar ilə mübarizə etmək üçün yalnız zəbtəyyə tədabiri [inzibati tədbirlər], yəni təhərrilər [axtarışlar], həbslər, mənlər [qadağanlar] və təbidlər [qovmalar; sür-günlər] kifayət etməyib, camaat təşkilatlarının da genişcəsinə iştirak etmələri

lazımdır. Ancaq camaatın kəndi fəaliyyəti ilə və ərzaq təqsimini [bölüşdürülməsi-ni] öhdəsinə götürə bilən camaat təşkilatlarının müavinəti ilə əhalini “vasitəçi” qarətgərlər gürühi-layüflihunu [düzəlməz, adam olmaz qarətçilər kütləsi] əlindən xilas etmək mümkün olub, bazara müəyyən miqdar ərzaq tökməklə qiyməti endirmək olar. Fəqət xüsusi ticarətlər heç bir halda güldürülməməlidir.

Bə'd [sonra] qradonaçalnik həyata tətbiq edilməsi qarşıda duran tədabiri göstərmişdir. Ən əvvəl taxıl ticarəti təhti-inhisara [inhisar altına] alınaraq hökumətin əlinə deyil, dəyirmançılar bürosuna veriləcəkdir və hər yerə buraxılan un da ancaq dəyirmanlardan buraxılacaqdır.

Bu da get-gedə mövcud zapasın [ehtiyatın] artmasına xidmət edə biləcəkdir.

Bu təriqlə [bu yolla] azad satışda çörəyin girvənkəsinin 6 manat yarımdan yuxarı satılmamasına isabət etmək [hədəfinə çatmaq] olacaqdır. Əlbəttə, lazımdır ki, növbədə duran acların uzun dəstələri məhv edilsin və fəhlələrin hali-əsəf-iştimalarını [təəssüf doğuran hallarını] yüngülləşdirmək üçün çarələr düşünölsün. Bir çoxu gündə 24 manat həqqülzəhmət alan fəhlələr insanlıqdan çıxıb kölgə kimi qalmışlardır.

Çörək məsələsi ilə bərabər bir də ət məsələsi vardır ki, o da kəskinləşmişdir. Ətin girvənkəsi bazarda 17 manata qədər qalxmışdır. Əhalinin yoxsul qismi, fəqərayi-kasibə üçün o qiymətə ət almaq mümkün olmadığından, onlar daima ətə həsrət qalırlar. Qradonaçalnik böyük balıqçılarla etilafə [razılığa] girmişdir. Onlar bazara külli, qiymətindən 40 faiz aşağı balıq buraxmağa razı olmuşlardır.

Dəyirmançılar bürosunun nümayəndəsi bəyan etmişdir ki, kanuni-əvvəlin [dekabrın] 1-dən etibarən bürodan izinsiz dəyirmanlardan un buraxılması qət ediləcəkdir [dayandırılacaqdır] və böyləliklə, ərzaq mövcud zapası beş qədər artırılabilir.

Müzakirə zamanında məlum olmuşdur ki, hali-hazırda Sentrodomun dükanlarında hər gün 1300 pud və “Kooperasiya” dükanlarında da 650 pud çörək satılmadadır ki, cəmi gecə-gündüz də 1950 pud eyləyir.

Sentrodom nümayəndəsi bəyan etmişdir ki, gecə-gündüzdə satılmaq üçün bazara 2000 pud çörək çıxarılsa, ərzaq böhranını zəiflədib ehtikarı azaltmaq olar.

Müzakirənin nəticəsində qərara alınmışdır ki, hər gün bişirilmək üçün çörəyin miqdarı 3000 puda qədər artırılсын. Bu şərtlə ki, Sentrodom 2000 pud və “Kooperasiya” da 1000 pud bişirsin. Əgər bu da bəs eyləməsə, bişirilən çörəyin miqdarı ikiqat artırılсын.

Ucuz balığa gəlincə, o da vətəgələr-dən barkaslar [gəmilər] ilə gətirilib burada Sentrodom və “Kooperasiya” vasitələri ilə əhali içində təqsim ediləcəkdir [bölüşdürüləcəkdir].

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Küçələrin tənvi

Bakı qradonaçalniki Bələdiyyə İdarəsinə müraciətlə məlum etmişdir ki, 9-cu polis müfəttişliyi pristavının məlumatına məbni [əsasən], məzkur [deyilən] dairədə olan bir çox soqaqlar tənvir edilmədiyindən [küçələr işıqlandırılmadığından], polis nəfə-

ratı kəndi vəzifələrini layiqincə ifadan məhrumdurlar. Qradonaçalnik məzkur küçələrin tənvi haqqında lazımi tədabir ittixazını [tədbirlər görülməsini] rica etmişdir.

Ticarət iskaləsində

Türüq və Məabir Nəzarətinin [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyinin] Su nəqliyyatı xüsusi müvəkkili işbu məzmununda bir icbari qərardad vermişdir:

1) Bütün gəmilər, buxar, motor, yelkən gəmiləri gün çıxandan gün batana-dək Bakı bargahından [yük limanından] çıxabilirlər.

2) Bakı bargahına həmişə gəlmək olar, fəqət gün batandan sonra gələcək gəmi reyddə gün çıxanadək bəkləməlidir ki, fəqət sonra körpüyə yanaşabilir.

3) Nargin adası ilə Bibiheybət burnu miyanında [arasında] gəzməyə hamı gəmilərə icazə verilir.

4) Yelkən və hərbi lodkalara Nargin ilə Zığ arasında gəzməyə icazə verilir.

5) İşbu icbari qərardad 1919-cu sənə bir dekabrından qüvvətini havi olur [qüvvəyə minir].

6) Qərardadi-icbarini pozanlar hərbi zaman qanunları əmri ilə cəzalanacaqlardır.

* * *

Təşrini-saninin 27-də Tibb fakültəsinin birinci kursu tələbələrinin ümumi iclası vaqe olub, starostalar seçilmişdir.

İntixab edilənlər [seçilənlər] şunlardır: Sədr – Nərimanov, müavin – Peçorski, katib – Kazimov. Əza [üzvlər]: Xanım Hacıhəsənski, Hacıyev, Jujunov, Səfəryans. Namizədlər: Axundov, Mikeladze, Qəhrəmanov.

Yarın tarix və ədəbiyyat şöbəsində də böylə intixabat olacaqdır.

Bədbəxt hadisə

Srağagün təşrini-saninin 28-də gün-düz saat bir radələrində Sabunçudan Bakıya gələn qatar şəhər mövqifinin [stansiyasının] deposuna yaxınlaşdığı zaman bir nəfər rus fəhləsi qatarın hərəkəti əsnasında düşmək istədiyi halda vaqonun çarxı altına düşüb fücədən [dərhal] ölmüşdür.

Qaçaqçılarla atışma

Təşrini-saninin 27-də Bakı polis-meysterinə xəbər verilmişdi ki, Heybat mövqifi mühafizləri bir dəstə qaçaqçıları təqib edirlər.

Jandarmaların müavinətinə 20 nəfər atlı mühafizə nəfəri ilə 2-ci polis dairəsi müavini Həsənov göndərilmişdi. Həsənov məhəllinə [yerinə] çatdıqda atışma kəsilməmişdi.

Həsənovun dəstəsi axşam saat 9-da şəhərə qayıtdıqda rus qəbiristanı yanından keçirdi, bu vaxtda yoldan mühafizlərə atəş açılar. Bu atəşlərdən iki nəfər süvarə məcruh olmuşdur [yaralanmışdır]. Bundan sonra süvarələr atlarını buraxıb qaçmışlardır. Həsənov isə kəndini itirməyib atəş açar, bununla Həsənov kəndi həyatı ilə süvari zabıt vəkili də mühafizə etmişdir.

Məlum olmuşdur ki, 15 nəfər canilər şəhər kənarına qaçaqçılara köməyə gedirmişlər. Qaçaqçılardan bir nəfəri İsmayılخان Mirzəxan oğlu tövqif edilmişdir [tutulmuşdur]. Başqalarının tövqifi üçün tədabir ittixaz edilməkdədir [tədbirlər görülməkdədir].

Hadisat

Oğurluq

- Təşrini-saninin 27-də axşam Telefon küçədə 3 nömrəli Kotlo Kondrateviç Konun evindən naməlum bədəfkar [cinayətkar] tərəfindən 4 dəst əlbisə və başqa ev əşyası, cümlətanı 60 min manatlıq əşya oğurlanmışdır.

- Təşrini-saninin 28-də axşam Malakanski soqda 24 nömrəli Rozaliya Romanovskinin evindən naməlum əşxas [şəxslər] tərəfindən əlbisə, camaşır və gümüş əşya, cümlətanı 58.400 manatlıq əşya oğurlanmışdır.

Oğruların və əşyanın bulunması üçün polis tərəfindən tədabir ittixaz edilmişdir [tədbirlər görülmüşdür].

Məstlik

Təşrini-saninin 28-də Malakanski soqda baqqal dükanı olan bir nəfər iranlı və Yusif Əsgərzadə sərxoş halda Brauning tapançası ilə kəndisini yaralamışdır.

BİRJADA

Kerenski minlik 850-1000 manata qədər, 250-lik kəndi qiymətindən 15 faiz və xırda 30 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 800-1400 manata qədər, yüzlüyü 200-280 manata qədər və xırda 50-75 faizə qədərdir.

Türkiyə kağız lirəsi 1000 manat, imperial 875 manat, altun onluq 1150 manat və Avstriya altunu 2250 manatdır.

Gümüş manat 90 manat və xırda gümüş para 32 manatdır.

Bakı bonunun min manatı İranda 3 tuman 4 qran olmuşdur.

Susinin topu 1050 manata gedir.

Denikin parası kəndi qiymətindən 50 faiz əskikdir.

FİRQƏLƏR VƏ CƏMİYYƏTLƏR

“Müsavət”da

- Lənkəran qəzasından Qızılağac köylüləri susuzluqdan mərkəzi “Müsavət”a şikayət etməklə, onlar üçün şirin su gətirilməsini rica etmişlər. “Müsavət” Ərazi nazirinə yazmışdı, şimdiki belə cavab alınır:

1 noyabr nömrə 1390 ilə Qızılağac köyünə su aparmaq üçün mühəndis Kərim bəy Alxazov tərəfimizdən təyin edilmişdir.

- “Müsavət”ın Ağstafa şöbəsindən mərkəzə belə bir zəbt vərəqəsi [protokol] gəlmişdir:

6 noyabrda iclasımız açıldı, nəticədə istasyon evlərindən iki oda fəhlə və uşaqlarının dərslər oxuması üçün hökumətdən tələb etməyi qərara aldı. Müsəlman fəhlə və uşaqlarına məccanən [pulsuz] olaraq məktəbdə Feyzulla əfəndi dərslər verəcəkdir.

Mərkəz idarə bu xüsusda təşəbbüsatda bulunur.

- “Müsavət”ın Ərəb Həmyə şöbəsi orada bir məktəb açılması haqqında müraciətdə bulunmuşdur və bu xüsusda mərkəz idarə Quba qəzası xalq məktəbləri müfəttişinə istidada [xahişdə] bulunmuş, fəqət bu son günlərdə Ərəb Həmyə məktəbinə, oranın əhalisindən isimləri zeyldə müqəyyəd əşxas [adları aşağıda qeyd edilmiş şəxslər] işbu ianəni vermişlərdir:

Hacı Haqnəzər Əliəsgər oğlu - 90 manat, Məshədi Hüseynqulu Xəlfəqulu oğlu - 1000 manat, Molla Məhəmməd-musa Zeynalabdin oğlu - 200 manat, Kərbəlayı Əjdər Əmirəli oğlu - 200 manat, Baba Səfərəli oğlu - 100 manat, Səfərqulu Meydanəli oğlu - 100 manat, Hacı Əli Gülləli oğlu - 100 manat, Hacı Əliəkbər Mail oğlu - 200 manat, Kərbəlayı Məhəmmədbağır Zeynalabdin oğlu - 50 manat, Şıxəli Bədəli oğlu - 50 manat, Molla Ağababa Hacı Xəlifə oğlu - 50 manat, Əbülqasım Haqnəzər oğlu - 200 manat.

- İrəvan mühacirlərindən Rəhim İsgəndər oğlu ac olması haqqında mərkəzə müraciət etmiş və “Müsavət” onu işə qoymuşdur.

- Qars qəzasının Ağbaba nahiyyəsindən “Müsavət”a zeyldəki [aşağıdakı] məlumat verilir və orada bir cəmiyyəti-xeyriyyə şöbəsinin məzlumlara imdad üçün açılması tövsiyə edilir:

“Bu halda Qars qəzası və İrəvan vilayəti və qəzalarından Ağbaba nahiyyəsində hədsiz müsəlman qaçqınları gəlmişdir. Bunların arasında aclıq və xəstəlik şiddətli surətdə davam edir. Bir az belə gedərsə, hədsiz canlar məhv olacaqdır...”

Bu xüsusda idarə Cəmiyyəti-Xeyriyyəyə yazmış və təşəbbüsatda bulunmaqdadır.

- Lənkəranda 14 təşrini-sani nömrə 1 ilə “Müsavət” Qadınlar şöbəsi mərkəz “Müsavət”a xəbər verir ki, orada qadınlar hüququ və tərəqqisi üçün bir “Müsavət” Qadınlar şöbəsi açılmış. Sədr Məryəm xanım və katibə Şirin xanım olmuşlar. Mərkəzi idarə onları təbrik etməklə, arzu olunan qəzetə və qeyri şeyləri də göndərəcəkdir.

Pasportsuzluqdan

Kaspiyski mədəninə çalışan Həsən Fərzəli oğlu nam [adlı] fəhlənin pasportu itmiş olduğundan, məzkur [adı çəkilən şəxs], mədəndən ixrac edilmişdir. Məzkur fəhlənin işdən qoğul[ma]ması üçün “Müsavat”ın Mürəfiə-Müsəliyə [Məhkəmə və Barışıq] şöbəsi Balaxanı-Sabunçu qalabəyisinə müraciətən Həsən Fərzəli oğluna pasport verilməsi haqqında lazımi təşəbbüsatda bulunmuşdur.

Firqə qurultayına

2-6 dekabrda vəqə olacaq “Müsavat”ın firqə qurultayına Bakı şəhəri müsəvatçıları tərəfindən zeyldəki [aşağıdakı] şəxslər intixab edilmişlər [seçilmişlər]:

1. Seyid Zərgər, 2. Kərbəlayı Vəli Mikayılzadə, 3. Əbdülvəhab Məhəmmədzadə, 4. Seyid Hüseyn Sadiq, 5. Əliyusif Cəlalzadə, 6. Qulam Şərifzadə.

Sabunçudan:

1. Səməd bəy Əliisgəndərzadə, 2. Mehdiqulu Mehdiqulu, 3. Ağabala Məcidzadə, 4. Seyfulla Əzimzadə.

Binəqədi şöbəsi tərəfindən:

1. İshaq Axçura oğlu, 2. Piri Mürsəlzadə, 3. Musa Axundzadə, 4. Novruz Ağazadə.

Buzovna şöbəsi tərəfindən:

1. Hacı İsgəndər Abuzərzadə, 2. Feyzulla Feyzulla oğlu, 3. Şəkərəli Əliyev, 4. Şirəli İrəqəli oğlu.

Bibiheybət şöbəsi tərəfindən:

1. Hüseyn Müzəffərov, 2. Süleyman Altunbayev, 3. Baladadaş Vəlizadə.

Əmirhacıyan şöbəsi tərəfindən:

1. Sadiq Bahadırılı.

Xanqışlaqdan:

1. Məhəmmədzadə Mirzəbala, 2. Se-

yidhüseyn Həşim, 3. Mirhəsən Münsif, 4. Nurməhəmməd Nurizadə.

Bülbülə şöbəsi tərəfindən:

1. İzzətulla Şərifzadə, 2. İsgəndər Hüseynzadə.

Taghiyev fabrikasında

Noyabrın 27-də “Müsəvat” firqəsi idarəsində Taghiyev fabrikasında çalışan müsəlman əmələlərinin ümumi iclası vəqə olmuşdur. İclasda bahalıq məsələsi və bununla əlaqədar olan bu vaxta kimi fabrika müdiriyyəti tərəfindən saxlanan 75 faiz pribavka [artım] məsələsi müzakirə edilib, əmələlər qərar qoymuşlardı ki, müdiriyyət 75 faiz artıqlığı verməsə, onlar tətillə elan edəcəklər.

İclası idarə edən Cavad bəy Məlik-Yeqanov və məclisdə iştirak edən Hüseyn Müzəffərov, Yusif İbrahimi, Abbasqulu nitqləri ilə fəhlələri sakit edib əvvəlcə hökumətə müraciət etməyi, əgər bir şey çıxmasa, sonra qəti tədbir ittixazına girişməyi məsləhət etmişlərdir.

Nəticədə iclas hökumətə müraciət etməyi qərara almışdır.

Hökumət ilə müsahibə nəticəsində Ticarət, Ərzaq Nəzarəti Taghiyev fabrikası müdiriyyətinə böylə bir məktub yazmışdır:

“Bizdə olan məlumata görə, fabrikanızda çalışan əmələlər bu gündən etibarən tətillə müraciət etməyi qərara almışlar. Səbəbi də sentyabrın 1-dən məvaciblərin üzünə əlavə olunmuş 75 faiz əlavəni vermədiyinizdəndir. Bunu da cənabınıza məlum edirik ki, həmin 75 faiz Ticarət-Ərzaq Nəzarəti və Maliyyə-iqtisadi Komissiyonu tərəfindən də qəbul

edilib, avqustun 1-dən fabrikadan əmələ gələn malların üzərinə əlavə edilmişdir. Ona görə fəhlələrin zəhmətləri üzərinə də əlavə edilməlidir.

Həmin layihə Maliyyə-iqtisadi Komissiyon[u] tərəfindən Şurayi-Vükəlanın [Nazirlər Kabinetinin] bugünkü iclasına təsdiq üçün təqdim edilmişdir.”

CƏMIYYƏTİ-XEYRİYYƏDƏ

Zərgərlər Təşkilatından

Bakı Zərgərlər Təşkilatı tərəfindən Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinə qaçqınlar nəfinə [xeyrinə] olaraq Kərbəlayı Sultan Əlizadənin vasitəsilə 10.100 manat ianə varid [daxil] olmuşdur.

Buxara qaçqınları

60 nəfər Buxara qaçqınlarına Həsən-quliyə getmək üçün Cəmiyyəti-Xeyriyyə tərəfindən 3.762 manat yol xərci verilmişdir.

Bir piyalə çay məclisi

Cümə günü, təşrinin 28-də Cəmiyyəti-Xeyriyyə tərəfindən qaçqınlar nəfinə [xeyrinə] olaraq təşkil edilmiş çay məclisinə təşrif gətirən əşxasə [şəxslərə] Cəmiyyəti-Xeyriyyə tərəfindən izharitəşəkkür edilib, çox əfsuslar olur ki, dəvət olunan və bu məclisdən müxbir [xəbərdar] olan əşxasın bir çoxu qaçqınlara müavinət etmək üçün bu məclisə təşrif gətirməmişlərdir.

Məclisdən hasil olan mədaxilin surəti qəzetə vasitəsilə xəbər veriləcəkdir.

“Tərəqqi” Maarif Cəmiyyətində

Cəmiyyəti-Maarifi-İraniyyə “Tərəqqi”nin yeni bir Nəşriyyat şöbəsi təşkil üçün cümə günü İran ziyalıları İttihad mədrəsəsində təyin edilmiş ümumi iclaslarında şöbə üçün mükəmməl bir nizamnamə tərtib verilməsi üçün 7 nəfərdən ibarət bir komissiyon intixab etmişlərdir.

İclas

Təşrinin 30-da yekşənbə [bazar] günü axşam saat 4-də ikinci gimnaziya binasında İttifaqi-mütəəlliminin [Şagirdlər İttifaqının] idarə iclası vüqu bulacağı elan olunur.

AZƏRBAYCANDA

Gəncədən

“Qaçqınlara Köməkçi Cəmiyyəti”

Qəzetələrdə də oxunduğuna görə, bütün Azərbaycanda olduğu kimi Gəncədə də qaçqınların halı olduqca ağır idi.

Hökumətin milyonlarla sərf etdiyi paradan nəticə etibarilə bir şey meydana çıxmıyrdı. Hökumət məmurları əski qaçqınlara heç yardımda bulunmadığı halda, yenidən qaçqınlar gəlməkdə idi.

Hasili, gündən-günə sayı çoxalan qaçqınların dolanacağı Allah ümidinə qalmışdı. Gəncə və qəzası səfalətzədələrlə dolmuşdu.

Ən nəhayət, gec də olsa, gəncəliyərin həmiyyəti qələyana [cuşa] gəldi.

Təşrinin 5-ndən etibarən burada bir “Qaçqınlara Köməkçi Cəmiyyəti” təsis etdi.

Cəmiyyətin məqsədi hökumətin təmin edəmədiyi qaçqın ehtiyaclarını əlindən gəldiyi qədər ödəməkdir.

Sonra qaçqın tələfatının önünü almaqla, əlimizə sağlam çoluq-çocuğun həyatlarını qazanmaqdır. Cəmiyyət möhtac olanlara müavinət etməklə bərabər, çalışa bilən qaçqınlara da iş bulmaqla yardımda bulunacaqdır.

Cəmiyyətin nizamnaməsi təb'ə [çapa] verilmişdir. Bu günlərdə təb'dən çıxmalıdır.

“Qaçqınlara Köməkçi Cəmiyyəti”nin təşəkkül etdiyi gündən bu günə qədər topladığı ianə 1 milyon yarım miqdarındadır. Bundan əlavə, Gəncənin bəzi məhəllələrindən daha ianə toplanmışdır. Anlaşıldığına görə, yekunu 2 milyon keçəcəkdir. Cəmiyyət ianə verən cənabların adlarını qəzetdə elan edəcəkdir.

İş etibarilə də cəmiyyət yavaş-yavaş çalışmaqdadır. Əvvəlkinə nisbətən Gəncədəki qaçqınların halı bir az da olsa, yaxşılaşmışdır.

İanə verənlərin ianə verdiyi vaxt göstərdiyi mərdlik bizi çox sevindirir. Cəmiyyətin hər bir hərəkəti ilə bütün millət əlaqədar olduğu üçün toplanan ianələr yerində sərf olunmaqdadır.

3-4 yüz qadın çalışdırmaq üçün qaçqınlara məxsus olmaq üzrə bir emalatxana açılmaq üzrədir.

Azərbaycanın sair şəhər və qəsəbələrində də böylə cəmiyyətin təşəkkülünü arzu edib, Allahdan kəndilərinə müvəfəqiyyətlər diləriz.

Şəhidlər abidəsi

Azərbaycanı qurtararkən yolumuzda

canını verən qardaşlarımıza Gəncənin yaylağı Hacıkənddə bir abidə tikdirmək üçün əvvəlcə ianə toplanmışdı.

Bu günlərdə başda Cəmiyyəti-Xeyriyyə sədri Məşhədi Əli Rəfizadə bulunduğu halda, heyəti-məxsusə tərəfindən Hacıkənddəki abidənin binası vəz edildi [qoyuldu]. Abidə qəsəbənin gözəl bir yerində olduğu kimi, tərzi-memarisı də bəyəniləcək bir şəkildədir.

Daha böyük bir abidənin Gəncə şəhərində təsisi əvvəlcə qərara alındığı və Sənətkarlar İttifaqı başda olduğu halda xüsusi bir heyət tərəfindən bir an əvvəl tikilməsi qərara alınmışkən, nədən[sə] şəhərdəki abidə gecikdi. Biz arzu edərdik ki, indiyə qədər abidənin planı deyil, özü yapılmalı idi. Hər halda, bir təmənnamız vardır, o da abidənin tez meydana gətirilməsidir.

Gəncə qəzasının təqsimi [bölünməsi]

Daxiliyyə nazirinin əmrinə görə, Gəncə qəzası Şamxor və Gəncə qəzaları olmaq etibarilə iki qəzaya bölünmüşdür. Birincinin mərkəzi Zəyəm, ikincinin mərkəzi isə Gəncə şəhəridir. Gəncə qəzasını böylə bölməkdə hökumət isabət [düzgün] etmişdir.

Stepan Lalayevin axırı

Gəncə həbsxanasında məhbus olan məşhur “Styopka” xəstələnib üç gün bundan əvvəl həbsxanada ölmüşdür.

“Müsavat”da

“Müsavat”ın Gəncə şöbəsi tərəfindən bu günlərdə Gədəbəydə bir şöbə açılmışdır. Bunlardan əlavə, 3-4 köydə dəxi şöbələr açılmışdır. Bu günlərdə bir

iclası-ümumi çağırılıb, əhvali-hazirədən məlumat verildi, sonra firqə qurultayına nümayəndələr intixab edildi [seçildi].

Qubadan: Bələdiyyə intixabı haqqında

(Xüsusi müxbirimizdən)

Quba sərvəti-təbiiyyəsinə və qayət münbit və məhsuldar torpağına baxmayaraq, söyləyə bilərəm ki, birinci evinin əvvəlinci daşı qonulandan bu ana kimi nə kəndisi eyi bir gün görmüş və nə əhalisi rifahi-hal ilə yaşaya bilmişdir... İşbu qəzada, yəni məhsuldar bir torpaq üzərində rifahiyyət fiqdanına [yoxluğuna] səbəbiyyət verən bir çox amillərdən biri və bəlkə də, başlıcası Qubada ziyalı qüvvələrin yoxluğu və az-çox olanlarının da əsəri-həyat [canlılıq] göstərməmələri olmuşdur. Həyatı-ictimaiyyənin baş əsəbi (nervi) sanılan camaat müəssisələri daima Qubada vəzifələrini anlamayanlar və camaat, millət mənafeini düşünməyənlər əllərində qalmışdır. Camaat müəssisəsi namına Quba şəhərində yalnızca bir bələdiyyə məclisi vardır ki, orada camaat müqəddəratını “həll” edən əfəndilər daima qalın qafa hacılardan və adamcıl qoçulardan ibarət olmuşdur. O ağaların göstərdikləri xidmət ancaq şəhərin var yerlərini kəndi xüsusiyyətlərinə keçirmək və qəsb (zaxvat) təhəllükü [arzusu] yolunda olmuşdur ki, şimdi bir qarış da olsa, şəhər üçün açıq və azad yer qalmamışdır. Çürük çar istibdadının devrilməsi ilə əfkəri-ammədə vüqu bulan təbəddülat [ictimai fikirdə] meydana gələn dəyişikliklər sayəsində Quba ətalətinin alt-üst olacağını zənn edənlər vardı. Fəqət, məəttəəssüf [təəssüf ki], yenə əski

qafalılar və xəncərli qoçular meydangir olub çalışmaq üçün can atan yeni qüvvələrə fürsət buraxmadılar. İnqilabdan sonra seçilmiş, daha doğrusu, hacıların və qoçuların arzusuna müvafiq bələdiyyə üzvü yapılmış ağalar şəhər üçün təmirat naminə bir iş yapmadıqları kimi, camaat üçün də bir yenilik əsəri göstərmədilər və göstərmədilər. Pud vergisindən yüz minlərcə hasil olan gəlirin nəərəyə sərf olunduğu bir Allahdan başqa heç kəsə məlum deyildir. Şəhər əcxanaxasında əlac bulunmadığından xəstəsi olanlar minlərcə para sərf edərək Bakıya getməyə məcbur olurlar. Nöqsanlar saymaqla bitəsi deyildir. Mən bu xüsusda uzun-uzadı danışmaq istəməyib, ancaq vətəndaşlarıma yeni intixabat münasibətilə bir neçə kəlmə ərz etmək istəyirəm.

Qardaşlar, artıq qəflət zamanı keçmişdir. Hər işdə “bəməncə” [mənə nə] demək vaxtı deyildir. Tarixin səhifələrinə gömülmüş rus istibdadı ilə məə [birgə] mənhus ətalət və durğunluq dəxi hər tərəfdə tükənmişdir. Yalnız biz nə üçün bədbəxt olalım? Şimdi çalışmaq zamanıdır. Həmdüilləh, dövlət özümüzün, hökumət özümüzün, bizə mümaniət [manecilik] edəcək bir amil ortada yox. Qoçuların xəncərindən qorxmayın, işə yarar adamlar seçiniz. Həmdlər olsun, ziyalı cavanlarımız artıq xalqdan qaçmaq istəməyirlər. Onların həvəslərin söndürməyiniz. Qərəzi-şəxsiyə qapılıb öz mənfəətinizə və ümumi camaat mənfəətinə balta çəlməyiniz. Onu bilməlisiniz ki, son peşimanlıq fayda verməz.

Türkoğlu

GÜRCÜSTAN XƏBƏRLƏRİ

Miralay Haskell

İstanbul qəzetələrindən “Renessans” 16 təşrini-sanidən xəbər verir:

“Ermənistan və Gürcüstan arasında Amerika tərəfindən göndərilən əmtəə və ərzağın təqsiminə [bölüşdürülməsinə] nəzarət etmək üçün Haskell Tiflisə övdət edəcəkdir [qayıdacaq].”

Ermənistan hökuməti rəisi

Sırağün gündüz saat 2 radələrində Ermənistan hökuməti rəisi Xatsoy Qarakilsə-Dilican təriqi [yolu] ilə İrəvana əzimet etmişdir [getmişdir]. Xatsoy müşayiət etməyə Xariciyyə naziri müavini [Nikolay] Kartsivadze, Türük və məabir [Nəqliyyat və rabitə] idarəsinin direktoru Çxeidze, Gürcüstanın Ermənistandakı nümayəndəsi [Gerasim] Maxaradze, general [Foma] Nazarbekov, Ermənistanın Gürcüstandakı nümayəndəsi Yevanqulov və başqaları vağzala gəlmişdilər.

Ermənistan ordusu ehtiyacı üçün

Miralay [polkovnik] Reyin bəyanatına görə, Ermənistan hökuməti sədrinə Ermənistan ordusu ehtiyacından ötrü miralay Rey tərəfindən 20 min odeyal və isti əlbisə veriləcəkdir.

Amerika Dəmiryol Komissiyası

Mövsuq [etibarlı] mənbələrdən xəbər verirlər ki, yaxın zamanda Cəmahiri-Müttəfiqə [Birləşmiş Ştatlar] cəmiyyətləri kompaniyası tərəfindən təşkil edilən Amerika mühəndislərindən ibarət bir komissiya Tiflisə varid olacaqdır [gələcəkdir]. Bu komissiya Qafqaziyada dəmiryol işləri

vəziyyətini tədqiq və təhqiq edib, qabaqcadan hazırlanmış iqtisadi plan üzrə yeni dəmiryol xəttləri inşası üçün lazımı çarələr axtaracaqdır.

Bolşevik çıxışlarının təsviyəsi [aradan qaldırılması]

Gürcüstan hökumətinin 27 təşrini-sani[də] nəşr etdiyi rəsmi məlumata nəzərən, təşrini-saninin 10-25-nə qədər axırncı bolşevik çıxışlarında iştirak edənlər hərbi məhkəmə qərarı ilə 9 nəfəri güllələnməklə edam edilmişlərdir.

İZHARİ-TƏŞƏKKÜR

Möhtərəm müdir əfəndi!

Təvəqqe olunur, aşağıdakı bu bir neçə kəlmə razılıq sözlərimə möhtərəm qəzetəniz sütunlarında yer verəsiniz.

Qazax mahalının qubernatorunun köməkçisi Əhməd Abbasov cənabları öz xatuni-möhtərəmələrinin vəfatı münasibətilə Qazax Darülmüəlliminin mütəəllimlərinin biçizlərinə [Qazax Seminariyası şagirdlərinin yoxsullarına] ianə olaraq 2 min manat vermişdir. Və əlavə, darülmüəlliminin özünə də 5 baş qoyun ianə etmişdir.

Bu cənabdan başqa, Qazax əhalisindən Məşhədi İsmayıl Həsənzadə taxılın bu bahalıqında darülmüəlliminin qeydinə qalıb və bununla özünün maarifpərvərliyini göstərib, məktəbimizə ucuz qiymətdən 400 puda kimi taxıl buraxmışdır.

Hər iki zatdan [şəxsdən] səmimi-dildən [səmimi-qəlbədən] razılıq edib, cənabi-Haqdan onlara tövfiq [Allahın köməyini] və səlamətlik diləriz. Və bunlar çox sağ və var olsunlar.

Əlavə, birinciyə öz əziz yoldaşının itkisində cənabi-Allah səbri-cəmil əta buyursun.

*Qazax Darülmüəlliminin müdiri
F. Köçərli*

Xəzər dənizində posta, sərnişin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çarşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çarşənbə və cümə günləri saat 4-də.

*Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər
Gəz və geri*

17-ci körpüdən çarşənbə günü saat 4-də.

*Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gəz-Məşhədsər
və geri*

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

*Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və
geri*

Paroxodlar Petrovskdən pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Doktor M. İ. Lurye

Əmrazi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının kücündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armysanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Berlin Darülfünunu doktoru S. İ. Kopelioviç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları. Qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

11449

Elan

Təxminən bir ay bundan əqdəm [qabaq] Suraxanı əhillerindən Yusif Pəncəli oğlu öz həmkəndlilərindən birisi ilə Nuxa qəzasının Həşəmköylü kəndi sakinlərindən iki qardaş Bayram və Oruc Əli oğlanları tərəfindən onlara mal satmaq bəhanəsi ilə Həşəmköy kəndinə aparılmışlardır. Sonradan anlaşıldığına görə, iki qardaşlar Yusif ilə yoldaşını öldürmək istəmiş və bunlardan birisi qaçıb xilas olmuşdur. İndi ümum Azərbaycan vətəndaşlarından bunları görüb və həman adamları tanıdıqda hökumət ixtiyarına vermələri rica olunur.

*Kərbəlayı Dadaş
14096*

Müdir: Hacıbəyli Üzeyir

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Sirk “Modern”

səh. 621. “Güləşməyin axırını günün”: qəzetdə “axırını” sözü iki dəfə getmişdir.

Cümə günkü müxtəlif xəbərlər

səh. 629. “Strumçe”: Şimali Makedoniya-nın Strumitsa şəhəri nəzərdə tutulur.

“Tsaribrod”: Şimali Makedoniyanın cənub-şərqində, Bolqarıstan sərhədi yaxınlığında yerləşən indiki Dimitrovqrad şəhəri nəzərdə tutulur.

“admiral Tanaka”: qəzetdə soyadı təhrif edilmişdir.

“Vahba paşa”: qəzetdə “Vahab paşa” getmişdir.

Dağıstanda

səh. 630. “Rukel”: Dağıstanın Dərbənd rayonunun kəndi.

“Kemax”: Dağıstanın Dərbənd rayonunda kənd olmuşdur; hal-hazırda mövcud deyil.

Vükəla Şurasında

səh. 631. “Təsədüfi mədaxil 199.999.000 manatla azaldılsın”: güman ki, “azaldılsın” yerinə “artırılsın” olmalı idi.

Milli müzəviz

səh. 633. “Ze mənəniğe-fələk əbre-fitnə mibarəd / To əbləhane gerefti miyane-şişe hasar”: “Fələyin mancanağından fitnə buldu yağır, sən axmaqcasına şüşə arasında hasar tutmusan.” (farsca)

“Gər negəhdare-mən anəst ke mən midanəm / Şişera dər bağəle səng negəh midarəd”: “Əgər məni qoruyan mənim tanıdığım dırsa, şüşəni daşın qoltuğunda da qoruyar.” (farsca)

Farsca beytləri Akademik Teymur Kərimli oxumuş və tərcümə etmişdir.

Akademik Teymur Kərimlinin qeydi:

“Birinci beyt Firdovsiyə deyil, Qacarla birgə gəlmiş saray şairinə məxsusdur və əslə belədir:

*Ze mənəniğe-fələk senge-fitnə mibarəd
To əbləhane gerefti miyane-şişe qərar*
Yəni:

Fələyin mancanağından fitnə daşı yağır
Sən isə axmaqcasına şüşənin arasında dayanmısan.”

səh. 633. “Şah Abbas məscidinin səhnində”: qəzetdə “səhnində” yerinə “səhnəsində” getmişdir.

Ehtikar ilə mübarizə

səh. 637. “beş qədər artırıla biləcəkdir”: güman ki, “beş qədər” yerinə “bəs qədər” olmalı idi.

Bakı xəbərləri

səh. 638. “Telefonu küçə”: Bakıda, indiki 28 May küçəsi.

“Malakanski soqaq”: Bakıda, indiki Xaqani küçəsi.

Cəmiyyəti-Xeyriyyədə

səh. 641. “Həsənqulu”: Türkmənistanın Balkan vilayətində, Xəzər dənizi sahilində şəhər; indiki Əsənqulu şəhəri.

Gürcüstan xəbərləri

səh. 644. “Yevanqulov və başqaları”: qəzetdə belə getmişdir: “Yevanqulov ilə və başqaları”.

ADLAR GÖSTƏRİCİSİ

Abbas: Ermənistan ərazisində azərbaycanlıların özünümüdafiə dəstələrinin təşkilində iştirak etmişdir. 166

Abbas Bayram oğlu. 278

Abbas Haşım oğlu: Bakıdakı Qars qaçqınlarından. 220

Abbas Mirzə (1789-1833): Qacar taxtının vəliəhdi; Fətəli şah Qacarın oğlu. 401

Abbas Mirzə Fərmanfərma (Sələri-ləşkər; 1890-1935): İranın siyasi xadimi; Ədliyyə naziri olmuşdur. 127, 465

Abbasəli Rza oğlu: Balaxanada fəhlə olmuşdur. 47

Abbasqulu: fəhlə hərəkatının fəal iştirakçısı. 640

Abbasquluzadə, Həsən: “Müsavat” partiyasının Əhmədli kənd şöbəsinin katibi olmuşdur. 48

Abbasov, Əhməd: Qazax qubernatorunun köməkçisi. 644

Abbaszadə, Abbas (Mirzə Abbas; yaxud A. Mollazadə; 1870-1920): Azərbaycanlı pedaqoq və folklorşünas. Azərbaycan məktəbləri üçün dərsliklər qələmə almışdır. Bəzi əsərlərində “A. Mollazadə” imzasından istifadə etmişdir. Gəncə Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyətinin və Gəncə Türk Müəllimləri İttifaqının üzvü olmuşdur. 44, 80, 109, 222, 223, 224, 227

Abbaszadə, Mirzə Abbas: bax. Abbaszadə, Abbas.

Abbaszadə, Mirzə Əhməd: Bakı sakini. 535, 560, 589

Abbaszadə, Yusif: Bakı sakini. 535, 560, 589

Abdulla (Məshədi Abdulla): çayçı. 611

Abdulla əl-Məazi: bax. Əl-Məazi, Abdulla.

Abdulla Rəhim oğlu (Hacı Abdulla): Bakı sakini. 161

Abdullayev, Asəf: Bakı sakini. 221

Abdullayev, Ələsgər (yaxud Şəkili Ələsgər; 1866-1929): Azərbaycan xanəndəsi. 257, 366

Abdullazadə, Həsən Səbri: Azərbaycan aktyoru. 167, 196

Abuzər Almas oğlu: Könüllü Təşkilatının üzvü. 193

Abuzərzadə, İsgəndər (Hacı İsgəndər): “Müsavat” üzvü; “Müsavat”ın 1919-cu il dekabr qurultayının Buzovnadan nümayəndəsi. 640

Adamov, N.: Bakıda kantoru olmuşdur. 253, 342, 368

Adamov, S.: Bakıda kantoru olmuşdur. 253, 342, 368

Adil bəy (1865-1932): Osmanlı dövlətinin siyasi xadimi. İki dəfə (1909, 1919) Daxili işlər naziri olmuşdur. 44

Ağa Əli (? - 1919): İran Demokrat firqəsinin liderlərindən. 465

Ağa Rzaqulu oğlu: “Tula” gəmisində sükançı olmuşdur. 162

Ağa Zeynalabdin oğlu (Kərbəlayı Ağa Molla Zeynalabdin oğlu). 106

Ağababa Xəlifə oğlu (Molla Ağababa Hacı Xəlifə oğlu): Quba qəzasının Ərəb Həmyə kəndinin sakini. 639

Ağababa Rza oğlu: Bakıda neft mədəninə fəhlə olmuşdur. 557

Ağabala Qulam oğlu. 614

Ağabəyov, Rza bəy (1894-1961): Göyçayda anadan olmuş, Moskvada hüquq təhsili almışdır. Göyçaydan Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinə seçilmiş, “Müsavat” fraksiyasının üzvü olmuşdur. 114, 115, 174, 175, 176, 177, 350, 377, 625

Ağacanov, Cəbrayıl: Bakı sakini. 221

Ağaəli Gülmirzə oğlu. 614

Ağaəliyev, İsmayıl: Bakı sakini. 221

Ağahacıadə, Hüseyn: Bakı sakini; “Müsavat” üzvü. 47

Ağakərim Məhəmmədəli oğlu (Məşhədi Ağakərim Hacı Məhəmmədəli oğlu): Şamaxı şəhəri sakini. 448

Ağakərim Səfərdər oğlu (Kərbəlayı Səfərdər oğlu): Lahıc sakini. 136

Ağalarov, Böyükkişi. 30

Ağamalıoğlu, Səməd ağa (yaxud Ağamalızadə; Ağamalıyev; Ağamalov; 1867-1930): Azərbaycanın və Sovet İttifaqının dövlət xadimi. Zaqafqaziya Seyminin və Azərbaycan Milli Şurasının üzvü olmuş, Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentində Sosialistlər fraksiyasını təmsil etmişdir. Sovet dövründə Azərbaycanın Kənd Təsərrüfatı xalq komissarı vəzifəsini tutmuş, Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikası Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin sədri, Zaqafqaziya Sovet Federativ Sosialist Respublikası Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin sədrlərindən biri olmuşdur. 7, 10, 34, 35, 37, 89, 175, 203, 204, 378, 403, 404

Ağamalızadə, Məhəmmədəli: Bakı Politeknik məktəbi Türk Mütəəllimləri Təşkilatının xəzinədarı. 219

Ağaməhəmməd İlyas oğlu: Balaxanada fəhlə olmuşdur. 47

Ağaoğlu, Əhməd bəy (1869-1939): Azərbaycanın və Türkiyənin gökəmli ictimai-siyasi xadimi; hüquqşünas, şərqşünas, yazıçı-publisist. Türkçülük hərəkatının ideoloqlarından biri olmuşdur. 330, 331

Ağaoğlu, Məhəmməd bəy Həsən bəy oğlu (1895-1949): İrəvanda doğulmuş, Moskvada oxumuş, Azərbaycanda dövlət qulluğunda müxtəlif vəzifələrdə işləmişdir. Cümhuriyyətin süqutundan sonra xaricə getmiş, təhsilini Berlin və Vyanada davam etdirmişdir. Türkiyə və ABŞ universitetlərində işləmişdir. 440, 441, 442

Ağasibəyov, Ağası bəy: Gəncə Bələdiyyəsi nümayəndəsi. 361

Ağayev, Cəmil. 30

Ağayev, Əhməd: Axalkalakidə qaçqınların müvəkkili olmuşdur. 106

Ağayev, Həsən bəy (1875-1920): Azərbaycanın görkəmli dövlət xadimi. Moskva Universitetinin Tibb fakültəsini bitirmişdir. Azərbaycan Milli Şurasının 28 may 1918-ci il tarixli iclası (Azərbaycanın müstəqilliyinin elan edildiyi iclas) Həsən bəy Ağayevin sədrliyi ilə keçirilmişdir. Azərbaycan Parlamenti sədrinin birinci müavini olmuş və Parlamentin sədri Topçubaşov Bakıda olmadığından, Həsən bəy faktiki olaraq Parlamentə rəhbərlik etmişdir. Tiflisdə erməni terrorisi tərəfindən qətlə yetirilmişdir. 6, 87, 126, 173, 202, 349, 440, 441, 442, 624

Ağayev, Həsənağa: Bakı sakini. 221

Ağayev, Məhəmməd: bax. Ağaoğlu, Məhəmməd bəy Həsən bəy oğlu.

Ağayev, Vəli: Biləsuvar uçastokunun pristav müavini olmuşdur. 586

Ağayeva, Xədicə xanım Sadıq bəy qızı (1885-1958): Müəllimə; Ufa türklərindən idi. Azərbaycan Parlamenti sədrinin müavini Həsən bəy Ağayevin həyat yoldaşı. 157

Ağazadə, Ağabala: Bakı Politeknik məktəbi Türk Mütəəllimləri Təşkilatı İcraiyyə Komitəsinin üzvü olmuşdur. 219

Ağazadə, Fərhad Məşhədi Rəhim oğlu (1880-1931): Azərbaycanın görkəmli pedaqoqu və publisisti. Şuşada anadan olmuş, Qori Seminariyasını bitirmiş, Azərbaycanın müxtəlif yerlərində müəllim işləmişdir. Məktəblilər üçün “İkinci il” dərslisinin müəlliflərindəndir. Dövri mətbuatda çıxış etmiş, həmçinin “Azərbaycan” qəzetinin ən fəal müəlliflərindən olmuşdur. 20, 67, 132, 157, 224, 243, 299, 333, 387, 525, 547, 634

Ağazadə, Həsənağa: “Müsavat”ın Balaxana təşkilatının üzvü. 558

Ağazadə, Novruz: “Müsavat”ın Şura üzvü. 640

Axıcanov, Müseyib bəy (1892-1920): Azərbaycanın dövlət xadimi. Kiyevdə Müqəddəs Vladimir Universitetinin Hüquq

fakültəsini bitirmişdir. Bakı qubernatorunun müavini, Bakı qubernatoru, Azərbaycan Parlamentinin üzvü olmuşdur. Bolşeviklər tərəfindən güllələnmişdir. 349

Axıskalı: “Azərbaycan” qəzetində imza; çox güman ki, Əhməd Cövdət Pepinova məxsusdur.

Axund Molla Dadaş: Dağıstanlı ruhani. 95

Axundov: Bakı Universitetinin Tibb fakültəsinin tələbəsi olmuşdur. 637

Axundov: Bakıda pristav müavini olmuşdur. 503

Axundov, Ağakərim: Bakı sakini. 107

Axundov, Bəhram bəy Məşhədi Mirzə Cəfərqulu bəy oğlu (1872-1932): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi; həkim. Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü olmuşdur. 350, 376, 529

Axundov, Əliəsgər bəy: Şəki Bələdiyyəsinin nümayəndəsi. 361

Axundov, Məhəmməd Sadıq: bax. Aran, Məhəmməd Sadıq.

Axundov, Mirzə Fətəli: bax. Axundzadə, Mirzə Fətəli.

Axundov, Murtuza (1877-1920): Azərbaycan Cümhuriyyətinin siyasi xadimi. Parlamentin üzvü olmuşdur. 117

Axundzadə, Musa: neft sənayeçisi Səlimovun Binəqədidəki mədənlərində müsəlman fəhlələri təşkilatının sədri olmuşdur. 640

Axundov, Səfərdər: Bakıdakı dərbəndlilərdən. 479

Axundov, Şirin Məşhədi Hüseyn oğlu (1878-1927): Azərbaycanlı tarzən. 257, 366

Axundov, Vahab: Lahıc sakini. 610

Axundzadə, Ağasadiq: “Müsavat”ın Hacıqabul şöbəsinin üzvü. 529

Axundzadə, Cavad: bax. Əhməd Cavad.

Axundzadə, Əbdülxalıq: Şeyxülislamıq İdarəsinin üzvü olmuşdur. 346

Axundzadə, Ətaulla: “Müsavat”ın Astara şöbəsinin katibi. 531

Axundzadə, Hacı Mirzə Səlim Mirzə

İsmayıl Qasir oğlu (1872-1930): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi. Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü olmuşdur. Aprel işğalından sonra İrana mühacirətə getmişdir. 281

Axundzadə, Məhəmmədhanifə: Azərbaycan Şeyxülislamıq İdarəsində arxiv işçisi olmuşdur. 346

Axundzadə, Mirzə Fətəli (1812-1878): Azərbaycan dramaturgiyasının banisi; şair və filosof. 241

Axundzadə, Sadıq: bax. Aran, Məhəmməd Sadıq.

Axundzadə, Şeyx Qəni: Bakı sakini. 106

Akçura, Yusif: bax. Akçuralı, Yusif.

Akçuralı, Yusif (1876-1935): Tatar əsilli yazıçı, publisist və siyasətçi; türk milliyətçiliyinin ideoloqlarından biri olmuşdur. Simbirskdə (indiki Ulyanovsk) anadan olan Akçuralı Türkiyədə təhsil almışdır. Kazanda “Məhəmmədiyyə” mədrəsəsində dərs demiş, Rusiya müsəlmanlarının siyasi partiyası “İttifaqi-müslimin”in təşkilatçılarından və rəhbərlərindən biri olmuşdur. Yeni Türkiyənin qurulmasında yaxından iştirak etmiş, Türkiyə Böyük Millət Məclisinin deputatı olmuş, Türk Tarix Qurumu elmi cəmiyyətinin qurucuları arasında yer almışdır. 267

Akop: tarzən. 257

Akton (Lord Akton): bax. Lion-Dalberq-Akton, Riçard.

Akuşinski, Əli Hacı (1847-1930): XX əsrin əvvəllərində Dağıstanın ictimai-siyasi xadimi və dini lideri olmuşdur. 211, 214, 602

Akzianit, Etninka: kino aktrisası. 537

Albert [Albert I; 1875-1934]: 1909-1934-cü illərdə Belçika kralı. 13

Albriççi, Alberiko [Alberico Albricci; 1864-1936]: İtaliyanın hərbi xadimi; general. 431

Aleksandr II (1818-1881): Rusiya imperatoru. 1855-1881-ci illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 148, 521

Alxasov, Kərim bəy: mühəndis; Bakı və Ətrafının Müsəlman Ziyalıları İttifaqının üzvü olmuşdur. 639

Allenbi, Edmund [Edmund Allenby; 1861-1936]: ingilis feldmarşalı. Birinci Dünya müharibəsindən sonra İngiltərənin Yaxın Şərqdə ali komissarı [High Commissioner] olmuşdur. 321, 544

Alfonso XIII [Alfonso XIII; 1886-1941]: İspaniya kralı. Özündən əvvəlki İspaniya kralı, atası XII Alfonso'nun vəfatından sonra doğulduğundan, anadan olan kimi tac geymişdir. 1931-ci ildə hakimiyyətdən devrilmiş, həyatının son illərini mühacirətdə keçirmişdir. 516, 575

Almas Əlixas oğlu: Bakı sakini. 448

Almeyda, Antoniu Joze de [Antonio Jose de Almeida; 1866-1929]: Portuqaliyanın siyasi xadimi; 1919-1923-cü illərdə prezident olmuşdur. 380

Alişbaya, Qriqol: Gürcüstanın Azərbaycanadakı siyasi nümayəndəsi olmuşdur. 361, 494, 497, 583

Altunbayev, Süleyman: “Müsavat” üzvü; “Müsavat”ın 1919-cu il dekabr qurultayının Bibiheybətdən nümayəndəsi. 640

Amiloxvari, N.: Gürcüstan Hərbi nazirinin adyutantı olmuşdur. 76

Amiraqo, Pavel İvanoviç (yaxud Pavel İvanoviç Amiraqov; 1879-1945): Opera və operetta artisti, tenor. Tiflisdə anadan olmuş, Tiflis, Moskva, Peterburq, Xarkov, Daşkənd, Varşava və digər şəhərlərin opera teatrlarında işləmişdir. Bakıda Mailov Teatrı, Rus Opera Teatrı və Bakı Dövlət Opera və Balet Teatrında rəhbər vəzifələrdə işləmişdir. 174

Amosov, Aleksey Mitrofanoviç (1873-1946): riyaziyyatçı alim; professor; pedaqoq. Bakıda orta və ali məktəblərdə dərs demişdir. Bakı Neft Mədənciləri Qurultayı Şurasının Məktəblər Komissiyasının üzvü olmuşdur. 301

Anaplinski (Anaplı), Əbülhəsən (1894-1921): Teatr aktyoru. Bir sıra teatr

truppalarında, o cümlədən Hacıbəyov qardaşlarının teatr dəstəsində çıxış etmişdir. Əsasən komik rollar oynamışdır. Qarabağda qastrol səfərində olarkən ermənilər tərəfindən xaincəsinə qətl edilmişdir. 257

Anaşkin, İvan İvanoviç (1880-1938): Tambov quberniyasında anadan olmuş, Bakıda neft mədənlərində işləmişdir. Fəhlə hərəkatının fəal iştirakçısı olmuşdur. 103

Andronikov: elektrik mühəndisi; Gürcüstanda teleqraf müfəttişi olmuşdur. 444

Anoto, Qabriel [Gabriel Hanotaux; 1853-1944]: Fransız diplomatı; 1896-1898-ci illərdə Xarici İşlər naziri olmuşdur. 409, 426

Antonov: Gəncə nahiyyə məhkəməsinin üzvü olmuşdur. 102

Apakidze: Gürcüstan Xarici İşlər Nazirliyinin direktoru. 195

Aran, Məhəmməd Sadiq (Axundzadə; 1895-1976): Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü, jurnalist. Cümhuriyyətin süqutundan sonra fəaliyyətini mühacirətdə davam etdirmişdir. 75, 76, 136

Arxangelski: rus publisisti. 345

Arximed (Arximedes; e. ə. 287-212): qədim yunan alimi. 347

Arifə xatun: Bakı sakini. 479

Arutunyan, Arşak: Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentində Erməni fraksiyasının üzvü. 87

Askvit, Herbert Henri [Herbert Henry Asquith; 1852-1928]: Britaniyanın dövlət xadimi. 1908-1926-cı illərdə Britaniya Liberal Partiyasına başçılıq etmiş, 1892-1895-ci illərdə Daxili İşlər naziri, 1905-1908-ci illərdə Maliyyə naziri, 1908-1916-cı illərdə Baş nazir olmuşdur. 93

Aslanov, Əlinağı: Bakı sakini. 221

Aslanov, Əmir bəy (1892-1942): Azərbaycanlı həkim. 25, 108

Aslanov, Teymur: Bakı Müsəlman Tələbələr İttifaqının sədri. 467

Aşurbəyli, İsa bəy (1878-1938): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi və xeyriyyəçi-

si. Bakı Şəhər Dumasının və “Nicat” cəmiyyətinin üzvü olmuşdur. Birinci Dünya müharibəsində əsir düşən türk əsgərlərinə yardım edən komitənin işində fəal iştirak etmişdir. Mətbuatda “Həqqi” təxəllüsü ilə çıxış etmişdir. 1938-ci ildə güllələnmişdir. 364

Aşurov, Ağə (1880-1936): Azərbaycanın dövlət xadimi. Bakıda anadan olmuşdur. Azərbaycan Cümhuriyyəti dövründə Parlamentin üzvü olmuş, Ticarət və Sənaye naziri, Ərzaq naziri, Poçt və Teleqraf naziri kimi vəzifələrdə işləmişdir. Cümhuriyyətin süqutundan sonra Rostova köçmüş, orada vəfat etmişdir. 177

Atamanov: Ermənistanın siyasi nümayəndəsi əvəzi. 436

Atatürk, Mustafa Kamal (1881-1938): Türkiyənin dövlət xadimi. Türk Qurtuluş Savaşı'nın Baş komandanı. Türkiyə Cümhuriyyətinin banisi və ilk prezidenti. 44, 62, 101, 267, 268, 269, 291, 292, 293, 323, 355, 356, 369, 370, 381, 384, 397, 431

Atayans, İshak Avetisoviç: Bakıda həkim olmuşdur. 25, 108, 507, 563, 618

Atayev: Müsavatçı gənc. 364

Ayn. Ayn.: bax. Abbaszadə, Abbas (Mirzə Abbas).

Ayronsayd, Edmun [Edmund Ironside; 1880-1959]: Britaniyanın hərbi xadimi; feldmarşal. 1919-cu ildə Arxangelskdəki Antanta qoşunlarının Baş komandanı olmuşdur. 38

Azəri, Əhməd: İranın Gilan və Təvaliş general-qubernatoru. 545

Baba oğlu Həbib: bax. Babazadə, Həbib.

Baba Səfərəli oğlu: Quba qəzasının Ərəb Həmyə kəndinin sakini. 639

Babalyan, Artaşes (1886-1959): Ermənistanın ictimai-siyasi xadimi; həkim. Ermənistan Parlamentinin üzvü, Sosial Müdafiə naziri olmuşdur. Daşnaksutyun partiyasının üzvü idi. 166

Babarza Məlikrza oğlu: Bakı sakini. 448

Babayev, Ağamoğlan: Bakı sakini. 221

Babayev, Əliheydər: Bakı sakini. 221

Babayev, Əliheydər Ağadadaş oğlu (Məshədi Ağadadaş oğlu; 1890 - ?): mühəndis-texnoloq. Xarkov Texnologiya İnstitutunu bitirmişdir. Müxtəlif dövlət qulluqlarında işləmiş, Bakı Politeknik Məktəbinin müəllimi olmuşdur. 424, 529, 559

Babayev, Əsədulla: Gəncədə və Ağ şəhərdə (Bakı) poçt-teleqraf bürosunda işləmişdir. 55

Babayev, Qulam: Azərbaycan Ordusunun əsgəri. 445

Babazadə: Bakı Politeknik məktəbinin müəllimi olmuşdur. 161

Babazadə, Baba: Bakı Sənaye məktəbinin müəllimi olmuşdur. 246

Babazadə, Əbülfəzl: Müsəlman Tələbələri İttifaqının üzvü; Bakı Politeknik məktəbi Türk Mütəəllimləri Təşkilatı İcraiyyə Komitəsi sədrinin müavini olmuşdur. 219

Babazadə, Həbib (1892 - ?): Ukraynada təhsil alan azərbaycanlı tələbələrdən. Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin kargüzarı olmuşdur. 418, 501

Babazadə, Şirmirzə: “Müsavat” partiyasının Balaxanı şöbəsinin katibi. 558

Badolyo, Pyetro [Pietro Badoglio; 1871-1956]: İtaliyanın hərbi xadimi, marşal. 1943-1944-cü illərdə Baş nazir olmuşdur. 431

Bağırzadə, Hilal: “Müsavat”ın Şura üzvü. 364, 505, 558

Bağırzadə, Məhəmmədağa: aktyor. 588, 589

Bahadırılı, Sadiq: “Müsavat” üzvü; “Müsavat”ın 1919-cu il dekabr qurultayının Əmirhacıyandan nümayəndəsi. 640

Bahadurov, Rəhim: Bakıda polis məmuru olmuşdur. 448

Baxşızadə, Novruzəli: “Müsavat”ın Balaxana təşkilatının üzvü. 558

Baxtyarov. 574, 592

Bakıxanov, Abbasqulu Ağə Mirzə Məhəmməd xan oğlu (1794-1847):

Azərbaycan alimi və şairi. “Gülüstani-İrəm” əsəri ilə Azərbaycan tarixşünaslığının əsasını qoymuşdur. 243

Baqi (1526-1600): XVI əsr türk şairi. Əsl adı Mahmud Əbdülbaqi olub, “Baqi” təxəllüsünü işlətməmişdir. “Sultanüşşüəra”, yəni “şairlər sultanı” kimi tanınmışdır. 27

Baqiyev, Bilal: Bakı sakini. 476

Balabas, Aleksey İsakoviç (1890-1960): Kuban kazakı; Ukraynanın hərbi və siyasi xadimi. 623

Balabəy Zülfəli oğlu: Bakıda çörəkçi olmuşdur. 448

Balahəsənzadə, Heydər. 29

Balaxoviç, İosif Nikodimoviç (1894-1923): Rusiyanın hərbi xadimi; ağqvardiyaçı general-mayor. 11, 27

Balaxoviç, Stanislav Nikodimoviç (1883-1940): Rusiyanın hərbi xadimi; ağqvardiyaçı general-mayor. 1920-ci ildə Belarusda Müvəqqəti hökumətin başçısı olmuşdur. 11, 27

Balfur, Artur [Arthur Balfour; 1848-1930]: Britaniyanın dövlət xadimi. 1902-1905-ci illərdə Baş Nazir, 1916-1919-cu illərdə Xarici İşlər naziri olmuşdur. 400, 466, 544

Bammatov, Heydər (yaxud Heydər Bamat; 1889-1965): Dağıstanın siyasi xadimi. Sankt-Peterburq Universitetinin Hüquq fakültəsində oxumuşdur. Dağlılar Respublikasının Xarici İşlər naziri olmuş, 1921-ci ildə mühacirətə getmişdir. 379

Baranovski, Henrix: Qaradonlu və Biləsuvarda poçt-teleqraf bürosunda işləmişdir. 55

Baratov, Nikolay Nikolayeviç (1865-1932): Rusiyanın hərbi xadimi; general. Birinci Dünya müharibəsi dövründə İranda xidmət edən Birinci Qafqaz süvari korpusunun komandiri olmuşdur. Oktyabr inqilabından sonra ağqvardiyaçılar hərəkatına qoşulmuş, Gürcüstan hökuməti yanında Denikin nüməyəndəsi olmuşdur. 1919-cu

ildə Tiflisdə sui-qəsd cəhdindən ağır yaralı qurtulmuşdur. 1920-ci ildə mühacirətə getmişdir. 384, 428, 429, 588

Barbüs, Henri [Henri Barbusse; 1873-1935]: fransız yazıçısı. 41

Barkli, Kolvill [Colville Barclay; 1869-1929]: Britaniyalı diplomat; 1919-1924-cü illərdə İsveçdə səfir olmuşdur. 185

Barton, Ceyms Levi [James Levi Barton; 1855-1936]: Amerika missioneri; Yaxın Şərqə yardım üzrə Amerika Komitəsinin sədri olmuşdur. 600, 601

Baruçev, Reznik. 603

Bayram Əli oğlu: Nuxa qəzasının Həşəmköy kəndinin sakini. 645

Bayram Həzrətqulu oğlu: Hacıqabul sakini. 363

Bayraməlibəyli, Məryəm xanım: bax. Bayraməlibəyova, Məryəm xanım.

Bayraməlibəyova, Məryəm xanım (1898-1987): pedaqoq, xeyriyyəçi. Teymur bəy Bayraməlibəyovun qızı, Cavad bəy Məlik-Yeqanovun həyat yoldaşı idi. 530

Bekzadyan, Tiqran Arutyunoviç (yaxud Artyomoviç; 1877-1942): Şuşada anadan olmuş, 1917-ci il inqilabından əvvəl Bakıda neft sənayesi sahəsində işləmişdir. Cümhuriyyət dövründə Ermənistanın Azərbaycanadakı siyasi nümayəndəsi olmuşdur. Fransaya mühacirətə getmişdir. 335

Belinski: Bakıdakı rus icmasının nümayəndəsi. 361

Belyayev: Rusiyanın hərbi xadimi; Könüllü ordu polkovniki. 384, 428

Belyayev, M. V.: professor, Bakıda işləmişdir. 241

Berqold: Almaniyanın hərbi xadimi. 207

Bermond-Avalov, Pavel Rafailoviç (1877-1973): Rusiyanın hərbi xadimi; general-mayor. Ağqvardiyaçılar hərəkatının Pribaltikadakı nümayəndəsi idi. 146, 351, 369, 380, 460, 542

Bermont (polkovnik Bermont): bax. Bermond-Avalov, Pavel Rafailoviç.

Bernar, Klod [Claude Bernard; 1813-1878]: Fransız həkimi, fizioloqu. 347, 369

Beyer: ABŞ senatoru. 119

Bədəlbəyov, B.: Qarabağ general-qubernatorluğunun məmuru. 445

Bədəlbəyov, Müseyib: Müsaatçı gənc. 364

Bədəlzadə, Soltan Əbdüləli oğlu (Məshədi Soltan Məshədi Əbdüləli oğlu): Azərbaycan Şeyxülislamıq İdarəsinin dəftərdarı (registratoru) olmuşdur. 346

Bəhaülmülk: bax. Əlirza xan Qaragözlü.

Bəhram Qurban oğlu (Molla Bəhram): “Müsavat”ın Sıxakəran şöbəsinin katibi. 531

Bəhram Nəcəfəli oğlu: “Tula” gəmisində sükançı olmuşdur. 162

Bəhramov. 583

Bəkirov, Osman Zəki (1896-1938): Krım tatarlarından; repressiyaya məruz qalmışdır. 99

Bərbərzadə, Ömər Ziya: Batumdakı Milli Müsəlman Şurasının katibi. 586, 609

Bıç, Luka Lavrentyeviç (1870-1945): Kuban kazaklarının siyasi və ictimai xadimi. Hüquq təhsili almışdır. Bakıda işləyərkən Bakı Şəhər Dumasına üzv seçilmiş, 1912-1917-ci illər arasında Bakı Şəhər İdarəsinin rəisi olmuşdur. 1917-ci ilin Fevral inqilabından sonra Kubana qayıtmış, Kuban Hökumətinin sədri seçilmişdir. Kuban heyətinin başçısı olaraq Paris Sülh Konfransında iştirak etmiş, Kuban Xalq Respublikası süqut etdikdən sonra mühacirətdə qalmışdır. 235, 379, 380, 511, 512

Bibiqulu Məhəmmədcəfər oğlu: Könövşə kəndinin (Siyəzən) katibi. 338

Bilqeyis: Dərbənd qaçqınlarından. 107

Birinaum, Otto: Alman professoru. 182

Bismark, Otto fon [Otto von Bismarck; 1815-1898]: Almaniyanın dövlət xadimi. Almaniyanın birləşdirilməsini həyata keçirmiş, Alman imperiyasının birinci kansleri olmuşdur. 379

Bissolati, Leonida [Leonida Bissolati;

1857-1920]: İtaliyanın siyasi xadimi; sosialist. 629

Blajevski, V. F.: Azərbaycan Cümhuriyyəti Poçt və Teleqraf Nazirliyi dəftərxanasının müdiri olmuşdur. 55, 595

Blerio, Lui [Louis Bleriot; 1872-1936]: Fransız ixtiraçısı. “Blerio aeronotik” [Bleriot Aeronautique] adlı təyyarəqayırma şirkətinin əsasını qoymuşdur. 380

Boqatıryov, Aleksandr: pəhləvan. 1, 49, 53, 83, 113, 144, 171, 201, 229, 285

Boqayevski, Afrikan Petroviç (1873-1934): Könüllü ordunun və Cənubi Rusiyada ağqvardiyaçılar hərəkatının rəhbərlərindən biri; general-leytenant. Don ordusu atamanlarından. 186

Bolqayev, Mustafa bəy: Bakıdakı Krımlı tələbələrəndən. 74

Bora, Vilyam [William Borah; 1865-1940]: Amerikanın siyasi xadimi, senator (1907-1940). 462

Bökeyxanov, Əlixan Nurmuxamed oğlu (1866-1937): Qazaxların ictimai-siyasi xadimi. Alaş-Orda Hökumətinin sədri olmuşdur. 333, 343

Böyük Petro: bax. Pyotr I.

Brassinqton, Ayzek [Isaac Brassington; 1870-1932]: Britaniyalı sosialist. 121

Bratianu, İonel [Ionel Brătianu; 1864-1927]: Rumıniyanın dövlət xadimi. Rumıniya Milli-Liberal Partiyasının lideri olmuşdur. Daxili İşlər, Müdafiə, Xarici İşlər naziri vəzifələrini tutmuş, müxtəlif vaxtlarda beş dəfə (o cümlədən 1914-cü ilin yanvarından 1918-ci ilin fevralına və 1918-ci ilin dekabrından 1919-cu ilin dekabrına qədər) Rumıniyanın Baş naziri olmuşdur. 263

Braun, Luis Edqar [Louis Edgar Browne; 1891-1951]: Birinci Dünya müharibəsi dövründə hərbi jurnalist idi. 291, 292

Brauning, Con [John Browning; 1855-1926]: odlu silah ixtiraçı-konstruktoru. 52

Bredov, Nikolay Emilyeviç (1873 - ?): Rusiyanın hərbi xadimi; general-leytenant.

Ağqvardiyaçılar hərəkatının iştirakçısı. Könüllü ordunun Tsaritsın, Poltava, Kiyev və Çerniqovu işğalında iştirak etmişdir. Mühacirətə getmişdir. 118

Briqqs, Çarlz Ceyms [Sir Charles James Briggs; 1865-1941]: İngilis generalı. 1919-cu ilin fevral-iyun aylarında Cənubi Rusiyadakı ingilis qoşunlarının komandiri olmuşdur. 185

Bronşteyn, İ. M.: Bakıda fəaliyyət göstərmiş həkim. 50, 107, 169, 225, 283, 342, 397, 453, 508, 563, 618

Budaqov, Lazar Zaxaroviç (1812-1879): erməni türkoğlu və şərqşünası. Həştər-xanda anadan olmuşdur. Tüflisdə və Sankt-Petersburq Universitetində Azərbaycan dili dərsləri vermişdir. 242, 243, 255

Buraqo, Pyotr Petroviç: Bakı Şəhər İdarəsinin katibi. 456, 593

Burjua, Leon [Léon Bourgeois; 1861-1925]: Fransanın dövlət xadimi. Baş nazir, Senatın Sədri, Xarici İşlər naziri kimi vəzifələr tutmuşdur. 14, 409

Buyneviç, Kazimir-Adam Albinoviç (1872-1953): Rus həkimi; Moskva Universitetinin professoru. 25, 80, 168, 225, 283, 368, 396

Buyvolov: pəhləvan; “Sibiryaya ayısı” ləqəbi ilə tanınmışdır. 1, 53, 171, 315, 345, 427, 483, 537, 566, 593, 621

Bürhanüşşəriə Mahmud əl-Buxari (XIV əsr): Buxaralı hənəfi məzhəbi alimi. 333

Cabbarlı, Cəfər: bax. Cabbarzadə, Cəfər. Cabbarov, Bağır: bax. Cabbarzadə, Bağır.

Cabbarzadə, Bağır (1894-1951): Azərbaycan aktyoru. 196

Cabbarzadə, Cəfər (yaxud Cəfər Cabbarlı; 1899-1934): Azərbaycanın məşhur dramaturqu, şairi və teatr rejissoru. Cümhuriyyət dövründə Qafqaz Türk Tələbələri Mərkəzi Komitəsinin üzvü, Parlamentin türkcə stenoqrafı olmuşdur. 169, 201, 229, 253, 308

Cabir İsmayıl oğlu: Bakıda məşhur oğru olmuşdur. 31

Camal bəy: Dağıstanda könüllü ikinci taborunun komandanı olmuşdur. 104

Camalbəyov, Qasım bəy (1881-1938): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi. Azərbaycanın müxtəlif yerlərində müəllimlik etmişdir. “Hümmət” partiyasının üzvü idi. Azərbaycan Parlamentinin üzvü olmuşdur. 176, 203, 376

Caparidze: Gürcüstan Dəmiryolu İdarəsinin rəisi. 494

Cavad ağa: mühəndis; BORN şirkətində mədən müdiri. 557

Cavad xan (1748-1804): Gəncə xanı; 1786-1864-cü illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. Gəncə xanlığını işğalçı rus ordusuna qarşı müdafiə edərkən qəhrəmancasına şəhid olmuşdur. 633

Cavanşir, Həmid ağa: meşə təsərrüfatında işləmişdir; Cəmiyyəti-Xeyriyyənin üzvü olmuşdur. 394, 529

Cəbəsoy, İsmayıl Fazil paşa (1856-1921): Türkiyənin hərbi və siyasi xadimi. 291

Cəbi: Tağıyev fabrikində Zavod Komitəsinin üzvü olmuşdur. 334

Cəbrayıl Dadaş oğlu (Hacı Dadaş oğlu): Maştağa sakini. 450

Cəbrayılzadə, Kərim bəy: Azərbaycan Şeyxülislamıq İdarəsinin katibi olmuşdur. 346

Cəfər: Müsavatın qurultayını hazırlayan komissiyasının üzvü olmuşdur. 364

Cəfər Qasım oğlu. 415

Cəfərquluzadə, İslam: “Müsavat”ın Qal-abazar şöbəsi sədrinin müavini. 281

Cəfərli, Davud: Gəncə Kəndçi və Əkinçi İttifaqının katibi olmuşdur. 163, 164

Cəfərov, Əli İsgəndər (1875-1941): müəllim, nəşir və ictimai xadim. “Nəşri-maarif” cəmiyyətinin katibi olmuş, bir sıra dərslərin yazılmasında və nəşrində yaxından iştirak etmiş, “Həyat”, “İrşad”, “Füyuzat” kimi mətbuat orqanlarıyla əməkdaşlıq etmiş, uşaqlar üçün “Dəbistan” jurnalını çıxarmışdır. Elmi məqalələr və bədii hekayələr qələmə almışdır. Məmməd Yusif Cəfərovun böyük qardaşı idi. 301, 312

Cəfərov, Məmməd (yaxud Məhəmməd) Yusif (1885-1938): Azərbaycanın dövlət xadimi. Ali hüquq təhsili almışdır. Rusiya Dövlət Dumasının üzvü olmuşdur. Azərbaycan Cümhuriyyəti dövründə müxtəlif tarixlərdə Sənaye və Ticarət naziri, Azərbaycanın Gürcüstandakı diplomatik nümayəndəsi və Xarici İşlər naziri olmuşdur. 174, 335, 436, 495, 497

Cəfərzadə, A.: Batumdakı Milli Müsəlman Şurasının sədri. 586, 609

Cəlal Musa oğlu: “Müsavat”ın Ağstafa şöbəsinin üzvü. 529

Cəlalzadə, Əliyusif: “Müsavat” üzvü; “Müsavat”ın 1919-cu il dekabr qurultayının nümayəndəsi. 640

Cənnəti, Əbdülxaliq: bax. Qafarzadə, Əbdülxaliq Cənnəti.

Colitti, Covanii [Giovanni Giolitti; 1842-1928]: İtaliyanın siyasi xadimi; 1892-1921-ci illər arasında müxtəlif dövrlərdə 5 dəfə Baş nazir olmuşdur. 540

Comarcidze: Gürcüstan hüquqşünası; Tiflis Məhkəmə Palatasının mühüm işlər müstəntiqi olmuşdur. 250

Çaykin, Vadim Afanasyeviç (1886-1941): rus jurnalisti və siyasi xadim. 345

Çemberlen, Nevill [Neville Chamberlain; 1869-1940]: Birtaniyanın siyasi xadimi. 1918-ci ildə Parlamentə seçilmiş, 1920-ci illərdə Səhiyyə naziri, 1920-ci və 1930-cu illərdə Maliyyə naziri olmuşdur. 1937-1940-cı illərdə Britaniyanın Baş naziri vəzifəsini tutmuşdur. 575

Çepisov, Dmitri: Bakıda yaşamış Həştərxan quberniyası sakini. 448

Çermoyev, Əbdülməcid Tapa (1882-1936): Şimali Qafqaz dağlılarının siyasi xadimi, azadlıq hərəkatı liderlərindən biri, milliyətcə çeçendir. Birinci Dünya müharibəsi illərində “Vəhşi diviziya”nın çeçen alayında xidmət etmişdir. Şimali Qafqaz Dağlı Xalqları İttifaqının qurucularından biri və Dağlılar Respublikasının başçısı olmuşdur. 379

Çernyayevski, Aleksey Osipoviç (1840-1894): Maarifçi, pedaqoq. Şamaxıda doğulmuş, Azərbaycanda və Azərbaycandan kənarda təhsil sistemində çalışmış, Qori Seminariyasının Azərbaycan şöbəsinin müfəttişi olmuşdur. “Vətən dili” dərslisinin (II hissəsi Səfərali bəy Vəlibəyovla birgə) müəllifidir. 223

Çeyişvili: Kutais mahal məhkəməsinin üzvü. 421

Çəmənzəminli, Yusif Vəzir (Vəzirov; 1887-1943): Azərbaycan yazıçısı və diplomatı. 187

Çxeidze, Nikolay Semyonoviç (1864-1926): Rusiyanın və Gürcüstanın siyasi xadimi. Rusiya Dövlət Dumasının üzvü olmuşdur. Zaqafqaziya Seyminin və Gürcüstan Müəssislər Məclisinin sədri olmuşdur. Gürcüstan tərəfindən Paris Sülh Konfransında iştirak edən nümayəndə heyətinin sədri olmuşdur. Gürcüstanın sovetləşməsindən sonra mühacirətə getmişdir. 235, 644

Çiçerin, Georgi Vasilyeviç (1872-1936): Rusiyanın siyasi xadimi və diplomatı. 1918-1923-cü illərdə Rusiyanın, 1923-1930-cu illərdə SSRİ-nin Xarici İşlər xalq komissarı olmuşdur. 431

Çiçinadze: Hacıqabul dəmiryolu stansiyasının rəisi olmuşdur. 47

Çikukidze: Çixaturidə (Gürcüstan) xalq qvardiyası üzvü. 340

Çimnaz Rza qızı: Bakıdakı qaçqınlardan. 338

Çoxeli: Xalq qvardiyası rəisi. 583

Çokayev, Mustafa (yaxud Mustafa Çokay; 1890-1941): Qazax ictimai-siyasi xadimi. Türkünün birliyi və müstəqilliyi uğrunda mübarizə aparmışdır. 345

Çörçill, Uinston [Winston Churchill; 1874-1965]: Britaniyanın görkəmli dövlət xadimi. 180, 234, 264, 265, 408

Çürüksulu Mahmud paşa (1865-1931): Osmanlı dövlətinin hərbi və siyasi xadimi; Məclisi-Əyan üzvü. Əslən gürcü idi. 354, 355, 369, 370

D’Annunsio, Qabriele [Gabriele D’Annunzio; 1863-1938]: İtaliyanın siyasi və hərbi xadimi; eyni zamanda şair, yazıçı və dramaturq. 1919-1920-ci illərdə, tanınmayan Fiume Respublikasının diktatoru olmuşdur. 40, 41, 235, 359, 409, 432

D’Nunankorop: Fransanın Qafqazdakı hərbi missiyasının başçısı; polkovnik. 495, 582, 583

Dadanov, Həsən: tütün və maxorka ixracı ilə məşğul olub. 9

Dadaş Hacı İbrahimzadə: bax. Kərimli Dadaş.

Dadaş Tağı oğlu: Bakıdakı qaçqınlardan. 394, 449

Dadaşov, Əliislam: Azərbaycan aktyoru. 196

Dadaşova: Bakı sakini. 614

Dadiani, Georgi Platonoviç. 567

Damad Fərid paşa (1853-1923): Türkiyənin siyasi xadimi. 4 mart – 30 sentyabr 1919-cu il və 5 aprel – 17 oktyabr 1920-ci il tarixlərində Baş nazir olmuşdur. 43, 44, 269, 270, 291

Damaşke, Adolf [Adolf Damaschke; 1865-1935]: Almaniyanın siyasi xadimi; torpaq islahatının fəal tərəfdarı. 629

Darablı, Rza (yaxud Rza Darablinski, Rza Hüseyinov; 1883-1942): Azərbaycanın teatr aktyoru. “Nicat”, “Səfa”, “Hacıbəyov qardaşları müdiriyyəti” truppalarında çıxış etmişdir. Moskvada teatr texnikumunu bitirmişdir. 167, 196, 309, 589

Darvil, Stefan. 289

David, Eduard [Eduard David; 1863-1930]: Veymar Respublikasının siyasi xadimi. 147

Davud: “Azərbaycan” qəzetində imza; Gəncədən yazmışdır. 506, 560

Davud (yaxud David): İsrailoğullarına göndərilmiş peyğəmbər; “Bibliya”ya görə, İsrailin ikinci çarı; müxtəlif mənbələrə görə, e. ə. XI-IX əsrlər arasında yaşamışdır. 317, 343, 410, 426

Dekanozişvili, Andriya (1867-1955): Gürcüstanın ictimai-siyasi xadimi; yazıçı. Gürcüstan Sosialist-Federalist Partiyasının qurucularından olmuşdur. Gürcüstani xaricdə (Argentinada, Avropada) təmsil etmişdir. Mühacirətə getmişdir. 463, 531

Dekart, Rene [René Descartes; 1596-1650]: Fransız filosofu və riyaziyyatçısı. 347

Delabuş, Antuan: Roma papasının Qafqazdakı səfiri. 278, 361

Delakrua, Leon [Léon Delacroix; 1867-1929]: Belçikanın siyasi xadimi. 1918-1920-ci illərdə Baş nazir olmuşdur. 571

Delli, Edmund: Amerika hərbcisi; polkovnik. Antantanın Naxçıvandakı qubernatoru təyin edilmişdi. 44, 239

Demofil. 305

Denikin, Anton İvanoviç (1872-1947): Rusiyanın hərbi xadimi, general-leytenant. Ağ qvardiyanın rəhbərlərindən olmuşdur. Birinci Dünya müharibəsində Qərb cəbhəsinin (may-iyul 1917) və Cənub-qərb cəbhəsinin (avqust 1917), Rusiyada Vətəndaş müharibəsi illərində Könüllü ordunun (aprel 1918 – yanvar 1919) və Cənubi Rusiya Silahlı Qüvvələrinin (yanvar 1919 – aprel 1920) komandiri olmuşdur. 1920-ci ildə mühacirətə getmişdir. 2, 3, 4, 5, 6, 11, 17, 18, 27, 38, 42, 43, 56, 63, 90, 97, 98, 99, 121, 147, 153, 158, 180, 185, 186, 206, 207, 211, 234, 263, 264, 265, 279, 287, 320, 321, 358, 376, 379, 380, 407, 408, 409, 428, 429, 431, 432, 460, 479, 492, 493, 511, 512, 517, 540, 541, 542, 543, 546, 569, 572, 573, 586, 601, 602, 609, 628

Dərbəndi, Hacı Molla Tağı: Azərbaycan müəllifi. 243

Dias, Armando [Armando Diaz; 1861-1928]: İtaliyanın hərbi xadimi. Birinci Dünya müharibəsinin gedişində İtaliya Baş Qərargahının rəisi təyin edilmişdi. 1924-cü ildə marşal rütbəsi almışdır. 431

Doburckanidze, Georgi Milki-Sedikoviç. 193

Dorton: casusluq ittihamı ilə İranın şimalında ingilislər tərəfindən həbs edilmiş avstriyalı. 128

Dumbadze: Gürcü Müsəlmanlara Himayət Cəmiyyətinin təsisçilərindən. 365

Dumenko, Boris Mokeyeviç (1888-1920): Rusiyada Vətəndaş müharibəsi illərində Qırmızı ordunun süvari korpusunun komandiri olmuşdur. 146

Dumer, Pol [Paul Doumer; 1857-1932]: Fransanın dövlət xadimi. 1917-ci ildə Hərbi komitənin üzvü təyin edilmişdi. Nazir, Senatın sədri, Prezident (1931-1932) olmuşdur. 148

Dursunzadə, Məhəmmədzəki (1893-1937): Gürcüstanın Axalsix rayonunda anadan olmuşdur. Cümhuriyyət tələbələrindən idi. Bir müddət İstanbul Universitetində oxumuş, daha sonra Almaniyada hüquq fakültəsini bitirmişdir. 1937-ci ildə Gürcüstanda həbs edilərək güllələnmişdir. 502

Düamel, Jorj [Georges Duhamel; 1884-1966]: fransız şairi və yazıçısı. 41

Düzdaban, Əli Rza paşa: bax. Əli Rza paşa.

Dyölafua, Marsel [Marcel Dieulafoy; 1844-1920]: Fransız arxeoloqu; İran üzrə mütəxəssis. 409

Dzerjinski. 148

Dzneladze, Georgi: Gürcüstanda bolşevik dəstəsi lideri. 341

Eberhardt, Valter fon [Walter von Eberhardt; 1862-1944]: Almaniyanın hərbi xadimi; general-leytenant. Pribaltikada Rüdiger fon der Qoltsu əvəz etmişdir. 461

Ebert, Fridrix [Friedrich Ebert; 1871-1925]: Almaniyanın siyasi xadimi; sosial demokrat. 1918-ci ilin noyabrından 1919-cu ilin fevralına qədər Almaniyanın Baş naziri, 1919-cu ilin fevralından 1925-ci ilin fevralına qədər Almaniya Prezidenti olmuşdur. 629

Erberq: Fransa Xarici İşlər Nazirliyində Qafqaz işləri vəkili. 332

Erdeli, İvan Georgiyeviç (1870-1939): Rusiyanın hərbi xadimi, general. Könüllü ordunun qurucularından olmuşdur. 1919-cu ilin yanvarından Zaqafqaziya və Şimali Qafqazda fəaliyyət göstərmişdir. 245, 296

Erzberqer, Mattias [Matthias Erzberger; 1875-1921]: Alman yazıçısı və siyasətçisi. Birinci Dünya müharibəsi sonunda atəşkəs müqaviləsinin imzalanması üçün Almaniya tərəfindən yaradılan komissiyanın başçısı təyin olunmuşdu. Daha sonra Veymar Təsisçilər Məclisinin üzvü olmuş və Maliyyə naziri vəzifəsini tutmuşdur. Suiqəsd nəticəsində öldürülmüşdür. 91, 92

Eynulla: İranlıların maarif cəmiyyəti “Tərəqqi”nin üzvü. 530

Eynüddövlə, Əbdülməcid Mirzə (1845-1927): İranın dövlət xadimi. Sədrəzəm (3 dəfə), Azərbaycan əyaləti hakimi olmuşdur. 464

Ə. H.: bax. Qaraağzadə, Əhməd Həmdi. Əbdüləli: Tağıyev fabrikində Zavod Komitəsinin üzvü olmuşdur. 334

Əbdülhəmid II (1842-1918): Osmanlı sultanı; 1876-1909-cu illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 35

Əbdülməcid əfəndi: Dərbənd şəhərinin qazısı olmuşdur. 215

Əbdürrəhim Hüseyinli oğlu (Molla Əbdürrəhim): Bakıdakı qaçqınlardan. 365

Əbdürrəhimzadə, Əbdürrəhim ağa: Azərbaycan Şeyxülislamıq İdarəsində arxiv işçisi, karguzar olmuşdur. 346

Əbdürrəhimzadə, İslam: “Müsavət”in Qalabazarı (Masallı) şöbəsinin katibi. 281

Əbdürrəzzaq Qəhrəman oğlu: Bakıdakı qaçqınlardan. 338, 365, 394

Əbilov, İbrahim (1881-1923): Azərbaycanın siyasi xadimi, inqilabçı və diplomat. Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü olmuşdur. Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının Türkiyədə fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri vəzifəsini tutmuşdur. 33, 88, 89, 176, 203, 377, 378, 405

Əbutalıb (Məşhədi Əbutalıb): Bakı sakini. 369

Əbülqasım Cavad oğlu. 614

Əbülqasım Haqnəzər oğlu: Quba qəzasının Ərəb Həmyə kəndinin sakini. 639

Əfəndili, Əhmədağa: bax. Əfəndizadə, Əhmədağa.

Əfəndiyev, Abdulla bəy: bax. Əfəndizadə, Abdulla bəy.

Əfəndiyev, Vəli: “Müsəvat”ın Ağstafa şöbəsinin üzvü. 529

Əfəndizadə, Abdulla bəy İsmayıl əfəndi oğlu (yaxud Əfəndiyev; 1875-1928): Tiflisdə Aleksandr Müəllimlər İnstitutunu bitirmiş, Azərbaycanın bir sıra şəhərlərində müəllimlik etmiş, Şəkidə müəllim kursları və məktəblər açdırmışdır. Şəki Şəhər Bankının və Şəki Şəhər Dumasının sədri olmuşdur. Şəkiddən Azərbaycan Parlamentinə üzv seçilmişdir. 36, 133, 157, 389, 390, 391, 586

Əfəndizadə, B.: “Azərbaycan” qəzetinə Şəkiddən yazmışdır. 76

Əfəndizadə, Carulla: Padar “Əhrar” firqəsinin sədr müavini olmuşdur. 586

Əfəndizadə, Əbdülxalıq əfəndi: Şeyxülislamıq İdarəsinin üzvü olmuşdur. 374

Əfəndizadə, Əhməd: “Azərbaycan” qəzetində imza; Dağıstan haqqında yazmışdır. 216

Əfəndizadə, Əhmədağa: Göyçay Müəllimlər İttifaqı idarə heyətinin üzvü. 340

Əfəndizadə, Hacı Hüseyn (yaxud Əfəndiyev; 1887-1920): Göyçay qəzasından Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü seçilmişdir. 202, 554, 616, 617

Əfəndizadə, İbrahim: “Müsəvat”ın Təngərud şöbəsinin katibi. 531

Əfəndizadə, Muxtar (1880-1975): Azərbaycanın elm xadimi, şərqşünas. Maarif sahəsində böyük xidmətləri olmuşdur. Ərəş qəzasından Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü olmuşdur. “Əhrar” partiyasının üzvü idi. 115, 349, 377, 405

Əfəndizadə, Sədi: Bakılı şagird. 22

Əhməd Cavad (Axundzadə, 1892-1937): Azərbaycanlı şair və ictimai xadim. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himninin sözləri Əhməd Cavada məxsusdur. 250, 251, 307, 308, 529

Əhməd Fevzi paşa: 1919-cu ildə hökumət tərəfindən Ankaraya göndərilən tədqiq heyətinin rəhbəri olmuşdur. 576

Əhməd Fərid bəy: Türk Ocağı cəmiyyətinin üzvü; bax. Tək, Əhməd Fərid.

Əhməd İzzət paşa (yaxud Əhməd İzzət Furqaç; 1864-1937): Türkiyənin hərbi və siyasi xadimi. Alman ordusunda təlim keçmişdir. Birinci Dünya müharibəsində Şərq Ordular Qrupunun tərkibindəki İkinci Ordunun komandanı olmuşdur. 14 oktyabr – 8 noyabr 1918-ci ildə Osmanlı dövlətinin Sədrəzəmi (Baş Naziri) olmuşdur. Türk Qurtuluş Savaşında iştirak etmişdir. Türkiyədə soyadları haqqında qanun çıxdıqdan sonra “Furqaç” soyadını qəbul etmişdir. 293, 294

Əhməd Rza bəy (1858-1930): Osmanlının siyasi xadimi. İttihad və Tərəqqi cəmiyyətinin liderlərindən biri olmuşdur. Vəhdəti-Milliyə cəmiyyətinin qurucusu idi. 1908-1912-ci illərdə Osmanlı Məclisi-Məbusanının sədri vəzifəsini tutmuşdur. Bir müddət Avropada (Fransada, İsveçrədə, Belçikada) yaşamışdır. 269, 293

Əhmədov: Bakı Bələdiyyə İdarəsinin üzvü. 71

Əhmədov, Əfəndi: Dağıstanın Qasımkənd kəndindən olan tacir. 215

Əhmədov, Əsədulla Əhməd oğlu (1867-1941): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi, xeyriyyəçi. Nəşri-Maarif Cəmiyyətinin təsisçilərindən biri idi. Bakı Bələdiyyə Məclisinin, Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin və “Müsəvat” partiyasının üzvü olmuşdur. 36, 74, 137

Əhmədov, Əziz: başqırd xanəndəsi. 193

Əhmədov, Sadiq: Azərbaycan Cümhuriyyəti Ticarət və Sənaye Nazirliyində Sənaye şöbəsi müdiri olmuşdur. 434

Əhmədzadə, Əbdülhakim Şeyx: Teymurxanşura sakini. 368

Əhmədzadə, İsmayıl: Azərbaycan Şeyxülislamıq İdarəsinin katibi olmuşdur. 346

Əjdər Əmirəli oğlu (Kərbəlayı Əjdər): Quba qəzasının Ərəb Həmyə kəndinin sakini. 639

Əkbərzadə, Əbdülhüseyn: Azərbaycan Şeyxülislamıq İdarəsində katib olmuşdur. 346

Əl-Məazi, Abdulla: Rusiyalı müəllim. 334

Ələkbərzadə, Ələsgər: tələbə, “Müsəvat” partiyasının üzvü. 364

Ələsgər Kamal: bax. Kamal, Ələsgər.

Ələsgərov, Sadiq: Bakı sakini. 283, 342

Ələsgərov, Tağı (Hacı Tağı): Bakı sakini. 283, 342

Əli: Bakıdakı Qars qaçqınlarından; uşaq. 137

Əli Güləli oğlu (Hacı Əli): Quba qəzasının Ərəb Həmyə kəndinin sakini. 639

Əli Hüseyn oğlu: “Tula” gəmisində sükançı olmuşdur. 162

Əli İmamqulu oğlu (Kərbəlayı İmamqulu oğlu): Tovuzun Qoşa kəndinin sakini. 134

Əli Məhəmmədhüseyn oğlu: Bakıdakı İran təbəələrindən. 475

Əli Rza paşa (1860-1932): Osmanlı dövlət xadimi. “Düzdaban Əli Rza paşa” adıyla tanınmışdır. 1908-ci ildə Hərbi nazir, 1909 və 1918-ci illərdə Bəhriyyə naziri, 1919-1920-ci illərdə Baş nazir, 1922-ci ildə Daxili İşlər naziri olmuşdur. 294

Əlibəyov, Əliabbas: Quba Bələdiyyə rəisi. 361

Əliəkbər Abbas oğlu: Bakıdakı Qars qaçqınlarından. 220

Əliəkbər Abdulla oğlu: İran vətəndaşı. 554

Əliəkbər Mahmud oğlu: Bakıda polis olmuşdur. 31

Əliəkbər Mail oğlu (Hacı Əliəkbər): Quba qəzasının Ərəb Həmyə kəndinin sakini. 639

Əliəkbər Məhəmməd oğlu: Bakı sakini; Suraxanski (indiki Dilarə Əliyeva) küçəsində yaşamışdır. 46

Əliəkbərov: Şamaxı şəhərinin birinci hissəsinin pristavı olmuşdur. 586

Əliəsgər Əli oğlu: Balaxanada nef mədəninə fəhlə olmuşdur. 557

Əliəsgər Tağı oğlu: Bakıdakı İran təbəələrindən. 475

Əlif.: “Azərbaycan” qəzetində imza. 329

Əliheydər: Bakı Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyətinin qaçqınlara müavinət edici komissiyasının üzvü. 477

Əliheydər Ağa oğlu (Kərbəlayı Ağa oğlu): Lahıc sakini. 280

Əlihüseyn Əliəsgər oğlu: Bakı sakini. 448

Əlihüseyn İbrahim oğlu (Molla İbrahim oğlu): Bakıda Yetimlər yurdunda qalan uşaq. 394

Əlixanov, Kaytmas: bax. Əlixanov-Avarski, Kaytmas.

Əlixanov-Avarski, Kaytmas (1858-1921): Rus ordusunun zabiti. General Maqsud Əlixanov-Avarskinin kiçik qardaşı. 1919-cu ildə Avar okruqunun rəisi idi. 546

Əliisgəndərzadə, Səməd bəy: mühəndis; “Müsəvat” üzvü. Balaxanı-Sabunçu polis-meysteri; Azərbaycan Mülkiyyə Müfəttişliyi Bakı şəhər dairəsi şöbəsi müfəttişi olmuşdur. 485, 640

Əlikərimov, Nasir: Kəndçilər İttifaqı idarə heyətinin üzvü olmuşdur. 622

Əlikərimzadə, Nasir: bax. Əlikərimov, Nasir.

Əliqulu Cumay oğlu: Bakı sakini. 221

Əliməhəmməd: Dağıstanda Belici stansiyasında çayçı olmuşdur. 215

Əlipənah Mustafa oğlu: Quruzma kəndinin (Sabirabad) sakini. 619

Əlirza: “Azərbaycan” qəzetində imza. 578, 608

Əlirza xan Qaragözlü (Bəhaülmülk; 1884-1954): İranın siyasi xadimi; Həmədandan İran Milli Məclisinə seçilmiş, Maliyyə və Ədliyyə naziri olmuşdur. 465

Əliverdibəyov, Qara bəy (1879-1929): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi. Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü olmuşdur. 349, 377

Əliverdili, Qara bəy: bax. Əliverdibəyov, Qara bəy.

Əliyev. 453, 481

Əliyev: Bakı Şəhər Bələdiyyə İdarəsinin üzvü. 386

Əliyev: Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nazirliyində xüsusi məmur. 534, 562, 590

Əliyev, Cahangir İmaməli oğlu: Bakı sakini. 279, 284

Əliyev, Əhməd: Qaraimanlı kəndinin (Neftçala) sakini. 217

Əliyev, Əlimuxtar (yaxud Muxtar Əliyev; 1884-1954): Həkim; Kiyevdə tibb təhsili almış, Bakıda həkimlik etmiş və ictimai fəaliyyətlə məşğul olmuşdur. 395

Əliyev, Knyaz: Azərbaycan hərbi atasəsi. 583

Əliyev, M. R.: Gürcüstandakı müsəlman məktəblərinin müfəttişi. 367

Əliyev, Məhəmməd bəy: bax. Əlizadə, Məhəmməd bəy.

Əliyev, Məhəmməd bəy: Bakı qəzası Hərbi çağırış idarəsinin rəisi olmuşdur. 255

Əliyev, Mirzə Məhəmməd: Xeyriyyə Cəmiyyətinin üzvü. 529, 559

Əliyev, Muxtar: bax. Əliyev, Əlimuxtar.

Əliyev, Murad: Azərbaycan Ordusunun əsgəri. 445

Əliyev, Sultanmurad: Bakıda Birinci Ali-ibtidai məktəbinin müəllimi olmuşdur. 48

Əliyev, Şəkərəli: “Müsavət” üzvü; “Müsavət”in 1919-cu il dekabr qurultayının Buzovnadan nümayəndəsi. 640

Əliyev, Tağı: bax. Əlizadə, Tağı.

Əliyev, Yusifəli: Ticarət və Sənaye nazirinin müavini olmuşdur. 174, 452, 481, 507

Əlizadə, Hacıbala: “Müsavət”in Suraxana təşkilatının üzvü. 558

Əlizadə, Məhəmməd bəy: Azərbaycanın

hərbi xadimi; polkovnik. 1919-cu ildə Azərbaycanın Gürcüstandakı hərbi atasəsi təyin edilmişdi. 444

Əlizadə, Rza: Gürcüstanda müsəlman məktəbləri baş müfəttişi olmuşdur. 478, 531

Əlizadə, Sultan (Kərbəlayi Sultan): Bakı Zərgərlər Təşkilatının sədri. 641

Əlizadə, Tağı: Müsəlman Tələbələri İttifaqının üzvü olmuşdur. 529

Əlizadə, Yusif: Bakı Sənaye məktəbində oxumuşdur; Bakı Politeknik məktəbi Türk Mütəəllimləri Təşkilatı İcraiyyə Komitəsinin katibi olmuşdur. 219

Əlməhəmmədov, Əziz: Tatar xanəndəsi. 252, 253

Əmi Manaf oğlu: Bakı sakini. 48, 365

Əminov, Ağə Məşhədi Kərim oğlu (yaxud Əminzadə; 1888-1921): “Müsavət” partiyasının, Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü olmuşdur. 1919-cu ildə Ticarət və Sənaye naziri vəzifəsini tutmuşdur. 26, 51, 80, 109, 480, 508, 535

Əminzadə, Əbülqasım əfəndi: Şamaxı və Bakının sünniməzhəb qazısı olmuşdur. 455

Əmir Ərşad (Sam xan Hacıəlili; 1866-1922): İran sərkərdəsi. 465

Əmir Müqtədir: İranda hökumət qoşunu başçılarından. 127

Əmir Nizam: Kirmənşah (İran) hakimi. 465

Əmirbəyov, M.: Bakı sakini. 221

Əmircanov, Əbdüləli bəy (1870-1948): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi. Tiflisdə Müəllimlər İnstitutunu bitirmiş, Azərbaycanın bir sıra yerlərində müəllim işləmişdir. Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökumətində Maliyyə naziri, Dövlət Nəzarəti naziri vəzifələrini tutmuşdur. Cümhuriyyətin süqutundan sonra Türkiyəyə mühacirətə getmişdir. 74, 137, 176, 177

Əmirxanov, Mirzə: “Müsavət”in Hacı-qəbul şöbəsinin üzvü. 529

Əmirov, Azad bəy (1889-1939): Azərbaycanın maarif xadimi; həkim və hüquqşünası.

Qori Seminariyasını, Moskva Universitetinin Hüquq fakültəsini bitirmişdir. Novorossiya Universitetinin (Odessa) Tibb fakültəsindəki təhsilini yarımçıq qoymuş, Azərbaycanda maarif sahəsində müxtəlif vəzifələrdə işləmişdir. Sovetləşmədən sonra Azərbaycan Dövlət Universitetinin Tibb fakültəsini bitirmiş, Azərbaycanın ilk fizioloqlarından olmuşdur. 157

Əmirzadə, Onbay. 577

Əmrah Əli oğlu: Bakıdakı Zəngəzur qaçqınlarından. 303

Əmrulla Əlimərdan oğlu: Bakı sakini. 448

Əmrullah əfəndi (1858-1914): Osmanlının dövlət xadimi. 1910-1911-ci illərdə və 1912-ci ildə iki dəfə Maarif naziri olmuşdur. 549

Ənvər paşa (1881-1922): Osmanlı dövlətinin hərbi və siyasi xadimi. İttihad və Tərəqqi cəmiyyətinin liderlərindən idi. 1914-1918-ci illərdə Osmanlı dövlətinin Hərbi naziri, Baş Qərargah rəisi olmuşdur. Türk xalqlarını birləşdirmək uğrunda mübarizə aparmışdır. 323, 397

Ərdəbili, Hacı Baba xan (1877-1922): İran Məşrutə hərəkatının üzvü. 127, 150, 151, 163

Ərdəbili, Mirzə Əliəkbər: İranlı axund. 465

Ərus Molla Əhməd qızı: Bakıdakı Dərbənd qaçqınlarından. 450

Əsədulla Hüseyn oğlu (Məşhədi Hüseyn oğlu): Quba qəzasında kənd camaatının vəkili olmuşdur. 245

Əsədulla Şükür oğlu: avtomobil zavodunda işləmişdir. 557

Əsədullazadə, Hüseyn: “Azərbaycan” qəzetinə Qalabazardan (Masallıdan) məktub yazmışdır. 305

Əsədullazadə, Məhəmmədəli (yaxud Məhəmmədəli Tabaqçı): Bakıda səyyar satıcı (tabaqçı); Tabaqçılar İttifaqının üzvü. 556

Əsgərov, Əliabbas: Bakı Politeknik məktəbinin şagirdi. 421

Əsgərov, Əliabbas Qafar oğlu: Bakı sakini. 247, 256

Əsgərzadə, Cəfər (Mirzə Cəfər): Gəncə Türk Müəllimləri İttifaqının üzvü olmuşdur. 529

Əsgərzadə, Səlimxan: “Müsavət”in Suraxana təşkilatının üzvü. 558

Əsgərzadə, Yusif: Bakı sakini. 638

Əsribekov: Ermənistanın Tersk hökuməti nəzdindəki siyasi nümayəndəsi. 296

Əzim Lətif oğlu: Bakıdakı İranlılardan. 421

Əzimzadə, Seyfulla: “Müsavət” üzvü; “Müsavət”in 1919-cu il dekabr qurultayının Sabuncudan nümayəndəsi. 640

Əziz Nuru oğlu: Könüllü Təşkilatının üzvü. 193

Əzizbəyli, Hacıağa: bax. Əzizbəyov, Hacıağa.

Əzizbəyli, Xudadad bəy: İran maarif cəmiyyəti “Tərəqqi”nin idarə heyətinin sədri. 194, 195, 246, 449, 529

Əzizbəyov, Hacıağa: Bakı Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyətinin katibi olmuşdur. 138, 559

Əzizə Yoldaş qızı: Bakıdakı türk qaçqınlarından. 247

Falkenhayn, Erix fon [Erich von Falkenhayn; 1861-1922]: Almanıyanın hərbi xadimi; general. Hərbi nazir (1913-1914), Baş Qərargahın rəisi (1914-1916) olmuşdur. 323, 382, 383, 384

Fatma Məhəmməd qızı: Bakıdakı qaçqınlardan. 394

Faysal I (1885-1933): Hicaz kralı Şərif Hüseynin oğlu idi. 1920-ci ildə Suriya kralı, 1921-1933-cü illərdə İraq kralı olmuşdur. 352, 369, 575

Ferdinand I [Ferdinand I, 1861-1948]: Bolqarıstan çarı. 1908-ci ildə Üçüncü Bolqar çarlığının əsasını qoymuşdur. Bolqarıstanın Birinci Dünya müharibəsində məğlubiyyətindən sonra, 3 oktyabr 1918-ci ildə oğlu III Borisin xeyrinə taxtdan çəkilməmişdir. 262

Feyzulla Feyzulla oğlu: “Müsavat” üzvü; “Müsavat”ın 1919-cu il dekabr qurultayının Buzovnadən nümayəndəsi. 640

Fərişə: Bakıda Yetimlər yurdunda qalan qız uşağı. 394

Fərzəlibəyov: Bakıda, birinci polis sahəsinin pristavı olmuşdur. 31

Fətəli şah Qacar (1771-1834): İran şahı; Qacarlar sülaləsinin ikinci şahı. 1797-1834-cü illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 401

Fəthəli Qurban oğlu: Könüllü Təşkilatının üzvü. 193

Fəthəlibəyov, Surxay bəy: Quba şəhəri ikinci sahə pristavının müavini. 447

Fəthi paşa: Türkiyənin hərbi xadimi; general. 1919-cu ildə hökumət tərəfindən Sivasə göndərilən tədqiq heyətinin rəhbəri olmuşdur. 493, 515

Fəttahov: Azərbaycanda nazirlikdə işləmişdir. 434

Fətullazadə, Əsədulla: “Müsavat”ın Qızılağac şöbəsinin sədri. 531

Fixte, Yohann Qotlib [Johann Gottlieb Fichte; 1762-1814]: Alman idealizminin nümayəndəsi olan filosof. 347

Fikri Şükrü oğlu: Bakıdakı Qars qaçqınlarından. 220

Fiqarov, Əlimirzə: Bakıdakı dərbəndlilərdən. 479

Filibert, Emmanuil [Emnuele Filiberto; 1869-1931]: Savoyya xanədanına mənsub İtaliya prinsi; Aosta hersoqu; marşal. 409

Filimonov, Aleksandr Petroviç (1866-1948): Rusiyanın hərbi xadimi; general-leytenant. Kuban Xalq Respublikasının atamanı olmuşdur. 512

Finkelşteyn, V. K.: Bakıda fəaliyyət göstərmiş həkim. 157, 369, 396, 452, 507, 560, 618

Firdovsi (935-1020): Fars şairi, fars ədəbiyyatının ən böyük nümayəndələrindən biri. 633

Fiskov: Kuban Radasının üzvü. 623

Fişer: Britaniya admiralı. 183

Forster 573

Foş, Ferdinand [Ferdinand Foch, 1851-1929]: Fransanın hərbi xadimi, marşal. 40, 58, 60

Fransisk I [François Ier; 1494-1547]: Fransa kralı; 1515-1547-ci illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 63

Fridrix, Stefan (yaxud İştvan Fridrix) [István Friedrich; 1883-1951]: Macarıstanın siyasi xadimi. 493

Furqaç, Əhməd İzzət: bax. Əhməd İzzət paşa.

Füzuli, Məhəmməd (1494-1556): məşhur Azərbaycan şairi. Türkdilli klassik poeziyanın ən böyük şairi kimi qəbul edilir. 242

Fyodorov: təyyarəçi. 183

Gedevanov, Aleksandr Konstantinoviç (yaxud Gedevanişvili; 1870 - 1933): Knyaz; Gürcüstanın hərbi xadimi, general-mayor. Qafqazdakı Rusiya hərbi hissələrində, Gürcüstan müstəqil olduqdan sonra bu ölkənin ordusunda xidmət etmişdir. 1918-ci ilin əvvəllərində Batuminin komendantı, sonra Gürcüstan Hərbi nazirinin müavini və Hərbi Şuranın üzvü olmuşdur. 1918-ci ilin yayından 1919-cu ilin yazına qədər Gürcüstan silahlı qüvvələrinin Baş komandanı vəzifəsini daşımışdır. 494, 582

Gegeçkəri, Yevgeni Petroviç (1881-1954): Gürcüstanın dövlət xadimi. Menşevik. Hüquq təhsili almışdır. Zaqafqaziya Komissarlığının sədri seçilmişdi. Gürcüstan müstəqilliyini elan etdikdən sonra Xarici İşlər naziri, 1921-ci ildə isə Ədliyyə naziri oldu. Gürcüstanın sovetləşməsinin ardından mühacirət etdi. 477, 490, 494, 496, 546, 547, 582, 583, 585

Gənc Əli İbad oğlu: pəhləvan. 144, 201, 285, 315, 345, 371, 399, 424, 427, 456, 537, 566, 593, 621

Giray, Sultan Keleş. 600

Giray, Sultan Şahim. 600

Gökəlp, Ziya (1876-1924): Türk sosioloqu, şairi və siyasətçisi. Türkiyədə

milliyyətçiliyin ən böyük ideoloqu olaraq qəbul edilir. 469, 470

Güllü Məhəmməd qızı: Qars qaçqını. 220
Gülüstan Molla Əhməd qızı: Bakıdakı Dərbənd qaçqınlarından. 450

H. S.: “Azərbaycan” qəzetində imza. 442
Hacı Artıq: Bakı sakini. 247

Hacı Baba xan: bax. Ərdəbili, Hacı Baba xan.

Hacı Əhməd qızı: Bakılı yetim. 48

Hacı Əli oğlu (Məşhədi Hacı Məşhədi Əli oğlu): Lahıc sakini. 281

Hacı Kazım bəy: Şərqşünas alim Mirzə Kazım bəyin oğlu. 241

Hacı Məşhədi oğlu (Məşhədi Hacı): Lahıc sakini. 136

Hacı Mirzə Əbdülvahab: İranın siyasi xadimi; Həmədandan İran Milli Məclisinə seçilmişdir. 465

Hacıağa: Könüllü Təşkilatının üzvü. 193

Hacıağa Əliməhəmməd oğlu: Bakı sakini. 369

Hacıbababəyov, Hüseynağa (1898-1972): Azərbaycanın opera müğənnisi. Azərbaycan SSR Xalq artisti. Şamaxıda anadan olmuşdur. 588, 589

Hacıbababəyov, Mehdi bəy (1871-1925): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi. Zaqafqaziya Seyminin, Azərbaycan Milli Şurasının və Parlamentin üzvü olmuşdur. 49, 78, 117, 167, 178, 565, 594

Hacıbəyli, Ceyhun bəy (yaxud C. Dağıstani; 1891-1962): Azərbaycanlı filoloq, tarixçi, jurnalist və ictimai xadim. Peterburq və Sorbonna universitetlərində təhsil almışdır. “Azərbaycan” qəzetinin redaktorlarından olmuşdur. Qəzetdəki yazılarını “C. Dağıstani” imzası ilə nəşr etdirmişdir. Üzeyir Hacıbəylinin kiçik qardaşıdır. 330

Hacıbəyli, Üzeyir (1885-1948): Azərbaycan bəstəkarı, musiqişünas, publisist, pedaqoq və ictimai xadim. Azərbaycanın müasir peşəkar musiqi sənətinin və milli operanın

banisi. Dövrünün bir sıra qəzet və jurnallarında, o cümlədən “Azərbaycan” qəzetində məqalə, felyeton, hekayə və miniatürlərlə çıxış etmişdir. “Azərbaycan” qəzetinin redaktorlarından biri olmuşdur. Sovet dövründə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının sədri, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının rektoru, Azərbaycan Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü olmuşdur. Azərbaycan SSR-in və Azərbaycan Respublikasının Dövlət himnlərinin musiqisi-nin müəllifidir. 4, 26, 51, 80, 87, 110, 140, 145, 169, 198, 226, 233, 255, 283, 342, 369, 397, 425, 453, 459, 481, 508, 535, 563, 591, 619, 645

Hacıbəyli, Zülfüqar (1884-1950): Azərbaycan bəstəkarı. Üzeyir Hacıbəylinin böyük qardaşıdır. 113, 197, 230, 285, 367, 395, 425

Hacıhəsənli (xanım): Bakı Universitetinin Tibb fakültəsinin tələbəsi olmuşdur. 637

Hacıhəsənski (xanım): bax. Hacıhəsənli (xanım).

Hacıqasımov, Mustafa bəy Mahmud ağa oğlu (1883-1969): Qazaxın Poylu kəndində anadan olmuşdur. Xarkov Universitetinin Tibb fakültəsini bitirmişdir. Almaniyada təcrübə keçmişdir. Azərbaycanda ginekoloq kimi uzun müddət fəaliyyət göstərmişdir. 282, 341, 397, 452, 508, 561, 618

Hacıqədir Məhərrəm oğlu. 614

Hacinski, Camo bəy (1888-1942): Azərbaycan Cümhuriyyətinin siyasi xadimi. Azərbaycan Milli Şurasının və Parlamentin üzvü olmuş, Poçt və Teleqraf naziri vəzifəsini tutmuşdur. Bakı və Ətrafının Zəhmətkeş Ziyalılar İttifaqının üzvü olmuşdur. 1938-ci ildə sürgün edilmiş, həbs düşərgəsində ölmüşdür. 55, 595

Hacinski, Əhməd: Azərbaycan Ordusunun zabiti. 445

Hacinski, Mehdi bəy Süleyman bəy oğlu (yaxud Hacızadə; 1879-1941): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi. Bakı Şəhər Dumasının,

“Nicat” və “Səfa” cəmiyyətlərinin üzvü, Daxili İşlər nazirinin müavini, Azərbaycan Parlamentinin üzvü idi. Parlamentin katibi vəzifəsini tutmuşdur. 88, 117, 176, 177, 202, 203, 350, 441

Hacinski, Məhəmmədhasən (1875-1931): Azərbaycanın dövlət xadimi. Peterburq Texnologiya İnstitutunu bitirmişdir. Cümhuriyyətdən əvvəl Bakının abadlaşdırılmasında xidmətləri olmuşdur. Zaqafqaziya Seyminin üzvü idi. Zaqafqaziya Demokratik Federativ Respublikasında Ticarət və Sənaye naziri vəzifəsini tutmuşdur. Azərbaycan Milli Şurasının üzvü idi. Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökumətində Xarici İşlər naziri, Dövlət Nəzarəti naziri, Maliyyə naziri, Daxili İşlər naziri, Ticarət, Sənaye və Ərzaq naziri kimi vəzifələrdə işləmişdir. Azərbaycan Cümhuriyyətinin Paris Sülh Konfransına göndərdiyi nümayəndə heyətinin tərkibində yer almışdır. Cümhuriyyətin süqutundan sonra repressiyaya məruz qalmışdır. 218, 330, 362, 444, 494, 505, 583, 584, 585, 624

Hacinski, S. B.: Bakı Ev Sahibləri İttifaqı idarəsinin xəzinədarı olmuşdur. 45

Hacıyev: Bakı Universitetinin Tibb fakültəsinin tələbəsi olmuşdur. 637

Hacıyev, Ağahüseyn: Bakı sakini. 279

Hacıyev, Ə. Q.: Bakı Ev Sahibləri İttifaqı idarəsi sədrinin müavini olmuşdur. 45

Hacıyev, Mehdi: Bakı sakini. 338

Hacıyev, Veysulla: Azərbaycan Ordusunun əsgəri. 445

Hacıyev, Yusif bəy: Salyan şəhərinin pristavı. 107

Hacizadə, Camal: “Müsavət”ın Könövşə (Siyəzən) kənd şöbəsinin xəzinədarı. 338

Hacizadə, Əlillah: “Müsavət” partiyasının Əhmədli kənd şöbəsinin idarə üzvü olmuşdur. 48

Hacizadə, Hüseynağa: “Müsavət” partiyasının Əhmədli kənd şöbəsinin xəzinədarı (kassiri) olmuşdur. 48

Hacizadə, İbrahim: “Müsavət”ın Xıllı

şöbəsinin üzvü. 529

Hacizadə, Salam: “Müsavət”ın Könövşə (Siyəzən) kənd şöbəsi idarə heyətinin katibi. 338

Hadi, Məhəmməd (Əbdülsəlimzadə; 1879-1920): Azərbaycanlı şair və publisist. 454

Hadizadə, Əbdürrəhim (Axund Əbdürrəhim): Bakı sakini. 455

Hafiz Əlibala oğlu: Bakıda, 8-ci polis sahəsində polis olmuşdur. 46

Haqnəzər Əliəsgər oğlu (Hacı Haqnəzər): Quba qəzasının Ərəb Həmyə kəndinin sakini. 639

Hamburq, S. M.: Bakıda fəaliyyət göstərmiş diş həkimi olmuşdur. 25, 80, 168, 225, 283, 312, 341, 367, 396, 425, 451, 508, 563, 619

Harbord, Ceyms [James Harbord; 1866-1947]: Amerikanın hərbi xadimi; general-leytenant. Birinci Dünya müharibəsindən sonra vəziyyəti yerində öyrənmək məqsədi ilə Yaxın Şərqə, Anadoluya və Qafqaza göndərilən Amerika missiyasının rəhbəri olmuşdur. 15, 38, 99, 177

Haskell, Vilyam Nefyu [William Nafew Haskell; 1878-1952]: Amerikanın hərbi və ictimai xadimi; general-leytenant. Amerika Yardım Administrasiyasının [American Relief Administration] heyətində Rusiyada xidmət etmiş, 1921-1923-cü illərdə bu qurumun Rusiya direktoru olmuşdur. 286, 435, 437, 489, 490, 496, 644

Haşım Abbas oğlu: Bakıdakı Qars qaçqınlarından. 220

Haşimov, Fəridun (Hacı Fəridun). 30

Haşimov, Mirtacəddin (Hacı Mirtacəddin): Göyçay mahalı nümayəndəsi. 361

Hauz, Edvard [Edward House, 1858-1938]: Amerika siyasi xadimi və diplomatı. Hərbçi olmasa da, “polkovnik Hauz” kimi tanınmışdır. Amerika prezidenti Vilson, Hauzun təsiri altında qalmışdır. 123, 600

Hekayənəvis: “Azərbaycan” qəzetində imza. 155

Hayze: Alman siyasətçisi. 263

Hemens, Hans-Krieqel. 150

Henderson, Artur [Arthur Henderson; 1863-1935]: Britaniyalı siyasətçi; Leyboristlər Partiyasının lideri olmuşdur. 183

Hersoginya Vedkord. 183

Hersoq Aostski: bax. Filibert, Emmanuil.

Hess: Almaniya Milli Şurasının üzvü. 92

Heydərov: Osetin; Osetiyada hökumət əleyhinə qiyamın başçılarından olmuşdur. 421

Heydərov, İbrahim bəy (1879-1949): Azərbaycanın və Dağıstanın ictimai-siyasi xadimi. Sankt-Peterburq Rabitə İnstitutunu qurtarmışdır. Rusiya Dövlət Dumasının üzvü olmuşdur. Bakı Bələdiyyə İdarəsi Təsərrüfat şöbəsinin rəisi olmuşdur. Bakıda neft şirkətlərinin və bəzi maarif-xeyriyyə cəmiyyətlərinin idarə heyətində təmsil olunmuşdur. 1918-1919-cu illərdə Dağlılar Respublikasının birinci hökumətində Daxili İşlər naziri, ikinci hökumətində isə Rabitə, Poçt və Teleqraf naziri vəzifəsini tutmuşdur. 1920-ci ildən etibarən mühacirətdə yaşamış, Türkiyədə vəfat etmişdir. 235, 379, 397

Heyne, Henrix: Alman şairi. 169

Həbibzadə, Hüseynulla: “Müsavət” partiyasının Əhmədli kənd şöbəsinin sədri olmuşdur. 48

Həmid (Kərbəlayı Həmid): Bakı sakini. 362

Hənəfi Məcid oğlu. 614

Hənifə: Bakı sakini; Tağıyev fabrikinin fəhləsi Ağabala Məhəmmədovun oğlu. 194

Həsən Ağabala oğlu: Bakı sakini. 503

Həsən bəy: casusluq ittihamı ilə İranın şimalında ingilislər tərəfindən həbs edilmiş İran vətəndaşı. 128

Həsən Əbdül oğlu: Qarakilsə (Sisyan) qaçqınlarından olan uşaq. 364

Həsən Əliməhəmməd oğlu: Dağıstanda Belici qəsəbəsi sakini. 215

Həsən Fərzəli oğlu: neft mədəninə fəhlə olmuşdur. 640

Həsən Sadıq oğlu (Hacı Şeyx Həsən Axund Molla Sadıqzadə): Şeyxülislamlıq İdarəsinin üzvü olmuşdur. 346, 374

Həsən Ziya: şagird. 530

Həsən Zülfüqar oğlu. 614

Həsənəli Dünyamalı oğlu: “Müsavət”ın Ağ şəhər şöbəsinin üzvü. 558

Həsənov: Bakıda 2-ci polis dairəsi pristavının müavini olmuşdur. 638

Həsənov: Azərbaycan Ordusunun zabiti. 445

Həsənov, Ağaqulu: Bakı sakini. 221

Həsənov, Əli Ağ: bax. Həsənov, Əliağa.

Həsənov, Əliağa (1871-1933): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi; Cümhuriyyət dövründə Maliyyə naziri, Dövlət Müfəttişi, Azərbaycan Parlamentinin üzvü olmuşdur. “Nəşri-maarif” cəmiyyətinin yaradılmasında və fəaliyyətində yaxından iştirak etmiş, Bakı Şəhər Dumasının üzvü olduğu dövrdə Şollar su kəmərinin çəkilişi və şəhərdəki digər quruculuq-abadlıq işlərində xüsusilə böyük xidməti olmuşdur. 143, 258, 372, 486, 565, 593, 621, 625

Həsənov, Əliakbər: Bakı Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyətinin hesabdarı olmuşdur. 137

Həsənzadə, Əbdüləli (Mirzə Əbdüləli): İran maarif cəmiyyəti “Tərəqqi”nin katibi. 529

Həsənzadə, Əliağa: bax. Həsənov, Əliağa.

Həsənzadə, Hüseyn (Mirzə Hüseyn Həsənzadə): Tiflisdə Müsəlman Milli Şurasının üzvü olmuşdur. 478

Həsənzadə, İsmayıl (Məşhədi İsmayıl): Qazax sakini. 644

Hindenburg, Paul fon (Paul von Hindenburg, 1847-1934): Almaniyanın hərbi və siyasi xadimi, Birinci Dünya müharibəsinin ən məşhur sərkərdələrindən biri. 1925-1934-cü illərdə Almaniya prezidenti olmuşdur. 379, 629

Hippo, Edmon Qabriel [Edmond Gabriel Hippeau; 1849-1921]: Fransız tarixçisi və diplomatı; Qafqaz respublikaları haqqında əsərlərin müəllifi. 463, 482

Hişam: Bakı Dövlət Universitetində dərs demişdir. 446

Hoffman: Prussiya Məclisinin üzvü. 122

Hoppe, Lüdvig fon [Ludwig von Hoppe]: Alman admiralı. 379

Huver, Herbert [Herbert Hoover; 1874-1964]: Amerikanın ictimai-siyasi xadimi. 1918-1923-cü illərdə Avropa ölkələrinə qida köməyi göstərən Amerika Yardım Administrasiyasının [American Relief Administration] rəhbəri olmuşdur. 1929-1933-cü illərdə 31-ci ABŞ prezidenti olmuşdur. 322

Hümmət Rəsul oğlu: Bakıda polis olmuşdur; Bayılovda ikinci sahədə xidmət etmişdir. 22

Hüseyn: casusluq ittihamı ilə İranın şimalında ingilislər tərəfindən həbs edilmiş İran vətəndaşı. 128

Hüseyn: İmam, Məhəmməd Peyğəmbərin nəvəsi, həzrəti-Əlinin oğlu. 226, 256, 370

Hüseyn (Məshədi Hüseyn): Ərəbqardaşbəyli kəndinin (Neftçala) sakini. 217

Hüseyn (Molla Hüseyn): Qars qaçqınlarından. 166

Hüseyn Fərəc oğlu: Qara şəhərdə fəhlə olmuşdur. 420

Hüseyn Həsən oğlu: Könüllü Təşkilatının üzvü. 193

Hüseyn ibn Əli əl-Haşimi (1854-1931): Məkkə şərifi, Hicaz kralı. 575

Hüseyn Qasım: “Azərbaycan” qəzetinə Salyandan yazmışdır. 306

Hüseyn Rauf: bax. Orbay, Hüseyn Rauf.

Hüseynbəyzadə, Yusif bəy: “Müsavat”ın Lənkəran şöbəsinin sədri; Lənkəran Türk ali-ibtidai məktəbinin müəllimi. 531

Hüseynxan Məhəmmədsadiq oğlu: Bakıdakı qaçqınlardan. 73

Hüseynqulu xan (1774-1845): Bakı xanı;

1792-1806-cı illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 634

Hüseynqulu Xəlfəqulu oğlu (Məshədi Hüseynqulu): Quba qəzasının Ərəb Həmyə kəndinin sakini. 639

Hüseynov, Allahyar (Hacı Allahyar): Qaradonlu camaat vəkili. 219

Hüseynov, Əmir: Bakı sakini. 504

Hüseynov, Hacısaleh. 567

Hüseynov, Hilal. 30

Hüseynov, Xəlil: bax. Hüseynzadə, Xəlil.

Hüseynov, Mirzədavud (1894-1938): Sosial Təminat Nazirliyində işləmiş, “Hümmət” partiyasının sədri olmuşdur. Cümhuriyyətin süqutundan sonra Bakıda və Moskvada bir sıra rəhbər vəzifələrdə işləmiş, eləcə də Tacikistan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin I katibi (1930-1933) olmuşdur. Repressiyaya məruz qalaraq güllələnmişdir. 29

Hüseynov, Rəhim: Əmək Nazirliyində işləmişdir; İxtilaf Komissiyasının sədri olmuşdur. 602

Hüseynov, Saleh: Şuşa Milli Müdafiə Cəmiyyətinin müsaibisi olmuşdur. 30

Hüseynzadə, Ələkbər (1887-1967): teatr və kino aktyoru. Azərbaycan SSR Əməkdar artisti idi. 196

Hüseynzadə, Əman: “Müsavat”ın Qara şəhər şöbəsinin sədri. 420, 558

Hüseynzadə, Hilal: Azərbaycan Şeyxülisləmlilik İdarəsində katib olmuşdur. 346

Hüseynzadə, Xəlil Hacı Mahmud oğlu (1890-1943): Azərbaycan aktyoru və rejissoru. 196

Hüseynzadə, İsgəndər: Bakı mədənlərində fəhlə olmuşdur; fəhlə hərəkatının aktiv iştirakçısı, “Müsavat” üzvü olmuşdur. 640

Hüseynzadə, İsmayıl. 588

Hüseynzadə, Məzahir: “Müsavat” partiyasının Zabrat şöbəsinin sədri olmuşdur. 393

Hüseynzadə, Mirzədavud: bax. Hüseynov, Mirzədavud.

Hüseynzadə, Nazim bəy: Bakıda fəaliyyət göstərmiş həkim. 25, 50, 79, 108, 140, 168, 197, 225, 480, 506, 561, 618

Hüseynzadə, Rəhim: Əmək Nazirliyində işləmişdir. 45

Hüseynzadə, Teymur: Azərbaycan Mülkiyyə Müfəttişliyinin Baş katibi. 485

X. C.: “Azərbaycan” qəzetinə Lənkəranda yazmışdır. 75

Xaçaturyan, Sumbat Arutyunoviç (yaxud Xaçaturyans): 1914-cü ilə qədər Bakıda yaşamış, 1915-1917-ci illərdə İrəvan şəhər bələdiyyəsinin sədri olmuşdur. Ermənistan Parlamentinin üzvü, həmçinin erməni-gürcü müzakirələrində və 1920-ci ilin aprelində Tiflisdə baş tutan Zaqafqaziya konfransında erməni nümayəndə heyətinin üzvü idi. 165, 583

Xadzaraqov, Xasan: osetin; Dağlılar Respublikasının Paris Sülh Konfransına göndərdiyi nümayəndə heyətinin üzvü. 379

Xanabadski, Nağı. 587

Xanbutayev, Hacıbaba: Bakı sakini. 220

Xanoğlu Atamoğlu oğlu: Bakı sakini. 48

Xarlamov, Vasili Akimoviç (1875-1957): Rusiyanın siyasi xadimi. Kadet partiyasının üzvü idi. Ağqvardiyaçılar hərəkatının aktiv üzvlərindən biri, Cənub-Şərq İttifaqı Hökumətinin başçısı olmuşdur. 1920-ci ildən etibarən mühacirətdə yaşamışdır. 186

Xasməmmədov, Xəlil bəy (yaxud Xasməhəmmədov; 1873-1947): Azərbaycanın dövlət xadimi. Moskva Universitetinin Hüquq fakültəsini bitirmişdir. Rusiya Dövlət Dumasının, Azərbaycan Milli Şurasının üzvü olmuşdur. Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökumətində portfelsiz nazir, Ədliyyə naziri, Daxili İşlər naziri kimi vəzifələr tutmuşdur. Azərbaycanın Türkiyədə səfiri təyin edilmiş, Cümhuriyyətin süqutundan sonra Azərbaycana qayıtmamışdır. Siyasi fəaliyyətini mühacirətdə də davam etdirmişdir. 362

Xatsoy, Aleksandr İvanoviç (1874-1945): Erməni ictimai-siyasi xadim, “Daşnaksutyun”

partiyasının üzvü idi. Müxtəlif dövrlərdə Ermənistanın Baş naziri, Səhiyyə, Daxili İşlər və Xarici İşlər naziri olmuşdur. Ermənistanın sovetləşməsindən sonra Fransa və Portuqaliyada mühacirətdə yaşamışdır. 165, 166, 318, 436, 451, 475, 494, 497, 546, 582, 583, 584, 585, 592, 624, 644

Xatsoy: bax. Xatsoy, Aleksandr İvanoviç.

Xələf Məhəmmədkərim oğlu: “Müsəvat”ın Hacıqabul şöbəsinin üzvü. 529

Xəlil: Hacıqabul stansiyasında fəhlə olmuşdur. 336

Xəlil İbrahim: bax. İbrahimov, Xəlil.

Xəlil Muxtar oğlu: Milmanlı kəndinin (Cavad qəzası) sakini. 161

Xəlil Zəki (Müftüzadə): İzmirdə nəşr edilmiş “Şərq” qəzetinin müdiri idi. 187

Xəlilov, Mikayıl Maqomedoviç (1869-1935): Rusiyanın hərbi xadimi; general-mayor. Lak əsillidir. 1918-ci ilin axırlarından Könüllü orduya qoşulmuşdur. 1918-1920-ci illərdə Dağıstanın hərbi komendantı olmuşdur. Kotsevdən sonra Dağıstan Hökumətinə rəhbərlik etmişdir. Daha sonra Türkiyəyə mühacirətə getmişdir. 214

Xəttatov, Seyidcəlil Üsein oğlu (1873 - ?): Krım tatarlarının ictimai-siyasi xadimi, pedaqoq. Krım Xalq Respublikasının Maliyyə naziri olmuşdur. 1928-ci ildə Sovet rejimi tərəfindən həbs edilmişdir. 1936-cı ildə həbsdən azad edilmiş, 1937-ci ildə yenə həbs edilmişdir. Sonrakı taleyi məlum deyil. 358

Xodunov, A. K.: falçı. 167

Xoxlov, Nikandr: Bakı sakini. 586

Xorti, Mikloş [Miklos Horty; 1868-1957]: vitse-admiral; 1918-ci ildə Avstriya-Macaristan donanmasının Baş komandanı; 1920-1944-cü illərdə Macarıstan krallığının regenti olmuşdur. 320

Xoyski, Əmir xan (1888-1954): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi, milli istiqlal hərəkatının iştirakçısı. Bakı quberna-

torunun müavini, eləcə də bir sıra yerlərdə qəza rəisi, Qazax mahalının general-qubernatoru olmuşdur. 193, 278, 550, 551

Xoyski, Fətəli xan (1875-1920): Azərbaycan Cümhuriyyətinin qurucularından biri, görkəmli dövlət xadimi. Moskva Universitetinin Hüquq fakültəsini bitirmişdir. Bakı Şəhər Dumasının sədri (1917-1918), Zaqafqaziya Seyminin üzvü və Zaqafqaziya Federativ Respublikasının Xalq Maarifi naziri (1918) olmuşdur. Azərbaycan Cümhuriyyətinin ilk hökumətinin sədri seçilmiş, Cümhuriyyət dövründə bir neçə dəfə Baş nazir, eləcə də Daxili İşlər naziri, Ədliyyə naziri, Xarici İşlər naziri vəzifələrini icra etmişdir. Bolşevik işğalından sonra Tiflisə mühacirət etmiş və orada erməni daşnakları tərəfindən şəhid edilmişdir. 362

Xudaverdi Həmzə oğlu: Bakıda Tağıyevin fabrikində fəhlə olmuşdur. 246

Xuramoviç, Sara xanım: bax. Talişinskaya-Xuramoviç, Sara xanım.

Xuramoviç, Səlimə xanım. 157

Xurşid paşa: 1919-cu ildə hökumət tərəfindən Ankaraya göndərilən tədqiq heyətinin rəhbəri olmuşdur. 515, 576

Xusar, Karoy [Károly Huszár de Sárvár; 1882-1945]: Macarıstanın siyasi xadimi. 1919-cu ilin noyabrından 1920-ci ilin martına qədər Baş nazir olmuşdur. 493

İbrahim Əliəkbər oğlu: Bakıdakı Zəngəzur qaçqınlarından. 505

İbrahim xan (yaxud İbrahim Xəlil xan; 1732-1806): Qarabağ xanı. 633

İbrahimli, Sabit: “Müsavat” partiyasının Ağşəhər şöbəsinin katibi olmuşdur. 558

İbrahim Sadiq oğlu: gəmidə fəhlə olmuşdur. 162

İbrahimli, Yusif (Məşhədi Yusif): Azərbaycan Dəmiryolu İdarəsində işləmişdir; “Müsavat” üzvü olmuşdur. 47, 303, 337, 394, 640

İbrahimov, Xəlil (Xəlil İbrahim; Xəlil İbrahimzadə; 1892-1938): Azərbaycanlı müəllim, publisist və tənqidçi. Şuşada

anadan olmuşdur. Bakıda müəllim işləmiş, müxtəlif qəzet və jurnallarda, o cümlədən “Azərbaycan” qəzetində yazılar dərc etdirmiş, bir müddət “Azərbaycan” qəzetinin “müvəqqəti müdiri” olmuşdur. 1938-ci ildə həbs edilərək güllələnmişdir. 153, 190, 213, 277, 417, 521

İbrahimzadə, Ağaməhəmməd: “Müsavat”ın Şura üzvü; Bakı şəhər Dumasının və Cəmiyyəti-Xeyriyyənin (Bakı) üzvü və kargüzarı. 29, 395

İlyuşkin, Pyotr Fyodoroviç: Bakı Şəhər İdarəsinin və Bakı Şəhər Dumasının üzvü olmuşdur. 1917-ci ildə Bakı Şəhər İdarəsinin rəisi və Bakı qubernatoru vəzifələrini müvəqqəti olaraq icra etmişdir. Cümhuriyyət dövründə Bakı Şəhər İdarəsinin rəisi olmuş, sovet dövründə isə Bakı Şəhər Sovetində müxtəlif vəzifələrdə işləmişdir. 428, 456, 593

İmaməli Eyvaz oğlu: Sayad Xızı kəndinin sakini. 246

İmamqulu Hacı oğlu (Kərbəlayı İmamqulu): Tovuzun Qoşa kəndinin sakini. 134

İnayev: artist. 583

İrdoğanlı, K. S.. 479

İretski, Konstantin Aleksandroviç (1842-1918): Rusiyanın Tver quberniyası dvoryanlarından olan İretski daha sonra Bakıya köçmüş, burada yaşamış və işləmişdir. Müxtəlif xeyriyyə cəmiyyətlərinin, maarif və maliyyə qurumlarının işində yaxından iştirak etmişdir. 1885-ci ildə Bakı Neft Sənayeçiləri Qurultayı Şurasının sədri seçilmişdir. 1887-1917-ci illərdə Bakı Şəhər Dumasının üzvü, 1894-1898-ci illərdə Bakı Bələdiyyəsinin sədri olmuşdur. 592

İrəvani, Paşa: Bakı sakini. 221

İrvin. 573

İsa (peyğəmbər). 361

İsayev, Cavanşir: Hacıqabul mahalının fəallarından; “Müsavat”ın Hacıqabul şöbəsinin katibi. 363, 391

İsayeviç, Dmitri Qriqoryeviç (1889-1973): Ukraynanın ictimai-siyasi xadimi. Paris Sülh

Konfransında Ukrayna heyətinin məsləhətçisi olmuşdur. 235

İsazadə, Cavanşir: bax. İsayev, Cavanşir.

İsgəndər: Dağıstanın Qasımkənd kəndindən olan tacir. 215

İshaq Axcıura oğlu: “Müsavat” partiyasının Binəqədi mədən dairəsi şöbəsinin sədri olmuşdur. 640

İskəndər Osman oğlu. 614

İsmayıl Fazil paşa: bax. Cəbəsoy, İsmayıl Fazil.

İsmayıl Həsən qızı: Bakıdakı qaçqınlardan. 365, 370

İsmayıl İlyas oğlu: Quba qəzasında kənd camaatının vəkili olmuşdur. 245

İsmayılخان Mirzəxan oğlu: Bakıda quldurluq etmişdir. 638

İsmayılov, Əbdülbaqi: Ticarət və Sənaye Nazirliyində işləmişdir; Nazirliyin xüsusi əmrlər məmuru və baş müfəttişi olmuşdur. 29, 83

İsmayılov, Məhəmmədağa. 504

İsmayılov, Teymur: Bakı sakini. 304

İsmayılzadə, Əbdülbaqi: bax. İsmayılov, Əbdülbaqi.

İsmayılzadə, Mənəxanım: Əbdülbaqi İsmayılzadənin qızı. 83

İsmayılzadə, Yəminə xanım: Əbdülbaqi İsmayılzadənin həyat yoldaşı. 29

İsmixanov, Haşım bəy: “Müsavat”ın As-tara şöbəsinin sədri. 531

İvanov, A. A.: teatr rejissoru. 49, 113, 143, 565, 594

İzzət İsmayıl qızı: Keşlə kənd sakini. 337

Jan-de-Kolon: pəhləvan. 83, 229, 257, 315, 566

Jarkovski, Aleksandr Borisoviç: Azərbaycan Maliyyə Nazirliyi İstiqraz (Kredit) şöbəsinin kargüzarı olmuşdur. 621

Jujunov: Bakı Universitetinin Tibb fakültəsinin tələbəsi olmuşdur. 637

Juq: Kuban Radasının üzvü. 623

Juv, Pyer Jan [Pierre Jean Jouve; 1887-1976]: fransız şair və yazıçısı. 41

Kalacov: Zaqatala nümayəndəsi; Ticarət Nazirliyinin vəkili. 361

Kalişeviç, Aleksandr: pəhləvan. 1, 49, 53, 83, 171, 257, 285, 345, 371, 399, 509, 537, 566, 621

Kalunovski: Litva nümayəndəsi. 235

Kalyukov: Kuban Radasının üzvü. 623

Kamal, Ələsgər: tatar dramaturqu. 193, 252

Kamal Sübhanqulu: bax. Sübhanqulov, Kamal.

Kamal Ziyaəddin oğlu (Məşhədi Kamal Hacı Ziyaəddin oğlu): Şamaxı şəhəri sakini. 448

Kambon, Jül [Julies Cambon; 1845-1935]: Fransanın diplomatı və siyasi xadimi. Paris Sülh Konfransında bir sıra komissiyaların sədri olmuşdur. 237

Kandelaki, Konstantin Platonoviç (yaxud Kateva Kandelaki; 1883-1958): Gürcüstanın siyasi xadimi; Maliyyə və Ticarət naziri olmuşdur. Mühacirətə getmişdir. 582, 583

Kanepa, Cüzeppe [Giuseppe Canepa; 1865-1948]: İtaliyanın siyasi xadimi. İtaliya Fəhlə Partiyasının təsisçiləri arasında olmuş, müharibədən sonra İtaliya Sosialist Fəhlə Partiyasından Parlamentə seçilmişdir. 263

Kant, İmmanuel [Immanuel Kant; 1724-1804]: Alman filosofu. 347

Kapustin, Vladimir: Petropavlovkada (Sabirabad) baş feldşer olmuşdur. 219

Kara-Murza. 301

Karbatyev: Göyçayda feldşer olmuşdur. 104

Karpet, Bibi: kino aktyoru. 537

Karseladze: Tiflis sakini. 164

Kartsivadze, Nikolay İotamoviç (1884-1937): Gürcüstanın ictimai xadimi və diplomatı. Ali hüquq təhsili almışdır. Menşeviklərin Gürcüstandakı rəhbərlərindən biri idi. Gürcüstanın Azərbaycan Cümhuriyyətindəki siyasi nümayəndəsi, Gürcüstan Xarici İşlər nazirinin müavini olmuşdur. 1937-ci ildə Sovet rejimi

tərəfindən həbs edilərək güllələnmişdir. 249, 494, 495, 582, 644

Kavurzadə, Hüseyn Cəlal bəy (1868-1924): Osmanlı dövlət xadimi. Bir çox vilayətdə, o cümlədən 1919-1920-ci illərdə Ədriyədə vali (general-qubernator) olmuşdur. 39, 52

Kazımoğlu: bax. Seyid Hüseyn Sadiq.
Kazimov: Bakı Universitetinin Tibb fakültəsinin tələbəsi olmuşdur. 637

Kazimov, Ağ: Bakı sakini. 555
Kazimov, Cəfər: Əmək Nazirliyində işləmişdir; Əmək nazirinin xüsusi katibi olmuşdur. 567

Kazimov, Əli: Bakı sakini. 555
Kazimov, Nəsir: Bakı sakini. 221
Kazimov, Rüstəm (1879-1943): Azərbaycan aktyoru. 167

Kazımzadə, Məhəmmədəli: “Müsavət” partiyasının Əhmədli kənd şöbəsinin idarə üzvü olmuşdur. 48

Kazımzadə, Nadir: “Müsavət” partiyasının Balaxanı şöbəsinin üzvü olmuşdur. 558

Kerenski, Aleksandr Fyodoroviç (1881-1970): Rusiya Müvəqqəti Hökumətinin (iyul-noyabr 1917) başçısı. 1918-ci ildə mühacirətə getmişdir. 164, 258, 259, 260

Kerzon, Corc Nataniel [George Nathaniel Curzon; 1859-1925]: İngiltərənin dövlət xadimi. 1916-1925-ci illərdə Lordlar Palatasının başçısı, 1919-1924-cü illərdə Xarici İşlər naziri olmuşdur. 266, 375, 376, 400, 403, 466, 574

Kərbəlayı Dadaş. 645
Kərbəlayı Salman: Maştağa sakini, “Müsavət” üzvü. 558

Kərim Səfər oğlu (Kərbəlayı Səfər oğlu): Lahıc sakini. 280

Kərimli Dadaş: “Müsavət”ın Qalabazarı (Masallı) şöbəsinin sədri. 281

Kərimov: Bakı Bələdiyyə İdarəsinin üzvü. 386

Kərimov, Abbasəli: bax. Kərimzadə, Abbasəli.

Kərimov, Əbdülxalıq: Bakı sakini. 481
Kərimov, Qərib Kərim oğlu: bax. Qərib Məhəmmədkərim oğlu.

Kərimov, Muxtar: Bakı sakini. 221
Kərimov, Nəsrəddin: Göyçay mahalı nümayəndəsi. 361

Kərimzadə, Abbasəli: Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyətinin üzvü olmuşdur. 449

Kərimzadə, Muxtar: yoxsul müsəlmanların dəfninə kömək edən Müsəlman Təzviyə Bürosunun qurucusu. 588

Kəsrioğlu, Saleh Sidqi: Türkiyənin ictimai-siyasi xadimi; Sivas Konqresinin iştirakçısı. 291

Kiçikxanov, Bayram Niyazi oğlu (yaxud Kiçikxanlı; 1889-1922): Azərbaycanın siyasi xadimi. Zaqatalada maarif müfəttişi işləmişdir. Zaqataladan Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinə seçilmiş, eyni zamanda Parlamentin katibi olmuşdur. “Əhrar” partiyasının üzvü idi. 174, 389, 391

Kilazarov: prokuror. 616
Kişmişev: Ermənistan hərbi nümayəndəsi; general. 583

Klemanso, Jorj [Georges Clemenceau; 1841-1929]: Fransanın dövlət xadimi. 1906-1909 və 1917-1920-ci illərdə Baş nazir olmuşdur. 13, 39, 40, 62, 123, 148, 181, 205, 206, 320, 321, 466, 542, 573, 591, 598

Klerk, Corc [George Clerk; 1874-1951]: Britaniyalı diplomat; Çexoslovakiya, Türkiyə, Belçika və Fransada səfir olmuşdur. 185

Kleşal: Fransanın Berlində siyasi nümayəndəsi. 120

Knyazov: Azərbaycanda nazirlikdə işləmişdir. 434

Koknidze: pəhləvan. 427

Kolçak, Aleksandr Vasilyeviç (1874-1920): Rusiyanın hərbi və siyasi xadimi; admiral. Ağqvardiyaçılar hərəkatının başçısı, Rusiyanın Ali rəhbəri (noyabr 1918 – fevral 1920) və Rus ordusunun Ali Baş komandanı (noyabr 1918 – yanvar 1920) olmuşdur. 5, 11, 12, 17, 38, 97, 120, 121, 146, 180, 207,

263, 264, 319, 357, 376, 379, 408, 428, 430, 460, 493, 511, 517, 540, 541, 543, 569, 572, 629

Kolesnikov, İvan Nikiforoviç (1860-1920): Rusiyanın hərbi xadimi; general-mayor. Birinci Dünya müharibəsində iştirak etmiş, 1918-ci ildə Könüllü orduya daxil olmuş, Terek kazaklarının komandiri təyin edilmişdir. 129

Koliss, Kuk: İngilis generalı; Batuminin general-qubernatoru olmuşdur. 164

Kon, Kotlo Kondrateviç: Bakı sakini. 638
Kon, Oskar: Prussiya Məclisinin üzvü. 122

Kopeliov, Samuil İzrailoviç: Bakıda fəaliyyət göstərmiş həkim. 24, 50, 79, 108, 139, 168, 196, 224, 254, 282, 311, 368, 396, 453, 645

Kornilov, Lavr Georgiyeviç (1870-1918): Rusiyanın hərbi xadimi; general. 1917-ci ilin iyul-avqust aylarında rus ordusunun Ali baş komandanı olmuşdur. 319

Kostvin, Həsən: pəhləvan. 144
Kouts, Vilyam Peyton [William Peyton Coutes; 1883-1963]: İrlandiyalı kommunist. 121

Köçərli, Badisəbə xanım (Mustafa ağa qızı Vəkilova; 1881-1954): Azərbaycanın maarifçi və xeyriyyəçi qadını; Fəridun bəy Köçərlinin həyat yoldaşı. 450

Köçərli, Fəridun bəy (1863-1920): Azərbaycanın görkəmli maarif xadimi, ədəbiyyatşünası və yazıçısı. Qori Müəllimlər Seminariyasını bitirmişdir. 1918-ci ildə Qori Müəllimlər Seminariyasının Azərbaycan şöbəsini Qazaxa köçürərək müstəqil bir seminariyaya çevirmiş və bu seminariyanın direktoru olmuşdur. Azərbaycan Milli Şurasının üzvü kimi İstiqlal Bəyannaməsini imzalayanlar arasında yer alan Fəridun bəy Köçərlinin Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinə dair əsərləri xüsusilə dəyərlidir. Bolşeviklər tərəfindən güllələnmişdir. 550, 645

Kösəoğlu, Hüseyn Səlahəddin (1882-1949): Türkiyənin hərbi və siyasi xadimi.

Osmanlı dövləti ordusunun 2-ci Qafqaz Korpusunun, 4-cü Korpusunun və 3-cü Korpusunun komandiri, Türkiyə Böyük Millət Məclisinin üzvü olmuşdur. 291

Kramarj, Karel [Karel Kramář; 1860-1937]: Çexiyanın siyasi xadimi. 1918-1919-cu illərdə Baş nazir olmuşdur. Paris Sülh Konfransında Çexiya heyətinə rəhbərlik etmişdir. 58

Krasnov: “Tula” gəmisində sükançı olmuşdur. 162

Krespi, Silvio [Silvio Crespi; 1868-1944]: İtalyan biznesmeni və siyasətçisi. Versal Sülh Müqaviləsini imzalayanlar arasında idi. 12

Kress, fon: bax. Kressenşteyn.

Kressenşteyn, Kress fon [Kreß von Kressenstein] (1870-1948): Almaniyanın hərbi xadimi, general. Birinci Dünya müharibəsində Osmanlı ordusunda xidmət etmiş, 1918-ci ildə Gürcüstana ezam edilmişdir. Müharibədən sonra Almaniya ordusunda xidmətini 1929-cu ilə qədər davam etdirmişdir. 382, 383

Kriyanovski, Mixail: Bakı sakini. 503

Krımçakski, Səlamət Mirzə: Krımın ictimai xadimlərindən olmuşdur. 98

Krımdayev, Süleyman Mirzə: Krım tatarı; Baxçasaray Dumasının sədri. 98

Kribski: vəkil. 434

Kriçinski, Aslan bəy: bax. Kriçinski, Leon Konstantinoviç

Kriçinski, Leon Konstantinoviç (Leon-Nayman Mirzə Kriçinski; Kriçinski Radvan; Aslan bəy Kriçinski; Arslan bəy Kriçinski; 1887-1939): Krım və Azərbaycanın ictimai xadimi, tarixçi. Polşa tatarlarından olan Kriçinski Vilnüsə anadan olmuşdur. Sankt-Peterburq Universitetinin Hüquq fakültəsini bitirmişdir. Simferopol dairəsinin prokuroru olmuş, Krım Xalq Respublikası Hökumətində və Krım Regional Hökumətində müxtəlif vəzifələr tutmuşdur. 1919-cu ildə Azərbaycana gəlmiş, Azərbaycan Hökuməti İşlər İdarəsi Dəftərxanasının müdiri

olmuşdur. 1920-ci ildə Vilnüsə getmişdir. 1939-cu ildə Polşanı işğal edən almanlar tərəfindən həbs edilmiş və güllələnmişdir. 335

Krinski: Bakıdakı rus icmasının nümayəndəsi. 361

Krou, Ayra [Eyre Crowe; 1864-1925]: Britaniya diplomatı. Paris Sülh Konfransında iştirak etmişdir. 237

Kruşinin: rus publisisti. 345

Kulabuxov, Aleksey İvanoviç (1880-1919): Kuban hökumətinin, Kuban Radasının və Paris Sülh Konfransına göndərilən Kuban heyətinin üzvü. 379, 380, 599, 600, 624

Kumo: sirk müdiri. 1, 49, 53, 83

Kupriyanov, Katya. 619

Kurya: casusluq ittihamı ilə İranın şimalında ingilislər tərəfindən həbs edilmiş avstriyalı. 128

Kuznetsov: Dağıstanda və Qafqazda fəaliyyət göstərmiş bolşeviklərdən. 274

Qaavet: İngiltərə hərbiçisi, kapitan; Batumdakı İngilis Komandanlığının Poçt-teleqraf şöbəsinin rəisi olmuşdur. 250

Qabba, Melçiade [Melchiade Qabba; 1874-1952]: İtaliyanın hərbi xadimi, general. Birinci Dünya müharibəsindən sonra Zaqafqaziyadakı İtaliya hərbi heyətinin rəhbəri olmuşdur. 69, 582, 583

Qacar, Ağa Məhəmməd şah (1742-1797): Qacarlar dövlətinin qurucusu və ilk hökmdarı. 1789-1797-ci illərdə hakimiyyətə olmuşdur. 632, 633

Qafarzadə, Əbdülxaliq Cənnəti (1855-1931): Azərbaycan şairi. 243, 273, 301

Qaibzadə, Hüseyn əfəndi. 502

Qaibzadə, Səməd ağa (1865 - ?): Azərbaycan Mülkiyyə Müfəttişliyi Mərkəzi Dəftərxanası müdiri. 485

Qaliley, Qalileo [Galileo Galilei; 1564-1642]: İtalyan fiziki, astronomu və riyaziyyatçısı. 347

Qambaşidze: Gürcüstan diplomatı. 494

Qambaşidze: Gürcüstanın Amerikadakı siyasi nümayəndəsi. 582, 583

Qaplanov, Rəşid xan (1883-1937): Azərbaycanın və Dağıstanın siyasi xadimi. Kumik əsillidir. Sorbon Universitetinin (Paris) Hüquq fakültəsini bitirmişdir. İstanbulda müxtəlif təhsil qurumlarında, o cümlədən İstanbul Universitetində dərs demişdir. 1918-ci ilin dekabrından 1919-cu ilin martına qədər Dağıllı Respublikasının Daxili İşlər naziri olmuşdur. Dağıstan Denikin qoşunları tərəfindən işğal edildikdən sonra Azərbaycana gəlmiş, əvvəlcə Maarif və Dini Etiqad (aprel-dekabr 1919), sonra Maliyyə (dekabr 1919 – aprel 1920) naziri olmuşdur. 1937-ci ildə güllələnmişdir. 362

Qara Maska: pəhləvan. 49, 83, 113, 257, 315, 345, 399, 427, 456, 483, 509, 593, 621

Qaraağazadə, Əhməd Həmdü (1893-1928): Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü olmuşdur. 6, 33, 57, 173, 252, 261, 308, 318, 349, 376, 429, 491, 513, 541, 570, 597, 624

Qarabəyli, Qara bəy (1873-1953): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi, eyni zamanda həkim və jurnalist; Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü. “Difai” partiyasının rəhbərlərindən, “İttihad” partiyasının sədri olmuşdur. “Həyat”, “İrşad”, “Kaspi” kimi bir sıra nəşrlərlə əməkdaşlıq etmişdir. 71

Qarabəyov, Qara bəy: bax. Qarabəyli, Qara bəy.

Qaralov: general. 497

Qaraşarov, Rza bəy (yaxud Qaraşarlı; 1891-?): Azərbaycanın siyasi xadimi. Bir sıra məktəblərdə, o cümlədə Gəncə Ruhani Mədrəsəsində müəllimlik etmişdir. Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü olmuşdur. Qazax qəzasına xüsusi müvəkkil təyin edilmişdir. Sovet dövründə repressiyaya məruz qalmışdır. 350, 377

Qarayev, Əliheydər (1896-1938): Azərbaycanın siyasi xadimi. Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü olmuşdur. Cümhuriyyətin süqutundan sonar Bakı Sove-

tinin sədri, Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının Hərbi Dəniz İşləri xalq komissarı, Əmək xalq komissarı və Ədliyyə xalq komissarı olmuş, bir sıra digər vəzifələrdə işləmişdir. 1937-ci ildə həbs edilmiş, 1938-ci ildə güllələnmişdir. 7, 8, 27, 116, 117, 203, 350, 405

Qardaşov, Aslan bəy (1866-1920): Azərbaycan Cümhuriyyətinin dövlət xadimi. “Əhrar” partiyasının liderlərindən biri, Milli Şuranın və Parlamentin üzvü, Əkinçilik və Dövlət Əmlakı naziri olmuşdur. 203, 390, 391, 403, 404

Qardaşyan. 138

Qaryağdıoğlu, Cabbar (1861-1944): Azərbaycan xanəndəsi və bəstəkarı. 257, 366

Qasım xan Vəli (Sərdari-hümayun; 1850-1933): İranın hərbi xadimi. 127

Qasımbəyov, Xəlil bəy (? - 1919): İrəvan ziyalılarından; mühəndis. Tiflisdə öldürülmüşdür. 23, 164, 250, 296

Qasımoğlu, Hacı Əli: bax. Qasimov, Hacı Əli.

Qasimov, Ağəli: Bakı Birinci edadi məktəbinin müəllimi. 74

Qasimov, Əbdülhəşad Əbülqasım oğlu (Hacı Əbülqasım oğlu): Bakı sakini. 197

Qasimov, Əhməd Əbülqasım oğlu (Hacı Əbülqasım oğlu): Bakı sakini. 197, 199

Qasimov, Əli Səbri (1892-1983): Azərbaycanlı yazıçı, tərcüməçi, müəllim. Naxçıvan müsəlmanlarının ictimai xadimi olmuşdur. 395, 552

Qasimov, Hacı: bax. Qasimzadə, Hacı.

Qasimov, Hacı Əli: Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü. 87, 349

Qasimov, Hacı Məhəmməd oğlu: Ev Sahibləri İttifaqının üzvü; Bakı Bələdiyyəsi Seçki Komitəsinin üzvü. 72

Qasimov, Hənifə: xanəndə. 257

Qasimov, İsrail: Azərbaycan Ordusunun əsgəri. 445

Qasimov, Q. M.: Bakı Ev Sahibləri İttifaqı idarəsi sədrinin müavini olmuşdur. 45

Qasimov, Qasim: Ağdaşda Bələdiyyə rəisi və Qaçqınlara Yardım Komitəsinin sədri olmuşdur. 137, 166, 221, 249, 394, 510, 594

Qasimov, Mahmud Əbülqasım oğlu (Hacı Əbülqasım oğlu): Bakı sakini. 197

Qasimov, Məhəmmədhanifə: Azərbaycan xanəndəsi. 366

Qasimzadə, Hacı (yaxud Qasimov): Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyətinin idarə heyətinin üzvü olmuşdur. 74, 137, 394, 477, 528, 559

Qazızadə, Gövhər xanım. 24, 50, 79, 108, 139, 168, 196, 225, 254, 282, 311, 341, 367, 396, 425, 451, 480, 506, 520, 533, 561, 589, 617, 645

Qəbulov, Əhməd bəy. 449

Qədirov, İbad: Bakı sakini. 221

Qəhrəmanov: Bakı Universitetinin Tibb fakültəsinin tələbəsi olmuşdur. 637

Qəmərlı, Əhməd: bax. Qəmərlinski, Əhməd.

Qəmərlinski, Əhməd (Əhməd Qəmərlı; Əhməd Məlikov; 1880-1952): Azərbaycanın teatr və kino aktyoru. Azərbaycan SSR Əməkdar incəsənət xadimi. 196, 220

Qənizadə, Sultanməcid Murtuzəli oğlu (1866-1938): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi; yazıçı, pedaqoq və publisisti. Tiflis Aleksandr Müəllimlər İnstitutunu bitirmişdir. Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü olmuşdur. 114, 115, 157, 349, 350, 377, 378, 441

Qərib Məhəmmədkərim oğlu (yaxud Qərib Kərimoğlu; Kərimov 1870-1926): Nuxa qəzasından Azərbaycan Parlamentinin üzvü seçilmişdir. Əhrar fraksiyasını təmsil etmişdir. 202

Qəzənfər Əhməd oğlu: Könüllü Təşkilatının üzvü. 193

Qızıl xan: bax. Sarıyev, Qızıl xan.

Qiyasbəyli, Mədinə xanım (yaxud Qiyasbəyzadə; 1889-1937): Azərbaycanlı pedaqoq, jurnalist və tərcüməçi. Anadan olduğu Salahlı kəndində (Qazax) qız məktəbi

açmışdır. Maarifçilik fəaliyyətinə Bakıda da davam etmişdir. Sovet rejimi tərəfindən güllələnmişdir. 450

Qocayev: Göyçayda pristav, Qazaxda qubernator olmuşdur. 447

Qoçayzadə, Gövhər xanım: Tiflisdə Müsəlman Müəllimlər və Müəllimələr İttifaqının üzvü. 478

Qof, Hubert [Hubert Gough; 1870-1963]: Britaniyanın hərbi xadimi; general. Qafqazda olmuşdur. Paris Sülh Müqaviləsinin imzalandığı dövrdə Müttəfiqlərin Finlandiyada və Baltik ölkələrindəki qoşunlarının komandiri idi. 147

Qolts, Rüdiger fon der [Rüdiger von der Goltz; 1865-1946]: Alman generalı, qraf. Birinci Dünya müharibəsində Finlandiyada, 1919-cu ilin əvvəlindən etibarən də Priбалtikada fəaliyyət göstərmiş və Latviyada hərbi çevriliş etmişdir. 56, 120, 186, 569, 599, 620

Qolyat (yaxud Qoliaf, Calut): Xristianların müqəddəs kitabı “Bibliya”nın birinci bölməsi “Əhdi-ətiq”ə görə, qədim fələstinlilərin nəhəng döyüşçüsü. İsrail çarı Davud tərəfindən öldürülmüşdür. 317, 343

Qorki, Maksim (əsl adı: Aleksey Maksimoviç Peşkov; 1868-1936): Rus yazıçısı, sosialist realizmi ədəbiyyatının banisi. 41

Qrazioli, Françesko [Francesco Grazioli; 1869-1951]: İtaliyanın siyasi və hərbi xadimi; general. 16

Qrey, Eduard [Edward Grey; 1862-1933]: İngiltərənin dövlət xadimi. 1905-1916-cı illərdə Xarici İşlər naziri olmuşdur. 402

Qreyvs, Vilyam Sidney [William Sidney Graves; 1865-1940]: ABŞ-ın hərbi xadimi, general. Rusiyada Vətəndaş müharibəsi illərində Uzaq Şərq və Sibirdəki Amerika qoşunlarının baş komandanı olmuşdur. 120

Qrişa: kamançaçalan. 257

Qrossman: Almaniya Həmkarlar İttifaqının nümayəndəsi. 149

Qruşevski, Mixail Sergeyeviç (1866-

1934): Ukraynanın ictimai-siyasi xadimi; tarixçi. Lvov Universitetinin professoru, Ukrayna Mərkəzi Radasının sədri olmuşdur. SSRİ Elmlər Akademiyasının üzvü olmuşdur. 235

Qubanov. 586

Quçkov, Aleksandr İvanoviç (1862-1936): Rusiyanın dövlət xadimi. Moskva Universitetinin Tarix-Filologiya fakültəsini bitirmişdir. III Dövlət Dumasının sədri olmuşdur. Müvəqqəti Hökumətin Hərbi və Dənizçilik naziri olmuşdur. 493

Qudiyev, Quda (1880-1920): 1919-1920-ci illərdə Bakının komendantı (polis rəisi) olmuşdur. Milliyyətçə inqış idi. 485, 538

Quxman, Moisey Arkadyeviç: Qulaqburun-boğaz həkimi. Yəhudi Milli Şurasından Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinə seçilmiş, Parlamentdə Milli azlıqlar fraksiyasının üzvü olmuşdur. 497

Qulam Abdulla oğlu: Bakı sakini; arabaçı. 46

Qulam Heydər oğlu (Məşhədi Heydər oğlu): İran vətəndaşı. 49

Qulam Mərdan oğlu: Bakıdakı Şamaxı qaçqınlarından yetim uşaq. 48

Qulamhüseyn İbrahim oğlu (Molla İbrahim oğlu): Bakıda Yetimlər yurdunda qalan uşaq. 394

Qulamrza: Müsavatın qurultayını hazırlayan komissiyasının üzvü olmuşdur. 364

Quliyev, Ağabala (1862-ci ildə doğulmuşdur): Azərbaycanlı sahibkar və xeyriyyəçi. Bakıda və Rusiyanın bir sıra şəhərlərində un dəyirmanlarına və düyü təmizləmə fabriklərinə sahib idi. Bakı Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyətinin qurucularından idi. Cümhuriyyətin süqutundan əvvəl İrana gedən Quliyev bir daha Azərbaycana qayıtmamışdır. 166

Quliyev, Əliyar: Bakı sakini. 221

Qulu Abbas oğlu: Pənci (Şəki qəzası) kəndinin sakini. 278

Qulu Həsən oğlu: Bakıdakı Zəngəzur qaçqınlarından. 303

Qulu Hüseyn Fəzləli oğlu: “Müsavat”ın Künövşə (Siyəzən) kənd şöbəsi idarə heyətinin üzvü. 338

Qulubəyli, Təhmas bəy: Tiflisdə Müsəlman Müəllimlər və Müəllimələr İttifaqının üzvü. 478

Quluzadə, Məhəmmədsadiq: Bakı Politeknik məktəbi Türk Mütəəllimləri Təşkilatı İcraiyyə Komitəsinin sədri olmuşdur. 219

Qurban Əliverdi oğlu: Bakı sakini; dalandar. 504

Qurban Səlim oğlu: Könüllü Təşkilatının üzvü. 193

Qurbanov, Səfər: bax. Qurbanzadə, Səfər. Qurbanzadə, Səfər: “Müsavat” partiya-sının Tağıyev fabrikindəki şöbəsinin sədri olmuşdur. 558

Quro, Henri Cozef [Henri Joseph Gouraud; 1867-1946]: Fransız generalı. 1919-cu ildə Fransanın Suriyada Ali Komissarı təyin edilmişdir. 184, 320, 461

Qusakov. 362

Qusev: Moskvada Hərbi Şura üzvü. 17

Ladnov: Belarus nümayəndəsi. 235

Lalə Vəli qızı: Bakıdakı Qars qaçqınlarından. 220

Landsdaun (Lord Landsdaun): bax. Petti-Fitmoris.

Laufner: Hamburq kommunistlərindən. 234

Laydoner, Yohan [Johan Laidoner; 1884-1953]: Rusiya ordusunun zabiti; Estoniyanın hərbi və siyasi xadimi; Estoniya ordusunun baş komandanı. 37, 517

Lazarev, Lazar Emmanuiloviç (yaxud Mikail Lazarev; 1822-1884): Rus şərqşünası, tarixçi və filoloqu. İranda anadan olmuşdur. 242, 243

Lefevr, Raymon [Raymond Lefebvre; 1891-1920]: fransız yazıçısı. 41

Lenin, Vladimir İliç (1870-1924): Rus inqilabçı və marksist. Əsl soyadı Ulyanov idi. Rusiyada 1917-ci il Oktyabr inqilabının təşkilatçısı və rəhbəri, Sovet Sosialist

Respublikaları İttifaqının (SSRİ) qurucusu və SSRİ Nazirlər Sovetinin ilk sədri olmuşdur. 5, 63, 148, 205, 260, 358, 431

Lersner, Kurt fon [Kurt von Lersner; 1883-1954]: Alman diplomatı; Paris Sülh Konfransının işində aktiv iştirak etmişdir. 237

Levetski: Neftçilər Şurasının üzvü. 423

Levin, B. L.: Bakıda fəaliyyət göstərmiş diş həkimi. 25, 79, 140, 225, 282, 341, 397, 453, 507, 561, 618

Ləmbəranski, Cəmil bəy: bax. Lənbəranski, Cəmil bəy.

Lənbəranski, Cəmil bəy (1884-1959): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi; həkim. Kiyevdə tibb təhsili almış, Azərbaycanın müxtəlif yerlərində həkim kimi işləmişdir. Cavad qəzasından Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinə üzv seçilmişdir. 311, 312, 351, 368, 396, 452, 508, 561, 618

Lətif Ağə oğlu: Bakıdakı qaçqınlardan. 106

Lətif Ağə oğlu: Bakıdakı Şamaxı qaçqınlarından yetim uşaq. 48

Lətif Şahverdi oğlu: Bakıda Yetimlər yurdunda qalan yetimlərdən. 48

Lətifbəyov, Rza (Rza Zaki): Azərbaycanlı pedaqoq və yazıçı. Bakı, Gəncə, Şəki, Göyçay və Batumda müxtəlif təhsil ocaqlarında ana dili və şəriətdən dərs demişdir. Bədii yaradıcılıqla da məşğul olmuş, xüsusilə tarixi mövzularda əsərlər yazmışdır. 558

Lianozov, Stepan Georgiyeviç (1872-1949): Erməni əsilli neft sənayeçisi. 1907-ci ildə “G. M. Lianozov və oğulları” adlı neft şirkətini qurmuşdu. 1919-cu ildə Şimal-Qərb Hökumətinin (Rusiya) tərkibində Baş nazir, Xarici İşlər naziri və Maliyyə naziri olmuşdur. 59

Lion-Dalberq-Akton, Riçard [Richard Lyon-Dalberg-Acton; 1870-1924]: Britaniyalı diplomat; 1919-1920-ci illərdə Finlandiyada səfir olmuşdur. 185

Litvinov, Maksim Maksimoviç (1876-1951): Sovet Rusiyanın diplomatı. Müxtəlif

ölkələrdə səfir, 1930-1939-cu illərdə SSRİ Xarici İşlər naziri olmuşdur. 351, 571

Liven, Anatoli Pavloviç (1872-1937): Ağqvardiyaçılar hərəkatının və Latviyanın müstəqilliyi uğrunda hərəkatın iştirakçısı, knyaz, polkovnik. 574

Lloyd Corc, Devid [David Lloyd George; 1863-1945]: Britaniyalı siyasətçi. 1905-1908-ci illərdə Ticarət naziri, 1908-1915-ci illərdə Maliyyə naziri, 1915-1916-cı illərdə Hərbi nazir olmuşdur. 6 dekabr 1916 – 19 oktyabr 1922 tarixləri arasında Britaniyanın Baş naziri vəzifəsini tutmuşdur. 40, 62, 207, 208, 266, 353, 354, 358, 374, 375, 376, 431, 432, 466, 516, 628

Loris-Məlikov, Mikael Tarieloviç (1824-1888): Rusiyanın erməni əsilli dövlət xadimi; general. 1880-1881-ci illərdə Rusiya Daxili İşlər naziri olmuşdur. 148

Lou, Sidney [Sir Sidney Low; 1857-1932]: Britaniya jurnalisti, tarixçi və coğrafiyaşünası. 264

Lozinski, Mixail Mixayloviç (1880-1937): Ukraynanın siyasi xadimi. Paris Sülh Konfransına göndərilən Ukrayna heyətinin tərkibində olmuşdur. 235

Lunaçarski, Anatoli Vasilyeviç (1875-1933): Rus inqilabçısı; Rusiyanın və SSRİ-nin dövlət xadimi; yazıçı. 1917-1929-cu illərdə RSFSR-in Maarif komissarı. 15

Lurye, Maksim İsayeviç (1890-1983): Bakıda fəaliyyət göstərmiş həkim. 24, 50, 79, 108, 139, 168, 197, 225, 254, 282, 311, 341, 425, 452, 480, 506, 533, 561, 591, 618, 645

Lutskeviç, Anton İvanoviç [1884-1924]: Belarusun ictimai-siyasi xadimi; tarixçi və ədəbiyyatşünas. Paris Sülh Konfransının iştirak etmişdir. 235

M. B.: “Azərbaycan” qəzetində imza. 389, 527, 554, 581, 636

Macarov, Mixail (1854-1944): Bolqarıstanın siyasi xadimi və diplomati. London və Peterburqda səfir; 1919-cu ildə Hərbi nazir; 1919-1920-ci illərdə Xarici İşlər naziri

olmuşdur. 12

Maddalena, Umberto [Umberto Maddalena; 1894-1931]: İtaliyanın hərbi pilotu. 409, 426

Mahmud: Tağıyev fabrikində Zavod Komitəsinin üzvü olmuşdur. 334

Mahmud Ziyaəddin oğlu (Hacı Ziyaəddin oğlu): Şamaxı şəhəri sakini. 448

Mahmudbəyov, Ağalar bəy Mahmud bəy oğlu (1884-1939): Almaniyada Politeknik İnstitutu bitirmişdir. Müsəlman Zəhmətkeş Ziyalılar İttifaqının üzvü olmuşdur. 143

Mahmudbəyova, Ayna xanım. 55

Mahmudbəyzadə, Ağalar bəy: bax. Mahmudbəyov, Ağalar bəy.

Mahmudov, Abbasəli: “Müsavət”ın Tağıyev fabrikasındakı təşkilatının üzvü. 558

Mahmudov, Mustafa (1878-1937): Azərbaycanın siyasi xadimi. Qori seminariyasını bitirmiş, Azərbaycanın müxtəlif yerlərində müəllimlik etmişdir. Rusiya II Dövlət Dumasının, Azərbaycan Milli Şurasının və Parlamentinin üzvü olmuşdur. Sovet rejimi tərəfindən repressiyaya məruz qalmış, güllələnmişdir. 350, 351, 376

Mahmudzadə, Əliağa: Bakı sakini. 221

Maxaradze, Gerasim Fomiç (1881-1937): Gürcüstanın siyasi xadimi. Rusiya imperiyası II Dövlət Dumasının üzvü olmuşdur. Sosial-demokrat idi. Qafqazın bir sıra yerlərində, o cümlədən Bakıda inqilabi fəaliyyətlə məşğul olmuşdur. Gürcüstan Parlamentinin və Gürcüstan Təsisçilər Məclisinin üzvü idi. Gürcüstan Respublikasının Daxili İşlər nazirinin müavini, Gürcüstanın Ermənistandakı səlahiyyətli səfiri və Sovet Rusiyasındakı səlahiyyətli nümayəndəsi vəzifələrini tutmuşdur. 1937-ci ildə güllələnmişdir. 644

Maxno, Nestor İvanoviç (1888-1934): Ukraynalı anarxist-kommunist. 358, 628

Mailov: Erməni taciri. 352

Makarenko, İvan: Kuban Ölkə Radasının sədri olmuşdur. 512, 599

Makarenko, Pyotr Leontyeviç (1888-

1970): Ukraynanın ictimai-siyasi xadimi; Kuban Radasının üzvü. 600, 623

Makarov: pəhləvan. 53, 201, 229, 483

Makinski, Abbasəli bəy (1888-1938): Azərbaycanlı hüquqşünas. Kiyev Universitetinin Hüquq fakültəsində təhsil almışdır. Cümhuriyyət dövründə müxtəlif dövlət qurumlarında hüquq məsləhətçisi və xüsusi tapşırıqlar üzrə məmur kimi fəaliyyət göstərmiş, həmçinin Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nazirliyi Dəftərxanasının müdiri olmuşdur. 1938-ci ildə güllələnmişdir. 26, 51, 80, 109, 480, 508, 535

Maklakov, Vasili Alekseyeviç (1869-1957): Rusiyanın siyasi xadimi. Dövlət Dumasının üzvü olmuşdur. Müvəqqəti Hökumət tərəfindən Parisə səfir təyin edilmiş, fəqət vəzifəsini ifa etməyə başlaya bilməmişdir. Mühacirətə getmişdir. 374, 375

Maqomayev, Müslüm (1885-1937): Azərbaycanlı bəstəkar və ictimai xadim. Milli musiqinin inkişafında müstəsna xidmətləri olmuşdur. 366, 484, 509, 533

Malen: ingilis polkovniki. 408

Malxazov: bax. Malxazyan.

Malxazyan, Arşak İoanesoviç (yaxud Malxazov, İvanoviç): “Daşnaksutyun” partiyasının, Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü olmuşdur. 175

Malik Həsən oğlu: Ağdaşın Kükəl kəndinin yüzbaşısı olmuşdur. 339

Mamikonyan, Stepan Qriqoryeviç (1859-1921): Ermənistanın ictimai-siyasi xadimi; publisist. Ermənistan Parlamentinin üzvü olmuş, Zaqafqaziya Konfransında iştirak etmişdir. 165, 583

Manafov, Əli. 567

Manjen, Şarl [Charles Mangin; 1866-1925]: Fransız generalı. Cənubi Rusiyadakı fransız hərbi heyətinin komandiri olmuşdur. 185, 321

Manjula, Stepan Fyodoroviç (1885-1945): Ukraynanın ictimai-siyasi xadimi; Kuban Radasının üzvü. 600, 623

Marks, Karl (1818-1883): Alman filosofu, iqtisadçısı və sosioloqu. 205

Marş: Britaniya generalı; Finlandiyadakı ingilis hərbi heyətinin komandiri. 147

Masarik, Tomaş Qarriq [Tomáš Garrigue Masaryk; 1850-1937]: Çexoslovakiyanın dövlət xadimi; 1918-1935-ci illərdə Çexoslovakiya Respublikasının prezidenti olmuşdur. 38, 52

Mayoni, Covanni [Giovanni Majoni; 1876-1969]: İtaliya diplomati. 237

Mdivani: Gürcü zabiti. 222

Mdivani, Simon Qurgenoviç (1876-1937): Gürcüstanın siyasi xadimi, diplomat. Gürcüstan Təsisçilər Məclisinin, Milli Şurasının və Parlamentinin üzvü olmuşdur. Gürcüstanın Ermənistandakı ilk siyasi nümayəndəsi (səfiri) təyin edilmişdir. 165, 583, 624

Mednokritski. 574, 592

Mehdi Ağahəsən oğlu: Bakı sakini. 503

Mehdiqulu Mehdi oğlu: Künövşə kəndinin (Siyəzən) sakini. 338

Mehdiyev, Ağakərim: Bakı sakini. 221

Mehdiyev, Əliakbər: Bakı qəzası Hərbi çağırış idarəsinin katibi olmuşdur. 255

Mehdiyev, Miryaqub (yaxud Miryaqub Mirmehdiyev; 1891-1949): Azərbaycanın dövlət xadimi. Bakı Şəhər Bələdiyyəsi sədrinin müavini, Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü, Azərbaycanın Paris Sülh Konfransına göndərdiyi nümayəndə heyətinin üzvü olmuşdur. Cümhuriyyətin süqutundan sonra mühacirətdə qalmış, İstanbula ölmüşdür. 330

Mehdiyev, Yusif. 394, 529

Mehdizadə, Mehdiqulu: “Müsavət” üzvü; “Müsavət”ın 1919-cu il dekabr qurultayının Sabunçudan nümayəndəsi. 640

Mehmandarov, Səməd bəy (1856-1931): Azərbaycanın hərbi xadimi. Peterburqda hərbi məktəb bitirmiş, Çar Rusiyası ordusunda xidmət etmiş, Rusiya-Yaponiya müharibəsində göstərdiyi şücaətlərə görə

mükafatlandırılmış, Birinci Dünya müharibəsində iştirak etmişdir. 1917-ci ilin fevral inqilabından sonra Rusiya ordusundan istefa vermişdir. Cümhuriyyət dövründə Azərbaycanın Hərbi naziri olmuş, ordu quruculuğu sahəsində böyük işlər görmüşdür. Cümhuriyyətin süqutundan sonra bolşeviklər tərəfindən həbs edilmiş, azadlığa çıxdıqdan sonra müxtəlif vəzifələrdə işləmişdir. 362

Mehmanov, Əziz: Astanlı kəndinin (Neftçala) sakini. 217

Mehmanov, Mehman: Xıllı (Neftçala) qəsəbəsi sakini. 217

Melkovski: Neftçilər İttifaqının nümayəndəsi. 434

Melkumyan, N.: bax. Melkumyans, N. A.

Melkumyans, N. A.: Bakıda fəaliyyət göstərmiş dəri-zöhrəvi həkimi. 535, 618

Mendes, Katul [Jane Catulle Mendès; 1867-1955]: fransız şairəsi. 307

Meremi: Britaniyalı sosialist. 121

Messel: Fransız generalı; Finlandiyadakı Müttəfiq güclərinin komandiri. 147

Meyrud Həsənxan oğlu: “Müsavat”ın Hacıqabul şöbəsinin üzvü. 529

Məcid Babaəli oğlu: Bakıdakı qaçqınlardan. 338

Məcidov, Aslan (Hacı Aslan): Bakı sakini; Nikolayevski (indiki İstiqlaliyyət) küçəsində “Şəms” adlı aşbazxanası olmuşdur. 106

Məcidzadə, Ağabala: “Müsavat” üzvü; “Müsavat”ın 1919-cu il dekabr qurultayının Sabunçudan nümayəndəsi. 640

Məcnunbəyov, Hüseyn: Dövlət Müfəttişliyi Nazirliyində xüsusi əmrlər məmuru olmuşdur. 614, 620

Mədəd Səməd oğlu: Bakıda polis olmuşdur. 31

Mədədzadə, Abbasqulu (Məşhədi Abbasqulu): Bakı sakini. 554

Məğrbov, Bahadur bəy (1896 - ?): Sosial Təminat Nazirliyində işləmişdir. 395

Məhəmməd Abdulla oğlu: Balaxanada fəhlə olmuşdur. 47

Məhəmməd Atakişi oğlu (Hacı Məhəmməd): Mirzəməhəmməd kəndinin (Quba) sakini. 610

Məhəmməd Əbdüləli oğlu (Məşhədi Məhəmməd): “Müsavat”ın Hacıqabul şöbəsinin üzvü. 529

Məhəmməd Əli oğlu (Mirzə Məhəmməd): Cülyan kəndinin yüzbaşısı olmuşdur. 611

Məhəmməd Qulu oğlu (Məşhədi Məhəmməd): Lahıc sakini. 136

Məhəmməd Nəcəf oğlu: Bakıdakı İrəvan qaçqınlarından. 74

Məhəmmədbağır Elbəyi oğlu (Məşhədi Məhəmmədbağır): Bakıdakı qaçqınlardan. 106

Məhəmmədbağır Zeynalabdin oğlu (Kərbəlayı Məhəmmədbağır): Quba qəzasının Ərəb Həmyə kəndinin sakini. 639

Məhəmmədbəyov: Bələdiyyə İdarəsi üzvü. 386

Məhəmmədbəyov, Əliş bəy: Gəncədə Kəndçi-Əkinçi İttifaqı Mərkəzi Komitəsinin sədri. 163, 164

Məhəmmədbəyov, Qazi Əhməd (1890-1937): Azərbaycanın siyasi xadimi. Novorossiya Universitetinin Hüquq fakültəsini bitirmişdir. Zaqafqaziya Seyminin, Milli Şuranın və Parlamentin üzvü olmuşdur. Repressiya qurbanı olmuşdur. 362

Məhəmmədəli: bax. Mirzə Kazım bəy.

Məhəmmədəli: tarzən. 257, 366

Məhəmmədhəsən ağa Cavanşir (1766-1806): Qarabağ xanı İbrahimxəlil xanın vəliəhdi. 633

Məhəmmədhəsən Şeyxməhəmməd oğlu: “Müsavat”ın Maştağa şöbəsinin idarə heyətinin üzvü olmuşdur. 558

Məhəmmədhüseyn Əbdülhüseyn oğlu (Məşhədi Məhəmmədhüseyn Molla Əbdülhüseyn oğlu): Bakıdakı qaçqınlardan. 365

Məhəmmədqulu: Bakı Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyətinin qaçqınlara müavinət edici komisiyonunun üzvü. 477

Məhəmmədli, S.: Lənkəranda “Müsavat”ın Qadınlar şöbəsinin katibi olmuş xanım. 530

Məhəmmədmusa Zeynalabdin oğlu (Molla Məhəmmədmusa): Quba qəzasının Ərəb Həmyə kəndinin sakini. 105, 639

Məhəmmədov, Ağabala: Bakıda, Tağıyevin fabrikində fəhlə. 194

Məhəmmədov, Əliş bəy: bax. Məhəmmədbəyov, Əliş bəy.

Məhəmmədov, Əsədulla: bax. Məhəmmədzadə, Əsədulla.

Məhəmmədov, Xəlil: Bakı Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyətinin təşəbbüsü ilə qoyulması nəzərdə tutulan Şəhidlər abidəsi ilə məşğul olan və bu işə məsul şəxs. 137

Məhəmmədov, Kərim: uryadnik. 191

Məhəmmədov, Qəni: Bakı Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyətinin üzvü. 74, 137

Məhəmmədov, Qurbanqulu: Bakı sakini. 338

Məhəmmədov, Məhəmmədkərim. 371

Məhəmmədov, Nəcəf (Kərbəlayı Nəcəf): Bakı sakini. 394

Məhəmmədov, Novruzqulu (Məşhədi Novruzqulu): Bakı sakini. Babayev, Ağamoğlu Bakı sakini. 220

Məhəmmədrəhimzadə, Hacıağa: Könüllü Təşkilatı idarəsinin kassiri olmuşdur. 193

Məhəmmədvəli Mirzə (Fərmanfərma; 1890-1988): Qacar şahzadəsi; ictimai-siyasi xadim. İran Parlamentinin deputatı olmuşdur. 127

Məhəmmədzadə, Ağadadaş: Bakı sakini. 48

Məhəmmədzadə, Əbdülvahab: bax. Yurdsevər, Əbdülvahab Məmmədzadə.

Məhəmmədzadə, Əsədulla: “Müsavat”ın Şura üzvü. 364, 558

Məhəmmədzadə, Mirzəbala (1898-1959): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi, publisist və dramaturq. 1924-cü ildən mühacirətdə yaşamışdır. 364, 393, 394, 474, 505, 558, 640

Məhərrəm Hüseyn oğlu: Saray kəndinin kəndxudası. 614

Məhərrəm Mirzə oğlu (Hacı Mirzə oğlu): Ərəş qəzası Bəydilli kəndinin camaat vəkili. 203

Məhərrəmov, Məhəmməd (1895-1982): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi. Moskva Universitetində təhsil almışdır. Azərbaycan Milli Şurasının və Azərbaycan Parlamentinin üzvü, Paris Sülh Konfransına göndərilən nümayəndə heyətinin müşaviri olmuşdur. Aprel işğalından sonra mühacirətdə qalmışdır. 330

Məhliqa Rəsul qızı: Zəngəzur qaçqını qız. 22

Məhməd Əmin (Soyadı qanunundan sonra “Yurdaqul” soyadını qəbul etmişdir; 1869-1944): Türk şairi. Osmanlı Məclisi-Məbusanının və Türkiyə Böyük Millət Məclisinin üzvü olmuşdur. 267, 272

Məhməd Rəşid paşa (1868-1924): Osmanlı Məclisi-Məbusanı üzvü (1914-1918), TBMM üzvü (1920-1923) olmuşdur. Sivas Konqresi əsnasında Sivas valisi (1919-1920) idi. 291

Məlik-Yeqanov, Cavad bəy (1878-1937): Azərbaycan Cümhuriyyətinin siyasi xadimi. Azərbaycan Milli Şurasının və Parlamentin üzvü olmuşdur. 1919-cu ilin avqustundan 1920-ci ilin aprel ayına qədər Lənkəranın general-qubernatoru olmuşdur. 1930-cu ildə Sovet rejimi tərəfindən həbs edilmiş, 1937-ci ildə güllələnmişdir. 72, 74, 105, 230, 640

Məlikaslanov, Əbdülkərim bəy: “Müsavat”ın Qalaqayın şöbəsinin üzvü. 529

Məlikaslanov, Xudadad bəy (1879-1935): Azərbaycanın dövlət xadimi. Peterburqda mühəndislik təhsili almışdır. Zaqafqaziya Seyminin, Azərbaycan Milli Şurasının üzvü olmuşdur. Azərbaycan Cümhuriyyəti hökumətində Nəqliyyat və Rabitə naziri, Poçt və Teleqraf naziri kimi vəzifələr tutmuşdur. Cümhuriyyətin süqutundan sonra da bir sıra vəzifələrdə işləmişdir. Rep-

ressiyaya məruz qalmış və həbs düşərgəsində vəfat etmişdir. 103, 177, 362

Məlikhaqəzərov, Bəylər bəy: Bakı qubernator idarəsində xüsusi tapşırıqlar məmuru olmuşdur. 44

Məlikov, Əhməd bəy: Ərəş qəza rəisinin müavini və Cavad qəza rəisinin baş müavini olmuşdur. 586

Mərdanzadə, Səttar. 619

Mərsinli, Məhməd Camal (Kiçik Camal paşa; 1875-1941): Türkiyənin hərbi və siyasi xadimi. 1919-cu ilin oktyabrında Hərbi nazir olmuş, 1920-ci ildə ingilislər tərəfindən Malta adasına sürgün edilmişdir. 187

Məryəm xanım: Lənkəranda “Müsavat”ın qadınlar şöbəsinin sədri. 639

Məsih: bax. İsa (peyğəmbər).

Məsum Məzahir oğlu (Məshədi Məsum Hacı Məzahir oğlu): Bakı sakini. 253

Məsumzadə, Rza: “Müsavat” partiyasının Əhmədli kənd şöbəsi sədrinin müavini olmuşdur. 48

Məshədi Mərdan: Dərbənd qaçqınlarından. 107

Məshədi Yusif Əbdülhəsən oğlu: Könüllü Təşkilatının üzvü. 193

Migeli: polkovnik. 582

Mixaylov. 613

Mixaylov: tibb professoru. 25, 108, 563, 618

Mikayılov, Lazım: Bakı sakini. 221

Mikayılov, Vəli (Kərbəlayı Vəli; 1877-1941): şair, jurnalist, ictimai-siyasi xadim. Milli Şuranın və “Müsavat” partiyasının üzvü. Cümhuriyyət dövründə Hökumət mətbəəsinin müdiri olmuşdur. İrana mühacirətə getmişdir. 283, 342, 640

Mikayılzadə, Vəli (Kərbəlayı Vəli): bax. Mikayılov, Vəli (Kərbəlayı Vəli).

Mikeladze: Bakı Universitetinin Tibb fakültəsinin tələbəsi olmuşdur. 637

Mikeladze: Gürcüstan Poçt-Teleqraf İdarəsinin rəisi olmuşdur. 250

Milner, Alfred [Alfred Milner; 1854-

1925]: Britaniyanın dövlət xadimi. Britaniyanın xarici və daxili siyasətinin formalaşmasında böyük rola malik olmuşdur. 493, 545

Milyukov: bolşevik ordusunun Dağıstandakı zabitlərindən olmuşdur. 63, 274

Mir Məhəmməd Kərim Ağa Bakuvi (1853-1938): Azərbaycanın ruhani alimi. Bakının qazısı olmuşdur. Quranı, eləcə də ərəb dilindən bəzi əsərləri Azərbaycan dilinə tərcimə etmişdir. Sovet rejimi tərəfindən 85 yaşında həbs edilərək güllələnmişdir. 167

Mirbaba Mirkərim oğlu: Bakıdakı Dərbənd qaçqınlarından. 450

Mirbabayev: Bakı sakini; faytonçu. Quba (indiki Zivərbəy Əhmədbəyov) küçəsində yaşamışdır. 448

Mircavadzadə, Mirəbdülhəd: Bakı Politeknik məktəbi Türk Mütəəllimləri Təşkilatı İcraiyyə Komitəsinin üzvü olmuşdur. 219

Mirdamadzadə, Mirhidayət: Quba qəzasının sakini, “Müsavat” üzvü. 105

Mirhəmzə əfəndi: Tiflisdə Müsəlman Mütəəllimlər və Mütəəllimələr İttifaqının üzvü. 478

Mirhəmzəyev, Gəncəli: İrandakı Azərbaycan Cümhuriyyəti vətəndaşlarından. 471

Mirhəsən Münsif. 640

Mirkin, A. A.: Bakıda fəaliyyət göstərmiş diş həkimi. 25, 80, 507, 563, 619

Mirnağıyev, Mircabbar. 30

Mirnağıyev, Miriş. 30

Mirsalah: Qaraqaşlı kəndinin (Neftçala) sakini. 217

Mirsəmədov, Seyid Həsən: Azərbaycan Ordusunun əsgəri. 445

Mirzə Kazım bəy (Mirzə Məhəmmədəli; 1802-1870): Şərqşünas alim. 241, 242, 243, 255, 333

Mirzə Məhəmməd: Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinin üzvü. 395

Mirzəağa Məhəmmədəmin oğlu (Məshədi Məhəmmədəmin oğlu): Dərbənd qaçqınlarından. 107

Mirzəcamalov, Hüseyn bəy Məhəmmədrəfi bəy oğlu (1890-1974): Azərbaycan Cümhuriyyəti Ziraət nazirinin katibi, Parlamentdə Qanun Layihələri şöbəsinin müdiri olmuşdur. Cümhuriyyətin süqutundan sonra maarif sahəsində çalışmış, 1921-1922-ci illərdə Türkiyəyə mühacirətə getmişdir. Türkiyədə “Yanar” soyadını qəbul etmişdir. 440, 441, 442, 556, 607

Mirzəcamalov, Məhəmmədhəsən (Mirzə Məhəmmədhəsən): Qarabağ qubernatorluğu divanxanasının kargüzəri, Azərbaycan Mülkiyyə Mufəttişliyi Cəbrayıl, Şuşa və Zəngəzur qəzaları şöbəsinin mufəttişi olmuşdur. 485

Mirzəcamalzadə, Məhəmmədhəsən: bax. Mirzəcamalov, Məhəmmədhəsən.

Mirzəxan Yarməhəmməd oğlu: Milmanlı kəndinin (Cavad qəzası) sakini. 161

Mirzətağı Mollahəsən oğlu: Bakıdakı İranlılardan. 421

Mirzəyev, Rüstəm bəy (1840-1920): Cümhuriyyət dövründə Bakı şəhərinin polis-meysteri olmuşdur. 31

Mirzəyev, Rza: Bakı sakini. 221

Mirzəzadə, Ağahəsən: “Müsavat”ın Hacıqabul şöbəsinin sədri. 363, 391

Mirzəzadə, Əliağa (Molla Əliağa Kərbəlayı Mirzəzadə): “Müsavat”ın Şıxakəran şöbəsinin sədri. 531

Mirzəzadə, Qəhrəman: “Müsavat”ın Qara şəhər təşkilatının üzvü. 558

Mistiye: Gürcü sirk artisti; kinto. 483

Molla Ruhulla: Hacı Qasım bəy məscidinin nümayəndəsi. 613

Mollaməhəmmədzadə, Rəzzaq: “Müsavat”ın Lənkəran qəzasının Mahmudabad kəndindəki şöbəsinin katibi. 531

Monzi, Anatol de [Anatole de Monzie; 1876-1947]: Fransız alimi və siyasi xadimi. Parlamentin üzvü və nazir olmuşdur. 1917-ci ildə Ticarət Donanması və Dəniz Nəqliyyatı nazirinin müavini təyin edilmişdi. 463

Morqentau, Henri [Henry Morgenthau; 1856-1946]: ABŞ diplomatı. 1913-1916-cı

illərdə ABŞ-ın Osmanlı imperiyasında səfiri olmuşdur. 411, 412

Morris: Müttəfiqlərin Sibirdəki nümayəndəsi olmuş ABŞ diplomatı. 120

Möhsünov, Seyid Həsən. 224

Muxtar: Tağıyev fabrikində Zavod Komitəsinin üzvü olmuşdur. 334

Muxtar Əbdülhəmid oğlu (Hacı Əbdülhəmid oğlu): Ərəş qəzası Bəyduş kəndinin camaat vəkili. 203

Muxtar Mirzəhüseyn oğlu: Dərbənd qaçqınlarından. 107

Muxtarov, Murtuza (1855-1920): Azərbaycanlı sahibkar və xeyriyyəçi. 444

Muradov: Gürcüstan dəmiryolunda makinist olmuşdur. 49

Muradov, Səməd bəy: Ağstafa dəmiryolu stansiyasının mühafizə müdiri. 395

Muradova, Nina Aleksandrovna. 567

Murtuzayev, Mirdamad. 504

Musa (peyğəmbər). 284

Musa Eynulla oğlu: Milmanlı kəndinin (Cavad qəzası) sakini. 161

Musaelyans, Qriqori Aslanoviç (1881-?): Bakıda fəaliyyət göstərmiş həkim. 25, 80, 168, 225, 283, 368, 396

Musazadə, Qurban. 68, 277

Musazadə, Qurban: Bakıda, “Müsavat” tərəfindən çağırılan müsəlman şagirdləri iclasının katibi olmuşdur. 364

Mustafa Kamal: bax. Atatürk.

Mustafa Rəşid paşa (1858-1924): Osmanlı dövlət xadimi; 1918-1919 və 1919-1920-ci illərdə Xarici İşlər naziri olmuşdur. 187, 293, 294, 295

Mustafayev, A. A.: Bakı Ev Sahibləri İttifaqı katibinin müavini olmuşdur. 45

Muznik, Karl: pəhləvan. 1, 113, 144, 285, 315, 371, 456, 483, 537, 593

Müəllim Naci (1849-1893): Türk şair və yazıçısı; “Lügəti-Naci” adlı osmanlıca lüğətinin müəllifi. 224

Müəzzinzadə, Molla Əliəşrəf: “Müsavat”ın Sayad Xızı təşkilatının üzvü. 558

Müller, Herman [Hermann Müller; 1876-1931]: Almaniyanın siyasi xadimi; sosial-demokrat. 1919-cu il iyunun axırlarından 1920-ci il martın axırlarına qədər Almaniyanın Xarici İşlər naziri olmuşdur. Versal sazişini Almaniya tərəfindən Yohannes Bell ilə birgə imzalamışdır. 56, 91

Mürsəl Baba oğlu (Məşhədi Mürsəl): “Müsavat”ın Hacıqabul şöbəsinin üzvü. 529

Mürsəl Muxtar oğlu: Bakı sakini. 558

Mürsəlov, Tacbəxş: Lahic sakini. 610

Mürsəlzadə, Piri (Pirqulu Mürsəlov; 1892-1920): jurnalist; “Müsavat” partiyasının fəal üzvlərindən. 252, 505, 640

Müseyyib Ağəli oğlu: Bakıdakı İran təbəələrindən. 475

Mütəllibzadə, Bəhmən: “Müsavat” partiyasının Əhmədli kənd şöbəsinin idarə üzvü olmuşdur. 48

Müzəffərov, Hüseyn: “Müsavat”ın Müsəlihə və Müdafiə şöbəsinin sədri olmuşdur; fəhlələrin təşkilatlandırılması işində fəal iştirak etmişdir. 505, 640

Nağıyev. 360

Nağıyev, Mehdi: Bakı sakini. 74

Nağıyev, Məhəmmədəli. 30

Nağıyev, Musa (1842-1919): Azərbaycanın neft sənayeçisi və xeyriyyəçi. 334, 520

Nağıyev, Süleyman. 30

Naxçıvanski, Bəhram xan (1872 - ?): Araz Türk Cümhuriyyətinin siyasi xadimi. 1919-cu ildə Daxili İşlər Nazirliyinin Lənkərandakı nümayəndəsi təyin edilmişdi. 614, 615

Namenkov: Kubanlı sosialist. 235

Naməlum: pəhləvan. 53, 144, 171, 201, 285, 345, 399, 427, 566, 593, 621

Namitokov, A.: Kuban hökumətinin Paris Sülh Konfransına göndərdiyi nümayəndə heyətinin üzvü olmuşdur. 379, 380

Napoleon I (1769-1821): 18 may 1804 – 6 aprel 1814 və 20 mart – 22 iyun 1815 tarixlərində Fransa imperatoru. 333, 347, 369, 401, 539

Napoleon III (1808-1873): 1848-1852-ci illərdə İkinci Fransa Respublikasının prezi-

denti və 1852-1870-ci illərdə Fransa imperiyasının (İkinci imperiyanın) imperatoru. 539

Nasirəddin Əbil oğlu (Məşhədi Nasirəddin Məşhədi Əbil oğlu): Bakı sakini. 503

Nataxaki: Rusiyadakı Yaponiya hərbi heyətinin başçısı. 321

Nazarbekov, Foma İvanoviç (yaxud Tomas Ovanesoviç Nazarbekyan; 1855-1931): Rusiyanın və Ermənistanın hərbi xadimi; general. 644

Nemanzadə, Ömər Faiq (1872-1937): Azərbaycanın publisist və pedaqoqu; ictimai-siyasi xadimi. Milliyyətçə Axıska türküdür. 469, 485, 500, 538, 549

Nəcəfqulu Hacı Nəbi oğlu: “Nobel” yağ zavodunda fəhlə olmuşdur. 420

Nəcəfqulu Kərbəlayı Ağababa oğlu. 613

Nəcəfov, Yusif: Bakı sakini. 221

Nəmrud Mustafa paşa (1886-1936): Osmanlı hərbi xadimi. Qısa müddət Bursa valisi olmuş, eləcə də Somanlı Hərbi Məhkəməsinin sədri vəzifəsini daşımışdır. 629

Nənəxanım Sadıq qızı (Hacı Sadıq qızı): Bakı sakini. 369

Nərimanbəyov, Əmir bəy Nəriman bəy oğlu (1871 - ?): Araz Türk Hökumətinin rəisi, Azərbaycan Cümhuriyyəti Dövlət Müdafiə Komitəsi İşlər İdarəsinin başçısı, Bakı valisi (qubernatoru) olmuşdur. Sovet dönməndə repressiyaya qurban getmişdir. 231

Nərimanbəyov, Həşim bəy Nəriman bəy oğlu (yaxud Nərimanbəyli; 1863-1942): Azərbaycanın maarif xadimi. Qori Seminariyasını bitirmiş, İrəvanda və Şuşada müəllim işləmişdir. Azərbaycan məktəbləri üçün başqa müəllimlərlə birgə tərtib etdiyi “Ana dili” kitabı İrəvanda və Tiflisdə çap edilmişdir. Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü və Dövlət Nəzarəti naziri Nəriman bəy Nərimanbəyovun atasıdır. 78

Nərimanbəyov, Nəriman bəy Həşim bəy oğlu (yaxud Nərimanbəyli; 1889-1938):

Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi, “Müsəvat” partiyasının üzvü. Xarkov Universitetinin Hüquq fakültəsində təhsil almışdır. Zaqafqaziya Seyminin və Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü olmuşdur. Dövlət Nəzarəti naziri olmuşdur. Sovet dövründə bir neçə dəfə həbs edilən Nərimanbəyov 1938-ci ildə güllələnmişdir. 583

Nərimanov: Bakı Universitetinin Tibb fakültəsinin tələbəsi olmuşdur. 637

Nərimanov, Əlimirzə bəy: Azərbaycanın maarif xadimi; Tiflis Məsəlman Milli Şurasının sədri. 478

Nərimanov, Nəriman (1870-1925): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi və dövlət adamı; eyni zamanda yazıçı, publisist və həkim. 113, 143, 167

Nəsrolla: “Müsəvat”ın Təngərud şöbəsinin sədri. 531

Nijeradze, Rəcəb: Gürcü Məsəlmanlara Himayət Cəmiyyətinin təsisçilərindən. 365

Nikolay II (1868-1918): Rusiya imperatoru; 1894-1917-ci illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 89, 97, 152, 405, 525, 613, 635

Nissel, Anri Alber [Henri Albert Niessel; 1866-1955]: Fransız generalı; 1917-1918-ci illərdə Rusiyada fransız hərbi missiyasının başçısı olmuşdur. 14

Nitti, Françesko [Francesco Nitti; 1868-1953]: İtaliyanın siyasi xadimi. Kənd Təsərrüfatı, Ticarət və Sənaye naziri (1911-1914), Maliyyə naziri (1917-1919), Baş nazir və Daxili İşlər naziri (1919-1920) olmuşdur. 185, 431

Noskov: Ağstafa gömrüyünün xəzinədarı. 614

Novruz Dadaş oğlu (Məşhədi Dadaş oğlu): Bakı sakini. 394

Novruzi, Salman: Bakı sakini. 221

Nuri, Hacıağa: tələbə. 609

Nuri, Mirmahmud (1895-1958): Bakılı şair. 552

Nuriyev, Ağakərim (Məşhədi Ağakərim): Bakı sakini. 394

Nurizadə, Nurməhəmməd: Azərbaycan Parlamenti İdarəsində kuryer işləmişdir; “Müsəvat” üzvü. 558, 640

Nurizadə, Piri: “Müsəvat”ın Suraxana təşkilatının üzvü. 558

Nuruzadə, Abbasqulu: “Müsəvat”ın Biləsuvar şöbəsinin sədri. 531

O’Qreydi, Ceyms [James O’Grady; 1866-1934]: Britaniyanın siyasi xadimi. 1919-cu ildə Sovet Rusiya ilə müzakirələrdə iştirak etmişdir. 351

Odinov: Krasnovodskda bolşevik komandirlərindən olmuşdur. 104

Odişelidze, İlya Zuraboviç (1865-1925): Gürcüstanın hərbi xadimi; general-leytenant. Gürcüstan ordularının Baş komandanı olmuşdur. 582

Olenskaya, A. N.: aktrisa. 167, 309

Oleynikov, Vladimir: Rus pəhləvan. 83, 201, 229, 285, 371, 509, 566, 593

Omelçenko: Kuban Radasının üzvü. 600, 623

Orbay, Hüseyn Rauf (1881-1964): Türkiyənin hərbi və siyasi xadimi. 1911-1912-ci illər Osmanlı-İtaliya müharibəsində və Balkan müharibələrində qəhrəmanlıq göstərmişdir. 1918-ci ilin oktyabr ayında Bəhriyyə naziri olmuş, Mudros sazişini Osmanlı dövləti adından imzalamışdır. 267, 291, 292, 312

Ordubadski, Firuz bəy Mehdi bəy oğlu (1886 - ?): həkim; repressiya dövründə həbs edilmişdir. 190, 394, 529

Orlyakov, Danil: Bakıda, kərpic emalatxanasında işləmişdir. 555

Oruc Əli oğlu: Nuxa qəzasının Həşəmköy kəndinin sakini. 645

Orucəliyev, Əlicabbar: Azərbaycanın maarif xadimi. Bakı Bələdiyyəsinin Məktəblər şöbəsinin sədri olmuşdur. 157, 386

Orucəlizadə, Cabbar bəy: bax. Orucəliyev, Əlicabbar.

Osman bəy: Azərbaycanın İstanbuldakı Səfirliyinin Baş katibi olmuşdur. 187

Osman Zəki: bax. Bəkirov, Osman Zəki. Ostrovski, İvan: Bakı sakini. 448
 Ömər Faiq: bax. Nemanzadə, Ömər Faiq. Övsət Əhmədağa oğlu: Milmanlı kəndinin (Cavad qəzası) sakini. 161
 P: “Azərbaycan” qəzetində imza. 472
 Palitsin: Rusiyanın hərbi xadimi; general. Könüllü ordunun Bakıdakı nümayəndəsi olmuşdur. 245, 384, 428
 Paşa Şalı oğlu. 415
 Paşaquluzadə, Məshədi: Bakı sakini. 106
 Paşazadə, Həmid (Məshədi Həmid): Bakıda yaşayan İranlılardan, “Müsavət”ın Balaxana Mərkəzi Mədənlər şöbəsi üzvü. 393
 Paşiç, Nikola (1845-1926): Serbiyanın və Yuqoslaviyanın siyasi xadimi. Bir neçə dəfə (həmçinin 1912-1918-ci illərdə) Serbiyanın Baş naziri və yenə bir neçə dəfə (həmçinin 1918-ci ilin dekabr ayında) Yuqoslaviya Krallığının Baş naziri olmuşdur. “Böyük Serbiya” ideologiyasının əsas ideoloqlarından idi. 13
 Pavel: keşiş (Rusiya). 41
 Payqadze: Gürcü quldur. 340
 Peçorski: Bakı Universitetinin Tibb fakültəsinin tələbəsi olmuşdur. 637
 Pepinov, Əhməd bəy (yaxud Əhməd Cövdət Pepinov; 1893-1937): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi; Azərbaycan Parlamentinin üzvü olmuş, Əmək və Əkinçilik naziri vəzifəsini tutmuşdur. Sovet rejimi tərəfindən güllələnmişdir (ayrıca bax: Axıskalı). 6, 34, 36, 87, 88, 89, 115, 116, 117, 157, 173, 177, 203, 349, 377, 404, 441, 624
 Persel: Britaniyalı sosialist. 121
 Peten, Henri Filipp [Henri Philippe Pétain; 1856-1951]: Fransanın hərbi xadimi. 1918-ci ildə marşal rütbəsi almış, 1934-cü ildə Hərbi nazir, 1940-cı ildə Baş nazir olmuş və Fransanın süqutundan sonra, kukla Vişi rejiminin başçısı kimi avtoritar hakimiyyətini 1944-cü ilə qədər davam etdirmişdir. 13
 Petlyura, Simon Vasilyeviç (1879-1926):

Ukraynanın siyasi və hərbi xadimi. Ukrayna Xalq Respublikası Direktoriyasının rəhbərlərindən olmuşdur. 90, 186, 187, 408, 409, 431, 460, 573
 Petrosyan, A. İ. 438
 Petrov, Raça (1861-1942): Bolqarıstanın hərbi və siyasi xadimi; general. Baş qərargah rəisi (1885-1887), Baş nazir (1901; 1903-1906) olmuşdur. 262
 Petti-Fitsmoris, Henri [Henry Petty-Fitzmaurise 5th Marquess of Lansdowne; 1845-1927]: Britaniyanın dövlət xadimi. Kanada (1883-1888) və Hindistan (1888-1894) general-qubernatoru, Britaniyanın Hərbi naziri (1895-1900) və Xarici İşlər naziri (1900-1905) olmuşdur. 183
 Pezxaşov, Asaf: Dərbənd Yəhudi Milli Komitəsinin sədri olmuşdur. 479
 Pənah xan (yaxud Pənahəli xan; 1693-1763): Qarabağ xanı. 1747-ci ildə Qarabağ xanlığının əsasını qoymuşdur. 634
 Piktholl, Muhammed Marmaduk [Muhammad Marmaduke Pickthall; 1875-1936]: ingilis alimi; Quranı ingilis dilinə tərcümə etmişdir. İslamı qəbul etmişdir. 357
 Pilsudski, Yuzef [Józef Piłsudski; 1867-1935]: Polşanın hərbi və siyasi xadimi; marşal. 14 noyabr 1918 – 9 dekabr 1922-ci il tarixlərində Polşa Respublikasının Sədri olmuşdur. 39
 Pirimov, Qurban (1880-1965): Azərbaycan tarzəni. 257, 366
 Piriye, Məhəmməd: “Müsavət”ın Hacıqabul şöbəsinin üzvü. 529
 Pirtsxakaşvili, Olqa: Kutaisi sakini. 193
 Pirtsxakaşvili, Stepan: Kutaisi sakini. 193
 Pirumov: Gürcüstanda bolşevik qəzeti redaktoru olmuş, sürgün edilmişdir. 365
 Pirverdiyev, Bilal: Azərbaycan Ordusunun əsgəri. 445
 Pişan: Xocabəyli quldurlarından. 339
 Pişon, Stefan [Stéphen Pichon; 1857-1933]: Fransanın siyasi xadimi. 1906-1911-ci illərdə Xarici İşlər naziri olmuşdur. Birinci

Dünya müharibəsinin sonlarında və Paris Sülh Konfransı dövründə aktiv fəaliyyəti ilə diqqəti cəlb etmişdir. 181, 409
 Pit, Corc [George Peet; 1883-1967]: Britaniyalı kommunist. 121
 Piyp, Ants [Ants Piip; 1884-1942]: Estoniyanın hökumət başçısı və diplomatı; professor. 235
 Podşibyakin, Mixail Floroviç (1883-1963): Litvada anadan olmuş, Peterburq Universitetinin Tarix-Filoloji və Hüquq fakültələrini bitirmişdir. Bakı məktəblərində işləmiş, mətbuatda çıxış etmişdir. Kadetlər partiyasının üzvü olmuşdur. Cümhuriyyətin süqutundan sonra Azərbaycanı tərk etmişdir. 32
 Pokrovski: Azərbaycan Dövlət Bankında işləmişdir. 434
 Poqos Nubar paşa (1851-1930): Osmanlı dövlətində yaşayan ermənilərin siyasi təşkilatı olan Erməni Millət Məclisinin və Ümumi Erməni Xeyriyyə İttifaqının sədri olmuşdur. 532
 Politis, Nikolaos (1872-1942): Yunanıstan diplomatı. 1917-1918, 1919-1920 və 1922-ci illərdə Xarici İşlər naziri olmuşdur. 120
 Popov: Dağıstanda və Qafqazda fəaliyyət göstərmiş bolşeviklərdən. 274
 Pottye, Edmond [Edmond Pottier; 1855-1934]: Fransa Dil və Ədəbiyyat Akademiyasının üzvü; İran üzrə mütəxəssis. 409
 Prins Səbahəddin (Məhməd Səbahəddin; 1879-1948): Türkiyənin siyasi xadimi. Anası Osmanlı sultanı Əbdülməcidin qızı idi. 269
 Privalov. 600
 Prjevalski, Mixail Alekseyeviç (1859-1934): Rusiyanın hərbi xadimi, general. Birinci Dünya müharibəsi dövründə, 1917-ci ilin iyun-dekabr aylarında Qafqaz cəbhəsinin komandiri olmuş, daha sonra ağqvardiyaçılar hərəkətinə qoşulmuşdur. 421
 Puankare, Raymon [Raymond Poincaré; 1860-1934]: Fransanın dövlət xadimi. 1912-

1913-cü illərdə Baş nazir və Xarici İşlər naziri, 1913-1920-ci illərdə Prezident, 1922-1924-cü illərdə yenidən Baş nazir və Xarici İşlər naziri olmuşdur. 121, 321
 Püstəxanım Ağababa qızı: Bakı sakini. 247
 Pyotr I (1672-1725): Rusiya hökmdarı; 1682-1725-ci illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 379
 Radoviç, Andriya (1872-1947): Qaradağın və Yuqoslaviyanın siyasi xadimi. Qaradağın Maliyyə, Xarici İşlər naziri və Baş naziri olmuşdur. 119
 Raqenbaum: pəhləvan. 49, 113, 171, 201, 257, 399, 427, 456, 483, 509
 Ramazan Mirzə oğlu: “Müsavət”ın Künövşə (Siyəzən) kənd şöbəsi idarə heyətinin üzvü. 338
 Ramazanov: polkovnik; Dərbənd cəbhəsinin komandiri.
 Rambold, Horasi [Sir Horace Rumbold; 1869-1941]: Britaniyalı diplomat; 1919-cu ildə Polşaya səfir göndərilmişdir. 185
 Ramışvili, Noy Vissarionoviç (1881-1930): Gürcüstanın dövlət xadimi. Menşevik. Ruhani seminariyasını bitirmiş, yarımçıq hüquq təhsili almışdır. Zaqafqaziya Demokratik Federativ Respublikasının Daxili İşlər naziri, Gürcüstan Demokratik Respublikasının Baş naziri, eyni zamanda Daxili İşlər naziri, daha sonra Xarici İşlər naziri olmuşdur. 6, 27, 164, 165, 451, 582, 583
 Ramzanov, Noqay: Dağıstanın Qasımkənd kəndindən olan tacir. 215
 Raysuli, Əhməd (yaxud Əhməd Raysuni; 1871-1925): Mərakeşin hərbi və siyasi xadimi. Ölkəsindəki işğalçı ispan güclərinə qarşı mübarizə aparmışdır. 209, 226, 464
 Reqans: Kuban Radasının üzvü. 623
 Renner, Karl [Karl Renner; 1870-1950]: Avstriyanın siyasi xadimi. 1918-1920-ci illərdə Avstriya hökumətinin sədri, həmçinin 1919-1920-ci illərdə Xarici İşlər naziri olmuşdur. 16

Rey, Ceyms Kuper [James Cooper Rhea; 1876-1927]: Amerikanın hərbi xadimi; polkovnik. Antantanın Ermənistandakı ali komissarı Haskellin müavini, eyni zamanda Harbord missiyasının Azərbaycan üzrə müvəkkili. 44, 239, 435, 489, 494, 495, 497, 582, 583, 584, 585, 592, 596, 644

Rəcəbov, Əbdüləhəd: Biləsuvar polis müdiri olmuşdur. 339

Rəcəbov, Əlipaşa: Bakı sakini. 342, 367

Rəfibəyov, Musa bəy: bax. Rəfiyev, Musa bəy.

Rəfiyev, Məshədi Əli (1886-1948): Azərbaycan Cümhuriyyətinin siyasi xadimi və xeyriyyəçi. “Müsavat” partiyasının Gəncə şöbəsinin sədri, Gəncə Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyətinin aktiv üzvlərindən olmuşdur. 1920-ci ildə Türkiyəyə mühacirət etmişdir. 529, 642

Rəfiyev, Musa bəy (1888-1938): Azərbaycanın dövlət xadimi. Xarkov Universitetinin Tibb fakültəsini bitirmiş, həkim işləmişdir. Azərbaycan Milli Şurasının üzvü olmuşdur. Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökumətində portfelsiz nazir, Səhiyyə və Sosial Təminat naziri kimi vəzifələr tutmuşdur. Cümhuriyyətin süqutundan sonra mühacirətə getmişdir. 37, 362

Rəfizadə, Məshədi Əli: bax. Rəfiyev, Məshədi Əli.

Rəhim İsgəndər oğlu: Bakıdakı İrəvan qaçqınlarından. 363, 639

Rəhim Məhəmmədqulu oğlu: Bakıdakı qaçqınlardan. 106

Rəhimov, Rəsul: Lahic sakini. 610

Rəhimzadə, Mina xanım: Tiflisdə Müsəlman Müəllimlər və Müəllimələr İttifaqının üzvü. 478

Rəsulzadə, Həsənağa: Bakı sakini. 220

Rəsulzadə, Məhəmməd Əli (1884-1982): Azərbaycan Cümhuriyyətinin ictimai-siyasi xadimi, Parlamentin üzvü. Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin əmisi oğlu idi. 1922-ci ildə mühacirətə getmişdir. 10, 283, 342

Rəsulzadə, Məhəmməd Əmin (1884-1955): Azərbaycanın görkəmli dövlət xadimi, Cümhuriyyətin qurucularından biri. Azərbaycan Milli Şurasının və “Müsavat” partiyasının sədri; eyni zamanda jurnalist və publisist. 7, 8, 10, 34, 36, 47, 85, 88, 125, 126, 270, 271, 272, 279, 403, 446, 505

Rılski, S.: Polşanın Azərbaycanda konsul agentli olmuşdur. 361

Robertson-Smit, Vilyam [William Robertson Smith; 1846-1894]: Şotland şərqşünası və filoloqu. 242, 255

Romanovski, Rozaliya: Bakı sakini. 638

Roulendson [Rowlandson]: Britaniya ordusunun Qafqazdakı zabitlərindən; polkovnik. 477, 631

Roulinson, Henri [Henry Rawlinson; 1864-1925]: İngilis generalı; İngiltərə qoşunlarının Arxangelsk və Murmanskdan çəkilmələri hərəkətinə rəhbərlik etmişdir. 60

Ruben: kamançaçalan. 257

Rublyov, Mixail İsəyev: Azərbaycan Maliyyə Nazirliyi İstiqraz (Kredit) şöbəsinin müdiri vəzifəsini icra etmişdir. 621

Ruqiyyə Bədəl qızı: Bakıda Yetimlər yurdunda qalan yetimlərdən. 48

Ruqiyyə Kərbəlayı Ağa qızı: Bakıdakı İrəvan qaçqınlarından. 74

Russo, Jan-Jak [Jean-Jacques Rousseau; 1712-1778]: fransız yazıçı və mütəfəkkiri. 347

Rutşteyn, Solomon Qriqoryev: Bakı Bələdiyyə İdarəsi Statistika şöbəsinin rəisi. 385, 386

Rüknülvüzə: İranın Daşkənddəki konsulu. 128

Rüstəm (Məshədi Rüstəm): Bakı sakini. 221

Rüstəm Məcid oğlu (Məshədi Məcid oğlu): Bakıda polis olmuşdur. 31

Rüstəm Məhəmmədsadiq oğlu: Bakıdakı qaçqınlardan. 73

Rüstəm Zaman oğlu: Bakı sakini. 503

Rüstəmbəyli, Şəfi bəy (1893-1960):

Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi. Kiyev Universitetinin Hüquq fakültəsini bitirmişdir. Azərbaycan Milli Şurasının və Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü, “Azərbaycan” qəzetinin redaktorlarından biri olmuşdur. 37, 88, 89, 202

Rüstəmbəyov, Baxış bəy Əsəd bəy oğlu (1870-1942): Petroqrad Texnologiya İnstitutunu bitirmişdir. Abşeronda neft mədənlərində müdir və mühəndis kimi işləmiş, Azərbaycan Balıq Vətəgələri İdarəsinin müdiri olmuşdur. Cavad qəzasından Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü olmuşdur. Sovet dövründə xalq təsərrüfatının müxtəlif sahələrində çalışmışdır. 217

Rüstəmbəyov, İsmayıl bəy. 169

Rüstəmbəyov, Şəfi bəy: bax. Rüstəmbəyli, Şəfi bəy.

Rüstəmov, Məhəmmədsadiq. 619

Rüstənzadə, Əbdülqasım: “Müsavat”ın Quba şöbəsinin sədri olmuşdur. 505

Ryabovol, Nikolay Stepanoviç (1883-1919): Kazakların ictimai-siyasi xadimi; Kuban Radasının sədri olmuşdur. 512

Rza: Tağıyev fabrikində Zavod Komitəsinin üzvü olmuşdur. 334

Rza Mirabdulla oğlu (Məshədi Seyid Rza): Dərbənd qaçqınlarından. 107

Rza Molla oğlu (Kərbəlayı Molla oğlu): “Müsavat”ın Gədəbəy şöbəsinin üzvü. 529

Rza Tofiq (Bölükbaşı; 1869-1949): Türk şairi, filosofu və dövlət xadimi. “Filosof Rza” adıyla tanınmışdır. Osmanlı Məclisi-Məbusanının üzvü olmuşdur. 11 noyabr 1918-ci ildə iş başına gələn Əhməd Tofiq paşa hökumətində Maarif naziri olmuşdur. Paris Sülh Konfransında Osmanlı dövlətini təmsil etmişdir. Soyadı qanunundan sonra Bölükbaşı soyadını qəbul etmişdir. 307, 308

Rza Zaki: bax. Lətifbəyov, Rza.

Rzabala Xələf oğlu: Bakıda Yetimlər yurdunda qalan yetimlərdən. 48, 365

Rzabəyov, Fətulla bəy Əziz bəy oğlu (1885-1968): pedaqoq; Bakı Dövlət Univer-

sitetinin təşkilatçılarından biri olmuşdur. 157

Rzaquluyev, Həsən (Mirzə Həsən): Bakı sakini. 221

Rzayev, Bağır (1891-1927): Zaqafqaziya Seyminin, Azərbaycan Milli Şurasının və Azərbaycan Parlamentinin üzvü olmuşdur. Araz Türk Hökuməti sədrinin müavini idi. 203

Rzazadə, Mirəli Əkbər: Azərbaycan Ordusunun əsgəri. 445

Sakov, Aka Sergeyev: Bakı sakini. 555

Sabir, Mirzə Ələkbər (1862-1911): Azərbaycanlı şair, məşhur satira ustası. 338

Sadiq Əliəkbər oğlu (Hacı Əliəkbər oğlu): “Müsavat”ın Dəlilər şöbəsinin üzvü. 529

Sadiqov, Abutalıb: Bakı limanının pristavı, Bakıda 6-cı polis müfəttişliyinin müdiri olmuşdur. 29

Sadiqov, Məshədiabba: Bakı sakini. 29

Sadiqov, Mirpaşa (? - 1921): Azərbaycan aktyoru; yazıçı Seyid Hüseynin qardaşı. Qarabağda ermənilər tərəfindən xaincəsinə qətl edilmişdir. 196

Sadiqzadə, Seyid Hüseyn: bax. Seyid Hüseyn Sadiq.

Safiyyə Məhəmməd qızı (Kərbəlayı Məhəmməd qızı): Bakıdakı qaçqınlardan. 449

Safrasyan, Həlimə: bax. Safrasyan, Alma İosifovna.

Safrasyan, Alma İosifovna (yaxud Vartanuş Geloyan; 1859-1931): teatr aktrisası. Qafqazın bir sıra yerlərinə və İrana qastrollara getmişdir. Bakıda erməni və Azərbaycan teatrlarında çıxış etmişdir. 174

Salari-ləşkər: bax. Abbas Mirzə Fərmanfərma.

Saleh Xülusi paşa (1864-1939): Osmanlı dövlət xadimi. Bəhriyyə (Dənizçilik) naziri (1919), Baş nazir (1920) olmuşdur. 44

Salimə Zeynal qızı: Bakıda Yetimlər yurdunda qalan yetimlərdən. 48

“Salyanlı”: “Azərbaycan” qəzetində imza. 339

Samson: kino aktyoru. 537

Sanders, Otto Liman fon [Otto Liman von Sanders; 1855-1929]: Almaniyanın hərbi xadimi; general-leytenant. Birinci Dünya müharibəsi dövründə Osmanlı imperiyasında hərbi məsləhətçi olmuşdur. 431

Sanılı, Hacı Kərim (yaxud Saniyev; 1878-1937): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi, şair. Qori Seminariyasında təhsil almış, Azərbaycanın müxtəlif yerlərində müəllim işləmişdir. Azərbaycan Parlamentinin üzvü olmuşdur. Repressiyaya məruz qalmışdır. 36

Saniyev: bax. Sanılı, Hacı Kərim.

Sapojnikov: Ümumrusiya Müvəqqəti Hökumətinin üzvü. 262

Sarablı, Hüseynqulu (yaxud Hüseynqulu Rzayev; 1879-1945): Azərbaycan aktyoru. Azərbaycan Cümhuriyyətinin mədəni həyatında fəal iştirak edən Sarablının, Azərbaycan teatrının, eləcə də musiqisinin inkişafında misilsiz xidmətləri olmuşdur. 588

Sarajev: artist. 583

Sarıyev, Qızıl xan: Türkmənistanda quldur dəstəsi başçısı olmuş, 1919-cu ilin ortalarında dəstəsi ilə birgə bolşeviklərə qoşulmuşdur. 15

Savitski, V.: Kuban hökumətinin Paris Sülh Konfransına göndərdiyi nümayəndə heyətinin üzvü olmuşdur. 379, 380

Sazonov, Sergey Dmitriyeviç (1860-1927): Rusiyanın diplomati. Bir sıra ölkələrdə səfir kimi işləmiş, 1910-1916-cı illərdə Xarici İşlər naziri olmuşdur. Rusiyanın cənubunda Xüsusi Şura Hökumətinin tərkibində yer almışdır. Mühacirətdə ölmüşdür. 402

Sbip-Sipkin, Si: kloun. 257, 285

Scalua. 237, 255

Sednesner: İsveçli mühəndis. 629

Sel, Viktor: fransız yazıçısı. 41

Serbelli. 183

Sereteli, İrakli Georgiyeviç (1881-1959): Rusiya və Gürcüstanın siyasi xadimi. Rusiya imperiyası II Dövlət Dumasının üzvü olmuşdur. Gürcüstanın müstəqillik atkını

imzalayanlardan biri idi. Gürcüstan Demokratik Respublikasının və Gürcüstan Sosial-Demokrat Partiyasının liderləri arasında yer almışdır. Gürcüstan tərəfindən Paris Sülh Konfransında iştirak edən nümayəndə heyətində olmuşdur. 1921-ci ildən mühacirətdə yaşamışdır. 235

Sesil, Robert [Robert Cecil; 1864-1958]: Britaniyanın ictimai-siyasi xadimi. Millətlər İttifaqının ideoloqlarından biri olmuşdur. Millətlər İttifaqının həyata keçirilməsindəki xidmətlərinə görə 1937-ci ildə Nobel Sülh mükafatına layiq görülmüşdür. 94, 183, 266, 515

Seyid Hüseyn Sadiq (1887-1938): Azərbaycan yazıçısı, müəllimi, jurnalisti və nəşiri. Sovet rejimi tərəfindən güllələnmişdir. 167, 169, 196, 199, 253, 309, 313, 393, 505, 589, 640

Seyid Zərgər: “Müsavat” partiyasının baş katibi olmuşdur. 640

Seyidhüseyn Həşim: “Müsavat” üzvü; “Müsavat”ın 1919-cu il dekabr qurultayının Xanqışlaqdan nümayəndəsi. 558, 640

Sədrüş-şəriətüs-sani Übeydullah bin Məsud: bax. Übeydullah bin Məsud.

Səfdər (Kərbəlayı Səfdər): Bakı sakini. 449

Səfər bəy (yaxud Səfərali bəy): Ağa Məhəmməd şah Qacarın qatillərindən biri. 633

Səfəralibəyov, İsmayıl bəy: bax. Səfəraliyev, İsmayıl bəy.

Səfəraliyev, İsmayıl bəy (yaxud Səfəralizadə; Səfəralibəyov): Azərbaycanlı xeyriyyəçi; Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyətinin üzvü olmuşdur. 74, 137

Səfəralizadə, Xəlifə: “Müsavat”ın Künövşə (Siyəzən) kənd şöbəsi idarə heyəti sədrinin müavini. 338

Səfərqulu Meydanəli oğlu: Quba qəzasının Ərəb Həmyə kəndinin sakini. 639

Səfərov, Əhməd. 30

Səfərov, Məhəmməd Əli Sidqi (1888-

1956): Azərbaycan publisisti, yazıçısı və jurnalisti; Məhəmməd Tağı Sidqi Səfərovun oğlu. Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin katibi (stenoqrafisti) olmuş, eyni zamanda teatrda müxtəlif rollarda çıxış etmişdir. 49, 113, 114, 143, 197, 201, 229, 230, 285, 484, 509, 565, 594

Səfəryans: Bakı Universitetinin Tibb fakültəsinin tələbəsi olmuşdur. 637

Səfikürdlü, Aslan bəy: bax. Səfikürdski, Aslan bəy.

Səfikürdski, Aslan bəy (yaxud Səfikürdlü, 1881-1937): Azərbaycanın dövlət xadimi. Zaqafqaziya Seyminin, Azərbaycan Milli Şurasının və Azərbaycan Parlamentinin üzvü olmuş, 3-cü hökumət kabinetində Poçt-Teleqraf və Əmək naziri, 4-cü kabinetdə Ədliyyə və Əmək naziri vəzifələrini tutmuşdur. 337, 567

Səkinə İbrahim qızı (Molla İbrahim qızı): Bakıda Yetimlər yurdunda qalan uşaq. 394

Səkinə Mirhərifə qızı (Seyid Səkinə): Dərbənd qaçqınlarından. 107

Səlim Bədəl oğlu: Bibiheybətdə mədəndə işləmişdir. 162

Səlim Nəcəf oğlu: Bakıdakı İrəvan qaçqınlarından. 74

Səlimov, Hidayət: Dəvəçi pristavının müavini olmuşdur. 447

Səltənət Cavanşir qızı. 613

Səməd Haqverdi oğlu (Hacı Haqverdi): Bakı sakini. 613

Sərdari-hümayun: bax. Qasım xan Vəli.

Səttar (Məşhədi Səttar): keşikçi. 239

Səttar Mollabala oğlu: Azərbaycan dəmiryolunun Hacıqabul stansiyasında keşikçi olmuşdur. 47

Sidqi, M. Ə.: bax. Səfərov, Məhəmməd Əli Sidqi.

Sidqi Ruhulla, Molla oğlu (1886-1959): Azərbaycan aktyoru və teatr xadimi. 167, 196, 309

Sidorin, Vladimir İliç (1882-1943): Rusiyanın hərbi xadimi; general-leytenant.

Don ordusunun komandiri olmuşdur. 186

Silosani: Gürcüstanın Lançxuti şəhər dumasının üzvü. 340

Simon: kamançaçalan. 257

Simson, Ernst fon [Ernst von Simson; 1876-1941]: Almaniya Xarici İşlər Nazirliyində işləmişdir. 1920-ci ilin yanvarında, Versal Sülh Sazişinin ratifikasiyası haqqında protokolu imzalamışdır. 431

Sipəhdari-əzəm: İranın Azərbaycan əyaləti hakimi. 464

Sisianov, Pavel Dmitriyeviç (1754-1806): Rusiyanın hərbi xadimi, general. Gürcü əsilli idi. Rusiyanın Qafqazdakı ordularının Baş komandanı olmuşdur. 632, 633, 634

Sitoviç. 600

Skibinski, Yevgeni [Eugeniusz Skibiński; 1858 - ?]: Polyak əsilli memar. Şamaxıda anadan olmuşdur. Bakıda çox sayda binanın layihəsini vermişdir. 137

Skoropadski, Pavel Petroviç (1873-1945): Rusiya və Ukraynanın hərbi-siyasi xadimi, general-leytenant. Rus ordusunun zabiti kimi Rus-Yapon müharibəsində və Birinci Dünya müharibəsində iştirak etmişdir. 1917-ci il inqilabından sonra Ukrayna Mərkəzi Radasının hakimiyyətini qəbul etmiş, 27 aprel 1918-ci ildə bütün Ukraynanın getmanı, yəni Ukrayna Dövlətinin (İkinci Getmanlıq) başçısı seçilmiş və 14 dekabr 1918-ci il tarixinə qədər bu vəzifəni tutmuşdur. Getmanlıq rejiminin aradan qaldırılmasından sonra Almaniya mühacirətə getmişdir. 11

Slaşev, Yakov Aleksandroviç (1885-1929): general-leytenant; Cənubi Rusiyada ağqvardiyaçılar hərəkatının aktiv iştirakçılarından biri olmuşdur. 186

Smirnov: Bakı Bələdiyyə İdarəsinin üzvü. 385, 386

Smit: Qahirədə Dəmiryolu İdarəsinin baş direktoru. 121

Smit, Huk [Hoke Smith; 1855-1931]: ABŞ-

ın siyasi xadimi; 1911-1920-ci illərdə Senatın üzvü olmuşdur. 413

Smull: Amerika diplomatı; Paris Sülh Konfransının işində iştirak etmişdir. 322

Soller, Avqust: Almanıyanın dövlət katibi. 149

Solsberi, Robert [Robert Salisbury; 1830-1903]: Britaniyanın dövlət xadimi. 1885-1902-ci illər arasında 3 dəfə Baş nazir, 1878-1900-cü illər arasında 4 dəfə Xarici İşlər naziri olmuşdur. 375

Stamboliyski, Aleksandr (1879-1923): Bolqarıstanın siyasi və dövlət xadimi. Bolqarıstan Aqrar Xalq İttifaqı partiyasını təmsil edirdi. 1919-1923-cü illərdə Bolqarıstanın Baş naziri olmuşdur. 12, 408, 627

Staroşvili, Apollon Vladimiroviç: Gürcüstan pəhləvanı. 1, 53, 83, 113, 144, 257, 371, 456, 509, 537

Stepkin. 614

Stoks: Vordropun Bakıda olan nümayəndəsi; polkovnik. 582

Student: pəhləvan. 144

Suxanov: Bakı Bələdiyyə İdarəsində teatr məsələləriylə məşğul olmuşdur. 552

Suxarjevski, Aleksandr Sergeyeviç: hüquqşünas; Bakı Ev Sahibləri İttifaqı idarəsinin sədri olmuşdur. 45, 392

Sultan: Bakıda itmiş ləzgı uşağı. 451

Sultanov: Bakı Bələdiyyə İdarəsinin üzvü. 71

Sultanov: Ticarət Nazirliyinin məmuru. 475

Sultanov, Hacı Əlisultan: Azərbaycanlı milyonçu. 588

Sultanov, Hidayət bəy Hacı Salah bəy oğlu (1876-1962): hüquqşünas. Azərbaycanın müxtəlif yerlərində ədliyyə sahəsində işləmiş, Cümhuriyyət dövründə Əkinçilik və Dövlət Əmlakı nazirinin müavini olmuşdur. 178, 203, 204, 403, 405, 406

Sultanov, Xosrov bəy Əlipaşa bəy oğlu (1879-1943): Azərbaycan Cümhuriyyətinin siyasi və hərbi xadimi. Azərbaycanın İstiqlal

Bəyannaməsini imzalayanlardan biri olan Xosrov bəy Sultanov Cümhuriyyət dövründə Hərbiyyə naziri, Kənd Təsərrüfatı naziri, Qarabağ general-qubernatoru kimi vəzifələr daşımışdır. Sovet işğalından sonra mühacirət etmişdir. 438

Sultanov, Sultan bəy Əlipaşa bəy oğlu (1871-1955): Qarabağ general-qubernatoru Xosrov Sultanovun böyük qardaşı. Erməni zülmünə qarşı mübarizə aparmış, Sovet işğalından sonra Türkiyəyə köçmüşdür. 438

Sultanov, Süleyman bəy: Ağdaş qəzasının Bala Yengicə kəndində mülkədar olmuşdur. 203, 204, 403, 404, 405

Surquladze, Pyotr Rostomoviç (1873-1931): Gürcüstanın siyasi xadimi; Gürcüstan Təsisçilər Məclisinin üzvü olmuşdur. 1921-ci ildə İstanbula getmiş, orada ölmüşdür. 365

Sübhənguliyev, Ələddin (yaxud Ələddin Sübhənguluzadə; 1844 - 1919): Qafqaz Şeyxülislamıq İdarəsinin üzvü olmuşdur. 455, 501

Sübhəngulov, Kamal: Tiflisdə müsəlman məktəbinin müdiri olmuşdur. 478

Sübhənguluzadə, Ələddin: bax. Sübhənguliyev, Ələddin.

Süleyman Ata oğlu: “Tula” gəmisində sükançı olmuşdur. 162

Süleyman Dadaş oğlu: Mirzəməhəmməd kəndinin (Quba) sakini. 610

Süleyman Xankiş oğlu: “Tula” gəmisində sükançı olmuşdur. 162

Süleymanbəyov, Məhəmməd bəy: Balaxanıda müstəntiq, Cavad qəzası rəisi olmuşdur. 419

Süleymanov: yüzbaşı; Dağıstanda hərbi anbarlar müfəttişi olmuşdur. 214

Süleymanzadə, İslam: “Müsəvat”ın Qara şəhər təşkilatının üzvü. 558

Sünçələy, Saqit (yaxud Səid; 1888-1937): tatar şairi və ictimai xadimi; repressiyaya məruz qalmış, güllələnmişdir. 253

Şadılı, Dilşad xanım: bax. Şadlinskaya, Dilşad xanım.

Şadlinskaya, Dilşad xanım (yaxud Şadlızadə): Qazax sakini. 450

Şahbala Əliməhəmməd oğlu. 503

Şahbazov, Abdulla. 567

Şahparanyan: Gəncə nahiyyə məhkəməsinin üzvü olmuşdur. 102

Şahsüvarov, Nurməmməd bəy Adilxan bəy oğlu (1883-1958): Azərbaycanın və Dağıstanın maarif və dövlət xadimi. Azərbaycanın Zəngəzur qəzasında anadan olmuş, Kiyev Universitetinin Hüquq fakültəsində təhsil almışdır. Azərbaycan və Dağıstanda maarif sahəsində işləmişdir. 1918-ci ilin mayından 1919-cu ilin mayına qədər Dağıllar Respublikasının Maarif naziri olmuşdur. Azərbaycan Cümhuriyyətinin Maarif və Dini Etiqad nazirinin müavini, həmçinin nazir (qısa müddət) olmuşdur. Sovet dövründə yenə maarif sahəsində fəaliyyət göstərmiş, repressiyaya məruz qalmış, 1943-cü ildə sürgündən qayıtmışdır. 157

Şahtaxtinski, Həmid bəy (1880-1944): Azərbaycan Cümhuriyyətinin dövlət xadimi. Hüquq təhsili almış, maarif və məhkəmə sistemində işləmişdir. Maarif nazirinin müavini, Maarif naziri, Parlamentin üzvü olmuşdur. Repressiyaya məruz qalmış, sürgündə ölmüşdür. 157, 467

Şahtaxtinski, Məhəmməd bəy Əli oğlu: Azərbaycan dəmiryolunda işləmişdir. 336

Şahtaxtinski, Nemətulla bəy. 157

Şahtaxtılı, Məhəmməd (1846-1931): Azərbaycan alimi və publisisti; Bakı Dövlət Universitetinin professoru. 446

Şahzadə Feyzulla: bax. Faysal I.

Şahzadə Qacar: Azərbaycan Ordusunun zabiti. 445

Şalçı, Mirzə Rəfi. 311

Şamil (Şeyx Şamil; 1797-1871): Qafqaz dağlılarının rəhbəri, Şimali Qafqazda milli-azadlıq hərəkatının lideri. 211, 401

Şexter, Z. A.: Bakıda fəaliyyət göstərmiş diş həkimi. 24, 50, 79, 108, 139, 197, 225, 254, 282, 311

Şekspir, Vilyam [William Shakespeare; 1564-1616]: ingilis şairi və dramaturqu. 473

Şepotiyev, Aleksandr Sergeyeviç: Azərbaycan Cümhuriyyəti Xarici İşlər Nazirliyi Məlumat bürosunun müdiri. 434

Şervəşidze, Aleksandr Konstantinoviç (1867-1968): Abxaz knyazları nəslindən; rəssam. 335

Şeyx Əbdülqəni: axund. 613

Şeyx Şamil: bax. Şamil.

Şeyxülislamov, Əkbər ağa (1891-1961): Azərbaycan Cümhuriyyətinin Əkinçilik və Əmək naziri, “Hümmət” partiyasının üzvü, Parlamentdə Sosialistlər Fraksiyasının üzvü olmuşdur. Cümhuriyyətin süqutundan sonra mühacirətdə qalmışdır. 235, 330

Şeyxzamanov, Məhəmmədbağır: bax: Şeyxzamanzadə, Məhəmmədbağır.

Şeyxzamanzadə, Məhəmmədbağır bəy Saleh bəy oğlu (1880-1920): “Müsəvat” partiyasının, Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü olmuşdur. 406

Şəfi: Bakı sakini; Tağıyev fabrikinin fəhləsi Ağabala Məhəmmədovun oğlu. 194

Şəfiyev, Məhəmməd Hüseyin: Ağ şəhərdə və Bibiheybətdə poçt-teleqraf bürosu müdiri olmuşdur. 55

Şəmçizadə, Əli Razi (1886-1939): Azərbaycanlı şair və publisist. 217

Şərif Hüseyin: bax. Hüseyin ibn Əli əl-Haşimi.

Şərifov: Bakılı doktor. 73

Şərifov, Hacıbaba: bax. Şərifzadə, Hacıbaba.

Şərifov, Mustafa Ağa İsmayıl oğlu (1875 - ?): Azərbaycanlı həkim. Xarkov Universitetinin Tibb fakültəsini bitirmişdir. Cümhuriyyət dövründə Bakı şəhər Bələdiyyə İdarəsinin Səhiyyə şöbəsinin müfəttişi, Tibbi-sanitar şöbəsinin müdiri olmuşdur. 386

Şərifov, Mustafa bəy (1875 - ?): Həkim; Bakı Şəhər İdarəsinin üzvü. Sovet dövründə də Bakıda həkimlik etmiş və səhiyyə sisteminə müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır. 395

Şərifzadə, Abbas Mirzə (1893-1938): Azərbaycan aktyoru. “Səfa” və “Nicat” cəmiyyətlərinin truppalarında çıxış etmiş, “Hacıbəyli qardaşları müdiriyyəti”nə rejissor kimi dəvət edilmişdir. Azərbaycan teatr sənətinin inkişafında böyük xidmətləri olmuşdur. Sovet rejimi tərəfindən represiyaya məruz qalmış, güllələnmişdir. 49, 113, 143, 167, 309, 565, 594

Şərifzadə, Hacı Baba: bax. Şərifzadə, Hacıbaba.

Şərifzadə, Hacıbaba (yaxud Hacıbaba Şərifov; 1895-1920): Azərbaycanın teatr aktyoru və rejissoru. 49, 113, 143, 565, 594

Şərifzadə, İzzətulla: “Müsavat” partiyasının Bülbülə şöbəsinin sədri olmuşdur. 640

Şərifzadə, Qulam: “Müsavat” üzvü; “Müsavat”ın 1919-cu il dekabr qurultayının nümayəndəsi. 303, 640

Şıxəli Bədəl oğlu: Quba qəzasının Ərəb Həmyə kəndinin sakini. 639

Şıxlinski: Bakıda, altıncı polis sahəsinin pristavı olmuşdur. 31

Şıxlinski, Əliağa (1863-1943): Azərbaycanın hərbi xadimi. Rusiya imperiyası ordusunda general-leytenant rütbəsinə yüksəlmişdi. Azərbaycan Cümhuriyyəti ordusunun qurulmasında böyük xidmətləri olmuşdur. Azərbaycan Hərbi nazirinin müavini vəzifəsini tutmuşdur. 337, 343, 438

Şiffer, Oygen [Eugen Schiffer; 1860-1954]: Veymar Respublikasının siyasi xadimi. 147

Şiller, Fridrix [Friedrich von Schiller; 1759-1805]: Alman şairi və filosofu. 169, 473

Şilling, Nikolay Nikolayeviç (1870-1946): Rusiyanın hərbi xadimi, ağqvardiyaçı general-leytenant. Ukraynada, 1919-cu ilin əvvəllərindən etibarən Krimdə fəaliyyət göstərmişdir. 97, 98

Şirəli İrəqəli oğlu: “Müsavat” üzvü; “Müsavat”ın 1919-cu il dekabr qurultayının Buzovnadan nümayəndəsi. 640

Şirin xanım: Lənkəranda “Müsavat”ın qadınlar şöbəsinin katibəsi. 639

Şiyahov, Ağasıyah: Bakı sakini. 342

Şulbevar, Qriqori İsayeviç: Bakı Ev Sahibləri İttifaqı idarəsinin katibi olmuşdur. 45

Şuşinski, Seyid (1889-1965): Azərbaycanın məşhur xanəndəsi. 257, 366

Şükürəli Məhəmmədhasən oğlu: “Müsavat”ın Künövşə (Siyəzən) kənd şöbəsi idarə heyətinin üzvü. 338

Şükürzadə, Əhməd: “Müsavat”ın Qızılağac şöbəsinin katibi. 531

Tabasaranski, Baxış: Dağıstandakı Könüllü ordu zabiti Mirzəqadı Tabasarskinin oğlu. 95

Tabasaranski, Mirzəqadı: Könüllü ordunun Dağıstanda fəaliyyət göstərən zabitlərindən. 95

Tabasaranski, Səlahəddin bəy. 479

Tağıyev, Əsrəf bəy (yaxud Qarxunlu Əsrəf bəy; 1867-1930): Azərbaycanın siyasi xadimi. Ərəş qəzasından Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinə üzv seçilmişdir. 114, 202

Tağıyev, Nəsir bəy Hacı Məhəmməd oğlu (1879-1953): Şamaxıda anadan olmuşdur. Dövlət Əmanət Kassaları və Kiçik Kredit İdarəsi müdiri. Sovet dövründə Azərbaycanın Maliyyə komissarı olmuşdur. Bakıda və Moskvada bir sıra yüksək vəzifələrdə işləmişdir. Moskvada vəfat etmişdir. 258, 372, 434, 486, 565, 593, 621

Tağızadə, Cəfərqulu: “Müsavat”ın Künövşə (Siyəzən) kənd şöbəsi idarə heyətinin sədri. 338

Tağızadə, Əbdüləli (Hacı Əbdüləli): “Müsavat”ın Qalabazar şöbəsinin xəzinədarı. 281

Tağızadə, Həsən: “Müsavat”ın Biləsuvar şöbəsinin katibi. 531

Tağızadə, Mehdiqulu: Qara şəhər camaatı iclasının katibi; “Müsavat” üzvü. 558

Tağızadə, Mehdiqulu: Bakı sakini. 338, 365

Talıbzadə, Yusif Ziya (1877-1923): Azərbaycanın hərbi və siyasi xadimi, pedaqoq. 303, 337, 363, 394, 443, 470, 550, 558, 580, 606

Talışxanov, Böyükağa: “Müsavat”ın Lənkəran qəzasının Mahmudabad kəndindəki şöbəsinin sədri. 531

Talışinskaya-Xuramoviç, Sara xanım (yaxud Sarabəyim; 1890-1976): Mirkazım xan Talışskinin qızı, İsmayıl bəy Xuramoviçin arvadı. Qafqaz Müsəlman Qadın Xeyriyyə Cəmiyyətinin qurucularından, Azərbaycan Ali Pedaqoji Qadın İnstitutunun direktoru. 170

Tamaşaçı: bax. Sadıqzadə, Seyid Hüseyn.

Tanailidi, Panfiliya (yaxud Sürəyya Zəngəzurskaya; 1891-1937): aktrisa. Zəngəzur mahalında doğulmuşdur. Milliyyətçə yunan olmuşdur. Tiflisdə Azərbaycan teatrının yaradıcılarından biri olmuş, Tiflis teatrlarında “Sürəyya” təxəllüsü ilə çıxış etmişdir. Sovet rejimi tərəfindən güllələnmişdir. 196

Tanaka, Kotaro (1868-1939): Yapon admiralı; Rusiya məsələləri üzrə mütəxəssis. 629, 646

Tanrıqulov, Məhəmmədhanifə (yaxud Hənəfi Terequlov; 1877-1942): Azərbaycan aktyoru və opera müğənnisi. 589

Tanrıverdiyev, Zülfüqar. 29, 30

Tarnovski, Adam [Adam Tarnowski; 1866-1946]: Avstriya-Macaristan diplomatı; Bolqarıstan və ABŞ-da səfir olmuşdur. 150

Tatişev, Nikita Alekseyeviç (1879-1948): 1916-1917-ci illərdə Moskva qubernatoru olmuş, 1919-cu ilin mayında Denikin tərəfindən Tavriya (Kırım) qubernatoru təyin edilmiş və 1920-ci ilin martına qədər bu vəzifədə qalmışdır. 97

Tauer, Recinald [Sir Reginald Thomas Tower; 1860-1939]: Britaniyalı diplomat. İstanbul, Madrid, Berlin, Pekin və başqa şəhərlərdə işləmişdir. 1919-1920-ci illərdə Millətlər Cəmiyyətinin Dansiqdə ali komissarı olmuşdur. 59

Tavkayev: Gürcüstan bolşeviklərindən; “Lenin” ləqəbini işlətməmişdir. 1919-cu ildə Gürcüstan hərbi məhkəməsinin qərarı ilə güllələnmişdir. 478

Teatroçu: bax. Sadıqzadə, Seyid Hüseyn.

Tekyan: Poqos Nubar paşanın Ermənistana göndərdiyi nümayəndələrdən. 532

Teodorov, Teodor (1859-1924): Bolqarıstanın siyasi xadimi. 1918-1919-cu illərdə Baş nazir olmuşdur. 12, 408

Ter-Stepanyans: Poqos Nubar paşanın Ermənistana göndərdiyi nümayəndələrdən. 532

Ter-Yeqiayan, Zaven (1868-1947): 1913-1922-ci illərdə İstanbuldakı erməni patriarxı olmuşdur. 268

Təbrizli Mustafa: casusluq ittihamı ilə İranın şimalında ingilislər tərəfindən həbs edilmiş İran vətəndaşı. 128

Tək, Əhməd Fərid bəy (1878-1971): Türkiyənin siyasi xadimi. Kütahyadan Parlamentə seçilmiş, Sosial Təminat və Daxili İşlər naziri olmuşdur. 267

Təkinski, Məhəmməd xan (1880-1938): Azərbaycanın siyasi xadimi və diplomatı. Azərbaycan Cümhuriyyətinin Ermənistan-dakı siyasi nümayəndəsi (səfiri), həmçinin Azərbaycan Xarici İşlər nazirinin müavini olmuşdur. 384

Tələt paşa (Məhməd Talat paşa; 1874-1921): Osmanlı dövlət xadimi. İttihad və Tərəqqi cəmiyyətinin liderlərindən biri idi. Daxili İşlər naziri, Poçt və Teleqraf naziri, Baş Nazir vəzifələrini tutmuşdur. Berlində erməni terrorçusu Teyliryan tərəfindən odlu silahla vurularaq öldürülmüşdür. 323

Tittoni, Tommazo [Tommaso Tittoni; 1855-1931]: İtaliyanın siyasi xadimi və diplomatı. İngiltərə və Fransada səfir, Xarici İşlər naziri (1903-1905, 1906-1909, 1919), Daxili İşlər naziri (1905), Baş nazir (1905), Senatın Sədri (1919-1929) olmuşdur. 38, 59, 94, 122, 266, 320, 321, 343, 514, 572

Tlexas, Murad Gəray bəy (1873-1920): Azərbaycan Cümhuriyyəti ordusunun general-mayoru. Bakı qarnizonunun rəisi olmuşdur. 85, 374, 400, 456, 511, 518, 595 Tokarov, İvan. 360
Tokumbet, Osman Hidayətulla oğlu (yaxud Tokumbetov; 1888-1950): Rusiya müsəlmanlarının ictimai xadimi; başqırd. Ümumrusiya Müsəlmanları Hərbi Şurası sədrinin müavini olmuşdur. Mühacirətə getmişdir. Berlində vəfat etmişdir. 252
Tokumbetov: bax. Tokumbet.
Toliba: Daxili İşlər Nazirliyi Dəftər-xanasının müdiri. 191
Tolstoy, Aleksandra Lvovna (Tolstaya; 1884-1979): məşhur rus yazıçısı Lev Tolstoyun qızı və katibəsi. 41
Tolstoy, Lev Nikolayeviç (1828-1910): Rus yazıçısı və mütəfəkkiri. Rus ədəbiyyatının ən görkəmli nümayəndələrindən hesab olunur. 15, 41, 146
Tonçev, Dmitri (1859-1937): Bolqarıstanın siyasi xadimi. Müxtəlif hökumətlərdə Ədalət, Kənd Təsərrüfatı, Yollar, Xarici İşlər naziri olmuşdur. 1913-1018-ci illərdə Maliyyə naziri idi. 262
Tonisson, Yaan [Jaan Tönnisson; 1868-1941]: Estoniyanın dövlət xadimi. 1919-1920-ci illərdə Baş nazir olmuşdur. 431
Topçubaşov, Əliakbər bəy Əlimərdan bəy oğlu (1896-1977). 29
Topçubaşov, Əlimərdan bəy (1863-1934): Azərbaycanın siyasi xadimi; Azərbaycan Cümhuriyyətinin banilərindən biri. Tiflisdə anadan olmuş, Peterburq Universitetinin Hüquq fakültəsini bitirmişdir. Rusiya müsəlmanlarının təşkilatlanmasında və siyasi həyatında müstəsna xidmətləri olmuşdur. Rusiya Dövlət Dumasının üzvü, Dumada Müsəlman fraksiyasının sədri, “Kaspi” qəzetinin redaktoru olmuşdur. Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin sədri, Azərbaycan Hökumətində portfelsiz nazir və Xarici İşlər naziri vəzifələrini tutmuş,

Azərbaycan Cümhuriyyətinin Fövqəladə elçisi və səlahiyyətli naziri kimi İstanbula ezam edilmişdir. Paris Sülh Konfransına göndərilən Azərbaycan nümayəndə heyətinin sədri idi. Cümhuriyyətin süqutundan sonra mühacirətdə qalmış, siyasi fəaliyyətini davam etdirmişdir. Parisdə vəfat etmişdir. 330
Topçubaşova, Pəri xanım (yaxud Topçubaşzadə; 1873-1947): Həsən bəy Zərdabinin qızı, Əlimərdan bəy Topçubaşovun həyat yoldaşı. 394, 529
Trotski, Lev Davidoviç (1879-1930): Rus inqilabçı, dövlət xadimi. Petroqrad Fəhlə və Əsgər Deputatları Soveti icraiyyə komitəsinin sədri, Sovet Rusiyasının Xarici İşlər naziri, Rusiya və SSRİ-nin Hərbi İnqilab Sovetinin sədri və Hərbi Komissarı olmuşdur. 12, 18, 59, 260, 358
Tsalikov, Əhməd Tembulatoviç (1882-1928): osetin əsilli ictimai-siyasi xadim. 345
Tsentner: Bakıda qadın həkimi olmuşdur. 24, 50, 79, 108, 139, 168, 196, 225, 254, 282, 311, 341, 367, 396, 425, 451, 480, 506, 533, 561, 589, 617, 645
Tsitsyayev: rejissor. 257
Tsutsunava, Aleksandr (1881-1955): Gürcüstanın teatr və kino xadimi. 1918-1919-cu illərdə Tiflis Opera teatrının əvvəlcə komissarı, sonra rejissoru olmuşdur. 494
Tuğra xanım: Bakı sakini; Tağıyev fabrikinin fəhləsi Ağabala Məhəmmədovun arvadı. 194
Tumayev, A. Q.: Bakı Ev Sahibləri İttifaqı idarəsi xəzinədarının müavini olmuşdur. 45
Turati, Filippo [Filippo Turati; 1857-1932]: İtaliyanın siyasi xadimi; İtaliya Sosialist Partiyasının qurucularından. 39
Tutu xanım: Tiflisdə Müsəlman Müləlimlər və Müəllimələr İttifaqının üzvü. 478
Türkoğlu: “Azərbaycan” qəzetinə Qubadan yazmışdır. 643
Uels: Amerika diplomatı; Paris Sülh Konfransının işində iştirak etmişdir. 322

Übeydullah bin Məsud: XIV əsrdə yaşamış Buxaralı fəhih alimi. 333, 343
Vaja-Pşavela (1861-1915): gürcü şair və yazıçısı. 307
Vaqif, Molla Pənah (1717-1797): Azərbaycan şairi; eyni zamanda Qarabağ xanlığının baş vəziri olmuşdur. 633
Vasilyev, Pyotr: Biləsuvar və Yevlaxda poçt-teleqraf bürosunda işləmişdir. 55
Vasserman: Bakıda mama-feldşer olmuşdur. 24, 50, 79, 108, 139, 168, 196, 225, 254, 282, 311, 341, 367, 396, 425, 451, 480, 506, 533, 561, 589, 617, 645
Vaşkeviç. 572
Vedel, Boto fon [Botho von Wedel; 1862-1943]: qraf; Almanıyanın diplomatı. Avstriyada səfir olmuşdur. 150
Vedjvud, Cozayya Klement [Josiah Clement Wedgwood; 1872-1943]: Britaniyanın liberal və leyborist siyasi xadimi. 573
Venizelos, Elefterios (1864-1936): Yunanıstanın siyasi xadimi. 1910-cu ildən 1933-cü ilə qədər dəfələrlə (o cümlədən 1917-1920-ci illərdə) Baş nazir vəzifəsini tutmuşdur. 289, 366, 599
Veysman, Haim (1874-1952): Kimya alimi və siyasətçi. Ümumdünya Sionist Təşkilatının prezidenti (1921-1931, 1935-1946), İsrail dövlətinin ilk prezidenti (1948-1952) olmuşdur. 182
Veysov, Məhəmmədəli: Azərbaycan Cümhuriyyətinin Sosial Müdafiə Nazirliyində işləmişdir. 529
Vəkilov, Əhməd ağa: Azərbaycan Mülkiyyə Müfəttişliyi Ərəş, Göyçay və Şamaxı qəzaları şöbəsinin müfəttişi. 485
Vəkilov, Fəris bəy İbrahim ağa oğlu (1886-1978): mühəndis, diplomat. Azərbaycan Cümhuriyyətinin Gürcüstanda siyasi nümayəndəsi olmuşdur. 23, 494, 583
Vəkilov, Mustafa bəy Nadir ağa oğlu (1896-1965): Azərbaycan Cümhuriyyətinin siyasi xadimi. Parlamentin üzvü olmuş, 1920-ci ildə Daxili İşlər naziri vəzifəsini tutmuşdur. 576

Vəkilov, Səməd bəy (1872-1943): Ali təhsilli dəmiryol mühəndisi. Dəmiryollarında müxtəlif vəzifələrdə işləmiş, həmçinin Bakı Politexnik məktəbində dərs demişdir. 157
Vəkilzadə, Əhmədağa: bax. Vəkilov, Əhməd ağa.
Vəkilzadə, İsmayıl ağa: Azərbaycan Mülkiyyə Müfəttişliyinin Qazax, Gəncə və Cavanşir qəzaları şöbəsinin müfəttişi. 485
Vəlibəyov, Abbas bəy. 30
Vəlibəyov, Əbdüləli bəy Qasım bəy oğlu: pedaqoq. Şuşada anadan olmuş, Qori Müəllimlər Seminariyasını bitirmiş, müəllim və məktəb müdiri olmuşdur. Maarif mövzusunda yazıları ilə mətbuatda çıxış etmişdir. 532
Vəlizadə, Baladadaş: “Müsavat” partiya-sının Keşlə şöbəsinin üzvü olmuşdur. 640
Vəlizadə, Mirzə: Azərbaycan Mülkiyyə Müfəttişliyi Quba, Lənkəran və Cavad qəzaları şöbəsi müfəttişi. 485
Vəzirov, Bəhrəm bəy: Bakı Poçt İdarəsinin müdiri olmuşdur. 254
Vəzirov, Əbdülhəsən xan: Azərbaycan müəllifi. 243
Vəzirov, Yusif: bax. Çəmənəzəminli, Yusif Vəzir.
Vəzirzadə, Bəhrəm bəy: bax. Vəzirov, Bəhrəm bəy.
Vilhelm II (Wilhelm II, 1859-1941): Almaniya imperatoru, 1888-1918-ci illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 260, 316, 343, 379, 397, 402, 409, 410, 464, 482
Vilson, Vudro (Woodrow Wilson; 1856-1924): ABŞ-ın 28-ci prezidenti (1913-1921). Birinci Dünya müharibəsinə son qoymaq üçün sülh müqaviləsi layihəsini (Vilson prinsiplərini) işləyib hazırlamışdır. 11, 13, 15, 58, 62, 99, 100, 101, 123, 124, 207, 238, 265, 266, 268, 270, 272, 331, 332, 355, 411, 413, 462, 516, 602
Vinoqradov, Mixail N.: Slavyan-Rus Cəmiyyətindən Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinə seçilmişdir. 174

Vissel, Rudolf [Rudolf Wissel; 1869-1962]: Almanıyanın siyasi xadimi. 149

Viviani, Rene [René Viviani; 1863-1925]: Fransanın siyasi xadimi. 1914-1915-ci illərdə iki dəfə Baş nazir olmuşdur. 591

Volski, Siqizmund Viktoroviç (1852-1917): Rusiyanın hərbi xadimi, general. 1908-ci ildə Qars vilayətinin, 1908-1915-ci illərdə Dağıstan vilayətinin, 1915-1917-ci illərdə Qafqaz hərbi dairəsinin hərbi qubertorluğu olmuşdur. 214

Volter [Voltaire; 1694-1778]: fransız mütəfəkkiri, şair və dramaturqu. 347

Vonsoviç, Stanislav Aleksandroviç (1888-1937): Polyak Milli Komitəsindən Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinə seçilmişdir. Sovet dövründə repressiyaya məruz qalmışdır. 361

Vordrop, Oliver [Oliver Wardrop; 1864-1948]: Britaniyalı diplomat və tədqiqatçı. Hələ 1887-ci ildə Qafqaza (əsasən Gürcüstan) gəlmişdi. Britaniyanın müstəqil Gürcüstanda siyasi nümayəndəsi təyin edilmiş, daha sonra səlahiyyətləri bütün Zaqafqaziya şamil edilmişdi. Gürcüstanın sovetləşməsindən sonra öz ölkəsinə qayıtmışdır. 435, 436, 477, 489, 490, 495, 496, 497, 582, 583, 596, 631

Voronkov, İ. V.: Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nazirliyində, Əmək Nazirliyində işləmiş, Bakı quberniyasında fabrik müfəttişi olmuşdur. 567

Voropinov, Filipp Kapitonoviç (1886-1932): Kuban Radasının üzvü; müəllim. 600, 623

Vrangel, Pyotr Nikolayeviç (1878-1928): Rusiyanın hərbi xadimi; general-mayor. Rusiyada Vətəndaş müharibəsi illərində Ağqvardiyaçılar hərəkatının rəhbərlərindən olmuşdur. 623

Yadigarov, Davud bəy (1882-1947): Azərbaycanın hərbi xadimi; general-mayor. 1919-cu ilin avqust-noyabr aylarında Zəngəzurdakı hərbi əməliyyatlarda iştirak etmişdir. Mühacirətə getmişdir. 438

Yakov Alber: Bakı sakini; Krasnokrestovski (indiki Şeyx Şamil) küçəsində yaşamışdır. 46

Yaqubova, Səlimə xanım (1890-1982): pedaqoq; Tiflisdə və Peterburqda təhsil almış, Fizika-Riyaziyyat fakültəsini və pedaqogika kursunu bitirmişdir. Tiflisdə və Bakıda pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmuşdur. 157, 443, 444

Yanq, Çarlz Alban [Sir Charles Alban Young; 1865-1944]: Britaniyalı diplomat; 1919-1925-ci illərdə Serbiya və Xorvatiya krallığında səfir olmuşdur. 185

Yarəli Eyvaz oğlu: Sayad Xızı kəndinin sakini. 246

Yedziquradze, Meliya: Gürcüstan bolşeviklərindən; 1919-cu ilə Gürcüstan hərbi məhkəməsi tərəfindən güllələnmişdir. 478

Yeqiyev: Tiflisdə çəkməçi dükanı olmuşdur. 164

Yelizarov, Pyotr Nikolayeviç: idmançı. 1, 49, 53, 83, 113, 144, 171, 201, 229, 257, 285, 315, 345, 371, 399, 427, 456, 483, 509, 537, 566, 593, 621

Yemelyanov: pəhləvan. 49, 113, 171, 229

Yermak: pəhləvan. 371, 399, 427, 456, 483, 509, 537, 566

Yevanqulov: Ermənistanın Gürcüstandakı siyasi nümayəndəsi təyin edilmişdir. 494, 582, 644, 646

Yəhya Məhəmmədnəbi oğlu (Məşhədi Yəhya): Bakı sakini. 22

Yolçuzadə, Mahmud: Azərbaycan Mülkiyyə Müfəttişliyi Şəki və Zaqatala qəzaları şöbəsinin müfəttişi olmuşdur. 485

Yudeniç, Nikolay Nikolayeviç (1862-1933): Rusiyanın hərbi xadimi; general. Birinci Dünya müharibəsində Qafqaz ordusunun qərargah rəisi, Rusiyada Vətəndaş müharibəsində Şimal-Qərb ordusunun komandiri olmuşdur. 13, 17, 18, 59, 117, 119, 180, 185, 206, 358, 380, 407, 409, 430, 516, 517, 571, 574

Yunis bəy: “Şərq” qəzetinin (İzmir) əməkdaşlarından. 187

Yurdsevər, Əbdülvahab Məmmədzadə (yaxud Məhəmmədzadə; 1898-1976): publisist və siyasi xadim; Azərbaycan milli istiqlal hərəkatının fəal iştirakçısı. Siyasi və ədəbi fəaliyyətini mühacirətdə davam etdirmişdir. 364, 393, 505, 640

Yusif Camal əfəndi: Qafqaz İslam Ordusu zabitlərindən; Azərbaycanda qalmışdır. 505

Yusif Pəncəli oğlu: Suraxanı sakini. 645

Yusif Vahba paşa (1852-1934): Misirin siyasi xadimi. Xarici İşlər naziri, Maliyyə naziri, Baş nazir (noyabr 1919 – may 1920) olmuşdur. 629, 646

Yusifbəyli, Nəsim bəy (1881-1920): Azərbaycanın dövlət xadimi, Azərbaycan Cümhuriyyətinin qurucularından biri. Odessa Universitetinin Hüquq fakültəsində təhsil almışdır. 1917-ci ildə Gəncədə Türk Ədəmi-Mərkəziyyət Partiyasını qurmuşdur. Zaqafqaziya Seyminin yaradılmasında yaxından iştirak etmiş, Zaqafqaziya Demokratik Federativ Respublikası Hökumətində Maarif naziri olmuşdur. Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökumətində Maliyyə və Xalq Maarifi naziri, Xalq Maarifi və Dini Etiqad naziri, Daxili İşlər naziri və Baş nazir vəzifələrini tutmuşdur. Cümhuriyyətin süqutundan sonra qətlə yetirilmişdir. 7, 126, 231, 337, 362, 390, 394, 435, 436, 437, 444, 474, 494, 497, 546, 582, 583, 584, 585, 592, 624

Yusifxanlı, Həsənağa: bax. Yusifxanov, Həsənağa.

Yusifxanov, Həsənağa: Maliyyə Nazirliyinin dəftərxanasında işləmiş, Bakı qazısının katibi və Bakı Müsəlman Təchiziyyə İdarəsinin müvəqqəti katibi olmuşdur. 310, 588

Yusifov: Bakıda qarovulçu olmuşdur. 448

Yusifov, Abdal (yaxud Usubov): Qazax bələdiyyəsinin sədri, sovet işğalından sonra Qazax qəza İcraiyyə Komitəsinin sədri olmuşdur. 247

Z. Ayn.: “Azərbaycan” qəzetində imza. 300

Zakariadze, Aleksandr (1884-1957): Rusiyanın və Gürcüstanın hərbi xadimi. Rusiya-Yaponiya müharibəsində və Birinci Dünya müharibəsində iştirak etmişdir. Gürcüstan silahlı qüvvələri Baş qərargahının sədri olmuşdur. Mühacirətə getmiş, Polşa ordusunda xidmət etmişdir. Parisdə vəfat etmişdir. 494

Zakoroyko, Pavel: pəhləvan. 1, 49, 113, 171, 229, 257, 285, 315, 345, 509, 566, 621

Zaven əfəndi: bax. Ter-Yeqiyan, Zaven.

Zeger: Almanıya Milli Şurasının üzvü; Müstəqil sosialist. 92

Zellin: Latviya nümayəndəsi. 235

Zeydan, Corci (1861-1914): ərəb yazıçısı və publisisti. 49, 78, 167

Zeylidzon, D. İ.: Bakıda fəaliyyət göstərmiş diş həkimi. 25, 55, 169

Zeynalov, Mehdi Məhəmmədbağır oğlu (Hacı Məhəmmədbağır oğlu): İçərişəhər (Bakı) sakini. 371

Zeynalov, Məhəmmədbağır (Hacı Məhəmmədbağır): İçərişəhər (Bakı) sakini. 371

Zeynalov, Məhəmmədəli Məhəmmədbağır oğlu (Hacı Məhəmmədbağır oğlu): İçərişəhər (Bakı) sakini. 371

Zeynalov, Zeynalabdin: Bakı sakini. 221

Zeynalzadə, Ağazim: Könüllü Təşkilatının üzvü. 193

Zəhra Məhəmmədbağır qızı (Məşhədi Məhəmmədbağır qızı): Bakıdakı qaçqınlardan. 106

Zəhrabəyim Məhəmməd qızı: Bakıda Cəmiyyəti-Xeyriyyəyə sığınan qaçqınlardan. 22

Zimin, Lev Aleksandroviç (1886-1920): Şərqsünas. Bakı Dövlət Universitetində dərs demişdir. 446

Zinət Xudaverdi qızı: Bakı sakini. 246

Ziyadxanov, Adil xan (yaxud Ədil xan; 1877-1957): Azərbaycanın dövlət xadimi. Moskva Universitetinin Hüquq fakültəsini

bitirmişdir. Cümhuriyyət dövründə Xarici İşlər nazirliyində işləmiş, Azərbaycanın İranda diplomatik nümayəndəsi təyin edilmişdir. Cümhuriyyətin süqutundan sonra bir müddət İranda, daha sonra Türkiyədə yaşamışdır. 240, 434, 472

Zmujikin, Benyamin: Bakı sakini. 586

Zurabov, Arşak Gerasimoviç (1873-1920): erməni inqilabçısı, menşevik. Tiflisdə anadan olmuşdur. 365

Zülfüqar: Bakı Ticarət Limanında məmur olmuşdur. 244

Zülfüqarov, Ağəli: Azərbaycan hərbiçisi; birinci leytenant. 102

Zülfüqarov, Əbdüləli Abbas oğlu (Məşhədi Abbas oğlu): Şəki qazılıq idarəsinin kargüzarı olmuşdur. 374

Zülqədərli, Lütfəli bəy Mehralı bəy oğlu (1881-1920): Gəncədə iri mülkədar ailəsində anadan olmuşdur. Cəbrayıl, Gəncə və Ərəşdə pristav, Şamaxı, Göyçay və Cavad qəzalarında qəza rəisi olmuşdur. 446, 447, 611

Zülqədərov, Lütfəli bəy: bax. Zülqədərli, Lütfəli bəy.

Zvyaqintsev: general. 600

Korrektor: Azad Ağaoğlu
Kitab üzlüyü və tərtib: Fikrət Məlikov

Nəşriyyat direktoru: Rəhilə Soltanqızı
Mətbəənin direktoru: Zöhrab Vəlibəyli
Texniki redaktor: Ruslan Mahmudov

Çapa imzalanmışdır: 15.01.2026
Formatı 70x100 $\frac{1}{16}$, F.ç.v 30.5
Ofset kağızı, Ofset çapı. Səhifə sayı: 712
Tiraj: 200, Bakı-2026

Hazır materiallar əsasında
GALAXY PRINTING MMC
mətbəəsində çap edilmişdir.

